

چاپى
دوۋەم

منتدى إقرأ الثقافى

www.iqra.ahlamontada.com

بیرەوهرى و رۋاينەكانى
مەلای گەۋرە

THE MEMOIRS OF MALAY GAWRA

كۆكردنەۋە و پىكىختىن و پەراۋىزى
هېمىن عومەر خۇشناۋ

دهزگای فام

بو چاپ و بلاوکردنه وه

f @ t v s FAMpublication

به‌ریوه‌به‌ری گشتی: سه‌نگر زراری

مافی چاپ و بلاوکردنه‌وی بو دهزگای فام پارێزراوه.

چاپی دووهم- ۲۰۲۳

بیره‌وه‌ری و روانینه‌کانی

مه‌لای گه‌وره

کو‌کردنه‌وه و رێکخستن و په‌راوێزی

هه‌مین عومهر خوشناو

بابه‌ت: بیره‌وه‌ری

یتوانه

۱۵*۲۳سم (۷۷) لاپه‌ره

ISBN: 978-9922-9876-1-3

له به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتێبخانه گشتیه‌کان/ هه‌ریمی کوردستان ژماره
سه‌اردنی (۷۸۰) ی سالی ۲۰۱۹ ی پێندراوه.

بیره‌وه‌ری و ږوانینه‌کانی

مه‌لای گه‌وره

کو‌کردنه‌وه و ږیک‌خستن و په‌راوړتی

هیمن عومه‌ر خو‌شناو

ناوه‌پۆك

- ٥ ناوه‌پۆك
 ٣٧ پێشه‌کی
 ٤٣ بیره‌وهریه‌کانی مه‌لای گه‌وره‌ له‌ گه‌ل باوکی
 ٥٥ سه‌فه‌ری باب و باپیرم بۆ حه‌ج و به‌سه‌رهاتی ئه‌وئ!
 ٥٦ نووره‌ددین ڕوودباری!
 ٥٨ من و مه‌لا مه‌ولوودی هه‌ولێری!
 ٥٩ باب مندالی بێ دایکی خۆشتر ئه‌وئ!
 ٦٠ ئه‌گه‌ر هێنده مه‌لا بای بترانیا ئه‌من چه‌ند مه‌لام، به‌ست بوو!
 ٦١ عیشق!
 ٦٣ بابم به‌ هه‌نگوین مرد!
 ٦٧ مه‌لا عه‌بدووللا ئه‌فەندی زۆر مه‌لایه، ئه‌مما قسه‌ی ڕه‌قه بۆ دنیا و دین!
 ٦٧ به‌دخوا نازانی ئه‌لێ چی!
 ٦٨ شه‌ری پیران و مامه‌شیان و پلاری بابم له‌ شیعان!
 ٦٩ والی و ئیسراف!
 ٦٩ مه‌لا حسێن قه‌ره‌ناوی و نووره‌ددین!
 ٧٠ دین له‌ عالمان و هه‌رده‌گرین و ڕوومان له‌ شیخانه!
 ٧٠ دوو ئافه‌رت شه‌رع دێتته‌ لای بابم!
 ٧١ شیخ عه‌بدولقادر یان مه‌لا عه‌بدولقادی گه‌یلانی!
 ٧٢ شاعیران!
 ٧٥ دینداری له‌ گه‌ل فه‌قیری مومکین نیه!
 ٧٦ چۆن موقابه‌له‌ی شیعان بکه‌ین؟!
 ٧٦ ئه‌منیه‌ت!
 ٧٧ قوه‌تی قه‌لب و حه‌رام خواردن!
 ٧٩ هه‌یج نووسیتێک به‌ سووک سه‌یرمه‌که!
 ٧٩ حاجی عبدالصمد هه‌رااندی!
 ٨٠ عیسا سه‌ففاری قه‌ردارا!
 ٨١ باپیرم له‌ حه‌ج وه‌فات ئه‌کا!
 ٨١ بۆ به‌ گۆر مۆسۆلینی و هیتلر ناچی بۆ به‌ گۆر ئه‌بو هوره‌یره‌دا ئه‌چی؟
 ٨٢ ئه‌رئ ئه‌بو هوره‌یره‌ کورده‌؟!
 ٨٧ بابم و کاک ئه‌حمه‌دی شیخ!
 ٨٨ تۆ مه‌لا، من فه‌رخه‌ مه‌لا، شیخ به‌ نه‌زه‌ر هه‌ردوو مان جاهیل!

- ۹۰..... قەشمەرى بە خەلکى ئەكەن و ئەلین: مسکین، دەعیە، کرمانج!
- ۹۰..... تا ژن بە حورمەت بن نەسلى موحتەرم ئەدەن!
- ۹۲..... مەلایە شیعە بۆ شا ئەنوسن!
- ۹۲..... بە ھەموو کتیبى ئەوێرم بە قورئان نەبى!
- ۹۳..... خێوەتى ناو باغ زۆر خوشە!
- ۹۳..... ھەم برسپە، ھەم حەزى لە شەرابە!
- ۹۵..... نەزەر لە سەیدان دروستە یان نا؟!.....
- ۹۶..... ئەو ھەش دیعەبەى کاژبە، مومکینە بە ملیون ئینسانیان پىخ خەلە تاندین!
- ۹۷..... تیزیک بوو ھووس ھەجروم کاتە سەر دەولەتى عوسمانى لەسەر مەسولمانبوونى ژنىک!
- ۹۸..... حەرەمى بابم دەستبلاو بوو!.....
- ۹۸..... کە پەشید پەزا ھەفتى کرد قادىانی زۆر مەسرور بوو!
- ۱۰۰..... بە ئەنواعى بەھانە لە شەپى ھەلەھاتن!
- ۱۰۰..... ئەکثرى خوتبە، خوتبەى تۆک و نيسک و عاشوورا و شتى وابە!
- ۱۰۱..... لە تیفە:.....
- ۱۰۲..... بابم و یازدە پیاو و ئافرەتە کە!
- ۱۰۳..... لە سەدا سى ژن و پیاو سوورەتى مولکيان لەبەر بوو!
- ۱۰۴..... بە سەرھاتىکى مەولەوى شاعیر!
- ۱۰۴..... چاوپىسى!
- ۱۰۵..... ئەحمەد پاشای بابان!
- ۱۰۵..... بە سەرھاتى جێتۆکان!
- ۱۰۶..... من و بابم!.....
- ۱۰۷..... شىخ عەبدولرەحمانى تالەبانى و فەقیرە کە!
- ۱۰۸..... کاسەى دروستکراو لە قورى کەربەلا!
- ۱۰۸..... عولەماى کوردان!
- ۱۰۹..... سەلاوەتى من بوو ھەفتەدا!
- ۱۱۰..... لە مەککە بابم ھاتە ھەوحدان، من ئەگرىام!
- ۱۱۱..... کورد دوو مەلای موفەککیرى بوو.
- ۱۱۲..... مەرقەد و قەبرى کەرى پیرێژنى.
- ۱۱۳..... بابم لە خەو دیت!
- ۱۱۴..... خەونیکم!
- ۱۱۴..... خۆى و کەرى شین!
- ۱۱۶..... شىفا و ئایاتى شىفا!
- ۱۱۶..... زۆر گرنگە ئینسان سیاحت بکات.....
- ۱۱۷..... جادوو کەران بە يەك دوو ھیلکەى سەر قەلمانە گوزەران ناکەن!

- ١١٨..... حوققه بازاني ئيراني له كويه!
- ١١٨..... حيكهت له گاوانيش وهربرگري پني عيب نيه!
- ١٢٠..... موجه ديدى دين مهلا عهبدوللاى جهلى زاده له سابلاغ.
- ١٢٠..... خوتبهى باوكم و هاووهوروى دهر ونيش!
- ١٢١..... به شهر به زورى دهبي خواره كيك و پيچه كيكى بۇ بكهى!
- ١٢٢..... نهو ميلله ته چۆن سهرده كهوئ بلى پايژ هات و ساوارمان نه كولانديه؟!.....
- ١٢٢..... رۆله ناترسى له بهرت نه ميئي؟.....
- ١٢٣..... يه حيا به گي قائمقامى رانيه.....
- ١٢٣..... كتن نه بن به سه گسار!.....
- ١٢٤..... نهو هى په يوه ندى به مهلاى گه وره خوى هيه.....
- ١٢٤..... من بۇ نه بوومه قوتب!.....
- ١٢٥..... برووسكه ليدان!.....
- ١٢٥..... بيره وهريم له گهل هيندرسيهك!
- ١٢٦..... من عهلامم يان فقهى محمهمدم!
- ١٢٧..... تا مه لاتر بن عنودتر نه بن!
- ١٢٧..... قهله وه كه مردبوو، لاوازه كه مابوا.....
- ١٢٨..... تا شهر تهواو نه بن، مه شروب حهرامه له ئيمه!
- ١٢٩..... فهرموده ي بايره مهلا عهبدوللام!
- ١٢٩..... بۇنى بهر و باوهشى دايك بۇ مندال!
- ١٢٩..... شيرداني دايك!
- ١٣٠..... چۆن دل به روا نه دا، مندالى خوى ته سليمي ييگانه بكا؟.....
- ١٣١..... خوايه كورده كان بكهيه ساحب جئ!
- ١٣١..... زۆر مهلاى عهلامه هه، له ئيداره ي مال و منداليان دهسته وه ستان!
- ١٣٢..... نهوان به مه تره ليوز و ته ياره، ئيمهش به كونه شمشيران!
- ١٣٣..... ميوى مهلا نه حمه د ناغا!.....
- ١٣٣..... نيره مووك!.....
- ١٣٤..... بارسووكى له هه موو وهقت چاك نيه!
- ١٣٦..... ناردم له دوو دوو دكتورى تورك و ئينگليز!
- ١٣٦..... به سه رهاني عاره بيك و هاروونه ره شيدا.....
- ١٣٧..... له سايه ي نهوان بوو مه درسه كان نه ما!.....
- ١٣٨..... نوممته وهك حه يوان ته سليميان بووا!
- ١٣٩..... ناگاداري مهلاى ييگانه بن!
- ١٣٩..... رۆژئ عهرزى شينخ عملى فنديم كرد: ئيوه چ نه فهرموون له خولفى وه عيد؟.....
- ١٤٠..... كورد بين دايكن!

- ١٤٠..... ئىنعامى ئىلاھى!.....
- ١٤١..... ديدارم له گەل سەلىمان نەزىف.....
- ١٤١..... نوڤر كەرىڤ له شەوى زستانى كۆيەدا.....
- ١٤٢..... رەمەزانى ١٩٣٢ و مردنى شەيخ محى الدين و شەيخ عبدالعزيز.....
- ١٤٢..... ئەتەبەي پۇلس الرسول له هەموو شەتان تەپەراندىيە.....
- ١٤٣..... گەزەق و شەلاقە.....
- ١٤٤..... بە كەنگر خواردن ئەزبان!.....
- ١٤٤..... ئەم نەوعە موحىببەتە عەينى عەداوەتە!.....
- ١٤٥..... نوشتەى كۆلفە كۆن!.....
- ١٤٦..... جەنكە له لەش دەر كردن!.....
- ١٤٧..... شەيخى نەساج!.....
- ١٤٨..... ئەوانەى ئەلەين تەنيا ئىتمە فرقى ناچىيەن!.....
- ١٤٨..... چ دوعايەك بۆ مەلایان باشە؟!.....
- ١٤٩..... ئىتمە له خاتمە ناترستين له ئەووەلى ئەترستين!.....
- ١٥٠..... ئوممەت كەوتە ژۆر چەپەلۆكى عالەم!.....
- ١٥١..... دین و عەقل!.....
- ١٥٢..... موحىببەت!.....
- ١٥٤..... ئوممەت كەرە، كۆپرە!.....
- ١٥٥..... كەفن بە من بېرئ، مردوو گۆر بە گۆر چى!.....
- ١٥٨..... شەرىعەت نەماو و ئىتمەش خەرىكىن، ئايا نەسخ له قورئاندا هەيە يان نا؟!.....
- ١٥٩..... ئەوى شەيخ بى، ئەبەن دائىمەن ئاگادارى حالى مۆرىد بى!.....
- ١٦٠..... دەستى خۆى بە خواردن پيس ناك، بە كەوچك و چەنگال ئەخوا!.....
- ١٦٠..... نامووسى خۆى ئەبا بۆ شەرفى خەلق!.....
- ١٦١..... ئاى لەو بيشەر مەيه!.....
- ١٦٢..... حەيفە عۆلەماى دین بە ناوى سەلەفى، عالەم له گىزاوى تەشەبۇهەدا بەتەلنەو!.....
- ١٦٤..... جۆرەكانى ئارايىش!.....
- ١٦٥..... بەشەر مەسۇلمان و تەبەئىيونە!.....
- ١٦٥..... كەسەن له نەوى خەلىفان بىن، ئەگەر لياقەتى نەبىن بۆ گاوانى باشە!.....
- ١٦٨..... مەسلەكى سۆلكەردن ئاياتيش تەك ئەدا!.....
- ١٦٨..... ئەوروپايى كە زالبوون، بە مەسحىيەتى نيه!.....
- ١٦٩..... هەرچى بوو دايانە هەممەت و كەرەمەت!.....
- ١٦٩..... قەسەى بەر ئاگر دانى له كىن، تاوى بەرازى له كىن؟.....
- ١٧٠..... كەم بۆى كەل بۆى!.....
- ١٧١..... قەومى بە غايەت!.....

- کاری شه ده لیه کان ئابرووی کوردانی بێ چوو ۱۹۳
- کورد ده کان کچان وهك جاشك و گولك ئه فرۆشن ۱۹۴
- ماره به جاش ۱۹۵
- سه گگی به ره لالا کوشتیان لازمه ۱۹۵
- فاتمی خۆزیا خۆزیا به ته نیم ئی خۆ بای! ۱۹۶
- سێ شت له ناو عوسمانیه کان ههیه ۱۹۶
- مه لا خه ربکی نيزاعی مو عه زلییان! ۱۹۷
- به سه رهاتی نه صمه عی و نه عرابیه که ۱۹۸
- به هانوللاییه کان! ۱۹۸
- مه لای بێ نه سل و برسی! ۱۹۹
- ئه وی بێ ده سه لاته دوعا بکا خوا به لیم نه قومی! ۱۹۹
- به هه زار گورزی گران ئه و ده نه رم نابی! ۲۰۰
- مه هدی ناو بیر خنکا! ۲۰۰
- مه لا ته جیدی دین نا که ن! ۲۰۰
- بانگی سه بنان و بانگی مه حمود ئاغای خالوزام! ۲۰۱
- ئه وهی سو خریه به دین بکا، خوا چۆن گه مه ی بێ نه کا! ۲۰۲
- وه قتی ئه و رو پایی خه یالیان له حه جی مسولمانان نه کرد! ۲۰۳
- ئه وانهی ده ست بۆ خوا په یا نه که ن! ۲۰۳
- جوو و مسولمان و فه له ستین ۲۰۴
- کێ پشتی ئیسلامی شکاندوو ه؟ ۲۰۵
- دوو هۆکاری شکستی مسولمانان! ۲۰۵
- مونکیر و ته کفیری شیخان! ۲۰۵
- یهك ئیختراع له سه د هه زار که رامهت بۆ به شهر به سوود تره! ۲۰۶
- مورید له بهر دهستی شیخ وهك مردی وایه له بهر دهستی مردووشورا! ۲۰۶
- هاتی نه شاجی نه حمه د نه زمی بۆ کویه! ۲۰۷
- ئینسان که حه سه بی نه بوو نه سه ب به فه ساد ده دا! ۲۰۷
- دکتۆر که گوئی له قورئان ده گرت ده گریا! ۲۰۷
- که سێ بووه مسولمان نه لئان په شیمانه! ۲۰۸
- شایه دی مه سیحیهك بۆ مو حه ممه دا! ۲۰۸
- وتهی ماموستا مه لا نه حمه دی کورا! ۲۰۹
- ئه وانهی عیلم ده که نه عیلمی شه یثانی! ۲۰۹
- مه سیحیهك زۆر مه حبه ته منی هه یه! ۲۰۹
- ئه رێ قوتبی فه رد عیلمی وهك عیلمی خوا به! ۲۱۰
- وه فاتمی سه ید په شید په زا! ۲۱۱

- ۲۱۱..... شيرك عيلاجى ناكړئ، تا ه‌اى و هووى ته‌ريقداران له ناو‌ماندا بم‌يتي!
- ۲۱۲..... نو‌ميدم پاش گرانى ۱۳۳۶.....
- ۲۱۳..... كورد و قومار و شه‌راب!
- ۲۱۴..... نو‌يژى به‌يانيه‌ك به‌ ناوى سارد، مليژن نو‌يژى جو‌بريل د‌يتي!
- ۲۱۵..... مه‌بدانى درؤ فراوان بو‌وه!
- ۲۱۵..... نه‌ولادى فقيران و مه‌ك‌تب!
- ۲۱۶..... هاتنى مه‌هدى و مه‌لا نه‌حمده‌دى ژم‌هر گوم‌به‌دى!
- ۲۱۷..... كورد نه‌ عيلمى به‌رې ه‌يه، نه‌ عيلمى به‌حرا!
- ۲۱۷..... له به‌غدا بو‌وم!
- ۲۱۸..... لوح المحفوظ.....
- ۲۱۸..... له الحكم وهو اسرع الحاسين!
- ۲۱۹..... موشرىكى نه‌و زه‌مانى، له موشرىكى نه‌م زه‌مانه‌ى نه‌ه‌ونه‌تر بو‌ون!
- ۲۲۰..... هر فرقه‌به‌ له‌سهر فكري خ‌ويه‌تي!
- ۲۲۱..... م‌يرده‌زنو‌كه‌ى كوردان و غولى عاره‌بان!
- ۲۲۱..... شيرك له‌ناو‌ ميله‌تان ږوژ به‌ ږوژ له زياده‌يه!
- ۲۲۲..... ئينسان بڼ نمه‌كه‌!
- ۲۲۳..... حجر الاسود يمين الله نيه‌!
- ۲۲۳..... به‌هارى ك‌ويه‌!
- ۲۲۴..... بیره‌وه‌رى سهرده‌مى فقه‌يتايم!
- ۲۲۴..... ره‌شه‌له‌ك.....
- ۲۲۵..... دوو سالى سهرده‌مى ئينگليز له ك‌ويه و وه‌زعى د‌زان!
- ۲۲۶..... ه‌يشووه‌ ترئ!
- ۲۲۶..... شيخ على نه‌فهندي تاله‌بانى!
- ۲۲۷..... برا براى ده‌كوژئ، چ ئينسانن بكوژى چ صه‌ين!
- ۲۲۷..... خه‌لك نه‌وه‌نده‌ى له حاك‌مى سياسى نه‌ترسان نه‌وه‌نده له خوا نه‌نه‌ترسان!
- ۲۲۸..... معاشى موده‌پيس و شيخه‌كانى پايت‌خت له كوئ د‌ئ؟
- ۲۲۸..... په‌نا به‌خوا له شه‌رې كولكه‌ مه‌لايان!
- ۲۲۹..... نوم‌مته له ئيخ‌تلاف ه‌يج ږه‌حمه‌تيكى نه‌ديت!
- ۲۲۹..... به‌شه‌ر خه‌ريكه‌ له لياس ده‌رده‌چن!
- ۲۳۰..... به‌سهره‌اتم له گ‌ل د‌زيك!
- ۲۳۰..... نه‌نواحي جل و به‌رگا!
- ۲۳۱..... ته‌ږه‌فدارانى سفو‌ورا!
- ۲۳۱..... خ‌شونه‌تى گوزه‌ران!
- ۲۳۳..... ميكرؤفون و قورئان خو‌يتندن!

- ٢٣٤..... له سوودی نهوتی بابه گور گور مه حرومین!
 ٢٣٤..... نه فندی به پتلاوه وه نه چته به هشت!
 ٢٣٤..... کویرینکی دز!
 ٢٣٥..... له قسهی چاکی زانایان خۆتان مه حرووم مه کهن!
 ٢٣٦..... ئیدامه کردن گرنکه!
 ٢٣٧..... خهوارین هه موو قه واعدی عیلم و عه مهل تیک نه دات!
 ٢٣٧..... سیاسیه کان بێ عه هدن!
 ٢٣٧..... ئافاتی کبیر!
 ٢٣٩..... به هوی عیلمه وه ئیمه ههردوو لاما چووا!
 ٢٤٠..... ئیجتیهاد بۆ له عاله می ئیسلامی قه تع بوو؟!
 ٢٤١..... گۆیا نه وانه فه یله سووفن!
 ٢٤١..... نه مرۆ نه جاتیان بدا سبهی نه یانکاته لوقمه ی خوی!
 ٢٤٢..... غه زه بی ته ییعت یان خوا؟!
 ٢٤٢..... مه لا و مه تاعی دونیا!
 ٢٤٣..... مه لا و مه یلی مندالی
 ٢٤٣..... دیدارم له گه ل مه رحوم سلیمان نظیفی والی موصل!
 ٢٤٤..... سالی کلۆزه رده!
 ٢٤٦..... وه لی له سه ر به حر نه روا!
 ٢٤٧..... موه حیده کان ده بی عه زیزوله فس بن!
 ٢٤٨..... به دهنگی ناخوشی موسولمان بووا!
 ٢٤٩..... نه وانه حاشا ئوممه تی پیغه مبه ر نین، ئوممه تی شهعهرین!
 مه لا به نووکی قه لم نه رز و ئاسمان تیک نه دا، به لام ئیداره ی دوو پیرێرنی پیتا کرئ!
 ٢٥٠.....
 ٢٥١..... ئینسان له مه له ک چاکتره!
 ٢٥١..... ته رکێ قه واعد، دوا ی شاز نه کهوین!
 ٢٥٢..... شیخۆکه و شه یتانۆکه!
 ٢٥٢..... رابردوو له بیر مه کهن!
 ٢٥٣..... ته قوا!
 ٢٥٣..... بێ دینی ئیمه بۆ نه وان باشه!
 ٢٥٤..... سه ردابی سامه را و مه هدی!
 ٢٥٤..... هه زاری بۆ ئیمه چوار هه زاریش بیه بۆ حج!
 ٢٥٥..... شیخ نیعمه و مه لا محمه دی دیره پروشه!
 ٢٥٦..... له زه مانن بیده سه لانی دوعا قبول نه ی!
 ٢٥٦..... فسۆس پاله وان!

- ٢٥٧..... درۆزن خه‌ونیشی درۆیه!
- ٢٥٧..... چه‌پی چه‌نه قه‌له!
- ٢٥٧..... موسلمان چه‌ن بێ گۆی بوون و چیان به‌سه‌ر هات؟!
- ٢٥٨..... له‌به‌ر په‌قابه‌تی خۆیان نه‌با، بسته عاردی به‌ ده‌ست موسلمانانه‌وه نه‌ده‌ما!
- ٢٥٨..... شه‌یتان عاجز و مه‌خجول و مه‌لوله!
- ٢٥٩..... ئه‌و زولمی ئیستا نه‌کرئ له‌ ئه‌یامی فه‌راعینان نه‌بووه!
- ٢٦٠..... کارت پێک بێ، نامووست له‌ژێر پێ دانێ!
- ٢٦٠..... فه‌هنگ به‌ تۆپی سه‌حرا و لالۆ به‌ تۆپه‌ قیرینه!
- ٢٦١..... میلیه‌ت ده‌وله‌مه‌ند نه‌بێ هیچی پێ ناکرێ!
- ٢٦١..... براه‌تی له‌ ته‌نی جارجارۆکه‌ سستره!
- ٢٦٢..... ئه‌و نه‌وعه‌ مه‌لایانه‌ زۆر که‌من!
- ٢٦٣..... به‌ دوو په‌که‌ته‌ی نوێژی کلۆر، هه‌زار نازو نووز له‌سه‌ر خوا ئه‌که‌ن!
- ٢٦٤..... حویی زنا!
- ٢٦٤..... نووری خوا به‌ عه‌قڵی ئیوه‌ ناکوژێته‌وه!
- ٢٦٦..... زۆربه‌ی له‌ فه‌قیری بوو!
- ٢٦٦..... ئه‌مسال دۆل چه‌رامه‌، لێ مه‌ده‌ن!
- ٢٦٧..... قیمه‌تی ئه‌و دوو که‌لیمه‌ش نه‌مايه!
- ٢٦٧..... ئه‌مه‌لم وایه‌ سه‌عه‌به‌ به‌ ئیمانی کمال له‌ دنیا چووێته‌ ده‌ر!
- ٢٦٨..... فه‌قیری ئینسانی له‌ هه‌موو خێران مه‌حرووم ئه‌کا!
- ٢٦٨..... به‌هه‌شت ئه‌هاوێنه‌ موناقه‌سه!
- ٢٦٩..... سه‌وادێ ئه‌عزم موافیقی موناقیقه‌ کانه!
- ٢٧٠..... من غیظه‌تم له‌گه‌ل غه‌یره‌ دینی ناو خۆمان، لا خوش نیه!
- ٢٧١..... عه‌ره‌ب حیفزی عه‌رشیان نه‌کرد!
- ٢٧١..... کۆنه‌ مه‌سیحی کۆنه‌ وه‌ئین!
- ٢٧٢..... عوله‌ما له‌گه‌ل حوکه‌ما به‌ ئینساف نین!
- فلان به‌ پۆزی وت راوه‌سته، راوه‌ستا مه‌بادا به‌ تاریکی شیخ هه‌ززه‌تی بچێته‌وه‌ شار!
- ٢٧٢.....
- ٢٧٣..... زۆر بارانی!
- ٢٧٤..... ئینسان زۆر سه‌یره!
- ٢٧٤..... به‌شه‌ر و بیر و هه‌ده‌ت!
- ٢٧٥..... یه‌ که‌تبه‌رستانی ئیستا ناوی خویان بۆ سوێندی به‌ درۆ نه‌بێ، لا نیه!
- ٢٧٥..... هه‌زار عیبه‌رته‌مان دیته‌، گوێش ناده‌ینی!
- ٢٧٦..... سولتانی فاس ده‌خاله‌تی به‌ فه‌هه‌سه‌ کرد!
- ٢٧٦..... باران و گیا و گۆل!

- ٢٧٦.....حه‌وادیساتی ده‌هرا!
 ٢٧٧.....خه‌لك مه‌لای باشی ناوئ!
 ٢٧٨.....جیهانی که‌رانا!
 ٢٧٩.....ئینسان زالمه، که‌چی له‌ئه‌ساسا جه‌وه‌رئ قودسیه!
 ٢٧٩.....حه‌یات خه‌ساره‌تمه‌ندییه!
 ٢٧٩.....گله‌یی!
 ٢٨٠.....باسی ئه‌ولیا بووه‌ ژه‌هر بۆ ئیسلام!
 ٢٨٢.....لافوگه‌زافی نه‌سه‌ب!
 ٢٨٢.....کلیلی هه‌ره‌مه‌کانی میصر!
 ٢٨٣.....نانش بۆ مه‌لایان وه‌ك گۆزه‌ی لئه‌هاتوو!
 ٢٨٣.....گه‌لئ ئیختیراع له‌گه‌لئ عیاده‌ت خه‌تره‌!
 ٢٨٤.....بۆ میلیله‌ت و وه‌ته‌نی خۆیان قسور ناکه‌ن!
 ٢٨٤.....لافاو و جووله‌که‌!
 ٢٨٥.....به‌و قسانه‌هه‌له‌خه‌له‌تان!
 ٢٨٥.....غرووری جه‌هل!
 ٢٨٦.....ئیمان به‌خزمی خۆیان ناهه‌تن!
 ٢٨٦.....فکهره‌ی پاپا و شه‌یخ!
 ٢٨٧.....ده‌نگی بۆمبا!
 ٢٨٧.....خه‌رافاتی کیتابی موقه‌دده‌س!
 ٢٨٧.....وته‌به‌کی حه‌ماغای کۆیه!
 ٢٨٩.....ئه‌وانی فاسقن له‌که‌مالی ره‌فاهییه‌ت دان!
 ٢٨٩.....مسته‌فا پاشا یا مسته‌فا نه‌مروود؟
 ٢٩٠.....عوله‌ما و سیاسه‌تی راست!
 ٢٩٠.....ره‌فیق!
 ٢٩١.....مه‌کری ژنان!
 ٢٩٣.....خاکی میصر!
 ٢٩٤.....نوشوستی ئیسلام، به‌دنه‌خلاقه‌ی به‌شه‌ر، زلله‌تی عیلم و عوله‌ما!
 ٢٩٤.....هه‌رچه‌ند به‌ناو مووه‌جیدن!
 ٢٩٥.....حاکمی سیاسی به‌ریتانی و من و حه‌ماغا!
 ٢٩٦.....نه‌فس!
 ٢٩٧.....نه‌فسی ئینسان!
 ٢٩٧.....من و مه‌لا عه‌بدوللای هه‌ولئیری!
 ٢٩٧.....شه‌یخ مه‌عرووفی هه‌له‌جه‌!
 ٢٩٨.....به‌هاری سالی گرانی!

- ۲۹۸.....هرچی هه‌به به قه‌زا و قه‌ده‌ر عیلاج ناکړئ!
- ۳۰۰.....مه‌حرووم بووین له قیوای ماددی!
- ۳۰۰.....چاویسی
- ۳۰۱.....مچه‌ی یاقوویی و نان و لژیوا!
- ۳۰۱.....به منیان ده‌گوت کاکه!
- ۳۰۱.....هیچ فرقه‌نیه خالی بڼ له شیرک!
- ۳۰۱.....روژئی دئ ږوژ قووه‌تی نامتئ!
- ۳۰۲.....قوماندان دووباره له‌سر ده‌ستم مسولمان ږووه!
- ۳۰۴.....قیل و قال!
- ۳۰۵.....له‌نه‌حکامی شرعیه و که‌ون موته‌وه‌فیقم!
- ۳۰۵.....نه‌گه‌ر بیتامووسی نه‌وړوپایی لیمان گه‌ړئ!
- ۳۰۷.....مه‌لای مه‌شهوورا
- ۳۰۸.....پزیشکی!
- ۳۰۸.....غزستاف لوبون!
- ۳۱۱.....فهرقی نظاران له‌گه‌ل نوققالان!
- ۳۱۲.....شینخ وتی: بیارئ، باری!
- ۳۱۳.....حاجی و کویه!
- ۳۱۳.....میفتاحی نه‌وانه‌ش نازانم چیه؟!
- ۳۱۴.....عالمی حه‌یات زور له‌نیزتیراب دایه!
- ۳۱۵.....دوعای ژنه‌کویان!
- ۳۱۵.....مه‌لیک حوسین!
- ۳۱۶.....زهمانی جاهیلیه‌ت نسبت به‌ئستا زهمانی سه‌عاده‌ت حیسابه!
- ۳۱۷.....وه‌یل ږو ږونه‌سایانه!
- ۳۱۷.....حوسنی مو‌عاشه‌ره!
- ۳۱۸.....نسبت ږو جه‌نایی هق!
- ۳۱۸.....نه‌گه‌ر شینخ شیت بوو بچینه‌کوی؟!
- ۳۱۹.....ده‌ست و پتی نوممه‌تیان به‌ست!
- ۳۱۹.....چهند ژنی!
- ۳۲۰.....هر زهمانه‌نوعه‌حوکمیکي هه‌یه!
- ۳۲۱.....نه‌مړو نه‌حکامی ته‌ورات کوو ته‌تیق نه‌کړئ!
- ۳۲۲.....ده‌عوه‌تی پیریزانه!
- ۳۲۳.....کورده‌وومیکن وه‌حشی، ناده‌م خور، گورگی هارا!
- ۳۲۳.....نه‌ییامی میحنه‌تیان له‌فکر نامتئ!
- ۳۲۴.....تا خوا کپوان نه‌بینی به‌فریان ناوتئ!

- ٣٢٤..... نیلیس فووی تیکا، ده ماری ناجوولته وه!
- ٣٢٥..... شه باتینی ئینس خراپترن له شه یاتینی جن!
- ٣٢٦..... سوئی خاتیمه!
- ٣٢٧..... مهر کس له دائیره ی خوی فکری خوی جهولان پین نه دا!
- ٣٢٨..... حه زره تی شیخ!
- ٣٢٩..... ناوی که چه لانیان نه نووسی!
- ٣٣٠..... کۆبه خوشره یا لۆنده ره!
- ٣٣٠..... ئینسان پین نمه که!
- ٣٣١..... مادام له قورئاندا نیه، گوئی مه ده ری!
- ٣٣٢..... بیده ری عه ره بان!
- ٣٣٣..... هه رچی و په رچی!
- ٣٣٣..... نه وان جاشکن!
- ٣٣٣..... هه وین دروستکردن!
- ٣٣٤..... حاجیانی کۆیه!
- ٣٣٤..... بزنی کیوی!
- ٣٣٤..... باباگوڤ گوڤ چی وت!
- ٣٣٥..... خوزه عبه لات!
- ٣٣٦..... بۆنی خۆل!
- ٣٣٦..... حه ج!
- ٣٣٧..... هه ویتی ماست و په نیریان بۆ کورد پهیدا کرد!
- ٣٣٨..... مه لا و قانونی مه ده نی!
- ٣٣٨..... داکنی! گرانی ژن نیه!
- ٣٣٩..... میزی خوشر ده خواته وه!
- ٣٣٩..... نازه له هه رام و حه لاله کان!
- ٣٤٠..... داك و باب!
- ٣٤٠..... کوفرانی نیعمه ت بوو ته دینی به شه را!
- ٣٤١..... نه ستیو به رد!
- ٣٤١..... له م ولاته به پف و تف ته وه سول نه کری!
- ٣٤٢..... ئینسان چییه؟
- ٣٤٢..... ئینکاری نیعمه ت!
- ٣٤٢..... زه رده شت ره سوولی خوایه!
- ٣٤٣..... بیحه یایش به و ده ره جهیه!
- ٣٤٤..... سه ر بن، کلک مه بن!
- ٣٤٤..... نه وه ی پیاو بن، سویتدی پین ناوی!

- ٣٤٥..... ئیلاهی وه‌خته شیت بم!
- ٣٤٦..... حه‌یاتی خوش!
- ٣٤٧..... مه‌لا و نه‌حوالی نه‌فس!
- ٣٤٨..... نه‌حکام ده‌گۆڕئ!
- ٣٤٨..... به‌راز!
- ٣٤٩..... لێره‌ش نه‌وا ده‌ستیان کردیه به‌ پێش تراشین!
- ٣٤٩..... وه‌عزی ئێره به‌ هه‌ده‌ر چووا!
- ٣٥٠..... نه‌ساتێذه‌ی سه‌ر کاغه‌ز که‌لک ناگرئ!
- ٣٥١..... خۆت ماندی مه‌که‌!
- ٣٥١..... هه‌زار سال نه‌کا ده‌سه‌عات!
- ٣٥٢..... رۆژگیران و نه‌هلی ته‌قویم!
- ٣٥٢..... چۆن سه‌عی ده‌که‌ن؟!
- ٣٥٣..... ئیمه‌ی وه‌ک ککه‌قه‌پی هاویشته‌ ده‌م!
- ٣٥٤..... مه‌لایان دینی ئیسلامیان ته‌نگ کرد!
- ٣٥٥..... موسته‌حه‌قی زه‌کات!
- ٣٥٥..... موسته‌قه‌ل!
- ٣٥٦..... که‌سابه‌ت!
- ٣٥٦..... خه‌لکی به‌غدا چ رزقێک نه‌خۆن؟!
- ٣٥٧..... مه‌رۆکه‌نه و به‌سه‌ر عه‌ردی دا نه‌رۆن!
- ٣٥٧..... تیکه‌را!
- ٣٥٧..... یاوه‌و یاوه‌و!
- ٣٥٨..... پری دونه‌یا شێخن چیان لێ بکه‌ین؟ چیمان بۆ ده‌که‌ن؟!
- ٣٥٨..... ناگامان له‌ خۆ بێ! ناگاو له‌خو بێ!
- ٣٥٩..... له‌ شه‌ری چاوشینان مه‌حفوز ده‌بن!
- ٣٥٩..... ته‌ماشای نا‌ئار و سه‌یه‌ر که‌ن!
- ٣٦٠..... به‌ فیکه‌ فیکێ شه‌یتان له‌ جێی خۆیان ده‌رناچن!
- ٣٦٠..... ئینسان له‌ مه‌له‌ک زیتره‌!
- ٣٦١..... کئ به‌ پێجال هه‌سابه‌؟!
- ٣٦٢..... خوا چ ئێشی به‌ پێشی ئیمه‌ نیه‌!
- ٣٦٢..... ته‌مایان هه‌یه له‌ فه‌له‌ستین ته‌شکیلی حکومه‌ت بۆ جووله‌کان بکه‌ن!
- ٣٦٣..... دگۆردی شێخی!
- ٣٦٤..... نه‌وگه‌هه‌رو گۆجه‌رانه‌ چیان پێ ده‌وئ؟!
- ٣٦٤..... ناوی نه‌سحابوله‌که‌ه‌فیان له‌ نوشته‌ نه‌نووسی!
- ٣٦٥..... له‌ ولاتی ئیمه‌ عه‌لانییم بۆ گێژ و وێژه‌کانه‌!

- نوممهت مرد وهك كونه ديانان!..... ٣٦٦
- نهمرق ٢٥ مانگی سینه و باغ ڤووته!..... ٣٦٧
- نه وقافی عموومیان دانا بۆ كۆیه!..... ٣٦٨
- به كه رامتیی شیخی، حوشر له سه ر مناره حهیرانی نه گوت!..... ٣٦٨
- خدر و نه لیا س به هانا یان نه هاتن!..... ٣٦٩
- جۆره کانی عیلم!..... ٣٧٠
- له جزیره بیله قوراره کی هه لدا گه شته تیره!..... ٣٧١
- نه فلاتوون و مندالبوون!..... ٣٧٢
- چ زیندی نه كه نه وه؟ مریشك، بار گیر، كه ر؟..... ٣٧٢
- وا نیه هه رچی فه رموو بی تیان حه ق بی!..... ٣٧٣
- مه لای به سیت زۆربوون!..... ٣٧٤
- نه ولیا کان هه یچان بۆ نیسلا م نه کردیه!..... ٣٧٥
- مه ده دی شیخان چاره یان نه کردین!..... ٣٧٥
- قووه ی ته ییعی!..... ٣٧٦
- مه لا له کوردستان نینه؟!..... ٣٧٧
- ناوی نه ولادی خۆم!..... ٣٧٧
- له خزمهت شیخ عه لی نه فه ندی!..... ٣٧٨
- قهومی ژێرده ست!..... ٣٧٨
- ده به رت مرم نهو خانیه چۆله؟..... ٣٧٨
- میژوونوو سه کان ته ییعه تی شاعیرانیان ههیه راستگو نین!..... ٣٧٩
- کۆڤه شیخ و کۆڤه مه لا کان!..... ٣٨٠
- حه ججاج و یره ژنیک!..... ٣٨٠
- شه فاعهت!..... ٣٨١
- قه رنی نوور!..... ٣٨١
- عه لی کو ڤر بی نه گه ر ئاره زوو بکه م که سیک عه زاب بیینی!..... ٣٨٢
- چاره ی مسولمانان ته رکی عه داوه ته..... ٣٨٢
- خوا موقه ده سه له دانیشن و قه ده م له سه ر کورسی دانان!..... ٣٨٢
- نه وروپایی به زیکری مه وله و یانیان نه گوت: تیا ترۆی دینی!..... ٣٨٣
- له به ر بی قیقه تی کوردانه عوله ما کوردی نازان!..... ٣٨٤
- صوره تی موخه ییه له!..... ٣٨٤
- کۆینه پێمان مه خه له تین!..... ٣٨٤
- توخوا نه مه عه یشه؟!..... ٣٨٥
- ئینسان و مه لهك!..... ٣٨٥
- خۆزی ئیمه که سیکمان هه با، عیلمی به قه ده ر عیلمی نه دیسو ن با، با که سمان نه بی

- ٣٨٥..... عیلمی وه‌ک عیلمی خوای بێ!
- ٣٨٧..... ئاوا!
- ٣٨٧..... خۆزگه موخته‌زێله‌ک زیندوو‌بایه ئه‌مرۆ!
- ٣٨٨..... جیقنه‌ی ته‌یاره‌!
- ٣٨٨..... ده‌نگی مه‌لایان به‌ کوخه‌ کوخه و ده‌نگی مو‌تریان بێ گری و کوخه‌!
- ٣٨٨..... ته‌رازووی نه‌عمال!
- ٣٨٩..... مو‌ریدی چاو قو‌چای گه‌رده‌ن که‌ج!
- ٣٨٩..... وێته‌ی شیخ عه‌لانه‌دین و عه‌شیره‌تی ئاکۆ!
- ٣٩٠..... سه‌ینه‌ی کوردان نه‌زه‌ر به‌ نه‌قوامی دی ناخوێندرته‌وه‌!
- ٣٩١..... شیخی بای گه‌رم بر‌دبووی، گل و دۆی داندۆکیان له‌ به‌ده‌نی دا!
- ٣٩١..... مه‌رته‌به‌ی سه‌لاح!
- ٣٩١..... ئاو‌روپایی که‌ ده‌لێن: دین مانیه‌، راست ده‌که‌ن!
- نو‌ق‌قالانی ئیتمه‌، به‌س که‌ یفیان له‌ گه‌ل ئوع‌جوبه‌ی سی‌حر و که‌رامه‌ت و مو‌ع‌جیزه‌ دیت!
- ٣٩٢.....
- ٣٩٢..... نێزیکه‌ بلێم من له‌ ئه‌یوب نه‌ساغترم!
- ٣٩٣..... ده‌خیل نه‌که‌ی!
- ٣٩٣..... تا ئه‌وه‌یان به‌سه‌ره‌ات!
- ٣٩٤..... گه‌ر بموێزبا ئه‌موت حه‌قی له‌سه‌ر خواش هه‌یه‌!
- ٣٩٤..... نه‌ش‌خاصی حکومه‌ت به‌ جاری حکومه‌تیان سارد و سه‌ر کردا!
- ٣٩٥..... قسه‌ مه‌که‌ن! نه‌وه‌ک ته‌یاره‌چی گوێی لێ بێ!
- ٣٩٥..... نه‌بو نه‌واس و مه‌ستی!
- ٣٩٦..... دک‌تۆر ریاض حه‌له‌بی و ئافره‌تی حامیله‌!
- ٣٩٧..... شێخی که‌پوو‌برای!
- ٣٩٧..... صابشیه‌ کان!
- ٣٩٨..... ئه‌وه‌ر و باوه‌شه‌ی کردۆته‌ نه‌سیی سه‌گێک!
- ٣٩٨..... دوو ملیار به‌شه‌ر سه‌جده‌ بۆ گا‌با، هه‌ر گا‌جۆته‌، سه‌ری بیره‌ بیکه‌ به‌ کفته‌ و شفته‌!
- ٣٩٩..... هه‌زار جه‌وه‌ه‌ری وا له‌ کۆیه‌ له‌ کوردستان رۆی!
- ٤٠٠..... مه‌لایه‌ قوته‌ی مل نێر که‌ کاردی!
- ٤٠١..... مو‌که‌ره‌راتی لای من له‌ قه‌بندی شه‌کر به‌له‌زه‌تره‌!
- ٤٠١..... ئه‌مرۆ ئیلفانانی شه‌باتنی له‌ زیاده‌ دایه‌!
- ٤٠٢..... مه‌لا خالیدی کونه‌فلوسی!
- ٤٠٢..... کلکه‌ ته‌شی!
- ٤٠٢..... بۆچی دۆم و قه‌ره‌ج ئاو‌اره‌ی جه‌هان؟!
- ٤٠٣..... سه‌عی بۆ عیلم له‌ حه‌جی ته‌ه‌وع‌ خێرت‌ره‌!

- جیهاد کردن و غاردان بۆ سر مهرقه دی فلان وهلی!..... ٤٠٣
- نیزیکه بیته کوفرستان!..... ٤٠٥
- نیکاحی موته!..... ٤٠٥
- چاو بکه وه تن بگه بئ بگه، قوڤ له کئی، سەمەع و به صەر له کئی؟!..... ٤٠٦
- ئه وهی خۆی بناسئ، خوای ئه ناسئ!..... ٤٠٧
- ناشکوری نه بئ ڤیجالی نایخی و عه بقه ری له ناو موسولمانان زۆر که من!..... ٤٠٨
- پاش سالی گرانی!..... ٤٠٨
- ئوده بایان ئاره زووی حه ڤی لاتی نی ئه که ن!..... ٤٠٩
- بۆچی چوار شاهد بۆ زینا دانه راوه؟!..... ٤٠٩
- بوختان!..... ٤١١
- بوختانیان به مه لا عه بدولره حمانی جه لی کردوه!..... ٤١٢
- تف له ئینسانی نانه جیب!..... ٤١٣
- موجاده له ی بهینی مه لا و ئوده بای موسولمانان!..... ٤١٤
- عه قل حاکمیته تی زۆر زه عیقه!..... ٤١٤
- به مه حه بیته و ته قلید خۆت کۆره مه که!..... ٤١٥
- زه واتی گه وره گه وره له سەر مینه ران له عه تیان لی ئه کرا!..... ٤١٦
- هه ولتر گه له ک له کۆیه چاکره!..... ٤١٦
- چارۆگه بوزی ڤه ش!..... ٤١٧
- له چه کئی دزه یان!..... ٤١٨
- چارشه و له کۆیه هه ر مایه!..... ٤١٨
- پاره هه موو شت به ئینسان ئه کا!..... ٤١٨
- ژن و مال، نه ک مال و ژن!..... ٤١٩
- ئه وهی ئه بیته مه لا برسی و ڤووت!..... ٤١٩
- ئیجابات ئینسانی مه جبوور ئه کا!..... ٤١٩
- فه قیر چی له مست دی؟!..... ٤٢٠
- مه لا مه لا بئ!..... ٤٢١
- له بهر نه حوو و صه ڤف ئاگای له نووری ئایات نامیتی!..... ٤٢١
- که و و سووسکه!..... ٤٢١
- ئه گه ر شرع بیاته وه ده لی: ده ستنی شرع بیهرئ، خویتی لی نایه!..... ٤٢٢
- تا جوو بووی ئه مین بووی، بوویه موسولمان زه ره رت بووا..... ٤٢٣
- ریجالی نایاب و نادر سی که سن!..... ٤٢٣
- مه لای شیعه و مه لای سوننی!..... ٤٢٧
- ئه فریقیه کان و شه ڤه فی کچان!..... ٤٢٧
- باغه وانی خۆمه ئیشی پتم نه بئ، میوهم بۆ نایه نی!..... ٤٢٨

- خزمت خۆشتر ده‌وئ یان دۆست!؟ ٤٢٨
- بئ بانگ کردن نه‌چوویمه هیچ مالیک! ٤٢٩
- هه‌لات، سه‌گ کوشتی! ٤٢٩
- به‌سه‌رهاتی نه‌دیسۆن! ٤٣٠
- بوختانچی سوپهی نوور زۆر نامه‌ردن! ٤٣٠
- ئه‌حمه‌قی خه‌لک گو‌مرا‌یی سه‌رۆ که‌کان دروست ئه‌کات! ٤٣١
- گا‌په‌رستی و شیخ په‌رستی! ٤٣١
- مه‌لای ئیلاهی و مه‌لای ته‌بیعی! ٤٣٢
- قووه‌تی ئایه‌تی قورئان له‌ تۆبی هاوه‌ن به‌قووه‌تیه‌! ٤٣٢
- ئاو ئه‌بیته به‌ردا! ٤٣٣
- ئینسان له‌سه‌ر حه‌یوان ئه‌کوژن! ٤٣٣
- ئه‌ری راسته مه‌لایان قسووره‌کیان هه‌یه له‌ عیلمی ئیقتیصاد نازانن!؟ ٤٣٤
- به‌ وه‌سه‌سه‌ی بئ نامووسان خۆتان له‌ شه‌ره‌ف و له‌ دین مه‌که‌ن! ٤٣٥
- مه‌لا له‌ کوله‌ی ئه‌حزان! ٤٣٦
- قوپه‌توله‌ین! ٤٣٦
- حه‌زه‌ر له‌ موسته‌قه‌یل! ٤٣٧
- خۆیان له‌ عیلمی ئین ته‌یمیه مه‌حروم کرد! ٤٣٧
- به‌هه‌شت فرۆشی دونیا‌کړ! ٤٣٨
- شیخ قوتبی ناشه، به‌ ئاو و نیعمه‌تی خه‌لک ده‌گه‌رئ! ٤٣٩
- ئاسیا و سه‌روه‌تی ته‌بیعی! ٤٣٩
- له‌باره‌ی قیرائاتی قورئانه‌وه ٤٤٠
- های که‌ره‌های! ٤٤٠
- ته‌رجه‌مه‌ی قورئان بۆ کوردی! ٤٤١
- درۆ نه‌که‌ی قسه‌ زۆر بئ تام ئه‌بئ! ٤٤١
- مه‌دحی ملوکان! ٤٤٢
- عومه‌ر و عه‌ره‌با! ٤٤٢
- وای کوو تیک چرو! ٤٤٣
- ته‌یر چۆن قسان ئه‌کا؟ ٤٤٣
- مولکی سوله‌یمان ئه‌وه‌نده‌ی مولکی عوسمانی نه‌بووه! ٤٤٤
- ئینسان پیر ئه‌بئ، ته‌بیعه‌تی مندالی دانان! ٤٤٤
- په‌پوو سوله‌یمانکه‌! ٤٤٥
- مه‌لیکه‌! ٤٤٥
- عه‌رش! ٤٤٧
- نحن یان أنا؟ ٤٤٧

- ٤٤٧..... کین هه رچی و په رچیان گه وره نه کهن؟
- ٤٤٨..... نه و مه لیکانه ی وه ک کوسه به به خویان نارایش نه کهن!
- ٤٤٩..... باغی دیمی!
- ٤٥٠..... من و قه شه!
- ٤٥١..... قانیدی به حری!
- ٤٥٢..... فهرقی بهینی پشکه و جو برائیل!
- ٤٥٢..... ره تکرده وهی راه کی که لامی!
- ٤٥٣..... غیب له عیلمی که لامدا!
- ٤٥٤..... ته لقین!
- ٤٥٥..... تاه له دهستی پروواتان!
- ٤٥٦..... پاپا و مه لایانی تیمه!
- ٤٥٦..... نه دی بهی کچم و دایه نه که ی!
- ٤٥٦..... له له ندهن ساعت لی نه دا، له کویه گونیان لئه!
- ٤٥٧..... یار مه تیدانی زالم!
- ٤٥٨..... نینگلیزه کان نه جته بی لئان بکوژن هه ر نیعدامی نه کهن!
- ٤٥٨..... کین نه وانه ی باس له یجوز و لایجوز ده کهن؟!
- ٤٥٩..... عیلمی مه نتیق!
- ٤٥٩..... ره نجبه ری!
- ٤٥٩..... جه زوه!
- ٤٥٩..... مووم کافووری زه مانی مندالم!
- ٤٦٠..... نه وهی له کوژرانی خوی برسی ناتوانی رساله ت نه دا کا!
- ٤٦٠..... مه لیک لای شه عب!
- ٤٦١..... ته ورات و ئینجیل!
- ٤٦١..... به رد ده بوونه شفتی و گوندوره!
- ٤٦٢..... مه یلی مه لایان له نیزاعه!
- ٤٦٢..... هاوار با ئومه رمه ندان، یا خالخالان، بیرۆته سووری مه رگن، شیخ پرسی نه نگوزی!
- ٤٦٣..... ته وه کول!
- ٤٦٤..... پارچه به نه ستو وکی به فری ترشن سندان نه کا!
- ٤٦٤..... جه ددی عالی من!
- ٤٦٤..... وه لی عه هدی تیران نه لئان له میصره بۆ خوازیتی!
- ٤٦٥..... پادشای فه وقی فیرعه ون به راورد به هیتله ر به فه قیر حیسابن!
- ٤٦٥..... جالجالو که!
- ٤٦٦..... رکوع بۆ پاپ نه به ن!
- ٤٦٦..... نو بزی سه ره ری!

- له‌سەر ته‌و عزیزه‌ته ږه‌زاله‌تی وه‌ك من قبول نه‌كا؟ ٤٦٧
- ئاوی همه‌مۆك و نه‌فتی باباگوږ گورا..... ٤٦٧
- له‌ نیتوان عومەر و سه‌لاحه‌ددین و قانیدی فرانسه..... ٤٦٩
- كلكه‌ته‌شی!..... ٤٦٩
- فاسقی ئیستا!..... ٤٧٠
- باسی هاوكوفی و سوكنه‌ت به‌خشین له‌ هاوسه‌رگیری!..... ٤٧٠
- زمانی كوردی!..... ٤٧٠
- كاره‌با!..... ٤٧١
- دین و عه‌قل!..... ٤٧٢
- مه‌زه‌به‌ی شافعی!..... ٤٧٢
- هیچ مه‌زه‌به‌ی!..... ٤٧٣
- مه‌لای وا هه‌یه، به‌ چله‌ی به‌هاری، تیر ماستی ترش ناخوا!..... ٤٧٤
- فساد تۆغیانی كرده‌!..... ٤٧٤
- له‌ خۆشی گوله‌جۆیه‌ك ده‌ستیان كرد به‌ سه‌لاوات!..... ٤٧٥
- چنارۆك و بن پیمه‌ره‌ی ږه‌زان!..... ٤٧٥
- كه‌ركووكی و حه‌كابه‌تی عه‌نهر!..... ٤٧٦
- نیمان به‌ ئه‌ولیا!..... ٤٧٦
- وه‌عز به‌ كوردی!..... ٤٧٧
- قه‌ییحی جاران، ته‌مړۆ جوانه‌!..... ٤٧٧
- نیمام نه‌شپړتی!..... ٤٧٨
- نه‌دیسۆن و حه‌زه‌ره‌تی موسا!..... ٤٧٨
- به‌ عمومی وا نه‌خه‌له‌تین!..... ٤٧٩
- مه‌لیكه‌ فهریده‌!..... ٤٧٩
- كۆبی له‌ هندستان مردن!..... ٤٧٩
- حیكایه‌تی لوقمان و مه‌جیدی برازام!..... ٤٨٠
- ته‌ته‌جاف و ته‌ته‌بلباس!..... ٤٨٢
- عاقیبه‌تی عیراق!..... ٤٨٢
- جاندرمه‌ و بچ‌ ناگایی قه‌لب!..... ٤٨٣
- دختۆری به‌غداين!..... ٤٨٣
- قسه‌ی به‌ر ناگردان تاوۆ یه‌كانه‌ جیاوازه‌!..... ٤٨٣
- عه‌زیزی بچ‌ قووه‌ت نابچ!..... ٤٨٤
- ژن شووشه‌ی نامووسه‌، پاوانی ئینسانی به‌غیره‌ت و مه‌رده‌یه‌!..... ٤٨٤
- هه‌رای به‌ینی شیعه‌و سوننان!..... ٤٨٥
- رووتی ژنان!..... ٤٨٥

- ٤٨٧..... ژن له پروانگهی ئیسلام!
 ٤٨٧..... ژن بهو نهوچه له ههده ده رنده چوون!
 ٤٨٧..... دیسان خیلاف و شقاق!
 ٤٨٩..... خوێی له کهوشی نه کهن!
 ٤٩٠..... بۆ ژنان نه شیش بسووتی نه که باب!
 ٤٩٠..... روئەسا و مهرئوس خهتای کامیانه!
 ٤٩٠..... خوا بۆ ته کلیفی عیاده تی له ئینسان کرد؟
 ٤٩١..... نه صلیحهی چه پیه!
 ٤٩٢..... چهند خۆشه لیسانی واسیع!
 ٤٩٢..... ته ماسیل و ههیاکیل له ئیسلامدا!
 ٤٩٣..... مهلا و نهولای دهوله مەندم خۆشه وین!
 ٤٩٣..... کۆیه!
 ٤٩٤..... ئاستانه!
 ٤٩٤..... غهزه بی مشک!
 ٤٩٥..... داری نه بهك
 ٤٩٥..... بازرگانی!
 ٤٩٦..... ئینسان نه وهنده فیتته بازه پتویست به ئیبلیس ناکا!
 ٤٩٦..... شه فاعهت بۆ گهوره پیاوانه!
 ٤٩٦..... تهحه ممول ناکه ی بیینی!
 ٤٩٧..... به دوو هیلکهی سهه قهله مانهش به سهه ری ناکه نه وه!
 ٤٩٧..... ئینسان زۆر سهیره!
 ٤٩٧..... دینی ئیسلام به حاو و حووی ده رویشان، فرمه فرمی سۆفیان حیفز ناکرئ!
 ٤٩٨..... مال و نهولادا!
 ٤٩٩..... خیزی بچ هووده!
 ٤٩٩..... نه حمه د زو غویی نه رنه ئودا!
 ٤٩٩..... زه مانی دهوله مەندی له بیستی تا چلیه!
 ٥٠٠..... کتیبان بکرن باشره له وهی سێ چوار هه جان بکه ن!
 ٥٠٠..... مه لهك په رستا!
 ٥٠٠..... دیسان عهقل!
 ٥٠٢..... گوئی مه ده نی!
 ٥٠٢..... ئیمه خه ریکی حووحاتین!
 ٥٠٢..... له که له لی ده ن دهستی ماچ ناکا!
 ٥٠٣..... نه وانه ی تابعی مه یلن!
 ٥٠٤..... گه نمی چهند ههزار سال له مه و بهر شین بوو!

- ۵۰۴..... من قاعیده کم داناوه!
- ۵۰۶..... عومر چوڼ دريژ و کم ده‌بی؟
- ۵۰۷..... بو خه‌لکی خوټان مه‌گورن!
- ۵۰۷..... ناوی کانی خاتوونی چناروک!
- ۵۰۸..... مسولمان مه‌مه‌لی به‌قووه‌تیاڼ زوبانه!
- ۵۰۸..... ټیماني مه‌بل و ته‌قلید!
- ۵۰۹..... روباعی خه‌پیام!
- ۵۰۹..... کافری به‌خیر!
- ۵۱۰..... سینه‌ر و شه‌وبا!
- ۵۱۱..... هر عوله‌ما له‌خوای ته‌ترسین!
- ۵۱۲..... ده‌رسی ته‌فسیر!
- ۵۱۳..... خیر به‌دزی چاتره‌یاڼ به‌ناشکرا؟
- ۵۱۳..... حق بو‌ږیوايه‌تان مه‌گورن!
- ۵۱۴..... هه‌ردووک به‌یک ته‌لین: ته‌سحابی بیده‌ع و ته‌هواء!
- ۵۱۴..... ټینسان و مه‌یلی مندالی!
- ۵۱۵..... چوڼ به‌دره‌مې ږا‌بو‌یرئ؟
- ۵۱۵..... حه‌مه‌دی حه‌مه‌دانی هه‌ر ته‌لی!
- ۵۱۵..... چهند ساله‌خسوس ته‌مسال، ترئ له‌ولاتی ټیمه‌ثافاتی هه‌یه!
- ۵۱۶..... شیخ سمایلی عه‌ودالان!
- ۵۱۸..... روژگیران!
- ۵۱۸..... مانگ ژیاڼی له‌سه‌ر بووه!
- ۵۱۹..... که‌سټک دووباره‌له‌سه‌ر ده‌ستم مسولمان بووه!
- ۵۲۰..... خوا بتداتی!
- ۵۲۱..... عه‌زایی قه‌بر!
- ۵۲۱..... شه‌یتانیان حه‌ساندیه‌وه!
- ۵۲۲..... کویری و ته‌من!
- ۵۲۲..... مروف و ورج!
- ۵۲۲..... کین ته‌وانه‌ی ده‌بن به‌شاعیر؟
- ۵۲۳..... هیرشی ته‌ستیران و وه‌فاتی کاک ته‌حمه‌دی شیخ!
- ۵۲۳..... ته‌مانه‌بو له‌گه‌ل جووان حه‌شر نه‌کرین؟
- ۵۲۴..... دقتور له‌هه‌مو که‌س زیده‌شه‌ږاب ته‌خونه‌وه!
- ۵۲۵..... ته‌بو نه‌واس و سه‌رخو‌شی
- ۵۲۶..... خوايه‌ته‌و ته‌ریقانه‌هر چهند ته‌ساسیاڼ زور باش بو، بوچی وای لیهات؟
- ۵۲۶..... کاردی به‌ملی دادیتا نه‌یه‌بری!

- ۵۲۶..... خۆم موته حه یرم له خهلقی نیتوکا!
 ۵۲۷..... خوا پیتی کردووم!
 ۵۲۷..... نه نه هو نه للور بلورانی نه کات!
 ۵۲۸..... کوو ده بی چه زه رته تی داود چل پۆژ له سوچه ده بمین؟
 ۵۲۸..... ئیشاره ی کرده پۆژ، پۆژ راهه ستا تا شیخ گه یشه شارا
 ۵۲۹..... شارئ بۆنباران نه کات!
 ۵۳۰..... عیاده تی نهو گه ورانه وه کی عیاده تی سۆفیلکه کی رهش و پروت!
 ۵۳۰..... کچی پیتنج سالی زاوه، منداله کی بووه!
 ۵۳۱..... دوو ملیار به شهر سوچه بۆ گا و کهر به نا!
 ۵۳۱..... ههر کس هه لده هات زوو بگاته کونی خۆی تیا نه قهت کا!
 ۵۳۲..... ناوی خۆای ئیلا بۆ سویتدی به درۆ نه بی نه ماوه!
 ۵۳۲..... نه وانی دهوله مندن، خه ریکی عه یش و نوشن، سه رنامه دانی عیرفان دائیم مه ست و سه رخۆشن!
 ۵۳۳..... له ولاتی ئیمه عیلمی دینی له ئیقیرازه!
 ۵۳۳..... ناوی بیخال ده توانی کاره با بۆ سلیمانی دابین بکا!
 ۵۳۴..... ههر شتیک موافقه ی دل و دهروونت نه بی، دلت پیتی توند نه بی!
 ۵۳۵..... ته نه سور به مه زه ب زۆر عه جائیه!
 ۵۳۵..... هیدایه ت.....
 ۵۳۶..... زمان.....
 ۵۳۷..... له بهر خیصامی خۆبه خۆیی، ئایه ت ته ئسیرمان تینا کا!
 ۵۳۷..... خوا لهو سه فله و جه هه له ئیتیقامی دینی ئیسلام بکاته وه!
 ۵۳۸..... نانی به دۆی راناگا!
 ۵۳۸..... فه قیری ئیمتیحانه!
 ۵۳۹..... نه وه ی سولتانی عوسمانی له هه ولیر سوال ده کا!
 ۵۳۹..... ریحالی وه ق به س بۆ ره فاهی مه نسوینی خۆیان خه ریکن!
 ۵۴۰..... عه ره بی زوبانی عیلم نیه.....
 ۵۴۰..... ناشکوری نه بی!
 ۵۴۰..... هه وای نه فس و شیخ قادری تاله بانی.....
 ۵۴۱..... له بهر مه حبه ته تی پیغه مبه ر خودایان له بیر نه ماوه!
 ۵۴۲..... به شهر زۆر گۆرایه.....
 ۵۴۲..... مو به شیرانی ئیستا به خۆو به قوونی به گۆویان دینه ولات!
 ۵۴۳..... به لا بۆ دینی حق؛ رووس و نه لمانیا و فره نسه و ئینگلیزن!
 ۵۴۳..... شیعی سولتان سه لیمی به که م!
 ۵۴۴..... مه دح و سه نا کوو ئیسان پیتی پف هه لته مینی!

- ۵۴۵.....قه‌سیده‌ی موعه‌لیم ناجی!
- ۵۴۵.....نه‌دی که‌ری ده‌جالی؟
- ۵۴۶.....نه‌فعی ته‌عقیبی ئاساری ئومه‌می!
- ۵۴۶.....ته‌قوامی وه‌سنیه بۆ چه‌یاتی دنیا عیلمیان زۆر بووه!
- ۵۴۷.....ئیسلامییه‌ت له‌ ده‌ستیان، زۆر زه‌بوون بووه!
- ۵۴۷.....ته‌گهر عه‌قلی ته‌واو نه‌بوو بروسکه‌یه له‌ ئاسمان بڼ، لئیدا ییسووتیتڼ!
- ۵۴۷.....یه‌کدی ته‌کوژن له‌سه‌ر کوژکه‌ جۆ!
- ۵۴۸.....له‌ به‌هه‌شت نێر که‌ پیازی تیا نییه!
- ۵۴۸.....قه‌ولی گهلڼ چرووک!
- ۵۴۸.....قورئانی که‌ریم نه‌وه‌د و پینچ ته‌رجه‌مه‌ی هه‌یه!
- ۵۴۹.....ئینجیل که‌س نازانی چ بووه!
- ۵۵۰.....کڼی زه‌بنی قورئانی به‌ ئه‌لسینه‌ی نه‌جنه‌یه‌یه کرد؟
- ۵۵۰.....په‌نا به‌ خوا له‌ کوژنه‌ ناوی کوژیان!
- ۵۵۱.....به‌ کوردی زه‌حمه‌ته‌!
- ۵۵۱.....وحدة الوجود.....
- ۵۵۱.....دوعا.....
- ۵۵۲.....لیسانی عه‌ره‌ب واقعه‌ن عه‌جابه‌!
- ۵۵۲.....چ نه‌با له‌ سه‌ر ئایه‌تی ئیتیفاق ته‌که‌ن!
- ۵۵۲.....ناوێرم بلیتم!
- ۵۵۳.....ساحیب ملیۆن له‌ برسان ته‌مری، ئیفلاس ته‌کا، خۆی ته‌کوژئ!
- ۵۵۴.....حه‌نه‌فی و شافعی، له‌ جوو و دیانان له‌ گهل یه‌ك خراپتر بوون!
- ۵۵۵.....دیسان ته‌فره‌قه.....
- ۵۵۶.....ئه‌وروپایی به‌ ژنان به‌سه‌ر ئیمه‌ غالب بوون!
- ۵۵۶.....که‌ ته‌وازن نه‌بوو کار سوخته‌!
- ۵۵۷.....که‌ هات به‌ خۆرا نه‌ده‌ گه‌شتن!
- ۵۵۸.....له‌ ترسی سه‌نگبارانی به‌ریتانیا کوو ته‌له‌رزین و په‌نگیان زه‌رد نه‌بوو!
- ۵۵۸.....ته‌گهر ته‌شریع نه‌با، دنیا پر نه‌بوو له‌ ده‌عوای په‌سوولان!
- ۵۵۹.....پف!
- ۵۵۹.....موحیبه‌تی زوبانی ئاسانه، خاسه‌ ته‌ن نانی تیابڼ!
- ۵۶۰.....زوبانی کوردی هه‌لناگرئ!
- ۵۶۰.....بۆ ته‌شکیلی کو‌توبخانه‌یه‌ عادی، مه‌لایه‌ وه‌کی من، هه‌زار دیناری بڼ نه‌وئ!
- ۵۶۲.....گهلڼ فه‌قیر ده‌وله‌مه‌ند بڼ هار نه‌بن!
- ۵۶۲.....له‌سه‌ر حوشتی دوو عه‌شیره‌تی گه‌وره‌ چهند سال شه‌ریان کردیه‌!
- ۵۶۳.....دین و توب ته‌عه‌موم بکا به‌شه‌ر ته‌که‌ویته‌ خو‌شی!

- ٥٦٣ بووینه خه‌نسا، نه‌وه‌نده‌ی سه‌ردولکان به‌ سه‌خری دا هه‌لبێن!
- ٥٦٤ ناخیری نابن به‌ هه‌ج نه‌نه‌ هه‌ج و ڤووج!
- ٥٦٥ ده‌ور و دۆلابی فه‌له‌ک له‌ دژی ئیمه‌یه!
- ٥٦٥ ئیسانی تووره‌ چی بێ ناکرێ!
- ٥٦٥ نوژی ئیستا ڤووحی نیه!
- ٥٦٦ هه‌ربژی په‌رله‌مانی عێراق!
- ٥٦٧ بۆ سه‌عاده‌تی ده‌وله‌ت و میله‌ت!
- ٥٦٧ نه‌لێن عیسا نه‌فه‌رموێ!
- ٥٦٨ نه‌مه‌ درۆیه، به‌هانه‌یه‌ واهیه!
- ٥٦٩ تووشی ده‌رده‌داری بووین!
- ٥٦٩ له‌ نه‌واخیری عومری خوا همه‌زیاد ناغای بێ که‌رم کرد!
- ٥٧٠ ژنی ده‌رویش سه‌سه‌ن ناوس بوو!
- ٥٧٠ دوو سێ قسه‌یان کرد پێیان نه‌لێن فه‌یله‌سووف!
- ٥٧١ بووینه ژێر چه‌په‌لۆکی غه‌ریبان!
- ٥٧١ توو خوا دێته‌ دلته‌ خوداوه‌ندی عه‌زیموششه‌ن زوڤنا نه‌نگیوی چاوه‌شی، بکا به‌ قوتب؟
- ٥٧١
- ٥٧٢ قسه‌یه‌ حق بکه‌ی نه‌لێن نه‌مه‌ موته‌دعه‌!
- ٥٧٢ نه‌تباعی شیخ نه‌بی ماویلی ته‌ریقیان تێکدا!
- ٥٧٣ له‌ سایه‌ی قورئان عه‌ره‌ب بێندبوون!
- ٥٧٣ سولتان مه‌حموود به‌ بێ ده‌ستوێژ ناوی موحه‌مه‌دی به‌سه‌ر زویانی دانه‌هاته‌!
- ٥٧٤ شیخ په‌زا له‌ مه‌دحی کۆیه!
- ٥٧٥ به‌هه‌شت با ته‌ره‌له‌یلانی کوردی تیا نه‌بی!
- ٥٧٦ چیه‌ هه‌موو که‌س نه‌دای نه‌کا، وه‌ که‌شیش پێی خۆش نیه!
- ٥٧٦ ره‌مه‌زانی له‌ ته‌مموز به‌ ڤۆزی بووم!
- ٥٧٨ گرانیان زوو له‌ یاد چوو!
- ٥٧٨ به‌ینی مه‌لایان و به‌دگویی!
- ٥٧٨ هه‌ماغا وه‌ختی دیل بوو!
- ٥٧٩ ناتوانم به‌ سووکی ناوی که‌س بێتم!
- ٥٧٩ نه‌فخی ڤووح له‌ گه‌ل هه‌میانه‌ی چه‌قۆکه‌ریان، لا وه‌کی به‌ که‌!
- ٥٨٠ نه‌گه‌ر نه‌مه‌ بۆ عه‌ره‌ب دروست بێ، بۆ کورد هه‌ر دروسته‌!
- ٥٨١ باوه‌ڤدارێکی فاسق له‌ کافرێک خراپتره‌!
- ٥٨١ دوو ساله‌ به‌ میوه‌ی هاوینی و پایزی زگم دێش!
- ٥٨١ مه‌لا ده‌لێ ڤادیو هه‌رامه‌ گوتیگرته‌!
- ٥٨٢ که‌سن مه‌لا بێ ده‌رحق زانایان وا نه‌کا؟

- له‌ناو کوردان غیره‌ت که‌م بو‌وه! ۵۸۲
- نه‌سف بۆ مسولمانان به‌ناوی وه‌لی چی بۆیان نه‌قل که‌ن، قبولی نه‌که‌ن! ۵۸۳
- له‌هه‌موو عومری خۆم یه‌ك ساعه‌ت به‌ته‌واوی مسولمان بام کافیم بو‌و! ۵۸۳
- کو‌ږيک دا‌یکي خۆی عه‌زاب ده‌د! ۵۸۴
- که‌مانگ نه‌گیرئ ته‌فه‌ته‌ق نه‌که‌ن! ۵۸۴
- که‌مایه‌تییه، به‌کلکه‌ته‌شی موقابه‌له‌ی ته‌یاره‌ی به‌ریتانیا! ۵۸۵
- دوشمنه‌راستییه‌که‌نه‌وانه‌ن، که‌ماون و فیراریان کردیه! ۵۸۶
- خه‌فه‌ت زۆره‌قسم گه‌لئ ماوه! ۵۸۶
- نه‌صره‌تی‌خوا‌ی به‌کل له‌چاو کردن نه‌درئ؟ ۵۸۷
- قوربان! وه‌قتی نه‌و قسانه‌نییه، ئیشه‌که‌م له‌قیس نه‌چی! ۵۸۸
- کورده‌له‌مه‌لای سیاسی سفرین تاریخن! ۵۸۹
- نه‌وه‌ی دوا‌ی نه‌فسی خۆی که‌وئ، عه‌مه‌لی سالح ناکا! ۵۹۰
- مسولمان نه‌بو‌ویا نه‌یشه‌توانی وا بکا! ۵۹۰
- نه‌پاراپه‌وه‌یا پانی شین! ۵۹۰
- وه‌کی پیریزنان له‌سینگی خۆیان نه‌ده‌ن! ۵۹۱
- کورده‌بۆ سهر حوسه‌ین ناگرین؟ ۵۹۲
- با‌من بۆ عه‌ره‌ب و تو بۆ یۆنان بگریه‌ین، نه‌دی کورده‌؟ ۵۹۳
- نه‌گه‌ر که‌سئ قه‌دحئ له‌نایانی قورشان یا له‌حه‌دیسئ بده‌ا، عه‌ره‌به‌کان نه‌یلتنئ:
- فه‌یله‌سووف! ۵۹۴
- په‌جالی سیاسی، تا‌ئیشی پشته‌ته‌شیت بۆ نه‌رئسئ! ۵۹۵
- شه‌خصئ دپته‌تیره، لام وایه‌نه‌حه‌مه‌قه! ۵۹۵
- به‌دوا‌ی په‌سوولی سه‌لام مه‌که‌ون هه‌مووی درۆیه، سیاسه‌ته‌! ۵۹۶
- مسولمانان که‌لکی شه‌ریان له‌گه‌ل نه‌جانب پتوه‌نه‌ماوه‌! ۵۹۷
- با‌پیرم حاشیه‌کی هه‌یه‌به‌پسه‌له‌حسابه‌! ۵۹۷
- ئیکئ رووت و برسی و سه‌رمای پئ! ۵۹۷
- بۆیه‌خوا ده‌ستی لئ هه‌لگرتین، موبالامان پئ ناکا! ۵۹۸
- نه‌مزانی عیزرائیل مه‌خجولم نه‌کا! ۵۹۸
- له‌کۆنه‌دارخورما ده‌رکان دروست نه‌که‌ن، پتله‌قه‌ی پتداده‌ی پارچه‌پارچه‌نه‌پئ! ۵۹۸
- کورده‌پئ پیاون! ۵۹۹
- هه‌لئ، خۆ بشاره‌وه، هه‌ی هاوار رووس هات، چی بکه‌ین چاره‌سه‌ره‌؟ ۶۰۰
- گیتما! به‌قوربانت بم! ده‌ی به‌سه‌ده‌قه‌ت بم، لئی ده‌ا! ۶۰۰
- ئینگلیز دوشمنی غالب به‌دۆستی مه‌غلوب نادا! ۶۰۱
- وه‌فا به‌عه‌ده‌بو‌وته‌مایه‌ی تیشکان! ۶۰۱
- شیعه‌ته‌رجیحی موشریکان نه‌که‌ن به‌سه‌ر سونیان! ۶۰۱

- نویژ بوو به عاده ت! ٦٠٣
- قسه به مه عقوول، لاکین بیستم ته حقیران کرد ٦٠٤
- به ئیعتیما د سونتی به عه مهل موعته زیلی! ٦٠٥
- له بنی زوبانیان ئه زاندرئ مه سده ری ئه و نه رمیه، حیزیه، موخه ننه ئیه! ٦٠٥
- دوو فقهی میان دیت له رزین! ٦٠٦
- ژنه ئه وروپایی ژن په زاله ت ئه که ن بۆ دونیا! ٦٠٦
- ئه لقابی کویان! ٦٠٧
- حه ماغای کویه ٦٠٨
- جاسووسی! ٦٠٨
- گرانی گه وه! ٦٠٩
- هر تائیفه به قهومیه تی خۆی ئه نازی، غهیری کوردی به سته زیان! ٦٠٩
- به مندالان ئه لئین ئه سلی ئینسان مه یمو نه! ٦١٠
- به ناوی ته وازوع مه بنه ریا کار! ٦١٠
- ته صریفمان به کوردی وه ها پنده گو ترا! ٦١١
- به لایه عه زیم، مه سته له ی بیدعت و سونه ت! ٦١١
- خودایه عیلمی ئالی جه لی نه بره وه! ٦١٢
- به هاری زه مانی جاران! ٦١٢
- جووله که ی کوی! ٦١٢
- شاعیران! ٦١٣
- درۆی وا ئه که م خۆم ئه که ومه شو به! ٦١٤
- مه سه له ی ئیر و می دونیای تیکدا وه! ٦١٤
- گۆیا پروومان کرده ئاخیره ت، له دنیا غافل بووین! ٦١٥
- عوله مای حه نه فی له به حسی کوفریات، دنیا ئه که نه چه رمی چو ئله که! ٦١٦
- که ئه و وهل نۆبه ت به ته یاره فره، له خو شیان گریا! ٦١٦
- نیزیکی وه فاتی، بانگی کردم، ده ستم نایه ناو ده ست! ٦١٧
- با لالۆ هر بلج: سه حه ره بی قه راره! ٦١٨
- چار شه مووی به شووم ئه زان! ٦١٩
- له ولاتی مه چه ند پیای گه وه هاتن، بی ئه ئه ر پو شتن! ٦٢٠
- به ناوی ته زکیه، نه فسی خۆی مو هان ئه کا ٦٢١
- بۆ ئه جینان له مالی موسولمانان به ملیۆن کارخانه دانرا وه! ٦٢١
- کورد له به هه شتی چ شته ک قبول نا که ن؟ ٦٢١
- دوعا! ٦٢٢
- گه لئ چا زۆر پیر بوو! ٦٢٣
- مه ولوود کردن خصوص به ناوی ئه ولیایان، خیرئ نین! ٦٢٣

- موجه‌ددیدی تنها به مه‌لایه‌تی نایب!..... ٦٢٤
- زمانی به‌هه‌شتیان!..... ٦٢٤
- که جه‌نمت ناوی کوفاره‌ی هه‌بې، نه‌بې شهلاله‌شی بی!..... ٦٢٤
- حوری مه‌رحه‌بامان لې ناکه‌ن!..... ٦٢٥
- نیره‌خوشره یا لوندهره؟..... ٦٢٥
- پرسیاری کرد پوزوه‌که بشکینم وتم بشکینه!..... ٦٢٦
- نه‌وئ سالی قالوچه‌هه‌نده زور بوو، مهر و بز نایانخوارد پنی قه‌له‌و نه‌بوون!..... ٦٢٦
- هه‌زار سویتدی به درو به قورئان و خوا نه‌خوا، به سهری شیخی ناخوا!..... ٦٢٧
- عه‌لی (مکور اللیل والنهار)..... ٦٢٧
- کورده‌موو ده‌یوت معاشمان ده‌نی!..... ٦٢٨
- کاک حاجی بۆ ناو و ناویانگ، دوو سې حه‌ج نه‌کا!..... ٦٢٩
- نه‌و بلعاهه‌له‌ناو ئیمه‌دا نیه!..... ٦٢٩
- مه‌لایه‌تی و فه‌قیری!..... ٦٣٠
- بنزرنه‌کبابی که‌ون نه‌زانن، چ عیاده‌تی نه‌مرۆ به که‌لک دئ!..... ٦٣٠
- نایه‌تی مار، مه‌حووی ده‌وله‌تی کردنه‌وه!..... ٦٣١
- سونی، ئیستیفاده‌یان له ناسن نه‌مه‌به؛ ده‌رویشه‌کان زورگی لې دروست نه‌که‌ن!..... ٦٣٢
- پیاوی وه‌کی ئین سینایان ته‌کفیر نه‌کرده!..... ٦٣٣
- وه‌ختی هتیرش کرایه‌سهر ئیسلام، غه‌زالی خه‌ریکی خه‌لوته‌ بوو!..... ٦٣٤
- حه‌یا بکه‌ن، عه‌ره‌قی خه‌جاله‌ت برژن!..... ٦٣٧
- با فه‌قی هه‌ر بلې: ږا ته‌ ږه‌حه‌مت و لې بې، پیتخوری فه‌قیان، بچه‌به‌هه‌شتی!..... ٦٣٧
- دنیا بووینه‌ دز، نه‌شراقی کوردان به‌ دزی ئیفتیخار نه‌که‌ن!..... ٦٣٨
- سهرته‌سرت، ږرته‌ږرت، فسکه‌فسک!..... ٦٣٩
- نه‌وانه‌ی سه‌لام لیک نه‌که‌ن، علی الاکثر لیک نه‌مین نین!..... ٦٣٩
- عیلم شوه‌ده‌ن چ ئاسان، ئاده‌م شوه‌ده‌ن چ مشکل!..... ٦٤٠
- ئیمامه‌کانیش زور له‌ ئیمه‌ به‌ حورمه‌تر نه‌بوون!..... ٦٤٠
- ئیددیعا نه‌کات نه‌و فرقه‌ی ناجیه‌یه و نه‌وانی دیش نه‌سحابی بیدعه‌ن!..... ٦٤١
- مه‌سته‌له‌ی سونه‌ت و بیدعه‌ت، ده‌ست و پنی به‌ستی!..... ٦٤٢
- خوا به‌ قوربانی که‌نگری کا!..... ٦٤٣
- نه‌لین؛ ده‌وله‌مه‌ند پیتج سه‌د سال پاش فه‌قیر نه‌چه‌به‌هه‌شت!..... ٦٤٤
- له‌باره‌ی مه‌لایان!..... ٦٤٥
- دوعا!..... ٦٤٦
- نه‌ه‌لی عیرفان له‌ نه‌شهی جه‌دید ته‌رکی عیاده‌تیشان کرده!..... ٦٤٦
- ده‌نگی توپی ئینگلیز ده‌هات، مسولمانان ده‌یانوت گیان، خیرابه‌ بۆ نایه‌ی!..... ٦٤٧
- له‌و زهمانه‌سیاسه‌ت بووینه‌ دروی مه‌حزا!..... ٦٤٧

- که سنی به لایه کی بیته سرئ، نه لین: نه مه هیممه تی فلان شیخ بوو گرتی!..... ٦٤٧
- له مه جلیس له بهر مالم یا قه شه ههستی، چ نه قسئ به مه قامت به دینت نه گا؟..... ٦٤٨
- قورئان ئیمامه، ده ستور، لاکین موجه رده بؤ نوێژ و تلاق!..... ٦٤٩
- جاسووسی ژنان!..... ٦٥٠
- شرع گوزرایه!..... ٦٥١
- له سایه ی فحشیات فرهنسه هاته ئیقیراض!..... ٦٥٢
- جه هلی ژنان لهم سرده مه زوره!..... ٦٥٢
- هه ر قومئ نازا بن، ژنیان نازان..... ٦٥٣
- هه رچهند ئیمان به قوه ت بئ، به دهن گۆشته، مودافعه ی گولله ی بئ ناکرئ!..... ٦٥٤
- نه وه ی فنیسی له سهر نابا، نه یانوت: نه مه کافر بووه!..... ٦٥٥
- کور دیش هاتوونه ته خه له تان، گۆیا بعد النصر حکومه تیان بؤ ته شکیل نه کرئ!..... ٦٥٧
- شیخه جاهله کان، به که یفی خوێان مه لایان داژون!..... ٦٥٧
- به حاکمی سیاسی ئینگلیزم وت!..... ٦٥٨
- من ئیمانم به که رامه تی نه ولیا هه یه، به لام!..... ٦٥٨
- دوعا!..... ٦٥٨
- دینیان کرده مایه ی عه داوه ت!..... ٦٥٩
- حه واری چۆن ده عوه یان کرد؟..... ٦٥٩
- به حوشر مه یه بؤ موقابیلی ده بابا!..... ٦٦٠
- له باره ی ته زکیه ی نه فس!..... ٦٦٠
- من له دژی مه عاریفی ئیوه م!..... ٦٦١
- ئینسان نه و ئینسانه یه، خو ی بیته ئوستادی خو ی!..... ٦٦١
- مه لیک تاوسی نه هیتا، فره ی نه دا سهر عهردی، به قونده ره نه چووه سهری!..... ٦٦٢
- جووله که!..... ٦٦٢
- ئیتسا له کۆیه نه و عاده ته هه یه!..... ٦٦٤
- ته عه ددودی خو ته!..... ٦٦٤
- له تیفه:..... ٦٦٥
- سونه و شیعه!..... ٦٦٥
- به و نه واخیره قسه کیان به زوبانی من هه له ست!..... ٦٦٦
- مه لایه تی به شرح مغنی و عبدالله یزدی و گه له نه وه ی ته واه نایی!..... ٦٦٦
- موراقبه لای من چیه؟..... ٦٦٧
- نیفاق و سیاست یه ک شتن!..... ٦٦٨
- سویندی به درۆ..... ٦٦٨
- عیززه تی نه فس..... ٦٦٩
- به سه رهاتی که ننافیک و هاروونه ره شیدا!..... ٦٧٠

- ریساله‌کم داناوه له مه‌سه‌له‌ی ئیختیارا!..... ٦٧٠
- هیتلر عه‌قلی له نه‌وه‌د و سه‌د ملیۆن به‌لکو زیاتر گۆری!..... ٦٧٠
- له زه‌مانی ئیمه‌ ته‌ربیه‌ی عانیله‌وی زۆر که‌م بووه‌!..... ٦٧١
- خۆزی نه‌و مزگه‌وتانه‌ مه‌عه‌مل بان!..... ٦٧١
- نه‌ که‌هری نه‌ولادی گه‌وره و خانه‌دان، هیچ و پوچ ده‌رده‌چن..... ٦٧٢
- ناشه‌وان جۆی له‌ ناشی نه‌ده‌ کرد، مزه‌ی جۆی وه‌رنه‌ده‌ گرت، ده‌یگوت چی لێکه‌م!..... ٦٧٢
- دوعا!..... ٦٧٢
- ژنه‌کانی پێغه‌مبه‌را!..... ٦٧٣
- به‌سه‌ره‌هاتی خۆشناوه‌ که‌ و جووله‌ که‌ که‌!..... ٦٧٣
- وه‌ختی بۆمباران له‌ ته‌نه‌ئوران شیعی کوردیم دانا!..... ٦٧٣
- ده‌غل ئه‌چیتین و ئافات زۆره‌!..... ٦٧٤
- نه‌هه‌نده‌ی له‌ عێراق به‌ فیه‌ق سه‌رف نه‌ کړی، نیو هه‌نده‌ له‌ به‌ریتانیا و ئه‌لمانیا سه‌رف ناکړی!..... ٦٧٤
- نه‌و نه‌وعه‌ به‌رده‌ گه‌لێ جار له‌ ئاسمان دیته‌ خوارا!..... ٦٧٤
- شیتین له‌ سلیمانی هه‌بوو..... ٦٧٥
- ره‌ز و باغی ئیمه‌ چه‌ند ساڵه‌ به‌ره‌که‌ی ئه‌کاته‌ ره‌ژوو!..... ٦٧٥
- سه‌گ به‌ که‌لاکه‌ ئینسان خواردن هاربوون!..... ٦٧٦
- سالی له‌ چنارۆک بووین..... ٦٧٧
- بۆمبارانی سلیمانی!..... ٦٧٧
- وتی: بایم کووه‌؟ وتی: وه‌فاتی کرد، وتی: بوومه‌ پیاوا!..... ٦٧٧
- معاشی خۆم ئه‌که‌مه‌ سێ قسم..... ٦٧٨
- عه‌یب نه‌بی!..... ٦٧٨
- باران پردي غازری بردا!..... ٦٧٩
- قه‌ومی ته‌نبه‌ل ئه‌یه‌وئ هه‌موو شت بێ مشه‌قه‌ت، خوا بۆی بکا!..... ٦٧٩
- بوته‌رستی له‌ناو مسوڵمانان ئینتیشار ئه‌کات!..... ٦٨٠
- سیاسیه‌کان له‌ گه‌ل به‌شه‌ر ناساغزا!..... ٦٨٠
- ناوی شێخیان بیست های و هووی و نه‌عره‌ و گرمه‌ و لرمه‌ و لرفه‌ ئه‌که‌نا!..... ٦٨١
- شه‌وینداری!..... ٦٨٢
- ئیحتیفالی حاجی مه‌لا به‌ کراخا!..... ٦٨٢
- ده‌وله‌تی وا هه‌بووه‌، گه‌مه‌ی به‌ کوهری ئه‌رزنی ئه‌کرد، ئیستا بووینه‌ فۆتبول!..... ٦٨٢
- سێ سه‌د ساڵه‌ ئیمه‌ ساقیتین!..... ٦٨٣
- خصوص شێخه‌کان، تا قه‌وم که‌تر بن، که‌یفیان پێ دئی!..... ٦٨٣
- خۆشناویک له‌ به‌غدا!..... ٦٨٤
- نفروسی فره‌سه‌ سال به‌ سال له‌ ته‌نه‌زول دایه‌!..... ٦٨٤

- ٦٨٥ هیتاش موسولمانه کان عیبرهت ناگرن!
- ٦٨٥ به سه رهاتی عه ره یێک!
- ٦٨٦ ئاوی کانی خاتوونی چنارۆک!
- ٦٨٧ صوهری غه ریب و عه جیب له ئه مریکا!
- ٦٨٧ عافیتی خوشناوان!
- ٦٨٨ ئیعتیقاد ئه دهنه سه ره قسه ی خوشکه له خوشکه له
- ٦٨٩ ده لی ئه وه ی ئینکاری ده ججال بکا، کافر ئه ی!
- ٦٨٩ قه سری مه لیک له پیرمام!
- ٦٨٩ سوێند به خه لیه ی پاشیدین ده خۆم!
- ٦٩١ خوتبه ی من له مالی مه لا ئه فهندی!
- ٦٩١ مه هدی هه ره نه هات، نایهت!
- ٦٩٢ به سه رهاتی دختۆرێک و ژینکی حامیله!
- ٦٩٣ خه لکی له برسان ئه مردن، نه ده نازران!
- ٦٩٣ دوو پرکا عهت نوژی و له عیاده تی مه لائیکهت خیرتره!
- ٦٩٤ شیخایه تی سونیان و ئیجتیهادی شیعان سه عاده تی ئوممه تیان برد!
- ٦٩٥ به سه رهاتی خاوه ن مایه که!
- ٦٩٦ کچی شیخ نه ی ماویلی به دوای قه تارچییه کی که وت!
- ٦٩٦ گه لی شو له چنارۆک تا سه یه نه ده نووستم، ده ورم نه کرده و!
- ٦٩٧ ولاتی ئیمه شوه ی سافی زۆر که مه!
- ٦٩٨ نه شقی!
- ٦٩٩ کاره با هیتاشا نه هاتیه کویه!
- ٦٩٩ شیخ سه لیمی بامهرنی و سوهری صاعقه!
- ٧٠٠ له بهر (سبح اسم) هو (هل اتی) ی نایه مه جمعه!
- ٧٠٠ فه قیر وه کی په یووله له کولانان ئه خولینه وه: خوا خیر و بنووسی!
- ٧٠١ کوپی جورجانی عه رزی بابی کردیه له مالی ئارد نیه!
- ٧٠١ گه لی شو له بهر گه رما و پێشکه خه ومان لی ناکه وئ!
- ٧٠٢ خانووی بیتواته!
- ٧٠٢ مه لای فه قیر چاوی له ده ستی هه رچی و په رچیان بێ، چ خدمه ته کی بێ ئه کری؟
- ٧٠٣ به عیززهت ته رکێ دونیامان کرد، به زیللهت ته له یی ئه که ی!
- ٧٠٤ مه لا و زمان زاین!
- ٧٠٤ توخوا که سه س سجده بۆ گۆلک بیا، حه ق نیه وه کی گای گیره ی بێ بکه ی!
- ٧٠٥ سه عاده تمه ند ئه و که سه یه، کیلی ده رکی خیران بێ!
- ٧٠٥ به سه رهاتی مه لای مقوم الناقه!
- ٧٠٦ عومه ری خه یام!

- نوره‌ددینی برام و وه‌لامی منداله‌که!..... ۷۰۶
- نیعدامی مه‌نصووری حه‌لاج!..... ۷۰۷
- چاوه‌شیان کردیته قوتب!..... ۷۰۷
- فه‌قیری!..... ۷۰۸
- حه‌ماغا گوتی دروسته بلئی خوا نازایه؟..... ۷۰۸
- چووینه نوێره‌بارانه!..... ۷۰۹
- به مندالی زۆر ئیشم نه‌کردووه!..... ۷۰۹
- عیلمی ئالی جه‌لی به‌زایع چوو!..... ۷۱۰
- ریش پان و درێژ، وه‌کی جۆرکی که‌رئ، کلکی عه‌لی شیشین!..... ۷۱۰
- سه‌به‌ب چیه، ئه‌و دۆم و قه‌ره‌جانه ئاواره‌ن؟!..... ۷۱۱
- له‌ عومری خۆی ئه‌و جێتووی پین نه‌دراوه!..... ۷۱۲
- وتم: مالوێران تو ئه‌م‌رۆ بۆ به‌گژ هیتله‌ر و مؤسۆلینی و ستالین داناچی؟..... ۷۱۲
- علی الاکثر ته‌بعی به‌شه‌ر له‌سه‌ر ده‌نانه‌ت و په‌ستیه!..... ۷۱۳
- دوعای سه‌پانی!..... ۷۱۳
- ده‌ک لال بيم بۆتان عومه‌ر و سه‌لاح..... ۷۱۴
- که‌ دین زه‌عیف بوو، باغاته‌کان هه‌موو به‌ره‌لابوون!..... ۷۱۵
- ئه‌وه‌ی قانون داده‌نئ، ئه‌لئی قه‌رداری موجریمانه..... ۷۱۵
- قه‌له‌می خۆمان گۆڕیمانه‌وه به‌ قه‌له‌می مز و قه‌له‌می ته‌نه‌که!..... ۷۱۵
- له‌وه‌ته‌ی له‌ به‌غدام نوێژ تامی جارانی نه‌ماوه!..... ۷۱۷
- مه‌سته‌وی وه‌ک قورئان ته‌ماشائنه‌که‌ن!..... ۷۱۷
- که‌ حورمه‌تی قورئان نه‌ما، حورمه‌تی له‌یله‌تولقه‌در کوو ئه‌میتێ؟..... ۷۱۸
- له‌باره‌ی له‌یله‌تولقه‌دره‌وه!..... ۷۱۹
- ئهم هاوینه له‌ چنارۆک ريساله‌کی کوردیم دانا!..... ۷۲۰
- به‌ خوای خدمه‌تی دین به‌ فه‌قیران ناکرئ!..... ۷۲۰
- قه‌زا و قه‌ده‌را!..... ۷۲۱
- بووله‌رزه‌!..... ۷۲۲
- باباگوپ گوپ..... ۷۲۲
- حاشا له‌و مه‌ده‌نییه‌ته..... ۷۲۳
- چیا!..... ۷۲۴
- به‌سه‌ره‌اتی مه‌لا ئه‌حه‌مدی کۆره..... ۷۲۵
- به‌ مردووان خۆه‌له‌کێشن!..... ۷۲۵
- مه‌لای وه‌هابی!..... ۷۲۶
- پیم ده‌لێن چونکی من نیستیغائه له‌به‌ر غه‌وس ناکه‌م، بۆیه چانابه‌وه!..... ۷۲۷
- له‌باره‌ی عه‌زایی قه‌بران دوو نه‌زیره‌ی خۆش:..... ۷۲۷

- ۷۲۸.....موقابه‌له‌ی قووه‌ت به قووه‌ت نه‌کړئ!
- ۷۲۹.....حق‌گ‌ږېن به‌لاین گه‌وره‌به!
- ۷۳۰.....ته‌عه‌صوبی مه‌زه‌به‌بی گه‌لئ شتی لئ گ‌ږېنه!
- ۷۳۲.....نه‌گه‌ر مالی دنیا نه‌بېن قیمة‌تی جاشکه‌کی نیه!
- ۷۳۳.....به‌سه‌ره‌اتی من و گاجووته‌که!
- ه‌روه‌ک له‌قله‌ق ماره نه‌خوا، کیشکه‌ش میروو گ‌یرکه نه‌خوا، له‌قله‌ق به‌و گه‌وره‌یه‌ی پټی ناوړئ!
- ۷۳۳.....
- ۷۳۵.....حق‌قه‌ی ږوون وه‌ها گ‌ران بوویه له ته‌ثریخی کویه وا نه‌بووه!
- ۷۳۵.....به‌و ته‌رزه‌ ږوا، ږوا مه‌که. تا نه‌به‌د مسولمانان بینه‌ ساحتی خه‌لیفه.
- ۷۳۶.....دین بق ئینسان ږووحه!
- ۷۳۷.....هه‌تیوا!
- ۷۳۸.....ږبابازی!
- ۷۳۹.....سټی ساله له نوږی جه‌زنی قوربان مه‌خرووم!
- ۷۴۰.....هاوارم نه‌کرد نه‌و هه‌موو جه‌یوانه له مه‌ککه‌ خه‌سار نه‌بې!
- ۷۴۱.....نه‌ی موبه‌ششیری قوون نه‌شور، دونیات ږر کرد له شه‌ږ و شور!
- ۷۴۱.....نه‌سخ!
- ۷۴۳.....ئیران عه‌ینی جووله‌که‌یه!
- ۷۴۳.....من دیم کوتوبی دایه‌خه‌جیان به‌ جو نه‌فروشا!
- ۷۴۴.....عه‌صریکه‌ ژن مه‌یلی شتخانیان زوره، به‌ عومومی ږوویان له مه‌لایان وه‌ر گ‌یرایه!
- ۷۴۵.....ئیزیدی!
- ۷۴۷.....وه‌فاتی مه‌لا نه‌فهندي!
- ۷۴۷.....نوشته و کشته‌ک!
- ۷۴۹.....وه‌سواس و خه‌تناس!
- ۷۴۹.....به‌سه‌ره‌اتی من و ته‌فسیر
- ۷۵۳.....سه‌رچاوه‌کان:
- ۷۵۶.....پټرسته وشه

پێشه‌کی

نووسینی بیره‌وهری یان یادداشته‌کانی ژبانی ههر که‌شێک به‌ به‌شێک له‌ جۆره‌کانی ئەده‌بیات خه‌ملێندراوه‌ و له‌ناو ئەده‌بیاتی هه‌موو نه‌ته‌وه‌یه‌ک گ‌رنگی تایبه‌تی خۆی هه‌یه‌، جا ئهم بیره‌وه‌ریانه‌ خودی بن یان بابه‌تی، به‌ واتای ئەوه‌ی که‌سه‌که‌ خۆی به‌شێک له‌ ژبا‌نامه‌ی خۆی نووسی‌بێت یان ده‌وروهر و هاو‌پێ و نزیکه‌کانی بۆیان نووسی‌بێته‌وه‌. له‌مه‌شدا ده‌توانرێت له‌ خۆیت‌ده‌وه‌ی ئهم جۆره‌ باب‌ه‌تانه‌دا په‌رده‌ له‌سه‌ر به‌شێک له‌ ژبانی تایبه‌تی که‌سه‌که‌ له‌ رووی کۆمه‌لایه‌تی و ئایینی و سیاسی و زانسته‌یه‌وه‌ هه‌لب‌دری‌ته‌وه‌ و له‌ هه‌مان کاتیشدا پروانین و دونیابینی که‌سه‌که‌ش بۆ ژبان و ده‌وروهر روون بک‌ری‌ته‌وه‌، وێرای ئەوه‌ی ژبانی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و زانستی ولاتیش له‌و سه‌رده‌مه‌دا وێنا ده‌ک‌رێت.

مه‌لا مح‌مه‌دی جه‌لی‌زاده (مه‌لای گه‌وره‌ی کۆچی ۱۸۷۶- ۱۹۴۳/۱۰/۱۲) به‌یه‌کێک له‌ دیارترین زانا و که‌سایه‌تیه‌ کورده‌کانی نیوه‌ی یه‌که‌می سه‌ده‌ی بیستم داده‌نرێت و چ به‌ نووسین و چ به‌ پۆلی هه‌مه‌جۆری له‌ ژبانی کورده‌واریدا، ئەسپی خۆی تاوداوه‌ و خاوه‌نی دونیابینییه‌کی تایبه‌ت و ناوازه‌ بووه‌ له‌ سه‌رده‌مه‌که‌ی خۆیدا و وه‌ک چاک‌سازبخوازیکی ئایینی ته‌فسیری تایبه‌تی بۆ تی‌گه‌به‌شتنی قورئانی پیرۆز و زانسته‌کانی دیکه‌ی ئایینی هه‌بووه‌ و له‌و سۆنگه‌شه‌وه‌ به‌ره‌مه‌می ته‌فسیره‌که‌ی قورئانی پیرۆزی له‌چاو هه‌موو ته‌فسیره‌کانی دیکه‌ی کوردی به‌تایبه‌ت ئەوانه‌ی له‌دوای ئەو نووسراون، جیاوازه‌. ته‌نانه‌ت له‌ زۆربه‌ی ته‌فسیره‌ عه‌ره‌بیه‌کانیش جیا ده‌ک‌ری‌ته‌وه‌، ئەگه‌رچی به‌ هه‌ندیکیان سه‌رسامه‌ به‌لام له‌ ههر شوێنێ قه‌ناعه‌تی ته‌واوی به‌ شتێک نه‌بووبێت ئازایانه‌ په‌خنه‌ی خۆی ده‌رپه‌یوه‌ و فقه‌ی واقعی میله‌تی خۆی خۆیت‌ده‌بووه‌ و له‌و پروانگه‌وه‌ش ده‌یه‌ویست به‌و تی‌گه‌به‌شته‌ تایبه‌تییانه‌ی ده‌رماتیک دروست بکات و ده‌رد و نه‌خۆشیه‌کانی کۆمه‌لگه‌ی پێی که‌م کاته‌وه‌ و یان بنه‌ریان بکات.

دوای چاپوونی سه‌رجه‌م به‌رگه‌کانی ته‌فسیره‌که‌ی له‌ سالی ۲۰۰۹دا،
 ئه‌و شتوازه‌ تاییه‌ته‌ی نووسینی ته‌فسیر بووه‌ جیگه‌ی سه‌رسامی و به‌ر پئی
 شکانی خوێتده‌واران، به‌تاییه‌ت دره‌نگ چاپوونه‌که‌ی سه‌رجه‌م
 به‌رگه‌کان وای کردبوو چه‌ند ته‌فسیریکی دیکه‌ پێش ئه‌و چاپیکرین و
 هیچ کام له‌ ته‌فسیره‌کانیش ئه‌و تام و بۆنه‌یان نه‌ده‌دا، له‌به‌رئه‌وه‌ بووه‌ جیی
 سه‌رنج و تێرمان. له‌و سۆنگه‌شه‌وه‌ کاری هه‌ره‌ تاییه‌ت و دانسقه‌ی ئه‌م
 ته‌فسیره‌ی مه‌لای گه‌وره‌ پافه‌ی ئایه‌ته‌کان بوو وه‌ک ئه‌وه‌ی ئه‌م ئایه‌تانه‌ بۆ
 کورد و بۆ کوردستان دابه‌زی بن، بۆیه‌ له‌ زۆربه‌ی زۆری بابته‌کاندا
 جه‌نابی مه‌لای گه‌وره‌ قسه‌ی تاییه‌تی خۆی هه‌یه‌ و له‌ زۆرشیاندا به‌
 نمونه‌ی ژبانی کۆمه‌لایه‌تی و ئایینی خه‌لکی کوردستان بابته‌که‌ پوون
 ده‌کاته‌وه‌، جا له‌و چوارچۆیه‌دا به‌شیکێ زۆری ژبانی تاییه‌تی خۆی و
 مالبات و زانایان و بارودۆخی ئه‌وسای ولاتی کورده‌واری په‌نگه‌ژێری ناو
 ته‌فسیره‌که‌ کردووه‌.

ئه‌وه‌ی که‌ زۆر هانی دام و هه‌ستی دنده‌دام که‌ له‌سه‌ر ئه‌م بابته‌
 به‌سه‌نگرێمه‌وه‌، ئه‌و پوانینه‌ تاییه‌تییانه‌ بوو که‌ مه‌لای گه‌وره‌ به‌گشتی بۆ
 ژبان و ئاین هه‌یبوون، له‌وه‌ش گرنگتر ئه‌وه‌بوو که‌ زانایه‌کی سه‌ره‌تای
 سه‌ده‌ی بیستم له‌ناو میژووی کۆمه‌لی کورده‌واریدا ده‌یانخاته‌ پوو، بۆیه‌
 سه‌ره‌تا زیاتر له‌سه‌ر پوانینی جه‌نابی مه‌لا بۆ زانایان سه‌نگرامه‌وه‌ و پتر له‌
 بیست کورته‌ و تازی له‌ شتوه‌ی گۆشه‌ و ستوونی گۆفارم بلاوکرده‌وه‌ و
 هه‌ر جاره‌ و بۆ زیتر پوونکردنه‌وه‌ و به‌لگه‌ هه‌تانه‌وه‌ پشتم به‌ گوته‌ و
 پوانیتیکێ ناوبراو ده‌به‌ست. ئه‌مه‌ سه‌ری کیشا بۆ ئه‌وه‌ی له‌کاتی
 خوێندنه‌وه‌ی ته‌واوی ته‌فسیره‌که‌دا قسه‌خۆش و بیره‌وه‌ری و پوانینه‌کانی
 ئه‌و و هه‌وال و ده‌نگوباسی ئه‌و کاته‌ی کۆمه‌لی کورده‌واری که‌ له‌ناو
 ته‌فسیره‌که‌دا که‌م تا زۆر ئاماژه‌یان پێدرا‌بوو، ده‌ستیشانیا‌ن به‌که‌م و له‌
 دواجاردا ژماره‌که‌ ئه‌وه‌نده‌ زۆر بوو، که‌ مرۆف پئی حه‌یف بوو ئه‌مانه‌
 له‌ناو دوو توپی ته‌فسیره‌که‌دا ون بن و خوێتده‌واری کورد به‌ ئاسانی به‌
 ده‌ستی نه‌گات. هه‌ر له‌و سۆنگه‌یه‌ بوو ناوی خوامان لی هه‌تا و هه‌موو
 ئه‌و بابته‌مان له‌م کتێبه‌دا کو‌کرده‌وه‌.

به‌رنامه‌ی کارکردنمان له‌و کتێبه‌دا:

پلانی ئیشکردن لهم کتیبه‌دا خوی له چند خالیک ده‌بینته‌وه، که پیوسته بۆ به‌رچاووونی خوښه‌ر قامکیان بۆ ږاکښین:

کو‌کردنه‌وه: به‌رگی به‌که‌م تا به‌رگی ده‌یه‌می ته‌فسیره‌که، واته‌هر ده‌به‌رگه‌که‌چه‌قی سه‌ره‌کی وه‌رگرتی نه‌و زانیاریانه و بیره‌وه‌ریانه‌یه که لهم کتیبه‌دا کو‌کراونه‌ته‌وه، هر بۆیه به‌پزېښندی وه‌رمانگرتوه و بابه‌ته‌کامن لیک جیانه‌کردۆته‌وه، چونکه‌جه‌نابی مه‌لای گه‌وره زیاتر له ده‌سال خه‌ریکی نووسینی نه‌و ته‌فسیره‌بووه، له‌ماوه‌ی نه‌م ده‌ساله‌دا چ بیره‌وه‌ریه‌کان و چ ږوانینه‌کان و چ بارودوخی سیاسي و کۆمه‌لایه‌تی کوردستان و ناوچه‌که‌گوراون، بۆیه بۆ نه‌وه‌ی خوښه‌ر سه‌ره‌تا و کوتایی ږوانین و بیره‌وه‌ریه‌کان بزانی، وام به‌په‌سند زانی که به‌پتی پزېښدی ته‌فسیره‌که، بیره‌وه‌ریه‌کانیش بنووسریته‌وه و له‌کوتایی مزاره‌که‌دا دوو ژماره‌مان داناوه، یه‌که‌میان ئاماژه‌یه بۆ به‌رگی ته‌فسیره‌که و نه‌وه‌ی دیکه‌ش ئاماژه‌ی لاپه‌ره‌که‌یه.

ږیکڅستن:

ښځومان کو‌کردنه‌وه‌ی نه‌م هه‌موو قسه‌ی خوش و سه‌ربرده و ږوانینه‌که له‌هزار و سه‌د دانه زیاتر ده‌بن، پیوستیان به‌پۆلینکردن و ږیکڅستن هه‌یه، له‌و ږوانگه‌وه لهم کتیبه‌دا دوو هه‌نگاو گیراونه‌ته‌به‌ر:

یه‌که‌م: به‌له‌به‌رچاوگرتی خالی سه‌ره‌وه‌ی ناو بنه‌مای کو‌کردنه‌وه و بۆ نه‌وه‌ی میژووی نووسین و کاتی ږوانینه‌کان ون نه‌کړئ، پزېښدیه‌که‌مان تیک نه‌داوه، به‌لام نه‌وه‌نده هه‌یه له‌سه‌ره‌تادا به‌شیکمان ته‌رخانکردوه بۆ بیره‌وه‌ریه‌کانی جه‌نابی مه‌لای گه‌وره له‌گه‌ل باوکی خوی که (مه‌لاعبدوللای جه‌لی زاده) یه‌و هه‌روه‌ها گیرانه‌وه‌ی هه‌موو نه‌و به‌سه‌ره‌تانه‌ی تاییه‌تن به‌باوک و بنه‌ماله‌که‌ی و له‌گه‌ل باسکردنی سه‌رده‌می مندالی خوی و چۆنیه‌تی هه‌راش بوونی و پښگه‌یشتنی له‌ناو ده‌رس و زانست و کۆږی فه‌قیان و قوناغه‌کانی خوښدنی، هه‌موو نه‌مانه له‌هر ده‌به‌رگه‌که‌ی ته‌فسیره‌که وه‌رگیراون و خراونه‌ته به‌شی پښه‌وه‌ی نه‌م کتیبه.

دووهم: له‌سۆنگه‌ی نه‌وه‌ی سه‌ربرده و به‌سه‌ره‌ات و بۆچوونه

تاییه تیه کانی (مه لای گه و ره) هه ندیکیان کورت و هه ندیکیشیان درپژن و له رووی مژاریشه وه مژاری جژراو جژرن، بۆیه ئاسان نییه خوێنه ر به ئاسانی دهستی به هه موویان بگات، له به ره وه بۆ هه موو بابه تیک و یان روونتر بلێین بۆ هه ر سه ربرده و بۆ چوونیک ناوونیشانی کمان داناهه، له وه شدا به شی هه ره زۆری ناوونیشانه که مان له ناو خودی دهقه که هه له تینجاهه، جا وه رگرته که کت و مت وه ک خوێ یان بۆ گونجانی له گه ل تاییه تمه ندی ناوونیشان و نووسینی ئیستا دهستکاری کراوه. نه گه ریش له به ر سیاقی دهقه که و چینی شیوازی ده ربه رینه که نه لوا بێ له ناو خودی دهقه که وه ریگرین، نه وا له چوارچینه ی بابه ته که دا ناوونیشانی کمان بۆ هه لپژاردوه که زۆر نزیک بیت له بابه ته که دا. نه مه ش به ئامانجی نه وه ی خوێنه ر به ئاسانه رین شیوه له پێرسته که دا، ناوونیشان هزری په لکیشی ناو بابه ته که بکات.

سێهه: وه ک ئاشکرایه چاپکردنی تهفسیره که به ئیملایه کی کۆن و نارێنکخراو، جوانیی و چینه کانی دهقی شیواندبوو، ئیمه له گواسته وه ی نه م بۆ چوونانه ی تهفسیره که دا هه ولمانداوه به رپتووسی ئیستا و به شیوه به ک که ئاسانه تر خوێنه ر لیتی تی بگات و بیخوێتیه وه، گواستوو مانه ته وه.

په راویژ:

له م کتیه دا نزیک به دوو سه د ژماره ی په راویژ هه ن، نه مانه ش بۆ چه ند مه به ستیک داندراون، له وانه:

هه ندیک جار له باسی مژاریکی دیاریکراودا، سه رچاوه ی ترمان دهستکه وتوون که هه ندیک نه پتی ژیا نی مه لای گه و ره یان روونکردۆته وه، ئیمه بۆ نه وه ی بابه ته که ده وله مند تر بکه ی ن و له ژیا نامه ی خودیه وه بۆ ژیا نامه ی بابه تی هه نگاو بیتین، جار جار سه رچاوه ی دیکه مان به کاره ی ناوه و روانینی که سانی ترمان گواستۆته وه ناو په راویژه که، به تاییه تی مامۆستا مه سهوود محه ممه دی کوپی مه لای گه و ره، له وه شدا له به ر زیده بوونی قه باره ی کتیه که، دهستمان پتیه گرتوه و بۆ هه موو بابه تیک پشتمان به سه رچاوه ی تر نه به ستوه، مه گه ر بابه ته که پتویست

بووبی و زیاتر نړیک بووبی له ژبانی تاییه‌تی مه‌لای گه‌وره. هه‌ندیک جاریش خوی له تفسیره‌که ږووداو یان سه‌ربرده و ږوانینه‌که‌ی په‌یوه‌ست کردووه به تفسیری ثایه‌ته‌که و له ده‌قه‌که بۆ نمونه گوتویه‌تی هم به‌سه‌ره‌اته هم ثایه‌ته‌ی به‌سه‌ردا نه‌چه‌سپ، خوینه‌ر نازانی مه‌به‌ستی کام ثایه‌ته، بۆیه ئیمه له په‌راویژدا ئاماژه‌مان بۆ ثایه‌ت و سوږه‌ته‌که کردووه.

جاری واش بووه له هینانه‌وه‌ی ږووداوه‌کاندا سالی کۆچی هیناوه، ئیمه له په‌راویژدا ساله میلادیه‌که‌مان هیناوه، بۆ نه‌وه‌ی خوینه‌ر ږوونتر میژووه‌که‌ی له‌به‌رچاو یی.

زور جارن له‌ناو ده‌قه‌که‌دا شیعری شاعیریکی کورد یان عه‌ره‌ب یان فارس هاتووه، که‌چی که‌لیی ږاماوین و به‌دوایدا گه‌ږاوین، ده‌رکه‌وتووه به‌هه‌له نووسراوه، جا به‌شی هه‌ره زوری هه‌له‌که‌ش له چاپکردنی تفسیره‌که‌دا بووه، بۆیه ئیمه سه‌ر له‌نووه له په‌راویز شیعره‌که‌مان به‌دروستی نووسیوه‌ته‌وه.

به‌شی زوری په‌راویزه‌کانیش (نه‌وه‌ی بۆمان کرابی) بۆ کورته‌یه‌که له ژبانه‌مه‌ی نه‌وه‌که‌سایه‌تییانه تهرخانکراون، که له ده‌قه‌کاندا ناویان هاتوون جا که‌سایه‌تی کورد بن یان نه‌ته‌وه‌کانی تر، یان هه‌ندیک جار ناوی تاقم یان بزافیک هاتووه و له په‌راویز ناساندوومانه. ئامانجیش له‌وه زیاتر به‌رچاووونی و ټیگه‌یشتن و ټیکه‌ل بوونه له‌گه‌ل مزاره‌که‌دا.

ناسته‌نگه‌کانی به‌رده‌م کاره‌که:

یه‌کیک له ناسته‌نگه هه‌ره گه‌وره‌کانی به‌رده‌م هم کاره، ږیتووسی کوردی بوو، وه‌ک ناشکرایه تفسیره‌که وپړای هه‌له‌ی زور، ږپه له که‌وانه که زوریان ږتویست نه‌بوون، وپړای نه‌وه‌ی شاشی زوری‌ش له ږیتووسه‌که‌دا هه‌بوو، ئیمه نه‌وه‌نده‌ی بۆمان کرابی به‌شیک له وشه عه‌ره‌بییه‌کانیشمان به ږیتووسی کوردی نووسیوه‌ته‌وه، به‌تاییه‌تی نه‌وانه‌ی به‌نوسینه‌وه‌یان به‌م ږیتووسه‌ی ئیستا کیماسیه‌که له ږووی واته‌وه په‌یدانا‌که‌ن. چونکه ږیمان وایه هم کتبه بۆ خوینه‌ری کورده و نا‌کړی

وشه و ده‌سته‌واژه عه‌ره‌بییه‌کان که هاتوونه‌ته ناو کوردی ئیمه هه‌ر به عه‌ره‌بی بیاننووسینه‌وه، ماده‌م بۆ کورد و اتایه‌که نه‌گۆڤی، ئاساییه وهك ناخاوتنی خۆمان بیاننوسین، به‌تاییه‌تی له پته‌کانی (ص، ض، ظ، ط) دا. ئیمه‌ش به‌گۆڤره‌ی بۆ لوان به‌ کوردیمان نووسیون و له‌ کویش پیمان وابوو وهك خۆیان بنووسریته‌وه، ئەوا وهك خۆیمان نووسیوه‌ته‌وه. به‌لام هه‌ر به‌ ته‌واوی ده‌ره‌قه‌تی هه‌مووی نه‌هاتووین.

هه‌رچی سه‌باره‌ت به‌ مانای وشه‌ ییگانه‌کانه، به‌تاییه‌تی وشه‌ عه‌ره‌بییه‌کان که سیاقی گوته‌که‌ وای له‌ مه‌لای گه‌وره‌ کردوه هه‌ندیک جار وشه‌ عه‌ره‌بییه‌کانی زیاتر بن له‌ وشه‌ کوردیه‌کان، نه‌گه‌رنا له‌ هه‌ندیک ده‌قی ناو ئەم کتێبه‌دا ناوبراو به‌ زمانیکی کوردیی وا پوهانی نووسیوه، بۆ ئەوسا زۆر جینی سه‌رنج و لیکۆلینه‌وه‌یه. له‌وه‌شدا ئیمه‌ سه‌ره‌تا به‌رنامه‌مان وابوو که‌ فه‌ره‌ه‌نگۆکیک بۆ واتای وشه‌ بیانیه‌کان دابننن، به‌لام له‌به‌ر زێده‌بوونی قه‌باره‌ی کتیه‌که‌ و له‌به‌ر زۆری وشه‌کان و سیاقه‌ جیاوازیه‌کانیان و زاراوه‌ شه‌رعی و ئاینیه‌کان، کاری فه‌ره‌ه‌نگ دانانه‌که‌ زۆر زه‌حمه‌ت بوو، بۆیه‌ ئەوه‌مان بۆ خویته‌ر به‌جئ ه‌یشت و له‌وه‌دا و له‌ ئاسته‌نگی پێشووتریش ده‌خوازین خویته‌ران له‌ کێماسیمان ببورن.

هیوادارم ئەم کتێبه‌ که‌لێتیک له‌ پێک‌خستنی ئەده‌بیاتی بیرەوهری و ژباننامه‌نووسینی کوردی پڕبکاته‌وه‌ و به‌شیک له‌ میژوو و سه‌ربرده‌ی کۆمه‌لی کورده‌واری به‌ هه‌موو چین و توێژه‌کانیه‌وه‌ به‌ نه‌وه‌ی نوێ بناسین و چه‌ند لایه‌نیکی نادیا‌ری ژبانی مه‌لای گه‌وره‌ی کۆیش نیشان بدات و که‌مۆکه‌ کیش بیت پری خویته‌ران بشکیتیت.

ه‌یمن.ع. خۆشناو
یینگول- باکووری کوردستان
٢٠١٦/١٢/٦

بیره وهرییه کانی مه لای گه وره له گه ل باوکی

بابم جه ماله ددین نه بو محمهد الحاج الغازی^(۱)، کاک مه لا عه بدوللا نه فهندي جه لیزاده، ئین ضیاء الدین الحاج الغازی کاک مه لا نه سعه د^(۲) ه فهندي جه لیزاده، ابن الواثق بالله الحاج ملا عبدالله ابن الجلی، ابن مجد الدین الحاج کاک ملا عبدالرحمن الجلی، روح الله ارواحهم، وه کی له ده سته ختی باپیرم دیمه، له ۲۶ ی مانگی شه ووال ۱۲۵۰ ی هیجری / قه مهری هاتیه عالمی شهوود. له حوجره ی باب و داکي به ختو نه کرئ، گه وره نه بی، نه چینه قوتابخانه، پاشدان نه چینه مه دره سه. ورده ورده پی هه لئه چئ، خوی نه یفه رموو: نه مزانی تینا گه م، لاکین مو حافه زه م باش بوو، نه وی له ماموستام وه رگرتبوو، به ته وای ته دام نه کرده وه، بۆ فه قی خۆم!

نه یفه رموو: له که مالی دلّم کرایه وه، زۆر ئیخلاصی له حقی که مال، شاریحی شافیه ی ابن الحاجب^(۳) بوو، وه بۆ فه قیه تی نه چوو وه لای

(۱) له قه بی (الغازی) واته غه زاکه ر، ناوبراو به شداری غه زای نیتوان عوسمانیه کان و پروسی کردوو.

(۲) ناوی نه سعه د زیانه ددینه کوپی مه لا عبدالله ی کوپی مه لا عبدالرحمانی جه لیه، سالی ۱۸۱۱ له دایک بووه، له خزمه ت باوکی دهستی به خویتدن کردوو، سالی ۱۸۳۰ باوکی کوچی دوایی ده کات، له و کاته محمد پاشای رواندز هاتوته کۆیه و چاوی به ماموستا ده که وئ و هه موو پله و پایه کانی باوکی پی ده به خشی، سالی ۱۸۴۴ چوو وه شام له وئ ئیجازه ی ته فسیر و فه زمووده و شه ریعه تی له شتخ عبدالرحمانی الکزبری وه رگرت و له وئ چوو وه حه ج و دواتر گه پرایه وه کۆیه. هه ر بۆ خویتدن چوو وه به غدا و ئیجازه ی مه لایه تی له لای مه لا عه بدولره حمانی رۆژه یانی وه رگرت. ماموستا به شافیی دووه م ناوده را له به ر زۆر زانییه که ی. ماموستا جارێکی دیکه ده چینه حه ج و نه مجاره مه لا عه بدوللای کوپی له خزمه تی ده بی، له وئ له سالی ۱۸۷۲ له مه ککه کوچی دوایی ده کات.

(۳) ناوی نه بو عومه ر عوسمان کوپی عومه ر کوپی نه بو به کر کوپی یونس الدوینی الاسنانی یه و به (ابن الحاجب) ناسراوه، شه رعزانیکی مالیکی بووه هه روه ها نه حووزایش بووه. له سالی ۱۱۷۴ ی زاینی له سه عیدی میصر له دایک بووه و له

باله‌کان^(۱)، لای مه‌لا محمه‌د کاک عه‌بدوللا شیخ وه‌تمان^(۲) ته‌حصیلی زۆر هه‌بوو، وه‌ زۆر نه‌نای نه‌کرد، لای شیخ ته‌های سوورسووری وه‌ مه‌لا محمه‌دی خه‌تی^(۳) مه‌شهوور خویتندی بووه. نه‌مما مه‌لای خه‌تی نه‌وسا پیر بووبوو^(۴). نه‌یفه‌رموو مه‌لا به‌ ده‌رسی گولستان^(۵) خه‌ریک بوو،

۱۲۴۹ کۆچی دواپی کردوو. باوکی سه‌ربازیکی کورد بووه و له‌گه‌ل نه‌میر عزه‌ددین موسه‌ک بووه که کورپه‌ خالی سولتان سه‌لاح‌ددینی نه‌یوبی بووه. ئیبن حاجیب لای چهند گه‌وره‌ زانایه‌کی وه‌ک ئیمامی شاطبی و نه‌بولقاسمی بوسیری و نه‌حمه‌د البرمک و چهندانی تر خویتدویه، چهند کتییکی نووسیوه و شه‌رح کردوو، که دیارترینان کتییی الشافیه‌یه له‌ ته‌صریفدا و که ڤه‌واجیکسی زۆری له‌ناو خویتدکارانی زانسته‌ ئابنیه‌کان هه‌یه و تا ئیستا نزیک به‌ ۳۰ شه‌رحی بۆ کراوه.

(۱) مه‌به‌ست دۆلی باله‌یانه که سه‌ر به‌ قه‌زای چۆمانی پارێزگای هه‌ولێره. (۲) ناوی محمد کوری مه‌لا عه‌بدوللا کوری مه‌لا مه‌حموده، سالی ۱۷۸۹ له‌ گوندی شیخ وه‌تمان باله‌کایه‌تی له‌دایک بووه، له‌ خزمه‌ت باوکی خویتدویه‌تی و هه‌ر لای نه‌ویش خویتندی ته‌واو کردوو، حاشیه‌ی له‌سه‌ر زۆر له‌ کتییان هه‌یه. مه‌لا عه‌بدوللا جه‌لی زاده و حاجی قادری کۆبی لای نه‌ویان خویتدوو، له‌ سالی ۱۸۶۷ به‌ سه‌فه‌ر هاوتۆته‌ هه‌ولێر و له‌وئ کۆچی دواپی کردوو و له‌ گۆرستانی شیخه‌للا به‌ خاک سپێردراوه.

(۳) ناوی مه‌لا محمه‌د کوری مه‌لا نه‌حمه‌د کوری عه‌بدوله‌حمان کوری ئیسماعیل کوری شیخ سلیمان، له‌ سالی ۱۷۸۵ له‌ گوندی (خه‌ته‌)ی خۆشناوه‌تی له‌دایک بووه، له‌ چهند مه‌دره‌سه‌یه‌کی کوردستان ده‌رسی خویتدوو و مامۆستایانی وه‌ک ئیبن و ناده‌می باله‌ک و مه‌لا نه‌بویه‌کری میرپۆسته‌می ده‌رسیان پێداوه و له‌ دواجاردا له‌ لایه‌ن مه‌لا عه‌بدوله‌حمانی رۆژبه‌یانی ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رده‌گرێ و له‌ سالی ۱۸۱۵ له‌ لایه‌ن موحه‌مه‌د پاشای ڤواندز ده‌کرێته‌ موفتی گشتی نه‌ماره‌تی سۆران. ناوبراو له‌ سالی ۱۸۶۰ کۆچی دواپی کردوو، له‌ به‌ره‌مه‌کانی نه‌وه‌ی تا ئیستا ها‌نیته‌ دیتن، رساله‌ العلم و له‌ سالی ۲۰۰۶ چاپکراوه.

(۴) مه‌سه‌عوود محمه‌د له‌ کتییی (حاجی قادری کۆبی) ده‌نووسن: یه‌کێک له‌و مه‌علووماتانه‌ نه‌ویه‌ هه‌ر له‌و گه‌شتی خویتندی له‌گه‌ل حاجی قادردا باپیرم به‌یتیک لای مه‌لای خه‌تی ی خویتدوه که له‌ مه‌لا هه‌ره‌ زله‌کانی سه‌رده‌می خۆی بوه و له‌ عومریشدا گه‌وره‌تر بوه له‌ حاجی مه‌لا نه‌سه‌د، باوکی باپیرم، به‌ ده‌لیلی نه‌وه که حاجی مه‌لا نه‌سه‌دیش له‌کاتی گه‌نجایه‌تی ده‌رسی خویتدوه لای مه‌لای خه‌تی، حاشیه‌ی نووسیوه‌ته‌وه به‌ ده‌وری کتییانه‌وه و له‌ کۆتاییدا ده‌لێ له‌ مه‌دره‌سه‌ی مه‌لای خه‌تی نه‌م حاشیه‌م تدوین کرد. دیاره‌ مه‌لاییکسی وا زل ده‌رس به‌ فه‌قن و سوخته‌ نالێته‌وه.

مه‌لای خه‌تی له‌سه‌ر مه‌وزووعی شیخ نه‌یسی ماویلی دلی شکا بوو له‌ حاجی مه‌لا

عبدالولحه‌کیمی کوپری گولستانی سه‌عدی لا نه‌خویند، له سبه‌ینی تا نیوه‌پۆ، خه‌ریکی موتالا بوو، موراجیه‌ی کتییی لۆغه‌تی نه‌کرد، له نیوه‌پۆوه تا دره‌نگ ده‌رسه‌که‌ی ته‌واو نه‌کرد، ئیمه مه‌حرووم نه‌ماین. پۆژی عه‌رزم کرد:

نه‌گه‌ر موساعده‌ نه‌فه‌رمووی، من ده‌رسی گولستان به‌ مه‌لا عبدالولحه‌کیم نه‌لیم، توو ده‌رسه‌کانی ئیمه بفه‌رموو!

وتی: باشه! ئه‌مما نه‌وو له‌ن ده‌رسه‌کی لای من پێ بلی، نه‌گه‌ر پام لێ بوو، فبها!

وتم: کتیب یته!

فه‌رمووی موتالا ناکی؟

وتم: نا!

له‌ حزووری مه‌لا ده‌رسه‌کی قۆزم پێ گوت^(۱). په‌سه‌ندی فه‌رموو،

ئه‌سه‌دی باوکی باپیرم. هه‌رچه‌ند له‌ سه‌ره‌تای عومریدا شیخ نه‌یبی له‌ مزگه‌وتی مه‌لای خه‌تیی خویندوه (کتیب هه‌یه‌ لای ئیمه‌ حاشیه‌ی ده‌ستنوسی شیخ نه‌یبی به‌سه‌روه‌یه و له‌ هه‌ندێ جینگه‌دا ده‌لی له‌ مه‌ده‌رسه‌ی مه‌لای خه‌تیی لای شیخ مصطفی ئه‌مم نووسیوه)، به‌لام له‌ دوایدا که شیخ نه‌یبی جه‌نبه‌ی ته‌ریقی نه‌قشه‌ندی ده‌گرێ و ده‌بێ به‌ «شیخ» و ده‌ست ده‌کا به‌ «ارشاد»، مه‌لای خه‌تیی لێی ده‌ره‌نجی و ده‌که‌وته‌ دژیه‌وه. وه‌ک یه‌ستراوه‌ مه‌لای خه‌تیی نه‌قشه‌ندی خوێش نه‌بوستون، به‌تایه‌تی نه‌و شیخه‌ نه‌قشه‌ندیانه‌ی له‌به‌ر ته‌ماعی دونیا ئیرشاده‌که‌ بۆ دین نا‌که‌ن.

(۱) گولستان له‌ کتیه‌ کۆن و گرنگه‌کانی ئه‌ده‌بیاتی فارسییه و سه‌عدی شیرازی له‌ سالێ ۶۵۸ کۆچی نووسیویه‌تی و له‌ هه‌شت به‌ش پیکهاتوو و زیاتر ئامۆژگاری و په‌وشت و دانایی له‌خۆده‌گرێت، له‌ناو کورد وه‌ک نه‌ریتیک و ابوو بۆ گه‌شه‌کردنی زمانی فارسیان، هه‌ر له‌ ده‌ستپه‌که‌وه‌ گولستان و بوستانی سه‌عدی ده‌خویندران.

(۲) مامۆستا مه‌سه‌وود مه‌مه‌د له‌ کتیی گه‌شتی ژبانم دا ده‌رباره‌ی ته‌دریسی مه‌لای گه‌وره‌ی باوکی ده‌نووس: (باوکم مه‌لا بوو، به‌لام مه‌لایه‌ک که‌ به‌توانی له‌ هه‌موو زانسته‌کانی ئیسلامدا کتیب دابن، ته‌نانه‌ت له‌ گه‌لیک مه‌سه‌له‌دا (ئيجتهاد)ی خۆی به‌کارده‌هێتا، به‌ درێژایی عومری مه‌لایه‌تی خۆی ده‌رسی گوتیته‌وه، به‌کسه‌ر بێ ئاماده‌کردن ده‌رسی گوتیته‌وه. ده‌مدیت که‌ ده‌که‌وته‌ سه‌ر شه‌رح و ته‌فریری ده‌رسه‌کان وه‌ک تافه‌گه‌ قسه‌ی لێ هه‌لده‌پژان. ناوه‌ ناوه‌ له‌ گه‌رمه‌ی ته‌فریردا هه‌له‌وستیکی ده‌کرد و چاوی ده‌به‌ریه‌ شتیکێ نادیار. ده‌یگوت له‌و ته‌رزه‌ حاله‌ته‌دا چه‌ند پێیازیکی شه‌رح بۆم ده‌کرته‌وه، له‌و هه‌له‌سته‌دا به‌کیکیان په‌سه‌ند ده‌که‌م. واش ده‌بوو که‌ پێوست به‌ شه‌رح نه‌بوویت به‌ چه‌ند قسه‌ و هێمایه‌ک له‌ ده‌رسه‌که‌

ئه‌وجا ده‌رسه‌کانی فه‌قیانی ئه‌فه‌رموو. وه ئه‌کته‌ری ته‌حصیلی له‌ خدمه‌ت بابی، له‌ حه‌یاتی بابی، بووه‌ مه‌لایه‌ ته‌واو. له‌ مزگه‌وتی گه‌وره‌ ته‌دریسی ئه‌کرد. وه‌ لای باوکیشی ئه‌یخویند، تا‌کو ته‌ئریخی ۱۲۸۸ هـ له‌ خدمه‌ت باوکی چووه‌ حه‌ج. له‌ حه‌له‌ب له‌ شام له‌ به‌یرووت له‌ گه‌ل مه‌لایان موناظه‌ری ئه‌فه‌رموو، زاهیره‌ن له‌ کیسوه‌ی قه‌تارچیان، مه‌لایه‌ وا عه‌جیب زۆر ته‌عه‌جوبیان ئه‌کرد. دوا‌ی ئه‌دای فه‌ریزه‌ی حه‌ج مانه‌وه، باوکی (حاجی کاک ئه‌سه‌عه‌) له‌ مانگی مه‌لولوودیدا له‌ ۱۲۸۹ وه‌فات ئه‌کا، سالی ئاتی ته‌شریفی هاته‌وه‌ کۆیه، ئه‌عشاری چه‌ند دێهاتی که له‌ زه‌مانی بابان و حوکمه‌داری په‌واندز مه‌ربوطی مه‌دره‌سه‌ی کاک‌ی جه‌لی کرابوو، له‌ ته‌ره‌ف حکومه‌تی عوسمانی مه‌حلول کرا. وابزانم له‌ نه‌وه‌د و دوو چووه‌ به‌غدا، به‌ خدمه‌ت مو‌فتی زه‌هاوی^(۱) مو‌شه‌ره‌ف بوو، گه‌لێ لوتفی له‌ حه‌ق ئه‌نواند، وه‌ له‌وێ به‌ خدمه‌ت حه‌ززه‌تی کاک ئه‌حمه‌د^(۲) گه‌یشت. هه‌روه‌ها له‌ گه‌ل شیخ به‌هائه‌ددین و شیخ عومه‌ری برای مو‌لاقاتی بوو، له‌ ته‌ره‌ف زه‌واتی باریزه‌ی به‌غدا گه‌لێ حورمه‌تی هه‌بوو، وه‌ زۆر سه‌عیان بۆ کرد، مع‌ الاسف چی بۆ پێک نه‌که‌وت، ئه‌یفه‌رموو: له‌ به‌غدا چوار شتی نایابم دی، ویقاری نه‌قیب سه‌ید سه‌لمان، عیلمی زه‌هاوی، جوانه‌مه‌ردی جه‌میل زاده محمه‌د ئه‌فه‌ندی، عه‌قلی ده‌رویش

ده‌بۆوه. بره‌وه (گه‌شتی ژبانم، مه‌سه‌وود محمه‌د، چاپی سییم، کۆیه، لا. ۲۰).
(۱) ناوی شیخ محمه‌د فه‌یزی زه‌هاوی کو‌ری مه‌لا ئه‌حمه‌د کو‌ری حه‌سه‌ن به‌گ کو‌ری رۆسته‌م به‌گ کو‌ری ئه‌میر سلیمان کو‌ری ئه‌حمه‌د به‌گ کو‌ری بوراق به‌گ کو‌ری خدر به‌گ کو‌ری حوسین به‌گ کو‌ری میر سلیمانی گه‌وره‌ی سه‌رۆکی خانه‌دانی بابانیه‌کان بووه. باوکی چۆته‌ زه‌هاو و له‌وێ ژنی هیناوه‌ بۆیه‌ ناوی کو‌ره‌کی به‌ زه‌هاوی ناسراوه. به‌کێک بووه‌ له‌ مه‌رحه‌عه‌کانی زانست له‌ عێراقدا و دانراوی له‌ باره‌ی مه‌نتیق و فه‌له‌کیات و که‌لام هه‌یه. پۆستی مو‌فتی به‌غدا‌ی وه‌رگرتوو. له‌ ۱۴ی دیسه‌مه‌ری ۱۸۹۰ کۆچی دوا‌یی کردوو.

(۲) ناوی ئه‌حمه‌د کو‌ری شیخ محمه‌د مه‌عروف کو‌ری شیخ مسته‌فا کو‌ری ئه‌حمه‌د کو‌ری محمه‌ده، له‌ نه‌وه‌ی شیخ عیسا‌ی به‌رزنجه‌یه، سالی ۱۲۹۲ز له‌ شاری سلیمانی له‌دایک بووه، له‌ خزمه‌ت باوکی خو‌تسدوو‌یه‌تی و پێگه‌یشتوو، زانایه‌کی دیار و پایه‌دار بووه. زیاتر له‌ ده‌ کتیی نووسیه‌، وێرایی مه‌کتوو‌یا‌ته‌کانی به‌ زمانی فارسی. له‌ سالی ۱۸۸۷ له‌ سلیمانی کۆچی دوا‌یی کردوو و له‌ مزگه‌وتی گه‌وره‌ به‌خاک سپێردراوه.

ئه‌فه‌ندی هه‌یده‌ری^(١). قه‌ریب سێ مانگ له‌وێ بوو، ناچار گه‌پا‌یه‌وه. به‌ هه‌ر حا‌لی بوو ده‌وامی له‌سه‌ر ته‌دریسی فه‌رموو. که‌ ئی‌ع‌لانی هه‌پ‌بی ڕووس و عوسمانی له‌ نه‌وه‌د و سێ^(٢) کرا چووه‌ غه‌زا. له‌ جیه‌تی قارس و بایه‌زید ئیشتیراکی هه‌رب‌ی فه‌رموو، شیر ئیسماعیل پاشا زۆری خۆشویست، لای صادق و موخته‌ره‌م بوو. به‌عه‌ده‌هوو هاته‌وه، خه‌ریکی ته‌دریس و وه‌عز و فه‌توا و خه‌طاب‌ه‌ت بوو، گشتی بۆ خوا. له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا گه‌وره‌ گه‌وره‌کانی شار دائیم خه‌ریکی عه‌داوه‌تی بوون. تاکو سێ‌سه‌د و شه‌ش یا هه‌وت به‌ واسیته‌ی تاهیر پاشای والی موصل^(٣) هه‌زار ق‌ر‌ۆ‌ش، یه‌ع‌نی ده‌ لی‌ره‌ معاشی بۆ ب‌را‌وه. هه‌رچه‌ند ئه‌و وه‌قته‌ی ده‌ لی‌ره‌ زۆر بوو، ئه‌م‌ما معاش که‌م ئه‌درا، سندوقی خه‌زینه‌ دائیم به‌‌تال بوو. له‌ ته‌ئ‌ریخی سێ‌سه‌د و نۆ به‌ ئی‌را‌ده‌ی پا‌د‌شاهی چووه‌ ساب‌لا‌غ موه‌ففه‌ق بوو. مو‌قا‌بی‌لی ئه‌و خه‌دمه‌ته‌ له‌ ته‌پ‌ه‌ف خ‌ون‌کار ئو‌چ‌نج‌ی نیشان، نیشانی مه‌جیدی له‌ ته‌ره‌ف شای ئی‌ران، یه‌ک هه‌لقه‌ی ئه‌نگ‌وس‌تی‌له‌یی ئه‌لماسی بۆ هات. دوا‌ی یه‌ک دوو سا‌ل یه‌ک‌ێ له‌ گه‌وره‌کانی حکومه‌تی شاهی ئه‌میر جه‌نگ به‌‌هادور حوس‌ین خان^(٤)، به‌ خه‌دمه‌ت باب‌م گه‌یش‌ت، چه‌ند مه‌جلیسی ص‌وح‌به‌ت و ئولفه‌تیان بوو. خان وتی: عه‌لی خانی حا‌ک‌می ساب‌لا‌غ^(٥) غه‌دری کردیه‌ تۆی به‌ حه‌ق نیشانی شاه‌ نه‌دا‌بوو، وه‌ ئی‌للا بۆ توو عه‌صایه‌ مو‌جه‌وه‌هر ئه‌هات! وای نو‌اند، که‌ ئه‌و بیته‌ واسیته‌ی نا‌رد‌نی

-
- (١) ناوی محمد ده‌رویش کور‌ی محم‌دامین کور‌ی کور‌ی عب‌دالله کور‌ی عیسا غیاث‌الدین کور‌ی صب‌غه‌ الله گه‌وره‌ی هه‌یده‌رییه.
- (٢) مه‌به‌ست سا‌لی ١٢٩٣ی ک‌ۆ‌چی به‌رام‌به‌ر سا‌لی ١٨٧٦ی می‌لادی.
- (٣) تاهیر پاشا له‌ سا‌لی ١٣٢٦ی ک‌ۆ‌چی به‌رام‌به‌ر ١٩٠٨ بۆ‌ته‌ والی موصل. ب‌رو‌انه‌ تأ‌ریخ‌ الموصل، سلیمان صانغ، المجلد الاول، مصر ١٩٢٨، ل ٣٢١.
- (٤) حوس‌ین پاشا خان (ئه‌میر به‌هادور) له‌ ده‌وره‌ی سا‌لی ١٨٤٥ ک‌ۆ‌چی مانگی له‌ ته‌ور‌ێ له‌دا‌یک بووه، له‌لایه‌ن ناصر‌ه‌ددین شاه‌ه‌ له‌قه‌بی ئه‌میر به‌هادوری پ‌ێ‌د‌راوه. سیاسه‌تمه‌دار‌ێکی ناسراوی ئی‌رانی بووه و له‌ سه‌رده‌می موزه‌فه‌ره‌دین شا و میرزا مه‌حم‌ود خان، وه‌زیری جه‌نگ بووه و له‌ سه‌رده‌می محم‌ه‌د عه‌لی شادا سه‌ر‌ۆ‌ک وه‌زیری مشیر‌السلطنه‌ بووه. له‌ سا‌لی ١٩١٧ ک‌ۆ‌چی دوا‌یی کردووه.
- (٥) عه‌لی خان هه‌یده‌ری مو‌ک‌ری (سا‌لار سه‌عید) له‌ ١٩١١ و ١٩١٢ حا‌ک‌م و شه‌ره‌داری ساب‌لا‌غ بووه.

عه‌صای موجه‌وه‌هر. وه وه‌عیدی له‌گه‌ل من دا که سیاحه‌تنامه‌ی شاهیم
بۆ بئیری. نه‌ ئه‌م، نه‌ ئه‌و چتاقیان نه‌بوو!

تا نه‌زیکی سێسه‌د و هه‌ژده، خۆی ته‌دریسی ئه‌فه‌رموو. به‌ نه‌وعی
محیر العقول بوو، له‌ أقصر الایام ییست و چوار ده‌رسی قورسی
ئه‌فه‌رموو، هه‌تا پۆژی پاش ته‌واو بوونی ده‌رسه‌کان، زوبانی و ابزانم
ئه‌خورا، سه‌برۆکه‌ ددانی پنده‌یتنا، خویتی لی تکه‌یه‌وه، نواریه‌ جیهه‌تی
ناسمان، فه‌رمووی: خواجه ئه‌وه بۆ تووه!

مه‌لا رحمة الله علیه زاتی بوو، به‌ شه‌وکه‌ت، هه‌یکه‌لی نورانی، وه‌ك
خوا له‌ حق طالوت ئه‌فه‌رمووی: ﴿وَرَادَهُ بُسْطَةٌ فِي الْعِلْمِ وَالْحِسْرِ﴾^(١)
البقرة: ٢٤٧. به‌لیغ، فه‌صیح، قسه‌خۆش، نوکه‌ سه‌نج، به‌شووش، قه‌هقهه‌ی
خه‌نده‌ی له‌ قه‌بقه‌یه‌ی که‌بکی دووری خۆشتر بوو. له‌ فارسی و عه‌ره‌بی
قه‌له‌می زۆر به‌قووه‌تی هه‌بوو، ئه‌مما مه‌یلی ته‌ئلیف و حاشیه‌کردنی نه‌بوو.
پۆژی عه‌رزم کرد: قوربان بۆ شتی نانوسی له‌سه‌ر ئیبن حه‌جهر، یان
به‌یزاوی؟

فه‌رمووی: پۆله‌ چ جیم له‌وانه‌ نایه‌ته‌ به‌ر نه‌زهر، که‌ ئیحتیاجم به‌
حاشیه‌هه‌ب!

ئه‌مما له‌ ئه‌واخیری عومری فه‌رمووی: موجه‌مه‌دا! ئه‌مپۆ ئه‌زانم
به‌یزاوی، توحفه‌ی ئیبن حه‌جهر^(١)، به‌عه‌زه‌ جینه‌ په‌قیان هه‌ن، ئیزاحیان پێ
ئه‌وی!

فه‌رموی: ئه‌وه ئه‌ته‌ری ضوعف و پیرییه.

تا چوه‌ په‌حمه‌تی خای، قه‌وی و له‌جیی خۆبوون، که‌می گویی
گران بووبوو^(٢)، هه‌تا ئاخیری زستانی حه‌یاتی، شه‌و موتالای ته‌فسیری

(١) مه‌به‌ست کتیی تحفه‌ المنهاج بشرح المنهاج ی ئیبن حه‌جهری هه‌یه‌تی یه.
(٢) مه‌سه‌عود محمه‌دی کوپی مه‌لای گه‌وره له‌ کتیی حه‌ماغای گه‌وره‌دا و
ده‌نووستی: باوکم گوتی، جه‌ژنه‌یه‌کیان حاجی مه‌لا عه‌بدولا ناساغ بوو نه‌یتوانی
بچیته‌وه بۆ لای ئه‌و که‌سانه‌ی که‌ له‌ جه‌ژنه‌دا داده‌نیشن و خه‌لق بۆ جه‌ژنه‌ پیرۆزانه‌یان
ده‌چوو (پۆژی یه‌که‌م ده‌هاته‌ لای باپیرم، به‌دوا ئه‌ودا لای باوکم. پۆژی دووه‌م
باپیرم، به‌دوا ئه‌ودا باوکیشم، ده‌چوونه‌وه لای خاوه‌ن قوناغه‌کان. پۆژی سێه‌م
ده‌چوونه‌وه بۆ لای شێخه‌کان و مه‌لاکان و هه‌ندیک له‌و توجارانیه‌ی له‌ جه‌ژنه‌دا
دیوه‌خانیان ده‌کرده‌وه). له‌جیاتی خۆی حاجی مه‌لا ئه‌حمه‌دی مامی (واته‌ مامی
←

روح المعانی سید نالووسی ته‌کرد، با وجودی کاغه‌زی سپی و خه‌تی چاپی ورده. له‌ته‌نریخی هزار و سیسه‌د و بیست و شه‌ش، چوارده‌ی حوزه‌یرانی ږومی، ماهی عه‌ره‌بیم چاځ له‌خاطر نییه، چووه ږه‌حمه‌تی خوا، ته‌نریخی وه‌فاتی^(۱) (تؤست مغفور)^(۲) رضی الله تعالی عنه.

له‌ته‌ولادی ذکوری، دوو وه‌له‌دی له‌دوا ما، په‌کټی: دوعاگوتان. په‌کټی محمده ږه‌تووف که‌مه‌شهووره به‌شیخ نووره‌دین، من موله‌ققه‌ب به‌که‌ماله‌ددین. وه‌کی بابم ته‌یفه‌رموو: ته‌بو مه‌سعوود جه‌لیزاده محمده‌د بن عه‌بدوللام، والیده‌م عائشه‌ کچی حاجی مه‌لا ته‌بویه‌کر ناغای نامدار، زاتې عالی میقدار، ناغایه‌ قه‌دیر، خادیمی عیلم، ساحیبی جامع الکبیر. خالی بابم، بابی داکم، هه‌زار ږه‌حمه‌تی لی بی، ئیمه (له‌ الحمد) له‌وانه‌ نین به‌ خالوان بن‌ازین، مه‌قسه‌دم به‌یانی علوی نه‌سب و خانه‌دانییه، له‌ هه‌ردوو ته‌ږه‌ف، وه‌کی کوردی ته‌لټی: به‌ر ته‌تله‌سی پشت مه‌خموورا!

نژاد از دو سر دارد این نیک پهی

زو افراسیاب و زو کاوسی که‌ی

ته‌ږه‌فی داځ زور به‌ته‌ته‌نوره، عولوی عولووی و عه‌باسی و عوسمانی

باوکم) هه‌نارد ږو سه‌رلټدانی ته‌و که‌سانه. باوکم گوتی منیش می‌رمدن‌دال بووم له‌ خزمه‌ت مامدا به‌شداري ته‌و گه‌رانه‌ بووم. له‌ دوو کولانه‌ی جوداوه‌ تاقي ئیمه و تاقي هه‌ماغا گه‌بیشتیه‌وه په‌کتر و ږوشمان له‌یه‌ک جیگا بوو. هه‌ماغا و حاجی مه‌لا نه‌حمده ږو سلاو و چاکوچونی ږاوه‌ستان قه‌ره‌بالغیش به‌دوایانه‌وه مؤنجه‌ی دا، که‌هاتین به‌ږی بکه‌وینه‌وه حاجی مه‌لا نه‌حمده پټی چه‌قاند، چونکه‌ پټش هه‌ماغا نه‌ده‌که‌وته‌وه. هه‌ماغا ږووی تی‌کردم گوتی کاک هه‌مه‌د پټش که‌وه. گوتم ناغا ناشی پټش جه‌نابت و مام بکه‌ومه‌وه. هه‌ماغا هه‌نگاوی هه‌لټا و قولی گرتم و پټی خستم گوتی، شوونی خټه‌ پټش که‌وه. ناچار به‌و مندالیه‌وه بوومه‌ پټش‌ږوی ته‌و هه‌موو هه‌شاماته‌...

(۱) مامؤستا مه‌سعوود محمده له‌کتیپی "گه‌شتی ژبانم" دا ده‌نووسې: حاجی مه‌لا عه‌بدولا له‌سالی ۱۹۰۸ز / ۱۳۲۶ک له‌کزی به‌ږه‌حمه‌تی خوا شاد بوو. دواي ته‌وه کورپه‌ گه‌وره‌ی، محمده‌، که‌دواتر به‌«مه‌لای گه‌وره» ناوی ده‌رکړد له‌جی دانیشت. حه‌وت هه‌شت سالی‌ک بوو خوتبه‌ی جومعه و ده‌رسی فه‌تی‌کان له‌لایه‌ن باوکیه‌وه به‌و سپړدراوو.

(۲) پټده‌چی ته‌م دوو وشه‌یه به‌هه‌له‌ نووسراپی، چونکه‌ به‌ پټی لیکدانه‌وه‌ی حسابی ته‌بجه‌دی ته‌م دوو وشه‌یه ده‌کاته‌ سالی ۱۷۹۳، که‌ته‌مه‌ش دووره له‌راستی. به‌لکو ته‌نیا وشه‌ی (مغفور) به‌حسابی ته‌بجه‌دی ده‌کاته‌ ۱۳۲۶.

له‌به‌ر داك، ته‌سه‌ككونی جه‌وه‌ه‌ری خانه‌دانیان فه‌صح بۆه. بێنا به‌ ده‌سته‌ختی باوكم، وه‌ خۆشی ئه‌یفه‌رموو: له‌ ناخیری ماهی په‌جه‌ب به‌ وه‌له‌د بوویم. وه‌کی باسی شه‌واره‌یان ئه‌کرد، دیاره‌ له‌ هاوین بووه، گۆزه‌بانه‌ی شه‌ویان ترئ بووه، به‌ ئاوی ترئ پوو‌خساری به‌عزه‌ پیره‌ژنایان په‌نگا و په‌نگ کردیه. سه‌نه‌ی هه‌زار و دوو سه‌د و نه‌وه‌ و سئ ١٢٩٣هـ^(١). له‌ نه‌وه‌د و شه‌ش بابم والیده‌ی نوره‌ددین خاتوو زه‌ینه‌به‌ی کچی مه‌رحووم سه‌ید عه‌بدولکه‌ریم مه‌شه‌وور به‌ بابه‌شیخ ماره‌ی کرد و گواسته‌وه. چه‌ند پۆژی پاش هاتنی خاتوون، دایکم وه‌فاتی کرد، خوا لئی خۆش بی. خاتوو زه‌ینه‌ب ئه‌لحق سه‌یده‌یه‌ بوو، به‌ عیلم و عیرفان، به‌ ئیمل و ئینشا خۆش به‌یان، خۆش خوان، نادیره‌ی زه‌مانی خۆی بوو، له‌ خه‌واتینی سادات و کوردان. چه‌ندم پئی خۆش بوو، زستانان بابم ئه‌چووه‌ ژێر لێف، خاتوون ئه‌سکه‌نده‌رنامه، یا شانامه، وا ئه‌بوو ته‌فسیری که‌بیری بۆ ئه‌خوێنده‌وه. وای چه‌ند خۆشه‌ ژن و می‌رد مه‌لا بن، حورمه‌تی یه‌کیان به‌ لاوه‌ زۆر بی.

نوره‌ددین^(٢) له‌ هه‌زار و سێسه‌د هاته‌ دنیا، ته‌ریخی (غلام، مصطفی).^(٣) له‌ پاده‌ی سێسه‌د و سئ یا چوار، چوومه‌ قوتابخانه، نیصفی قورئانم خوێتد، ئه‌مما چ خوێتدن؟ به‌و شه‌رته‌ هیچی لێ نه‌زانین، وه‌ سه‌د ساتمه‌ له‌ (قل هو الله‌ ی بکه‌ین. به‌عه‌ده‌و په‌سائیلی فارسی، سمایلنامه، ناگه‌هان، وصف‌ النبی، گولستان، کلیم، یه‌عنی په‌ندی عه‌طار، ورده‌ ورده‌ مه‌شقمان ئه‌کرد. ئه‌مما هیچ، بئی ما حصیل، به‌عه‌ده‌و هاتینه‌ مه‌دره‌سه، سه‌د خۆزی به‌ قوتابخانه، ته‌سریفی زنجانی، مه‌تن به‌ عه‌ره‌بی، شه‌رح به‌ کوردی، ئه‌مما به‌ لۆغه‌تی که‌ منداڵ تیی نه‌گا. ئه‌وه‌ول مامۆستام مه‌لا جه‌سه‌ن لا په‌ش، خه‌لکی کوێستانان بوو، بابم پئی

(١) که‌ ده‌کاته ١٨٧٦ی میلادی.

(٢) نوره‌ددین کوپری مه‌لا عه‌بدوللا کوپری مه‌لا ئه‌سه‌د کوپری مه‌لا عه‌بدوللا کوپری مه‌لا عه‌بدولره‌حمانی جه‌لیه، سالی ١٨٨٣ له‌ شاری کویه له‌دایک بووه، له‌لای باوکی سه‌ره‌تا خوێندویه‌تی و پاشان له‌لای مه‌لا محمه‌دی برای خوێندنی ته‌واو کرد و ئیجازه‌ی لێ وه‌رگرت، له‌ مزگه‌وتی گه‌وره‌ی کویه‌ وتاری ده‌دا و ده‌رسی فه‌قیانی ده‌دا. له‌ ١٩٥٢/٨/٢٠ کۆچی دوایی کردوه.

(٣) ئه‌م دوو په‌یفه‌ به‌ حیسابی ئه‌بجهدی ده‌کاته سالی ١٣٠٠.

فهرموو: ئیوه خهلکی ههورازن، به چپای ئهلین: کتو، له مه‌عنای (کنزول الثلج علی الجبل)، ته‌فسیری (جبل) به چپا بکه، به کتو مه‌که. له گهل ئه‌وه‌شدا ئه‌وان وه‌کی وه‌حشی کتوی، فهرقی شتی وایان نه‌ده‌کرد.

شیخ‌ه‌لی ئه‌فه‌ندی رحمة الله علیه زۆر گله‌یی ئه‌کرد، له ئه‌وصولی خویندنی کوردان، پاش عومری هه‌فتا سالی، ئه‌وه‌ی فهرموو: ه‌لی کویر بئ، تازه ئه‌زانم، (لما) له (حین)انه، که له ئه‌وه‌ه‌لی ته‌صریفی پیمان ئهلین، له (حین)، مه‌عنای (لما)یه!

ږوژئ بابی (إقعنسس) مان ئه‌خویند، له قسمی ثالث له ئه‌قسامی (مزید فیه)، وتم ماموستا لام وه‌یه ئه‌وه غه‌له‌طه، چونکی ئه‌توو له (فرح)ه، (تکسر) ه، (إطهر)ه، (إحمار)ه، (إحمر)ه وت (إجتمع المثلین) ئه‌قیله، ئه‌وه‌ه‌لی ساکین له ثاني ماته‌ه‌ریک ده‌غم ئه‌کړئ. که‌وابی ئه‌بئ ئه‌وه (إقعنس) بئ، هه‌ره‌که‌ی سینی ئه‌وه‌هل ئه‌به‌ینه سه‌ر نوون، وه ده‌غمی ئه‌که‌ین له سینی ثاني.

وتی: به‌خوای راست ئه‌که‌ی، کتیه‌که غه‌له‌طه.

وه ده‌رسم خویند، چوومه سه‌ربانی مزگه‌وت، بابم له هه‌یوانی بوو، ده‌ستم کرد به تیکراری ده‌رسه‌که‌م، تا زه‌ریف له‌به‌رم بئ. وتم: (إقعنس، یقعنس، إقعنساسا).

بابم بانگی کردم: موحه‌مه‌د!

وتم: قوربان ئه‌مر که!

چوومه خدمه‌تی فهرمووی: بۆ وای ئه‌خوینیه‌وه؟!

ماجه‌رام عه‌رز کرد، زۆر لای خو‌ش هات. ئه‌مما زۆر ته‌قدیری ماموستایه‌که‌می کرد، فهرمووی: ئه‌وه‌نده‌ی نازانی، ئه‌وه له مولحه‌قته! عه‌رزی کرد: ئه‌گه‌ر قاعیده‌ی ئیلحاقم زانیا، به غه‌له‌ط نه‌ده‌چووم.

مه‌قه‌دم بناغه‌ی خویندمان به‌و نه‌وعه ئه‌ستاده داندرایه!

ئه‌سه‌بابی مه‌نع و سه‌رفی شه‌رحی موغنیم لای شیخ‌حامیدی طالشی خویند، زۆر باش بوو، موره‌بیه چاک بوو. مع الاسف زوو نیجازه‌ی وه‌رگرت، بۆ وه‌ته‌نی خۆی چۆوه. باز له‌و ده‌ست له‌م ده‌ست تا‌کوو

حاصل و مه‌حصولی جامی، نه‌وجا لای مه‌رحووم مه‌لا محمه‌د نه‌مینى کونه‌فلووسه‌یی^(۱) م خویتند، هه‌ققه‌ن سیراجی دلّم کراوه، به دروستایی نه‌حووی کوردی، نه‌متوانی دهرسه‌که‌ی خوّم ته‌رکیب که‌م، تا مه‌نصوبات. ته‌شریفی به سه‌فه‌ر چۆوه، عه‌وده‌تی فه‌رموو، قسمن له مه‌نصوباتی تا مه‌بنیم له خدمه‌تی خویتند، ته‌واو له تیگه‌یشتن فه‌راقه بووم. باز که‌وتمه‌وه ده‌ستی نه‌یدی نا‌قیصه، تا ده‌ستم کرد به خادیم، شه‌رحی باپیره گه‌وره‌م مه‌لا عه‌بدولره‌حمانی جه‌لی^(۲) له فه‌ریده، له عیلمی به‌یان هه‌تا مقده‌ بوو، چا بوو، که گه‌یشتینه مه‌قسده، مه‌لا عه‌بدولره‌حمانی گه‌ناوی په‌حمه‌تی، وتی: به‌خوای دهرسی نه‌و کتیبه‌ی به من نا‌گوتریته‌وه. دهرسم زۆرن، دهرسی خوّم نه‌خویم، نه‌وه‌ش ئیحتیاجی هه‌یه به موتاله‌عه و موراجیعه‌ی (مطول) و حاشیه‌ی سه‌یید و شه‌رحی عصام الدین و حاشیه‌ی حه‌سه‌ن زیاری، نه‌وه به من نا‌کری.

چوو مه‌ خدمه‌تی بابم، وتم: قوربان نه‌گه‌ر خۆت دهرسم پی نه‌فه‌رمووی باشه، وه ئیلا ناخوونم!

(۱) ناوی محمه‌د نه‌مین کورپی مه‌لا شیخ محمه‌دی کورپی مه‌لا داودی کورپی مه‌لا عه‌بدوللای کورپی مه‌لا حوسینه، سالی ۱۸۶۶ له‌دایک بووه، باپیری له بیتواته دانیشتوه و باوکی ها‌تۆته زیوه، پاشان له‌سه‌ر داوای شیخ نه‌بی ماویلی چوو‌ته گوندی کونه‌فلووسه. لای باوکی خویتندویه‌تی و پاشان بۆ خویتندن چۆته شه‌قلاوه و ږواندز و شیخ مه‌مووندیان و دواتر گه‌راوه‌ته‌وه کونه‌فلووسه و دواتر چۆته کۆیه و لای مه‌لا عه‌بدوللای جه‌لی کوتایی به‌خویندن هیناوه. له هه‌ولیر له مزگه‌وتی حاجی قادری ده‌باغ ده‌کرته مه‌لا و موده‌ریس، له ژبانی دا په‌نجاو هه‌وت ئیجازه‌ی زانستی داوه. له سالی ۱۹۴۰ کۆچی دوا‌یی کردوه.

(۲) ناوی عه‌بدولره‌حمان کورپی مه‌لا عه‌بدوللا کاکی جه‌لی کورپی مه‌لا محمه‌دی شیوانشانی مه‌لا زاده‌ی کورپی ئیبراهیمی کورپی مه‌لا حه‌سه‌نی کورپی مه‌لا ئیبراهیمی کورپی مه‌لا حه‌سه‌نی کورپی مه‌لا نه‌بویه‌که‌ره، وه‌ک به‌م دوا‌یانه‌ دۆزرایه‌وه میژووی له‌دایک بوونی ده‌ور و به‌ری سالی ۱۷۴۱هـ، په‌که‌م جار له قوتابخانه‌ی گوندی جه‌لی ی خۆشناوه‌تی دهرسی به‌فه‌قیان داوه، دوا‌ی نه‌وه‌ی پاشای بابان مزگه‌وت و قوتابخانه‌ی له کۆیه دروست کرد، فه‌رمانی گواسته‌وه‌ی بۆ ده‌رکرد و له جه‌له‌وه هاته کۆیه، مه‌ولانا خالید هه‌زی کردوه لای نه‌و بخویتی، به‌لام مامۆستا نه‌خۆش بوو نه‌یتوانی بوو وه‌ریگه‌ری، بۆیه چوو لای مه‌لا محمه‌د ئیبن باله‌ک. له به‌ره‌مه‌کانی وێه‌ی نه‌وه‌ی حاشیه‌ی له‌سه‌ر زۆر ته‌فسیر و کتیه‌کان هه‌یه، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا چوار نامیله‌ک و کتیه‌شی له‌پاش به‌جیماون.

من نه‌مه‌ویست مام‌ؤستم خولاصه‌ی دهرسه‌که‌م بؤ ته‌قریر کا، قاعیده‌کم پی بلئ، ده‌خلی به‌عیاره‌تی موخته‌لیفه و قیل و قالی موخه‌شیان نیه. نه‌و نه‌و‌عه مام‌ؤستایه‌م ده‌ست نه‌ده‌که‌وت.

بابم فهرمووی: باشه‌کتیپی بیته!

وتم: ئوخه‌ی! نه‌وجا دهرسی به‌که‌یفی خؤم نه‌خوئید. له‌سهر دهرسی دویتتی ته‌قریر نه‌فهرموو، وه‌مزج‌ی نه‌کرد، له‌گهل دهرسی نه‌م‌ړو. خولاصه و لوبی دهرسه‌که‌ی به‌یان نه‌فهرموو، به‌کورديه په‌تی په‌تی، نه‌و نه‌و‌عه دهرسه‌ش واقعیه‌ن هه‌موو جوړه‌که‌سئ ته‌حه‌ممولی ناکا. دهرسی مه‌لای بابم بؤ که‌سئ چابوو، که‌دهرسی خؤی به‌موتاله‌عه ته‌واو زانیی، نه‌وجا به‌دل گوئی له‌ته‌قریری مه‌لا را‌گرتبا، نه‌یزانی چی نه‌فهرموئ، چؤن ئیعتیرازان ده‌فع نه‌کا. تا نیهایه‌ت له‌خدمه‌تیم خوئید، نه‌چوومه‌فه‌قیته‌تی، گاه‌گاه‌له‌به‌عزه‌نوموری تافیه‌ه‌تووړه‌نه‌بووم، نه‌یفهرموو: حه‌فته! وه‌کی بابت به‌حیلم‌نی، چونکی چینکه‌نانی ږاتبه^(۱) ی‌فه‌قیانته‌نه‌خواردیه!

له‌سهر نه‌م‌ری نه‌و، چه‌ند هه‌واشی عبدال‌حکیم، شرح‌شمسیه^(۲)، له‌نه‌وائیلی ته‌صدیقامت خوئید. ږوژئ عه‌رزم‌کرد: حه‌ز نه‌که‌م شه‌رحی (موخته‌صه‌ری مونته‌های عضد) ی‌بخوونم، جه‌وابی نه‌دا، نه‌به‌لا، نه‌به‌نعم. سبه‌ی چوارشه‌موو بوو، کتیم برد، له‌سهر مبادی‌اللغه‌ده‌ستم پی‌کرد، پاش دهرس فهرمووی ده‌وام که!

(۱) مه‌سعوود محمه‌د له‌کتیپی (حاجی قادری کلپی) ده‌نوسئ: باوکم له‌باوکی خؤی ده‌یگیرایه‌وه، که‌نه‌ویش له‌جیلی پیش خؤی بیستوو، مزگه‌وتی حاجی مه‌لا نه‌سعه‌د که‌وا که‌وتوته‌سهر خه‌تی شووره‌ی ده‌وری شار، سه‌رده‌میک له‌ده‌روه‌ی شووره‌وه ۷۰ ږاتبه‌ی بؤ هاتوته‌وه، هه‌لته ۷۰ ږاتبه‌بؤ ژماره‌ییکي که‌م له‌نانخوران کو‌ناکرته‌وه، ده‌یې فه‌قیه‌کی زؤر له‌مزگه‌وته‌که‌دا ژباړن تا پیوستیان به‌م هه‌موو خؤراکه‌بووئ. خؤ نه‌گه‌ر ږاتبه‌ی ناو شاریش بخه‌یته‌سهر نه‌و ۷۰ ږاتبه‌یه‌ئیر بؤ خؤت بیر که‌وه له‌وه‌موو قه‌له‌بالغیه‌ی له‌مزگه‌وتیکدا کو‌بؤته‌وه که‌هه‌موو غه‌ریب بوون چونکه‌به‌عاده‌ت فه‌قیی شار له‌مالی خؤی نان ده‌خوا و ده‌نوئ. حاجی مه‌لا عه‌بدووللا له‌هه‌ره‌تسی ته‌افه‌تی دهرس گوتته‌وه‌ی، ږوژانه ۲۴ دهرسی گوتوته‌وه. باوکم ده‌یگوت هه‌ندئ دهرسی پیش به‌رچایی سبه‌ینان و هه‌ندیکیش دوا‌ی نوژنی خه‌فتان ده‌گوتته‌وه.

(۲) کتیبکی بواری مه‌نتیقه‌دانراوی نجم‌الدین بن عمر بن علی القزوينی یه.

عه‌رزم کرد: قوربان بۆ دوویتی چت نه‌فه‌رموو بخوونه، یا مه‌خوونه؟
 فه‌رمووی: لام وه‌بوو تیتی ناگهی، وه دلم نه‌هات پیت بلیم تیتی
 ناگهی، ئه‌مما نه‌مۆ لام مه‌علووم بوو تیتی نه‌گهی، ده‌وام که!
 وتم: قوربان له‌و کتیه نه‌گهر عوشری تیبگه‌م، ئه‌توانم حاشیه‌ی له‌سه‌ر
 جمع الجوامع^(۱) بکه‌م، ئه‌مما به جمع الجوامع چ ما‌حصل ئی نایه‌ته
 ده‌ست.

پۆژئی چه‌زهره‌تی شیخ عه‌لی^(۲) فه‌رمووی: كاك حه‌مه‌د باوكت له
 حه‌ق جمع الجوامع ئه‌لئ چی؟
 وتم قوربان پیتی ئه‌لئ فه‌رستی اقوال الاصولین!
 فه‌رمووی: حق الانصاف چاکی فه‌رمووه.

ئه‌ویش ته‌قدیری شه‌رحی مختصری ئه‌کرد، ئه‌مه وایه، ئه‌مما هه‌موو
 که‌شیش ناتوانی به‌ ده‌رس بیلێته‌وه، حه‌قیقه‌ته‌ن مه‌لای ئه‌وئ.
 له زه‌مانی ئه‌و خوتبه‌مان ده‌ست پێک‌کرد^(۳)، به‌خوندن ته‌دریسی به
 به‌نده‌ی خۆی عه‌تا کرد، وه چه‌ند ئیجازه‌مان دا له‌ حزووری ئه‌و.
 خولاصه له‌ ئه‌یامی حه‌یاتی ئه‌و بووینه مه‌لا، وه هه‌ر خدمه‌ت ئه‌کرا بۆ

(۱) کتیبیکه له باری ئوصولی فقه و دانراوی عبدالوهاب بن علی السبکی تاج
 الدینه.

(۲) مه‌به‌ست شیخ عه‌لی کوپری شیخ عه‌بدولره‌حمانی تاله‌بانیه.
 (۳) مامۆستا مه‌سه‌عوود مه‌حه‌مه‌د له‌ باره‌ی وتاردانی مه‌لای گه‌وره‌ی باوکی ده‌نووسن:
 (باوکم) (خطیب) بوو، به‌لام (خطیب) ئێک که بتوانی به‌ کوردی و عه‌ره‌بی و تورکی
 و فارسی تا حه‌ز بکات له‌سه‌ر باب‌ه‌ت بدوئ، بئ حازرکردن و بئ کاغ‌ه‌ز و بئ
 ئه‌وه‌ی پێشتر ئاگادار بووبی له‌ چ ده‌دوئ. باوکم له‌ ده‌رووندا ئیمانی به‌ "حه‌ق" هینا
 بوو. له‌و ئیمانه‌دا تێک‌پرای بوونه‌وه‌ر له‌به‌رچاو و له‌بار ته‌بعی جوړئک له‌نگه‌ری به‌ستبوو
 که ئیتر گۆڕانی باری بوونه‌وه‌ر نه‌توانی له‌نگه‌ر به‌سته‌که تێک بدات، بۆیه بوو
 هه‌رگیز له‌ بارئیکه‌وه بۆ بارئیک نه‌ده‌گۆرا. له‌ ماله‌وه و له‌ مزگه‌وت و له‌تیوان ئاپۆره‌ی
 خه‌لق و لای ده‌سته‌لاندار و پێده‌سته‌لات یه‌ک زه‌هره‌ه‌ فرق به‌ قسه و به‌ په‌فتاری
 نه‌ده‌کرا، چ له‌ ژووری خۆی ته‌نها بایه و کتیبیکی خویته‌دبایه‌وه و چ له‌ دیوه‌خانه‌یان
 له‌ مزگه‌وت له‌گه‌ل خه‌لق دانیشتیایه، یان له‌ هه‌ر هه‌لکه‌وت و هه‌له‌وستی دیکه‌دا بایه
 هه‌مان په‌فتاری ده‌کرد. واته‌ ته‌نها بایه و خه‌لق دیار بایه‌ بایی سه‌ری موویه‌ک چه‌ره‌که
 و سه‌که‌نه‌ی نه‌ده‌گۆرا، هه‌ر به‌ قه‌ده‌ر ئه‌وه‌ی شه‌رم له‌ سیه‌ری خۆی بکات شه‌رمی
 له‌ خه‌لق ده‌کرده‌وه. بۆ زیاتری زانیاری ڕه‌وانه (گه‌شتی ژبانم، مه‌سه‌عوود مه‌حه‌مه‌د،
 ۲۰۵-۲۱).

خودا بوو، نه جبه‌ره، نه هېچ، وه نه‌حوالمان زؤر خوښ نه‌بوو، خصوص له جبهه‌تی عه‌داوه‌تی خزمان، گهلې نارې‌حەت بووین، حەزناکەم ناویان بیتیم، وه سه‌یثاتیان زیکر که‌م. نه‌مما من له سایه‌ی نه‌و به غه‌یری ئیفا‌ده و ئیستیفا‌ده چیترم نه‌ته‌کرد، ناگام زؤر له ناخوښی گوزه‌ران نه‌بوو، تا نه‌و به ته‌ئریخی سابق چووه ږه‌حمه‌تی خوا. نه‌وجا ده‌رکه‌ی به‌لا و فیتنه و موسیبه‌تم له‌سر کرایه‌وه، بڼی یار و یاوه‌ر و موغین. لایه ته‌دریس، لایه فلاحه‌ت و گوزه‌ران، نه‌شقی^(۱)ش لښ نه‌ده گه‌ران خیر له فلاحه‌ته که بیینن. والسلام.

سه‌فه‌ری باب و باپی‌رم بؤ حەج و به‌سه‌ره‌اتی نه‌وئ!

له زه‌مانی خه‌لیل و ئیسماعیل^(۲) به‌یتولحه‌رامیان گتړا به مه‌جمه‌ع و مه‌ئمه‌ن بؤ ئینسانان. مه‌جمه‌عی دل، نه‌ک به‌دن و به‌س، مه‌جمه‌عی ئوخووه‌ت و پال پیکدان، نه‌ک نه‌فرت و لیک بوونه‌وه. فی الحقیقه پاش عه‌سری سه‌عاده‌ت، بیت الحرام زؤر بڼ حورمه‌ت بوو له‌ناو مسولمانان، نه‌من و ئاسایشی تیدا نه‌بوو، له ته‌تراف و نه‌کنافی نه‌رز، عالم نه‌چوون بؤ حەج، که‌س له ږووح و مالی خو‌ی نه‌مین نه‌بوو. نه‌وه‌ی قه‌رامیته^(۳) به‌سه‌ریان هیتا له چ ده‌ورئ به‌سه‌ریا نه‌هاتبوو.

باپم له خزمه‌ت بابی، له ته‌ئریخی (۱۲۸۸)ی هیجری چوو‌بووه حەج. نه‌و وه‌قت به وه‌له‌د نه‌بوو‌بووم، دواڼی نه‌یگتړایه‌وه، یه‌کئ له حاجیان قؤږ ده‌بڼ، به نه‌غله‌بی شه‌و نه‌چوو بؤ ته‌واف و نوټز، به‌عزئ نه‌بیینن نه‌چیته

(۱) هه‌موو نه‌وانه‌ی له سه‌رده‌می عوسمانیدا و دوا‌ی نه‌وان، له حکومه‌ت یاخی ده‌بوون و ده‌چوونه چیایان و جار جار به‌رامبه‌ر خه‌لکی تاوانیان ده‌کردن.

(۲) مه‌به‌ست حەزرتی ئیبراهیم و ئیسماعیله.

(۳) قه‌رامیته بزاڅکی ئایینی سیاسیی کؤمه‌لایه‌تی بوون، یه‌که‌مین بانگه‌شه‌که‌ریان ناوی حەمدان قه‌رمطه‌ بوو له عتراق. دواتر له به‌حرین گه‌شه‌یان کرد و ده‌ستیان به زؤر له ناوچه‌کانی ئیسلامیدا گرت. سالی ۹۳۰ مه‌ککه‌یان داگیر کرد و به‌ردی حجر الاسودیان برد و پاش بیست و دوو سال هیتایانه‌وه. ده‌سه‌لاتی قه‌رامیته‌کان له‌سر ده‌ستی عیونیه‌کانی به‌حرین کوتایی بڼ هات له سالی ۱۰۲۷.

ږکوع و سجدو، بۆزایه کی له ناو گهلاندایه، وا گومان ده بن کیسه پاره یه له وږی به ستووه. شه وئ هجو می نه کهنه سهر به چاپو وکی نه یخنکتن، که چی ته ماشا نه کهن نه و بۆزایه شتی تره، لاشه که ی نه بن نه یهاو یتنه ناو بیر ی زه مزه م، پاش دوو ږوژ بیگه نی نه بی، نه لږ نه سبابی چیسه؟ نه مه قهت نه بووه. نه چنه ناوی نه بینن لاشه ی ئنسانه تیا یا ته عه ففونی کردیه.

حاصلی خولاسه نه و سه ییاتی له وئ نه کرا، له هیچ دارالفستی، به لکو له دارالکفریش نه ده کرا. حکومتی عوسمانی هر چند سه عی نه کرد، له ده فی نه و نه و عه قه با یحه بی فایده بو، تا له و چند سالانه عبدالعزیز بن السعود^(۱) سولتانی نه جد، حیجازی گرت، بوو یه مه لکی حیجاز، به سستی نه من و ئاسایشی تیا کرد. نه و د یتنه وه له حج، هه موو دوعای بۆ نه کهن. مسولمانان سالیمن غانیمه ن نه چنه حج و د یتنه وه، خودا به رقه رای کا، له ته عه صوبی مه زه به بی دوو ربی.

۱۵/۳

نور ه ددین ږو و دباری!

له و چندانه به رنارد شو^(۲) کاتبی شه هیری ئینگلیزی له هیند نو تقی کی دابوو، خیتاب بۆ شوبانی ته لامیزی مه داریس، و تبووی: زوړ ناگاداری عه قلی خو تان بن! ږو نه سای مه داریس به غهیری نه مه عه قلی فیتريتان لی

(۱) عه بدولعه زیز کوږی عه بدولر ه حمان کوږی فه یسه ل کوږی ترکی کوږی عه بدوللا کوږی محمه د نالعه وده، له سالی ۱۸۷۶ له ږباز له دایک بووه و له ۱۹۵۳ کوچی دوا یی کردووه، دامه زرتنه ری شانینی عه ربه ستانی سعودیه به و به کم پادشای نه و ولاته بووه.

(۲) جورج به رنارد شو George Bernard Shaw (۱۸۵۶-۱۹۵۰) نوو سه ری کی به ناوانگی ئیر له ندایه، له شاری دبلن له دایک بووه، و له بیسته کانی ته مه نیدا ده چینه له ندن، زیاتر له شه ست شانؤ نامه ی نوو سیوه، له سالی ۱۹۲۵ خه لاتنی نوبل و له سالی ۱۹۳۸ خه لاتنی نوسکاری له نه ده بیات وه رگرت.

نه‌زع نه‌که‌ن. عه‌قلینکی دی به‌ نار‌ه‌زووی خو‌یان به‌او‌یته‌ ده‌ماغ‌تان، ه‌یچ مه‌قس‌ه‌دی تریان نی‌ه!

حاکمی سیاسي کڅیو (ږه‌ندیل) له‌ وه‌ختی ئیحتیلالی کڅیو، ته‌ماشای ناداب و سلوک و خواردن و ئه‌لیسه‌ی ئیمه‌ی ئه‌کرد، ته‌عه‌جوبی ده‌ما، ئه‌یگوت:

هرچی ده‌رحق کوردان به‌ ئیمه‌یان گوتووه، ئیفتیرا بوو! به‌ مندالی پیان ئه‌گوتین کورد وه‌حشین، ئینسان خو‌رن، ته‌ریسه و نادابی به‌شهریه‌تیان نی‌ه!

حیکایه‌تی ه‌یه‌یه‌ عه‌رز ئه‌کرین وه‌له‌و سووئی ئه‌ده‌بی تیابه، ئه‌مما به‌ موناسه‌به‌ی حه‌بلې ږوئه‌سای میلیه‌تان، زور به‌ جایه! بابم فهرمووی: زاتې ه‌بوو نوره‌ددین ږوودباری ناو، له‌ ئه‌هلی فه‌زل و عیلم، به‌ینی له‌م ولاته‌ بوو، دوايې چڅوه ولاتی خو‌ی. نالی له‌ فیراقنامه‌ی ئه‌ینووسی:

بږی له‌ چاوی ږوودبارم نووری دیتن وه‌خته‌ ناری بی

ئوه‌ش با‌ ماهرای هیجران و دووری ږوودباری بی^(۱)

به‌ سنه‌ دا ئه‌ږواته‌وه، والی سنه‌ ده‌عه‌تی ئه‌کا، ئه‌ینی دوو وینه‌ به‌ دیوار ه‌لواسراون، یه‌کې ږووت بابوله‌ نان به‌ ده‌سته‌وه‌ قه‌پاری لیته‌دا، ده‌سته‌که‌ی تری له‌سهر عه‌وره‌تی داناوه. ئه‌ویتیریان به‌ شکلی شاهانه‌ له‌سهر ته‌ختی دانیشتووه، ده‌ستیکې بږ لای وینه‌ ږووته‌که‌ درېژ کردووه.

والی ئه‌لې: نازانی ئه‌مه‌ چی‌ه؟

نووری ئه‌لې: نا!

والی ئه‌لې: ئه‌و ږووته‌ وینه‌ی عومه‌ره، به‌و ه‌یه‌ته‌ نان ئه‌خوا!

(۱) له‌ راستیدا شیعه‌که‌ له‌ دیوانه‌که‌دا وا هاتووه:

له‌ چاوی ږوودبارم نووری دیتن وه‌خته‌ ناری بی

ئهمیش با‌ ماهرای هیجرانی نووری ږوودباری بی

ما‌م‌وستا مه‌سعود محمده‌ له‌باره‌ی ئه‌م نووری ږوودباریه‌وه‌ ده‌لې:

من له‌ باره‌ی ئه‌م شیخ نووری ږوودباری یه‌وه‌ ه‌ر ئه‌ونده‌ ده‌زانم به‌یتیک له‌ کڅیو زیاوه و پیاوړکی به‌رچاو و ږیزلیک‌یراویش بووه. به‌ پتی گټه‌رانه‌وه‌ی ده‌ماوده‌می باو‌کم له‌ باپیرمه‌وه، شیخ نووری نانی به‌ شیخابه‌تی په‌یدانه‌کردووه. خو‌ی خاوه‌ن به‌خشین بووه و به‌ مالی خو‌ی خزمه‌تی خه‌لقی کردووه.

نه ویتړ ویتړی نه میرولموئمنین عه لیه! به ده ست ئیشاره ی بو ته کا نه لئ
عه بیه!

نووری نه لئ: وا نیسه، هم صوره ته ده ستی درېژ کردیه، نه لئ
پاروئکم نان بده یه، نه ویش نه لئ مه گهر نه تده می.

والی ئیتیا هی نه بی ویتنه کان لانه به ن!

ئیر عوامی قوربه سهر چی بکا له ده ست نه و ږونه سایانه ی بی
مروه ت و بی ئینساف؟

۳۶/۴

من و مه لا مه ولوودی هه ولیری!

زاتی بوو، مه لا، مه لای چاک! مه لا مه ولوودی هه ولیری^(۱)! وه لاش
فه قی بابم بوو، زوری له خدمت باپرم خویندبوو، هاته کوی به
قازیه تی. چهند جاران گفتوگومان نه کرد. ږوژئ له خدمت بابم چوینه
ته کیه ی بابه شیخ (ږهحه تی خویان لی بی). قازیش ته شریفی هات،
فرمووی: کاک محمه د ئیشکالیکم هه یه، هه دم نیسه عه ږزی بابت
بکهم، نه ماما عه ږزی توی نه کهم. وه شه و ږوژئ، سی شه و ږوژ،
دوو هه فته موله ت بی نه گهر جوابم بده ی!

حه قیقه ته ن دلم که وته ده غده غه، زاتی وا موده قیق له قه ریحه ی خوی
ئیشکالی وا هه لستنی، نه بی چی بی?

وتم فرموو!

فرمووی: مه علومه هه موو کتیی حیکمه ت و که لام نه لئ: حیسی
موشته ره ک ده وری مودریکه، خۆشی نه یدا ته خه یال، له وئ حیفر

(۱) ناوی مه ولوود کوږی لوتفوللا نه فنه ندی کوږی داوده، نازناوی حه نه فی زاده یه،
یه کیک بووه له مه لا چاکه کانی هه ولیر، هاوچه رخی شیخ نه بوبه کری هه شه می بووه،
ده گوترئ ږوژانی سینه ممه و هه یی مه لایه کان له لای مه لا مه ولوود کوږه بوونه وه،
گفتوگویان له سهر ته فسیری به یزاوی ده کرد، نه گهر گه یشته به زهحه تبیه ک، مه لا
مه ولوود بوی ږوون ده کردنه وه. سالی وه فاتی دیارنیه ته نیا نه وه دیاره، که
نوو سراوئکی له سالی ۱۸۸۳ نووسیوه ته وه.

ئه‌کړئ! ئه‌م‌رۆ له ته‌فسیری به‌یزاوی دیتم ئه‌لئ: حیسی موشته‌ره‌ك له خه‌یال وه‌رنه‌گړئ! ئه‌وه‌نده‌ی ده‌ستره‌سم بوو له کتییی حیکمه‌ت و که‌لام بشکنیم، چم نه‌دیت ئیشکاله‌که ده‌فع بکا.

وتم: ناکا له ته‌فسیری خه‌ونی هه‌زه‌تی یوسف دیی؟
وتی: به‌لئ وه‌للا!

وتم: خوا عافوت کا ئه‌مه جتی ئیشکال نییه! بئ قه‌زا بی به‌یزاوی باسی خه‌ون ئه‌کا، له خه‌ودا هه‌واسی ظاهر بئ کار ئه‌مین! ئه‌و وه‌خته حیسی موشته‌ره‌ك له خه‌یال وه‌رنه‌گړئ، له وه‌قتی به‌خه‌به‌ریدا له هه‌واسی ظاهره، سه‌مع و به‌صر و زه‌وق و له‌مس وه‌رنه‌گړئ ئه‌یداته خه‌یال، فه‌رموده‌ی به‌یزاوی چ ئیشکالی تیا نییه! وه له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا شیخی ره‌ئیس ئه‌فه‌رموئ: قیوای باتینه وه‌ك مه‌رایای موته‌قاییلن، لیک وه‌رنه‌گرن.

که ئه‌و جوابه‌م دایه‌وه به‌و سووکی و ئاسانیه، مه‌لا زۆر موته‌فعیل بوو، ساکیت بوو تا هه‌ستاین. بابم فه‌رموی: رۆله ئه‌با موساعده‌ی قازی بکه‌ی، ئه‌و زۆر ئیشکاله‌که‌ی ئیستیعزام کرد، تۆش زۆر به‌بئ ئه‌هه‌مییه‌تی جوابت دایه‌وه، گه‌لئ موته‌ئه‌سیر بوو.

وتم: قوربان به‌خوای لای وابوو تۆش ناتوانی جوابی بده‌یه‌وه، ئه‌مما ئه‌ده‌بی نواند، ئه‌و زاته زۆر خه‌ریک بوو من بشکیتئ، ئه‌مما له لوتفی خودا بۆی ږتک نه‌که‌وت.

عوله‌مای ته‌بیعیون خه‌ریکن، به‌لام بۆیان هه‌ل نابی خه‌ون چیه، ئه‌و دیتن قبل الوقوع موته‌وه‌ول له چیه‌وه‌یه؟! به‌قه‌واعیدی ته‌بیعه‌ت چیان بۆ مویه‌سه‌ر نابئ. ئه‌وه‌ی ئه‌لئ خه‌ون هه‌چ نییه، ئه‌وه‌ی له ږۆژ ئه‌ییی، له خه‌و دیته‌ خه‌یالت، هه‌ذه‌یان ئه‌کا! له‌گه‌ل خۆی ئه‌لئ.

۲۲۰/۴

باب مندالی بئ دایکی خوشتەر ئه‌وئ!

بابی ئه‌صیل، مندالی بئ دایکی خوشتەر ئه‌وئ له گه‌وران، خصوصه‌ن که داکیان مابن، له‌به‌ر بئ په‌حمی زږ ډاک زۆر شه‌فه‌قه‌تیان له‌هه‌ق

ئه‌نویتی. سبحان الله بایه‌کم هه‌بوو کاکه به‌هائه‌دین، دایکی پلکم بوو، که وه‌فاتی کرد، بایم داکمی خواست، عومرم سی چار سالانی بوو، دایکم مرد، باوکم به‌خێوی کردم. زۆری خو‌شده‌ویستم، کاکه‌باو تووڤه نه‌بوو، هه‌تا گه‌لی جار ئه‌یگوت کاکه هه‌مه‌د وه‌ک یوسف وه‌هایه ڤقی لی ئه‌بووه، مه‌یلی خو‌یتدنی نه‌بوو، من ئه‌مخو‌یتد، بایم زی‌ده ئه‌یتینای پی ئه‌کردم، ئومیدی به‌قووه‌ت بوو بېمه مه‌لا، له سایه‌ی لوتفی خوا و ئه‌یتینای ئه‌ودا بوومه مه‌لا، چهند ئیجازهم له حزووری وی دا. خوايه بو حورمه‌تی ئه‌و دوو بابه‌ عیلمی ئالی جه‌لی نه‌کوژتی‌هه‌و تا ئه‌به‌د. له‌گه‌ل ده‌وله‌ت و عیززه‌ت، عالمی گه‌وره له ئه‌ولاد و ئه‌حقابی من نه‌برئ. ئیلاهی خۆت ئه‌زانی عه‌سر زۆر ناموساعیده بو ئیمه ئیتر خۆت و مه‌رحه‌مه‌ت.

۲۲۴/۴

ئه‌گه‌ر هێنده مه‌لا بای بترانیا ئه‌من چهند مه‌لام، به‌ست بوو!

حاجی مه‌لا ئه‌حه‌دی مام ڤۆژی ئه‌و ئایه‌ته‌ی^(۱) له بایم ڤرسیه‌وه. بایم به‌ سووکی و هاسانی جوابیدا، مه‌عنای بۆ ئاشکرا کرد. مام ڤه‌رمووی: کاکه ئه‌وه چیه؟ چ سه‌ره هه‌ردوو کمان له یه‌ک دا‌ک و بابێکین، ئه‌منیش زۆرم خو‌یتدیه، بۆ ئیمه هه‌تا شتیکی ده‌زانی زۆر ماندی ده‌بین؟ که سوئال له توو ده‌که‌ین به‌ هاسانی بێ موراجیعه‌ت جوابمان ده‌ده‌یه‌وه؟ ڤه‌رمووی: ڤۆله ئه‌گه‌ر هێنده مه‌لا بای بترانیا ئه‌من چهند مه‌لام، به‌ست بوو!

۲۱/۵

(۱) مه‌به‌ستی ئایه‌تی (قالوا جزاؤه من وجد في رحله فهو جزاؤه كذلك نجزي الظالمين / یوسف ۷۵) یه.

عیشق!

۱- بابم (روح الله روحه) له زه‌مانی ته‌حصیلیا عاشقی حه‌لیمه‌ی کچی مه‌لا محمه‌دی کاک عه‌بدوللای شیخ وه‌تمانی بووبوو. نه‌مما عیشق و غه‌رامی پاک، نیه‌ایه‌ت خوا نسیبی نه‌کرد. پاش چه‌ند وه‌ختی له‌سهر بانی مزگه‌وتی خو‌مان ده‌یفه‌رموو: ده‌ورم ده‌کرده‌وه حسب العاده‌ ده‌هاتم و ده‌چووم، که ږووم ده‌که‌وته لای شه‌رق بونی حه‌لیمم بۆ ده‌هات، ده‌مگوت یاږه‌بیی نه‌مه‌ چیه؟! که‌مینکی پی چوو له‌ دامینتی هه‌یه‌سولتان سیاه‌ی ده‌هات بۆ لای کۆیه‌ تا ده‌هاته‌ پی‌ش، یینی نه‌و یاره‌م بۆ زیاتر ده‌بوو.

خولاسه‌ مه‌عشوقه‌ی قه‌دیمی بوو، بۆ ته‌داوی هاتبوو بۆ کۆین. گه‌لنی جار ده‌یفه‌رموو: ږۆله‌ نه‌و که‌سی نه‌و نه‌وعه‌ غه‌ږامه‌ی نه‌بووبی، وه‌ له‌ دووره‌وه‌ بونی مه‌حبوبه‌ی نه‌کردی، به‌ ته‌واوی ئیمان به‌و نایه‌ته‌، یه‌عنی (إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ) ناهینتی^(۱).

(۱) باپیرم له‌ خو‌تدنی باله‌که‌تی ناشقی حه‌لیمه‌ی مه‌لای شیخ وه‌تمان بووه. چه‌ندی ده‌کا باوکی، حاجی مه‌لا نه‌سعه‌د، بۆی داخوای ناکات، نه‌ویش پی پرس مل ده‌نی بۆ لای مه‌لا عه‌لی تورجانی له‌ مه‌لبندی سابلاخ که‌ داخوایه‌که‌ی بۆ بکات. گتږابووبه‌وه‌ گوټووی، که‌ گه‌یشتمه‌ ده‌ربه‌ندی ږه‌مکان ماندوو بووم له‌بن دیواری قه‌لاکه‌ی ده‌ربه‌ند سهرم به‌ به‌ردیک کرد و نووستم. کاتیک له‌ ږه‌په‌ی پتی زه‌لامیک خه‌برم بۆوه‌ که‌ سه‌یرم کرد هه‌ماغا بوو له‌ بانی قه‌لاته‌وه‌ دیتبوومی هه‌ر له‌وینوه‌ خوی هه‌لدابوو بۆ سهر زیلگه‌یه‌ک بانه‌که‌ش زۆر بلند نه‌بوو به‌ سه‌لامه‌تی دابه‌زی... پتی گوتم فلانه‌که‌س ده‌زانم نیازت چیه‌، وه‌ره‌ به‌سهرمدا تیه‌مه‌ږه‌ و نامهردم مه‌که‌ با من نه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ت بۆ جیه‌جی بکه‌م. باپیرم پتی ده‌لیته‌وه‌ نیه‌تم هه‌لقه‌ناوه‌ بۆ لای مه‌لا عه‌لی. هه‌ماغا له‌و ساله‌دا میرقه‌لات بووه‌ که‌ به‌ زاراوه‌ی ناوچه‌یی کۆین پتی ده‌لین «ئاغاده‌ربه‌ند». له‌ نووسینی دیکه‌مدا به‌ لیکدانه‌وه‌ی تیروپر نه‌م ساله‌ی به‌نا‌بردنی باپیرم بۆ مه‌لای تورجانی له‌ ۱۲۷۵ تیه‌ر ناکات، چونکه‌ باپیرم به‌ ئیلحاحی حاجی مه‌لا نه‌سعه‌دی باوکی له‌ پاش نه‌م ساله‌ کچی حاجی به‌کراغا ماره‌ ده‌کات و له‌ ۱۲۷۸ دووم کچی لنی به‌ره‌م دیت. هه‌لبه‌ت نه‌و توره‌نی باپیرم که‌ حاجی مه‌لا نه‌سعه‌دی ناچار کرد به‌دوا‌یدا بجیت و له‌ ده‌وربه‌ری سه‌رده‌شته‌وه‌ بیگتږته‌وه‌ بۆ کۆین به‌دوا نه‌وه‌دا هه‌تا ناشتی ده‌کاته‌وه‌ و له‌ حه‌لیمه‌ی ئومیدبږ ده‌کات و پتی

به موانسه بهی بوونی به موفتی، شیخ محهمه د سه ییدی به رزنجی، له نهسته نبۆل هاته وه، به کۆین دا چووه سلیمانی. بابم پاش مه غریب چووه زیاره تی، دهست له ملان بوون په کترین بۆن کرد، مه وقیعه که وابوو نهوانه ی له موعیه ی دا بوون، که وتبوونه تاریکیه ک دوو کهس پیش من چوونه دهست ماچکردنی، من چووم زیاره تم کرد دهستی به رنه دام.

وتی: نهو زاته نسه تی چیه له گهل جه نابی مه لا؟

وتیان: کوپیه تی.

وتی: سبحان الله نهو بیتی له جه نابی مه لام کرد، عهینی ویم له م زاته کرد! زانیم قه رابه تی له گه لی هه یه.

٢- بێن زۆر ده روا، غایه تی قووه ی شاممه ی موخته لیه. وهك حوکه مایان ده لێن به عزه تهیریك له زه خمه، له مه سافه یه کی دوور بێن ده كا، به دوا ی بۆنی لاشه دا ده چی. نهو تهیره به کوردی پتی ده لێن داراش. ده فعه یی له جهل^(١) جهلی بووین، چووینه زیاره تی باپیره گه وره مان مه لا عه بدوللای کاکی جهلی. له نه سنای زیاره تی مه رقه دی له جیهه تی شیماله وه دوو جار له گهل نه سیمکی فینک، بۆتیکمان بۆ هات

ده سه لمێتی کچی حاجی به کراغا بهتتی. (مه سهوود محهمه د، کیتی حه ماغای گه وره). نه م ساله ی ١٢٧٥ هـ میژووی ژن هینانی باپیره. له م چوار ساله ی پشتردا داستانی پر سۆزی دلداریه که ی باپیرم و حه لیمه ی مه لای شیخ وه تمان پروی داوه و له سنی سالان پتر هه ر دوویانی به دم ئومید و نهو میدیه وه تلاندۆته وه تا سه ری گه یاندوه به نهو میدی په کجاری. دوا ی سه رکه شه کی یتهووده ی پر له دلگه رمی و تۆران و ته قه للای تیره و نهوئ، باپیرم ناچار بوه دهست هه لگرئ لهو ئاوا ته زله ی و سه ر دانویتی بۆ فه رمانی حاجی مه لا نه سه ده ی باوکی و کچی حاجی به کرناغای لی ماره بکری. داستانی حاجی مه لا عه بدولا و «حله ی مه لا محهمه دی شیخ وه تمان» که مامۆستای باپیرم بوه له نهی و ژیره رده یی ده رچه و به سه ر هه موو زار و زمانانه وه بوه، عاتیفه یه یکی نهو نه دهش پاک له نیا نندا هه بوه نه باوکی حه لیمه شه رمی لی هاتۆته وه نه باپیریشم له که سی شار دۆته وه. باوکم ده یگیرایه وه که وا باپیرم تا دوا پۆزانی ژیا نی ناویه ناوه به چاوی ته رده وه دهستی له سه ر دلی داناوه و گوته یه تی: ئیسته ش برینی حه لیمه ی تیدا یه. (مه سهوود محهمه د: کیتی حاجی قادری کوپی).

(١) گوندی (جهل) زیدی بنه ماله ی جه لیزاده یه و ئیستا سه ر به ناحیه ی سکتانی قه زای کوپیه یه.

نه‌وه‌نده خوځش بوو موته‌عه‌جیب بووین نه‌و یتنه چبوو؟! له کینه هات؟
دوايي هه‌رچه‌ند ئیستینشاقمان کرد به‌ره‌و شیمال ږاوه‌ستاین چیدی نه‌بوو.
۳- له مه‌جه‌ل‌له‌ی (کل شيء) ی میصری عه‌ده‌دی (۴۳۷) ږوژی
چوارشه‌موو، په‌نایه‌ر ۱۰ ږه‌مه‌زان ۲۴ ی س‌ه‌ن‌ی هیجری ۱۳۵۳، س‌ه‌ن‌ی
میلادی ۱۹۳۴ ص‌ه‌جیفه ۲۵، به‌عین‌وان (حاسة واحدة أم خمس حواس)
ده‌لئ: یتنی خوځش و مؤسیقا ته‌قویه‌ی به‌ص‌ه‌ر ده‌ک‌ن، نه‌نه‌هو سو‌نال
ده‌کا، س‌ه‌به‌بی چی‌ه نه‌گ‌ر گویت له شتی خوځش بوو ته‌ئسیر له به‌ص‌ه‌ر
ده‌کا؟ په‌سیو ته‌ئسیر له به‌ص‌ه‌ر و س‌ه‌مع ده‌کا، چاو یا گوئی ئیشان ته‌ئسیر
له قووه‌تی شاممه‌ ده‌کا. له گ‌ه‌ل نه‌وه‌شدا ه‌ه‌ریه‌ک مه‌رکه‌زی خاصی خوئی
ه‌ه‌یه له می‌شک، که‌س ح‌ه‌للی نه‌کردیه تا‌کو دکتور ه‌ارتومان^(۱) نه‌و
نه‌زه‌ږپه‌ی دانا، ده‌ماغ موسته‌وده‌عه‌ بؤ قووه‌ی فیکر و خ‌ه‌یال و ئی‌ح‌س‌اس،
زاهیرن مونقه‌سیمه، نه‌مما له باتین و ح‌ه‌قیقه‌تدا ته‌قسیم نی‌ه! به‌لکه‌ یه‌ک
مه‌نبه‌عیان ه‌ه‌یه! قوواي زه‌نی‌ه له‌و‌ت‌ږا فه‌یزان ده‌کا، له‌لای نه‌و مه‌رکه‌زه
موعه‌ینه ته‌یاراتی ح‌ه‌واس له نه‌عزای ح‌ه‌واس، به‌ص‌ه‌ر و س‌ه‌مع و شم و
زه‌وق و له‌مس، ته‌لاق‌ی ده‌ک‌ن.

سروور له ته‌قویه‌ی خوا زور ده‌خلی ه‌ه‌یه، ح‌ه‌تتا له کور‌دی‌دا ده‌لئ:
ئینسان به‌ گوئی قه‌له‌و ده‌ب‌ی، په‌عنی به‌ قسه‌ی خوځش! وه قوواي عامیله‌ش
به‌ قووه‌ت ده‌ب‌ی، ه‌اضمه و غازیه و نامیه، ته‌ئسیریان زیاد ده‌ب‌ی.

۳۱/۵

بابم به‌ه‌نگوین مرد!

ه‌ه‌نگوین بؤ گ‌ه‌لئ عیله‌ت باشه، شیفای تیا ه‌ه‌یه. جه‌نابی ږی‌س‌اله‌ت
نه‌مری ف‌ه‌رموو، دایانه زگ‌چوو، ناخ‌ری پ‌ئی چابوو. ئیستا ته‌داوی ئی‌سه‌ال
به‌ موس‌ه‌یل ده‌ستووره له به‌ینی نه‌تیا، س‌بحان الله من زگ‌م پ‌ی د‌ی‌شی.
حاجی مه‌لا نه‌حمه‌دی مام به‌ زه‌حیری ده‌مه‌وی مو‌به‌لا بوو، علی الدوام

(۱) ناوی نه‌لیک‌ب‌یس فرانک ه‌ارتمان. ږزیشکی بواری من‌دالان بووه له سویس‌را، له
سالی ۱۸۹۸ له‌دایک بووه و له سالی ۱۹۶۴ کوچی دوايي کردووه.

شهر به‌تی هه‌نگوینی نه‌خواردوه.

عهرزم کرد مه‌خۆوه، خراپه، تو خوین داده‌نتی.

تووڤه نه‌بوو نه‌یفه‌رموو: خوا نه‌فه‌رموئ فیه شفاء للناس.

نه‌مگوت: قوربان مه‌عنای وا نییه، بۆ هه‌موو ده‌ردئ، بۆ هه‌موو که‌سئ شیفایه. نه‌هایه‌ت نه‌و شه‌وه‌ی تیای چۆوه په‌حمه‌تی خوای، چه‌په‌می نه‌یوت:

شهر به‌تی هه‌نگوین ناخۆیه‌وه؟

نه‌یفه‌رموو: نا، کاک چه‌مه‌د نه‌لئ خراپه.

لاکین وه‌قتی نه‌ما‌بوو.

په‌حمه‌تی خوای لی بی بابم هه‌نگوین و ته‌په‌یاغی پۆنه‌که‌ره‌ی خوارد. کردیه ئیسه‌الی ده‌مه‌وی که‌به‌دی، پئی چوو په‌حمه‌تی خوای. نه‌مما من هه‌تا نه‌یخۆم نه‌له‌می پئی نابی. هه‌نگوینی شه‌مه‌تریتکه له پشده‌ر هه‌یه نه‌لئ: خۆشه، خه‌فیه، نه‌مما نه‌مدیوه! نه‌و هه‌نگوینه چۆن په‌یدا ده‌کا؟ راه‌ه‌ستاین به‌لکو له ولاتی خۆمان له ساحب می‌شان به‌عزه ته‌حقیقاتی نوئ ده‌ستپه‌س ده‌بی! چی وا نه‌بوو!

دوو شتم مه‌قصد بوو یه‌کئ زه‌واج یه‌کئ مه‌خه‌رجی هه‌نگوین! بۆ لیقاح و زه‌واج نه‌وانی ئیمه‌ خه‌به‌ردار نین، (فه‌خر)^(۱) ده‌فه‌رموئ: هه‌ر هه‌نگوین ده‌خوا!

وا نییه! به‌لئ مه‌یلی له شیرنایه‌تی، له ترئ له هه‌نجیر له هه‌رمئ هه‌یه، له گۆشت ده‌نیشتی ده‌یخوا، هه‌لاله ده‌کیشتیه‌وه بۆ فه‌رخان، مه‌وادئ حولوه گرد ده‌کاته‌وه و وه‌که‌زا (شه‌می)، لاقی به‌کولکه نه‌گه‌ر نه‌و کولکه نه‌بی چی بۆ خر نایته‌وه. به‌عزه له ساحب می‌شان عه‌رز نه‌که‌ن هه‌نگوین له ژێر بالی دپته‌ ده‌رئ، لام وایه موافیقی عیاره‌تی قورئانه. نه‌و شیرنایه‌تییه‌ی ده‌یخوا له ده‌روونی هه‌زم ده‌بی، قابیله شتی وه‌ک مه‌حه‌ک له به‌ینی بالی بی. پاش هه‌زم لی ده‌چۆرپته‌وه ناو خانه وه‌ک گوانی چه‌یوان که بیدۆشن نه‌و شتانه‌ی ته‌واو بوو بوو توئ تیکرا نه‌وانی ئیمه‌ ده‌لئ: له‌سه‌ری کورک ده‌بن، به‌مودده‌ی سئ پۆزی ته‌واو ده‌یته

(۱) نه‌مانزانی فه‌خر (فه‌خر) کتیه، پنده‌چی مه‌به‌ستی فه‌خری پازی بی.

میش، وه له‌سەر شانه‌که ده‌گه‌ڕێن، شلفه‌ی ئه‌وه‌هل شایه‌کی هه‌یه‌ که ده‌رکران ده‌وری شای خۆیان ده‌ده‌ن له‌ ده‌وری جه‌مع ده‌بن، شولفه‌ی دووهم و سێهم شایان موته‌عه‌ددیدن.

وه ئه‌وانه‌ی ئیمه‌ ده‌لێن: نا‌ره‌حه‌ت ده‌بن به‌ ئیزتیراب ده‌که‌ون، تا یه‌کێ ئیتتخاب ده‌که‌ن، ئه‌وانی تر ده‌کوژن. وه ئیلا پارچه‌ پارچه‌ ده‌بن. هه‌ر پارچه‌ به‌ دوا‌ی شایێ ده‌که‌ون، ئه‌گه‌ر وابوو ده‌یانگرینه‌وه. شایێ دیلینه‌وه ئه‌وانی تر ده‌کوژین، ئه‌وجا هه‌موویان کۆده‌بنه‌وه سه‌ر یه‌ک شای، وه داده‌مه‌زرێن.

به‌ دامه‌ن زبل ده‌که‌ن، ده‌لێن له‌ناو مالی خۆیان زبل نا‌پێژن دێنه‌ ده‌ره‌وه، وه قسمی هه‌یه‌ که‌ره‌ می‌شیان ده‌لێنی زلن، به‌عزێ ده‌لێن ته‌وه‌ززه‌لن هه‌نگوین ده‌خۆن. ئه‌وانی تر نایه‌لن ده‌یانکوژن، عه‌سه‌ل تا زستان ناخۆن. بۆ زه‌واج له‌ ته‌تاوی ده‌لێ: مه‌لیکه‌ ده‌چێته‌ ده‌ر، زه‌وجی له‌ خاریجی په‌عه‌ی خۆی په‌یدا ده‌کا، بعد اللقاح دێته‌وه.

ئهمما ئه‌وه‌ وا نییه‌! مه‌لیکه‌ بچێته‌ ده‌ر، ئانه‌ن هه‌موویان دوا‌ی ده‌که‌ون! ئهمما له‌ کتیی ترم دیوه‌ له‌ که‌ره‌می‌شه‌کان که‌ نێزیکێ ئیتتخاب ده‌که‌ن بۆ زه‌واجی مه‌لیکه‌، بعد اللقاح زکوره‌کان هه‌موو ده‌کوژرێن. حه‌ققه‌ن ئیش نه‌چێته‌ ده‌ست واحید، ئیتتزامی نییه‌!

له‌و وه‌قته‌ تێرم ده‌نووسی، له‌ ماله‌ دیانه‌کی می‌شی ده‌په‌نه‌وه، ئه‌ز قه‌زا شایه‌که‌ ده‌فه‌وتی، ساحیبی بۆمی نه‌قل کرد: عمومی می‌شه‌که‌ هاته‌ ده‌ر به‌گۆر یه‌کا چوون، به‌ زه‌رفی دوو سه‌عات یه‌کتریان کوشت، دیاریان نه‌ما. حه‌تا وتی: می‌شی ئه‌وه‌نده‌ به‌قووه‌ت و زۆر بوو به‌ تریانی ساواران لاشه‌یانمان له‌ مالی فری دا.

ئهو کائیناته‌ بێ ئیلا نابی! وه‌ له‌ گه‌ل ته‌عه‌ددود ئیتتزام غه‌یره‌ قایله‌! زستانێ ئه‌گه‌ر سارد نه‌بی وه‌ک ئهو سال، ده‌رکه‌ی نا‌گرێ! وه ئیلا ده‌رکه‌ی له‌سه‌ر خۆی پێوه‌ ده‌دا سه‌ر ده‌بی له‌ گه‌رمه‌ی به‌هار به‌ خه‌به‌ر دێ- وه‌کی ئه‌صحاب الکه‌ف- ده‌رکه‌ی ده‌کاته‌وه‌ به‌ ئه‌ستووری هاموشۆی ده‌کا. له‌و مه‌یانه‌ تا شهناسی و شیرنایی په‌یدا ده‌بن، زه‌خیره‌ی خۆی ده‌خوا، مارت و نیسان پابه‌له‌ ده‌کا. له‌ مایس و حوزه‌یران هه‌نگوین داده‌نی، به‌عه‌ده‌هو نابی!

جاری ئه‌وه‌نده‌ به‌سه‌ تا خه‌به‌رم لای شینخی سه‌لان بۆ دێ دائیر به‌

زاووزئ، له‌وێم چ بۆ بێ ته‌حریری ده‌که‌م. ۱۶۱/۵
 جا جێ ئێتیاره له نه‌حل، ئێتیزام و ئێراده‌و ته‌شکیلی حکومه‌ت و
 ئێتاعه‌ی سه‌ردار و ئێتیحادی تام. وه‌ ده‌لێن ئه‌کشری ئوموری هه‌ممه
 ئێسان له‌ حه‌یواناتی وه‌رگرتیه. ئێمه‌ مع‌ الاسف له‌و دێقه‌ ته‌ مه‌حرۆمین.
 خاسه‌ ته‌ن عولومی که‌وێیه و فیه‌لییه، بۆ مه‌لایان نوقصانه! مه‌ لا چ حه‌قی
 هه‌یه بزانی نه‌حل شانه‌ چۆن دروست ده‌کا؟ کوو عه‌سه‌ل خه‌ ده‌کاته‌وه؟
 ئێداره‌یان به‌ چ ته‌رزه‌؟ نه‌حل نه‌خۆش ده‌بێ زه‌ردووی ده‌گرئ، سه‌به‌بی
 چیه‌؟ به‌ چی ته‌داوی ده‌کړئ؟ جه‌واب، جه‌هله!

خۆخ بۆ زوو ده‌مرئ ئه‌وه‌نده‌ جه‌ویه ده‌رده‌کا؟ بلیم چی کاری
 خودایه، ئه‌وه‌ی ده‌زانم —علی نه‌ج الاشاعرة— له‌ ئه‌سابی عادی ده‌پرسم!
 سێو، هه‌لوچکه، ئالی بالی، زه‌رده‌لوو و قه‌یسی بۆ کون ده‌بێ؟ جه‌وی
 ده‌رده‌کا به‌ فساد ده‌چی؟ نازانم، کاری خوایه!

به‌لێ من ده‌زانم به‌عه‌زه‌ حه‌شه‌رات هه‌ن ده‌رزێله‌ی باریک باریکیان
 به‌ده‌مه‌وه‌یه له‌ میوه‌که‌ی ده‌دا، ئه‌و حه‌شه‌راته‌ به‌ چی ده‌فه‌وتین؟ هه‌یچ!
 ناشکوری نه‌بێ سه‌راسه‌ر جه‌هله! باغه‌وانی چل سال له‌ناو باغ عومر
 ڤاده‌بوێرئ مع‌ الاسف له‌من جاهیلتره، مومکینه‌ ئه‌و نه‌وعه‌ که‌سه‌ له
 سالفی ئه‌یام له‌ ترسی مه‌لایان نه‌وێراین ته‌ماشاکا وه‌ ئه‌ساب و عیله‌لی
 بۆ زاهیر بێ.

ئه‌ی قه‌ومی نه‌جیب! بنۆرنه‌ ته‌فه‌روقی خۆتان و ئێجتیماعی نه‌حل،
 مه‌حصولی وان و حاصلی خۆتان. وه‌ ته‌ئه‌ممول که‌ن به‌ چه‌ند هه‌زار
 مه‌رتبه‌ له‌ ئێوه‌ له‌ ئالیه‌تان زێترن، فائیده‌یان چه‌ند زۆره‌، ڤئ چۆن
 ده‌رده‌که‌ن؟ ئێوه‌ چه‌ند گوهران! چاره‌ ئێتیحادی که‌لیمه‌یه، ئێتاعه‌تی زاتی
 واحیده، بارئ هه‌یچ نه‌بێ قورئان مه‌که‌نه (أضحوك)ـ، به‌ (هه‌دیانی)
 شیعان، گوئ مه‌ده‌نه‌ قسه‌ی بۆی زلزلی ڤفه‌مای سۆفیان. بنۆرنه‌ نه‌حلی
 نه‌رواحی جییال، نه‌نواری زاتی ئه‌شجار، نه‌نواری صیفات، نه‌نواری
 عروشی ئه‌فعال نووری به‌های ئه‌نوائی زاتیه، نه‌زهاری نه‌نواری ئه‌فعالییه.
 شه‌رابی مه‌عریفه‌تو‌للا، بێ ته‌ئویل و مه‌ئویل، ته‌تبوعی ئاساری ئایاتی
 خوا که‌ن. به‌ عیلمی عه‌مه‌لی زیاد موسته‌فید بن، پاش ضلالی حه‌یوانات
 و ئه‌مه‌رات، نه‌ختن ته‌ماشای خۆتان که‌ن.

مه‌لا عه‌بدوڵڵا ئه‌فه‌ندی زۆر مه‌لایه، ئه‌مما قسه‌ی ڕه‌قه‌ بۆ دونیا و دین!

له‌ ته‌ئریخی هه‌زار و سێسه‌د و چار (١٣٠٤هـ)^(١) ته‌حسین پاشا والی موصل، هاته‌ کۆیه، ئه‌عیان و وجهه‌ای به‌لده له‌ خزمه‌ت بابم چووینه زیاره‌تی، ئه‌و وه‌قتی هه‌مه‌وه‌ند^(٢) ڕینگایان گرتبوو، به‌ شه‌قاوه‌ت عاله‌میان خسته‌بووه ئیزتی‌ڕاب، که‌س نه‌یده‌وێرا بۆ تیجاره‌ت بچێته‌ ده‌ر، وتی: حازیرات ته‌دبیریکی بکه‌ن، له‌و وڵاته‌ ته‌ره‌قی تیجاره‌ت به‌ چی ده‌بی؟ بابم فهرمووی: ته‌ره‌قی تیجاره‌ت به‌ ئه‌منیه‌تی ڕینگایان ده‌بی، ئه‌گه‌ر ئه‌منیه‌ت بوو، به‌ ته‌بیعه‌تی خۆی تیجاره‌ت ته‌ره‌قی ده‌کا! یه‌ك دوو ده‌فعه‌ی دی عه‌ینی سوئالی کرده‌وه، بابم عه‌ینی جوابی داوه.

وتی: ئه‌وه حکومه‌ت، خۆ ئێران عائیدی ویه!
بابم فهرمووی: بۆ وی نابی!
پاش عه‌وده‌تی بۆ موصل فهرمووبووی: حاجی مه‌لا عه‌بدوڵڵا ئه‌فه‌ندی زۆر مه‌لایه، ئه‌مما قسه‌ی ڕه‌قه‌ بۆ دونیا و دین. ئه‌مه‌ نیعه‌مه‌ته‌ ئاسایش و سیعه‌تی ڕزق، جا ئه‌گه‌ر پیاوی تیا بێ، عیلمیش ته‌ره‌قی ده‌کا. خولاصه‌ حه‌یاتنی ته‌ییبه‌یان بوو، ئه‌من و ئاسایشی دێهاتی.

١٨٥/٥

به‌دخوا نازانی ئه‌لێ چی!

تازه له‌ طه‌ریقێ عیلمی بێ ئه‌گه‌یشتم ڕۆژی دوازه‌ ده‌رسم ئه‌گوت، وه‌ ده‌رسیشم لای بابم ئه‌خوێتد، ئه‌وه‌ی له‌ ڕێ دامالابوون ده‌یانوت:

(١) واته‌ سالی ١٨٨٧ی میلادی

(٢) هۆزیکێ کوردن و له‌ ناوچه‌ی چه‌مچه‌مال ده‌ژین.

شه‌وی ئه‌و دوازده‌ده‌سه‌ لای بابی ئه‌خویتی، به‌ ڤۆژ ده‌یلتیه‌وه‌ به‌ ده‌رس.

که‌ بیستم وتم: به‌خودای ئه‌و ئیقیتدارهم نییه‌ به‌ شه‌و دوازده‌ده‌رس بخویم، وای وه‌رگرم سبه‌ی به‌ فه‌قیانی نشان دهم تیان بگه‌یه‌نم. ئه‌و ته‌عنه‌ بۆ من مه‌دارێ فه‌خره‌ ئه‌گه‌ر وایا، به‌لام مع‌ الاسف ئه‌و لیاقه‌ته‌م نییه‌! ئیتر به‌دخواه‌ نازانی ئه‌لێ چی!

۲۲۰/۵

شهری پیران و مامه‌شیان و ڤلاری بابم له‌ شیعان!

له‌ زه‌مانی عوسمانی، شه‌ڤی بوو له‌ به‌ینی پیران و مامه‌ش، (جاداو ڤوو) که‌ عه‌سکه‌ری ڤه‌سمی ئیران بوون، موداخه‌له‌یان کردبوو. مه‌سه‌له‌ ببوه مه‌سه‌له‌ی ده‌وله‌تی، له‌ ته‌ره‌فه‌ین ته‌حقیقات مه‌ئموری هه‌ناردرا. له‌ فه‌سلێ به‌هار، ئه‌و وه‌خته‌ ئه‌میری جه‌نگ به‌هادر حوسینی خان له‌ گه‌ل جه‌معی هاته‌ بیتوین، وای ئیجاب کرد ئیسماعیل به‌گ ئه‌رکانی چه‌ڤ که‌ له‌ ته‌ره‌فه‌ی عوسمانی ناردراوو، بابمی جه‌لب کرد بۆ بیتوین. بۆی نووسی بوو ئه‌گه‌ر نه‌یه‌ی ڤۆژی قیامه‌ت له‌ خزمه‌ت خودا و ڤه‌سوولی خودا شکات لێ ئه‌که‌م. بابم چوو، منیش له‌ خزمه‌تی چووم. ڤۆژی له‌ میانی صوحه‌ت له‌سه‌ر نانخواردن، ئه‌میرخان عه‌رزێ مه‌لای کرد: ئیوه‌ ده‌رحه‌ق صاحب‌ الزمان^(۱) چ ئه‌لین؟

فه‌رمووی ئه‌وه‌ی له‌ بیرێ سامه‌ڤای موخته‌فی بووه‌؟

گوته‌ی: به‌لێ تصدق شوم!

وایزانی ته‌صدیقی ئه‌کا. فه‌رمووی: ئیمه‌ش ئه‌وه‌ل گومانه‌کمان بوو،

ئه‌مما ئیستا لامان موحه‌قیقه‌ مرده‌یه‌، له‌ناو بیر خنکایه‌!

گوته‌ی: ئامان، چۆن؟

فه‌رمووی: موده‌هی ئیختیفا وه‌ک له‌ قورئان وه‌رئه‌گیرئ سیسه‌د و نو

(۱) صاحب‌ الزمان مه‌به‌ست ئیمام مه‌هدی چاوه‌ڤێکراوه‌.

ساله! نه‌و مادام له هه‌زار سال تێپه‌ری، بێ شک نه‌مایه!
 نه‌وانی ئێرانی له تاوان ده‌ستیان راوه‌ستا لوقمه‌یان پێ نه‌جوورا.
 ۲۶۵/۵

والی و ئیسراف!

بابم فهرمووی: له به‌غدا بووم سالی ۱۲۹۲ هجری^(۱) جه‌معی له
 ئه‌شراف ئیسرافیان کردبوو لای والی ده‌رباره‌ی (سید سلمان نقیب
 الاشراف) زۆر دواوون، چهند مه‌صره‌فی کردیه له ژنی، هیتاویه‌تی به
 هه‌زار لیڤه دوو جاریه‌ی کپیه، مالی ئه‌وقافی ئه‌ستانه‌ی نه‌هیشته، له
 هه‌وای نه‌فسی خۆی خه‌رجی ئه‌کات. بالمقابل والی ساعه‌تی قیমে‌تدار
 هه‌دیه ئه‌نێترئ بۆ نه‌قیب، کاغه‌زه‌کی بۆ ئه‌نووسی گله‌یی ئه‌کا بۆ
 ئیشتیراکی حه‌فله‌ی عورسی ده‌عوه‌تی نه‌کردیه؟ ئه‌وانی شکایه‌تیان
 کردبوو، زۆر پتی تیک چووبوون. له‌و هه‌نگامه‌ پۆژی له‌ خزمه‌ت مو‌فتی
 زه‌هاوی چوینه خزمه‌ت نه‌قیب، ئه‌و ماحه‌رایه باسی لێکرا. به‌یانی
 ته‌ئه‌ئور و ئیفعالی به‌دخواهانی سه‌ییدیان کرد، مو‌فتی به‌داهه‌ته‌ن
 فهرمووی:

من ساعة اعطيتها زلزلوا
 زلزلة الساعة شيء عظیم

۱۶۲/۶

مه‌لا حسێن قه‌ه‌ه‌ناوی و نووره‌ددین!

مه‌لا حسێن قه‌ه‌ه‌ناوی په‌حمه‌تی لێ بێ، مه‌لایه باش بوو، مو‌جازی
 بابم بوو. هاته زیاره‌تی ئوستادی، له وه‌قتی عه‌وده‌ت، نووره‌ددین
 سعاته‌که‌ی تیک چووبوو، داوێ بێتێته که‌رکوک بۆی چاک کرێته‌وه.
 چهن‌دی پێ چوو، ته‌ئخیر بوو، سعاته‌که‌ نه‌هاته‌وه. نووره‌ددین بۆی نووسی:

(۱) واته سالی ۱۸۷۵ زاینی.

(وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا) له تیف واقعهن به چاککراوه بی هاته وه.

۱۶۹/۶

دین له عالمان وهرده گرین و پرومان له شیخانه!

محهمه د نه مین ناغای پیران، پیاوی زیره ک بوو، به مونسه به بی عهرزی بابمی کرد: قوربان سه به بی چیه ئیمه دین و ئاین و ئاداب و ئه خلاق له عوله مایان وه ره گرین، که چی پرومان له شیخانه مه یلی وان نه که ن؟
 فهرمووی: ئه وه له بهر مونسه به یه. ئه سپی ئه صیلی نه ژدی پراگرن،
 که ری بیه سته وه، گارانه که ری به ره لالا که ن پرو له کیه یان نه که ن؟
 وتی: ئه لبه ته له که ره که، ئه وه مه علومه!

۲۶۴/۶

دوو ئافرهت شرع دیننه لای بابم!

روژی له مزگهوت هاتمه وه مالی، نۆریم له هه یوانی دوو ئافرهت له پشت په نه جهره دانیشینه. یه کئی جه میله، یه کئی پیر. لای بابم شرعی نه که ن. بابم په حمه تی خودای لی بی زۆر موتیعی شرع بوو، به ناوی شرع بانگیان کردبا کۆلانی، ئیتاعه ی نه کردن. وه له گهل موخاصمان زۆر بال قوول بوو وه به ته حممول بوو. چوومه خزمه تی له هۆده- بعد المحاکمه- به پیره ژنی فهرموو:

حق ئی تووه!

جه میله که گوتی: وه لا مه لا شرعت گۆری.

گوتی: نه مگۆری.

گوتی: گۆریت.

گوتی: نه مگۆری.

گوتی: به لی والله گۆریت.

فهرمووی: ناوه لالا نه مگۆری، له قسانت دیاره تو جه میله و تنک و

تو‌لی، نه‌وی تر پیره‌ژنی فەرت و فۆله، بۆ پیره‌ژنی فەرتووتی نافیره‌جا
شە‌رع نه‌گورم؟

من ته‌مام بوو لێ‌یان توو‌ږه‌بم ده‌ریان بکه‌م، فەرمووی: ئامان
ته‌حه‌ممول که! مادام به‌ناوی شە‌رع هاتینه، چی ده‌لێن با بلێن.
خولاصه‌ مسولمانی به‌ ږو‌زوو نو‌یژ زۆرن، نه‌مما موتیعی حوکم به‌ دل
و جان زۆر نادرن.

۲۸۵/۶

شیخ عه‌بدولقادر یان مه‌لا عه‌بدولقادی گه‌یلانی!

نه‌گه‌ر ئایه‌تی به‌سه‌ر شیخان قیرائه‌ت که‌ی، هار ئه‌بێ، موریده‌کانی
ئینسانی کافر نه‌که‌ن، دێن:

به‌ شیخی ئه‌لێ؟ واو وا ئایه‌تی به‌سه‌ر شیخی دا نه‌خو‌یتیه‌وه؟
جاری له‌ وه‌عزا وتم: مه‌لا عه‌بدولقادی گه‌یلانی وای فەرمووه.
قادییه‌کان هاربوو بوون، کو مه‌لا به‌ چه‌زیه‌تی غه‌وس ئه‌لێ: مه‌لا!
ئینسانی له‌ نوصحی ناصیحان موسته‌غنی نابێ، مه‌لايه.

بابم فەرمووی: له‌ خدمه‌ت کاک ئه‌حمه‌د به‌عه‌زه‌ ږه‌سائیلی ویمان
نه‌خو‌یتده‌وه، نه‌غلای کیتابه‌تیم عه‌رز نه‌کرد، ته‌صحیحی نه‌فەرموو.
ږو‌ژی نو‌سخه‌کی هێنا، فەرمووی: نه‌گه‌ر ئازای غه‌له‌ت له‌و نو‌سخه‌ بگه‌ره.
ده‌ستم کرد به‌ خو‌یتدنه‌وه‌ی، له‌ لاپه‌ږی دوو سێ غه‌له‌تی تیا بوو
فەرمووی: چه‌لی ناکه‌م، چاو‌ت زۆر تیژه.

وتم: قوربان نا، ئینسان عه‌یبی خو‌ی نایینی.

زۆر گریا، وتی: به‌خوای ږاست نه‌که‌ی.

چاک وایه‌ ئینسان دائیما له‌ عه‌یبی خو‌ی وردیته‌وه.

۲۶/۷

شاعیران!

له أفاك ی ائیم، مهبط وحی شیاطون شوعه ران، دیاره خۆیان مصلن
ئه تباعیان ضالن، گومراهن، هائیم و موته حهیر و بئ مهسلهك و بئ
مهبدئه و بئ غایه، ههتکی ئه عراض، قه دحی ئه نساب، زه ممی ئه شراف،
مه دحی ئه جلاف، موباله غاتی درۆ، بئ ئه نداز ئه کهن.

ئهو شوعه رایانه بوون، مال و دهوله تی ئه مهوی و عهباسیان به قورئ
گرت. خهزیتیهی حکومه تیان چۆل کرد، سازندگی وه کی ئیبراهیم بن
ئیسحاق موصلی^(۱) میراتی سئ ملیۆن دینار بوو، ئیمامی شافعیش به
قهرداری مرد. ئهو حکومه تانه ئه ژیهن؟ خۆیان ئه وه نده په زیلانه و
سفیلانه جولانه وه صونعه تی شیعریشیان بئ قیمهت کرد. ئه مرۆ زاته کی
مه دح ئه کهن، سه بی هه جوو. عه جایب له پیاوه گه وره کان، کوو پێیان
خۆش بووه مه دحیان بکهن؟ ئه یانزانی مه دحیان بۆ جهلبی ماله، نه به یانی
حهق، خهلقیش ئه یزانی وان.

خولاسه سه ییاتی شاعیران - خصوص له ئیسلامه تی- نایه ته ته عداد.
ئه فلاتوون زۆر له دژی شاعیرانه، ئان زیاده ئه وانه ی به خه یال ئالیهه
ئیعیتیار ئه کهن، وه شه پریان ئه هاوێته به ین، ئه فهرموی: ئه مه زۆر خراپه بۆ
عوام، ئالیهه له نه زه پ وان مه بده ئی سه عادهت و خه یرن، که ئه وان به
شه پ بێن، ئیکدی بکوژن، ئینسان ئه بئ چ بکا؟

گوئ له شیخ پهزا^(۲) کوپی شیخ عه بدولره حمان و برای شیخ عه لی

(۱) ئیبراهیم موصلی (۷۴۲-۸۰۴) ناودارترین مؤسیقاژه نی عه ره به، له کووفه له دایک
بووه و له به غدا مردووه، گۆرانیییز و عوودژهن بووه له سه رده می مه هدی و هادی و
هاپوونه په شید.

(۲) ناوی پهزا کوپی شیخ عه بدولره حمانی کوپی شیخ ئه حمه دی کوپی مه لا شیخ
مه حموودی کوپی یوسف ئاغایه، سالی ۱۸۳۷ له دایک بووه، زانا و زمان په وان و
شاعیر بووه، به عه ره بی و فارسی و تورکی شیعی نووسیوه، له کهرکووک و به غدا
و نهسته نیول زیاده، به فرمانی شیخ عه لی براگه وره ی چۆته به غدا بۆ سه ره پرشتی

تاله‌بانې چ به‌خوږې ته‌کا له‌گه‌ل هه‌تېوه بولغاړې، تا نه‌چېته لای ته‌حمه‌د
پاشای بابان شته‌کی بداتې. حق الانصاف ته‌حوال و نه‌توار و مه‌سله‌ک و
غایه‌ت و ده‌عوه‌تی موحه‌مه‌دی نیسه‌به‌تی له‌گه‌ل که‌س نیسه.
له‌سه‌رامه‌دانی صلاح، (فکيف) له‌گه‌ل کاهین و شاعیر و کلی نانی؟
کورده تا گه‌یسته ده‌وره‌ی نالی به‌کورده‌ی شیعریان نه‌بوو، له
(وتیره)‌ی شیعری عه‌ره‌بی و فارسی به‌ندی شایان هه‌بوو: خزمینه‌ گوئ و
له‌من بی، بؤو ده‌که‌م مه‌دحی یاری! به‌لاوک یا غه‌یری ته‌رزی لاوک
به‌عزه وه‌قائعیان ږټک ته‌خست، چ حه‌ږب- وه‌کی دمدم. یا عیشق،
وه‌کی مه‌م و زین و برامی مه‌لا زیتدینان و قه‌ل و گوله‌زهرده و ناسرو
مال مال^(۱). ئی به‌پراستی مؤسیقی و غه‌رامی بی حه‌یرانی ئیمه‌یه. واقعیه‌ن
به‌شعیری تاگور^(۲) و سائیری نه‌وروپایان نه‌چې، به‌نده‌کی کورته، ئیکی
دریژه، ئیکتیری وه‌سه‌ته، به‌ندی ته‌حمه‌دی کور^(۳)، مه‌یلی ته‌سه‌ووف
ته‌کا، شاعیری میللیمان غه‌یری حاجی قادر نیسه، منیش به‌عزه ته‌شعارم
دانا، له‌سوژی دلم، بؤ کوردان و ئیتاعه‌یان بؤ موته‌شه‌یخان. مع الاسف
بؤ من زهره‌ر بوو، نه‌وانیش نه‌فعیان لی نه‌دیت!

من یه‌قه‌ی خؤم له‌بؤیه‌ داده‌ږم

تېوه‌ نابن به‌هیچ و من ده‌مرم

حه‌قیقه‌ته‌ن کورده‌ نابن به‌هیچ، ږووحیان نه‌ماوه، وه‌کی ته‌شباحی
سینه‌ما دین و ده‌چن.

من له‌ته‌وائیلی عومرم حه‌زم له‌شاعیری بوو، ته‌مما شتی بوو به

ته‌کیه‌که‌یان. له‌سالی ۱۹۱۰ له‌به‌غدا کؤچی دواپی کردووه و له‌گورستانی
عبدولقادرې گه‌یلانی ته‌سپه‌رده‌ی خاک کراوه.

(۱) ته‌مانه‌ چنده به‌بیتکی فولکلوری کوردین و به‌شیره‌ی حه‌کایه‌ت و لاوک و
سه‌ربرده و شاعر و په‌خشانیش ده‌گوترین.

(۲) تاگور (رانداناته تیگور Tagore) (۱۸۶۱-۱۹۴۱ز) له‌که‌لکونای هینده‌ل دایک
بووه، شاعیریکی هیندیه، شیره‌کانی به‌گیانی نایینی و نیشتمانی تیرناوکراون،
خواه‌نی چنده به‌ره‌مه‌یکه و وېړای نه‌وه‌ی له‌سالی ۱۹۱۳ خه‌لانی نوبلی وه‌رگرتووه.

(۳) حاجی قادری کؤبی له‌باره‌ی ته‌حمه‌دی کور ده‌لن: ته‌حمه‌دی کور له‌شاری
سابلاخه/ به‌بیتکی داخه به‌بیتکی باخه.

مانیع، ناره‌زووم نه‌کرد، له‌ ئیبتیدای کار شیعرې ده‌قیق و پر مه‌عنا و ئابدار، وه‌کی که‌لیم^(۱) و صائب^(۲) و که‌مال^(۳) ی هیندی دانیم، نه‌مه‌ش مومکین نه‌بوو، مه‌یله‌که‌م داکه‌وت، کول بوو قووه‌تی نه‌ساند (الله الحمد).

باېم شیعرې خوشی هه‌بوو، فارسی و کوردی، به‌ مندالی شیعرې بۆ داده‌نام، ته‌شویقی نه‌کردم له‌سه‌ر خوندن:

عه‌زیزی ږوژ و شو بۆ خوت بخوینه
له‌ناو گیتراوی جه‌لدا مه‌میڼه
له‌ دونیادا عه‌مه‌ل ته‌حصیلی عیلمه
نه‌وی عیلمی هه‌بی دانیم به‌ حیلمه
مه‌لازاده‌ی نه‌خوندی میسلی سه‌گسار
ده‌بی هه‌ر هه‌لپه‌ری وه‌ک سه‌گی هار
قول و قاچی مسولمانان ده‌ریتی
له‌ سفره‌ی زالم‌ان نانی ږفتی

نه‌گه‌ر نه‌شعاری کۆکرا‌بوه دیوانی نه‌بوو.

شوعه‌رای نه‌وروپایی نه‌مړۆ، ږوو له‌ حیکمه‌ت و هیدایه‌تی نوممه‌ت نه‌دن، ته‌شویقیان بۆ مه‌صالیحي ده‌وله‌تی نه‌که‌ن. نه‌وی حیکمه‌ت و عیلم و عیرفان نه‌زم نه‌کا، ږوحي حه‌ماسه‌ت و شه‌جاعه‌ت و مه‌جد و که‌ره‌م کاری بهاو‌یته ده‌ماغی قه‌وم، حه‌قیقه‌ته‌ن شایانی ته‌بجیله، لای خواش به‌

(۱) که‌لیم (۹-۱۶۵ز) شاعیریکی هیندی/فارسیه، به‌ مه‌لیکوشوعه‌را ناسراو بووه، دیوانتیکي هه‌یه که‌ ږه له‌ قه‌سیده و مه‌سنه‌وییات، هه‌روه‌ها خاوه‌نی کتیبی پادشاهانه‌یه که له‌ په‌سنی جیهانگیری ئیمپراتوری مه‌غول دایناوه.

(۲) میرزا محمه‌د عه‌لی ناسراو به‌ صائب (۱۶۰۳-۱۶۷۷ز) شاعیریکی ئیرانی بووه، له‌ هیند نیشته‌جی بووه و خۆی له‌ شاجیهان نزیک کردۆته‌وه، به‌ یه‌کیک له‌ ناودارترین شاعیرانی ئیرانی داده‌نریت.

(۳) که‌ماله‌ددین ئیسماعیل به‌ که‌مال نه‌صفه‌هانی ناسراوه (۹-۱۲۳۷ز)، په‌سنی شاعه‌لانه‌دین و میره‌کانی نه‌صفه‌هان و خوازه‌زمی کردووه. که‌ مه‌غول هاته‌ نه‌صفه‌هان ناوبراو به‌ ده‌ستی نه‌وان کوژرا. خاوه‌نی دیوانتیکي شیعریه.

حورمه‌ته. ئه‌مانه‌ن خوا ئیستیسنایان ئه‌کا (الا الذين امنوا.....) ته‌بیعی ئه‌وانه
 هه‌جوو ناکه‌ن، مه‌ده‌حیش بکه‌ن به‌ ئه‌ندازه‌ ئه‌یکه‌ن (وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا
 ظَلِمُوا) بالمقابله‌ ئه‌مما ته‌جاووز ناکه‌ن له‌ میقداری حه‌قیان. زه‌واتی عیزام
 شیعیان دانایه، ئه‌بۆبه‌کر و عومه‌ر، وه‌ ئه‌شعاری عه‌لی له‌ ته‌به‌قه‌ی عولییا
 دایه. ئیمامی شافعی له‌ مه‌شاهیری شوعه‌رایه، حه‌تتا به‌عزێ له‌ حه‌قی
 ئه‌لین: کان شاعرا غلب علیه‌ الفقه! ئی ئه‌صمه‌عی بیلعه‌کسه: کان فقیها
 غلب علیه‌ الشعر!

من ئه‌وهم له‌ حه‌ق بابم و شیخ ئه‌وت: بابم شاعیر بوو مه‌لایه‌تی
 غه‌له‌به‌ی کرد. شیخ ره‌زا مه‌لا بوو شاعیری غه‌له‌به‌ی کرد. شیخ ره‌زا
 تووړه‌ ئه‌بوو به‌عه‌ جار، ئه‌یوت: بۆ پێم نالین مه‌لا؟
 بۆ ئوممه‌ت پێگه‌یاندن، ئه‌ووه‌له‌ن داك به‌ لای لایه‌ ته‌توانی مندال
 پوخته‌ بکا. دووهم شاعیر، سییم مامۆستایه‌ تینگه‌یشتی، مع‌ الاسف هه‌یج و
 برسی (يوك)^(١).

٥٨/٧

دینداری له‌گه‌ل فه‌قیری مومکین نییه!

ئه‌ساسه‌ن به‌نی ئاده‌م لای خوا موها‌ن و ره‌زیل نییه، ئه‌فه‌رموی: وَلَقَدْ
 كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ ، لاکین نه‌زه‌ر به‌ ئینسان، فه‌قیر موحقه‌ر و موها‌نه،
 خاسه‌ته‌ن له‌و زه‌مانه. له‌ ئه‌یامی مندالیم بابم به‌عه‌ شیعی کوردی بۆ
 داده‌نام، ئه‌ز جومله‌ ئه‌یفه‌رموو:

ئه‌وی مالی نه‌بی قوریان هه‌نووک

له‌وی ماقوولتره‌ خواجه‌ هه‌نووک

ئێستا به‌ جارێ به‌دتر بووه، به‌لێ که‌سێ عیززه‌تی نه‌فسی هه‌بی،
 مومکین بی وبقاری خۆی ڕاگرێ، نه‌ختی به‌ حورمه‌ت نه‌بی.

(١) يوك وشه‌یه‌کی تورکیه‌ واته‌ نییه.

گه‌لێ جارم وتیه، له‌و عه‌صره‌ دینداری له‌ گه‌ل فه‌قیری مومکین نییه، چونکی مه‌لایه‌تی نه‌مه‌رۆ نانی تیا نییه، عه‌لم پووی لێ وه‌رنه‌گیرێ. فه‌قیه، زۆر قایل، عومری خۆی صه‌رف نه‌کا تا ئیجاره‌ وه‌رنه‌گری، دوايه‌ نه‌یته‌ گاوان. به‌م په‌زاله‌ته‌ کێ نه‌یه‌وێ؟ الی الله‌ المشتکی!

٥٠١/١٠

چۆن موقابه‌له‌ی شیعیان بکه‌ین؟!

واقیعه‌ن موباحه‌سه‌ی ئیمه‌ له‌ گه‌ل ئه‌هلی کیتاب و شیعیان زۆر موشکیله. ئه‌وان ده‌رباره‌ی ریساله‌ت په‌نا و یارانێ گوزیدی، زوبان نه‌وه‌شێن، ئیمه‌ چۆن موقابه‌له‌یان بکه‌ین؟ به‌عه‌زه‌ ئینسانێ جه‌سوور به‌ ته‌وریه، به‌ حیهله‌ شه‌رعێ نه‌توانێ موقابه‌له‌ بکا. وه‌کی قلنجی زاده ئیسماعیلی تورک، لام وایه‌ نه‌قلم کردیه، موقاییلێ به‌عه‌زێ له‌ مه‌سیحیان وتی: موحه‌مه‌د هه‌رچی بێ داك و بابی مه‌علومه.

بابم که‌ قسه‌ی له‌ گه‌ل شیعیان نه‌کرد نه‌یفه‌رموو: عه‌لی ئیوه.

جه‌لال نووری نه‌یوت: خه‌رستۆفی دیانان، عیسا‌ی قورئان نا.

١٧٣/٧

ئهمنییه‌ت!

له‌ ته‌ئریخی ١٣٠٤ی هه‌جری^(١) ته‌حسین پاشای والی موصل هاته‌ کۆیه، بۆ پشده‌ر نه‌چوو، ئه‌شراف و وجه‌های خرکه‌ردنه‌وه‌ له‌ سه‌رای حوکمه‌ت. فه‌رمووی: له‌ جێ دانیشتن، ته‌دبیرێ بکه‌ین، ته‌ره‌قفی تیجاره‌ به‌ چی نه‌بێ؟

بابم فه‌رمووی: ته‌ره‌قفی و تیجاره‌ به‌ ئهمنییه‌تی طوروق نه‌بێ. نه‌و وه‌قتی عه‌لم له‌ موخاصه‌ره‌ دا‌بوو، له‌به‌ر ئه‌شقیای هه‌مه‌وه‌ند.

(١) واته‌ سالی ١٨٨٨ زاینی.

دووباره ئیعه‌ده‌ی ئه‌مری کرده‌وه، دووباره بابم وای جواب داوه. وه کذا ده‌فعه‌ی سییه‌م والی وتی: ئه‌وه عائیدی حکومه‌ته. بابم فهرمووی: بۆیه نابێ. واقعەن وه‌کی بابم فهرمووی. وایه‌ عالم مه‌ج‌بووره، به‌ عه‌رز و ته‌له‌بی ئه‌شیا له‌ یه‌ک، په‌ک له‌سه‌ر ئه‌منیه‌ت ئه‌که‌وئ.

٤١/٨

قووه‌تی قه‌لب و حه‌رام خواردن!

قه‌لب که‌ مه‌یلی کرد، ئه‌عزا هه‌موو دوا‌ی ئه‌که‌وئ. ئه‌گه‌ر مه‌یلی به‌ قووه‌ت و سادق بێ، ئه‌مرۆش قورئان که‌ چاک بخو‌ند‌رئ نه‌وعه‌ن ما، ته‌ئسیرئ ئه‌کا له‌ دل‌ان. ئه‌مما ته‌واو نییه، سه‌وقی نا‌کا بۆ عه‌مه‌ل و وه‌قتیه. له‌ رادیۆ ئه‌کته‌ری ناس گوئ ئه‌گر نه‌ قورئان خو‌ند‌نی ئه‌مسالی شیخ محه‌مه‌د ره‌فعه‌تی میسری، ته‌ئسیری له‌ دل‌یان په‌یا ئه‌بێ گه‌لئ که‌س ئه‌هه‌ژیتئ. ئه‌مما زوو به‌سه‌ر ئه‌چئ. سه‌به‌بی یه‌کا نه‌ له‌ قووه‌تی قه‌لب حه‌رام خواردنه، حه‌قیقه‌ته‌ن زۆر نه‌ماوه به‌ کوللی دل‌ بمرن.

حه‌کایه‌تی ئه‌که‌ن له‌ بابم بیستییه، ئه‌ویش له‌ جه‌لیزاده حاجی کاک ئه‌سه‌عه‌دی بابی ئه‌ویش له‌ بابی حاجی مه‌لا عه‌بدو‌للای ئیبن جه‌لی: شه‌خسی دێته‌ خدمه‌ت بابی، یه‌عنی مه‌لا عه‌بدو‌لره‌حمانی جه‌لی، عه‌رزى ئه‌کا: وه‌قتئ دل‌ئ خۆشم هه‌بوو، ساف، زۆر موته‌له‌زیز، ئه‌بوو به‌ مونا‌جات، ئیستا تێک چوو. مولا‌حه‌زه ئه‌که‌م تاریک ئه‌بێ، دوو‌که‌ل ده‌وره‌ی داوه، ئه‌و له‌زه‌ت و حال خۆشییه‌م نه‌ماوه. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا چ به‌ خۆم شک نابهم. ئه‌فه‌رموئ: سه‌بی وه‌ره‌وه به‌لکو شه‌و له‌ خه‌و شه‌کم بۆ مه‌علووم ئه‌بی.

سه‌بی دێته‌وه خزه‌مه‌تی ئه‌فه‌رموئ: وام بۆ زاهیر بووه، ئیوه‌ نان به‌ ته‌پاله‌ ئه‌که‌ن، یه‌عنی ته‌پاله‌ ئه‌سووتین له‌ به‌ده‌ل دار، ئه‌و سیله‌ی نانی له‌سه‌ر ئه‌که‌ن کونه‌کی تیایه، دوو‌که‌لی ته‌پاله‌ی له‌ نان ئه‌نیشی، نانه‌که‌ ئه‌خۆی دل‌ئ تێکداوه، برۆ سیلی نوئ بکړه‌ نانی وا دوو‌که‌لاوی مه‌خۆ، دێیه‌وه سه‌ر خۆ.

حه‌قیقه‌ته‌ن ئه‌چیته‌وه ئه‌نۆریته‌ سیل وه‌کی فهرموویه‌تی، وا بووه.

به عده هو نانی خاویڤن ئه خوا دلی چاك ئه بیته وه. ئه مه وا له به غدا جه معنی له قه چان پاره به ریا وه رنه گرن، معامه له ی پتوه ئه کهن، مسولمانان رزقیان لی ئه کهن، ئیعاشه ی پی ئه کهن، ئایا دل ئه میتنی؟ حاشا. برام که پامه ت ئه گهر خیری دینی تیا بی قبولی ئه که م، ئه ممه که سنی بلین: وه لییه، مور شیده، ناوی له سه ره رچی به یتدری، حه لال و زه لال ئه بی، ئه مه کوو قبول که م؟ دین، شرع له گه ل ئه و گوشتار و په فتاره کوو ئه میتنی؟ جه نابی سه ییدی ئالووسی به عزئی ئه حوالاتی سو فییه زیکر ئه کا، که قورئان ئه بییه، ئه ها پتین بی هوش ئه که ون، ئه مه به ییدعت نه زانن. حه قیقه ته ن ئه گهر به ده ست خوی نه بی، به مونافیقی و جعلی نه یی کا قسه ی لی نییه، وه کی سه عدی ئه لی:

تعذر صیحة الواجدین فصاحوا

ومن صاح وجدا ما علیه جناح^(۱)

من له وه قتی عیززه ت و ته عالی ئیستیلای ئیسلام مه سله کی ته سه ووفم لا باشه بۆ شه خس، ئه ممه مونافیقی زۆر هه لئه گری. وه هه م ئه مرپۆ بۆ عاله می ئیسلامیه ت ئی راستی مه سله کی موافیق نییه. ئه مرپۆ ئوممه ت ئه بی مو قایلی ئه وروپی و ئه مریکی را وه ستی، زوعه مای وه کی هیتله ر^(۲) و مؤسولینیمان^(۳) پی ئه وئ، کارخانه جاتمان لازمه، عوله مای موخته ریعمان گهره که. مع الاسف هیچ، بلین: یۆک.

به لی وه کی عه رزم کردینه ریعایه تی مو قته زه لحال لازمه له ئه قوال. قوه و، ئیستیحاد، سه عی، عه تاله ت نه مینی ئه مه خویه تی.

۲۲۸/۸

(۱) ئه م به یته به هه له له ته فسیره که نوو سرا بوو، ئیته لیره دا راستمان کردۆته وه.
 (۲) هیتله ر Hitler (۱۸۸۹-۱۹۴۵ ز) را به ری حیزبی نیشتمانی سو سیالیستی (نازی)، را وێژاری ئه لمانیا بوو له سالی ۱۹۳۳، هه روه ها له سالی ۱۹۳۴ بووه سه روکی ولات. شه ری دووه می جیهانی هه لگیرساند و له شووره ی به رلین خوی کوشت.
 (۳) ناوی بینیتو ئه ندیریا مؤسولینی یه، له سالی ۱۸۸۳ له دایک بووه، فه رمانره وای ئیتالیا بووه له نیوان سه له کانی ۱۹۲۲ و ۱۹۴۳. له دامه زریته رانی بزووتنه وه ی فاشیستی ئیتالیا بووه، به شداری شه ری دووه می جیهانی کردووه و له شکسته که دا هه ولی را کردنی داوه و له سالی ۱۹۴۵ ده ستگیر کراوه و له گه ل حه فده له هاوکارانی له دار دراوه.

هیچ نووسینێک به سووک سه‌یرمه‌که!

بابم ئه‌یفه‌رموو: ڕۆله‌ قه‌ت نووسراوت لا سووک نه‌بی هه‌رچی بی
موتاله‌عه‌ی که ئیستیفاده‌ی لێ نه‌که‌ی. له‌م وه‌سیه‌ته به قیمه‌ته‌ی بابم زۆرم
ئیستیفاده کرد.

٢٤٥/٨

حاجی عبدالصمد هه‌راڤاندی!

بابم ره‌حمه‌تی خوای لێ بی، که‌مێ ناساغ بوو، شه‌وێ حاجیه
فه‌ندی زاتێ موباره‌ک بوو، قورئانی خو‌شی نه‌خوێتد، هاته‌ خزمه‌ت
جه‌نابی مه‌لا بۆ نه‌حوال پرسی، خزمه‌کمان هه‌بوو ره‌حمه‌تیان لێ بی،
حاجی عبدالصمد خه‌لیفه‌ی شیخ عومه‌ری بوو، جه‌نابی مه‌لا ئه‌مری کرده
حاجیه فه‌ندی، عه‌شه‌ره‌یه قورئان بخوێتی. ئاخیری ئه‌م سووپه‌تی
(الزمری) خوێتد، که‌ گه‌یشه‌ ئه‌و ئایه‌ته (وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا)،
حاجی عبدالصمد هه‌راڤاندی، که‌وته‌ زه‌وی له‌و وه‌قه‌ته‌ من خه‌یالم کرد، ئه‌و
زاته‌ وای هاتیه‌ خه‌یالی که‌ خوا جسمێ زۆر گه‌وره‌ و مونه‌وویر و به
هه‌یه‌ته، خه‌وف و ده‌هشه‌ت گرتی بۆیه هه‌راڤاندی و له‌خۆچوو. پاش
قیرائه‌ت له‌ جه‌نابی مه‌لام پرسی:

قوربان! مه‌عنای ئه‌و ئایه‌ته چییه؟ مه‌قسه‌دم وابوو ئه‌و زاته‌ تێیگا.
مه‌لا ئیزاچی مه‌عنای فه‌رموو. حاجی هه‌ستا ده‌ستی مه‌لای ماچ کرد،
ئینابه‌ی فه‌رموو.

وتم: توخوا وات خه‌یال نه‌کرد، که‌ خوا جسمی ها‌که‌زاییه، وه‌ بۆیه
هه‌راڤاندت؟!

وتی: به‌لێ، وه‌للا الحمد لله که‌ جه‌نابی مه‌لای ئه‌و وه‌همه‌ی ده‌فع
کردم.

٢٥٣/٨

عیسا سه‌فکاری قه‌ردار!

مه‌لای بابم فه‌رمووی چوومه‌ه‌لقه‌ی ده‌رسی سه‌ید نه‌حمه‌دی ده‌ح‌لان، ده‌رسی ته‌فسیری نه‌فه‌رموو. ته‌سادوفی ده‌رسی نه‌م ئایه‌ته‌م کرد (وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ). له‌مه‌یانه‌ فه‌رمووی شه‌خسێ هه‌بوو له‌ شام، عیسا سه‌فکار نام، زۆر قه‌ردار بوو، ساحیبی قه‌ردی به‌سه‌ر ڤۆزی جوومه‌ه‌ ته‌فه‌ردابوو. ئیواره‌ی پینچ شه‌موو ته‌دبیر نه‌کا، نه‌لێ: شه‌وی نه‌چمه‌ سه‌ر مناره‌ خۆم نه‌شارمه‌وه، بزانه‌م خوا چ نه‌کا؟

هه‌تا سه‌بی له‌سه‌ر مناره‌ نه‌میته‌وه. بو‌ نوێژی سه‌بینی موئه‌زین سه‌ر نه‌که‌وی، شه‌خسێ نه‌بینی، نه‌لێ توو کیتی؟
نه‌لێ من عیسام!

موئه‌زین هاوار نه‌کا: ایها الناس نزل عیسی!

مه‌ئموومی راست نه‌بنه‌وه، ده‌ست نه‌که‌ن به‌ های و هووی. خه‌به‌ر بلاوته‌بیته‌وه، شیخ و مورید به‌ ده‌فه و ڤمبه‌ك، مرۆ به‌ نه‌عه‌ره‌ته، ژن به‌ لۆله‌لۆله، سۆفی به‌ زیریک و هۆڤ، مندال به‌ چۆیکه، له‌ سه‌حنی مزگه‌وت خرپه‌بنه‌وه. والی، قوماندانی عه‌سکه‌ری، سائیری ئومه‌ڤای گه‌وره‌ دین، قیامه‌ت به‌ڤا نه‌بن. دوو له‌ مه‌لای گه‌وره، به‌ که‌مالی ته‌وقیر و ته‌مکین و خوضوع و نه‌ده‌ب به‌سه‌ر نه‌که‌ون، تا هه‌زه‌رتی عیسا به‌ینه‌ خوار، عه‌رزێ نه‌که‌ن: توو کیتی؟

نه‌لێ: عیسا!

أی عیسی؟

عیسی الصفار.

وه‌له‌ك، مه‌لعوون، نه‌مه‌ چیت کرد؟ دنیا ته‌ خسته‌ زه‌له‌ه‌.

له‌زگ نه‌بن به‌ لیدان و تیه‌له‌دان بیهینه‌ خوار. نه‌لێ: بو‌ لیم نه‌ده‌ن؟

نه‌لین: مال و وێران، نابینی نه‌م معامه‌له‌ چی به‌سه‌ر هات؟

وتی: قه‌باحه‌تی من نیه‌. موئه‌زین ناوی عیسا ییست، هاواری کرد،

نه‌پرسی کام عیسا؟

خولاسه‌هاته‌ خوار، بردیانه‌ خدمه‌ت والی، سوئالی لێک‌کرد: ئه‌مه‌ بۆ وات‌کرد؟

وتی له‌ ترسی قه‌رداران، خۆم له‌سه‌ر مناره‌ شارد‌بۆوه‌، ئه‌من چووزانم‌ واته‌قه‌ومی.

والی ته‌به‌سسووم ئه‌کا، ئه‌فه‌رموئ میقداری پاره‌ی بده‌نێ، قه‌ردی پێ بداته‌وه‌، که‌من گوزه‌رانی پێ بکا.

باپیرم له‌حه‌ج وه‌فات ئه‌کا!

بابم له‌ خدمه‌ت بابی، به‌ تاریخی ١٢٨٨ی هیجری^(١) ئه‌چێته‌ حه‌ج، به‌عه‌ده‌هو ئه‌دای فه‌رزیه‌، باپیرم وه‌فات ئه‌کا، بابم سالی له‌وئ ئه‌میته‌وه‌، دوايه‌ عه‌وده‌ی فه‌رمووبۆوه‌.

٨٤/٩

بۆ به‌گژ مۆسۆلینی و هیتلەر ناچی بۆ به‌گژ ئه‌بو هوره‌یره‌دا^(٢) ئه‌چی؟

یه‌ك دوو سال له‌مه‌وپێش، مه‌لایه‌ شیعه‌ ته‌ئلیفی نامووته‌لیفی کرد. ئه‌کسه‌ری به‌گژ ئه‌بو هوره‌یره‌ و فوکه‌رایانی ئه‌سحاب دا ده‌چوو. ئه‌ی خانه‌ وێران، موحییی حه‌یده‌ری که‌رپار^(٣)، بۆ به‌گژ مۆسۆلینی، هیتلەر،

(١) ده‌کاته‌ سالی ١٨٧١ ی زایینی.

(٢) ئه‌بو هوره‌یره‌: ئه‌بو هوره‌یره‌ی ده‌وسی، ده‌وس تیره‌یه‌کی ئه‌زدیه‌کانه‌، ناوی عه‌بد شه‌مس و خۆی ده‌لێ باوکم نازناوی ئه‌بو هوره‌یره‌ی پێ به‌خشیم، چونکه‌ من شوان بووم و به‌چکه‌ پشیلێ کتویم دۆزینه‌وه‌و هێتانه‌وه‌، که‌ باوکم ئه‌مه‌ی یینی پێی گوتم ئیتر تو بووی به‌ باوکی پشیلان، ناویشم له‌ سه‌رده‌می نه‌فامیدا عه‌بد شه‌مس بوو. باوکم ناوی عه‌مر کوپی عه‌بد غه‌نمه‌. له‌ سالی ٥٩ی کۆچی له‌ ته‌مه‌نی حه‌فتا و هه‌شت سالی کۆچی دوا‌ی ده‌کات، سالتیک پێشتر ئه‌بو هوره‌یره‌ نوێژی مردووی له‌سه‌ر هه‌زره‌تی عایشه‌ کردووه‌.

(٣) حه‌یده‌ری که‌رپار، نازناوی ئیمام عه‌لی کوپی ئه‌بی تالبه‌.

ستالین^(١)، شیمیرلین، سائیری ئەئیممە‌ی ئەعدای دین داناجی؟ چت به‌سه‌ر ئەو فوقه‌پرایه‌ مردیانه‌ی بی ده‌سه‌لات دایه‌؟ خودا له‌به‌ری ده‌مت دا، له‌گه‌ل خۆت و ته‌ئلیفت، مومکینه‌ مل نشی و ته‌صفیقیا‌ن بۆ کردبێ. بابم فره‌مووی: چابوو الحمدلله‌ خۆم ئاگاداری ته‌رجمه‌مه‌ی حالی چه‌زره‌تی عه‌لی و شیخ عه‌بدولقادی گه‌یلانیم، وه‌ ئیلا له‌به‌ر ئەتباعیا‌ن ئینسا‌ن رقی لی ئەبوونه‌وه‌. ته‌عن له‌ ئەبوهوره‌یره‌ ئەده‌ن، وه‌ ده‌لێن: (حب الهرة من الايمان). والله المستعان.

١٩٢/٩

ئه‌ڕێ ئەبو هوره‌یره‌ کورده‌؟!‌

نه‌قل له‌ ئەبو هوره‌یره‌، قه‌ومی نه‌جیبی کورده‌، حه‌قیقه‌ته‌ن قه‌ومی (اولی‌ ب‌أس) به‌غیره‌ت و نامووس و شو‌جاعت و وه‌فا و جه‌نگاوهر و بن‌ حيله‌ و ده‌سیسه‌. مه‌ردی مه‌یدانی مه‌حه‌شه‌ره‌. زۆر مه‌منون و ته‌شه‌ککوری جه‌نابی حق ئەکه‌ین، که‌ جزیه‌ی له‌ کوردان قبول نه‌کردیه‌، وه‌کی عه‌ره‌ب، ئەبێ مسو‌لمان بن، عوله‌ما و پیاوی گه‌وره‌یا‌ن، بێ حه‌دد و حه‌سابه‌، ئەگه‌ر له‌ رېجالی مو‌لك و حو‌کمدا‌ری، غه‌یری ابن الصلاح وه‌ له‌ رېجالی عیلم غه‌یری ئیبن سه‌لاحیا‌ن^(٢) نه‌با، کافی بوو بۆ ئیفتیخاری کوردان.

(١) جوزف ستالین Staline (١٨٧٩-١٩٥٣ز) له‌ گه‌وره‌ پیاوانی ده‌وله‌تی ر‌ووس بووه‌، سکریتی‌ری یه‌که‌می حیزبی شیوعی بووه‌ و ده‌ستووری ر‌ېڤک‌ه‌ستوه‌ و پاشان بۆته‌ سه‌رۆکی کۆمسیۆنی گه‌ل و نه‌نجا له‌ سا‌لی ١٩٤٣ بۆته‌ فره‌مانده‌ی گشتی له‌شکری سو‌فیه‌ت. له‌ شاری مو‌سکو‌ کۆچی دوا‌یی کردوه‌.

(٢) ئیبن سه‌لاح (٥٧٧-٦٤٣ك) ناوی عوسمان کو‌ری مو‌فتی سه‌لاحه‌دین عه‌بدوله‌رحمان کو‌ری مو‌سای کوردی شاره‌زوورییه‌، به‌ ئیبن سه‌لاح ناسراوه‌، یه‌کیك له‌ زانا‌یا‌نی یواری فره‌مووده‌یه‌. له‌ لای باوکی خو‌ێندویه‌تی و پاشان بۆ خو‌ێندن چۆته‌ مو‌صل و دواتر چۆته‌ قودس، پاشان له‌ شام ده‌گیرسیته‌وه‌. چه‌ند به‌رهمه‌نیک‌ی له‌دوای خۆی به‌جێ هێشتوه‌.

له‌ دهبانه‌ت هه‌یچ قه‌ومنی ناگاته‌ کوردان، تا نه‌مه‌ڕۆ به‌کێ به‌ناوی ڕه‌سه‌له‌ت و ڕه‌سه‌تی دین، خه‌لافی نه‌هاویشه‌ته‌ به‌ینی به‌شه‌ر، علی الاکثر: شافعی المذهب، أشعرى العقيدة، ڕه‌سه‌ولیان عه‌ره‌بی، ئه‌مامی فروع و ئه‌سه‌ولیان عه‌ره‌بی، شه‌یخ و ئه‌مامی ته‌ریقیان تا ئه‌م نه‌واخه‌ره‌، ته‌نها قطب الاقطاب، السید محی الدین عبدالقادر الغیلانی، الغوث الاعظم، الحسنی، العلوی الهاشمی، العربی، نه‌به‌به‌ کری هه‌واری بووه‌، هه‌وار عه‌شه‌ره‌تی بوون له‌ کوردان، له‌ ته‌ره‌ف به‌سه‌ره‌ بوون، ئه‌م زاته‌ عظیم الشانه‌ له‌ وانه‌. که‌ڕامه‌ت و خه‌واریقی سه‌ید نه‌حمه‌دی ڕه‌فاعی^(١) که‌ خوارزابه‌تی له‌ مه‌ڕوی یه‌. ته‌سخیری مار و نه‌ژدیه‌ها و شه‌یری، له‌ ته‌ره‌ف وی بووه‌، هه‌تا وه‌کی له‌ بوچه‌وته‌ نه‌لی: حوکمی له‌سه‌ر ماسی موقه‌ده‌سه‌، که‌ عاله‌م و مه‌له‌ک و به‌ردی سه‌ر پشته‌ی گاه‌ و گاه‌وی ژێر زه‌مین له‌سه‌ر وینه‌. جاری بووه‌ له‌به‌ر نه‌مه‌ری وی نه‌با، خۆی نه‌جولانده‌وه‌، هه‌موو ولاتی ژێره‌ و ژێر نه‌کرد!

الله اکبر لام وه‌یه‌ نه‌و قسه‌یه‌، لای مه‌عالی ئه‌مین زه‌کی به‌گی^(٢) زۆر

(١) نه‌حمه‌دی ڕه‌فاعی (٥١٢-٥٧٨ه‌) شه‌رعزانیکی شافعی و نه‌شه‌ری و صۆفی بووه‌، به‌ أبو العلمین و شه‌یخ الطرائق و الشیخ الکبیر و استاذ الجماعة ناسراوه‌ که‌ بۆ ته‌ریقه‌ی ڕوفاعی له‌ناو سۆفیه‌کان ده‌گه‌ڕه‌ته‌وه‌ و یه‌کێک له‌ قوتب و مه‌زنه‌کانی سۆفیه‌ کاته‌. دوازه‌ به‌ره‌مه‌ی له‌پاش خۆی به‌جیه‌شتوون.

(٢) محه‌مه‌ده‌مین زه‌کی (١٨٨٠-١٩٤٨ز) له‌ سلێمانی له‌دایک بووه‌ و له‌ مه‌دره‌سه‌ی روشدیه‌ی عه‌سکه‌ری خۆتندویه‌تی و له‌ سالی ١٨٩٦ له‌ ئاماده‌یی سه‌ربازی به‌غدا خۆتندویه‌تی و دوا‌ی سێ سال چۆته‌ نه‌سته‌نبول و قوتابخانه‌ی حه‌رییه‌ی لێ ته‌واو کردووه‌ و له‌ لیژنه‌ی ده‌ستیشه‌نگردنی سنوور کاری کردووه‌. پاشان کراوه‌ته‌ جیگری سه‌رۆک ئه‌رکانی شه‌ر له‌ له‌شکری هه‌وته‌م به‌ سه‌رۆکابه‌تی مستفا که‌مال. له‌ سالی ١٩٢٣ گه‌ڕاوه‌ته‌وه‌ عێراق و به‌ پله‌ی عه‌قید له‌ سوپای عێراق دامه‌زراره‌ و له‌ سالی ١٩٢٥ کراوه‌ته‌ وه‌زیری نه‌شغال و گه‌یاندن و دواتر به‌ تێکرا له‌ ده‌ وه‌زاره‌ت کاری کردووه‌، وێڕای نه‌وه‌ی بۆ یه‌که‌م جار نوته‌ری شاری سلێمانی بووه‌. چهند به‌ره‌مه‌یه‌کی له‌پاش به‌جیه‌ماوه‌ له‌ وانه‌: پوخته‌ی تاریخی کورد و کوردستان له‌ سالی ١٩٣١ چاپ کراوه‌. هه‌روه‌ها میژووی ده‌وله‌ت و میرنشه‌ کوردیه‌کان و کتیی ناودارانی کورد و کتیی میژووی شاری سلێمانی و ده‌ورو به‌ری. ناوبراو جگه‌ له‌وه‌ی میژوونووس بوو، ئه‌دی و شاعیره‌ی بووه‌ و ده‌وریکی باشی هه‌بووه‌ له‌ نووسین بۆ گه‌رفاری گه‌لاوێژ.

خۆشه. وه‌ئو شیخ‌ه‌بویه‌کری هه‌واری، خه‌به‌ری به‌وجودی هه‌زره‌تی گه‌یلانی داوه، تا‌ئو ئه‌واخیره‌یه‌ک مه‌زه‌هب و یه‌ک طه‌ریق بوون، له‌ئو‌واخیره‌دا به‌عه‌زه‌کو‌توبی هه‌نه‌فی هاته‌مه‌یدان، مه‌لای وانه‌بنوو، له‌عوله‌مای هه‌نه‌فی راس‌ته‌م لێی وه‌رگیرئ، کۆلکه‌مه‌لا دوا‌ی که‌وتن، گه‌لێ شتی نالایه‌ق له‌ناو کوردان په‌یابوو، وه‌ک‌ذا مه‌ولانا خالید^(۱) که‌مایه‌ی نیفیتخاری کوردانه، طه‌ریقی نه‌قشی هیتا‌ناو کوردان، زه‌مانی وی زۆرباش بوو، هه‌تا مه‌لای وه‌کی با‌پیر مه‌لا عه‌بدو‌للا ئیبن الجلی م وه‌مه‌لای وه‌کی مه‌لا یه‌حیای مزووری^(۲) طه‌ریقان لێی وه‌رگرت. له‌به‌ره‌که‌تی غایه‌ت موسته‌فید بووم. ئه‌مما زۆر نه‌چوو، تێکیان دا، که‌وته‌ده‌ستی نائه‌ه‌لان و جو‌هه‌لایان، خ‌صوص شه‌ده‌له‌یی به‌جاری له‌شیرازه‌ی دین و شه‌ره‌ف و ناموس و غیره‌تی به‌شه‌ری ده‌رچوون. ناوی کوردیان له‌که‌دار کرد. بۆ ته‌دبیری مولک زۆر نه‌چوو، پاش سه‌لاحی ئه‌ییوبی، قه‌ومی من که‌وته‌ده‌وری مه‌نکووبی، هه‌روا به‌ره‌ژێر هاتن، تا ئه‌م‌پ‌رۆ ناشکوری نه‌بی، به‌ناوی هوک‌مداری که‌سیان نیه‌. ئه‌وه‌له‌ن له‌به‌ینی حکومه‌تی عوسمانی و سه‌فه‌وی پارچه‌پارچه‌بوون، له‌م ئینقیلابه‌، به‌جاری هه‌لا هه‌لا کران، ئه‌م‌پ‌رۆ ئه‌وه‌نده‌موته‌فه‌ریقن، پێکه‌وه‌نووسانیان مه‌حاله‌.

(۱) مه‌ولانا خالیدی نه‌قشه‌ندی ناوی خالید کو‌ری ئه‌حمه‌د کو‌ری حوسین (۱۱۹۰-) له‌عه‌شیره‌تی جافی میکانیلیه‌ و له‌قه‌ره‌داغ له‌دایک بووه‌ و دواتر چه‌ند شو‌تێکی کوردستان گه‌راوه‌ بۆ خو‌تێدن. دوا‌ی هاتنی نه‌خۆشی تاعوون بۆ شاری سلیمانی له‌سالی ۱۲۱۳ک، چه‌ند سالیکی تر ده‌می‌پێته‌وه‌ و له‌سالی ۱۲۲۰ ده‌چته‌هج و له‌گه‌ل زانا‌کانی ئه‌وئ کۆده‌پێته‌وه‌ و پاشان ده‌چته‌هیند و ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی وه‌رده‌گریت و دواتر ده‌گه‌رپێته‌وه‌ شاری سلیمانی و دوا‌ی ئه‌وه‌ی مملاتی تێی ته‌ریقه‌تی قادری و نه‌قشی له‌سلیمانی زیاد ده‌بن، ناوبراو ده‌چته‌به‌غدا و دواتر ده‌گه‌رپێته‌وه‌ شام و له‌وئ کۆچی دوا‌یی ده‌کات. له‌سالی ۱۸۲۷ کۆچی دوا‌یی کردووه‌.

(۲) ناوی یه‌حیا کو‌ری خالید کو‌ری حوسینی مزووریه‌، سالی ۱۷۷۲ له‌گوندی باله‌ته‌ی نزیک بریفکان له‌دایک بووه‌، له‌گه‌لێک شو‌تێدا خو‌تێدویه‌تی، نیجازه‌ی لای مه‌لا جه‌رجیس ئه‌فه‌ندی هه‌ولێری وه‌رگرتووه‌. له‌موصل وه‌ک مو‌ده‌ریس دامه‌زراوه‌. شیخ‌نوره‌دین بریفکانی یه‌کێک له‌قوتابییه‌کانی بووه‌. زیاتر له‌ده‌کتیی به‌نووسین و حاشیه‌نووسیوه‌. له‌سالی ۱۸۹۴ له‌ئه‌ترووش کۆچی دوا‌یی کردووه‌.

مع الاسف بڼی ډاکن، بڼی شاعیر و مه‌لای چاکن، ډاکنی نیه، به لای لایڼ میښکی مندالی له‌ناو لانکی پوخته بکا، وه شاعیری میلی غیری حاجی قادریان نه‌بوو، مه‌لای قهید و ته‌ضییی کتییان زور بوو، مه‌لای ته‌هذیب و ته‌دیریان کهم بوو. یه‌عنی مه‌لایه بتوانی له مه‌قامی قسه بچه‌سپننې، له گهل ږیجالی سیاست بدوئ قسه‌یان پڼی بسه‌لمیټی. دوو مه‌لام پڼی شک دی، یه‌کی موفتی زه‌هاوی، یه‌کی بابم حاجی مه‌لا عه‌بدوللای جه‌لیزاد. مه‌رحوم زه‌هاوی حورمه‌تی بابمی زور نه‌گرت، لای به قه‌در و حورمه‌ت بوو، له گهل نه‌وه‌شدا زه‌هاوی به عومر له‌وی زور گه‌وره‌تر بوو. حه‌تا بابم به‌ته‌ما بوو لای بخوټیټی، ده‌فعه‌یه له کویه سونالی شه‌رییان نووسییه خدمه‌تی، جه‌وابی:

له جټیه کاک عه‌بدوللای تیایی، شه‌رم نه‌که‌م فتوای شه‌رعی بؤ وی بټیرم.

یه‌کڼی عه‌ییی عه‌زیمی کوردان، بڼی تاریخیه، تازه نه‌وا پټکی نه‌خه‌ن، امین هذه‌ الامه زه‌کی به‌گ زور خه‌ریکه. وکذا سه‌ید حوزنی^(۱) خوا که‌یفخو‌شیان کا، له‌به‌ر بڼی تاریخی هه‌ر قه‌ومه، به‌لای خویدا ده‌کټشی، نه‌مما بؤ ئیستیخدا م عه‌ره‌ب نه‌لین: له‌مه‌ن، ئیرانی نه‌لین: له‌مه‌ن، له‌و نه‌واخیره نه‌لمانی نه‌لین: ئیمه و کورد خزمین. نه‌سلی نه‌وان کرمان بوون، له شه‌رقی ئیمه هیجره‌تیان کردیه بؤ غه‌رپ، ته‌حریف کراون، بووینه جه‌رمان، ناخیری بوونه نه‌لمان. نه‌مما ئیمه به کرمانجی ماینه‌وه له ئیټیدای ته‌شکلی حکومتی عیراق- له مه‌جلیسی ته‌ئیسسی- له جه‌لسه‌یه غه‌یره په‌سمی، به یارانم وت: عه‌جاییه نه‌قوامی دی، شه‌ر له‌سه‌ر مولکیانه، ئیمه که کوردین، شه‌ر له‌سه‌ر مال و مولک و نه‌سه‌بمانه!

عه‌ره‌ب و فارس هه‌ر نه‌ئیس، نه‌لمان توو له کڼی، کورد له کڼی؟ ئیمه

(۱) حوستین حوزنی کوږی سه‌ید عه‌بدولله‌تیف کوږی شیخ ئیسماعیل کوږی له‌تیف خه‌زایی په (۱۸۹۳-۱۹۴۷ز)، له مه‌باباد له‌دایک بووه و به نازناوه‌کانی (حوزنی، خدوک، پیژهن، داماو) نووسیویه‌تی. به‌ره‌مه‌می زوری نووسیوه، له‌وانه: خوڼچه‌ی به‌هارستان، پی‌شه‌وا‌ی‌نایین، می‌ژووی میرانی کورد، خو‌شی و ترشی، بزئوکه و مه‌ړوکه.....هتد

که لای خۆمان، خانه‌دانی عیلمین، نه‌زانین وه مه‌لامان زۆره- مالی جه‌لی- ههر یه‌ک له عه‌صری خۆی مومتاز بووین، تاریخی ئابا و نه‌جدادمان لا نییه، کاک ئاوڤه‌حمانی جه‌لی، که مه‌جدی کوردانه، تاریخی ولاده‌تی مه‌علووم نییه، هه‌مووی بێ ڤه‌غه‌تی یه، دائیم خه‌ریکی خه‌لک بوین.

حاجی مه‌لا نه‌بوو به‌کر ئاغای هه‌وێزیان^(۱)، بانی مزگه‌وتی گه‌وره‌ی کۆیه، موحیی عیلم و موڤه‌ووچی دین و نه‌ده‌ب، له‌سه‌ر ئه‌و هه‌موو خدمه‌ته، وه‌خته‌ ناوی -خودا نه‌کا- بزر بی، مع‌الاسف، هه‌رچه‌نده نه‌ولادی زۆر بوون، نه‌مما بۆڤ بوون. به‌ وه‌جاغ کۆر حه‌سابه.

له‌ حیکایه‌تی نه‌لێن: پیاوێ بوو چل کۆڤی بوو، نه‌مما وه‌جاغ کۆر بوو، حه‌قیقه‌ته‌ن حاجی به‌کراغا شتی وابوو، وا کتێخانه‌کی غایه‌ت قیمه‌تداری دانا، له‌به‌ر بێ خه‌له‌فه‌کانی تێکیان دا، فه‌وتا، نه‌ما، ئه‌و خێره عه‌زیمه‌یان نه‌هێشت، بحوله‌ ته‌الی تا عیلمی خانه‌دانی جه‌لی مابێ، ناوی خێری حاجی به‌کراغا له‌ناو ناچێ، زاتێ داماوێ وه‌کی حاجی کاک نه‌سه‌دی جه‌لی زاده، خوارزایه وه‌کی حاجی مه‌لا عه‌بدوڵلا نه‌فه‌ندی، که‌چه‌زایه وه‌کی منی هه‌بێ، هه‌ر نه‌مێنی، ناوی نێکۆی له‌سه‌ر زوبان ناڤێ.

نازانم چ بلیتم، حاڵی کوردان په‌رێشانه. بێ حیسسن، ده‌رکی نه‌له‌می زیلله‌ت ناکه‌ن، حورمه‌تی عوله‌مایان لا نییه، عوله‌مایان زۆر که‌من، ئه‌وی هه‌یه‌ فه‌قیرن، مه‌لای فه‌قیر چی پێ نه‌کرێ؟ نه‌خلاق زۆر به‌ فه‌ساد چوو، جه‌هل عاممه، ڤوته‌سای دین و دنیا‌یان هه‌موو جاهیلن، له‌ مه‌صالیحی دین و دونیای قه‌ومی غافلن، وه‌کی مه‌سه‌له‌ی کوردی نه‌لێ:

(۱) ناوی به‌کر ئاغای کۆڤی محمه‌د ئاغای کۆڤی هه‌وێز ئاغای کۆڤی محمه‌ده‌مین ئاغای هه‌وێزیه. سالی ۱۷۸۵ له‌ شاری کۆیه له‌دایک بووه. چ له‌ لایه‌نی زانست و زانیاری و چ له‌ لایه‌نی ده‌سته‌لانه‌وه‌ پایه‌یه‌کی مه‌زنی هه‌بووه. سالی ۱۸۴۲ مزگه‌وتی گه‌وره‌ی کۆیه‌ی دروست کرد. ناوڤراو دیوانێکی شیعری که‌ به‌ فارسی نووسویه‌تی له‌دوا به‌جێ ماوه و نازناوی له‌ شیعردا (قاصد) بووه. سالی ۱۸۵۲ کۆچی دوا‌یی کردوو.

کفن به من بېړئ، مردی گۆږبه‌گۆږ چی. خویان باش به‌ږتوه بچن،
سه‌لبی مال و عه‌قلیان لی بکه‌ن، هرچی بادا، بادا
کوردی پوخت، صرف کورد کیه؟ خوونی بۆ کوردان یته‌ جوش،
نه‌لین: نه‌کس‌ری سه‌ییدن، عه‌له‌وین، ئومه‌وین، عه‌بباسین، خالیدین، بۆ
کوردايه‌تی کی نه‌میته‌وه؟ دۆم و قه‌ره‌ج و کوردی گه‌لالی و
کافروشی. نه‌ما چینی کورد، هرچی بوون، موخافه‌زه‌ی خوونی خویان
نه‌کرد، له‌گه‌ل هه‌موو که‌س تیکه‌لاو بوون، خوونیان مه‌خلوط بوو،
جوش و خروشی کوردايه‌تی نه‌ما، زیندی کردنه‌وه‌ی نه‌و قه‌ومه‌ زوری
نه‌وئ.

چهند نه‌شعاری له‌ جگه‌رسۆزی له‌سه‌ر قه‌لم موداهات بووه‌ باعیسی
حال گۆږانم، وه‌ که‌س ئیمدادی نه‌دام، به‌لکوو پیم خوش بوون. نه‌مه‌یان
زور خراپه‌.

۲۱۰/۹

بابم و کاک ته‌حمه‌دی شیخ!

نه‌لین زاتن هه‌بوو له‌ نه‌ولیا، مه‌شه‌وور بوو به‌ خیر نساج^(۱)، ده‌فعه‌یه
تۆبه‌ جانگه‌کی به‌ ږادایی بۆ شه‌خس‌ی دروست کرد، که‌ لیئوه، لای
وابوو زور بڼ عه‌یبه، خاوه‌نی عه‌یبی لی دۆزیه‌وه. شیخ گریا. کابرا وتی:
بۆ نه‌گریه‌ی؟ به‌ عه‌یبشه‌وه پتی ږازیم.

وتی: بۆیه‌ ناگریه‌م، به‌لام عیاده‌تی خوا نه‌که‌م، لای خۆم به‌ بڼ
عه‌یب و قصور، تۆ که‌ عه‌یبم له‌ صونعی ده‌رخه‌ی، نه‌بڼ خوا چ به
نه‌عمالم بکا؟!

(۱) ناوی نه‌یولحه‌سه‌ن محمه‌د کوری ئیسماعیل نه‌لسامریه (۸۱۷-۹۳۴ز) په‌کینک له‌
زانایانی نه‌هلی سونه‌ته و سۆفیه‌کی ناوداری سه‌ده‌ی چواره‌می کۆچییه. که‌شف و
که‌رامه‌تی لی ده‌گێته‌وه و له‌ بنه‌ره‌تدا خه‌لکی سامه‌ږایه و له‌ به‌غدا دانیشه‌توه.
نیراهیمی خه‌واص و نه‌بویه‌کری شبلې له‌ جزووری نه‌ودا تۆبه‌یان کردوه.

بابم فهرمووی: له به‌غدايه، به خدمت كاك نه‌حمه‌دی شیخ گه‌یشتم، گاه‌گاه به‌عزێ مه‌كتوباتی خۆی ئێنا، وه نه‌یفه‌رموو: بیه‌خوێته‌وه، بزاین غه‌له‌تیان هه‌یه؟ غه‌له‌تیان نه‌بوو، ته‌صحیح نه‌کران، ڤۆژی فهرمووی: نه‌و نوسخه مه‌کتوبه زۆر موصه‌ححه‌هه، نه‌گه‌ر ئازای غه‌له‌تی لی بگره، له لاپه‌ری، دوو سێ غه‌له‌تی تیا بوو. حه‌رفی زائید، حه‌رفی ناقص، فهرمووی: حه‌لی ناکه‌م، تو چاوت زۆر تیزه.

وتم قوربان سه‌به‌بی نه‌مه‌نییه، به‌لکو ئینسان عه‌یی خۆی نابینی. ده‌ستی کرد به‌گریان، فهرمووی: به‌خوا ڤاست نه‌که‌ی، به‌خوا ڤاست نه‌که‌ی، وایه.

۲۴۷/۹

تۆ مه‌لا، من فهرخه مه‌لا، شیخ به نه‌زهر هه‌ردوو مان جاهیل!

مه‌لا عومه‌ری خه‌یلانی^(۱) له‌به‌ر ده‌ستی شیخ عوبه‌یدوللا^(۲)

(۱) ناوی مه‌لا عومه‌ر نه‌فندی کورێ نه‌حمه‌د، له عه‌شیره‌تی خه‌یلانییه، مه‌لای مزگه‌وتی گه‌وره‌ی رواندز بووه، ناوبراو سالی ۱۸۰۵ز له‌دايك بووه، به‌ر له‌مردنی به‌جواره‌ سه‌ل چاوی کوێر بوونه، له‌م ماوه‌یه به‌له‌به‌ر ده‌رسی داوه‌ته‌وه، له‌ سالی ۱۸۸۵ له‌ ڤواندز کۆچی دوا‌یی کردووه و له‌ گۆڤستانی گه‌رده‌گه‌ردی رواندز نه‌سه‌رده‌ی خاك کراوه.

(۲) ناوی عوبه‌یدوللا کورێ سه‌ید ته‌های گه‌وره کورێ نه‌حمه‌ده له‌ نه‌ته‌وه‌ی شیخ عبدالعزيزی کورێ شیخ عبدالقادی گه‌یلانییه، ناوبراو له‌ سالی ۱۸۲۰ز له‌ گوندی نه‌هری سه‌ر به‌ شه‌مزیان له‌دايك بووه، زانایه‌کی خواناس بووه، یه‌کیك بووه له‌ بیره‌کانی نه‌فشه‌ندی، چهند دانراویکی هه‌یه له‌وانه‌ دیوانی کوردی، دیوانی فارسی، هۆنراوه‌ی عه‌قائید، هۆنراوه‌ی (کفایه‌ الاسلام). شیخ عوبه‌یدوللا له‌ شه‌ری نیوان رووسیا و عوسمانی، زۆر یارمه‌تی له‌شکری عوسمانیه‌کانی دا، له‌به‌رته‌وه‌ی داوای مافی کوردانی کرد، عوسمانیه‌کان ئێی هه‌لگه‌ڤانه‌وه و جاریك ده‌ستگیران کرد و نه‌ویش ئازایانه‌ خۆی له‌ زیندان ده‌رباز کرد و له‌ سالی ۱۸۸۱ دووباره‌ ده‌ستگیران کرده‌وه و خۆی و مال و مندالی یز حیجاز نه‌فیکران، له‌وئ مایه‌وه تا سالی ۱۸۸۸ کۆچی دوا‌یی کرد.

پاده‌وه‌ستا، مه‌لای بابم پیتی ته‌وت: ما هه‌ذه التماثل التي انتم لها عاكفون؟!

نازانم هه‌كه‌یه‌تی مه‌لای بابم له‌گه‌ل مه‌لا نه‌حمه‌دی نۆتشی^(١) نووسیه‌یان نا؟ خولاصه‌: شێخ به‌هائه‌ددین نه‌چته‌حه‌ج، مه‌لای نۆتشی له‌خدمه‌تدا نه‌بی، بابم نه‌و وه‌خته‌له‌به‌غدا بووبوو، هه‌موویان له‌خانه‌قای مه‌ولانا خالید لای نه‌حمه‌د نه‌فهن‌دی مدرسه‌زاده‌موسفیر بوو. پۆژی مه‌لای بابم و مه‌لا نه‌حمه‌دی نۆتشی دائیر به‌معامه‌له‌و موجهامه‌له‌خدمه‌ت شێخ به‌عه‌زه‌قسان نه‌که‌ن. مه‌لا به‌بابم نه‌لێ: باوه‌مه‌لا به‌خوا نه‌فست زۆر نه‌ستوووه‌!

بابم عه‌رزێ نه‌کا: باوه‌مه‌لا به‌خوا نه‌قسم له‌نه‌فسی تو باریکتره‌. نه‌مما به‌ئینساف بدوین: نه‌مپۆ نه‌و عیلم و شه‌رعه‌که‌پیتی نه‌لێن عیلمی زاهیری، له‌نه‌زه‌عه‌وام زۆر په‌زیل بووه‌. تو مه‌لا، من فه‌رخه‌مه‌لا، شێخ به‌نه‌زه‌هه‌ردوو مان جاهیل. نه‌گه‌ر ئیمه‌له‌به‌رده‌ستی ڤاوه‌ستین، عیلم چه‌ند په‌زیله‌، هه‌ندی دی په‌زیل نه‌بی. نه‌لێ: با بپوا نه‌و عیلمه‌هیزه‌، نه‌گه‌ر چ که‌لکی هه‌با، نه‌و مه‌لایه‌نه‌و فه‌رخه‌مه‌لایه‌، له‌به‌رده‌ستی نه‌و شێخه‌جاهیله‌ی ڤانه‌ده‌وه‌ستان. نه‌وه‌ی ئیوه‌نه‌لێ: ته‌زکیه‌ی نه‌فسه‌، من نایکه‌م، نه‌فسی خۆم نه‌که‌مه‌فیدای شه‌رعی رسول الله‌ی (صلی الله‌ علیه وسلم).

حه‌ققه‌ن مه‌لایان عیلمیان ئابروو برد، عوله‌ما بوونه‌خه‌ساره‌تمه‌ندی دونه‌یا و قیامه‌ت. انالله‌.....

٢٥٠/٩

(١) نه‌حمه‌د کورێ مه‌لا عه‌بدوله‌رحمان کورێ مه‌لا نه‌حمه‌ده‌، خه‌لکی گوندی نۆدشه‌ی هه‌ورامانه‌، له‌ ساڵی ١٨١٣ له‌دایک بووه‌ و لای باوکی خۆیتدویه‌تی و پاشان له‌ رواندز لای مه‌لا محمه‌دی خه‌تین خۆیتدویه‌تی و تا ئیجازه‌شی لای نه‌و وه‌رگرتوو. پاش مردنی باوکی، له‌ مزگه‌وتی مه‌لکه‌ندی له‌ سلیمانی نیشته‌جێ ده‌بی و ده‌ست به‌ ده‌رسدانه‌وه‌ ده‌کات، له‌ ساڵی ١٨٧٣ له‌گه‌ل شێخ محمه‌د به‌هائه‌دین ده‌چیت به‌غدا و میوانی موفتی زه‌هاوی ده‌ییت. ناوبراو شیعری کوردی و فارسی هه‌یه‌ و له‌ شیعردا نازناوی (فانی) بووه‌. له‌ ساڵی ١٨٨٤ کۆچی دوایی کردوو.

قه‌شمه‌ری به خه‌لکی ته‌که‌ن و ته‌لین: مسکین، ږه‌عیه، کرمانج!

گه‌لن که‌س به سه‌روه‌ت و به سامان، یا به خانه‌دانی خړی مه‌غروور
بووه، قه‌شمه‌ری به عالهم کردیه، ته‌وه‌نده نه‌چووه خړی بوووته
قه‌شمه‌رجار. ته‌مه سه‌یره، گه‌جهر و گوجه‌ری کونه‌خانه‌دانه‌کانی ږووت
و ږه‌جال، که‌تلاف و که‌تناس، سوخ‌ریه به ږه‌عیه ته‌که‌ن. به خه‌لکی
ته‌لین: مسکین، ږه‌عیه، کرمانج!

(له الحمد) من که‌یفم به قه‌شمه‌ری نایه، خصوص ته‌وانه مولازیم
بن، وه‌لو ئی وا بین، قه‌شمه‌ری لڼی بی، هتتا بابم وه‌سیه‌ته‌کی لڼی
کردم، زۆرم ئیستیفاده لڼی کرد: ږۆله ته‌حقیری نووسراوه مه‌که، ته‌وه‌ی
که‌وته بهر نه‌زهرت موتاله‌عی بکه، حیکایه‌ت بی، هه‌زه‌لیات بی،
هه‌رچی بی.

واقیعه‌ن ته‌م وه‌سیه‌ته‌م به‌جی هینا، وه‌ خیرم لڼی دیت. واقیعه‌ن به
نه‌ندازه ئینسان هیچ شتی لا سووک نه‌بین باشه.
ژن زۆر قه‌شمه‌ری به یه‌که ته‌که‌ن، خصوص ژنه گه‌وره، دائیمه‌ن
خه‌ریکن یه‌کتر بشکینن، هتتا ئیستا به‌ زۆری- قه‌شمه‌ری به می‌ردیان
ته‌که‌ن، ته‌وانیش سه‌که‌کی پیاوان- خوا نه‌هیان ته‌کا، له ته‌حقیری یه‌که.
من هه‌رچه‌نده ته‌ره‌فداری خانه‌دانیم، لاکین له ناخانه‌دانان، پیاوی وا،
ژنی وا هه‌له‌که‌وی، هه‌زار خانه‌دان ئینن.

۲۵۹/۹

تا ژن به‌حورمه‌ت بن نه‌سلی موخته‌ره‌م ته‌ده‌ن!

قه‌ومی کورد، به ته‌که‌ثری زۆر به چاوی هه‌قاره‌ت ته‌ماشای ژن
ته‌که‌ن، ته‌مه خراپه، تا ژن به‌حورمه‌ت بن نه‌سلی موخته‌ره‌م ته‌ده‌ن،
له‌گه‌ل ته‌وه‌شدا له ته‌مسالیانا شیر له بیته‌ده‌ر، چ نیر، چ می.

کورد به‌عزه ژنی زۆر گه‌وره‌یان لی هه‌لکه‌وت، خانزادی هه‌ریری^(۱)، بووک عه‌نبه‌ری شه‌قلاوه‌یی، ئالئانیش ده‌وامی مه‌دره‌سه و عیلم له‌وێ له‌ سایه‌ی ویه. خانمی وه‌سمان پاشای ژنی نایاب بووه. مامۆستا مه‌لاژنه عه‌نبه‌ر وه‌لیه زۆر گه‌وره بووه. بابم غایه‌ت لای به‌ حورمه‌ت و عه‌قیده‌یه ته‌واوی پێ بووه، ته‌رواحی ته‌هاته‌ لا، لام وایه شه‌وی دووشه‌ممو، هه‌ره‌می بابم والیده‌ی نوره‌ددینی برام، هه‌قفه‌ن له‌هو، عیلم و ته‌ده‌ب و ته‌نشه‌ئو ته‌قوا له‌ نایابان هه‌ساب بوو. خه‌جیی مامه‌نداغای خوشکی هه‌مزاغای مه‌نگور، ته‌توت که که‌یسیابانوه سواری ماینی موعه‌ننه‌ک، رهمی هه‌ژده قه‌فی له‌سه‌ر شانی، تیپی سواری به‌دواوه، ده‌هشه‌تی ته‌دا. من به‌ مندالیم دیت، زۆر به‌ هه‌یه‌ت و ئیحتیشام و یقار بوو، شه‌جاعه‌تی مه‌شه‌هووره. زاته‌ن هه‌ر عه‌شیره‌تکی پیاویان ئازابن، ئازان. ئی ترستۆک، ژنیان ترستۆکن. حاصلی ژن مه‌صده‌ری ئینسانن.

ئه‌م‌پ‌و‌ بۆ من ئافره‌تی هه‌یه، کافیه‌ ناو^(۲)، وه‌کی ته‌یمووری له‌نگه، بۆ

(۱) خانزادی هه‌ریری یان خانزادی سۆران یان خانزادی قولی به‌گی کچی هه‌سه‌ن به‌گ، کچیک بووه دوا‌ی کۆچی دوا‌یی میرسلیمان به‌گی برای که له‌ به‌غدا ژه‌هرخوارد کرا، پۆستی میرایه‌تی وه‌رده‌گری‌ت و ده‌بیته‌ نمونه‌یه‌کی جوانی حوکمرانی له‌سه‌رده‌می خۆیدا. ده‌سکه‌وتی باشی بۆ گه‌له‌که‌ی به‌ده‌ست هه‌تتاوه، ته‌نانه‌ت وه‌ک پارچه‌ شیه‌ر له‌ناو خه‌لکی بلاوه که چ پۆلیکی گه‌وره‌ی هه‌بووه، وه‌ک ده‌گوتریت:

هه‌تا خانزاد خانزاد بوو

خانزادی سۆران میر بوو

به‌ردی به‌ستان په‌نیر بوو

ئاوی رووباران شیر بوو.

(۲) کافیه: ناسراوه به‌ کافیه‌ی مه‌لایان (۱۹۸۰-۱۹۰۰)، ناوی کافیه‌ حوسین نه‌حمه‌د فه‌قی مه‌حمود بنجوو بوو. له‌ کۆیه له‌دایک بووه، له‌ پۆزگاری گرانیه‌که‌ی سالی ۱۹۱۷ دا دایک و باوکی له‌به‌ر نه‌بوونی و هه‌زاری ده‌مرن، دوو خوشکی هه‌بوون، گه‌وره‌که‌یان ناوی به‌گم بوو و هاوسه‌ری هه‌مه‌د به‌گی قاله‌ چاوشین بوو، سه‌د و ده‌ سالان زیا، خوشکی دووه‌می ته‌لفیه‌ خه‌زانی حاجی قادری سه‌لمه‌ی بوو. کافیه‌ ده‌بیته‌ ماره‌به‌ری که‌سێک به‌ پێ په‌زامه‌ندی خۆی، بۆیه‌ وازی لی دیتی و خۆی ده‌خیلی مه‌لای گه‌وره‌ ده‌کات و مه‌سه‌له‌که‌ی تێده‌گه‌یه‌نی، ئه‌ویش وه‌ک کچی خۆی

مه لای، سه عی خدمه تی مال و مولک و مه دره سه م نه و ئه یکا، نه و نه بی کار و بارم گشتی موعه ته له.

۲۶۰/۹

مه لایه شیعه بۆ شا ئه نووست!

ئینسانێ بوو مه ستیه فه ندی ناو، کوپنکی هه بوو، ناو هوشیار، لاکین هوشیار مه ستی، ته پ بوو، ئینسانێ ئه دیب بوو، له خدمه ت مه لای بابم حیکایه تیکێ گێڤاوه گۆیا: له سه ر مه سه له یه ئیداری، مه لایه شیعه بۆ شا ئه نووست:

از آن داده یزدان تو را پادشاهی
کی اسایش خلق بر خود کتی فرض
وگرنه تو بر ملک حق نداری
ولله ملک السموات والارض

ئیلاهی نه و ئومه ته له سه ر ئه م حاله چۆن عیلاج نه کرئ؟

۹:۲۷۰

به هه موو کتیبێ ئه وێرم به قورئان نه بی!

ده یارێژئ. کافیه ش زۆر به دلسۆزی خزمه تی مه لای گه وره و به نه ماله ی مه لای گه وره ده کات و به مه لای گه وره ده لیت کاکه و ده بیته هه لسه و پنه ری ئیش و کاری ناو مال و ده ره وه ی مال و نازناوی کافیه ی مه لایان به په زامه ندی مه لای گه وره وه رده گریت. هه موو به بانیه ک ده چیته خزمه تی تا ئیش و کاری ڤۆژانه ی پی بسپه ریت. مه سه وود محمه د له گه شتی ژبانمه که یدا زۆر به باشه باسی کافیه ده کات و نامازه به وه ده دات که زۆر خزمه تی نه وانی کردوه. هه ره ها ده نگه خوشیش بووه و به یتی سه یده وانی به ده نگیکێ خووش و به دلێکی هه زینه وه ده گوت. ته نه نه ت له په رسه ی مه لای گه وره شه دا سه ردولکه ی گوتون و ژنانیش له دوايان گوتوته وه. بۆ زیاتر زانیاری به وانه: کافیه ی مه لایان ۱۹۰۰-۱۹۸۰، حوسین حاجی قادر (ناری)، گۆڤاری که کون، ژماره ۴، حوزه ی رانی ۲۰۰۹، ل ۱۰.

ته‌سه‌یلی قورئان بۆ له‌به‌رکردن، لام وایه ئیره جیی نییه، حه‌قیقه‌ته‌ن قورئان بۆ مه‌لایان نه‌بێ، سه‌هل دیته به‌ر منډال. کۆری جاهیل که‌می به‌ موخافه‌زه بێ، به‌ ئاسانی له‌به‌ری نه‌کا، نه‌مما مه‌لا له‌ زه‌مانی مه‌لایه‌تی بۆی نا‌کړی، چونکی به‌ گوێره‌ی قه‌واعید ته‌ږه‌دودی له‌ عیبارات زۆره، حوزوری موته‌شاییهات لئی تیک نه‌دا، نه‌بێ دائیمه‌ن موراجیعه‌ی نووسراو بکا.

بابم نه‌یفه‌رموو: به‌ هه‌موو کتیی ئه‌وێرم به‌ قورئان نه‌بێ، هه‌ر کتیی لئ نه‌قل که‌م نه‌توانم عیباره‌ته‌کی له‌ نه‌صلی چاتری بۆ دانیم، نه‌مما له‌ گه‌ل قورئان چکه‌م؟!

۳۶۴/۹

خپوه‌تی ناو باغ زۆر خۆشه‌!

خیامی ناو باغات زۆر خۆشه‌، ته‌عریفی خیامت بۆ بکه‌م؟ حاجه‌ت نا‌کا، خیمه‌ بێ و له‌ جه‌ننه‌ت دا بێ. سالی من له‌ خدمه‌تی بابم، فه‌صلی به‌هار، مانگی مارت چوینه‌ بیتوین، یه‌کن له‌ ته‌ره‌ف حکومه‌تی ئیران، نه‌میر جه‌نگ به‌هادور حوسین خان، بۆ موهر هاتبووه‌ بیتوین، خه‌یمه‌ی شاهزاده‌ی وه‌لی عه‌هدی ئیرانی پێ بوو، هه‌لیدا‌بوو، حه‌قیقه‌ته‌ن ئینسان نه‌چووه‌ ناوی، ته‌حه‌ییوری نه‌کرد، له‌و زیبا و زینه‌ت و ئارایش و نه‌قش و نیگار و نه‌سجه‌.

۳۹۸/۹

هه‌م برسییه، هه‌م حزی له‌ شه‌رابه‌!

عیزه‌ت پاشای که‌رکووکی^(۱)، له‌ خدمه‌ت بابم به‌ مونا‌سه‌به‌ گێڤا‌یه‌وه

(۱) عیزه‌ت پاشا کوپی زه‌ینه‌ل کوپی عه‌لی کوپی ئیسماعیل کوپی محمد کوپی بوداق کوپی محمد پاشا صاری که‌هیه‌یه، له‌سالی ۱۸۶۹ له‌ گه‌ڤه‌کی صاری که‌هیه‌یه که‌رکووک له‌ دایک بووه، خوێندنی سه‌ره‌تایی له‌ که‌رکووک و روشدییه‌ی عه‌سکه‌ری له‌ به‌غدا ته‌واو کردووه، پاشان په‌یوه‌ندی به‌ قوتا‌بخانه‌ی عه‌سکه‌ری له

و وتی: یه‌کێ له‌ به‌گناشیان، قه‌روه‌شێ کی پێی نه‌بی، هه‌م برسێه، هه‌م
حه‌زی له‌ شه‌رابه، پاره‌که‌ش هه‌ردووکی پێی نه‌ده‌هات، وتی: بیده‌م له‌
شووشه‌کی گچکه‌لۆکه‌ی شه‌راب، بیه‌خۆمه‌وه، ئاگام له‌ برسێایه‌تیش
نامێتی!

چوو، شووشه‌ شه‌رابی کهری، به‌ ده‌سته‌یه‌وه بوو نه‌گه‌راوه‌ مه‌وقیعی
خۆی. ته‌صادوفه‌ن تێزیککی دوکانی ئاسنگه‌رئ بوو، له‌و وه‌خته‌ ته‌زره
نه‌باری، ده‌نکه‌ ته‌زره‌یه‌ به‌ شووشه‌که‌ی که‌وت، شووشه‌ی ته‌نک و نازک،
شووشه‌که‌ی شکانه‌، به‌ گناشی له‌ دوکانی ئاسنگه‌ر، پاره‌ ئاستیککی له‌ به‌ر
ته‌زره‌ راگرت، وتی: نه‌گه‌ر ئازای ئه‌وه‌ بشکێته‌!

ره‌جا وایه‌ موسولمانان له‌ قوه‌ تدا بینه‌ ئاسن، وه‌ ئیلا وه‌کی شووشه‌ به‌
دانه‌ ته‌زره‌یه‌ نه‌شکێن، خوا بۆ ئیمه‌، په‌ه‌بانیه‌تی لا خۆش نییه‌. أنزل
الحديد فيه بأس شديد، القوة القوة يا اهل المروة، وه‌ ئه‌م یه‌ك دوو
شیعه‌ کوردیه‌ی خۆتان عه‌رز نه‌که‌م:

مه‌لای نادان به‌ عینوانی شه‌ریعه‌ت

حه‌رامی کرد له‌ تو عیلمی ته‌بیعه‌ت

له‌ بزیه‌ هه‌رچی له‌م عه‌رده‌ به‌ ده‌رکه‌وت

له‌ زیڕ و زیو و پۆلا و ئاسن و نه‌وت

به‌ کوللی که‌وته‌ ژێر ده‌ستی فه‌ره‌نگان

چیا و چۆلان نه‌نۆرن وه‌ك پلنگان

ته‌ستبۆله‌وه‌ کردووه‌ و به‌ پله‌ی ملازمی دووهم له‌ سالی ۱۸۸۷ ده‌رچوووه‌. دوا‌ی
وه‌رگرتنی وه‌زیفه‌ی عه‌سکه‌ری له‌ ئاده‌نه‌ و پاشان به‌ پله‌ی ملازمی یه‌که‌م
ده‌گه‌ڕیته‌وه‌ عێراق و له‌ سالی ۱۹۰۷ پله‌که‌ی ده‌بیته‌ عه‌مید. له‌ سالی ۱۹۱۳ به‌
فه‌رمانیکی سولتانی ده‌بیته‌ ئامیر لبوا و والی به‌ وه‌کاله‌ت له‌ شاری به‌صره‌. له‌
حه‌کومه‌تی کاتی نه‌جیب گه‌یلانی له‌ به‌غدا له‌ سالی ۱۹۲۰ پۆستی وه‌زیری
مه‌عاریف و ته‌ندروستی وه‌رده‌گرئ. له‌ سالانی دواتر دا چه‌ند پۆستیکی تر
وه‌رده‌گرئ و له‌ سالی ۱۹۳۲ کۆچی دوا‌ی ده‌کات و له‌ ژوورینکی مزگه‌وتی حاجی
عه‌بدی به‌گ له‌ گه‌ره‌کی صاری که‌هیه‌ له‌ که‌رکووک نه‌سه‌رده‌ی خاک ده‌کری.

بیان نۆرئ، چایان چۆن نه‌کۆلن

هه‌تا که‌ی هه‌ر تۆه به‌رمال به‌کۆلن.

حه‌یف و سه‌د حه‌یف له‌به‌ر غه‌م و نه‌له‌می به‌ده‌نی و ڤووحی،
حه‌فته‌یه‌که‌ چم نه‌نووسینه. ڤۆژی شه‌موو، سعات یانزده، بعد العصر ۱۴ ی
نیسانی ڤۆمی ۱۹۴۰.

۴۵۹/۹

نهرز له سه‌یدان دروسته یان نا؟

نه‌گه‌ر له‌به‌ر درێژی نه‌با، ماجة‌رای بابم له‌گه‌ل مه‌لا عومه‌ری خه‌یلانی
له‌ قارس و بایه‌زید سالی غه‌زای ۱۲۹۳ ی هیجری و وکذا ماجة‌رای
له‌گه‌ل مه‌لا نه‌حه‌مدی تۆتشی له‌ به‌غدايه پێشی غه‌زایه‌ عه‌رزم نه‌کردن،
نه‌ما بۆ جێیه‌ مونا‌سیب بێ، ئینشائه‌للا ته‌حریریان نه‌که‌ین.

۲۱/۱۰

له‌ مو‌حاره‌به‌ی نه‌وه‌د و سێ، له‌ مو‌حاره‌به‌ی ده‌وله‌تی عوسمانی و
ڤووسی، له‌ نه‌وائیلی سه‌لته‌نه‌تی عه‌بدوله‌حمید خانی ثانی، شیخ
عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ جیهه‌تی قارس و بایه‌زید^(۱) سوئال له‌ بابم نه‌کا،
نهرز له‌ سه‌یدان دروسته، یان دروست نیه‌؟

بابم نه‌فه‌رموئ: دروسته‌!

مه‌لا عومه‌ری خه‌یلانی مه‌لا یه‌ مو‌عه‌مه‌ر نه‌فه‌رموئ: دروست نیه‌.
نیستیدال به‌ عیباره‌تی له‌ توحفه‌ی ئیبن حه‌جهر دێتی، وکالزکات کل
واجب کالنذر ودماء النسک.

مه‌لای بابم نه‌فه‌رموئ: مه‌لا عه‌بدولره‌حمانی باپیرم له‌سه‌ر ئیره‌ی
نووسیه: آی کالمندۆر. دوايه نه‌فه‌رموئ: فتأمل فقد غلط فيه الفظلاء.

(۱) قارس ناوه‌ندی ویلايه‌تی قارسه‌ که‌ ده‌که‌وێته‌ باشووری نه‌نه‌دۆل له‌ تورکیا، به‌ هه‌مان شیوه‌ بازیدیش شارێکه‌ له‌ باشووری نه‌نادۆل.

با پیرم که رامتې بووه، زانیتې فاضلې وه کی توو، لیره به غه له ط نه چي، چونکی نه زر نه کا، گونا هی نییه.

شیخ عوبه یدوللا زوری پی خوش نه بی، گهلې ته قدیری ته حسینی عیلمی مه لای نه کا، مع الاسف دوايه له گهل بابم تیک چوو.

۳۲۳/۱۰

نوهش ديعايه ی کاذبه، مومکینه به مليون ټينسانيان پن خه له تاندې!

نمیری جهنگ به هادور میرزا حسین خان، له بیتویتی ږوژی عهرزی مه لای بابمی کړد: نیمامی شافعی فهرموویه تی: علی حبه جنه! مه حبه تهی هزره تی نیمامی عه لی، مه تاله، له ږوژی جهزا شه راره ی ناگری جه هه ننه می له موحیی ږه د نه کا!

مه لا فهرمووی: نه وه ږو ټیمه یه، نه ماما ږو ټیوه علی حبه جنه! شیتیه! وتی: نامان ږوچی؟!

فهرمووی: ټیمه ټیخلاصی هزره تی نه میر و سائیری یارانې کیرامی ږیسالته په ناهمان هیه، لاشک له مه حبه تهی ټیستفاده نه کین. نه ماما ټیوه هرچند مه حبه تهی هزره تی عه لیتان هه بی، بوغزی سائیری یارانې گوزیر، مانیه له ټیستفاده تان، نه وه مه حبه ته مه تال نییه، گه وجیه! وتی: قسم النار والجنة!

مه لا فهرمووی: حاشا ږوژی قیامت به غه یری ته قسمی جه ننه ت و نار، چ ټیشی دی نه، نه ویش عه لی بیښی، خوا موعه ته ل نه بی! ټاه، توخوا نه مه جه ننه ت نییه؟ که سی وا گومان بیا، غه یری خوا ټیکی تر نه وه ته قسمه نه کا؟

بنږی نه وهش ديعايه ی کاذبه، مومکینه به مليون ټينسانيان پی خه له تاندې!

۲۵/۱۰

نیزیک بوو پرووس هجووم کاته سهر ده‌وله‌تی عوسمانی له‌سهر مسوولمانبوونی ژنیک!

له‌ته‌ئریخی (١٣٠٩)،^(١) ئافره‌تی له‌ته‌به‌عه‌ی پرووس مسوولمان بوو، بۆ پیاوئ له‌ته‌ره‌فی سابلان. ده‌وله‌تی پرووس هاته‌هه‌یه‌جان، ته‌ضه‌ییوقی حکومه‌تی ئیرانی کرد. پیاوه‌که و ئافره‌ته‌که، ده‌خاله‌تی شه‌ه‌بنده‌رخانی ده‌وله‌تی عوسمانیان کرد. ته‌به‌عه‌ی عوسمانی له‌وئ پێیان نه‌گوتن: خاریجه! حیمایه‌ی ئافره‌ته‌کیان کرد، نه‌یانداوه‌ دوژمن. نیزیک بوو پرووس هجووم کاته سهر ده‌وله‌تی عوسمانی. ئەملاو ئەولا، که‌شماکه‌ش، به‌سهر حال له‌به‌عه‌زه‌ شروط رازی بوون ده‌ستیان له‌ژنه‌که‌هه‌لگرت. یه‌کی له‌شهرتان ئەمه‌بوو، خارجه‌کان له‌سابلان ده‌رکړن. خارجه‌کان قبولیان نه‌کرد، له‌شه‌ه‌بنده‌رخانه‌مه‌حصووربوون. نیه‌یه‌ت جه‌نابی مه‌لای بابم و عه‌بدوللا پاشای پرواندزی^(٢) به‌ئیراده‌یه‌سه‌ننیه‌بوونه‌مه‌ئموور، به‌سهر وه‌عز و نه‌صیحه‌تی جه‌نابی مه‌لا قبولیان کرد. بۆ مه‌مالیکی عوسمانیه‌گه‌رانه‌وه، چهند ئەموالی صه‌رف کرا، تا پێک که‌وت!

٧٤/١٠

(١) واته‌سالانی ١٨٩١ یان ١٨٩٢ی میلادی

(٢) عه‌بدوللا موخلیس به‌گ کورپی ئەسه‌د به‌گی کورپی ره‌سول پاشایه، له ١٢٧٧ک له‌به‌غدا له‌دایک بووه، له ١٣٠٧ وه‌ک مه‌ئمووریه‌تی لیکۆلینه‌وه‌چۆته‌کوئین و پرواندزی، له‌دوایدا چهند جارێک له‌سه‌لاحیه و مه‌عموره و قه‌لادزی و رانیه و شویتانی ترده‌قائیمقامیه‌تی کردوه، له‌گه‌ل محمد پاشای چه‌چاندا به‌سه‌فه‌ر چۆته‌لاجانی و له ١٣٢٥ له‌موصل کراوه‌ته‌مه‌عاونی مه‌کتوبچی، تا وه‌ختی ئیحتیلال، پاش ئیحتیلال ماله‌که‌ی گواستۆنه‌وه‌هه‌ولێر و له‌سالی ١٩٢٤ بووه‌ئهندامی مه‌جلیسی ته‌ئسیسی و له ١٩٢٥ بوو به‌نویته‌ری هه‌ولێر و له ١٩٤١ له‌به‌غدا کۆچی دوا‌یی کردوه و ته‌نیا یه‌حیا به‌گی له‌پاش به‌جێماوه.

حه‌ره‌می بابم ده‌ستېلاو بوو!

ژن له مالی می‌ردی دزی بکات، نه‌و مال‌ه زور بی به‌ره‌که‌ت نه‌بی. پیوه‌ژنی نه‌ولادی به‌ده‌روه‌ه بی، نیلا دزیان بو نه‌کات، وه‌گه‌لی ژنی ساده‌دل هه‌ن، گواپا به‌په‌حم، ده‌سته‌خوشکیان هه‌ن، نه‌ختی فه‌قیرن، به‌پای پیلان شتیان بو ده‌تیرن، ناتورنه‌مه‌سره‌فی مالی. بابم په‌حه‌مه‌تی خوی لی بی، له‌و‌خصوصه‌زور حالی ناخوش بوو، زه‌خیره‌ی حه‌ف مانگی داده‌نا، به‌شی سی مانگی نه‌ده‌کرد، هه‌ره‌می ده‌ست بلاو بوو، ناگای له‌مالداری نه‌بوو.

۷۶/۱۰

که‌په‌شید په‌زا وه‌فتی کرد قادیانی زور مه‌سروور بوون!

رحمة الله الهندی^(۱) ته‌صنېفه‌کی کردیه‌دائیر به‌ئیباتی ته‌حریفی ته‌ورات و ئینجیل، ئیباتی نه‌سخی ته‌حقیقی موبه‌ششیرات. حه‌ققه‌ن شایانی موتاله‌عه‌یه. وه‌فتی جه‌لیلی زاده‌ئیوب به‌گ جه‌ند نوسخه‌کی به‌ناوی بابم ناردی کوی، بابم (رحمة الله علیه) به‌سه‌ر مه‌لایانی داره‌به‌خش کرد. لکن مع‌الاسف ئیستیفاده‌یان لی نه‌کرد.

به‌لن مه‌لای کوردیان له‌به‌ر نه‌حوو و سه‌رف و ته‌حقیقاتی عوله‌مای به‌لاغه‌ت، (تطاؤل لی لك بالاثمد) فیه‌سی التفات: التفات بو موتاله‌عه‌ی

(۱) ناوی رحمة الله الهندی الکیروانی کوپی خلیل الرحمانه، زانابه‌کی ناوداری مسولمان بووه، له‌که‌یره‌وانه‌ی سه‌ر به‌ده‌له‌ی پایته‌ختی هیند له‌سالی ۱۸۱۸ له‌دایک بووه و له‌سالی ۱۸۹۱ له‌مه‌که‌که‌کوچی دواپی کردووه. له‌ناودارترین قوتابیه‌کانی مه‌لیک شه‌ریف حوسین کوپی عه‌لی هاشمی و هه‌روه‌ها شیخ عه‌بدوللا سه‌راجی شېخی زانایانی مه‌که‌که و سه‌روکی نه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی ده‌وله‌تی هاشمی. له‌گرنگترین کتبه‌کانی کتبی (إظهار الحق) ه.

شتن هاکه‌زا ناکه‌ن، ئیمه بۆ ئیشتاتی پرسیاله‌تی نه‌حمه‌دی موختار، ئیحتیاجیمان به‌ موبه‌ششیرات نییه. ئیمان به‌ پرسیاله‌تی نه‌حمه‌دی، موجیه بۆ ئیمان به‌ پرسیاله‌تی سائیری پوسولی مبشرین. ئمه‌ وا له‌ و نه‌واخیره‌ پیاوئ په‌یا بوو، له‌لای هیندستان، ناوی غولام نه‌حمه‌د^(۱) خه‌لکی قادیان، ئیددیعای ئیصلاح و توفیقی به‌ینی مه‌سیح و موحه‌مه‌دی نه‌کرد، دوايه‌ بووه‌ مه‌سیحی مه‌وعوود و (مبشر به‌). دوايه‌ دیم له‌ موجه‌له‌یه‌ ئیددیعای پرسیاله‌تیان بۆ نه‌کرد، وه‌ ئهم‌ ئایه‌ته‌یان بۆ نه‌کرده‌ به‌شاره‌ت بۆ نه‌حمه‌ده‌ هیندیه‌ی موصلیحی نه‌عه‌زه‌می موحبیی سه‌لام، ده‌وله‌تی بریطانیا العظمی زووری قووه‌ دایه‌. مع‌ انه‌ نه‌ووه‌ل و ئاخیر به‌شاره‌ی ئیشاره‌ی صیدقی له‌ لۆنده‌ره^(۲) هات، حتی سه‌ید په‌شید^(۳) بۆی نه‌نووسی: مه‌سیح صه‌لیب نه‌شکینتی، تو عاده‌ په‌رستوشی صه‌لیب نه‌که‌ی، خادیمی ئینگلیزه‌. مه‌سیحیه‌ت که‌وا زووریان رق له‌ سه‌ید په‌شید نه‌بۆوه‌ که‌ وه‌فاتی کرد، نه‌تباعی قادیانی زور مه‌سرور بوون، نه‌ووه‌ل و ئاخیری دینی ئیسلامی له‌ ده‌ست حه‌ییالان قورتار نه‌بووه‌.

۸۷/۱۰

(۱) میرزا غولام نه‌حمه‌د قادیانی (۱۸۳۹-۱۹۰۸ز) دامه‌زریته‌ری کومه‌لی نه‌حمه‌دیه‌ له‌ قادیانی هیندستان، له‌لای په‌یره‌وکه‌رانی به‌ مه‌هدی و مه‌سیحی چاوه‌پیکراو ده‌ناسرئ، هه‌ندیک‌یشان پێتان وابوو نوێکه‌ره‌وه‌ی ئیسلام بووه‌ له‌ سه‌ده‌ی چوارده‌ی کۆچی. به‌ گوێره‌ی پخوانینه‌کانی ئیسلام هه‌زه‌ره‌تی عیسا له‌ ژیانه‌ و له‌ ئاسمانه‌ و له‌ ئاخیری دوینادا دیته‌وه‌ سه‌ر زه‌وی، به‌لام غولام نه‌حمه‌د پتی وایه‌ عیسا له‌ خاچدان پزگاری بووه‌ و چۆته‌ کشمیر و له‌وئ وه‌فاتی کردوو. له‌دوای مردنی خۆی خه‌لیفه‌ نوره‌دین و له‌دوای ئه‌ویش میرزا به‌شیره‌ددین و له‌دوای ئه‌ویش میرزا ناصر و میرزا طاهر و ئیستاش میرزا مه‌سرور نه‌حمه‌د له‌ شویتی دانیشتون و ئیستا له‌ لهنده‌ن نیشته‌جێه‌.

(۲) لۆنده‌ره‌، واته‌ لهنده‌ن.

(۳) محمد په‌شید عه‌لی. په‌زا (۱۸۶۵-۱۹۳۵ز) له‌ گوندی قه‌له‌مونی لوبنان له‌دابیک بووه‌. بیرمه‌ند و بانگه‌وازیکی دیاری ئیسلامی بووه‌ و له‌ بانگه‌شه‌که‌رانی چاکسازی ئیسلامی بووه‌ که‌ له‌ سه‌ده‌ی چوارده‌ی کۆچی ده‌رکه‌وتن. جگه‌ له‌مه‌ش ناوبراو رۆژنامه‌نووس و نووسه‌ر و ئه‌دیب و زمانه‌وانیش بووه‌. یه‌کێک له‌ قوتابیه‌کانی محمه‌ده‌ عه‌به‌ده‌ بووه‌ و گوڤاری المناری چاپکردوو. جگه‌ له‌ ته‌فسیری المنار زیاتر له‌ ده‌ کتیی تری چاپکردوو.

به ئه‌نواعی به‌هانه له شه‌ری هه‌له‌هاتن!

مه‌لای بابم ڕه‌حمه‌تی خوای لێ بێ، ئه‌یفه‌رموو: له‌ موخاره‌به‌ی قارس و بایه‌زید، یه‌عنی موخاره‌به‌ی سالی ۱۲۹۳. به‌عزێ له‌ ئه‌هالی کۆیه ئه‌گه‌رانه‌وه، ئه‌یانوت: ساوارمان نه‌کولاندیه! به‌عزێ ئه‌یانوت: نێزیکه‌ باران بیاری، خانوومان دلۆپه‌ ئه‌کا، که‌س نییه‌ بیه‌ستیه‌وه! به‌و نه‌وعی عوزر و به‌هانه‌ هه‌له‌هاتن، له‌ کولانی کۆیه، که‌ ئه‌خولانه‌وه ئه‌تگوت: پۆلا کپۆژن، دائیم ده‌ست له‌سه‌ر خه‌نجه‌را! به‌لێ چه‌رپ پیاوی بێ ئه‌وێ، به‌ لاف و گه‌زاف و خۆ هه‌له‌سه‌کاندن نابێ.

۹۸/۱۰

ئه‌کشری خوتبه‌، خوتبه‌ی نۆک و نیسک و عاشوورا و شتی وایه!

بۆ ئیستیماعی خوتبه‌ بپۆن بۆ مزگه‌وته‌ی گه‌وره‌، دیاره‌ مه‌قسه‌د له‌ جوومه‌ خوتبه‌یه‌، نوێژ هه‌موو پۆژێ هه‌یه‌، قه‌ومێ بجیه‌ مزگه‌وت، کۆبینه‌وه‌ گۆیان له‌ خوتبه‌ نه‌بێ، یاخود گۆیان لێ بێ وه‌ تیی نه‌گه‌ن، وه‌کی کوردان چ فائیده‌ی هه‌یه‌؟ خوتبه‌ هه‌فته‌ به‌ هه‌فته‌ ده‌رسیکی عموومییه‌، بۆ فه‌همی لازمه‌ زۆر سه‌عی بکری. مه‌علومه‌ ته‌علیمی عه‌ره‌بی بۆ قه‌ومی کورد، مه‌سه‌له‌ن، موشکیله‌ ئه‌مما ته‌رجه‌مه‌ یاخود خوتبه‌یه‌ به‌ زوبانی قه‌وم، دانانی بۆ مه‌لای خه‌تیب سه‌هله‌، با ئه‌رکانه‌کانی هه‌مووی عه‌ره‌بی بێ، وه‌عه‌زه‌ که‌ کوردی بێ مه‌سه‌له‌ن، لازمه‌ خوتبه‌ نوێ بێ، به‌ گۆیه‌ری ئه‌حوالات بیگۆرن. لاکین مع‌ الاسف ئه‌مپۆش علی الاکثر کۆنه‌ خوتبه‌ی جه‌وت سه‌د سال پێش ئه‌مپۆ دانراو ئه‌خون، باوه‌ر ناکه‌م له‌و عه‌صره‌، غه‌یری بابم وه‌ من، که‌س خوتبه‌ی نوێی خۆی به‌ نه‌سه‌ت حال و وه‌قت بخوێنی. وعلی الاکثر مه‌لای زۆر گه‌وره‌ و به‌ قسه‌ت، خوتبه‌ ناخوون، پیاوی عادی له‌ بازار هه‌له‌ستێ، ئه‌چێته‌ سه‌ر مینه‌ر. چوومه‌ موصل به‌عه‌ده‌و چوومه‌ به‌غدا، زۆر موته‌سه‌سیر بووم،

ته‌ئه‌سوفم کرد بۆ ئه‌و مینه‌ر و می‌حرابانه. مینه‌هری ئه‌عزهمیه، مینه‌هری ئاستانه، حه‌یف سه‌د حه‌یف یه‌کێ وه‌کوو بابم، له‌سه‌ر ئه‌و مینه‌هرانه نه‌خوونێ، قوبه‌ی مزگه‌وت نه‌هێنێته‌هه‌ژان! ئه‌کشری خوتبه، خوتبه‌ی نۆک و نيسک و عاشوورا و شتی وایه، عه‌لاوه‌ی ئهم سه‌یثانه، له‌هه‌موو مزگه‌وتێ مەر‌قه‌دیک‌ی لێ هه‌یه، ئه‌ننه‌هو خوتبه‌ به‌ناوی ئه‌و زاته ئه‌خوێندری، وه‌ی له‌و بلعه‌ته‌!

نازانم تا‌که‌ی ئه‌وه ده‌وام ئه‌کا؟

له‌تایفه:

وامزانی یه‌ک دوو ساڵ پێش ئه‌مسال، مودیری ئه‌وقافی به‌غدا ئه‌مر ئه‌کا: جه‌معی له‌ عوله‌مای دارالسلام له‌ دائیره‌ کۆبینه‌وه، مه‌لایان له‌میعاد دا ئه‌چن، مودیر ئه‌فهرمووی: لازمه‌ ئه‌و کۆنه‌ خوتبانه‌ ته‌رک که‌ن، خوتبه‌ی نوێ دانێن، به‌ گوێره‌ی زرووف، چی لازمه، به‌سه‌ر عیادی خوا قیرانه‌تی که‌ن.

مه‌لایه‌کان ئه‌فهرموون: زۆرباشه. لی‌جنه‌یه‌ له‌ عوله‌مای بوله‌غاء ته‌شکیل ئه‌که‌ن، دیوان الخطب ئ دانێن، به‌عه‌ده‌هو وه‌لی ئه‌مر ئه‌مرکا له‌سه‌ر مه‌نابیری عێراق ئه‌و خوتبانه‌ بخووندریته‌وه.

یه‌کێ له‌ مه‌لایان (ناقل ناوی نه‌ده‌زانی) وتی: من قسه‌یه‌ ئه‌که‌م، به‌ موساعه‌ده‌ی ئیوه: ئه‌وه‌ی نوێژی جومعه‌ ئه‌کات، چه‌قال و به‌قال و کت و کۆر و ته‌قاویت و حه‌ممال و پینه‌دۆزن. ئه‌وانه‌ خوتبه‌کانی کۆنیان لێ ده‌وه‌شیته‌وه. هه‌ر وه‌قتی وزه‌را و نوواب و ئه‌عیان و ئه‌عمیده و ئه‌ساطین و زوعه‌ما و ڕه‌ئه‌سای به‌له‌د هاته‌ن جومعه‌یه، به‌ ته‌یعه‌تی خۆی، خه‌تیب و خوتبه‌ ئه‌گۆڕێ، لیسان ته‌به‌ددول ئه‌کا. ئیستا خوتبه‌ی عه‌صری بۆ کینی دانێن؟ بۆ کینی بخوێنیته‌وه؟

ناقل وتی: گه‌لێ لومه‌ و ته‌حقیریان کرد، ئه‌مما حه‌قیقه‌ت شایانی ئه‌نا و ته‌بجیله.

بابم و یازده ڤیاو و ئافره ته که!

ڤۆژئ له هه یوانی حوچره ی مزگه وتی گه و ره ڤاوه ستابووم، دیم یانزه
کهس هاتن، بهرمال به کۆل، وتیان: بابت ته شریفی له کوئییه؟ ئیشی
شه رعیمان ڤییه!

وتم: ته شریفی له مالییه!

وتیان: ڤئی ده بی؟

وتم: نا!

ئهوان به ناو بازاری، من به سهربانی بازار ڤهاتین بۆ لای ماله وه. به
خدمهت بابم موشه رره ف بوون، ده ستیان زیارهت کرد، به کئی له مه یانه
ههستا وتی: قوربان من ئیددیعام ههیه لهو کابرایه، ژنی منی ماره ی
کرديه! ژنی به شاهید و ئیشتات له تهحتی نیکاحیه، ئه وه ماره ی کرديه!
فه رمووی: کوا شاهید؟

دوو کهس ڤاستبوونه وه وتیان: اشهد بالله و برسوله ئه و ئافره ته
مه نکوچه ی ئه و ڤیاوه یه، ئیمه شاهیدی نیکاحین، وه تا ئیستا له ژیر
نیکاحی دا ماوه!

یه کئی ههستا وتی: قوربان ئه و ژنه، نه ئی ویه، نه ئی ویه، ئی منه!
شاهید دوو کهس له مه یانه شاهیدیان دا، ئه وه جهوت له یانزدان.
به عده هو یه کئی دی ههستا و وتی: قوربان ئه و ژنه نه ئی ویه و نه
ئی ویه و نه ئی ویه، ئیشاره ی بۆ میرده کان کرد، ئی منه!
شاهید دوو کهس شاهیدیان دا، ئه وه چوار میرد و شهش شاهید. تلك
عشرة كاملة.

یانزدهمین ههستا وتی: قوربان ئه و ئافره ته، نه ئی ویه، نه ئی ویه، نه
ئی ویه و نه ئی ویه، ئی ڤیاوئ تره له فلان دئی ڤشده ر. وه ئه و ئافره ته
هه لاتووه، به و صوره ته موته سه للیله میرده ی کرديه. ومن العجایب
موله ققینی هه مووی، مه لا ته های بۆ گدی بووه!

له سه‌دا سی ژن و پیاو سووره‌تی مولکیان له‌بهر بوو!

له ئەوانیلى نەشتەتی ئیمە له کۆیه، وه‌قتە بۆلیم: له سه‌دا سی، ژن و پیاو ئەو سووره‌ته (الملك)یان له‌بهر بوو. وه‌ختی مه‌تیان ئەهاویشه ناو قه‌بر، جه‌ماعه‌تی زۆر، ده‌وری قه‌بریان ئەدا، سووره‌ی ته‌بارکه‌یان ئەخویند. وه‌عه‌ده‌ی زۆر له ژنان سووره‌ی که‌هف، یاسین، حامیم دو‌خان، إذا وقع ه‌یان له‌بهر بوو. گویم لێ بوو، پیره‌ژنی خه‌ره‌کی ده‌پێست، وه‌ سووره‌ی یاسینی ئەخویند. ئیستا ئەوه‌ نه‌ماوه، خه‌لکی له‌بهر تر و زه‌ری ده‌رویش و سو‌فیای ئاگایان له‌ قورئان نه‌ما. راب‌یعه‌ی عه‌ده‌ویه^(١)ی کوردان، وه‌لیه‌ی کامیله‌ مه‌لاژنه‌ عه‌ن‌بهر، مه‌رقه‌دی پ‌ر له‌ عه‌ن‌بهری ر‌ه‌حه‌تی ئیلاهی لێ بێ، بۆ ته‌ریبه‌ی ژنان، رو‌کنی عه‌زیم و بێ نه‌زیر بوو. نه‌میستوه‌ له‌ کوردان، سه‌ییده‌به‌کی وه‌کی وی، هه‌لکه‌وتی، واقیعه‌ن سه‌ییده‌ی شه‌ریفه‌ی که‌ریمه‌ی سه‌ید عه‌بدولکه‌ریمی به‌رزنجی حه‌رمی بابم، والیده‌ی نوره‌ددینی خاتوو زینه‌ب، له‌ عیلم و ئەده‌ب و عیلم بێ هه‌وتا بوو. ر‌ه‌حه‌تیان لێ بێ، ر‌ۆیین!

١٧٦/١٠

(١) ناوی أم الخير رابعة کچی ئیسماعیلی العدویة البصریة القیسية یه، به‌یه‌کیک له‌ نموونه‌کانی ژبانی ر‌وحی له‌ ئیسلامی سه‌ده‌ی دو‌وه‌می کۆچی داده‌نری، زانیاری له‌باره‌ی ژبانی که‌مه، به‌شیک‌ی ده‌چینه‌ ناو بواری ئەفسانه‌وه، له‌ به‌سه‌ له‌دایک بووه و له‌ سالی ١٨٥ کۆچی وه‌فاتی کردووه، به‌یه‌کیک له‌ زاهیده‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌کان ناسراوه، هه‌تا له‌باره‌ی گو‌تراوه‌ که‌ پیاویکی دو‌نیایی به‌ رایعه‌ ده‌لێت: چیت پێسته‌ داوام لێ بکه. ئەویش ده‌لێ: من شه‌رم ده‌که‌م داوای دو‌نیا له‌و که‌سه‌ بکه‌م که‌ خولقینه‌ری دو‌نیایه، چۆن داوا له‌ که‌ستیک بکه‌م که‌ ه‌یچی نه‌خولقاندبێ و خاوه‌نی ه‌یچ نه‌بێ. بۆ زیاتر زانیاری پ‌روانه: جمالیة الرمز فی الشعر الصوفی- محی الدین ابن عربی نموذجا، رسالة ماجستير، هدی فاطمة الزهراء، كلية الاداب والعلوم الانسانية، جامعة ابی بکر بلقاید، الجزائر، ٢٠٠٦م، ص ٨١.

به سه ره ها تیکی مهولهوی شاعیر!

له بابم بیست، فهرمووی: ده فعهیه مه لا عه بدولره حیمی مهولهوی^(۱)
 نه چیه سلیمانی. جه ماعاتی له ساداتی کیرام له خدمه تی داده نیشن.
 به عزئی ئەلین: سه ییدی ئەولادی الرسول هه رچی بیکا، عه فوه!
 مهولهوی ئەفهرمووی: ئەوه خاصی پیاوانیه یا بۆ ژنانیشیان وایه؟
 زۆر مونه عیل ئەبن. حه زره تی کاک ئەحمه د ئەو گفتوگویه ئەیه ته وه،
 زۆر خۆی له خزمه کانی عاجز ئەکا به شیده ده ت له وه نه وعه قسانه مه نعیان
 ئەفهرموئی.

۱۸۳/۱۰

چاوپیس!

هه رچه ند ئینسان عیله ته حه قیقی نازانی، ئەمما چاوپیس چاویتی
 ئینکار ناکرئی، عه جایه ته ئیری. شه خسی هه بوو له کۆیه خوا عافووی
 کا، زۆر عه جایب بوو، خیکایه تی زۆره، له ئە تراف شوهره تی ساندبوو،
 خۆیان لێ ئە پاراست. رۆژی چاوی به جوانه ماینه ک کهوت زۆر جوان

(۱) ناوی سه ید عه بدولره حیم کورێ مه لا سه عید و له مالباتی پیر خدری شاهۆن، له
 سالی ۱۸۰۶ له گوندی سه رشاته ی ده فهری تاوه گۆزی له دایک بووه، لای باوکی
 قورئانی خوێندوو و بۆ ده رس خوێندن چوووه پیاوه له هه ورامانی لهۆن و ناوچه ی
 مه ربوان و سنه و بانه و پاشان چۆته سلیمانی و له مزگه وتی گه وره ماوه ته وه، له و
 کاته دا هیشتا شیخ مافی نۆده یی (خاوه نی لۆغه تنامه ی مه نزوومی ئەحمه دی) له وئ
 مامۆستا بووه، دواتر چوووه ته هه له بجه و جوانرۆ و جاره کی دی چۆته وه سنه و پاشان
 هاوێته وه سلیمانی و لای مه لا عه بدولره حمانی نۆشه یی ئیجازه ی زانستی وه رگرتیه.
 مهولهوی له گه له ک جینگه مه لایه تی کردیه و له کۆتاییه کانی ته مه نی دا، کتیبخانه ی
 سووتا و گه له ک ده ستووسی فه وتاون، هه روه ها عه نبه ر خاتوونی هه فزینی وه فاتی
 کردیه و حه ف سال پێش مردنی خۆی، چاوی کۆر بوون و به هۆی کۆریه وه
 له سه ر ولاغه کدی ده کهوئ و پشته ده شکێ و به و سه به به له سالی ۱۸۸۲ وه فاتی
 ده کات و له سه رشاته بن ئاخ ده کرئ.

بوو، له ده‌ور و پشټی داکی گه‌مهی نه‌کرد، وتی: پف چند جوانه؟
دووسې شه‌قاوی هاوټ، جوانیه که له‌رزی له‌رزی، ږاقه‌نا، مرد!
مه‌لای بابم فرمووی: پیاوئ هه‌بوو زور چاوپیس بوو، ږوژئ
ته‌ماشای تیره‌کی کرد، له‌سر دارئ نیشبوو، وتی: چاوی چند جوانه!
ده‌رحال تیره‌که چاوی ږزا، که‌وته خوار!

۲۲۸/۱۰

ته‌حمده پاشای بابان!

بابم فرمووی: له حاجی مه‌لا به‌کراغایان پرسې: کوو تیده‌گی له
ته‌حمده پاشای؟ فرمووی: پاشای ده‌وله‌تی عوسمانی به‌مالی خوی
ده‌نازی، فکری په‌نجه‌بازی له‌گه‌ل ټاوروپای هه‌یه، به‌و لویژره عه‌سکه‌ری
چون نینسان وا مه‌غروور نه‌بی؟ زور نه‌چوو هه‌لات، چوو عرووسیات،
دوايه به‌واسیطه‌ی ږووس ده‌خاله‌تی درایه چوو ته‌سته‌نبول، حکومه‌تی
بابان منقرض بوو.

۲۳۹/۱۰

به‌سهره‌اتی جنوکان!

ماموستا مه‌لا ته‌حمده ږه‌حمه‌تی خوای لی بی، فرمووی: جین
په‌له‌یان لی کردم کچه‌که‌م لی ماره‌که‌ن.
وتم: باشه، به‌شهرتی شاهید له‌خومان بی.
قبولیان نه‌کرد، وتیان شاهیدیش له‌خومان بی!
منیش قبولم نه‌کرد.
ماموستا پیاوی درو نه‌بوو.
بابیشم له‌تیره‌ف جن نه‌ساغیه‌کی به‌سهره‌ات، نازانم نووسیم یان نا؟
موجه‌له‌ن شه‌وئ دوو ته‌جینه دینه خزمه‌تی ته‌لین: بو سونالی ته‌لاق
هاتینه خدمت. ته‌فرموئ. ټیوه مه‌لاتان نیه؟
عهرزی ته‌که‌ن به‌لې، هه‌یه، ته‌مما هه‌زمان کرد یتینه خزمه‌ت توو.

ته قیری ته لاقه که نه کهن. مه لا نه فهرمووی: ته لاقان که وتووه.
نه وانیش لایان گران نه بی، عهرزی نه کهن نه مه نه چینه هۆده ی بن
دهر که ئینتیزاری جوابی خوش نه کهین.

سبه ی چوومه خدمت بابم مضطربم دیت، تا پینچ پۆزان له عه زابن
دا بووم، خودا بزانی وه قت بوو دلم دهرچی له غه مان، نه یفه رموو: فه تاوا
بینه ته ماشاکه ته حقیقی نهو ته لاقه بکه. توحفه بینه به دیققه ت بنۆپئی.
پۆژی فهرمووی: ته له غرافی بابم بۆ هاتییه له مه کهکه نه فهرمووی: دیققه ت
که لهو مه سه له، پۆژی په نجه م پاش نیوه پۆ فهرمووی: کی لیره یه؟
عهرزم کرد: بهنده.

فهرمووی: چابوومه وه، ثم الحمد لله!

پاشان ماحه رای بۆ گنیرامه وه، وه دائیمه نه یفه رموو: ئاگاتان لهو
میوانانه بی، له هۆده ی، له بن دهرکه ی نه چووین، چ میوان نه بوو.
فهرمووی لهو وه قته دا وامزانی چوونه خدمت بابم، نه وعه ن ما، شکاتیان
له من کردبوو، نه ویش موخابه ره ی له گه ل کردم، تا نه مرۆ جوابم دانه وه.
به ته لاق نه کهوتن مه سروور بوون، پۆیین، وه لیم گه ران. وه بابم زانی
نه بووه هیچ خه له لی هه بی، له هه موو جیهه ت قیوای به ده نی و پرووحی و
ده ماغی زۆر کامل بوو.

۲۸۱/۱۰

من و بابم!

من دائیمه ن له خزمه ت بابم بووم، بچووبا ههر مه جلیسی له خدمه تی
نه چووم، مه لا یه حیای کوپی شیخ عه بدولره حمان، شیخ موحه ممه د
سه عیدی وحید الالب، لیره قازی بوو. پۆژی به منی وت: عه جاییم دئ
توو نه وهنده ملازمی خدمه تی بابتی؟!

وتم: نه من زۆر عاجباتیم دئ، بهو چه ند قرووشه ی نه وهنده دوور
نه که ویه وه له بابت!

حه ققه ن نه ولادی چاک و به قیمه ت دائیم بهر نه زه ری بایان بن،
نیعه تی گه وره یه.

۲۹۶/۱۰

شیخ عبدالرحماني تالهباني و فقيره‌که!

باوه‌ر مه‌که‌ن که‌سې نېطعامی طه‌عام بکا، وه لیاس بیه‌خشی، بۆ ږووتی موسته‌حق، خوا جلکی نه‌کا. له بابم بیست، فهرمووی: له خدمت شیخ عبدالرحماني تالهباني بووم، فقیرئ هات، وتی قربان ږووتم!

چاوی گټړا، شه‌خسې عه‌بایه‌کی له‌به‌ر بوو، فهرمووی نه‌و عه‌بایه‌م بده‌رئ!

عه‌بای وه‌رگرت، هۆده‌یه‌ گچکه‌ له‌ جه‌نبی غورف‌ه‌ی مه‌جلس بوو، شیخ چووه‌ نه‌و هۆده‌، بانگی پیاوه‌کی خوی کرد، فهرمووی: نه‌و جلکانه‌ بده‌ نه‌م فقیره‌، نه‌ما هیچی لی مه‌گټړه‌وه‌. وتی: به‌لئ!

شیخ هم‌وو لیاسی خوی ه‌تا کلاو و میزه‌ر بۆ سائیله‌که‌ی نارد، خوی هاته‌وه‌ مه‌جلس، عه‌بای کا‌برای له‌ خۆوه‌ پټ‌چابوو. دان‌شت سروورئ زۆر عه‌زیمی له‌ ږوواندا دیار بوو، هه‌نده‌ی پټ نه‌چوو، بوخچه‌کیان لیاس ه‌تا خدمت، چووه‌ نۆده‌که‌ی گچکه‌ یه‌که‌ به‌ یه‌که‌ پارچه‌ لیاسه‌کانی له‌به‌ر کرد، دوايه‌ بانگی پیاوه‌که‌ی کرد، فهرمووی: ساعته‌که‌ی منت نه‌دایه‌ فقیره‌که‌؟

وتی: به‌لئ قربان دامئ!

فهرمووی: درؤی نه‌که‌ی، مه‌عنای چی؟ نه‌وه‌ی دراوه‌ به‌ فقیره‌که‌ هم‌ووم چاتر بۆ هاتیه‌، سعاتی تیا نیه‌. مه‌جبوره‌ن کا‌برا وتی قربان س‌عاته‌که‌ زۆر چا بوو، حه‌یفم هات، بیده‌مه‌ نه‌و فقیره‌.

فهرمووی: خراپت کرد، ئی چاترم بۆ ده‌هات.

له‌ شیخ عه‌لیم بیست فهرمووی: له‌ خدمت بابم یه‌عنی شیخ عبدالرحماني تالهباني ږاوه‌ستا بووم، فقیرئ هات، وتی: ده‌رپټم دږایه‌، نوټرم دروست نیه‌!

شیخ فرمووی: عه‌لی گه‌لی که‌س بۆ دونیا‌یان دا‌که‌ندی، با من بۆ خوای دا‌که‌نم!

ده‌رپیی له پیتی خو‌ی دا‌که‌ند و دایه فه‌قیره‌که‌!
 نه‌گه‌ر نه‌و مه‌ئاظیره له مه‌عبووده‌کی شی‌عان واقیع بو‌وبا، چه‌ند سووره‌تیان له حه‌ق نازل نه‌کرد، خوای ته‌عالان قسه له نه‌شخاص نا‌کا، نه‌نۆرپته نه‌عمال.

۳۲۵/۱۰

کاسه‌ی دروست‌کراو له قور‌ی که‌ربه‌لا!

ته‌نریخنی له‌مه‌وپیش ئیک‌ی له ئومه‌رای عه‌جه‌م، نه‌میری جه‌نگ به‌هادور میرزا حس‌ین خان ها‌ته بیتوین، له‌گه‌ل بابم مولاقاتیان کرد، منیش له خدمه‌تی دابووم. تا‌قمه‌ی ئاو‌خواردنه‌وه‌ی هه‌بوو، ده‌سته‌باشی زیو، مونه‌ققه‌ش، تاسه‌ی زیر موحه‌للی، پیاله موزه‌بین، به تیل و زیر، وه دانه دانه‌یی جه‌واهیر له مه‌یانی دیار، شتی مائیل به سیاهی نه‌یانوت: نه‌مه له قور‌ی که‌ربه‌لای مه‌علا دروست کراوه. بۆ ته‌به‌رپوک نه‌میر ئاوی پی نه‌خواته‌وه.

وه کو‌رپ هه‌لی نه‌گرت، نه‌گه‌ر بۆ جینه‌ چو‌وبا، ناو (عه‌لی مه‌عصوم) نه‌یوت: په‌نجه‌یی ئاقتابه.

نایا نه‌وانه له‌و پیالانه‌ی جه‌ننه‌ت نه‌خۆنه‌وه؟

۴۸۶/۱۰

عوله‌مای کوردان

بابم فرمووی: له به‌غدا ږوژنی چوومه لای عه‌بدول‌ره‌حمان نه‌فه‌ندی نه‌و وه‌قتی نه‌و نه‌قیب نه‌بوو، باسی عوله‌مای کوردان کرا، زۆر ته‌قدیری کردن، وتی: مه‌لای کورد هه‌رچه‌نده له عه‌ره‌بی دا زۆر بالا‌یی، نا‌گه‌یته مه‌لایه که نه‌سله‌ن عه‌ره‌ب بـ، بۆ ئیستیشهاد چه‌ند نه‌بیاتی مو‌فتی زه‌هاوی خونده‌وه، نه‌شعاری به‌لیغ و فه‌صیح، نه‌مما ته‌ماشاکه‌ن، چ نسه‌تی نیه، له‌گه‌ل نایه‌تی فاما‌من اع‌طی...

بابم فهرمووی: وتم سبحان الله کأنه حزره‌تی سه‌یید له که‌لامی به‌شهر چی نه‌دۆزیه‌وه، موقابه‌له‌ی که‌لامی زه‌هاوی کا، مه‌جبوره‌ن ته‌شه‌یوئی به‌ نایه‌تی قورئان کرد.

حه‌قیقه‌ته‌ن غه‌فله‌تی عه‌جیبه، وابزانم بابم له ته‌نریخی ۱۲۹۲ی هیجری^(۱) چوو‌بووه به‌غدا و موصل و به‌صره، هه‌مووی یه‌ک ویلایه‌ت بوو. والیه‌ ئیداره‌ی نه‌کرده، دوا‌ی حه‌رپی نه‌وه‌د و سێ، کرایه‌ سێ ویلایه‌ت.

۵۲۸/۱۰

سه‌لاوه‌تی من بووه حه‌فتسه‌دا!

بابم فهرمووی له به‌غدا شه‌وئ چوو‌مه خدمه‌ت حزره‌تی کاک نه‌حمه‌دی شیخ له ئاستانه موسافیر بوو، شه‌وه‌که شه‌وی جومه‌ بوو، پاش نوێزی عیسا فهرمووی: با نه‌ختی سه‌لاوات لیده‌ین!

ده‌ستمان کرد به سه‌لاوات لیدان، به دزی. ئیمه ده‌وری ته‌سیحمان ته‌واو نه‌بوو‌بوو، شیخ فهرمووی: ئی من نه‌وه حه‌وت سه‌دا! پاش سه‌لاوات، شه‌خسێ حاجی مه‌لا عه‌بدوللای حاجی مسته‌فای بابی تاهیر چه‌له‌بی خۆمان عه‌رزێ کرد: قوربان ئیزه‌اری نه‌وه‌نده سه‌لاواته باش بوو؟

فهرمووی: نا، لام وابوو ئی ئیوه سه‌دی ته‌واو نه‌بووه، ئی من حه‌وسه‌د. عوجه‌کم هاته‌ دل، له ترسی عوجب ئیزه‌ارم کرد، تا خیرم نه‌میتێ، وه نه‌فسم بشکێ!

گه‌لێ جار مامۆستا مه‌لا نه‌حمه‌دی کۆر^(۲)، به پۆژوو نه‌بوو، پۆژی

(۱) ده‌کاته‌ سالی ۱۸۷۵ی میلادی.

(۲) مه‌لا نه‌حمه‌دی کۆر کورێ بابا‌په‌سووله، له نه‌وه‌ی پیرخدری شاهۆیه له سالی ۱۸۲۵ له گوندی تۆمه‌رگۆمه‌تی کۆیه له‌دایک بووه. له سالی ۱۹۱۶کۆچی دوا‌یی کردوو. مه‌لای گه‌وره زۆری خۆشویستوه و له ته‌فسیره‌که‌یدا زۆر په‌سنی ئاکار و ته‌قوای ده‌دا.

دریژ، گهرم، چاره‌گنی پێش مه‌غریب، له‌سه‌ر قسه‌ی من، یا که‌سێتر:
تووخوا مامۆستا نه‌گه‌ر نه‌ودانه ئالی بالیه‌ی نه‌خۆی!
مه‌سه‌له‌ن، ده‌رحال نه‌یخوارد، به‌ دزی به‌ منی نه‌فه‌رموو: نه‌وه‌م بۆ
باشتره، نه‌فسم زۆری پێ ناخۆشه‌ نه‌لێ: بۆ چاره‌گنی، نه‌جری پوژی
نه‌به‌ی!

به‌لێ هه‌رچی پیاو چا‌ک بیکه‌ن، له‌ وێج‌دان و زه‌وق خۆشه، نه‌مما به
ته‌قلید زۆرم لا گه‌رانه، بێ مه‌عنایه. به‌عزێ زه‌وات نه‌که‌ونه مه‌قامی
شه‌ه‌ود، نه‌نه‌هو غه‌یری خوا که‌سیان لا نامێتی، نه‌وانه به‌س زیکری
جه‌لاله‌ نه‌که‌ن، الله‌ الله‌ الله‌ هه‌تا هه‌رفی نیدا‌شیان لا نییه. به‌لکو له‌فز
نامێتی، نه‌که‌ونه مه‌حزی یاد، زۆر چا‌که، زه‌وقیه، وێج‌دانییه،
له‌خۆچوونه، له‌ خه‌وبوونه، مه‌حوه. نه‌مما که‌س نه‌ینی، نه‌وه‌نده
مه‌شغوولی دنیا، نه‌سه‌له‌ن خ‌وای له‌ یاد نییه، زیکری نه‌فی و ئیثبات نا‌کا،
نه‌لێ: یاد غه‌یری تیا به‌!

مونا‌فیکێکی به‌راستی، یاد خ‌وات کردیه؟ نه‌وانه نه‌وه‌نده به‌ ته‌ماعن،
خه‌ریکی دونیان، وه‌کی کوردی نه‌لێ: به‌ ددانی مووی له‌ قوونێ سه‌ی
ده‌ردیتێ! زیکری لا إله‌ إلا الله‌ ی نا‌کا، وه‌ک به‌ له‌عنه‌ت بێ، ته‌قلیدی
جه‌هاله‌ت و حه‌ماقه‌تی به‌عزێ ته‌فسیری نیعمه‌ت به‌ نبوه‌ت، به‌عزێ به
قورئان نه‌که‌نه‌وه.

٥٤٤/١٠

له‌ مه‌که‌که‌ بابم هاته‌ پوو‌جدان، من ئه‌گه‌ریام!

بابم فه‌رمووی که‌ سه‌یدای مه‌جذوب هاته‌ کۆیه، له‌به‌ر په‌نجه‌ره‌ی
لای شه‌رقی مزگه‌وت جێمان بۆ چا‌کرد. که‌ هات نه‌یتوانی له‌وێ
دانیشی، فه‌رمووی:

زه‌واتی زۆر گه‌وره‌ لێره‌ دانیشینه، نه‌من ناتوانم له‌ جێ وان پو‌نیشم!
فه‌رمووی: دوا به‌ هاته‌ به‌رچاوم، به‌ عه‌یانی، دلێ هێنا مه‌ ده‌ری، به
قه‌له‌م به‌ر که‌ی به‌عه‌زه‌ زه‌رنووقه‌ زه‌رنووقه‌ی وه‌کی ژه‌نگی لێ نه‌کرده‌وه، تا

خاویڤن بۆوه. دوايه به قه‌له‌مێ واضح به میدادی نوورین، که‌لیمه‌ی الله ی له ده‌وری دلم نووسی، دلی له جیی خۆی دانامه‌وه.

بابم فه‌رمووی: له مه‌که‌که بابم هاته ڕووحدان، من ئه‌گر بام. فه‌رمووی: عه‌بدوللا مه‌گری، ئه‌و که‌لیمه‌ی الله که سه‌یدا مه‌جزووب له ده‌وره‌ی دلمی نووسیه، هه‌ر ماوه، نه‌کوژایه‌وه!

ئه‌جا ئینسان به که‌سێ وه‌ک حاجی مه‌لا عه‌بدوللا و حاجی مه‌لا ئه‌سه‌دی جه‌لیزاده ڕپێ حه‌کایه‌تی چکه‌لۆکه: بابم نیوه کاره‌کی هه‌بوو، ئه‌مین ئه‌حمه‌د حاجی، هه‌موو سالی عه‌رزێ مه‌لای ئه‌کرد: گاجووتی ئی توو، یا دوو مردينه. ئه‌بێ گاجووتی یا دوو گاجووت بکړی! ئه‌یفه‌رموو: ئه‌دی ئی توو نامرن؟

ئیه‌وت: نا!

ئه‌یفه‌رموو: بۆ؟

ئیه‌وت: کاری خوايه، قه‌زا و قه‌ده‌ره، ئی توو ئه‌مرن، ئی من نامرن! ئه‌یفه‌رموو: ئه‌وه چ مه‌عنای نیه، قه‌زا و قه‌ده‌ر هه‌ر بۆ گاجووتی من هه‌یه، بۆ ئی توو نیه!

دوايه فېرو قیلێ جوتیار و نیوه‌کارانیان عه‌رز کرد، ئه‌وجا گاجووته‌کانیان هاویشه به‌ر یه‌ک، یه‌عنێ هه‌موو موشته‌ره‌ک. ئه‌وجا ئی جه‌نابی مه‌لاش ده‌وامیان بوو، ئیصلاحي قه‌زا و قه‌ده‌ر کړا.

٦٠٨/١٠

کورد دوو مه‌لای موفه‌ککیری بووه

من گه‌لێ جار ئه‌لیم کورد مه‌لای کتیبیان زۆر بووه، ئه‌مما مه‌لای موفه‌کیر که بتوانی له زیه‌نی خۆی به‌گوێره‌ی مه‌قام قسه‌ بکا دوو مه‌لایان بووه، یه‌کی موفتی زه‌هاوی، ئه‌وی تر بابم ڕه‌حمه‌تی خویان لێ بێ.

حه‌قفه‌ن ئه‌و دوو زاته له نه‌وادیراتی ده‌هر بون.

٢٤١/٢

مەرقەد و قەبرى كەرى پېرېژنى

بە عومومى لە ولاتى ئىمە چەند چاك و پىر ھەن: ئۆمەرمەندان، خال خالان، مامۇستا كەرەم، چاكى زاىەرى، مەلا مرادى، چنارۋكى خۇمان. كە ئەلئان تەفسىر و شەرحى ئەو ئايەتە لە چنارۋك ئەنوسرى (حاجى پەسول)، ژنان بۇ ئاوس بوون ئەچنە سەريان، زيارەتيان ئەكەن. گىسك و جەرگ و ناو دېك و سەر و پىچكىان بۇ ئەكەنە خىر، بۇ حاجى پەسول شەرتە ژنەكە لە دوور دابەزى، بە بىن دەرىپى ھوو لە مەرقەد كا، بە غار بلى حاجى پەسول لە گور ھاتم بۇ كور ھاتم.

بەغزەكيان ئەبى ژنەكە ھەوت جار بەم لاو بەولای قەبرەكە بە لىنگى ھووت بازدا. ھەى كاكى خۆم لەناو قەبرەكە صەفا ئەكەى! ئەوجا ئەگەر ئاوس بوو كورپى بوو، ئەلى: ئەو زاتە پىي كەرەم كىردىمە. ئەگەر زىدە مسولمان بى ئەلى: خوا بە تىكاي ئەو زاتە موبارەكە پىي بەخشيون. ئەكسەرى ئەوانەى بە بىن چوونە ھەج پىيان ئەلىن حاجى، مەھسولى ھىممەت و بەرەكەتى حاجى پەسولن.

و ە سائىرى مەملەكەتى دىش بەو مىنوالە چەند مەراقىديان ھەيە، بۇ ئەو نىازە ئەچنە سەريان. ھەتتا لە لاى دۆلى سەحابان، قەبرى ھەيە قەبرى (كەرى پېرېژنى) دەلىن مەھسولى ولاغ ئاوسكردنە. ئەۋەى ولاغى نەزى ئەچى گىسكىكى ئەكاتە خىر، گۆچانى يا بەرچىغى لە دەۋرەى قەبرى ئەچەقنى بە نىازى ولاغ زان. ئىتر ئىمە چىمانە بەسەر ھەزەرتى ئادەم؟ ئەگەر توۋشى ئەم شىركە بووبىن چ جىتى تەغەنە لە ئەۋلادى، مەھسولى جۈھەلا؟

ئىعتىقادى ئەنام دەرحەق بە شىخ و ئەۋلىيەى مردى و زىندى زۇر بەقوۋەتە. ەلى ئەفەندى ھەۋلىرى لە سراج السالكىن ئەلى: شىخ ھسام الدىن ھۇزى بە دەروىش ھەسەنى ەت ژنەكەت ئاوسە، ھەملەكەى كچە، ئەۋا زەكەرىكمەن پىۋە چەسپاند، يەغنى كىردمانە كور. سبھان اللە ئەۋە ھوق الشركە!

خودا کچی خه‌لق کردبوو شیخ کردی به کور! پیاوئ وا ئەو نه‌وه قسه بکا، ئەبێ خه‌لکی تر چ بلی؟ ئەو شیرکه عیلاج ئەکرێ! ده‌نگی دین و ئیعتقادیاتی ئەه‌لی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌تی وه‌رگرتیه. (کرامه‌ الاولیاء حق) ئەدی! خولاصه ئەو طوروقانه پێی کوفر و شیرکیان بۆ مسوڵمانان گوشاد کرد به ته‌رزئ، که به پێی وه‌حدانیه‌ت و ئیمانی ئەزانن.

بابم په‌حمه‌تی خوای لی بی، فه‌رموی: که چووین بۆ غه‌زای قارس و بایه‌زید^(۱) سالی ۱۲۹۴ هه‌جری، پێمان به‌ناو پسمامان^(۲) که‌وت، سه‌ید عه‌بدولکه‌ریمی سۆزی، له‌ به‌تۆ له‌ هۆبه‌ مالی، پیاوئ مندالیککی هێنا لای شیخ دوعای به‌سه‌ردا بخویتی، شیخ دوعای بۆ کرد، وتی خوا عومری درێژکا.

وتی بابۆ وا مه‌یژه! خودئ دوو کورێ دامی بردیه‌وه. ئەو کوربه‌ شیخ (یه‌عنی عوبه‌یدوللای نه‌ه‌ری) پێی که‌په‌م کردم، دوعای بکه‌ شیخ عومری درێژ بکا!

حیکایه‌ت زۆره‌ خولاسه‌تولکه‌لام ئەو شیرک و کوفری ئەمه‌رۆ له‌ناو مسوڵماناندا هه‌یه، حاشا له‌ناو موشریکینی عه‌ره‌ب نه‌بووه.

۲۹۳/۳

بابمم له‌ خه‌و دیت!

باش وه‌فاتی بابم، شه‌وئ له‌ خه‌وما دیت، ته‌شریفی له‌ مه‌درسه‌ بۆ لای مالی ئەهاته‌وه. منیش ئەچووم بۆ مه‌درسه‌، له‌وسه‌ری کۆلان راهه‌ستا، ئەمنیش له‌م سه‌ری کۆلان راهه‌ستام. دیتم زۆر به‌ رق بوو له‌ پقان په‌نگی سوور هه‌لایسا بوو، به‌ توندی فه‌رموو: پۆله‌ ئەوه‌ مه‌ع‌نای چیه‌ به‌عه‌زه‌ که‌س به‌ سه‌یباتی ئەولاد ته‌عن له‌ بابی ئەده‌ه‌ن؟

(۱) شه‌پی نیوان رووس و عوسمانیه‌کان (۱۸۷۷-۱۸۷۸ز) بوو، که‌ هاوپه‌یمانی نه‌رزه‌سۆکسی رۆژه‌لاتی و هه‌ندئ ولاتی به‌لقان به‌ سه‌رکرده‌یه‌تی ئیمپراتۆری رووسه‌کان بوو دژی عوسمانیه‌کان.

(۲) پسمام هۆزیککی کوردن.

عه‌رزم کرد: واته‌یی باب خولوقتیکی به‌دی هه‌یه، نه‌مما به‌عه‌قل و که‌یاسه‌ت دا‌یده‌پۆشی، نه‌سه‌ری ده‌رناکه‌وئ. نه‌و خولوقه‌ خه‌راپه‌ به‌ حوکمی وراسه‌تی مه‌عه‌نوی پۆ وه‌له‌دی نه‌قل نه‌کا. نه‌ویش نه‌و کیاسه‌ت و سیاسه‌ته‌ی نیه‌ نه‌ئه‌ری بزرکا، شه‌راره‌ی ده‌رئه‌که‌وئ، زه‌ره‌ره‌ به‌ عیباد نه‌گه‌یه‌نئ. پۆیه‌ لۆمه‌ی بابی نه‌که‌ن!

به‌ جه‌وابه‌که‌م مه‌سروور بوو رقی نه‌ما، فه‌رمووی: راست نه‌که‌ی.

۳/ ۳۲۵

خه‌وێکم!

چه‌ند سالی له‌مه‌و پێش له‌ خه‌وما (بابم، شیخ عه‌بدولکه‌ریم، شیخ مه‌عرووف و شیخ محی الدینی کورانی بابیه‌ شیخ، به‌ کۆمه‌له‌یی له‌ مه‌وقیعی دانیشتیوون. منیش نه‌ختی له‌وان دوور له‌ ته‌ره‌فی شه‌رقی وان پالم به‌ پێچکه‌ی تاقی دا‌بوو. له‌ پشت سه‌رم تاقی شکل موغه‌یریانه‌ هه‌بوو، ده‌نگی هات و نه‌مانزانی له‌ جیهه‌ت هه‌زه‌تی کیریانی بوو (وما أنا بظلام للعید) بوو، بابم و وان هه‌موویان سه‌ریان نه‌وی کرد. هه‌یه‌تی خوا ئیستیلا‌ی کردن، من هه‌ستم به‌ گریان‌ه‌وه‌ وتم: که‌س هه‌ددی نییه‌ بلی تۆ زالمی! نه‌مما نه‌و قوربه‌سه‌ریه‌ی به‌شه‌ر تێدا‌یه‌ چه‌یه‌؟

به‌ گرین و له‌زه‌وه‌ به‌ خه‌به‌ر هاتم. زۆر نه‌چوو ته‌عبیر ده‌رکه‌وت شیخ مه‌عرووف وه‌فاتی کرد، دوا‌ی نه‌و شیخ محی الدین، دوا‌یی شیخ عه‌بدولعه‌زیز کورێ شیخ مه‌عرووف پۆیی، بووه‌ برینی سه‌ر هه‌موو برینان! ته‌کیه‌ی هه‌له‌جه‌ مع‌ الاسف تیک چووا

۱۶/۴

خۆی و که‌رئ شین!

روئه‌سای دینی جووان و دیانان، ئومه‌ته‌ی بی چاره‌ به‌ قسه‌ی وان نه‌که‌ن، پێیان ئیغوا نه‌بن، نه‌وانیش پۆ ته‌مه‌عی مال، خۆیان نه‌که‌ن به‌ ضال

و مضل! به درؤ و ده‌له‌سه به‌هه‌شت نه‌فرۆشن. جه‌هه‌نته‌م نه‌کړن، به پاره و به‌رائه‌ت غوفرانیان بؤ نه‌نوسن. زوهد و ته‌قوا نه‌کهن به دواى دنیا. خوا نه‌زانئ قوبه‌کانی زیږ و قه‌فه‌سه‌کانی زیږ و زیو و پؤلا، مه‌حصولی نه‌قوالی باتیله‌یه.

سبحان الله چه‌شم به‌ندی وا نه‌کهن، که حسسی هه‌موو عالم به غه‌له‌ت بیهن، حه‌تا زه‌کاتیش ناده‌ن، دنیا له‌سه‌ر قه‌میان ژیر و به‌ره ژوور بئ پوښکی سه‌رف ناکهن! به‌لئ بؤ جه‌لبی عه‌وام نان نه‌ده‌ن، نه‌ستوو که جو و، دؤی ترش، وشکه توو، شوږبای بئ تام، که بؤ ږپازه‌ت داران ده‌ست بدا. گه‌لئ که‌س چووینه دیئ، خؤی و که‌رئ شینی، به ناوی ته‌ریقه‌ت و ده‌ست له دنیا هه‌لگرتن، خه‌ریکی تاعه‌ت و عیاده‌ت بووه. قاقه‌ناسی گه‌یاندیته خؤی له برسان، نه‌گه‌ر په‌قه‌ناتیکی به دوو گۆلم ئاو خواردبا، ده‌ستی نه‌کرد به فنگه‌فنگی گریان، ئاه، ئوف، ئیمه له حیسابی نه‌و نیعمه‌ته چۆن ده‌ر نه‌چین؟ تا وه‌ک فریزی په‌گی داده‌کوتا، هینده‌ی پچ نه‌ده‌چوو نه‌بووه مالیکی دینه‌که! نه‌هالی نه‌صلی ږووت و په‌جال نه‌هاتنه ده‌رئ! گه‌لئ که‌س له گاوان و شوان به‌و حيله‌کارپانه بووینه ساحیب خه‌زانه و ملیؤتیر! وعلی الدوام به مه‌زموونی نه‌و ئایه‌ته خه‌لکی نه‌ترسینن! خاسه‌تن له‌سه‌ر قه‌ولی نه‌بازه‌ږی نه‌رؤن، نه‌وه‌ی له حاجه‌ت زیاتر دابنئ، به که‌نز حیسابه! نه‌قدو حبوبات فه‌رقی نییه، مال بئ و به‌س! نه‌وانه چ جای ئینفاقی فی سبیل الله، بئ وه‌سیه‌ت نه‌مرن! خولا‌صه دنیا له‌به‌ر چاوی خه‌لک نه‌خهن، تا‌کو بؤ وان بئ!

بابم نه‌یفه‌رموو: مه‌لا حه‌یبی پینازؤکی له نه‌یامی فه‌قیه‌تی دا، نه‌گه‌ر بیزانیا نه‌و شیوه‌ی به‌به‌ر خؤی و په‌فیه‌که‌ی که‌وتیه به‌شی دووان ناکا، تفی ده‌هاویشه‌ت ناو شیوه‌که، په‌فیه‌که‌ی بیژی نه‌بؤوه، نه‌یده‌خوارد. خؤی به تیری نه‌بخواردا!

فی الحقیقه نه‌و ئایه‌ته (وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ) ئینزاری تیابه بؤ مه‌لای شیعان و موته‌شه‌ییخانی ئیمه. نه‌مما عولمای سونه‌ی به‌سته‌زمان، نه‌که‌سهریان موحتاجی لوقمه‌ناتیکن!

شیفا و ئایاتی شیفا!

نازانم به کوردی له جینی (وعض) بلیم چی؟ بۆیه بی ئیفرات و ته‌فرته! هه‌ر واعیزێ به‌ گوێره‌ی مه‌یلی ته‌جاوز نه‌کا له‌ هه‌دا! (وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ) له‌ ئەمرازی قه‌لبی. دڵ له‌ په‌زائیل له‌ قه‌سوه‌تی جاهیلی، له‌ ئونوسه‌ت و خنوسه‌تی مه‌سیحین، له‌ به‌عزێ موه‌ته‌سه‌وه‌ووفینی، له‌ هه‌سه‌ده‌تی مه‌لایانی موه‌ته‌سه‌سیدین، پا‌ک نه‌کاته‌وه‌!

لاشه‌ک لێره‌ نه‌وه‌ مراده، نه‌ک شیفا له‌ ئەمرازی و ناسا‌غی هه‌سه‌دی! به‌لێ ئایاتی شیفا ده‌نووسرێته‌وه‌، زۆر وا ئه‌بێ نه‌خۆش، دوا‌ی سوانه‌وه‌ی، نه‌یخواته‌وه‌، خوا شی‌فای نه‌دا! هه‌زهره‌تی کا‌که‌ نه‌حه‌مه‌دی شیخ نه‌یکرد، وه‌ ئیجازه‌ی دا‌بووه‌ به‌عزێ زه‌واتی کیرام، یه‌ک له‌وان، بابم بوو. یه‌ک له‌وان مامۆستا مه‌لا نه‌حه‌مه‌دی ئۆمه‌رگۆمه‌دی^(١) بوو -ره‌حه‌مه‌تی خوا‌بان لێ بێ-. به‌لێ وایه‌، به‌لام خوا‌ی ته‌عالان بۆ شی‌فای ده‌رد و ناسا‌غی، قه‌واعیدی دانا‌وه‌! ئیعتنا به‌ وان، لازمه‌! نه‌مما مع‌ الاسف ئیمه‌ حاله‌ن، مه‌حرومین! مه‌عه‌ویاتمان چوو، ماددیا‌تمان نه‌بوو!

١٤١/٤

زۆر گرنگه‌ ئینسان سیاحه‌ت بکات

جاران ئینسان نه‌گه‌را گه‌لێ له‌ کوردستان بۆ ئیران، له‌ ئیران بۆ تووران، هه‌تا له‌ ولاتی تالش و په‌شت و خلخال و گیلان فه‌قی نه‌هاته‌ و ولاتی ئیمه‌ بۆ خوندن. زۆر مندال بووم به‌ فکرمه‌ فه‌قیه‌ ئیجازه‌ی له‌ بابم وه‌رگرت پێ‌یان نه‌گوت مه‌لا یاسینی مه‌غریبی، خه‌لکی لای تونس بوو، ئیستا له‌به‌ر سه‌یثاتی سیاسه‌تی دوه‌ل نه‌وه‌ نه‌مایه‌ که‌س ناتوانی بجو‌لێته‌وه‌. له‌و مه‌شی و هه‌ره‌ که‌ ئیکتیفا به‌ ظاهیری سه‌طحی مه‌که‌ن

(١) ناوی نه‌حه‌مه‌د کو‌ری مه‌حه‌مه‌د ئۆمه‌رگۆمه‌ته‌، مه‌لایه‌کی زیره‌ک و به‌توانا بووه‌، سا‌لی ١٨٨٧ له‌ گوندی دووسه‌ره‌ مه‌لا بووه‌، ناویراو ده‌رباره‌ی ته‌سه‌وووف و جه‌زه‌ی سۆفیان دا‌نراوی هه‌یه‌.

بی‌کۆلنه‌وه بی‌کینلن له جه‌واهی‌ری ده‌روونی ئیستیفا ده بکه‌ن.
زۆر خۆشه به فائیده ئینسان مه‌لا و زوبانزان بێ وه به سه‌روهت بێ
له‌گه‌ل یه‌ك دوو ږه‌یقی باش سیاحت بکه‌ن، له‌ ته‌راف و ته‌کناف،
نه‌زی بگه‌ږین، مه‌شه‌وودات بنووسن.
۱۹۹/۱۰

جادوو‌که‌ران به‌ یه‌ك دوو هیلکه‌ی سه‌رقه‌له‌مانه گوزه‌ران ناکه‌ن!

چه‌ند سال له‌مه‌وپیش، شه‌خسێك هاته‌ کۆیی، له‌ جزوری باوكم و
شیخ عه‌بدولکه‌ریم به‌رزهنجی، گه‌لێ چشتی عه‌جایات و غه‌رایاتی کرد.
حه‌تا له‌ من، چوار پوله‌ سۆرکه‌ی سکه‌ی عوسمانی وه‌رگرت،
هاویشتییه‌ ناو کاسه‌یی ناو، ده‌سه‌سپێکی به‌سه‌ردا دا، نه‌ختی پسته‌پستی
کرد. پوله‌کانی هێتایه‌ ده‌ره‌وه، عه‌ینه‌ن لی‌ره‌ بوو به‌ زی‌ری خالص و پا‌ك،
به‌ تاریخ و طو‌ږه‌ی شاهانه‌!
من پینم گوت: ماده‌م ئه‌مه‌ نه‌زانی، بۆ ته‌گه‌ڤیی به‌م لی‌باسه‌ شر و
ونجه‌، له‌مێ و له‌وئ ته‌خولینه‌وه؟ هه‌ر وه‌قتی ئاره‌زووت کرد یه‌ك دوو
پوله‌که‌ سۆرکه‌ بکه‌ لی‌ره‌ و بۆ خۆت زه‌ریف گوزه‌ران بکه‌.
گوتی: قوربان ئه‌وه (بۆفه، ږوو‌که‌شه، موزه‌خرفه)، که‌م وه‌قتی خۆی
به‌ لی‌ره‌ ته‌نویتی، پاشدان ئاشکرا ته‌بی. نه‌هایه‌ت سه‌رم به‌ هیلاک ته‌چی.
دوایی لی‌ره‌کانی هاویشته‌وه‌ ناو کاسه‌که‌، به‌عزێ ته‌فسوون و
مه‌فسوونی پێداخوێتد، هێتایه‌وه‌ ده‌ر پوله‌ سۆرکه‌کانی خۆم بوو.
به‌سته‌زمانه‌ به‌و نه‌ږه‌نگی و شعبه‌داته‌، بوو‌بووه‌ سه‌رسه‌ری و سوالکه‌ر.
بۆیه‌ ئه‌مانه^(۱) به‌ یه‌ك دوو هیلکه‌ی سه‌رقه‌له‌مانه‌ گوزه‌ران ناکه‌ن ته‌بن
به‌ سوالکه‌ر، لی‌ره‌و له‌وئ ته‌خولینه‌وه. بێ قه‌درو قیমে‌ت و سفیل و
سه‌رگه‌ردان ته‌بن.

۱۲۹-۱

(۱) ئه‌م دوو په‌یغه‌ خۆمان دامانناوه، چونکه‌ له‌ناو ئایه‌ت و ته‌فسیره‌که‌دا ماناکه‌مان
هه‌لینه‌جاوه‌.

حوققه بازانی ئیرانی له کۆیه!

چه ندی له مه و پیش جه ماعه تیک له حوققه بازانی ئیرانی هاتنه کۆیی، له حه وشه ی قه هوه خانه ی موته صیل به مزگه وتی گه وره، گه لی ئیشی سه یر سه یریان کرد. بانگی مسولمانانان له کرد:

ئه ی براده ران! پیمان هه لمه خه له تین، به خودا ئه وه گشتی پروپووچه. حه قیقه ت نیه. دیاره ئه ربابی ئه و صناعه یه له کۆیه نین، ئه گه ر ئیمه له ته بریز بوان له میژبوو حیله مان به ده ر ئه که وت.

له سه ر ئه و راسییه گه لی ئافه رینم لی کردن. له گه ل ئه وه شدا ئه گه ر به ناو شیخاتی به اتبونایه و ئه و عه جاییات و غه رائیاتانه یان بنواند بایه، گه لی که س پی هه له خه له تان، ئه بوون به مریدیان. گه لی مالیان به ده ست ئه که وت و به که مالی حورمه ت ئه ژیان. جا چشتی زۆر خراب بوو.

حیکمه ت له گاوانیش وه ربگری پی عه یب نییه!

وه که له حه دیس ئه فهرموئ: حیکمه ت چشتیکی بزربووه بۆ موئمین، له هه ر جیه که بیینیته وه ئه یگریته وه. به لی ئه و ی (توشنه له بی)^(۱) حیکمه ت و عیرفان پی، ئه گه ر حیکمه ت له گاوانیک وه ربگری، پی عار نییه.

له سه ره تای ته حصیل باو کم فهرمووی: پۆله وه سیه ت بی ته حقیری نووسراو مه که، هه رچی ده ست که وت مو تالای بکه، خالی نابی له فائیده. فی الحقیقه فهرمووده ی باو کم زۆر نه فعی بۆ من بوو. ئه ز جو مله پۆژیک ده رسی توحفم ئه گو ت له باسی (قصاص)، تووشی مه سه له یه که بووم: که سیك زه هریکی که م له پیی ده م بداته که سیك و بمری، قصاصی له سه ر نییه. ئه م ما ئه گه ر له ئه عزای خاریجی، به ده رزییه که

زه‌هری که‌م باوێته ناو به‌ده‌نی که‌سێک و بم‌رێ، قصاصی له‌سه‌ره. من جیه‌تی فه‌رقم بۆ مه‌علوم نه‌بوو. تا‌کو پاش به‌یته‌ک ته‌ماشای جه‌ریده‌ی (ثروت و فنون)^(۱)م نه‌کرد، موباحه‌ته‌یه‌کی له‌به‌ینی دوو جه‌راح ذیک‌ر نه‌کرد، یه‌کێک نه‌یگوت: له‌ زه‌ردیته‌ی هێلکه‌ زه‌هر هه‌یه، بۆیه‌ گه‌لێ جار برینێک، که‌ مه‌ره‌مه‌ی هێلکه‌ی له‌سه‌ر دا‌بند‌رێ، ته‌شه‌نا نه‌بێ کیمی لێ په‌یدا نه‌کا.

ئه‌وی تر نه‌یگوت: نه‌گه‌ر وابێ ئه‌بوایه ئه‌هلی پارێس هه‌موو بم‌رن چون‌کی بێ حه‌د و حیساب سالتی هێلکه‌ نه‌خۆن. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا هه‌یج فه‌ید نا‌که‌ن.

دختۆری یه‌که‌م جوابی دا گوتی: زه‌هر له‌ هێلکه‌ که‌مه، به‌ خواردن حه‌را‌ه‌ته‌ی مه‌عیده و جگه‌ر، قووه‌ی هاضمه‌ مه‌نعی ته‌ئشیری نه‌که‌ن، به‌لام له‌ خا‌رجه‌وه قووه‌تێکی وا نیه، که‌ مودافعه‌ی ئه‌و زه‌هره‌ که‌مه بکا. بۆین ته‌ئسیر نه‌کا، ئه‌وجا له‌و ماحه‌رایه‌ حیکمه‌تی مه‌سه‌له‌که‌ی شه‌رعیم لێ مه‌علوم بوو و زۆر مه‌س‌روور بووم.

که‌وا بێ ته‌حقیری حیکمه‌تی ئه‌رس‌تۆ و ئه‌فلاتوون بۆ مس‌ولمان نه‌هاتووه. ته‌ماشای بکه‌ن ئه‌وی چاکه‌ قبو‌لی بکه‌ن و ئه‌وی خراپه‌ په‌دی بکه‌ن، ته‌نفیری عیباد له‌ حیکمه‌تی حوکه‌مای ئیلاهیون، بێ شک لای خودا و ینغه‌مه‌ر خۆش نییه.

۳۱۳/۱

سه‌ردانی (احتشام السلطنة) ی ئه‌رکانی ئێران بۆ لای مه‌لا عه‌بدوللای جه‌لی زاده

چه‌ندێ له‌مه‌و پێش شه‌خسی له‌ ئه‌رکانی حکومه‌تی ئێران مو‌له‌فقه‌ب به‌ احتشام السلطنة بۆ مه‌سه‌له‌یه‌کی سیاسی به‌ کۆیه‌دا چوو بۆ موصل زیاره‌تی باوکمی کرد. باوکم دائیر به‌ ئیستیحادی ئیسلام، به‌عه‌زه‌ فه‌رمایشی

(۱) ثروت فنون گۆفاریکی ئه‌ده‌بی و ڕۆشنیری سه‌رده‌می عوسمانیه‌کان بوو، له‌ سالی ۱۸۹۱ یه‌که‌م ژماره‌ی لێ ب‌لا‌بوویه‌وه. خا‌وه‌نه‌که‌ی ئه‌حمه‌د ئیحسان تو‌گ‌گۆز بوو. دواتر کومه‌له‌ی ئه‌ده‌بی فه‌جری ئاتی سه‌ره‌رشتیان کرد و تا سالی ۱۹۴۴ به‌رده‌وام بوو. به‌یه‌کێک له‌ گۆفاره‌ هه‌ره‌ زیندوو و ناسراوه‌کانی تورک داده‌نریت.

فرموو، که له خدمه‌تی هه‌ستا وتی: نه‌گه‌ر عاله‌می ئیسلامیه‌ت چوار مه‌لای وای هه‌با، ئه‌م شیعاق و خیلافه له به‌ینی ئیمه‌دا نه‌ئما.

۱۴۷/۲

موجه‌دیدى دین مه‌لا عه‌بدوللای جه‌لی زاده له سابلاغ

له ته‌ئریخی ۱۳۰۹هـ، باوکم به‌ ئه‌مری پادشاهی ئالی عوسمان، بۆ مه‌سله‌حه‌تیک چوو ه‌سابلاغ. حاکی سابلاغ عه‌لی خان ناو، پاش چه‌ند مه‌جالیه، که له فکر و عولوی و هیممه‌تی باوکم تیگه‌یشت. ده‌فعه‌یه له مه‌جلیسی گه‌وره گوتبووی: من هه‌ر مه‌لایه‌کی دیووم، عیلم نه‌وانی گه‌وره و قیمه‌تدار کړدبوو، ئه‌مما نه‌شه‌د و ییلا حاجی مه‌لا عه‌بدوللا نه‌فهن‌دی عیلمی قیمه‌تدار و گه‌وره کړدبوو. له هه‌موو مه‌سله‌کی نه‌و نه‌وعه زاته به‌ نادر هه‌له‌که‌ون. منیش له ناوه‌ندی دل‌مه‌وه نه‌لیم: به ئیخلاص، بێ ږوو(پیا). نه‌شه‌د و ییلا هه‌زه‌تی محمد المصطفی خاتم الرسل پیغه‌مه‌رایه‌تی نه‌رزونده کړدوو. وه باوکم موجه‌دیدى قهرنی چواره‌مینى هيجری بوو، به‌لام له زاویه‌ی کۆیه به‌ زایع چوو. نه‌گه‌ر له جینه‌کی وه‌کو میصر بویه، نه‌فعی نه‌و بۆ ئیسلام له محمه‌د عه‌بده زیاتر نه‌بوو، وه سه‌یتی له سه‌یتی نه‌و دوورتر نه‌پۆی.

۱۶۴/۲

خوتبه‌ی باوکم و هاوووه‌وی ده‌رویش!

مندال بووم باوکم په‌حه‌تی خوای لی بێ، خوتبه‌یه‌کی زۆر موئه‌سیری خوێنده‌وه، ده‌رویشی گه‌لی هاوووه‌وی کړد، پاش نوێژ نه‌مری کړد، کابرایان هیتا. فرمووی تۆ نه‌و هه‌رایه‌ت بۆ کړد؟ نه‌ته‌یشت مسولمانان به‌ ته‌واوی گوێیان له خوتبه‌که‌ بێ؟
وتی له شه‌وقی خوای.

فرمووی تۆ خوای نه‌ناسی؟

وتی من هه‌نده هه‌نده‌ی نازانم، خوا و پیغه‌مبه‌ر و غه‌وسی گه‌یلانی
نه‌و عالمه‌میان خه‌لق کردیه.

۳۱۶/۲

به‌شهر به زوړی ده‌بی خواره‌کیک و پیچه‌کیک بۆ بکه‌ی!

سبحان الله به‌شهر که‌ی به‌راستی به‌پئی راستیدا نه‌پروا؟ نه‌کسه‌ر
نه‌بن خواره‌کیک و پیچه‌کیک بۆ بکه‌ی، نه‌وجا قبولی راستی نه‌کا. بۆیه
موزه‌خه‌فات و خه‌رافات و غه‌ل و غه‌ش نه‌که‌ویته ناو دین، حق به
نه‌وئیکه‌ی لیډی، قابلی ته‌صفیه‌نابی. ږوژئ نه‌و شیعره‌یان خوینده‌وه:

راستی موجبی رضای خوداست

کس ندیدم کی گم شده از رهی راست^(۱)

باوکم فهرمووی: راست نه‌کا، که‌سی نه‌دیوه به‌پئی راستدا به‌روا، تا
گوم بئ.

۲۰۲/۳

(۱) شیخ‌علی کوږی شیخ‌عبدولرحمانی خالص کوږی شیخ‌نعمه‌د کوږی
شیخ‌مه‌لا م‌محمودی زه‌نگه‌نی قادریه. له‌سالی ۱۲۴۸ی کۆچی به‌رامبه‌ر ۱۸۳۲ی
زاینی له‌که‌رکوک له‌دایک بووه. هه‌ر له‌ته‌که‌که‌ی باوکی ده‌ستی به‌خویندن
کردوو و له‌خویندندا بۆته‌هاوولی شیخ‌عومەر زبانه‌ددینی کوږی شیخ‌عوسمانی
سیراجه‌دین. دواتر بۆ خویندن چۆته‌کۆیه و لای حاجه‌مه‌لا نه‌سه‌دی جه‌لیزاده
خویندووینه‌تی و هه‌ر له‌سه‌ر ده‌ستی نه‌ویش ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرتوو. دواتر
گه‌راوه‌توه‌که‌رکوک و لای باوکی چۆته‌نیو دونیای ته‌سه‌ووف و دوا‌ی مردنی
باوکی، بۆته‌جینیشینی نه‌و و له‌خزمه‌ت به‌رده‌وام بووه. ناوبراو قورثانی پیرۆزی
هه‌موو له‌به‌ر بووه له‌گه‌ل زۆربه‌ی فهرمووده‌کانی سه‌حیحی بوخاری. له‌سه‌رده‌می
نه‌ودا که‌رکوک بۆته‌مه‌ل‌به‌ندیکه‌ی گه‌وره‌ی زانست و زانیاری و خزمه‌تی کومه‌لایه‌تی
و هاوکاری هه‌زار و لیقه‌وماوان. سالی ۱۹۱۲ کۆچی دوا‌ی کردوو و له‌به‌کیک له
زووره‌کانی ته‌که‌ی تاله‌بانی له‌که‌رکوک نێزراوه.

ئهو میلیله‌ته چۆن سه‌رده‌که‌وئ بلی پاز هات و ساوارمان نه‌کولاندیه؟

باوکم حاجی مه‌لا عه‌بدوللا ئه‌یفه‌رموو: به‌عزه که‌س له‌ موچاره‌به‌ی قارس و بایه‌زید ئه‌گه‌رانه‌وه، ئه‌یانگوت: پاز نئزیک بووه، ساوارمان نه‌کولاندیه، بانمان سواغ نه‌کردیه.

ئیر ئهو نه‌وعه میلیله‌ته چۆن سه‌رنه‌که‌ون؟ چۆن مه‌حوو نابنه‌وه؟

٤٥/٤

رۆله ناترسی له‌به‌رت نه‌مینی؟

شیخ عه‌لی خالصی^(١) فه‌رموو: چوارده جزوم قورئان له‌به‌رکردبوو، باوکم پیتی زانیوو، خه‌به‌ری بیستبوو. فه‌رموو: رۆله ناترسی له‌به‌رت نه‌مینی؟

ئه‌یفه‌رموو: له‌و قسه‌ی بابم زۆر ئه‌ترسم. بۆیه دائیمه خه‌ریک بووم به‌ تیلاوه‌تی قورئان له‌به‌ر.

که‌رامه‌تیکێ عه‌جاییم لێ دیت، قورئانی له‌ ته‌نیشت خۆی دانابوو، گاه‌ گاه‌ له‌ دلدا ته‌په‌ددودی ئه‌بوو له‌ ئایه‌تی، وای ئه‌کرد قورئانه‌که‌ی بێ ته‌وه‌ققوف لێک ئه‌کرده‌وه، ئه‌یتۆریه ئایه‌ته‌که‌، وه‌هاکه‌زا بێ نیشانه و بێ عه‌لامه‌ت.

١١١/٦

(١) کورێ عه‌بدوللا موخلیص به‌گه‌، که‌ له‌م کتیه‌دا ژبانی باوکیمان نووسیه‌.

یه‌حیا به‌گی قائیمقامی ږانیه

یه‌حیا به‌گ^(۱) له ږانیه قائیمقام بوو، له جه‌وابی کاغه‌زمدای ټیمزای دانابوو (المخلص ابن المخلص) زوړ له‌تیف بوو. چونکی باوکی موخته‌ږه‌می ناوی عه‌بدوللا موخلیص به‌گ بوو. وه باوکیشی له‌حه‌قم زوړ به‌لوتف و، له‌حه‌قی باوکم زوړ موخلیص بوو.

۱۵۱/۸

کڼن ټه‌بن به‌سه‌گسار؟!

نه‌وی ټیف‌تبخار به‌ئاباثو نه‌جدادی خو‌ی بکا، عاقیبه‌ت ټه‌بی به‌سه‌گسار. به‌جاری له‌ته‌بیعه‌تی ټینسان ده‌رته‌چی. بو‌یی باوکم له‌زه‌مانی مندالیمدا، به‌عزئ ټه‌شعاری کوردی موشفیقانه و ناصیحانه‌ی بو‌دانه‌نام. نه‌ز جومله ټیستاش ټه‌م دوو به‌یته‌م له‌خاطره:

مه‌لازاده‌ی نه‌خوندی مثلی سه‌گسار

ده‌بی هه‌ر هه‌لپه‌ږئ یا وه‌ک سه‌گی هار

قوول و قاچی موسلمانان ده‌رټی

له‌سفره‌ی زالمان نانئ ږفیتی

ټه‌مما مع‌الاسف ټوممه‌ت وه‌ها مه‌سخ بو‌ته‌وه، عه‌للامه‌ی ده‌ورانیاں لا

له‌مه‌یمون که‌متره.

۹۳/۱

(۱) کوری عه‌بدوللا موخلیص به‌گه، که‌له‌م کټیبه‌دا ژبانی باوکیمان نووسیوه.

ټهوهی په یوه نډی به مهلای گهوره ^(۱) خوۍ هه یه

من بؤ نه بوومه قوتب؟!

له خزمهت شیخ عهلی نه فەندی بووم له کهرکوک، عەرزم کرد
شیریک هه یه ټه لاین ئی چه زره تی گه یلانیه:

افلت شمس الاولین وشمسنا
ابدا علی افق العلی لا تغرب ^(۲)

ناو ابوو ډوژی ټهوانی پتشی، به لام ډوژی ئیمه قهت له سه ر ئوفوقی
بلندی ئاوا نابڼ.

ئیمام فارووقی سه ره نډی ^(۳) له مه عنایدا ټه فهرموئ: هه ر قوتبی پتیش
گه یلانی هاتبی، سه ره خو بووه، ټه ماما ټهوی له دواۍ ټه و چه زره ته
هاتبی، وه کیلی قوتبی گه یلانیه، ئیستقلالیهت بؤ وان نیه.

(۱) له سالی ۱۳۳۷هـ ۱۸مې ماھي صفری مجهول، جهنابی جهلی زاده (مهلا محممه
نه فەندی) بووه حاكمی شهر، وه جهنابی غه فووری زاده (محممه د ئاغا) بووه
حاكمی شار، وه جهنابی چه ویزی زاده (جهمیل ئاغا) معاونی حاكمی شار، وه
چه له بی زاده (محمد طاهر نه فەندی) کاتبی ته حریرات، وه جهنابی حاجی عه بدوللا
به گ مەئموری ټه وقافی پت سپار دراوه، وه جهنابی غه فووری زاده مهلا ټه حمه
نيسماعيل ئاغا حاكمی صولح، وه توفیق نه فەندی کاتبی شهر، خواي تبارك وتعالی
عاقبه تی به خیر بگيرئ.

میژووی کویه، ب، ٢، تاهیر ټه حمه د چه ویزی، بغداد، ۱۹۸۴، لا، ۱۴۰
(۲) شیره که به م شتیه بهش هاتووه:

أَفْلَتَ شَمْسُ الْأَوَّلِينَ وَشَمْسُنَا
أَبْدًا عَلَى فَلَكِ الْعُلَى لَا تَغْرُبُ

(۳) نووسه ر نووسیویه تی سه ر نډی. له راستیدا سه ره نډیه نه ک سه ره نډی، ناوبراو
ناوی ټه حمه د سه رهنډی فارووقی (۹۷۱-۱۰۳۴ک) به. له سه رهنډی هیندستان له دایک
بووه و هه ر له ویش مردووه، ته ریه ی نه قشبه نډی وه رگرتووه و پاشان ته ریه ته ی
موجه د پډیه ی دامه ز راندووه. له به ره مه کانی (مکتوبات الربانیه) به.

شیخ‌عەلی فەرمووی: من ئەو نازانم، غەیری نبووت هیچ دەرگایەك نەبەستراوه، من و تو الضاعین، ئەگەر هیممەتی عالیمان هەبا سەعیان کردبا، تۆ ئەبوویە ئیمامێك وەك شافعی. من ئەبوومە قوتیبك وەك گەیلانی.

شافەزین خودا لە شیخ‌عەلی ږازی بێ، خوداوەندا یارەبی ږیی ږاستمان ئەوئ، ږیی ږاستمان ئەوئ.

۳۴/۱

برووسکە لی‌دان!

لەو سالانە لەلای بیل‌اوه^(۱) برووسکە لە دوو کەسانی دا، یەکیکی دەر‌حال کوش، ئەوی تریان چاکی نەگرتبوو، بەلام وەك مردوو وابوو ږردیان‌وه چەند ږۆژ لە جی کەوت، بێ هۆش و گۆش، بێ خواردن و خواردن‌وه. دوایی ورده ورده چاڪ بووه‌وه، لاكین پاش چەندئ لە شەخسێکی بیل‌اوه‌یی ئەحوالم ږرسی، گوتی حەقیقەتەن چابۆتە‌وه، ئەمما ئیستاش هەر گێژ و وێژ، چ ناگای لەخۆی نییه. ئەو نەخۆشە برووسکە لی دراوانه، گیان و بەدەن سوتاوانه، لاشەك ئیحتاجیان بە دوو چشت هەیه، یەك سیبەر بۆ فیتكایه‌تی، یەك خواردنێکی لەتیف، هەم دەر‌وون پاك بكاتە‌وه، هەم قووت بەدات.

۸۰/۱

بیره‌وهریم لەگەڵ هیندۆسییه‌ك!

ئەو سالە (۱۹۲۴ز) كە لە بەغدا بووم شەخسێکی هیندۆسی طاوس ناو لەو ئوتیلە بوو، كە منی تیدا بووم. ئەویش لە حوجره‌یه‌کی دابوو زۆر تەرەددودی لای منی ئەکرد، لە دینی خۆی ږیاوی باش بوو، رقیق

(۱) گوندێكه لە دۆلی بالیسانی ناوچه‌ی خوشاوه‌تی.

القلب بوو. نه مدی ئیواره و سهینه روو له مه شریق و مه غریب، خه ریکی عیادهت بوو، کتییکی نه خوژنده وه، که له لایان کتییکی سه ماوی بوو. پوژئی پیم گوت: تو بو روو نه که یته مه شریق و مه غریب له وه قتی عیادهت؟

گوتی ئیمه پوژ نا په رستین، به لام له وه قتی هه لاتن و ئاواپون رووی تی نه کهین، تا وه کوو شاهیدیمان بو بدا له خزمهت خودا. گوتم: عه جها به چی نه زانن؟ پوژ عیلمی هه یه؟ ئاگاداری حالی ئیوه یه؟ سه نه دتان لی وه رگرتووه، که نه دای شه هادهت له خزمهت خودا بکا، وه نه گه ر نه دای شه هادهتی نه کرد، عه جها خودا نازانی، که ئیوه عیادهتی نهو نه کهن؟

که وام پی گوت ته ماشای کردم ئاوی له چا و هات. گوتی: چی بکهین وایان پی گوتووین.

په یوایه تیش نه کهن یه کیک له په هبانان، پاش په فعی عیسا، گوتی: من به خزمهت عیسا ^(۱) گه یستم، فه رمووی: من پوژم زور خوش نه وی، هه موو پوژ به شوعاعی خو ی سه لامی من ته بلیغی سوککانی ئه رز نه کا، بویه دیانان مه شریقیان کرده قیله. سه یری ده سیسه ی نهو نه وعه مه لایانه و حه ماقهتی نهو نه وعه ئوممه ته!

۱۶۸/۱

من عمللامه یان فهق محهممه دم!

فرقه یه کی گه وره له نه هلی کیتاب حق بزر نه کهن، با وجودی نه زانن، که حه قه، حه سادهت و عیناد، بوغز و عه داوهت، که له دلدا قووتهی ساند رووی ئینسان له حق وه رنه گیررئ. نهو نه وعه عنود و حه سوده له هه موو زه مانئ زورن، له ناو هه موو قه وم و صنفی به شهر بلاون، که سئ نه حوالاتی روحیه ی نه قوام بزانی، ته جاریبی به شهری کردبی، هیچ گرفتگی له و قسه دا نییه. شه خسیک له خزمانی خوم

(۱) مه بهست عیسی کوری مه ریمه (سه لامی خوی له سه ر بی).

موحییبه‌تی له‌ حه‌قم هه‌بوو، که‌ ناوی نه‌هیتام به‌ عه‌للامه‌ی یاد نه‌کردم. ته‌صادوفه‌ن ساردیه‌که‌ که‌وته به‌ینی، بیستمه‌وه، که‌ ناوی نه‌هیتام نه‌یگوت: فه‌قی محمه‌ده.

منیش ته‌به‌سومم کرد، گوتم: بۆ دویتنی عه‌للامه‌ بووم و نه‌مړۆ بووم به‌ فه‌قی محمه‌ده؟!

۱۷۰/۱

تا مه‌لاتر بن‌ عنودتر نه‌بن!

من فکری مه‌لایان چا‌که‌ نه‌زانم، تا مه‌لاتر بن‌ عنودتر نه‌بن و لایان وایه‌ حه‌ق نه‌وه‌یه، که‌ نه‌وان بیلین: کالشمس فی رابعة‌ النهار. غه‌له‌تی خۆیان لښ مه‌علوم ببښ، ده‌ستی لښ هه‌لناگرن. به‌ قونکه‌ بیور له‌ ته‌خته‌ی ناوچه‌وانیان بده‌ی ناگه‌پته‌وه. خصوص بۆ حیفزی مه‌قام و نفوذی خۆیان له‌سه‌ر ئوممه‌ت، نه‌سله‌ن پښ له‌ حه‌ق نانښ، خۆیان ناشکښن. هه‌تا به‌عزێک وایان لښ دیت، له‌ فه‌رش تا عه‌رش حوکم نه‌کا به‌ فه‌نا و نه‌بوون و ناگای له‌ خۆی نییه، که‌ نه‌و زه‌ږه‌ږه‌یه‌کی ته‌حقه‌ږه‌ له‌و کائینه‌ته‌ عه‌ظیمه‌. نه‌گه‌رچی لازمه‌ بلښم (الحذر! الحذر) له‌و نه‌وعه‌ که‌سانه‌، نه‌مما چ فائیده‌ ئیشی خۆیان کرد، خورافاتیان له‌ ده‌ماغی مسولمانان ناوه‌ و چه‌سه‌پاند، ږو‌حی حه‌یاتیان برد (إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ)

۱۷۹/۱

قه‌له‌وه‌که‌ مردبوو، لاوازه‌که‌ مابوو!

نه‌لښ دوو که‌س، به‌کێک زۆرخۆر و قه‌له‌و، به‌کێک که‌مخۆر و لاواز، چوونه‌ شارێک، به‌ جاسووسی ئیتیهام کران. له‌ ژوورێک هه‌پس کران، سدا‌لبایان لښکرا، پاش دوو سښ ږۆز سه‌ریان لښدان، دیتیان قه‌له‌وه‌که‌ مردبوو، لاوازه‌که‌ مابوو، ته‌عه‌جوبیان کرد! هۆشمه‌ندێک گوتی: نه‌مه‌ عاجباتی نییه‌ نه‌گه‌ر به‌ عه‌که‌سه‌وه‌ بوايه‌ عه‌جایب بوو، نه‌وه‌ی قه‌له‌و

ښیری برسیایه تی نه بوو مرد. نه وی لاواز ښیریو قهیدی نه کرد. ټیمه یش له زه مانې قاتی و گرانی سالی ۱۳۳۶هـ، د یمان گه لی کس، که به لښاند ښیریو له بهر یی ږزی نه مرد، له بهر یی لښاندی مرد. که وایی ټیقاتی ټو دنیا و قیامت باشه. چه کیم نه لی: بخو ټو نه وی ټزی، نه وه ک ټزی ټو نه وی بخوی.

۲۱۴/۱

تا شپږ ته و او ټه بڼ، مه شروب حرامه له ټیمه!

به کټکی مه و توب ټوی گټر اموه له وه قتی چه پی عمومی، مه جوری هېجرت بوو بوو له ټیران ټو ټیره. گوتی: پیس ټیعلانی چه پ ټامیرنک له نومرای عه سکه ریبه ی ږووس له سابلاغ ده عوه ټیکی عمومی کرد هه مو لایه ک له سر سفره گرد بووینه وه، نه نوعی ته عام و مه شروباتی ږووی له سر سفره بوو. له ټانی ده ست پیکردن به خواردن، ته لغرافیکیان دایی چه به ری ټیعلانی چه پی ږووسی ټیدابوو، ده حال گوتی: نه و مه شروباته هه لېگرن، ټیر حرام بوو له ټیمه، تا زه مانې چه پ خلاص ټه بڼ، نابڼ کس له ټیمه موسکیرات بخواته وه.

یا للعجب! نه وهنده ی ټه ږو ټه جانب خه ریکن مه نعی شه پاب و قومار بکن، مسولمانان زیاتر خه ریکن ته عمیمیان بکن. ټه ږو له ناو کوردانیش نه و سرایه ټه کا! ټه مینم ټه و جا کورد نابڼ به هېچ! نه وهندی بوون له نه وهندی ټه بڼ.. خودا ټه زانی ږه فاقه تی ږو ټه سای دینی ټه و عه صره، گه لیکن له شه پاب و قومار خراپتره ټو عقل و مال بردن، وه له زیاده خراپیش ناموس به رباده ټه کا. ټو سامعین ده ټه که وی جوابی ټم سوئاله زوړ ته و او، ټه ما ټه وانی سوئالیان له ټینفاقی مال ټه کرد، چه زیان لیوو به یانی مه صره فیان ټو بکا، چه صه رف بکن؟ بیده ن به کټ؟ خصوص ټه و سوئاله له زه مانې چه پ بوو، ټاره زوویان و ابوو که ټو مواهیدان یی.

۲۴۵/۱

فهرمووده‌ی باپیره مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لام!

لای شافیعی بۆ دایک هه‌یه ته‌له‌بی رضاع له‌ میردی خۆی بکات و له‌سه‌ر بابیش ئیجابیه‌ی لازمه‌، وه‌له‌و له‌ (أجرة المثل)یش زیاده‌یی. بێنا به‌ فهرمووده‌ی باپیره مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لام نه‌وی ته‌لاق درابه‌یی بالاتفاق حه‌قی حه‌ضانه‌ی هه‌یه‌، تاكو ژنه‌كه به‌ قووه‌ت بێ و له‌ برسان یان له‌ سه‌رمان تووشی نه‌خۆشی بێ شیرێ نه‌بێ. نه‌وه‌یش دیسان له‌ مه‌رحمه‌تی باوکیه‌، باوکیش له‌ قه‌ضا نه‌خوازێ بۆ خاتری جگه‌رگۆشه‌ی خۆی، به‌ زه‌ریفی ته‌ماشای دایکی بکا، نه‌نواڕێته نه‌فهرت و قه‌تعی عیلاقه‌ی خۆیان.

٢٦٢/١

بۆنی به‌ر و باوه‌شی دایک بۆ منداڵ!

میلله‌تیک موبالات نه‌کا به‌ خزمه‌تی منداڵ زۆر نابێ. وه‌ك میلله‌تی کورد، نه‌گه‌رچی منداڵیان زۆر نه‌بێ، نه‌مما سه‌به‌ب به‌ جه‌هلی دایکیان و به‌خیلی باوکیان، که‌میان پێنه‌گه‌ن، نه‌کته‌ر به‌ دایانیان نه‌ده‌ن. خانمه‌فه‌ندی ناتوانێ به‌خێوی بکا، له‌ گه‌ل نه‌وه‌شدا وه‌ك باپیره مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لام نه‌فه‌رموێ: بۆنی به‌ر و باوه‌شی دایکی، گه‌لێ چاکتره‌ بۆ ڕوح و فیتره‌تی منداڵ، له‌ خزمه‌ت و شیردانی نه‌جته‌بی. وه‌ بۆ نه‌خلاقیش گه‌لێ ته‌ئسیری هه‌یه‌، رضاعی طه‌بیعه‌ت نه‌گۆڕێ، طه‌بیعه‌تیکێ ئانیه‌ی تێدا په‌یدا نه‌کا، زۆر نه‌بێ له‌سه‌ر طه‌بیعه‌تی نه‌وه‌لیه‌ غه‌له‌به‌ نه‌کا.

٢٦٣/١

شیردانی دایک!

ڕه‌حمه‌ت له‌ باپیره مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لام بێ: ڕازی نیه‌ به‌و قسه‌، که‌ نه‌گه‌ر

دايك ته‌له‌بی ئوجره‌تی زیاتر له (اجرة المثل)ی کردو ئه‌جنه‌بیه‌ك رازی بوو به که‌متر منداله‌که بدریته دایان و ته‌عه‌جوب ئه‌کا له‌و عوله‌مایانه‌ی، که به‌و نه‌وعه فتوایان داوه، که ریعایه‌تی صهرفی مال ئه‌که‌ن، ئه‌مما ریعایه‌تی ئه‌حوالاتی روحی و به‌ده‌نی منداله‌که ناکه‌ن. وه عیلمی طبی ئه‌مه‌رو زۆر ئیه‌تیمام ئه‌دا به شیردانی دایک، مادام الامکان، رێ نادا بۆ شیردانی ئه‌جنه‌بی.

٢٦٤/١

چۆن دل به‌روا ئه‌دا، مندالی خۆی ته‌سلیمی بێگانه‌ بکا؟

موسولمانی‌کی باش، دروستی ئیمه، که‌چکی دا به دایان، نه‌که لادیی بوو، هه‌موو ئاخیری مانگان ئه‌ینارد بۆ (جیره) به‌شاره‌تی بۆ ئه‌ناردن. که منداله‌که الحمدلله زۆر چاکه، صیحه‌ت و عافیه‌تی موکمیله، ما شاء الله لانکی پێ کردووه! وه به‌عزه‌ن خۆی ئه‌هات، زۆر خزمه‌تیان ئه‌کرد صابوون و چیت و شه‌کر و خورمایان ئه‌دایه‌تی. ئه‌یانگوت: ئه‌و منداله‌ چۆن صه‌بر ئه‌کا، تا تو ئه‌چیه‌وه؟ چونکه دێه‌که نزیك پینج سه‌عات له شار دوور بوو.

ئیه‌گوت سپاردوومه به ژنیکی باش و منداله‌که‌یش ئولفه‌تی پێه‌گرتووه، تا ئه‌چمه‌وه ئاگاداری ئه‌کات. ئامان! با خیرا به‌رۆم، نه‌وه‌ك که‌چه‌که عاجز بێ و بیرم بکا. به‌و نه‌وعه تا نزیکی سالیك. ده‌فعه‌یه‌ك چه‌ند ژنیك له ئه‌هالی دێیه‌که دێنه‌ شار، ته‌صادوف ده‌چه‌نه دوکانی باوکی که‌چه‌که، تا به‌عزیک چشتی لێ بکرن، ئه‌حوالی رۆله‌ی خۆی لیان ئه‌پرسی، ئه‌لێن: که‌چی چی؟ بۆ تو هیشتا نه‌ترانیوه، نزیکی هه‌وت مانگه ئه‌و به‌سته‌زبانه مردووه؟

بێ چاره ده‌ست ئه‌کا به گریان. ئه‌وجا چۆن دل به‌روا ئه‌دا، مندالی خۆی ته‌سلیم ئه‌جنه‌بی بکا؟

٢٦٥/١

خوایه کورده‌کان بکه‌یه ساحیب جن!

خودای تبارک و تعالی، ساحیبی فەزل و کەرەمه له حەق ناسان...
گه‌لێ میلیله‌تی زیندوو کردۆته‌وه که نه‌ده‌هاته خاتر و خه‌یال:
زۆر بووه به‌رخه‌کی له‌پ و لاواز
بووێته خورتیکی دونگ زه‌لام و قه‌له‌وا!
یان منالیکي سیه‌سه‌ مردۆخه
بووێته مه‌ردیکی گورج و گۆل و پته‌وا!
گه‌لێ میلیله‌ت وه‌ها به‌سه‌ر که‌وتن
که نه‌یسته خه‌یال و وه‌هم و خه‌و
بووین ئومید نه‌که‌م له‌ لوتفی خودا
خالقی مانگ و ڤۆژ و ڤۆژ و شه‌و
کورده‌کانیش بکه‌اته ساحیب جاه
(سنة الله في الذين خلوا)

زۆر مه‌لای عه‌للامه‌ هه‌ن، له ئیداره‌ی مال و مندالیان ده‌سته‌وه‌ستان!

قووه‌تی به‌ده‌نی، عیلم، ته‌دبیر و سیاسه‌تی زیاد کردووه. مه‌شه‌هوره
عیلمی سه‌حیح له به‌ده‌نی سه‌حیح دایه. خاسه‌ته‌ن ئه‌عصاب و ده‌ماغ، تا
ده‌ماغ ساغتر بێ، نه‌سیج و ته‌رکیبی مونته‌زه‌مه‌تر بێ، ئینسان عاقل‌تر نه‌بێ.
عیلمی لیسانی (کل فاعل مرفوع) و (قال) ئه‌صلی (قول) یه و ته‌دبیری
مولک و سیاسه‌ت، سه‌له‌نه‌ت، پاڤه‌یه‌ک ناھێتی.

که‌مال به‌گ^(۱)ی شاعیر و کاتبی تورک، له‌وه‌قتی سولتان
عبدالعه‌زیز پادشاهی ئالی عوسمان^(۲)، گه‌لێک ته‌عنی له‌حکومه‌ت نه‌دا
و زه‌می ئیداره‌ی نه‌کرد. بۆ ته‌جره‌به‌پادشا کردی به‌موته‌صهریفی
لیوایه‌ک. مانگیك نه‌چوو، ته‌له‌غرافی بۆ مابه‌ینی هومايۆن لێدا، ته‌له‌بی
قبولی ئیستیعفای کرد. پادشا قبولی کرد، فه‌رمووی: که‌هاته‌وه‌ بیهێننه
حزورور!

که‌هاته‌ حزوری شاهانه‌ فه‌رمووی: بۆ ئیستیعفات کرد؟
گوتی قه‌ومیکێ خراپ بوون، ناراحه‌ت بوون، ئیداره‌یان زه‌حمه‌ت
بوو.

پادشاه فه‌رمووی (عه‌زیزم شاعر لگ بشقه، اداره‌ ملک بشقه^(۳)).
زۆر مه‌لای موته‌به‌حجیر هه‌ن، که‌ به‌ نووکی قه‌لهم ئه‌رز و ئاسمان
ژێر به‌ره‌ژوور نه‌که‌ن، نه‌مما له‌ ئیداره‌ی عائیله‌ی خویان عاجزن.

۲۷۸/۱

ئه‌وان به‌ مه‌تره‌لیۆز و ته‌یاره، ئێمه‌ش به‌ کۆنه شمشیران!

ئه‌وه‌روپایی به‌سه‌ر ئێمه‌دا غالب بوون، به‌ ئیختراعی ئالات و نه‌ده‌واتی

(۱) سولتان مه‌به‌ست محمد نامیق که‌مال شاعیر و ئەدیب و رۆژنامه‌نووسی ناسراوی
تورکه‌، له‌ سالی ۱۸۴۰ له‌دایک بووه‌ و له‌ سالی ۱۸۸۸ له‌ دورگه‌ی کریت کۆچی
دوایی کردووه‌. به‌ یه‌کیك له‌ رابه‌رانی یزافی نه‌ته‌وه‌یی تورکی و یزافی عوسمانیه‌
گه‌نجه‌کان داده‌نرئ. به‌ شاعیری نیشتمان و شاعیری ئازادی‌ش ناسراو بوو، به‌ره‌مه‌می
زۆری له‌ بورای شیعیر و شانۆنامه‌ و میژوو و رۆمان له‌پاش به‌جێماوه‌.

(۲) سولتان عبدالعه‌زیز یه‌که‌م (۱۸۳۰-۱۸۷۶ز) سی و دوو یه‌مین سولتانی
عوسمانیه‌کان، باوکی سولتان مه‌حموودی دووهم بووه‌، ماوه‌ی پازده‌ سال له‌سه‌ر
حوکم بووه‌. هه‌ندێک ده‌لێن خۆی کوشتووه‌ و هه‌ندیکیش ده‌لێن هه‌ر له‌لایه‌ن ئالی
عوسمانه‌وه‌ کوژراوه‌.

(۳) ئەم رسته‌یه‌ تورکیه‌ و واته‌ (عه‌زیزم شاعیری شتیکه‌ و به‌رپوه‌بردنی مولکی‌ش
شتیکێ دیکه‌یه‌).

حەرب. ئیمه به کۆنه شیر و کوته‌کی قیر و ږمب و تیر، نه‌وانیش به توپی سه‌ریع ناتەش و مه‌تره‌لیۆز و بۆمبا و ته‌یاره. لای گه‌لنکمان وابوو واجبه، هەر به‌و ئالات و نه‌ده‌واتی، که له زه‌مانی پینغه‌مبه‌ر شه‌ری پی کرابوو، ئیمه پاش سێزده، چوارده قه‌ڤن شه‌ری پی بکه‌ین. به بیدعه‌تیان نه‌زانی بۆین تیشکاین و شکاین.

۲۸۳/۱

میوی مه‌لا ئه‌حمه‌د ئاغا!

میوی مه‌لا ئه‌حمه‌د ئاغا سمایل ئاغا هه‌شت نۆ به‌ر ده‌دا.

۳۰۸/۱

نێره‌مووک!

ئه‌لێن له ئه‌یامی خه‌سه‌ره^(۱)، ماسیگرێک هه‌بوو، ڤۆژیک ته‌چوو بۆ ماسی گرتن، گوئی لێ بوو ئه‌هلێ عیلم قسه‌یان له (خشی مشکل) نه‌کرد. کابرا به‌ دواى کارى خۆیدا ڤۆیی، ئیتیفاقه‌ن ماسیه‌کی زۆر جوانی گرت، هاویشتییه‌ ناو ته‌شتی ڤه‌ر له ئاو و بردی بۆ خزمه‌ت خه‌سه‌ره‌وى ڤه‌روێژ. خه‌سه‌ره‌و زۆری ڤه‌سندکرد، گوئی (زه‌). قاعیده‌ی وا بوو ده‌رباره‌ی شه‌خسه‌تیکى ئهم که‌لیمه‌ی بگوتایه‌ چوار هه‌زار ده‌ره‌میان نه‌دای. ڤاوکه‌ره‌که‌ ڤاره‌که‌ی وه‌رگرت، حه‌ره‌مى خه‌سه‌ره‌و گوئی: ئه‌مه ئیسرافه‌ موقابیلی ماسیه‌ک چوار هه‌زار دره‌م چۆن نه‌دری؟

گوئی چی بکه‌م؟

(۱) خه‌سه‌ره‌وى دووهم یا خه‌سریوی ڤه‌روێژ له‌ نیتوان سالانی (۵۹۰-۶۲۸ز) زیاده، بیست و چواره‌مین پاشای ساسانی بووه‌ و له‌ جینگای باوکی خۆی (هورمزی چواره‌م) له‌سه‌ر ته‌خت دانیش.

عه‌رزی کرد: بیگټړه‌وه و پټی بلټی نه‌گه‌ر نټره، مټیه بهټینه، نه‌گه‌ر مټیه، نټره‌ی په‌یدابکه‌وه، ټیلا نامه‌وئ!
شه‌خصه‌که‌یان گټړایه‌وه. ږاوکه‌ر له‌جوابدا عه‌رزی کرد: نه‌و ماسیه
(خنټی)یه، نه‌نټره، نه‌مټیه.

خه‌سرو جوابه‌که‌ی پټی خو‌ش بوو، گوټی (زه).
چوار هه‌زار دره‌می تریشی وه‌رگرت و ږوټی. دره‌میکی لټکه‌وت،
هه‌لگړته‌وه و ماچی کرد، نایه‌سهر سهری، پاشان خسته‌ی گټرفانی.
ديسان خه‌ره‌می خه‌سره‌و فهرمووی: بنواږه‌وه‌وه‌یاده‌چهند له‌نیم و
نامه‌رده، له‌هشت هه‌زار دره‌م دره‌میکی لټکه‌وت و هه‌لگړته‌وه و
ماچی کرد و نایه‌سهر سهر و، نه‌وجا له‌گټرفانی نا، چاک وایه‌بیگټړیه‌وه
و ږاره‌که‌ی لټی بستینه‌وه.

گټړایانه‌وه. خه‌سره‌و فهرمووی: ږو‌نه‌وه‌له‌نامه‌ته‌ت کرد، با‌نه‌وه‌دره‌مه
فهریټک هه‌لټی بگرتابوايه‌وه!

صه‌یاد گوټی: قوربان نه‌مهم له‌له‌نامه‌ت نه‌بوو، چونکی دره‌مه
صوره‌تی شای تیدا بوو، نه‌متوانی صوره‌تی شاه‌بینم به‌زه‌لیلی بکه‌وټه
سهر خو‌ل و ژیر پای تابنده و ږه‌ونده، ږوټی به‌که‌مالی حورمه‌ت
هه‌لمگړته‌وه.

نه‌مجاره‌یش خه‌سره‌و فهرمووی: زه!
چوار هه‌زار دره‌می تریشان دایټ، گوټی: نه‌وجا ږو‌به‌سیه!
نووسی: که‌سیټک به‌قه‌سی ژنی بکا، له‌جیاتی چوار هه‌زار دره‌م،
دوازه هه‌زار دره‌م نه‌دا.

۳۱۵/۱

بارسووکی له‌هه‌موو ووقت چاک نییه!

گرانی ته‌کلیم به‌نه‌ظهر شه‌خص. به‌نه‌ظهر قه‌وم نه‌گټړی. قه‌ومیک،
که‌له‌ږووی ټیمان و ټیخلاص، ږوح دانان و مال سهرفکردنی لا‌سه‌ل
بی، نه‌بی چی له‌لا‌گران بی؟
مه‌علومه‌بارسووکی له‌هه‌موو ووقت چاک نییه! ږاږوږ له‌به‌حر باری

سووک بڼ، به سووکی ټه‌خنکی، بالنسبه تا گران بڼ باشه. قه‌ومڼ مه‌یلی زیلله‌ت و ټه‌ساره‌تیاڼ هه‌بڼ، عزیزه‌ت و ټیستقلالیه‌تیاڼ غایه‌ت له‌لا گراڼه، خادمی ناده‌ن به مه‌خدوومی، مه‌ئمویری ناگۆږنه‌وه به ټامیری، گزیریان له‌ ټه‌میری پڼی خۆشته‌ره. قه‌ومڼ ټه‌جانب په‌رست بڼی، ټیتاعه‌ی (خۆیی)یاڼی لا له‌ کڼو هه‌لگرتن گرانته‌ره.

که‌وابڼ دپاره‌ مسولمان له‌ سووکی ټه‌ترسن، له‌ ټیستیلای ټه‌جانبڼ خۆفیان هه‌یه، له‌ ته‌شریعی ټه‌ترسن، که‌ به‌ ناوی ته‌زکیه، سوخریه و ټیستعبادی تیا بڼی، وه‌ک شه‌رعی عیسا: که‌سڼ زلله‌کت له‌ ږوو بدا، ږووه‌که‌ی تری بۆ ږاگره، زلله‌کیش له‌و بدا! که‌سڼ فرسه‌خڼ به‌ سفر بیت، دوو فرسه‌نگ له‌گه‌لی هه‌ږووا!

زاتنه‌ن من له‌میژنه‌ عهرزی مسولمانان ټه‌که‌م، هه‌ر عه‌قیده‌یڼ، هه‌ر ټه‌مرئ سه‌وقی کردن بۆ حیات، بۆ عه‌مه‌ل، خه‌فه‌تی ږوحی و به‌ده‌نی دا، بزانه‌ن ټه‌وه له‌ ټه‌حکامی ټیسلامیه‌یه. وه‌ ټیللا غه‌شه. ټه‌ساسه‌ن له‌ دینی ټیسلام نییه، بۆ کوشتن ټوممه‌ت هاویشترابی، حاصلی، ته‌له‌ب ټه‌که‌ن جه‌نابی حه‌ق بارڼکیان باوڼته‌ سه‌ر، خه‌فه‌تیکی ږوحی و نه‌شاطی عه‌مه‌لی بدا، نه‌ک گرانیاڼ کا به‌ که‌ساله‌ت و عه‌تاله‌ت، ږوحیان غه‌لیظ بڼی. ټه‌وی له‌گه‌ل فیتړه‌تی خۆمان موافیق بڼی، نیهایه‌ت جرفمان کا له‌ خراپه‌ بۆ چاکه. وه‌کو جوو بوونه‌ ژڼر ده‌ست، خادیمی هه‌یکه‌لی (ټه‌وری اخرس)، موحبیه‌تی عه‌مه‌ل چی به‌سه‌ره‌تیاڼ؟ وه‌ هم ته‌ماشای مه‌یلی (مفرط)مان مه‌فرموو، تۆ عاقبه‌ت چاتر ټه‌زانی. به‌ینی سه‌هل و گران، دینی حه‌نیف.. ټه‌مرۆ ټه‌توانڼ ټه‌و سه‌ده‌ماتی باری زۆر گران هه‌لگرڼ، سه‌ی نا. گه‌لڼ هه‌یه مه‌یلی تاعه‌ت، ټه‌یخاته‌ ژڼر باری زۆر قورس، ناخری ټه‌وه‌ستی، وه‌ک ږه‌هبانیه‌تی دیاڼان و زوه‌دی ټیتمه.

ناردم له دوو دوو دکتۆری تورك و ئینگلیز!

له ئەوانیلى ئىنقىلاب يەكنى له ئەفرادى عائىله نەساغ بوو. دوو دووكتۆرى باش لێره‌بوون، يەكنى تورك و موسولمان نەسره‌ت فوئاد. يەكنى ئىنگلیز میلیله‌ر. ناردم له‌دوو‌يان، هاتن پاش عەصر بوو، مو‌عاینه‌يان کرد گوايا عیله‌ته‌که‌ی (حه‌مای مرزخیه). به‌و‌گوێره‌ ته‌رتیاتیان دانا. شه‌و زۆر بێ سیحه‌ت بوو، ئەو ده‌رمانه‌ی ئیستیعمالی ئەکرد، زیده‌ ئەله‌مى ئەدا، زیتر ته‌حریکى کۆکه‌ی ئەکرد. سبه‌ینى زوو نەسره‌ت هات به‌تالوو‌که، به‌ مشه‌وه‌شى.. گوتم: خێره‌ وا زوو هاتى بێ له‌دوا ناردن؟! گوتم: لام وایه‌ له‌ که‌شفه‌که‌ به‌ غه‌له‌ت چو‌وین، ته‌شخىسى عیله‌ته‌که‌مان بۆ نه‌بووه‌.

گوتم حه‌قیقه‌ته‌ن وا به‌ده‌ر ئەکه‌وئ، ئەمشه‌و پاش ته‌رتیاتی ئێوه زیاده‌ بێ قه‌رار بوو، تیکرارى مو‌عاینه‌ی کرد. گوتم به‌لێ غه‌له‌ت بو‌وین ئەو نەساغیه‌ (ذات الرئة)یه. له‌و ئانه‌دا میلیله‌ریش هات، نەسره‌ت به‌ لىسانی طبى عه‌رزى کرد، ئەویش مو‌عاینه‌نه‌ی کرده‌وه، به‌ ده‌نگى بلند: پار‌دۆن نەسره‌ت^(١)! ته‌قدیری مقدره‌تى نەسره‌تى کرد. بالاتفاق ته‌رتیبی، که‌ بۆ ذات الرئة موافق بێ، کردیان. شوکر نەساغه‌که‌ چا بو‌وه‌وه‌.

٣٤٢ / ١

به‌سه‌ره‌اتى عاره‌بێك و هاپوونه‌ ره‌شید!

ئه‌لێن عه‌ره‌بى هاته‌ حزوورى هاپوونه‌ ره‌شید^(٢)، به‌و حىشمه‌ت و

(١) واته‌ بپو‌وره‌ نەسره‌ت.

(٢) ناوى ئەبو جەعفەر هاپون كورپی محمد المهدي كورپی ئەبى جەعفەرى مه‌نصوره‌، له‌ نێوان سالانى ٧٦٦-٨٠٩ز ژیاوه‌. پێنجهم خه‌ليفه‌ی عه‌باسى بووه‌، له‌

جه‌لاله‌ی له‌سهر ته‌ختی عالی دیت، وتی: (السلام عليك يا الله).

وتیان هه‌و نییه، به‌ره‌ژیر!

وتی السلام عليك يا رسول الله.

وتیان هه‌و نییه، به‌ره‌ژیر!

نه‌وجا وتی: السلام عليك يا أمير المؤمنين.

دیفقته بکه‌ن نه‌وانی بوون به‌ ږوئه‌سای عه‌قائید، نه‌کشری له‌و نه‌وعه به‌ده‌ویانه‌ بوون... ږه‌ش و ږووتی قاووت و جورج خور له‌ که‌لامی ملووکانه چو‌ن تینه‌گا؟ هه‌ر حه‌ملی نه‌کاته سهر مفکور موخه‌یلاتی خوی.

نه‌لین فیرده‌وسی^(۱)، له‌ حه‌پسدا، به‌عزه‌ن متأثرانه‌ نه‌شعاری نه‌خو‌یتده‌وه و پیاو‌یکي پیر له‌ مه‌حبه‌س بوو، تا فیرده‌وسی نه‌یخو‌یتده‌وه، نه‌ویش نه‌گریا.

فیرده‌وسی شه‌وق و زه‌وقی زیاد نه‌بوو، ږو‌ژی لټی ږرسی بو‌ نه‌گرینی؟ وتی: وه‌سایه‌فته بم، من نیری باشم هه‌یه له‌ناو پت، که‌ تو نه‌خو‌یتی ږیشت نه‌جولیتنه‌وه، ییری نیری به‌کم نه‌کم. له‌ وه‌قتی کاو‌یز نه‌ویش ږیشی وه‌ک ږیشی تو نه‌جولیتنه‌وه.

۳۴۷/۱

له‌ سایه‌ی نه‌وان بوو مه‌دره‌سه‌کان نه‌ما!

گه‌لنک ساحب مینگه‌ل هه‌ن، دل‌یان نه‌کزیته‌وه بو‌ گوشت، دل‌یان نایه گیسکینک سهر ږن، مه‌گر نه‌خوش یی بیته‌ مردن. نه‌و وه‌فته به‌ که‌مالی نه‌سه‌ف نه‌کو‌زیتنه‌وه و به‌ حه‌سرته‌ سندان‌ی نه‌که‌ن. نه‌وی له‌ دنیا له‌زه‌تیکي لټی بیینی نه‌هونه، نه‌ما نه‌ویش چه‌ند ږو‌ژیکه‌ نه‌ږیتنه‌وه، نه‌وی

ناودارترین خه‌لیفه‌کانی عه‌باسیه و له‌ هه‌مووشیان زیاتر له‌ سهرچاوه بیانیه‌کانه‌وه باسی کراوه. له‌ گرنگترین ده‌سکه‌وته‌کانی دامه‌زراندنی بیت الحکمة بوو له‌ به‌غدا.
(۱) نه‌بولقاسم نه‌لفیرده‌وسی (۹۳۵-۱۰۲۰ز) شاعریکی فارسه و له‌ گوندی فازی نزیک شاری ته‌بارانی هه‌ریتی تووسی خوراسان له‌دایک بووه. له‌ سهرده‌می ده‌سه‌لانی سامانیه‌کان و قه‌زنه‌ویه‌کانی زه‌مانی عه‌باسیه‌کان ژیاوه و خاوه‌نی کیتی شاهنامه‌یه.

خوښی له‌زړه‌تې لږی بیښی و بیشیه‌خشی له ږنی خودا صه‌رفی بکا، وه‌تن و میلیله‌تې پټی نه‌جات بدا.. به‌خ.. به‌خ! له‌و قانزاجه، له‌و سه‌عاده‌ته! نه‌مه‌یه، که‌ه‌زړه‌تې ږیساله‌ت نه‌فه‌رموی: (ذهب اهل الدثور بالاجور).
فه‌قیری قه‌له‌نده‌ر چی له‌مست دی؟ خصوصی نه‌م‌ږو. نه‌ده‌رو‌ف
ناوړکی یونانی وه‌سیه‌تی کرد، یه‌ک ملیون و نیو لیره‌ی بو‌بدن به
پاپوړی حه‌ږبی، ناوی خو‌ی لی نټن بو‌حکومه‌تی یونان، له‌سایه‌ی نه‌وه
غه‌له‌به‌ی کرد له‌سه‌ر ده‌وله‌تی عوسمانی، با وجودی له‌پیش دا ژړده‌ستی
بوو، میلیله‌تی دی وه‌سیه‌تیان بو‌حکومه‌ته، حکومتیش له‌تعالی میلیله‌ت
وه‌سیه‌ته‌که به‌جی نه‌هټی. حالاش میلیله‌تی ئیسلام له‌و فک‌ره‌دا نیه... بو
نومه‌ر‌م‌ندان، خال خالان، پیره‌مه‌گروون، پیری دابان، خانه‌گای شیخ... له
سایه‌ی نه‌وان بوو مه‌دره‌سه‌کان نه‌ما.

۳۵۳/۱

نه‌مشه و ۲۴ی نیسانی ږومی، ۲۳ی موحه‌ره‌م قیامه‌تی بوو هائیل^(۱)

نوممه‌ت وه‌ک حه‌یوان ته‌سلیمیان بووه!

له‌سه‌ره‌تای ظهوری شه‌ده‌لیه‌کان، کابرایي مل قه‌وی، ږیش پان و
ورگ نه‌ستور، فله‌ت فله‌تی نه‌کرد. نه‌یانگوت نه‌مه‌ قورئان نه‌خوټی، به
که‌رامه‌تی شیخ هر ۳۰ جزوی قورئانی هاتیه‌ به‌ر. سه‌رسپیه‌کان
نه‌یانگوت نه‌مه‌ سوربانیه، نه‌مه‌ش نه‌تیجه‌ی که‌ږامه‌ته، نه‌نواعی درو،
نه‌زانن درو‌یه. جه‌نابی حق نه‌و نه‌و‌عه‌ که‌سانه‌ی چو‌ن خو‌ش نه‌وی؟
نه‌مه‌ نه‌بووه و نابی، ماده‌م شمه‌یه‌کی له‌به‌شه‌ریه‌ت تیا بی.

۳۹۵/۱

حه‌قیقه‌ته‌ن ږو‌نه‌سای دین، نه‌م‌ږو زو‌ر مالویرانن، له‌به‌ر حو‌بیی دنیا
ناگایان له‌ئیمان به‌قیامه‌ت و عه‌زاب نه‌ماوه، به‌جه‌ل خو‌یان مه‌غرور
کردووه. نوممه‌تیش وه‌ک حه‌یوان (لایعقل) ته‌سلیمیان بووه (نعوذ بالله
من غضبه‌ وعقابه‌)

۴۰۱/۱

(۱) مه‌به‌ستی باو و باران و ږووسکه و ته‌رزه‌یه.

ئاگاداری مه‌لای بیگانه بن!

له‌غه‌یری خۆتان لازمه‌ له‌ ئه‌جانب زۆر به‌ حه‌زه‌ر بن خاسه‌ ته‌ن ئه‌و مه‌لایانه‌ی ئه‌جانب که‌ مسولمان ئه‌بن، تا ته‌جره‌به‌ی ئه‌تواریان نه‌که‌ن لیان ئه‌مین مه‌بن. چ پۆم چ ئیرانی. کوردی ئه‌لی: دۆی ئازموده‌ له‌ ماستی نا ئازموده‌ چاکتره‌.

من نایته‌ دل‌م مه‌لایه‌ که‌ له‌ دینی‌ک بۆ دینی‌ ئینتیقال بکا له‌ غه‌لل و غه‌شی دینی پێشوو قال بیته‌وه‌ (إلا بعد حین). زاته‌ن ته‌فره‌قه‌ی کوللی میلله‌ت له‌وانه‌ په‌یا‌بوو، ئه‌وانی هه‌م دین و هه‌م عونسری ئیوه‌ نین. قسوور ناکه‌ن له‌ حه‌ق ئیوه‌، مه‌نعی نوقصان و هیلاک و موشه‌ققه‌ت و کول بوون ناکه‌ن، سه‌عی ئه‌که‌ن له‌ نه‌قصان به‌ هه‌موو مه‌عنای (خبال) سمی قاتلن. کینم و خوزاوکن، ئه‌عزا به‌ خۆرک ئه‌ده‌ن عه‌قلتان لی ئه‌گۆرن، له‌و ئیفساده‌ته‌ قوووه‌تی خۆیان سه‌رف ئه‌که‌ن. مشه‌ققه‌ت و زه‌ره‌ری ئیوه‌ ئه‌حویتین پێیان خۆشه‌. ئیوه‌ که‌مێ ئینتیهاه‌تان هه‌بێ تیان ئه‌که‌ن، هه‌رچه‌ندی سیاسی بن خۆیان ناگرن، قسه‌ی وایان له‌ زاری ده‌رده‌په‌ڕێ، که‌ مافی الضمیریان بزاند‌رێ. ۱۶/۲

فه‌للاح هه‌موو قوووه‌تی خۆی سه‌رف ئه‌کا، له‌ کشت و کێل، وه‌ ته‌وه‌ککول ئه‌کا، له‌سه‌ر که‌ره‌می خوا، بۆ باران و شین کردن و بی ئافاتی و حیفز له‌ سووتان، وه‌ سه‌پان به‌ده‌ست که‌وتن - که‌ ئالشان زۆر سه‌خه‌ل‌تین بۆ سه‌پان - نه‌ مه‌لایه‌که‌، نه‌ جێکه‌، نه‌ شێخه‌فه‌ندی، نه‌ قوتبی عاله‌م که‌س به‌ فه‌ریادمان نایه‌ت.

۴ / ۴۱

رۆژی عه‌رزى شیلخ عه‌لی فه‌ندیم کرد: ئیوه‌ چ ئه‌فه‌رموون له‌ خولفی وه‌عید؟

فه‌رمووی سبحان الله که‌ستێک خۆی به‌ عه‌بدی خوا بزانی ئیددیعیی ئه‌ده‌بی مع الله بکا، مه‌سه‌له‌یه‌که‌ عینوانی خیلاف بی چۆن نېسه‌تی بۆ خودا ئه‌دا؟

من ئەلیم ئەگەر تەماشای قەھر و غەلەبە‌ی بکە‌ی، هەردوو لای
جائیزە، لا یسأل عما یفعل، ئەگەر تەماشای هیدایەت و عدالت بکە‌ی،
هیچیان جائیز نییە، وه تەفرە‌قە‌ی نە‌زەر، تەفرە‌قە‌یە.

٦٢/٢

کورد بئ دایکن!

گە‌لئ جار ئە‌لیم دیقەت بکە‌ن، هەر عە‌شیرە‌تیک ئازا بن و جە‌نگاوە‌ر،
ئە‌وه ژنیان ئازان، دل قە‌وین، بە‌ غیرە‌تن. هەر عە‌شیرە‌تی حیز بن و
ترستۆک، ئە‌وه ژنیان بە‌ ترسن، دل زە‌عیفن، بئ غیرە‌تن. وه لە‌ مه‌جالیس
عەرزی برادران ئە‌کە‌م: کورد بئ دایکن، ژن لای ئە‌وان بئ قە‌درە،
ژنە‌کان بنە‌لۆکن، بئ عیززە‌ت و حورمە‌ت بوون، بۆ‌یه کورد نابنە‌ ئینسان.
هە‌زار ناصیحی وه‌ک من، شاعیری وه‌ک حاجی قادر^(١)، بۆ‌ تە‌ریبە‌ی
قە‌وم، نابن بە‌ دایکێکی چاک.

٦٢/٢

ئینعامی ئیلاهی!

ئینعامی ئیلاهی لە‌ دنیا عامە‌، وه بۆ‌ ئە‌وانە‌ی ئیمانیا‌ن بە‌ خوا و بە‌
پۆ‌زی قیامە‌ت نییە‌ زۆ‌رتەر. زێ‌را ئە‌وان بە‌ غە‌یری دنیا هیچ ئە‌مه‌لیان نییە‌،
ئە‌گەر ئیمانیشیا‌ن بە‌ قیامە‌ت هە‌بی، بە‌ ئومنیە‌ی شە‌فاعە‌ت و نیسبە‌تی
(أبا)یان (إعتنا)یان پێ‌ نە‌ماوه‌. بۆ‌یه دائیمە‌ن جە‌ولان ئە‌کە‌ن، لە‌و شار بۆ‌
ئە‌و شار، لە‌و مه‌ملە‌کە‌ت بۆ‌ ئە‌و مه‌ملە‌کە‌ت، بە‌ تیجارە‌ت، بە‌ قوما‌ر، بە‌

(١) حاجی قادر (١٨١٦-١٨٩٧ز) شاعیریکی ناوداری کوردە، ماوه‌یه‌کی زۆ‌ر لە‌
ئە‌ستە‌مبۆ‌لی پایتە‌ختی عوسمانی ژیاوه‌، تاییه‌تمە‌ندی شیعره‌کانی ئە‌و ئە‌وه‌یه‌ زیاتر با‌سی
خە‌مه‌کانی کۆمه‌لگە‌ی کوردی کردووه‌ و بە‌ هیوا بووه‌ که کورد بیته‌ خاوه‌نی
پۆ‌ژنامە‌ و لە‌ رووی رۆ‌شنیری و سیاسیه‌وه‌ به‌ره‌و پێ‌ش بچێ‌. حاجی قادر
کاریگە‌ری زۆ‌ری به‌سەر فکری مه‌لای گه‌وره‌دا جێ‌هێ‌شتووه‌.

حیله، نه‌موال کۆڼه‌که‌نوه. وا نه‌بی غیره‌تی قه‌ومیه‌تیان ئیتی‌حادیان نه‌کا، به‌حه‌ربیش ئیستیلای نه‌کن.

٦٣/٢

دیدارم له‌گه‌ل سلیمان نظیف

سلیمان نظیف^(١) حیکایه‌تی بۆ کردم فهرمووی: له‌گه‌ل جه‌معنی له‌ئوده‌با دانیشتبووین له‌هر ته‌رپه‌ف قسه‌مان نه‌کرد. به‌حسی چه‌زپه‌تی عیسا که‌وته مه‌یدان، ئه‌دیبن یه‌هوودی له‌میانه‌دا بوو ږووی کرده به‌عزه ئوده‌بای فره‌نسه، وتی: سه‌به‌بی عه‌داوه‌تی ئیوه له‌گه‌ل ئیمه‌چییه؟ وتی ئیوه عیساتان کوشت و سه‌لبتان کرد. وتی ئیوه چه‌قتان چییه عیسا خزمی خۆمانه، خۆمان کوشتمان ئیوه خویتیگر و خوین ئه‌ستینی عیسا نین و، ئه‌و وه‌قته که عیسامان کوشت ئیوه وه‌ک چه‌یواناتی وه‌حشییه له‌چیا و چۆلی ئه‌وروپا به‌سه‌رتان ئه‌برد، ئیستا چ موداخه‌له‌تان هه‌یه؟

نوێژکه‌ری له‌شه‌وی زستانی کۆیه‌دا

خوا ئه‌زانی شه‌وی زستان خاسه‌ته‌ن له‌کۆین، سه‌رما و به‌فر و باران و باو شه‌خته و به‌سته‌له‌ک ئاوی سارد شووتی شه‌ق نه‌کا. مسو‌لمان له‌

(١) سلیمان نظیف کورپی سه‌عید پاشا، شاعیر و سیاسه‌تمه‌داری ده‌وله‌تی عوسمانی بوو، له‌سالی ١٨٦٩ له‌دیاره‌که‌ر له‌دایک بووه، زمانه‌کانی عه‌ره‌بی، فارسی و کوردی و تورکی زانیوه. به‌رپرسانی کاری ئیداری له‌ده‌وله‌تی عوسمانیدا له‌زۆر شویتی بن‌ده‌ستله‌تی عوسمانی به‌رپرسانییه‌تی هه‌بووه. وه‌ک والی له‌به‌سره، قه‌سته‌مۆن، ته‌رابزۆن، موس‌ل و به‌غداد کاری کردووه. هه‌روه‌ها له‌زۆر ږۆژنامه و گۆفاری نه‌وسای عوسمانیه‌کان شیعر و نووسینی بلاوکردۆته‌وه و چه‌ندین کتیی چاپ کردوون. له‌سالی ١٩١٣ وه‌ک والی له‌موس‌ل بووه و دواتر گه‌راوه‌ته‌وه ئه‌سته‌نبول و سالی ١٩٢٧ هه‌ر له‌وئ کۆچی دوا‌یی کردووه.

جینی خۆی هه‌له‌ستێ ده‌ستوێژ نه‌شوا دوو ڤکه‌ت نوێژی سه‌ینێ به‌جی نه‌هیتی، هه‌موو به‌هه‌شت له‌ پاداشت نه‌و ئیتاعه‌یه که‌مه. ئیجرای وه‌زائفی عبودییه‌ت له‌ ئیجرای وه‌زائفی ئولوهیه‌ت گه‌لێ زه‌حمه‌ت تهره و خصوصه‌ن فه‌زلی ئینسانی مو‌تیع له‌سه‌ر مه‌لائیکه‌ چۆن ئینکار نه‌کری؟ (الأجر علی قدر المشقة). ئاخ ئینسان خۆی خۆی ڤه‌زیل کردووه، سه‌جده بۆ که‌ر و گا نه‌بأ، وه‌ ئیلا ئینسان زۆر به‌ قه‌در و قیমে‌ته، زووبده‌ی مه‌خلوقاتێ خوایه. حاصلی ئینسانی چاک له‌ هه‌موو شت چاتره، ئینسانی خراپ له‌ هه‌موو شت خراپتره.

٢٣٨/٢

ره‌مه‌زانی ١٩٣٢ و مردنی شیخ محی الدین و شیخ عبدالعزیز

نه‌و مودده‌ی له‌ چنارۆک بووم هیچم نه‌نووسی، دوایی چوومه ته‌عزیه‌ی مه‌رحوم شیخ محی الدین، که‌ هاتمه‌وه ناساغ که‌وتم. ته‌واوی ڤه‌مه‌زانم به‌ ناساغی ڤابوارد، له‌ شه‌شی شه‌ه‌وال شیخ عه‌بدولعه‌زیز وه‌فاتی کرد، حه‌ققه‌ن داغیکێ نابه‌سه‌ر جه‌رگم دائما نه‌کزیته‌وه. بی هیزی کردم، جه‌نابی حه‌ق بیهاوێته ناو ڤه‌حمه‌تی خۆی. ٢٠ی شوباتی ١٩٣٥.

٢٤٢/٢

ئه‌تباعی پۆلس الرسول له‌ هه‌موو شتیان تێپه‌راندیه

حه‌یوانی ڤه‌نده هه‌موو نه‌وعه‌ گۆشتی ناخوا، ئه‌لین شیر ئیستینکاف نه‌کا فه‌ریسه‌ی غه‌یر بخوا وه‌ مردار ناخوا. گه‌لێ جارم دیوه‌ پشيله‌ مشکێ مرداری نه‌خواردیه، نه‌وه‌ی خۆی شکاری بکا نه‌وی نه‌خوا. لاکین ئه‌تباعی (پۆلس الرسول) له‌ هه‌موو شتیان تێپه‌راندیه.

٢٤٧/٢

گه‌ړو و شېلاقه

له ولاتې ئیمه له شاخ و داخی کوردستانمان زور نه‌کەوئ، وهك
خوناوك نه‌نیشته سەر دار و به‌رد. لهو جني تەواو فینك بئ نه‌مەیی، په‌ق
نه‌بئ. لهو جینی گه‌رم بئ، یا وشك نابئ، كه كؤ بكریته‌وه نه‌وهی
نه‌كه‌وېته سەر گیا و به‌رد خه‌سار نه‌بئ. نه‌وی نه‌كه‌وېته سەر دار باری
بئ‌به‌ر، لقه‌کانی داره‌كه نه‌بړن له ناوی گه‌رمی هه‌لته‌کېشن، ناوه‌كه
نه‌کولین، تا نه‌ختی په‌یت نه‌بئ به دوشاوی شوك.

له کویستانان نه‌وی سەر به‌ردان خړ نه‌که‌نوه، سپی و خاویښ،
نه‌کشری نه‌پتېرن بؤ سلیمانی، حه‌لوايه‌کی زور خوشی لی دروست
نه‌که‌ن، نه‌وی نه‌كه‌وېته سەر (گوبن)ی له وه‌قتی ته‌کاندندا ورده په‌لك و
توژی گوینی له‌گه‌ل تیکه‌ل نه‌بئ، بؤر نه‌نوئتی. نه‌وی له‌سەر داران بئ
ته‌بیعی له وه‌قتی ته‌کاندندا، ورده په‌لکی تیکه‌ل نه‌بئ سه‌بز نه‌نوئتی. وه
هه‌مووی زور شیرین و خوش و به له‌زه‌ته و نه‌رم ملی نو، به‌گه‌لی
ده‌رمان نه‌شیئ. (سلوی) ته‌فسیر نه‌که‌ن به نه‌وعه ته‌یریک و (سمانی) یا
نه‌فسی سمانی، په‌نگه له ئاسمانی وه‌رگیرا بئ. یا له‌به‌ر په‌نگی سماوی،
که نه‌و ته‌یره مه‌یله و شینه، یا زور له بلندییه و دئ و نه‌نیشتی.

گه‌لی جار له باوكم نه‌یست، كه ته‌عیری به شېلاقه نه‌فه‌رموو.
حه‌قیقه‌ته‌ن شېلاقه‌ش ته‌یریکي مه‌یله و شینه و زور نافرئ، بالی سسته،
گرتنی سه‌هله، حه‌تا كه‌سینکی شله‌په‌ته بئ، به کاوه‌خو به‌روا به کوردی
نه‌لین: نه‌لئی شېلاقه‌ی بال شکاوه.

به کهنگرخواردن ته‌ژیان!

کتیوی طور وه‌کی کۆسره‌ت و چای سه‌فینی ئیمه، چیا‌یه‌کی به‌گیا و داروباره. ئهنوعای خۆرشی تیدا هه‌یه.. گه‌لتی که‌س به‌و مه‌وادی طه‌بیعیه‌ نه‌ژی. هه‌تا له‌ سالی گرانی (۱۳۳۶) نه‌کته‌ری نه‌هالی، به‌ کهنگر و نه‌مثالی وی زۆر چاک ژیان، له‌ مردن ده‌رچوون.

۸۲/۱

ئه‌م نه‌وعه‌ موحیبه‌ته‌ عه‌ینی عه‌داوته‌!

له‌ زه‌مانی عه‌بدولمه‌لیک^(۱)، مه‌لایێ لام وایه‌ (شعبی)^(۲)، به‌ سه‌فاره‌ت چووه‌ نه‌سته‌نبۆل، له‌پاش به‌عزێ گه‌توگۆ، فه‌زڵ و عیلمی لای ئیمپراتۆر مه‌علووم بوو، گو‌تی:

ته‌عه‌جوب ئه‌که‌م له‌ عه‌ره‌ب پیاوی وه‌کو تو هه‌بی، به‌و هه‌موو عیلم و فه‌زله‌، عه‌بدولمه‌لیکی کو‌ری مه‌روان بکه‌نه‌ خه‌لیفه‌. مه‌لاش فه‌رمووی:

ئه‌وت نه‌دیوه‌، وه‌ئیلا منت ئه‌مه‌نده‌ نه‌ده‌هاته‌ پێش چاو.

(۱) مه‌به‌ست عه‌بدولمه‌لیک کو‌ری مه‌روان کو‌ری هه‌که‌م کو‌ری ئه‌یلعاص کو‌ری أمیه‌ القرشی یه‌ له‌ تیوان سالی (۶۴۶-۷۰۵ز) ژیاوه‌. خه‌لیفه‌ی پێنجه‌مینێ ئومه‌ویه‌کان بووه‌ و یه‌کتێک بووه‌ له‌ زانا و شاره‌زایانی بواری ش‌ه‌رع. ماوه‌ی خه‌لافه‌تی عبدالملک ماوه‌یه‌کی پ‌س له‌ ک‌یشه‌ و گ‌ن‌یره‌ و ئازاوه‌ بوو، به‌لام می‌ژووونوسان باسی چه‌ند ده‌سکه‌وتیکی گ‌رنگی وه‌ک دروستکردنی یه‌که‌م دیناری ئیسلامی له‌ زێ‌ردروستکراو و به‌ عه‌ره‌بی کردنی دیوانه‌کان و ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ی ولات و بینای که‌عبه‌ و دروستکردنی چه‌ند شارێک له‌ عێراق و تونس و باکووری ئه‌فریقا.

(۲) ناوی عامر کو‌ری شه‌راحی‌ل کو‌ری عه‌بد کو‌ری ذی کبار ئه‌بو عه‌مری هه‌مه‌دانی الشعبی یه‌، به‌ ئیمامی ش‌ه‌عی ناسراوه‌، یه‌کتێ بووه‌ له‌ زانا تا‌بیعیه‌کانی سه‌رده‌می عه‌بدولمه‌لیکی کو‌ری مه‌روان. له‌ سالی ۶۳۷ز له‌ کووفه‌ له‌دایک بووه‌ و له‌ سالی ۷۲۱ هه‌ر له‌ کووفه‌ کۆچی دوا‌ی کردووه‌.

شعبي گه‌رايه‌وه، جاسووسی عه‌بدولمه‌ليك پيشين خه‌به‌ری دا به عه‌بدولمه‌ليك، نه‌و گفتوگزيه‌ی بږ نه‌قل كرد، كه مه‌لا به حزووری خه‌ليفه موشه‌ږه‌ف بوو.

عه‌بدولمه‌ليك گوتی:

له‌و قسه كه ئيمپراتور به توی گوت، چ ده‌سيسه‌يه كي تيدايه، تتيگه‌يشتی؟

گوتی تو بفه‌رموو بزائم چی تيايه؟

گوتی: نه‌و مه‌لعوونه به‌خيلي هات، كه مه‌لايږ وه‌كوو تو له‌ناو ئيمه‌دا هه‌بږ، نه‌و قسه‌ی بږيږ كرد، تاوه‌كو من، كه بيستم له‌فه‌ږانی غه‌زه‌ب بتكوژم. نه‌مما ئافه‌رين له‌تو، كه جوايتكي چاكت دايه‌وه.

كه‌وابيږ نه‌م نه‌وه موحييه‌ته عه‌يني عه‌داوه‌ته، هزار ئافه‌رين له‌عه‌بدولمه‌ليكي كه‌ساحيږي نه‌و نه‌وه‌ ده‌كايه‌ بوو. سه‌عديش^(۱) چاك نه‌فه‌رموي: دشمني دانا به‌از نادان نادان دوست.

۱۲۴/۱

نوشته‌ی کولفه‌كون!

ئينساتيك كه‌سه‌عاده‌تی قه‌وم و ميلله‌تی خوی بوږ، نه‌تواني به‌عزږ نه‌سبابي شه‌ر بكا به‌ئاله‌تی خير. وه‌ك هه‌زره‌تی كاك نه‌حمه‌دی شيخ، كه‌نه‌و وفق و نووشته و دوعايه‌ی مه‌حضا بږ خيری فوقه‌ږا و مه‌ساكين دانه‌نا. هه‌تا نه‌واني گولله‌به‌ند و تيغ به‌نديان هه‌له‌گرت، شه‌رتی له‌گه‌ل نه‌كردن، كه‌هه‌تا جنيو نه‌دن، چ جاي سه‌ييثانی تر، به‌لام نه‌و نه‌وه زاته زور نايابن، هه‌ققه‌ن كه‌بوون پښان بلږن مه‌له‌ك.

(۱) مه‌به‌ست شاعري. گه‌وره‌ی ئيراني سه‌عدی شيرازی يه، كه‌ناوی ابو محمد مشرف الدين مصلح كورږي عبدالله كورږي موشه‌ږه‌ف سه‌عدی شيرازيه، له‌ده‌وره‌بیری سالی ۱۲۱۰ی زايینی له‌شيراز له‌دايك بووه و له‌سالی ۱۲۹۲ی زايینی هه‌ر له‌وئ كږچی دوايی كرده‌وه. شاعير و نووسه‌ريكي ناوداری ئيراني بووه و نازناوی استاد سخن. پادشا سخن، نوستاد بووه و به‌ره‌مه‌هه‌ر ناسراوه‌كاني گولستان و بوستان و ديوانه شيعريه‌كه‌يه‌تی كه‌به‌كوليياتی سه‌عدی به‌ناوبانگه.

نه لئانیش نویشته ی ژن په شکردن له بهر چاوی میړدی له ناو ئیمه و جووله کانداهه یه. به یه کیکی ئه لئین (یه کساته) کانه وهك سم الساعة زوو ته ئسیر نه کا، یه کی تریشیان هه یه بۆ هه وئ باران ئه یکه ن، که له بهر چاوی میړدی خو شه ویست بیی، پیی ئه لئین (کن فیکون)، کورده کان ئه لئین کولفه کون.

خودا ئه یزانئ من ئه مانه نازانم، ئه ماما له یه کی زۆر نزیك و (موثوق به) ئه م موجه لانه م وه رگرتووه.

۱۳۹/۱

جنۆكه له لهش دهرکردن!

خه لك هه یه ^(۱) هه تا ئه وه نده گئیر ئه بن، سه به بی شیتى نازانن، ئه چنه لای ئه و (كلی نانیانه) عه زیمه تیان بۆ بکه ن، بلئى ئه مه جنۆكه یان چوو هه ته ناو دهر وون:

(اخرج بحقه آه شراه، اخرج بحق سلیمان، اخرج بحق قرنائیل و رفیمائیل) جا لئى ئه دهن: جنۆكه کان بلئى، ناویان یینه: (سوژن، بوژن، تریانه، کوتهك، ته بهق).

ناوه کانیان ئه نووسن، ئه یخه نه ناو ئاگره وه ئه یسووتین و جنۆكه کانیش ئه سووتین و هه م وا ئه عتیقاد ئه که ن ئه م ده ولت و سه لته نه ت و حشمه تی مسولمانان، به سایه ی دوعا و هیممه ت و به ره که تی فلان پیری بووه. مه رقه دی فلان که س له فلان شارایه. حیفزی ئه کا چ هه ددی هه یه دوژمن نئیزیکی بکه وئ.

به ئه مری فلان که س توپ بۆ خو ی چوو بۆ مه یدانى چه رب، له خو یه وه گولله ی فره ئ ئه دا، دوژمنی شکاندا! که وایی چ ئه حتیاجمان هه یه

(۱) دهربرینی (خه لك هه یه) ئیمه خۆمان داماتناوه، چونکه سیاقه که وا ده خوازئ و قسه که له ناو سیاقیکی تر هاتوو که ئه م مانایه ده به خشی.

به سوپا و فنونی چه‌ږی. وهك شیخ په‌زا^(۱) له مه‌دحی ناصره‌ددین شادا نه‌لن:

از انجمنش سپاه فزونتر بود ولی

انجا که حیدر است چ حاجت سپاهرا

خو‌زیا ئیمه‌ش به یه‌کی وهك (حه‌یده‌ر) هه‌لخه‌له‌تابواین. نه‌وجا له هه‌موو ته‌ږه‌فه‌وه نه‌و میلله‌ته نشسوت نه‌کا، له هه‌موو ته‌ږه‌ف دوزمن به‌سهریاندا غالب نه‌بښ، سه‌لبی مولك و سه‌لته‌نه‌تیاڼ لی نه‌کا. هه‌زار دوعا به‌پووليك كه‌لك ناگری.

۱۳۱/۱

شیخی نه‌ساج!

زاتڼ بوو له قوده‌مای سؤفیه، مه‌شهوور بوو به شیخی نه‌ساج. جاوی دروست نه‌کرد و نه‌یفرؤشت، گوزه‌رانی پښ نه‌کرد. جارڼ به ږادایی تۆپه‌ جاوینکی بۆ شه‌خسیتك دروست کرد، لای وابوو زۆر بښ عه‌یبه، شه‌خسه‌كه ته‌ماشای کرد، یه‌ك دوو عه‌ییبی لی دیته‌وه، عه‌رزى شیخی کرد، شیخ ده‌ستی کرد به‌گریان. شه‌خسه‌كه گوتی: قوربان مه‌گریښ، ږاره‌كه نه‌دهم و جاوه‌كه قبول نه‌كم.

فه‌رمووی: بۆښ ناگریم، بۆښ نه‌گریی تۆ له‌و تۆپه‌ با وجودی زۆر

(۱) شیخ په‌زای تاله‌بانی (۱۸۳۱-۱۹۱۰ز) ناوی ره‌زای کورې شیخ عه‌بدولره‌حماني تاله‌بانی کورې مه‌لا نه‌حمه‌دی کورې مه‌لا مه‌حموودی زه‌نگه‌نه‌یه کورې یوسف ناغای زه‌نگه‌نه‌یه. له‌گوندی قرخی نریك چه‌مچه‌مال له‌دایك لوه. لای باوکی خویندویه‌تی و شاره‌زای نه‌ده‌بیاتی عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی بووه. سالی ۱۸۶۰ چۆنه نه‌سته‌نبول و دوو سال له‌وئ ده‌بښ و پاشان ده‌گه‌ږيته‌وه که‌رکوک، له ۱۸۶۶ جاريکی تر ده‌چته‌وه نه‌سته‌نبول و له‌ږینگه‌ی میسره‌وه ده‌چته‌وه حج. سالی ۱۸۹۸ ده‌چته‌وه به‌غدا و ته‌کیه‌ی تاله‌بانی له‌وئ به‌ږیوه‌ده‌بات. سالی ۱۹۱۰ له‌به‌غدا کۆچی دواښی کردوه.

سه‌عیم تیندا کردبوو که هیچ عه‌ییم لی نه‌ئه‌دیت، عه‌ییت دیته‌وه. جا خودا به‌و عیلم و به‌صیرییه‌ی نه‌بی چهند هزار عه‌یب له عه‌مه‌لی من بدۆزیته‌وه، که لای خۆم زۆر به‌خالص و موخلیصی نه‌یکهم.

۱۳۷/۱

ئه‌وانهی ئه‌لین ته‌نیا ئیمه‌ فرقه‌ی ناجیه‌یه‌ن!

گه‌لی له‌ مسولمانایش ئه‌لین هه‌ر ئیمه‌ (ناجین)، غه‌یری ئیمه‌ هه‌موو فرقه‌ی ئیسلامی نه‌چته‌ ناگر، نه‌ ته‌نیا فرقه‌ی اعتقادیات، به‌لکو ته‌په‌بایی طوروق و مه‌زاهیشش وا ئه‌لین.

ئه‌گه‌ر ئینساف بکه‌ین، ئه‌و لاف و گه‌زافی له‌ناو ئیمه‌دا هه‌یه، باوه‌ر ناکهم له‌ناو جووله‌که و دیاناندا هه‌بی، به‌لام ئه‌وانه‌ قورئان خوین نین، ئیعتقاد به‌ قسه‌ی پوه‌نسه‌ی خۆیان نه‌که‌ن.

له‌ کتییکی پافزێیانم دیت، که خودا ئه‌فه‌رموی: هه‌ر که‌سێک عه‌لیی خوش بوئ، تا عه‌نانی ئاسمان گوناھی هه‌بی، من لی خوش نه‌بم. ئه‌وی رقی له‌ عه‌لیی بیته‌وه، ئه‌گه‌ر مابه‌ینی ئه‌رز و ئاسمان چاکه‌ی هه‌بی لی قبول ناکهم عه‌زایی نه‌ده‌م.

منیش نووسیم: ئه‌گه‌ر حوسنی معامه‌له‌ی له‌ گه‌ل خودا هه‌بویه، ئه‌بویه ئه‌ویش له‌ موتیع و موحییانی خوا خوش بی، با رقیشی لیان بیته‌وه! به‌لێ ئینسان به‌ قسه‌ی خوشکه‌له‌ خوشکه‌له‌، هه‌له‌خه‌له‌تی. ئه‌و نه‌وعه‌ خودپه‌سه‌ند و هه‌رزه‌گزیانه‌ی نه‌بی جه‌زایان چی بی؟ هه‌ر خودا ئه‌یزانی، به‌ که‌س نایته‌ به‌یان.

۱۳۹/۱

چ دوعایه‌ک بۆ مه‌لایان باشه‌؟!

حه‌قیقه‌ته‌ن ئه‌و دوعایه‌ زۆر باشه‌ (رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا.. هتد) بۆ مه‌لایان به‌ خصوصی، زۆر مه‌لا هه‌ن به‌ عیلم و حیکمه‌ت ئه‌بن به‌ جه‌ربه‌زه، موفسید، عنود، ئه‌و عیلم و حیکمه‌ته‌ بۆ ئه‌وان نه‌بی به‌ ئافه‌ت.

جاهیلیت لهو نه‌ووه مه‌لایه گه‌لې چاکتره.

حالی ټینسان له بهینې حه‌ضاره‌ت و به‌داوه‌ت، په‌عنی شارستانی و لادیې زور سهره. ټینسانی مه‌ده‌نی مه‌یلی عیلم و حی‌کمه‌ت و کیتابه‌تی نه‌بې، سه‌عی نه‌کا، ټینه‌کوشې، که بیټه. په‌ک له سه‌رامه‌دانی زه‌مان. نه‌مما نیفاق، شه‌یطانه‌ت، کیپر و نه‌ناییه‌ت، نه‌خلاقې زه‌میمه، نه‌عمالی سه‌ییته ږووی تې نه‌کا، ده‌وری لې نه‌دا، زور نادر و نایابه ټینسانټیکې دل خاوېن له حه‌ضاره‌ت هه‌ل بکه‌وې.

به‌ده‌وی لادیې، جه‌ل و غه‌باوه‌ت و ټینه‌گه‌یشتن، نه‌فرت له که‌سې عیلم و کیتابه‌ت و حی‌کمه‌ت له‌سهرې زیاد نه‌کا. له گه‌لې له کرمانجانم نه‌بیست له ده‌وری سابق، نه‌یانگوت، نه‌وه‌نده‌ی له قه‌لم نه‌ترسین، نه‌وه‌نده له تفه‌نگ ناترسین.

۱۵۱/۱

ټیمه له خاتمه ناترسین له نه‌ووه‌لی نه‌ترسین!

گه‌لې جار عه‌رزی مسولمانانم کردووه له وه‌عزدا، که‌سې له حه‌یاتی خوی سه‌عی بکا، ټیمانټیکې کاملې بې غه‌ل و غه‌ش به‌اوټه‌ ناو دلی خوی، له سوئی خاتمه نه‌مین. حاصلې که ټیمان بوو به مه‌له‌که، زه‌والې نابې. به‌لکو له سه‌ره‌مه‌رگدا قوه‌تی زیاد نه‌بې. نه‌وی بیستوتانه که له سه‌ره‌مه‌رگا کافر بووه، موحه‌ققه‌ق له حالی زنده‌گانی ټیمانټیکې باشې نه‌بووه، به‌لام ناگاداری خوی کردووه، به به‌رزی ماوه‌ته‌وه. له هه‌نگامې کردن نه‌و هوش و متمان‌ه‌یه‌ی نامټنې، که غه‌ل و غه‌شی خوی پېوشې، کفری زه‌مانی حه‌یاتی لې ظاهر نه‌بې، بوی به‌عزیک له نه‌ولیا نه‌یانفهرموو: ټیمه له خاتمه ناترسین له نه‌ووه‌لی نه‌ترسین، حه‌تا گه‌لېک ټینسان نه‌بینن له وه‌قتی شټنه‌یی موثمنی باشه، مسولمانه تاعه‌تگوزاره، نه‌مما که شیده‌تیکې هاته‌ سهر، موسیبه‌تیکې لې قه‌وما، تووړه نه‌بې، هزار کوفریات نه‌کا.

۱۵۴/۱

ثوممهت کهوته ژیر چه په لؤکی عالمه!

ئینسان ته عه ججوب نه کا له حالی مسولمانان، چون له م نایه ته (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ.. هتد) غافل بوون؟ ئه لئی ته سلهن نه یانیستووه، له گه له نه وه شدا نه بوایه، هر مسولمانن عالیم و جاهیل، عارف و عامی، سید و نوممی، عومهری و حهیده ری، نه شعهری و جه عفهری، نه و نایه ته ی له له وحی خاطر ی خوی بنووسی. دائیما بیه یتته بهر نه زهری ته فه ککور و ئیعتیار، نه کا پشت به کهس بیهستی، به ذل و ئیکیسار له بهر دهستی که سیک ږا بوهستی، ثومیدی نه جاتی به نه و نه م بئ.

خودا نه یزانن ته گهر مسولمانان نه و نایه ته یان بکردبوایه دهستور العمل، نه له دین، نه له دنیا نشستیان ناته یتنا. نه و ږووحه، که له سدری ئیسلام چوو بهر به دهنی مسولمانان، له ناو دلیان قهراری گرت، حه یاتیک ی پیدان، به نه وعیک سهعی و ئیجتهادیان کرد، وا سهر که وتن، که بوونه سهر تاجی ثومهم، به لام نه و ږووحه زوو ده رچوو، به لکو زوو ده ریانچواند.

هه یکه لی ثوممهت، وه کو به دهنی بئ ږووح ته فه سسوخ ی کرد. نه عزای له باریه که هاته ده ره وه، پارچه پارچه بوو، بوونه ژیر چه په لؤکی عالمه. وایش! عزیزه تی پاش زیللهت چهند خۆشه. زیلله تی پاش عزیزهت - که سئ حیسسی هه بئ- چهند ناخۆشه، له مردن تالتره!

مع الاسف به عزیک مه لامان بوون، له هر نایه تی ږووحی حه یاتی ثوممه تیان تیدا بدیتا بوایه، ده ر حال زه هر یک ی هه لاهل، (قتال) یان نه هاو یشتی ږووحه که نه ده ما، نایه ته که وه کو مقه بیای بۆش نه مایه وه. ثوممهت مه حرووم بوو. حاله نیش کۆنه قسه ی نه وان له سه ر زوبانی مه لایانی عه صری، ده وران نه کا و به دل و گیان قبولی نه کا.

خۆزیا ثوممهت، که هر هه لته خه له تا به لوتفی ئیلاهی، به شه فاعه تی نه به وی خۆیان خوش بکردا بوایه، به لام ئیعتیما د نه دهنه سه ر به عزیک ی، که له به هائیم بئ ئیدراکترن. هه زار هه زار فرسه خ له ساحه ی (قرب و

قبول) دوورن، نه‌سلن دهرگه‌ی شه‌فاعه‌ت بۆ نه‌وانه ناکرېته‌وه، چ جابې، که شه‌فاعه‌ت بکه‌ن^(۱).

۱۵۶ / ۱

دین و عقل!

تېفکرن، که‌سیکی عقلی هه‌بې، چۆن که‌تمی نه‌و حه‌قايقه نه‌کا و نه‌لې: خالیقی نه‌رز و ئاسمان عېسایه؟ که‌سیکی که‌می شعور و ئیمانی هه‌بې، چۆن نه‌لې ته‌دبیری کائینات به قوتب سپاردرايه، بې نه‌مر و ئیراده‌ی نه‌و، زهرراتی کائینات هه‌ره‌که ناکا؟ نه‌و نه‌بې نه‌رز و ئاسمان وه‌رنه‌گه‌ړئ؟ که‌سیکی له غایه‌تی جه‌هل نه‌بې، چۆن نه‌لې عه‌لی موکه‌ویری له‌یل و نه‌هاره؟ باری له نبوه‌ت صه‌رفی نه‌زه‌ر! بۆچی به عقل، خه‌یالی صه‌حیح ته‌ماشای نه‌رز و ئاسمان ناکه‌ن، بزانه‌ن نه‌و عاله‌مه چیه؟ بزانه‌ن نه‌و عاله‌مه عه‌زیمه به چ قوه‌ت و ئیراده و عیلمیک خه‌لق کراوه؟ به چ حیکمه‌تیک به‌و ئینتظامه غه‌ریبه داندراره، به‌لام که عقل نه‌ما، قسه له‌گه‌ل کئ بکه‌ین؟ بالخاصه، که که‌ږامات هاته گۆږئ به جارئ عقل و عیلم و حیکمه‌ت نه‌فېئ، نیزامی کائینات ژیر به‌ره و ژوور نه‌بې.. حه‌ق و حه‌قیقه‌ت گوم نه‌بې.

خودایه تۆ شاهیدی هه‌ر دینیک، هه‌ر مه‌زه‌بیک، هه‌ر مه‌شره‌بیک له‌گه‌ل عقل موخالیف بې، من لئی به‌ریم، دینیکم نه‌وئ.. به مه‌زه‌بیک ږازیم، که به ئیمتراجی عقل و نبوه‌ت ږوحیکی خالیدی تیا په‌یدابوو بې و منیش نائیلی نه‌و حه‌یاته موعته‌دیله بېم و نه‌و دینه‌ش حه‌قیقه‌ته‌ن دینی ئیسلامه. نه‌م ئیمتراجیه‌ش خالقی نه‌کوان، منزلی قورئان بۆ ئیمه‌ی کردووه، ئیمه‌یش (الله الحمد) پئی ممتزج بووین و زۆریش سه‌عی

(۱) نه‌م چهنه‌د بیره‌وه‌ریانه‌ی سه‌ره‌وه له‌ناو قورئانه‌که و له جزمی په‌که‌م دایه، مه‌لای گه‌وره له میژووی رۆژی دووشه‌م، نزیکي عصر، له ۳ زیلحه‌جه موتایقی شه‌شی مانگی مارتی رۆمی ۱۳۵۲ه‌جری قه‌مه‌ری نووسیه‌تی.

نه‌که‌م، که عه‌وامیش به‌پراستی له‌حق و حه‌قیقه‌ت بگا‌با لایشیان مه‌نفوور و بڼ حورمه‌ت بڼم.. خودا نه‌زانڼی له‌عه‌بدولره‌حمانی جه‌لی هه‌تا من، که له‌کۆڼڼ ژیاوین، خیانه‌تمان له‌گه‌ل دین و میلیه‌ت نه‌بووه.

۱۸۲ / ۱

موحیبه‌ت!

به‌رزیی موحیبه‌ت که دل‌دا شین بوو، په‌گی داکوتا به‌و ده‌مارانه، که به‌دل‌وه موته‌صیله نه‌پرواته خواری تا وه‌کو له‌گه‌ل خوڼن و گوشت و ئیسک، میسک تیکه‌لاو نه‌بڼ، جه‌په‌ن ئینسان سه‌وق نه‌کا بو ئیتاع، بڼ ته‌وه‌قوف و ته‌ئه‌مول و موخاکه‌مه، چیان پڼ نه‌مر بکا به‌جیی نه‌هینن.. نه‌و مه‌ککارانه‌ی، که ده‌عه‌وت بو بیدعه‌تی خو‌یان نه‌که‌ن، نه‌زانن موحیبه‌ت له‌هه‌موو چشتی به‌ته‌ئیرتره. له‌و په‌نگایه‌ دینه‌ پیشی، ئالیه‌ی خو‌یان به‌ئه‌نواعی درۆ و ده‌له‌سه، خو‌شه‌ویست نه‌که‌ن.. نه‌وی مائیل به‌سه‌فاله‌ت بڼ به‌دانه‌ی ته‌زویریان هه‌ل نه‌خه‌له‌تی. موحیبه‌ت زالمیکی وایه، نه‌سله‌ن عه‌قل و ئیراده‌ ناهیلن!

ته‌ماشای بکه‌ن له‌حیکایه‌تی، نه‌سکه‌نده‌ر و په‌وسته‌م و عه‌نته‌ر پاله‌وانیک، که مه‌دحی زۆر بکری و له‌ئه‌غله‌ب شه‌پان به‌سه‌ر بکه‌وئ.. خاصه‌ته‌ن شیریک‌کی له‌توقی سه‌ری دوژمیتکی (قویال) بدا، مه‌ردوو (مرکب) به‌تیغی ئابدار وه‌ک خه‌یاری ته‌پ بکاته‌ دوو که‌رتک، سامعین چه‌ندیان خو‌ش نه‌وئ! هه‌زار جار خو‌یانی به‌قوربان نه‌که‌ن... وه‌ک ده‌سته‌ت نه‌په‌زئ! چاوی سه‌رم بی، له‌منت که‌وئ! غولامی گوفه‌کیت بڼ!

با وجودی نه‌ئه‌صلی هه‌یه نه‌فه‌صل. کئ هه‌یه حیکایه‌تی نه‌سکه‌نده‌ری گوئ لی بڼ و بابا نه‌سیم و نه‌رستۆ و محمه‌د شیرزادی خو‌ش نه‌وئ؟ کئ هه‌یه په‌قی له‌جالینۆس و شیرزاد خانی شیردره و هه‌یکه‌لانی پیر نه‌بیته‌وه؟ ته‌ماشای بکه‌ن به‌به‌ند و باوی ده‌رویش و سۆفیان، به‌حیکایه‌ت و چیرۆکه‌ی مه‌لایان، عاله‌م چ مه‌حه‌به‌تیک‌کی له‌گه‌ل شیتخان په‌یدا کردوو‌ه! به‌خودایان نه‌زانن به‌لکو خودایان هه‌ر

بۆی ئه‌و، وه‌كو نه‌فه‌ری (ئه‌مر به‌ر) ئه‌مر و ئیداره‌ی شیخ پێك به‌یتێ و ئه‌و ئیعتقاداته‌یش به‌ حه‌ق و حه‌قیقه‌تی دینی ئیسلام تێ ئه‌گه‌ن.

(والذین امنوا اشد حبا لله) موحه‌به‌تی خودایان له‌ هه‌موو چشت له‌ لا زیاتره‌، مه‌حه‌به‌تی خودا به‌ نه‌وعێك جێگیر ئه‌بێ له‌ دلی ئیماندارانی به‌ حه‌ق، كه‌ موحه‌به‌تی غه‌یر جێی تێدا نایته‌وه‌. ئه‌وی خۆشیشان بوێ، بۆ خودایان خۆش ئه‌و، حه‌قیقه‌تی ئیمان وا له‌ (قضا) نه‌خوازێ. به‌لام ئه‌مڕۆ باوه‌ر ناكه‌م له‌ دوو ملیار نفووسی به‌شه‌ری سه‌د كه‌س هه‌بێ، به‌ حه‌ق خودای خۆش بوێ. وه‌ ئه‌گه‌ر نه‌یكه‌نه‌ (سوء الظن) ئه‌توانم بلیم له‌سه‌ر ئه‌رز موحه‌به‌تی خودا نییه‌.. نییه‌. حوبی ڕه‌ئه‌سای دین به‌ نه‌وعێك جێگیر بووه‌، كه‌ ساحیبی دینیان (بالکلیه‌) فه‌رامۆش کردووه‌. موحه‌به‌ت په‌یدا ئه‌بێ.. په‌یدا ئه‌کرێ، جه‌لبی خاطر بۆ زانایان زۆر سه‌هله‌، لاکن مه‌حه‌به‌ت چیه‌؟ حه‌قیقه‌تی نازانرێ، به‌س ئه‌وه‌ی موحه‌به‌تی هه‌بێ به‌ وێجدان، ئه‌زانێ چ شتێك هه‌یه‌ سه‌لبی سه‌برو ئه‌بات و قه‌رار و ڕاچه‌تی لێ ئه‌کا.. ئیراده‌ی پێی ناهێلێ. وه‌كو مسته‌فا به‌گی کوردی^(١) ئه‌لێ:

سه‌برو ئه‌بات و تاقه‌ت و ڕاچه‌ت نه‌ما به‌لام هه‌ر ماوه

روح و پێی بلی (کوردی) ئه‌تۆش بڕۆ^(٢)

مه‌حه‌به‌ت ئاگرێ له‌ دلدا هه‌له‌كا، بالۆن به‌ هه‌وای ئه‌خا، صاحیبی نازانێ: ئه‌وه‌ چیه‌، دائیما له‌ یادی مه‌حبوبی خۆیه‌تی، ئه‌سه‌له‌ن لێی غافل نابێ.. وه‌ نازانێ له‌به‌ر چیه‌ تا مه‌حه‌به‌تی خودا له‌ دلاندا نه‌ما.. چی لێهات؟ مسولمان چۆن بلابوونه‌وه‌؟ سه‌ر به‌ره‌و ژێر بوون. ئه‌مڕۆ لازمه‌ مه‌حه‌به‌تی خودا له‌ دلاندا په‌یدا بکه‌ن، نه‌ك وه‌كو (مرجه‌) عاله‌م بکه‌ینه

(١) مسته‌فا به‌گ کۆری مه‌حموود به‌گی ساحیبقرانه‌ له‌ شیعردا نازناوی (کوردی) بووه‌. له‌ ده‌وره‌ری سالی ١٨١٢ له‌ سلێمانی له‌دایك بووه‌، هه‌ر له‌ سلێمانی له‌ سالی ١٨٥٠ کۆچی دوا‌یی کردووه‌، به‌ یه‌كێك له‌ کۆله‌گه‌ گرنگه‌کانی قوتابخانه‌ی شیعری بابان له‌ قه‌لم دهدرێ. له‌ دوا‌ی خۆی دیوانیکی شیعری له‌پاش به‌جێماوه‌.

(٢) له‌ دیوانی (کوردی) شیعره‌كه‌ به‌م شێوه‌یه‌ی خواره‌وه‌یه‌:

سه‌بر و قه‌رار و تاقه‌ت و ڕاچه‌ت نه‌ما له‌ لام
هه‌ر ماوه‌ روح و پێی بلی کوردی ئه‌تۆش بڕۆ

سه‌گه به‌ره‌للا. هه‌رچی خودا پیتی ناخۆشه بیکه‌ین، وه بلیین ئیمانمان کافیه به‌لکو به نه‌وعێک، که پرووبکه‌نه چاکه، نه‌فره‌ت بکه‌ن له خراپه، بزانی خودا چاکه چاکه‌ی نه‌وێ، چاکێ خۆش نه‌وێ مه‌لاذ و مه‌لجه‌نی خاصه له پۆژی جه‌زا هه‌ر نه‌و له جه‌دیس نه‌فه‌رموێ:

قه‌ومێک پۆژی قیامه‌ت له‌سه‌ر مه‌نابری نوور داده‌نیشن، پێغه‌مبه‌ر نین، نبی-ش نین، نه‌مما رۆسول و نه‌نیا تایبه‌تی به‌ نه‌حوالی نه‌وان نه‌خوازن. عه‌رزیا‌ن کرد یا ره‌سووله‌للا نه‌وانه کێن؟ فه‌رمووی: نه‌وانه، نه‌وانه خودا لای عباد، و عباد لای خودا خۆشه‌ویست نه‌که‌ن.

موحه‌ققه‌ق بزانی تا مه‌حه‌بییه‌تی ئهم و نه‌و له دلاندا بی، مه‌حه‌بییه‌تی خودای ناچیتێ. ته‌ئوبلی مه‌حه‌به‌به‌ت که مه‌لایانی ئیمه وه مو‌عته‌زله نه‌یکه‌ن، باش نییه. وه‌حی رۆوحی مه‌حه‌به‌به‌ت نه‌با.. ساردی نه‌کاته‌وه به‌و نه‌وعه‌ی، که قورئان نه‌فه‌رموێ، مه‌حه‌بییه‌تی خوداتان هه‌ین، به مه‌حه‌بییه‌تی نه‌غیار که‌تمی مه‌حه‌بییه‌تی خوا مه‌که‌ن.

١٨٥/١

ئوممه‌ت که‌ره، کوێره!

نه‌و په‌تک و گوریسه‌ی نه‌وان ده‌ستیان پێوه گرتبوو، بپرا. نه‌و داوی ته‌زویری نه‌وان دایان نابوووه، پارچه پارچه بوو. نه‌و داوه پێسپۆکه خۆی له‌به‌ر ئاگر ناگرێ. زۆرترینتان دیتان نه‌و پۆزه، که کۆیی بۆمباردومان کرا، سه‌گ و شیخ و مه‌لا و سۆفی و فه‌قی هه‌موویان هه‌رایان نه‌کرد خۆیان نه‌شارده‌وه، نه‌چوونه ناو نه‌شکه‌وتان، کونه‌سه‌گان. نه‌وجا قورئان به‌سه‌ر ته‌مه‌عی نه‌وه‌ن، که نه‌وانه له (هه‌ول)ی قیامه‌ت نه‌جاتان بده‌ن؟ په‌نا و مه‌لجه‌نو مه‌لاذتان نه‌وانه نه‌ین؟

نموونه‌ی قیامه‌ت له دنیا زۆره، به‌لام چ بلییم ئوممه‌ت که‌ره، کوێره.

١٨٧/١

کفن به من بېرئ، مردووو گۆر به گۆر چئ!

ئەبو عەلای مەعەری^(۱) ئەلح: ئەوی له سەرەمەرگ ئاویزینگان ئەدا، ئەو تالانتي حەیات قەي ئەکاتەو. وە گەلئ کەس مردن به دەرمان. ئەزانن بۆ دەردی حەیات، شەریعەتی تەبیعەت، تا ئەمڕۆ تەنزیمی حەياتی نەکردو، لەسەر ئەو ناخۆشییە، بەشەر به شەر زیاتر ناخۆشی بکا شایانی عەقل و ئینساف نییە. حەوادیسێک، کە خەلەل به ئەمن و نزامی عام بگەیهنئ مەتوالیەن ئەبئ بۆ مەنەي ئینتیشاری فەساد چارەسازییەك بکری. بۆیئ عوقەلای ئینسان پریان به تەشکيلي حکومەت بێردوو (ئالعیون، تەبیعیون) ئەو تەشکيلەیان له زروریاتی حەياتی ئیجتەماعی دیو و ئەفرادی حکومەت تەبەعن موقەدەس نین. ئەوانیش بەشەرن میولی فاسدەیان هەیه، بۆیئ ئیحتیاجیان دیو به قانونتیک، کە ئیکمالی ئەو تەشکيلە بکا.

بینائەن عەلەیهی ئیجاب ئەکا واضعی قانون بئ مەیل و موحابا، ساحیتی ویجدانی پاک بئ به ئەحوالی ږوحیەي ئینسان خەبەردار بی. ئەو جۆرە بەشەرە له هەموو زەمان زۆر کەمن، خاسەتەن له عەصری حەزارەت و مەدەنیەت. موخەقق بزانن ئەمڕۆ له شەرق و غەرب، له شیمال و جنوب، له قەتەعاتی خەمسەي ئەرز، یەك ئینسانی تیدا نییە به وجدانی نەزیه، به قەلبی پاک له مەیلی دین، تائفی، مەزەهەبی، حزبی هەبئ. هەر قانونتیکي داینین خالی نییە له مەیلی فەساد. به لاف و گەزافی سیاسییون هەلمەخەلەتین. ئەوان له هەموو کەس غەشیان زیاترە، ئیمە بۆیئ ئەلئین (لابد) شارعی قانون ئەبئ خودا بئ، کە رب العالمینە.

(۱) ابو العلاء المەری (۹۷۳-۱۰۵۷ز) ناوی ئەحمەد کورپی عبدالله کورپی سلیمانی مەعەرییە، شاعیر و فەیلەسووف و زمانزان و ئەدیبیکي عەرەبی بوو له سەردەمی عەباسیەکان. له معرة النعمان ی باکووری سووریا له‌دایک بوو و هەر له‌وێش مردوو. خاوەنی دیوان سقط الزند و رسالة الغفران و چەند کتیبیکي دیکەیه.

ئه‌سراری عباد، مه‌لی سه‌لاح و فه‌ساد به ئیمه‌ بگا، ئه‌و زاته به به‌شه‌ر له هه‌زاری، ئۆ سه‌د و نه‌وه‌د و ئۆی به ترس نه‌بی ئیصلا‌ح نابێ. که‌وابێ ئه‌گه‌ر که‌سێک به زو‌لم و ته‌عه‌دا به ته‌سه‌وو‌ر و ته‌صمیم که‌سێک بکو‌ژێ، بۆ په‌رسو‌نه‌وه‌ی ئه‌و برینه له هه‌یکه‌لی ئیجت‌ماعی چی چاکه بک‌رێ. حق‌وقی‌ون تا ئه‌م‌رۆ دوو فیرقه‌ن:

فیرقه‌یه‌ک: ته‌ره‌ف‌داری (قصاص) نین، ئه‌لێن: قاتل ئیصلا‌ح بک‌رێ به حه‌بس، خه‌لقیش له شه‌ه‌ری ئه‌مین ئه‌بن، ئه‌ویش پاشما‌وه‌ی حه‌یاتی ئیم‌رار ئه‌کا له حه‌پسخانه به سا‌کتی و سا‌لمی. (کا‌ئه) که چو‌وه حه‌پسخانه ئه‌یته‌ پیا‌وی مو‌قه‌ده‌س، چاک و پاک.

فیرقه‌یه‌کی تر ته‌ره‌ف‌داری ئیعدام‌ن، ئه‌فه‌رمو‌ون: ئه‌و جو‌ره قاتله ئی‌زاله‌ی وجو‌دی نه‌ک‌رێ ئه‌و برینه په‌رنایه‌تته‌وه. جه‌نابی حه‌ق، که خۆی (اعلم العالمین) و (احکم الحاکمین)، ئه‌و فک‌ره ته‌رجیح ئه‌کا و به‌یانی سه‌به‌یش ئه‌فه‌رمو‌ی به نه‌وعێک، که ئه‌وی سا‌حیبی ویجدان بێ، ته‌صدیقی ئه‌کا و ئه‌فه‌رمو‌ی: له‌و نه‌وعه قصاصه عا‌دلا‌نه بۆ ئیوه حه‌یاتیک هه‌یه، ئه‌مما چ حه‌یات؟ حه‌یاتیک، که وه‌سف نا‌ک‌رێ بۆ ئیوه، ئه‌ی خا‌وه‌ندی عه‌ق‌لی خا‌لص و پاک!

حه‌قیقه‌ته‌ن، ئه‌وه‌ی سا‌حیبی (لوب) بێ، ته‌صدیقی ئه‌و حو‌کمه ئه‌کا، ئه‌زانی په‌رینه‌وه‌ی نیزاع، کو‌ژانه‌وه‌ی فیتنه، ئارا‌می د‌لی خ‌زمانی مه‌قتول به‌لکو ئیست‌راحه‌تی ظاه‌ری قاتل له ئیعدامی دا‌یه. ئه‌و نه‌وعه قاتله ئه‌مه‌لی ئیصلا‌حی لێ نا‌ک‌رێ، تا وه‌کو فیت‌ره‌تی به‌شه‌ریه‌ی (بالکلیه) مو‌له‌وه‌ث نه‌بو‌وێ، ئیقدام له‌سه‌ر نه‌وعه قه‌تله نا‌کا. ئه‌و نه‌وعه که‌سه ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ر هه‌ر که‌سێکدا بێ، لاشه‌ک ئه‌یکو‌ژێ، بۆی خودا ئه‌فه‌رمو‌ی: ئه‌وی نه‌فسی بکو‌ژێ، که‌ئه‌ننه‌ما هه‌موو که‌سی کو‌شتو‌وه.

مانعی فط‌ری، دینی له‌ د‌لی دا نیه ئه‌و حه‌یاته‌ی قاتل له حه‌پسخانه‌دا په‌یوه‌ست‌بو‌ی، ئه‌گه‌ر له‌گه‌ل عه‌زاب و ئه‌عمالی شاقه‌ بێ، مر‌دن گه‌لێ خۆش‌تره له‌و عه‌زابه دو‌ورو در‌ژه. ئه‌گه‌ر خ‌زمه‌ت بک‌رێ له‌ بالا‌خانه‌ی هه‌وادار، مینابه‌ند، ناظر له‌سه‌ر باغ و باغات، ئیواره و سه‌ینه‌ بێ په‌نج و ته‌عب، له‌ کیسه‌ی ئوممه‌ت هه‌تتا له‌ مالی ئه‌یتامی مه‌قتول، سف‌ره و

شیلانی بۆ ېرازی‌تدریته‌وه، به که‌وچک و چه‌تال محله‌لې بی ږې بکا. گۆشتی سوورکراوه تۆشی گیانی بکا. غایه مافی الباب فیری به‌تانیه دروستکردن و، کیفه سعاتی منقش و کلاوی قولابه‌چن بیی و زه‌مانی حه‌بسشی ورده ورده که‌م بیته‌وه به عه‌فوی شاهانه، جلوسی ملوکانه، ولاده‌تی هومايون، ټینقلابی سه‌لته‌نه‌ت. به مهرگی مه‌لیک و دانیشتنی مه‌لیکیک، به موژده‌ی فته‌ج و پیرۆزی، به‌و نه‌وعه حه‌پسه چۆن ټیصلاح نه‌بی؟ نه‌ولاد و نه‌قاریبی مه‌قتولی مه‌زلووم له‌و حه‌پسه، چ فراه‌موشیه کیان پی دی، خه‌لقی دی چ عیبه‌تی نه‌گرئ؟

حاصلی تجروبه شاهیده، که فکری فیرقه‌ی نه‌ووه‌ل، فکریکی فایده، نه‌گر مه‌لیک نه‌مر بکا مه‌سره‌فی نه‌و موجریمانه له‌سر نه‌و ساحیب مه‌رحه‌مه‌تانه بی، عه‌جه‌به‌ن نه‌و فکریان نه‌مینئ؟ نه‌و نه‌وعه که‌سه نه‌گر معاشخوری حکومه‌ت بی، نزیکي سهری مانگ پاره له‌ سندوق دا نه‌بی حکومه‌ت بۆ ته‌ئینی معاشی نه‌فهندي گۆشت و پیست له‌ ره‌عیه بکاته‌وه، عه‌جه‌با نه‌فهندي دلی پی نه‌سووتئ؟ (حاشا ثم حاشا).

که‌سټک بچئ بۆ که‌سابه‌ت، به نه‌م‌لی قازانچیک بیته‌وه بۆ جه‌ژن، پلاوئ بۆ مندالانی خۆی دروست بکا، چ نه‌بی سهر و کراسی چیتی سووریان بۆ بکا، وه‌فته‌ن نه‌و سووره ساقه‌تانه نه‌یین، ناگاه لاشه‌ی بابیان به‌ میشکی پېرژاو، به‌ سنگی شه‌فکراو، به‌ زگی دېاو، به‌ جهرگی پارچه‌پارچه‌کراو بۆیان بیته‌وه. نه‌و تهره‌فدارانه‌ی موجریمه‌کان، ټایا دوو قران نه‌ده‌ن بۆ نه‌و مه‌ئوسانه‌؟ بۆ نه‌و دل سوتاوانه‌ بده‌ن به‌ جلك، چیشتی جه‌ژنیان بۆ لټین. پتتج شه‌ش فلسیان بده‌نئ، بچن بۆ جۆلانه و چه‌رخ و فه‌له‌ک. هه‌یهات! هه‌یهات! پولنکی خۆی به‌ حه‌یاتی هه‌موو به‌شهر نادات، وه‌کو مه‌سلی کوردی: کفن به‌ من بېرئ، مردوو گۆر به‌ گۆر چئ.

ته‌عه‌جوب نه‌وه‌یه، به‌عزیک مسولمان به‌ سه‌فسه‌ته‌ی نه‌و محامیه‌انه هه‌له‌خه‌له‌تین، ته‌عن له‌ دینی خۆیان نه‌ده‌ن، نازانن نه‌وانه به‌قیه‌ی نه‌و موفسیدانه‌ن، که پټیان خوش نیه هیچ خیریک له‌ تهره‌ف خوداوه بۆ ټیمه بی. عه‌جیترین نه‌وه‌یه عوله‌مای ته‌فسیر و به‌لاغه‌ت، سه‌عی ناکه‌ن بۆ ته‌ئیدی نه‌و ټایه‌ته، بۆ ټیجرای نه‌و معدله‌ت، خه‌ریکن موقابه‌له‌ی نه‌و ټایه‌ته که‌ریمه نه‌که‌ن له‌ گه‌ل مه‌ته‌لوکټیکی عه‌ره‌بان (القتل انفی للقتل) به‌ سه‌د

(چک برده چک برده) مهنه و موعاره‌زه، گۆیا ئیشباتی نه‌که‌ن نه‌و ئایه‌ته به‌لیغتره له‌و عیباره‌ته. مع انه نه‌و که‌لامه که‌لامیکی زۆر بێ تامه، ئینسانی بالغ شهرم نه‌کا به‌رابه‌ر عیباره‌تی قورئانی نه‌و قسه پڕوپووجه بنوینی. پاش نه‌م طول و تفصیله، عه‌رز نه‌که‌ین مع الاسف مسولمانان له‌و ئیمتیحانه ده‌رنه‌چوون، له‌پاش فاروقی نه‌عزه‌م تا نه‌م‌پۆ ره‌ئیسێک مه‌رئوسێک، به‌ قوه‌وتیک به‌ زوعفیک، ده‌سته‌لاتداریک به‌بی ده‌سه‌لاتیک نه‌کوژراوه‌ته‌وه. وجودی مه‌سعودی سه‌رکاری ئاغای خو‌ش بێ، با سه‌د هه‌زار که‌س له‌و سه‌گه گه‌وره‌انه بکوژری، چ نه‌هه‌مییه‌تی هه‌یه، نه‌م حوکمه قصابه‌ش نه‌نجامی دی، به‌ ئومیدی خو‌تان بپاریژن له‌ قه‌تلی ناحه‌ق.

۱۹۹/۱

شهریعت نه‌ماوه و ئیلمه‌ش خه‌ریکین، ئایا نه‌سخ له قورئاندا هه‌یه یان نا؟!

نه‌م‌پۆ گرۆهی بێ ده‌سته‌لات له‌ مسولمانان ساکنی لۆنده‌ره، مه‌ته‌وه‌طینی پاریس، نشیمه‌نی به‌رلین، ده‌رحه‌ق به‌ دوژمنانی قه‌وی چی نه‌لین؟

ده‌لین (لَکُمْ دِیْنُکُمْ وَلِی دِیْنِ، رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْیَةِ الظَّالِمِ اَھْلُهَا، فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا) عه‌جه‌به‌ن نه‌مریان نه‌کریتسی به؟ (وَاقْتُلُوهُمْ حَیْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ، وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ کُلَّ بَنَانٍ) حاشا، ثم حاشا حوکمی له‌ وه‌قتی عیزز و شکوه و سه‌لته‌نه‌ت، له‌ گه‌ل حوکمی له‌ زه‌مانی فه‌قر و زیله‌لت و مه‌سه‌که‌نه‌ت، چۆن وه‌کوو یه‌ک نه‌بی؟ زۆر له‌یه‌ک دوورن. حوکمیک جه‌نابی کیریائی بۆ حه‌ززه‌تی ریساله‌ت په‌ناهی بیتی، چۆن نه‌سخی نه‌داته ده‌ست جه‌نابی نه‌به‌وی، حوکمیکی ئیلاهی ثابت و موقه‌ریر، چۆن عیباره‌تی له‌ قورئان دا ناهیتشریته‌وه؟

حاصلی هه‌چ نه‌بی وه‌کوو ئیمامی شافعی به‌ زۆری رپی نه‌سخ نه‌دری

باشه. مع الاسف نه‌مړو سبه‌ب به ته‌عه‌صوبی عوله‌مایانی مه‌زه‌ب و، بڼ ته‌فریقی زه‌مانی صعود و هبوط، شه‌ریعه‌تی ئیسلامیه، بالکلیه سقوطی کردووه. هه‌تا ده‌وله‌ته ئیسلامه‌کان بو مه‌حاکم قه‌وانینی ته‌جنه‌بی وه‌رنه‌گرن و حوکمی بڼ ته‌که‌ن و له‌گه‌ل ته‌وه‌یش ئیمه‌ خه‌ریکین، ئایا نه‌سخ له‌ قورئاندا هه‌یه یان نا؟

۲۰۳/۱

ته‌وی شیخ بی، ته‌بڼ دائیمه‌ن ئاگاداری حالی مورید بڼ!

حالی به‌شهر زور سه‌یره له‌لایڼ ته‌یگتړیه‌وه، له‌لایه‌کی تر ده‌رنه‌چڼ. نه‌فسی ئینسانی زوو مونفه‌عیل ته‌بڼ، ږوو له‌ خودا ته‌که‌ی ته‌یه‌وئ ده‌ست له‌ هه‌موو چشت هه‌لگرئ. ته‌یگتړیه‌وه نه‌ختڼ ږووی له‌ دنیا ته‌که‌ی، ته‌یه‌وئ مستغرق بڼ له‌ لډانډی دنیا، بوږڼ له‌وی (هادی) بڼ، ته‌بڼ دائیمه‌ن ئاگادار بڼ، وه‌کو ته‌و سوارانه‌ی جوانوو ته‌علیم ته‌ده‌ن، دار به‌ده‌سته‌وه ته‌گرن، له‌ملا و له‌ولای ملی جوانوو که ته‌ده‌ن، تا راست ږوا و لاری نه‌بڼ. بوږیه ته‌فه‌ندیه‌کانی ئیمه‌ ته‌لڼ ته‌وی شیخ بی، ته‌بڼ دائیمه‌ن ئاگاداری حالی مورید بڼ به‌ قووه‌ی قودسیه‌ت له‌ خراپه‌ی بگتړیه‌وه.

به‌لڼ ته‌گه‌ر بڼ، ته‌بڼ وابڼ، به‌لام ته‌و تسلطه‌ مه‌عنه‌ویه نه‌دراوه‌ته پیغه‌مبه‌ر، نازانم چوڼ ته‌دریته‌ خه‌لقی تر؟ یه‌عنی تم (توجه الی الله) تان له‌ حاله‌تی ږوژوو وابڼ، ته‌مما شه‌و له‌گه‌ل ته‌نیس و جه‌لیسی خو‌تان ږه‌فقه‌ی حه‌یاتان، هه‌مده‌می خه‌لوه‌تان مو‌عاشره‌ بکه‌ن. ته‌مما له‌ مه‌یلی فیتړی زیاتر نه‌بڼ، به‌قه‌ده‌ر ده‌غده‌غه‌ی شه‌هوت بڼ..

۲۱۱/۱

دهستی خوئی به خواردن پیس ناکا، به کهوچک و چهنگال ئەخوا!

مهقسوودتان ئەمهیه به واسیتهی ئەو صهرفیاته باتله، خۆتان بجهنه
پیزی حاکمان، گه و ره گه و ران، یاخود مهقسوودتان ئەوهیه بیکهه به
وهسیلهی نزیککی له حاکمان، خۆتان ره پیتش بکهه له لایان. نه تیجهی ئەو
صهرف و ئیهلکه خۆهیتانه پیزی حاکمان، قهزداریه. کانه غایه تان
ئهوهیه ههتا گه لێ مالی مهخلوقان بخۆن. بکهووته قورگتان بێ حهق، بێ
مهعذیرهت خۆتان گوناهاکار ئەکهه، وه کوو بهقال و شه کرفروش و
سائیری ئەصنافی بازاری. یا به ئارایشی میزی ئەبهتۆسی و هه ناردنی سینی
تهعامی لذیذ بۆ حوککامان، ئەیکهه وهسیلهی خواردنی مالی خهلق،
تا کو ئەگه شکیایه تیش بکهه به خواردنی، که خۆتانی پی رابگره
ئیکتیفا بکهه.

حفظی مالی یهک له ضروریاتی خه مسیه.. پارازنتی دین، پارازنتی
عهقل، پارازنتی نه سه ب، پارازنتی ناموس و شه رهف.. نه حه ج نه قیتال
بێ مال ناکرێ. که ئەو نه وه صهرفیاته وه بالی زۆره. عاقبه تی خراپه،
به لام ئینسان بێ عاره، بێ ئیعتباره.. گه لیکمان دی له گرانی سالی
١٣٣٦ هـ به ده خیل و ئامان، به سوئال و پارانه وه، تا لوقمه نانێکی چنگ
ئه کهوت، به ههزار جرنیا و فریا تا نه جاتیان بوو. ئەمرو به نان و ساوار و
نيسك و داندۆك رازی نابێ، دهستی خوئی به خواردن پیس ناکا، به
کهوچک و چهنگال ئەخوا، ئەلێ نه بای پندا هاتوو و نه باران.

٢١٥/١

نامووسی خوئی ئەبا بۆ شه رهفی خهلق!

ئه لێن له زه مانیک میصری تهقدیسی پشیله یان ئەکرد. ئیرانی که
چوونه سه ر میصر، ئەوه یان زانی له رۆژی شه ر، به عزه پشیله یان له پیتشی

له‌شکری خۆیان ږاگرت، میصریه‌کان تیریان نه‌ده‌هاویشتنی، مه‌بادا به‌سهر پشيله‌کان دا ږړوا و حورمه‌تی پشيله‌کان بشکني. ئیرانی به‌که‌یفی خۆیان تیره‌بارانیان نه‌کردن. ورده‌ ورده‌ لټیان نه‌چوونه‌ پېشني، تا به‌سهریاندا غالب بوون، حورمه‌تی خۆیان شکاند بۆ حیفظی حورمه‌تی پشيله. ئیستایش نه‌و نه‌و‌عه‌ که‌سه‌ زۆره، نامووسی خۆی نه‌با بۆ شه‌ږه‌فی خه‌لق.

۲۲۱/۱

ئای له‌و بېشهرمییه!

الله! له‌و معامه‌له‌ عادیلانه، نه‌ی نه‌هلی ئینساف ته‌ماشای نه‌و نه‌حکامانه‌ بکه‌ن، هېچ میلیت کتابی و غه‌یره‌ کتابی نه‌و قانونه‌یان نییه. قانونی عیسا وه‌کو سۆفیه‌کانی ئیمه، که‌ به‌ ته‌به‌عیه‌تی مه‌سیحی وه‌ریانگرتوه، هه‌تا شیخی عه‌ره‌بی نه‌فه‌رموئ: جه‌زای خراپه، که‌سێ خراپه‌ت له‌گه‌ل نه‌کا گوئی مه‌ده‌رئ، موقابه‌له‌ مه‌که. وه‌ ئیلاا تویش وه‌کو نه‌و تووشی خراپه‌ نه‌بی.. نه‌و نه‌و‌عه‌ قانونه‌ به‌ موته‌له‌قی غه‌له‌ته. خصوص ئیره‌ هه‌ر جیتی نییه، نه‌ویش مه‌وقیعیکي تر هه‌یه، وه‌ قانونی عیسا لای عیسه‌ویان به‌ قه‌ده‌ر زه‌ږه‌یه‌ک ږیعايه‌ت ناکرئ. نه‌وروپایی گوايا عیسه‌وین، له‌ هه‌موو عه‌الم دوورترن له‌ قانونی عیسا، به‌ به‌هانه‌یه‌کی هېچ و ږووج شارېتک بۆمباردومان نه‌که‌ن، ژن و مندال و خه‌سته‌خانه و چه‌یوانات ناږارېژن، ئیمه‌ خۆمان دیمان به‌ زه‌ریفی، له‌ سیاسه‌تی ئوممه‌تی ږه‌سوولی سه‌لام گه‌یشتن!

ئای له‌و بې شهرمییه! نه‌لټانیش ته‌عن له‌ چه‌زره‌تی محمه‌د نه‌ده‌ن، که‌ چه‌ږبی کردوه، قه‌واعدی چه‌ربیش نه‌وه‌یه، که‌ نه‌یسن و خۆی و خوله‌فای له‌سهر نه‌و ږیته‌ ږویشن. هه‌تا له‌ چه‌زره‌تی ئیمامی عه‌لی نه‌قل کراوه‌ له‌گه‌ل ږیاویکی پاله‌وان و نه‌به‌رد زۆر تیکۆشی، تا له‌ نه‌رزی دا، له‌ وه‌خته‌ تفيکی له‌ ئیمامی عه‌لی کرد. چه‌زره‌تی عه‌لی ده‌ستی لڼ هه‌لگرت.

کابرا له‌ ږووی ته‌عه‌جوبه‌وه‌ گوتی: نه‌مه‌ بۆ؟

فهرمووی: تا ئیستا بۆ خودا شه‌ږم له‌گه‌ل نه‌کردی، چونکه تفت لیکردم قینم هه‌لستا. نه‌گه‌ر بتکوژم هه‌وای نه‌فسی تیدایه. کابرا له‌ ږووی ئینساف موسلمان بوو، نه‌وړوپایی له‌سهر هم هه‌موو زولم و ته‌عه‌دای بی ته‌ندازه، ئیتستایش به‌شاره‌ت نه‌ده‌ن به‌ ږه‌سوولی سه‌لام. ږه‌سوولی سه‌لام لای عالم خۆشه‌ویست نه‌که‌ن، تاوه‌کوو نه‌وی بکه‌ویته داویان، وه‌کو خویان بیکه‌نه مایه‌ی فه‌ساد.

۲۲۲/۱

حه‌یفه عوله‌مای دین به‌ ناوی سه‌له‌فی، عالم له‌ گیتراوی ته‌شابوه‌دا به‌یلنه‌وه!

نه‌وانی که ساحیبی حوسنی نه‌زه‌ږن، زه‌نیان به‌قووه‌ته، بۆ که‌شفی حه‌قائیق نه‌زه‌ږیان نفوذ نه‌کا، له‌ به‌ردی ږه‌ق بی، شه‌قی نه‌کا، نه‌زانن کلۆره. نه‌وانی بی لوب و خولاصه‌ بن، سه‌رسه‌ری و سه‌تحي به‌سه‌ر شتدا نه‌ږۆن. چی تیا به‌؟ هېچ! گیل و گه‌وج له‌ نه‌سپاری نازانن، که‌سی به‌ ئینساف، بی ته‌قلیدی سه‌له‌ف و خه‌له‌ف، ته‌ماشای سپره‌تی عوله‌مای دین و ته‌بیعه‌ت بکا، نه‌زانن که‌ موته‌شایه مه‌نشه‌ئی ته‌ره‌قی عیلمه. نه‌حکامی نه‌دیان و نه‌حکامی نه‌کوان، نه‌گه‌ر له‌سه‌ر به‌ساته‌ت ږویشته‌یه دینی مه‌وجودات زوړ به‌سیت و ساده نه‌بوو. عیلم بی قیمه‌ت، عالم بی سه‌عی، ته‌بابه‌ت و کیمیا، نه‌سله‌ن نه‌ده‌گه‌یسته نه‌و ده‌ره‌جه‌به.

ئینسان شتی که‌م له‌ فووقی مه‌یمون نه‌بوو، تا قووه‌تی له‌ عالم زیاد بی، خه‌فای ته‌بیعه‌ت زووتر فه‌م نه‌کا. (همس الخطابی) ته‌بیعه‌تی چاتر گوئ لی نه‌بی و تا ته‌شابوه له‌ به‌ینی نه‌شایدا شه‌دیدتر بی، قووه‌ی ته‌فریق زیاد نه‌کا. قووه‌ت له‌ به‌ینی عوله‌مای ته‌شیه، قووه‌یان گه‌یسته ده‌ره‌جه‌بی، گیایان هیتا به‌ ده‌ره‌جه‌ی ئاوریشم! نه‌گه‌ر قووه‌ی فاریقه نه‌بی، عالم چی به‌سه‌ر دی؟ دیمان به‌ ملیۆن خه‌ساره‌ت له‌ نه‌زانان که‌وت، تا له‌ نه‌هلی عیلمه‌وه پشان گه‌یشتن، فره‌قی ته‌له‌فۆن و ئاوریشمیان کرد. حه‌یفه عوله‌مای دین به‌ ناوی سه‌له‌فی، له‌ حه‌قائیقی دین مه‌حرووم بن و، عالم له‌ گیتراوی ته‌شابوه‌دا به‌یلنه‌وه.

چۆن ته‌صه‌وور نه‌کرئ ثابته‌تی له‌ ته‌ږه‌ف خوا بۆ پیغه‌مبه‌ری خۆی بنتری و عیاد نه‌یزانن و بلین: (استأثر الله بعلمه) و بعضا بعضه ته‌صفیای

خوی به طه‌ریقی غه‌یره موکته‌سه‌ب بۆ به‌شهر ئیطلاعیان ئەداتئ. زاتەن
 هەر به‌و نه‌وعه بۆ که‌شفی حه‌قایقی مه‌وجوداتیان له‌کیس خۆدا. بلی ئەمه
 ئیشی خوایه. قسه له ته‌بیعه‌ت مه‌که کافر ئەبی. هەر خوا مؤثره. هیچ قیوا
 ته‌ئثیری نییه. ئاو و ئاگر بۆ تیروی و سوتانی فەرقیان نییه. هەر خوا پاش
 خواردنه‌وه‌ی ئاو، تیروی خه‌لق ئەک. پاش موماره‌سه‌ی ئاگر سووتان
 خه‌لق ئەکا. نه‌ساغی خه‌لاتی خوایه! هه‌تا به‌عزێک ته‌داویان لا حه‌رامه.
 لایان وایه موقابه‌له‌ی خوایه. نا‌ره‌زاییه به‌خه‌تی خوا.

تا‌کو به‌جاری هه‌موو ئەسپاری دنیا و مه‌وجودات له‌ده‌ست چوو.
 خوا ئەیزانی، ئەگەر فرقه‌ی حوکه‌مای ئیلاهیوون نه‌بان، عوله‌مای
 ئیسلامیش فەرقی‌کیان له‌گه‌ل عوله‌مای جوو و دیانان نه‌ده‌بوو. هەر که‌سێ
 ئەمین و عاقل بووب، له‌عوله‌مای ئیسلام ئیزاله‌ی په‌رده‌ی له
 موته‌شاییه‌ت کردووه، به‌وه‌جه‌ی لایه‌ق پووی حه‌قی به‌ده‌رخستووه،
 ئەگەر به‌تفویضی عیلم لی بگه‌ڕێن، لوب و پوسوخی فی‌العلمی چی
 پێ ئەوێ. بلاهه‌ت و به‌ساته‌ت کافی یه، ئەگەر به‌تفویض لیگه‌پا‌بان،
 ئەو هه‌موو عیله‌تانه‌ چۆن ته‌داوی ئەکران. میکرو‌ب کوو که‌شف ئەبوو؟
 قووه‌تی که‌هره‌ب، چیا‌ی پۆنتکین، قووه‌تی رادیو، چۆن به‌ده‌رته‌که‌وت،
 کوو بۆ نه‌فعی عیاد ته‌سخیر ده‌کرا؟

له‌به‌عزێ ئەشعاری کوردیی خۆم عه‌رزم کردبوون:

مه‌لای نادان به‌عینوانی شه‌ریعه‌ت

حه‌رامی کرد له‌تۆ عیلمی ته‌بیعه‌ت

له‌بۆی هەر له‌ئه‌وه‌رده‌به‌ده‌ر که‌وت

له‌زیرو زیوو توج و پا‌قرشو نه‌وت

به‌کوللی که‌وته ژێر ده‌ستی فەه‌نگان

چیاو چۆلان ده‌نۆرن وه‌ک پلنگان

بیانتۆرئ، چیا‌یان چۆن ئەکۆلن

هه‌تا که‌ی ئیوه هەر به‌مال به‌کۆلن؟

جۆره‌کانی ئارایش!

ئارایش سنی نه‌وه:

۱- ئارایشی به‌خه‌لق و ئیجاد، ئه‌وه صرف عائیدی خالقه، ئه‌و هه‌موو ئه‌شیای مزین و مفتخر و قیمة‌تدار، غه‌یری خوا که‌س موداخه‌له‌ی له‌خه‌لقیدا نییه.

۲- ئارایشی به‌پراستی، که‌سێ نه‌فره‌ت له‌شتی باش نه‌کا، به‌پراستی مه‌نافعی بۆ به‌یان بکړئ، به‌عیباره‌تی جوان و ئه‌ده‌بی خو‌ش بخه‌ریته زه‌نی، ئه‌مه‌ش زۆر باشه، عائیدی جه‌نابی حق ږوسول عظام و (راسخ فی العلم) ی ئه‌مین له‌گه‌ل عیادی خوايه.

۳- ئارایشی موزه‌خه‌رف به‌وه‌سوه‌سه و ته‌سوێل و ته‌لبیس شتی خراپ زینه‌ت بدا، له‌به‌ر نه‌زه‌ږی خه‌لك جوانی بکا، ئه‌وه زۆر خراپه. عائیدی ئیلبیس و تاغووت و شاعیرانی به‌دنیهاد و خائین له‌گه‌ل عیاده و نه‌مثالی ئه‌وانه. ینگومان ئه‌و مشیه‌اته و مستلذاته خو‌شن، ئینسان فیتره‌ته‌ن مه‌یلیان بۆ نه‌کا، به‌لام مه‌حه‌بیته به‌ده‌ره‌جه‌یی بی، که ئینسان پێیان به‌فیتنه بجۆی ناشیرینه، خراپه، عاقیبه‌تی به‌هیلاک چوونه.

موحیبه‌تی ژن و ئه‌ولاد به‌ده‌ره‌جه‌یی، که مه‌نعت بکا له‌ئیمان زۆر خراپه، هه‌تا ئیستا گه‌لێک ږیجالی ئه‌وروپی هه‌ز نه‌که‌ن مسو‌لمان بن، چونکه ژنیان، یا ئه‌ولادیان موافقه‌یان نا‌کا، مسو‌لمان نابن. موحیبه‌تی ئه‌ولاد له‌سه‌ر فیتره‌تی پاك، سه‌وقت بکا بۆ ته‌رییه‌یان، فه‌رقی ئیر و می نه‌کا له‌ئه‌صلی موحیبه‌ت، زه‌ریفه. ئه‌مما حویبی ئه‌ولادی ئیر و به‌س، خۆی نییه وه‌ك قه‌ومی عه‌ره‌ب، که کچیان زنده به‌گۆږ نه‌کرد. کوردیش زۆر که‌یفیان به‌کچان نای. ئه‌وروپایی ییلعه‌کس موحیبه‌تی کچانیان گه‌لێک پتره له‌کوردان، تورکیش له‌و مه‌یله‌دان، حاصلی ئیغراط و ته‌فریط، هیچیان باش نییه.

به‌شهر مسوّلمان و ته‌بیعیوونه!

من له نه‌حوالی نومهم نه‌فکرم، گهلې جار نه‌لیم، حه‌قی به‌شهر وایه بیښه دوو قسم: مسوّلمان و ته‌بیعیوون. باقی گشتی، فه‌ن و فیله و حه‌قولئینساف به سه‌هلی نه‌توانی ئینسان هم ته‌بیعی بی، هم مسوّلمان بی. مونافره له‌به‌ینی شه‌ریعت و ته‌بیعت نییه، به‌لکو و لدی التقدير غایه‌ت موافقن. نه‌و ئایاتی کائینات، که خوای پی نه‌ناسین، له عه‌ینی ئایات نه‌توانین ئیستیفاده‌ی دنیه‌وی لی بکه‌ین.

خولاسه واضعی دینی ئیسلام و خالیقی نه‌نام یه‌که، قه‌واعیدیشیان یه‌که، مودریکی نه‌حکامی که‌ونه‌ین و فارقی (بین المتشابهات) و ناظمی موته‌باینات، عه‌قله‌.

عوله‌مای ئیسلام، نه‌ده‌با عه‌داوه‌ت بخه‌نه به‌ینی دین و عه‌قل و ته‌بیعت. به‌لام نه‌وانیش مع الاسف، وه‌ک عوله‌مای ئیسرائیلی نه‌مانه‌یان که‌م و زور له‌یه‌ک کرده دوژمن.

۳۵۶/۱

که‌سئ له نه‌وه‌ی خه‌لیفان بی، نه‌گهر لیاقه‌تی نه‌بی بۆ گاوانی باشه!

که‌سئ بی له سولاله‌ی خوله‌فا بی، که بالذات لیاقه‌تی نه‌بی بۆ گاوانی باشه. نه‌فه‌رینکی لایق و زه‌کی و ماهر، نازا و به‌عیلم و ئیدراک، موده‌بیر و سیاسي لایقی ده‌یه‌می خوسره‌ویه، نه‌گهرچی له شوانان بی، بۆیې نافه‌رموئ (والشر^(۱)). ته‌ثریخ نه‌و نه‌وعه ته‌قه‌لوباته‌ی زور دیوه، خاصه‌ته‌ن ئیمه له زه‌رفی هه‌شت نو سال ئینقلاباتیکمان دیت، محیر

(۱) مه‌به‌ستی ئایه‌تی (یبدک الخیر....)، سوره‌تی ئالعیمران ئایه‌تی ۲۶.

العقول. چهند پادشا و شاه و ئیمپراتۆر مولکیان لی داپندرا و دهر به ده رکران. چهند حکومهت شکلی ئیداره یان گۆرا. چهند خانه دانی قه دیمی مولک و سه لته نهت، ئاواره ی دارو دیار بوون، که نه ده هاته خه یال و ته خمین.

به لام خوا نه وه ی بیکا، ئیلا جیهه تی خیری تیدا پرعا بهت نه فه زموی، چونکه هم قه دیره و هم حه کیمه. نه وه ته قه للو به ته غه ربیه واییه هه ره له جیههت مولک بچ، له زه مانیشدا هه یه. خوا به تو شه و نه هاوییه ناو پۆر، هه مووی یا به عزیک، کهم یا زۆر. وه پۆر نه خه یته ناو شه و، به و نه وه ته ساوی شه و پۆر (علی التحقیق) نادیره و زاهیره نه بی، که شه مس بکه و یته سه ری به هار و سه ری پایز، که له و دوو نو قته به ی لادا، در یژی شه و پۆر نه گۆرین. تا مه مله که ت له (ئیستیوا) نزیکتر بی، ئیختیلا فیان به موده که مته ره. تا به لای قوته وه بی، چ شیمالی چ جنووبی، ئیختیلاف زۆر ته ره.

له نه واخیری نه قالیم نیزام ته وا و نه گۆرین، تا کو شه و پۆر نیکیان نه یته سالیکی ئیمه. له نصفی پۆر نه که و یته ناو شه و، له نصفیک شه و نه که و یته ناو پۆر. نه وه نه حوالی له وه ضعی ئه رز و پۆر به یا نه بی، عیلمی هه یهت به ته فصیلات بۆ نه وه نه حوالاته کافله، نه گه ره که سی عیلمی هه یهت که من بزانی، له و پر یگه به تو وشی کفریات نابین. نه زانی نه وه وه ضع و نه ساسه له ته ره ف خوا به، کاری عیسا و عه لی نه. ناتوانم بلیم عیسا به ته واوی عیلمی هه یهت زانیی، ئیحاته ی به نه حوالی ئه رز دابی. من دوا ی قه ومی خۆم، که کورده ته نه سوف بۆ یۆنان له هه موو میللهت زیاتر نه کهم، نه و علومانه له نه وانه، حو که ما ی یۆنان مه نه عیانه. چۆن ده ستیان له و حکمیاته هه لگرتبوون به عیسه وی. حه قیقه ته ن جیی ته عه جو به قه ومی کوردیش پاش نه و هه موو عیلمه، که له کوردستاندا بوو، چۆن وا زوو به ته ریق و مه ریق گۆران، خو لیای که رامه تیان که و ته سه ر، عیلمیان لا مه بغوض بوو، تو وشی نه و جه هاله ته هاتن! نه که هه ره عه وامیان، به لکو نه وانه ی لای نه وان له نه خه صی خه واصلن. نه ها بهت سه ری کیشا بۆ نه مپۆ، که له سایه ی ته ریقی نه قشه بندی فه زل له عیلم، شه جاعهت، سه خا وهت، غه رهت، که له مه زایای کوردان بوو لایان نه ما

(إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) ئەو تەقەلویاتە نەك له زەمان و مه‌كان، به‌لكو له عاله‌می حه‌یاتیشدا هه‌یه.

وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ، زیندی له مردی ئەه‌یتییه‌ ده‌ر (وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ) بیلعه‌کس.. یه‌که‌میان وه‌ك ئیلاجی له‌یله له نه‌هار، که ڕۆژ وه‌قتی حه‌ره‌کاته، دووه‌میان موقابلی ئیلاجی نه‌ه‌اره له له‌یل، چونکه شه‌و وه‌ختی ئارام و س‌کونه.. ئەو زیندی و مردیه‌ عیساره‌ته له چی؟ ئیحتیمالاتی زۆره، هه‌مووشی جوانه. حه‌یوان له نو‌تفه‌یه و نو‌تفه له حه‌یوان، نه‌بات له حبه و حبه له نه‌بات، دار له ناوک و ناوک له دار، جاهل له عالیم و عالیم له جاهل، پاك له پیس و پیس له پاك، صالح له فاسق و فاسق له صالح، کافر له مو‌ئمین و مو‌ئمین له کافر، زیره‌ك له نازیره‌ك و نازیره‌ك له زیره‌ك.

که‌س نه‌ئێ ئه‌و زاته ماده‌م پ‌ت‌غه‌مه‌به‌ره، ئەبێ له پ‌ت‌غه‌مه‌به‌ران، یان له چاکان بێ، ئەوی ئەولادی ئەوه، ئەبێ پ‌ت‌غه‌مه‌به‌ر بێ علی الاقل، ئەبێ چا بێ. ئەوه خانه‌دانی سه‌له‌ته‌ته، هه‌ر ئەبێ ئەو پادشا بێ. ئەوه کۆره جوتیار، ئەبێ هه‌ر جوتیار بێ؟! خوا ئەزانی به‌عه‌زه ئەولادی خانه‌دانان هه‌یه، له هه‌موو خص‌وصی له بنه‌لۆکی دۆمان ه‌یچ‌تره. ئەوانی مه‌نسوبی خانه‌دانی نبوه‌تن، جه‌نابی فاطر چ مزیه‌تی ف‌ی‌ط‌ری نه‌دانی، تا ب‌ل‌ی‌ین لای خودا مومتازن! ئ‌ی‌تر خه‌یالاتی ئەو حه‌ش‌ی‌شه ک‌ی‌شانه، لای خوا ق‌ی‌مه‌تی نیه. ق‌ی‌مه‌تی ئ‌ی‌نسان عه‌قله، ع‌ی‌لمه، ته‌ق‌وا‌یه، ئەعمالی چاکه‌یه، ئەخلاق‌ی فازیله‌یه، ئەوه‌نده بۆ فه‌همی مه‌قس‌ه‌د کافیه حه‌یات چییه؟ حه‌قیقه‌تی نازاند‌ری. به‌لام ئا‌ث‌اری (ذی الح‌ی‌اة) مه‌علومه، حه‌ره‌که‌ی زیندی له‌گه‌ل حه‌ره‌که‌ی جه‌ماد ج‌یا‌وا‌زه. حه‌یات مه‌نش‌ئ‌ی له چییه؟ له ئه‌رز په‌یا بووه، یا له ئاسمان بۆی ها‌ت‌و‌وه؟ ماده‌ی حه‌یه‌وی له ماده‌ی غه‌یره حه‌یه‌وی نه‌شاط ئەکا، یان نا؟ عوله‌مای ته‌بیعه‌ت قسه‌یان زۆره، حه‌قیقه‌تی حال به ع‌ی‌لم بۆیان که‌شف نه‌بووه و که‌شف نابێ.

مه سه له کی سوا لکردن ئایاتیش تیک ئه دا!

شه خسی خار یج، نه سراری ناو مالی ئینسانی بزانی، دیاره شایی به ی نه پره نگ و ته لیبسی تیا نیه، دل چاتری پی داده مه زری، نه ممه به عزه که س له ده رویشانی سه سه ری، ده چنه دئ و شاران له پیشه وه به واسیته ی مندالیان، یا له ئه م و نه و ته حقیقی نه حوالی به عزه عائیلات نه کا، پاشان نه چی خه بهریان نه داتی به خه فایای ماله که.. به که پاماتی نه زانن، گه لی ساوار و داندۆک و پاره ی نه ده نی.

نعوذ بالله مه سه له کی سوا لکردن ئایاتیش تیک ئه دا.

۳۷۹/۱

ئه وروپایی که زالبوون، به مه سیحیه تی نیه!

وامه زانن له ته ئریخی عالم مه سیحیه کانی موزه خرف غالب بوون. نه مپروش ئه وروپایی که غه له بهیان به سه ر مسولمانادا کردیه، به مه سیحیه تی نیه، به لکو:

یهک: لایه که به عیلم و عه قله، به ئیکتیشافات و ئیختیراعاتی قووه تی طه بیعه ته، که نه ساسی مه سیحی له گه ل طه بیعه ت موته نه فیره، موته باینه. له هه موو وه قت موئمین به سه ر کافر غالب نه بی. ئیمان به خوا، که موافق نه بی کوفره. مسولمانان وه ک جوو و دیانان، دوای خه واریق و شه واز که وتن. به خیلافی قورئان ئیمانکیان ئیختیراع کرد، نه عه قلی هیش، نه عیلم، نه قووه ت، نه قودره ت، نه سه عی و عه مه لی صالح و خونجایی بۆ دنیا و دی. به واسیته ی کوفر به قه واعیدی ئیلاهی، به قورئانی حه کیم، مالی ویران بوون، حاله ن ئیفاقه یان نه بووه، نه گه ر هه ر وابن عاقیه ت، مه سخ نه بن به کیسه ل، به قالۆچه نه که ونه نه دنا مه راتبی حه یوان.

دوو: لایه کی تر به مه یلی نه فسانیه، ئیباحه ی شه هه وات و ته رویجی فسق و فجور و قومار و خموور و سائری کرده وه به ده کان، که نه فسی حه یوانی حه زی لی نه کا و، فیه ره تی به شه ری به فساد نه با.

۳۸۴/۱

هرچی بوو دایانه هیممهت و که‌رامهت!

ده‌وله‌تی میلله‌تی نیه، نه‌و نه‌یام و نه‌وقاته، جه‌نابی حق نه‌و ده‌ست و نه‌م ده‌ستی پیته‌کا، له‌ به‌ینی ئینسان، کافر، موئمین، صالح، فاسق، مه‌لین: مادام مسو‌ل‌مانین، وه‌ له‌ خدمهت ساحیب ږیسه‌له‌تین ئیمه‌ هر غالب نه‌بین، قهت مه‌غلوب نابین.

زور نه‌زیکه، پاش فه‌تح و زه‌فه‌ری به‌در، نه‌و فک‌ره‌یان بۆ په‌یا بوو‌یی. زاته‌ن نه‌و نه‌وعه‌ خه‌یالاته‌ شکستی دا مسو‌ل‌مانان عیبه‌رتیان نه‌گرت. به‌ قسه‌ی خائنان فریته‌بوون هرچی بوو، دایانه‌ هیممهت و که‌رامهت، تا نه‌وه‌مان به‌سه‌ره‌ات، که‌ صه‌حائفی ته‌ثریخمان ږه‌ش بوو.

۲۶/۲

قسه‌ی به‌رئاگردان له‌ کئ، تاوی به‌رازی له‌ کئ؟

نه‌وانه‌ی سه‌تری حق نه‌که‌ن، به‌ لاف و گه‌زاف خو‌بان، له‌ نه‌قویای میلله‌ت، مه‌لاذی ئوممه‌ت پشت و په‌ناهی دین و ده‌وله‌ت، خواوه‌نی قووه‌ت و قودره‌ت، ساحیبی هیممهت و که‌رامهت، مه‌ردی مه‌یدان، شیري ژيان، شم‌شیری بو‌ران، حیساب نه‌که‌ن. خوای ته‌عالان مه‌حوو نابو‌ودیان بکا.

له‌ سالی بۆن‌باران، پی‌شی واقیعه‌ گه‌ل‌یکم هاوار کرد، گو‌ی‌یان نه‌دامی. نه‌یانگوت: ته‌یاره‌ وه‌کو کۆلاره‌یه، غایه‌تی جیقنه‌یه‌کی به‌ردایه‌وه، پاشان که‌ هات، یه‌ك دوو بۆمباری به‌ردایه‌وه، ته‌ق و شه‌ق که‌وته‌ ناو شار، عالم هاته‌ هه‌ژان. نه‌وانه‌ بۆ کونان، وایان هر ږائه‌کرد، بابانیم تو‌زی پی‌ی نه‌ده‌شکاندن. کوردی نه‌لئ: قسه‌ی به‌ر ئاگردان له‌ کئ؟ تاوی به‌رازی له‌ کئ؟ ئایا ئیوه‌ له‌و عیبه‌ره‌ته‌ نه‌فکرین؟ له‌پیش ئیوه‌ که‌ تووشی بن، نه‌هوال و شه‌دائیدی حه‌رتان نه‌دیوو؟ که‌ حه‌رپی ته‌ږابلووسی غه‌ږب دامه‌زرا، له‌ به‌ینی ده‌وله‌تی عوسمانی و ئیتالیا، گه‌لئ که‌س لیره‌ خو‌یان قه‌ید نه‌کرد خو‌یان نه‌خواره‌وه، له‌ حه‌سه‌ره‌تان قه‌صدیان هه‌بوو، له‌

کۆیه‌وه به یه‌ك غار هه‌لكوته سه‌ر پۆما. كه چه‌پیی عومی داكه‌وت، نه‌حوالی چه‌پیان دیت، چیان نه‌كرد؟ چۆن له چۆل و سه‌حرا، له لادیان، له شاخان خۆیان نه‌شارده‌وه، چه‌ندیان پشه‌وت ده‌دایه جه‌ندریان، كه تووشیان بوون نه‌یانگرن! كه پروس هاته پوهاندز گه‌لی سه‌رسپی به مه‌تره‌ق پۆشتن بۆ سه‌ر له‌شكری پروس. كه سه‌عقیه‌ی تۆب و ته‌قی ته‌قینه‌وه‌یان گوێ لیبوو، هه‌ر كه‌س وه‌کی پۆی کلکی به‌ناو گه‌لانی شۆپبۆوه، هه‌لاتن، هاته‌وه.

٢٨-٢٧/٢

كه‌م بژی كه‌ل بژی!^(١)

(١) مامۆستا مه‌سه‌وود مه‌مه‌مه‌ له‌باره‌ی گه‌وره‌یی وشه‌ی مه‌لا له‌لای جه‌نابی مه‌لای گه‌وره‌وه ده‌نووستی: مه‌لیك فه‌سه‌لی یه‌كه‌م له هه‌ولێر پێشوازی لی ده‌كرا. ئیواره به‌له‌دیه له یانه‌ی فه‌رمانبه‌ران داوه‌تیکی گێرا له‌سه‌ر شه‌ره‌فی مه‌لیك. مه‌لا نه‌فهندی و باوكم بۆ داوه‌ته‌كه له باداوه هاتن بۆ هه‌ولێر من منداڵیكی ١٠-١٢ سالی بووم له خزمه‌تیاندا هاتم. له‌به‌ر ده‌رگه‌ی نادای تۆتۆمۆیله‌كه‌ی مه‌لا نه‌فهندی و ه‌ی موته‌سه‌رپی هه‌ولێر له یه‌ك كاتدا وه‌ستان و خه‌لقه‌كه‌یان لی دابه‌زی. موته‌سه‌رپف سلاوێكی كرد و پێش مه‌لا نه‌فهندی و باوكم كه‌وته‌وه به‌ره‌و شویتی داوه‌ته‌كه. باوكم هه‌نگاوی هه‌لێنا و ده‌ستی موته‌سه‌رپی گرت و پتی گوت: جارێ نۆره‌ی ئێمه‌یه. موته‌سه‌رپف، مالم حقه‌، به‌سه‌ره‌خۆی نه‌هێنا و گوتی: مرازم نه‌وه بوو پێبه‌له‌دی بكه‌م، نه‌كا ئیوه‌ شاره‌زای شویته‌كه نه‌بن، باوكم پتی گوته‌وه، باش شاره‌زاین و (نشكره‌م). ئیتر مه‌لا نه‌فهندی و باوكم له پێشه‌وه و موته‌سه‌رپفیش به‌ دواپانه‌وه به‌ره‌و كۆمه‌له‌ی داوه‌ت كرانه‌وه پۆشتن. خه‌لقیش كه جه‌مبوره‌ی به‌ستبوو به‌ ده‌وری نادیه‌وه، چاو ئه‌بله‌ق بوون. هه‌ر له‌و داوه‌ته‌دا باوكم هێندێ قسه‌ی به‌ مه‌لیك فه‌سه‌ل گوت گه‌لیك به‌ولای راگرتنی موته‌سه‌رپفه‌وه بوو. خوێته‌ر ده‌بی وردیته‌وه له راگه‌یاندنی ئه‌و جۆره هه‌له‌سته، له هه‌زار مه‌لا یه‌كێكی زات ناكا قۆلی مودیر ناچه‌ بگریت و به‌ دوا‌ی خۆیه‌وه‌ی بدا، هه‌ر نه‌بی له‌به‌ره‌وه‌ی كه ده‌زانێ بۆی ناچێته سه‌ر له‌وه هه‌ر بگه‌رێ كه نان پرانی تێدايه، كه مه‌لاش زات نه‌كات كه‌سی دیکه زات ناكات. ئه‌دی چۆن مه‌لای كۆی موته‌سه‌رپفی دواخست و دواتریش قسه‌ی به‌ مه‌لیك فه‌سه‌ل بپه‌وه؟ له‌به‌ر ئه‌م هۆیانه:

١-خۆی له‌سه‌ر حقه‌ ده‌زانی.

٢-به‌روای بێ سنووری به‌ خۆی و كه‌سایه‌تی خۆیه‌وه هه‌بوو تا ئه‌وه‌ی په‌فتاره‌كه به‌ لایه‌وه وه‌ك ئاو خواردنه‌وه بوو.

حه‌یاتی کوللی نه‌فسی له ئیوه، یا حه‌یاتی دونیا، حه‌یاتی موقه‌ریه، موئه‌جیله، مه‌حدوده، به زه‌مانی هه‌ر ئه‌بهرته‌وه، با زۆریش درێژ بێ. هه‌زار سال بژیه، عاقیبه‌تی هه‌ر مردنه، ئه‌مما وه‌ك كوردی ئه‌لی: كه‌م بژیه، كه‌ل بژیه. ژینی به‌ په‌زالت و ئه‌ساره‌ت و عبودییه‌تی عه‌مر و زه‌ید، چ خۆشیه‌کی تێدا نییه. ئه‌وانی غیره‌تدار بن، مردنی به‌ عیززه‌ت و شه‌ره‌فیان پێ خۆشتره‌ له ژینی به‌ زیللته‌ت و سوکایه‌تی.

۲۹/۲

قه‌ومی به‌ غایه‌ت!

هه‌ر قه‌ومی بیه‌وێ حوڕ بێ، ئه‌بێ غایه‌ته‌کی هه‌بێ ئه‌وه‌نده‌ی

۳- ترس و ته‌مای له‌ دڵدا نه‌مابوو.

۴- به‌خۆیدا را‌ده‌په‌رموو زāl ییت به‌سه‌ر هه‌ر ئه‌نجامیکی له‌و هه‌لوه‌ستانه‌دا بکه‌ویته‌وه.

۵- شه‌رمی له‌ خۆی ده‌هاته‌وه له‌ ئاست داخوازی هه‌لکه‌وت خامۆش ییت.

۶- که‌ره‌سته‌ی هه‌موو هه‌لوه‌ستیک و هه‌لکه‌وتیک، له‌وانه‌ی یینه‌ به‌ر هه‌نگاوی مرۆی وه‌ك خۆیه‌وه، به‌ زیاده‌وه هه‌بوو: هه‌ر له‌ زمانی پاراو تا په‌وانیژی تا زانستی سه‌رده‌م تا میژووی گه‌لان تا دلی هۆشیار تا جوهره‌تی یی سنوور..

۷- به‌گژ نا‌هه‌وایدا ده‌چۆوه نه‌ك په‌وایی.

۸- مه‌لایه‌تی به‌لای ئه‌وه‌وه ژوو‌رووی هه‌موو پایه‌ینکه‌وه ده‌هات.

له‌ پروونکردنه‌وه‌ی ئه‌م نوخته‌یه‌ شتێك ده‌گێرمه‌وه له‌ زاری په‌حمه‌تی حاجی میرزا عه‌بدوڵلای خادمه‌وه. په‌حمه‌تی گو‌تی: جا‌ریکیان له‌ وه‌عزی ئیواره‌یه‌کی په‌مه‌زاندا که‌ هێنده‌ی نوێژی جومه‌ خه‌لقی تێدا کو‌ده‌بوونه‌وه (بۆ ییستی گوتاری ئه‌و وه‌عزانه‌ زۆر له‌وانه‌ی دینداریش نه‌بون تێدا حازر ده‌بون) شتێکی له‌ غه‌وسی گه‌یلانییه‌وه گێرايه‌وه و به‌ مه‌لا عه‌بدوڵقادی گه‌یلانی ناوی برد.. هه‌ندێك می‌شك وشك وه‌ته‌نگ هاتن له‌و جو‌ره‌ ناو به‌ردنه‌ نا‌هه‌زاییان درکاند.. قسه‌که‌ گه‌یشه‌وه مه‌لای گه‌وره. له‌ ئیواره‌یه‌کی دیکه‌ی وه‌عزدا بۆ قسه‌که‌ چۆوه و گو‌تی: ییستم هه‌ندێك له‌ گو‌یگرانی ئه‌و په‌ژه‌ لیان گران هاتوه‌ گو‌تومه‌ مه‌لا عه‌بدوڵقادی گه‌یلانی. ئه‌وه‌ی له‌و زاته‌وه سوودی هه‌بێ بۆ ئیتمه‌ عیلمه‌که‌ و مه‌لایه‌تییه‌که‌ی، که‌شف و که‌رامه‌تی له‌گه‌ل خۆی به‌سه‌رچوون. مه‌لایه‌تیش ناوێك نییه‌ بۆ غه‌وس و نه‌ بۆ له‌ویش گه‌وره‌تر که‌مایه‌تی تێدا بێ، چونکه‌ مه‌لایه‌تی ده‌کاته‌وه عالمایه‌تی، ئه‌گه‌ر ئه‌و که‌سانه‌ به‌وه را‌زی نین لی‌ره به‌ دواوه‌ ده‌لێم (مه‌لا خوا). (گه‌شتی ژبانم، مه‌سعود محمه‌ده‌، لا ۱۹- ۲۰)

مه‌قسوود بێ، نه‌وه‌نده‌ی مه‌یلی به‌ دل و روح له‌ گه‌ل بێ، که له‌ ئۆغری
 نه‌فس و نه‌فیسێ صه‌رف بکا. که ئیستا ته‌عبیری نه‌ده‌نه‌وه، به‌ مه‌ئه‌لی
 نه‌علا و نه‌و غایه‌ته‌ ئه‌یج غایه‌ی هه‌موویان بێ، که به‌ یه‌ك قووه‌ت بۆ
 ته‌حصیلی تێیکۆشن، ته‌فره‌قه‌یان نه‌بی. غایه‌ی ئیوه‌ ته‌حصیلی ڕه‌زای
 خودایه، بۆ ئیعتیلا‌ی به‌شه‌ر و ئازادی، له‌ زیللی عبودییه‌ته‌، تا له‌سه‌ر نه‌و
 فک‌ره‌ بن ئیختیلافتان نابێ، یه‌ك غایه‌ و یه‌ك حه‌ره‌ که نه‌بن.

ئه‌وانی کاف‌رن، مه‌ئه‌لی ئه‌علا‌یان چیه‌؟ یه‌که‌، دووه‌، هه‌زاره‌؟
 ته‌حصیلی ڕه‌زای کتیه‌؟ ب‌ل‌ند‌کردنی کتیه‌؟ چونکه‌ ئاله‌تیان موخته‌لیفه‌،
 نه‌فکار و ئامال و غایه‌شیان موته‌فریقه‌، وه‌قتی که‌ دێ به‌ه‌وش ب‌سته‌وه‌،
 نه‌لێ: ئه‌مه‌ چی ئه‌که‌ین؟ بۆ کتیی ئه‌که‌ین؟ نه‌و وه‌خته‌ ئیمان‌یان ب‌یه‌تێز نه‌بی،
 قووه‌تیان سست نه‌بی، ترسی ئیوه‌یان پ‌ر دل ده‌بی، جه‌نابی واح‌دی ب‌ی
 شه‌ریک ترسیان نه‌هاو‌یته‌ دلی.

۳۲/۲

شه‌یتان پ‌یش هه‌موو که‌س مه‌لا و شیخان هه‌ل‌ئه‌خه‌له‌ت‌ین!

شه‌یتان، ئیبل‌یس به‌ ته‌بل‌یس و ته‌زو‌یرئ شاعیرانه‌ ئه‌ولیای خ‌ۆی
 ئه‌ترس‌یتئ، خاصه‌ته‌ن به‌ناوی دین ی‌ت‌ه‌ پ‌یش، پ‌یشی هه‌موو که‌س مه‌لا و
 شیخان هه‌ل‌ئه‌خه‌له‌ت‌ین، ئه‌گه‌ر خ‌وانه‌خواستا ئیوه‌ هه‌موو چ‌وون، ک‌ئ نه‌و
 د‌ینه‌ ح‌یف‌ز نه‌کا؟ نه‌و ه‌یدایه‌ت و ئ‌یرشاده‌ هه‌مووی به‌ هه‌ده‌ر ئه‌چ‌ئ،
 ئه‌وان‌یش به‌ دل ئیعتیما‌دی نه‌ده‌نه‌ سه‌ر، به‌ل‌کو به‌ ئیله‌ام و وه‌ح‌ی ئیلاهی
 ت‌یه‌گه‌ن.

۵۰/۲

ئه‌وه‌ی به‌لایه‌کی بێته سه‌ر، ئه‌لێن: ئه‌وه‌ خوا خۆشی ناوی!

ئه‌مه‌ڕۆ ئه‌وه‌ له‌ به‌ینی مسوڵمان و غه‌یره‌ مسوڵمانی بووێته‌ فک‌ره‌یه‌ک
ئه‌وه‌ی به‌لایه‌کی بێته‌ سه‌ر، ئه‌لێن: ئه‌وه‌ خوا خۆشی ناوی، خوا ڕقی لی
ئه‌بێته‌وه‌، بۆ خاتری شیخی یا قه‌شه‌یه‌ یا مالمی ئه‌وه‌ی بی دهرد و به‌لا
بژیه‌، قه‌له‌و بی ملی ئه‌ستووری، قونکه‌ هه‌وجاری مال و ده‌وله‌تی زۆر
بی. ئه‌لێن: ئه‌وه‌ خوا ئه‌یه‌وێ، له‌به‌ر خاتری ئه‌و زه‌واته‌ موقه‌دده‌سه‌،
که‌په‌می له‌گه‌ڵ ئه‌کا.

گه‌لی قه‌شه‌ له‌و ئاخیرانه‌ ئه‌یانوت: دیاره‌ دینی ئیمه‌ حه‌قه‌، چونکه‌
دوه‌لی ئه‌وروپا، که‌ مه‌سیحین، به‌سه‌ر دوه‌لی مسوڵماناندا غالب بووین،
ئه‌گه‌ر دینی مسوڵمانان حه‌ق بویه‌، مه‌غلووب نه‌ده‌بوون. مع‌ ئه‌ غه‌له‌به‌ی
ئه‌وروپایی به‌ عیلم بوو، نه‌ک مه‌سیحیه‌تی، ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر مه‌سیحیه‌تی
بمابوونایه‌وه‌ تا ئه‌به‌د سه‌رنه‌ته‌که‌وتن، به‌و قسه‌ پڕوپوچانه‌ عاله‌م مال
وێران بووه‌. گونا‌ه‌ له‌سه‌ر گونا‌ه‌ زیاده‌که‌ن، ئه‌سله‌ن ترسی خوا و
پۆزی جه‌زایان نییه‌.

٥١/٢

به‌خیل زۆری که‌یف پێدئ مه‌دحی بکه‌ن!

به‌خیل زۆری که‌یف پێدئ مه‌دحی بکه‌ن، به‌ سه‌خا. ته‌دریس نا‌کا،
که‌یفی پێدئ بلێن ماشاء الله‌ شه‌وو پۆژ خه‌ریکی دهرسه‌. ته‌حریفی
که‌لامی خودا ئه‌کا زۆر خۆشنووده‌ بلێن: ئه‌مینی خودایه‌، عیمادی دینه‌،
حافیزی که‌لامی خوایه‌. ئه‌و نه‌وعه‌ که‌سه‌ له‌ هه‌موو میله‌تان زۆرن.

٥٨/٢

عه‌جایباتی ته‌بیعه‌ت!

که‌سێ ته‌مړۆ شتی له عیلمی ته‌بیعه‌ت و کیمیا و تشریح الابدان و فه‌له‌ك بزانی، ته‌زانی خوا چی خه‌لق کردووه. عه‌جایباتی وای تیا به، که به خه‌یالی ته‌وو له‌یندا نه‌هاتووه و ته‌زانی سه‌عتی مولکی خوای عیباره‌ت نییه. له سێزده کوږه‌ی وه‌ك قه‌پیلکه‌ پیازی به‌سه‌ریه‌کدا هاتووه و ته‌زانی مه‌نزومه‌ی شه‌مسی ئیمه‌ به‌ هه‌موو سه‌یارات و ته‌قمار، جوژنی موحه‌ققه‌ږه، له مه‌نزوماتی (لا تعد ولا تحصی) ی شه‌مس و سه‌یارات و ته‌قمار ی دی.

۵۹/۲

رابیته‌ی هه‌زهره‌تی شیخ!

عه‌لاقه‌ی ئیمان له به‌ینی خۆتان به‌قووه‌ت بکه‌ن له یه‌کتان بیه‌ستی، به‌ شیده‌ت ته‌کریته‌وه، به‌ ته‌فسوونه‌ی فیتنه‌بازان نه‌پسێ، به‌ خێرخواهی به‌ك غایه‌ت موته‌زه‌م بن. مع‌الاسف ته‌م رابیته‌ به‌ قووه‌ته‌یان سست کرد، گوږیان به‌ رابیته‌ی هه‌زهره‌تی شیخ: چاو بقووچینه، صوږه‌تی موږاره‌کی هه‌زهره‌تی پیر بیته‌ به‌ر خه‌بال، که‌بووی به‌رانییه، نیوچاوانی زه‌قه، مووی زه‌رده، چاوی شینه، ږه‌نگی سووره، ددانی گږه، ږیشی پانه، ملی ته‌ستووره، وه‌ك قوونکه‌ هه‌وجاره، قوبه‌ قوبه‌ زوږوماتی ئییلیسی به‌سه‌ردا ده‌باری.

۶۵/۲

موسیه‌تی گه‌وره‌ سیاسییوون!

یه‌گانه‌ سه‌به‌بی شقاق و شه‌ږ و شوږ، پاش به‌عه‌زه‌ ته‌سابی خولوقی، ئیختیلافی مه‌لایانه. له‌به‌ر هه‌سه‌د و بوغز و عه‌داوه‌تی خۆبه‌خۆیی، به‌ فه‌سادچوون. عاله‌میان به‌ فه‌ساد دا، به‌شه‌ریان له‌ نیعه‌ته‌ی ئیتیحاد

مه‌حرووم کړد، ئیستاش له‌و نه‌سه‌قه نه‌ړون، زیاتر عوله‌مای دینی ناوروپی، سه‌ددی عالم نه‌کڼ له‌ دینی ئیسلام، که دینی ته‌وحیده. موصیه‌تی گه‌وره، سیاسوونن خو‌بیی ږیئاسه‌ت و ئیستیل و ئیستیعباد، لیان ناگه‌ړئ، دائیمه‌ن خه‌ریکی فینه و فه‌سادن، به‌عزه عوله‌مای ته‌بیعه‌ت حه‌سره‌ت نه‌خوا و نه‌لئ: عوله‌مای دینمان ته‌هوین کړد. نه‌مړؤ ږنی ته‌ره‌ققی به‌شهر ناتوانن بگرن، نه‌مما زولوماتی سیاسه‌ت مانیه.

نه‌هلی عیلم له‌ هه‌موو میله‌ت و ده‌وله‌ت په‌کبگرن، ئیستیفاده له‌ عیلمی په‌ك بگڼ، نه‌و وه‌قت، ئیکتیشافات و ئیختیراعاتی به‌شهر نه‌گاته ده‌ره‌جه‌یه مه‌قبوول. نه‌بوايه عوله‌مایانی ئیسلام بکه‌وتبانه نه‌و فکره، عه‌داوه‌ت و حه‌ساده‌تیان له‌ به‌ینا نه‌مایا، خو‌یان موته‌حید بان، هیچ نه‌بوايه نه‌و عه‌داوه‌ت به‌ قوه‌ته‌یان له‌ به‌ینی مسولمانان ته‌هوین نه‌کړد. به‌لام نه‌وه هر له‌ ئیمکانی خه‌یالی دایه، هاتنی بؤ ساحه‌ی ظهور نه‌زیکه مه‌حال بی. وا نه‌زانم، چونکه به‌عزه نه‌هلی عیلم نه‌وه‌یان به‌ مه‌حال زانیوه. خاصه‌ته‌ن له‌ زه‌مانی ږه‌سوول (صلی الله علیه وسلم)، واسیته‌ی مولا‌قات له‌ به‌ینی به‌شهر نه‌بووه، تا ده‌وه‌تیان ږی بگا، فه‌زل له‌ نه‌یلی مه‌قصد، فه‌رموویانه مه‌قصد له‌ (ناس) عه‌ره‌به.

خو‌زی نه‌وانیش ئیتیحادیان کړدبا، هر باش بوو، ئیمه‌ش ئیستیفاده‌مان نه‌کړد.

٦٩/٢

نه‌وها ئیش و کارتان قه‌ت ږئک ناکه‌وی!

توخوا، تو نه‌و خوایه‌ی به‌ حه‌ققی نه‌ناسی، سوئالت لی نه‌که‌م، بؤ خوا جوابم بده‌وه؛ هه‌روه‌کوو ږابیطه‌ی ئیمان، بیکه‌ن به‌ ږابیطه‌ی وه‌حده‌تی ئیمان. په‌کئ بلئ: به‌ یه‌زدان، په‌کئ بلئ: به‌ نه‌هره‌مه‌ن، په‌کئ بلئ: به‌ ئافتاب، په‌کئ بلئ: به‌ قه‌مه‌ر، په‌کئ بلئ: به‌ ئاته‌شگه‌ده، په‌کئ بلئ: به‌ بوتخانه، په‌کئ بلئ: به‌ عیسا، په‌کئ بلئ: به‌ غه‌وس. په‌کئ بلئ: به‌ شاه‌ی نه‌قشبه‌ند. نه‌وها ئیش و کارتان قه‌ت ږئک ناکه‌وی.

٧٠/٢

له باره ی ژن!

ئه مپۆ به حسی تهعه دودوی زهوجات ئهزهانی عاله می مهشغول کردیه، به عزئی حق ناشوناس، یا ناحق شوناس، سه بهب به تهعه دودی زهوجات جنسی له تیفی ئاوروپی له دینی ئیسلام تهنفیر نه کهن. ئهزانن زومامی ئیداره ی جنسی خهشین له دهست نهواندایه. به عزه دهولت پاش چهپی عمومی فائیده یان زانی، حوکیان کرد به لزومی تهعه دود، تا زایعاتی نفوس پرېکاته وه. وه به عزه ئه هلی ئینساف ئه فهرموون ئه گهر تهعه دودوی زهوجات له عمومی به شهر قبول کرابان قهچه خانه له دنیا نه ده مان. گه لئ ته دیبه ی ئاوروپی، چهسرهت به خادیمه ی ماله گه وره ی مسولمانانی شهرقی هه لئه بهن. حاصلی تهعه دودوی زهوجات به نسبت مهسله حهت بۆ ههردوو لا واجب نییه، به لکو بۆ ئوممهت سوننه تیش نییه. وه ئه ساسه ن ژن هێنان له دینی ئیسلام واجب نییه، مهسهله مهسهله ی تهبعه، تهعدیلی عائیدی شهرعه.

٧٢/٢

ئه گهر مندال بن بیانلاوینه وه، پۆله ئه و ماله بۆ تووه، ئی تووه، سه بی گه وره ئه بی، به عهقل و به هوش ئه بی. ئه و وه قته ماله کهت به زیادی تهسلیم نه کړئ، کوپی گه وره م عهزیزم به سیه، وه ره وه سه رخۆ، حورمهتی مال بزانه، له شهراپ و قومار و قهچه ی صهرف مه که، مالوێرانی دنیا و قیامهت ئه بی. به براده ران ههلمه خه له تن، تا مالت ههیه، له دواتن، دوايه مهره بابات لێناکهن، هه ر وه قتی هاتیه وه سه رخۆ، له و سه ییانهت دهست هه لگرت، مال مالی خۆته، کهس حه ققی به سه ره وه نییه.

ئه گهر ژنه عهرزی بکه: عهزیزم په فیه ی حیاتم، تو ساحیب مالی، من په یای نه کم، تو خه رجی نه که ی، ئاگات لئ بی، به ولا و به ولای دامه ده. به پیرۆنه کانی زوبان لووس مه فره وئ، ئه ولادت به خێوکه، تو لای خوا ی زۆر به حورمهتی. خد مه تیککی گه وره ی پتی سپاردووی،

نێنسان پێ ئەگه‌یه‌نن، ئەمه قیاس له هه‌یج عیاده‌ت ناکرێ. حاصلی نه‌وه بزانی چاکه - به‌عقل یا به‌شهرع- ده‌رباره‌یان بیهێژن.

٧٤/٢

بیست و یه‌ك لی‌ره‌م هه‌یه، کافو و وافیه!

دۆستیکێ باشم هه‌بوو، له‌ مولا‌زمانی ره‌دیف له‌ نه‌هلی خه‌رپووت بوو، ناوی عه‌لی ره‌زا، نه‌یفه‌رموو: معاشی خۆم نه‌که‌مه سێ قسم، قسمێک دانه‌نیم که‌تنه‌هو نیه، قسمێک بۆ نه‌ساغی، بۆ خه‌وادیساتی که‌ له‌ حیساباندا نیه. قسمێک سه‌رف نه‌که‌م. زۆری پێنه‌چوو نه‌قلیان کرد بۆ لای تورکیا. پێم وت: مه‌ساریفی نه‌قلیه‌ت هه‌یه؟ ته‌به‌سسومی کرد وتی: به‌لێ له‌و پاره‌ی که‌ (کأن لم یکن) دامناوه، بیست و یه‌ك لی‌ره‌م هه‌یه، کافو و وافیه.

به‌ شه‌ره‌ف پۆیی شرت و پرته‌ی مه‌زاد نه‌کرد، دایه‌ چاوه‌ش و ئۆنباشی خۆی.

٧٧/٢

ژن له‌ گه‌لێ جیهه‌ت حصه‌مه‌نده که‌ پیاو له‌و جیهه‌ته‌ بێ به‌شه!

شه‌ریعه‌تی ئیسلامیه‌ت وه‌ك فیتره‌ت ته‌رجیحی لای نێری به‌سه‌ر مێه‌دا نه‌دا، وه‌ به‌ موقاییلی ته‌وانه‌ی مه‌یلی مێه‌تی زیاد نه‌که‌ن، هه‌تا له‌ خه‌یالاتیان، نه‌که‌تری ئالیه‌ به‌ موئه‌نه‌ت ته‌صویر نه‌که‌ن. وه‌ عه‌ره‌بیش له‌لایه‌ك عاریان به‌ مێه، وه‌ له‌لایه‌ك مه‌لائیکه‌ت نه‌که‌نه‌ بنات الله، ئیجاب نه‌کا جه‌نبی زکو‌ره‌ت ته‌رجیح بدرێ له‌سه‌ر جه‌نبی ئونوسه‌ت. مع‌ انه‌ ژن له‌ گه‌لێ جیهه‌ت حصه‌مه‌نده که‌ پیاو له‌و جیهه‌ته‌ بێ به‌شه، ماله‌ی پیاو بۆ کییه‌؟ هه‌ر بۆ ژنان نیه‌؟

٨٠/٢

یه کټک له نه‌غیای نه‌وروپی نه‌ولادی خۆی مه‌حرووم کرد، له وه‌سیه‌تنامه‌ی نووسیووی: له ته‌قالید و عاداتی عائله‌ی ئیمه‌ نییه، که که‌سټک له ئیمه‌ ده‌وله‌مه‌ند بټی و به‌ جیدد و سه‌عی خۆی، پیداته نه‌ولاد. به‌ختوم کردن، ته‌علیم دان، پاش نه‌وه واجبه له‌سه‌ر نه‌وان سه‌عی بکه‌ن. یه‌کټک نه‌لټ: باب بۆ چیه‌تی؟ بۆ کټیه‌تی؟ نه‌مړۆ یا سه‌بی نه‌ړوا. له نه‌ولاد: پیاوی ناندەر، جه‌نگاوه‌ر، بټه‌یز و بټی قووه‌ت با بمړئ، مالی بۆ چیه‌؟ بۆ کا‌کم چاکه، نه‌یه‌خشئ، نه‌یه‌خشئ، بۆ نټران بټی، مټی چیه‌؟ نه‌مړۆ له مالی باوکیه‌تی، سه‌بی نه‌چټه مالی می‌ردی، مال له عائله‌یه نه‌قل نه‌کا بۆ عائله‌یه کی تر، ناوو به‌راویان لټی داگیر نه‌که‌ن، فه‌لاحه‌تیان لټی تټک نه‌ده‌ن!

به‌عزئ نه‌لټن: نه‌خټیر بۆ کچ باشه. خاصه‌ته‌ن که‌سټی ناشیرین بی، مال نه‌بی، نه‌می‌تټه‌وه، که‌سه‌به‌تی پټی نا‌کړئ، پیاو به‌ره‌للایه، له هه‌ر کوئ بټی خۆی به‌رپټوه نه‌با. خاصه‌ته‌ن نه‌مړۆ گه‌لټی قه‌وم ته‌رجیحی که‌چان به‌سه‌ر کو‌راند! نه‌که‌ن. نه‌فکار و ئارایه موته‌خالیف و موته‌باين! نه‌مما جه‌نابی حه‌ق، په‌یبی هه‌موانه، مه‌یلی بۆ نه‌م و نه‌و نییه، قه‌واعید و قه‌وانینی مه‌عقول و مه‌قبولتان بۆ دانه‌نی، ته‌ماشای حالی قه‌وی و زه‌عیف، ساغ و ناساغ، نټر و مټ، دایک و باوک، کو‌ر و کچ نه‌کا. به‌عه‌داله‌ت نه‌سه‌بی حیصه‌تان بۆ دانه‌نی.

۸۲/۲

له‌به‌ر مارهی نه‌بوايه، هه‌ر پۆژه ژنیکی نه‌هټنا!

عالمی به‌شه‌ریه‌ت وا تټه‌گه‌ن مه‌قسه‌د له زه‌واج هه‌لاوتیکه‌یه. نه‌مړۆ له‌گه‌ل نه‌و ژنه‌یه، سه‌بی له‌گه‌ل ژنی تر، نه‌وه‌یان به‌ره‌للا نه‌کا، چی به‌سه‌ر دئ؟ چۆن نه‌ژیه؟ گوټی ناداتی. له هه‌زاری یه‌ک حقوقي عائله نازانی، یا بشزانی، په‌یاعیه‌تی نا‌کا. گه‌لټکمان دیتون، له‌به‌ر مارهی نه‌بوايه، هه‌ر پۆژه ژنیکی نه‌هټنا، وه یه‌کټکی ته‌لاق نه‌دا. له نه‌کسه‌ری نه‌قتار نه‌وعه ته‌نه‌بوه‌ی بووه، بۆ فه‌سادی نه‌و نه‌حواله. به‌لام له میلیه‌تی ئیمه

ناشکوری نه‌بی (الآن کان کما کان). دیومه ئافره‌تیک منداله کی به‌دواوه بووه، ده‌ستی په‌کیکی گرتووه، په‌کیکی له‌باووش دابووه، حامله‌ش بووه، می‌ردی ته‌لاقی داوه. کچه‌تیمیکي لینگ به ترشاوی په‌کیتري هیتاوه. نه‌ی وا له ئینساف و مورووه‌تی به‌شهر!

وه بیلعه‌کس له ده‌روه له‌و به‌ینه، ژنیک هه‌شت نه‌ولادی به‌جیه‌شت، وه به‌دوو کهوت. ئیلاهی ئیصلاهی نه‌و به‌شهره، چۆن نه‌کړی؟ له‌ناو کورده‌واری له‌وه‌تی کوتوبی مه‌زه‌بی حه‌نه‌فی په‌یا بووه، وه نه‌لین: لای نیمامی نه‌عزم بئ پرس و په‌زای وه‌لی، ئافره‌ت خوی پی ماره نه‌کړی، ده‌رکه‌ی کچ و بیوه‌ژن به‌دوو کهوتن کراوه‌ته‌وه.

۹۱/۲

ماره‌یی!

نه‌وجا بیینه سهر باسی ماره‌یی، ئایا گران بئ باشه؟ یا سووک؟ من لام وایه، به نه‌توار و به نه‌حوال نه‌گورئ. وه‌ک سایقه‌ن عه‌رم کردن، گه‌لێک که‌سم دیتوه له‌بهر زۆر ماره‌یی، ژنی نه‌بواوه، ژنی خوی ته‌لاق نه‌دا، بۆیه ژنه کورد نه‌لین: ماره‌یی کۆله‌گه‌ی ناوماله. نه‌گه‌ر نه‌م ترسه نه‌بی، ماره‌یی تا سووکتري بی چاکتره.

۹۳/۲

مه‌لایه‌تی و صه‌رف و نه‌حوو

مه‌لایه‌تی صه‌رف و نه‌حوو نه‌مانه، که‌لکی ئیداره‌ی مولک و سه‌لته‌نه‌ت ناگړئ. عیلمی ئیداره و سیاسه‌ت به‌ده‌ست هه‌موو که‌س ناکه‌وئ، هه‌موو مه‌لایانی عیراق و حیزاز نینۆکیکی فه‌یسه‌لیان^(۱) تی

(۱) فه‌یسه‌ل: ناوی فه‌یسه‌ل کورپی حوسین کورپی علی کورپی حه‌سه‌نی هاشمییه،

نابی. له مه‌یادینی سیاسه‌ت، خه‌تییک بوو، که خوته‌بای سه‌ر مه‌نابیر لال
 نه‌بوون، نه‌یانته‌توانی شه‌قفه‌ی شفقه‌ بکه‌ن. له‌گه‌ل ته‌وه‌شدا مه‌لا نه‌بوو،
 ته‌مما به‌ ته‌خلاق و به‌ سیاسه‌ت بوو. بوو به‌ زه‌عیم بوو به‌ مه‌لیک،
 ته‌ئسیسی ده‌وله‌تی عێراقی کرد. حه‌ققه‌ن فه‌یسه‌ل ته‌گه‌رچی نه‌سه‌به‌ن
 عه‌له‌وی و حه‌یده‌ری بوو، ته‌مما حه‌سه‌به‌ن و مه‌شه‌ره‌به‌ن عومه‌ری بوو.
 ڤه‌حه‌مه‌تی خوای لی بی.

٩٤/٢

ته‌عنی مه‌لایان ده‌رحه‌ق به‌ یه‌کتر

من گه‌لی جار وه‌سیه‌ت ته‌که‌م له‌ ته‌لامیزی خۆم: گوئی نه‌ده‌نه
 ته‌عنی مه‌لایان له‌حه‌ق یه‌ک، به‌لکو ته‌ماشای حه‌ق و حه‌قیقه‌ت بکه‌ن.

٩٩/٢

(١٣٠٠ - ١٣٥٢ هـ = ١٨٨٣ - ١٩٣٣ م) به‌ ته‌بو غازی، مه‌لیکی عێراق ناسراوه، له
 ناودارترین مه‌لیکه‌کانی عه‌ره‌ب بووه له‌ چه‌رخێ تازه‌دا. له‌ تائیف له‌ دایک بووه، له
 بیابانی حه‌جاز له‌ خێوه‌ته‌کانی به‌نی عوته‌یه‌یه‌ گه‌وره‌ بووه، له‌گه‌ل باوکی بووه کاتیک
 بۆ ئاستانه له‌ سالی ١٨٩١ دوورخه‌راوه‌وه. دواتر له‌ سالی ١٩٠٩ گه‌راوه‌وه. به‌ نوێنه‌ری
 شاری جیده له‌ ته‌نجه‌مه‌نی نوێنه‌رانی عوسمانی هه‌لبژێردراوه، بۆیه له‌ نیوان حه‌جازو
 ئاستانه له‌ هاتوچووندا بووه، له‌ سالی ١٩١٦ به‌ نه‌تیسی په‌یوه‌ندی به‌ کۆمه‌له‌ی لاوانی
 عه‌ره‌بی (الفتاة العربیة) ده‌کات و سوێندی دلسۆزیان بۆ ده‌خوا. هه‌ر له‌و ساله‌دا
 باوکی، شۆرش به‌سه‌ر عوسمانیه‌کانه‌وه ده‌کات و فه‌یسه‌ل سه‌رکرده‌یه‌تی سوپای
 باکوور ده‌کات و له‌و ساله‌دا له‌پال ئینگلیزه‌کان شه‌ڤی فه‌له‌ستین ده‌کات. پاشان له
 سالی ١٩١٨ سوڕیاش ده‌گریت و ماوه‌یه‌ک ده‌چینه ئیتالیا و دواتر له‌گه‌ل داگیرکردنی
 عێراق له‌لایه‌ن ئینگلیزه‌وه بۆ ته‌ختی عێراق هه‌لده‌بژێردری و ده‌یینه مه‌لیک فه‌یسه‌لی
 یه‌که‌م له‌ عێراق. بۆ زیاتر زانیاری ڤروانه (الاعلام، خیرالدین الزرکلی الدمشقی، دار
 العلم للملایین، ج: ٥، الطبعه ١٥، ٢٠٠٢، ص ١٦٣)

ژن هه‌یه و ژنۆچکەش هه‌یه

له به‌ینی کوردان مه‌شه‌ووره، ژن و مال، یا مال و ژن. نه‌کشری ته‌رجیحی ژن و مال نه‌که‌ن، نه‌مما له واقیعدا وه‌ک کوردی نه‌لی: ژنیش هه‌یه و ژنۆچکەش هه‌یه، بۆ ژن، ژن و مال. گه‌لێک ژن هه‌ن مێردیان ده‌وله‌مه‌ند نه‌که‌ن، مال و حالی خوش ڤێک نه‌خه‌ن، من زۆرم دیت. پیاویکی فه‌قیر ژنیکی نه‌هیتا، له حوسنی تالێج ژنیکی باشی به‌ نه‌سیب نه‌بوو، زۆر نه‌هه‌چوو ده‌وله‌مه‌ند نه‌بوو، باسیان نه‌کردن، من نه‌مووت: ته‌ماشای بکه‌ن. نیلا ته‌مانه‌ نه‌بی ژنیان باش بی، مالدارای بکا، به‌ حوسنی نیداره‌بی.

حه‌قیقه‌ته‌ن وابوو، نه‌مما ژنۆچکە بی مال نیداره‌ ناکرێ.

۱۰۲/۲

که‌سی خراپ پێی خوشه‌ هه‌موو که‌س خراپ بی

نه‌وانه‌ی دوا‌ی هه‌وا و هه‌وه‌سی خۆیان نه‌که‌ون، ئاره‌زوو نه‌که‌ن، ئیوه مه‌یل بۆ سه‌یئات بکه‌ن، ڤوو له‌ هه‌سه‌نات وه‌رگیرن. لازم نییه‌ بلێین: نه‌وانه‌ کێن؟ چونکه‌ عینوانیان کافیه‌، هه‌ر که‌سی تابه‌ی شه‌هه‌واتی نه‌فس بی، هه‌ز نه‌کا هه‌موو که‌س وه‌ک نه‌و فاجر و فاسق بی. له‌مه‌وه‌پێش شه‌ڤابخۆره‌وه، نوێژنه‌که‌ر، له‌ ولاتی زۆر مه‌خجول ده‌بوون، چونکی که‌م بوون، ئیستا زۆر بوون، فه‌شمه‌ری به‌ شه‌ڤاب نه‌خۆران و نوێژکه‌ران نه‌که‌ن.

۱۰۷/۲

نه لاین: لاق فه خری له سهر زگ کرد. وتی: خیرا من توو ږانه گرم،
نه تگنیرم، نه گهر من نه بم، توو موعه ته لای.
زگ وتی: خیر، من توو ږانه گرم. نه تگنیرم، ږاوه ستانی توو به
منه ویه.

مهرجیان کرد، زگ نه یخوارد، تا لاق سست بوو، حهره که ی پی
نه کرا. به لای وایه، ههر نه عزایه، قیمه تیکی هه یه له ویترا نییه، هه مووشی
لازم، بۆ هه یکله لای ټینسان. خودای تهعلا خزمه تیکی به ژن سپاردووه،
له فوقی هه موو خدمه تانه، مندالبوون و به ختو کردن. بۆیه نه بی پیاو ژن
موحافزه بکا، لهو مه سه له دا پیاو وهك دختریکه، شریقه ی لیدیا، مادده
بگه یه نیتته موقه پری لازم، بۆ ته که وونی سه به بی که سبی.

۱۱۴/۲

به عزیک له نه وړه سیده کانی تابعی خیدعه ی نه وروپایی نه لاین: نه بوايه
ژن و پیاو له حقوقی ټیرسی موساوی بان. نه مه زوړ قسه یه کی موعه ته له،
ناقصه، نه جوه فه. نه گهر خودا ټیمتیا زی نه دابا ژنان، لازم بوو ژن ټیرث
وه رنه گری. له هه موو عصر و زه مان که ژن لای قهوما بی، پیاو به ختوی
کردووه، سه عی و کوشش و ته قه لای پیاو، بۆ ټیداره ی ژنه. پیاو خوی
جانگ له بهر نه کا بۆ ژن لیاسی ناوړیشم دروست نه کا، نه وهنده میرات
پیدانه مه حزن له لوتفی خودایه، دهرحق به جنسی له تیف. لهو مه قامه
مه خصوص به یانی موززیه تی جنسه، وه ټیلا به عزای ژن هه، هه زار پیاو
نه هتین، لاکین موقایلی نه وه، پیاوی وا هه یه گه لای له فوقی نه وه.
نه وه ی به یان کرا له ټیداره ی ژن، به حیمایه و ټینفاق، شه تی پیاوی
چاکه، قسه له ټیمان نییه.

۱۱۵/۲

من ۳۸ ساله، ساحیبی عائيله، لیڈان پرووی نه داوه

مرووه ت و شه هامه تی ټینسانیه ت، که ژن حیفز نه کا، له شتی ناموس
شکه نانه. گه لای حه یوانات نه بینن، خصوص بالدار، تا مومکین بی، خوی

ته‌سليمی غه‌یری ته‌لیفی خوی ناکا، هه‌تا مریشک ته‌یین، نه‌و بان و نه‌و بان ته‌فری، هه‌لدی، له‌به‌ر که‌له‌بایکي، که‌رامی نه‌بووی.
قورپان پړی وه‌سیط ته‌نویتی، له‌به‌ینی تیغراط و ته‌فریط، حوکه‌مای غه‌رب، هه‌تا به‌عزیک، ږازی نین پښان بلین: جنسی له‌تيف، وه‌به‌عزیک ته‌یانکه‌نه‌تیلا.

ده‌ره‌جه‌ی ژن بلنده، ته‌مما پیاو له‌و بلندتره، وه‌له‌و بلندیه‌شدا، حامیه، سه‌یدیکی خادیمه، نه‌و نه‌وعه ژنه‌ قابیله‌ تیصلاحی می‌رد بکا. چ حاجه‌ت، که‌ می‌رد نه‌صیحه‌تی بکا...

۱۱۶/۲

لیدانی ژن شه‌رعن مه‌زومه، که‌سیکی به‌ویجدان بی، ته‌حه‌ممولی عه‌زاب ته‌کا، وه‌لیی نادا. له‌حه‌دیسې شه‌ریفدا هه‌یه: نایا شه‌رم ناکا، که‌سیک، له‌تیوه له‌ژنی خوی بدا، وه‌ک له‌عه‌بد ته‌دا، له‌نه‌ووه‌لی پوژ. دوايه موعاشه‌ره‌ی بکا، له‌ئاخیری پوژ؟
من ۳۸ ساله، ساحیتی عايله‌م، لیدان پروی نه‌داوه.

۱۱۷/۲

قه‌پوژ بلندان

شه‌خسیتک هه‌بوو، کاتبی تابووری ږه‌دیف له‌کویه. باوکیکی پیری صالحی هه‌بوو، شه‌و که‌نه‌چووه به‌عزئ قوناغان، له‌جياتی خدمه‌تکار، فانوسی پښ هه‌له‌گرت.

۱۲۰/۲

ده‌عیه‌یان ناهیني بلین فلان که‌س باوکمانه!

خوای ته‌عالا نه‌و که‌سانه‌ی خوش ناوی، که‌قه‌پوژ بلند و به‌ده‌عیه و خوه‌لکیش بن به‌قسه، نه‌و نه‌وعه که‌سه له‌به‌دئه‌سلان زوړن، که‌نه‌ختیک ده‌وله‌مه‌ند بوون، یا بوون به‌مه‌ئموور، خویان لی ته‌گورپ،

خەتتا دەغەيان ناھىتى بلىن فلان كەس باۋكمانە، يا فلان و فلان خزمى ئىمەن، چ جايە ئىحسانيان لەگەل بىكەن. لاشەك ئەو جۆرە كەسە لای خودا و خودايان خۆشەويست نىن، ئەگەر ئەوانە نەوعەن ما ئىحسانىتكيان ھەبى، ھەر نەئىسە، خۇيان ھەلبەدەنەۋە.

۱۲۱/۲

پېسىۋا!

بەغزىك ھەن چلكن، پىسى بۆرى نەۋتاۋى، زۆر دەۋلەمەندىن، خەز ناكەن كەس بزانى مالىان ھەيە. شەخسىك بۆ ئىمەى حىكايەت كىرد، وتى: پياۋىك وتى: مىقدارىكى تەۋاۋ پارەى شەخسىكم لاپوۋ، لە خوا بەۋلاۋە كەس نەيئەزانى. پۆژى گوتيان: فلان كەس نەساغە.

چوومە لای وتم: چۇنى؟

وتى زۆر چاكىم، چ بەلام لى نىيە.

پاش دوو پۆژ، وتيان بى صىحەتە. چوومە لای ئىشارەم بۆ كىرد، ئەنگۈستى ھاۋىشتە سەر دەم: وس.

ھەستام دەنگىم نە كىرد، پاش پۆژىك، وتيان ئەۋا ئەمرى لەسەرى ئەگرىەن.

چووم لى نىك بوومەۋە، ھۇشى ھەبوۋ، باز ئىشارەى كىرد: دەنگ مەكە!

مىنىش وتم ۋەللاھى ئەيخۇم. كابرا مرد، نەيويست كەس بزانى، پارەى لای من ھەيە!

۱۲۲/۲

لە غەيرى قەۋلى خوا و پىغەمبەر قەۋلى كەس
حوججە نىيە!

ئەو نەۋعە كەسانە لە ھەموو عەسرەدا ھەن، مەلان، ئەھلى سەلاھن،

نافذ الکلمه‌ن معتبر القولن، قسه‌یان لای سه‌وادی ته‌عزهم، له به‌ینی مه‌لایان حوججه‌ته، فره‌مایشیان عاده‌ته‌ن حه‌دیس و ئایه‌ته. ئیمانیان هه‌یه، به‌ شیت و گێژ و وێژ و عه‌وره‌ت به‌ره‌للا و قون نه‌شۆران، له‌به‌ر ده‌ستی جاهیلان که جییت و تاغووتی عه‌صری خۆیانن، به‌ناوی ویلایه‌ت ڕائه‌وه‌ستن. بیاننواړئ عه‌ینه‌ن بوت په‌رستن، ته‌عن له‌ علوم‌ی دینییه وه‌ ئه‌ئیممه‌ی دین ته‌ده‌ن، عیلم و شه‌رع له‌پیش چاوی ئوممه‌ت ته‌خه‌ن، عیلم، عیلمی که‌شفه، عیلمی زاهیری چ نییه، عوله‌مای عیلم له‌ مردیان وه‌رنه‌گرن. ئیمه‌ عیلم له‌ (حی، قیوم) وه‌رنه‌گرن، مل شۆږ ته‌کا، سه‌ر نه‌باته‌ (جیب‌ی) موراقه‌به: حدثنی قلبی عن ربی. حه‌ققه‌ن نه‌وانه‌ موسیبه‌تن بۆ دین، بۆ عه‌قل، واجبه‌ له‌سه‌ر عوله‌مای ئوممه‌ت نفوذی نه‌وانه‌ که‌م بکه‌ن.

ئه‌ی مسوڵمانینه‌ به‌ غه‌یری قه‌ولی خوا و پێغه‌مبه‌ر، قه‌ولی که‌سێتر حوججه‌ت نییه، قاییلی غه‌له‌ت و سه‌هوو نسیانن.

۱۳۷/۲

حاشا (اختلاف اُمّتی رحمة) حه‌دیس نییه!

له‌ عوله‌مای مه‌زاهیب، چ ئیعتیقادی چ ته‌عمالی، حوبی پێناسه‌ت، ته‌مه‌عی دنیا، عاله‌می گێژ و وێژ کرد. ته‌سله‌ن گوێیان نه‌دایه‌ که‌لامی خودا. له‌ موناژه‌عاتی دینی، نه‌وعه‌ نه‌فره‌ت و ته‌فره‌قه و عه‌داوه‌تیک که‌وته‌ ناو مسوڵمانان، وا مومه‌زیق بوون، چ ئوممه‌ت و ته‌دیان تووشی ئه‌و نه‌فره‌ته‌ نه‌بووین. حاله‌ن ئه‌و عه‌داوه‌ته‌ ده‌وام ته‌کا پاش ئه‌و هه‌موو زیله‌ت و نه‌که‌به‌ته‌ی به‌سه‌ر مسوڵمانادا هات. وه‌ به‌لکو به‌ واسیته‌ی قادیانی، به‌اء الله‌ی بابی، عه‌داوه‌تی جه‌دید و شه‌دیدى حوکم فره‌مایه، هه‌تا ئیستا چا‌ک بوو، ته‌گه‌ر که‌سێک ده‌عوای پێساله‌تی کردبایه، حکومه‌تی ئیسلامی له‌ چه‌نه‌ی ته‌دایه‌وه، وه‌ ته‌یفه‌وتاند. ته‌مه‌رۆ ته‌وه‌ش نه‌ماوه، مه‌یدان واسعه، هه‌ر که‌س ته‌توانی ده‌عوای پێساله‌ت بکا، وه‌ بۆشی سه‌ره‌نگری. هه‌شتاش سه‌وادی ته‌عزهم له‌ مه‌لایان وانه‌زانن،

إختلاف أمتی رحمة هه دیسی پیغه مبه ره، حاشا، ثم حاشا، قهت
نیختیلاف په حمهت نیه، به لکو غه زه بی ئیلاهییه. حاشا نه وه هه دیسی
په سوولی خودا نیه. عوله مای که لام له کوتویی که لامی زیکریان
کردووه، وه نه وانیش موحه ددیت نین.

۱۴۶/۲

به شرع ده که یان به قانون؟!

له کوللی عه صر نه وه نه وعه که سانه زۆرن، که ده عوايه کیان کرد،
نه یانه وئ هه ر بییه نه وه. من گه لیکم دیوه له مسولمانان، مسولمانی چاک،
به تاعهت و ته سییح و ته هلیل، نه گه ر ده عوايه کی بوویی، زاناندیبتی به
شرع نه یدو پیتی، وتویه تی: من به قانون نه کهم.

یا به قانون حقهی نه درایتی، وتویه تی: من به تیجارهت نه یکم.
دیومه که سنی حوکه می به شرع بۆ درایی، نه یوت: ده سنی شرع بیهری
خوونی لی نایه، ئیمه به چی مسولمانین؟ به شرع!
نه گه ر دوړاندیبتی نه یوت: ناوه للا مه لا، به خوای شهرت گوپی،
چۆن وا نه بئی؟

چه ندئ له مه و پیش زاتیکی به دین و موته قی به ته سییح و ویرد و
نه وراد و نه مین، موته مه ن، حاجیولحه په مه ن، له گه ل کرمانجیکی نه هلی
گوپته په، بۆ ده عوايه هاتنه لام.

زاته به دینه که ی فهرمووی: که سیک عه لبه گه نمیک بچیتی، پاش شین
بوون، نیوه عه لبه له و نه توپه به شه خسی بفرۆشی، دروسته یان نا؟
وتم: نا، قایلی به یعی نیه، گه نم به گه نمی نه ماوه، مقدور التسلیم نیه.
به کرمانجه که ی وت: نا، بابم پاره کهم بده وه، نه م معامله یه چه رامه،
بی شرعییه.

کرمانجه که وتی: قوربان نه م حوکه مه هه ر بۆ نه م ساله، یا هه موو
سائیک وایه؟

وتم نه و قسه یه مه عنای چیه؟

وتی قوربان نه و زاته چه ند ساله نه و معامله یه له گه ل من نه کا،

هممو سائیک ده‌غلې زور وهرئ‌گرئ، ده‌نگ ناکا، چونکه قازانجیه‌تی. نه‌مسال ده‌غل خراپه، پیک بره‌ی لښداوه، سن و کیسه‌له خواردویه‌تی، نه‌زانې زهره نه‌کا، به‌رؤکی گرتووم بچینه شهرع. من به‌سهرچاو پازیم نه‌ونده ده‌غلې لهو سالانه له‌منی وهر‌گرتووه بمدا‌ته‌وه، منیش نه‌و پاره‌ی له نه‌وم وهر‌گرتووه، هممو‌ی نه‌ده‌مه‌وه.

منیش گه‌لیکم سهرزه‌نشتی حاجیه‌که کرد، به‌که‌مالی مه‌خجورول هه‌ستا. ۱۴۸/۲

به‌سواری که‌رئ شین ږووبه‌رووی ته‌یاره نه‌بنه‌وه

نه‌وه‌ی نه‌سبابی خؤپاراسته، بی‌گرن، ټیمانی به‌قووه‌ت و قودره‌تی خوا مه‌غرورتان نه‌کا. به‌ته‌مای دوعا و موعا و هی‌مه‌ت و می‌مه‌تی فلان و فلانه مه‌بن، یتیماد مه‌ده‌نه سهر موعجیزه و ئالا و مالا، وه‌ک جوو، که قووه‌تی قه‌لیان به‌تابوت بوو. نه‌ی وای! مسولمانان چؤن موخاله‌فی نه‌مری خویان کرد؟ تا‌کو له‌هممو مه‌یادینی قیتال شکان، به‌تویزه قیر نییه، هه‌لکوتانه سهر تۆپ "می‌گواری أحسن لو توپه‌ک؟" وه به‌تفه‌نگه شینکه و شه‌نایدرش چوونه موقابه‌له‌ی هه‌وان و تۆپ و قه‌نابیل و په‌شاشات، به‌سواری که‌رئ شین، چوونه موزاحمه‌ی قیتاپ و سه‌یاره و ته‌یاره. هه‌ی هاوار: غه‌وسی گه‌یلانی^(۱) هاوار، شیخ شازلی^(۲)، فه‌ریاد.

(۱) عه‌بدولقادر نه‌لجه‌لی یان جه‌یلانی یان گه‌یلانی (۱۰۷۷-۱۱۶۵ز)، ناوی نه‌بو محمه‌د عه‌بدولقادر کوپ‌ی موسا کوپ‌ی عه‌بدوللا به‌سولتانی نه‌ولیا‌یان ناسراوه، ټیمایکی سؤفی و شهرعزائیکي حه‌نبله‌لی بووه، په‌بره‌وانی به‌تاجی عاریفان، محی الدین، قوتبی به‌غدا ناوی دین و ته‌ریقه‌تی قادری له‌وه‌وه سهرچاوه‌ی گرتووه. ویرای دیوانیکي شیعری، ژماره‌یه‌کی زور به‌ره‌می نووسراوی له‌پاش به‌جی‌ماوه.

(۲) ټیمام نه‌بولحه‌سن عه‌لی کوپ‌ی عه‌بدوللا کوپ‌ی عه‌بدولجه‌بار کوپ‌ی یوسف، نه‌سه‌بیان ده‌گه‌رپته‌وه سهر عه‌لی کوپ‌ی نه‌بو تالب، له‌سالی ۵۹۱ه‌ک له‌مه‌غریب له‌دایک بووه، سؤفیه‌کی مه‌زنی سهرده‌می خوی بووه. زانایان زور په‌سني ده‌که‌ن. له‌سالی ۶۵۶ه‌ک کؤچی دوا‌یی کردووه.

دهسوقى^(۱) فەرياد. ئىمام پەزا دەخيل. شېخى سنوسى. ھاي گەنج
عوسمان. وای توپى كەللە، فائىدەى نىيە، خوا خۆى ئەفەرموئ: خذو
حذرکم، ئەمانە ھىچيان حذر و حرز نين، بۆ قىتال كەلك ناگرن..

۱۵۶/۲

ھاتنى ئىنگىلىز بۆ كۆيە

وھەقتى كە ئىنگىلىز ھاتنى بۆ ولانى ئىمە، ئەوھەندەى مانەو، مەسولمانىك
نەيتوانى كەسىك بكوژئ، پىگىرى بكا، پووش بسووتىنى، مامرىك لە ئاو
بكا. ئەو شەوھى كە حاكىمى سىياسى لە كۆيە پۇيشت، لە زەرفى شەو و
پۇژىك، لە ئەتەرافى شار يازدە كەس كوژران. دزى، پىگىرى، نەھب و
غارەت، قەتل و قوتول، شەپ و شۆپ گەيشتە ئەوچى ئەعلا.

پۇژىك بەعزى لە بەگزانانى خۆشناو و ئاغاواتى كۆيە ھاتنە لای مەن،
بۆ بەعزە را و تەدبىر، پىم وتەن: ئەگەر خوا سونائىيان لىيكا، بۆچى تا
ئىنگىلىز لەناوتان بوو، ساكن و ساكت و بە ئارام و بى سەيئات بوون؟
كە پۇيشتن، ئائىرەى فەيتنە و فەسادتان بەرپا كەرد؟ جوابتان چىيە؟ ديارە
جواب ئەو ئايەتەيە (وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ) بۆچى شەپ كەردنت
لەسەر نووسىن؟ ئىمە ئارەزووى سىللمان ھەيە، عىيادەتى توو ئەكەين،
نوئىژ ئەكەين، زەكات ئەدەين.

گەلى كەس لە مەسولمانان ئەيانوت: چ قەيدىيە؟ ئىنگىلىز ئىستىلاى
ولانى كەردووه، مەنعى نوئىژ و پۇژوومان ناكە، دەخلى ئادابى دىن و
قەوميمان ناكە.

۱۶۰/۲

(۱) مەبەست ئىبراھىم دەسوقىيە، ناوى ئىبراھىم كورى عەبدولمەزىز كورى
ئەبۇلمەجىدە (۶۵۳ ھ/ ۱۲۵۵ م - ۶۹۶ ھ/ ۱۲۹۶). پىشەوايەكى سۇفیانى مېسر بوو و
تەرىقەتى دەسوقى بۆ ئەو دەگەپتەوھ.

جاسوسی بۆ دوژمنی خۆی ده‌کا و ده‌لی مسولمانم

ئەو نەوعە ئینسانە لە هەموو عەصرێ لە هەموو مێللەتی هەن، کە پێیان گەشتبایە شەئەن و حالێ دائیر بە ئەمن و صلح و موسالیمە، یا دائیر بە حەرپ و موجیبی ترس، بێ تەئەممول و تەفە ککۆر لە گەل هاتنی ئەمرە کە ئیشاعەیان ئە کرد. نە یە کێ، بە کوللی زۆرن، حەتتا قسەمێک، ئەحوالاتی حەرپی، یا سلمیە، وە سائری کاروباری تەدبیری مولک و سیاسەت، بێ فکری خیانت ئیفا ئە کا کە ئەننەهو شتیکە بۆ ئەوان بۆتە تەبیەت، وە ئەلێن:

نیشی عقرب نی ئەز پەیکی کینەست
موقتەزای تەبیەتە تەاش این است^(۱)

وە گەلێکیان (من حیث المسلك) لەو مەقامە زۆر دوورن، لام وایە بە نەبەتی نفوسی ئەو گرووه، لە کوردان، لە هەموو مێللەتێک زیاترن، ئەینێ ذبائیکە، لە سیاسەت ئەدوێ، گۆیا مۆسیلینی یە، یا هتەرە، یا بالدۆنیە. شاگرد چەقۆ کەرێ لە ئوموری تەشریعی قسە ئە کا، ئەلێنی عەلی حەیدەری أبو الحقوقیونە و گەلێ کەس، جاسوس بۆ عەدووی مێللەتی خۆی ئە کا. وە ئەشێن: ئیمە مسولمانین.

۱۶۸/۲

برایەک برای خۆی کوشت لەسەر دوو مست نۆک

لە ئەییامی ئیمە شەخسی وا هەبوو، ئەبوت: من کە کەسێک ئە کوژم، کەیفەم بە لینگەفرکێی دێ. فی الحقیقة قیاسی قەتل لە گوناھێ تر

(۱) ئەمە پەند و ئیدیۆمیکە و لە یە کێک لە شەرەکانی گولستانی سەعدیشدا هاتووە، لە بنەرەتدا بەم شیوە یە:

نیش عقرب نە از ره کین است
اقتضای طبیعتش این است

ناکری، بینای خوا- که هه یکه لی ئیجتماعی ئیسلامیه- بیلا موجب تیک ئەدا، سەبەبی بە قەولی ئەسحابی ئیمە قەتل لای مسولمانان زۆر سووک بوو.

حەتا لەو چەندانە، بڕایەك بۆ خۆی كوشت لەسەر كۆتكە جۆیهك، بڕایەك بۆ خۆی كوشت لەسەر دوو مست نۆك. لە مەعزەرە تەدا ئەلین: سەد گوناھ و یەك تۆبە. ئەمڕۆ نا سەبی تۆبە ئەكەین، خوا لێمان خۆش ئەبێ! توخودا سویتەت ئەدەم بە خودا: تەسەووڕ ئەكە، كەسێ ميسقالە زەرپە یەكی ئیمانی هەبی، مسولمانێ فەقیر، بەخۆ و كەرۆكە یەكی، بە سەرماي زستان، بچیتە چا بارەدارێكی بێنێ، بۆ قووتی خۆی و عائیلهی بیفرۆشێ، كەسێ تووشی بێنێ، بە تەماعی كەری، چوار مەنگەلی باوی و دوو پەتكی گوریس و تەوراسیكی كوله بیکوژی؟ حاشا ئم حاشا قیاسی قاتل لە كافەر ناکری. كافەر دوشمنە، بە موقتەزای دوژمنایەتی، ئەوێ بێكا، ئەیکا، كە ریفەعتی عەداوەتی بوو بە ئیمان هێنان، قەولی تۆبە ی زۆر مەعقولە. ئەمما موئمین لە گەل موئمین هێچیان لە بەینا نەبی بە غەیری جیهەتی ئیتیحاد و مەحەبەت و ئیثار، موئمین بكوژی؟ چۆن تەوبە ی قەول ئەكری؟ وە لە هەموو تەئویلاتی ئەسحابی ئیمە دوورتر، كە لە گەل مەقام ئەسلەن موانسەبە ی نیە.

١٨٠/٢

سیاسی دینی نییه

ئێستا كە سەوا دی ئەعزەم لە مسولمانان لەبەر دەستی فرەنسە و ئینگلیز و سائیری دوەل دان، سوپاهی نەصرەت پەناهیان، بە ئەكئەریەت مسولمانن. وە سیاسەت بالکلیە - وئوقی بە دین نەهیشتوو- سیاسی ئیجاب كا مسولمانە، بو تەپرستە، دیانە، جوو. وە لە حەقیقە تەدا، هێچ دینی نیە. خولاسە مەوقیعی ئیمە بە نەزەر ئەو سیاسیانە، زۆر موشکیلە، ئەمڕۆ گەلێکیان ئیمان ئیتن، ئەلێ قەول نیە، نابێ، شەرع مانبعە. ئەلێ قەولە، تووشی هەزار فتنەت ئەكا. هەموو ئەسپاری مسولمانان ئەزانێ، وە

بۆ قهومی نه نووستی، به جاري پروپا تالمان به در نه که وئ. به همه حال،
 ئیعتیراز و ئیحتیراس، له وانه لازمه، مه خفی نه بی.

۱۸۲/۲

سیاسییه کان دین و شهرف و عهد و پهیمان دهخه نه ژیر پښ

له زه مانئ ئیمه قسه ی لی ناکرئ، سه وادی نه عزم له مسولمانان،
 له ژیر حوکمی ئینگلیز و فرهنسه و پرووس دان. هه تا له زه مانئیک،
 سیاسی ئینگلیز وتیان: مه لیکي ئیمه خه لیفه یه، چونکه نه وه نده مسولمانی
 له ژیر ئیداره ی نه ون، له ژیر ئیداره ی پادشاهی ئیسلام نین، وه گه له کیان
 نه لئین: ده وله تی ئینگلیز نه که ر ده وله تی ئیسلامیه. به لی نه مړۆ دین و
 خه لافه ت به لکو خوا- مه لعه به یه کی سیاسیه به ده ست سیاسيونه وه.

له ناپلیۆن نه قل نه که ن، نه بوت: من ئیمانم به نه دیان نیه، له میصر
 مسولمان بووم، لیره کاسۆلیکم. بچمه قودس بۆ خاتری جووله کان،
 ته عزیمی هه یکه لی سلیمان نه که م. شه ری نه وانه عیلاج ناکرئ، مه گه ر به
 سیاسیه وه کی نه وان. نه مه ش له دینی ئیسلامدا نیه، به کیک له
 سیاسيونی ئیتالی وتبووی: وا نه یه مه ردی سیاسی، بۆ نیلی مه قسه د دین
 و شهرف و عهد و پهیمان به او یته ژیر پښ.

نه وه قته گه لئ له نه ورو پاییه کان زه میان نه کرد، نه مئا ئیستا هه موو
 نه وهان له بهر نامه ردیه ئیفتیخار نه که ن، چونکی له و ږووه وه قازانجیان
 کرد.

۱۸۸/۲

نوێژ له کاتی بارانی ته یاره له کویه

ئیمه که بارانی ته یاره مان دیت له شاری کویه، به عزه بۆمبا به به رد،
 یا به جئیه رهق نه که وت، شه هقه یه کی وای لی نه هات، له فه وقی
 صاعقه ی هه وری مو ته را کیمی به قووه ت. له و ئانه دا، ده هه شه تی ئیستیلا ی

ښانسانى نه‌کرد، ښانسان ناگای له مردنیش نه‌ده‌ما، لهو نه‌و‌عه‌ چه‌ږانه نوټر
چون نه‌کړئ؟! نه‌وی نوټر له‌سهر نه‌و موچارپانه فهرز بکا، مه‌قسه‌دی
نه‌وه‌یه لای خوا گونا‌ه‌باریان بکا. له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا عه‌سکه‌ری بی چاره،
ږو‌حی له‌سهر ده‌ست داناو، له‌ ږی‌ی خودا به‌ختی نه‌کا، له‌و وه‌فته‌دا،
خدمت له‌وه گه‌وره‌تر نه‌بی.

۱۹۳/۲

نه‌و بوغز و نیفاقی له بهینی مه‌لایاندا هه‌یه، له بهینی عه‌وامدا نییه!

یه‌کټ له‌ عوله‌مایه‌کان نه‌لئ: ښستا عیلم زور نا‌قیصه، چونکه سه‌به‌بی
به سوئی سیاسه‌تی دوه‌ل، مه‌لایه‌کان مولا‌قات له‌گه‌ل یدک نا‌که‌ن. عالمی
نه‌لمانی له‌گه‌ل عالمی ښنگلیزی و فره‌نسه‌بی بو موداو‌ه‌ل‌ی نه‌فکار،
له‌سهر نه‌سراری ته‌بیعت له‌ جټه‌ک گردنا‌بنه‌وه. وه‌که‌ذا سائیری عوله‌مای
دوه‌لی موچارپه و موعادیه. پټش نه‌مرو دوو عائقی هه‌بوو، یه‌کټ دین،
نه‌وما (مه‌ما أمکن) ښاله‌کرد. ماوه‌ته‌وه عه‌وائقی سیاسه‌ت، نه‌م ښاله
ناکړئ. مع‌الاسف علوم به‌ ته‌واوی ته‌ره‌ققى نا‌کا! فى‌ الحقیقه‌ت ښجادی
نه‌کرد، نه‌هلی عیلم له‌هر فرقه و نوممه‌تی بی، به‌ یه‌ک کوتله‌ حساب
بن، عه‌داوه‌ت نه‌هاوټه‌ دل‌ی خو‌یان. نه‌مما ییله‌کس نه‌و بوغز و نیفاقی له
به‌ینی مه‌لایاندا هه‌یه، له‌ بهینی عه‌وامدا نییه، به‌لکو عه‌داوه‌تی عه‌وام
مه‌نشه‌ئى له‌ عه‌داوه‌تی مه‌لایانه.

۱۹۸/۲

نه‌وانه‌ی ده‌ماغیان وه‌ک ناوکه‌ کدووه

حاشا نه‌و مه‌ککارانه، نه‌و سیاسي‌ونانه، مه‌قصودیان، ږه‌زای خواى نییه.
سه‌وا‌دی نه‌عه‌زهمیان ښمانیان به‌ خوا نییه، هه‌رچی بیکه‌ن، هه‌رچی ییلین،
هه‌ووی مه‌کړه، حوققه‌بازی، هه‌لخه‌له‌تان‌دنې، بی ه‌یزانه، نه‌مریکانی،
ښنگلیز، فره‌نسه، نه‌لمانیا، سائیری دوه‌لی غه‌رب، بینای موسته‌شفا و

مه‌کاتیبیان بؤ سه‌عاده‌تی به‌شهره؟ بؤ ئیرتیقای ئینسانه؟ نه‌ی وای که‌سیک نه‌و گومانه‌ بیا جاهيله، نه‌فامه! به‌ غه‌یری هه‌دمی دین و حق و شهره‌فی به‌شهری هیچ غه‌ره‌زیان نییه. وه‌عدی ویلسون و موبه‌ششیران بؤ چیه؟ زوعه‌فا له‌ چه‌نگ نه‌قویا نه‌جات بده‌ن؟ ئینسان له‌ عه‌زابی قیامت قورتار بکه‌ن؟ کئ نه‌و خه‌یاله‌ نه‌کا؟ مه‌گه‌ر که‌سی ده‌ماغی وه‌ک ناوکه‌ کدوو بی. که‌لله‌یه‌ میشکی تیا بی، نه‌و تووړه‌هاته‌ی پټوه‌ نانووسی.

۱۹۹/۲

ژن په‌رسته‌کان

عه‌جایبه‌ نه‌وانی موشریکن غه‌یری ئیلاهی چه‌ړب، باقی ئالیه‌ به‌ کچنکی هه‌سنا ته‌خه‌ییول نه‌که‌ن. ئیستاش جه‌معی هه‌ن له‌ به‌شهر فه‌رج نه‌په‌رستن، کچن له‌وانه‌ بگاته‌ دهره‌جه‌ی غایه‌ت له‌ حوسن و جه‌مال، نه‌یکه‌ن به‌ ئیلاهِ له‌ به‌عه‌زه‌ مه‌راسیمی دین، له‌سه‌ر ته‌ختی موجه‌وه‌ر دانه‌نیشی جوق جوق به‌ به‌رده‌میا تینه‌په‌ړن، ده‌ستیان به‌ فه‌رجی موباره‌کی دادیتن، ده‌ستی خړیان ماچ نه‌که‌ن له‌سه‌رچاویان دانه‌نیتن. وه‌ نه‌وروپایی بالعموم ژن په‌رستن، سیاده‌ت هی نه‌وانه‌ پیاوه‌کان عه‌بد و خزمه‌تکارن. به‌عزئ مام ئالی له‌ ئیمه‌ زوړ چه‌ز نه‌که‌ن سیاده‌تی ژنان له‌ناو مسولمانان ته‌عه‌موم بکا.

۲۰۰/۲

کاری شه‌ده‌لییه‌کان ئابرووی کوردانی پښو

قسمن له‌ سؤفیه‌کانی ئیمه‌ نه‌ختی له‌ مه‌لایان حاصلی سؤفستائیه‌کان له‌ ته‌غیر و ته‌هوینی عه‌قل خه‌ریکن، به‌ موغاله‌تات به‌ موشاغه‌بات به‌ ته‌بعی شاعیرانه‌ هئزی عه‌قل نایتلن، تاکو خه‌لکی وه‌ک گوئ دريژ علی العمیان ته‌سلیمیان بین. عه‌قل به‌ ترساندن خصوص له‌ عیقایي ئیلاهی زوو ته‌سلیم نه‌بی. له‌و ړووه‌وه‌ بی (لِم) گه‌رده‌ن داده‌ی ئیتاعه‌ی نه‌بی، مه‌حالات هه‌زم نه‌کا، نه‌و ته‌فسیره‌ مه‌بنیه‌ له‌سه‌ر نه‌وه‌ که‌ بلتین ته‌غیره‌

که ئه‌بی، وه ئیلا ئه‌توانین بلیین گاجووت ئه‌که‌ن به‌خوا، ئه‌مما نابی ئینسان بکه‌نه‌ کورپی خوا. به‌خوا ئیین مه‌ریه‌م نابی به‌ ئیینوللا، مه‌لانیکه ئه‌که‌ن به‌ کچی خوا، وه کوللی تائیفه‌ له‌ ئه‌هلی عیلم و حیکمه‌ت خالی نییه. ئه‌وجا یا به‌عه‌زه‌ مه‌خلوق ئه‌گه‌ینه‌ ده‌ره‌جه‌ی خوا، یا خوا ئه‌هینه‌ ده‌ره‌جه‌ی مه‌خلوق.

ته‌فسیری ته‌ئریخ، ته‌فسیری ته‌وصاف له‌ شیمه‌ی جوله‌کان و قه‌ساوسه‌ی ته‌وروپایی و ئه‌مریکانه‌کان له‌ ئه‌فشه‌حی ئه‌شیایه. خولاصه‌ شه‌یتان نه‌صیبی خۆی وه‌رگرت، ئه‌مما له‌ سه‌دی نه‌وه‌دو ئۆ. ئه‌مما شه‌یتان عالی هیممه‌ته، شکم نییه که به‌ کرده‌وه‌ی شه‌ده‌لیان رازی نییه نه‌ه‌را له‌ هه‌مو قیود به‌ده‌ره‌، هه‌تا کوفریش نییه، چونکی کوفر مه‌عنایه‌کی هه‌یه، ئه‌مما ره‌فتاری ئه‌وان هه‌چ مه‌عنای نییه. یه‌ك ئه‌مه‌ره‌ی هه‌یه، که ئابرووی کوردانی پێ چوو، نه‌ جوو، نه‌ دیان، نه‌ ئیباحی، نه‌ بته‌رست، نه‌ سه‌گ په‌رست، نه‌ فره‌ج په‌رست، به‌ موعامه‌له‌یان رازی نییه. ئه‌مما ته‌فسیری به‌ کوتان به‌ ددان له‌ چه‌رخدان، به‌ ریش تاشین و شتی وا لام زۆر بی قیমে‌ته.

۲۰۲/۲

کورده‌کان کچان وه‌ك جاشك و گۆلك ئه‌فرۆشن

صالحانی مه‌لایان له‌ گه‌ل صالحانی جاهیلان جوایه‌زه، صالحانی دو‌قتور له‌ گه‌ل صالحانی کاروانچی فره‌قی هه‌یه. وه‌که‌زا صالحانی ده‌وله‌مه‌ند و صالحانی فره‌قیان دیاره و صالحات به‌ وه‌قت نه‌گۆڕی. چ ئیر، چ مێ فره‌قیان چیه نه‌زه‌ر به‌ چاکه‌؟ ئه‌گه‌ر چی مێ لای ئیوه‌ موهانه. ئه‌مه‌و کورده‌کان وه‌ك جاشك و گۆلك ئه‌یانفرۆشن له‌ پیتاو ئامالی خۆیانیا‌ن دانه‌نین، گوایه به‌ می‌ردیان ئه‌ده‌ن. به‌لام خوا ره‌ببوعه‌مه‌نه، فره‌قی ئه‌و تائیفه‌ و ئه‌و تائیفه‌ نا‌کا، ئیسرائیلی و قوره‌یشی و قیبتی و حه‌به‌شی لای موساوییه.

۲۰۴/۲

ماره به جاش

نه‌وانه‌ی هجووم نه‌که‌نه سهر ته‌لاق وا نه‌بې، ده‌ست به‌جې په‌شیمان نه‌بښه‌وه. نه‌و مه‌لا و نه‌م مه‌لا ته‌زه‌للول و پارانه‌وه و په‌شوه‌ت دان. عیبارت گټورېن مه‌لای به‌سته‌زمان نازانی چی بکا، کتیب هه‌لگېنې و وه‌رگېنې نه‌کا، ناخړی نه‌مر أعز الله الشرع الشریف چاره ماره به‌جاشه. هه‌رچی موافقی شرع بې باشه. گه‌لېک مه‌عنايان بږ ده‌وله‌مه‌ندکردن لېداوه‌ته‌وه، حه‌قیقه‌ته‌ن وا نه‌بې ژنه‌که می‌ردی چاتری به‌ده‌ست نه‌که‌وی عومری به‌خوښی سه‌عاده‌تی له‌گه‌ل ږانه‌بویری. نه‌مما کوللی نیسه نه‌کټریش نیسه.

۲۰۹/۲

سه‌گی به‌ره‌للا کوشتنیان لازمه

سه‌که گره‌وه‌کانی به‌ره‌للا کوشتنیان لازمه، نه‌وانیش نه‌جاتیان نه‌بې نېنسایش دهر د و به‌لای که‌م نه‌کا. نه‌قل نه‌که‌ن له‌شاهی نه‌قشبه‌ند، له‌نه‌وائلی مه‌عنا مه‌ئور بوو به‌ته‌داویکردنی سه‌که‌کانی گروو و بریندار و شهل و نه‌خوښ. نه‌یفه‌رموو که‌تیمارم نه‌کردن، نه‌نووزانه‌وه و دوعایان بږم نه‌کرد، من هه‌ر به‌ره‌که‌ته‌کی نائیلی بووم له‌دوعای نه‌و سه‌گانه‌ی نه‌زانم.

سبحان الله نه‌مه‌حالی شاهی نه‌قشبه‌نده، ټیستا گه‌لې له‌نه‌تباعه‌کانی له‌سه‌گی گرد خراپ‌ترن. حاشا نه‌تباعی نه‌و نین به‌لکو ناوی نه‌و زاته موخته‌رهمه و به‌ناوه، به‌دل نه‌که‌ن. خوا بیان‌کوژی نه‌و سه‌گانه‌له‌کول مسولمانان بکا‌ته‌وه.

۲۵۲/۲

فاتن خۇزیا خۇزیا به تهنیم ئی خۇ بای!

نیرو می ئەبنه دۆستی راستی بی مهیلی خیانهت، ئەحوالی به شهر له سایه غه ربیان زۆر گۆراوه. ئەینی ژن قۆلی له قۆلی دۆستی هه لکیشاوه، وه میرده کهشی به دواياندا ئەپوا گه لی مه سروور و مه منوونه. شهر قیش گه لی که یفیان به و نه وعه دۆستیه دی. که سی ته ماشای جه رائید و موجه لات بکا، ئەینی له پرووی دۆستی چی فه زائیح ته قومئ. ئەمما لای مونه ووه و مه دهنه کان هیچ عه یب و عاری تیا نیه. حه قیقه تهن چۆن ئینسانی غیور وه به نامووس، هز ئەکا ژنی تهنها بۆ خۆی بی وه کابرای خۆشناو به ژنی خۆی ئەگوت: فاتن خۇزیا خۇزیا به تهنیم ئی خۇ بای. ژنیش هز ئەکا پیاو به تهنئ ئی خۆی بی، هه ردوو لا عه فیف بن، چاو له دهر نه بن. ئەوسا به سه لامه تی رایشه بوئرن، مه قاصیدی ئیزدیواج به جئ ئەگه یئن.

۲۵۴/۲

سئ شت له ناو عوسمانییه کان ههیه

جوو (جووله که) خه تای خویان بوو. واقیعه ن مسولمانیش شهر عیان زۆر گران کردیه، خصوص شعب و مه زاهیب. بۆ ئینسانئ عومرئ درێژ لازمه، تا ئەیزانی، ئەوجا که ی عه مه لی بی ئەکا؟ پئش حه پبی عموومی سه فیری فره نسهی موصل چوبوؤوه پاریس، له وئ مه قاله یه کی نه شر کردبوو، خیتاب بۆ عمومی ئه وروپا: ئیوه بۆ ته قسیمي مه مالیکی عوسمانی شهر مه کهن، نه فس و مال به زائیع مه دهن. چونکه سئ چشت له ناو وان هه یه، هه ریه ک له وانه کافیه بۆ ئینقرازی عاجل: فقر، عه داوه تی خۆبه خۆیی، ئەنواعی نه ساغی. پاش چهنه سالی ئەوانه مونه قهریز نه بن، ئەوجا بی شهر و ده عوا میراتیان ته قسیم کهن.

۲۵۶/۲

مه‌لا خه‌ریکی نیزاعی موعته‌زیلییان!

هینده‌ی پښ نه‌چوو پاش وه‌فاتی پښغه‌مبه‌ر ده‌ستیان دا شمشیر چهند مه‌یدانی کارزانیان له‌خونی یه‌ك سوور كرد ته‌فره‌قه‌یان بوو له‌ ئیعتیقا‌دیات، له‌ عیبادات له‌ ته‌دبیری مولك و سیاسه‌ت. چهند خیلافه‌ت و مه‌له‌کیه‌تیا‌ن ته‌شکیل كرد، له‌به‌ر شه‌ر و شو‌ږی خو‌یان هه‌موو مونقه‌ریز بوون. تا ده‌وله‌تی عوسمانی پښگه‌یشت، ئیسلام قوه‌تیک‌ی بوو، ته‌وانیش له‌گه‌ل حکومه‌تی ئیران تیک‌ گیران، ده‌وامی چه‌ریان بوو، هه‌ردوو لایان سست بوون، ته‌وروپایی قوه‌تیا‌ن ساند. ورده‌ ورده‌ به‌ تیجا‌ره‌ت به‌ دؤستی به‌ ره‌قس و به‌ دانس، به‌ کارخانه‌چییه‌تی به‌ شه‌ر به‌ تو‌پ و ته‌یا‌ره، له‌ هه‌موو جه‌وانیب به‌سه‌ر مسولماناندا غالب بوون. تا چه‌رپی عمو‌می به‌ جا‌ریك‌ وه‌حده‌تی ئیسلامیان تیک‌دا، بؤ ئیغوا موبه‌ششیریان بلاو‌کرده‌وه‌ تا مسولمانان وه‌رگټ‌ر بیانکه‌ن به‌ دیا‌ن. به‌ ته‌حریکاتی وان چهند که‌س وه‌ك باب و قادیانی هن‌دی وه‌ به‌هایی ئیرانی هه‌لستانه‌ سه‌ر پښ، ده‌عوای ره‌ساله‌تیا‌ن كرد. ئەلشان به‌ که‌مالی حو‌ریه‌ت ده‌عوه‌تی مسولمانان نه‌که‌ن بؤ ئیما‌ن به‌و جرو جامووشتانه. مسولمان بښ‌ ساح‌تښ. ئیسلامه‌تی بښ‌ که‌سه‌.. حاصلی ئیسلامه‌تی چ‌ ږو‌زی وای نه‌دیوه‌، دؤست و دو‌ژمنی لښ‌ی بوو به‌ دو‌ژمن. ئەلشان کان کما کان، مه‌لا خه‌ریکی نیزاعی موعته‌زیلییان، جه‌عفهری له‌سه‌ر ماته‌م و زیاره‌تی ئیما‌مانه‌، فاک و فیک‌ی شیخ و ته‌ولیا‌یان له‌وئ راوه‌ستښ. شیخ قوتبه‌ موده‌بیری عاله‌مه‌ له‌گه‌ل ده‌وراتی کائینات تیک‌ه‌له‌، هېچ شت بښ‌ ته‌مر و ئیراده‌ی وی هه‌ره‌که‌یه‌ك‌ نا‌کا. خودا گه‌ر ره‌حم‌تک‌ نه‌کا زو‌ر نا‌چښ‌ به‌ جا‌ری دینی ئیسلام مه‌حوو ده‌بښ‌ (نعوذ بالله‌ تعالی‌).

وا مه‌زانن ته‌مرؤ نه‌یا‌یه‌تی فتوحاتتانه‌، له‌ مه‌ولا ته‌مرتان ته‌کرټښ، به‌ ته‌وه‌جو‌ه‌ بؤ ده‌وله‌تی ږو‌م، بؤ ده‌وله‌تی فارس، مه‌لښ‌ ئیمه‌ چو‌ن ږوو‌که‌ینه‌ ته‌و دوو ده‌وله‌ته‌ جه‌بیا‌ره‌؟ حه‌قیقه‌ته‌ن به‌عزئ له‌ عه‌ره‌ب له‌زږ ده‌ستی ته‌و دوو ده‌وله‌ته‌ بوون، ته‌مما زیلله‌ت و ره‌زاله‌تیا‌ن وه‌کی به‌نی ئیسرا‌ئیلی نه‌دیوو، وه‌ ترسیان له‌ دل‌دا شین نه‌بو‌وو.

به‌سه‌ره‌هاتی ته‌صمه‌عی و ته‌عرا بییه‌که

ته‌صمه‌عی^(۱) ته‌لێ سورته‌تی مائیده‌م ته‌خوێتد، ته‌عرا بییه‌کم له‌گه‌ل بوو له‌ئاخری ئایه‌تی سیرقه‌ت وتم: (وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ).

ته‌عرا بی گوته‌ی: ته‌و که‌لامه‌ ئی کییه‌؟

گوتم: که‌لامی خوایه‌.

گوته‌ی: ته‌ بیخوێنه‌وه!

دیسان وام خوێتده‌وه. دوای ته‌نه‌بوهم، خوێتدمه‌وه (وَاللّٰهُ عَزِيزٌ

حَكِيمٌ)

گوته‌ی: ته‌لثان ئیصابه‌تت کرد.

گوتم: به‌چی ته‌زانی؟

گوته‌ی: یا هذا! عه‌زیزی هه‌کیم ته‌مر به‌قه‌تعه‌ ده‌کا، ته‌گه‌ر لێره په‌حمی کردبایه‌ وه‌ لێخۆشبايه‌، ته‌مری به‌ده‌ست بپین نه‌ده‌کرد. که‌وابێ دياره‌ به‌لاغه‌تی قورئانی (من حیث المعنی) به‌فائیده‌تره‌ له‌ (من حیث اللفظ).

۲۸۱/۲

به‌هائوللا ئییه‌کان!

میرزا هه‌سه‌ن به‌هائوللا^(۲) گوايه‌ له‌به‌ر ته‌و ته‌حکامانه‌ ته‌لێ شه‌ریعه‌تی

(۱) ناوی عه‌بدولمه‌لیک کوپری قه‌ریب کوپری عه‌بدولمه‌لیک کوپری عه‌لی کوپری ته‌صمه‌ع الباهلی یه‌ له‌ نێوان سالانی (۷۴۰-۸۳۱ز) ژیاوه. یه‌کیک بووه‌ له‌ پێشه‌وابانی زانست و ته‌ده‌بیات. خه‌لیفه‌کان به‌ تامه‌زرۆیه‌وه‌ گوێیان لێ ده‌گرت، به‌ره‌مه‌می نووسراوی زۆری له‌دوای خۆی جێهێشتووه‌.

(۲) به‌هائوللا (۱۸۱۷-۱۸۹۲ز) له‌ تاران له‌دایک بووه‌ و له‌ عه‌ککا مردووه‌. به‌ میرزا حسین عه‌لی نووری ناسراوه‌، جێنشینی عه‌لی محهمه‌دی (باب) بووه‌ که‌ دامه‌زرێنه‌ری به‌هائیه‌کانه‌. ده‌سته‌لاتی رۆحی بۆ عه‌باس ته‌فه‌ندی (عبدالبهاء)ی کوپه‌که‌ی جێهێشتووه‌ و له‌ گه‌رنگترین دانراوه‌کانی کتیی (الاق‌دس) و (الایقان)ه‌.

ئیسلامی ناقیصه، دهستی دز برین وه حشسته له گهل زه مانې مه ده نییه ت
پټک ناکه وئ. ئایا نهو (سه بوک مه غزه) وا نه زانې نهو نه قصه زانی
پیسالته په ناهی نهو ده رکې کردووه؟ هه ر به پشی خاوه نی. نهو قسانه
هه زار سال پشی نهو کرایه و جوابی درایته وه.

نه گه ر نه حکامی ئیلاهی ئیجرا کرابا نه مړو له جیئ وهك به غدا و
سانری بیلادی ئیسلامی، قه چه خانه و مه یخانه به ئیجاره نه درا؟ نهو
هه موو ژنانه تووشی په زاله ت و وه قاحه ت نه بوون؟ حاشا! نه ما دینی
ئیسلام دینی بوله وهس و بی شه په فان نیه. آما بالله ودینه.

۲۸۰/۲

مهلای بن ئهسل و برسی!

خوا نه زانی که مه لا برسی بوو، وهك حاجی قادر ئه لی: قورئان به
دوو نانان نه دات و ناترسئ.

هه ر دیتک که تیک چوو له مه لایانی بی ئهسل و برسی تیک چوو،
نه گه ر زاده کان بووبانه مه لا قه ت دین زیلله تی نه ده دیت.

۲۸۶/۲

ئهو ی بن دهسه لاتنه دوعا بکا خوایه لیږم نه قه ومئ!

نه ساسه ن شه رائع و حکومات خاصه تن که نه حکامی جه زانی دا بو
حیفزی بی دهسه لاتانه له شه ری زورداران. که چی بیلعه کس موعزه می
پېجالی حکومت و میلله ت له نه کته ری نه زمان و نه عصار ته ر ه فدار ی
نه قویا نه کن. که سی زه عیف، بی که سی بی، هه رچی به سه ری بی،
نه هه ممیه تی ناده نی. شان زیاده زالم و غه ددار محامیه کانن، نهوی بی
دهسه لاتنه دوعا بکا خوایه لیږم نه قه ومئ.

۲۸۷/۲

به هزار گورزی گران ئه‌و دله نهرم نابى!

من ئه‌وه‌نده ئه‌لیم: مه‌حه‌به‌ت بۆ ئیتاعه له هه‌موو ده‌لیل و بورهان به‌قوووتره، بۆیه ئه‌وانه‌ی ده‌عوه‌تی ناس ئه‌که‌ن، به‌ ناوی مه‌سیح، یا عه‌لی، یا شیخی له شیوخی ته‌ریق. ته‌مامی قووته‌ی خۆیان، له ئیلقای موحه‌به‌ته‌ی ئه‌وانه‌یه بۆ ناو دلی عیاد. ئه‌م‌رۆ ژاپۆنیا نه‌وعه مه‌حه‌به‌ته‌کی مه‌لیکی خۆیان هه‌یه، به‌ ئه‌مریکای ئه‌و خۆیان ئه‌هاوێته ناو ئاگر، وه عه‌ینی سه‌عی ئه‌که‌ن بۆ بوغزی حه‌ززه‌تی موحه‌ممه‌د و ئه‌بویه‌کر و عومه‌ر و عوله‌مایانی ڕاسخی ئیسلام. که ئه‌و مه‌حه‌به‌ت و بوغزه له دلی داگیر بووه، قه‌تعه‌ن ڕووناکاته حه‌ق. به‌ هزار گورزی گران، ئه‌و دله نهرم نابى.

٢٩٥/٢

مه‌هدیی ناو بیر خنکا!

با بمرن له ئیتیزارا، مه‌هدیی ناو بیر خنکا. مه‌هدی که ئه‌لین له مه‌که‌که زوهور ئه‌کا، تا ئه‌م‌رۆ نه‌هاتوه. له‌م‌رۆش به‌ولاوه تا حکومه‌تی وه‌هابی له حیجاز دای، هه‌یچ؟ ڕه‌نگه‌ مورت‌ده‌کان پاش ئیستیلای ئیبن سعود به‌ وه‌هابیان ته‌عبیر بده‌نه‌وه. ئه‌وانه هه‌ذه‌یانن...

٢٩٦/٢

مه‌لا ته‌جدیدی دین ناکه‌ن!

قه‌ومنی دینی ئینسانی لا سووک بێ، چۆن موالاتیان له‌گه‌ل ئه‌کرێ؟ ئه‌و که‌سی به‌ حه‌ق موده‌هه‌یین بێ، دینی لا له‌ ڕوح و له‌ جگه‌رگۆشه‌ خۆشه‌ویستر و به‌ حورمه‌تتره. ئه‌م‌رۆ مع‌ الاسف موعزه‌می مسوولمانان دینی خۆیان کردیته مه‌سخه‌ره، قه‌شمه‌ری و گه‌مه‌ی پێ ئه‌که‌ن. هه‌شتا ئه‌وانی ئه‌هلی بیدعه‌تن له‌و ڕووه‌وه ئه‌هوه‌نترن. ئه‌مه عه‌جه‌با سه‌به‌بی چیه‌؟ لای من سه‌به‌بی بێ می‌شکی مه‌لایانه ته‌جدیدی دین ناکه‌ن، به‌

نه‌وعی که لای لاوانی تازه پڼگ‌یش‌تو شیرین بی. له‌زه‌تیک‌ی لی بزانه له‌سه‌ر نه‌و هم‌وو ته‌جه‌دودی که له‌م عه‌صره‌دا هه‌یه نه‌وان هه‌ر له‌سه‌ر حالی ده‌ عه‌صری پښ نه‌م‌ړو نه‌پ‌ړون. که‌س خ‌وی نا‌گای له‌ نه‌ساساتی دینی ئی‌سلام بی، نه‌و نه‌حوالات‌ه‌ی سه‌وادی نه‌عه‌زه‌می مسول‌مانان له‌سه‌رین، به دینی نازانی گه‌مه‌ی پښه‌کا.

عوله‌مای ماده‌ و ته‌بیعه‌ت ئیشیان گه‌یاند‌ه‌ ده‌ره‌جه‌یه‌ک، که ئینسان تیا هه‌یران نه‌بی، ئیستاش نه‌ک‌ش‌ه‌ری فیره‌قی مسول‌مانان له‌سه‌ر مه‌عنه‌ویات نه‌پ‌ړون، نه‌مما مه‌عنه‌ویاتی که له‌ حه‌قیقه‌ت‌دا هه‌مووی شیرکه. وه به‌ عه‌ینی ته‌وحید و دینی حه‌قی نه‌زانن، که هاته‌ باسی اولیاء الله مه‌پ‌رسه به جاری نیزامی کائینات تیک نه‌ده‌ن. حه‌تا ئیش له‌ ده‌ستی خوا دپښه‌ ده‌ر. نایا که‌سی که‌ر نه‌بی به‌و نه‌وعه موخته‌قه‌داته‌ ږازییه؟ حاشا.

۲۹۸/۲

بانگی سبه‌ینان و بانگی مه‌حموود نا‌غای خال‌وزام!

ئیستا زور سه‌یره له‌ به‌ینی مسول‌مانان که‌سی نو‌ی‌ژئ بکا گه‌مه‌ی پی نه‌که‌ن. له‌ کوردستانی ئیمه‌ش نه‌نه‌ریکی له‌و مه‌سخره‌ تیا په‌یا بووه. په‌نا به‌خوا، خوا خیران‌ کا. عه‌جاییه که‌سی نه‌دنا شعوری هه‌بی، گه‌مه به بانگ و نو‌ی‌ژ بکا. نا‌ذانی مه‌مه‌دی به‌ ده‌نگی خو‌ش به‌ له‌هجه‌ی شیرین نه‌دا بکری، حه‌قیقه‌ته‌ن زور موته‌سیره. خاصه‌ته‌ن بانگی سبه‌ینی. نه‌مما نه‌گه‌ر که‌سی وه‌کی مه‌حموود نا‌غای خال‌وزام بانگ دا زور گران و موسته‌ کریه‌ دپته به‌ر گوئ. به‌عه‌زه موته‌زین بانگ نه‌ده‌ن ئینسان قه‌صد نه‌کا ل‌وکه له‌ناو گوئ خ‌وی بی.

۳۰۰/۲

ئوه‌ی سوخړیه به دین بکا، خوا چۆن گهمه‌ی پښ ته‌کا!

له نزه‌ری ئینسانې، که ئینسا بې، عیاده‌تی بت و نه‌صنام و صوه‌ر و هه‌یاکل، گا و پشیل و قالۆچه، وه که‌سې وه‌ک خۆی به‌شهر هه‌ر که‌سې بې، مه‌زه‌لله‌تی زیاتر تیا به له مه‌سخ بوون به مه‌یموون. مه‌یموون شهره‌فیکې چه‌یوانی تیا به، نه‌وانه لهو شهره‌فوش مه‌حروومن، خه‌سیس و ده‌نیه موچه‌فقیر و موهان. عه‌جایب نه‌وه‌یه نه‌و ده‌نی ته‌بعانه نه‌و ده‌نانه‌ته حس ناکه‌ن پتی موته‌ئه‌لیم نابن. بیلعه‌کس موته‌له‌زیز ده‌بن، شیخ قبول بکا له‌به‌ر ده‌ستی را‌ده‌وه‌ستی، چاو له‌سه‌ر یه‌ک، مل شو‌ږ، به‌فه‌خړی نه‌زانې. سب‌حان الله له‌وه‌به‌شهره‌ چ به‌شهره‌؟ نه‌وانه هه‌مووی ئیسته‌یزای خوا به، نه‌گه‌ر لای خوا موچه‌فقیر و موهان نه‌بان، وایان به‌سه‌ر خۆ نه‌ده‌هیتا (نعوذ بالله من غضب الله)

بزانن نه‌وه‌ی سوخړیه به دین بکا، خوا چۆن گهمه‌ی پښ ته‌کا! ئینپراتۆرې که حوکمی له‌سه‌ر ۴۰۰ ملیۆن نفوس به‌شهریه‌ن وه‌ک مه‌یمون په‌قس و سه‌ما و دانسی پته‌کا. له وبقاری به‌شهری به‌عینوانی فونوی جه‌میله نه‌یکاته ده‌ر. سه‌رامه‌دانی سیاسه‌ت موده‌بیرانی مه‌مله‌که‌ت وه‌ک به‌راز بې غیره‌ت و ناموسی ته‌کا. ژنیان، کچیان، خوشکیان له‌گه‌ل نه‌جانب ږان له‌ناو ږان، قۆل له قۆل هه‌لکیشراو نه‌یانسو‌ږتی، له‌سه‌ر نه‌و هه‌موو زیلله‌ت و نه‌قصه‌ ته‌عن له دینی ئیسلام نه‌ده‌ن؟ هه‌ی هاوار به‌عه‌زه نه‌شعاری نه‌بی عه‌لای مه‌عه‌ری: وقال السه‌ للشمس انت ضئیلة^(۱)، ئیراده‌ی جوانه‌.

۳۰۳/۲

(۱) شیعه‌که له‌ ته‌فسیره‌که به‌ هه‌له نووسراوه‌ته‌وه، راستی شیعه‌که‌ی نه‌بی عه‌لای مه‌عه‌ری به‌م شتوه‌یه‌یه:

وقال السه‌ للشمس: أنت ضئیلة
وقال الدُّجی للصبح: لونک حائل

وه‌قتی ئه‌و‌روپایی خه‌یالیان له‌حه‌جی مسو‌لمانان ئه‌کرد!

ئه‌لێن وه‌قتی ئه‌و‌روپایی زۆر ئه‌ترسان خه‌یالیان له‌حه‌جی مسو‌لمانان ئه‌کرد، ئه‌یانگوت هه‌موو سالی ئه‌و هه‌موو مسو‌لمانانه ئه‌چن بۆ مه‌که‌که، ئه‌لبه‌ته سندوقێکی عوممیان هه‌یه، هه‌ر حاجیه میقداری پاره‌ی ئه‌هاوێتی. شایه‌د هه‌رێج عوممی بێی ئه‌و پاره‌یه سهرف ئه‌که‌ن. ئه‌لبه‌ته تا ئه‌مڕۆ ئه‌و سه‌روه‌ته له‌میلیاری لیره ته‌جاو‌زی بووه.

بۆ ته‌حقیقی ئه‌و خه‌یاله به‌عزێ له‌ ڕووس مسو‌لمان بوون ناوی خۆیان لێنا ئه‌حه‌مدۆف، ئیبراهیمۆف، فلاتۆف، خۆیان سونه‌ت کرد. چوون بۆ هه‌ج ته‌ماشای حاڵی هه‌جاییان کرد تێفکهرین ئه‌و نه‌وعه خه‌یاله به‌ ده‌ماغیان دانه‌ها‌توو، وه‌ ڕوئه‌ساشیان به‌س به‌ دو ئه‌تماعی خۆیان که‌وتوون، هه‌جاج ڕووت ئه‌که‌ن و ئه‌بخۆن. گه‌رانه‌وه حه‌قیقه‌تیان بۆ قه‌ومی خۆیان به‌یانکرد، ئه‌و ترس و هه‌راسه‌یان نه‌ما. هه‌تتا مع‌الاسف ئه‌م‌ڕۆش ئه‌و فک‌ره لای ئێمه نییه.

٣٠٣/٢

ئه‌وانه‌ی ده‌ست بۆ خوا په‌یا ئه‌که‌ن!

ئه‌وانه‌ی ده‌ست بۆ خوا په‌یا ئه‌که‌ن، غولامی ئه‌حه‌مد قادیانی ئه‌لێ خوا هه‌زار ده‌ستی هه‌یه. ژاپۆن هه‌یکه‌لێکیان هه‌یه هه‌یکه‌لی خ‌وای سه‌د ده‌ست. قادیانی په‌عنی پیغه‌مبه‌ری نۆکه‌ر، ئه‌مه‌نده‌ی بکه‌م دیوه ئه‌م خه‌لقه و ئیجاده به‌ سه‌د ده‌ست نا‌ک‌رێ. هه‌ورازی بر‌دوو هه‌زار. به‌خودا ئه‌گه‌ر ئیشی خودا په‌کی له‌سه‌ر ده‌ست بکه‌وێ خه‌لق و ئیجاد و ته‌رتیب و نیزامی ئه‌و عاله‌مه‌ عه‌زیمه به‌ ملیۆنی ده‌ست نا‌ک‌رێ.

٣٠٦/٢

جوو و مسولمان و فله ستین

حه قیقه تن تا نه مړو هه کهدی جوو له حق مسولمانانیاں کړدبی بی ته نسیر بووه. ته نسیری وای نه بووه. نه ما نه مړو له فله ستین له حق مسولمانه کان قصور ناکن. پشټوانیان به قووه ته، نومید وایه خوا ناگری هردو وکیان بکوژیتته وه، مسولمان نه مجارش نه جاتیان بی. واش بووه جوو زور ته ئیدی مسولمانانیاں دایه له فتوحاتی شام و نه دهلوس. لاکین نه مه له زیده عداوته تیان دهر باره ی پرم و غوط بووه. وه نه صاراش علی الاکثر ناگریان نه کوژایه وه، هه تا نه و ناگره عهزیمه ی به ترؤس ناسک^(۱) ی ناکهس له نه وروپا هه لیکرد، عمومی دوه لی نه وروپای سهوق بوو بزو سه ر مه مالیکي نیسلام کرد. نه و ناگرهش به غیرهت و ئیقدام و سه بر و سه باتی کاکي خومان سه لاهی نه یوبی^(۲) کوژایه وه. وه نه وروپا چهند قرنې زه بوونی دوه لته ی عوسمانی بوو تا له گهل دوه لته ی ئیران تیک نه نگزان، ته ره فهین بی هیز بوون. نه وروپایی ئیستیفاده یان زور کرد، له هه مو لایه ک غالب بوون، تا سه ری کیشا هه پری عمومی مسولمانان له شهرق و غه رب زه بوون بوون. له گهل نه وه شدا مسولمانان خوبه خوی خوی به پوژ پتر تیک نه چن، وه نه کته ری خویان بووینه دوشمنی دینی خویان. عاقبه تی خیر بکا...

۳۰۷/۲

(۱) به ترؤس ناسک (۹-۱۱۱۵ز) راهیب و وتاریژیک بووه له شاری نه میانی فهره نسا، په کینک بووه له که سایه تیه سه ره کیه کان له میزروی هیرشی په که می خاچه رسته کان، که سایه تیه کی کاریزمایي هه بووه له سه ر جه ماوهر، فرمانده ی ږوخیان بووه. سه ره رشتی له شکرکی گه وره ی کردووه بزو سه ر قودس، که پیکهاتوو له چل هه زار کهس.

(۲) ناوی یوسف کوپری نه یوب کوپری شادی کوپری مه روان کوپری په عقوبه، ناسراوه به صلاح الدین (۱۱۳۸-۱۱۹۳ز) فرمانده یه کی سه ربازی بووه و دامه زرتیه ری دوه لته ی نه یوبیه که میصر و شام و حجاز و یه من و ناوچه کانی تری هه مو کرده یه ک، ناوبراو سه ره رشتی چهند هیرشیک و شه پیکي کردووه له دژی خاچه رستان و نه وروپیه کان بزو وه رگرتنه وه ی به یتولمه قدیس.

کۆ پشته ئیسلامی شکاندوو؟

خودا به قه‌هری خۆی عیرقی فساد هه‌لکه‌نی. عه‌لاوه‌ی فسادێ جوو و دیان و فسادێ قادیانیان، به‌هائیان، شه‌ده‌له‌ییان و ئه‌مثالیان پشته ئیسلامیان شکاندوو. به‌ناوی ویلایه‌ت و ئیرشاد و ئیصلاح به‌جاری پو‌شد و سه‌لاحی ئیسلامیان به‌رباد کرد. په‌ببی چاره‌ چیه‌؟ قه‌وه‌ت و ظه‌هیری بێ. دینی ئیسلام نه‌ما. چاره‌سازێ نییه‌ به‌ غه‌یری هه‌ول و قه‌وه‌تی تو.

۳۰۷/۲

دوو هۆکاری شکستی مسو‌لمانان!

دوو شت بووه‌ سه‌به‌بی شکستی مسو‌لمانان؛ ئیختیلافی خۆیان بێ ئیعتینایی به‌ عیلم و عه‌مه‌لی ته‌بیعی، غلو له‌ دین و له‌ مه‌عه‌ویات، ئیعتیقاد له‌سه‌ر خه‌واریق و که‌رامات. ئیستیلائی ئیعتیقادێ جه‌بری مه‌حض یا نیمه‌ مه‌حض، ئیتیزاری خرو‌جی مه‌هدی و نزولی عیسا. ئه‌وروپایی به‌ عیلم و عه‌مه‌لی ته‌بیعی و کیمیای به‌سه‌ر ئیمه‌دا غالب بوون، نا به‌ ناوی موسه‌وه‌وییه‌ت و عیسه‌وه‌وییه‌ت. وه‌ نایه‌ته‌ خا‌طر میللەت ئیصلاحی ئیعتیقا‌دیات و ئه‌فکاری خۆی بکا.

مونکیر و ته‌کفیری شی‌خان!

ده‌عه‌وتی عاله‌م ئه‌که‌ن بۆ ئه‌و کوفر و ضه‌لاله‌ له‌ مه‌شریق و مه‌غرب موبه‌ششیریان بلا‌بوو‌یته‌وه‌، ده‌وله‌ته‌ موته‌مه‌ددینه‌کان پاره‌یان لێ سه‌رف ئه‌که‌ن، تا‌کو خه‌لکی له‌ دینی حق وه‌رگێرن، بۆ ئه‌و کوفر و زه‌ندیقیه‌. عه‌جابه‌ ئه‌وه‌ی له‌ ناویاندا مووه‌حید بێ، مه‌سیح به‌ خوا یا‌ن به‌ کو‌پی خوا نه‌زانێ پێ‌یان ئه‌لێن مو‌لحید. وه‌کی موته‌شه‌ییخه‌کانی ئیمه‌، ئه‌وه‌ی پێ‌یان هه‌له‌خه‌له‌تی، ئه‌یلێنێ مونکیر، وه‌ به‌لکو ته‌کفیری ئه‌که‌ن.

۳۱۷/۲

یه‌ك ئیختراع له سه‌د هه‌زار كه‌رامه‌ت بۆ به‌شه‌ر به‌سوودتره‌!

فی الحقیقه جێی ته‌عه‌جوبه‌ كه‌سێ بێی من ئیلاهیم، تالیی حه‌قم، یا مورپشید و ده‌لیم، حه‌قی بۆ ئاشكرا بێی وه‌ ده‌ست له‌ ئیعتیقاداتی باتلی خۆی هه‌له‌گرێ. له‌ عه‌سری ئیمه‌ كه‌ ئه‌لێن عه‌سری نووره‌، زولوماتی ئیعتیقادی سه‌وادێ ته‌عه‌زم له‌ به‌شه‌ر زیاده‌ ئیشتیاد ده‌كا. پوه‌سای ته‌دیان بیلا ته‌فریق به‌ نه‌زه‌ر عوله‌مای ته‌بیعه‌ت ته‌مه‌رۆ (إبن هبنقه‌) نابن، كه‌چی به‌عه‌زێ ده‌عه‌وای پرسیاله‌ت ته‌كه‌ن. عه‌جایب ته‌مه‌یه‌ ته‌و ئیختیراعاتی عه‌جیبه‌ كه‌ هه‌ر یه‌كێ له‌ سه‌د هه‌زار كه‌رامه‌ت بۆ به‌شه‌ر نافیعه‌ته‌، له‌ سه‌مه‌ره‌ی عیلمی شه‌یتانی حیساب ته‌كه‌ن.

ته‌با عوله‌مای ته‌دیان سه‌ری لووتی خۆیان په‌ش كه‌ن، موقاییل به‌و عوزه‌مای عیلمی ته‌بیعه‌ت چاو هه‌له‌هێنن. وه‌ ته‌بایه‌ باسی كه‌رامه‌ت له‌ كو‌توب مه‌حوكه‌نه‌وه‌. غولام ته‌حه‌مه‌د قادیانی له‌ عه‌سری ته‌دیسون، چۆن زاری هه‌ل ته‌پچرێ بلی من مه‌لام. فه‌زل له‌ پرسیاله‌ت، وای له‌و جه‌هاله‌ته‌! له‌و بێ شه‌رمیه‌، عه‌جایتر ته‌وه‌یه‌ گه‌لی له‌و موخته‌ریعه‌ گه‌وران هاله‌ن له‌سه‌ر كو‌نه‌ دینه‌كه‌ن له‌ ئیعتیقادیات خۆیان له‌ كه‌ره‌ عامه‌كان جودا ناكه‌ن.

۳۱۸/۲

مورید له‌به‌ر ده‌ستی شیخ وه‌ك مریدی وایه‌ له‌به‌ر ده‌ستی مردوووشۆر!

قسمی له‌ ضلال هه‌یه‌ گه‌لی ئاشكرایه‌ فكه‌ر و ته‌مه‌مولی وای بێ ناوی كه‌ به‌ عه‌وام نه‌كه‌رێ. ته‌مه‌مه‌ ته‌بالسه‌كان پێی ته‌و به‌دیهاشه‌ش ته‌گرن، ته‌یانترستین وه‌ك دیانان ته‌لێن: ته‌مه‌ له‌ زه‌پوریاتی دینه‌ موخاله‌فه‌ی ته‌مه‌ بکه‌ی كا‌فر ته‌بی، موسته‌حه‌قی له‌عنی ته‌به‌دی ته‌بی.

وهك فرقه‌یی له ئیمه‌ نه‌لین: ئه‌بێ مورید له‌به‌ر ده‌ستی شیخ وهك مردی
بێ له‌ به‌ینی دوو ده‌ستی مردیشۆر. كه‌سێ به‌ شیخ بلێ (لَمْ) فلاحی نابێ.
كه‌سێ ئه‌و قسه‌ ئینكار كا به‌ كافرئ ئه‌مرئ.
حاصلی خه‌ریك ئه‌بن سه‌لبی عه‌قلیان لێ بکه‌ن، ئه‌وجا به‌ هه‌وه‌سی
خۆیان لێان ئه‌خوړن.

۳۲۰/۲

هاتنی نه‌شاجی ئه‌حمه‌د نه‌زمی بۆ کۆیه!

له‌ وه‌ختی چه‌رپی گه‌وره، بیناش طاوور نه‌شاجی ئه‌حمه‌د نه‌زمی هاته
کۆیه. مولا قاتمان کرد، له‌ ئه‌سنای حیکایه‌تی چه‌رپ، وتی: ئیمه
خوراین، چ ئه‌لمان به‌سه‌ر بکه‌وئ، که‌ دۆستمانه‌ هه‌ر ئه‌مانخوا، چ ئینگلیز
که‌ دوشمنمانه‌ سه‌رکه‌وئ هه‌ر ئه‌مانخوا.

۳۲۳/۲

ئینسان که‌ چه‌سه‌بی نه‌بوو نه‌سه‌ب به‌ فه‌ساد ده‌دا!

فی الحقیقه ته‌که‌بوور ئینسانی له‌ گه‌لێ سه‌عاده‌ت مه‌حروم ئه‌کا،
هه‌رچه‌ند من ته‌رپه‌فداری خانه‌دانیم. ئه‌مما به‌و نه‌وعه‌ ناموجه‌رپه‌د ئینسان
خۆی پێی هه‌ل‌داته‌وه‌ خۆشی چ نه‌بێ، ئینسانی به‌راستی ئه‌و که‌سه‌یه
چه‌سه‌ب و نه‌سه‌بی باشی بێ. که‌ چه‌سه‌بی نه‌بوو، نه‌سه‌ب به‌ فه‌ساد ده‌دا.

۳۲۴/۲

دکتۆر که‌ گوێی له‌ قورئان ده‌گرت ده‌گریا!

شه‌خسێ له‌ کۆیه‌ بوو دکتۆر ناو سلیمان، به‌ دائیمی له‌ گه‌ل ئیمه‌دا
هه‌ل‌ده‌ستا و داده‌نیشت. به‌عه‌زه‌ جاریان که‌ گوێی له‌ قورئان خوێتدنی
حاجی ئه‌فەندی ئه‌بوو، غایه‌ت موته‌ئەسیر ده‌بوو، ئه‌گریا.

۵/۳

که‌سې بووه مسولمان ته‌لئان په‌شیمانې!

قسمې له کافره‌کان مسولمان ته‌بن ده‌ست له نه‌ولاد و سه‌روه‌ت و جاه و ثعبتباری خو‌یان هه‌لته‌گرن. نه‌گه‌رچې (مع الاسف) مسولمانان له‌م عه‌سره حورمه‌ت‌یان ته‌واو ناگرن، به‌خو‌یان ناکه‌ن. هه‌تتا شه‌خسې له هه‌ولتر مسولمان بوو، ئینگلیز بوو، له‌ناو‌یان به حورمه‌ت، ساحب معاش و وه‌زيفه بوو، هه‌مووی ته‌رك كړد. ته‌لئان زور په‌ریشانې.

له‌و به‌ینه من له هه‌ولتر بووم، ته‌مای بوو بچ‌ته به‌غدا، به‌لکو مه‌ثموریه‌تیکې ده‌ده‌نې پټې به‌پټوه بچ‌ې. وه قسمې زور هه‌ز نه‌که‌ن مسولمان بن، ته‌لین (مَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ)، ته‌مما پابه‌ندی ته‌هل و عه‌یالن، وه زیاده‌ی بې حورمه‌تی له‌ناو مسولمانان، ته‌بیته مانع‌یان.

خو‌ای ته‌عالان مسولمانان به‌خه‌بر یتنې، مال له‌و نه‌وعه که‌سه سه‌رف بکه‌ن، نه‌ک له ورگ گه‌وره و مل ته‌ستور و عه‌ته‌له و جه‌ه‌له.

۶/۳

شایه‌دی مه‌سیحییه‌ک بۇ موحه‌مه‌دی!

له‌و به‌ینه دیتم مه‌سیحی له‌مه‌قاله‌یې ته‌یوت: ته‌علیماتی عیسا به‌شه‌ر قبولی ناکا، ته‌مما ته‌علیماتی موحه‌مه‌دی زور موافقه. دین له‌ ئیوه ته‌رییه‌ی نه‌فس و ته‌زکیه‌ی ته‌وئ. ته‌عزب و ته‌زلیلی ناوئ. سو‌فییه‌ی ئیمه هه‌لخه‌له‌تان به‌ په‌ه‌بانیه‌تی مه‌سیحی، بۇ دینی ئیسلام زور زه‌ره‌ر بوو. شتی خو‌ش بخو‌، وه بخو‌وه، ژن یتنه نه‌ولاد به‌خو‌که، ته‌مما (لدى الايجاب) روح و نه‌ولاد و مال نه‌فس و نه‌فیس له‌ پټی خوا سه‌رف بکه. دواى قسه‌ی غه‌زالى و ته‌مسالى مه‌که‌وه. عضوئ عامیل به‌ له‌ هه‌یکه‌لی ئوممه‌ت. به‌ نه‌ساغی و لاوازی، به‌ بټی هټزی، به‌ فه‌قیری خدمه‌تی دین و قه‌وم و مه‌فته‌نت پټی ناكرئ.

۷/۳

وته‌ی مامۆستا مه‌لا ئەحمه‌دی کۆر!

مامۆستا مه‌لا ئەحمه‌دی کۆر ڤه‌حمه‌تی خ‌وای لی بی، به‌ ته‌ع‌ریض
ئه‌یفه‌رم‌وو: ئی‌مه به‌ ع‌یززه‌ت ته‌رکی د‌نیامان کرد، ئه‌مما به‌ زی‌لله‌ت
ته‌له‌بی ئه‌که‌ین.

۱۱/۳

ئه‌وانه‌ی ع‌یلم ده‌که‌نه ع‌یلمی شه‌یتانی!

ئه‌م عه‌سه‌ره پ‌یی ئه‌ل‌ین عه‌س‌ری نو‌ور، عه‌س‌ری ع‌یلم و ع‌یرفانه. له‌ گه‌ل
ئه‌وه‌شدا له‌ هه‌زار که‌س تۆ سه‌د و نه‌وه‌د و تۆ و نی‌وی هه‌ر له‌سه‌ر ف‌ک‌ری
پ‌یش‌وون، ئه‌و ع‌یلم و ع‌یرفانه ئه‌که‌نه ع‌یلمی شه‌یتانی. موزه‌خ‌ره‌فاتی خ‌ویان
ئه‌که‌نه ع‌یلمی ڤه‌حمانی، سه‌وادی ئه‌عه‌مه‌یش د‌وایان ئه‌که‌وئ. (الآن کان
کما کان).

۲۱/۳

مه‌سیح‌یه‌ک زۆر مه‌حه‌به‌ته‌ی منی هه‌یه!

زات‌ئ هه‌یه له‌ ع‌یسه‌وی، ناوی ڤاج‌زه، قه‌ریبی سی سال ئه‌بی
مه‌حه‌به‌ته‌ی منی هه‌یه، زۆر موخ‌لیصه. وه‌ ئ‌ینسان‌ئ به‌ ف‌ه‌زل و ع‌یرفانه،
خ‌ه‌رافاتی یه‌سوع‌یانی له‌ده‌ماغدا نی‌یه. وت‌ئ: من ملازمی خ‌دمه‌تی سل‌یمان
به‌گی جه‌لیلی زاده‌ی موصل‌ی بووم، زۆرم ئ‌یست‌یفاده له‌ سو‌جه‌تی ئه‌و زاته
گه‌وره‌یه ئه‌کرد. شه‌و‌یک‌ی ڤه‌مه‌زان، پاش ته‌راو‌یح، له‌ سه‌لام‌لغ‌ی ئه‌و،
قورئانیان ئه‌خ‌وئ‌ت‌د. ئه‌و‌یش بۆ کار‌ئ ته‌شر‌یف‌ی له‌لای دائ‌یره‌ی حه‌ڤه‌م
بوو، یه‌ک له‌ قورئان‌خ‌وئ‌تان ئه‌و ئایه‌ته‌ی خ‌وئ‌ت‌ده‌وه (وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى

ابْنِ مَرْيَمَ أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُوا...^(۱). به‌عزێ مه‌لاش له‌وێ بوون، سوئالم لێکردن، لاشه‌ك قورئان ئه‌وه‌ی واقع و موحه‌قق نه‌بی نایلی. وه‌ که‌س له‌ ئیمه‌ عیباره‌تی مه‌ریه‌می نه‌کردووه‌، ئه‌مه‌ چییه‌؟ ئه‌وانیش له‌به‌ر بێ ئیتلاعی جوابیان نه‌بوو. به‌گ ته‌شریفی هاته‌ ده‌ر و وتی: ئیعتیقات له‌ حق (فلان ره‌فی) خۆتان چۆنه‌؟ وتم: قسه‌ی موخته‌به‌ره (موثوق به‌)یه‌! چۆوه‌ ژۆر، په‌ساله‌کی ئه‌وی هێتا ده‌ر، تیا‌ی بوو، که‌ قه‌ومی له‌ عیسه‌وی عیباده‌تی مه‌ریه‌مه‌ی کردووه‌ به‌ شیعار، وه‌ مه‌عه‌دیان بو‌ دروست کردیه‌.

۳۰/۳

ئهرێ قوتبی فهرد عیلمی وه‌ك عیلمی خوایه‌؟!

نازانم ئه‌وانه‌ی ئه‌لێن قوتبی فهرد، عیلمی وه‌ك عیلمی خوایه‌، له‌و ئایه‌ته‌ قَالْ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ...^(۲) ئه‌لێن چی؟ شك‌م نییه‌ نازانم كه‌یفیه‌تی عیلمی خوا چۆنه‌؟ ئه‌مه‌ ته‌سه‌ووف هه‌موو ده‌ركه‌ی جه‌هاله‌تی بو‌ مسو‌لمانان كرده‌وه‌، تا له‌ مه‌یانیاندا سو‌فی ئه‌حمه‌دی قادیانی خۆی به‌ نه‌بی و مه‌سیحی موخته‌زیر له‌ قه‌له‌م دا. قادیانی و سائری عوله‌مای ئیسلامی و مه‌سیحی نیزاعیان له‌باره‌ی مردن و چوونه‌ ئاسمانی عیسا هه‌یه‌. قادیانی ئه‌لێن مرده‌ و بو‌ ئاسمان نه‌چووه‌، به‌ دزی هه‌لاتووه‌، پاش چهندێ له‌ كشمیر وه‌فاتی كرده‌یه. من خۆم به‌و هه‌را هه‌رایه‌ مانده‌ ناكه‌م، ئه‌وه‌نده‌ په‌جا له‌ مسو‌لمانان ئه‌كه‌م، بو‌ ئیصلاحی حالی خۆیان ئیتیزاری نزولی عیسا و خرووجی مه‌هدی نه‌كه‌ن. خۆیان تیکۆشن له‌ زیله‌له‌ت ده‌رچن، ئه‌وه‌ش

(۱) سو‌ره‌تی المائده‌/۱۱۶.

(۲) سو‌ره‌تی المائده‌/۱۱۶.

دیاره به‌چی نه‌بی؛ به ئیتیفاق و ئیختیراع نه‌بی. نه‌وه‌نده‌ی به مه‌عنه‌ویات
خوځیان خه‌ریک نه‌که‌ن، موقابیلی دوشمن خوځیان به ماددیات خه‌ریک
بکه‌ن، بی شک سه‌رته‌که‌ون، وه ئیلا فه‌لا.

۳۲/۳

وه‌فاتی سه‌ید په‌شید په‌زا!

ته‌فسیری سوږه‌تی مائیده له ږوژی سنی شه‌موو ۲۳ی په‌جه‌ب، موافقی
۹ی تشرینی نه‌وه‌ولی ږومی، نه‌مما قهریبی چوار مانگه، چیمان
نه‌نوو‌سیوه، له‌به‌ر مه‌شاغیل و ئالام و غموم. وه غه‌می له هه‌مووی
گه‌وره‌تر غه‌می وه‌فاتی سه‌ید په‌شید په‌زایه. حه‌ققه‌ن مردنی نه‌و نه‌و‌عه
مه‌لایه، له‌و هه‌نگامه، ته‌نه‌سسوفتی زوړ نه‌دا. خودا لئی ږازی بی، وه
عوله‌مای نی‌سلام موه‌فقه‌کا له‌سه‌ر نه‌ه‌جی نه‌و، ته‌فسیری قورئان
ته‌واو‌که‌ن. ثامین. ۱۳۵۴ی ه‌جری^(۱).

۳۴/۳

شیرک عیلاجی ناکړئ، تا ه‌ی و هووی ته‌ریقداران له ناوماندا بمیئ!

له زه‌مانی نیمه شیرک نه‌وه‌نده‌ی ته‌ره‌قفی کردیه، له شیدده‌ت و په‌خا،
نه‌وه‌ی فه‌رامو‌شی که‌ن، هه‌ر خودایه. ناوی خوای به غه‌یری سو‌یئدی به
درؤ پی‌خواردن، له‌سه‌ر زوباناندا نه‌ماوه. حیکایه‌ت هه‌لته‌به‌ستن، بؤ عه‌وامی
قوږبه‌سه‌ر تا له ئیمانیان بکه‌نه‌ه‌ر.

کوپه‌ه‌لاحی هاته‌وه مال باوکی، وتی: ږوله‌گاجوته‌کانت چی
لیک‌کرد؟

وتی له پاوان به‌جیم هیشت بله‌وه‌ږین.

(۱) ده‌کاته ۱۹۳۵ی میلادی.

وتی: به کیت سپارد؟
 وتی به غه‌وسی گه‌یلانی.
 وتی باشه.
 سه‌بینی که چوو دیتی ولاغه‌کان ساغ و سه‌لیم تیرو پر پالکه‌وتوون،
 کاویژ نه‌که‌ن. نه‌و ئیواره‌ش چۆوه، وتی ولاغه‌کانت ته‌سلیم کئی کرد؟
 وتی به شاهی نه‌قشبه‌ندم سپارد.
 وتی باشه.
 باز ولاغه‌کان به صیحه‌ت و سه‌لامه‌ت مان. ئیواره‌ی سه‌نیم وتی
 ته‌سلیمی کیت کرد؟
 وتی ته‌سلیمی خوام کرد.
 وتی نه‌ها ولاغه‌کانمان چوون.
 سه‌بی ته‌ماشایان کرد، گاجوو ته‌کان شق و په‌ق کراین.
 کوپه‌ وتی بابه‌ نه‌وه‌ چیه؟
 وتی پۆله‌ غه‌وسی گه‌یلانی و شاهی نه‌قشبه‌ند به‌غیره‌تن نه‌وه‌ی
 ته‌سلیمیان بکری، ئاگاداری نه‌که‌ن. نه‌مما خوا بی باکه‌ نه‌وه‌ی نه‌مانه‌تی
 بکری، به‌میتی، نه‌میتی، په‌کی بی ناکه‌وی.
 نه‌لین خوا موقه‌دده‌سه، ئیوه‌ مونه‌ججه‌سن، نابین بانگی نه‌و بکه‌ن.
 جاران هه‌ر نه‌یسه‌ ناوی زاتی وه‌ك غه‌وس و شا هه‌بوو، ئیستا له‌به‌ر جرو
 جاموشتان، نه‌وانیش ناویان گوم بوو. لام وایه‌ نه‌و شیرکه‌ عیلاجی
 ناکری، تا‌های و هووی ته‌ریق‌داران له‌ ناوماندا به‌میتی. په‌نا به‌خوا.

٦٣/٣

ئومێدەم پاش گرانى ١٣٣٦!!

پاشی گرانی ته‌ئریخی ١٣٣٦ ی ه‌یجری^(١)، وه‌ ئیستیلای ئینگلیز،
 ئومێده‌که‌م بوو به‌ ئیتیباهی قه‌وم بۆ ئیقتیصاد، خصوص ته‌ره‌فی
 ئیسته‌هلاک. وه‌ نه‌مه‌له‌که‌م بۆ ئیتیفاق و ئیتیحاد بۆ مه‌نعی ته‌جاوزی زیل

(١) ده‌کاته‌ سالی ١٩١٧ ی میلادی

و ئیضطهاد، مع الاسف، که‌هانه‌تم نه‌هاته جی. ئه‌و ئیسراف و ته‌بذیری پاش گرانې بوو، نایه‌ته عه‌قل و خه‌یال. ئه‌وه‌ی به‌سه‌د گیانه‌هاری و مه‌رگه‌مه‌له له‌گرانې قورتار بوو، ئه‌مړو له‌هموو که‌س موسریفتره. وه‌ ئه‌و ئیبتیحادی له‌به‌ینی به‌عزه‌ ئه‌شخاص بوو، ئه‌مړو ئه‌ویش نه‌ماوه.

۶۵/۳

کورډ و قومار و شه‌رآب!

شوبه‌هم نییه‌ ئه‌گه‌ر مسولمانان له‌سه‌ر حالی ئیستا بمیټن، خه‌لاس ئه‌بن و دوايیان دیت. له‌و ږوژی که‌ مسولمانان له‌ ئه‌نده‌لوس ته‌ږد کران، تا ئه‌مړو زه‌ږه‌باتی موته‌والیه‌یان به‌سه‌ردا دی، حاله‌ن نایه‌نه‌وه ه‌وش، به‌لکو ئه‌مړو فسق و فجور و ته‌بذیر له‌عالمی ئیسلامیدا زوړ نه‌فزونه. شه‌رآب خواردنه‌وه تا ئه‌مړو له‌نا کوردان به‌کوفر حساب بوو، ئه‌مړو مع الاسف نټزیکه له‌سوفه‌های غه‌ږی ته‌قه‌ددوم بکه‌ن. له‌سه‌ر ئه‌و فقه‌ر و فاقه‌ قومار ته‌عممومی کردیه. زوړ ئه‌ترسم معاذ الله‌ ئه‌وجاره زه‌ږه‌یه‌کی قاتیعیان لیږدی، خوانه‌کا یاخوا، ږه‌جا ئه‌که‌ین، وه‌کی خه‌ییام^(۱) نه‌لئ:

بر موجبې عه‌قل زینده‌گانی کردن، خواهی کردن ولی ندانی کردن

(۱) ناوی ئه‌بولفه‌تح عومه‌ری کوږی ئیسراهم ئه‌لخه‌یامه، پیډه‌چن باوکی خټوه‌تی دروست‌کردن و فروشتېنی، بؤیه‌ ئه‌و ناوه‌ی لټراوه. له‌ سالی ۴۳۰هـ له‌ نه‌یساوور له‌دایک بووه. له‌ نیوان سالانی ۵۰۶ و ۵۳۰هـ هر له‌وئ مردووه. زانایه‌کی مه‌زنی سه‌ره‌می خوی بووه، به‌ بیرکاریان و فه‌له‌کناس ناسراوه. له‌گه‌ل چهند ئه‌ستیره‌ناسټک، له‌ سالی ۴۶۷ ږوژمیری کوچی مانگی، بؤ کوچی هه‌تاوی بؤ مه‌له‌کشای سولټانی سه‌لجوقی گؤږیوه. وټرای ئه‌مه به‌ چوارینه‌کانی ناوبانگی ده‌رکردووه، که به‌ زمانی فارسی دایانوان و هه‌مویان له‌سه‌ر کټشی هه‌زه‌جی هه‌شتین. ده‌گوتړئ دواي مردنی، زوړ چوارینیان داوه‌ته پالی و ئه‌و خاوه‌نی ئه‌م هه‌موو چوارینه‌نه‌بووه. له‌به‌ر ناوبانگی چوارینه‌کانی، شاره‌زابوونه‌که‌ی له‌ بیرکاری و فه‌له‌کیات له‌بیرکراوه، ئه‌گه‌رنا به‌ زمانی عه‌ره‌بی به‌ره‌می له‌باره‌ی فه‌له‌کو بیرکاری داناون. (المعجم المفصل فی الادب، ص ۴۲۰).

استادی توروزگاری چاپک دست چندان بسرت زندگی دانی
کردن^(۱).

۶۵/۳

نوژی به یانییه که به ئاوی سارد، ملیون نوژی جوبریل دین!

شه وێك وهك نه مشه و سه رما، مسولمانێك پرووت له سه ر پارچه
حه سیرێ ئه خه وێ. ئیغه شه پێ به خۆی داده دا. خۆی وێك دیتی، هه ناسه ی
ئه باته وه به ر خۆی. به سه د ته قه لا خۆی نه ختی گه رم ئه كا، له ناكاو
(الصلاة خير من النوم) بانگ ده كرێ. دیته گوێی: لَبَّيْكَ، ئیجابه ی داعی
خوا ئه كا، به ئاوی سارد ده ستوێژ ئه شوا. به له رزه له رز و چه ق و هۆپی
ددانی، دوو ركعت فهرزه ت به جێ ئه گه یه نی. حق الانصاف ملیونێك
نوژی جوبریل دیتی. عبودییه ت و عیاده تی به شه ر، خاسه تن له زه مانێ
ئیمه قیاس له ئیتاعه ی مه له ك ناكرێ. وه عه جابیاتی صونعی به شه ری به
ده ره جه یه كه، په نگه مه لانیكه ت تیی موته حه ییرن. لام وایه ماددی و
مه عنه وێ ته فزیلی به شه ر له سه ر مه له ك باشتره پێی ته ره ققی به شه ری
ته وسیع ئه كا. وه بۆ ئیقاظی عوبادی ئه پرواحی له تیغه، وه ئه وانه ی ئه لێن
مه لانیكه (بنات الله) ن، گه لێ ئه و نه قه.

۶۹/۳

(۱) راستی چوارینه که بهم شیوه یه یه:

بر موجب عقل زندگانی کردن
چون می نکنی؟ که می توانی کردن
استاد تو روزگار چاپک دست است
چندان به سرت زدن که دانی کردن

مه‌یدانی درۆ فراوان بوو!

فهرق و ته‌میز بکه‌ن به‌عه‌قلی خۆتان، حق و باتیل لێك كه‌نه‌وه. به‌سیه‌ی تاكه‌ی باب و باپیرمان وابووین وا ڕۆشیتین، ئێمه‌ش وه‌دوای وان ئه‌كه‌وین. فلان مه‌لا فلان شیخ وای وتیه، به‌لێ وایه. چۆن ئه‌و مه‌لایه گه‌وره‌یه، ئه‌و شیخه‌عه‌زیمه‌ قوتبی زه‌مان عارفی بالله، موته‌لیع له‌سه‌ر خه‌زانه‌ی غه‌یب، ناظری فی اللوح، به‌غه‌له‌ت ئه‌چێ؟ خیلافی حق و حه‌قیقه‌ت ئه‌لێ؟ وای وه‌ی، وه‌ی وه‌ی ئه‌م كو‌فره‌! ئه‌وه‌ی ئه‌و هه‌ذه‌یانانه نه‌كا مولحیده، زه‌ندیه‌قه، برپوای به‌ئولیایان نییه. كه‌س ته‌نقییدیان ناكا بۆیه مه‌یدانی درۆ و ده‌عوای باتیله‌ ته‌وه‌سو‌عی کردیه.

٧٠/٣

ئه‌ولادی فه‌قیران و مه‌کته‌ب!

له‌وه‌تی مه‌کاتیب و مه‌دارسی ڕه‌سمیه دامه‌زراره تا ئه‌م‌ڕۆ علی الاکثر، حه‌تا له‌سه‌دا نه‌وه‌د و پێنج ئه‌ولادی فو‌قه‌را نه‌ج‌احیان ئه‌بن. نمره‌ی عالی و ئه‌علا و علی الاعلی وهرته‌گرن. ئه‌ولادی ئه‌غیا و ئه‌قویا یا ڕاسب ئه‌میتن، یا ئیکمالن، یا به‌یه‌ك دوو نمره‌ی زیاد ده‌رئه‌چن. ئه‌وه‌ش مو‌مکینه له‌ ڕووی ڕیا و ڕه‌عه‌یه‌ت بێ.

سه‌به‌بیان له‌ من ڕرسی. وتم ئه‌ولادی فو‌قه‌را كه‌ ئیزن بوون هه‌یج نییه پێی مه‌شغول بن، به‌غه‌یری ده‌ور ته‌ماشای کتیب و ده‌رسی خۆیان. بۆیه له‌خاریجی مه‌کته‌ب سه‌عی ئه‌که‌ن. ئه‌مما ئه‌ولادی ئه‌غیا هه‌زار شتیان هه‌یه، له‌ئه‌سابی له‌زه‌ت و توره‌ف تیای ڕووته‌چن، ئاگاشیان له‌کتیب و ده‌فته‌ر و قه‌له‌می خۆیان نییه.

دینی فیت‌ری ئه‌بێ له‌گه‌ل فیت‌ره‌ت برپوا، شان به‌شان، ئه‌و زه‌عه‌یفانه فیت‌ره‌ته‌ن قایله‌ترن بۆ ئیمان و ئیه‌تیدا. ئه‌قویا علی الاکثر فیت‌ره‌تیان تێك

چوو، وه پرسالهت و دینی عام نه بی وایی، نه وهك سیاسهت هه به لای قه ویدا بتراشی. زوعه فا بکاته به رده باز و گیتسکی بهر پتیان.

۷۱/۳

هاتنی مه هدی و مه لا ئه حمه دی ئۆمه رگومبه دی!

چه ند سال له مه وپیش عوله مای ته قویمی ئیران، به نامی نامه ی چه زه ته ی صاحب الزمان ته قویمیان ئیستیخراج نه کرد، به حیسابی چروک و توور په هات ئیعلانیان نه کرد له ته ئریخی ۱۳۵۲ هجری^(۱)؛ مه هدی نه فه ندی زوهور نه کا، گه لئ سه بوک مه غزانی ئیمه بر وایان پتته کردن. نه وه سالی ۱۳۵۴ هجریه، نه خه بهر هه یه له مه هدی، نه نه سه ر. نه وه وه خته وتم نه گه ر خوا بمانزینی، درۆیان ده رته که وئ.

۷۷/۳

پاش نه وه ماحه رایه کم هاته وه خاطر، چه ز نه که م لیره بینووسم. مامۆستا مه لا ئه حمه دی ئۆمه رگومبه دی، زاتنی زۆر گه وره بوو، نه توانم بلیم به حق وه لی بوو، عومری زۆری له شه رع و ته قوا پابوارد، به عزئی نه شعار ی مه هدی نامه^(۲) ی له بهر بوو، گه لئ جار نه وانه ی نه خویتده وه:

به چه فتی دی ده ججالی شوم

به هه شتی دی مه هدی یقوم

قه ت ده رناچی له و مودده تی

وه هه موو جار ئ زه لزه له ی ده که وته جه سه دی. پۆژی عه رزم کرد

مامۆستا! چه ند ساله نه و شیعرانه ت له به ره؟

نه ختی ته نه ممولی کرد و وتی: یاره بی خوا خیرت بنووسی، ترست له

دل برده مه ده ر. من په نجا سال زیاتره نه وانه م له به ره، وه گه لئ پیش

ولاده تی من نه و مه هدی نامه داندراره.

(۱) ده کاته سالی ۱۹۳۳ ی میلادی

(۲) به ره میکی بوا ری عه قیده یه و نووسه ره که ی ئینولحاجه، له سالی ۱۱۷۶ ی کۆچی نووسراوه.

خودا ده‌ره‌جه‌ی عالی‌ کا، به به‌ره‌که‌تی وی له‌مه‌ش خوش بێ.

٧٨/٣

کورد نه‌ عیلمی به‌رپ‌ری هه‌یه، نه‌ عیلمی به‌حر!

وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ، ناشوکرێ نه‌بێ، کوردی نه‌ عیلمی به‌رپ‌ری هه‌یه، نه‌ عیلمی به‌حر. نازانم به‌ کوردی ب‌لێم چی؟ چایان هه‌یه، ڕه‌ن و شیوه‌ دۆڵ و بانو و باسک و نه‌رمان چه‌رگان و ڕه‌قێن و چه‌قیسی چۆل، جۆگه‌ و ڕووبار و زێ‌یان هه‌یه. جار جار موقاییلی به‌حر و ئیشکانی نه‌لێن: نه‌وه‌ی له‌ به‌ر و به‌حر بێ، خوا نه‌یزانی لێ گوم نابێ

٧٨/٣ .

له‌ به‌غدا بووم!

له‌ ته‌ریخی، له‌ به‌غدا بووم، له‌ سه‌ین و به‌ینی ته‌صدیق و ڕه‌فزی موعا هه‌ده، شیده‌تی موزاکه‌ره‌ی مه‌جالیس، له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ی هه‌ممه. شه‌وێ ته‌ماشام کرد له‌ مه‌قه‌ری عه‌سکه‌ری ئینگلیز به‌ جیاو موخابه‌ره‌یان نه‌کرد، حوروفاتی نوورینی له‌ جه‌ووی سه‌ما ته‌رقیمی نه‌کرد. وه‌ جه‌معه‌تی له‌ نه‌ه‌لی به‌غدا ده‌وره‌یان دا‌بوو له‌ ئوستاز ئیبراهیم ته‌مبووره‌چی، به‌زم و ڕه‌ز میان نه‌کرد، تا بوو به‌ به‌یان، من له‌ جێی خۆم نه‌خه‌وتم، ته‌ماشای حال و وه‌زه‌یه‌تم نه‌کرد. ده‌ینی ئێمه‌ به‌چی مه‌شغوولین؟ نه‌وانیش به‌چی خه‌ریکن؟ مع‌ انه‌ ده‌عوای ئیتسقلالیه‌تمان نه‌کردن، به‌و حاله‌ به‌جینه‌ مه‌صافی دوه‌لی ڕاقیه‌؟

٧٩/٣

لوح المحفوظ

بنۆڤنه قه‌وانی گرامه‌فۆن، ئه‌و خطوطی به‌ نووکی ده‌رزله‌ لئی
نوسراوه‌ چۆنه؟ چۆن ئه‌خوێندریته‌وه؟ ئه‌و ئیهتیزازی هه‌وا، که‌ له‌ قسه‌ی
به‌شه‌ری په‌یا نه‌بێ، چ له‌ هه‌واو چ له‌ سه‌مماخی گوێدان چ له‌
ئیه‌ستوانه‌ی گرامه‌فۆن چ نه‌قشی ته‌رسیم ئه‌کا؟ ئایا ناظری لوح المحفوظ
ئه‌گه‌ر ته‌ماشایان کردبا بێ وه‌ی که‌ بۆیان لێ بدری، مالی فُتِنْتُ^(۱) ی
نوم که‌لسوومیان^(۲) چۆن ئه‌خوێنده‌وه؟ ئه‌و هه‌موو عولوم و عیباره‌ ته‌ له‌
زیه‌نی ئینسانێ چۆن ئه‌نوووسری؟ چۆن ئه‌خوێندریته‌وه؟ ئی وا هه‌بووه
قه‌ریبی ملیۆنه‌کی ئه‌شعار له‌به‌ر بووه، له‌ چی خه‌زانه‌یه‌ک داندراوه؟ کوو
حیفز کراوه؟ جل الخالق و عنده‌ مفاتح الغیب الا هو.

۸۰/۳

له‌ الحکم وهو اسرع الحاسبین!

ناشکوری نه‌بێ، چونکی کورد هه‌کیمان نه‌بووه، له‌ زوبانی کوردی
هه‌رچه‌ند ئه‌که‌م که‌لیمه‌یه‌ نادۆزمه‌وه، ئه‌و مه‌عنایه‌ بگه‌ینێ. ته‌فسیری

(۱) گۆرانییه‌کی نوم که‌لسوومه‌ و سه‌ره‌تا که‌ی ئه‌مه‌یه‌:

مَالِي فُتِنْتُ بِلْخَطِّكَ الْفَتَّاكِ
وَسَلَوْتُ كُلَّ مَلِيحَةٍ إِلَّاكَ
يُسْرَاكِ قَدْ مَلَكْتَ زَمَانًا صَبَابِي
وَمَصْلَاتِي وَهْدَايَ فِي يُمْنَاكِ

(۲) نوم که‌لسووم: ناوی فاته‌می کچی شیخ ئیبراهیمی سه‌ید به‌لتاجیه‌، گه‌لێک
نازناوی هه‌ن، دیارترینان نوم که‌لسوومه‌. گۆرانییه‌یه‌کی میصری بووه. له‌ سالی ۱۸۹۸
له‌ دایک بووه‌ و له‌ سالی ۱۹۷۵ له‌ قاهیره‌ کۆچی دوا‌ی کردووه‌.

قورثانی وا پان و به‌رین، به‌زوبانی کوردی ته‌سک و کورت حق الانصاف زور گران و زه‌حمه‌ته. حوکم هر بۆ خویه له‌هه‌موو ژمیران له‌ژماره‌ تیزتره له‌سهر هیچ دانامینن. که‌وابن شهربک و شه‌فیع بۆ چیه؟ نه‌وه‌ک فیری لیکه‌ن؟ له‌موحاسه‌به‌شتن نه‌زانی پتی بلین؟ چه‌راکه‌کی له‌ده‌ست قوتارکه‌ن؟ حاشا معاذ الله له‌و نه‌وه‌مامه.

۸۲/۳

موشریکی نه‌و زهمانی، له‌موشریکی نه‌م زهمانه‌ی نه‌هوه‌نتربوون!

نه‌و ساله‌ که‌ بۆردومان کراین، نه‌وه‌ل ږوژ له‌کۆیه یوم أهوال وشدانم موشاهه‌ده‌ کرد. نه‌وه‌ل نه‌ویه هه‌له‌هاتین، له‌هه‌یوان بۆ ژیر کۆشک. یه‌کێ نه‌یوت یا غه‌وس و یا غه‌وس، غاری نه‌دا. من وتم یا غه‌وس و یا غه‌وسی چی پێنه‌وئ؟ نه‌مړو خوشی له‌گه‌لمان با، هه‌له‌هات بۆ کونێ و خوی نه‌شارده‌وه. دواپس نه‌و قسه‌ گه‌یشتبۆوه سه‌ید شینج محی الدین خودا عه‌فوی بکا، فهرمووی فلان زور بی موبالاته، چۆن نه‌و نه‌وه‌ قسه‌ ده‌رباره‌ی غه‌وس نه‌کا؟ نه‌ویش له‌گوندی ناسراغای، نه‌شکه‌وتی هه‌بوو، سبه‌ینه و ئیواره‌ که‌ ته‌یاره‌ بۆ سه‌ر کۆیه نه‌هات، له‌و نه‌شکه‌وته‌ خوی نه‌شارده‌وه. پاشی به‌یته‌ک مولا قاتمان کرد، پیم وت:

تۆش محی الدین له‌عه‌ینی خانه‌دانی، بۆچی له‌نه‌شکه‌وتی پشیلان خۆت نه‌شارده‌وه؟ پێغه‌مبه‌ر له‌به‌ر قوره‌یشیان هه‌لات له‌غار خۆی شارده‌وه، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا نه‌ته‌یاره‌یان هه‌بوو نه‌بۆمبا، ئایا تۆ غه‌وس له‌پێغه‌مبه‌ر به‌زیاتر نه‌زانی؟ به‌به‌ردی بریندار و ددانی شکا، غه‌وس به‌ر بۆمبا بکه‌وئ زه‌ره‌ری پیتاگا؟

وه‌ی وه‌ی له‌و جه‌هله‌! لاشه‌ک له‌جیه‌تی ئیعتقاد به‌خوا موشریکی نه‌و زهمانی، له‌موشریکی نه‌م زهمانه‌ی نه‌هوه‌نتربوون.

۸۳/۳

هر فرقیه له‌سه‌ر فکری خۆیه‌تی!

هر قوم و میله‌تی عه‌داوه‌تیان که‌وته به‌ین، زه‌ږبه‌یان لیکتر چیشته، به‌یه‌که مه‌شغول نه‌بن، تا‌کو زه‌عیف و مه‌لول نه‌بن، دو‌ژمن له‌لار به‌سه‌ریاندا غالب نه‌بی. وفي الحقیقه، بۆیه له‌به‌ر نه‌وه‌ی گو‌ییان نه‌دا، نه‌مسالی نه‌و ئایه‌ته (لُكُلٌ نِّبَاٌ مُّسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ)، نه‌و ئومه‌ته (یوما فیوما) ئیختیلافیان زیاده‌کا. نه‌م‌ږو بی هه‌را هه‌رای به‌هائی و قادیانی و سه‌له‌فی و خه‌له‌فی، جه‌نگ و جیدالی ئیجتیهاد و ته‌قلید، له‌ ئیشتیعال دایه. خاسه‌ته‌ن له‌ موصل الح‌دباء. وه‌ عوله‌مای ئیمه‌ مع‌ الاسف موباحه‌تیان له‌ دائیره‌ی نه‌ده‌ب نییه، ته‌هه‌وور و ته‌حقیر و جو‌ین و ته‌کفیره، زاته‌ن موباحه‌سه‌یی له‌سه‌ر نه‌وه‌ بی، بۆ‌گه‌نی نه‌بی.

به‌عزێ ئه‌لێن نه‌مه ئیراده‌تول‌لایه، نه‌بی هه‌ر وابی. سبحان الله العظيم خودا ئیرشاد ده‌کا کافر موته‌فیق بن، مسول‌مان موخته‌لیف بن؟ به‌عزێ ئه‌لێن مادام پێغه‌مبه‌ر خه‌به‌ری دایه، ده‌بی وابی، تا بیته‌ موعجیزه‌ی پێغه‌مبه‌ر. سبحان الله دینی ئیسلام زه‌لیل بی، بیته‌ ئینقیراز و مه‌حوو بۆ ته‌حقیقی موعجیزه‌یه‌کی پێغه‌مبه‌ری. مع‌ أنه دائماً نه‌هی له‌ ئیختیلاف نه‌فه‌رموئ، یا ربنا ئه‌لثانیس ئه‌لێن اختلاف امتی رحمة‌ حه‌دیه‌سه، مع‌ انه موحه‌ددیسی نه‌و حه‌دیه‌سی نه‌قل نه‌کردووه.

خولاسه‌ لاشه‌که نه‌و خیتابه، خیتابه له‌گه‌ل موشریکان، نه‌مما لازمه‌ مسول‌مانان عیبه‌ت وه‌رگرن نه‌مین نه‌بن له‌ عه‌زاب. لاکین گو‌ییان نه‌داین، ته‌فه‌رقه‌یان کرد، بوون به‌ دو‌شمینی یه‌که، مه‌غلوب و ږه‌زیل بوون. (الآن کان کما کان)، هه‌ر فرقیه له‌سه‌ر فکری خۆیه‌تی ږوویان له‌ ئیستیفاق و دو‌ستی نییه.

میرده‌زنؤکه‌ی کوردان و غولی عاره‌بان!

له‌ ئه‌وائیلی مندالی من، باسی میرده‌زنؤکه‌ زۆر بوو، له‌ نێو کوردان به‌ میرده‌زنؤکه‌، له‌ناو عه‌ره‌بان به‌ غۆل مه‌شه‌ووره. گۆیا ده‌عبایین (کریه‌ المنظر) بانگی ئینسان ته‌کا، دوا‌ی ته‌که‌وئ له‌ ئاوه‌دانی دووری ته‌خاته‌وه و بزری ته‌کا. ته‌مه‌ له‌ حه‌قیقه‌تدا حه‌ق و حه‌قیقه‌تی نییه‌، له‌ ئومووری وه‌همیه‌ و خه‌یالییه‌. پتخه‌مبه‌ر ته‌فه‌رموئ غۆل نییه‌!

ته‌مما من سه‌عیم کرد بۆ په‌فعی ته‌و نه‌وعه‌ خه‌رافاته‌، شوکر ئیستا له‌ کۆیه‌ هه‌یج ناو و نیشانی نییه‌، وه‌ ته‌و حه‌یکایه‌ت و خه‌رافاته‌ ته‌کشر لای شیخ و میخان ب‌لا‌وه‌بووه. وه‌ حه‌یکایه‌تی غۆل و دیو شوکرو لایلا ئیستا بزری بووه. زاته‌ن تا عه‌قل زیاده‌کا خه‌رافات که‌متر ته‌بی. له‌خوا ته‌خوازم ئومه‌تی موحه‌مه‌دی ږۆژ به‌ ږۆژ عه‌قل و عیلم و ه‌وش و ئیدراکیان زیاده‌بی، باله‌ره‌ له‌ قیودی ته‌وه‌ام و خه‌یالاتی فاسیده‌ ده‌رچن.

۸۸/۳

شیرک له‌ناو میله‌ه‌تان ږۆژ به‌ ږۆژ له‌ زیاده‌یه‌!

مع‌ الاسف شیرک له‌ناو ملیون ږۆژ به‌ ږۆژ له‌ زیاده‌یه‌. سه‌وادی ته‌عزه‌م بوت په‌رستن، غایه‌تی ئیلاهیان گۆږاوه‌، هه‌نجه‌ت هه‌ر ته‌و هه‌نجه‌ته‌، وه‌ساته‌ت و شه‌فاعه‌تی موقه‌ږیه‌نه‌، له‌ هه‌موو شت عه‌جایه‌تر ته‌مه‌یه‌: به‌عزئ ته‌بنه‌ زاوای شیخی خۆیان که‌ ته‌چنه‌ ماله‌وه‌ خضع‌ الرقاب، نواکس الابصار، گه‌رده‌ن که‌چ، چاو له‌به‌رخۆ، ده‌ست له‌سه‌ر ده‌ست، به‌ که‌مالی خضوع و خشوع ږانه‌وه‌ستن، بێ ته‌میری خاتون ناتوانی بێ له‌به‌ر بێ دانی، توخوا ته‌مه‌ زۆر سه‌یر نییه‌؟ له‌پاش ته‌مه‌ ئینسان ته‌له‌ و ږیویانی له‌گه‌ل ژنی خۆی کرد، ته‌و سه‌ته‌وت و حه‌شمه‌ت و جه‌لال و کیریاڤیه‌ی چۆن له‌ دلدا ده‌مینی؟ یاخود له‌گه‌ل ته‌و هه‌موو ئیحتیاشام و

هه بیه ته چۆن له گه لی دروست نه بی، نهو مه یله نه کا؟ نه ما نه وان نه لێن
ان علمی حالت تو نمی دانی^(۱).

۹۶/۳

ئینسان بئ نمه که!

سبحان الله به شهر وا نه زانی خۆی له خۆرا فیر بووه، نازانی نه صلی
ته علیم و ته ربیه له روسول وه گیراوه، نه گهر نه وان نه بان، نهو به شهره
وه کی گا و سه گهرستان نه مپۆ بی هۆش و گۆش و ئیدراک نه بوو.
نه ما ئینسان بی نمه که. نه مپۆش تا له نبووه تیزیکن چاکن، تا
دوو ره که ونه وه به دتر نه بن. چی وا نازانن که بۆ به شهریه ت که لک
بگرئ، له بهر بی ته ربیه تی و بی نه خلای عیلمه که یان نه بی به مایه ی
شهر و فساد.

بۆ ئینسان عقل زۆر عه جایه، زوو هه لئاخه له تی، وه ک نهو شیه ی
نه لێن مندالان دوا ی که وتیوون، به ردبارانیان نه کرد، وتی مندالینه له مالی
فلانی مه ولوو ده، نه نوعی نه تعیمه و شه که ریات نه به شنه وه، منداله کان بۆ
نهو ماله غاریان دا، نه ویش به غار به دوویان که وت، وتیان مال خراب
نه تو بۆ؟

وتی به لکو راست بی. وه ک پوجتاف لوبون^(۲) نه لێ عقل له بهر
لافاوی مه یل خۆی ناگرئ.

۱۰۴/۳

(۱) واته نهو عیلمی حاله و تو نایزانی.

(۲) گۆستاف لوبون (۱۸۴۱-۱۹۳۱ز) پزیشک و میژوونووسیکی فره نسایه، له نه وروپا
و ئاسیا و باکووری نه رفیقادا کاری کردووه. له باره ی شوپته وارناسی و نه تروپۆلۆجیا
و زیاری رۆژه لاتنی نووسیویه تی، له گرن گترین به ره مه کانی زیاری عه رب و
زیاری هیند، پاریس، زیاری میصر، زیاری عه رب له نه نده لوس....هتد. به کتیک له
ناودارترین فه یله سووفانی رۆژئاوا بووه، هه روه ها به کتیک له وانه بووه که په سنی
زیاری ئیسلامی داوه. له باره ی جووله که کانه وه روانینی تاییه تی خۆی هه به که پنی
وا به جووله که کان که سانی به دهوی و خوێتێژ و درنده بوونه.

حجر الاسود یمین الله نییه!

حجر الاسود که پټی ته‌لین یمین الله! معاذ الله، خوی حجر الاسود که چل سال له‌سەر گوڤه‌کی کوڤه‌ی فرېدا له‌ ته‌ییامی قه‌رامیتان. وه له‌ ته‌ییامی عه‌بدولمه‌جید خانی عوسمانی گولله‌یه‌کی پټیکه‌وت، چه‌ند پارچو‌که‌ی لیکرده‌وه. ته‌گه‌ر یمین الله بټی، ته‌بټی خوا هه‌یکه‌لی حه‌جه‌ری بټی. ته‌وانه‌ی به‌ دوو ږکه‌عت شه‌و نویژ و دوو سټی ږوژ ږوژیگرتن و نه‌ختی ږیازه‌ت، خوا بیته‌ چاو و ده‌ست و لاقیان، ته‌دی ته‌بیته‌ چی بو‌ پیغه‌مبه‌ره‌کانی عیزام؟ بو‌ ته‌وانه‌ی سه‌ر و مال و ږوح و ته‌ولادیان داده‌تین له‌ ږی خوا؟

۱۱۷/۳

به‌هاری کویه!

ته‌مړو‌که که فه‌صلی به‌هاره، خاسه‌ته‌ن به‌هاری کویه، زور به‌دیعه عارف و عامی ته‌ماشای باغ و ږاغ و کټو و که‌ژ ته‌کا. ته‌وی زانایه له‌ غه‌رائیب و عه‌جایی صونعی ږه‌روه‌ردگار، حه‌یران و مه‌ده‌و‌ش و مه‌به‌وت ته‌مینن له‌ مو‌شاهه‌ده‌ی جه‌مال و حوسن و زینه‌تی فه‌صلی حه‌یات، مه‌ست ته‌بټی. ته‌وی نادانه‌ دټی و ده‌چی، به‌ غه‌یری مه‌نزه‌ږه‌که‌ی زاهیری چټر نابینن. چاویان هه‌یه ته‌مما پټی نابینن، چونکی چاوی دلیان نییه.

۱۱۸/۳

بیره‌وه‌ری سه‌رده‌می فه‌قییاتیم!

له‌ ئه‌یامی فه‌قییه‌تیم، شه‌وێ له‌ حوچه‌ باسکرا، که‌ جوو زۆر جوون به‌ پێغه‌مبه‌ری ئیمه‌ نه‌ده‌ن. فه‌قییه‌ ده‌ستی کرد به‌ چوندان به‌ چه‌زه‌تی موسا. نه‌هره‌تمان لێکرد، وتی بۆ ئه‌وان جوون به‌ پێغه‌مبه‌ری ئیمه‌ نه‌ده‌ن، بۆچی ئه‌من جوون به‌ پێغه‌مبه‌ری وان نه‌ده‌م؟ سه‌ییدی ئالووسی^(١) نه‌فرموی: خۆم دیم شه‌خسێ له‌ عه‌وامی سوننی گوێی لیبوو، به‌عزێ ڕافیزی زۆریان جوون به‌ چه‌زه‌تی ئه‌بویه‌ کر و عومه‌ر دا. ئه‌ویش ده‌ستی کرد به‌ جوویندان به‌ ئیمامی عه‌لی. وتیان چۆن تو جوون به‌ چه‌زه‌تی ئیمامی عه‌لی نه‌ده‌ی؟ وتی من زۆرم ڕق بۆوه‌ مه‌قسوودم بوو موقابه‌له‌ ڕقیان که‌مه‌وه. وه‌ هه‌یچم نه‌دیت وه‌ك سه‌ببی عه‌لی ڕقیان پێ بیه‌ته‌وه، بۆیه‌ وامکرد. دواپێ ئینایه‌تی په‌شیمانیم کرد.

١٢٠/٣

ره‌شه‌به‌له‌ك

کوللی قه‌ومێ گه‌لێ ئاداب و عه‌نعنه‌ات و عاداتێ زۆر ناشیرینان هه‌یه، ئه‌مما لایان گه‌لێ شیرین و جوانه‌. ئه‌ز جووله‌ بنۆرپه‌ ره‌شه‌به‌له‌کی کوردان، ژن و پیاو تیکه‌لاو ئه‌بن، په‌نجه‌ له‌ناو په‌نجه‌، ڕان به‌ ڕان، شان

(١) ناوی مه‌حموود شه‌هابه‌ددین حوسینی ئالووسی (١٨٠٣-١٨٥٤ز)یه، ڕافه‌که‌ری قورئانی پڕۆز و فه‌رموده‌زان و شه‌رع‌زان و ئه‌دیب و شاعیر و خوشنوس بووه‌. به‌ نه‌سه‌ب ده‌چینه‌وه‌ سه‌ر ئالی به‌یت و له‌ به‌ره‌تدا خه‌لکی شاری ئالوس بوونه‌ که‌ دووگه‌یه‌که‌ له‌ ناوه‌راستی ڕووباری فورات له‌ پارێزگای ئه‌نباری عێراق. دواي هه‌ترشی هۆلاکو که‌وتوو نه‌ته‌ به‌غدا. ناوبراو به‌ فه‌رمانیه‌کی ده‌وله‌تی عوسمانی ده‌یه‌ته‌ موته‌. ده‌وریه‌کی کاریگه‌ری له‌ پێشخستنی زانست و زانیاری له‌ به‌غدا هه‌بووه‌. سولتان عه‌بدوله‌جه‌دی عوسمانی ڕێزی لێ ناوه‌. جگه‌ له‌ ته‌فسیره‌که‌ی که‌ ناوی (روح المعانی)یه، نزیکه‌ی بیست دانراوی تری له‌ پاش به‌جیماوه‌.

به شان، ده‌ست نه‌کڼ به هه‌لپه‌ړین، گه‌لې پیاو، ژن و کچ و خوشکی
خوی له ده‌ستی پیاوی ینگانه نه‌بینی. هه‌تا قیت و قوژ خوی بنویتی و
قنجه‌له‌تر هه‌لپه‌ړی که‌یفی پې دئ.

دانس شتیکه به‌شهریه‌ت قبولی ناکا، نه‌مما به‌ناوی فنونی جه‌میله زوړ
به‌کاری موسته‌حسن و شیرن حساب نه‌کړئ. خاسه‌تن هه‌ر سه‌یثات و
قه‌باثیحي بووه مه‌زه‌ړی ته‌قدیری نه‌وروپایان، لای عمومی به‌نی ئاده‌م
به‌ثعجاب و ته‌قدیر قبول نه‌کړئ. هه‌تا وای لپه‌تیه، ئیپراتوړی که
حوکمی له‌سهر چوارسه‌د ملیون ئینسان ئیجرا نه‌کړئ، له‌گه‌لې
ئیحتیفات هه‌یه ئیپراتوړ به‌چه ره‌قس نه‌کا، نه‌گر نه‌ختی مه‌هاره‌ت
بنویتی هه‌موو جه‌رائیدی دنیا ستایشی نه‌علا هه‌زه‌ړتی شاهه‌نشاهی
نه‌کڼ.

به‌عزئ حوکه‌مای غه‌رب ئیددیعا نه‌کڼ هیچ شتی قه‌بیح نیه، به‌لکو
مه‌دار له‌سهر ئیعتیاد و عده‌مه ئیعتیاده. خو نه‌گر ناوی دینیشی هاته
سهر، نه‌وجا به‌ملیون تې نه‌کڼن. وه نه‌ممش له‌زومړی که‌رامه‌تی
نه‌ولیائولا عه‌د نه‌کڼ. وه‌هاکه‌زا خوت بتوړه نه‌حوالاتی به‌شهر، شهر و
شوړ و نوموړی سه‌یثه، عاده‌تن بوو‌یته فیتړه‌تی ئانیه، عائیدی ته‌ربه‌یه.
بزیه جه‌نابی حق نیسه‌تی نه‌و ته‌زه‌ینه بو خوی نه‌دا.

۱۲۱/۳

دوو سالی سهرده‌می ئینگلیز له‌کوږیه و وه‌زعی دزان!

قه‌ریبی دوو سال، په‌ك دوو حوکه‌کامی سیاسی ئینگلیزی له‌کوږیه و
پانیه بوون. نه‌وانه‌ی عاده‌تیاں گرتبوو به‌پښگری، به‌ئینسان کوشتن، به
مال دزین، به‌خهرمان و خانوو و پووش و پاوان سوتاندن، ته‌رکی
عاده‌تیاں کرد. نه‌و به‌دکارانه قه‌تعیان نه‌یانه‌توانی مه‌ړی له‌ئاو بکه‌ن، باقه
پوشی بسوئینن. نه‌و شه‌وه که‌حاکمی سیاسی له‌کوږیه پړیسی، شه‌وی
جومعه بوو. به‌شه‌و و پوژئی له‌ناو شار و حه‌واله‌ی شار، یازده‌کس
کوژران، کما فی السابق بووه ده‌وری مسوئلمانان، قه‌تل و نه‌ه‌ب و

سه‌لب و دزین و ڤینگری و ئیحراق، نيسابی پيشووی گرت‌ه‌وه. وه تا ئه‌مه‌ڤۆ سال دواي سال له زیادی دایه، که‌وابی دیاره ئه‌و ته‌زه‌ییونه قابیلی زه‌واله.

۱۲۲/۳

هیشوو‌ه ترئ!

که‌سی به دیق‌قه‌ت و زه‌وق، ته‌ماشای هیشوو‌ه ترئیی بکا، له ده‌قایقی صونع و ته‌رکیبی بفکرئ، هم به زه‌وق له‌زه‌ت له تامی ئه‌بینی، هم به عه‌قل له‌زه‌تی (فوق تلك اللذه)ی ئه‌چێژئ. وه‌ك شیخی عه‌ره‌بی ئه‌فه‌رموئ: بۆ ئینسانی به‌ ویجدان، کوللی له‌زه‌تی حیسی له‌زه‌تی عه‌قلی ڤو‌حی تیا‌ه.

۱۲۷/۳

شیخ عه‌لی ئه‌فه‌ندی تاله‌بانی!

چه‌ند سال له‌مه‌ڤیش به‌ خدمه‌ت شیخ عه‌لی ئه‌فه‌ندی تاله‌بانی گه‌یشتم له‌ که‌رکووک. ڤۆژئ عه‌رزم کرد: جه‌نابتان له‌ مه‌سه‌له‌ی خولفی فی‌ الوعید، چی ئه‌فه‌رموون؟ شیخی عه‌ره‌بی له‌ فصوص^(۱) زۆر قووه‌تی ئه‌داتئ که‌ ئه‌و خولفه‌ جائزی علی‌الله-یه.

فه‌رمووی: سبحان الله که‌سی ده‌عوای عبودییه‌ت و ئیخلاص و ئه‌ده‌ب بکا، له‌ خدمه‌ت خوا مه‌سه‌له‌یی عینوانی خولف بی، چۆن نیه‌به‌تی بۆ خودا ئه‌دا؟

۱۲۹/۳

(۱) مه‌به‌ست کتیی (فصوص‌الحکم)ی ئین عه‌ره‌بییه.

برا برای ده‌کوژی، چ ئینسانن بکوژی چ صه‌ین!

له‌و عه‌سره شوومه که ئه‌لین عه‌سری مه‌عاریف و عیلم و نووره، عه‌سری مه‌ده‌نیه‌ته، عه‌سری مه‌عه‌ده‌له‌ت و مه‌شرو‌تیه‌ته. قه‌تلی ناحه‌ق زۆره و بێ ئه‌هه‌ممیه‌ته. چ ئینسانن بکوژی چ صه‌ین. له‌و دوو سێ پۆژه دوو برا، سه‌پان ئه‌بن، برا گه‌وره نه‌ختی ناساغ ئه‌بن، برا گچکه ئه‌لی ئه‌مسال سه‌پانیت ناده‌ینی، تو چ ئیشت نه‌کردیه، رقی ئه‌بیته‌وه به‌ردی ئه‌دا به‌سه‌ری برا گچکه‌که. که ئه‌ویش داسی به‌ده‌سته‌وه ئه‌بن، دایه‌وه‌شی‌یتته برا‌گه‌وره‌که‌ی نوکی له‌ زگی ئه‌چه‌قی پایشه‌کیشتی له‌و که‌له‌که بو ئه‌م که‌له‌که هه‌لیئه‌دری، ئه‌که‌وئ، ده‌رحال ئه‌مری. سه‌رشکا‌ویش ئه‌وا ته‌داوی ئه‌کرئ، پار شیوعی به‌ست، براهه‌که براهه‌کی کوشت له‌سه‌ر کو‌تکه تو‌کێک.

۱۵۷/۳

خه‌لک ئه‌وه‌نده‌ی له‌ حاکی سیاسی ئه‌ترسان ئه‌وه‌نده له‌ خوا نه‌ئه‌ترسان!

وه‌قتی ئینگلیز ئیستیلای کرد، حاکی سیاسی له‌ کۆیه، یه‌کن له‌ پانیه‌ دانیش. عه‌لم ئارام بوو، قه‌تل نه‌ما، دزی و درۆزنی و زینا، ژن هه‌لگرتن و ژن به‌دوو‌که‌وتن، خه‌رمان و خا‌نو و پووش و پاوان ئه‌سوتان، بێ ناو‌نیشان بوون. ئه‌مما مسو‌لمانان ظاهیره‌ن زۆر سه‌غله‌ت بوون: ئاخ کافرمان له‌سه‌ر، بو‌وینه ژێرده‌ستی گاوری! ئه‌شقیایه‌کان ئیزه‌اری ته‌ئه‌سسوفیان ئه‌کرد، زوعه‌فا و به‌سته‌زوبانه‌کان زیاتر له‌وان مه‌حزوون بوون، تا حوکه‌مای سیاسی رۆشتن ده‌رکه‌ی گونا‌ه و سه‌ییات و فه‌حشیات کراهه‌وه. مازی به‌ره‌لاه‌بوو، تا ئه‌م‌رۆ پۆژ به‌ پۆژ له‌ زیاده‌یه. دیاره ئه‌وه‌نده‌ی مسو‌لمانه‌کان له‌ حاکی سیاسی ئه‌ترسان عوشری میعشاری له‌ خوا ناترسن. وه‌ شه‌رم له‌ پێغه‌مبه‌ر و دینی ئیسلام ناکه‌ن. عه‌ق‌لی چی! شعوری دینی چی! ئایینی چی!

۱۵۷/۳

معاشی موده‌پیس و شیخه‌کانی پایته‌خت له کوو دی؟

جویتی ناشیرین به موخه‌ناتان که زور قه‌بیحن، شیدده‌تی قوبحیان به شهرع و عه‌قل ثابته، به قه‌چان ئه‌لین فاحیشه. هه‌رچی زور ناشیرین و نارپک بئ له‌گه‌ل به‌شهریه‌ت فاحیشه چ به‌ئاشکرای، چ به‌دزی، تخونی فەواحیش مەبن. مەچنە قەچەخانە، قەپاتمان مەگرن، دۆست و بناژۆتان نه‌بئ له‌گه‌ل خوڤران نه‌ له‌گه‌ل جاریان. کاری فەحش مەکه‌ن له‌ خەلوە‌تخانات، له‌ زیاره‌تگاهی موقه‌دده‌سه، خۆتان پیاریژن. نعوذ بالله له‌ ژیر زه‌مینه‌کان، له‌ مه‌خادیعی پاکي و له‌ مه‌رده و شه‌رده‌ی ساجیب تهریقان. له‌و عه‌سره مه‌نحوسه فەواحیش ئه‌وه‌نده ته‌عه‌مومی کردیه نایه‌ته‌خه‌یال. سه‌ربه‌ستی و خوڤری و بئ موبالاتی و بئ شه‌رمی، ئه‌وه هه‌مووی نه‌شته له‌ ئه‌وروپا ده‌کا. گه‌رچی ئه‌وروپایی فەحشیاتیش بئ فائیده‌ناکه‌ن. ئه‌مما ئاسیایی به‌ ته‌قلیدی وان بئ هووده سه‌رفی نه‌قدیه‌تی حه‌یاتی خۆیان ئه‌که‌ن.

ئه‌وه‌نده‌ی چاکه‌ ئه‌گه‌ر خه‌زینه‌ی ئه‌وقاف کیفایه‌ت نه‌کا، معاشی موده‌پیس و شیخه‌کانی عاصیمه وه یاخود ئه‌ربابی مه‌ناصیبی عالیه له‌ ئیجاره‌ی قه‌چه‌خانه و مه‌یخانه ته‌ئمین ئه‌کرئ.

۱۵۶/۳

په‌نا به‌خوا له‌ شه‌ری کۆلکه مه‌لایان!

مه‌سه‌له‌ی زور عه‌جیب ده‌وران ئه‌کا له‌ کوردستان، مالی هه‌تیو چا ئه‌که‌نه‌وه. لا‌بودده سه‌نئ ئه‌چئ ئه‌وه‌ی حه‌قی هه‌تیو مرده زینده قاییلی ده‌وام و ناقاییلی به‌ که‌سئ له‌ ئه‌قاریی ئه‌فرۆشی حه‌تتا حه‌قی (ما فی بطن‌مه‌).

گه‌لئ جار سوئال له‌ ئیمه له‌ ئابای ئیمه ئه‌که‌ن و کراوه، عه‌رزیان ئه‌که‌ین ئه‌مه نایب موافیقی هیچ قاعیده و مه‌زه‌به‌ی نیه. باز کۆلکه مه‌لا ئه‌یکه‌ن چ نه‌بئ بزنیك مه‌رپک، جه‌وارپک، هه‌مبانه‌یه‌کیان پئ ئه‌برئ. په‌نا به‌ خوا له‌ شه‌ری کۆلکه مه‌لایان! بالمناسه‌به‌ عه‌رزتان ئه‌که‌م دویتئ

ته‌حریره‌ن سوئالێکیان لێ کردم:
 شه‌خسێ به‌ سێ ته‌لاقه‌ خولعی له‌ گه‌ل ژنی خۆی کردیه‌ ده‌رحال
 لێان ماره‌ کردیته‌وه، نه‌مه‌ چۆنه‌؟
 بزانی جه‌هل چی ته‌کا! فه‌قری مه‌لایان بالخصوص ئوممه‌ت، دین و
 شه‌ریان تێک دا.

۱۵۸/۳

ئوممه‌ت له‌ ئیختیلاف هیچ په‌حمه‌تێکی نه‌دیت!

تا ته‌مه‌رۆ نه‌و ئوممه‌ته‌ له‌ ئیختیلاف چ په‌حمه‌تێکی دیت؟ چ فائیده‌ی
 لێ به‌ده‌ست که‌وت؟ ته‌مه‌رۆ مه‌لایێ شیعه‌ به‌عزێ مه‌تاعینی کۆنه‌ له‌ حق
 ئه‌سحابان ئه‌نووسی، ئه‌یکا به‌ کتیب باسی فیتنه‌ ئه‌نگیزی چه‌زره‌تی عائیشه
 ته‌کات. ئاگای له‌ که‌ترین فیتنه‌ی مه‌لیکه‌ی ره‌ووس و فیکتۆریا مه‌لیکه‌ی
 ئینگلیز نییه‌، چیان به‌ عاله‌می ئیسلامیه‌ت کرد، چۆن پشته‌ی مسوڵمانانیان
 شکاند؟!

ته‌مه‌رۆ مه‌لایان ته‌ماشای موبه‌ششیری مه‌سیحی به‌هائی و قادیانی
 ناکه‌ن، مه‌تاعین له‌ حق ته‌بو هوره‌یره‌ی مسکین ئه‌نووسن! ده‌ک کۆر بن
 ده‌ستی قه‌له‌میان بشکێ! وه‌ ئوممه‌ت ته‌مه‌رۆ هه‌ر وه‌کو پێشوو دوا‌ی ته‌و
 خائین و موفسیدانه‌ ته‌که‌وئ، لاشه‌ک پێغه‌مبه‌ر له‌وان نییه‌، ته‌وان له‌
 پێغه‌مبه‌ر نین، په‌سوولی کبیریا له‌وان به‌ریه‌، ته‌وان له‌ په‌سوولی کبیریا
 به‌رین.

۱۶۴/۳

به‌شه‌ر خه‌ریکه‌ له‌ لیباس ده‌رده‌چێ!

ته‌مه‌رۆ به‌شه‌ر خه‌ریکه‌ له‌ لیباس ده‌رده‌چێ، خاصه‌ته‌ن خاتونی
 ئه‌وروپایی، به‌لێ سه‌واته‌ین دیار نییه‌، ته‌مما ده‌وران ده‌وری مه‌کشوفه‌.
 بانگی ته‌تاران ته‌کا، گۆیا مه‌ده‌نییه‌ت له‌ غه‌ربه‌، هه‌رچی غه‌ربی بیکه‌ن،
 لای شه‌رقی غه‌ببێ، وایه‌ عه‌ینی مه‌ده‌نییه‌ته‌. قسمن له‌ غه‌ربی، خه‌ریکه‌ن

عهیب و عار له ناو به شه ره لگرن. حه تتا له لای ئیمه ش فیری منداله مه کته بيله کان نه کهن، عه ببه عه ببه. له زه مانی جاهیلیهت که ته وافی به بیتان نه کرد، خۆیان ڤووت نه کرده وه، به ڤووتی ته وافیان نه کرد. نه وه له ئیسلام ته بدیل کرا به ئی حرام، نه یانگوت به و جلکی که گوناھی تیدا کراوه ته واف ناکه یین. نه مه ئیجایی نه کرد خۆیان ته واف نه کهن، خۆیان گوناھیان کردبوو. جلکی چی؟

۱۸۲/۳

به سه رهاتم له گهل دزیک!

روژی تووشی ڤیاوی ڤووم خراڤکی هه ردروو بوو له بهری کردبوو. منیش ته قدیری بۆنی ته زویرم لیکرد. وتم نه گهر نه مه بۆ خوی با، باش بوو!

زۆر نه چوو گهلێ ڤیلاوی دزیاری مزگه وتانی لێ ناشکرا بوو.

۱۸۳/۳

ئه نواعی جل و بهرگ!

من به فکرم دیت به عزه کهس به ئیمه نی دوروانی ده گوت ئیمه نی باشم بۆ دروست بکه. بۆیه مه جیدی که^(۱) پێته ده م تا سالتیکی له سه ره بخولیمه وه.

که وایه کیان نه کرد، نه قه له ن سێ تا چوار سال له بهریان نه کرد، دوا یین له سه ییاتی ناو ڤا کارخانه ی گه وره گه وره دروستکرا. ئه نواعی ئه لیسه

(۱) مه جیدی دراویکی عوسمانی عترافی بوو، له زیو دروستکرا بوو، به ناوی سولتان عه بدوله جیدی عوسمانی کرا بوو، روبه مه جیدی ده یکرده بیست قروش، هه ره ها مه جیدی بچووکیش به هایه که ی هه شت قروش بوو. نیو مه جیدیش به ها که ی چل قروش و مه جیدی گه وره ش هه شتا قروش بوو. ڤروانه قاموس المصطلحات الاقتصادية فی الحضارة الاسلامیة، د محمد عمارة، دار الشروق، الطبعة الاولى، ۱۹۹۳، ص ۵۰۵.

له خوری له لۆکه له موده تا فه‌نتازی و ته‌له‌فون په‌یدا بوو. نه‌قمیشه‌ی جوان و نازک ئه‌م‌پ‌رۆ له‌به‌ری ئه‌که‌ی سه‌به‌ینی په‌نگی ئه‌چیی، دوا‌یی له‌باریه‌ک دیته‌ ده‌ر.

له سایه‌ی مه‌ده‌نیه‌تی ئاو‌روپا عالم هاوار هاواریه‌تی.

۱۸۴/۳

ته‌ره‌فدارانی سفوور!

لاشه‌ک ئه‌وه‌ی له ئه‌یلامی ئیمه‌ ته‌ره‌فداری سفوورن، مه‌قسه‌دیان هه‌تکی سه‌واته. ئه‌گه‌رچی وا ئه‌نوێتن، که خزمه‌تی به‌شه‌ریه‌ت ئه‌که‌ن، جنسی له‌تیف له‌ئه‌ثاره‌ت و قه‌ید و به‌ند ئازاد ئه‌که‌ن. وه ئه‌عزایی عامیله‌ بۆ هه‌یکه‌لی ئیجتیماعی زیاد ئه‌که‌ن. لاکین خوا ئاگاداری مافی الضمیریانه. وه ئه‌گه‌ر سفووریشیان به‌قه‌ده‌ر سفووری پیاوان بێ، به‌حالی ته‌بیعی بێ، په‌رده و ته‌والیت وه‌ک ئیمه‌ بچه‌ ده‌ر، ئیش و کاری خۆیان بکه‌ن و بگه‌رپێته‌وه‌ مال، ئه‌ه‌وه‌نه. ئه‌مما ته‌عه‌ددیات زۆر ئه‌که‌ن. خولاسه‌ غه‌یری دا‌رن‌دن‌ی لیاس شه‌ره‌فی به‌شه‌ری غه‌یره‌ت و حه‌یا بێ نامووسی چێریان مه‌قسه‌د نییه‌.

هه‌روه‌ها ئه‌ئیممه‌ی سفوور له‌ لیاسی وانه، نایان ناسن، ئاگاداری مه‌نه‌وویاتیان نین، به‌ دل له‌ کین دان، به‌دخواهی دین و دنیان، خۆیان به‌ ته‌ره‌فدار و خێرخوا‌ه‌ نیشان ئه‌ده‌ن، غه‌یری په‌سه‌ول ئه‌وه‌ی ئیددیعیای دیتیان بکا درۆیی ئه‌کا.

۱۸۵/۳

خشونه‌تی گوزه‌ران!

ئهو ته‌قه‌شوف و خوشونه‌ته، که ئه‌یکه‌ن له‌ لیاس و له‌ خواردن و له‌ مه‌سه‌کن، موافیقی ئه‌ساسیاتی ئیسلام نییه‌، ئهو په‌هه‌به‌نه‌ته له‌ مه‌سیحیان هاتیه‌ ناو ئیمه‌.

ئیمه ئه‌لین: ئیمام زین العابدین^(۱) که‌سای خه‌ززی ئه‌که‌ری به‌ په‌نجا هه‌زار دینار، هاوینتی ئه‌یه‌خشی. وه‌ ئه‌و ئایه‌ته‌ی ئه‌خوینده‌وه. وه‌ ئه‌لین: پیغه‌مه‌ر ته‌شریفی ها‌ته‌ده‌ر ڕیدایه‌کی له‌سه‌ر بوو قیحه‌تی هه‌زار دره‌م بوو. ئیمامی هه‌نه‌فی^(۲)، ئیمامی مالیک^(۳)، لیاسی چاکیان ئه‌پۆشی. ئیمامی شافعی^(۴) خواردنی زۆر له‌زیزی عافیت ئه‌کرد. به‌لێ بۆ پادشاهان

(۱) ناوی عه‌لی کوپری حوسین کوپری عه‌لی کوپری ئه‌بو تالب (۳۸-۹۵ک)، به‌ زه‌ینولعابدین ناسراوه، ئیمانی چواره‌می شیعه‌کانه. چه‌ند نازناویکی تری وه‌کو ذوالثقات، زین الصالحین، منار القانتین هه‌یه. به‌ره‌مه‌یکی به‌ناویانگی هه‌یه ناوی (الصحيفة السجادية) یه‌ که‌ چه‌ند ده‌رپریتیکی په‌رستش و په‌یئیکی ڕه‌وانبیزیانه‌ی له‌خوگرته‌وه. دوا‌ی کتییی نه‌ج البلاغه‌ به‌ کتییکی گرن‌گ له‌لای شیعه‌کان داده‌نریت.

(۲) ناوی أبو حنیفة النعمان کوپری ثابت الکوفی (۶۹۹-۷۶۷ز) شه‌رع‌زان و زانابه‌کی مسولمانه و به‌که‌م ئیمامه‌ له‌ هه‌ر چوار ئیمامه‌که‌ی ئه‌هلی سونه‌ت و خاوه‌نی مه‌زه‌بی هه‌نه‌فیه‌ له‌ فقهی ئیسلامی، به‌ ڕه‌وشتی جوان و زانسته‌ زۆره‌که‌ی ناسرابوو، هه‌روه‌ها به‌ یه‌ کێک له‌ تایعینه‌کانیش داده‌نریت و چه‌ند هاوه‌لیکی پیغه‌مه‌ر (د.خ)ی بینوه له‌وانه‌ ئه‌نه‌سی کوپری مالیک. ناوبراو له‌ کووفه‌ له‌دایک بووه و چه‌ند به‌ره‌مه‌یکی نووسراوی له‌دوا‌ی خۆی به‌جی هه‌شتوه.

(۳) ناوی أبو عبدالله مالک کوپری ئه‌نه‌ش کوپری مالک کوپری أبی عامر الاصبحی الحمیری المدنی (۷۱۱-۷۹۵ز) یه‌، شه‌رع‌زان و فه‌رمووده‌زانیکی مسولمانانه، دووه‌م ئیمامه‌ له‌ چوار ئیمامه‌که‌ی ئه‌هلی سونه‌ت. خاوه‌نی مه‌زه‌بی مالکیه‌ له‌ فقهی ئیسلامی، به‌ زانایی و شاره‌زاییه‌که‌ی له‌ فه‌رمووده‌ناسی به‌ناویانگ بووه. کتییی الموطأ ی ناوبراو به‌ کتیه‌کانی ده‌ستپکی فه‌رمووده‌ی پیغه‌مه‌ر داده‌نریت و ته‌نانه‌ت ئیمامی شافعی له‌باره‌ی ئه‌م کتیه‌ گوتیه‌تی که‌ له‌ دوا‌ی قورئان کتییک زۆرت‌رین پاداشتی پتوه‌یی کتییی الموطأ ی ئه‌بن مالیکه‌. له‌ مه‌دینه‌ی پیرۆز له‌دایک بووه و هه‌ر له‌ویش کۆچی دوا‌یی کردوه.

(۴) ناوی أبو عبدالله محمد کوپری ئیدریس الشافعی المطلبی القرشی (۷۶۷-۸۲۰ز) یه‌. سێه‌م ئیمامه‌ له‌ چوار ئیمامه‌که‌ی ئه‌هلی سونه‌ت و جه‌ماعه‌ت و خاوه‌نی مه‌زه‌بی شافعییه‌ له‌ فقهی ئیسلامی، دامه‌زرینه‌ری زانستی اصول الفقه بووه و زانایه‌کی بوا‌ری ته‌فسیر و فه‌رمووده‌ناسی بووه و کاری قازیایه‌تی کردوه و هه‌روه‌ها شاعیریش بووه. ناوبراو له‌ شاری غه‌ززه‌ له‌دایک بووه و دواتر ها‌تونه‌ته شاری مه‌که‌که‌ و له‌ حه‌وت سالی قورئانی پیرۆزی له‌به‌رکردوه و پاشان کتییی الموطأ ی ئه‌بن مالیکشی له‌به‌رکردوه. له‌لای ئه‌بن مالیکی خوینده‌وه و پاشان چۆته یه‌مه‌ن و به‌غدا و مبصر و چه‌ند شویتیکی تریش گه‌راوه. به‌ره‌مه‌ی زۆری له‌پاش به‌جیماوه و له‌ مبصر کۆچی دوا‌یی کردوه.

و ڕوئه‌سایێ عیزام خوشونه‌تی عه‌یش لازمه‌، نه‌ك ته‌به‌سسوت بکه‌ن و بینه‌ باعیه‌سی وێرانی بیلاد و هه‌لاکی عیباد. بۆیه‌ خوله‌فای ڕاشیده‌ین موباله‌غه‌یان نه‌کرد، له‌ خوشونه‌تی گوزه‌ران.

١٩٠/٣

میکرۆفۆن و قورئان خوێندن!

ئه‌م‌ڕۆ له‌ سایه‌ی عه‌لمی ئه‌هلی هونه‌ر، به‌ ته‌له‌فۆن له‌ ئه‌مسهر و ئه‌وسه‌ری دونیا بانگی یه‌ك نه‌که‌ن. وه‌ ئه‌یه‌نی به‌ ته‌له‌فزیۆن صوره‌تی یه‌ك‌دیش ئه‌یه‌ین. به‌ میکروفۆن چه‌ند هه‌زار كه‌س گوێیان له‌ بانگی بانگه‌رانی نوێژ ئه‌یه‌ی. وه‌ به‌ ڕادیۆ گوێیان له‌ ده‌نگی قیرائاتی قورئان خوێتان ئه‌یه‌ی، له‌ شاره‌كانی زۆر دوور. چه‌ند خۆشه‌ كه‌ شیخ محممه‌د ڕه‌فعه‌تی ئه‌میرولقوهر^(١)، كه‌ قورئان ئه‌خوێتی له‌ ئیزعه‌ی قاهیره‌، ئیمه‌ لێره‌ له‌ شاری كۆیه‌ گوێی بۆ ئه‌گرین. حه‌ققه‌ن ئه‌گه‌ر بلیێن قیرائه‌تی ئه‌م شیخه‌ موافیقی قیرائه‌تی واقیعی قورئانه‌. ڕه‌حمه‌تی خوای لی بی.

٢٠٢/٣

(١) شیخ محممه‌د ره‌فعه‌ت له‌ سالی ١٨٨٢ له‌ قاهیره‌ له‌دایك بووه‌، یه‌كێك بووه‌ له‌ قورئانخوێنه‌ به‌ناوبانگه‌كانی جیهانی ئیسلامی، له‌ ته‌مه‌نی دوو سالیدا چاوه‌كانی كوێر بووه‌، له‌ ته‌مه‌نی پێنج سالیدا قورئانی له‌به‌ر كردووه‌ و له‌ سالی ١٩٣٤ رادیۆی مبصر دوا‌ی ئه‌وه‌ی شیخی ئه‌زه‌هر محممه‌د ئه‌حمه‌د ئه‌له‌زه‌واهیسی فتوای ئه‌وه‌ی دا كه‌ دروسته‌ قورئان له‌ ڕادیۆ په‌خش بكه‌ی، سه‌ره‌تای كردنه‌وه‌ی رادیۆكه‌ به‌ سووره‌ی الفتح به‌ ده‌نگی محممه‌د ره‌فعه‌ت كراوه‌وه‌ و ئێزگه‌ی به‌ریتانیا (بی بی سی عه‌ره‌بی) كه‌ ده‌نگه‌كه‌ی ییست، داوا‌یان لێكرد كه‌ بۆیان بخوێتی، به‌لام ئه‌و به‌ پاساوی ئه‌وه‌ی ئه‌وان نامسوولمان، ره‌تی كرده‌وه‌ بۆیان بخوێتی. پاشان ئیمام مه‌راغی بابه‌ته‌كه‌ی بۆ روون كرده‌وه‌ كه‌ حه‌رام نییه‌، ئه‌نجا ئه‌ویش سووره‌تی مه‌ریه‌می بۆ تۆماركردن. له‌ ١٩٥٠/٥/٩ كۆچی دوا‌ی كرده‌وه‌.

له سوودی نه وتی بابه گورگوړ مه حرومین!

که نه فتی بابه گورگوړی له که رکوک جهریانی پندرا، بو حه یفا و ساحیلی به حری سپی ناوه راست، بو دارالقدره، جتی ته عه جوب نامیتنی. له هیندستانه وه به تیاره نهرزاقیان نه هینا له نه ترافی په واندز بو عه سکه ریان فری ئه دا. به لام مع الاسف نه و فه یزه له دنیا بو نیمه نیسه، له و نه و عه قودره ت و خاریقه، مه حروومین.

۲۰۶ / ۳

نه فهندي به پیللوه وه نه چیتنه به هه شت!

نیستاش نه و نه و عه قه شمهریه زوره، که سی نویتز بکا، نه خواته وه، قومار نه کا، پتی نه لیتن : به لئی نه فهندي نه ولیایه! به پیللوه وه نه چیتنه به هه شت، نه لبه ته ش بو نیمه تکا نه کات!

۲۲۳/۳

کوړی کی دز!

له نه وائیلی مندالیم کورن هه بوو له شاری کویه، مه لا ږوسته میان پین نه گوت، دزی نه کرد، مالی نه بری، لاشه ک که س شکی نه ده کرد، که نه و کوره یه نه توانی دزی بکا. تا ده فعه یین به عزه جلکی ژنان به شه و له خمخانه ی خوی خمی نه دا، غافلانه دیته وه مالی خوی، جلکه کان زهریف ناگوشی قه تره قه تره خم نه رژیته سر عاردی له خمخانه تا مالی.

سبه یین شوونیان برده سر مالی مه لا ږوسته م. گه لئی مالی دزیاری له ماله که ی ده رکوت. حه تتا ده فعه یین به شه و نه چی بو دی شیخ مه نسووری، نه یین دهنگی پیاوئ له نه هلی دی، ولاغ لیتنه خوړی، نه و دئ بو کویه. ږوسته می کور خوی نه خاته که مین، تا پیاوه که نیزی که نه بیته وه، دهنگی لیتنه دا، هجومی نه کاته سر، نه یگرئ، ږووتی نه کا،

نه‌یبه‌ستې. ولاغه‌کان نه‌داته پېش خوی بۆ دټیه که نه‌ړوا. نه‌و حیکایه‌ته بۆ نه‌هالی نه‌گټېږته‌وه، به‌عزې نه‌چنه سهرې، کورپه فلان چت لټقه‌وماوه؟ فلانی ده‌نگ مه‌که‌ن تا نه‌چینه‌وه دې، له‌وې حیکایه‌تتان بۆ نه‌که‌م! نزده‌م هاتنه سهر پې، چهند پیاوې به‌قووه‌ت ده‌وریان لټدام، گرتمیان به‌ستمیان، ولاغه‌کانیان برد.

مه‌لا ږوسته‌م نه‌لې له قورت نټم، وه‌للا ههر نه‌من بووم به‌ تنیا ږووتم کردی، له ترسان نه‌وه‌نده هوشت نه‌ما، ته‌ماشام بکه‌ی کورم؟ چاو ساغم؟ کټیم؟ کټی نیم؟

زور کور هه‌ن له کورانی شاری کویه، با وجودی زور ناهه‌مواره، بې دار، به‌ سهر به‌ستی نه‌گه‌ړېن. کورې هه‌یه له دېی ټیمه (پېيازوك)، ناوی له‌تېفه. ده‌چټه کاروان، بۆ شاری کویه دټت ده‌چټه بیتوین، چ به‌کی له‌سهر دار ناکه‌وې. هتتا وا نه‌بې مه‌ړې بزر نه‌بې، نه‌گه‌ړې له‌ناو می‌گه‌لی خه‌لکی مه‌ړی خوی نه‌ناستته‌وه.

خولاسه نه‌وانه‌ی به‌ مندالی کور نه‌بن، یا زگماکن، زور به‌حس نه‌بن زیه‌نی غه‌رییان نه‌بې. نه‌ما عافانا الله نه‌وانه‌ی به‌ گه‌وره‌یی کور نه‌بن، زور شپزه و زیه‌ن کور و ناشاره‌زا نه‌بن، به‌ ده‌ست ږاکیشان نه‌بې پې ده‌رناکه‌ن، دار عه‌سا که‌لکیان ناگرې.

۲۲۶/۳

له قسه‌ی چاکې زانایان خوتان مه‌رووم مه‌که‌ن!

سبحان الله نه‌و نه‌وعه ته‌زویره چهند مه‌شهووره و موئه‌سیره، قه‌دح و زه‌می شه‌خسې نه‌که‌ن، ټینسان بیلا مو‌حاکمه‌ نه‌فرت له‌و شه‌خسه نه‌کا، نه‌یکه‌هټی، هز له چاره‌ی نا‌کا. هتتا نه‌وه له‌ به‌ینی نه‌هلی عیلم زور مو‌ننه‌شیره، له‌ نه‌وه‌لی نه‌شته‌تی عیلم زه‌می که‌سې وه‌ک شیخ عه‌لی ټیبن سینا^(۱)، زاتی وه‌ک ټیبن ته‌یمیه^(۱) نه‌یسی له‌ به‌عزه‌ ما‌مؤستایه‌ک، ږقت

(۱) نه‌بو عه‌لی حسین کورې عبدالله کورې حه‌سن کورې عه‌لی کورې سینا (۹۸۰-

لێیان ئه‌بیته‌وه. ئه‌گه‌ر خوا په‌حمت پێ نه‌کا له‌سه‌ر ئه‌و بوغزه‌ ئه‌مینێ، له‌ عیلمیان مه‌حرروم ئه‌بێ. بۆیه‌ من وه‌سیه‌ت له‌ ته‌لامی‌دی خۆم ئه‌که‌م: به‌و نه‌وعه‌ زه‌مه‌مه‌ له‌ئه‌خه‌له‌تین ئه‌گه‌ر خۆتان له‌ ته‌ئلیفاتی ئه‌وانه‌ شتی خراپتان دیت، قبولی مه‌که‌ن! وه‌ به‌ ئه‌وه‌نده‌، له‌ قسه‌ی چاکیان خۆتان مه‌حرروم مه‌که‌ن، مه‌سه‌له‌ پێ تورکیه‌: بالقی باشنن قۆقار، واته‌ ماسی له‌سه‌ریه‌وه‌ بۆگه‌نی ئه‌بێ.

۲۲۷/۳

ئیدامه‌کردن گ‌رنگه‌!

مه‌رحوم سلیمان نظیف به‌گ، والی موصل ئه‌یفه‌رموو: دروستکردنی بینایین عه‌زیم زوموخته‌شهم سه‌هله‌، به‌لام لازمه‌ له‌ ئه‌وه‌وه‌ دوشونمیشی^(۲) ئیدامه‌ بێ.

یه‌عنی ئیدامه‌ زه‌حمه‌ته‌، ئیعتینای زۆری پێ ئه‌وێ. فی الحقیقه‌ زۆرمان دیت، زۆرمان بیست ده‌وله‌تی ته‌شه‌ککولی کرد، گه‌وره‌ بوو ته‌وه‌سوعی

۱۰۳۷ز) به‌ ئه‌بو عه‌لی سینا و ئیبن سینا و پوورسینا ناسراوه‌، له‌ رۆژئاواش به‌ ئافیسنا هاوتۆته‌ ناساندن. له‌ بوخارا له‌دایک بووه‌ و پزیشک و شاعیریکی ناسراوی ئێرانییه‌ و نزیکه‌ی ۴۵۰ کتیی له‌ بواری جۆراوجۆر نووسیوه‌، که‌ گ‌رنگترینیان کتیی قانونی پزیشکی یه‌.

(۱) شیخولئیسلام ئه‌حمه‌د کورێ عبدالحمیم کورێ عبدالسلام کورێ عبدالله کورێ ئه‌بولقاسم کورێ ته‌یمه‌ی حۆرانی دیمه‌شقی هه‌نبه‌لیه‌. له‌ سالی ۶۶۱ی کۆچی له‌ هه‌ران له‌دایک بووه‌، به‌ یه‌کتیک له‌ زانا هه‌ر دیاره‌کانی سه‌رده‌می خۆی داده‌نرێ، به‌هۆی زیره‌کی و فتواکانیه‌وه‌ چه‌ندین جار تووشی زیندان و ڤاگواستن بۆته‌وه‌، به‌تایه‌تی له‌ نیوان قاهره‌ و ئه‌سکه‌نده‌ریه‌دا. له‌و سۆنگه‌یه‌وه‌ له‌گه‌ل سۆفیه‌کان پووبه‌رووی کیشه‌ی زۆر بۆته‌وه‌. فتواکانی، خۆی له‌ چه‌ند به‌رگیکی کتیب ده‌بینته‌وه‌، وێرای به‌ره‌می تری له‌بواری شه‌رعناسیدا. له‌ سالی ۷۲۶ی کۆچی، کۆچی دوایی کردوو. بۆ زیاتر زانیاری به‌روانه‌: (المجموعه‌ الفتاوی، لشیخ الاسلام تقي الدين احمد بن تيمه الحراني، حققه وخرج أحاديثه وعلق عليه:خيرى سعيد، المجلد الاول، المكتبة التوفيقية، القاهرة، ۲۰۰۸، ص ۱۰-۱۱)

(۲) دوشمنیش په‌یفیکێ تورکیه‌ واته‌ بیرکردنه‌وه‌.

کرد، مع الاسف نه‌خلاقى نه‌و مه‌ردانه، ئیدامه‌ی نه‌توانی. عاقیبت په‌ږاگنده‌ بوون و مه‌حوو و نابووت بوون.

۲۳۴/۳

خه‌واریق هه‌موو قه‌واعیدی عیلم و عه‌مه‌ل تیک نه‌دات!

به‌مندالی ته‌صریفمان نه‌خویند پټیان نیشان نه‌داين، شاذ قاعیده تیکنادا. نازانم بۆ تټی ناگه‌ین؟ سه‌وادى نه‌عزهم به‌ ته‌مای که‌ږامه‌ت لټی که‌ږاون، ته‌صریف خوین و موفه‌سسیره‌کانیش فه‌رقیان نیه. به‌حرى عولوم و مه‌عاریفی موخیته به‌ ته‌ثریخی عالم که‌ هاته‌ باسی خه‌واریق، چی له‌ فیکر نامټټی. هه‌موو قه‌واعیدی عیلم و عه‌مه‌ل تیک نه‌دات.

۲۳۵/۳

سیاسییه‌کان بټی عه‌هدن!

سبحان الله العظيم عوزه‌مای ئیسلام نه‌و ټایه‌ته‌یان (وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ) بیسته، به‌لام مع الاسف تا نه‌و ټاخیره، تټی نه‌گه‌یشتین، که‌ ږیجالی سیاست بټی عه‌هدن. پټیان هه‌لخه‌له‌تان، عه‌روه‌ی ټوخووه‌ت و ږایته‌ی دینیان له‌گه‌ل یه‌ك شکاند و پساند. به‌گژیه‌کا چوون و له‌ بال یه‌ك هاتنه‌ ده‌ر. باوه‌ږ بکه‌ نه‌لټانیش زور که‌س ږروایان پټی نه‌کات!

۲۳۶/۳

ټافاتی کیږر!

هه‌تا نه‌مړوش نه‌وانه‌ی زاده‌گانن که‌من. نه‌بنه‌ ئینسان له‌به‌ر کیږر که‌سابه‌ت ناکه‌ن، ناخوټن. له‌ مه‌داریسى حکومت نه‌وجا له‌ سه‌دا یه‌کټی له‌ زاده‌گان ناجیج نه‌بټی، به‌لکو ئیکمالیشیان که‌مه، علی العموم ږاسیږ نه‌بټی. له‌به‌ر کوږا نه‌حفادی حاجی به‌کراغای کویه، ساحټی سهره‌وت و

سامان و عیزز و جاه و عه مهل و ئاداب و شوهره تگیری ئافاق
 نه کسه ریان بووینه زه بیال و که تناف و که تناس. له شاری کویه نه تیجه ی
 کیپره، نه کسه ری ساداتی کیپرام به سوئال به پړتوه نه چن. میلل و نه قوامی
 عه زیمه نه کسه ری مه حوو په ریشان بووین. (سبحان الله) له و قاعیده
 موته پریده، له و سوننه ته لا یتغیره. مع الاسف ئوممهت گوئ ناده نه ئایاتی
 قورئانی ډوو یان لږ وه رگیپراوه، بویه خوا لئی وه رگیپران.

به‌هوی عیلمه‌وه ئیمه هه‌ردوو لاماڼ چووا!

ئیس‌تا سه‌به‌ب به نووری عیلم و عیرفان، سه‌به‌ب به ئیک‌تیشافاتی عوله‌مای ته‌بیعت، ته‌بیعی قه‌ومی هه‌زار به‌لای به‌سه‌ر بڼ، وه‌کی ئیمه؟ له ماوه‌ی ئهم شه‌ش سه‌وت ساله، به‌لای واماڼ هاتوته سه‌ر نه‌هاتوته سه‌ر ته‌قوام و ئومه‌می ږا‌بردوو. چه‌ند سال له دوا‌ی یه‌ک کلۆمسکه دوو سال مه‌عه‌هو کلۆزه‌رده دونیا‌یان و‌یران کرد. مه‌ئمو‌رینی حکومه‌ت ده‌رمانیاڼ نه‌هاو‌یشته بۆ کلۆ، مال‌ات و وه‌حشیا‌ت نه‌یا‌نخوارد زه‌هر ئالود ته‌بوون نه‌مردن. نه‌هالی فریا‌دیاڼ نه‌کرد له ږیی خوا‌لیی گه‌ږین نه‌و ده‌رمانه زه‌ره‌ری پتره له کلۆ. به‌سه‌عی حکومه‌ت نه‌فه‌وتان با وجودی فوق الحد مه‌سره‌فی کرد له‌و جینگیا‌نه‌ی گه‌لایان لی دانابوو، پاش په‌له‌بارا‌نتیکی وای نه‌بوو، ده‌غل و گیا و گول زه‌ریف شین بی. وه‌قتی به‌هار فه‌رخه کلۆ ژیا‌نه‌وه له قه‌وان هاته‌ه ده‌ر، هه‌فته‌یی نه‌ژیاڼ هه‌موو مردن.

ئهمما ولاتی هه‌ول‌یر وه‌خت بوو به‌جاری له‌به‌ر بی له‌وه‌ږی به‌فه‌وتین، مه‌ږو مال‌تیاڼ له سه‌دا هه‌فته‌ای به‌ق‌ر چوو. کلۆ خه‌لاس نه‌وجا زه‌نگه‌سووره، زه‌رده‌واله، زه‌رگه‌ته دوو سال به‌نه‌وعی زۆر بوون، باوه‌ږ نا‌که‌م ته‌ئریخ دی‌تی‌تین، میوه‌یاڼ نه‌هیشته، می‌شن‌گوینیاڼ فه‌وتان‌د. به‌ږوژ خوا‌ردن، خاسه‌ته‌ن گوشت موم‌کین نه‌بوو، خوا‌ته‌یزا‌نتی له‌گه‌ل ږاروو نه‌چوونه ناو زاراڼ، نه‌ویش خه‌لاص! ئهمه دوو ساله ژه‌نگ په‌یا بوو له ده‌غل، له‌ترئ، له‌سائیری میوه‌جات، خاسه‌ته‌ن نه‌مسال نه‌وو‌ه‌له‌ن له به‌هار به‌هاری زوو، په‌له‌پسکه له‌د‌ره‌ختی دا، دوا‌یی ژه‌نگ. نه‌مه‌ږو‌که نه‌وو‌ه‌لی ته‌مووزه، گه‌لی با‌غات‌ی میو په‌لکی هیشک بووه، به‌ره‌که‌ی به‌هه‌تاو سووتاوه، نه‌وه‌ی په‌لکی ما‌بی ژه‌نگ ل‌تی داوه، له‌میش و مه‌گه‌زو ته‌ږ و پ‌یشکه قسه‌نا‌ک‌رئ!

نه‌که‌س نه‌وانه‌هه‌مل ته‌کاته سه‌ر غه‌زه‌بی ئیلاهی، وه‌به‌ته‌وبه و نا‌به‌چاره‌ی بکا، نه‌حکومه‌تیش چی بی ته‌ک‌رئ. با‌وجودی بۆ ته‌داوی نه‌باتات و نه‌شجار و ده‌فعی عیله‌ل و نه‌مرازی مه‌زروعات، وه‌ک دوه‌لی

ږاقيه وه زارته څاڅی هه به، فائیده ی مه ساریفی بی هووده چوو، به لکو مع الضرر. کرمی په یا نه بی ټیمه پی ټلین هاری، شتله تووتن ناهیلې. له و سالانه حکومتی فخریه مه ز^(۱) ناردی ږیجالی موته خه صیصین خه ریجی کولیاتی نه وروپی هاتن، بو ده فی هاری زه هریان به دوکانه شتله تووتن وهرکرد، پاش یه ک دوو ږوژ شتله تووتن دهستی کرد به وشک بوون، نیهایه سوتان مه حوو بوون. مه گهر له برسان، وه نیلا دانه بی هاری زه وری نه دیت. هتا له سایه ی نه و ږیجاله موته فنه نیانه سالی دوا بی نه رازییه که گیاشی لی شین نه بوو. حاصلی له بهر تهره قیاتی فنون و عیلم و مه عاریف مه عنه ویا تمان چوو، له ماددیاتیش غیری زهره ر نیستیفاده مان نه بوو. خسر الدنيا والاخرة ماینه وه.

۲۵۶/۳

نیجته هاد بو له عالمی نیسلامی قه تع بوو؟!

له مه جهله ی میصریم دیت، بهرناردشو کاتبی شهیری ټینگیزی له مه جمعه ی خوتبه یه کی داوه، بو شوبانی مه کاتب، نه ز جومله نه لی: که نه چنه مه دارس ناگاتان له عه قلی خوتان بی، چونکه نه ساتیده سه عی نه کهن، عه قلی خوتان له سهرتان لابه ن، عه قلی خه لکی له ناو دانین. حه ققه ن وایه خوینده وار نایته ساحیی عه قل و فکر و هوشی خوی، تابعی عه قل و فکر و هوشی خه لک نه بی. خاسه تن مه لای بی که مه یلی دلی له گه ل بی، هه رچی له وی نه قل بکری، بیلا مو حاکمه قبولی نه کا. نیجته هاد بوچی له عالمی نیسلامیه ت قه تع بوو؟ هه ر تانیفه قه ولی نیامیکی قبول کرد. نه ونده ی مو جته هید سه عی له که لامی خواو پیغه مبر نه کرد، نه وان سه عیان له که لامی نیامیان نه کرد. ته عه صوب

(۱) ده بریتکی تورکیه، واته حکومتی خواو شکومان.

که‌وته ناویان، نه‌دیلله‌ی شه‌ریه‌ی ئیهمال کړا، ئیجته‌هاد نه‌ما. ناشکوری نه‌بې، نه‌مړو له زومړه‌ی عوله‌ما پیاوړیکمان نیه به پیاوان بچي.

۲۶۳/۳

گؤیا ئه‌وانه فه‌یله‌سووفن!

دیتومانه ئینسانې، جوانی ناسک، هیسک ده‌قیق، پیست په‌قیق، پاش سی چل سالی دیومانه‌وه وه وړچی لئها‌تبوو. داروینی^(۱) نه‌لین ئینسان له زگی دایکا هه‌موو ته‌توراتی به‌شهری به‌سر دادئ، تا نه‌بیته ئینسان. که‌وابې ئیمه موده‌یې له په‌حمی والیده‌مان بووینه مه‌یموون! مسولمانی ئیستا عه‌جایین قسه‌یې له عاله‌مې ته‌بیعی نه‌وړوپی بیېن، ده‌رحال قبولی نه‌کهن! نه‌ما نه‌گه‌ر حوکمې له‌وه تیزیکتر له په‌سوولې نه‌قل بکړئ ږوا ناکهن! گؤیا ئه‌وانه فه‌یله‌سووفن!

۲۷۱/۳

نه‌مړو نه‌جاتیان بدا سبه‌ی ئه‌یانکاته لوقمه‌ی خؤی!

حه‌تا له‌وه عه‌سره‌ش له ته‌ره‌ف به‌عزئ په‌جولی سیاسی نه‌وړوپی، زه‌هری مه‌رگ نه‌چیزن، ده‌ربه‌دريان نه‌کهن. نه‌ما ئینگلیز خه‌ریکه له فه‌له‌ستین شتیکیان بؤ بکا، به‌لام نه‌و سیاسیه مه‌ککاره جئی نه‌منیه‌ت نیه. نه‌مړو نه‌گه‌ر له ده‌ست عه‌ربه‌کانیان نه‌جات دا، سبه‌ی ئه‌یانکاته لوقمه‌ی خؤی.

(۱) داروینی مه‌به‌ست په‌په‌ه‌وانی داروینه، داروین ناوی چارلز رۆبه‌رت داروینه، زانابه‌کی بواری میژووی سرووشتی و جیؤلوجی بوو، خه‌لکی به‌ریتانیا بوو و له سالی ۱۸۰۹ له مالباتیکې زانسته‌په‌روهری ئینگلیزی له‌دایک بووه و له سالی ۱۸۸۲ کؤچی دوابی کردووه. ناوبراو دامه‌زیرینه‌ری تیؤری په‌ره‌سه‌ندنه و له‌بواری زینده‌زانی دا زانابه‌کی دباری سه‌رده‌می خؤی بووه. تیؤره‌که‌ی بووه جئی په‌خنه‌ی زؤر له زانابان و دواتر به‌چهند لیکولینه‌وه‌ی جیاجیا به‌ره‌په‌رچ درایه‌وه.

چو دیدم عاقبت گورگم تو بودی^(۱)

271/2

غزه‌بی ته‌بیعت یان خوا؟

ضهره‌ی ئیمتیحانی ئیلاهی بۆ ههموو قومێ بووه، ههتا بۆ ئیمهش له جهنگیز تا ئینگلیز وایهین؟ مسولمانانیش خاسه‌تن کورد ئینه‌یا ناکهن! بەلکو به‌عمومی خراپتر نه‌بن! هر فسق و فجور و بی ناموسی و بی شه‌ره‌فی هه‌یه له ئهوروپاییان وه‌ریته‌گرن، پوو له موحاسینیان ناکهن! هه‌ققه‌ن ئه‌حوالی عالم گهلێ گۆڤاوه. بایێ دێ شاران وێران نه‌کا، چه‌ند پاپۆڕێ به‌حرێ پارچه پارچه نه‌کا، توفانی دێ دونیا کاوڵ نه‌کا، مه‌زروعات به‌فهاد نه‌با، نه‌لێن ئه‌مه غه‌زه‌بی ته‌ببعه‌ته. کهس ناڵێ ئه‌مه له ته‌ره‌ف خوايه با په‌شیمان یینه‌وه. سه‌وا دی ئه‌عه‌زم له به‌شه‌ر پرووی له چاك نییه، ئه‌وه‌ی زاهیره‌ن پرووی له چاکه‌ بی له دلدا شتی تره، غه‌زه‌ژیکي خۆی هه‌یه.

252/3

مهلا و مهتاعی دونیا!

مه تاعى دونيا چييه؟ بى دهوامه دى و دهروا، مه تاعى نيزيك له بهر دهست، ته يبعى بى حورمهت، بى نهوى نه دناى نه دونه بؤ نه مه چاويان له دهست خه لكه، يا به زه كات و سه دهقه لتيان وه ره گرن، يا به رشوت بؤ حوكم گۆرپن، يا ته حريفى كيتاب. به لئى نه هلى عيلم مونقه تيغن له كه سابهت و معامله تاكو بيينه مه لايى ييست و چوار عيلم، نه بى

(۱) ثم به یته شیعه‌ی سه‌عدی به هله له تفسیره که نووسراوه، راستیه‌کی نه‌می خواره‌وه:

که از چنگال گرگم در ربودی
چو دیدم عاقبت گرگم تو بودی

نوممته به‌خپښمان بکات. نوممه‌تیش مه‌لایڼ ساغ بڼ نایانه‌وئ، ناعیلاج به‌حیله و ده‌سیسه و وریای و مه‌ککاري، خوږیان خوښه‌ویست نه‌کهن. نه‌وجا له‌لای نوممته مه‌قبول نه‌بن، کونه‌عه‌با و جلکی مردویانان نه‌ده‌نئ، به‌ترش و گوشت ده‌عوه‌تیاڼ نه‌کهن. وعلی الاکثر نه‌مما نه‌کثری ساحیق (لا‌یعد لا‌یحصی) مه‌لایه‌کانی ئیسلامی سه‌فه‌لیانن سه‌فه‌لن، بڼ عزیزه‌تی نه‌فس، بڼ ده‌مار و خویتی پاکن، بالمره‌دین له‌ده‌ستی نه‌وانه‌ره‌زیل و بڼ قه‌در و قیمته‌نه‌بڼ.

۲۷۳/۳

مه‌لا و مه‌یلی مندالی

نه‌کثری به‌شهر له‌نوموری مه‌ثلوفه‌غافلن، به‌دقیقه‌ته‌ماشای ناکهن، مع‌آنه‌ثایه‌تڼ له‌ثایاتی که‌ونییه، له‌سه‌ده‌زار موعجیزه و خاریقه‌نه‌فه‌عتره. هر‌ثایه‌ته‌نه‌بیته‌میفتاح بو‌عیلمی که‌به‌شهر ئیفتیخاری بڼ بکا، له‌سهر مه‌له‌ک، کافه‌ی نه‌نام ئیستیفاده‌ی لی بکهن. به‌لام مع‌الاسف مه‌یلی مندالی خراب وایه له‌کول به‌شهر بیته‌وه. ه‌تتا گه‌لی مه‌لای چاک له‌سهر نه‌و مه‌یله‌ماون، نه‌وانیش وه‌ک عوام که‌یفیان به‌شتی سه‌یروکه‌سه‌یروکه‌دیت.

۲۷۶/۳

دیدارم له‌گه‌ل مه‌رحوم سلیمان نظیفی والی موصل!

به‌عزه‌حه‌کیم هه‌یه‌نه‌بیته‌جه‌ربه‌زه، زور بلئ، فیلکه‌ر، ه‌ییال، مه‌ککار، ه‌دداع. واه‌زائن هر که‌سئ پشان گوت ه‌کیم، یان مه‌لایه‌ک و نیهاد و حسن‌الخلقن! له‌خزمته‌مه‌رحوم سلیمان نظیفی والی موصل به‌عزه‌صوحه‌تمان بوو، فهرمووی: من که‌سم نه‌دیوه له‌نه‌هلی عه‌مامه‌وه‌ک تو موحییی مه‌عاریف بڼ.

عهرزم کرد: له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا من له‌دزی مه‌عاریفی ئتوهم.

فهرمووی بو؟ وتم عیلم و مه‌عاریف له‌سهر چی دابندرئ، قووته‌نه‌داته‌وی، نه‌وه‌ی به‌دنیهاده‌سه‌یثولخه‌لقه به‌واسیته‌ی عیلم نه‌توانی به‌

شه راره ی شه پری خۆی زه ره به له خه لک بدا، عاله مئ به فساد ببا. ئه وه ی نه یهاده که ی طینه ته که ی خاویڤ بئ به عیلم ئه توانی عاله مئ مونته فیع بکا. بینانه عه له به یی ئیوه ئه وه له ن ته صفیه ی ئه خلاق بکه ن، ئه و جا عیلم و مه عاریفی له سه ر دانئین، تا کو ئوممه ت و ده وه لت ئیستیفاده له ئه هلی عیلم و عیرفان بکه ن.

نضیف به گ ته صدیقی کردم و ته حسینی فکری فهرموو.

۲۷۹/۳

سالی کلۆزه رده!

سالی کلۆزه رده ی عهرزی کلۆیانم ئه کرد، ئیوه پئستی داره کان مه خۆن، به بهر و په لک ئیکتیفا بکه ن. تا کو سالی ئاتی بۆ نه سلان بهر بداته وه. ئیوه ئه و پئستیان ئه خۆن، داره کان هیشک ئه بن، ئه ولادتان په کیان ئه که وئ! خیر! به کئ ئه ئنی؟ گوئیان نه دامی! له وان تۆزئ و یجدان هه یه، له مان هه یج! وه له و بشزانئ عه مه ل بۆ موسته قبه لی میله ته ی خۆیان نا که ن، معامه له یان معامه له ی غافلاته. ئه وانه هه ز نا که ن قه ومیان عاقل بین، تا کو به هه وه سی خۆیان وه ک که ر ئیستیخدامیان بکه ن.

سبحان الله ئوممه تیش که یفی له گه ل ئه وانه دئت، ته بیعیون به قیوای ماددی غه له به یان کرد، پوئه سای ئه دیان، ئه لئانیش خه ریکی خه رافاتن. ئه گه ر ئه وانه بۆ جه هه ننه م خه لق نه کرابن بۆ وان؟ ئه و مه شاعیرو مه داریکی خودا دایته ئه فلاتوون^(۱) و ئه رستو^(۲) و ئه دیسو^(۳) و

(۱) ئه فلاتوون یان به لاتینی plato ناوی ئه رستو کلیس کوپی ئه رستونه، فه یله سووفیکی کلاسیکی یۆنانه، ههروه ها ماتماتیک زانیش بووه، دامه زڕینه ری ئه کادیمیای ئه سینایه و که به که م په یمانگای بالا بووه له جهانی رۆژئاوا، مامۆستا که ی سوقرات و خوێند کاره که شی ئه رستو بووه. له سالی ۳۴۷ پ. ز کۆچی دوایی کردوه.

(۲) ئه رستو یان ئه رستو تالیس یان ئه رستاتالیس (۳۸۴-۳۲۲ پ. ز)، فه یله سووفیکی گریکی بووه و قوتابی ئه فلاتوون و مامۆستای ئه سکه نده ری گه وره بووه. به یه کێک له بیرمندان داده نرئ و نووسراوه کانی له باره ی فیزیا و میتافیزیک و شیع و شانۆ و

نه‌نیش‌تاین^(۲)، دايتيه ټيمه‌ش، فەرق به چييه؟ به ئيستيماله، به حيرفه، لما خلق له، وه كه‌س پږي فک‌ر و نه‌زه‌ر و سه‌عی و عه‌مه‌لی له كه‌س نه‌گرتووه. به زه‌جر و نوص‌ح و جه‌زا و زه‌په‌ی ته‌ئديی و حه‌يا و وي‌قار، پږي سه‌ييثات، نه‌وعه‌ن ما سه‌دد و به‌ند کراوه. كه‌سږ ته‌رکی چا‌که بکا و ږووی له خراپه بکا، چ عوزر و به‌هانه‌ی نييه. وه‌کی سه‌عدي ته‌فه‌رموی:

کسانی کی بدرا پسند دید اند
ندانم زونیکي چ بد دیده اند^(۳)

گه‌لې جار له وه‌عز عەرزى براده‌ران ته‌که‌م: وهرن به ته‌جره‌به دوو سالان چا‌ک بين به پږکی و نيکی و پږکی بۆ مه‌صاليحي عامه تي‌کۆشين. نه‌گه‌ر ته‌ره‌قيمان کرد و حالمان خو‌شتر حه‌ياتي ئيجتماعيمان به‌له‌زه‌ت - فيها ونعمه- وه ئيلا ږوو ته‌که‌ينه‌وه خراپه‌ی خو‌مان، به دوو سال چا‌کی خراپيمان له کيس ناچي.

۲۸۱/۳

مؤسيقا و لؤجيك و ره‌وانيتيزی و زمانناسی و سياست و نه‌خلاق و زينده‌زانين، هه‌روه‌ها په‌کتي‌کېشه له دامه‌زرتە‌راني فەلسەفە‌ی رۆژ‌ئاوا.

(۱) تۆماس ئە‌لفا ئە‌ديسۆن (۱۸۴۷-۱۹۳۱ز) داهي‌نه‌رېکی ئە‌مريکايي ږوو، گه‌لېک نامي‌ری دروست‌کردن، وه‌ک گلۆږي کاره‌بايي و نوي‌کړدنه‌وي نامي‌ری فوتۆگراف و نامي‌ری وي‌نه‌گرتنی سينه‌مايي. به چواره‌م داهي‌نه‌ر داه‌نرېت له مي‌ژوودا. هه‌روه‌ها سيستمی به‌ره‌مه‌يئاني هيزی کاره‌باي دانا و دابه‌شي کرده سەر شوين و کارگه‌کان، په‌که‌م وي‌ستگه‌ی به‌ره‌مه‌يئاني وزه‌ش له شاري مانه‌هاتي نيويۆرک ږوو.

(۲) ئە‌لبرت ئە‌نیش‌تاین (۱۸۷۹-۱۹۵۵ز) زانايه‌کی ئە‌لماني ږوړای فيزي‌ا ږوو، ږه‌گه‌زانامه‌ی سويسری و. ئە‌مريکي هه‌ږوو، دايباي جووله‌که ږوون، به ږاوکی تيؤري تايه‌تي و گشتي نسبیه‌ت داده‌نري، له سالي ۱۹۲۱ خه‌لاتی نؤبلي له ږواري فيزي‌ا وه‌رگرت.

(۳) ئە‌م به‌يسته به هه‌له له ته‌فه‌يره‌که نووسراوه و راستيه‌که‌ی به‌م شي‌وه‌يه‌ی خواره‌وه‌يه:

کسانی که بد را پسندیده اند / ز نيکی ندانم چه بد دیده اند

وهلی له سهر به حر ته ږوا!

وهلین که سپړې قهدهری ېو هه لمدرا بوو، ټیواره یې له مالې میوان
ته بې، ماله که له که ناری به حر ته بې. پاش نان خواردن و نوړی عیسا
وهلی موحته ږم ېوې که شف ته بې، که له گهل ژنی خانه خوږی جمع
بې. به لې قهدهر وایه واجب الاطاعه یه. شهو به لای ژنه که وه ته چي،
میرده که له خهوا ته بې. ژنه که وا ته زانې تهو زاته میرده که یه تی ېوې
ږام ته بې کاری خوی ته کا. سبه یې ټافره ته که له سهر ټاو دېته وه ږرچ و
مرچی ته ږ ته بې، میرده که ی سوئالی لې ته کا. ټه لې ته دی کاری و امان
نه کرد؟

ټه لې ناوه لالا!

موحه قههق ته وه ټیسی میوانه که بووه. دواي ته که وې، ته یېنی تهوا
به سهر به حرا ته ږوا، کابرا هاوار ته کا ته وه چي؟ ته مه چي؟
وهلی ټه لې هذا بقضاء الله، وهذا بقدر الله. ته ماشای که شفیان که ن و
گوناهیان چونکی له سهر که شفې قهدهره، پېی موئاخه ده نابن، ته ټسیری
سوئیان ټیناکا، به لکو زیده مه ټجوور ته بې. خوږیان سوئال ته که ن هه موو
مسولمان ته زانن ته وه ی بېی، به قهزار و قهدهری خوایه، ېو گونا ه
ته ټسیریان تی ته کان و پېی موئاخه ده ته بې؟ جواب ته ده نه وه، چونکی تهو
ټیمان له ده لیل و نه ظه و بورهانه، له که شف و عه یان نییه، به لې عیلمی
که شف خوږیه تی! عیلمی نه ظه ری چ نییه! ته وه خوږیه تی! وه مسولمانان به
تهواوی ملیان ېو ږا ته کیشن بهو جوړه که شفیاته ږاضین- نعوذ بالله من
الخذلان والعار- کشاف الغیبه کان ته رزی سمسه که شف ته که ن،
ته رزی و ه کی ته رزی ټیمه له ناو قه ټیلکه کونجیدا ده یینن، خه ریته ی
جابولقا و جابر سامان ېو ته کیشن. ته یعیونه کان بې ټیددیعا ی عیلمی
غیب و که شفې سپړی قهدهر، ته ییاره دروست ته که ن، ږادیو
به ده رته خه ن، قیته ی ته مریکا به ده رته خه ن، به ته شیعه ی رونتکین
دهروونی ټینسان ته ماشا ته که ن، ته مراضی دهروونی پېی ده رته خه ن، به

که‌هره‌با شه‌و نه‌که‌نه ږوژ. هه‌زار ئیختیراعاتی وا نه‌که‌ن به‌خه‌یالی باوک و دایکی کشاف الغیبه‌کانی ئیمه‌دا نه‌هاتووه. نه‌گه‌ر که‌شفیان ږاستبا نه‌بایه شتی وا دروست که‌ن که‌لکی ئوممه‌ت بگرئی، عیززی دین و دونیای پی مه‌حفوظ بی. خوزیا په‌کئی له‌وانه که‌ نه‌وه‌ی له (لوح المحفوظ) دا نووسراوه نه‌یخوږیتته‌وه، ته‌ماشای له‌وحه‌ی (گرامه‌فون)ی کردبا نه‌و حروفاتی به‌نووکی ده‌رزیه‌- علی وجه الطبیعه‌- تیای نووسراوه‌ چونی نه‌خوږیتته‌وه؟ به‌لئی شتی که‌ له‌ په‌رده‌ی غه‌یدا بی هه‌زار هه‌زار درو و ده‌له‌سه هه‌لته‌گرئی! ئیتر نه‌وه‌نده به‌سیه بو جه‌هاله‌تی ئوممه‌ت!

بوچی ته‌ماشای قورئان، مه‌له‌کووتی ئه‌رز و ئاسمان، موهمماتی نه‌کوان، ئاثاری ته‌بیعه‌ت و عوله‌مای ته‌بیعه‌ت ناکه‌ن؟ له‌ عالمی شه‌هادت مه‌حرووم بوون، نه‌گه‌یشتن به‌عالمی غه‌یب، دواي خه‌یالات که‌وتن، تاکوو له‌ پوروو که‌وتن، تا نه‌وان له‌ مه‌ساحه‌ی ئه‌رزى سمسى بوونه‌وه، نه‌جانب له‌ سایه‌ی عیلمی ته‌بیعه‌ت و کیمیا و هه‌نده‌سه نیستیلایان کرد، نه‌م ئه‌رزه واسیعه له‌ ئیمه‌ بووه قه‌پلکه‌ کونجی.

۲۹۱/۳

موه‌حیده‌کان ده‌بى عه‌زیزولنه‌فس بن!

که‌سى مووه‌حید بی، نه‌بى زوړ به‌رزو عه‌زیزولنه‌فس بی، غه‌یری خوداوه‌ندی نه‌نام که‌س له‌ ژووری خوی نه‌بینی که‌ بیه‌رستی. له‌و مه‌قامه‌ خوی له‌ ږیژه‌ی جبریل و سید الکونین حیساب بکا. حه‌ققه‌ن شیرک به‌ هه‌موو صوره‌تی بی، زیلله‌ته، ده‌نائه‌ته، خواریه:

له‌به‌ر ده‌ستی که‌سى گه‌ر ږانه‌وه‌ستى
نه‌وه‌ش په‌سمیکه‌ له‌ په‌سمى بوته‌په‌رستى

۲۹۸/۳

به دهنگی ناخوښی موسولمان بوو!

شه‌خسې له عوله‌مای نه‌صارا، له گهل عه‌للامه‌ی قوښه‌جی مودده‌یی موناژه‌ږه‌ی کرد، سبه‌ینی چووه‌ لای مه‌لا عه‌لی قوښه‌جی^(۱)، دیتی قورثانی نه‌خویند، مه‌لاش ده‌نگی زور ناخوښ بوو- عالیمه‌که‌ی مه‌سیحی گویی لبی ږاگرت، که مه‌لا له‌خویندوه، عالیمه‌که‌ی مه‌سیحی گوتی موسولمان نه‌بم، اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا رسول الله.

مه‌لا فهرمووی عه‌جایب؟ چهند ږوژه موناژه‌ږه نه‌که‌ی مولزهم نه‌بووی ئیستا چوڼ موسولمان بووی؟

گوتی مه‌لا به‌و ده‌نگی ناخوښ قورثانت نه‌خویند ته‌ئسیریکي غه‌ریبی لیکردم، زاناندم نه‌وه مه‌حض له ته‌ږه‌ف خوایه، ئیمانم هیتا. که‌سې گویی له‌و ثایه‌ته ږاگری (وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ)، وه مه‌قامی بزانی، نه‌زانی ئیره جتی قیرائه‌تی نوټرو ئیمانم و مه‌ئوموی و جومعه و خوتبه‌ نییه. ته‌فسیلاتی نه‌و نه‌حکامه‌ نه‌بی له ساحینی شریعت وه‌رگیری.

۳۰۰/۳

(۱) ناوی عه‌لانه‌دین عه‌لی کوری محمده‌د نه‌لقوښه‌جی سه‌مه‌رقه‌ندی (۹-۱۴۷۴ز) به، فه‌له‌کناس و ماتماتیکزان و شه‌رعزاتیکي حه‌نه‌فی بووه، له بنه‌ږه‌تدا خه‌لکي سه‌مه‌رقه‌ند بووه. به عه‌لی کوشجوښ ناسراوه. به داوه‌تیکي ږه‌سمی له‌لایه‌ن سولتان محمده‌دی فاتح ده‌چپته نه‌سته‌نبول و له مزگه‌وتی نایاصوفیا ده‌یسته‌وانه‌بیژ. له داهینانه‌کانی وینه‌ی مانگ، پیوه‌ری هیللی پانی نه‌سته‌نبول و دروستکردنی چهند ساعتیک. ناوبراو چهند به‌ره‌میکي گرنگی له‌بوری فه‌له‌ک و ماتماتیک له‌دوای حوی جنه‌یشتروه.

ته‌وانه حاشا ئوممه‌تی پیغه‌مبه‌ر نین، ئوممه‌تی ته‌شعهرین!

ده‌فعه‌یی وتم: سبه‌ینان که ئینسان هه‌ستا له‌ خه‌و، به‌ده‌نی گرانبوو، نه‌یده‌توانی هه‌ستی بۆ نویژ، مولاچه‌زی قووه‌تی ئیمان و گرانی خه‌و بکا، ته‌گه‌ر قووه‌تی ئیمان زیاد بی، گرانی خه‌و لانه‌دا. به‌ په‌حمه‌تی خوا شاد بی مه‌لا عیززه‌تی ئاموزام ته‌یگوت: هه‌موو سبه‌ینان که هه‌لده‌ستم که مولاچه‌زی ته‌و قسه‌ی تو ته‌که‌م، له‌سه‌ر به‌ده‌ن گرانی خۆم، به‌ سووکی هه‌لده‌ستم بۆ نویژ ته‌چم.

عه‌مه‌ل گه‌رچی داخیلی حه‌قیقه‌تی ئیمان نیه. ته‌مما لازمه‌تی. که‌سێ بلی ئیمانم به‌ خوا هه‌یه، چۆن ته‌بی سویتدی به‌ درۆ به‌ زات و سیفاتی خوا بخوا؟ به‌ سه‌ری ئاغای به‌ گۆڤی شیخی، نه‌توانی به‌ درۆ سویتد بخوا! کاکی ته‌شعهری چی ته‌فه‌رموئ؟ قوربان له‌ میصر تا کۆیه‌ دونیا ماله‌ مال له‌و نه‌وعه‌ ئیماندارانه. ته‌وانه حاشا ئوممه‌تی پیغه‌مبه‌ر نین، ئوممه‌تی ته‌شعهرین، موئمین، موئمنی به‌ گولله‌ی تفه‌نگ بکوژی، بلی که‌یفم له‌ لینگه‌ فرته‌نه‌ی دئ، ته‌بی ته‌وه چ ئیمانیک بی؟

شیدده‌ت و زه‌عفی ئیمان حه‌ق نیه ئینکار بکری، مه‌نبه‌عی ئیمان دلّه. دل که له‌ ئیمان پڕ بوو، له‌سه‌ر هه‌موو ته‌عزای غه‌له‌به‌ ته‌کا. ته‌فاوتی ئیمان به‌ ئایات و ته‌حادیس و ئاسار و ویجدانه‌ن سایته. هه‌رچه‌ن ته‌فرادی ئینسان که شه‌ریکن له‌ ماهیه‌تی ئینسانی، ته‌مما ته‌فاوتیان زۆره له‌ له‌وازی و مه‌ثائیری ئینسانی.

مه‌لا به نووکی قه‌له‌م ئه‌رز و ئاسمان تێک ئه‌دا، به‌لام ئیداره‌ی دوو پیرێژنی پێناکری!

ئه‌وانه‌ی شه‌پان نه‌دیبن، هه‌رچه‌ند به‌ شوجاعه‌تیش بن، که‌ واقیعه‌یان
دیت، ترس و ده‌هشمت غه‌له‌به‌یان لێ ئه‌کا. گه‌لێ سهر سه‌ی و شیخ
چوونه‌ پێش ڤووس، له‌ جیهه‌تی ڤه‌واندز، هه‌ر چه‌نده‌ بوو ته‌قه‌ی توپیان
گوێ لێبوو، شرقه‌ی دانا له‌ حینی ته‌قینه‌وه، ئیتر هه‌لێ په‌نا به‌خوا.
مامۆستا هه‌لمه‌یی چ نیه‌ تو ده‌لێنی ئه‌جه‌ل یه‌که‌ و دوو نیه‌، ئه‌گه‌ر
ئه‌جه‌لت نه‌هاتبێ قه‌یدی ناکا. نه‌خێر چ گوێی ئه‌داتی چاره‌سه‌ره.
خاسه‌ته‌ن بو‌ حه‌ڤبی ئه‌یامی ئێمه‌، ئالات و ئه‌ده‌واتی حه‌دیشه‌ و
مه‌هاره‌تی ئیستیعمالی، موقابه‌له‌ی شه‌ست تیر به‌ تفه‌نگه‌ شینکه‌ ناکرێ!
حوشتر و سه‌یاره‌ وه‌ بارگیر و ته‌یاره‌یان نه‌گوتیه‌! شیر و تیر و گورز و
گۆڤال که‌لک ناگرێ. ئه‌مڤۆ دوعا به‌ کارنایی، خوا، خۆت، عیلمی
حه‌ڤ، قانیدی چاک به‌ دیققه‌تی ته‌واو ئیداره‌ی عه‌سکه‌ر بکا. ئه‌وه‌ی به‌
ته‌مای مه‌لائیکه‌ت بێ قوربه‌سه‌ر و مال وێران نه‌بێ.
به‌لێ حه‌ڤب قووته‌تی ئه‌وێ، حیکمه‌تی ئه‌وێ، ته‌رتیبی ئه‌وێ، هه‌ر
که‌س مه‌وقیعی خۆی بدریژی به‌ گوێزه‌ی لیاقه‌ت کاری پێ بسپێردرێ.
که‌سێ ناشێ بکریته‌ بینباشی^(۱) به‌ هه‌زاران سه‌ر بێ کلاو نه‌بێ. مه‌لا
ئه‌توانی به‌ نووکی قه‌له‌م ئه‌رز و ئاسمان تێک دا، کوللی ئانی ئه‌و عاله‌مه
عه‌زیمه‌ بیاته‌ فه‌نا. عاله‌مێ میسلی ئه‌و عاله‌مه‌ بێتته‌ وجود، ئه‌مما ئیداره‌ی
دوو پیرێژنی پێ ناکرێ.

۳۱۰/۳

(۱) بینباش: ئه‌فسه‌ریکه‌ سه‌رپه‌رشتی هه‌زار سه‌رباز ده‌کات.

ئینسان له مه‌له‌ك چاكتره!

گهلئ جارم گوتیه ئینسانی ټیگه‌یشتوو و چاك له هه‌موو شت هه‌تتا له مه‌له‌ك چاكتره. ئه‌وانه نه‌فعی مه‌حزن، خیری موجه‌ږه‌دن. ئینسانی که‌ری به‌دږه‌وشت له هه‌موو شت خراپ‌تره، هه‌تتا له شه‌یتان. ئه‌وانه زه‌ره‌ری مه‌حزن، شه‌ږی موجه‌ږه‌دن. خوا ئه‌زانی ئه‌مږو به‌ناو مسولمان هه‌ن، بۆ مسولمانان له کافری حه‌ږبی به‌دترن، ته‌نها ناوه‌که‌ی هه‌یه مسولمانه، ئه‌وه‌ی تا‌عت و عیاده‌ت بی نییه‌تی. ئه‌وه‌ی گونا‌ه و عیسیان بی ئه‌یکا، باوه‌ږ نا‌که‌م هه‌چ کافری به‌د سیه‌ر له‌ناو قه‌ومی خۆی وا خراپ بی، که‌س خیری لی نایینی- وه‌ك مه‌سیحیان که‌فاره‌تی زنویشی نییه‌.

۳۱۷/۳

ته‌رکی قه‌واعید، دوا‌ی شاز ئه‌که‌وین!

سبحان الله ټی‌مه به‌ مندالی ته‌صریفی زنجانی ئه‌خو‌یتین، پیمان ئه‌لین: أبی یابی شاذه، شاذ خه‌رمی قاعیده‌ نا‌کا، له‌وه به‌ مندالی ټی‌ی نا‌گه‌ین، ناشکوری نه‌بی به‌ گه‌وره‌یش ټی‌ی نا‌گه‌ین! لای خو‌مان مه‌لایین! ته‌رکی هه‌موو قه‌واعید ئه‌که‌ین، دوا‌ی شواذ ئه‌که‌وین، بۆ هه‌موو شتی دین و دونیای ئیعتی‌ماد ئه‌ده‌ینه سه‌ر که‌ږامه‌ت، مع الاسف بی که‌شف و که‌ږامه‌ت ماین!

۳۱۹/۳

شیخۆکه و شه‌یتانۆکه!

تا ئیتستا چابوو هه‌ر نه‌یسه^(۱) خوا حائیل بوو ڤووێکمان له‌ خوا بوو، وه‌له‌و من زۆر له‌ مه‌سه‌ئولیه‌تی ڤۆزی جه‌زا نه‌ترسم. ئومێدی نه‌جات بوو، ئیتستا شیخۆکه و شه‌یتانۆکه جنۆکه بووینه حائیل له‌ به‌ینی ئیمه و خوا و ئیمه و دل. نه‌وه زۆر پیسه موجیی مه‌تروودی دونیا و ئاخیره‌ته.

۳۲۰/۳

ڤاڤردوو له‌بیر مه‌که‌ن!

له‌ زه‌مانی غه‌له‌به و قووه‌ت زۆریش، نه‌و حالی ماضی له‌ فکر مه‌که‌ن، دائیما یادی بکه‌ن. ئینسانی ئینسان بێ به‌ده‌ئه‌صل و به‌د نیهاد نه‌بێ، نه‌ییامی فه‌قر و فاقه‌و زیله‌له‌ت و مه‌سه‌که‌نه‌تی له‌ فیکر ناچێ، تا‌کو له‌ حیفزی حال و ئیستیقبال غافل نه‌بێ، له‌ قه‌حط و غه‌لای سه‌نه‌ی ۱۳۳۶ی هه‌جری گه‌لێ که‌س سوآلیان نه‌کرد له‌به‌ر ده‌رکان نه‌خولانه‌وه گویچکه نانیکیان دا‌بانی هه‌زار دو‌عیان نه‌کرد، به‌ سه‌د حال تا قورتار بوون. دواین دیتمانه‌وه نه‌و ڤاڤردووانه‌یان له‌ فکر نه‌ما‌بوو، ده‌عیه‌و فیزیکی تر شیوی ساواریان نه‌ده‌خوارد، که‌ی نه‌و ڤیاوانه‌ سوآلیان کردووه، بۆ چینه‌که نانی گه‌راون؟

ئومه‌می ئیسلامیه‌ خاسه‌ته‌ن قه‌ومی کورد له‌به‌ر بێ ته‌زه‌ککوری ماضی، له‌ سه‌عاده‌تی ئیستیقبال مه‌ه‌روون بووین.

۳۲۲/۳

(۱) هه‌ر نه‌یسه، نه‌یسه‌ په‌یشتیکی تورکیه‌ واته‌ به‌ هه‌ر حال.

ته‌قوا!

له هەر کار و سنه‌تې هه‌بې، ته‌گەر ئینسان تیا یا نه‌بې به ساحېی فکر و به‌سپه‌ت، ته‌ږه‌ققی ناکا، ناقیس ته‌میتې. هه‌تا مه‌لا ته‌گەر چاوی له نووسراوه‌ بې، خۆی نه‌یسته ساحېی قووه‌ی نه‌زه‌ږی و ئیستینباتی. له زۆر جې داده‌میتې، له‌سەر دهرس فه‌قی سوئالیکی لیک، ته‌گەر له قوونه فه‌یدی حاشیه‌دا نه‌یینې، ناتوانې له به‌سپه‌تی خۆی جوابی داته‌وه. بۆیه موقه‌للید هه‌رچه‌ند زۆر مه‌لا بې، ته‌نواعی عولوم بزانی، ناگه‌ به‌ فه‌قیه‌ ته‌گەر هه‌موو شت له ته‌ږه‌ف خوا به‌ مسولمانان بگوتړی، وه‌ك جو له‌كه‌كان بې به‌سپه‌ت و فکر ته‌بې. جه‌نابی حه‌ق^(۱) قاعیده‌ بۆ مسولمانان دانه‌نې، به‌ واسیته‌ی وی به‌یانکا، به‌ ته‌هلی فکر و نه‌زه‌ږی صائب به‌ حه‌قایق و ده‌قایقی ئومور بگه‌ن. ئه‌و ئوموره‌ چ دینی، چ دنیه‌وی، چ عیلمی، چ عه‌مه‌لی، چ هه‌ږبی چ سیلمی، چ فه‌ردی، چ ئیجتماعی، ته‌وه‌ش چییه؟ ته‌قوا به‌! خۆپاراسته‌ له مه‌یلی فه‌ساد!

۳۲۴/۳

بڼ دینی ئیمه‌ بۆ ته‌وان باشه‌!

سه‌وادى ته‌عزهم مه‌یلی لادینی ته‌که‌ن، تا مه‌عاریف زیاد ته‌کا، دین که‌م ته‌کا! پیره‌ژنې جووله‌که‌ ده‌ هه‌زار لیره‌ ته‌دا بۆ بینای مه‌کته‌بې، یه‌ك شه‌خس چارسه‌د هه‌زار لیره‌ ته‌دا مه‌وقیعی دروست ته‌کا بۆ لاوانی مه‌سیحی. ته‌وان ته‌زان بڼ دینی ئیمه‌ بۆ ته‌وان باشه‌! أما فی الحقیقه‌ بڼ دینی بۆ مسولمانان خراپه‌!

دینی ئیسلام جه‌اتای حه‌قیقه‌ بۆ هه‌یکه‌لی ئیجتماعی، به‌و شه‌رته‌ دینه‌ به‌راستییه‌که‌ی که‌ پتغه‌مبه‌ر و یارانې نیزیکی له‌سهری بووین، بکړی!

(۱) جه‌نابی حه‌ق مه‌به‌ست لئی خودایه‌.

دینی خه‌فیف و نه‌شاط و عه‌مه‌له! عه‌مه‌لی چاک و بگونجی، بۆ سه‌لاحی
دو‌نیا و قیامه‌ت! دینی بی بوغز و قین و حیق‌د و حه‌سه‌د و غه‌ش و
خیا‌نه‌ته! دینی حو‌ب و وه‌لا و ته‌فره‌قه‌یه!

۳۳۰/۳

سه‌ردابی سامه‌را و مه‌هدی!

ئه‌م‌رۆ ناشکوری نه‌بی کوا غه‌نیمه‌ت؟ هه‌ر سه‌ر و مال و مولکی
مسولمانانه به تالان ئه‌روا! ئه‌وه سه‌یره ئیمامیه ئه‌یکه‌ن به شه‌ش ته‌قسیم،
سه‌همی خواو سه‌همی پێغه‌مبه‌ر و سه‌همی زه‌ویلقوربا، ئه‌دریته ئیمامی
قائیمقامی ره‌سوول! سییه‌که‌ی تریش بۆ ئه‌یتام و مه‌ساکین و ئیبنی سه‌بیل
و ئالی مو‌حه‌مه‌د! (بناء علی هذا) سێ سه‌همی ئیمام پاش غه‌بییه‌تی
ئیمامی دوا‌زده‌مین وه‌ک سه‌ییدی ئالووسی ئه‌فه‌رموئ ئه‌بی له سه‌ردابی
سامه‌را دا‌بن‌درئ، تا ته‌شریفی مو‌شه‌ره‌ره‌فی له بیر دیته‌ ده‌ر!

ئه‌گه‌ر وایان کردبێ ئیمامی مونته‌زه‌ره‌ مالی بۆ کۆبۆته‌وه ئه‌توانی
حه‌رپی پێ له‌ گه‌ل ئه‌وروپا بکا! وایانم جه‌غه‌رییه غه‌نیمه‌ت عام ئه‌که‌ن،
هه‌رچی به‌ده‌ست که‌وئ، به‌ هه‌رپ یا به‌ که‌سابه‌ت، ئه‌و خوموسه^(۱)
ئه‌درئ به‌ وه‌کیلی ئیمامی غائیبی مونته‌زه‌ره‌ (عجل الله فرجه).

۵/۴

هه‌زاری بۆ ئیمه‌ چوار هه‌زاریش ببه‌ بۆ حه‌ج!

ئه‌و سه‌له‌ی له‌ به‌غدا بووم (۱۹۲۳)ی میلادی، شه‌خسێ حاجی عه‌لی
ناو، له‌ ئه‌بنای جه‌غه‌ری ئه‌یگوت پار چوومه‌ لای مو‌جته‌هید، رو‌خسه‌تم
لی‌خواست بۆ حه‌ج، وتی چه‌ند ئه‌به‌ی بۆ مه‌سه‌ره‌ف؟
وتم پێنج هه‌زار رو‌پیه.
وتی: هه‌زاری بۆ ئیمه‌ چوار هه‌زاریش بیه‌ بۆ حه‌ج.

(۱) خوموس: پێنج یه‌ک

له نه‌شهی قسه‌یدا به ده‌رئه‌که‌وت ئومیدی قیامه‌تی به هزاره‌زاره‌پیه‌که زیاتر بوو له چواره‌زاره‌که! ته‌ئویلی غه‌نیمه‌ت له ئیبن عه‌بیاس نه‌قل نه‌که‌ن، حه‌تتا ئیمامی عومه‌ر پیتی ئه‌فه‌رموو ئه‌گه‌ر له‌به‌ر ئه‌و ته‌ئویله‌ نه‌بایه ئه‌مک‌ردی به‌والی.

هه‌زاره‌زاره‌پیزوانی خوا له ئیمامی عومه‌ر چه‌ند زانا و تیگه‌یشتوو بووه! له سایه‌ی ئیبن عه‌بیاس عوله‌مای جه‌غفیری شاهانه‌ ئه‌ژین! مه‌لای سوننی علی الاکثر ئه‌وا له برسان ئه‌نالن.

٦/٤

شیخ نيعمه و مه‌لا محهمه‌دی دیره‌پرووشه!

حیکایه‌تیکم بیست له عالیمن شه‌هیر سه‌ماح‌ت مه‌ئاب مه‌لا نه‌بویه‌که‌ر ئه‌فه‌ندی هه‌ولتیری —خودا ده‌وامی بدا— ئه‌یفه‌رموو: شیخ نيعمه مه‌لایین بوو له خانه‌دانی شیخ قادری سنه‌یی، شاریحی ته‌هذیب، معاشیکیان بۆ ته‌خصیص کردبوو، معاشه‌که‌ی حه‌واله‌ی سندووقی هه‌ولتیر کرابوو. پڕۆژێ له‌گه‌ل جه‌معێ لام بوون، به‌کێ له‌وان مه‌لا محهمه‌دی دیره‌پرووشه‌ بوو، له‌و ئه‌سنایه‌دا قسه‌ له‌ مه‌سه‌له‌ی شه‌رع کرا، ئیجابی کرد کتیبیان هینا، شیخ نيعمه به‌ مه‌لای دیره‌پرووشه‌ی وت:

تۆ فه‌هره‌ستی جیگایه‌که‌ بدۆزه‌وه، ئه‌مما بیده‌ره‌ من بیخوێتمه‌وه.

مه‌لای دیره‌پرووشه‌ له‌ شه‌رع زۆر شاره‌زا بوو، ئه‌مما قووه‌ی عیلمی نه‌بوو، ئه‌غله‌ب عیباره‌تی ناموافق ئه‌خوێتده‌وه، ته‌بیعی ئه‌و قسه‌ له‌ دلی دیره‌پرووشه‌یی گران هات! دوایی به‌المناسه‌به‌ عه‌رزی شیخی کرد معاشه‌که‌ت چه‌نده‌؟

وتی سێ سه‌د قه‌رووشه‌.

مه‌لا وتی سبحان الله پڕۆژێ جه‌ننه‌ت مه‌کانی سولتان عه‌بدوله‌عزیز خانی عوسمانی یی له‌ناو کشت‌وکێل چاوی به‌ که‌رێ گه‌روێ و بریندار نه‌که‌وێ، ئه‌لێ ئه‌وه‌ چییه‌؟

عه‌رزی نه‌که‌ن ئه‌وه‌ که‌ره‌ که‌لکی لێ به‌راوه‌، ساحیی به‌ره‌له‌لای کردیه‌.

سولتان زگی پێ ئه‌سووتی. ئه‌مر ئه‌کا سێ سه‌د قه‌رووش معاشی بۆ

نه‌برېته‌وه، تا نه‌مرئ پټی به‌خپو که‌ن! پاشان مه‌لایه‌کانی ئیسلام به‌دل
دوعایان نه‌کرد که‌ره‌که‌بمرئ به‌لکو معاشه‌که‌ی به‌سه‌ر معاشی
مه‌لایه‌کان داره‌به‌ش کرئ!

فهرمووی: شیخ نیعمه به‌مه‌خجولوی ته‌شریفی هه‌ستا ږویی.
ئیر بزنان حالی مه‌لایانی سوننی چونه! نه‌وئ ږوئ و ابو نه‌مړو نه‌بئ
کوو بئ؟

٦/٤

له زه‌مانئ بېده‌سه‌لاتی دوعا قبول ئه‌بئ!

ئه‌بئ ئینسان ته‌ماشای موعامه‌له‌ی جه‌نابی حق کا، کاری خوا
دهرباره‌ی عیاد به‌لکو حه‌یوانات به‌وه‌قتی زوعف و قووه‌ت نه‌گورئ.
ږوئ به‌ته‌یروکه (طیراً أبابیل) موحافه‌زه‌ی به‌یتی نه‌کرد. ږوئ به
مه‌نجه‌نق دیواری به‌یتیان نه‌پوخاند، به‌جواب نه‌ده‌هات! له ږوئ به‌در
نه‌وه‌ی کردی کردی، له‌حه‌رپی ئوحد وانه‌بوو!

نه‌وئ ږوئ مسولمانان به‌قووه‌ت بوون! له زه‌مانئ بئ ده‌سه‌لاتی
دوعا قبول ئه‌بئ، پاش نه‌وه‌ی مسولمان له‌سئ سه‌د ملیون ته‌جاوزیان
کرد، خوا به‌دوعا ئیشیان بو ناکا! مریشک و سائیری ته‌یری تر چوون
موسه‌خهر نه‌کا بو به‌خپوکردنی فهرخه‌یان، که‌په‌ره‌وازه‌ بوون چوون له
خو‌یان نه‌که‌نه‌وه؟ فهرخه‌ی ئینسان به‌دوو سال به‌سه‌ر پئ نه‌که‌وئ،
فهرخه‌ی چار پایان به‌چاره‌گیک! نه‌و موعینی هه‌یه، نه‌م نا! ئیر واجبه
ئینسان مولاچه‌زه‌ کار بئ! خوا نه‌کاته‌ حائیل له‌به‌ینی خو و قه‌لبی.

٨/٤

فسوس پاله‌وان!

گه‌لئ که‌س به‌لاف و گه‌زاف و نه‌شخولوم خوی به‌پوسته‌می
داستان نه‌نوئتی، نه‌مما له‌هه‌نگامی موصاده‌مه‌له‌فسوس پاله‌وان پووچتر
ده‌رده‌چی!

٩/٤

درؤزن خه‌ونیشی درؤیه!

دیومه ئینسانی عادی خه‌ونی دیوه بۆمی گټرايته‌وه ته‌بقه‌ن ده‌رچوه‌ه!
 بلئی ئینسانی درؤزن خه‌ونیشی درؤیه! شیخ ئه‌بو‌علی ئه‌فه‌رموی: عه‌دم
 کردیه به‌ خه‌یالیش درؤ نه‌که‌م، تا‌کو خه‌ونیشم راست بی!
 ده‌ک به‌لا له‌ درؤیان دا، خه‌ون و یه‌قزه‌ت تیک ئه‌دا! ۱۰/۴

حه‌رپی چه‌نه‌ قه‌لعه^(۱)!

شه‌خسئ کۆبی له‌ هه‌رپی چه‌نا قه‌لعه‌ی هاته‌وه، باس و خواسی
 هه‌رپی ئه‌ گټراوه، وتی: جارئ قوماندانی ئیمه‌ ئه‌مری کرد بچن بۆ
 مه‌وقیعئ گرده‌لۆکه‌یین بووه، ئیمه‌ چوین نێزیک بوو بیگه‌یین، غایه‌ت به‌
 شیدده‌ت ئه‌مری په‌جعه‌تی دا. گه‌راینه‌وه چه‌ند ختوه‌یین پاش چه‌ند
 ختوه‌یین مه‌وقیعه‌که‌ شق بوو، ئه‌گه‌ر ئیمه‌ له‌سه‌ری باین، هه‌لا هه‌لا
 ئه‌بووین. تو مه‌زانه‌ دوشمن لوغمی لی دانابوو، به‌ باروود و ساچه‌مه
 ناخین بووین، که‌ ئیمه‌ نێزیکي بووینه‌وه، ئاگری دا، قوماندان حیسی
 ئه‌کا، ئه‌مری په‌جعه‌ت ئه‌دا.

۱۱/۴

مسولمان چه‌ن بی گوی بوون و چیان به‌سه‌ر هات؟!

سبحان الله‌ مسولمان چه‌ن بی گوی بوون و چیان به‌سه‌ر هات!
 حالاش له‌ موناژه‌ه‌یان دانه‌ناوه! هه‌تا له‌ دوو سئ سالانه‌ حکومه‌تی

(۱) شه‌رێکی گه‌وره‌ بووه، به‌ریتانیه‌کان به‌ هاوکاری ولاتانی هاوپه‌یمان به‌ نیازی
 گرتنی نیسته‌نبول له‌ سالی ۱۹۱۵ز هێرشێکی گه‌وره‌یان هێنا سه‌ر ده‌وله‌تی عوسمانی و
 له‌ هێرشه‌دا زیاتر له‌ ۵۵ هه‌زار له‌ سه‌ربازانی هاوپه‌یمان کۆژران و به‌ سه‌دان
 هه‌زاریش له‌ هه‌ردوو لا برینداربوون.

مه راکیش له بهر موناژه عه ی خو به خو یی، که و ته ژیر حیمایه ی فېره نسا،
نیستیقلالیه تیان نه ما!

۱۱/۴

له بهر ږه قابه تی خو یان نه با، بسته عاردی به ده ست مسولمانانوه نه ده ما!

مع الاسف رسولمانان گه لې له نوممه می دی خراپتر بوون، نه ک له
حق دوشمنی دین، له حق خوشیان! تا کو هه موویان مالیان و یران بوو.
پاش وه قه عه ی جهنگیز^(۱) و هولاکو^(۲) له سایه ی ده وله تی عوسمانی،
مسولمان زیندوو بوونه وه، نه وروپایان له رزاند. گه لې دوه لی نیسلامی و
مه سیحیان تیکدا، مولکیان زور واسع کرد. ناخیری له بهر ته مه عی نیستیا
و بی سیاسه تی مه لایان له گه ل ده وله تی یران به گز یه کا چوون. جه رب
دریژه ی دایج، به ینه به ینه صولحیان نه بوو، زوو به زوو تیک نه چوونه وه،
شهربان نه کرده وه! تا کو ته ږه فین بی هیز بوون. ده وله تی عوسمانی
ناگای له نه وروپای نه ما، نه وروپا خو ی خبر کرده وه، مه حکم بوو،
عاقیبه ت ناسیایان نیستیا کرد! له بهر ږه قابه تی خو یان نه با، بسته عاردی به
ده ست رسولمانانوه نه ده ما!

۱۲/۴

شهیتان عاجز و مه خجول و مه لولوله!

نه من نالیم شهیتان کوژراوه، نه ما له عه سره، له جهنگ جه هلی

(۱) جهنگیز خان (۱۱۶۵-۱۲۲۷ز)، دامه زریته ر و نیمپراتوری نیمپراتوریه تی مه غزلیه،
که به مه زترین نیمپراتوریه تی له میژوو داده نرئ، که سیکي خو پتر ژ بووه و زور
خه لکی رسولمانی کوشتووه و تاوانی مه زنی به رامبه ر کردوون.
(۲) هولاکو خان کوری نیمپراتر تولوی کوری نیمپراتور جهنگیز خانه (۱۲۱۷-
۱۲۶۵ز) فەرمانږه وایه کی مه غزلی بووه و زوږبه ی زوری ولاتانی باشووری روژناوای
ناسیای داگیر کردووه، له سالی ۱۲۵۸ به غدا ی داگیر کردووه.

تەریقه‌ت و مه‌هه‌ره‌ی سیاسه‌ت، مه‌رگی خۆی به‌ ئاوات نه‌خوازئ. له‌ سه‌فاله‌ت و سه‌فاهه‌تی نه‌وان مه‌خجوو له، له‌ مه‌کر و که‌یدی نه‌مان مه‌لووله، عاجزه، نایانگانه‌ی. وه‌ک کوردی نه‌لئ: سه‌د فرتی به‌ فرتیکمان. ږه‌نگه‌ ئینسانئ وه‌ک مۆسۆلینی که‌ بیینی هه‌زار چه‌مه‌لۆک له‌ خۆی بکا و بلئ: ده‌ک عه‌مرت نه‌میئ لای خۆت تۆش ئییلیسی!

/٤

١٥

ئهو زولمی ئیستا نه‌کرئ له‌ ئه‌ییامی فه‌راعینان نه‌بووه!

ئیلاهی به‌ فه‌ریادی مه‌زلومان بگه‌ی! زه‌ږه‌یین له‌م عاصیانه‌ی ئه‌ییامی ئیمه‌ بده‌ی! مه‌زلووم و زالم هه‌ر یه‌ک به‌ حه‌قی خۆیان بگه‌ن! (وَكُلُّ کَانُوا ظَالِمِينَ) باریا! ئیلاها! خۆت نه‌زانئ ئهو زولمی ئیستا نه‌کرئ له‌ ئه‌ییامی فه‌راعینان نه‌بووه! فه‌للاحی بئ ده‌سه‌لات به‌ سه‌د خویئیی جگه‌ر ده‌غل و دانئ خۆی به‌ناو دیتی ئه‌یکا به‌ خه‌رمان، که‌سه‌ی له‌ کافر خراپه‌تر که‌ریته‌کی لئ ده‌دا ئه‌یسووتیئ، مالی هه‌زار که‌س ویران نه‌کا! چه‌ند ساله‌ ئهو حاله‌ ده‌وام نه‌کا! ږه‌بیئ! ئیلاهی! ږه‌حمئ به‌ زوعه‌فا بکه‌! خۆت مدبر الاموری! نه‌زانئ ئه‌توانئ به‌ ئاسانی ئهو نه‌وعه‌ که‌سانه‌ له‌ کۆل که‌یه‌وه!

یه‌ک دوو ساله‌ حوککامی ئینگلیزی له‌ ولاتی ئیمه‌ بوون، که‌س که‌سه‌ی نه‌کوشت، خه‌رمان و پاوان و خانوو نه‌سووتا، هه‌تا له‌ بیتوین به‌ سه‌لامه‌ت ده‌رچوو، گیسکئ نه‌دزرا، دیوارئ نه‌به‌ردرا، ږیئ نه‌گیرا! که‌ نه‌وان ږویشن ئاگری فیتنه‌ هه‌لایسا، دونیا تیکچوو، بووه‌ هه‌ره‌ج و مه‌ره‌ج، توخوا مسۆلمانی وایه‌؟ موئمین نه‌بئ وایئ؟ خوداوه‌ندا! ږه‌ئیی ئه‌عتقادباتی ئه‌مانه، له‌ گه‌ل ئهو ناموئمینانه، هه‌شر کرئ!

مه‌عه‌ری نه‌لئ:

واذا تساوت في القبح أفعالنا
فمن التقي؟ وأي هذا الاشرار^(۱)؟

هایه ووا! ته ساوی چی؟ قه بایحی مسولمانان له میزانی ته ساوی
دهرچووا! ۱۸/۴

کارت پیک بی، نامووست له ژیر پښ دانئ!

سیاسیونی غه رب ئه لښ: کارت پیک بی، بۆ نه یلی مه رام، شه ره ف و
ویقار و دؤستی عه هد و په یام و نامووس، له ژیر پښ دانئ!
۱۹/۴

فه رهنګ به توپی سه حرا و لالو به توپه قیرینه!

به زه فه ری به در مه فیریښ! عاده ته ن خاریقہ یښ بوو هات و چووا!
القوة القوة مادی و معنه وی، ثالات و ئه ده واتی حه رب له گه ل
مه هاره تی ئیستیعمالی ثالات و ئه ده واتی حه رب له گه ل مه هاره تی
ئیستیعمال. وه ئیللا ثاله ت و ئه ده وات به قووه ت حیساب نییه! وه کی
توپی که لله، بۆ خوی شه ر ناکا! وای له جه هلی مسولمانان به ثایاتی
قورښان به ثایاتی ئه کوان!

قووه ت به گویره ی زه مان ئه گوړئ! له زه مانی سه عاده ت با تیر
بووین، له زه مانی ئه سه له حه ی ناریه، تیر له کلکی ته شی ته شیرپسان له
تیروکی نانکه ران بښ قیمه تره! تیرو که وانه له گه ل شه ستیر چی پښ
ئه کرئ؟ مسولمانان حه ربی به تیر و شیر و ډمیان کرده سوننه تی نه به وی.
جنود و له شکری ئیسلامیان به و سوننه ته موقه یه د کرد، به سه ته وه.

(۱) له راستیدا شیعه که ی مه عه ری به م جوره یه:

وإذا تساوى، في القبيح، فَعَالُنَا، فَمِنْ التَّقِي، وَأَيْنَا الْكَفَّار؟

فهره ننگ به تۆپی سه حراپی به قه نایلی ته یاره، لالو به تۆپه قیرینه ی
شرینی موقابه له ی ته کړد! نه وان به سه یاره و ته یاره و شه مه ندوفر و
پاپور و سه فینه ی هه وایی نه قلیاتیان ته کړد، مامم به که ری شین و
حوشتری ناهه موار... اشهد بالله دینی ئیسلام مانعی ته عالی و به رزبوونی
نییه! نه ماما گه لی له ږوئه ساکان بوونه مانعی ته ره ققی به رزی، به لکو
سه به یی ته دهنی و ژیر که وتن!

نه گهر نه وانه به هوش بان، مه قسه دیان حیفری نه بزنی ئیسلام بایه، نه با
ته رغیبی مسولمانان بدهن بو ئیختیراعی ته سلیحه ی چاکتر له ته سلیحه ی
فهره ننگ.

۲۰/۴

میلله ت دهوله مه ند نه بی هیچی پښ ناکړئ!

بو چه رب، مال له نه عزمی قیویه، هه موو قووه ت لایه که، مال
لایه که! چ پارچه نه رزاق، چ نه لیسه. نه گهر میلله ت دهوله مه ند و
جه وادی فی سبیل الله نه بی، هیچی پښ ناکړئ! خصوصه ن له م
عه سرانه دا، چه رب زور گران بووه، ته چه مولی قووه تی فوق الغایه ی
ته وئ! نه توانم بلیم هه موو مه ساریفی حروبی زه مانی ریساله ت په نا ناگاهه
قیمه تی زه ږړه و نیوه ی تاقمیککی چه ربی ئیستا! ته داره کی نه و ته سباب و
موهیماتی چه ربیه به قهومی ده رویش و سؤفی و سه له فی و زاهید،
تارک الدنیا، به رمال به کول، چاو به کل، سیواک له بهر پشت، پیش
دریژ، سمیر هه لپا چراو، ده رده دار، له ږی لاواز، چوڼ نه کړئ؟
قهومی نه مړو به ناداب و په وشتی هه زار و سیسه د و په نجا و پینج
سال زیاتر موقه ییه د بن، نه مړو هه نگاو بو کینه ده ری نه هاون؟

۲۲/۴

برایه تی له ته نی جار جاروکه سستره!

هه موو دونیا، ارض السلام، دار الایمان، خو به خوی تیک نه نگژین،

خوین پڑان، یه غما گه ری، ته کفیری یه کدی، عه داوه تی ته به دی مع
الاسف هه مووی له بهر بی ئیسلامه تی تیک چوو. ڤایسته ی ئوخووه تی
نیمان ته ڤو له ته نی جار جارۆ که سستره، ئیعتیادی مسولمانان به قهول
و قهراری ته جانیب به قوه وتره.

له ته واخیری حه ڤبی عمومی، زاتی ته حمده نه زمی ناو، قوماندانی
تابووری نیشانچی به گریانوه به منی وت: ئیمه خرابین، چ ته لمان چ
ئینگلیز، ته لمان غالب بی به دۆستایه تی ته مانخوا، ئینگلیز به سه رکه وی به
دوشمنایه تی ته مانخوا!

۳۱/۴

ئه وه نهوعه مه لایانه زۆر که من!

چه ند موخلیسی ته و زاتانه م، شتیکی که به ته وای نه یزانن، به ره مووم
نایزانین. به لام ته وه نهوعه مه لایانه زۆر که من! به لی ته وانه په ترۆسی ناسک
و ته مسالی وین که ئاگری حه ڤبی سه لیبیان هه لکرد! ته صویری
حه زه ته خیرالخلاقیان، به صوره تی ته فسق الانام کرد! ده لین په ترۆس
و ته مسالی وی له مولوک و ڤوته سایی سیاسیون، که کرانه ئومه ڤا،
عه هدیان کرد و عه دیان شکاند! ته وانه له میژه له نه وروپا په یدابووین،
فکریان، مه حوی دینی ئیسلامه! له ته هیجی ته فکار (اناء اللیل و اطراف
النهار) سه عی ته که من کل الوجوه - خه ریکن بۆ هه لگرتنی مه ناسیر و
مه فاخیری دینی (خاتم الانبیاء)! یه عنی بۆ مه حوی شه ڤه فی به شه رییه ت!
مسولمانان خۆ به خۆیی خه ریک بوون، جسمانی و ڤوحانی، به گزیه کا
چوون، ئاگیان له که یدی دوشمن نه ما، تا سه رنگون بوون! ته لشان کان
کما کان! ناشکوری نه بی مه لایانی سوننی له بهر شه ڤی موعته زیلان
ئاگیان له شه ڤی ڤوته سایی مه سیحی و ئیسرا ئیلی نه ماوه، یا نییه..
مه رحووم شه ریف حوسین بن عه لی، ته و موعاه ده داتی ئینگلیز و
خوله فا له گه لیان کردبوو، پاش عه ده شکاندنیان، نه شری کرد به جه رائید
و فه رمووی:

نه مزانی ته وانه وا بی عه ده و په یمان و وه فان.

من وتم: سبحان الله شریفی موخته‌رم هه‌روه‌ك له سیاسه‌ت غافل بووه، دیاره له قورئانیش غافل بووه! خوا شاهیده‌ته‌وانه ئیمان و عه‌دیان نییه!

سه‌یری‌ته‌وه سه‌یره له‌سه‌ر ته‌وه‌موو بێ شه‌په‌فیه که شه‌رق و غه‌رب ته‌یزانی: ئیستا سویند به شه‌په‌ف ته‌خۆن. سبحان الله له‌وه‌ قورئانه! قسه‌ لیره له‌ ته‌ئیمه‌ی کوفره، موناژه‌عه‌ی ته‌ئیمه‌ی ئیمه له‌ یه‌مینێ کافر بێ جینه! حه‌ق و ابو وه‌موو مسو‌لمانان موقابه‌له‌یان بکه‌ن! وه‌ حه‌تا ته‌ورۆ با وجودی زوعفی مسو‌لمانان، ته‌گه‌ر به‌ عمو‌می ئیتفاق بکه‌ن، ته‌وه‌ ته‌ئیمه‌ی کوفر ته‌گه‌رپه‌ته‌وه، ناتوان ته‌عن له‌ دین بده‌ن، ته‌وه‌نده‌ بێ مروه‌تی له‌ حه‌ق نیسلا‌م بکه‌ن! به‌لام ته‌مه مه‌حاله! ئیستا سه‌وادێ ته‌عزه‌م له‌ مسو‌لمانانی تازه (ره‌سیده). ته‌وانه‌ یان له‌ قه‌وم و ئابائو ته‌جدادی خۆیان خۆشر ته‌وئ! مو‌حیبه‌ت و لایه‌نی ته‌وان، سه‌رزاره‌کیه! ه‌ی ئیمه له‌ عومقی ده‌له، پر به‌ ده‌له!

۳۹/۴

**به‌ دوو په‌که‌ته‌ی نو‌یژی کلۆر، هه‌زار نازو نووز له‌سه‌ر
خوا ته‌که‌ن!**

سبحان الله العظيم، قورئان و ئامالی مسو‌لمانان زۆر لیک دوورن! به‌ دوو په‌که‌ته‌ی نو‌یژی کلۆر، هه‌زار ناز و نووز له‌سه‌ر خوا ته‌که‌ن، ته‌بێ به‌ شه‌ریک و ئامری خوا، عه‌هد و میساق له‌گه‌ل قاتیل و ږنگه‌ر و زالمه‌ن و غه‌دداران ته‌که‌ن! بێ وان، نه‌چه به‌هه‌شت! یه‌عنی به‌ قه‌عه‌ی بیانه‌نه‌ جه‌ننه‌ت! حاشا عه‌هدی وان لای خوا و په‌سو‌لی خوا ئیعتیازی نییه!

له‌ سالی ۱۹۱۹ میلادی، ته‌ووه‌ل نو‌یژی جه‌زنی زه‌مانی ئیستیلای ئینگلیزمان کرد، که له‌ میحراب هاتمه‌ ده‌ر به‌زه‌ییم به‌ خۆمان داها‌ت، گریان غه‌له‌به‌ی لیکردم و وتم: ته‌وا نه‌مردین نو‌یژی جووله‌کانیمان کرد! ته‌وانه‌ی ئاگایان لیبو ته‌وانیش گریان. حه‌ق‌قه‌ن عیاده‌تی زه‌مانی نیستیقلالیه‌ت و زه‌مانی ژێرده‌ستی فه‌رقیان زۆره! وه‌ دینی ئیسلام به‌

زیلله ت ناژێ یا عه زیز و یا قه وی! عیززه تی! قووه تی!

٤٣/٤

حوبی ژن!

فی الحقیقه، حوبی ژن مانعێ به قووه ته له قبولی دین! ههتتا ئه مرۆ گه لێ له عوقه لای ئه جانب، قه لبه ن مه یلی ئیسلامه تیان هه یه، ئاره زوو ئه که ن موسلمان ببن، ژنه کانیان مومانه عه ت ئه که ن. چونکی سه به ب به بێ موبالاتی موسلمانان له گه ل ژن، وه بێ حورمه تیان، پوئه سای دینیان وا تیگه یاندوونه، ئه و به دکارییه، موخته زای دینی ئیسلامه! خاسه ته ن ته عه دودی زه وجات له گه ل بێ عه داله تی، ژنانی ئه جانبی زۆر موته نه فیر کردیه له دینی ئیسلام!

٤٤/٤

نووری خوا به عقلی ئیوه ناکوژیته وه!

عه قلی ئه ووه ل نژیکتر نییه له مه قامی ربوبیه ت! له بوتی تا شه رایی له داری هیشک! ئه وانه ی بحائن عه رد ئه کۆلن، بۆ ئاساری رابردووان له (خه ریه زاری) بابل و هیند و سائیره، به عزه له وحه یه کیان به ده ست که و ته ووه، ئه وه ی لێی نوو س را بوو لێکیان داوه ته وه. له گه ل ئه قوالی مه سیحیان، چ فره قیکی نییه! ئیلی به ته بدیلی ئه سما نه بی! ئه وان ئه لێن بوزا، بابلو، ئه مان ئه لێن مه سیح!

ئه و پوئه سایانه، قه صد ئه که ن نووری خوا، حوججه ت و ده لیلی وه حدانیه تی ئیلاهی، قورئانی عه زیم، نوبوه تی خاتم الانبیاء، بکوژیتنه وه! منیش غه رزیان ئه که م زاته ن تا عه قل نه کوژیتنه وه، بێ هیزی نه که ن، ناتوانن ئه و خورافاتانه ئیزهار بکه ن. که عه قلیان چاره کرد، ئه و جا ئه وی ئاره زوو بکه ن به سووک و ئاسانی به ده ماغیانه وه ئه چه سپێن! مولا حه ده، جه هله ی سۆفیه ی ئیمه، پاپیوون، سه عی به لیغ ئه که ن بۆ ئیزاله ی عه قل!

سؤفیه‌ی ټیمه نه‌لین: عقل هیچ نییه، که شف حساب‌ه. نه‌شاعیره‌ش له به‌عزۍ مه‌قام زوړ ټیپانه‌ی عقل نه‌که‌ن، نه‌مما له گه‌له‌ک جی ټیعیتمادی نه‌ده‌نه‌سهر! قومۍ ټیفراتیان کردیه ټیعیتمار هر به عقل نه‌که‌ن و نه‌لین: ټیحتیاجی به نبووت نییه! موخته‌زیلش له‌گه‌ل نه‌م گروهه که‌می مونس‌به‌یان هه‌یه، نه‌مما نالین موغنیه له نبووت!

نه‌مما نه‌من زوړ موته‌عجیب له عقل، زوو تابعی مه‌یل نه‌بی. ته‌ماشه نه‌که‌ی به‌و قووته‌ی خوی، له‌علیه‌ خوی، له‌مه‌حوو نابوودی خوی نه‌دوۍ، (فعلی هذا) ټیعیتماد له‌سهر عقل بالکلیه، خطاً! نه‌بی ته‌وفیقی بکه‌ی له‌گه‌ل شهرعی ص‌حیح. عقلی چاک شهرعی پاک، زوړ موافق!

فی الحقیقه عقلی به‌شهری له به‌دنی زه‌مانی خاتم الرسول، ده‌ستی کرد به قووت بوون و ته‌عموم! نه‌مرو عقل له‌غایه‌تی قووت دایه، نه‌مما مع‌الاسف میول ټی ناگه‌ړی موخته‌زای عقل ده‌رکه‌وۍ! نه‌وی نه‌هلی ټینساف و مرووت بی، حز نه‌کا میلیه‌تی عاقل بی. نه‌مما نه‌وانه‌ی مه‌یلی ناراستی و ټیستیلایان هه‌یه، زوړیان پی ناخو‌شه تا عوام که‌م عقلتر بن که‌یفیان زیاتر پی دۍ!

نومید نه‌که‌ین، خوا (نوری) خوی، چ حوججه‌ت و بورهان، چ دین و ټیمان، چ قورثانی عه‌زیم‌ولشه‌ن، چ نبووته‌ی پیغه‌مبه‌ری ناخیر زه‌مان، چ عقلی شهریفی مومه‌یزی ټینسان، بی، به قووته‌ی بکا. وه‌له‌و پټیان ناخو‌ش بی، خوا نووری خوی هر ټیکمال نه‌کا، به ټیرسال و ته‌نیدی خاتم الرسول. نووری ټیمان، نووری عقل، دنیا ږووناک نه‌کا! گه‌لۍ که‌س له تاریکی کوفر و جه‌ل نه‌جانی نه‌بی!

وای چ‌ه‌ند خو‌ش بوو نه‌گه‌ر دوعاتی بیدعت له میلیه‌تی ټیسلام سه‌عیان نه‌کردبا بۆ کوژاندنه‌وه‌ی نه‌و دوو نووره! به‌لام مع‌الاسف ټیمان و عقل له به‌عزه دل و ده‌ماغاندا که‌می وه‌ک گوله‌ ته‌ستیره‌ی ناخیری به‌هاران نه‌دره‌وشیته‌وه. باقی هیچ!

زۆربه‌ی له‌ فه‌قیری بوو!

ئه‌وه‌ی به‌ سه‌ر مه‌سولمانان هات، ئه‌كه‌سه‌ری له‌ فه‌قیری بوو! گه‌لێ جار له‌ وه‌عه‌زدا ئه‌لێم: لازمه‌ ئه‌وه‌ی ده‌سه‌ستان ئه‌كه‌وه‌ی بێكه‌نه‌ سه‌ی قسم، به‌كه‌ی (كان له‌ یكن)، ده‌سه‌تی لێمه‌ده‌ن بۆ وه‌قایی عه‌زیمی دانێن! به‌كه‌ی بۆ لێقه‌ومانی خصوصی. به‌كه‌ی سه‌رفكه‌ن له‌ هه‌وائیج و زه‌ره‌وریات! له‌ پێی هه‌وا و هه‌وه‌س قه‌تعه‌ن ماله‌ سه‌رف مه‌كه‌ن! به‌لام مع‌ الاسف بێ ته‌ئسیر ئه‌هه‌وا.

له‌ زه‌مانی عوسمانی، ئه‌وروپایی كه‌وته‌ ئه‌ندیشه‌، وایان خه‌یال ئه‌كرد، له‌ ئه‌وه‌لی ئیسلام تا ئه‌مه‌رۆ حوجاجی بیت‌الحرام هه‌ر به‌كه‌ی به‌گه‌یه‌ری سه‌روه‌ت، شه‌تیکی داناهه‌ له‌ سه‌ندوقی عمومی بۆ هه‌پیی عمومی. وه‌ تا ئێستا ئه‌بێ ئه‌و ماله‌ له‌ ملیارات ته‌جازه‌زی كرده‌بێ، ئه‌گه‌ر وابێ، لاشه‌كه‌ ئه‌وروپایی مه‌غلوب ئه‌كه‌ن! بۆ كه‌شفی عه‌تا به‌عه‌زی له‌ په‌ووس زاهیره‌ن مه‌سولمان بوون، ناوی خۆیان گۆڕی، هه‌تا خه‌ته‌نه‌كران. هاتن بۆ هه‌ج، ته‌ماشایان كرده‌، مه‌سولمانان له‌و خه‌یاله‌دا نین! ماله‌ی زۆر، بێ هه‌وده‌ سه‌رف ئه‌بێ، خاسه‌ته‌ن قوربانی و دیمای نوسوك! ئایا ئینفاقی فی سبیل الله بێ ماله‌ ئه‌كه‌ی؟

٥٥/٤

ئه‌مه‌سال دۆل هه‌رامه‌، لێ مه‌ده‌ن!

ئه‌وه‌ی سالی (١٩٢٣)ی میلادی، كه‌ له‌ به‌غدا بووم له‌ له‌یلی ماته‌می شه‌یعه‌كان، گازه‌ مه‌عروفیان لێ ئه‌دا، بێ ته‌په‌ل و دۆل، ئه‌یانگوت مه‌جته‌هید فه‌رموویه‌تی: ئه‌مه‌سال دۆل هه‌رامه‌، لێ مه‌ده‌ن. ئه‌مه‌ما پار هه‌لال بوو.

٥٧/٤

قیمه‌تی ئەو دوو کەلیمەش نەمایە!

مه‌شهوور بوو، وه‌قتی به‌عه‌زه قووادى غه‌رب ئه‌يانوت: دوو كه‌ليمه هه‌يه قووادى عه‌ساكيري عوسمانى ته‌رغيبى نه‌فراى پي ته‌ده‌ن بۆ جيه‌هاد، ئه‌لئىن: بړۆن بۆ حه‌رب، نه‌گه‌ر مان غازين، نه‌گه‌ر نه‌مان شه‌هيدن!
 نه‌گه‌ر وه‌ك ئه‌و دوو كه‌ليمه‌يه شتى تريشيان هه‌ب‌ايه، ئه‌بوونه جيه‌هانگير! ناشكورى نه‌بى ته‌مه‌رۆ قيمه‌تى ئه‌و دوو كه‌ليمه‌ش نه‌ماوه ده‌وله‌تى عوسمانيش ئىنقىرازى بوو!

77/4

**ئەمەلىي وایە سەعلەبە بە ئیمانی کامل لە دنیا
چووێتە دەر!**

سه به بی عولمه‌مای دین بۆ فقر و زوهد، نیستیلای ره‌هبانیه‌ت! لایان وایه ده‌وله‌مندی موجیی غه‌زه‌بی خوایه، عاقیه‌تی و خه‌یمه، سه‌ره‌ته‌کیشته کوفر و نیفاق، به‌لام له‌و فکره‌ نیصابه‌یان نه‌کردوه، دینی نیسلام له‌گه‌ل فقر ناژی! وه نه‌ژی! تا‌کو ده‌وله‌مندی به‌ هیلاک نه‌چی، سه‌د هه‌زار فقیر خانه‌ ویران نه‌بی! خاسه‌ته‌ن ته‌مرو میله‌تی فقیر چی بی نه‌کری؟ نیقتیداری نه‌بی پاڤۆڤی بکړی، مه‌سه‌له‌ن! راستی ته‌مرو قه‌ومی میله‌تی دینی نه‌ژی، له‌سه‌ر ده‌وله‌مندی موخته‌ریعیش بی! سه‌روه‌تی له‌ناو خۆی بی، تا مومکین بی نه‌چیته‌ ده‌ر! تیر ته‌مه‌لم وایه سه‌عله‌به^(۱) به‌ نیمانی کامل له‌ دنیا چوویتته‌ ده‌ر. وه واعیزان زوبان ده‌رحه‌قی درێژ نه‌که‌ن! وه زه‌می ده‌وله‌مندی و مه‌دحی فقیری، ته‌ی نه‌که‌ن!

ΥΛ/Ε

(۱) سه‌علبه (ثعلبه) هاو‌لیکی پیغمبر (دخ) بووه و چیرۆکی له‌باره‌وه ده‌گێڕنه‌وه که سه‌ر‌ها‌ه‌زار بووه و پاشان پیغمبر دوعای بۆ کردووه و ده‌وله‌م‌ه‌ند بووه و له‌ نوێژه به‌ کۆمه‌له‌کان و ها‌نۆ‌چۆی م‌ز‌گ‌ه‌وت که‌مه‌تر خ‌ه‌م بووه به‌هۆی ده‌وله‌م‌ه‌ندی و سه‌رقا‌لیه‌وه، گ‌وا‌به له سه‌رده‌می خ‌ه‌لافه‌تی ئه‌بو‌به‌کریش زه‌کا‌تی نه‌داوه.

فه‌قیرییه ئینسانی له ههموو څیران مه‌حرووم ئه‌کا!

ئه‌و ساله‌ی که ږووس هاته ږواندز له وه‌ختی شه‌ری عاله‌می یه‌که‌م،
جه‌ماعه‌تی له ژاندرمانمان به‌ ږی کرد، دو‌عامان بۆ خو‌یتدن، قائی‌مقام
ئه‌حمده‌د حیل‌می رحم‌ه‌ الله‌ علیه‌، وتی: بابت، با‌پیرت چو‌وینه‌ غه‌زا، تۆ
نه‌چو‌وی! ئه‌وا غه‌زا هاته ږواندزا!

وتم: ئه‌وان نه‌ختی مال‌یان هه‌بوو، ئه‌مما له سایه‌ی ئیستیلا‌ی حکومه‌ت،
ئیمه‌ چمان نه‌ما! ئه‌لئان خوا ئه‌زانی له یه‌ک مه‌تالیک‌ی ده‌ پار‌ه‌ی سک‌ه‌ی
شک ناب‌ه‌م له عه‌رز و ئاسمان! له‌سه‌ر ئه‌و هه‌موو مه‌سه‌ره‌فی عانیله‌ و
مه‌دره‌سه‌، چۆن بچمه‌ غه‌زا؟

ئه‌م‌ږوش ناشکوری نه‌بی ئه‌و فه‌قره‌ ده‌وام ئه‌کا! ئه‌و زه‌واتانه‌ که پێیان
ئه‌لێن (بکائون)، حه‌وت نه‌فر بوون! (سالم بن عمیر، علی بن زید،
عبدالرحمن بن کعب، عمرو بن الحمام، عبدالله بن معقل، هرمی بن
عبدالله، عریاض بن ساریه‌) ږه‌زای خوا‌یان لی بی. وا ده‌ر ئه‌که‌و‌ی
مه‌عزیره‌تی ئه‌وانه‌ی ئه‌یانوت: ئه‌گه‌ر ئیمه‌ بیین بۆ غه‌زا دو‌شمن به‌سه‌ر
ئه‌هل و عه‌یالمان ده‌ده‌دا.

قبو‌ول نه‌بو‌و!

٨٤/٤

به‌هه‌شت ئه‌هاو‌یینه‌ مونا‌قه‌سه‌!

حه‌یات‌ی به‌ سه‌عاده‌ت، له‌ گه‌ل سه‌روه‌ت و سامانی لا‌ینقطع ولا‌یت‌ها!
ئه‌گه‌ر به‌ حه‌قیقه‌ت ته‌ماشاکه‌ن قازانج‌ی ئه‌هلی ئیمانه‌ یه‌ک به‌ ملیۆن به‌لکو
زیات‌ر! مالی که‌م و هه‌یج و چلکی ده‌ستی زوو خه‌لاس ئه‌بی، ئه‌ږوا و،
ئه‌چیت‌ه‌ ده‌ستی تر، ئه‌فه‌وت‌ی! حه‌یات‌ی مه‌حدوود، ږپ له‌ ئه‌له‌م و که‌ده‌ر،
خاصه‌ته‌ن له‌و ئه‌ییامه‌ حه‌یات ده‌ردیک‌ه‌ بۆ موئمین، مه‌رگ ده‌وا‌یه‌تی!

(پا‌پیون) ته‌بعه‌ن ئیمانیان به‌و به‌یع و شه‌رایه‌ نیه‌! ئه‌مما
مو‌ته‌شه‌ییخه‌کانی ئیمه‌ ئه‌لێن: چت له‌سه‌ر به‌یع و شه‌ږای ئیلا‌هیه‌یه‌؟

به‌هه‌شت ته‌هاویننه مونا‌قه‌سه، ته‌مما چ مونا‌قه‌سه؟ ږه‌زیلانه، بڼی تام و تافه و بڼی قیمه‌ت!

وه به‌عزڼی سؤ‌فییه‌ی ږاستی، له‌وانه عه‌جایترین، لووت به به‌هه‌شتدا نایتن، به‌س لبقایان نه‌وئ! مع اُنه ته‌عزه‌میان به‌قه‌دەر ته‌دنای سه‌جابان خزمه‌تی دینیان نه‌کر‌دیه!

۹۴/۴

سه‌وادۍ ته‌عزهم موافیقی مونا‌فیه‌کانه!

ته‌و مسولمانانه‌ی که پټیان نا‌کرئ ته‌حصیلی عیلمی دینی بکه‌ن، به ښږشاد و ته‌علیمی فوقه‌هاکانیان، دینی خوږیان بڼی غه‌ل و غه‌ش بزائن! خوږیان ږاریرتن له سوئی دنیا و قیامه‌ت. ته‌وه‌ی دینی خوږی ته‌زانئ، ته‌بیعی نازانئ خوږی ږاریرئ له نه‌کردنی مه‌ثمور بیه‌ی و کردنی منه‌ی عه‌نه‌و! ته‌وانه‌ی قایله‌تیا‌ن هه‌یه بو مه‌لایه‌تی لازمه ته‌حصیلی علومی دینی بکه‌ن! بڼی به ږیجالی دین! سیاسی دینی! مه‌قسوودیان حه‌قیقه‌تی دین بڼی! نه‌ک مه‌زه‌ب و ته‌ریق ته‌فه‌ققوه بکه‌ن و به‌س!

ته‌ووه‌له‌ن مه‌لایه‌کان له‌گه‌ل یه‌ک دوشمنایه‌تی نه‌که‌ن، خوږیان و ته‌تباعیان به ده‌قایق و ږه‌قایقی مه‌سائیلی موخه‌یه‌له مه‌شغول نه‌که‌ن! به‌لکو به دینئ سه‌هل، ږووحئ له‌تیف و نه‌شیت، سایقی الی العمل، جالبی نه‌فع، دافعی زهره‌ر مه‌شغول بکه‌ن! ته‌له‌بی عیلم مه‌عزیره‌ته بو نه‌چونه جیهاد، له‌به‌ر فه‌زلی له مه‌یانی مه‌عازیری سابقه، زیکری نه‌کرد! ته‌مما بو ناته‌ه‌لان، نا! وه‌ک زه‌مانی سابق له وه‌ختی حکومه‌تی عوسمانی، گه‌لئ نانه‌وا و ته‌مسالیان له ده‌فته‌ری ته‌له‌به موقه‌یه‌د بوون، ښم‌تی‌حانیش نه‌بوو، به ږروفیل دهره‌د‌چوون له عه‌سکه‌ری! گه‌لی ته‌ه‌لی عیلمیش له بن باری عه‌سکه‌ری دا، ته‌مردن! گوا‌یا له وه‌قتی خوږی له ده‌فته‌ری ره‌دیفی ناویان به ته‌له‌به‌ی قه‌ید نه‌کرایه! به‌لئ، (قبل کل شیء کونوا مع الصادقین!) ته‌بایه مسولمانان زور به‌ر حه‌زه‌ر بڼی له‌وانه‌ی ته‌ره‌ئه‌س فی الدین ته‌که‌ن، مه‌قاصید و مونه‌ویاتیان بزائن. به‌لام سه‌وادۍ ته‌عزهم موافیقی مونا‌فیه‌کانه، به قسه‌یان هه‌له‌خه‌له‌تین، ږوحیان له ږتیاندا

دانه نین، له بهر نه ووه ته فره قه و فه سادی دین زۆربوو، به ناوی دین نه حزب
زۆر بوون، بوون به دوشمنی دین، ئاگایان له دین و دوشمنی دین نه ما!
۱۰۲/۴

من غیلظه تم له گهل غهیره دینی ناو خۆمان، لا خۆش نییه!

هر شتی هه ددیکی ههیه، له ئیفرات و تهفریتی، خۆپاراستن لازمه!
ئه مر به غلظه ت له حالێ حه رب، خاصه تن بۆ قهومی عه رب له و
عه صره دا. چونکی له نه زه ر هه موو ئومه م و هه م جیواریان، پۆم و
عه جه م، بێ حو په مته و قیمه ته بوون، به لکو مو حقیر مو هان بوون،
نه رمی بۆ وان، هه مل نه ده کرا سه ر حوسنی سیره ت و خولق. هه مل
ئه کرا سه ر بێ مایه ی و بێ قه دری، به لام پاشی ئیستیلا یان ته به عن نه وه
نامیته!

ته ماشا که ن شدی د البطشی وه ک عومه ری فارووق، معامه له ی چۆن
بوو له گهل ته هلی شام و قودس، چه ند نه رم بوو، چه ند په فیکانه بوو! من
غیلظه تم له گهل غهیره دینی ناو خۆمان، لا خۆش نییه! ئیحتیرامی
ئه جانییم، له گهل ده سه لاتا لا قیمه تداره! له بێ ده سه لاتی پیتی نالین
ئیحتیرام! ئیسان چاوی له لوتفی وانه!

له حه ربی عمو می که قاییدی فه ره نسێ داخلی شام بوو وتی:
معامه له ی فارووق و سه لاهه ددینی ئه یوبی ده رحه ق به ئه جانیب چۆن
بووه، ئه مپۆ له پاداشی چاکه ی وان، معامه له ی ئیمه ش له حه ق
مسولمانان، وا ئه بێ!

به لێ قو به ی ده عیه ده ماغ و شکیش خرا به ی ته وایان دا، بۆ دارو
دیاری ئیسلام!

عهره‌ب حیفزی عهرشیان نه‌کرد!

خوداوه‌ندئ گه‌وره، ساحیتی سه‌ریر و ټه‌ریکه، له مولک و
حوکمداری بی شه‌ریکه، ئیمه له زیلله‌تدا ناهیلئ. گه‌وره‌مان نه‌کا،
نه‌مانکاته ساحیتی عهرش، ټهو عهرش و ته‌ختی فارس و ږوم و
نه‌مسالیان نه‌داته ئیمه! وه‌عده‌ی ئیلاهی هاته جی، به‌لام عهره‌ب حیفزی
ټهو عهرشه‌یان نه‌کرد! جه‌نابی حق، به‌که‌ږمی خوی، ئیعه‌ده‌ی مه‌جد و
عیززی ئیسلام بکاته‌وه!

۱۰۶/۴

کونه مه‌سیحی کونه وه‌ثنین^(۱)!

من ټه‌وه‌نده‌تان عهرز نه‌که‌م: موسته‌شریقینی ټه‌ورووپی نه‌زهر به
قدیس و قسسیسه‌کان باشن، زور تاریخ ټیک ناده‌ن. نه‌وعه‌ن ما مونصیفانه
قسه نه‌که‌ن، وه‌ فائیده‌شیان بووه. سوئی ټه‌ده‌بیان ده‌رباره‌ی سه‌روه‌ری
کائینات ټه‌هوه‌ن کرد، گه‌لئ درو و ئیفتیرای نامه‌عقولی قسانیان بو
میلله‌ت ده‌رخست. به‌لام ږه‌گه‌شینکه‌یان نامری، کونه مه‌سیحی کونه
وه‌ثنین، دلیان ده‌رباره‌ی ږه‌سوولی ټه‌کرم به‌ته‌واوی خاوین نایته‌وه،
خویان ته‌جرید ناکه‌ن له‌نیزاعات، ټه‌مبا درویان ټه‌که‌ن هه‌لته‌خه‌له‌تینن.
وه‌ ټه‌وانه‌ی ئینکاری نبووه‌تی محمد (صلی الله علیه وسلم) ټه‌که‌ن به‌و
مه‌عنایه‌ی که له‌ نه‌بی ټه‌ده‌نه‌وه، راسته! ټه‌سله‌ن محمد موترپ و ږه‌قاص
و سازنده و نه‌واژنده نه‌بووه! وه به‌موزه‌خره‌فی هی‌دایه‌تی خه‌لکی نه‌داوه!
به‌راست و ږه‌وان، ټه‌مه‌چاکه، ټه‌وه‌خرابه، هی‌دایه‌تی داوه! وب‌الجمله

(۱) کونه وه‌ثنی: کونه بته‌پرست

ئه وروپیون علی الاطلاق له دژی دینی حق و ئه خلاقى فازلی به شهرین!
وه مه یلی سه وادی ئه عزم له ئه ولادی ئادهم، موافقیانه! بۆیه ئه توانن
دانسیان لی بکه نه فتنی له فتنی جه میله!

۱۰۹/۴

عوله ما له گهل حوکه ما به ئینساف نین!

ئه هلی عیلم خه بهر له بوون و نه بوونی کسوف و خسوف ئه دهن،
لای خۆمان یا لای ئه مریکا یعنی تحت الارض و بعبارة اخرى له شرق
و غه رب پار پوژ که من گهرا، وه ته قویمی ئیران ئه یگوت نحوستی تا
بیست مانگی تر ده وام ئه کا.

وتم مادام وای ئه بی سالی ئاتی پوژ نه گیرئ. ئه مسال له ته قویمی
نوئ وتی له جیهه تی ئیمه یه عنی فه و قانی پوژ و مانگیش نا گیرئ. من
بهروا ناکم به سه عد و نه حسی که واکیب و ئه حوالاتیان بۆ ئیداره ی
مه عنه وی عاله می ئه پزی، وه زوړ به بی مه عنا ی ئه زانم! به لی ئه گه ر بلیم
نه حس هه یه نحس النحوس انحس الکائنات کوپره ی ئه پزی خۆمانه!
سه یید ئالووسی مونا قه شات و موحاده لاتئ زوړ ئیراد ئه کا، ئه ممه
مه قسه دی به س ئیزهاری قوه تی ئیمان و ئیعتقاده! به لام دوا بی که من
ئه هوه نی ئه کا!

خولاسه که مم دیوه له عوله ما ی دین، وه له و زوړیش موته به حیر و
موته فه نین بوو بی به ئینساف له گهل حوکه ما یان قسه ی کرد بی. و علی
الاغلب به سیلاحی که له وانیان وه رگرتیه، شه پریان له گهل ئه که ن!

۱۱۲/۴

فلان به پوژی وت پوهسته، پوهستا! مه بادا به تاریکی شیخ حه زره تی بچیته وه شار!

خۆیان پاریژن له مه یلی فاسید و ئه حمه قانه، بارئ هیچ نه بی وه ک
نه مروود بن، بهت حاصل که ن! به ئیددیعیای کازیب و لاف و گه زاف
فسوس پاله وانانه قسه نه که ن، به ناوی که رامهت و تقربی الی الله ی

ویلايه‌ت، دین به فساد نه‌به‌ین! خویان بیاریزن له شیرک و ضلال، بۆ خه‌لکی خویان که‌ر و کافر نه‌که‌ن! نه‌لین عیسا خالقی سه‌ماوات و نه‌رزه، یاخود علی موکه‌ویری له‌یل و نه‌هاره! هه‌موو که‌شفی ته‌ریق خوا به قوربانی عیلمی هه‌ینه‌تی کا! هه‌ر عیلم خۆیه‌تی! (الارض ارضی والسماء سمائی). نازانم بلنیم چیه؟ قسه‌یی چه‌پانه‌یه! به هیچ زوبانی نازانم ته‌عیری بده‌مه‌وه! فلان به ږوژی وت ږاوه‌سته، ږاوه‌ستا! مه‌بادا به تاریکی شینخ هه‌زره‌تی بچینه‌وه شا‌ر!

وتی: ئاوا‌به! ئانه‌ن ئاوا بوو، بووه تاریکی! ئایا شینخ سعات له یه‌کی شه‌و چروبا ناو شار چ ده‌قه‌وما، تا خوا نیزامی عالمی بۆ تیکدا؟ سه‌یر نه‌مه‌یه ئیمانان به سیه‌تی قودره‌تی نیلاهی زۆر واسیه! به‌لام بۆ حق و حه‌قیقه‌ت نیه! بۆین به ئیستیخدامی که‌ن بۆ عه‌جایان و غه‌رایباتی شینخان. به‌عزه مه‌لا سه‌به‌ب به ته‌رییه‌ی مندالی، به گه‌وره‌یش، ئه‌م خه‌رافاتانه‌یان له ده‌ماغ ده‌رناچی! به‌لکو پفیان کرده که‌ره‌نا می‌شکی گه‌لنی که‌سیان بردو تیک دا.

ئه‌وه‌ی به حق ئیمانی به قورشان هه‌بی، ئه‌زانن نه له خه‌لق نه له ته‌دبیر شه‌ریکی نیه، به‌س عایدی خوایه، وه هیچ که‌س له شانی نیلاهی سه‌همی نیه! وه ئه‌مه‌شتان عه‌رز ده‌که‌م هه‌رچه‌ند که‌شف و که‌رامه‌تی نه‌ولیایانی ئیمه‌ه‌یه، ناگاته که‌شفی که‌هره‌با و ږادیۆ، وه هیچی بۆ نه‌م‌ږۆ ئوممه‌ته، که‌لکی نه‌بوو! یلعه‌کس موزیر بوو، والسلام علی من اتبع الهدی، هه‌رچی نه‌لین با بلن!

۱۱۴/۴

زۆر بارانی!

زۆر بارانی پار هه‌موو ده‌غل و دانی شکاند، ژه‌نگی لیدا بئ که‌لکی کرد، گاه‌ گاه‌ وه‌ک ئه‌مسال که‌م بیاری مارتیمان لئ بووه‌هاوین. وه‌خت بوو ده‌غل و دان هه‌مووی هیشک بئ، دار و دره‌خت به‌زۆری به‌ری ڤریدا ده‌رده‌دار بوو. ئه‌و باغات و جوان و خۆش و بئ ئافاته، پاداشی ئیمان و عه‌مه‌لی صالحه! له نه‌زه‌ږ حه‌قیر هه‌ر ئیمان زۆر به

قیمه ته، به لام مه قسه د بۆ ئیتیزام و حوسنی مه عیشت و تهره قی، عه مه لی صالح غایه تی لازمه! وه حه قیقه تن نه گهر ته ماشاکه ین عه مه لی صالح، موخته زای ئیمانی بی غه شه.

۱۱۴/۴

ئینسان زۆر سهیره!

ئینسان زۆر سهیره! له عه جایاتی مه خلوقاته! به لاف و گه زافه، بی صه بر و ته حه موله، ماضی خۆی له فکر نه کا، نه ییامی زیلله ت ناهیه بهر چاو، عیره ت ناکا.

پوژی له نه تواری به عزئی کهس دلم زۆر تهنگ بوو، وتم: خواجه! نهوا له دنیا عیلاج نه کرئ به مردن، له صوحه تی به شهر نه جاتمان نه بن، نه ماما له ئاخیره ت چیبکه م؟ بچمه به ههشت ههر ئینسانی تیایه، بچمه جه هه نهم - العیاذ بالله - پره له ئینسان، نه و جا چیبکه م؟ وه گه لی جار نه لیم: حه ققه ن ئینسانی چاک له هه موو کائینات زیتره، ئینسانی خراب له هه موو حه یوانات خرابتره، کمتره! خوای ته عالان به حورمه تی نه شه رفی کائینات پره حمیکمان پی بکا! لام وایه به شهر قه ت وهك نهو عه صره تیک نه چوه.

۱۱۷/۴

به شهر و بیرى وه حده ت!

عه ره ب یا به شهر، وه حده تی فیتری عه یشی سازج بی ته مه ع و شیقاق. وه هه روه ها هه موو ئوممه تی له نه ووه لی نه شه تیان وابوون، حه تا حه یوان! ته ماشای جوجیلان کهن تا فهراقه نه بن، چه ند له گه ل یهك یه کن! دوا پی چون به گژ یه کا نه چن، ده ست هه لئا گرن، تا یه کن یه کن به زیتی به سه ریا غالب نه بن!

ته ماشای حالى عه ره بان کهن! بی شک حه زره تی محمه د نه با، له میژبوو سه به ب به خیلاف و شیقاق و قه تل و سه لب و نه هه ب و غاره تگه ری یهك، مه حوو نه بوونا له ناو مافی ه الاختلاف، به هیلاك

ئه‌چوون! ئیختیلافیان نه‌ئه‌براه، تا ئه‌فه‌وتان! بینانه‌ن عه‌له‌یه‌ی عه‌ره‌ب
ئه‌گه‌ر حسیاتیان هه‌ب، له‌ زیلله‌تی ئیستیعباد و موصلیه‌تی ئیستینصال
بترسابان، موساره‌ه‌یان ئه‌کرد بۆ ژێر لیوای محمه‌دی، به‌ که‌مالی
ئیف‌تخار و سه‌ربلندی، به‌ گوێره‌ی مراد و ئاره‌زووی وان!

١٢٠/٤

یه‌کتایه‌رستانی ئیستا ناوی خویان بۆ سویندی به‌ درۆ نه‌ب، لا نییه‌!

حه‌قیقه‌ته‌ن گه‌لی که‌س پاش نه‌جات بوون له‌ فه‌لاکه‌ت و
هیلاکه‌ت، خراپ‌تر ئه‌بن! من پاش قه‌حط (گرانی) و غه‌لای عام دیم‌ن!
وه‌ که‌سێ ته‌ماشای حاڵی موشریکینی ڕابردوو بکا وه‌ له‌ گه‌ل حاڵی
مووه‌حیدینی ئیستا ئیکێ داته‌وه، فه‌رق زۆره‌ له‌ وه‌عه‌ هه‌نگامه‌! وه‌ له‌
مه‌قامی موناژه‌ره‌ له‌ شوئونی ئولوھیه‌ت نه‌ختی فه‌رق ئه‌گه‌یه‌نی! نه‌تدیوه
له‌ هه‌نگامه‌ ئه‌وان هاواریان ئه‌کرده‌ خوا، ڕانه‌وه‌ستان، له‌ ئیددیعا
ئه‌که‌وتن. لاکین مووه‌حیدین له‌ هیچ حاڵی ڕانه‌وه‌ستن! ناوی خویان بۆ
سویندی به‌ درۆ نه‌ب، لا نییه‌! هاوارکه‌نه‌ به‌رخوا؟ حاشا!

١٢٣/٤

هه‌زار عیبه‌رهمان دیتیه، گویش ناده‌ینی!

مسولمانی کاملی خالصی موجاهیدی غازی شه‌هیدی ئیمه، هه‌زار
عیبه‌رهمان دیتیه، گویش ناده‌ینی! وه‌ حاڵه‌ن ئه‌وانه‌ی له‌ به‌حر به‌ پاپۆری
بوخاری چه‌رپی و تیجاری سه‌یری سه‌فەر ئه‌که‌ن، ئه‌و فه‌رته‌یه‌ به‌
ئوموری ته‌بیعی ئه‌زان، ته‌عبیری ئه‌ده‌نه‌وه‌ به‌ غضب الطیعه‌.

خولاسه‌ به‌شه‌ر زۆر گۆڤاره، سه‌وادێ ئه‌عه‌زم له‌ مووه‌حید و
موشریک، ڕوویان له‌ خوا نییه، بۆیه‌ به‌شه‌ر له‌ حاڵی دایه‌ ڕۆژی ڕووناکی
لێ بویته‌ شه‌و، له‌ هه‌موو ئه‌ت‌راف ئه‌مواجی شه‌پ و ده‌رد و به‌لا ڕووی تی
کردوووه‌ و موخاته، وه‌ ئه‌سله‌ن بۆ ئیصلاحی حاڵ، خوای به‌ دلا ناین!

١٢٤/٤

سولتانی فاس ده‌خاله‌تی به‌فه‌ره‌نسه‌ کرد!

ئه‌م‌پ‌رۆ سه‌به‌ی عیقاب‌ی ئیلاهی به‌سه‌ر فه‌ره‌نسه‌ و ئینگلیز دادی، چونکی به‌غی ئه‌وانه‌ به‌سه‌ر عاله‌می ئیسلامیه‌ت له‌ ئه‌ندازه‌ به‌ده‌ره‌! ئایا ته‌ماشاکه‌ن به‌غی مسولمانان خۆبه‌خۆیی چه‌تا له‌و مه‌زه‌له‌ته‌دا له‌ به‌غی وان خراپ‌تر نییه‌؟ خۆیان ئه‌ب‌نه‌ باعث، به‌لکو ئیلتجایان پێشه‌که‌ن، که‌ ته‌داخول به‌ ئیش و کاریان بکه‌ن. زۆر له‌میژ نییه‌ سه‌به‌ب به‌ عه‌داوه‌تی خۆبه‌خۆیی، سولتانی فاس ده‌خاله‌تی به‌ فه‌ره‌نسه‌ کرد وه‌ که‌وته‌ حیمایه‌تی ئه‌و! له‌بۆ ئیداره‌ی مولک، له‌ناو گه‌ڕێن! مسولمانان چ که‌لکیان پێوه‌ هه‌یه‌؟ حاصلی ئه‌م‌پ‌رۆ ئیمه‌ که‌وتووینه‌ پ‌رۆژی جه‌زا، وه‌ ده‌ست هه‌لناگرین له‌ ئیشی ناسه‌زا!

١٢٥/٤

باران و گیا و گۆل!

باران به‌ ئینتیزام بێ، له‌ وه‌قتی حاجه‌ت و به‌ قه‌ده‌ر حاجه‌ت، گیا و گۆل زۆر عه‌جایب هه‌لده‌ستن. خورره‌م و شادان ئه‌بێ، به‌ مل یه‌کا ئه‌چی، تیکه‌لاو ئه‌بێ! پ‌یواس، دۆریه‌، خه‌رتله‌، چاوبازه‌، ترشۆکه‌، بن به‌رده‌قه‌، شنگ، ئه‌ندریشه‌. وه‌ غه‌یری تر که‌ ناژمی‌درئ که‌ به‌ خاوی ئینسان ئه‌یخوا یا ئه‌یبرژیت، ییجگه‌ له‌ حبوبات و ئه‌قواتی به‌شه‌ری.

١٢٥/٤

حه‌وادیساتی ده‌هر!

غافل له‌ هه‌وادیساتی ده‌هر چیان به‌سه‌ر دیت! ئه‌مری خوا ی به‌سه‌ر ئه‌و باغ و داغ و می‌رگ و می‌رخوزاره‌ داهاات. ئه‌و ئه‌مره‌ موهلیکه‌ وه‌ك کله‌ی مه‌راکیشی و نه‌ج‌دی وه‌ك ته‌رزه‌ ته‌رزه‌ی پ‌رۆژی دووشه‌موو

شه‌شی مانگی مه‌ولود ای مایسی ږومی، ئیمه له هه‌ولیر بووین،
 دونیایه‌کی ویران کرد. وه‌ک ژه‌نگی نه‌وسال دونیای به‌رباددا.
 له سالی پار، پارچه‌گه‌نمه‌کی به‌هاریم هه‌بوو له (یازوک، زور
 مه‌دیان نه‌کرد، هه‌تا سه‌پان خویان نه‌هاتن نه‌پارانه‌وه، بیانگرین به
 سه‌پانی نه‌و پارچه‌ده‌غله. وتیان کلز گه‌یشته‌داردیته‌وان.
 وتم وه‌للا له‌وئ بفرئ یه‌کسر ئوتراغی له‌ناو ده‌غله‌کی من نه‌کا،
 گهرچی مابه‌ینی دووره، نه‌ما شینایی تیا نه‌ما بوو، نه‌مزانی ته‌بعه‌ن ږوو
 نه‌کاته جیهه‌تی نه‌و سه‌بزه‌زاره. نوره‌ددینی برام له‌وئ بوو، وتی:
 پاش عسر ږوژئ چوومه ته‌ماشای ده‌غله‌که؛ به‌خ به‌خ چاوی پی
 ږووناک نه‌بوو. له‌و ئانه‌کلز هات لئی نیش، سبه‌ی چوومه‌وه ته‌ماشای،
 دیم به‌نه‌وعی، سویندت خواردبا که دوتی یا ساتی پش خورانی که‌له
 گیایه‌کی تیا نه‌بووه سویندت لی نه‌ده‌که‌وت.

۱۲۶/۴

خه‌لک مه‌لای باشی ناوئ!

هه‌قعه‌ن ږوئه‌سای دین خویان موحتاجی هیدایه‌تن، وه‌هیدایه‌تیا
 موشکیله‌یه! خویان به‌شتیکی دی تیشه‌گه‌ن، خویان نه‌په‌رستن! خوا و
 عالمیان بۆ خویان نه‌وئ! ته‌ماشای عاقیبه‌تی ئوممه‌ت ناکه‌ن! خویان
 موعه‌زه‌ن نه‌بن، هه‌رچی بادا بادا سبحان الله- ئوممه‌تیش تایبعی نه‌و
 نه‌وعه‌موفسیدانه‌ن! مه‌لای پراست بی، پراستی به‌پراستی نیشان دا، عه‌قلیان
 زیندوو‌کاته‌وه، نایانه‌وئ، سه‌به‌بی چییه، چۆن مه‌یلتان بی، وا حوکم
 نه‌که‌ن؟ بی ته‌ده‌بوو و ته‌فه‌کور و ته‌ئه‌مول! بی ده‌لیل و بورهان، ئیعتقاد
 به‌و جه‌ماداته‌به‌و موفسیدانه‌نه‌که‌ن؟! موجه‌په‌دی موحه‌به‌ت و مه‌یل و
 ته‌قلید، سه‌وقتان نه‌کا بۆ ته‌باعی نه‌وانه، ږوایان پی نه‌که‌ن! له‌مه‌صالیح
 و مه‌فاسید نافکر! نه‌و ږوئه‌سایانه. زه‌ننی واهی - مع‌هوی النفس - که
 نه‌و حالی مه‌تبوع بی، فکیف حالی تابع؟
 من گه‌لن جار به‌فه‌قیانی خوم نه‌لیم: پش هه‌موو شت له‌ماموستای

خۆتان ئەمین مەبن، مەبادا میزاجی سەفسەتی غالب بووین، وه یاخود
تەقلیدی کۆری کردبێ!
وه ئەکسەری ئەمڕۆ، وایه!

۱۳۳/۴

جیهانی کەرپان!

گەلی کەر هەن بە هۆشن عاقلن، بە ئیشارە زۆر چاک تێئەگەن،
حەتتا بەعزە شتی وا ئەزانن ئینسان تەعەجوب ئەکا، چۆنی تێگەشتوونە؟
تەماشات ئەکا ئەتینن، ئەمما لە دیتنی مەئاسیرت کوێرە! حەقیقەتەن
موچەرپەدەن بیستن و دیتن، چ نییه! کەر و ئینسان وەک یەکن! هونەر
ئیدراکی حەقایق و دەقایقی مەسموعات و موبصیراتە! بۆیە جەنابی حەق
بە سەمیع و بەصیری، مەنت لەسەر ئینسان ئەکا! نە تەنھا بە گوێنداری و
چاوداری!

بنۆرپە تەها حوسینی^(۱) میصری! تەماشای عوسمانەفەندی بەصیری
موصلی^(۲) کەن. حەسەن دیتم داعیی مەشهوورە! العیاذ باللە ئەوانە ی بە

(۱) تەها حوسین کۆری عەلی کۆری سەلامە (۱۸۸۹-۱۹۷۳ز) ئەدیب و رەخنەگریکی
میسری بوو. بە عەمیدی ئەدەبی عەرەبی ناسراو. لە هەرە دیارترین کەسایەتیه کانی
ناو بزافی ئەدەبی هاوچەرخی عەرەبییه. کۆمەڵیک بەرهەمی بە زمانی عەرەبی نووسیوه.
(۲) عوسمان موصلی لە سالی ۱۸۵۴ لەدایک بووه، لە حەوت سالی باوکی مردوووه و
بەهۆی نەخۆشییه کەوه چاوه کانی لەدەست داوه، دواتر قورئانی پیرۆز لەبەردە کات و
ئەنجا زانستی ئاواز و موسیقا فێردەبێ و شیعەر و قەسیدە ی زۆر لەبەر بوونە. لە
سییه کانی تەمەنیدا دەچیتە بەغدا و لە زانستی قیرائاتیش شارەزا دەبێ و لە
ئەستەنبولیش لەوبارەوه ئیجازە وەر دەگرێ و لە مزگەوتی ئایا صۆفیا قورئان دەخوێن
و دەبێتە جینی سەرنجی خەلکی و لە حەجیشدا بە نوێتەراییەتی سولتان وتاری
خوێندۆتەوه. پەرتووکیکی لە پەسنی پێغەمبەر (د.خ) نووسیوه. بڕوانە: الملا عثمان
الموصلي الموسيقار والشاعر المتصوف ، ۱۹۶۶م ، وکتاب موسوعة الموصل الثقافية ،
عثمان الموصلي ، ۱۹۹۲م ، عادل البکري.

گه‌وره‌یی کو‌یر نه‌بن، زۆر کۆلن کۆله‌وارن! نه‌وانه‌ش له‌ دیتنی حه‌زره‌تی
محمه‌د، به‌ گه‌وره‌یی کو‌یر بوون - کما هو هو - نایین!

۱۳۷/۴

ئینسان زالمه، که‌چی له‌ ئه‌ساسا جه‌وه‌ری قودسیه!

ئه‌وه‌نده‌ی نه‌رم‌ن بۆ قبۆلی ناحه‌ق، عشری مه‌عاشری، کافیه‌ بۆ
هیدایه‌ت و ئیتاعه‌ی خوا و په‌سوولی خوا! به‌و هضوع و خشوع و
خه‌وف و ئیجلاله‌ که‌ له‌به‌ر ده‌ست بوتی یا شیخی راوه‌ستن، به‌سیه‌! بی
(لم)، ئه‌و هه‌موو خه‌رافات و جه‌هاله‌ته‌ی ئه‌چینه‌ دلی، نه‌ ده‌لیل، نه
بورهان، نه‌ ئایه‌ت، نه‌ په‌سوول، نه‌ شه‌یه‌! به‌ هه‌زار ئایه‌ت و په‌سوول
حه‌قیکی ناچینه‌ زه‌هن! بۆ؟ حه‌قیقه‌ته‌ن ئینسان زالمه، هه‌ر زولم‌ی بی‌کا له‌
نه‌فسی خۆی ئه‌کا! په‌زیل و سه‌فیل و مودنسی ئه‌کا، که‌رچی له‌ ئه‌ساسا
جه‌وه‌ری قودسیه!

۱۳۷/۴

حه‌یات خه‌ساره‌تمه‌ندییه!

حه‌یاتی دنیا هه‌رچه‌ند درێژه، کورته‌! چونکی ئه‌به‌رێته‌وه‌! ئه‌گه‌ر
هه‌موو عه‌سر، وه‌ک عه‌سری ئیمه‌ بووبی، حه‌یات چۆن ناخۆشه‌ وایه‌!
له‌زه‌تی، له‌ به‌لاهه‌ت، یا له‌ غه‌فله‌ته‌! بۆ ئه‌و حه‌یاته‌، خۆ مه‌ه‌رووم‌کردن
له‌ حه‌یاتی له‌زیزی ئه‌به‌دی، خه‌ساره‌تمه‌ندییه!

۱۳۸/۴

گله‌یی!

من گله‌ی جار له‌سه‌ر ده‌رسی فه‌قیان گله‌یی له‌ به‌عه‌زه‌ نه‌ظاری ئه‌که‌م،
که‌ خه‌ریک ئه‌بن هه‌رچی که‌وته‌ به‌ر نه‌زه‌ریان، به‌ قیاسی قه‌تعی ئیسه‌باتی
بکه‌ن! با وجودی له‌ گله‌ی جی، ناچینه‌ سه‌ر!

۱۴۰/۴

باسی ئهولیا بووه ژهر بۆ ئیسلام!

باسی ئهولیا ئوللا و کهرامهتی اولیاء الله و حیکایهتی اولیاء الله بووه ژهری هه لاهل، بۆ ههیکهلی ئیسلام، بۆ زیاده ئیتیحادی موئمنین، بۆ سهعی و تیکۆشینی له ئهسبابی ماددی ئیعتیما دیان دا سه ر ئهولیا و سه ر کهرامهت، روویان له مادییات وه رگێرا. وه مه لایانیش خۆبه خۆ بوونه عه دووی یهک، ته کفیر و له عینی یهک نه کهن. ئیبن تهیمییه و ئهشیاعی تهعن ئهدهن له ئهوانه ی وهک شیخی عه ره بی و ئیبن فاریض^(۱) وه ئیتر، که به عزه ئه قوالی نامه عقولیان لێ نه قل کراوه! حهتا شیخی ئیبن تهیمییه له حهق شیخ محیه ددینی عه ره بی ئه لێ: تاغووت! ته ره فدارانی سۆفیه ته زلیلی تهیمیون نه کهن! نه و خیلافه، نه و ئیعتیماده، عاقیبه تی زۆر خراب بوو! ئوبالێ زۆری، له ئه ستۆی شیخی ئیبن ولحه جه ر و شیخی شه عرا نه یه! نه وان به جارێ دوا ی خه یالات که وتونه، له وادی کهرامهت، گوم بووین! کهرامهت نه گه ر له نه وه نده ش را وه ستابا، باش بوو! لاکین ته جاووزی له حه دد و حودود کردووه! موسته بعید، هیچ! موسته حلش به کهرامهت نه بی!

سبحان الله نه وه ی مومکین نه بی، هه ر مه قدوور نییه! چۆن نه بی؟! که مه حال، واقعی بیلا ی، نه دین ده مێنێ، نه عه لی، نه وه لی! نه گه ر ته سه ووف وایی، له گه ل پو حی ئیسلامیهت، موافیق نابێ! و پوو له دنیا وه رگێرا، به پیا زهت مه شغوول بوون، بۆ شه ل و کۆر و سه قهت و بی هیزو قودره تان، باش بوو وهک ئه صحابی صوفه! بۆ نه وانی تر نابێ! ئیمه له عاله می ماددیاتین، (با شیر به شم شیر سخن باید گفت)، به

(۱) ئیبنولفازز ناوی أبو حفص شرف الدین عومەر کوپری عه لی کوپری مرشد الحموی (۱۱۸۱-۱۲۳۵ز) شاعیریکی ناودارو ههروه ها سۆفیه کی دیاری سه رده می خوی بووه، شیعه ر کانی زیاتر له باره ی عیشقی خوداینه و بۆیه شه به سولتانی عاشقان ناسراوه، له میصر له دایک بووه و هه ر له ویش کۆچی دوا یی کردووه.

خوه ئاسنی سارد نه‌رم نابې! به ئیشاره‌ی عمر و زه‌ید ته‌یاره سقوت ناکا!
دانه‌ی تږپی شه‌راب‌تیل به ده‌ست ناگیرته‌وه! بیلاد به هیممه‌ت و
میممه‌ت، موخافه‌زه ناکړئ! نه‌مرؤ ئیمه ئیختیاجمان به که‌رامه‌تی
ئیختیراعات هه‌یه، ئیختیراعاتی، فه‌وقی ئیختیراعاتی نه‌جانب، بؤ خاتری
له‌ژیر ده‌ستی ده‌رچین و سه‌رکه‌وینه‌وه! نازانم بؤ نه‌ولیائوللای ئیمه،
که‌شفی نه‌رزی سه‌میان کرد، بؤ که‌شفی نه‌مریکایان نه‌کرد؟ تا نه‌و
حورمه‌ت و ئیختیرامه بؤ ئیمه بیئ! وه هم نه‌ولیائوللایان له‌و مه‌قامه
ته‌قسیم کردووه به پینج ته‌قسیم: ۱- نه‌قتاب. ۲- نه‌وتاد. ۳- نه‌بدال. ۴-
نوقه‌با. ۵- نوجه‌با.

لیره سه‌ییدی ئالووسی ته‌ئیدی بوونی نه‌وانه نه‌کا، به حه‌دیسی
مه‌رفوع و مه‌وقوف و مورسل و ئاساری تابعین و من بعدهم! با وجودی
گروهی له‌ عوله‌ما نه‌لین: حه‌دیسی موخته‌به‌ر، دائر به‌ بوونی نه‌وانه، نییه!
وه نین! وه ئالووسی خو‌شی نه‌ووه‌لن له‌م گروهه‌ بووه، دوايي په‌شیمان
بؤ‌ته‌وه، وه ته‌ئیدی بوونی کردوون!

له‌ به‌غدا سوئالم له‌ جه‌ننه‌ت مه‌کان، حه‌فیدی ئالووسی، شوکری
نه‌فه‌ندی^(۱) کرد: باپیرت بؤ له‌ قه‌ولی ساییقی په‌شیمان بؤ‌وه؟
فرمووی: من ږاست نه‌لیم، نه‌و قه‌وله‌ی دوايي به‌ دلې نه‌بوو، نه‌مما
عوزه‌مای ږیجالی عوسمانی ئیعتقادیان به‌ سو‌فیان زو‌ربوو، ئینکاری
نه‌وانه‌یان لا خو‌ش نه‌بوو، بؤ خاتری نه‌فهره‌ت نه‌که‌ن له‌ ته‌فسیره‌که‌ی،
که‌ږایه‌وه!

من که‌ نه‌و قسانه‌ت عه‌رز نه‌که‌م، مه‌عنای وا نییه ئیعتقادم به

(۱) مه‌حمود شوکری کو‌ری عه‌بدوللا کو‌ری ئالووسی گه‌وره، نه‌دیپ و
می‌زونووسیکي عیراقیه و له‌ زانایانی نه‌هلی سونه‌ی عیراق بووه و که‌سایه‌تیه‌کی
دیاری جیهانی ئیسلامی بووه. له‌ سالی ۱۸۵۶ له‌ به‌غدا له‌دایک بووه ورؤ‌زنامه‌ی
الزوراء ی له‌ به‌غدا ده‌رکردووه. له‌ سه‌رده‌می هاتنی ئینگلیزه‌کان ره‌تیک‌ردؤ‌ته‌وه
مو‌فتیایه‌تی بکات، وه‌ک باب و باپیریشی خو‌شنووس بووه و ده‌یان به‌ره‌مه‌می چاپکرا
و و ده‌ستووسی له‌ بواره‌کانی زمانناسی و می‌زوو و ئایینی و نه‌ده‌بی له‌پاش به‌جی‌ماوه.
له‌ سالی ۱۹۲۴ کو‌چی دوايي کردووه.

که پرامهت نیسه، من ئیمانم به که پرامهت ههیه، نه ماما به نه ندازه، بۆ خزمهتی دین! وهك نیدای هه زه تی عومه ر بۆ ساریه، وه ههم نه لیم: با وهلی نه قسامی هه بی، به لام نه وه زیفانه ی که بۆیان موقه ریر نه کهن، خۆی نیه! عه زیزانم تیگه ن، تیفکرن! به ئیشی بی ئیستیفاده، به قسه و قسه روکی نامه عقول، خۆتان مه شغول مه کهن! تیکۆشن! بزائن که نه مپرو دهر دتان چیه؟ دهرمانی به چی نه کرئ؟ ته ماشای صونعی به شهر کهن! چیان کرد؟ چیی نه کهن؟ به چی به سه ر ئیمه دا غالب بوون؟!

۱۴۶/۴

لافوگه زافی نه سه ب!

وهك کوردی ئیستا، خۆ به خۆپایی مه فه وتینن، به لاف و گه زاف و غروری نه سه ب هه لخه له تین.

۱۵۵/۴

کللی هه ره مه کانی میصر!

له و سالانه میفتاحی نه هرامیان دۆزیسه وه، هه یا کللی فه راعینه یان هیتاده ر و بر دیانن بۆ شار. نه هلی شاری قا هیره و نه وانه ی نه خصائی بوون له ره سم و وینه، که له شی فیرعه ونی موسایان ناسیه وه! هه ققه ن ئایه تی عه زیمه! ماشانه للا قه ومی له بینای نه هرام به و مه هاره ته، وه بۆ مۆمیای هه یکه لی ئینسان، به و عیلم و سه نه ته ده قیق که نه مپرو حوکه مای نه وروپایی پئی پئی نابهن! له ئیعتیقاد یانیش وا چرووک! هه تنه وه قتی ته قدیسی پشله یان نه کرد!

۱۵۶/۴

نانیش بۆ مه‌لایان وه‌ک گۆزه‌ی لی‌هاتوو!

له‌ تاریخی خزمه‌تی مه‌لایان ئە‌کرا، بێ‌ سه‌عی و کۆشش، سفره‌یان ئە‌هاته‌ به‌رده‌م، له‌و وه‌خته‌دا، وایان ته‌عریف کرد^(۱) ئە‌گه‌ر ئیستا مابان، ئە‌لبه‌ته‌ ته‌عریفیان ئە‌گۆڕی، زی‌را ده‌ور گۆڕا! نانیش بۆ مه‌لایان وه‌ک گۆزه‌ی لی‌هاتوو، ئە‌بێ‌ ئاگاداری بکړئ! .

ئە‌گه‌ر گوێ بگریه‌ نه‌غماتی سۆفیه‌، ئە‌بێ‌ دانیشی هه‌یج نه‌که‌ی، ئە‌لێ‌ن: چه‌ره‌که‌ و سکون فەرقي نییه‌، ئە‌وه‌ی له‌ناو زگی دا‌ک‌ دا، پزقی جنین ئە‌دا، له‌ دونیاش پزقی ئە‌دا. سبحان الله له‌و جه‌هاله‌ته‌! ئە‌گه‌ر ته‌ماشای مریشکیان کردبا، ئە‌و قسانه‌یان نه‌ئه‌کرد! تا فەرخی‌له‌ی بێ‌ ده‌سه‌لاته‌، چۆنی به‌خێو ئە‌کا، که‌ په‌ره‌وازه‌ بوو، توانی پزقی په‌یاکا، له‌خۆی ئە‌کاته‌وه‌! چه‌تا ئە‌بێ‌ به‌ دوشمنیان لی‌یان ئە‌دا! کۆتر ده‌ندوکی فەرچه‌که‌ی نه‌هاوێته‌ ناو ده‌ندوکی خۆی، ئە‌وه‌ی بۆی هه‌تایه‌وه‌ له‌ ده‌روونیا به‌ نه‌مانه‌ت دایاوه‌، ورده‌ ورده‌ قووه‌ت ئە‌کا، ئە‌یخاته‌ ناو ده‌ندوکی فەرچه‌ی، که‌ گه‌وره‌ بوو وازی لی‌ دیتی، خۆی ئیداره‌ی خۆی ئە‌کا!

۱۶۷/۴

گه‌لی ئیختیراع له‌ گه‌لی عیباده‌ت خێتره‌!

لام وایه‌ گه‌لی ئیختیراع هه‌یه‌، ئە‌گه‌ر له‌ ته‌ره‌ف چه‌کیمی مسولمانان با، قه‌ت خێری ته‌واو نه‌ده‌بوو. مه‌سه‌له‌ن چه‌بی ئە‌سپه‌رین ده‌فعی سه‌رتێشه‌ ئە‌کا، سلفاتۆ (تا) ئە‌با! ته‌سکینی ئە‌له‌می له‌ که‌سی، له‌ گه‌لی عیباده‌ت خێتره‌! ئیختیراعی حی‌فزی دین و ده‌وله‌تی پێ‌کرا، حیسابی جه‌زای خێری نه‌ده‌کرا! به‌لام له‌و جیهه‌ته‌ (میلیون) غایه‌ت موقه‌صیر بوون، ئە‌و موحه‌سناه‌ته‌ به‌ نه‌سیبی ته‌بیعی‌ونان بوو!

۱۷۰/۴

(۱) مه‌به‌ستی ته‌فسیری ئایه‌تی‌که‌.

بۆ میللهت و وهتهنی خۆیان قسور ناکهن!

ئهو کهسهی ئیراده و ئارهزووی حهياتی دنیا و زینهتی بکا، خوا به تهواوی ئارهزووی پێک دیتن، خۆ ئه مهش دياره وایه! به عزی به نه سخ، به عزی به ته علیق به مه شیئتهی ئیلاهی، له سوئال ده رئه چی. به لام ئه وهی ئیرادهی حهياتی دنیا بکا به شوق و زهوق، بۆ ته حصیلی ئیته کوشی، ته بزیر ناکا. به لکو بیهووده پوولن صهرف ناکا، وهك دنیا په رستانی غه ربی! لاشهك ئه وانه فوق الامل ده وله تی دنیا یان بۆ كۆئه بیته وه! ته ماشای سه عیان بکه نه فنی بابا گوپ گوپ به بۆ په بر دیان بۆ حه یفا ساحیلی به حری سپی ناوه راسه، چیا یان ئه کۆلن، مه عادن ده رده خه ن، بۆ میللهت و وهتهنی خۆیان قسور ناکهن!

١٧٣/٤

لافاو و جووله که!

جامی^(١) م ئه خو ئێد، به هار بوو، پۆژی خوش بوو، چوومه ده م پووبار بۆ ده ور کرد نه وه، له پشت کانیله خه ریکی بووم. جووله که کانی خمخانه چی، گه لێ په ره سیاریان هتیا بووه پووبار ئه یانشوشت. له وهنگامه له لای چیا ی غه ربی شیمالی، بارانی زۆر باری، چ ناگایان له خۆیان نه بوو، لافاو هات، شرت و پرته کانی بردن. ها لێره ها له وئ. جووله که کان کهوتنه دوا یان، له وئ ئه کهوتن، له وئ راده قه نان، خۆیان به داران ئه گر ته وه، لام زۆر سه یر بوو! گه لێ پێکه نیم، ناگام له ده ور و مه ور نه ما.

١٨٣/٤

(١) کتییکی بواری رسته سازی (النحو)ی عه ره بیه، له دانراوی عبدالرحمن جامی به و فه قنی کورد زۆر گرنگی به م کتیه داوه.

به‌و قسانه هه‌لخه‌له‌تان!

شیخ‌علی ئه‌فه‌ندی، پۆژی زۆر مه‌دحی ئالی نه‌به‌وی کرد: گه‌وره‌ی
 ئیمه‌ن، دره‌ التاجی ئیفتیخارمان!
 پرووی له‌ من کرد فهرمووی: وانیه؟
 وتم: چت عه‌رزکه‌م؟
 فهرمووی چۆن؟

وتم: قوربان ئیستا سه‌ییدئ له‌ نوقه‌بای به‌غدا، یا گه‌وره‌یی له
 نه‌حفادی کاکه‌ ئه‌حمه‌د، یێن ئیستیقبالیان ئه‌که‌ین و ده‌ستیان ماچ ئه‌که‌ین.
 ئه‌مما سه‌ییدئ فه‌قیر بۆ سوئال بێ، به‌ ناعیلاجی پائه‌وه‌ستی به‌ که‌مالی
 زبیلله‌ت، مه‌رحه‌باشی لێ ناکه‌ین. مع‌ آنه‌ ئه‌ویش وه‌کو وان سه‌ییده‌! ذره‌
 التاج ئیفتیخاره‌! لام وایه‌ ئه‌م قسانه‌، غه‌درن له‌ ئه‌هل و به‌یت! به‌و قسانه‌
 هه‌لخه‌له‌تان! نیهایه‌ت له‌ سیاده‌تی داره‌ین مه‌حرووم بوون! من دۆستیانم!
 به‌لام حق و حه‌قیقه‌تیان پێ ئه‌لێم، وه‌له‌و به‌ دۆستم نه‌زانن! په‌حمه‌ت له
 شیخی ئیبن حه‌جه‌ر بێ، گه‌لێ له‌ مونته‌سیینی ئال و به‌یت، فاسق و بێ
 دین و بێ مالی دنیا و په‌زیل و سه‌فیل بوون، به‌ سه‌ه‌وایه‌قی وی سوتان!
 ١٨٨/٤

غرووری جه‌هل!

(مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ)^(١)
 حه‌ققه‌ن ئه‌وه‌ وه‌عزێ عه‌زیمه‌ بۆ مه‌لایان، بۆ ئه‌ولایان، بۆ سادات و
 مه‌شایخان! به‌لام غرووری جه‌هل گوێی ئیستیماع و چاوی ئیعتیاریانی،
 که‌ر و کۆر کردووه‌! له‌ مامۆستا مه‌لا ئه‌حمه‌دم بیست: مه‌وله‌وی مه‌لا

عبدالرله حیمی مهربوانی دیته سلیمانی. شهوئ جه معنی له سادات له
خزمه تی ده لئین: نه وهی سه یید بیکا، مه عفووه!
مه لا نه فهرموئ: نه مه، ههر بۆ نیرانه؟ یا بۆ نئرو من، ههر وایه؟
زۆر مونفه عیل نه بن. دوا بۆ حه زره تی کاک نه حمه د زۆر خۆیان لی
تو وره نه کا و نه هیان لی نه کا له و نه وعه گفتو گو یه!

۱۸۹/۴

ئیمان به خزمی خۆیان ناهینن!

وه له و هه زار ئایه ت یئنی! موته که بیرینی قوم، ئیمان به خزمی خۆیان
نانین! ته ماشای ره وشتی ته قوام که ن! حاجی قادر نه لئین:
بۆ نه میرانی غهیره ده بنه گزیر
نه ک له خۆیان یه کیک بیته نه میر^(۱).

۱۹۱/۴

فکره ی پاپا و شیخ!

سبحان الله نه و فکره به ی ماوه بۆ پاپیان، هات بۆ شیخه کانی ئیمه ش!
که سنج عبوده تیان نه کا، گهر به لایه کی هاته سه رئ، نه لئین نه مه هیمه تی
حه زره تی شیخه! نه گهر نه وان به لایان بیته سه رئ وه ک هه یکه لانی پیر،
نه لئین: نه وه ته قدری خۆمانه! جو هه لا له هه ره شه و گو ره شه یان نه تر سین،
ئیمان یان پین دیتن.

۱۹۲/۴

(۱) - له دیوانی حاجی قادر دا به م شیوه به هاتووه:
بۆ نه میرانی غهیره ده بنه گزیر
نه ک له خۆیان یه کیک بیته نه میر: دیوان/ ۲۳۴

دهنگی بۆمبا!

دهنگی گه‌وره به شیددهت، هائیل وهك دهنگی ته‌قه‌ی نه‌پره‌ی
بۆمبا‌ی ته‌یاره! كه بۆ مه‌بایانی فره‌ئ ئه‌دا، وه به جینگای ره‌ق نه‌كه‌وتن،
حه‌قیقه‌ته‌ن نێزێك بوو ئینسان روح بدا! له هه‌ژمه‌تان گه‌لێ شیخ له‌وانه‌ی
كه ئوممه‌ت به ته‌ما بوون له ته‌ق و هۆپی پۆزی قیامه‌ت نه‌جاتیان بدا،
هه‌له‌هاتن ئه‌چوونه‌ کونان خۆیان ئه‌شارده‌وه! وه گه‌لێ جار له هه‌ور
شه‌قه‌یه‌ی وا دێت له‌رزهی پێ ئه‌خات، زۆر موده‌یشه!

۱۹۵/۴

خه‌رافاتی کیتابی موقه‌دده‌س!

ئه‌وجا وه‌ره ئیمانته‌ به‌و خه‌رافاته‌ هه‌بێ! وای وای له‌و حه‌یایه!
ئه‌م‌پۆ ئه‌و کۆنه ئه‌فسانه‌، خه‌رافاته‌، به ئه‌لسینه‌ی موخته‌لیفه‌ هه‌تا به
کوردی ته‌رجه‌مه‌ی ئه‌که‌ن، وه به‌ناوی کیتابی موقه‌دده‌س بلاری
ئه‌که‌نه‌وه!

۱۹۷/۴

وته‌یه‌کی حه‌ماغای کۆیه!

به ره‌حه‌مه‌ت بی حه‌ماغا^(۱) ئه‌یفه‌رموو: تا ئینسان بولی كه‌ف بکا، له

(۱) مامۆستا مه‌سه‌وود مه‌حه‌مه‌د له کتیی حه‌ماغای گه‌وره‌دا چه‌ند بیره‌وه‌ریه‌کی
حه‌ماغا و مه‌لای گه‌وره‌ی باوکی ده‌گێڕه‌وه، به پێویستمان زانی چه‌رده‌یه‌کی لێره
دابێتین:

یه‌که‌م: باوکه‌م ده‌یگوت حه‌ماغا نه‌وسن نه‌بوو، به‌لام هه‌زی له‌ خواردنی چه‌ور
ده‌کرد. وه‌ها ده‌بوو كه به‌یه‌که‌وه نانمان بخواردایه ده‌مدیت بپه‌روا كوته‌ گۆشتی
قه‌له‌و به‌ به‌زه‌وه ده‌کاته پاروو، منیش ده‌مگوت ئاغا بۆت باش نییه. ده‌یگوت لێم

توو ناکه‌وئ، وه‌له‌دی لی ئه‌بی!

197/4

گه‌رئ خوا چی کردبێ هه‌ر ئه‌وه‌ ده‌بی. بابم بۆ خۆی له‌ دوای زه‌ده‌بوونی مێعه‌دی له‌ جێتیه‌وه‌ پارێزی له‌ خواردنی چه‌ور ده‌کرد، هه‌ماغا به‌ساڵدا چووبوو بۆیه‌ لێی به‌په‌رۆش بوو. هه‌روه‌ها له‌ موانسه‌به‌ی خواردن و پارێژدا به‌بیرم دێته‌وه‌ باوکم ده‌یگوت له‌ داووت و له‌ سفهری تازیان که‌ له‌ گه‌ل هه‌ماغا به‌یه‌که‌وه‌ باینایه‌ هه‌تا ده‌ستی له‌ خواردن هه‌له‌گرته‌یه‌ سفهرم به‌جێ نه‌ده‌هێشت بێی ده‌گوتم، ئه‌گه‌ر له‌ گه‌ل تو‌دا نان به‌خۆم تیر ده‌بم ده‌نا ئه‌و مندال و پالانه‌ وه‌ها زوو ده‌ست هه‌له‌ده‌گرن پیاو شه‌رمی به‌خۆیدا دێته‌وه‌، دواییش که‌ ده‌چنه‌وه‌ مالی پێدا دێته‌وه‌.

دووهم: باوکم گوتی له‌ ده‌می جه‌نگدا پۆلیسان دوو تفه‌نگیان به‌ نامه‌ی بێ ئیجازه‌یی له‌ پیاوی هه‌ماغا ستاندبوو چه‌ندیکێ خێرخوایان تکا و موراجه‌عیان کرد بێسوود بوو گوتی پۆزیکێ جومعه‌ (هه‌ینی) که‌ هه‌ماغا و مه‌زنه‌ پیاوه‌کان ده‌هاتنه‌ ژووره‌کی من و هه‌ر له‌وێش نوێزی جومعه‌یان ده‌کرد، پێم گوت ئاغا وابزانم ئه‌و نیشه‌ هه‌ر به‌ خاتوو فلان و فلان (دوو ئافه‌رتی بێپه‌رده‌ بوون و زۆری مه‌نسووران دۆستان بوون) راده‌په‌رئ واباشه‌ ئه‌وان هیممه‌تیک بکه‌ن. هه‌ماغا چ ده‌نگی نه‌کرد. هه‌فته‌ وه‌رسوو‌راوه‌ له‌ پۆزی جومعه‌ی ئاینده‌دا (داها‌تو‌دا) که‌ جه‌ماعه‌ت هاتنه‌ لام هه‌ماغا گوتی خۆ وه‌کوو فه‌رموت وه‌ها ده‌رچوو، جومعه‌ی پێشوو قسه‌که‌تم زۆر لێگران هات ئه‌مما ئه‌و ڤووسوورانه‌ له‌خۆوه‌ به‌ قسه‌که‌یان زانیوو چووبوونه‌ سه‌ر دا به‌ره‌ی پۆلیس تیرجێتیان کردبوون و هه‌ر دوو تفه‌نگیشان لێوه‌رگرته‌وه‌ و بۆ پیاوه‌کانیان هه‌ناردبوونه‌وه‌.

سێهم: پۆزیکێ هه‌ینی باپیرم، مامم و بابمی له‌خه‌مه‌تا ده‌بن به‌عه‌اده‌تی خۆی ده‌چینه‌ دیوه‌خانی هه‌ماغا. بابم و مامم ده‌یانگێرا به‌وه‌ ئه‌و پۆزه‌ ره‌شیداغای هه‌وێزی، خالی باوکم بوو، مه‌لا لامیع که‌ پیاویکی قسه‌زان و نوکه‌باز بووه‌ هه‌ردووکیان لای هه‌ماغا بوون، خه‌لقی دیکه‌ش به‌زۆری. ئه‌حمه‌د عیززه‌تیکێ ئیمامی تابوور (طابوور) یش ئه‌و پۆزه‌ له‌ دیوه‌خانه‌ بووه‌. مه‌لا لامیع و ئه‌حمه‌د عیززه‌ت هه‌ردووکیان هه‌زیان له‌ قسه‌ ده‌کرد، به‌لام ئه‌حمه‌د عیززه‌ت ڤئی مه‌لا لامیع نادا قسان بکات. مه‌لا لامیع ده‌ق‌ق‌رئ و مه‌فه‌رئشی نییه‌ قسه‌ بکات. حاجی مه‌لا عه‌بدو‌للا ده‌زانئ مه‌لا لامیع ڤه‌ری زگی قسه‌یه‌ و سه‌غله‌ت بووه‌ و بێچاره‌یشه‌، لێی ده‌پرسئ تو له‌و به‌ینه‌ له‌ که‌رکووک هاتیه‌وه‌ ئایا فلانه‌ ئاش ئیستا ده‌گه‌رئ؟ ره‌شیداغاش که‌ پیاویکی زۆر زیره‌ک و هو‌شیار و قسه‌زان بووه‌ تێده‌گا حاجی مه‌لا عه‌بدو‌للا مه‌به‌ستی چیه‌، له‌جایئ مه‌لا لامیع به‌ده‌نگ دئ ده‌لئ، ئه‌گه‌ر ئاشه‌که‌ تێچینه‌ باراشی به‌ربه‌که‌وئ بۆ ناگه‌رئ. مه‌لا لامیع له‌ مه‌به‌ستان ده‌گات و ڤوو ده‌کاته‌ ئه‌حمه‌د عیززه‌ت و ڤئی ده‌لئ، هه‌ناسه‌ت ڤه‌یم هه‌ی هه‌ناسه‌ت ڤه‌رئ، تێچینه‌ باراشه‌کم ده‌یئ هه‌ی تێچینه‌ت ڤه‌رئ. تنجا خوێنه‌ر بۆ خۆی بزانی چلۆن قاقای پێکه‌نین له‌و مه‌جلیسه‌ هه‌له‌ستاوه‌.

ټه‌وانی فاسقن له که‌مالی ږه‌فاهییت دان!

ټه‌مړۆ وایه، ټه‌وه‌ی پاړه‌ی زۆره، له نیعمه‌ت دایه، خه‌ریکی به‌جیه‌تانی شه‌ه‌واتی خۆیه‌تی، دوشمنی ټه‌وانه‌ن که ټه‌مر به مه‌عرووف و نه‌هی له فساد ټه‌که‌ن! ټه‌وی خه‌ریکی ئیصلاحه، ناصیحه، په‌کی له‌سهر دوو فلوس که‌وتووه پیدا به کولیره، بۆ به‌ر‌بانگ! یاخود ټه‌وانه‌ی فاسق و فاجرن له که‌مالی ږه‌فاهییت دان، ټه‌وانی دیش موحتاجی سه‌ددی ږه‌مه‌قن!

۲۱۴/۴

مسته‌فا پاشا یا مسته‌فا نه‌مروود؟!

به ږه‌حه‌مت بن مسته‌فا پاشا که له‌ناو تورکان به مسته‌فا نه‌مروود مه‌شهوور بوو، شیخ‌ولیس‌لام ئیبراهیم حه‌یده‌ری^(۱) ته‌صدیقی فه‌رموو سه‌به‌بی ټه‌و ناوهم لئ پرسی. پاش جه‌وابی وتی: له ټه‌سنای مو‌حاکمه‌ی عه‌سکه‌ری که خه‌ریک بوون قه‌راری ئیعدام بده‌ن، هاته دلم وتم ټه‌ی خورشید پاشا ږه‌نیس مو‌حه‌قه‌ق بزانه هه‌فته‌یی تر من له‌سهر ټه‌و کورسیه‌ی داده‌نیشم ئیوه مو‌حاکمه‌ ده‌که‌م. صه‌نادیدی ئیتیحاد و ته‌ره‌قی هه‌رده‌ئاوه‌سم. فی الحقیقه وه‌ها ده‌رچوو.

۲۲۸/۴

(۱) ناوی ئیبراهیم کورپی عاصم کورپی ئیبراهیم کورپی صیغه‌تولایه، له سالی ۱۸۶۵ له هه‌ولیر له‌دایک بووه، زانایه‌کی زیره‌ک و لیهاتوو بووه، شیعری به‌تورکی و کوردی و عه‌ره‌بی هه‌یه، نازناوی شیعری (حه‌قی)یه، ماوه‌یه‌ک قازی به‌غدا‌بووه، پاشان کراوه‌ته سه‌رۆک لیژله‌ی دار‌الخیره پاشایی له ټه‌سته‌نبول، پاشان بۆ‌ته قازی ناوچه‌ی دیاربه‌کر. له سالی ۱۹۱۵ کرایه شیخ‌الاسلام، ده‌گوتی زۆر جار حاجی قادری کوی میوانی بووه. له سالی ۱۹۲۳ که حکومه‌تی عیراقی دامه‌زرا ده‌گه‌ږینه‌وه به‌غدا و بووه په‌که‌م وه‌زیری ټه‌واقف. له سالی ۱۹۳۱ کۆچی دوا‌یی کردووه و له گۆرستانی گه‌یلانی له به‌غدا نێزراوه.

عوله ما و سیاسه تی راست!

یوسف^(۱) نه گهر له مالی وه زیری گه وره نه با، ته دبیری مولکی بو مو به سسر نه ده بوو. له لای باوکی با، موحیبه تی باوکی، نه یکرده عه ته له و بئ عه مه ل، له لای کاروانچیان با بالکلی زایع ده بوو. مه وهوبی مو کته سه بی پښ نه ده که وت. سبحان الله حه تنه له عوله مایانی ټمه ش نه و ته ماسی له گهل سیاسه تی راست و ئیداره ی ده ولته بوو بی، گهلئ فهرقی هه یه له گهل نه وانی دوور بووین، خصوص گۆشه نشینی لادیان. که سنی ته ئوبلی واقعی به خه بهری نه زانی، ته عبیری حه وادیسی خه ونیش نازانی. موسا نه گهر له مالی فیرعه ونی به خټو نه کرابا، نه ده بووه نه و مه رده جه بیاره، قوی الجنان، شدید القوی. .. به لئ نه مری نه و (کن فیکون)، نه ماما کاری به ته دبیر و ته یسیری نه سبابه، وه نه مری یوسفیش نه مریکه، کاریکه له کاره کانی نه و. ته ماشاکه ن یوسفی له ناو بیر و چال هینایه سر کورسی ئیداره ی میصر. ناپلیون چ بوو؟ بووه چی؟ چۆن بوو؟ ته ماشای ته ریخی بکه ن، ئینسان ده هشت نه گری! وه ههروه ها مسته فا که مال نه تاتورک و پهزا شای په هله وی^(۲).

۲۳۰/۴

ره فیک!

به نه دی حه قیر له یادمه پیش ده سالی له ناو مندالان خۆم نه گرت به به عزئی حه ره کاتی ناموناسیب به خۆم نه گوت: من وه کی وانه نیم،

(۱) مه به ست یوسف پیغه مبه ره.

(۲) رهزا شای په هله وی کوپی عه باس علی خان (۱۸۷۸-۱۹۴۴ز) دامه زری نه ری ده ولته ی په هله وی بووه و شیعه به کی دوازه ټیمای بووه، له تیوان سالانی ۱۹۲۵ تا ۱۹۴۱ حوکمی کردووه و دواپس شای قاجاری له دیسه مبه ری ۱۹۲۵ له سر ده ستلات لاداوه و خوی جینگای گرتوونه وه.

کوپړی حاجی مه‌لا عه‌بدوللام، نه‌ته‌وه‌ی مه‌لا عه‌بدولره‌حمان جه‌لیم، نه‌وانه له‌من ناوه‌شیتته‌وه. له ده‌یه به‌و لایه‌وه گه‌لئ کارم تهرک ته‌کرد نه‌مگوت: ټینشانه‌للا که بوومه مه‌لا خوتبه‌م بؤ مسولمانان خوینده‌وه، وه‌عزم بؤ دان، نه‌و وه‌فته نه‌بئ چیم پئ بلین؟ خو له فکری نه‌مایه خوی چیکرد، وه ټیستاش چی نه‌لئ! ناوا بووین له نه‌ووه‌لی نه‌شئت، به‌لام جه‌ړپړی جیوار ټیکي دا، په‌فیکسی سوئ گه‌لئ خراپه! ته‌ماشای خاتم الرسل بکه‌ن له ناخیر نه‌فه‌سی نه‌یفه‌رموو: (الرفیق الاعلی الرفیق الاعلی).

۲۳۳/۴

مه‌کری ژنان!

له فاکه‌ة الخلفاء^(۱) حیکایه‌تئ ته‌کا دائر به مه‌کری ژنان. خولاصه: زاتئ نه‌دیب و له‌یب خهریک نه‌بئ شار به شار، دئ به دئ، نه‌گه‌ړئ مه‌کری ژنان نه‌نوسیتته‌وه. پړئ له پړژان ټیواره، پړژ له زهردان له په‌له‌کویان پړی ته‌که‌وټته مالی کویخوای. خاوه‌نی مال له‌وئ نابئ، ژنه‌که‌ی زوری چاک به‌خیر نه‌هیتئ، ته‌عامی باشی بؤ دروست ته‌کا. پاش نوټری عیسا، میرزا کتیبی له جه‌لبه‌ندی دیتته‌ دهر ته‌ماشای ته‌کا.

خانم نه‌لئ: قوربان ته‌مه چییه؟

نه‌لئ کتیبیکه له مه‌کری ژنان عومریکه خهریکم گه‌لنکم له مه‌کریان کؤ کردیتته‌وه.

خانم نه‌لئ: کاکه له‌وه‌گه‌ړئ زل زله‌کانی هه‌لېزمیردرئ! فه‌تره له به‌حر ناژمیردرئ!؟

نه‌لئ: خیر تا نیهایه‌تی عومرم ده‌ستی لئ هه‌لناگرم!

ژنه‌که سکوت ته‌کا، دواى چهند ده‌قیقه خانم ده‌ست ته‌کا به گرشمه

^(۱) ناوی کتیبه‌که (فاکه‌ة الخلفاء ومفاکه‌ة الظرفاء)، کتیبیکه له شتیه‌ی کلپله و دمنه‌به به‌لام سه‌جعثامیزه و دانراوی ټیبن عه‌ره‌بشا (۱۳۸۹-۱۴۵۰ز) به‌که نه‌دیب و میژوونووس و گهریده‌یه‌کی مسولمانه.

و غه نچ و ده لال و قسه ی به ناز و نووز و ناسک و دلروبا په لاران بؤ مه لا، بؤ کاتب، بؤ نه فهندي نه هاوئ نه زه ری جه لب نه کا دلی نه رفینسی. نه ویش بالمقابل نه شعاری غه رامی نه خو یتته وه. نه هایه ت نیش له کینایه ت ده رنه چی نه که ویتته بابی صه راحه ت، به لئ نه مشه و تا سه حر به عه یش و نؤش و مه یل و هه وهس به سه ری نه به ین! خانم نه فهندي نه هیتته سه ما. له و وه قته دا ته ق یه کئ له ده رگه نه دا، نامان نه وه کینه؟ لاشه ک میړدی نه و ټافره ته یه.

نه فهندي مشه ووهش نه بی چییکه م؟

سندوقئ له وئ نه بی نه یخاته ناو سندوقه که، ده رگی قفل نه دا نه چی ده رکه له میړدی نه کاته وه ده ست له ملانی نه بی، نامان بؤ و دره نگ هاتیه وه؟ ټاه نه گه ر ټیستا نه هاتیا به وه عوشه تی خو شم نه کرد به که یف نه مشه و ږامنه یواردا!

- میړده گوتی له گهل کئ؟

- وتی: له گهل میوانتکی نه دیب و مه حبوب و له ییب و شیرین و ناسک و نازدار خه ریکی ده سته ملان بووین، تو له ده رکته دا، نامان کوو و نه بی؟

- ناگری غه زه بی هاته جو ش، چی لی هات نه و میوانه خائینه، بی نه مه که، بؤ کوئ چوو؟

- وتی نه و له ناو سندوق دایه. سندوقه کهم له سه ر کلیل دایه.

- کوا کلیل؟

- نه وه ته.

- ټابده!

- ها وه ږگره!

مه لا نه و له رزئ دل کو تکه ی لی نه له ترسان وه قته به خوی دابمیزئ. پیاوه که کللی لی وه رنه گری، ژنه که له هه راو چه پله نه دا: دؤړاندت، خه خه دؤړاندت، نه تگوت له بیرمه!

پیاوه سست بوو کللی به عار دیدا دا وتی: ده ک به لات لیډا له خوت و له مه کرت!

تومه‌زانه چه‌لمه شکاندیان کړدېوو. شتاقیان نه‌یدوړاندېوو. نه‌نه‌هو به‌و دروږیه به‌نوعی ږقی میړدی هیتایه جوښ، هوښ و گډوښی نه‌ما له خوږی بڼی ټاگاو خه‌بر بوو گره‌وی له فکر نه‌ما، کللیلی وهر‌گرت، نه‌یگوت له‌بیرمه، ژنه‌که به‌قافا پټکه‌نی. نه‌فه‌ندی ناو سندوق که‌وته به‌حرې حیره‌ت نه‌مه چ‌حیله‌یښ بوو؟ نه‌مه چ‌مه‌کړئ بوو؟
- میړده‌که جلکی گورپی چوو بڼ‌لای قه‌ده‌مخانه.

خانم میرزای هیتایه‌ده‌ر وتی: نه‌ی سه‌ییدی سه‌روه‌ر، نه‌و مه‌کره‌ش بنووسه له‌ناو ده‌فته‌ر.

- وتی: توبه‌حاشا، قه‌لم و ده‌وات نه‌شکیتیم، کتیبه‌که نه‌سووتیم..

فی الحقیقه که‌یدی شه‌یتان نه‌زهر به‌که‌یدی ژنان بڼی هیزه! نه‌گه‌ر نه‌فسی سوئو ژن نه‌با، شه‌یتان چی‌پڼی ناکړئ، بویه که‌مه‌ئوس بوو، ده‌ست به‌دامه‌نی ژنانه‌وه نه‌گرئ.

۲۳۷/۴

خاکی میصر!

من نه‌لیم خاکی میصر بڼ‌توی لایده‌ زوړ به‌قووه‌ته، زوړ مونږیته، کورد و تورک و عه‌ره‌ب که‌له‌لارې چووینه وئ، چاک هه‌لکه‌وتینه. بووینه ږیجالی زوړ عه‌زیم و ناودارو قیمة‌تدار. شیری شیران، شیری مه‌یدان برزو له‌بر نه‌و خه‌فاو و سه‌رگه‌ردان صلاح‌الدین نه‌یوبی له‌نه‌ته‌وه‌ی کوردان تیای ژیاوه. حه‌یاتی ئیسلام و ئیسلامیانی موخافه‌زه کړدیه. فی الحقیقه شیری حه‌دایقی عیلم شیخ محمه‌ده‌ عه‌بده^(۱)، به‌بری

(۱) محمه‌ده‌ عه‌بده‌ کوږی حه‌سه‌ن کوږی خه‌یرولا (۱۸۴۹-۱۹۰۵ز) زانایه‌کی نایینی و شه‌رعزان و موجه‌ددېږکې میسری بووه و به‌کټک له‌ږه‌زه‌کانی بیري نوږکاری فقهی ئیسلامیه و له‌بانگه‌شه‌که‌رانی چاکسازیه له‌جیهانی عه‌ره‌بی و ئیسلامیدا. دوا‌ی دیداری له‌گه‌ل جه‌ماله‌ددینی نه‌فغانی بزوتنه‌وه‌یه‌کی هزری ئیسلامی له‌کو‌تایه‌کانی سه‌ده‌ی نو‌زده و سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیستم دامه‌زراند، به‌ټامانجی بو‌وزاندنه‌وه‌ی ئوممه‌تی ئیسلامی به‌گوږه‌ی پټو‌ستییه‌کانی سه‌رده‌م. دامه‌زرتنه‌ری

غابه و جهنگلستانی سیاست سه عد زه غللول^(۱) عهیی یان له خاکی
میسردا ئیزاله کرد.

۲۳۹/۴

نوشوستی ئیسلام، به دئه خلاق به شهر، زلله تی عیلم و عوله ما!

من هه رچهند سه عی ده کهم بیمه موته فائیل، به لام ته والی ئالام لیم
ناگه پئی. خیرا بۆ لای ته شائومم ده با له هه مووی ناخوشترو هه ک برینی
کول، به شتی کهم زۆر موته نه سیر ده بیم، وه درهنگ زه والی ده بی.
نوشوستی ئیسلام و به دئه خلاق به شه ریش عه لاهه. زلله تی عیلم و
عوله ما عه لاهه ی فه وقه لعه لاهه. ئیتر په نا به لای خوا ی که ریم له له زه تی
ناخیره ت مه حرووم نه بین.

۲۴۳/۴

هه رچهند به ناو مووه حیدن!

پیسالته بۆ به شهر پتویسته، بی ره سوولی ئیلاهی، هیدایه تی راستی
مومکین نییه. دواکه وتنیان مایه ی سه عاده ته. چونکه ئه وی چاک بی
ئه مرمان پئی ده کهن، ئه وی خراپ بی نه هیمان لئی ده کهن. چونکی بی
مه یل و بی موحایتین، خراپه به چاکه، لئیان ناگۆپئی. دین بۆ ئینسان
وه کو ئه وان ده یلین، بووین بالطبع زۆر لازمه. ره وحی حه یاتی ئیجتماعیه،

رۆژنامه ی العروة الوثقی بووه و دواپی گه رانه وه ی له پاریس چۆته به یرووت و به
نه ئتی کومه له یه کی به هه مان ناوی رۆژنامه که دامه زرانده وه.
(۱) سه عد زه غللول (۱۸۵۸-۱۹۲۷ز) سه رکرده یه کی میصری و فه رمانده ی شۆرشی
۱۹۱۹ بووه له میصر و یه کێک بووه له سه رکرده میژووییه کانی ئه و ولاته. ماوه یه ک
سه رۆک وه زیران و ماوه یه کیش سه رۆکی مه جلیسی ئوممه بووه. له سه ر ده ستی
جه ماله دینی ئه فغانی و محمه د عه بده پێگه یشتوه.

خاصه‌تن بڼې ږوو و ږیا و مه‌یلی میلی. دینی نیسلام نه‌وه‌ی له ږه‌سوول و کیتابی وه‌رگیرایه خالص و بڼې غهل و غه‌شه.

له جیپالی کوردستان سده هزار باغ هه‌بوو، خو‌یان و ساح‌تیان له سایه‌ی دین ده‌ژیان. دین سست بوو نه‌ساری نیمان بڼې ه‌یز بوو، هه‌موو باغه‌کان به‌ره‌للا بوون، گه‌لن. ساح‌تیان کوژران. نه‌وه‌ی ده‌لن عه‌قل موغ‌یه له به‌عه‌ستی ږوسول، یان زوړ بڼې عه‌قله یان زوړ موف‌سیده. کوا نه‌و عه‌قله عه‌وام الناس عیقال بکا بیان‌به‌ست‌ته‌وه؟ فی الحقیقه دین نیعه‌تیکي گه‌وره‌یه. به‌لام نه‌وه‌ی مه‌یلی شه‌قاوه‌ت و فه‌سادی بڼې، یا سیاسي مائیلی نیستیللا بڼې، دین به‌به‌لا و موصبیه‌ت و نیقمه‌ت ده‌زانن. دین سه‌ددی هه‌وا و هه‌وه‌س ده‌کا.

ده‌لن مانعی خو‌ږیبه‌ته! به‌لن ږوئه‌سای نه‌دیان دینان تیکدا، جیهه‌تی وه‌حده‌تیان کرده مایه‌ی ته‌فره‌قه، ږنې علومی ته‌بیعیان به‌ست، ده‌رگه‌ی که‌رامه‌تیان کرده‌وه، ه‌یزیان له نوممه‌ت ږې، دینان کرده مانعی ته‌ره‌قی عیلم. علی الاکثر ږایته‌یان له به‌ینی کائیناتدا پساند، مللیون بوونه دوشم‌نی دینی و خوونی. هه‌رچند به‌ناو مووه‌حیدن، نه‌مما نیلاهیان له حه‌دد و وه‌عد به‌ده‌ره.

۲۴۶/۴

حاکمی سیاسی به‌ریتانی و من و حه‌ماغا!

دیتمان گرانی قه‌حطی هائیل قاتی نه‌رزاق چووه ده‌ره‌جه‌یی نه‌یستراو له سالف الایام. سالن دوایی بارانی مته‌والی به‌جڼ، ده‌غل و دانه‌ویره زوړ عه‌جایب هات. نه‌وه‌ی به‌گوشری و نه‌گوشری، زوړ چاک و به‌به‌ره‌که‌ت بوو. حه‌تا له مانگی شوبات له خزمه‌ت مه‌رحووم حه‌ماغای

گه وړه بریانی بهر خان له گهل حاکمی سیاسی بهریتانی خوارد^(۱)، له و
جیهه ت سالی گهلن به فیز و ږیژه و بو!

۲۵۳/۴

نهفس!

نهفس دائیما سهوقی ینسان ده کا، مهیل و چه په که ی پی ددها، سیه ما
له و حاله و له و عمر و شهبابه! نه مری، نه نه هو نه مری ته کوینه. ساحیتی
تووشی سهیئات ده کا. ټیلا نه و که سهی خوا په حمی پی بکا به سه ر
قووه تی قه مری نه مری ته کوینی جهبری نهفسی خو ی غالب بکات. به
بورهانن ټیلاهی عیلمی نه قوا به عه قلی مه تین، کونی بکات.

خوای ته علا غه فوور و په حیمه ناگای له فیتړه تی عه بد هه به چ
قیوای تیدا داناوه موقته زایان چییه، له هه موو کهس چاکتر ده زانن
عوزری عه بد، ئی نه و له هه موو کهس زیاتر مه علومه! نه حکامی به لاف
و گه زاف نییه، مه گهر خانم له و بهینه وهك (بنت السماکی به غدادی)
له سه ر دهستی زاتن وهك شیخ علا نه دین توبه ی کردبی، وه بووینته
ساحیتی نه و نیمانه، وه ناگاداری له حالی نهفسی نه ماره ی بالسوء په یدا
کردبی.

۵/۵

(۱) مه سعود محمه دی کورې مه لای گه وړه له کتیپی حه مه ناغای گه وړه دا
ده نووسی: باو کم ده یگوت حه ماغا نهوسن نه بوو، به لام چه زی له خواردنې چه وړ
ده کرد. وها ده بوو که به په که وه نانمان بخواردایه ده مدیت پیپه روا کوته گوشتی
قه له و به به زه وه ده کاته پاروو، منیش ده مگوت ناغا بؤت باش نییه. ده یگوت لیم
گهرن خوا چی کردین هه نه وه ده یی. بام بؤ خو ی له دوا ی زه ده بوونی میعه دی
له جحلیه وه پاریزی له خواردنې چه وړ ده کرد، حه ماغا به سالدا چووبوو بؤیه لیتی
به په رږش بوو. باو کم ده یگوت له داوه ت و له سفره ی تازیان که له گهل حه ماغا
به په که وه باینا به هه تا دهستی له خواردن هه لنه گرتایه سفره م به جی نه ده هیشت پنی
ده گوتم، نه گهر له گهل تودا نان بخوم تیر ده بم دنا نه و مندا ل و پالانه وها زوو
ده ست هه لده گرن پیوا شهرمی به خویدا دیته وه، دوایش. که ده چنه وه مالی پندا
دیته وه.

نه‌فسی ئینسان!

من گهلئ جار ده‌لیم نه‌فسی ئینسانی به ته‌واوی چاک نابې، نه‌مما
نه‌وی موه‌فوق بې، ده‌توانی کزی بکا. موقابلی عه‌زم و جه‌زم به
مه‌ردانه‌یی بې ده‌سه‌لات بې.

۶/۵

من و مه‌لا عه‌بدوللای هه‌ولیری!

فه‌قیین مه‌لا عه‌بدوللا ناو هه‌ولیری له کۆیه ده‌یخویند له ته‌ئریخی
(۱۳۰۹) هیجری. من من‌دال بووم، مه‌لا بزر بوو، نه‌مدیته‌وه، تا‌کو ۱۳۵۳ی
هیجری که‌وت‌بووه نه‌سته‌مبول له‌و ته‌ئریخه‌هاته‌وه کۆیه. هاته
مه‌دره‌سه‌ی من، به نه‌ووه‌ل نه‌زهر ناسیمه‌وه، نه‌و ته‌عه‌ججوبی له‌ گۆرانی
من کرد، نه‌و وه‌فته‌ چۆن بووی؟! ئیستا چۆنی؟! نه‌گه‌ر به‌ خصوصی بۆ
زیاره‌تم نه‌هات‌بایه مه‌دره‌سه‌ی من له مه‌قامی خۆم نه‌مدیا نه‌مده‌ناسیه‌وه.
دیاره فه‌رقی هه‌یه ناسینه‌وه‌ی من‌دال ئی گه‌وره، له‌گه‌ل ناسینه‌وه‌ی
گه‌وره بۆ من‌دال که‌گه‌وره بووین.

۸/۵

شیخ مه‌عرووفی هه‌له‌جه!

شیخ مه‌عرووفی هه‌له‌جه هه‌زار ږه‌حمه‌تی لئ بې، سالی گرانی
باراشه‌پ ده‌چوونه ناشی وی له هه‌له‌جه، ناوی ناشه‌که‌ی که‌م بوو، باراش
دره‌نگ خه‌لاس ده‌بوو. ساح‌یب باراشه‌کانی به‌ نان و شیو به‌خپو ده‌کرد
تا ده‌ږویشن، گهلئ له مزه‌که‌ی زیاتر لئ سهرف ده‌کردن.

۹/۵

به‌هاری سالی گرانی!

به‌هاری سالی گرانی هزارو سیسه‌د و سی و شەش (۱۳۳۶هـ) به‌هاری بوو خوږهم و دلگوشاد، به‌هاری وا که له کۆیه مه‌شه‌ووره. به‌هاری وا خوږش کهم بووه! کهس ته‌ماشای باغ و داغ و کتو و کهژ و سه‌ر و سه‌مه‌ن و یاسه‌مه‌ن و عه‌ره‌ر و شمشاد و گول و ږه‌یحان به‌نفشه و لال و عه‌باس و سونبول و تیرگز و خاو و گیابه‌ندی نه‌ده‌کرد! وه‌ک شانه‌میروو به‌ ږی هه‌یه‌سولتان و چنارۆک و میرسه‌ید دا ده‌چوونه نه‌ودبو بۆ که‌نگر. گوله‌ که‌نگرئ له‌ نه‌زه‌ږی پا‌ک و پیس هزار ده‌سته گولی ده‌هیتا! چاوه‌زاری چی برای بابم؟! گه‌لئ جار نه‌موت له‌ مه‌ولا له‌ باتی ورده‌ ږه‌رجه‌م و زولفی به‌لول، کولمه‌ی ئال و گه‌رده‌نی زه‌ردی به‌ ورده‌ خال، حه‌یرانان به‌ که‌نگری هه‌لبلین، چاکه‌! له‌ وه‌قتی گرانی کئ به‌ کئ هه‌لته‌کالتی؟ وایزانم مه‌قسه‌دی عالی نه‌مه‌ بووه‌ تووشی شه‌ر نه‌بن! میصری بی صیحه‌ت و به‌رچاوته‌نگ به‌ ږزق چوونه‌ ده‌ر، ته‌بیعی دل ته‌نگ ده‌بوون، خصوص کاروانتیک له‌سه‌ر یه‌ک دوو جار بی و بچی لایان زیته‌ گران بوو! وه‌ بیان‌دیان قسه‌ی درشتیان ده‌کرد، نه‌وانیش قبولیان نه‌ده‌کرد! نیش تیک ده‌چوو! نه‌ولادی یه‌عقوب نه‌وه‌ی ئیسحاق و ئیبراهیمی قسه‌ی درشت و سوک قبول ناکه‌ن!

۱۳/۵

هه‌رچی هه‌یه‌ به‌ قه‌زا و قه‌ده‌ر عیلاج ناکرئ!

هه‌رچی هه‌یه‌ به‌ قه‌زا و قه‌ده‌ر عیلاج ناکرئ! به‌لئ وایه، به‌لام ته‌ماشای نه‌حوالی عالم بکه‌! ئینگلیز هاته‌ ولات، تا حوککامی ئینگلیزی له‌ ولات بوون، که‌س که‌سی نه‌ده‌کوشت، ږیگری و دزی و سوتان و ژن هه‌لگرتن نه‌ما! که‌ نه‌وان ږویشن ده‌رکه‌ی سه‌یثات کراوه، پف له‌ شه‌مع، بووه‌ شه‌وه‌ږه‌شکه‌! وای لیهات برا برای خوی کوشت له‌سه‌ر کۆتکه‌ جۆین!

بږیو نه‌گه‌ر حکومه‌ت به شیدده‌ت بوو له‌سهر نه‌شقیاء، شه‌قاوه‌ت نامیتنی! خواش ئیراده‌ی سه‌ییثات ناکا. له‌و چهن‌دانه‌ نه‌ترافی مه‌مله‌که‌ت وایلیه‌ت که‌س له‌ خوی نه‌مین نه‌بوو تا‌کو زاتنی والای خانه‌دانی عالی نه‌ژاد به‌حیا به‌گ نه‌جلی عه‌بدوللا به‌گ له‌ سولاله‌ی ږه‌سوول پاشای مامی محمه‌د پاشای ږواندزی^(۱) مه‌شه‌ووری ئافاق به‌ عه‌دل و داد و حویی عیلم و ته‌رویجی عوله‌ما. به‌ قائیمقامی هاته‌ کږیه، چهن‌د که‌سینکی به‌ناوی حوسنی سلوک‌ه‌پس کرد و ږه‌وانه‌ی لیوای کردن، دونیا ږاحه‌ت بوو، دزی نه‌ما، ږیگری فه‌وتا. ئینشانه‌للا به‌ ده‌وامی حوسنی ئیداری، خه‌رمان و خانوو و ږاوان و غابات سووتانیش نه‌وسال نابی! ده‌ئین چی؟ ته‌ماشای سه‌یری عالم بکه‌ن؟ به‌لن مه‌لا ده‌لن: هرچی خوا نه‌یکا نابی! نه‌ما که‌ دانه‌یین توپی ږووس له‌ جیپالی ږه‌واندز هات و له‌ شاخی داو ته‌قیه‌وه، چهن‌د نه‌شخاسی به‌ گولله و ساچه‌ که‌رت و ږه‌رت کرد، مه‌لا هه‌لدن بږ قوژبنیکی قوول! خوای چی و قه‌زا و قه‌ده‌ری چی؟!

۱۳/۵

(۱) محمه‌د پاشا کوپی مسته‌فا به‌گ کوپی توغز به‌گی گچکه‌ کوپی نه‌حمه‌د به‌گ کوپی توغز به‌گی گه‌وره‌ کوپی عه‌لی به‌گ کوپی سلیمان به‌گ کوپی شاقولی به‌گ. له‌ سالی ۱۱۹۸ک/ ۱۷۸۳ز له‌ ږواندز له‌ دایک بووه، دایکی ناوی شاه‌زمان بووه. سه‌ره‌تا له‌ گوندی جوله‌میترگی دولی ئالانه‌ بوو، دواتر له‌ سالی ۱۲۲۹/۱۸۱۳ز کاروباری میره‌تی له‌ باوکی وه‌رگرت، له‌ سه‌رده‌می حوکمداری نه‌ودا سنووری میرنشیني سۆران زۆر فراوان بوو، بایه‌خینکی زۆری به‌ زانست و زانیاری و زانایان ده‌دا، کارخانه‌ی چه‌کی دامه‌زراند و له‌ سالی ۱۸۱۸ز بانگی سه‌ره‌خویی میرنشیني سۆرانی راگه‌یاند و ناوی خوی نا میری مه‌نصور میری سۆران، دواتر هه‌ریمه‌کانی هه‌ولیر و ده‌وروبه‌ی گرت و بابانیه‌کانی له‌ کږیه و رانیه‌ ده‌رکردو هیرشی بږ سه‌ر میرنشیني بادینان و داسنی و نزیک جه‌زیره‌ش برد. ده‌وله‌تی عوسمانی که‌ زانی ده‌سه‌لانه‌کی فراوان ده‌بین، هه‌ولسی بیته‌زکردنی ئهم میرنشیني داو سه‌ره‌نجام به‌ چهن‌د هۆکار و فیل و ته‌له‌که‌بازییه‌ک میر بانگه‌شینی نه‌سته‌نبول ده‌کرئ و له‌ گه‌ږانه‌وه‌یدا له‌ سالی ۱۲۵۲ک/ ۱۸۳۶ز، له‌ گه‌ل چوار هاوه‌لی له‌ ناوچه‌ی ته‌ږابږون بزرکرا، که‌س نازانن خنکیتراون، یان کوژراون.

مه‌حرووم بووین له قیوای ماددی!

موئیمینی ږاستی نه‌وه‌ته موته‌وه‌سیل و موته‌وه‌کیل بئی! بن‌ږیته قه‌واعیدی موقه‌ږه‌به‌ی فاطیر، به شزوز نه‌خه‌له‌تی. ماددیات و مه‌عنه‌ویات بۆ میلیت به مه‌نزله‌ی جه‌سه‌د و ږۆح وایه! هه‌رچه‌ند قووت و ئالات و نه‌ده‌واتی جه‌برییه‌ت هه‌ی، که ږایته‌ی ږوویه‌ قووه‌تی مه‌عنه‌ووویه نه‌بوو، ئالات چ ده‌کا؟ به‌لکو ده‌ی به قه‌زا و به‌لا. یا با قووه‌تی ئیمان و قه‌ومی هه‌ی، بئی ئالات و نه‌ده‌واتی موافیقی وه‌قت چیت له ده‌ست دیت؟ به‌لام له ئیمه‌یان گۆږی مه‌حرووم بووین له قیوای ماددی، مع الاسف مه‌عنه‌ویاتیشمان چوو! سبحان الله چمان لی قه‌وما؟! چ قه‌ومی وای لی نه‌قه‌وما! مه‌غرووی ته‌بیعه‌ت بووین، کردینیانه غه‌له‌به‌ی سه‌لیبی، رأی العین غه‌له‌تمان ده‌رده‌که‌وئ ده‌ست له غه‌له‌ت هه‌لناگرین. نه‌وه‌ی ده‌زانی به سه‌فاهه‌ت مه‌شغوله، نه‌وی تر له‌سه‌ر جه‌ماقه‌ت مایته‌وه.

چاوپیسی

نه‌وجا با بیینه‌ سه‌ر باسی چاوپیسی. ئیصابه‌تی بالعین، ئینکاری غه‌یره قابیله! بووینه مه‌شه‌هورات. چاوپیسی وا هه‌یه وه‌ك (سم الساعة) به‌لکو (سم الآتیه) ده‌ینه‌نگوئ! ئینسانی مه‌حجوب یا ولاغی چاك به یه‌ك نه‌زه‌ږ به یه‌ك جه‌ږه‌که سه‌ر نه‌نگرئی ده‌کا، نه‌گه‌ر نه‌یکوژئ، له مریدیانی ږاست ده‌کاته‌وه.

شه‌خسێك هه‌بوو خوا عافوی کا، نه‌ماوه گه‌لئ که‌سی داغ کرد. ته‌عریفی شتیکی بیستبا دوا‌ی ده‌که‌وت، تا ده‌یدیت، به تیرئ ده‌ینه‌نگاوت، ولاغی چاکی زۆر کوشت، به‌عه‌له‌نی پێان ده‌گۆت، عاری نه‌دیتا، هه‌تا به بئ عاری خۆی کرده سه‌ید!

مچه‌ی یاقووبی و نان و لوبیا!

شه‌خسې دهنګ گه‌وره وهك مچه‌ی یاقوبی به ږه‌حمه‌ت بښ، له
كولانی كویه بانګی ده‌كرد نان و لوبیا، له چپای هه‌یه سولتانی گوښان
لښوو.

۱۹/۵

به منیان ده‌گوت كاكه!

نه‌خفادیش له زه‌مانی بایان وهك بایان به باپیری ده‌لښن بابا! حه‌تا
نه‌كثر له زاری مښان وهرده‌گرن به بایان ده‌لښن كاكه! ئښمه وابووین!
نه‌وانی له زه‌مانی باپیرمان به وه‌له‌د بووبوون به حاجی كاكه نه‌سه‌دیان
ده‌گوت: بابا! به بابا‌كانیان ده‌گوت: كاكه!
نه‌و قسمی دواى وه‌فاتى باپیرم به وه‌له‌د بووبوون له زوبانی نه‌وانی
گه‌وره‌وه به بایان ده‌گوت: كاكه! من ښه‌كی بووم له‌وان.

۲۸/۵

هیچ فرقه نییه خالی بن له شیرك!

له به‌عزه ږه‌سائیلی خۆم عه‌رزم كردینه، كه هیچ فرقه نییه خالی بن
له شیرك، یا به‌عزه مومكیناتیکیان بردینه دهره‌جه‌ی واجب الوجود، یا
واجب الوجودی ده‌به‌نه ږړزی به‌عزه مومكیناتيك. حه‌تا كه‌م یا زور له
فیره‌قی ئیسلامیش، له هه‌مووی خرابتر موته‌صه‌ووېفه و موته‌شه‌یيعین.

۳۵/۵

رؤژى دئ ږوژ قووه‌تى نامښن!

رؤژ هه‌رچه‌ند ده‌وام كا، ږوژى دئ قووه‌تى نامښن، نه‌كوژته‌وه،
مه‌نزومه‌ی تيك نه‌چى. حه‌تا تا ږاډيؤم كه‌شف نه‌كرايوو، گه‌لې له

عوله مای ته بیعت خه و فیان بوو، لهو نئیزیکه پوژر بکوژیته وه، دنیا تیک بچن. لاکین به پادیوم قووه تیان زیاد بوو، مه نزومه ده ها دهوام نه کا.
 ۴۳/۵

قوماندان دووباره له سهر ده ستم مسولمان بووه!

حه ز نه کهم حیکایه تی لهو زه مانی که عه لی حهیده ر والی موصل بووه، عه رزتان بکه م. غروب پاشا قوماندانی جه بهی پره واندز له حه پبی عوزما ته شریفی هاته کویه، من پره سن نه چومه لای، تا خوی ته له بی کرد چووم. تو خوش و من خوش، سوئالی کرد، ئوصولی ته درستان چونه؟ وه چ علمیکی نه خوین؟

وتم: ئوصولمان ئینفراده فه قی چوک دانه دا کتیب داده نی، به مو حاکمه دهرس نه خویتی، به حهلقه نیه.

وتی: نه مه زو رباشه، بۆ ئیفاده و ئیستیفاده نه نفهعه. گه لی علوم نه خوین صه رف، دووه نه حوو، سنیهم مه نتیق، چاره م به لاغه، پینجه م عه قانید، به عده هو قوزموغرافیا، به عنی عیلمی هه یهت.

وتی کیه عیلمی هه یهت؟

وتم: عیلمی هه یهت یه ک عیلمه، دوو عیلم نیه.

وتی: جانم دووه، یه کی ئیسلامی، یه کی یونانی.

وتم: نه خیر، حاشا وانیه.

وتی: عه رایزم، مه لای ئیمه و ده لپن نه و نه رزه له سهر شانی مه لانیکه تیکه، مه لانیکه ته که، له سهر به ردیکه، به رده که له سهر گاجوتیکه، گاجوت له سهر ماسیه.

وتم: حاشا.. حاشا، نه وه قسه ی رسول الله نیه، له ته ره ف کعب الاحبار^(۱) و (وهب^(۱)) و سائیری عوله مای ئیسرائیلی، نه و موزه خره فاته،

(۱) کعب الاحبار له بنه رده دا جووله که بووه و پاشان بۆته مسولمان، هه ندیکیش ده لپن که سایه نیه کی خه یالی بووه، نه وانه ی پتیان وایه راسته قینه بووه گوایه شاره زای

له‌ناو عالهمی ئیسلامی په‌یا بووه، به حورمه‌ت بوون، قسه‌یان موخته‌به‌ر بوو، دوايي کهلامی وان شکلی هه‌دیسى نه‌به‌وی وه‌رگرت، نه‌ختی به‌یانی ته‌قسامی هه‌دیسم بۆ کرد.

وتی: به‌شاهید بن، ږووی کرده قائیمقامی مه‌رحووم ته‌حمه‌د حلمی نه‌من ته‌لثان له‌سه‌ر ده‌ستی فلان مسولمان بووم. والله تا حال قه‌لبه‌ن مسولمان نه‌بوو بووم. ته‌موت: ته‌و قسانه‌ بئی ته‌سلن، دیاره‌ محمه‌د چی نه‌زانیه.

دوايي وتی: له‌حق قصص الانبیاء، ده‌لثی چی؟
وتم: کتییکه‌ سه‌راپا خه‌رافاته.

وتی: الله راضی اولسن^(۲) محمه‌د ته‌فه‌ندی. من له‌حدودی ئیرانی به‌عنی سه‌رده‌شت، قصص الانبیاء ناو کتییکم ده‌ست که‌وت، ته‌ماشام کرد ته‌حه‌ییور مام، ثان زیاده‌ له‌حیکایه‌تی سلیمان، نه‌زه‌رمی جه‌لب نه‌کرد: سوله‌یمان هه‌زار ژنی هه‌بووه، هه‌موو شه‌وی له‌گه‌ل ته‌و هه‌زار ژنه‌ی جیماعی کردیه، عه‌جایب ته‌مه‌ کوو ته‌بی؟ ته‌و عه‌مه‌لیاته‌ علی الاقل پینج ده‌قیقه‌ی پین ده‌وی، موده‌ ته‌کا پینج هه‌زار ده‌قیقه، شه‌و و ږوژ هه‌نده‌ نابی، که‌وابی وام ته‌صویری سوله‌یمانی نه‌کرد، ئاله‌تی به‌ ده‌ست گرتیه، له‌و کونی ده‌نی ده‌یه‌نیه‌ته‌ده‌ر، له‌و کونی ده‌نی ده‌یه‌نیه‌ته‌ده‌ر، (سوخر چقر، سوخر چقر).

وتم: ته‌وه‌ درۆیه‌ ئیفترایه، ئایا ته‌و ئیختیلاقه‌ تو ده‌یکه‌ی؟
وتی: چۆن؟

وتم: ته‌لثان، له‌جه‌به‌یه‌کی گچکه‌ قوماندانی، خه‌یالی چشتی وات

کتییی جووله‌کان بووه و پاشان بۆ ته‌ سه‌رچاوه‌یه‌ك بۆ گوته‌ی ناڤاست و ئیسرائیلیات له‌ناو مسولماناندا.

(۱) وه‌ب کوږی منه‌ کوږی کامل (۶۵۵-۷۳۸ز) به‌کینک بووه‌ له‌ شوینکه‌وتووآن (تاه‌عین)، به‌یه‌کینک له‌و نووسه‌ره‌ دږیرسانه‌ داده‌نرتیت که‌ له‌باره‌ی ئیسلامه‌وه‌ نووسیویانه‌ زۆر چیرۆکی خه‌یالی و هه‌لبه‌ستراوی ده‌ده‌نه‌ پال و گوايه‌ شاره‌زای له‌ کتیب و نووسراو و زانستی نه‌هلی کتیب و چیرۆک و به‌سه‌ره‌اتی ئیسرائیلی و هه‌لبه‌ستراو هه‌بووه‌.

(۲) الله راضی اولسن، ده‌ره‌ږیتکی تورکیه‌ واته‌ خودا لیت پازی بئی.

دیده دل؟

وتی حاشا حاشا، موسته‌غره‌قی خه‌یالاتی چه‌ریم، نازانم عاقیبه‌تمان
چی ده‌بین، له‌ته‌هلوکه‌داین.

وتم: سوله‌یمان لای ئیمه، هم‌ره‌سووله، هم‌پادشا بووه، قووه‌ی
ته‌شریعی، قووه‌ی ئیجرائی عایدی ئه‌و بووه. لایه‌مونه‌زیری وه‌حی، لایه
نیگه‌هداری مولک، لایه‌ئیجرای ئه‌حکام، خاصه‌ته‌ن له‌ئیتیدا و ئه‌وائیلی
ته‌شکیلی سه‌له‌ته‌نی ئیسراییلی بووه، دوژمنی زۆر بووه. سوله‌یمان ئاگای
له‌و نه‌وعه‌عه‌مه‌لیاتانه‌یه‌؟ زۆر دووره، درۆیه‌ئاشکرایه.

وتی: به‌لێ ئه‌گه‌ر منیش قووه‌ی ئه‌و نه‌وعه‌موحاکه‌مهم‌ه‌بایه،
ئهبوومه‌مه‌لا محهم‌ده‌ئه‌فه‌ندی. ئه‌گه‌ر سه‌فینه‌ی ده‌وله‌ت بگاته‌ساحه‌یین
سه‌لامه‌ت، ئه‌من ئیشم به‌توو زۆره. مع‌الاسف ده‌وله‌تی عوسمانی تیک
چوو.

ئه‌وجا بزانی بێ ئیعتقادی ته‌به‌قه‌ی ڕاقیبه، باعیسی مه‌لای نه‌زان و
جولفه، هه‌تا کوێ ئه‌پوا؟!

٤٤/٥

قیل و قال!

ئیمه‌ناشکوری نه‌بین، له‌مه‌خلووقاتێ ئیلاهی چ ئیستیفاده‌مان نه‌کرد.
حه‌تا به‌عه‌زه‌کتیی چیکه‌ته‌ی ته‌بیعی ئه‌خویتی، له‌نه‌زه‌ریات به‌ولاه،
ئه‌ویش ئه‌گه‌ر قیل قیل لێگه‌هێ، نه‌فعی لێ نابین، له‌ترسی کافر‌بوون،
ئه‌وانی له‌ته‌بیعه‌ت نازانن علومی ته‌بیعه‌یان چه‌رام کردبوو. هه‌تا له
ئه‌وائیلی ته‌حصیلم، زۆر ته‌نفیریان ئه‌کردین له‌عیلمی هه‌یه‌ته‌ت و
ته‌بیعه‌ت، له‌به‌عه‌زه‌ئه‌شعاری کوردی خۆم وتیم:

مه‌لای نادان به‌عینوانی شه‌ریعه‌ت

حه‌رامی کرد له‌تۆ عیلمی ته‌بیعه‌ت

له‌بۆین هه‌ر له‌ئو عه‌رده‌به‌ده‌ر که‌وت

له زیر و زیو و پولا و پاقل و نه‌وت
به کوللی که‌وته زیر ده‌ستی فېره‌نگان
چیا و چولان دهن‌ږن وهك پلنگان
بیان‌توړئ، چایان چوڼ نه‌کولن
ه‌تا که‌ی ټپوه هر به‌مال به‌کولن؟

به‌لئ وا هات، وا ږوی، وا ده‌ږوا، نوری عیلم دونیای ږووناك كړد،
نهما دل، دلی مللیونان له زولومات و خورافات و نعتیقاتی باتیله‌دا
ماوه. به (روئتکین)یش ږووناك نابښ.

۴۶/۵

له نه‌حکامی شهرعییه و که‌ون موته‌وه‌قیقم!

له نه‌زمانی سایقه به‌شهر نه‌وه‌نده مه‌علماتی به نه‌حوالی نه‌رز نه‌بووه.
نهمړو کورپی نه‌رزلی له ده‌ستی به‌ححاسان وه‌کی پرته‌قالتکه، هه‌لینه‌دا و
نه‌یگرته‌وه. ږسالت پنه‌ا، سید الکونین، صاحبی که‌وسهر و سه‌لسه‌یل،
قسه‌ی خیلافی حق نا‌کا، قاعیده‌یی نوصولییه هه‌رچی به‌ده‌رکه‌وت که
درویه، بی نه‌صله، هه‌دیسې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نییه،
من ږوايیم هه‌یه به‌بوخاری و موسلیم، نهما له نه‌حکامی شهرعییه، له
نه‌حکامی که‌ون و نیجاد موته‌وه‌قیقم، علی الاقل نه‌بی ته‌نویل بکړئ.

۴۷/۵

نه‌گهر بې‌نامووسی نه‌وروپای لی‌مان گه‌ږئ!

ته‌بیعیونی پېشی نازانم، نهما ته‌بیعیونی نهمړو ته‌ماشای نه‌عمالی
ته‌بیعت نه‌که‌ن، تا نیستیفاده‌ی لی بکه‌ن، قووا‌ی ته‌بیعی نه‌خه‌نه
ژېرده‌ست، بویه نییه به‌خواو مو‌عینی له خوا‌ی بزائن. ته‌ماشای سه‌عیان
که، له نیصلاحي حه‌یوانات، نه‌باتات، نه‌مه‌رات، بن‌ږه سیوی نه‌مريکا،

ئه لئان پوژری چوارشه موو ۲۰ی زیلحیججه، ۲۷ی کانونی سانی پۆمی، دوودانه م لایه، مانگی زیاتره له ناو په نجه ره م دانایه، بۆنی دئ وهك عه تر و عه بیر، هیچ قهیدی نه کردیه، ته عه ججوب له گه و ره بی، له پرهنگی، له ساغله می، له بی عه بیی نه کرئ، هه مووی نه تیجه ی عیلم و سه عیانه.

دیقهت که، مه سه له ن له موتوره، له باغی به عیلم و عه قل به خپو کرئ چهند فره قی هه یه؟ هه تنه نه دار میوه ی پره زبری چاك بیهری میوه ی زور باشته، له و پره زه ی پره زبری ناته واه و له قیچی كا. که سیش ئینکاری خوا ناکا، لاشه ك حوکه مای ته بیعهت تا دئ له ده قایق و نه سپاری ته بیعهت ئاگادارتر نه بن، وه ئیختیراعاتی چاتر و عه جایتر نه که ن. نه وانه بکه یین به خه صمی قورئان تته شکین، وه کی هه ممالی ته ورات زاته ن تیشکاین، تپجووین، به لئ ئیمه نه لئین: نه و عاله مه ی نه بیینی، مه عمه له، کارخانه یه، فابریقه یه، ته بیعهت قیوای موسه خه رن، موسه خه ده من، موره تیپ و موده بیهری فابریقه خوایه، (وحده لا شریك له)، نه جن، نه مه لیک، نه ئینس، نه عه لی و وه لی، موداخه له یان نیه.

ئینسانی موته فه کیر و عاقل، ئیستیفاده له صونعی صه نایعی خوی نه کا، نه و هه شه راته بۆ نه شجار و نه مه رات خراپ بی، نه یفه و تین، داری نه خوشت بۆ ته داوی نه کا، نه واه شوپات نیزیکه میوی سه ر داران مه سه له ن له کۆنه که لان پاکژ نه کاته وه، تا نوپه که لان ده رکا به ری زور باش بی، خوداش هه ر خوایه.

نازانم بۆ ته ماشای هه دیسی (لقاح) ی نه خل ناکه ن، ده رسی زور باشه بۆ ئیمه، مه هبه تی قورئان، ساحیتی وه حی، نه فه رموی (أنتم أعلم بأمور دنیاکم) ته مامی جه وازاتی نه شه ری با هه ر له جیتی خوی بی، هه ر که سی نه دنا عه قلی هه بی فره قی نه سه ری عیلم و قودرهت نه کا. کاری موحه کم و مونته زه م به دیقهت، بی عیلمی تام و قودرهتی کامل، نابی. نه وی بۆ ئیمه لازم بی، به که لکمان بشی خوایه، شه ریعه ته، ته بیعه ته، به ئیمان به وه حدانیه تی خوا، له نه ساره تی موته لق نه جاتمان ده بی، به ئیتباعی شه ریعه تی خالص و موته هه ره، نیزیامی هه یاتمان چاك نه بی، به ئیستیخدای ته بیعهت، نه فعی زور له مه خلوقاتی خوا نه بیین، نه سپار ده رده خه یین ئیختیراع زور ده که یین. به سه ییاره و ته ییاره نه چین بۆ هه ج،

بۇ زیاره‌تی ږه‌سوولی کیږیا، له کول خندلخوی خوشتر نه‌بینه‌وه. حاصلی به‌ عیلم و عه‌مل تهره‌قی نه‌که‌ین، نه‌گه‌ر بی نامووسی نه‌وروپایی لیمان گه‌ږئ، به‌ شه‌ږه‌ف نه‌ژین، به‌ شه‌ږه‌ف نه‌مرین، به‌ شه‌ږه‌ف زیندی نه‌بینه‌وه، والسلام.

۵۰/۵

مه‌لای مه‌شه‌وور!

مه‌لای مه‌شه‌وور چووه باغی میوه‌ی خوارد، به‌عزیکي کرده باغلی، باغه‌وان هاته‌وه وتی: مه‌لا بۇ هاتیه ناو باغی من؟ وتی: با هینامی.

وتی: نه‌دی نه‌و میوه چییه له باغه‌لت؟

وتی: نازانم، منیش موته‌حه‌یرم، کوو که‌وتیه ناو باغه‌لم؟ که‌سی خوی گه‌وج نه‌کا، دیاره. ینسان خوی ثابته‌تیکه له فه‌وقی هه‌موو ثایات، نازانم خوی بۇ وا سووک و چرووک کرد؟ سوجه بۇ که‌ر نه‌با، سه‌رامه‌دی عیلمی ته‌بیعت بۇ جغه‌ره‌یی سه‌د ته‌مه‌ننا نه‌کیشی. عوله‌مای ته‌بیعی و ټیلاهی زور نادیره، یا له‌به‌ر ټیلاهد ټینکاری ته‌بیعت، یا له‌به‌ر ته‌بیعت ټینکاری خوا نه‌کا، حق وایه که‌ عهرز نه‌که‌م صانع بی ته‌بیعت چی پی ناکرئ، ته‌بیعت بی صانع وجودی نابی چی لی دروست ناکرئ، وه غه‌یری زاتی نه‌قده‌سی واجب الوجود هیچ مه‌وجودئ له قه‌واعیدی ته‌بیعت ده‌رناچئ. داخلی ته‌بیعیاته، مافوق الطبیعت به‌س خواجه ټیسی خواش به‌ قودره‌تیکي له‌ژیر ټیداره‌ی عیلمی عه‌م‌لی موحیت به‌ وردو درشت، مه‌صنوعاتی کاری خوی نه‌تیجه‌یه که‌یفی نیه.

۵۴/۵

پزیشکی!

ئه لئان حوکه مای عه صر خه ریکی طبی واقین، ئه ویان لا باشته،
 ئه گهر توی پیشکه و میس و کیز و ئه سپ و مشک نه میتی، ئینسان له
 گه لئ ئه مرازی فاتیکه حیفز نه بی. وه ههروه ها دکتور میقرۆبی وه با و
 تاعوون زۆرن، عبادالله لهو به لایانهش مه حفوز ده بن. رۆژی له به غدا،
 فه قئ عه بدوللا و تاهیری موخته مه دم بردنه لای شوکری محمه مه د
 موغایه نه ی کردین، وتی: زۆر موصیب بووی، ئه مرۆ ئه وانهت هیتا، ئا
 یه ک دوو خوطوه یان مابوو (معاذ الله) تووشی عیله ته خراپ بن.
 ته رتییکی بۆ دانان، (له الحمد) ته حه سسونی حالیان بوو. ئه گهر چه ند
 قرین پیش ئیتسا به شهر ئیتتیاھی ئیتسای هه با، گه لئ فره قی ئه کرد. ئه مئا
 سه به ب به ئیعتقاداتی فاسیده، عیله ل و ئه مراض ئه وه نده زۆر بووه
 ته عه ممومی کردیه، به سه ر یه کدا هاتینه، چاره ی زۆر موشکیل بووه.

00/0

غۆستاف لۆبۆن!

غۆستاف لۆبۆن ی فه یله سوفی فه ره نسی، ته ئلیفیکی هه یه (سر تطور
 الامم) که سن ته ماشای کا ئه لئ ئه و کتیه ته فسیری ئه و ئایه ته یه، به لکو
 ته ئریخی ته شه کولی ئه قوام، چ قه بائیل، چ دوه ل، به نه شه تیان و نمایان
 و ته و قیفیان و انحطاط و ئیقرازیان شهرح و ئیزاحی ئه و ئایه ته یه. یاخود
 ئه و ئایه ته، موجه لی ئه و ته فصیلاته یه. سبحان الله مسولمانان بۆ ئیهمالی
 ئه و ئایه ته عه زیمه یان کرد؟ بۆ ئه مرۆ له حالی خۆیان نافکرن؟ پاش ئه و
 ته عالییه، ئه سبابی ئه و ئینحیتاته چییه؟ قه تعی عه لایق له به ینی کائیناتی
 (ئه شاعیران) ته قیید به سوننه تی سه له فیان ئیجابی اصلح علی الله
 موخته زیلیان، لاف و گه زافی سۆفیان، سه لی قودره ت و قووه تی لئ
 کردین، ده ست و پا به ستر او بووین، به ئومیدی که پامه تی قووه ی
 قودسی اولیاء الله یان له ئه وجی عیززه ت، که وتینه حضیضی زیله لت.
 قووه یی عه قلمان که م بوو، وه تا عه قل زه عیفر بن، درۆی زلتر و
 موژه متر ئه کا، عه کسی مه عیده.

موخاله‌فهی هه‌ر چوار ټایه‌تی خو‌امان کرد، به‌ ټیعماد له‌سه‌ر ټم و نه‌و، ټیټیکال له‌سه‌ر نه‌سب، گټړانی خوا به‌ حائل، له‌ به‌ینی خو‌مان و دل‌مان ږسوخی ټیعتقاداتی باتیل، ټیستیحکامی نه‌خلاقی ږه‌زیله ټیمه‌ی خسته‌هاویه. هه‌ر که‌س هه‌ر فیرقه، دوا‌ی ټیمامی که‌وتینه، ته‌مه‌سسوکیان به‌ دامیننی وه‌لیه‌کی کردیه، خو‌یان له‌سه‌ر حه‌قن، ټیتر له‌سه‌ر باتیلن، گشتی (فی‌التار)ن.

خولاسه‌ ټوممه‌ت وا بلا‌وبو‌وته‌وه، قابیلیه‌تی گردبو‌ونه‌وی نه‌مایه، نه‌فکار و نامال و مه‌شاریب و مه‌زاهیب و مه‌بادیو مه‌سالیك سه‌راپا، موخته‌لیف و نا‌ړیك و نا‌لیك، عه‌داوه‌تی یه‌ك، دینی و دونیه‌وی، خه‌صامی نه‌جانبی له‌ فکر بردینه‌وه. ټیستاش ټه‌لین (اختلاف اُمتی رحمة)؟

یه‌کټ له‌ سه‌رامه‌ندانی دزه‌یی لیمی ږرسی: ټیمه له‌م زیلله‌ته نه‌جاتمان نه‌بی؟

و‌تم: به‌لټی، ټمما به‌ شهرت:

ټه‌ووه‌له‌ن: جه‌معنی له‌ ږیجالی سیاسی (تام‌السیاسة).

ټانیه‌ن: جه‌معنی له‌ مه‌لایانی حو‌قفازی ږو‌حی ټیسلامه‌تی پاش ته‌صفیه له‌ نه‌خلات و مه‌واددی ږیددیه.

سالیسه‌ن: جه‌معنی موخته‌ریع، خاصه‌ته‌ن له‌ نه‌سله‌حه‌دا، جه‌معنی ده‌ست له‌و نه‌رزه گیرکه‌ن، مه‌حصولی نه‌باتی و مه‌عه‌ده‌نی به‌ده‌ست خه‌ن، نه‌و خه‌زائینه نه‌و ده‌فائینه ته‌ییعیه به‌ خو‌ږایی نه‌ږوا، نه‌که‌و‌یته ده‌ست نه‌جانب، وه‌ ټیلا ده‌ها ته‌ده‌ننی نه‌که‌ین.

وتی: فی‌الحقیقه وایه، ټمما نه‌و شهرته به‌ ټیمه نا‌کړی. یه‌عنی نایکه‌ین.

خوایه ټمه چی بو‌و؟ ټوممه‌ت ساحیتی نه‌و ټایاته‌بن، چو‌ن وا سه‌ره‌و بن نه‌بن؟ له‌ هه‌مووی به‌لا‌تر، ته‌عمیمی ټیراده‌یه (من حیث لا‌یتغیر)، وه‌ك ټایه‌تی (واذا اراد الله‌ بقوم سوءاً) عاممه وه‌ك زیلله‌تی نه‌ساره‌تی ټیستیعما‌ری، وه‌ به‌رده‌ستی نه‌جانب، که‌ له‌و وه‌قتیشدا عه‌ره‌ب گو‌فتاری بو‌ون، قسمی ژیر ده‌ستی، قسمی ژیر چه‌په‌لو‌کی ټیران، بو‌یه (سوئی) فه‌رموه، ته‌خصیص نیه، حاجه‌ت به‌ ته‌قدیری مو‌قایلی نیه، وه‌ مو‌راد له‌

(سوئ) گونا ه نیه، تا بلین تهویش به خه لقی خوا به مه ږه ددی نیه. ږو قهومی ئیش تیکده ر (فلا مرد له) چونکی ږا ددی نیه، تا ږه د کرئ. تهو هی تهو قهومه ئومیدیان پیه تی هیچه، (مه ده د یا فلا ن السنوسی، یا گه یلانی، یا توپی که له، یا گه نجی عوسمان) فه ریاد ره س نیه، لات و عوززا و مه نات و ته ساف و نائیله و مهروه و صه فا؟ (وما لهم من دونه من وال) غه یری تهو که س نیه ده فعی تهو خرا په یان له سه ر بکات، تهویش به یانی فه رموه، به ته غیری فی الانفس نه بی چاره نا کرئ. قهومی بولغار و صرب و قه ره داغ، ږو مانیا، یونان، چه ند موده ده که و ته ژیر ده ستی حکومه تی عوسمانی، دوا به ورده ورده سه عیان کرد، پیاویان لئ هه لکه و ت، ئیتیفایان ئیستقلالیه تیان ئیعه ده کرده وه، ناخیری وای لته ات حکومه تی عوسمانیان مه غل ووب کرد. ږووس بووه تهو ږووسه که زه لزه له ی خسته ته رز، مه شریق و مه غریب لئی ته ترسا، وه لئی ته ترسی، جزیه ی ته دا به حکومه تی عوسمانی، به واسیته ی خانی تاتار ته گه یشته خه زی نه ی ده ولت. که س له زاده کانی خانه دانی حو کمداری، مو شه ږه ف بووبا به عینوانی غولامی خان له سه ر هه موو عروسیات ئیفتیخاری ته کرد ته دا یری شته، که پپی ته لین (ده للی به ترؤس) ږووسی گه یانده چ ده ره جه یه ک، که تاتار و عوسمانی هتا چ ده ر که یی؟

عه رزم کردن سه یری عالم ته فسیری تهو نه وعه ئا به ته، خوا ته زانی به غه یری ته دبیری ئیلاهی، که و بو ی به یان کردینه، چاره یی نیه. دل له غه ل و غه ش پاک که ن، غایه یه ک بی، ته شه بیوس به ته سباب بکرئ، ته مږو نا سه ی به ته وای به سه ر ته که ون.

ته مږو له سه ر تهو هه موو حاله، شیه هه به شیه یه، خه ریکی عه زای حوسن و زیاره تی مه راقیده، وه هابی هه ر وه هابی، به سونته و بیده ت، ده ست و پای مسولمانان ته به ستی، سؤفیه هه ر سؤفیه، شیخ واه که رامه ت واه، قوتی فه رد هه ر نازانم چی؟ له وحه ی مه حفوز تهو هی تیا به، ته مه ی تیا به، شیخ ته مامی ته زانی، ماشاء الله موقه دده راتی ئیلاهی له له وح ته یی، هه ردو و چاویان کویر یی، شتیکی وایان نه دی، ږو ئیمه باش بی، ئیسلامه تی خیری لئ بیینی. تهو هه موو ته سبابه ته یی، ئینکاری

نه‌سباب نه‌کهن، تا نه‌و چهنده به سواری خوشتر نه‌چوونه هج، به چ مه‌راره‌تی، ئیستا به سه‌یاره نه‌چن، له به‌غدا تا مه‌دینه به شه‌ش ږوژ. باری ئیلاهی! به توپ و ته‌یاره شتی ه‌قیان ناچټه ده‌ماغ، به سووک و ئاسانی نه‌و هه‌موو خورافاته چوون به ده‌ماغیانوه نه‌نوسئ؟ ئیی نابټه‌وه. ږه‌بی توویان کرده حائیل له به‌ینی خو و قه‌لیان، نه‌ولیان کرده حائیل له به‌ینی توو و خو‌یان. بو هه‌وا و هه‌وس نه‌سله‌ن ناگیان له باسی ئیراده نیه، بو ئیشی چاکه، نه‌بی خوا ئیراده بکا به نه‌سیمان بی، نه‌وی خوا ه‌زنه‌کا نابټ. نه‌بی نه‌مړو خوا ه‌زکا به ئیستیعلای کوفر و زه‌لال له‌سر ئیمان و هیدایه‌ت؟!

۵۶/۵

فه‌رقی نظاران له‌گه‌ل نوققالان!

وه‌رن بو خاتری خوا، شته‌کتان عه‌رز نه‌که‌م، گوئی ده‌نی تا بزنان، فه‌رقی نظاران له‌گه‌ل نوققالان چهنه‌ زوره. نه‌و ږووسکه چیه ^(۱)؟ له چیه؟ ئیرائه‌ی بو ئیمه چ فائیده‌ی هه‌یه؟ خوا نه‌زانئ چهنه‌ هزار ساله خوا نه‌و ږووسکه‌یه نیشانی ئینسان نه‌دا، له‌به‌ر نه‌وه‌ام و خه‌یال و نه‌قلی نوققالان، ئیمه ږیمان پټ نه‌برد، له‌به‌ر نه‌ږه‌نږی زه‌نگه‌سووره و ئیمامی عه‌لی گوئیان له ه‌یچ نه‌بوو. هوکه‌مای قه‌دیم له‌به‌ر زه‌یقی عه‌ناصر ږیان ده‌رنه‌کرد، له به‌ینی دوخان و بوخار مانه‌وه، ته‌میان به‌سه‌ردا هات! تا هوکه‌مای جه‌دید خو‌فیان په‌یا بوو، به سوپه‌ری صاعقه مودافه‌عیان کرد، ئوم‌یدیان پټ بوو، به ماکینه‌ی (ته‌رتريک) ئیستیفاده‌یان لئ کرد. به ئیستیخدامی زیای که‌هره‌بائی یه‌دی به‌یزای خو‌یان نواند، شه‌ویان ږووناک کرد. ئیتر نازانم موفه‌سسیره‌کانی پټشی چی نه‌لین؟ قورئان له هه‌موو نه‌عصار نه‌خو‌یتدریته‌وه بو هه‌موومان موعجیزه‌یه، هه‌صری نه‌زه‌ر له قیل و قال مه‌حرومان نه‌کا له ئایه‌تی قورئان و ئایه‌تی نه‌کوان..

۵۹/۵

(۱) مه‌به‌ستی ئایه‌تی (هو الذي يريكم البرق خوفا وطمعا/ الرعد)

شیخ وتی: بباری، باری!

حه‌ققه‌ن ته‌بیعه‌ت بۆ که‌س ڤام نابیی، موخته‌ریعه‌کان له‌لایه
سه‌رنه‌که‌ون، له‌ گه‌لج لا نه‌که‌ونه ژیر ته‌بیعه‌ت. صاعیقه‌ی ته‌بیعه‌ت له
غه‌فله‌تا لێیان نه‌دا، نه‌یانسووتینی، مه‌حوویان نه‌کاته‌وه. شیخ وتی: بباری!
باری. مه‌باره! نه‌باری. هه‌وره‌که به‌ ئه‌مری پارچه‌ پارچه‌ نه‌بێ.

با وجودی نازانن ئینشای سه‌حب و باران و بروسکه و ڤه‌عد و
صاعیقه، چ تیکه و لیکه و قووه‌ت و قودره‌ت و عیلم و دیققه‌تی پی
نه‌وی! خودایه‌ قووه‌ت و قودره‌ت و عیلم و حیه‌یی عیلمی خۆی نه‌زانن
چی نه‌کا. نه‌مما قسه‌ی سه‌ر زوبانی بالطبع لای ئیمه‌ زۆر سه‌هله. ئه‌مری
(کن فکان) ی که‌ شه‌ئیکه‌ له‌ شئونی ڤه‌بیانی نایته‌ ئی که‌س، نادرته‌
که‌س، به‌ که‌س نادرێ. ئه‌ی واه‌ چ بلیتم له‌ حه‌ق نه‌وانه‌ی نافذ الکلمه‌ن،
مسولمانیان پی هه‌له‌خه‌له‌تان، سیعه‌تی قودره‌تی ئیلاهیان کرده‌ موجیی
جه‌هل و زه‌لال.

زستانی پیش ئیعلانی چه‌ڤی عاله‌می له‌ موصل بووم، ڤۆژی له
خزمه‌ت جه‌ننه‌ت مه‌کان شیخ سه‌لیمی بامه‌ڤنی چووینه‌ گه‌ڤان، له‌لای
باب السنجار تووشی ده‌بۆ میری بووین، دارێ بلند له‌سه‌ر بانی
چه‌قاندرا بوو، شتیکی له‌سه‌ر بوو، ئه‌دره‌وشابه‌وه، وه‌ک ئه‌لماس، شیخ
فه‌رمووی: بابۆ ئه‌وه چیه‌؟

وتم: سۆڤه‌ری صاعیقه‌یه.

وتی: بابۆ ئه‌وه چه‌وا ده‌بێ؟

وتم: له‌ بارووتخانه‌ی ده‌وله‌تان، مه‌وادێ ناریه‌ زۆره، ئه‌گه‌ر بروسکه
لێدا، مه‌مله‌که‌ت وێران نه‌بێ، ئه‌و مادده‌یه‌ بروسکه‌ جه‌لب نه‌کا، به‌و
تیلانه‌ ئه‌چیته‌ خوار، ئه‌که‌ونه ناو بیره‌کانی، که‌ سه‌ری تیله‌کانی تیا به
ئاگره‌ که‌ ئه‌کوژیته‌وه.

فه‌رمووی: بابۆ ئه‌مه‌ شتی زۆرباشه، ژ بۆ لئک مه‌ نییه‌؟

وتم: خه‌تای ئیوه‌یه، ئیوه‌ خه‌تمه‌ ئه‌که‌ن، ئه‌فه‌رموون: چاوان بچوقینن،

(ألم نشرح لك) ه‌ی شه‌ریف و سوو‌په‌ی ئیخلاص بخو‌یتن، سه‌لاواتان لی
بده‌ن، كافیه.

به‌و حاله‌ش ئه‌و نه‌وعه به‌دائیه ئیختیراع ناكری.

٦١/٥

حاجی و كۆیه!

سبه‌ینان سی‌په‌ر درێژه، ورده ورده كورت ئه‌بن، تا وه‌قتی ئیستیوا،
دوایی ورده ورده درێژ ئه‌بێته‌وه خۆشی وه‌قت، به‌ینی مه‌غریب و عه‌سره،
خاسه‌ته‌ن ئیواره‌ی چنارۆك له‌ هاوین. هه‌ق‌قه‌ن نه‌شئ‌ه‌ی هه‌یه، حاجی قادر
له‌ هه‌ق‌قی كۆیه ئه‌لی:

له‌ به‌ینی با‌واجی و هه‌یه‌سو‌لتان
نستی ئیواره و سایه‌ی سبه‌ینان
له‌لام ضلی هومایه و چه‌تری سه‌نجه‌ر
چ جایه سایه‌یی سه‌رو‌ی سه‌نوه‌ر^(١)

٦٣/٥

میفتاحی ئه‌وانه‌ش نازانم چیه‌؟!

سبحان الله له‌و ولاتی ترێ ئه‌گوشن، ئاوه‌كه‌ی له‌ مه‌نجه‌ل ئه‌كه‌ن،
ئاگری ئه‌ده‌نه‌ به‌ر، جۆش ئه‌خوا و، گلی‌کی سپیان دۆزیوه‌ته‌وه، نه‌خته‌کی
ئه‌خه‌نه‌ ناو مانجه‌له‌كه‌، كه‌فی زفر هه‌له‌دا. هه‌رچه‌ند خلت و مه‌واد
غیره سو‌ككه‌ری هه‌یه، فڕی ئه‌دا، ئه‌و زفره به‌ ئه‌ترافی مه‌نجه‌له‌كه‌

(١) له‌ دیوانی حاجی قادردا به‌م شێوه‌یه‌ ها‌توه‌:

له‌ مابه‌ینی كه‌كون و هه‌یه‌سو‌لتان

نستی ئیواره و سایه‌ی سبه‌ینان

له‌لام ضیلی هومایه چه‌تری سه‌نجه‌ر

چ جایه سی‌په‌ری سه‌ر و سه‌نوه‌ر.

دیوان/٢٤٧

ئه‌نوووسی، ڕه‌ق ئه‌بێ و هه‌ك ته‌خته ئاسنێ ته‌نك، دوایی مه‌نجه‌له‌كه‌
دائه‌گرن، ئه‌نیشی، صاف ئه‌بێ، پێ ئه‌لێن زیراو. باز ئه‌يكولێن، تا دێته
قیوام، ئه‌یته دۆشاو. هه‌رچه‌ند خه‌یال ئه‌كه‌م ميفتاحتی نادۆزمه‌وه‌وه،
شیلاوکی ترێ له‌گه‌ل ئه‌و گه‌له‌ و سپیه‌ چۆن مولاقتیان بووه، ئه‌و
ئه‌سه‌ره‌یان لێ دیتیه‌؟! وه‌ كه‌ذا كاردی گياه‌كه‌، كه‌ هه‌یج زیروح ناخوا،
ئینسان بیه‌اوتیه‌ ناو زاری ئاگری تی به‌رئه‌دا، كوویان زانیه‌، به‌ سماق
بیکوژن، شیوی پێ لێنێن؟ هه‌روه‌ها پنجی لۆكه‌ و ماست و ئه‌سپۆن،
ئه‌كوتن، ئیكتر ئه‌كوژن، یه‌ك ئه‌گرن، جه‌ركه‌ و كوپه‌ی پێ پنج ئه‌كهن،
زۆر عه‌جایب ئه‌یگرێ ميفتاحتی ئه‌وانه‌ش نازانم چیه‌؟!

٦٦/٥

عالمی حیات زۆر له‌ ئیزتیراب دایه‌!

ته‌ماشای حه‌یوانات ئه‌كه‌ی، مه‌ر و بز و مریشك و سائیری
حه‌یواناتی نافیه‌، با وجودی، ڕۆژی به‌ ملیۆن لێی ئه‌فه‌وتی، هه‌ر زیاد
ئه‌كا. گورگ و به‌راز له‌ ولاتی ئیمه‌ پلنگ و باز و سه‌قه‌ر و سائیری
حه‌یواناتی موضیره‌، با وجودی ناخوڕین، هه‌ر كه‌م ئه‌بن. ئه‌مما ئه‌شجار و
نه‌باتات وانییه‌، دارو باری به‌ چقل و دړك و بێ به‌ری نافیع، گيا و
گولی بێ كه‌لك دائیما توغیان ئه‌كهن. له‌سه‌ر دار و گيای چاك. داری
نافیعیش خزمه‌تی نه‌كه‌ی به‌ری باشی نابێ، میوێ لێی گه‌پێی به‌ری
قلبۆك ئه‌بێ. له‌ ئه‌كه‌سری شت، ته‌بیعه‌ت له‌ چاکی نافكری، زۆر و بۆر.
له‌ دوو بست عارد دار و به‌روو، هه‌نجیره‌ سووركه‌ و قه‌سقان و
به‌لالوك، له‌ كۆنه‌ ڕه‌زی من شین بوون، میوێكیش چوویه‌ سه‌ریان. هه‌نار
و هه‌نجیر و سیو و قه‌یسی، ورده‌ ورده‌ به‌ره‌كانیان له‌ عاردی وه‌رئه‌كهن.
داری كه‌ ئه‌یته‌ گه‌بله‌ (گه‌به‌ل)ه‌ كانی نه‌پری باش نابێ، به‌ هه‌یج ده‌رئه‌چنی.
حاصلی تیکرا بۆ به‌قائی نه‌وع تیته‌كوشن، به‌قائی شه‌خس و جه‌وده‌تی به‌ر
و، زنده‌ نه‌فعی ته‌ماشاناكهن. نازانم بۆ وایه‌ حه‌شه‌راتی هه‌یج و پووج
له‌سه‌ر دار و حه‌یوانات و ئینسان موسه‌له‌ته‌ن؟ ئه‌نواعی میقرۆبی چ ئه‌كا،
چ ئافاتیكه‌، بۆ ئینسان وما ینفع الانسان؟

عالمی حیات زۆر له ئیزتیراب دایه. جه‌نابی حق، که‌په‌م نه‌کا،
ئه‌وه‌ی ئه‌نفعه‌ به‌مێنی، ئه‌وه‌ی موزیپه‌ری لا یصلحه‌ به‌هوتی، مع‌ هذا
ئینسانیش ئه‌بێ سه‌عی بکا.

ئینسان بۆ ئیصلاحی حیات موته‌ممیمه، له‌ زه‌مانی په‌سول حق
غه‌له‌به‌ی کرد، باتیل زه‌هوقی بوو، نه‌قد و زیف به‌ ده‌رکه‌وت، لاکین به
مرووری ئه‌یام ئیش تیک چوو، عالم وا قه‌لب بوو، هه‌زار جار جۆش
ده‌ی له‌ خلت و غه‌ش به‌و لاوه‌ چی تر نییه. پاش ده‌عه‌وتی به‌هائی و
قادیانی به‌ جارێ دینی حق نشوستی کرد، نه‌قد نه‌ما په‌واج له‌سه‌ر
(توت)، سکه‌کی مه‌غشوش و پاقل و نیکله.

٦٦/٥

دوعای ژنه‌ کۆییان!

ژنه‌ کۆیی حه‌قیقه‌ته‌ن، دوعایه‌ زۆر چاک بۆ خۆیان ئه‌که‌ن : یاخوا
ئاخیرت خیر بێ.

٦٩/٥

مه‌لیک حوسێن!

ئه‌وه‌ی عه‌هدی خوای بشکێتی، عه‌هدی به‌شه‌ری چۆن به‌جێ دێتی؟
ئه‌ئیممه‌تولکوفر و عه‌هد؟ ته‌ماشای سیاسییونی عه‌صر که‌ن، به‌ فه‌خره‌وه
ئه‌لێن ره‌جولی سیاسی لدی الایجاب عهد و میثاق، سوێتد و نامووس و
شه‌په‌ف و وه‌فا و دۆستی ئه‌هاوێته‌ ژێر پای.

واقیعه‌ن وان. له‌و جیهه‌ته‌ مسوڵمانان زۆر زه‌ره‌ریان لێ دیتن. ئه‌مما
ئاگایان له‌ قورئان نه‌بووه. حه‌تتا مه‌لیک حوسێن به‌ په‌حمه‌تی له‌ به‌عه‌زه
ئیعاناتی وا به‌ده‌ر ئه‌که‌وت که‌ ئاگای له‌ ئایه‌تی (قاتلوا ائمه‌ الکفار)
نه‌بووه.

٦٩/٥

زه مانی جاهیلییه ت نسبت به ئیستا زه مانی سه عاده ت حیسابه!

که سێ ته ماشای عالم کا، له هیچ قه پرنی به شهر وا بی ته خلاق و ته ربیه نه بووه، زه مانی جاهیلیه ت نسبت به ئیستا زه مانی سه عاده ت حیسابه، عالمی ئیسلامیه ت حالاش به عهد و په یمانی نه ورو پایان هه لئه خه له تین، به ئیفسادیان عه داوه تی په ک نه کهن، یا گه ئیکیان پرویان له دین پی وه رگێراین، سه یداتی عاهیرات، راقیصاتی دانیساتی، قومار و موسکیرات، شهره فی دین و دونیای بردین. حاصلی وه کی له وه قتی خوی مه عه پی ویتی ئیستا به راستی وایه ئینسان دوو فرقه یه: عاقلی زه ندیق، موته ده یینی ته حمه ق. که نه ختی عیلمیان خو ئتد له مه کاتی په سمیه، نه بن به داروین دیانه ت و شهریه ت لایان نامتیی. نه گه ر ماقوول بوون و بوون به وه زیفه دار، نه بن به ته تباعی هه واو هه وهس، نه وانه ی نه هتینه وه، علی الاکثر به ناوی (طریق) له ئیسلامیه ت ده رته چن، سه د خۆزی به وانی دی. له سه ر نه وه موو په زاله ته، حاله ن نیزاعی سوننی و شیعه، سوننی و موخته زیله، سه له فی و خه له فی، حوکم فه رمایه. قیودی سوننه تی ئیخوانیش نازانم چی لی دی؟ نه زانم ته شکێ نه گه ر مه لایانی به حیکمه ت و به هتیره کان، نه که ونه فرقه یی سیاسه ت و ئیداره ی مولک و سه لته نه ت و عیادات نه کهن ئوممه ت خوی قیوده که ته شکیتێ وه زۆر خراپ نه بی.

مه داری نه وه هه موو سه ییاته ته مه رۆ، نه گه ر تیفکری، ته به سسوطی فی المعیشه ته، وا نه زانن وه ک نه وانی پتشی نه گه ر له سه ر قاعیده ی دین بمین، بی په رزق نه بن، مع انه نه وه فکره زۆر غه له ته.

وهیل بۆ ږوئه‌سایانه!

به‌لنې (الویل کل الویل) بۆ ږوئه‌سایانه، نه‌گه‌ر عوله‌مای مه‌زاهیب و طوروق لی‌ره‌ بفکرن، نه‌بې زۆر بترسن، خاصه‌ته‌ن نه‌وانه‌ی ږایسته‌ی نوخووه‌تی ئیسلامیان پساند. نه‌گه‌ر ته‌ماشای فه‌صل و وه‌صلی به‌عزئ ږوئه‌سای که‌ی، سه‌رسام نه‌بې، ته‌ئسیری قودره‌تی عه‌بد ئینکار نه‌که‌ن وه‌ نه‌لین: نه‌جینه‌ قادن، خو‌یان متشکل نه‌که‌ن به‌ نه‌شکالی موخته‌لیفه، فه‌تمی عه‌لافه‌ له‌ به‌ینی کائینات چۆن نه‌کرئ؟ ئیختیلاف کوو نه‌بیته‌ ږه‌حه‌مت؟ نه‌گه‌ر وایې، نه‌بې ئیستیفاقی ئوممه‌ت نیقه‌مت و غه‌له‌ت بې. فه‌صل و وه‌صلی عیلمی به‌لاغه. فه‌صل وه‌صل له‌ به‌عزه‌ مه‌قامی عیلمی و مه‌عانی وه‌ك (سعد) نه‌فه‌رموئ (یسكب له‌ العبرات) له‌ مه‌قامی ئیشتیاهی فه‌صل و وه‌صل له‌ به‌عزه‌ کاتدا، نه‌بې ئینسان نووری چاوی بۆ داږزیتې. نه‌ی هاوار ته‌ماشای فه‌صلی ئیمه‌ که، چۆن مه‌فاصلی له‌بار به‌ك هینانه‌ ده‌ر، ته‌ماشای وه‌صلی خه‌لق که، فه‌ته‌عاتی نه‌رزیان بیکه‌وه‌ نووساند به‌ که‌هره‌با و ږادیۆ.

له‌ هه‌ولیر گویم له‌ قیرائه‌تی میصری نه‌گرت، نه‌وه‌ل که‌لامی هاته‌ گویم (لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ)، وتم: وه‌للا وایه، نه‌مما نه‌هلی غه‌ی نایه‌ن بۆ ږوشد، غه‌ی به‌ لیاسی ږوشد ته‌لبیس کرا، ئیتر چاره‌ نه‌ما.

۷۲/۵

حوسنی مو‌عاشه‌ره!

له‌ مالی که‌ له‌زه‌تی دنیا نه‌گه‌ر بې، له‌ناو چوار دیواری خۆته‌ به‌ نیزامی جوان، نه‌ده‌بی شیرین، ژن و می‌رد لای به‌ك خو‌شه‌ویست و موخته‌ږه‌م، نه‌ولاد به‌ ته‌رییه، که‌چه‌ که‌ به‌ نه‌ده‌ب کوږه‌ که‌ به‌ مه‌رحمه‌مت

و لوتف له‌سه‌ر سینی می‌زی سفره، به نوکته و له‌تائیف و قسه‌ی فره‌ح
 ئامی‌ز، گردب‌نه‌وه. خورش‌ی موته‌وه‌سیت عافیه‌ت که‌ن له به‌ینی ئیسراف و
 ته‌ب‌ذیر رابو‌یرن. ئه‌و عه‌یشه لای بی‌ دین، لای فاسق، لای بی‌ ته‌رییه‌ت،
 سی‌ء الخلق به‌دموعاشه‌ره نییه. گه‌ل‌ئ که‌س مه‌لان، شیخ‌ن، به عیاده‌تن،
 حوسنی موعاشه‌ره‌یان نییه، ئیمراری حه‌یات به مه‌راره‌ت ئه‌که‌ن، له‌ززه‌ت
 نابین، ئه‌وی توو‌ره بی، هه‌ر باسی مه‌که، له خۆشی وه‌رزه. به‌هه‌شت و
 سایه‌یی سه‌روو، س‌تۆبه‌ر و شم‌شاد و عه‌ره‌ر له‌گه‌ل عه‌یشه‌ی خۆش
 خۆشه.

٧٣/٥

نسبه‌ت بو جه‌نابی حه‌ق!

عه‌رزی جه‌ننه‌ت مه‌کان شیخ عه‌لی ئه‌فه‌ندیم کرد: ئیوه له خولفی
 فی الوعید چی ئه‌فه‌رموون؟ شیخی عه‌ره‌بی ته‌جو‌یزی ئه‌کا.
 فه‌رمووی: سبحان الله که‌سی ده‌عوای عبودیه‌ت و ئه‌ده‌ب بکا
 مه‌سه‌له‌یه عینوانی خولوف بی، کوو نسبه‌تی بو جه‌نابی حه‌ق ئه‌دا؟!

٧٦/٥

ئه‌گه‌ر شیخ شیت بوو بچیته‌ کوو؟

(فما له من هاد) به کوردی ئه‌ل‌ئ: خه‌لکی شیت بن، ئه‌یانبه‌نه ماله‌ی
 شیخان، ئه‌گه‌ر شیخ شیت بوون، ئه‌یانبه‌نه کی؟!
 گه‌ل‌ئ قسه‌ی پروبووچ هه‌یه عاله‌میکی پ‌ن وه‌رئه‌گه‌رئ.

٧٧/٥

ده‌ست و پټی نوممه‌تیاڼ به‌ست!

مع الاسف پاش زه‌مانی ږيساله‌ت به‌کهمی، نوممه‌ت ږوویان کرده غه‌بیا‌ت، مه‌لیان دا به‌خه‌واریق، له‌همو‌و لایه‌فیریاڼ کردی، راست و درو تیکه‌لاو بوو، ده‌ستیاڼ له‌نزه‌ږ عه‌مه‌ل هه‌لگرت، گاه‌ی به‌ناوی قه‌را به‌ت قیودیان شکاند، ده‌می به‌ناوی سونه‌ت، ده‌ست و پای نوممه‌تیاڼ به‌ست، نه‌گو‌تیاڼ له‌ثایاتی قورثانی بوو، نه‌چاویان له‌ثایاتی نه‌کوانی، تیک به‌ریبون، نه‌جانیب فرسه‌تیاڼ ده‌ست که‌وت، له‌ثایاتی خه‌لق و نیج‌اد کراوه، چیا‌یاڼ کو‌لی، کردیاڼه‌جاده، له‌نه‌عماقی نه‌رز مه‌عادیڼ و غازات و نه‌نهاریاڼ هیتاده‌ر، جه‌ه‌ته‌می وه‌ک نه‌وروپایان کرده به‌ه‌شت، جه‌لی نه‌رواحیاڼ کرد، نه‌وا له‌گه‌ل (نه‌موات) قسه‌ده‌که‌ن، ته‌ماشای ته‌فسیری (ته‌نتاوی) که‌....

جا مع الاسف یتمه‌بی خودان ماینه‌وه، بی وه‌لی و بی واقی، هاوار بانی مارانی! فه‌ریاد که‌لکه‌سماقی! پاش ته‌عن له‌ثایه‌تی، ته‌عن بو‌زاتی هوما‌یون ږيساله‌ت په‌نا، لاکین ته‌عنی بی وه‌جه‌.

۷۹/۵

چه‌ند ژنی!

ته‌عه‌ددودی خټ‌زاڼ، ته‌له‌زوز به‌وان چ مونافاتی هه‌یه، له‌گه‌ل ږيساله‌ت و نبوه‌ت؟ نه‌گه‌ر عیسا و یه‌حیا بی ژن بوون، موسا و نبیراهیم ساحیتی عائله‌بوون، مع‌انه‌بی مه‌یلی عیسا و یه‌حیا له‌موجیاتی ته‌بعی بووه، یه‌کی نیوه‌به‌شه‌ر، یه‌کی مه‌حصولی پیری، قیاسی زه‌که‌ریا و نبیراهیم نه‌زه‌ږ به‌زه‌مان لیک‌ناکری.

له‌به‌عزی نقول ده‌رته‌که‌وی، عومری نبیراهیم ږو‌زی خه‌ته‌نی به‌قه‌ده‌ری عومری زه‌که‌ریا بووه، له‌ږو‌زی دوعا، بو‌وه‌لد بوون، که‌وابی به‌حیا نابی به‌یسحاق وه‌یسحاقیش موته‌زه‌ویج و نه‌ولادی و نه‌عقابی

زور بووه. نه و ټایه ته له مده نې نه کا، ټیلقاناتی ئیسرا ئیلیه کانه. دهرزی له چاوی خه لک نه بینن، گاسنی له چاوی خویاندا نایینن! مه سته له مه سته له یه فیتربه، ته عه دود ده خلی به حیلل و حورمه ت نییه، مه دار موراعاتی مه صله حه ته. سه ییدی ئالووسی قسه یه کی هه یه، نه گهر ئی خوی بی، هه زار ئافه رینی لی بی.

فی الحقیقه ته عه ددودی زه وجات، زیده "سیات" حالی ئنسان، موخالیفی سپر و عه له نې دهرده خات، له و ته عه ددود و نه حوالی أمهات المؤمنین دهر نه که وئ. جهنابی په ساله ت په ناه، کوو له دهره وه په سول بووه، له مالیش په سول بووه، ئادابی موحه سسنى سپر و عه له نې یه ک بووه، معاذ الله زه پره شتیکیان لی دیا، لیان له هه را نه دا- نه لئانیش نه وروپایی له و وادییه هه زه یان نه که ن، به عزئ له موسته شریقه کانی به ئینساف جوابن مه عقولیان نه ده نه وه. حه تا به جهوازی ته عه ددودی زه وجات، زور قه ده حیان له دینی ئیسلام نه دا. نه مما بعد الحرب العظمی زوبانیان کورت بووه، میله تى موخاریب و موسته علی ئیحتیاجی به ته عه ددودی زه وجات هه یه. لام وایه ته عه ددودی زه وجات به حه ق په یعیات کرابا، قه چه خانه که سی تیا نه نه بوو.

۸۰/۵

هه ر زه مانه نه وعه حوکمیکى هه یه!

خوا به گویره ی ته بائعی ئومه م ئایاتی که و نیان پی نه دا، به عده هو ئایاتی حوکمی نه تیرئ (لکل اجل) وه ق و موده له نه عمارى ئومه م حوکمیکى هه یه، له نه جلی قه ومی تر ناوه شتته وه، وه ک نه لی (لکل زمان دولة و رجال) ته تته بو عی نه حوالی حه یوانات که ن. دائیر به به خپو کردنی فخر خوله، بنور نه نه حوالی ئرز و ئیختیلافی نه قالیم و قه ته عاتی و ته فاوتی له یل و نه هار و مه ناخی ته به ددولی فصولی شهرعی، له میصر داندرا بی، زستانئ له کویه کوو ته تیق نه کرئ؟

حه ققه ن هه ر زه مانه نه وعه حوکمیکى هه یه، هه ر حوکمه نه وعه

زه‌مانیکی هه‌یه. به‌لاغه‌تی که‌لامی، پ‌یعا‌یه‌تی مو‌قته‌زای حا‌لی بۆ لازمه، به‌لاغه‌تی ته‌شریعی و وه‌زعی ئه‌حکام و قه‌واعید و ئیصلاح و ته‌رییه، مو‌قته‌زای حا‌ل و مه‌قامی گه‌ره‌ک نییه؟ حاشا لازمه‌تره. شه‌ریعه‌ت ب‌ی ته‌بیقی فیه‌رت و ته‌بیعه‌ت ناب‌ی.

۸۱/۵

ئهم‌ڕۆ ئه‌حکامی ته‌ورات کوو ته‌بیق ئه‌ک‌ری!

ئ‌یه‌ ئه‌ی سه‌ناد‌یدی قوره‌یش، ئه‌ی سه‌رامه‌دانی عه‌ره‌ب، ئه‌ی پ‌ونه‌سای ئیسرائیل، ته‌له‌بی خه‌واریق مه‌که‌ن، پ‌وو له‌ ئایاتی عیلم و عه‌مه‌ل و ته‌وسیعی علوم و مه‌عاریف ب‌ده‌ن. زه‌مانی ئه‌وه‌ام و خه‌یالات تییه‌پی، ده‌وری عه‌قل و عیلم و فک‌ره، ده‌وری ته‌ره‌قی به‌شه‌ره، ده‌وری (حه‌ده‌س)ه، زه‌مانی ئینتییا‌هه، جا به‌رق ب‌که‌نه نبراس، ده‌رکی که‌ن، به‌ده‌ستی خه‌ن. یه‌دی به‌یزا بنو‌یتن، له‌ ئه‌عما‌قی ئه‌رز ئاو ده‌ر‌ینن، جۆگا له‌ ئه‌نهار هه‌له‌به‌ستن، له‌ چیاو ک‌یوان مه‌عادن ده‌رخه‌ن، پ‌ردان دروست که‌ن له‌سه‌ر به‌حران، ئینساف ب‌که‌ن ئه‌م‌ڕۆ ئه‌حکامی ته‌ورات و ئه‌حکامی به‌رحی کوو ته‌بیق ئه‌ک‌ری؟

ئ‌ه‌وی عیلمی به‌ حیکمه‌تی خوا ب‌ی، ئه‌زان‌ی قان‌وونی به‌رحی قان‌ونی ئیلا‌هی نییه، ئه‌ی سه‌له‌فی تۆ چۆن له‌ ئیداره‌یی م‌ولک و سه‌له‌ته‌ت و ته‌دییری ئوم‌ور و ته‌دویری چه‌پ، ئوممه‌ت مو‌قه‌یه‌د ئه‌که‌ی به‌ سونه‌ت؟ به‌ل‌ی سونه‌تی نه‌به‌وی هه‌یه که‌ لا ی‌تغیر و مو‌قه‌یه‌د ئه‌که‌ی به‌ سونه‌ت؟ به‌ل‌ی سونه‌تی نه‌به‌وی هه‌یه که‌ لا ی‌تغیر و مو‌قه‌یه‌د بۆ نایکه‌ن؟ به‌ که‌له‌ک و سه‌فینه‌ی شو‌رراعی، مو‌قابه‌له‌ی ئست‌ول ئه‌ک‌ری؟! به‌ حوش‌تر به‌رابه‌ری سه‌یاره و ق‌یتا‌پ ئه‌ب‌ی؟ به‌ ن‌یزه و مط‌وار و شیر، په‌نجه بازی ئه‌ب‌ی له‌ گه‌ل تۆپ و شه‌راب‌تیل و غاز‌ی موخ‌ن‌یق؟ ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌لی نه‌ج‌ات‌ان هه‌یه، ته‌ماشای حا‌ل ب‌که‌ن. ماض‌ی چ‌وو، ئه‌م‌ڕۆ بۆ ئیستی‌قبال، بۆ ئیستی‌قلال تیک‌ۆشن، بۆ‌پ‌رنه سونه‌تی خوا، ته‌وه‌ورات‌ی ئوممه‌م، ئیجا‌بات‌ی زه‌مان به‌ قوه‌تی رو‌حانی و جسمانی، ماد‌دی و مه‌عه‌ن‌وی ب‌ل‌ند ب‌ن، گو‌ی له‌ ئابه‌تی قور‌نان گ‌رن (لوح‌ المح‌فوظ) چ‌یه؟ چ‌یتان ل‌ی د‌یت‌یه؟

ئیمه له تدهنتی نهجه بی له تهره ققی، ئیمه بو مهحوو و نهوان بو زیده ثبوت نهچن! ئیتر چیتان نهوئ؟ به مهحزی ئیراده، یا به عیلم و سهعی و عهمهل شکاندنی نهغلاله؟ مهحوو ئیسبات له عالهمی خویمان نابین؟ وهجهی نازانین؟ تا پروین بو لهوح، قهوی زهعیف نهخوا، له یلهی نیصفی شهعبان و ئاجالی بهنی ئادهم، لیره دهخلی نییه. بهلئ بهحس له ئاجالی زاهیرییه، بوچ لادهدهن؟ بو پروو له ئیختیراعات ناکهن، به حیکایاتی که پامات و شهواز ههل نهخه لهتین. له جاده بو پئی پتچووکه و خواره که نهچن، لای سبب؟ ئایهتکی روحی تیا بی، بو حیاتی ئیجتیماعی و شهپهفی زینده گانی که لکی ههبن، به مهعنای هیچ و پووچ مهحووی نهکهن. جا چاره ئیبتیحاده، قهوهته، دل له موزه خفه رات پاک کردنه وهیه، سهعی حال، ئیحتیراس بو ئیستیقبال.

۸۲/۵

دهعهوتی پیریژنانه!

شاهیدی ئهدهم، زهمانی پرسالهت و نبوهت، تهشریعی لهسه ر نهو خهتمه، پیغه مبهری ئاخری زهمانی پرسالهت. زهمانی وی زهمانی تهپه ققی عمومیه، زهمانی ئیدراکی قهواعیده، زهمانی دیققهته له ئوموری موعتاده، غایهت به ئیفاده، زهمانی سقوتی خهواریق و خورافات.

هه ر جهنابی موحه ممد (صلی الله علیه وسلم) بوو، یه که و تنهها موقابیلی عالم پارهوستا، کوپرپی نه رزی دوژمن بوو، دهوامی کرد، سهبری نواند، موهفق بوو. نهوانی دواي نهو ئیددیعی پیغه مبهریان کرد، چیان کرد؟ غهیری دهعهوتی پیریژنانه ئه مهش ئیشیکه، ئیشی نامهردانه! له بهینی (سجاع) و (کهزباب) ئاشکرایه لهو مه یانه، نه مثالی به هافه ندی، په سوولی سهلامن؟ وهی موبارهك نه بی، له وهتی تهشریعی ناموباره کیان په یا بووه، به جارئ فیتنه و فساد و خیلاف بهرپا بووه! به پراستی ئه مانه به ناوی سهلام، دوژمنی سهلامن. سهلام سهلامی خوایه، حه زره تی موحه ممد (صلی الله علیه وسلم) به شاره تی پتدایه (السلام علینا وعلی عباد الله الصالحین) له تهپهف نهو ئیعلان کرایه. مهرد بن، ببن به

عیبادی صالح، صالحی دنیا و قیامت، نه‌مه خوږه‌تی باقی هه‌مووی
 هاش و هووش و هه‌بایه، والسلام علیکم!
 و بعد کل الشهادة، شاهیدی نه‌دهم، هه‌زړه‌تی موحه‌مه‌د (صلی الله
 علیه وسلم) زینه‌ت و شکوه و جه‌لال و عه‌زه‌مه‌تی دا به ږیساله‌ت.
 هه‌قه ږیساله‌ت فخر به هه‌زړه‌تی موحه‌مه‌د المصطفی (صلی الله علیه
 وسلم) بکا، ټیلاهی شه‌هاده‌تم قبول کوی.

۸۴/۵

کورډ قه‌ومیکن وه‌حشی، ئاده‌م خوړ، گورگی هار!

له وه‌قتی ئیستیلای ئینگلیز، حاکی سیاسی کویه ږه‌ندیل ناو،
 ته‌ماشای ئیمه‌ی نه‌کرد، له قیام و قعود و ئاداب و خواردن و لیاسی
 ئاده‌میان ته‌عه‌ججوبی نه‌کرد، نه‌یوت: له مه‌کته‌ب ئیمه‌یان ده‌رس نه‌دا،
 کورډ قه‌ومیکن، وه‌حشی، ئاده‌م خوړ، وه‌ک گورگی هار! ته‌مانه‌ش
 ږوئه‌سای دینی عیسایان، ږه‌سوولی سه‌لام!

۸۶/۵

ټه‌ییامی میخنه‌تیان له فکر نامینئ!

گه‌لئ که‌س، گه‌لئ قه‌وم، ټه‌ییامی میخنه‌تیان له فکر نامینئ،
 مه‌غروور نه‌بن، نه‌که‌ونه ناو به‌حری شه‌هوات. دوايه خراپتريان به‌سه‌ر
 دئ، که‌م که‌سئ، که‌م قه‌ومئ، قه‌ومئ به‌طاليع و به‌خت و شانس و
 عه‌قل، ټه‌ییامی سایقه‌یان له‌یاد ناچئ، دائیم الاحتراس نه‌بن، له مه‌نکوبی
 و مه‌غلوبی، غایه‌ت نه‌ترسن. نه‌مړو غه‌می پاش هه‌زار سال نه‌خوږن.

۸۷/۵

تا خوا کێوان نه‌بینی به‌فریان ناویتی!

کوردی ته‌لێ: تا خوا کێوان نه‌بینی به‌فریان ناویتی. سبحان الله به‌شهر له‌گه‌ل به‌شهر چهند خراپه، به‌شهر چهند چاو له‌ده‌ره، چهند له‌چاکه‌ی یه‌کدی بێ خه‌به‌ره! مع أنه ئینسان بۆ ئینسان پوچه، نه‌عزایه، بۆ ده‌ردی ده‌رمانه، بۆ نه‌خۆشی ته‌بییه، بۆ فه‌قیری ده‌وله‌ته، بۆ بێ ده‌سه‌لاتی قووه‌ته، بۆ بێ که‌سی که‌سه، بۆ هاوارکه‌ری فریاده‌سه، یاره، یاوه‌ره، غم خۆره، غم به‌ره، وه‌ك سه‌عدی ته‌لێ: بنی ادم اعضایی یه‌کدیگرند.. مندالی بگریه، به‌کێ ژێر ده‌بێ؟ به‌کێ ده‌سه‌روێ؟

خولاسه به‌شهر بێ به‌شهر چی پێ ناکرێ. وه‌قتی دره‌و بێ سه‌پان دروونه ته‌بێ؟ مع هذا دائم له‌گه‌ل یه‌ك عه‌دون، چاوه‌نۆپی مه‌لائیکه و جتوکانن، مه‌تی یه‌کدی نازانن. حه‌قیقه‌ته‌ن ئینسانی چاک له‌ هه‌موو عه‌لام بۆ ئینسان چاکتره. ئینسانی خراپ بۆ ئینسانی له‌ هه‌موو شتی خراپتره. نه‌گه‌ر پوئه‌سه‌ی نه‌دیان و نه‌قوام نه‌ختی باشان، قه‌ت ئینسان له‌گه‌ل یه‌ك وا به‌د په‌وشت نه‌ده‌بوون. هه‌ریه‌ك به‌ناوی شه‌خصی، بوون به‌ دوژمنی یه‌ك، بێ عه‌هد و وه‌فا و نه‌مك!

٩٠/٥

ئیبلیس فووی تێکا، ده‌مارێ ناجوولیته‌وه!

حەقیقه‌ته‌ن (أعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك) که‌سی به‌ حس بێ، له‌ خۆی فکری ته‌زانی شتی هه‌یه، له‌ نه‌نده‌روونی ناسه‌کنی، علی الدوام ته‌حریکی ئینسان ته‌دا بۆ خراپه. ته‌سله‌ن پێی چاکه‌ت نیشان نادا، به‌ خه‌یالیش. بۆ سه‌یئات ته‌با، نه‌گه‌ر ته‌وه نه‌بێ شه‌یتان چی پێ ناکرێ. قیوای نه‌فس، که‌ زه‌عیف بوو، هه‌زار جار ئیبلیس فووی تێکا، ده‌مارێ ناجولیته‌وه، ته‌و قیوا و له‌زائیز و شه‌هوانیه‌ی ئینسانی مه‌غلووب ته‌کا. له‌ داخلی نه‌گه‌ر ته‌مین بی، دوژمنی خاریجی چی پێ ناکرێ. دز به‌ شاره‌زایی مالت، ته‌توانی دزیت لی بکات. حه‌قه‌ن ته‌گه‌ر به‌و

جه‌ندرمه‌یه‌ی داخلیه‌ نه‌بې، كه‌یدی شه‌یتان زوړ وا‌هیه، سولتان و جه‌بری نییه. نه‌بې ئینسان ناگاداری نه‌فسی خو‌ی بې، نه‌مما خه‌یالیون، به خه‌یالې وا‌هی خو‌ریان قووه‌ت و قودره‌تی عه‌جیبیان دایته شه‌یتان.

خو‌ی نه‌کاته مومه‌ثیلی خوا، عه‌رشې (بین السماء والارض) بینا نه‌کا، مه‌لائیکه‌ت له ده‌وری ږاده‌وه‌ستن، حول نه‌دات، به‌و نه‌و‌عه، صدیقان ئیغوا نه‌کا. حاشا ثم حاشا، هه‌مووی خه‌یالاتی خو‌ریان، نه‌گر نه‌و صدیقانه لایان وانه‌بې، خوا ته‌مه‌ثول نه‌کا، وه خو‌ریان دائیمه‌ن خه‌ریکی ته‌مثیلی خوا نه‌بن، شه‌یتان نه‌و ته‌لیسه‌ی پې نا‌کړئ. له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا ته‌لیسی خو‌ریان، قووه‌یی ته‌مثیلان ته‌واوه له‌بهر سه‌ولت وا نه‌زان، شت ږویان ته‌مه‌ثول نه‌کا.

نه‌وش سه‌به‌یی چاو قوچاندن و خه‌یال له‌عالمی نو‌ورانیه، به‌عزئ نه‌لین (پېغه‌مبه‌ری ده‌دزن، شیخی ده‌دزن) خو‌ت نه‌زانی خوا‌یه نه‌مه‌ چو‌ن نه‌بې؟ ته‌ماشای مه‌له‌کو‌تی سه‌ماواتی نه‌رز که‌ن، له‌نایاتی خوا نیستیفاده بکه‌ن، مو‌حه‌قه‌ق بزان نه‌وانه به‌فریادی ئیوه‌ نایه‌ن، وه‌ك شه‌یتان به‌فریادی نه‌هلی جه‌حیم نایه‌ن.

۹۵/۵

شه‌یاتینی ئینس خراب‌ترن له‌شه‌یاتینی جن!

توخوا بنو‌ږن به‌عزه نه‌ققال نه‌لین: شه‌یتان له‌به‌ینی دوو لټوی پېغه‌مبه‌ری چه‌ند فقه‌ره‌یه‌کی خو‌یتدیه، هه‌موو به‌قورنای تیگه‌یشتینه، پېغه‌مبه‌ر چ ناگای لټ نه‌بووه، هه‌تا نه‌بیستیه، جا له‌به‌ینی ئیوه و شه‌یتانی له‌پو‌ژی خو‌ی به‌چاوتان دانه‌داته‌وه: که‌ی من نه‌و تا‌وانه‌یه‌م بووه، وه‌قتی حه‌یبی نه‌کره‌م، قورئان به‌سه‌ر عیاددا بخو‌یتته‌وه، من له‌به‌ینی دوو لټوی مو‌باره‌کی نه‌و قس بکه‌م؟!.

وه‌ی، وه‌ی براده‌ره به‌ته‌واوی گوئ بگرنه نه‌و قیصصیه، وا خه‌یال که‌ن حازری نه‌و وه‌قتن. دیق‌قه‌ت له‌ئیمان و عه‌مه‌لی خو‌تان که‌ن، جه‌نابی حقه‌ واقعیه، پاش چه‌ند هه‌زار سال واقع نه‌بې، ږوتان به‌یان نه‌فرموئ، تا تووشی هه‌سره‌ت و نه‌داهه‌تی نه‌وئ پو‌ژئ نه‌بن. به‌

جهدهللی نه شاعیره و موخته زیله خۆتان مه حرووم مه کهن، به قسه ی غزاللی و نه مثالی وه له و که زه واتنی زۆر گه وره بن، دائیر به قووه ت و قودره ت و خاریقی شه یسانی و ته میل و ته مه ثول، له پرسی خوا خۆتان مال و یران مه کهن. له شه یتان نه مین مه بن، به سه ر خۆتانی غالب مه کهن، وه بزانی خوطه یی شه یتان و جه وابی ره ئیسه کان نه ممانه و له شه یتان خراپترن نه و ئیعتیرافی شه یتان نه یکات، نه وان نایکه ن. وه دیققه ت کهن، له نه زمی قورئان، چ جوانه، چ مومتازه!

نه گهر خۆمان له خوا نه که بن، ئیمانی بی عه مه ل و چاکه، چ قیقه تی نییه، بۆ دونیاو قیامه ت، بی وه زنه، نه گهر ئومنیات لینگه ری، ئیمان قووه ت نه ستینی، به سه ر هه واهه وهس نه که وی، ته جه بور و ته که بیور و عیناد و ته له بیوس، نایه لئ.

یه کئ له شوعه رای عه صر بیستم له دۆستیککی خۆم که پتی نه گوت: هه زره تی محمد (صلی الله علیه وسلم) چونکه له بیلادی حاره ره دابووه، بیلادی گهرم، بی باغ و داغ و جۆو جۆبار. له ده ست گهرما عاجز بووه، بۆیه نه وه نده (کرارا)، (مرارا) وه عده نه دا له گه ل خه لکی به به هه شت و قصور و نه نه ار، نه گهر له بیلادی باریده بایه، موزده ی نه دانئ به مه وایعی گهرم.

خوا نه زانی باغی سه بز و خوره م و پایه دار به کۆشک و سه را و نه نه ار، ئاوی صاف و زولال خۆشگوار، چله ی زستانی له سیبیریا یه دا، خۆشه، به ته ماشای دل نه گه شتته وه؟ ئیتر بنواره قسه ی نه هلی عه صر و وه سه سه ی ئیبلیس فه رقیان زۆره، به لئ لاشه ک شه یاتینی ئینس له شه یاتینی جن بۆ ئینسان خراپترن.

۹۶/۵

سوئی خاتیمه!

نه وه ی راسخ الایمان بی، ئیمان چوویتته ناو دلی، تیای قه رار گرتبی، سوئی خاتیمه ی نابج. نه وه ی به بی ئیمانی له دنیا نه چیتته ده ر، له حه یاتی دنیا، ئیمانی نه بووه به راستی وه به قووه ت نه چوویتته دلی، چ

حاجت به سهره‌مه‌رگ، له صیحه‌ت و عافیه‌ت، ناخوشیه‌کی بیته بهر، هزار که‌لیمه‌ی کوفری له دهم دپته دهر.

گه‌لئ موته‌صه‌وو یفه ههن، خویان نه‌وئ به نه‌مر بهر، نه‌گه‌ر شه‌خسئ خیلای مه‌شره‌بیان شتی بکا، هجومی نه‌که‌نه سهر، له دین و یمان ده‌چپته دهر. نه‌و نه‌و (العیاذ باللہ) حه‌قیقه‌ته‌ن موئمن نین، چ جایه سوئی خاتیمه! نه‌گه‌ر خویان ته‌مثیلی خوا نه‌که‌ن، به ته‌مثیلی شه‌یتان وهرناگه‌رپن، نه‌گه‌ر خویان قودره‌ت و قووه‌تی سولتانی شه‌یتان وا ته‌وسیع نه‌دهن، به‌و نه‌و عه شه‌یتان غالب نابئ، نه‌گه‌رچی زاتی وه‌کی غزاله‌ی مه‌قسه‌دی ئیعلامی عیاده، بۆ موه‌یه‌یا بوون و ئیستیعاده و موقابه‌له‌ی. نه‌مما سولتانی وا به سه‌توه‌ت و هه‌یبه‌ت و حیشمه‌ت و قودره‌ت، ئینسان خه‌وفی ئیستیلای لی نه‌کا، هیز له ئینسان نایه‌لی، به غه‌یری ئینقیاد چاره‌یه نایین.

تیوه و خودا که‌سئ نه‌مرکاته چایان شه‌ره به‌رانی بکه‌ن، داك و بابت زیندی کاته‌وه، پیت بلین: رۆله ئیمانی پی بیته، نه‌وه خوایه! کئ موقاییلی نه‌و موعجیزه خۆی ږانه‌گرئ؟! ئیتر ئینسان لازمه له عه‌دوو بترسئ، نه‌مما نابئ وای خه‌سال کا، که (بوجه من الوجوه) له‌بهر عه‌زه‌مه‌ت و کیریانی موعاره‌زه‌ی پی ناکرئ. خولاسه ترسی (احتراس) نه ترسی (یأس).

۹۹/۵

هه‌ر که‌س له دائیره‌ی خۆی فکری خۆی جه‌ولان پی نه‌دا!

زۆر جار ته‌فه‌ک‌کور نه‌که‌م، ضلالي عه‌وام خه‌تای خه‌واصه، یا خه‌تای خۆیانه؟ له گه‌لئ شت به حالی حاضره، وا دهرته‌که‌وئ خه‌تای عه‌وامه، ږوویان له حه‌ققی خالیص نیه، ئینسانی بی غه‌ل و غه‌شیان خۆش ناوئ، وا نه‌بی به‌گه‌له نه‌ږون بۆ خه‌رافات و ئوموری سه‌خیفه و که‌رانه، به هزار ده‌لیل و بورهان و ظهوری سوئی عاقیبه‌ت، یه‌کت پی ناگه‌رپته‌وه، له‌به‌رته‌وه وابه‌زانم نه‌ږبابی حیه‌ل به گویره‌ی مه‌یلان، جه‌لیان نه‌که‌ن، بارئ چ نه‌بی وه‌ک به‌هائیم ئیستیفاده‌یان لی نه‌که‌ن. حه‌ق‌قه‌ن

ئه‌وانه‌ی له‌گه‌ل میله‌ت و ئوممه‌تی خۆیان ساغن وه‌کی غه‌زالی، شیخی عه‌ره‌بی، فه‌خری ڤازی، شیخی ئینن جه‌جه‌ر، شیخی شه‌عرانی، زه‌واتی نوافذ الکلمه‌ ئه‌با له‌ قسه‌ی خۆیان بفکرن، ئوممه‌ت ئیستیفاده‌ی لێ ئه‌کا، یا زه‌ره‌ره‌؟ بۆ عه‌ده‌می ئه‌با یا بۆ وجود بلندی ئه‌کا؟ یا نیوه‌ی قودره‌تی ئینسانی ته‌ئسیری نییه‌؟ ئه‌مما (جن) قودره‌تیان هه‌یه‌، خۆیان ته‌شه‌ککول ئه‌که‌ن به‌ ئه‌شکالی موخته‌لیفه‌.

توخوا تێفکهره‌، چه‌ند که‌لیمه‌یه‌ بێ مه‌عنایه‌، که‌لیمه‌ی طه‌یبه‌ لای خوا خۆش ئه‌وه‌یه‌: ئینسان به‌رزکا، به‌ قووه‌ت و سه‌مه‌ره‌یه‌، زۆر باش بیکه‌ به‌ شه‌جه‌ره‌ی طه‌یبه‌. لاکین مع‌ الاسف هه‌ر که‌س له‌ دائیره‌ی خۆی له‌ فه‌زایه‌ غه‌یره‌ مه‌حدود، خه‌یال و فکری جه‌وه‌لان پێ ئه‌دا! مع‌ الاسف مسولمان به‌ ئیتیباعی مویول، بێ موراعاتی عه‌قڵی واعی که‌وتوونه‌ (دار البوار)، ئه‌گه‌ر معاذ الله له‌و ئه‌فکاره‌دا بمێنن، نایه‌نه‌ دهر (إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ) صدق الله وکذب المنجمون.

۱۰۰/۵

حه‌زه‌تی شیخ!

له‌ ڤۆزی جه‌زا به‌یع نییه‌، فیدییه‌ نییه‌ حاشا، دۆست دۆستی نییه‌، شه‌ریک تکاکار نییه‌ هه‌مووی هه‌بایه‌، ئه‌و خه‌لیلانیه‌ی خه‌لکیان ئیغرا کردیه‌، ئۆبال به‌ ملی من، ئه‌دی هه‌زه‌تی شیخ نالێ: ئه‌وی به‌ به‌ر دهرکی ته‌کیه‌دا ڤروا، مه‌غفوره‌!

ته‌یمور مرد ئیمانی برد، چونکی تۆزی خانه‌قای به‌سه‌ردا چوو، ڤووی تۆزی لێ نیشت، ئیتر قه‌ید و به‌ند ئه‌مینی؟
حاصلی ئیمانی خالص به‌قیمه‌ته‌، موجیبی نه‌جاته‌ سه‌عی بۆ بکه‌ن، ئیعتیما له‌سه‌ر ئه‌م و ئه‌و په‌کتان ئه‌خات، بۆ دنیا و ئوخر، ده‌سته‌پاچه‌ ئه‌بن. حاجی قادری کۆیی ئه‌لێ:

که‌ ده‌یگوت شیخی من، من ده‌سته‌گێرم
له‌لام وابوو له‌به‌ر جه‌هل و جه‌وانی
که‌ ڤیرووم تێگه‌یشتم ده‌ستی گرتم

له کار و که‌سب و ته‌حصیلی مه‌عانی^(۱)

یا محمدهد (صلی الله علیه وسلم) توو ږی مه‌گۆږه، ږی پاست
نیشانده، حق و حقیقه‌ت ئیعلان که، عالم ده‌عوته که، بۆ خوا،
ئیلاهی واحیدی بی همتا، ناگاداری سیرر و ناشکرا، مالکی ږۆزی
جه‌زا، وه هه‌رچی موحه‌مه‌دی بی، حقه به‌و مه‌سله‌که‌دا ږه‌وا. خوايه
خۆت نه‌زانی، وه‌قتی فروغیل نه‌ما. نه‌مړۆ که‌لیمه‌ی نافذ شیخی طه‌ریق و
مه‌لای وه‌هایان و موچه‌هیدی جه‌غه‌ریانن، عندالله مه‌سئولن، نه‌گه‌ر
موداخه‌له بکه‌ن، مونافیق نه‌بن، ئوممه‌ت ئیصلاح نه‌که‌ن، وه له دار البوار
ی دنیا نه‌یانه‌یتنه ده‌ر.

۱۰۱/۵

ناوی که‌چه‌لانیان نه‌نووسی!

نه‌وسال (۱۳۵۶هـ)^(۲) له ولاتی ئیمه زۆر باران نه‌باری، هه‌تتا له
نه‌وه‌لی کانونی سانی ږومی تا نه‌مړۆکه نه‌واسیتی شوباته علی الدوام
باران به ږیژنه و نه‌رمه نه‌رمه دیته خوار. نه‌ییامی بارانی نه‌بووین زۆر
که‌مه، خوا ږه‌حم کا، (اللهم حوالینا ولا علینا) وه له پایزیش په‌له‌ی زوو
دا، موته‌والیه‌ن باران هات، خه‌ساره زۆر بوو، ماش و برنج و توتن و
کونجی گه‌لی فه‌وتان، جاران نه‌گه‌ر باران زۆر بیاریا، ناوی که‌چه‌لانیان
نه‌نووسی، چل ناو نه‌یاندایه‌ر باران، که هه‌ک نه‌بۆوه، بارانه‌که خۆشی
نه‌کرد، یه‌عنی وا ده‌بوو. ئیستا که‌چه‌ل لام وایه، زۆر که‌م بووین،
زه‌حمه‌ت چل که‌چه‌لی که ناویان یه‌ک نه‌بن، بدۆزریته‌وه!

(۱) له دیوانی حاجی قادردا به‌م شیوه‌یه هاتووه:

که ده‌یگوت شیخی من، من ده‌ستگیرم
له‌لام وابوو له‌به‌ر جه‌هل و جوانی
که پیربووم تیگه‌یشتم ده‌ستی گرتم
له که‌سب و کاری ته‌حصیلی مه‌عانی

۱۰۲/۵

کۆیه خۆشتره یا لۆندهره؟!

سبحان الله ئه وهی موعتاد بئ ئینسان ئیلتیفاتی ناکاتی، به نیعمه تی نازانی، زۆر دئ و ده روا. ئیمه نازانین چ نیعمه تیکه! له به عزه به ریتانیانم نه پرسى: کۆیه خۆشتره یا لۆندهره؟
ئه یانگوت: کۆیه.

چۆن وا ئه بئ؟

به لئى تیره پۆزى ههیه، ولاتى نووره، له لۆندهره له بهر بوخار و دوو کهل کهم پۆز ئه بینین.
حه تتا له و سالانه له مەشریق و مەغرب ئیعلانیان کرد، ئه مپۆ هه شت سعات پۆز له لۆندهره به ده رکه فته، له نووری ئیستیفاده یان کردیه، ته ئریخ پۆزى وای کهم دیوه، ئه ممانه و سال حه قیقه ته ئیمه ش حه زمان ئیه پۆز بینین.

۱۰۳/۵

ئینسان بئ نمه که!

ئینسان زۆر زالمه موته جاويز له هه دده، ناشکوره، بئ نمه که، ئینکاری نیعمه ت ئه کا، فى الحقیقه ئینسان زالمه، زۆر، گه لئ، خه یلئ، لام وایه (اذا خلی وطبعه) زالمه، بئ عه داله ته، له م سه رو له وسه ر، به ئیفرات و ته فریته، زولم له خۆی له ئه بنای نه وعی، له حه یوان، له جه ماد -العیاذ بالله- له خوا ئه کا، له مه قام ته جاويز ئه کا، له حه دودى مه حه دودى خۆی تیده په پئ، یا ته که ببور ئه کا، ته نه زول ناکا، ئیمان به زاتئ وه کی خۆی بئنی که په سووله. یا ته ده ننی ئه کا، بۆ سه گ، بۆ گا، ئه که وئته سه ر خاکی مه ذله لت، (اباطیل) بئ بورهان و شو به و ده لیل قبول ئه کا، بۆ حه ق حو ججه تی قاتعی نه وئ، یه عنی مولجیث، زولم له حوسن و جه مالی ئه کا، رووی پر مه حاسینی به ریخی گاجووت موشه ووه هو بیگه نی ئه کا. بۆ ئیستیخدام عاله می ئه کا به که ر، نه وهی تیفکری، حیره ت نه یگرئ.

نه‌گه‌ر به‌یانی مه‌زالیمی به‌شهر بکه‌م، نه‌بې دغه‌ره‌ی بنووسم. بې نه‌مه که‌هه‌زار ئینعامی له‌گه‌ل که‌ی، نه‌دنا شته‌کی نه‌گاته‌ دلې، هه‌مووی به‌هه‌با نه‌ږوا. یه‌کې نه‌که‌وېته‌ څوږ، مسولمانې به‌خېری خوی نه‌جاتی نه‌دا، نه‌یکاته‌ مه‌رحمه‌تی شیخ. له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا حه‌زره‌تی شیخ چ ناگای لې نییه، وه‌ پېشی ناکړئ قورناری کا.

له‌ زه‌مانې حه‌ږب، حاجی سمایلی ته‌که‌لتوویان، هه‌لېتچابوو، بؤ هیستړئ. ته‌صادوف چوومه‌ سه‌را، مه‌رحووم صولحی به‌گ نه‌حوالی مالیه‌ی له‌من پرسې.

وتم: فقه‌یره‌ که‌لکې هیچی پتوه‌ نییه.

له‌سه‌ر قسه‌ی من عه‌فوی کرد. ده‌رحال به‌ غار چوو بؤ دیوه‌خانې حه‌ماغا ده‌ستی ماچ کرد: ناغا له‌ سایه‌ی تو عه‌فوو کرام.

ده‌رباره‌ی (باری) قسه‌ی لې ناکړئ، حه‌ققه‌ن زوړ ناشوکرڼ، مه‌گه‌ر موئمنې راسخ‌الایمان، بې ته‌مه‌ع و نه‌مه‌ل، به‌س حه‌قی بؤ حه‌ق بوئ، نیمان نه‌کاته‌ جالبی نه‌قصی دنیا. زولمی مه‌لایان وه‌کی که‌س نییه، کائینات نه‌که‌نه‌ تابعی ئیعیتقادی خوږیان، نه‌رز و ئاسمان تیک نه‌ده‌ن، سه‌ماوات و نه‌رز که‌خوا نه‌فه‌رموئ: به‌شش ږوژ خه‌لقم کردیه. خوی نه‌زانې هه‌ر ږوژې موده‌ی چنده‌؟! مه‌لایه‌ به‌نووکې قه‌لم، نه‌و عالمه‌عزیمه، نه‌باته‌عه‌ده‌م! ئانه‌ن عالمی میسلی نه‌و عالمه‌نه‌هیتته‌ وجود بؤ خاتری وه‌همه‌ غه‌له‌ته‌که‌ی خوی، نه‌مما باریشی هه‌ر گرانه.

۱۰۳/۵

مادام له‌قورئاندا نییه، گوئی مه‌ده‌ره‌ی!

خوایه‌ ناشکورې نه‌بې چ خورافاتې که‌وته‌ فکری موفه‌سیران؟ نه‌ققال و مه‌ققالان! پېش حه‌ری عوزما، مه‌که‌کېی نه‌یانفه‌رموو: بې منه‌ت بن مسولمانینه، نه‌گه‌ر ئتوه‌ش نه‌یه‌ن بؤ حه‌ج، مه‌لایکه‌ت دېن.

له‌کوتوبی قصاصان ده‌لې: مه‌لایکه‌ت له‌ودیوی چپای به‌ردیان بار نه‌کرد له‌حوشتران، نه‌بووه‌گندوړه‌ و شفتی، نه‌یانه‌یتنا مه‌که‌ک!

که‌حېږب داهات ږئ گیرا، نه‌وجا تېگه‌یشتن قسه‌کان بؤفن! نه‌ی

موسته کبرین و زوعه‌فا و نوتقی شه‌یتان، که خوا خۆی نه‌زانی که‌ی
 نه‌بی، له‌ چ مه‌وقیعیک‌ی ئیراد نه‌کا؟ دو‌عای ئیبراهیم که‌ چند له‌مه‌وپیش
 بو‌وه به‌ چ مونا‌سه‌به‌یی دو‌ایی زی‌کری نه‌کا. نه‌مه‌ کاری وه‌حیه، به
 خه‌یالی کاتبان ږنک ناکه‌وئ!

نه‌و حیکایه‌تی نه‌یکه‌ن، بو‌ هیتانی ئیسماعیل و والیده‌ی وه
 به‌جه‌ه‌شتیان، له‌و مه‌قامه‌ موه‌لیکه، قورئان ږه‌مزیشی بو‌ ناکا. به‌لئ له
 ته‌وراتدا هه‌یه، نه‌ققالان دو‌ور نیه، کردیتیان هه‌دیس، مادام له‌ قورئاندا
 نیه، گو‌یی مه‌ده‌رئ! دو‌عا بکه‌ له‌ عیاده‌تی نه‌صنامی ناتیقه‌ دو‌ور بین،
 نه‌مه‌راتی قورئانمان به‌ ږزق کا.

۱۰۵/۵

لووتی مه‌غروران له‌ ئاسمانه‌!

گه‌لئ مه‌غروران نه‌یینین لو‌تیا‌ن له‌ ئاسمانه‌ به‌ هه‌زار نه‌صیحه‌ت
 ناگه‌ږیته‌وه، ده‌زه‌ږن، نه‌نه‌ږن، نه‌وه‌ږن، نه‌عه‌ره‌ ته‌ لئه‌ده‌ن، وجودی که‌س
 نازانن، شای به‌ سه‌پانی خۆیا‌ن ناگرن. ناگه‌ها، زله‌یه‌کیان له‌ ته‌ختی
 شه‌ویلاک‌ی نه‌ده‌ن، ترس غه‌له‌به‌یا‌ن لئ نه‌کات، لووتیا‌ن شو‌ږ نه‌بی، لاف
 و گه‌زاف به‌رته‌ره‌ف نه‌بی، نه‌که‌ونه‌ پارانه‌وه.

۱۰۷/۵

بێده‌رپئی عه‌ره‌بان!

خواردن و خواردنه‌وه و ږه‌قص و دانس و تیکه‌لاوی ژن و پیاوان،
 بئ ده‌رپئی عه‌ره‌بان، نه‌فسی خۆیا‌ن به‌ره‌للا کردیه، زینا له‌ قه‌چه‌خانا‌ن،
 قوما‌ر و موسه‌ککه‌رات نه‌لین: دین مانیه‌ی حوریه‌ته، دونیا نه‌م‌ږو و به‌س،
 قیامه‌ت و حیساب و کیتاب نیه.

له‌به‌رته‌وه مسو‌لمان نابن. مع‌ الاسف نه‌م‌ږو مسو‌لمانانه‌کانیش، سه‌به‌ب به
 له‌زائیزی حه‌یوانی له‌ دین ده‌رده‌چن.

۱۱۱/۵

هه‌رچی و په‌رچی!

ئه‌وجا ته‌ماشای به‌عزیز له‌جه‌ه‌له‌ی سۆفیه‌که، چ به‌یه‌قین ئه‌که‌ن، ئه‌وان یه‌قینیان هه‌یه، حاجه‌تیان به‌عیاده‌ت نییه، هه‌تا بۆ ئینتیهای غایه‌ته. هه‌ققه‌ن ئه‌وه‌قه‌ولێ زۆر به‌هه‌ماقه‌ته، گۆیا ئه‌و وه‌قته‌جه‌نابی په‌رساله‌ت په‌ناه، یه‌قینی نه‌بووه، وه‌تا چوویه‌ته‌په‌حمه‌تی خوای، موازه‌به‌ی له‌سه‌ر عیاده‌تی خوای کردیه، ئه‌بێ تا مردبێ یه‌قینی بۆ حاصل نه‌بووبێ... که‌سی (دی شآن)، فیره‌ت خاویڤن، به‌ئێستێعداد و قابیلیه‌تی ته‌واو، له‌عومری خۆی به‌خه‌یالیدا نه‌هاتی بیسته‌په‌سول، واقیعه‌ن په‌رساله‌ت و نبووه‌ت که‌سی نییه‌که‌سی به‌ته‌مای بێ، بۆی نابێ. ئه‌مما ئه‌و مه‌نقه‌به‌نادریته‌هه‌رچی و په‌رچیان، ئه‌دریته‌زوبد و خولاصه‌یی ئینسان.

۱۲۹/۵

ئه‌وان جاشکن!

ئه‌وانه‌ی ئه‌م‌په‌رۆ ده‌لێن پیغه‌مبه‌رین. وه‌که‌به‌هائی و قادیانی، ئه‌گه‌ر ئینسافیان هه‌بێ، نه‌زهر به‌وان، خۆیان به‌ئینسان نازانن، چ جابه‌، عالیمی، چ جابه‌په‌سول؟ له‌سه‌ر ئینتیشاری عیلم و عیرفان سواد البشر، ئه‌لشانیش جاشکن، که‌رپه‌رستن لاحول ولا قوه‌الا بالله.. خۆزی له‌خۆیان وه‌له‌(الانعام) فکریان ته‌فه‌ووقی حه‌یوان له‌جه‌ماد وه‌له‌ئینسان له‌حیوانیان بزانی!

۱۳۱/۵

هه‌ولێن دروستکردن!

فی الحقیقه له‌وه‌ختی خۆی ولاتی ئیمه‌عیلمی تیا بووه، هه‌ویتیان دروست کردیه، به‌وه‌هویته‌ئو ته‌حه‌ولاته‌به‌شیر ئه‌که‌ن، ئه‌ی عیلم بۆ کوێ چووی؟! کابان هه‌له‌سته‌تی، ئه‌وی شیر هه‌بێ ئه‌یدۆشی، ورده

ورده به‌خیر نه‌گه‌ریته‌وه. گاووان بانگ نه‌کا، شوان نه‌قوولیتنی، بۆږه‌یی
چیل، نقه‌یی گامیش، باره‌باری مه‌ږ و بز.

۱۳۱/۵

حاجیانی کویه!

نهمړؤ لا شه‌ك نهرئف و نهرحه‌مه، به‌قیتار به‌س‌یاره، به‌سووکی به
خوش و ئاسانی، له‌وسه‌ری دونیا نه‌چنه‌ئمسه‌ری دونیا. وه‌که‌ذا به
ته‌یاره. ئه‌مسال حاجی کویه له‌به‌غدا به‌ش‌ه‌ش ږؤږ گه‌یشته‌مه‌دینه‌ی
نه‌به‌وی، جاران به‌چل ږؤږی به‌و‌عه‌زابی که‌له‌سواری خوشتر
نه‌یان‌دیت، له‌شام نه‌چوونه‌مه‌دینه.

۱۳۲/۵

بزنی کیوی!

زاهیر وایه له‌حه‌یواناتی سه‌ر نهرزی بی، گه‌ل‌ی نه‌وع هه‌به‌تازه
دؤزراوه‌ته‌وه. دیم بزنی کویه، له‌نیریه‌کیوی فه‌رخه‌ی هیتابوو، جوان!

۱۳۲/۵

باباگوږگوږ چی وت؟!

ئو هه‌موو مه‌عادینه به‌خۆږایی چوو، نه‌جانب ده‌ریانخست، بۆ ئتوه
لینی مه‌حروومن؟ بو‌تپه‌رست بی نه‌زهر و ته‌زه‌ککوره، لیک ناداته‌وه،
ته‌هلی ئیمان بۆ نه‌فتی باباگوږگوږی، به‌لیسانی ناگرینی نیدای نه‌کردنی:
ده‌روونم ږړه له‌نه‌وت، هاوار ده‌ریخن، نه‌فعی لی بینن.
گوږت‌ان نه‌بوو، کردتانه زیاره‌تگا! ئه‌مما مع الاسف ئیستیفاده له
کائینات، ته‌فه‌ککور و ته‌فه‌فقول و ته‌ذه‌مموری پی ئه‌وئ. عه‌قائیدی باتیله
مانیعه له‌هه‌مووی، بۆیه موخته‌ریعه‌کان نه‌لین: دین مانعی ته‌ره‌قیه!
قه‌یدی نییه موخته‌ریعه‌کانی ئاوروپایی وا بلین، ئه‌مما ئه‌وانی ئیمه
(کمال فره) کان بۆ وا نه‌لین؟ ږقیان له‌ږونه‌سای دین نه‌بیته‌وه. که‌ی دین،

مه‌لای دینی نه‌وانی له علوم و مه‌عاریف و حوکم و ئیخیراع، مه‌نع کردینه؟ گه‌رچی مه‌عادین موته‌مه‌ئيله له‌سه‌ر ئایات، نه‌مما ئیمه چمان لئ نه‌زانی، تا ئایاتی لئ وه‌رگرین.

۱۳۵/۵

خوزه‌عبه‌لات!

ئه‌م‌ږۆ که‌سێ ته‌ماشای به‌حر و مه‌نافیعی به‌حر کا، زۆر موته‌ئه‌سیف ئه‌بێ له‌ مه‌حرومی، له‌ هه‌موو مه‌کاتیب ئه‌خوون هنری الملاح^(۱) له‌ بۆ غازی (جبل الطارق) کوو هاته‌ ئه‌م ته‌ره‌فه؟ چۆن جه‌زائیری که‌شف کرد، خروستوف کۆلمبوس به‌ چ ئه‌مه‌لێ ئه‌م‌ریکای بۆ که‌شف بوو؟ ئه‌م‌ریکۆی تیجارییان له‌ ده‌ست مسولمانان ساند؟ ږیتی تیجاره‌تی به‌ږیان که‌ به‌سه‌ر عێراقدا ده‌هات، ئه‌چووه‌ سوویه، ئه‌چووه‌ ئه‌وروپا کوو به‌ست؟ سه‌فینه‌ گۆڤا بووه‌ پاڤۆڤ، بۆ چه‌ږی تیجاری (غانبه‌) غه‌ووایه‌ دروست کرا، قه‌عری به‌حری ڤی که‌شف ئه‌که‌ن! له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا به‌ غه‌یری هیکایه‌ت چیترا نایینی، چه‌ڤه‌که‌ی ئیصلاح نییه‌. موصلیحان له‌ عاله‌می حه‌یوانات له‌ به‌ږی و به‌حری زیده‌ له‌ خواردن فه‌وائیدی عیلمیه‌ وه‌رته‌گرن. میله‌تی خۆیان به‌ ئه‌نواعی ئیختیراعات بلند ئه‌که‌ن.

قسمی ئه‌عزه‌م له‌ ئیمه‌ ئه‌م‌ږۆ جومعه‌یه‌ ۱۳۵۷ یا محول الاحوال، حول حالنا الی احسن الحال، که‌ ئه‌وه‌لی موچه‌ږه‌م ئه‌که‌ونه‌ عه‌زای حوسین، شین و شه‌ږۆ و سینگ کوتان، ئه‌لێی هه‌زار شوږه‌سواریان لئ مرده‌! به‌عه‌ده‌ هو زیاراتی عه‌ته‌بات، مه‌ئایمی ئه‌ئیمه‌، ته‌وافی چالی سامه‌ڤا، ئه‌وانی تریش (اجعل الها کما لهم‌ الهه‌) ئه‌وا خه‌ریکن خوزه‌عبه‌لات بۆ خوا په‌یدا ئه‌که‌ن، به‌ ئومووری بێ مه‌عنا، بێ فائیده‌ خه‌ریکن. ئوده‌با هاوار

(۱) هنری مه‌لاح (۱۳۹۴-۱۴۶۰ز) م‌ریکی پورتوگالی بووه‌ و دامه‌زرینه‌ری مالباتی ئه‌فیز بووه‌. ئه‌م ناوه‌ی بۆیه‌ ڤی‌راوه‌ چونکه‌ گه‌ږیده‌ بووه‌ و زۆر شویتی دۆزیوه‌ته‌وه‌ و په‌که‌م که‌س بووه‌ که‌ چای (جبل طارق)ی ږیوه‌ له‌ سالی ۱۴۱۴ز.

ئه کهن (جههل خیومی هه لدايه) له سه ر ولات، ئه و جه هله چیه؟ بۆچی
لیره هه لدرایه؟ چاری چیه لاکه وئ؟ قسه یه ناکه ن، به قومار و
باده گو شایی ته داوی ئالام ئه کهن. نه غمه یی ده عوه تی موبه شیرانی تازه،
په سوله کانیش له وئ راهه ستی. خوا ئه زانی یه کی وهك هنری، وهك
ئه دیسۆن بۆ ئیمه، ملیۆن به هائی ئیرانی و قادیانی ئینی! چاره ی ئیمه به و
جۆره په سوولانه ناکرئ. به په سولی سیاسه ت به په سولی ته بیعه ت
ئه کرئ. که سه کمان ئه وئ په وئ باو ئته بهر هه یکه لی ئیجتماعی،
زیندویان کاته وه، سه وقیان کا، بۆ ئیستیفاده له ئالیاتی ئیلاهی صانیعی،
پاکبان کاته وه له زه یغی ئه منیات و ئیعتقادیات و موبولی فاسیده.
موحه قیق بزنان (ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیر ما بانفسهم) له
هه مووی لازمه ئیعه ده ی قوه و ئیراده، شکاندنی قه یدی سونه ت له
ئیداره ی میله ت و ده وله ت و مو حافه زه ی مه مله که ت.

۱۳۷/۵

بۆنی خۆل!

حیکایه ت کراوه، به عز ئ به یتنی خۆل ده یزانی ئه و په جاده یه، یا
کۆره په یه! ئه مه دوور نیه به لام له نه وادیره، وه وه کی ئیمام ده فهرمو ئ:
من جه ماعه ته کم دیت به یتنی خۆل په یان ده رده کرد.
ئه ممان من شه خسه کم دیت خۆلی تام ده کرد، ده یزانی بۆ چ نه وعه
جوباتی چاکه لئی به چ ئن.

۱۳۹/۵

حه ج!

میله ته ی بئ عیلم و ئیختیراع، که ی موقه لید ده کاته مو حته هید؟ نا ئیم
ئینسان خالیقه! ئه ممان صانیعه مو خته ریه! ئه و ده یین چ حاجه ت به به یان!
عالمی ئیسلامیه ت به چی مه غلوب بوو؟ ئه مسال ده لئین قه ربی سئ سه د
هه زار که س چووینه هه ج، له وئ چیان دیت؟ چیان بیست له کئوی
عه ره فات، خه تیبه خوتبه ی خو ئتد چی فهرموو؟ چیان گو ئ لئوو؟ ده با

میکروډون مسولمان ئیختیراعی کردبا! ذاتی وه‌ک مه‌لیکی سعودی نوتقی
بدا به‌ ټالته‌ سی سهد هزار مسولمان گوئیان لی بیت به‌و شهرته‌ بزانن
تیی بگه‌ن چی ده‌لی! نه‌ویش به‌ گویره‌ی زه‌مان نوتق بدا. هر باسی
به‌رد هه‌لگرتنه‌وه‌ و گزشتی خوشتر و پیستی قوربانی نه‌کا. هه‌رچه‌ند
عوله‌مایه‌ هه‌یه‌ هه‌مووی خه‌ریکن به‌ ده‌لیل و ټایته‌ و هه‌دیس، سه‌لی
قودره‌ت و ئیراده‌ بکه‌ن له‌ ئینسان له‌ مسولمان، وه‌ کردیان! نه‌وجا چون
مه‌غلوب نابین؟ چون سه‌رده‌که‌وین؟ وه‌للاهی نه‌قره‌بی عیباد له‌ صانیعی
سه‌ماوات و ئرز، موخته‌ره‌که‌کانن! کوا مسولمانی موخته‌ریع و صانیع
خه‌لیفه‌ی صانیعه‌؟ خه‌لافه‌تی ئرز به‌ سه‌بچه‌ و پرسته‌ نابین!

نازانم چ بنووسم وه‌فته‌ دلم ته‌ق کا بو ئیسلامه‌تی بو قورئان! ته‌ماشای
نایاتنی که‌ بو مسولمانان بو قه‌ومی خوم کوردی مالویران، دواکه‌وتووی
هه‌موو میله‌تان، بن عیلم و سه‌نعه‌ت دواي شیخان که‌وتین له‌ زومره‌ی
ئینسان که‌وتین. باری چ نه‌بی ئینسان ته‌ماشای خوت و گاجووت و
هه‌یاکیل و نه‌صنام که‌ چه‌ند هزار ده‌ره‌جه‌ له‌ فه‌وقی وانی! چیه‌ نه‌م
زیله‌ته‌؟ چیه‌ نه‌و شیرکه‌؟ چیه‌ نه‌م جه‌هاله‌ت؟

۱۴۰/۵

هه‌وینی ماست و په‌نیریان بو کورد په‌یدا کرد!

گه‌لی جار ده‌لیم ئیلاهی نه‌و نه‌ولیا به‌کانی که‌ هیچیان بومان دروست
نه‌کرده‌، لای ئوممه‌ت وا مه‌قامیان بلنده‌، نه‌گه‌ر شتیکیان په‌یدا کردبا،
ئیعتقادیان له‌ حه‌قیان چون با؟ وه‌ بو قیامه‌ت نه‌وان له‌ هه‌لاکه‌ت
نیزیکترن. کورده‌کان خوا به‌ قوربانی نه‌و که‌سه‌یان کا، که‌ هه‌وینی
ماست و په‌نیری بو په‌یاکردن، وه‌ ئیلا نه‌مړو له‌ فه‌وانیدی شیر مه‌حرووم
ده‌بوون!

۱۴۱/۵

مه لا و قانونی مه ده نی!

دینی ئیسلام دینی فیتیه بو ته عدیلی ته بیعت داندرايه، به ئوصول و قه واعیده، طورقی ئیستیدال و ئیستنباطی موحریر و موهه ززه به، قابیلی زنده و نه قص نیه، بهس ته عه صصوبی عوله مای موقه لیلید ره خنه یه کبی دی تیدا نیه. شهریه تی ئیسلامیه ده با مه لایانی شهرعی کۆبووبان له هه موو مه زاهیان قانونیکی مه ده نیان ته دوین کردبا بئ ته فریقی مه زه به، نه وهی نه و فقه و نه رفه قه به نیزامی نه نام قبولیان کردبا. نه وسا کهس نهیده توانی بلئ شهریه تی ئیسلامی ناقیصه. به لئ مه زه به بئ به ته نی بو عالمی شهرق و غهرب و شیمال و جنوب ناقیصه! نه و فکره من ئیزارم کرد بو به عزئ پیاوی گه وره ی تورکان وه که علی شهوکه تی موفه تیشی مه عاریفی ویلایه تی موصل و عبدالله الکاظمی موفه صهریفی لیوای کهرکووک و سلیمان نظیف والی ویلایه تی موصل، زۆر ئیستیحسانیان کرد. زۆر نه چوو مه شیخه تی ئیسلام به هیممه تی علی حه یدهر (فتوی النبی) به موساعده ی شیخ الاسلام خیر الدین به گ نه نه ری نه و فکره به ده رکه وت، نه گهر بمابان به ته وای ده هاته جئ. لازم بوو فیرقه بئ هه با مه لای مسولمانان بن عهرزی نه وانه.

۱۴۲/۵

داکئ! گرانی ژن نییه!

بئ باوه ره کان وه ختی که ژنیان له سه ر زان بئ زۆریان لا ناخۆشه، ناشکوری نه بئ یه کئ وه که شیخ حوسامه ددینی ئیمه یان نه بووه له ناو زگی داکیان، هتیه کی پتوه بچه سیئنی، ده ست خۆش یا شیخ! جا موفه حه ییره نازانی چی لئ بکا....

به شه ر مه حوو ده بیته وه، من نه ما! نیر له کئ ده بی؟ نیری و مییی له عالمی حیات، نه بات تا ئینسان هه یه! ئافره تی کوردی ده لئ: داکئ! گرانی ژن نییه! بو کچی خه لکی بیته ژنی وی؟ نه و کچی نه بی، نه که بیته ژنی که سن! نه مه ته که ببوره، زولمه، ئیستیحقاری غه یره، خوته ی

شەیتانییه! ئەوانە ڕەوانیان بە ڕۆژی مەن دۆقی مەن دۆقی - لام وایە لە
(مەن دۆق دۆق)یان وەرگرتیە- نیە.

۱۵۳/۵

میزی حوشتەر دەخواتەو!

حاله‌ن عەرەبی قورپەسەری بادیه‌نوشین بە تەقدیری ئیمامی مالیک،
میزی حوشتەری دەخواتەو، خۆی پێ دەشوا، ئیستیحمامی پێ دەکا. تا
ئێستا وامان دەزانی ئەو حەوانی بزێ، فەرەخە بەشیر بەخێو دەکا. ئێستا
حەوانتیکیان کەشف کردیە هێلکە دەکا و فەرەخە بە شیر ئێدارە دەدا.

۱۵۷/۵

ئازەلە حەرام و حەلالەکان!

ئەوی حەرامە وەکی حەلال نایەتە! بە ئیعتیاری شەری، لە حەقیقەتی
خۆی ناگۆڕێ! صە گلاو، بەراز حەرامە، بزەن حەلال، لە نایەت یەکن!
بەداיעی بەراز لە بزەن زیاترە، دوو سەمە، دەم باریکە، ئاو بە گوم
دەخواتەو، وەک صە مەمکی دوو پێزە، بە شولقە، ملی کورته
وەکی فیل، سەری وەکی گاجووتانە، کلکی قورپە وەک مامز و کێوی،
شولقە لێدان، مان گرتنی عەجایی. زەهر نایەتە قەتالە!

ئەمڕۆ لە خەستەخانان ئەکەشەری تەداوی بە مەوادێ سەمومییە!
دیققەت لە موخەدەرات کە بۆ جەراحی چەند بە خێرە! وە حاجەت بە
شیخ نیە! مەلایانی فیه، وەک مەلایانی کەلام لەسەر فیکری خۆیان
تەفسیر دەکەن. هەر کەس بۆ پێیایەتی مەزەهەبی خۆی نایەت بەلای
خۆیدا دەکێشێ، حەقیقەتەن ئەوێش جایی عیپەرەت! قەسە لە موسکیرە،
بەلێ هەموو نایەتی خوا، موخەیرولعقولن، ئاززیادە خەمر، بە جارێ
عەقل تیکەدا!

(فقی کل شیء ایه تدل علی انه واحد) تەماشای روح المعانی بکە
بزەنە کوو سەرخۆش دەبێ! پاش ئیختیلافی مەلایان لە تەرکیبی نایەت،
بۆرە ئەو پزقە حەسەنەکی کە قەسپ و ترێ ئیختیخاز دەکری، موجیبی

حیره‌ته، وه‌ك عه‌رز كراوه دۆشاو به خۆلی سپی ده‌كری ئه‌و خۆل و شیلاوکه‌ی تری کوو گه‌یشتنه یه‌ك؟ به چ میفتاحی بۆی چوون؟ نازانم! سجووق و باسووقی سوله‌یمانیش پزقی حه‌سه‌نه له‌زیزه. ئه‌كه‌ری ئه‌شیا مه‌وادى ئییدائی له‌ ته‌ره‌ف خوایه، فروعی به‌ صنعی به‌شه‌ره.

۱۵۸/۵

داك و باب!

باپیر مه‌لا عه‌بدوله‌رحمانم له‌ پيساله‌ی ئیشاتی واجب ئه‌فه‌رموی: له‌ هه‌موو که‌س نزیکتر له‌ خه‌لقى ئیمه، داك و باب. لیان ئه‌پرسم، قه‌تعیه‌ن ناگایان له‌ خه‌لقى ئیمه‌ نه‌بووه، نه‌ قودره‌تیان نه‌ عیلمیان نه‌ ئیراده‌یان موداخه‌له‌ی نییه.

من ئه‌لیم ئه‌گه‌ر به‌ دیدهی عیلم بنۆرینه‌ خۆمان، خالیقی ئیمه‌ یا ته‌بیعه‌ت یا خوایه، ته‌بیعه‌تی یی شعور و ئیدراک ئه‌و صونعه‌ به‌دیعه‌ی له‌ چنگ نای، خصوص عه‌قل و قیوای مودریکه‌ی له‌ گه‌ل یی، ئیدراکی چ نیسه‌تی هه‌یه‌؟! ئه‌مینته‌وه‌ خوا. مه‌له‌ك و جنۆكه‌ پاش ئیمان به‌ ره‌سوول لا‌مان مه‌وجودن.

۱۶۳/۵

کوفرانی نیعمه‌ت بوو‌یته‌ دینی به‌شه‌را!

ئه‌سبابی چیه‌ عه‌الم نه‌فه‌رت له‌ خوا ده‌کا، که‌س خوای به‌ پاستی و خزمه‌تی به‌ پاستی ناوی؟ حه‌ق‌قه‌ن ئه‌م‌رۆ موئمین و کافر، تا مومکینیان بێ خۆیان له‌ خوا دوور ده‌که‌نه‌وه، چ نه‌بی به‌ عیسایی، به‌ مه‌له‌کی تاووس به‌ شیخی، به‌ وه‌لیی، ئینکاری نیعمه‌تی ئیلاهی ده‌که‌ن. هه‌ر نه‌ئیسه، ئه‌وانه‌ی سه‌عی ده‌که‌ن له‌ ئه‌ندرونی ئه‌رزى نه‌وت ده‌ردیسن، چیا‌یان ده‌کوژن، مه‌عادی‌ن به‌ده‌ست ده‌خه‌ن، قسه‌یه‌کی بکه‌ن! ئه‌مما ئه‌وانه‌ بۆ ئه‌و حه‌یاتی حاضره‌ شه‌مس چ نیسه‌تی هه‌یه‌ له‌ گه‌ل عیسا، له‌ گه‌ل شه‌یتان، له‌ گه‌ل شیخ؟

سبحان الله کوفرائی نېعمه‌ت بووېته دیني به‌شهر! ټینسانې له قورئ
دیتته دهر، ده‌لې به‌قوربان‌ت بم شیخ عومهر، یا عه‌لی، یا‌حه‌یده‌ر!
۱۶۵/۵

ټه‌ستېوبه‌رد!

کا‌برایه ټه‌ستېوبه‌ردی لیک‌دا، قاوه‌که‌ی هه‌ل‌بوو، وتی: به‌سه‌ری میری،
حه‌زم لټیا زووترم هه‌ل‌ده‌کرد.
وتیان: چو‌ن ټه‌بی؟
وتی: ده‌ستم بل‌ند نه‌ده‌کرد، ټه‌ستیم له‌به‌رده‌که ټه‌خشان‌د و هه‌ل‌ته‌بوو!
۱۶۶/۵

له‌م ول‌اته به‌پف و تف ته‌وه‌سسول ټه‌کړئ!

خوا قانونه‌کی دانایه، مه‌وادی مو‌ه‌یا کردیه بؤ ته‌وسیع و ته‌سه‌یلی
هاته‌ده‌ری من‌دال له‌و (مضیق)ه! موراجیه‌ی کتابی قانون‌الزواج که‌ن، چ
ټه‌بی؟ تا ټه‌و من‌داله ټه‌بی! ټه‌که‌ر که‌وته ته‌نگانه، ټه‌وجا به‌ټیم‌دادی
ټیلا‌هی حه‌کیمی ماهیر، ټاله‌ت و ټه‌ده‌واتی باشی عه‌صری بؤ هی‌تانه‌ده‌ری
من‌دال به‌سا‌غی- که‌ر مو‌مکین نه‌بوو- به‌مردی ټه‌هیتنی. که‌لې ټه‌بی خوا
په‌حم کا، بی دقتو‌ر خو‌ی فری‌تی ټه‌دا به‌سه‌لامه‌ت.
له‌ول‌اتی ټیمه ټه‌وه‌حاله‌ن نیه، به‌دوعا و دادی قروسمین، دؤخینی
که‌سې زینای نه‌کردبی، له‌و عوسره نه‌جاتیان ټه‌ده‌ین! (قابله‌ی باشیشمان
نه‌ما ټه‌که‌ر قطری سهر که‌وره‌تر له‌قطری مه‌خره‌ج نایه‌ته دهر، غه‌یری
ټیمه‌عالمی مه‌ده‌نی زو‌ر ټیعتیان‌یان به‌مه‌سته‌له‌ی ته‌ولید کردیه. له‌و
پنگه‌دا خاریقه ټه‌نو‌ټن، حاله‌ن وه‌کی گوتمان به‌موزه‌خره‌فاتی قه‌دیم
پف و تف ته‌وه‌سسول ټه‌کړئ له‌م ول‌اته.

ئینسان چیه؟

ئینسان حه‌یوانی (بادی البشره) یه، یه‌عنی پێستی به‌ده‌ره‌وه‌یه. وه‌ك مه‌پ و بز، خوری و مووی نییه، ناسكه، به‌ری سه‌رما و گه‌رمای ناگرئ. خاصه‌ته‌ن له‌ بیلادی حاڤه‌ كه‌ بای سه‌مومی زۆره، ئینسان به‌ نه‌كه‌ش‌ری حه‌وائیجی ته‌بیعی ناچاری كرد، خا‌نوو بكا، ساكین بئ وه‌ك مار و قوم‌قوم و كیسه‌ل له‌ناو نه‌رزا بژیه. بۆ حه‌یوان له‌وه‌پ‌اندن ئیحتیاجی بوو به‌ نه‌قل، خیمه‌ی دروست كرد، لیاسی په‌یا‌كرد، حه‌تتا نه‌لجائاتی گرانی، چه‌ند نه‌باتاتی ده‌رخست كه‌ بۆ به‌شه‌ر باشه، ئیدامه‌ی حه‌یاتی پێ نه‌كا، وه‌ چه‌ندی موزیڤره‌ پێی نه‌مرئ.

۱۷۰/۵

ئینکاری نیعمه‌ت!

ئینکاری نیعمه‌تی ئیلاهی نه‌م‌پۆ زۆر ئاسانه، به‌ناوی دین و ئیعتقاد، به‌ کوللی ئیسنادی بۆ غه‌یری ده‌ده‌ن. شیخ ناردی، له‌ سایه‌ی سه‌ری ئاغای، چ ئاگاشیان لی نییه! ره‌نگه‌ ئاغا ئیعتیراف، به‌لام شیخ، نا!

۱۷۱/۵

زه‌رده‌شت په‌سوولی خوایه!

نه‌م‌پۆ نه‌كه‌ش‌ری دانایانی کورد ده‌لێن: زه‌رادوشت په‌سوولی کوردان بووه. حه‌قیقه‌ته‌ن گه‌لێ له‌ عوله‌مای عظام حسب التبع، ته‌صدیقی په‌ساله‌تی زه‌رده‌شتیان کردیه، په‌سوولی به‌ حق بووه. لام وایه‌ ئه‌م سه‌رده‌شتی مه‌شه‌وور، ئه‌سله‌ن به‌ ناوی وی بووه، ته‌حریف کرایه. ته‌ئریخی مه‌علومه‌ له‌ ئازه‌ربایجان بووه، مو‌ع‌ج‌یزه‌ی نوور بووه. له‌ ئینولحه‌جه‌ر وه‌رده‌گیرئ مه‌جووس ته‌حریقی کتابیان کردیه، ئیستا ده‌لێن به‌عه‌زه‌ ئا‌ثاری له‌ کتابی ده‌رکه‌وتووه، ئه‌حکامی مه‌عقولی تیا‌یه. ئه‌مما نابێ کورد به‌و قسه‌ له‌ دین ده‌رچن، زه‌رده‌شت په‌سوولی خوایه، مع‌ الاسف

نه‌ساسی دین و ټایینی مه‌جهووله. کتابیه‌کان هه‌موومان ئیمانمان به خاتم
الرسال سید الکمل محمد المصطفی‌یه! وه‌له‌و حوکمه ده‌بیی عالم
مه‌منوونی حه‌زرتی محمده‌دی، که ږیسالته ده‌ده‌نه شه‌عی خویان و
به‌س.

۱۷۳/۵

بی‌حه‌یاییش به‌و ده‌ره‌جه‌یه!

بوشرا به قورئان، نه بوشرا به عیسا، خوای موته‌حه‌وویل و
موته‌ته‌وویر، نه به قادیانی به خۆ و ته‌ئیدی مه‌سیحیه‌تی. نه به به‌ها، نه به
ږیسالته‌تی موسه‌یله‌مه و سه‌لما!

خۆزی مسولمانان ئیستیفاده‌یان له ما فی القرآن کردبا، نه‌وه‌ی به
ته‌صریح بۆیان به‌یان کرایه، له‌و‌های و هوویه گه‌ږابان، که‌هره‌با
ئیختیراع کرایه؟ به‌لای فلان ټایته ده‌لاله‌تی لای ده‌کا! وه‌هاکه‌ذا ته‌یاره و
سه‌یاره و ته‌له‌فۆن و ته‌له‌فزیۆن و میکروفۆن و مسطاط، له قورئان
وه‌رگیرایه؟! ده‌وله‌تی عوسمانی تا مه‌هدی پایه‌داره، که مه‌هدی وه‌فاتی
کرد، باز خه‌لافته بۆ ئالی عوسمانه؟! به قورئان پازی نین، نه‌ته‌هو
عیلمی زیاتریان ده‌وئ، ده‌چن بۆ لوح‌المحفوظ چی ټایه؟!

بۆ ئیمه‌ ناشکوری نه‌بی له قورئان، له له‌وح، له ئه‌رزى سه‌مه‌مه
چیان دۆزییه‌وه، نه‌مړۆ بۆ ئوممه‌ت به‌کاربی؟ نه‌جانب به عیلمی ته‌بیعی
کیمیا و میکانیکی، به مه‌قسده گه‌یشتن له‌سه‌ر ئیمه‌ غالب بوون. حاله‌ن
مسولمانان خاسه‌ته‌ن ږووحانیه‌کان ده‌ست له ئوشتلومو لاف و گه‌زاف
هه‌لناگرن - وا غریبه‌ الاسلام وقلة الحیاء -؟! أشهد بالله نه‌مړۆ وایه ئیسلام
له‌و غوربه‌ته له‌و کوربه‌ته له‌و زیله‌ته، بی‌حه‌یاییش به‌و ده‌ره‌جه‌یه! له
ولایته صه‌رفی نه‌زه‌ر، بۆ ږیسالته ده‌ږۆن!

براده‌ران ئیوه به هۆش بن بواړن له ټایته‌تی قورئان، به عیلم و عه‌مه‌ل
ئیستیفاده‌ کهن، له ته‌مه‌رات و مه‌نافیعی خۆ مه‌حروم مه‌که‌ن! ئیصلاحي
دونیا بکه‌ن بۆ خزمه‌تی دین! دنیا بۆ دین ږه‌رژینه! دینی بی حورمه‌ت،
ژینه؟

۱۷۴/۵

سه‌ر بن، کلک مه‌بن!

که‌سێ له ئەهلی وێج‌دان بێ، هه‌زی له مه‌کاریم بێ، ئەخلاقێ
موتنه‌ه‌فگیر له سه‌یئات بێ وه‌کی ئەکته‌می سه‌فی ئەو ئایه‌ته‌ی (إِنَّ اللَّهَ
يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ) کافیه به
قهومی خۆی فهرمووه: له‌و ئەمره سه‌ر بن، کلک مه‌بن!
یه‌عنی زوو مسوڵمان بن، ته‌خیر مه‌بن وه‌ک کلک! ڤه‌حه‌تی خوای له
عومه‌ری کوڤی عه‌بدوله‌عزیز^(١) بێ، که ئەو ئایه‌ته‌ی هاویشه‌ خوتبه‌ی
جومعه.

سه‌یری قه‌ومێ ئەوه ئایه‌تی بێ، بعد /الاسلام/ له‌سه‌ر مه‌ناییر له‌عنی یه‌ک
که‌ن!

١٧٥/٥

ئه‌وه‌ی ڤیاو بێ، سویندی ڤێ ناوی!

ئێتالیا حه‌لیفی ئەلمانیا بوو، له‌ سایه‌ی ئەو خۆی گرت، له‌ هه‌ڤبی
عمومی نوێ، له‌به‌ر جه‌لوای هه‌ڤب چوو له‌ ئینگلیز و فره‌نسه. خۆزی
کتابی اختلالی توازن که ئەسله‌ن ته‌ئلیفی غۆستاف لۆبۆنی فره‌نسییه‌ یاری
وه‌فادار دقتۆر سه‌لاحه‌دین وه‌صفی ته‌رجه‌مه‌ی کردیه‌ لام با، به‌عه‌زه

(١) عومه‌ر کوڤی عه‌بدوله‌عزیز کوڤی مه‌روان کوڤی هه‌که‌می ئومه‌وی قوره‌یشیه‌ (٦٨١-٧٢١ز) هه‌شته‌مین خه‌لیفه‌ی ئومه‌ویه‌کانه و له‌ مه‌دینه له‌دایک بووه و له‌لای
مالباتی خالوانی که مالباتی عومه‌ری کوڤی خه‌تاین گه‌وره بووه. له‌ سه‌رده‌می
خه‌لیفه وه‌لیدی کوڤی عه‌بدوله‌مەلیک ده‌کرێته والی له‌سه‌ر مه‌دینه‌ی ڤیرۆز. پاشان
ده‌بیته والی هه‌موو حیزاز و دواتر ده‌چیته دیمه‌شق و دوا‌ی مردنی سلیمانی کوڤی
عه‌بدوله‌مەلیک، ناوبراو له‌ سالی ٩٩ ده‌بیته خه‌لیفه. عومه‌ر به‌ دادپه‌روه‌ری و دڵسۆزی
له‌ کاره‌که‌ی ناسرابوو. زۆر له‌ والیه‌ زۆرداره‌کانی له‌سه‌ر کار لادا و کاری به‌ ڤاویژ
کرد و گرنگی به‌ زانسته‌کانی شه‌ریعه‌ت ده‌دا و فه‌رمانی نووسینه‌وه‌ی فهرمووده‌کانی
پێغه‌مبه‌ری دا.

فه‌قهراتی دائیر به عهد و ئیمانی دوه‌لم نه‌قل کردبا.
خوا به سویتند ئیمتیحانتان ته‌کا، موخافه‌زه‌ی ته‌کن، یا ته‌یشکیتن؟
ئه‌وه‌ی پیاو بێ، سویتندی پێ ناوێ گوفتایی (عه‌هد) سوونده، ئه‌وانه‌ی
نامه‌رد بن زنجیر ته‌پستین، چ جایه عهد و سووند! کوردی ساحیی
عهد و سووند ته‌لێ: ئینسان به‌ زوبانی ده‌به‌ستریته‌وه، که گوتی، کافیه.
۱۷۶/۵

ئیلاهی وه‌خته شیت بم!

من ته‌سه‌وور ده‌که‌م و میزاج و مه‌شره‌بی ته‌نام ته‌ماشای ده‌که‌م،
شک نابهم که‌س له‌سه‌ر ئهرزی هه‌بێ، به‌ هه‌موو ته‌حکامی شه‌رعی پازی
بێ! ئه‌وه‌ی موافیقی مه‌یل و مه‌شره‌بی بێ، لای چاکه، وه‌ئیللا لا! دیومه
یه‌ک شه‌خس ده‌عوای بووه هاتیه لای مه‌لا شه‌رعی به‌دوایا چووه: ته‌دی
بابم برام ئیمه به‌چی مسوڵمانین؟! ده‌سته‌کی شه‌رع بیپرێ خوونی لێ
نایی! جارێکی دی شه‌رعی دۆراندیه ته‌سله‌ن پازی نه‌بووه: شه‌رعی چی؟
ئه‌وه کوو وا ده‌بی؟ ده‌چمه مه‌حکمه به‌ قانون ده‌یکه‌م به‌ تیجاره‌ت!
مه‌لا ئه‌وه قسه نیه ته‌تو ده‌یکه‌ی!

لازمه ئینسان ته‌ماشای ته‌حوالاتی نه‌فسیه بکات، ئیختیاری ئینسان،
قودره‌تی! ته‌ئیری قودره‌تی و عیلمی و عه‌مه‌لی و سه‌عی دائیمی
گه‌یشته ده‌ره‌جه‌یی، به‌ شیخی ته‌شه‌ری و ئیمامی باقلانی و ئیمامی
پازی و ئینمولونیر و عه‌مرو زه‌ید ئینکار نا‌کرێ! ده‌زانم ته‌گه‌ر ئه‌وانه
زیندی بان له‌ فکری خۆیان ده‌گه‌رانه‌وه. ته‌مما موقه‌للیده‌کان له‌به‌ر
جه‌هاله‌تی ته‌قلید ده‌ست له‌ موزه‌خره‌فاتی ئیعتقادی هه‌لناگرن، وه‌ له‌ناوی
موعه‌زیلی ده‌ترسن، موقاره‌نه‌ی فیعل له‌ گه‌ل قودره‌ت که نه‌بیته ته‌هری،
چ قیمه‌تێکی هه‌یه؟ وه‌ چ ئیمتیازیکی پێ ده‌دا؟ مه‌ولانا خالید بۆ ئه‌و
ئیمتیازه‌ پرسیاله‌کی داناوه، ته‌مه‌نه مومتازه!

یاره‌بی ئه‌وانه‌ی سه‌لبی قودره‌ت و ئیختیارو سه‌عی و کۆششیان کرد
له‌ مسوڵمانان تا بێ هێزبوون له‌ قووه‌تی توو مه‌حروم کران، بوونه زه‌لیلی

ده سټی نه جانب، ده بې سوتال و جوايان چوڼ بې؟ ئیلاهی وه سهیدی به مهزې خه لقی تو، موجه پړدی ئیراده ی کیريانی، به عاده تی ئیلاهی، عاله میان تو قاندا! ناوړن موقایلی خهلق و ئیراده و قودره تی توو، پړاوه ستن! سست ده بن ده سته پاچه ده که ونه گورې، تا دوشمن به سه ریاندای، وه که کهر ئیستی خدامیان ده کا... لاقتان ده زه لې له پاش ثبوت و پړسوخ، له گهل هریفی خوتان، هلیفی نویتان چه په لږ که کی له وان ده دا، دوا بې ئیوهش ده هاوېته سر خاکی مه زه لله، ته پله قوچانیتان بې ده که ن! مسولمانان پاش قووه و شه وکوت زوړیان واکرد، له بهر ئیختیلافی خویان ته فوره قه یان ده کرد، لای بې ده بووه هلیفی قهومی تر، ناخیری هه ردوولا ده فووتان.

له زه والی شه وکوتی نه نده لوس تا ئیستا به و جوړه له گهل یه که سلوکیان کرد. ئیلاهی وه خته شیت بم! نه و ئوممه ته به کوللی، نه و قورثانه، ده لې نه یانیستوه!

۱۷۷/۵

حیاتی خوش!

له دنیا حیاتی ته یب و خوش ته سه وور نه کړی، به و وهجه ی که قورثان ئیشاره ی بډ نه کا. قهومی ئیر و میان مه شغول بن به نه خلاقې حه سه نه، بډ ئیداره یی دنیا سه ی که ن، که سابهت، تیجارهت، زراعت، صناعهت، به قانونی عادیلانه به جې بیتن، عه مه لی فوردی نه هلی مه نزل نه هلی مه دینه خصوصی و عمومی موافق بې وه ئیمانان ه بې؛ پوړی دئ ئینسان به جهزای چاکه ی خوی بگا. نه مهش به ئیمان به خوا و به پړه سول نه بې.

به عت و جهزا له ئوموری سه معیه یه، به راستی له پړه سولې به حهق نه بې نازاندری. نه و قهومه فوردی و جهمعی حیاتی خوش پړاوه بوړن. نه گهر ته بابه تی باشیان ه بې، نه ساغیشیان که م نه بې، نه وانه یه کدی ناکوژن، ناگر له پاوان و خانوو خرمان به رنادهن، دزی و پړنگری

ناکهن، عه‌تالەت نییه، فه‌قیری نییه، فه‌قیری نا، سوئال یۆک، ده‌رویش و سؤفی خیر، فه‌قتی زۆر و بۆر لا. قه‌چه‌خانه، سوهره‌یی شه‌رابخانه په‌قص و سه‌ما و دانس و چاوه‌شی و گه‌وادی و ده‌ویتی و دووزبانی، و ته‌که‌بۆر و عیناد و ئیستیحقار هه‌ر نا. حاصیلی ئه‌وی موخیلی ئینسانیش بێ یا نییه، یا له‌ سایه‌ی حکومه‌تیکی مسولمانی عادیل که‌مه. ئه‌و حه‌یا ته‌ فهردی و ئیجتماعیه‌ ئه‌وه‌نده‌ پاکه‌، خۆشه‌، که‌ حه‌یا تی جاویدانی به‌ سایه‌ی ئه‌و حه‌یا ته‌ ته‌واو خۆش ئه‌بێ.

۱۷۹/۵

مه‌لا و ئه‌حوالی نه‌فس!

که‌سێ بتوانی له‌ ثانێ، وه‌سوه‌سه‌ باوێته‌ دلێ ملیاری به‌شه‌ر، به‌ طرفه‌بێ مه‌شریق و مه‌غریب ته‌ی کا، له‌ناو جێ، نه‌ له‌ سه‌ر و مینه‌ر لیت غافل نه‌بێ، ئه‌دی ئه‌وه‌ شه‌ریکی خوای نییه، چیه‌؟
وه‌هم و خه‌یا ل زۆری بۆ هه‌یه، ئه‌لێن: شه‌خسێ له‌ چیا پلنگیکی دووچار بوو، نه‌یزانیه‌ پلنگه‌، لێ نه‌ترسایه‌، عه‌مبازی بۆ بردی. پیاوه‌ که‌ ده‌ستی له‌ قورقوراه‌گه‌ی نایه‌ خنکاندیتی، به‌و هه‌یه‌ته‌ هه‌ر دوو ده‌ستی پلنگ له‌سه‌ر شان، بردیتیه‌وه‌ بۆ مالی، خه‌لکی تووشی ئه‌بن، ئه‌ترسن، ئه‌لێن: مال خراپ ئه‌وه‌ نازانی ئه‌وه‌ پلنگه‌؟
خانه‌ خشتوور! به‌سه‌زمانه‌ ترسی لێ غالب ئه‌بێ ئه‌له‌رزێ، ئه‌که‌وێته‌ ئه‌رز و ئه‌مرئ!

به‌لێ ئه‌وه‌ پراسته‌، ئه‌و هاو و باو و بوویه‌ی سؤفیانی نه‌قشی هه‌مووی ترسی خه‌یا لیه‌، چاو ئه‌چوو قێن، قجج و بجج ده‌هینه‌ به‌ر خه‌یا لی خوێان، ئه‌شکالی مه‌هیب و عه‌جائب و غه‌رائیب دیت به‌ر وه‌همیان ته‌تۆقن، ئه‌ها پێن، وا ئه‌زانن ئه‌و حاله‌ ته‌ ئیلاهییه‌.

خۆزی مه‌لایان شتیکیان له‌ ئه‌حوالی نه‌فس خوێندبا تا نه‌خه‌له‌تابان.

۱۸۰/۵

ئه‌حکام ده‌گۆڤی!

ئینسان له ده‌وری مندالی تا ده‌گاته که‌مال، چهند ئه‌تواری ده‌گۆڤی! ئه‌حکامیشی به‌و گۆڤه‌یه ده‌گۆڤی! ئه‌گه‌ر به‌ گۆڤه‌ی چه‌ره‌کاتی مندالی بکا زۆر ناشیرینه‌ لۆمه‌ی ده‌کری! فوصول ته‌به‌ددول ئه‌کا، حوکم چۆن ته‌به‌ددول نا‌کا؟ ئیقلیم موخته‌لیفن، ئه‌حکامی هه‌مووان چۆن وه‌ک یه‌ک ده‌بی؟ ئه‌وائیلی ته‌علیم و ئه‌واسطی و ئه‌واخیری چۆن وه‌ک یه‌ک ده‌بن؟

زستانی کۆیی و میصری فه‌رقیان زۆره‌! هه‌ر حوکمی نه‌سخ بکری، ته‌بعه‌ن مه‌نسوخ ده‌بی! ئه‌وجا شه‌رعنه‌ نه‌سخ دیته‌ سه‌ر ئه‌وامیری زه‌مانی زوعف و ئه‌وائیلی نه‌ئشه‌ت، نایه‌ته‌ سه‌ر ئه‌وامیری ئه‌ییامی قووه‌ت و ئه‌واسطی شه‌وکه‌ت و سه‌طوه‌ت! شه‌ر به‌ گورز و که‌مه‌ند و پمب و شیر و تیر، موقابیلی ئه‌سه‌له‌حه‌ی ناریه‌ی عه‌صریه‌، چۆن نه‌سخ نابیته‌وه‌، نه‌سخ نا‌کریته‌وه‌؟ وه‌ ئیلا قه‌ومه‌که‌ خۆی مه‌نسوخ ده‌بی له‌ کیتابی وجود مه‌حوو نابووت ده‌بی!

وه‌ نه‌سخ و موته‌شاییهاتی کیتابی قه‌ولی، تابیی نه‌سخ و موته‌شاییهاتی کیتابی فعلیه‌! نه‌زانینی وه‌ئیان به‌رجا، نا به‌جا نه‌زانینی ئه‌هلی کیتابه‌! تا شه‌مس ب‌لندتر ب‌ی سیه‌ر کورت ده‌بی، ناب‌ی! چ ده‌کا؟ چاره‌ی چییه‌؟ حاصلی جه‌هل و ته‌عه‌صوب باعیه‌ بۆ ئینکاری نه‌سخ.

۱۸۱/۵

به‌راز!

به‌راز ده‌عبایی سه‌یره‌، به‌ سم و سه‌ر له‌ مه‌قوله‌ی ئه‌وره‌، به‌ شلفه‌ و ب‌ی ملی و کلک کورتی فیل، به‌ گووان و دهم باریکی ئه‌مما لووت زورناییه‌ له‌ نه‌وعی سه‌گه‌! لووتی له‌سه‌ری لمووزیه‌. ده‌لێن دهم له‌ ئاو پاده‌کا ده‌بخواته‌وه‌.

۱۸۶/۵

لیره‌ش ئه‌وا ده‌ستیان کردیه به پێش تراشین!

ته‌ورات ئه‌لێ: خوا ئه‌مری کردنی به ته‌عزیمی شه‌موو، ئیش و کار نه‌که‌ن، هه‌تا شوان و گاوان دانیشن.

ئه‌بێ ئه‌و ڕۆژه‌ هه‌یواناتیان چی کردبێ؟ وه‌ سێ شه‌مموی دیشیان هه‌یه، ئه‌سایعی له‌ جه‌وت جه‌فته، جه‌فته‌یه، شه‌هوری له‌ جه‌فت مانگ مانگی، ئه‌عوامی له‌ جه‌فتا سال سالی، باغ و زراعه‌تی دی موشته‌ره‌ك بێ، هه‌ر كه‌س بیه‌خوا، ئیدخار نه‌که‌ن.

ساحییان ئه‌وانه‌یان نه‌کرد، به‌س شه‌موویان گرت، ئه‌مما ئیستا له‌ ولاتی مونه‌وه‌رانه‌ که‌میان ڕیعه‌یه‌تی ئه‌که‌ن، له‌ ولاتی ئیتمه‌ ماوه. لیره‌ش ئه‌وا ده‌ستیان کردیه به پێش تراشین. ئه‌هلی سیاسه‌ت ئه‌گه‌ر بۆیان ڕێك که‌وی، ئیجاب ئه‌کا، ئه‌و قیودانه‌ بشکێنن، وه‌ که‌ذا وه‌هابی ئه‌بێ قیودی بیدعه‌ت و سونه‌ت هه‌لگه‌رن له‌ ئیداره‌ی مولک و سیاسه‌ت. با بۆ عیباده‌ت به‌ شه‌رتی بێ، ته‌عه‌صوب له‌ جینی خۆی بێ.

١٨٩/٥

وه‌عزی ئیره‌ به‌ هه‌ده‌ر چوو!

دیقه‌ته‌ که‌ن، نوقفالان مه‌شغول ده‌بن به‌ باسی مه‌لایکه‌تی ده‌لێن: ماشاء الله زه‌لامه‌! چه‌ند هه‌زار سه‌ری هه‌یه، هه‌ر سه‌ره‌ چه‌ند هه‌زار ڕووی هه‌یه، هه‌ر ڕوویه‌ چه‌ند هه‌زار زاری هه‌یه، هه‌ر زاوه‌ چه‌ند هه‌زار زوبانی تیابه‌. به‌ هه‌ر زوبانی چه‌ند لوغه‌ت ده‌زانی، به‌و لوغه‌تانه‌ ئه‌نای خوای ده‌کا!

ئه‌م باس و خواسه‌ له‌ قورئاندا نییه‌! ئه‌مما ژنی جه‌تتا می‌رووی قسه‌کی عاقلانه‌ی حیکمه‌ت ئامیژی به‌ نه‌فع بۆ ئوممه‌تی کردبێ، جه‌نابی جه‌ق بۆ ڕه‌سوولی خۆی، وه‌جه‌ن ده‌یترێ! له‌ کیتابی موفه‌دده‌س ده‌رج ده‌کری! ئا ئاوا به‌ ملیۆن درۆیان ده‌که‌ن بۆ ته‌رغیبه‌ی قه‌لبی جه‌قانی. وه‌ ئایاتی قورئانی نه‌قل ده‌که‌ن بۆ مه‌واقیعی عه‌قیده و فیکری خۆیان، قسه‌ ده‌هاوێن

تینافکرن زهره‌ری بۆ ئوممه‌ت چیه؟ له‌گه‌ل قه‌واعیدی ئیسلام چۆن موافقه‌ت ده‌کا؟! به‌هه‌زاران ږه‌مه‌زان ږۆیی، وه‌عز که‌ عاده‌ت بوو له‌ ږه‌مه‌زانان بخویندږی بۆ مسوڵمانان هه‌ر عیباره‌ت بوو له‌ حیکایه‌تی سه‌هل بن عبدالله^(۱) و خوشتری و رابیه‌ی عه‌ده‌وی، من اوله‌ الی آخره‌، که‌راماتی بی هووده‌، نه‌شعاری غه‌رامی باسی له‌وح و قه‌لم و مه‌ساحه‌ی جه‌حیم و جه‌ننه‌ت، له‌ هه‌موو ئایات و عیبه‌ر غافل بوون!

له‌ واعیزان، به‌راستی دوو واعیزم دیت به‌حق وه‌صفی نه‌وه‌ی بکه‌ن به‌که‌لکی ئوممه‌ت بشی، به‌ مونه‌سه‌باتی زۆر جوان بۆیان به‌یان بکه‌ن، یه‌که‌ی؟ نعمان الاعظمی له‌ به‌غدا ږه‌حه‌تی خوای لی بی. دووم دو‌عاگو‌تان له‌ کۆیه‌. نه‌مما وه‌عزی ئیره‌ به‌ هه‌ده‌ر چوو، ده‌ماغی نه‌بوو قسه‌کان بگرئ. نه‌گه‌ر له‌ گویتی چووبا ژۆر، له‌ گویتی دی ده‌چووه‌ ده‌ر!

۱۹۰/۵

ئه‌ساتیذه‌ی سه‌ر کاغه‌ز که‌لك ناگرئ!

ږه‌سوولی ساحب ده‌عه‌وت، مه‌لای ناصیح، مورشیدی ناصیحی بی درۆ و ده‌له‌سه‌، ده‌بی میزاج بناسئ! هه‌تا نه‌وانه‌ی وه‌ضعی قانون ده‌که‌ن، ده‌بی وا بن، مو‌ططه‌لیعی نه‌حوالاتی ږوحیه‌ی قه‌وم بن، له‌ نه‌ه‌لی ته‌جره‌به‌ بن! گۆستاف لۆبۆن گه‌لی له‌ومی ره‌ئیس ولسن ده‌کا: که‌ به‌عزی ئه‌ساتیذه‌ی جامیعاتی هینایه‌، بنودی مو‌عه‌اه‌ده‌ی صولحی پی ته‌حریر کردینه‌. ده‌لی: ئه‌ساتیذه‌ی سه‌ر کاغه‌ز که‌لك ناگرئ! ئینسانی ته‌جره‌به‌ دیده‌ ئاگاداری نه‌حوالی ږوحیه‌ی به‌شه‌ره‌، خاسه‌ته‌ن ئی مسوڵمانان، بزانی ده‌ره‌جه‌ی قه‌وه‌تی ئیمانیا‌ن چه‌نده‌. وه‌له‌و به‌ ظاهیری

(۱) سه‌هل کو‌ږی عه‌بدوللا کو‌ږی یونس ئه‌لتوستوری (۲۰۰-۲۸۳ک)، یه‌کیک له‌ زانایانی نه‌ه‌لی سونه‌ت و جه‌ماعه‌ت و ږابه‌ریکی نه‌ه‌لی ته‌سه‌وو‌فیشه‌ له‌ سه‌ده‌ی سیه‌می کۆچیدا. له‌ به‌نه‌رده‌ خه‌لکی توستوره‌ که‌ ناوچه‌یه‌که‌ له‌ ږاریزگای خوزستانی ئیران. له‌ به‌سه‌ر نیشه‌جی بووه‌ و هه‌ر له‌ویش وه‌فاتی کردوه‌.

مه‌غلوب بووین، نایا مه‌عنه‌ویاتیان قووه‌تی چیه؟ حقه‌قنه ته‌ساسی نیسلا مه‌تی به ته‌فکاری نه‌و نه‌و عه‌که‌سانه تیک چوو، بی خه‌بر له هم‌وو شت، حوکم له‌سهر هم‌وو شت ده‌کا به نه‌بو! به نووکی قه‌لم نه‌و عاله‌مه عه‌زیمه به نانې ده‌باهه عه‌ده‌م، میثلی دیتته وجود! به‌عزئ سه‌لی قووه‌ت له کائینات ده‌که‌ن، مونساه به له به‌ینی مه‌وجودات ناهیلن، حه‌واسیان عه‌قلیان ده‌گورن! جا نوممه‌ت له‌وانه به غه‌یری خه‌ساره‌تمه‌ندی چ قازانجیان لی ناکا!

۱۹۱/۵

خوت ماندی مه‌که!

دیقه‌ت له حالی مسولمانان که، ته‌مړو له چ عه‌زه‌مه‌ت هاتنه چ زیلله‌ت؟! ته‌لثانیش وه‌کی جارن ئیختیلافي مه‌زاهیب و ئیختیلافي طه‌رائیق؟ هه‌تا مه‌شایخانی که‌رامات و ته‌ئیمماني شيعه ته‌لین: ته‌مړو سبه‌ی مه‌هدی دئ، عیسا له ئاسمان دیته خوار، کاروبارمان بو چاک نه‌که‌ن، دنیا ته‌یته ئی خو‌مان. دوو‌که‌لې دئ بو مسولمانان زوکامی نه‌دا، کافر پئی هه‌لته‌په‌ندین، شق ته‌به‌ن، ته‌ق نه‌که‌ن! ته‌مړو کافره‌کان ته‌توانن، به غازی موخنیق هم‌وو مسولمانان بخنکینن.

ته‌مړو سبه‌ی دنیا ویران ته‌بی، دانیشه، خوت ماندی مه‌که، ته‌مه‌ع چاک نیه خوا په‌زراقی په‌زقه.

۲۰۰/۵

هه‌زار سال ته‌کا ده‌سه‌عات!

ئیمه به ږیواياتی سیوطی و ته‌مثالی چاومان له قیامه‌ت بوو، ته‌مړو سبه‌ی ږانه‌بی! ته‌جنه‌بی چاویان له هه‌زار سال له‌مه‌ودوا بوو، ته‌مړو ته‌دایریان بو ئیتبخاذ نه‌کرد، بویه نه‌وتی بابا‌گور‌گورپیان ده‌رخست، حه‌ری عوزمایان له‌سهر کرد. لورد افبری ته‌لی: سه‌د سال بو عومری نوممه‌ت، وه‌که‌سه‌عاتیکه بو عومری شه‌خس، به‌و سه‌عاته‌ی کوو سه‌عی

نه که ی؟ بۆ سه د سال عومری ئوممهت ئه بیج وا سه عی بکه ی!
کهوا بیج ههزار سال ئه کا ده سه عات.

۲۰۰/۵

رۆژگیران و ئه هلی ته قویم!

پار هاوینی پۆژ گیرا که من له ته قویمی ئیران ده یوت: نحوسه تی تا
بیست مانگ باقیه!

به نوره ددینی برام گوت: لهو قسه وا ده رده کهوئ ئه و سال پۆژ
ناگیرئ! حه قیقه تنه و ده رکهوت نه گیرا! وه ئه مسالیش ناگیرئ، له
په مه زان مانگ گیرا! حیسابی ئه هلی ته قویم پئی ئیحتیمالات نادهن، ئه م
ئیحتیمالاتی به دلی ئیمام و ئامووددی و عضدی دادئ، ئه هلی ته قویم
چوزانن، خوا واده کا یان ناکا!

حاصلی ئه و مه لایانه ی زۆر مه لان ده زانن، به لام به ناوی دین - حسب
ما فهمه - ئه و قسانه ده فهرموون لایان وا باشه، من لام وا نیه!

۲۰۱/۵

چۆن سه عی ده کهن؟!

گه لئ کهس به شه و رزقی خۆی ته ئمین ده کا. حه ققه ن گه لئ
مه لایانی قه دیدیم ئیمانیان زۆر به قووه ت بووه، له بهر قووه تی ئیمانیان به
قودره تی خوا، ئیعتیار به قسه ی خوا نا کهن ده لئین: سه عی به شه ر بۆ
ته حصیلی رزق ته ئسیری نیه. شاعیریان ده لئین: ئه وه ی رزقی من بئ، بۆم
دیت، سه عی بۆ ده کهم، ماندی ده بزم، ده ستم نا کهوئ! ئه گه ر دانیشم به
ئاسانی بۆم دیت!

ئه و جا قه و من ته نه ل قودره ت و قووه تی لئ سه لب کهن، حه تتا وه ک
ئایه تی له یل مه حوو بن، ئه و قسانه به لکو ئه و ئه فسانه له و ئه کاییرانه بییهن،
چۆن سه عی ده کهن؟

۲۰۱/۵

ئێلمه‌ی وه‌ك ك‌ت‌كه‌قه‌ری هاو‌یشت‌یه ده‌م!

كه‌سێ نه‌دنا هۆش‌ی‌ك‌ی هه‌ب‌ی، له‌ گه‌ل‌ی ش‌ت‌ حه‌ق و با‌ت‌یل ر‌است و درۆ به‌خ‌یر و ب‌ی پ‌یر ده‌زان‌ی! فه‌رق‌ی ده‌كا. كه‌س‌ی و‌یج‌دان‌ی هه‌ب‌ی مو‌شاهه‌ده‌ ب‌كا نازان‌ی ئ‌ینسان ع‌یلم و قودره‌ت و ئ‌یراده‌ی هه‌یه‌؟ به‌و پ‌نیه ئ‌یش ده‌كا؟ ئ‌اساری قودره‌تی دون‌یای پ‌ر‌كر‌دیه، ئ‌یمه‌ی وه‌ك ك‌ت‌كه‌قه‌ری هاو‌یشت‌یه ده‌م! ئه‌گه‌ر دانان به‌ ئه‌فسانه‌ی ئهم و ئهو، بۆ ف‌یتره‌تی خ‌ۆتان ت‌یك ده‌ده‌ن؟ فه‌رق‌ی حه‌ره‌كه‌و س‌كون ناكه‌ن؟ وه‌ك سه‌عد‌ی ده‌ل‌ی:

اب‌رو بادومه و خورشید و فلك درکارند

تا چنانی بکفاری و بغفلت نخوری^(۱)

مل‌یژه‌ك به‌شه‌ر ماند‌ی ده‌ب‌ی تا ئ‌یست‌یکانی چایه‌ د‌یته‌ به‌ر ده‌ست! گه‌ل‌ی كه‌س ف‌یتره‌ته‌ن بۆچی ده‌ست ده‌دا، مه‌یلی ف‌یتر‌ی بۆچی سه‌وق ده‌كا، له‌ ئه‌ربابی نه‌زه‌ر ب‌زر نییه‌! سه‌عد و نه‌ح‌سی نجوم چ‌یه‌؟ بۆچی له‌و هه‌موو ئ‌یجرام‌ی علویه‌ ستاره‌ب‌ی نه‌بوو له‌ سه‌عد‌ی ئ‌یسلام بدره‌وش‌ی؟ سه‌راسه‌ر ئه‌دواری فه‌له‌ك له‌ ئ‌یمه‌ بووبوو به‌ نه‌ح‌س؟ له‌ ب‌ی ئ‌یمانان بووه‌ سه‌عد؟ بۆچی خوا ئ‌یراده‌ ده‌كا ئوممه‌تی مو‌حه‌مه‌د پ‌اش ئهو عه‌زه‌مه‌ته‌ ب‌كه‌ونه‌ ئهو زیلله‌ته‌ و ل‌ی قور‌تار نه‌بن؟ ئه‌قوام‌ی دی به‌ ژ‌یر كه‌وت‌ن، بۆ خوا ئ‌یراده‌ی كرد دووباره‌ به‌سه‌ر‌كه‌ونه‌وه‌؟ ئ‌یمه‌ هه‌ر ده‌ب‌ی به‌ قور‌ا ب‌چینه خوار‌ی؟

ئۆبالی ئهو دینه‌ ئهو میلله‌ته‌ به‌ ملیان ب‌ی، ئه‌وانه‌ی ل‌یان ت‌یك‌دان، ئاباتی قور‌ئانی ئه‌کوانیان ل‌ی گ‌ۆپ‌ین، ته‌وق‌ی زیلله‌ت و ئه‌ساره‌تیان هاو‌یشت‌یه گه‌رده‌ن‌ی!

۲۰۲/۵

(۱) له‌ راستیدا د‌یتره‌كه‌ ئاوايه‌:

اب‌ر و باد و مه‌ و خورشید و فلك در کارند
تا تو نانی بکفاری و بغفلت نخوری

مه لایان دینی ئیسلامیان تهنگ کرد!

ئیمه (معاشر المسلمین) تا ئه مپۆ بێ له شه پ و شوپری داخلی، دوو زه به مان لیدراوه، ئیزیک بووه عاله می ئیسلامیه ت مه حوو بیته وه. ئه ووه لی زه به ی جهنگیزخان وه وه لدی هۆلاکو سه به ب به سوئی موعامه له ی خواره زم شای ده رباره ی توجارپانی ئوردوه کانی جهنگیز هه لرژانه مه مالیک ی ئیسلامیه. هه ر شار و مه مله که تی که وته به رده ستی وێرانی کرد، خه لافه تی عه بیاسیان له عێراق به لکو له دونیای ئیسلامیه ت ئینقرازی پندرا. ئه وه ی که هۆلاکو و جهیشی به به غدا و خه لیفه یان کرد، ناتوانی ئینسان خه یالی لی بکا. نه یاهه ت حکومه تی عوسمانی ته شه ککولی کرد له جیهه تی غه رب ته وسیعی په یا کرد، ئیعتیلا ی شه ئن و شه وکه تی بۆ مسولمانان بوو، ئیعه ده ی حه یاتیانی کرده وه. میصریش له مودافعه ی تاتار بێ قصور بوو. ئه وجا حه پبی سوننی و شیعی دامه زراو ده وامی کرد، هه ردوولا زه عیف بوون، ئه وروپا هه ناسه ی هه لکیشا و خۆی قایم کرد به ئیختیراعاتی نوێ هاته مه یدان، ورده ورده مه مالیک ی ئیسلامه تی ئیستیلا کرد، تا هاته زه مان ی حه پبی عمو می، ئه وجاره دوور نه بوو بالمرة مولک له ده ستی مسولمانان بپوا، به لام ره قابه تی ده ولی مانع بوو.

عێراق حکومه تیک ی ته شکیل کرد، میصر موسته قیل بوو، یه مه ن حکومه تی ئیمامی بوو، نه جد و حیجاز بووه ئی ئیبن سعود. تورکیا بووه جمهوریه ت، ئیران و ئه فغان حکومه تی موسته قیلن له جیهه تی غه رب به مه حوو حیسابن، ئه وانیش نازانم چیان به سه ر دیت؟! ئه وه نده ده زانم فیسق و فجور پۆز ئه فزونه، حکومه تی سعودی باشه، ئه گه ر قه یدی سوننه ت و بیده عه ت له ئیده اره ی مولک گه پئ جینی ئومیده ته وه سسوع ده کا، وه ئیلا کار دژواره!

مه لایان دینی ئیسلامیان وا تهنگ کرد، ئه وه ی ئاره زووی ته ره قی کا، لای وایه ده بێ له دین ده رچن، غه ل و زنجیری پارچه پارچه کا، ئه وجا ده توانی شه قاو باوئ! واقیعه ن به گویره ی تیگه یشتیان وایه! به لام

فی الحقیقه غه‌له‌ته! دینی ئیسلام ږووحه، ږووح مایه‌ی حه‌یاته، علویه بۆ
 علو ده‌ږوا. ئیمانی ږاست قووه‌تیکه فوق القوی! لای نه‌وانه‌ی به
 ئیعتیقات سله‌بی قودره‌ت و قووه‌تیاں لږ کردین، لای دوشمنی قه‌وی
 موه‌یه‌یه‌ئ به‌ ته‌مامی قووه‌تی ته‌بیعی، عاقیبه‌ت دیاره‌ چیه‌! چاره‌ ته‌غیری
 مافی الانفسه، ته‌صفیه‌یی نه‌نفوسه له‌ غه‌ش و ئیعتیقا دییات، ئیستیحادی
 فیکر، ئیستیحادی غایه، ئیستیحادی قووه‌ت!

نه‌گه‌ر له‌ نه‌ووه‌له‌وه فتوحات زۆر نه‌با، مولکی ئیسلام و نفوسی
 ته‌وه‌سسوع و ته‌که‌ثوری نه‌کردبا، ئوممه‌ت به‌ری نه‌وه‌نده سه‌ده‌ماتی
 نه‌ده‌گرت! له‌میژبوو له‌ به‌نی ئیسرا ئیلیان خراپتری به‌سه‌ر هاتبوو! ئیتر
 مه‌لجه‌ئ خوایه! خوایه ته‌وفیق!

۲۰۵/۵

موس‌ته‌حه‌قی زه‌کات!

مه‌لای ئیمه‌ ده‌لښ: زالمی شه‌قی، دز، ږښگر، مال زۆر، زه‌کاتی ښ
 ده‌شی! چونکی فه‌قیره مالی حه‌لالی نیه! فه‌قیری قیامه‌ته!
 توخوا، خوا، قورئان، رسول الله، شه‌ریعه‌تی ئیسلام، نه‌و نه‌وعه که‌سه
 ده‌کاته موس‌ته‌حه‌قی زه‌کات؟ حه‌قی نه‌وانه دیاره‌ چیه‌؟!

۲۱۰/۵

موس‌ته‌قه‌بل!

ئینسان خصوص به‌ناوی دین، گه‌لښ جار عاقیبه‌ت لښ ناداته‌وه،
 هه‌زارمان دیتی نه‌مړو ښ موبالاتانه سه‌رف نه‌کا، سه‌بی بۆ فلسنیک
 موعه‌ته‌له، حه‌ققه‌ن ئینسان ښ به‌صیره‌ته، له‌گه‌ل مه‌یلی ښ ده‌سه‌لانه،
 به‌ناوی دین، به‌ جارښ له‌ عه‌داله‌ت ده‌رته‌چښ! لای وایه ته‌ماشای
 موس‌ته‌قه‌بل مونافی ئیمان و ته‌وه‌کوله موخالیفی ئیعتیماده له‌سه‌ر وه‌عدی
 نیلاهی، نیلاهی و سه‌ییدی نه‌و قورئانه که‌لامی تووه، بۆ خاتری نه‌و
 قورئانه، ږیعايه‌تی قورئان بکه‌ ئیتر خۆت نه‌زانی چی عه‌رز نه‌که‌م!

۲۱۱/۵

که سابهت!

گوئ مه دهره قسان و فسانی سهر کاغز، بنۆره خاریج. به لئی جه نابیی
 حهق ههرچی ههیه، خه لقی نه کا، تۆش به ته ریقی مونا سیب و موافیق
 به یای که، خۆتان که سابهت بکه، مندالتان فیری که سابهت بکه، به
 زهریقی نه ژین، (العمر علی الله، والعیش علی العباد).
 نابیی مه لازاده هۆی، نه بئ بخوونی، شیخزاده نه بئ پۆست نوشین بی،
 ناغازاده نه بئ له دیوه خان پالداته وه، نه دی رزق خوا نه بئیرئ، کووا؟
 نهوا هه موو داده فه تین! که سابه تی پاک و خاوین به شه ره ف ناکه، نه به نه
 که تناف و که تناس و فه پاش و واژه ری حکومه ت! له عیبه ری کائینات
 نه مپۆ به کئی له خانه دانی ئالی عوسمان، ناوړخان ناو، به شو فیری
 گوزه ران نه کا!

۲۱۱/۵

خه لکی به غدا چ رزقیک نه خۆن؟!

بۆ میلله تی ئیسلام و ههر میلله تی ئاره زوو کا، به مه ردی بژی، مه نعی
 زینا و ئیصلاحی زه واج لازمه، ئان زیاده ده وله ته کان، له بهر واریداتی
 عمومخانه مه نعی ناکه.
 به به کئی له ئینگلیزانم وت: ئیوه میلله تی به شه ره فن، نه نه با قه حبه
 بیلن له ناو خۆتان.
 وتی: ته مام. نه ماما نه گهر سه دکرین، واریداتی زۆر له قیس حکومه ت
 نه چی!
 له به غدا قسمی نه عزم له دوکانداران، پاره ی له قه چپان به فائیز
 وه ره ئه گرن، که سابه تی پتیه نه که، خه لقیش نهو رزقه پاکه نه خوا.

۲۱۲/۵

مه‌ږۆکه‌نه و به‌سه‌ر عه‌ردی دا ته‌ږۆن!

سبحان الله ته‌وانه‌ی ته‌مه‌ږۆ عه‌ردی ته‌کو‌لن، ته‌نده‌روونی لیک ته‌که‌نه‌وه، ته‌وه‌ی تیای بێ له ده‌فائین ده‌ری ته‌خه‌ن به بن چیا‌یان ږی شه‌مه‌نده‌فه‌ر ده‌ره‌که‌ن، به‌رد ته‌تاویننه‌وه، وه‌ك هه‌ویر ئاسن نه‌رم ته‌که‌ن. نازانن ده‌عه‌ چیه‌؟ وه‌کی مه‌ږۆکان به‌سه‌ر عه‌ردی دا ته‌ږۆن!

۲۱۵/۵

تیکراره‌!

گه‌لن له حوکه‌مای نه‌فس وه‌کی غۆستاف لۆبۆن ده‌لین: تیکراره‌، زۆر به‌ فائیده‌یه‌!

خۆی به‌عه‌زه مه‌قاصیدی هه‌یه له ته‌که‌ثری ته‌ئلیفاتی خۆی به عیباراتی موخته‌لیفه زیکری ده‌کا، بۆ خاتری به‌ عمومی وه‌رگیرئ، له‌و ته‌ئلیفه نا له‌و ته‌ئلیفه. بێ شک ته‌و ئسلوبه‌ی له‌ قورئان وه‌رگرته‌.

ته‌هلی ته‌ریق ئیسمی جه‌لاله تیکراره ده‌که‌ن له‌ دل‌یان ږوده‌چی زۆر بۆیان به‌ فائیده‌یه، هه‌تا بوته‌ره‌ست به‌ خضوع و خشوع با سه‌نه‌م تیکراره ده‌کا، حالئ عه‌جیبی ده‌ره‌به‌ری بوته‌ی خۆی بۆ په‌یا ده‌بێ. ته‌مه‌ما ته‌وه‌نده دووره له‌ ئیمان به‌ وه‌حدانیه‌تی مه‌به‌ئه‌ی وجود، به‌ هه‌یج وه‌جه‌ی ږام نابن نه‌فه‌رت زیاده ته‌که‌ن، شلتر ده‌بن!

۲۱۶/۵

یاهوو یاهوو!

باپی‌ره گه‌وره‌م مه‌لا عه‌بدوللای ئیبن و جه‌لی خه‌لیفه‌ی خامسی مه‌ولانا خالید له‌و مه‌قامه له‌سه‌ر ئینسان العیون نوسیویه‌تی: دیمان له‌ به‌غدا ته‌یرئ پی‌ی ته‌لین قومری، به‌ فه‌صیحی ته‌یه‌وت: حه‌قی توو. له‌ شامی ته‌لئ: حه‌قی! حه‌قی! نه‌وعی تر ته‌لئ یا که‌ریم یا که‌ریم! به‌عزی له‌ کو‌تره ته‌لئ

ياهوو، ياهوو موكه‌ره‌ره‌ن. پاشان به نه‌فسی ئەلێ هوو، هوو! له نيه‌ياه‌يه‌تی
ئەفەر موێ هذا ما وجدناه وفهمناه.

وه‌كو عه‌رزى ئەكەم وایه، له كه‌ركوو كێ ته‌یره‌ك هه‌یه كورده‌كان
ده‌لێن: ده‌لێ یا باسط! توركه‌كان پێی ئەلێن ییسی سوو! هه‌ر نه‌ئیسه
ئەوانه‌ی زوبانی ته‌یر و حه‌یوانات و جه‌مادات ئەزانن، ته‌حقیری
پێغه‌مبه‌ره‌كان نه‌كەن، ئیتر كه‌یفی خۆیانە.

۲۱۹/۵

پ‌ری دونیا شی‌خ‌ن چ‌ییان لێ ب‌که‌ین؟ چ‌یمان بۆ ده‌که‌ن؟!

(أَنَّ الْأَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ) ئەزانن صالح چ‌یه‌؟ مه‌خه‌له‌تین
سه‌لاحی ئیداره و مولکدارییه‌ جوایه‌زه‌ له‌ گه‌ل سه‌لاحی سۆفیلکه‌ و
موفیلکان، وه‌ له‌ گه‌ل سه‌لاحی مه‌لایان.

بنۆڤنه‌ ته‌ئریخ، (دلی به‌ترۆس) چی کرد بۆ ڤووس؟ ب‌سمارک بۆ
ئەلمان؟ حاله‌ن هیتلەر بۆ ئەلمان؟ مۆسۆلینی بۆ ئیتالیا؟ له‌ زه‌رفی ئەو
چه‌ند ساله‌ ئیتالیا‌ی گه‌یاندە چ‌ ده‌ره‌جه‌یه‌؟ ناشکوری نه‌بی ئیمه‌ کێمان
هه‌یه‌؟ پ‌ری دونیا شی‌خ‌ن چ‌ییان لێ ب‌که‌ین؟ چ‌یمان بۆ ده‌که‌ن؟ خۆزی له
جیاتى ئەو ملیۆن ئەولایانه‌ چوار پ‌ینج که‌سی وه‌ك مه‌رحووم مه‌لیک
فه‌یسه‌ل و سه‌عد زه‌غلولمان هه‌با.

۲۲۳/۵

ئاگامان له‌ خۆ ب‌ئ! ئاگاو له‌خۆ ب‌ئ!

وه‌سیله‌ غه‌یری ئیمان و عه‌مه‌لی چاکه‌، نییه‌! به‌لام لێره^(۱) سۆفیه‌ فێلێ
ئەکه‌ن خه‌لکی ئەخه‌له‌تین، ئاگامان له‌ خۆ ب‌ئ! ئاگاو له‌خۆ ب‌ئ! وه‌ نه‌بی،

(۱) مه‌به‌ستى ئایه‌تى (اولئك الذين يدعون يبتغون الى ربهم الوسيلة) یه‌.

کاری خویان کرد، بۆیان چه‌سپا، بوونه وه‌سائیل! سه‌عی و وه‌سائیلان کرده سه‌لاسیل! به‌ئدوار زیاد ده‌کا، ئه‌مما له‌ حقیقه‌ندا، وه‌کی ئیلاهی ئه‌وانه، بۆفن! ئه‌مما وه‌کی هه‌یکه‌لانی پیر که له‌ حیکایه‌تی ئه‌سکه‌نده‌ر باسی ده‌که‌ن، ئه‌وه‌ی بیی نیک و به‌د ده‌رباره‌ی خوی یا دوژمنی، ده‌لێ: ئه‌وه‌ خۆم ته‌قدیرم کردبوو، ئیلا پش تاشینی (نه‌سیم‌ی عه‌یار)!

۲۲۴/۵

له‌ شه‌ری چاوشینان مه‌حفوز ده‌بن!

شام حاله‌ن له‌به‌ر حوکمی فهره‌نسه‌یه، مه‌هدی ناویرێ بچته‌ وئ، تا موخلیسه‌ کانی مه‌دینه بچه‌ لای، مونا فیه‌کان به‌ به‌ر جه‌فا بکه‌ون! مع‌ انه‌ بعد الاسلام-یعنی تقرری- مونا فیه‌ له‌ مه‌دینه نه‌ما! له‌و به‌ینه‌ ئیتالیا ئیستیلای چه‌به‌شه‌ی کرد، ئیتر وا زوو چه‌به‌شه‌ ناتوانی بۆ سه‌ر مه‌که‌که‌ بی! ئه‌و چه‌به‌شه‌ی احمر الساقین ارزق العینین افطس الانف کبیر البطن که‌پوو داتسای زگ گه‌وره‌ ورگ ته‌ستوو، خوا ده‌رفه‌تیان نادا، که‌عه‌ بروخین! خصوص ئه‌م‌ڤۆ مه‌که‌که‌ و مه‌دینه له‌ ژیر ئیداره‌ی مه‌لیک ئیبن سه‌عوودن، بحول الله له‌ شه‌ری هه‌موو چاوشینان^(۱) مه‌حفوز ده‌بن!

۲۲۵/۵

ته‌ماشای ئاثار و سیهر که‌ن!

ئه‌وه‌ی له‌ ئاثاری بفکرئ، ئه‌یخوینته‌وه‌ و وه‌ فائیده‌شی لێ چنگ ده‌که‌وئ. ته‌ماشای چه‌زائینان له‌ خه‌راباتی بابل و ئاشووری ده‌رخست! له‌ سه‌یری ئه‌نام ئه‌زانین، ئه‌وه‌ی مه‌ده‌نیه‌تی فازیله‌ی هه‌بی، پایه‌دار ئه‌بی! مه‌ده‌نیه‌تی فاجیره‌ وه‌ك سابقه‌ن ئیشاره‌مان بۆ کرد ئه‌وه‌ی قانونی باشی بی، وه‌ میللته‌ هه‌مووی عه‌مه‌لی پێ نه‌کا، ئه‌ویش داخلی فاجیره‌ مه‌حکومی زه‌واله‌!

(۱) چاوشین مه‌به‌ستی رۆژئاواییه‌کان.

با نه وانی دی ته ماشای لوح المحفوظ که ن! نه ماما ټپوه ته ماشای
ناثارو سپهر که ن!

۲۲۵/۵

به فیکه فیکه شهیتان له جلی خویان دهرناچن!

شهیتان، نه وانه ی زه عیفن به مه یلی سوئی شه هوانی و چه یوانی،
ده یانتوانی دایان برې، نه وانه بانگیان که ی، به دووت ده که ون! نه وانه ی
به مه زایای ټینسانې موچه للان، میولی چه یوانیان بې هټز کردیه، ږه زین و
ږه صین و گران و قورن، به فیکه فیکه شهیتان به قانک و صه و اعیق له
جټی خویان دهرناچن. له به عزه ته نریخی نه لټی: ناپلیون له مه و قعی
ږاوه ستابوو نه مری نه نووسی بۆ قانیده کانی، له و وه قتی گولله ټپې هات
له نټریکی که وت، کردی به ټوزو گهرد. نه سلن ناپلیون نه جوولایه وه و
نه خه جلا.

وتی چابوو زاته ن خولم پې نه ویست کاغه زه که ی پې هیشک
که مه وه، نه و گولله یاریده می کرد خولی به سهره ږژاند.

۲۲۶/۵

ټینسان له مه لک زټره!

نه و نده نه لټم (من کل الوجوه) ټینسان له مه لک زټره، له صونع و
ټیجاد به هه زار دهره جه له فه و قی مه لکه، خوزی زه مه خشهری نه وړو
ټینسانې بدیا، چون به ټاسماندا نه ږې؟ کوو قه عری بیچار نه پشکنی؟
چون چایان ده کولې؟ چون نه مړو، ناوا له م سهری دنیا به ته له فزیون و
ته له فون و ږادیو په کتر نه یسن، گویان لټک نه بې؟! نه م سه عی و
کو ششهیان کرد، له گه ل نه وه شدا هه روه کوو مه عایشی دنیا عایقه له
عبادهت هه موو نه دیان مانع بوون له م ټیکتیشافاته!

زه مه خشهری بنوړې به دهنه میتی شارې به ربا نه دهن! ژېړه روه و ژووری
نه که ن، به که مې غازی موخنیق عالمې نه خنکټن!

سه‌یری به‌دبه‌ختی به‌شهر، دوو فرقه‌ی مه‌لایان یه‌ك نه‌وع یه‌ك دین له‌سهر مه‌لائیکه‌ت بووینه دوژمنی یه‌ك؟ قسه‌ی ناشیرین له‌تفسیر ده‌رباره‌ی یه‌ك نه‌كهن!

۲۳۰/۵

کڼ به‌ړیجال حیسابه؟!

جه‌نابی رساله‌ت په‌نا دیقته‌ت کهن، له‌حالی یه‌کی و‌ته‌نهایی، داعی الی الله‌ بوو، خزم و‌بیگانه، عه‌ره‌ب و‌عه‌جه‌م، ږوئه‌سای ته‌دیانی و‌دوول، دوشمنی بوو بڼ‌کس و‌یارو یاوهر. موقابه‌له‌ی کوږپه‌ی ته‌رزی ږاوه‌ستا، سه‌بری گرت، ټیکوښی، ته‌حه‌مولی ته‌و هه‌موو مه‌شاقه‌ی کرد، سست نه‌بوو، موه‌فه‌ق بوو. ته‌ئسیسی دین و‌خلافه‌ت و‌مولک و‌سه‌لته‌نه‌تی کرد. ته‌مه‌چ ږوحيکه! ته‌و ږوچه‌چییه؟ ته‌و زاته‌به‌و نه‌وچه‌نیداره‌ته‌کا.

بن‌ږه‌موسا موقابه‌له‌ی کڼ ږاوه‌ستا؟ به‌راره‌ری له‌گه‌ل کڼ کرد؟ زاتڼ بوو به‌عه‌صا به‌حری شق ته‌کرد. ټاوی له‌به‌رد ده‌رده‌قولاند. سه‌بر و‌ته‌حه‌مولی له‌گه‌ل قه‌ومی بعد‌النجاه‌والهدایه‌ نه‌ایه‌ت موده‌یشه. ته‌بویه‌کر و‌عومه‌ر موچه‌یرن، جه‌نگیزخان موده‌یشه، ته‌میری نه‌وړوژ، ته‌یموری له‌نگ، محمد‌چه‌له‌بی، مسته‌فا که‌مال، صه‌لاحی ته‌یوبی، سولتان‌مه‌حمودی سه‌بوکته‌گین، ته‌سکه‌نده‌ر، ناپلیون، بسمارک، واشتنن حالی‌حازر، مؤسولینی‌ئیتالی، هیتله‌ری ته‌لمانی، که‌له‌کرده‌وه‌یان عه‌قل شیت ته‌بڼ. وه‌که‌ذا سه‌عد زه‌غلول. ته‌مما غاندي که‌ته‌کته‌ری ئیعتیقاتی قه‌ومی مانگا بووه، له‌موه‌فه‌ق بوونی سه‌ر سوږته‌مینڼ. ږه‌زا شاش له‌ړیجالی نادر حیسابه، مه‌رحوم مه‌لیک فه‌یسه‌لش له‌وانه‌یه.

منیش له‌مه‌سله‌کی خوّم لله‌الحمده‌ به‌ړیجال حیسابم، ساحیبی جه‌زم و‌عه‌زمم. بڼ‌مال و‌صحه‌ت و‌یار و‌یاوهر به‌دلی ږر غه‌م به‌ئیس‌تیلای عه‌دوو، به‌بڼ‌ئیتیزامی مال و‌به‌و نه‌وچه‌مواظبه‌م کرد و‌ته‌یکه‌م له‌سهر ته‌دیرس و‌وه‌عز و‌ته‌ئلیف، ته‌غه‌ییور ده‌بی زوړ شوکور.

که‌سی ته‌فصیلی حاله‌م بزانی ته‌حه‌ییور نه‌کا چۆن بوویمه‌مه‌لا. وه‌ چۆن سه‌برم گرت له‌سه‌ر مه‌لایه‌تی.

۲۳۷/۵

خوا چ ئیشی به‌ریشی ئیمه‌نییه!

له‌ به‌عه‌زه‌ نه‌شعاری کوردیم دا وتیه: خوا چ ئیشی به‌ریشی ئیمه‌نییه، گه‌وره‌یه‌ گه‌چکه‌یه‌ ره‌شه، سپیه، به‌ردیتی درێژ و گرژ و پان خۆشه‌ویستی خودا ده‌با جوو بان. به‌لێ خه‌یالیون نه‌و نافیه‌شیان تیک دا و بردیانه‌وه‌ ئیتیحاد و حلول، نه‌قلی میراث و مه‌زه‌ره‌. به‌لێ نه‌مما نه‌بی میراث و مه‌زه‌ره‌ بی، سیفاتی ئیلاهی نه‌ئهری تیا دیار بی.. ته‌ماشای فەرق که، که‌شفی نه‌رزی سمسه‌ بو مه‌ له‌گه‌ل که‌شفی نه‌مریکا بو دیانات کامیان به‌ نه‌فع بوون! حه‌ققه‌ن به‌ سیعه‌تی نه‌وه‌ام و خه‌یال دونیامان لێ بووه‌ نه‌رزی سمسه‌. چاره‌؟ جوابی نه‌و سوئاله‌ نه‌لێ چی؟

۲۳۸/۵

ته‌مایان هه‌یه‌ له‌ فه‌له‌ستین ته‌شکیلی حکومه‌ت بو جووله‌کان بکه‌ن!

ئالشان عه‌له‌م به‌ یه‌هوودی خه‌ریکن له‌ هه‌موو ده‌وله‌تان ده‌ریان نه‌که‌ن. له‌و رۆژانه‌ هیتلەر پاش بلعی ئاوستریای، نه‌مری دا به‌ ته‌ردی یه‌هوود، سه‌روه‌ت و سامانیان، میرات. غه‌یری ئینگلتیره‌ که‌س مو‌عینیان نییه‌. ته‌مای هه‌یه‌ له‌ فه‌له‌ستین ته‌شکیلی حکومه‌تیان بو بکات، له‌گه‌ل عه‌ره‌بی مسو‌لمانان شه‌ر و شو‌پانه‌. عاقیبه‌ت مه‌جه‌هوله‌.

۲۴۶/۵

دگوردی شیخی!

ته‌لین قوتی گه‌یلانی باسی میعراجی نه‌به‌وی نه‌کا، گویا موریدنکی موقه‌ږه‌بی نه‌و‌عه ټینکاره‌کی دټه‌ دلې. نه‌و ش‌خسه ږوژه‌کی جومعه‌ی له وه‌قتی موته‌زین که‌بار نه‌کا له‌سر مناره، نه‌چټه دیجله غوسلی جومعه بکات، دگوردی شیخی له‌گه‌ل خوی نه‌با له‌ناو ناو سهری سټی جاره سهری دټټه‌ده‌ر له ولاتی تر، به که‌ناری ناودا ده‌ږوا پرسیار نه‌کا: ته‌لین تو غه‌ریبی؟

به‌لې غه‌ریبم.

ټیره میسره نه‌و نه‌هره نیله.

کابرا نه‌چټه شاری، لای زیرینگرئ دادمه‌زرئ کچی لئ موباره‌ک نه‌کا. پاش مودده‌ی حمل و کورپه‌کی نه‌بی، باز ناوس نه‌بی کورپه‌کی تری پاش سالی نه‌بی باز ناوس نه‌بی. زگی ش‌ش مانگان نه‌بی. پیاوه نه‌چټه ږوخی نیل ټو غوسلی جومعه، جاری سییم سهر ده‌ردټی له کئ؟ له دیجله. نه‌بینئ نه‌وا جلی خوی و دگوردی شیخی کما کان نه‌چټه‌وه مزگه‌وت، کابرای سهر مناره‌ی یالیلی یاللیه‌تی. شیخ له مه‌جلیسی خوی هه‌ل‌ناستایه موریده‌که سهری سوږنه‌مټی، نه‌وه چیه‌؟! نه‌چئ دگوردی شیخی ږانه‌خا پاشی نویژ له هاتنه‌ده‌ر که‌وشی شیخی داده‌نئ، شیخ گویچکی نه‌گرئ، نه‌لن: مناله‌کانت چوئن؟ نه‌لې به‌قوربانت بم عیلاجئ.

ته‌لې ټیر ټینکاری میعراجی نه‌به‌وی مه‌که..

جا بنوږه نه‌م حیکایه‌ته قیاس له میعراج ناکرئ. میعراجی نه‌به‌وی عیاره‌ته له حه‌ره‌که‌یی زوړ له مودده‌یی که‌م، نه‌مما نه‌وه علی الاقل نو سده‌ نه‌ویه شه‌مس ده‌وری داوه له میسر، له به‌غدا وه‌کی خوی بووه. تیجاره‌ت و موعامه‌لاتی و حه‌جی میسر چوئن بووه؟ حه‌ره‌کاتی مانگ و سائیری نجوم کو بووه؟ بئ موحا‌که‌مه‌یه به‌ناوی که‌رامه‌ت قبولی نه‌که‌ن. ټو میعراجی نه‌به‌وی ده‌لیلی بئ نه‌وئ؟

ئه‌وگه‌جهره‌و گوجه‌رانه چییان پێ ده‌وێ؟!

ئه‌م‌ڤۆ مه‌لای سوننی و شیعی ئه‌بێ ئاگادارو به‌ قووه‌ت موته‌فیی بن، به‌ ته‌ک‌فیر مو‌قابله‌ نه‌که‌ن، قه‌ومی چ‌رووک...؟! شیخ ئه‌بو‌عه‌لی کافر، فارابی^(١) کافر، ئیبن‌ ڤوشد کافر، ئیبن‌ ته‌یمییه طال و فطل^(٢)، جه‌ماله‌ددین کافر، محمه‌د عه‌بده کافر، سه‌ید ڤه‌شید کافر، ته‌نتاوی کافر. ئه‌دی کێ ده‌میته‌وه‌ ڤۆ حیفزی دین، ئه‌و گه‌جهره‌و گوجه‌رانه چییان پێ ده‌وێ؟ وه‌ک له‌ حه‌دیس ئه‌فه‌رموێ (نحن معاشر الانبياء امرنا أن نكلم الناس علی قدر عقولهم) ڤۆ مه‌لایان ئه‌وه ده‌ستورێ واجب‌ الرعايه‌یه.

٢٥٠/٥

ناوی ئه‌سحابولکه‌ه‌فیان له‌ نوشته ئه‌نووسی!

ناوی ئه‌سحابولکه‌ه‌ف مه‌شه‌ووره: یه‌ملیخا، مه‌ک‌سیل منیا، م‌رن‌وش، د‌برن‌وش، شازن‌وش، ک‌فش، ط‌طی‌وش، ناوی سه‌گه‌که‌یان ق‌یت‌م‌یر. گه‌لێ جار مام‌ؤستا مه‌لا ئه‌حمه‌د کوێر ئه‌وه‌ی ئه‌نووسی له‌ نوشته، له‌ کاک ئه‌حمه‌دی شیخی وه‌رگرت‌وو.

٢٥٥/٥

(١) فارابی (ابو نصر محمد)، (٩-٩٥٠)، له‌ فارابی-تورکستان له‌ دایک ڤوه‌ و له‌ دیمه‌شقیش مردووه، به‌ یه‌کیک له‌ فه‌یله‌سوفه‌ مه‌زنه‌کانی مسو‌لمانان داده‌ن‌ریت، له‌ به‌غدا و حه‌ران خوێندویه‌تی، له‌ دوا‌ی ئه‌رستۆ به‌ مام‌ؤستای دووم ناسراوه، به‌ کتیی (الجمع بین رأی الحکیمین)، ویستویه‌تی رابه‌کانی ئه‌فلاتون و ئه‌رستۆ به‌ یه‌که‌وه‌ ب‌گونجینی. له‌ به‌ره‌مه‌کانی (رسالة فصوص الحکم، السياسة المدنیة، اراء اهل المدینة الفاضلة، کتاب موسیقی الکبیر). المنجد، ص ٥١٦.

(٢) پێده‌چی هه‌له‌ نووسراوته‌وه‌ و مه‌به‌ست ضال و مضل یی.

له ولاتی ئیمه عه‌لائیم بۆ گێژ و وێژه‌کانه!

ته‌ماشای سه‌ییدی ئالووسی که، له مه‌سه‌له‌ی قوبه و عیاده‌تی سه‌ر قه‌بر و هه‌لنانی قه‌بران چ ئه‌کا، به ته‌فصیلی قه‌ده‌ح و جه‌رح و ته‌ع‌دیل و ته‌ئویل، ئه‌ننه‌هو له ئه‌هه‌ممی مه‌سه‌ائیه. له گه‌ل ئه‌وه‌شدا له‌و وه‌قتی عیماره‌ت و مه‌بانی قه‌چان ته‌شیید ئه‌کرا، مه‌لایان شه‌ریان نه‌بوو، خه‌ریکی شه‌ری سه‌ر قه‌بران بوون!

حاله‌ن شه‌ر نه‌برایته‌وه له به‌ینی وه‌هایان و مونته‌سیینی ته‌سه‌ووف و مه‌شیخه‌ت! به‌لام حق الانصاف عه‌لامه‌تی مومتاز بۆ زه‌واتی نه‌واییخ زۆر لازمه مه‌وجیبی سه‌عی و ته‌ره‌ققیه. ئه‌مما ئه‌وه‌ش ده‌ره‌جه‌ی مه‌علوم بێ، هه‌ر که‌س به هه‌وای خۆی، نا! جه‌میل صدقی بۆ هه‌یکه‌لی بۆ بکری؟ و که‌ذا محسن السعدون؟ گه‌رچی زۆرم خۆش ده‌ویست، چی کرد؟ خۆی کوشت، خراپی کردا فه‌یسه‌ل باشه، هونه‌ریاتی زۆره! قوبه‌ی مه‌راقیدی ئه‌ولایان بخه‌یته سه‌ر ئه‌بتالان، ئی وه‌للا، حه‌یات ئه‌ددا.

له ولاتی ئیمه عه‌لائیم بۆ شیت و گێژو وێژه‌کانه زۆر خراپه‌ مردنه گه‌وچییه! سه‌لیم به‌گ یه‌کێ بوو له‌و دوازه سواره‌ی مه‌ریوان، که به شه‌به‌یخوونی له‌شکری ئێران عیاره‌ت له‌ دوازه هه‌زار که‌س، شکاندیان! به ئه‌حمه‌د پاشای برازای فه‌رموو: ئیمه‌ حه‌ز ئه‌که‌ین بکوژرین خویتمان به‌رژیه سه‌ر عه‌ردی مه‌وته‌ن تاکو موچه‌یه‌تمان له‌ دلی میله‌ته‌ی خۆمان شین بێ- وه‌ی بێ مراد خۆت سه‌لیم به‌گ! قه‌ومت ئه‌و قه‌ومه نییه! له‌به‌ر ده‌رویش و سۆفیلکوکان و دامه‌ن نه‌شۆران، ئاگایان له‌ توو نییه. فی الحقیقه‌ که‌سی به‌ ئه‌مه‌لی خزه‌مه‌تی کوردان بکا، په‌نجه‌په‌ویه، ده‌ست و نه‌ژنویه، ئه‌ ئیمدادی ناگه‌ن!

ئوممه‌ت مرد وه‌ك كۆنه ديانان!

من ئينكارى كه‌رامه‌ت ناكه‌م، ئه‌گه‌ر مه‌صله‌حه‌تيكى دين و ئوممه‌تى تيا بئ! فارووق بانگى كرد: يا سارية الجبل الجبل! ئاگات له چيائى بئ، له اصطخر بيستى، به‌خه‌هاته‌وه. تيزيك بوو دوشمن پشتيان لئ بستين، ئه‌گه‌ر ته‌دارو كيان نه‌كردبا، له‌شكرى ئيسلام مه‌حوو ئه‌بۆوه. باشه! ئه‌مما نابئ عه‌سرىكى دى، به‌ ته‌ماي يا سارية بئ، ئه‌وجا ئيعتيماد داته سه‌ر كه‌راماتى فارووقى، له‌ ته‌حه‌ففوز بئ موبالات بئ! به‌لكو ئه‌بئ زياته ته‌قه‌بيود بكا، نه‌ك تووشى غه‌لظه بئ به‌هياك بچئ! له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا مسولمانان ته‌له‌فون و ته‌له‌فزيون و ميكروڤونيان ئيخترع كردبا، ده‌ها چاتر بوو! به‌ راديۆ و به‌زم و ديلاتئ مه‌شاريقى ئه‌رز و مه‌غاريبى ئه‌يين!

ئه‌گه‌ر مه‌ليكى سعودى له‌ كينوى عه‌ره‌فات ميكروڤونى به‌ده‌سته‌وه گريئ نوتقئ بدا بۆ ده‌ريا ده‌ريائى حوججاج له‌ عه‌ره‌فات، هه‌مووى گوئى لئ بئ، چه‌ند قازانجه بۆ ئيسلاميه‌ت! كه‌رامه‌ت بۆ مسولمانان، قووه‌تى باش و زه‌خيره‌ى ته‌نگانه بوو، ئه‌مما فه‌وتا. عاله‌م ئيعتماديان دا سه‌ر ئيش، تيك چوو. ئايات و عيبه‌رى عادييه‌ى كه‌ونيه‌ى بۆ ئوممه‌ت چاكتره له‌ كه‌رامات! به‌نى ئيسرائيلى ئيعتماديان دا سه‌ر موعجيزه، ته‌جاوزيان كرد له‌ هه‌د، به‌ هياك چوون! وكه‌ذا قسمئ له‌مه، مال ويران بوون.

من پ‌ساله‌كم هه‌يه له‌باسى كه‌رامات ئه‌لئيم: كه‌رامه‌ت وه‌ك زه‌هر وايه، كه‌مئ ده‌رمانه شيفايه، بۆ گه‌لئ ئه‌مراض زۆرى قاتيله! خصوصى په‌قابه‌تى به‌ينى ئه‌وليائيان، دونيائى پ‌ر كرديه له‌ درۆ، به‌ناوى كه‌رامه‌ت. ته‌به‌عه‌م ئه‌وئ قووه‌ت داته درۆ، بۆ زنده كه‌رامه‌تى شىخى! مع الاسف دينى ئيسلام ئوممه‌تى موحه‌مه‌دى له‌ كه‌رامه‌ت زه‌ره‌رى ديت زه‌ره‌ر، ئيستيفاده‌ى نه‌كرد. به‌ ئيعتيقاديائى هاكه‌ذايى، بئ هيز و ئيراده و عه‌زم و جه‌زم و صه‌بر و ئه‌بات و ئيقدام و عيلم و بئ ئائارى قودره‌ت بوو! له‌به‌ر عه‌داوه‌تى خۆبه‌خۆيى، ئاگايان له‌ ئه‌عداى خاريجى نه‌ما.

ئه‌لئين وه‌لى مردى زيندى ده‌كاته‌وه! ئه‌وا ئه‌يينين ئوممه‌ت مرد وه‌ك

کۆنه ديانان! شېخ به هه‌وادا نه‌فږئ، نوممه‌ت به قورډا ده‌چېته خورائ! ته‌ماشای لوح المحفوظ نه‌کات، قورئان مه‌حوو بږوه، ئی چی تیا نه‌بینی؟ نه‌و هه‌موو موخته‌ره‌عاته مومکین نه‌بوو فیزی بی له له‌وح وه‌ری گری به نوممه‌تی بلئ، تا نه‌مړو له‌به‌ر ده‌ستی ته‌بیعیونان ږه‌زیل نه‌بن؟ ته‌یاره، بږمبا، موده‌میرات ئیختیراع کړا، له له‌وحی غائیبات دیت؟ یا له له‌وحی کائینات؟ یا له له‌حوالاتی ته‌بیعیه وه‌رگیرا؟ نه‌رزی سمسمه که‌شف کړا، بږ ئیمه‌چ که‌لکی بوو؟ نه‌مریکا پشتی ئیسلامی شکاند، له‌عالمی حه‌قیقی مه‌حرووم بووین، له‌به‌ر عالمی خه‌یال و میثال، خوا ته‌مه‌ثولیان بږ نه‌کا؟ له‌گه‌ل قادیانی ثولفت نه‌کا؟ نه‌ی وای تا بنووسم ده‌رده‌م زیاد نه‌کا! ۲۶۵/۵

غمی ماینه‌که‌م نیه‌چووه، نه‌مما نه‌وهم غمه‌سه‌ر و جله‌وی تیک نه‌چی

پیاوئ ږووتکرابږوه له‌ته‌ږه‌ف هه‌مه‌وه‌ندان، ماینه‌کی بږوه‌ی باشی هه‌بوو، بردبوویان. نه‌یگوت: من غمی ماینه‌که‌م نیه‌چووه، نه‌مما نه‌وهم غمه‌سه‌ر و جله‌وی تیک نه‌چی. یه‌عنی ولاغی ته‌علیم باش بوو نه‌و ته‌علیمه‌ی نامتینی!

۲۷۴/۵

نه‌مړو ه‌ای مانگی سیلوه و باغ ږووته!

ئیمه‌چهند ساله‌موبته‌لاین به‌نه‌نواعی ئافه‌تی ږه‌ز و باغ. ئینسانی فقیری مسولمان باغه‌کی هه‌یه، له‌نه‌ووه‌لی شوباته‌وه‌خزمه‌تی نه‌کا، نه‌یږئ، نه‌یکتلی، پیمه‌ږه^(۱) و قونیری نه‌کا، نه‌گه‌ر به‌رئاو بی، هه‌فته، هه‌فته، ئاوی نه‌دا! له‌وه‌قتی پینگه‌یشتن، ئافاته‌کی بږ دئ، یا مه‌حووی

(۱) ماموستا مه‌سعوود محمده‌د له‌کتیبی «بږ نه‌میری حه‌سه‌ن ږور له‌هر کویه‌ک بیت» ده‌نوسیت: له‌باوکم گنیراومه‌ته‌وه‌که‌ده‌یگوت شایي (سینیی) کوردی له‌پیمه‌ږه‌کارییه‌وه‌وه‌رگیراوه‌دواتریش خۆم بږ نه‌وه‌چووم که‌ناوه‌کی (سئ پئ یی) ش هه‌ر له‌پیمه‌ږه‌کارییه‌وه‌هاتووه، چونکه‌پیمه‌ږه‌که‌و دوو پتی بابای پیمه‌ږه‌که‌ده‌به‌سئ پئ.

ئه‌کا، یا بێ فائیده‌ نه‌بێ. ئه‌وه‌له‌ن کله‌ زه‌ردی نه‌جدی، باغانی نه‌هێشت، چ جایه‌ به‌را پێستی ئه‌خوا، دواپێ ئه‌و چوو، به‌ نه‌وعی خه‌ساراتی هه‌یوانات له‌ خه‌ساراتی وی زیتر بوو. له‌ قه‌ره‌چووخ گه‌رای ناوه‌، باران وا نه‌بوو، دونیای شین کا! ژیاوه‌، چ نه‌بوو بخوا، مه‌ر و مه‌واشی بێ هه‌ده‌ فه‌وتا، له‌به‌ر بێ له‌وه‌پێ. ئه‌وجا زه‌نگه‌سووره‌، ده‌رده‌کی داینی، نیوی خۆمانی له‌ فکر برده‌نه‌وه‌، دواپێ ژه‌نگ و هه‌ره‌، گه‌رما لێی ئه‌دا، بێ که‌لک ئه‌بێ، ژه‌نگ ئه‌یکاته‌ ڤه‌ژوو.

ئه‌وه‌سال زستانی خۆش بوو، داروبار برووت، باوی پشکووت، له‌ شوبات کردیه‌ سه‌رما، ئه‌مه‌رۆ که‌ ۲۵ی ماره‌، باغ ڤووته‌، تازه‌ گه‌ر ئه‌بی، ڤۆقه‌ی ئه‌دا. بارانیش موته‌والیه‌، نازانین عاقیبه‌ت چۆن ئه‌بێ؟ ما شاء الله، لا قوه‌ الا بالله.

۲۷۵/۵

ئه‌وقافی عموومیان دانا بۆ کۆیه‌!

حاجی عوسمان و هه‌مه‌شین قه‌ریبی سه‌د سال پێش ئه‌مه‌رۆ ئه‌وقافی عموومیان دانا، بۆ ته‌له‌به‌ی کۆیه‌، ئه‌مه‌رۆش دین و عیلم ئیستیفاده‌ی لێ ئه‌کا. خه‌یرات و ئه‌وابیان له‌ زیادییه‌.

۲۷۶/۵

به‌ که‌رامه‌تی شیخی، حوشر له‌سه‌ر مناره‌ هه‌یرانی ئه‌گوت!

به‌ که‌رامه‌تی شیخی، حوشر له‌سه‌ر مناره‌ هه‌یرانی ئه‌گوت! ته‌مام (کرامه‌ الاولیاء حق والله قادر علی کل شیء) وه‌ره‌ خوار، که‌سی ئیشتی غایه‌ت ناشیرین ئه‌کا، ناتوانی بلی: من کردم، ئه‌وه‌نده‌ی پێ عاره‌. ئه‌لێ: چکه‌م، ئیراده‌ی خوای وابوو، خوا پێی کردم.

جوتیار شکارته‌ی خۆی زۆر چاک دی، وه‌ به‌ به‌ریار، ئی ساحیبی وا نایه‌، بۆ؟ ئه‌وه‌ کاری خوایه‌! نیوه‌کار گاجووتی توو هه‌موو سالی ئه‌مری؟

نه‌ی نامړئ؟ بؤ؟ ئیراده‌ی خوايه، چما به ده‌ست منه؟ وهره خوار مندالئ
فهرقه سبه‌ینان دره‌نگ هه‌لده‌ستی، به‌لام وتیان: سبه‌ی زوو نه‌ږوین بؤ
سه‌یران، بؤ چنارؤك، پېش ته‌وانی دی به‌خه‌بر دئ! به‌عزئ نه‌تنه‌هو
ئیددیعای حزوور نه‌کهن، نه‌مړؤ نه‌ږؤی؟ خوا ته‌زانئ که‌ی ته‌شریفت
دیته‌وه؟ خوا ته‌یزانئ. هرچی ییلئ نه‌گه‌ر خوا حه‌زکا نه‌بئ.

یه‌کت له‌وانه زؤرم خوښ ده‌ویست، پیاوئ باش بوو! ده‌فعه‌یه
کارټکی هه‌بوو له‌ حکومه‌ت موسته‌عجیل و موهیم، نه‌هاته‌لای من
سه‌عی بؤ بکه‌م، نه‌موت: نه‌گه‌ر خوا حه‌زکا نه‌بئ، نه‌گه‌ر خوا حه‌زکا
ده‌چمه‌سه‌رای، تالووک‌ه‌ی چ پنده‌وئ؟ نه‌گه‌ر خوا حه‌زکا ږټک
نه‌که‌وئ. ته‌ویش سه‌غلط بوو، ناگای له‌ (خوا حه‌زکا)ی نه‌مابوو.

۲۸۲/۵

خدر و ئه‌لیاس به‌هانایان نه‌هاتن!

مه‌لا و سؤفیایان شه‌ږپانه له‌سه‌ر مام خدرئ! ته‌مما ئیستا ناوی گوم
بووه. له‌وه‌تی ږټی به‌ږږی و به‌حری ته‌ئمینی کرایه سه‌هل بووه. به
شه‌مه‌نده‌فر و سه‌ییاره و پاږوړ تټیای ته‌ږون، حاجه‌ت به‌خدر و ئه‌لیاس
نه‌ماوه! وه ئوده‌بای عصر ده‌عیایان نایتنئ ئیستیفاده له‌ خدرئ بکه‌ن...

چه‌ندئ له‌مه‌وپېش موخاره‌به‌ی بالقان کړا، ده‌ولت شکست، دوشمن
فه‌زایح و فه‌جایعی به‌مسولمانان و نامووسیایان کړدن. له‌ ته‌ده‌رنه ^(۱) وه‌ك
سائیری جیگای دی به‌ناوی خدر و ئه‌لیاس مزگه‌وت هه‌بوون، ژنان بؤ
نیاز نه‌چوون له‌ ده‌وړئ دیواری مزگه‌وت ده‌ستی به‌خه‌نه‌یان پتدا دتټا
خټر و خټراتیان بؤ خدر نه‌کړد. مه‌لا عوبه‌یدوللا ته‌فغانی پاش
ئیس‌تیرداری ته‌ده‌رنه ته‌ئلیف‌ټکی کړدېوو، من نوسخه‌کم له‌ موصل

(۱) ته‌ده‌رنه شاریکی تورکیایه و که‌وتو ته‌به‌شی ته‌وروپا و له‌سه‌ر سنووری نیوان
بولگاریا و یونانه. ئیمپراتوری رؤمانی هادریان له‌ سه‌ده‌ی دووه‌می زاینی ته‌م شاره‌ی
دامه‌زراندووه.

دهستکهوت. ئە گەرچی لە تەرەفی حکومەتی مهمنوع بوو، ئەمما والی سلیمان نظیف خویندبوویەو تەقدیری کتێبه کە ی کرد، دایه من ئەمانەتەن مۆتالەعم کرد. حەقیقەتەن قسە ی جانسۆزی تیا بوو، ئەلێ: ئە ی خدر! جوونیشی پێ نەدا، بۆ به فریادی ئەم مەخەدەرە تە نەهاتی؟ بۆ حیفزی عیصمەتی خۆیان، خۆیان نەخکاند، خۆیان ئەهاویشته ناو ئاو، ئەو هەموو نازو نیازە لە حەق تۆ به هەدەر چووا زاتەن ئەوانە لە مەیدان بە کارنایەن! بۆ ناو پڕو پیرێژنان، پەنا و پێچیان باشن.

مەحمەلی ئەولیا گۆیا دیوانە پێش لەشکری گاوری کە هاتیە بۆ سەر لەشکری مسولمانان کەوتیە تانۆتی لێ داو: ایها الکفرة اقتلوا الفجرة! ئیحتیمالی هەیه ئەمەڕۆ جلەو کیشی مۆسۆلینی یا هیتلەر بێ! ئەووەل و ئاخیر بۆ ئێمە فائیدە ی نەدا! فی الحقیقە تەدەبا عولەما و عورەفای ئیسلامی بەو نەوعە خەرافاتە خۆیان خەریک کەن، تەفرەقە ببن، لەسەر مەجهوولێ عەداوەتی یەک بکەن.

٢٨٩/٥

جۆره کانی عیلم!

عیلمی ئێمە دوو نەوعە: یە کئی عیلمی ظاهری، عائیدی بەدەنە. یە کئی باطنی، عائیدی نەفس و قەلبە. عیلمی باطنی دوو قسە: نظری، کە عیلمی کەلامی بۆ داندراو. عیلمی تهذيب ی کە عیلمی تهذيب الاخلاق ی بۆ تەدوین کرایە.

لەسەر پوئەسای ئیسلام لازم بوو، هەردوو لا پرەعیایەت کەن. ئە گەر ئەخلاق موهەذەب و قەلب صاف و نەفس پاک نەبوو، عیلمی تەصەوووری و تەصدیقی چ فائیدە ی هەیه؟

بۆ عیلمی باتینی دوو پێ هەیه: یە کئی نظر و فکر. ئەمە پێی ئەرستۆ و مۆتەکەلیمینی ئێمەیه. یە کئی تەصفیه کە طەریقی ئەفلاتوون و سۆفیە ی ئیسلامە. حەتتا نەظەر به تەجریدی فیکر لە عوقەلات ئەکەنەو، چونکی ئێمە مۆتەمەسیکین بە دینی ئیسلام. ئە گەر ئەعمالی ظاهریه وه ئیعتیقادی

قه‌لبیه یا ته‌زکیه‌ی نه‌فسیه نه‌بې له ږیسالته په‌نا وه‌رگیرئ، نه‌ک هر که‌س به هه‌وه‌س ږئ بگریته پټش، نه‌مه نابې، بۆ حوکه‌مای یونان شان بووه نه‌مما بۆ ږونه‌سای ئیسلام مومکین نیه.

له عیلمی باطن مه‌قسده عیلم به غیوب نییه، حاشا شم حاشا. نه‌گه‌ر ږیازییه‌ت و پارټر بوو، نه‌و جزره ږه‌وشته بۆ ساحییی نه‌بې، وه‌له‌و مولحید و زه‌ندیق بې، نه‌لین: مه‌شهووره.

۲۹۰/۵

له جزیره بیلله قورپوه‌کی هه‌لدا گه‌یشته ئیره!

بایره گه‌وره‌ی ئیمه شیخ ئیبراهیم له جزیره^(۱) ږوژئ ده‌رس نه‌لېسته‌وه، په‌ک دوو چاره سه‌ری په‌نجه‌ی لاقی به چه‌ره‌که دیتخی وه ته‌به‌سسوم نه‌کات، ناگاه دهم‌رموئ: فه‌قی کتیبی لیک نئ! میقدارئ قورپاو نه‌که‌وېته ناو حوجره.

فه‌قی عه‌رزی نه‌کات: نه‌وه چبوو؟

فهرمووی: فه‌له‌بې جوگه‌ی هه‌لده‌به‌ست، من ئیشارهم نه‌کرد، تیکم نه‌دا، فه‌له‌که نه‌یوت: کورپو که‌به! ناخیری توو‌ږه‌بوو، بیلله قورپوه‌کی هه‌لدا گه‌یشته ئیره.

وتی: نه‌زبه‌نی، نه‌تو قه‌یدی نی، مه‌لای وه‌ ذاتی به‌ دیانته‌تی، نه‌و بۆ؟! فهرمووی: نه‌وه عائیدی حق و ناحه‌قی دین نیه، عائیدی ږیازه‌ت و مواجه‌ده‌ی نه‌فسه!

لله الحمد ئیمه نه‌ووه‌ل و ناخیر له‌گه‌ل خوا و ږه‌سوول و دین ږاست بووین و خیانه‌تمان نه‌بووه. جا نه‌گه‌ر به‌عزه‌ نوموړئ له‌ ته‌ږه‌ف خوا، بۆ به‌عزه‌ زه‌وات که‌شف کړا، نه‌گه‌ر له‌ مه‌سله‌کی عبودییه‌ت لای نه‌دا، غروړی نه‌بوو، کردی به‌ خدمه‌تی نوممه‌ت و میلله‌ت، نه‌وه دیاره موقه‌ږه‌ب، خو‌شه‌ویسته. وه‌ ئیلا بزانئ به‌ ئیستیدراج، ده‌رباره‌ی کراوه.

۲۹۱/۵

(۱) مه‌به‌ستی شاری جزیره‌به‌ که‌ سر به‌ پارټرگه‌ی شرناخه له‌ تورکیا.

ته‌فلاتوون و مندالبوون!

ته‌لین ته‌فلاتوون داینبوو مندالی به وه‌له‌د بووبا، ته‌تیبیا فه‌حسیان ته‌کرد، ته‌گه‌ر بیانزاییا ټینسانی توندو مه‌ند و به‌قووه‌ت و چاکی لڼی په‌یدا نابڼی، نه‌یاندته‌هښت نوور بښی! ډاک و باوکیش لایان گران نه‌بووا

۷/۶

چ زیندی ته‌که‌نه‌وه؟ مریشک، بارگیر، که‌ر؟

هرچی بښته موعجیزه بڼ په‌سوول، جائیزه بښته که‌رامت بڼ وه‌لی، چونکه فارق ټیددیعا به، حقیقه‌ته‌ن ته‌مه‌یه به موغاله‌ته نه‌چی. به‌لڼی من به نه‌وه‌نده رازیم، لاکین نه‌وه‌ی له قودره‌تی ټیلاهی به‌دوره بڼ ته‌بښته که‌رامت بڼ وه‌لی. مه‌حاله‌ چوڼ ته‌بڼ؟ ته‌گه‌ر مه‌حال بښی، ټیشی ټیک ته‌چی! ته‌ولیا له‌ناو ټیمه، وه‌کی ته‌حییا و ته‌بنای به‌نی ټیسرایلییه ته‌وان به مه‌رامی خو گه‌یشتن، بوونه سه‌ید و سه‌روه‌ر و په‌هه‌ری ټوممه‌ت، ساحینی قوبه و ته‌لا و ده‌ولت و سه‌روه‌ت. مه‌لای ږووت و قووت، بڼ خاتری وان له‌گه‌ل یه‌ک شه‌ر ته‌که‌ن! قورپه‌سه‌ر مه‌لا، حالت خو‌شه‌! مردی زیندی کردنه‌وه بڼ وه‌لی له ناوخواړدنه‌وه سه‌هلتره. ته‌ما مع الاسف چ زیندی ته‌که‌نه‌وه؟ مریشک، بارگیر، که‌ر، پیای زیندی ناکه‌نه‌وه، که‌لکی ټوممه‌ت بگری، زیلله‌تمان نه‌جات دا، ټیتر به‌س بڼی، دل‌م سه‌غلته‌ بوو. یا وایه، یا ته‌وانه‌ی که‌می ته‌بنه‌ مونه‌ووهر، به جارڼی له دین ده‌رته‌چن، به سه‌فاهت مه‌شغول ته‌بن.

سه‌د خو‌زی خونده‌وار نه‌بان، بڼ خو‌شیان و بڼ ټوممه‌تیش قازانچتر بوو. مه‌لای چاکیش که‌من، یان نه‌مان، ته‌وی هه‌یه له‌به‌ر فه‌قیری چی بڼی نا‌کری، خوا خوایه‌تی لوقمه‌ نانه‌کی ده‌ست که‌وی، بیکا به قووتی لایه‌موت.

له ده‌وړی ته‌عالی، مه‌لای چاک و خانه‌دانی عالی نه‌ژاد زور بوون.
نه‌ياتوانی موقابه‌له‌ی ملووک پراوه‌ستن.

۹/۶

وا نښه ههرچی فهرمووبلتيان حق بڼ!

بزانه که‌س دونيای ههمو نه‌گرتیه، وه ناگیرئ، قابیل نښه. ناشکوری
نه‌بې مولکی سوله‌يمان نه‌وه‌نده واسيع نه‌بوو به‌قه‌دهر نیمچه ده‌وله‌تی ئیستا
بی! نه‌مروود و به‌ختونه‌صر / نیوخذ نصر هیچ! ده‌وله‌تی ناشوور و
کلدان بوون که‌متی سیعه‌تیاں ستاند، ده‌وله‌تی ئیران مه‌حووی کردن!
نه‌سکه‌ندهر فتوحاتی زوری بووه، مه‌علووم نښه فتوحاتی به‌قه‌دهر جه‌نگیز
و ته‌یموور بووې. ئیستیشاره‌ی سیاسی له‌گه‌ل نه‌رستو بووه، نه‌رستو و
نه‌فلاتوون له‌وانه نین ئینسانی عالم ناویان به‌سووکی یتئ.

حقوقه‌ن چنده حوکه‌مای یونانی بووین، محیرالعقول! له‌ناو نه‌و
قه‌ومه موشریکانه، چوون هه‌لکه‌وتینه‌؟ چوون خویان دوزیته‌وه، به‌چ
ته‌جه‌رودئ، به‌چ ته‌قه‌دوسی؟ نیسبه‌تی کوفر بۆ نه‌وانه عه‌ینی جه‌هاله‌ته.
نه‌مړش عالم له‌عیلمیان ئیستیفاده نه‌کا، جتی فخرن بۆ به‌شهریه‌ت،
قیاسیان له‌سهنده‌قوق و مه‌نده‌قوقی ناکړئ! دونیایی به‌جمهوریه‌تی
نه‌فلاتوون خه‌نی بووین! که‌نه‌سکه‌ندهر ئیرانی گرت ته‌عه‌جوبی له
عه‌قلیاتی کرد، ترسا لئان، ته‌مای بوو گه‌وره گه‌وره‌کانیان ئیعدام کا. بۆ
حه‌کیمی نووسی، جوابی دا مه‌یانکوژه نه‌مما له‌گه‌ل یه‌کیان بکه‌به
دوژمن. ده‌وله‌تی گچکه‌گچکه‌یان لئ ته‌شکیل که‌هر خانی بکه‌به
مه‌لیکی فیرقه‌یی، له‌به‌ر عه‌داوه‌تی مابه‌ینی خویان ههمو له‌گه‌ل توو
صادیق نه‌مینئ! حاله‌ن ئینگلیز ته‌عقیبی ئهم سیاسه‌ته نه‌کا، عاله‌می
ئیسلامه‌تی له‌بار یه‌ک هیناده‌ر، له‌هیندستان گه‌وره گچکه‌مه‌وه‌سیط
گه‌لئ حکومه‌تی ته‌شکیل کردیه، له‌وسایه‌وه ئیمپراتوریه‌تی خوی له‌سه‌ر
هیند نه‌کا. من وا نه‌زانم نه‌گه‌ر عیلمی نه‌وانه نه‌هاتبایه‌ ناو ئیمه،
عوله‌مایانی ئیسلام له‌عوله‌مای جوله‌که و دیانان زیتر نه‌ده‌بوون! وه

هه‌موویان نه‌بوونه تلمیزی کعب الاحبار و وهب بن منبه! وه زؤر موته‌ئسسیفم بۆ یۆنان، نه‌و نه‌ووه علومانه‌یان له‌قیس خۆدا! له‌سایه‌ی مه‌نمون عیلمیان ما. نه‌مړۆ به‌واسیته‌ی مسولمانان حوکه‌مای غه‌ږب لیان نیستیفاده نه‌کن! به‌لج وا نییه هه‌رچی نه‌وانه فهرمووبیتیان، حه‌ق بئ! من له‌گه‌لئ جئ قسه‌یانم ږه‌د کردیه به‌وه‌جه‌ی مه‌عقوول! نه‌مما حق الانصاف مه‌نبه‌ع و مه‌عده‌نی علومی موفیده‌ن!

۱۰/۶

مه‌لای به‌سیت زؤربوون!

قوربه‌سه‌ر مسولمانان تا عیسا له‌ئاسمان دیته‌ خوار و مه‌هدی له‌بیر دیته‌وه‌ ده‌ر، پیستمان ده‌چیته‌ ده‌باخانان! حاسلی به‌قسه‌ی ږوپووج عه‌قل و عیلم و سه‌عی و سه‌نایع و مه‌تانه‌ت و عه‌زم و ئیراده و قودره‌ت و قوه‌تیا ن لئ سلب کردن بئ ده‌سه‌لات مانه‌وه. حوکه‌مای غه‌ږب که دیتیان ئیعتقاداتیان مانعی ته‌ره‌قییه، بوونه خه‌صمی دین. هه‌رچه‌ند له‌نه‌ووه‌ل ږوته‌سای دین گه‌لنکیان فه‌وتاندن، نه‌مما سه‌بر و نه‌باتیان کرد، ناخیری غالب بوون، به‌ئیختیراعات سه‌رکه‌وتن، وه وایان نه‌شر کرد که دین مانعی ته‌ره‌ققئ عیلمه.

جوهه‌لایه‌کانی ئیمه‌ش له‌و ئیعتقاده‌دان، موخاصه‌مه‌ له‌گه‌ل مه‌لایان نه‌کن، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا مه‌لای ئیمه‌ مانعیان نه‌بووین له‌علوم و مه‌عاریف، غایه‌تی ته‌شه‌ییوع و ته‌سه‌ووف تیکیان دا. مه‌لای به‌سیتیش زؤر بوون، بئ ته‌فه‌ککور به‌قسان هه‌لخه‌له‌تان وه زوعه‌فایان هه‌لخه‌له‌تاندا! ئیمه‌ش تووشی زیلله‌تی نه‌مړۆ بووین. مع الاسف سه‌وادی نه‌عزم نه‌صیحه‌ت و قسه‌ی چاک و ږاستی ناچیته‌ گوئ، ده‌ماغیان بۆ درۆ و ده‌له‌سه‌ وه‌رگرتن، بویته‌ قه‌وانی غه‌ږامه‌فۆن.

۱۹/۶

ئەولیاکان هیچیان بۆ ئیسلام نه‌کردیه!

فی الحقیقه مه‌یلی خالص بۆ خواپه‌رستی، زۆر نادیاره، خواپه‌ خۆت
 ئەزانی له‌ نه‌زه‌ری گه‌لێ مسوڵمانان ئەولیاکانیان له‌ ئالیه‌هی موشریکان
 فەرق ناکرێن، به‌س ته‌عبیر جواپه‌زه. به‌لکو به‌عزێ نه‌وعه‌ ئیعتقادێکیان له‌
 حه‌ق ئەولیاکان هه‌یه، ده‌رباره‌ی خوا نیه! ئەوانی ئیمه‌ به‌ناوی *أولياء الله*
 سه‌به‌قیه‌تیان کرد له‌ *احباء الله و ابناء الله*. وه هه‌ر چه‌ند حه‌ق ته‌وزیحی
 نه‌کا، ئەو ئەولیاپانه‌ چیان نه‌کردیه، بۆ ئیسلامیه‌ت به‌کاربێ. ئەکشری
 ئەوهام و خه‌یالات و مه‌ته‌له. سه‌وادێ ته‌عزهم له‌و مه‌یله‌ فاسیده‌ ڤۆته‌چن،
 ده‌ست له‌و عه‌قائیده‌ زانیغه‌ هه‌لناگرن. وه ئەوه به‌ عه‌ینی ئیعتقادی خوا
 نه‌زانن، بۆیه‌ چاره‌ ناکرێ، باتل که به‌ صوره‌تی حه‌ق جه‌لادرایه،
 جه‌لایه‌که‌ بشچینه‌وه، هه‌ر به‌ حه‌قی نه‌زانن!

۲۰/۶

مه‌ده‌دی شیخان چاره‌یان نه‌کردین!

چه‌ند شه‌ر و شۆڤمان کرد به‌ ئومیدی فلان و فلانی به‌هیممه‌ت، پێیان
 نه‌گوتین: غه‌متان نه‌بێ شیخ نایه‌لێ، مه‌لانیکه‌تمان بۆ دین، موقابیلی ئالات
 و نه‌ده‌واتی حازره. مه‌ده‌د یا شیخی سنووسی، یا شیخی شیخ موسا،
 فائیده‌ی نه‌بوو، شکاین! مسوڵمان خانه‌خۆشتر بوون وه‌ك جووله‌کان! بێ
 هه‌ووده‌یه، خودا لێمان تووڤه‌یه! نا، ئەولیاپه‌کان لێمان عاجزن، با
 مه‌ولودیان بۆ بکه‌ین! ده‌فعه‌یی تر دین!

باز هاكه‌ذا! بۆمباردومان کراین، شیخ و مه‌لا و سه‌گ و یکه‌را هه‌ر
 ڤایان نه‌کرد بۆ کونج خۆی تیه‌ستن! به‌ مسوڵمانانم نه‌گوت: نه‌وجا
 بزائن، بۆفه! له‌ قیامه‌ت ئاوا پێش ئیوه، نه‌گه‌ر ڤێ بێ، هه‌ر ڤائه‌که‌ن.
 پیاسی چاك‌ بن! خیره‌ومه‌نده‌کان کماکان خراپتر بوون، شیرك‌ بووه
 ته‌وحید، کوفر کرا به‌ ئیمان، چاره‌ی چۆن نه‌که‌ی؟ مه‌لای باشیش

نه نانین! به عززی هه ن، بر سین، بی ته صل و فه صلن، چیان بی ناکری!
مع الاسف ملیونی مع الاسف، دین بی ساحب ماوه

۲۱/۶

قوووی ته بیعی!

له به عزه ډه سائیلی خۆم نووسیومه: ئیمه ئیمانمان به قوووی ته بیعی
نییه، یا خود ته صدیقی ته ئیسیری قوووت به کوفر ته زانین، بۆیه به ئالاتی
ته بیعی که له حقیقه تدا ئاشاری ئایاتی ئیلاهییه، زه بوون بووین
ژیر که وتین. خوا ته لئ: قوووت ئاماده که ن، ئاگادارین، له ته سه له حه تان
غافل مه بن، لا یغنی الحذر من القدر.

برام من قوووت موقاییل خوی حازر ناکه م، موقاییلی دوشمنی خوا به
حرمیون به علو الله و علو کم! به لئ قووت تیره ئیشی باب و بایره!
ته بهوو تیری چی؟ بنۆره ئالاتی حاضره، ده ها ته جانیب، سه عی له
ته که له یه تی ته که ن!

نا، چ نییه، ته سبابی عادییه ته ئیریان نییه!
مه لا! نه وه دونیایی به غاز خنکا، شارئ به بۆمبایی ویران کرا، دیتی
به لوغمه یی ئاگرین ژیر به روزوور کرا!

نا چ نییه ته فه ندی!

چۆن چ نییه؟

برۆ مال خراب خۆت کافر ده که ی، ئیمامی ته هلی سونته ته شعهری و
ماتو ری دی وا ته لئ!

برام وا نییه خوا ته سبابی دانایه!

نه خیر ته سباب نییه، هه مووی عادییه، سببییه و مسبییه، علیه و معلولیه
نییه!

نیهایهت مسولمان بی چاره ژیر که هت. برۆ مه که بهو حاله راست
بیته وه!

۲۱/۶

(ته واو بوو سالی ۱۳۵۷ له یازدهی نیسان)^(۱)

(۱) ده کاته ۱۴ی نیسانی سالی ۱۹۳۸ی میلادی.

مه‌لا له کوردستان نینه؟!

له به‌غدا بووم، زاتن هاته لام زۆر بڼ موبالاتانه ده‌ستی کرد به قسه‌کردن. وتی: مه‌لا له کوردستان نییه، کورد بڼ مه‌لان، نه‌شهرع نه‌تفسیر نه‌حه‌دیس نازانن، به‌س خۆیان خه‌ریک نه‌که‌ن به‌علومى یونانى و علومى عه‌قلیه‌ی هیچ و ږوچ.

وتم: مه‌لا نه‌وه‌ی ئاره‌زووکا قورشان به‌پراستی بزانی، نه‌بڼ زۆر ناگاداری نه‌و علومانه‌ بڼ، هه‌تا علومى عه‌صریه گه‌لن لازمه‌ بۆ تیگه‌یشتن قورشان.

وتی وایه. نه‌گه‌ر پاست نه‌که‌ی مه‌عنای (که‌هعص) چیه؟
وتم: زۆر مه‌لن من و تو ئیمانمان هه‌یه، نه‌وه له تهره‌ف خوای بۆ په‌سوولی نه‌که‌رم نازل بووه، وه مه‌لایان قسه‌یان لڼ کردیه. نه‌مما حالى حازر له به‌غدا مه‌ندووپی سامی به‌ریتانیا نه‌نووسی: نه‌ما (ای پس جی دی ۲) نه‌مه بزانه مانای چیه.

مه‌لا که‌مى جوړه جوړی کرد و دواى هه‌لات!

۲۶/۶

ناوی نه‌ولادی خۆم!

ناوی نه‌ولادی خۆم نه‌که‌تر له نه‌وادیرانن! ئی زۆر مه‌بذول و موسته‌عمل، غه‌یری عه‌بدوللا و محمه‌د و چه‌ند ناوی تر، گه‌لن به‌قیمه‌ت نییه! خۆزیا نه‌وانه‌ش که‌متر بووبان، نه‌بووبانه‌ ناوی هه‌رچی و په‌رچیان!

گه‌لن ناو نه‌زهر به‌ نه‌صلی موسه‌مماى، زۆر به‌ وه‌قع و هه‌یه‌ته. ږوژئ تیفکریم گه‌لن که‌س ناویان عومه‌ره، خۆیان بڼ خه‌یرو خوێرڼ، وتم خۆزیا نه‌و نه‌وه‌ ناوه له‌وانه نه‌ندرابا، بۆ مه‌ردانی نامدار هه‌لگیرابان! خو که‌بانگی باخچه‌وان و زه‌بیالی هه‌مام و عه‌مه‌له‌ی قورکاری نه‌که‌ن به‌شه‌مه‌ددین و نه‌جمه‌ددین و موچه‌ددین، هه‌ققه‌ن نه‌و نه‌لقابه‌ گه‌وره

گه وره خه یلی چو وکه له یی نه نویتئ! مه قسه دمان سووکی و چرووکی نه و
زاتانه نیه، مه قسه دمان باب و داکی مندالانه، به گویره ی ناویان. میهنه
فیری مندالان کهن، تا بیته نه قال و ته تابوق، نه مه زور جوانه.

۲۸/۶

له خدمت شیخ عه لی ته فهندی!

من خوا نه زانی که له خدمت شیخ عه لی ته فهندی هه لستم، بو
جی خوم نه چوممه وه، تا قهریبی سعاتی نه مده توانی له گهل که س قسه
بکه م. هه تا خه یالم نه کرد، ئیستا مه لایه بی، قسم له گهل بکا، زور به
نادانم تیده گا. چونکی قسم له گه لی پی ناکری.

۳۰/۶

قهومی ژیره ده ست!

قهومی که بوونه ژیره ده ست، هه رچه ن بو خه لکی نهرم نه بن، نه ماما
ده رباره ی یه ک، زور به رق و قین و ته جه بیور و نه نانیه ت نه بن! قهومی
که بکه ویته زه مانی مه نکووبی، وایان لی دی وه کی حاجی قادری کزی
ده رحه ق کوردان نه لی:

گزیری بو نه جه بی قبول نه کهن

نه ک که سی له خویان بیته نه میر

۳۱/۶

ده بهرت مرم نه و خانیه چوله؟

له ده وری فقهیه تیم ږوژئ له بهر ده رکی مالی خومان ږاوه ستابووم
ئیشه کم هه بوو، ژنی به تالووکه له بازار ټه هات، خانج چول له بهرانه برم
بوو. وتی: ده بهرت مرم نه و خانیه چوله؟

وتم: نا!

وامزانی قه زای حاجه تی هه یه، هه نده نه چوو ژنه که هاته ده ری

منداله‌کی هاویشتبوه ناو توووری به پشتی خۆی دادابوو، بئی نانین و
حه‌نینی و ئۆف و مؤف، چۆوه مالی خۆی له دهشتی، بئی عه‌زاب و
ئه‌له‌م و وای و ئۆی.

۳۶/۶

میژوونوو سه‌کان ته‌بیعه‌تی شاعیرانیان هه‌یه‌ راستگو نین!

زۆر خۆشه‌ ئینسان ناوی چاکه‌ی به‌پاستی بکه‌ویته‌ ناو ته‌ئریخ، ئه‌مما
وه‌کی تی ته‌فکرین ته‌کشری موئه‌ریخ، ته‌بیعه‌تی شاعیرانه‌یان هه‌یه،
لیسانی صیدقیان که‌مه. خاصه‌ته‌ن پوئه‌سای ئه‌دیان و مه‌زاهیبی خه‌سیسه،
زوبانی صیدق ئه‌وه‌ته‌ بئی مه‌یل و ته‌مه‌ع بئی، ته‌لثانیش پوئه‌سای
ئاو‌روپایی لیسانی کیدیان ده‌رباره‌ی خاتم الرسل وه‌ک ماری ره‌ش
جه‌ولان ته‌کا. ئه‌وه‌ی عاله‌می ته‌ئریخ، به‌لکو عاله‌می که‌ون نه‌یدیتیه‌ به
ئیفتری ده‌رحه‌قی ئه‌لین.

ده‌خیل گوئ مه‌ده‌نه‌ قسه‌ی مه‌لایان ده‌رحه‌ق یه‌ک، زه‌مم و قه‌دحیان،
وه‌ سوپاس و ستایشیان مه‌جوبیتن، تا خۆتان له‌ کوتوب و ئا‌ئاریان
ئه‌یین، ئه‌و وه‌قتیش، زوبانی به‌د بیه‌ستن، ئیستیغفاریان بۆ بکه‌ن. مه‌سه‌له‌ن
شیخی ئیبن سینا وه‌ شیخی ئیبن عه‌ره‌بی^(۱) وه‌ شیخی ئیبن ته‌یمیه، وه‌

(۱) ناوی ئه‌بو عه‌بدوللا محمه‌د کوپری عه‌لی کوپری محمه‌د کوپری عه‌بدوللا
ئه‌له‌عه‌ره‌بی ته‌لحاته‌می ئه‌لثانییه. به‌ ئیبن عه‌ره‌بی به‌ناوبانگه، به‌لام له‌گه‌ل قازی ئه‌بو به‌کر
ئیبن عه‌ره‌بی مالیکی جیاوازه. له‌ سالی ۵۶۰ی کۆچی له‌ مه‌رسیه‌ی رۆژه‌لاتی
ئه‌نده‌لوس له‌دایک بووه. له‌ سالی ۵۹۸ به‌ره‌و حه‌ج ده‌چت و به‌ باکووری ئه‌فریقا و
میسردا تیده‌په‌رئ. له‌ گه‌شته‌که‌ی به‌رده‌وام ده‌بی و به‌ به‌غدا و موصل و قاهیره و
حه‌له‌ب و قۆنیه و دیمه‌شقدا ده‌روات و له‌ سالی ۶۲۹ تا له‌ سالی ۶۳۸ که‌ وه‌فاتی
کرد، هه‌ر له‌ دیمه‌شق مایه‌وه. زۆربه‌ی کتیه‌کانی له‌ ئه‌نده‌لوس نویسه. نزیکه‌ی ۷۴
کتیبی نووسیوه و په‌نجا و شه‌ش له‌و کتیبانه‌ ره‌گه‌ل کتیبی (الفتوحات المکیه)
خراون. وێرای به‌ره‌می ناو‌براو، هه‌ریه‌ک له‌ کتیه‌کانی (فصوص الحکم، کتاب
التجلیات، کتاب المحججه‌ البیضاء، کتاب العبادیه، رساله‌ الاخلاق، رساله‌ الاتحاد
الکونی، کتاب الخلوئه...هتد) له‌ به‌ره‌مه‌کانی ئه‌ون. بۆ زیاتر زانیاری به‌روانه‌ پێشه‌کی

هاکه‌ذا قسه‌ی به‌دیان ده‌رحق کراوه، زه‌واتی زور گه‌وره‌ن، غایه‌ت مه‌لا بووین، ته‌ماشای کتیبیان که‌ن، نه‌وه‌ی باشه‌ وه‌ریگرن، نه‌وه‌ی باش نییه، نیقتیدارتان هه‌یه، باری ږه‌ددی که‌ن، نیقتیدارتان نییه سکوت که‌ن. به ته‌عن و له‌عن نه‌دای نه‌و نه‌وعه‌ بزورگه‌وارانه‌ با نه‌کړئ. وهاکه‌ذا ده‌رحق خصومیان، وه‌ بلین (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ) فی الحقیقه‌ نه‌و شقاق و عه‌داوه‌ته‌ شتی خراب بوو لای خو‌یان به‌ خیریان نه‌کرد، نه‌مما بۆ خو‌یان و بۆ ئوممه‌ت زور شه‌ر بوو.

۴۴/۶

کوږه‌ شیخ و کوږه‌ مه‌لاکان!

کوږه‌ شیخ و مه‌لایه‌کان چاک ږوویان کردیته‌ سه‌فاهه‌ت هه‌ر مه‌پرسه‌! نه‌لین: به‌عزئ له‌ وه‌قتی عوشره‌ت ته‌ئسوسوف بۆ باوکی نه‌کا، که‌ له‌ززه‌تی له‌ دونیایین نه‌دیت، سه‌به‌ب به‌ دینداری، له‌ شه‌رپاب و مه‌واددی ږوحیه‌ مه‌حروم بوو. نه‌مه‌ش حق الانصاف قه‌باحه‌تی ئوممه‌ت و حکومه‌ته‌، نه‌هلی خویان ناوئ که‌ به‌راستی بۆ خوا بصولحی نه‌مین بی له‌گه‌ل دین و میله‌ت و ده‌وله‌ت.

۴۸/۶

حه‌ججاج و ږه‌ژنیک!

نه‌لین هه‌ججاج سوار نه‌بوو، پتی له‌ ږکینکی نابوو ږه‌ژنی دوعای لیکرد و وتی: نه‌بووبی هه‌روه‌کو "کلا" له‌ قورئانی سه‌ره‌وه‌دا نییه. هه‌ججاج تا پتی دی خسته‌ ناو ږکیف، هه‌موو قورئانی ژووړووی به‌سه‌ر دل‌دا هیتا، وتی: ږه‌ژن راست نه‌کا که‌للای تیا نییه! نه‌مه‌ هه‌ر نه‌ئسه‌، نه‌گه‌رچی نایه‌ته‌ دل، نه‌مما شه‌وو ږوژئ سیسه‌د

هه‌زار خه‌تمی قورن‌ان کوو به وه‌هم و خه‌بال دادئ؟! وه هم ئه‌رېن
بیره‌ژن بزانی که‌للا له نیصفی نه‌ووه‌لی دا نیه، کوو چه‌ججاج نایزانی؟
نه‌خیر نابې، چه‌ججاج زوړ به قورن‌ان خه‌ریک بووه!

۵۶/۶

شه‌فاعه‌ت!

قسه زوړ کراوه له شه‌فاعه‌ت، لای موغه‌زیلیان نییه، ئیلا بؤ نه‌یلی
ده‌ره‌جات، بؤ عه‌طف ی گونا‌ه نییه. لای سونیان زوړ مه‌بذووله. لای
به‌نده‌ی حه‌قیر نه‌وه‌ی به ئیټیکالی شه‌فاعه‌ت گونا‌ه بکا، لئی مه‌حروومه.
شه‌فاعه‌ت بؤ نه‌هلی که‌بائیر وه‌کی صلاح الدین، سولتان مه‌حمودی
سه‌بکته‌گین، وه سولتان مه‌مه‌دی فاتح موقه‌ریر نه‌بې نه‌وانه به‌عزه
گونا‌هی گه‌وره بکه‌ن. وه ئیلا گه‌لې نیشی گران و گه‌وره‌یان موغه‌ته‌ل
نه‌بې، فتوحاتیان بؤ ناکړئ. حه‌قیقه‌ته‌ن شایانه په‌سوولی نه‌کرم بؤ نه‌و
زه‌واتی کیرام بیټه شه‌فیغ. نه‌مما که‌سې سه‌رسه‌ری، بې خیرو بیر فاسق و
فاجر، دز و ږیگر و سه‌ففاک و بې باک، به جه‌میعی مه‌عنای که‌لیمه
موزیرې بؤ مسولمانان، نازانم چو‌ن ږئ نه‌ده‌ن نه‌و تکه‌یه‌یان بؤ بکړئ؟
جه‌نابی ږساله‌ت په‌نا کوو تکا بؤ نه‌وانه نه‌کا؟!

۵۸/۶

قه‌رنی نوور!

نهم قه‌رنه پتی نه‌لین قه‌رنی نوور، لاکین زولوماتی عه‌قائید زی‌ده
شیده‌تی ستان‌دیه، ئیش له فکرو مو‌حاکمه‌دا نه‌ماوه، بوو‌یته قه‌ومییته و
عه‌صه‌بیته.

۵۹/۶

عه‌لی کوڤر بڤ ئه‌گهر ئاره‌زوو بکه‌م که‌سیک عه‌زاب ببینئ!

هه‌مه‌وه‌ند عه‌داوه‌تی تاله‌بانیشان ئه‌کرد، هه‌تتا له‌ ده‌وره‌ی ته‌کیه‌ی
شیخ عه‌لی خالصی گارانیاڤ به‌ تالان برد. ڤوژئ له‌ خه‌مه‌تی بووم ئه‌و
باسه‌ کرا، وتم: خوا بیانگرئ.
فه‌رمووی: توخوا کاک محمد وا مه‌لئ، یاخودا عه‌فویان که‌ی، بۆ
منیاڤ عه‌زاب نه‌ده‌ی. عه‌لی کوڤر بڤ ئه‌گهر ئاره‌زوو بکه‌م بۆ من خوا
یه‌که‌ی له‌ ئه‌فراڤی ئومه‌ته‌ی موحه‌مه‌د (صلی الله علیه وسلم) عه‌زاب
بدا.

٦١/٦

چاره‌ی مسوڵمانان ته‌رکی عه‌داوه‌ته

ئه‌مڤۆ که‌ زه‌مانی نوشوسته، ڤایه‌ته‌ی ئیمان سسته، باوه‌ڤناکه‌م به‌ حه‌ق
دوو که‌س له‌به‌ر ئیمان به‌ ڤاستی یه‌کتریان خو‌ش بوئ، هه‌ر فرقه‌ خو و
شیخ و ئیمامی خو‌ی! ڤوئه‌سای دین علی الدوام سه‌عی له‌ ته‌فه‌رقه
ئه‌که‌ن عه‌ق‌لی مسوڵمانان ئه‌شیوئین، تا بینه‌ موسه‌خه‌ره‌ی وان، ئه‌مما ئه‌وه
زۆر غه‌له‌ته، ئه‌مڤۆ، سه‌بی، ئه‌و دار و ده‌سته‌یه‌ نامئین!
چاره‌ی مسوڵمانان ته‌رکی عه‌داوه‌ته، مه‌حه‌به‌ته‌ی ئیمانی و ئیجتیماعی
که‌لیمه‌یه، گ‌ردبوونه‌وه‌ له‌ژیر ڤایه‌ته‌ی لا اله الا الله محمد رسول الله یه‌!
باقی تر له‌ حه‌قیان بلئین (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ..)

٦١/٦

خوا موقه‌ده‌سه‌ له‌ دانیشتن و قه‌ده‌م له‌سه‌ر کورسی دانان!

ئه‌لئڤ عه‌ره‌به‌ئ به‌دووه‌ چاوی به‌ هاروونه‌ ڤه‌شید که‌وت، له‌سه‌ر
ئوه‌به‌ی خلافت و له‌سه‌ر سه‌ریری مورده‌صه‌ع و موله‌مه‌ع وتی: السلام

عليك يا الله! ټه‌مما ټينسانى هه‌بوو و ټينگه‌يشتوو ټه‌زاتنى بلندى شه‌خص، به‌بلندى جنى نييه! وه‌مت و مهرجان و دوږ و ټه‌لماس بازنى زيږ و زيو، قاتى فورمه‌يى و سورمه‌يى بو زاتنى كه به‌حق ټينسان بى، مايه‌ى زيبا و زينته نييه. ټه‌مما گه‌لى ملووك وه‌كى مندالان ټه‌وه‌ى ټه‌كن، ټه‌وه‌ش بو جه‌لبى نه‌زه‌رى مندالاه!

ږيجالى ټه‌وروپى زور ستايشى عه‌بدولحه‌ميد خانيان ټه‌كرد، زاتنى گه‌وره‌يه، سورمه و نيشان به‌خوږه‌وه ناك، به‌س له ټه‌ييامى ږه‌سميه نيشانه‌ى خانه‌دانى و سه‌لته‌نه‌تى به‌سينگى خوږه‌وه ته‌عليق ټه‌كرد. ټه‌مږو زاتى ملك الملوك ساحبى ناوړه‌نگى ټيمپراتوږى وسيع الملكى كه ږوژ له مولكى وى ناوا نابى، له‌سهر ټه‌و ته‌ختى عالى به‌خته، صه‌يه‌كى له‌گه‌ل داده‌نيشتى، با عهرشى هاكه‌زايى هه‌بى! ټه‌مما خوا موقه‌دده‌سه له دانishtن و قه‌دهم له‌سهر كورسى دانان! گهر وابتى ټه‌ويش جسميكه جه‌سيم و موشه‌ككه‌ل وه‌كى ټيټه، ټه‌و وه‌فته مه‌سه‌له ټه‌گوږى، ناتوانى بلنى جسمى واجب الوجود، نابى!

٦٥/٦

ټه‌وروپايى به‌زيكړى مه‌وله‌ويانيان ټه‌گوت: تياتروى دينى!

مه‌لايان خوږيان ماندى كرده، زيكړى خه‌فى و جه‌لى كاميان باشته؟ حق ټه‌مه‌ته، له به‌عزه حال خه‌فى له به‌عزه حال جه‌لى. دينى ټيسلام هه‌ردوو لاي هه‌يه. ټه‌مما ټيټه گفټوگو له زيكړ ټه‌كه‌ين، قسه له هاى و هووى، نه‌ږه نه‌ږه، لرف و هوږ، و گرمه گرم و زرمه زرږى ده‌رويتش و سؤفيان ناكه‌ين.

وام ټه‌بيست ټه‌وروپايى به‌زيكړى مه‌وله‌ويانيان ټه‌گوت: تياتروى دينى. ټه‌وه موجيى ته‌مه‌سوفه كه له دينى ټيسلامى ده‌زانن، وه‌ك تقوسى سائيرى ميله‌لى تر.

٦٨/٦

له‌به‌ر بی قیمه‌تی کوردانه عوله‌ما کوردی نازان!

جمه‌وری عوله‌ما ماشائه‌للا گه‌له‌کیان کنز اللغاتن، له فارسی،
سریانی، حه‌به‌شی، عیبری، نوبه، به‌ربه‌ری، هندی. ئەمما مع الاسف
کوردیم لی نه‌بیستینه، ئەوه له‌به‌ر بی قیمه‌تی کوردانه!

٧٠/٦

صوره‌تی موخه‌یه‌له!

له زاته‌کم بیست، فه‌رمووی: جه‌معنی دانیشتبووین شه‌خسێ به‌عزه
شتی وه‌ك كۆتر و كه‌رویشکی نیشان نه‌داین، وامان خه‌یال نه‌کرد، كه
ثابت و موخه‌قه‌قن. پیاوی فۆتۆغرافی مه‌جلیسی كێشا، غه‌یری خۆمان چ
صوره‌تی تری تیا نه‌بووا! به‌وه زانیمان موخه‌یه‌له اخذ بالعیونه!

٨٨/٦

كۆیینه پێمان مه‌خه‌له‌تێن!

سالی چهند له‌مه‌وپیش جه‌معنی هاته‌ته‌كه‌یه، هه‌ندێ ئه‌لعابی
هاكه‌زاییان كرد. گه‌وره‌كه‌یان ئه‌یوت: كۆیینه پێمان مه‌خه‌له‌تێن! ئه‌مه
هه‌مووی بۆفه! ئیوه ئاگاتان له‌و عیلمه‌ نیه! كه‌سێ ئاگادار بوو، باق‌ری
ئیمه‌ی ده‌ر نه‌خست!

گه‌لێكم دوعا بۆ كردن مه‌نویان بووم. ئه‌گه‌ر وه‌ك شێخه‌كان فیللوی
بان، عاله‌میان ئیغوا نه‌کرد.

٨٩/٦

توخوا ئه‌مه عه‌یشه؟

چهند سالی له‌مه‌وپیش جه‌رائید ئیعلانی کرد: ئه‌مپۆ پۆژی‌که که ته‌ئریخ نه‌یدیوه، مودده‌ی هه‌شت سعات له‌ لۆنده‌ره پۆژ دیتراوه، نووری داوه‌ته‌ ده‌ر و دیار! توخوا ئه‌مه عه‌یشه؟

۱۱۰/۶

ئینسان و مه‌له‌ك!

حه‌ق‌قه‌ن عیاده‌تی ئینسان قیاس له‌ عیاده‌تی مه‌له‌ك ناکرێ، چله‌ی زستان، به‌فر و باران، په‌شه‌با و زریان، مسولمانێ که‌م ته‌وزاع، پرووت، بی نوینی مونا‌سب، به‌ سه‌د فروفیل نه‌ختی جیتی خۆی گه‌رم کردیه، زۆر نییه، خه‌وی لی که‌وتیه، مه‌لا بانگی سه‌بینی ئه‌دا. له‌ خه‌و به‌خه‌به‌ر دێ (الصلاة خیر من النوم) له‌ جیتی خۆی پائه‌په‌رێ. ده‌ست به‌جیتی ده‌ست نوێژ نه‌شوا، له‌ ئاو به‌ چاودا‌کردن، هه‌موو ده‌مارێ به‌ده‌نی وێك دێ، به‌ له‌رزه‌ ده‌چه‌قی و دوو په‌کاهه‌ت نوێژ ئه‌کا. خوا ئه‌یزانی ئه‌و نوێژه هه‌زار عیاده‌تی مه‌له‌ك ئیتێ.

۱۲۷/۶

خۆزی ئێمه که‌سه‌ی‌کمان هه‌با، عیلمی به‌قه‌ده‌ر عیلمی ئه‌دیسۆن با، با که‌سمان نه‌بی عیلمی وه‌ك عیلمی خواي بی!

بینه‌ باسی قودره‌ت ئه‌گه‌رچی به‌ به‌ده‌ن زۆر قوه‌وه‌تی نییه، ئه‌مما به‌ فیکر و عیلم و ئیختیراع به‌ نه‌وعی مه‌قدیره‌تی به‌شه‌ریان ده‌رخست، که مه‌لا ئیکه‌ت تیای هه‌یران بن. ئی ئینسان هه‌مووی ظاهیره، به‌رمه‌یدانه، خه‌یالی و وه‌همی نییه، گوێی لی که، ئه‌م شه‌و له‌ کۆیه به‌ واسیته‌ی پادیۆ بزانه له‌ لۆنده‌ره چ ئه‌لێن؟

لاکین مع الاسف، له‌ ساحه‌ی ئیختیراع و له‌ عورسه‌ی ئیکتیشافات،

مسولمانه کی تیا نییه. به لکو له حه قیقه تدا یه کئی له میلییونی تیا نییه! نه گهر ماجه رای حه پپی عمومیت بۆ باسکه ن، مه دهۆش نه بی، له صونعی به شهر، له قووه تی به شهر. نه مرۆ توخوا بنۆره هیتله ری نه لمانی چی نه کا؟ به رادیۆ قومانده ی نه دا، عه سکه ری نارد ه قه تعه ی راین، موقابیلی نه و هه موو ده وله تانه ی که ئیمزایان به موعاهه ده نامه وه بووا ده وله تی نه ما قووتی دا، له هه فته ی رابردوو کورپه ی نه رزی هتیا به هژان، ده وله تان دله کوتکه یان پتوه نووسا، نه کشه ری له ترسان، دلپان گه یشته گه روو. تاکوو مه جبوور بوون، نه وی ئاره زووی بوو، له حکومه تی چیکۆسلۆفاکیا بۆیان دا بری، دایانی، ده وله ته گه وره گه وره کان ته صدیقیان کرد. بنۆره مۆسۆلینی ده وله تی حه به شه ی به موده یه که م ئیستیا کرد، نه ئینگلیز نه فره نس نه یان توانی فره زی بکه ن! ناشکوری نه بی له و مه یدانه شدا مسولمانان که سیان نییه، ناوی بئین. هه نده یه که هه روا نه بیان لی په یا ده بی! نه ماما نه بیی هه یج و بووچ.

دیاره زیلله ت ته ئسیری تیکردینه، نه وانیش وه کی به نی ئیسرایلی (لایعد) نه بیان به ده رده خه ن! مع انه ملیونتی له و نه وعه نه بیانه، بۆ قه ومی خۆیان هتیر هیتله ریان تی نابیی! ئایاتی که ریمه ی قورئانی نه مه دحی مه له ک (من حیث هو ملک)، نه ئینسان (من حیث هو انسان) نه کا، مه دحی قورئانی مه دحی عینوانیه، چاکه مه دح نه کا، حیفزی ساحه یی ئوله ییه ت نه کا. حه تتا مه دحی مه ریه مه، بۆ حیفزی رپساله تی ره سوولی خۆیه تی. بۆ ئیباتی ته قه ددوسی مورسه له، جل جلاله. لاکین نه وه ی جه ده لی بی قسه نه کا، له ره وحی حه قیقه ت نافکرئ.

حه ققه ن نه مرۆ ئیشتیغالی مه لایان، به و نه وعه موناژه عه له سه خافه ت مه عدوده، خۆمان له لایه، له مه لائیکه گه وره تر حیساب نه که ین، وه له ژیر چه به لۆکی نه جانب بمیین، عه ینی حه ماقه ته. خۆزی ئیمه که سیکمان هه با، عیلمی به قه ده ر عیلمی نه دیسۆن با، با که سمان نه بی عیلمی وه که عیلمی خوا ی بی، بۆف و بی نه مه را ئیتر با به س بی. دلم سه خله ت بوو.

ئاو!

سبحان الله هه‌رچی ذی حیات بێ ئه‌ساسی ته‌شه‌ککولی وه‌ ده‌وامی
 حه‌ياتی بێ ئاو نابێ! له‌ عه‌ناصري بونیه‌ ئایدرۆجین و ئوکسجین ئاو که
 موهره‌ککه‌به‌ له‌وان، له‌ هه‌موویان پتره‌! حیات له‌ ئاو نه‌شه‌تی کردیه‌،
 نه‌کته‌ری ته‌بیعیون قه‌ولیانه‌! به‌عزێ نازانی له‌ کێ هاتییه‌ بۆ نه‌رزی! له‌لای
 وان نه‌رز به‌ مایقێکی ناری له‌ پۆژ جودا بوویته‌وه‌، له‌ فزا جه‌ولانی
 کردیه‌، تا گه‌یشتیه‌ ئه‌و مه‌رکه‌زی حازری، ته‌به‌ررودی کردیه‌ گه‌وره
 بووه‌. پاش چهند هه‌زار سال حه‌ياتی نه‌باتی تیا په‌یابوو. بعد مرور من
 الدهور والاحقاب، حه‌یوانات، ثم ئینسانی تیا ئیجاد کراوه‌! وه‌ ئه‌لین مانگ
 له‌ نه‌رز جودا بوویته‌وه‌! ئایا عه‌ره‌بی جاهیلیه‌ت ئه‌مه‌ نه‌زانن؟ له‌ کینان
 بیستیه‌؟ دیتیه‌؟

۱۳۱/۶

خۆزگه‌ موعته‌زلییه‌ک زیندووبایه‌ ئه‌م‌رۆ!

خۆزی ئه‌م‌رۆ، یه‌کێ له‌ گه‌وره‌کانی موعته‌زلی زیندی با، بینواپایه‌
 شروری عه‌له‌می که‌ون و فه‌ساد، وه‌ حالێ سه‌یثی مسوولمانان، دینه‌ن و
 دونیایه‌ن. لام وایه‌ ئه‌یوت: *أسوأ و أفسد* واجبه‌. عه‌رزم کردن من له‌و
 قسه‌نه‌ ناکه‌م، نه‌گه‌ر بزانی شه‌ر و خه‌یری راستی و حه‌قیقی چییه‌؟
 ئه‌مانزانی نه‌بعانیان له‌ کوێوه‌یه‌، گه‌لێک ئیعتیباریه‌، لای ئێکی خێره‌، لای
 دیگه‌ری شه‌ره‌. وه‌ یه‌ک شت، ئه‌بێ به‌ خه‌یر و مایه‌ی سه‌عاده‌ت لای
 که‌سی، وه‌ لای ئێکی تر ئه‌یته‌ شه‌ر و مایه‌ی شه‌قاوه‌ت و سه‌یثات.
 هه‌تا عیلم ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر ئه‌خلاقی هه‌سه‌نه‌ داندري زۆر نافع ئه‌بێ،
 ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر ئه‌خلاقی سه‌یئه‌ داندري زۆر موزیهر ئه‌بێ. به‌لێ مه‌به‌ده‌ئێ
 خه‌یر و شه‌ر- من حیث الخلق والایجاد- هه‌ر خوايه‌.

۱۳۵/۶

جیقنه ی ته یاره!

پېش بڼه بر دومان کرانمان ته کتھری ناس، هه تا قسمی له عه مامه داران
ته یانگوت ته یاره چیه؟ فه پرم فه پرم جیقنه کی به رداوه، نه و جا چ
ده بی؟

که هات، هه ولی بڼه بر دومان ی دیت، له چوکی خویان ده دا.

۱۳۶/۶

دهنگی مه لایان به کوڅه کوڅه و دهنگی مو تر یان بڼ گرئ و کوڅه!

هه ندی ئینسان مودده تی حیات به سه ریاندا در یژ بوو، چ که ند و
کو سپه یان نه که و ته بهر، مه غروور بوون نه یادی خوا ده که ن له و جیهه ته،
نه ئی ئالیه یان. حه قیقته تن حال ته مه یه ئیستاش وایه، فاسق و فاجر،
شه پرا بخور و قومار کهر به ته مامی به ده وله مه ندی و خوشی و صیحت و
عافیه ت پرا به بو یژن. ته گهر ناوی خویان له کن بیت ی تو و په ده بن، خوی
چی! جانم ته مه کو نه قسه یه؟! ته مه قسه یه؟! ته وی مه لایه دائیم خه ری کی
خزمه تی دینی خودایه یا زاتی مو ته قی له خوا تر سه، فه قیر و نه خوش و
ده رده دار له هه موو جیهه ت حال نا خوش. فاسقه کان گه مه یان پی
ده که ن، ته تو پیه خه تی بی به لیغ و فه صیح: ئوح ئوم و.. دائیم ته کو کی،
گیزه گیزی له سینگی هه وه دی. دهنگی گر، گاه گاه ته نووسی. گوئ له
مو تر یه کان ږا گره ده نگ ساف و خوش، بڼ گرئ و بڼ کوڅه.

۱۳۷/۶

ته رازووی ته عمل!

ماموستا کو یزه فه رمووی: له نه وائی لی سلو وکم له سلیمانی بووم. هاته
دل م، ئایا نه و ته رازو وهی ته عمالی ږوسول و نه ولایا و عوله مای پی هه ل
ته کتشرئ، ته عمالی ئیمه شی پی وه زن ته کرئ، یا جو دایه؟ هه رچه ند

سوئالم کرد، به جوابی شافی نه‌گه‌ییم. دلم گه‌رم بوو، حالم هاته سه‌ر، که‌وتمه چۆل و سه‌حرا- زاته‌ن له ئیبتیدای نه‌شه‌تی ته‌ریقی گه‌لئ جار حالاتی گه‌لئ عه‌جیبی به‌سه‌ردا ده‌هات- ئاخیری هاته‌وه‌ شار به خدمه‌ت هه‌زهره‌تی کاک نه‌حمه‌د گه‌یشتم، نازانم چۆنی زانی بوو؟
 فه‌رمووی: ئاشه‌وان، زیڕ و شێلم چۆن به‌یه‌ک ته‌رازوو وه‌زن نه‌کرین؟
 نه‌وجا دلم ساکین، حاله‌که‌م به‌سه‌رچوو!

۱۳۸/۶

موریدی چاو قوچای گه‌ردهن که‌چ!

موریده‌کانی سۆفیایان پاده‌وه‌ستن گه‌ردهن که‌چ، دوو ده‌ست له‌سه‌ر ده‌ست، چاو قوچای بێ حیسس و هه‌ره‌که‌. حاشا به‌و نه‌وعه‌ خشوع و خضوع و ئیجلال و ته‌عزیمه‌ له‌ نوێژئ ناوه‌ستن، نه‌و پاره‌ستانه‌ و ته‌مبیل و موراقبه‌ شتیکی ئیرثیه‌ و نه‌و عوکوفه‌ فوق‌ العبادة‌ ته‌فه‌رموئ، نه‌وانه‌ چن؟ به‌چ وه‌جه‌ی نه‌یانپه‌رستن.

۱۴۱/۶

وینه‌ی شیخ علائهدین و عه‌شیره‌تی ئاکو!

چهند سالی پێش نه‌مه‌ڕۆ هه‌زهره‌تی شیخ علائهدین چهند قه‌تعه‌ فۆتوغرافی خۆی ئاردبووه‌ ناو ئاکویان و نه‌ترافیان بۆ خاتری نه‌وانه‌ی به‌ لقای زاتی نه‌قده‌س موشه‌ره‌ف نه‌بووین. بنۆرنه‌ صورته‌ی هومایینی، گه‌لئ که‌س نه‌چوون له‌ موقابه‌له‌ی پاده‌وه‌ستان به‌ که‌مالی ته‌عزیم و ته‌بجیل هه‌تا چهندئ له‌سه‌ر پێیان.

۱۴۱/۶

سه‌ییته‌ی کوردان نه‌زهر به‌ ئه‌قوامی دی ناخویندریته‌وه!

نوقفالان ناگری ده‌که‌نه‌وه، مه‌گه‌ر به‌س خه‌یال بتوانی، *ابن‌الجریر* له
موجاهیدی نه‌قل ده‌کات، ئه‌و ئایه‌ته‌م خوینده‌وه (*قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا
أَهْلَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ*) له‌سه‌ر عه‌بدوللای بنی عومه‌ر. فه‌رمووی یا
موجاهید ئه‌زانی کئی ئیشاره‌ی کرد به‌ سوتاندنی هه‌زه‌تی ئیبراهیم؟
وتم: نا!

وتی: پیاوئ له‌ ئه‌عرابی فارس، یه‌عنی له‌ ئه‌کراد. وه‌که‌ذا *ابن‌عطیه*
جه‌زیی داناوه‌ ئه‌فه‌رموئ: خوا به‌ ئه‌رزیا برده‌ خوار تا قیامه‌ت ږووئه‌چی!
—خوا ئینسانی درۆزن به‌ قوردا بدا— ناوی لاهه‌یون قیل ه‌دیر بووه،
حه‌ققه‌ن ئه‌وه له‌ ناوی کورده‌واری نییه. با وابی مه‌قسه‌دی چیه‌؟ زه‌می
کوردانه، بێ مه‌عنا. ئه‌و هه‌موو سه‌ییاتی له‌ حه‌قی پێغه‌مبه‌ری کرا هه‌تا
دائیر به‌ نامووسی مه‌عصومانه‌ی له‌ ته‌ڤه‌ف کوردان بوو! یا عه‌ره‌بان!
حسیتی سیبگی کئی کوشتی؟! ئه‌و ئه‌طفاله‌ مه‌عصومانه‌ کئی هیلاکی
کردن؟ کورد سه‌ری حسیتیان ب‌ڤی؟ کورد زه‌که‌ریای به‌ منشار شه‌ق
کرد؟ کورد ئیشاره‌ی کرد ب‌و سه‌رڤینی یه‌حیا ب‌و که‌یفی فاحیشه‌یی؟ کئی
ئیمامی هه‌مه‌ی مه‌ئوله‌ کرد و جه‌رگی خوارد؟ سه‌ییته‌ی کوردان نه‌زهر
به‌ ئه‌قوامی دی ناخویندریته‌وه. حق الانصاف تا ئه‌و ته‌ریقه‌تی نه‌قشیان
نه‌هاته‌ ناو له‌ هه‌موو عونصوران خاویتر بوون، ئه‌مما بعد *ذلك* به
ئه‌کته‌ریه‌ت خراب تیک چووین، نه‌ که‌لکی دین ئه‌گرن، نه‌ که‌لکی
دوینا. له‌به‌ر دزی گه‌لێ حیز بوون، ناگری وا عه‌زیم چۆنی به‌اوێته‌ ناوئ
به‌ درۆ و ده‌له‌سه‌ ڤێکی ئه‌خه‌ن به‌ مه‌نجه‌نق ئه‌ویش کورده‌ که‌ کردی.
به‌لێ با وابی له‌سه‌ر ئه‌و شیده‌ته‌ ئه‌لین قومقمۆک فووی لیده‌کرد، ب‌وۆ
ئاوی له‌ کیسه‌ی دا ده‌برد ئاگره‌که‌ی بکوژیته‌وه. نازانم په‌ڤه‌سیلکه‌ و
فنده‌گوله‌ چیان کردیه‌؟! قیل و قالئ تووڤه‌هات.

شیخێ بای گهرم بردبووی، گل و دۆی داندۆکیان له به‌دهنی دا!

که‌پامه‌ت به‌ که‌پامه‌تی زاتی ساجیب که‌پامه‌ت که‌پامه‌ته. هه‌زار
خه‌واریق بنویتی دوايه ده‌ست پان کاته‌وه بۆ پاره، چه‌نه به‌ته‌قینی بۆ ساوار
و داندۆک، ئه‌و که‌پامه‌ته چ قیعه‌تی هه‌یه؟
زاتی له‌ ساداتی کیرام و مه‌شایخی قادری و ئه‌قاریبی خۆمان، بای
گهرم بردبووی، گل و دۆی داندۆکیان له‌ به‌دهنی دا، هاته‌ چابوونه‌وه.
چوومه‌ زیاره‌ت و عیاده‌ی، عه‌رزم کرد: توو ئاگر سه‌ده‌که‌ی، ئه‌مما بای
گهرم ئه‌تبا، دۆی دووکه‌ندووی داندۆکمان تیه‌ه‌لسووی، تا چابوووه‌وه.
خولاسه‌ ئه‌مانه‌ گشتی فرت و فیله، ئیتیباعی سونه‌نی ئیلاهی له
هه‌مووی چاکتره.

۱۴۵/۶

مه‌رتبه‌ی سه‌لاح!

مه‌رتبه‌ی سه‌لاح مه‌رتبه‌یی گه‌وره‌یه، به‌ ده‌ست هه‌موو که‌سی
ناکه‌وێ. گه‌رچی ئیستا ده‌رباره‌ی که‌چه‌ شیخی بلتی له‌ صالحانه، توورپه
ئه‌ی! وه‌ که‌ذا موریدی بوغزت ئه‌کێشن.

۱۴۶/۶

ئاوروپایی که‌ ده‌لێن: دین مانیه، راست ده‌که‌ن!

خۆزی سه‌یید ئه‌مرۆ زیندی با، دیای له‌ به‌غدا ته‌یاره‌ چۆن دێ و
ده‌پوا، گوێی له‌ رادیۆی با به‌ ته‌له‌فۆن موخابه‌ره‌ی کردبا. به‌لێ عه‌رز
کردن، ئیعتقاد مانیه‌ی ته‌ره‌قیه، ئاوروپایی که‌ ده‌لێن: دین مانیه، راست
ده‌که‌ن، به‌و نه‌وعه‌ی رۆنه‌سای دین تییا گه‌یاندین، دیاره‌ مانیه، وه
به‌لکو گه‌لێ دین بۆ سه‌فاله‌ت سه‌وقی ئینسانی ئه‌کا.

۱۵۰/۶

نوققالانی ئی‌مه، به‌س که‌یفیان له‌گه‌ل ئوعجوبه‌ی سیحر و که‌رامه‌ت و موعجیزه دیت!

له ته‌ئریخی عمومی ئەلێ: میعماری له فنیکه / فنیقیه‌کانیان جه‌لب
نه‌کرد، فنیکه‌ئی سیعه‌تی مولوکیان بووبوو، بووبوونه‌ ساحیبی مه‌عادین و
مه‌پمه‌ر و ئەشیای دی. مه‌للاحیش پیشه‌یان بوو، له به‌حرا به‌قووه‌ت بوون،
له‌وانسی ئەو له‌وازمه‌ ده‌رکردیه، ئەمه‌ خۆیه‌تی. دوا‌یی دیسم، ڤۆزی
دووشه‌موو، پێنجی شه‌ووال له‌ موجه‌له‌ی هیلال عه‌ده‌دی خامس، شه‌هری
یولیۆ ۱۹۳۸، باسی له‌ ئوسطولی مه‌لیک سلیمان نه‌کرد، زۆرم پێخۆش
بوو، هه‌تا که‌ هه‌زره‌تی سلیمان ئینشای ئوسطولی کرد، طه‌ریقی
تجاره‌ت له‌ بادیه‌ ڤووی کرده به‌حری ئەحمه‌ر. سه‌فائین ده‌هات و
ده‌چوو، مه‌حصولاتی شام و یه‌مه‌ن و هیندی ئینا و نه‌برد، خه‌زینە
سه‌به‌ئ چۆل بوو، له‌ مکوثی تجاری. بۆیه مه‌لیکه‌ی سه‌به‌ئ مه‌ج‌وور بوو،
هاته‌ زیاره‌تی سلیمان. ئەمما نوققالانی ئی‌مه، به‌س که‌یفیان له‌گه‌ل
ئوعجوبه‌ی سیحر و که‌رامه‌ت و موعجیزه دیت، گویا ئیمانیان به
ڤه‌سوولان به‌قووه‌ت ده‌بی!

۱۵۱/۶

نیزیکه بلیم من له ئەییوب نه‌ساغترم!

نیزیکه بلیم من له ئەییوب نه‌ساغترم حال‌م ناخۆش‌تره به‌ باداری و
مایه‌سیری موته‌لام له‌ ئەوه‌ولی عومره‌وه. فه‌قر نعوذ بالله، قسم الفقر
ظه‌ری، مولک لی غه‌صبکراو، مال به‌ تالان چووبی، که‌سێ موته‌لیعی
حال‌م بێ ته‌عه‌ج‌وب ئەکا، چۆن شتی ئەزانم وه چۆن ئەتوانم بنوسم؟
عه‌لاوه‌ی هه‌مووی ئال چاغی ئەحمه‌د دیونی قائیمقامی کۆیه ۱۹۳۸،
حزنا علی خزن ئەدا!

۱۵۱/۶

ده‌خیل نه‌که‌ی!

ږه‌حمه‌تی خوای لی بښ، ږوژئ یا فمه‌خرم قورثانی ده‌خوئند، زوړ مواضب بوو له‌سهر قورثان خوئندن که‌م که‌مه غه‌له‌تی نه‌کرد. ده‌فعه‌یی نه‌و ښایه‌ته‌ی خوئنده‌وه، به‌و نه‌و‌عه (جَعَلْنَاهَا وَاِبْنَهَا) وتم: ده‌خیل نه‌که‌ی! په‌کڼ عه‌قائیدی نه‌هلی ته‌وحیدی وا پښ تیک چووا! نه‌گهر دوو با! به جارئ دنیا له‌نه‌هلی ته‌وحید ویران ده‌بوو..

جار جار ده‌لیم: خوژی نه‌ویش به‌طه‌ریقې موعتاد بوو‌با تا نه‌و هه‌ذه‌یاتانه نه‌گوترا‌با. به‌عزن نه‌لیم نه‌مه‌نیهانیه، هر نه‌گوترا به‌ت‌رزیکی تر به‌یانی کوفر و ظلالیان نه‌کرد.

۱۵۳/۶

تا نه‌وه‌یان به‌سهره‌ات!

نه‌لین نه‌و وه‌خته که‌سولتان مه‌حموود ده‌وری بوو، عاده‌ت و‌ابوو وه‌که‌ذا سولتان محمه‌د فاتح خه‌ریکی فه‌تحي نه‌سته‌نیو‌ل بوو، نه‌هالی به‌لده و نه‌رکانی حکومت و دین ده‌چوونه لای بوت و هه‌یکه‌ل و تیمسالی عه‌زرای په‌سووع و ده‌پارانه‌وه نه‌جاتیان بده‌ن. مع الاسف نه‌و سه‌فاه‌ته‌هاته ناو نیسلا‌میان نه‌وو‌ه‌لن ږوحي حه‌یاتیان له‌و نه‌و‌عه ښایه‌ته^(۱) نه‌زع کرد، دوا‌یی عه‌قل، دوا‌یی قووه‌ت و ښرا‌ده، تا نه‌وه‌یان به‌سهره‌ات، که‌ده‌بینین.

۱۵۵/۶

(۱) مه‌به‌ستی ښایه‌تی (إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ.. الانبیاء)

گهر بموړاږا ټه‌موت حه‌قی له‌سه‌ر خواش هه‌یه!

ټه‌ی قه‌ومی نه‌جیبی عه‌ره‌ب! ټیوه له هه‌موو که‌س ټه‌قره‌بترن،
خوټان له‌و ږه‌حه‌ته مه‌حرووم مه‌که‌ن، ږه‌ږه‌وی هیدایه‌تی ټه‌و ږه‌حه‌ته
بکه‌ن، ټه‌بنه سه‌رتاجی ټومه‌م. ږیسه‌له‌تی ږه‌حه‌ته بو ټه‌نام، گه‌رچی گه‌لئ
که‌س خوټان مه‌حرووم کرد، له‌و ږه‌حه‌ته! حه‌ققه‌ن ږه‌حه‌ته بو
ږه‌سوولان، عولووی مه‌قامی ټاشکرا فهرموون، له‌ ټالایشی ږه‌هوودی
ته‌نزیهی کردن، ږه‌حه‌ته بو ږیسه‌له‌ت، جلوه و شه‌عشه‌عه و جه‌لال و
هه‌بیه‌تی دا به ږیسه‌له‌ت، ږه‌حه‌ته بو مه‌له‌ک و ده‌ره‌جاتیان. عیصمه‌تیان
مه‌علوم بوو ږه‌حه‌ته بو شه‌یتان، میقداری قووه‌یی (کم) و (کیف) و
وه‌سوه‌سه‌ی ده‌رخست. له‌ گه‌لئ توه‌ماتی نه‌جات دا. ږه‌حه‌ته بو ژنان،
له‌ دږکی ږه‌زاله‌ت و زیلله‌تی هټانه‌ده‌ر، ږی هی‌دایه‌ت و ضلالی بو ټه‌نام
به‌ وازحی کرده‌وه، هه‌ر که‌س حه‌ققی خو‌ی دایه، عه‌زه‌مه‌ت و قودره‌ت
و جاه و جه‌لال و ته‌نه‌ززه و ته‌قه‌ددوس بلندی مه‌قامی ټولو‌هییه‌ت وه
حه‌قیقه‌تی وه‌حدانییه‌تی کبیریائی موکه‌مه‌ل ده‌رخست.

جه‌نابی ږه‌سوولی ټه‌که‌رم حه‌قی له‌سه‌ر عاله‌م هه‌یه، گهر بموړاږا
ټه‌موت حه‌قی له‌سه‌ر خواش هه‌یه. ټیتر نازانم چ بلټیم؟ به‌شه‌ر غه‌دداره -
خصوص ټه‌وروپایی- له‌گه‌ل ټه‌وه‌شدا له‌ عوزه‌مای دین و دونیا که‌س
نایه‌ته ته‌رازووی خاتم الرسل.

۱۵۹/۶

ټه‌شخاصی حکومه‌ت به‌ جارئ حکومه‌تیان سارد و سر کرد!

ته‌فسیری سووره‌تی ټه‌نییا ته‌واوېوو، ټه‌مما زوړ ته‌ئخیر بوو، له
ټه‌واخیری جه‌مادی ټه‌ووه‌ل تا ټه‌واسیتی شه‌ووال چمان نه‌نووسی،
مودده‌یه چنارو‌ک، دوايه له‌به‌ر غم و ناساغی، بڼ ټیداره‌یی و گوزه‌ران،
وه ټه‌شخاصی حکومه‌ت ټه‌حمده‌ دیونی، معاون شه‌معون به‌ جارئ

حکومتیان سارد و سپر کرد. دوو سنی ساله نهحمده به گئی توفیق به گئی موته صهریفی لیوای ههولیره، به جارئ لیوا زیر و زهبر بوو، ئیتر خوا په حم کا. رب احکم بالحق، ئامین ږوژی چوارشه موو نهووه لی کانون ئانی ږومی، ۲۱ی شه ووال ۱۳۵۷ی هجری ۱۹۳۸ی میلادی.

۱۶۰/۶

قسه مه کهن! نهوکه ته یاره چی گوئی لی بی!

ئیمه لهو ساله ی ۱۹۲۲ی زاینی زهله زله و شیده تی بومبه ردومانمان دیت. فی الواقع ئافره تی شیردر مندال به باوه شهوه قه صدی نه کرد منداله که ی فرهداته په نای شاخ، نهوکه ته یاره چی گوئی له گریان بی به دوویان بکه وئ. به لئ نه م جههل و ذوهوله که وته دلی پیوئ زور گه وره له نه شکوه تی خوی ئیشاره ی نه کرد بو په فیکانی خوی، قسه مه کهن! نهوکه ته یاره چی گوئی لی بی! وه گه لئ زنی بهردار بهریان فرپدا. نه مه با وایی.

ئهبو نه واس و مهستی!

نه لئ نه بو نه واس ږوژی ته ماشای سهرخوشی نه کات، له حه ږه کات و نوکات و ئیشارات و هه زه یانی پی نه که نی. ته عه جوب نه کا، نه یلئ نی: تو چون ته عه جوب نه که ی؟ به سهرخوش پی نه که نی! نه لئ: تا حال من سهرخوشم نه دیتیه. نه لئ: کوو؟

نه لئ: که له گه ل یاران باده گوساری نه که م، له پیش هه مووان مهست نه بم، ئاگام له خوم نامیتی، دوا ی هه مووان به ئاگا دیمه و! به لئ نه وانه ی مهستی شهرابی بن، مهست و مهدهوشی عه زابن.

۱۶۳/۶

دکتور ریاض حه‌له‌بی و ئافره‌تی حامیله!

حاجه‌ت نییه مه‌لائیکه‌ت مندالدانی له ده‌رکه‌ی لیک کیشته‌وه تا منداله که بیته‌ده‌ر. به‌شهر ئه‌لشان ئاله‌تی وه‌های په‌یدا کردیه، له وه‌ختی عوسر و شیدده‌ت و ته‌نگانی ده‌توانی مندال و داکی قورتار بکات، مه‌گه‌ر حه‌جمی وه‌له‌د بالکل ناموساعید بیت.

دکتور ریاض حه‌له‌بی وتی: ئوستازی‌کمان هه‌بوو زۆر موشفیق بوو له فه‌ننی ته‌ولید زۆر ماهیر بوو. عاده‌تی بوو پاش ده‌رس له به‌عزئ مه‌سائیل ده‌دوا، هه‌م عیلم هه‌م حیکایه‌ت. پوژئ وتی شه‌خسئ هات به ته‌هلۆکه ده‌عوه‌تی کردم بۆ چاره‌ی ئافره‌تی که‌وتبووه حالئ ناخۆش له وه‌ختی زان. چووم مو‌عایه‌نه‌م کرد! وتم قابل نییه، ئه‌م منداله نایه‌ته‌ده‌ر، چونکه قطری سه‌ری له‌گه‌ل دائیره‌ی مه‌خره‌ج نیسه‌تی نیهایه، زۆر گه‌وره‌تره. ئه‌و که‌للایه به‌و ده‌رکه‌دا به سه‌لامه‌تی مومکینی خرو‌جی نییه. وحسب القانون ئه‌لشان نابئ ده‌ستی لیده‌م، له مودده‌ی مه‌عه‌ود له دوام نه‌هاتن، دلم که‌وته خرت و پرت سه‌به‌بی چیه موراجیه‌یان نه‌کرده‌وه؟ نه‌ختیکی پیچوو زاته‌که هات. حق الق‌دم لیره‌کی بۆ هیتام، وتی ئافره‌ته‌که به سه‌لامه‌تی وه‌زعی حه‌ملی کرد.

ده‌ه‌شه‌ت گرتمی، مسته‌کم له‌نیو‌چاوانی خو‌م دا، وتم: ئه‌گه‌ر وابئ من دکتور نیم.

کابرا پو‌یی، که‌مه‌کی پیچوو به جه‌زع و فه‌زع هاته‌وه: ده‌خیل وه‌ره عیلاجمان بکه.

وتم: تو فهرمووت به سه‌لامه‌تی قورتار بوو، ئیستا ئه‌لئێ چی؟ وتی: وه‌ختی موناقه‌شه نییه.

به‌ناوی ئینسانیه‌ت موافه‌قه‌م کرد و چووم. دکتورئ تر له‌زگی بوو، ژنه‌که فه‌ریادی ده‌چوو بۆ ئاسمان. کابرا چاره‌ی پئ نه‌ده‌کرا، ئاله‌ته‌کانی بئ عه‌مه‌ل و کۆن. تومه‌ز که من ده‌پۆم ئه‌و دکتور دی‌ئن، هه‌م به سه‌لامه‌تی دا‌ک و مندال، هه‌م به قیমে‌تی له ئوجره‌ی من که‌متر عه‌مه‌لیاتی ته‌ولید بکات. تهره‌حومم به ژنه‌که کرد، منداله‌که‌مان به مردی هیتاده‌ر.

شیخی که‌پوو‌برای!

یه‌کێ هه‌بوو پێیان نه‌گوت شیخ مسته‌فای وه‌سمانی که‌پوو برای به‌د نه‌صل، ئینتیسایی ته‌ریقه‌تی نه‌قشی بوو، زۆر موخته‌په‌م خصوص له‌لای موصل. ڕۆژی هاته‌ کۆیی دره‌نگ له‌ مالی جیرانی ئیمه‌ میوان بوو، ئیواره‌ نیسکیان هه‌بوو، شیخ نه‌یفه‌رموو: ده‌بی خوا نه‌ماب، ده‌نا نه‌من کوو نیسکی ده‌خۆم؟ نه‌وانه‌ نه‌یانه‌وئ وا له‌ نه‌مر و ئیتاعه‌یان دا. (خسر الدنیا والاخرة) هه‌ردووکی له‌ کیس نه‌چی. حه‌قیقه‌ته‌ن نه‌و کابرایه‌ش بی حورمه‌ت بوو به‌ کوشتن چوو. گه‌لێ جار نه‌لیم: نه‌وانه‌ی له‌ سه‌ره‌مه‌رگ نیزهاری کوفر نه‌که‌ن، با وجودی له‌ عه‌صری ئیمه‌ هیچی وا نه‌بووه. نه‌ساسه‌ن نه‌بووه، کوفری مه‌کتومیان بووه‌ هه‌تا خۆیان حیسسیان نه‌کردیه‌، به‌لکو ئی وا هه‌یه‌ که‌ سه‌غله‌ت بوو، کفریان نه‌کا خۆی ناگرێ. نه‌گه‌ر ئیمان مه‌حکه‌م بوو، نه‌ به‌ شه‌دائید نه‌ له‌ سه‌ره‌مه‌رگ، وه‌ه‌نی عارض نابێ!

١٧١/٦

صابئییه‌کان!

صابئین ئیددیعا نه‌که‌ن له‌سه‌ر دینی ئیبراهیمین. ئالشان که‌می له‌ به‌غدا و میقداری له‌لای شام هه‌ن، خۆیان به‌ هادی نه‌زانن. تا نه‌م زه‌مانه‌ له‌سه‌ر دینی ته‌ورات ماون، هه‌تا له‌ قه‌رابینی خۆشبووی خودا ڕوونه‌که‌نه‌ مه‌وقیعێ له‌ چیا، که‌ ئیسحاقی تیا درێژکرایه‌ بۆ زه‌بح. مسولمان و جوو و دیانان به‌ کافر نه‌زانن. قه‌ومێ موته‌عه‌صبین، زه‌واج له‌ غه‌یری خۆیان له‌ گه‌ل که‌سی تر ناکه‌ن، ڕوو له‌ که‌مین!

١٧٣/٦

ئه‌وه‌ر و باوه‌ش‌ه‌ی کردۆته نه‌سیبی سه‌گیک!

فی یومنا هذا، هندۆسی مسولمان نه‌کته‌ری مه‌یلیان له‌سه‌ر گاجووته، سه‌گ ئه‌وړۆ مه‌عبوودی ئه‌وروپانه. له‌ به‌غدا بووین ږۆژی ئافره‌تی ئه‌وروپایی سواری سه‌یاره‌یی بووبوو، وه‌ك ئافتاب ئه‌دره‌وشایه‌وه، سه‌گی ناشیرینی له‌ باوه‌شدا‌بوو، سه‌گه‌که دوو ده‌ستی هاویشتبوه سه‌ر شانی، ده‌می له‌ناو ده‌می. شیخ سه‌دره‌ددین گو‌تی: خوا‌یه ئه‌و به‌ر و باوه‌شه‌ ساعه‌تیک‌ی هه‌زار لیره‌ ئه‌ه‌یتی، ئه‌وا کردیتیه‌ نه‌سیبی سه‌گیک‌ی. پشله‌ش وه‌قت‌ی له‌ میصر په‌رستراوه، ئه‌م‌ږۆش به‌عه‌زه‌ زه‌وات‌ی گه‌وره‌ له‌ میصر زۆر مه‌حه‌به‌ته‌ی پشله‌یان هه‌یه!

ئینسان دائمه‌ حازه‌ر بۆ عیاده‌تی غه‌یری خوا، وه‌ نه‌کته‌ریش‌ی به‌ ناوی خوا‌یه، ئه‌مه‌ سه‌یره!

۱۷۵/۶

دوو ملیار به‌ش‌هر سه‌جده‌ بۆ گا‌با، هه‌ر گاجۆته، سه‌ری بې‌ره‌ بیکه‌ به‌ کفته‌ و شفته‌!

به‌ش‌هر هه‌یه‌ سو‌جده‌ بۆ خوا‌نابا، بۆ که‌ر و گا‌ ئه‌با، حه‌ق‌قه‌ن نامووس و شه‌ریعه‌تی فیطری پایه‌مال نه‌کا. بنۆږه‌ ئه‌م زی‌لله‌ته‌ به‌ش‌هر ئیختیاری نه‌کا، به‌رد و دار چی‌یه‌؟ سه‌جده‌ی بیاته‌ به‌را که‌ دار بی‌ به‌ر بوو، بی‌ره‌، بی‌سو‌تینه‌. دیومه‌ زاتی گه‌وره‌ فه‌رمووبووی: ئه‌گه‌ر غه‌یری خوا، چم بپه‌رستبا، ږۆزم نه‌په‌رست!

ئه‌مما ئه‌م‌ږۆ مه‌علومه‌ ږۆز له‌ ږۆژی ئیمه‌ گه‌وره‌تر و مونه‌وو‌یرتر زۆرن، ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ی بزانی‌ا، وای نه‌ده‌فه‌رموو. غه‌یری خوا که‌س شایه‌نی عیاده‌تی به‌ش‌هر نی‌ه‌، به‌شه‌ری به‌راستی به‌ش‌هر بی‌، له‌ غه‌یری خوا له‌ هه‌موو شت گه‌وره‌تره‌. لاکین ئه‌وانه‌ زولم له‌ ئینسانیه‌ت و ئیله‌انه‌ی خۆیان نه‌که‌ن (وَمَنْ يُّهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُّكْرِمٍ) ئه‌وه‌ عه‌جاییه‌. ئه‌وه‌ی له‌به‌ر

ده‌ستی که‌ری ڕاده‌وه‌ستی، سه‌جده‌ بۆ گاجووتی ئه‌با، خۆی به‌ موهان نازانی، ئه‌ننه‌هو نه‌وعه‌ قودسیه‌تی له‌وانه‌ خه‌یال ئه‌کا، نازانم بۆ قودسیه‌تی خۆی حیسیس نا‌کا؟!

سبحان الله به‌شهر وای لێ دێ حیسیسی حوسن و قویح نا‌کا، به‌لکو قه‌بیح که‌ موعتاد بوو، به‌ حوسنی ئه‌زانی. موئمین که‌ ته‌ماشای ئه‌و نه‌وعه‌ به‌شهره‌ بکات، چۆن حوکم ئه‌کا به‌ غه‌یری ئه‌مه‌ بلی: ئه‌مه‌ به‌ ئیداره‌ی خوایه‌، حوکمی ئیلاهییه‌!

ئه‌دی چ بلی؟ زیلله‌ت که‌ بووه‌ ته‌بیعی چاره‌ی نا‌کرێ. نه‌فسی له‌ئیم و ده‌نی و سه‌فیل به‌ عیززه‌تی نه‌فس موته‌ئه‌للیم ئه‌بی ئه‌وه‌ی ته‌بعه‌ن ده‌نی بی، له‌سه‌ر ئاو‌ره‌نگی شاهه‌نشاهی دانیشی هه‌ر موهانه‌، ده‌نییه‌. فه‌ره‌زه‌ن دوو ملیار به‌شهر سه‌جده‌ بۆ گا‌بیا، به‌ خوا‌ی بزانی، هه‌ر گا‌جۆته‌، نابێ به‌ هیچ، وه‌ك گاجووتی دێ، سه‌ری ب‌ره‌، بیکه‌ به‌ کفته‌ و شفته‌، وعلی هذا نفس.

١٧٦/٦

هه‌زار جه‌وه‌ه‌ری وا له‌ کۆیه‌ له‌ کوردستان پۆی!

دێته‌ یادم که‌ پێی شه‌مه‌نده‌فه‌ر ته‌واو بوو له‌ به‌ینی شام و مه‌دینه‌، له‌ ته‌ره‌فی مونته‌سیبی ئه‌و پێیه‌ پادشاهی ئالی عوسمان سولتان عه‌بدولحه‌مید خانی ئانی ئیعلانی کرد چه‌ججاج به‌ قیتار ب‌ه‌رۆن بۆ مه‌دینه‌! خوتبه‌که‌مان خویتند له‌ مه‌یانه‌ ئیقتباسی ئایه‌تی (وَهْدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ) مان خویتده‌وه‌. ئه‌حمه‌د ئه‌فه‌ندی قوتب زاده‌ لێره‌ قازی بوو، پاشی جومعه‌ وتی: ئه‌فه‌ندی ئه‌گه‌ر زاتی شاهانه‌ ئه‌و خوتبه‌ی گوێ لێیا، ئالشان هه‌زار لی‌ره‌ی پێ نه‌دای، لا‌کین لێره‌ زایعه‌!

به‌لێ هه‌زار جه‌وه‌ه‌ری وا له‌ کۆیه‌ له‌ کوردستان پۆی، با بردی! مع‌ الاسف عوله‌مایانی کیرام و په‌یجالی سیاسه‌ت و چه‌ماسه‌ت ناویان ب‌زر بوو!

١٧٨/٦

مه لایه قوتهی مل نیرکه کاردی!

ئه وه هه موو مسولمانانه شه رقی، غه ربی، جنوبی، شمالی له وئ^(۱) گرته بنه وه، ده وله تی وه ک ئینگلیز به مه سره فنی فوق الطاقة عوشری میعشاری ئه وه خه لکه ی بۆ خرنایته وه! ئه وه ئه قوامی موخته لیفه زوبانی یه کتریان بزانی، چونکی زوبانی یه کدی نازانن، لیک دوورن، یه کدی ناسن، ئه حوالی یه ک نا پرسن.

له ته ره فی جه لاله تی ئین سهوود مه سه له ن، چه ند زه واتنی زوبان زان، ئه وه خه لکه یان بلاواند باوه، جه لبی خاطریان کردبان، ته عاروفیان له به یندا بووبا، صاحب الجلاله پوژی عه ره فات بالذات نوتقه کی مناسبی زه مین و زه مانه ی ئیراد کردبا. میکرو فۆن به ده ست، ده نگی شیرانه ی له کین و که ژی عه ره فات ته مه ووج کردبا، وه به واسیته ی ڤادیۆ بۆ ئه قطاری عالم ئیزاعه کرابا. به لی ئه ساساتی ئیسلام زۆر عه جایه، لاکین له بهر خه یالات، یا بلیم له بهر خوڤافات، مع الاسف ئیستیفاده ی لئ نه کرا، به خۆڤایی چوو.

توخا مه لایه قوتهی مل نیرکه کاردی له کینوی عه ره فات خوتبه بخوتی، باسی حوشر و مانگای تیا بئ، مسولمانان چ خیری لئ نه بینن؟ کئ گویی لئیه؟ گویان لئ بی، چی به نه فعی تیا به؟ مه قسه دی عوزما له حه ج ته وحیده، تا ئیستا موقه للیدینی ئه ئیممه وایان نه وانده، که له سه ر ئه دیانی موخته لیفه ن، نازانم ئه مرۆ، چۆنه؟ جه لاله تی ئین سهوود ته ماشای لیاقه ت نه کا، یا مه زه هب؟ ئه وه خیلاف و شقاق و ته عه صوبه یان به ئیلحاد نه ده زانی؟ لا والله به (لا والله) ی یان به ئیلحاد حیساب نه کرد (وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ) (آمنا بالله)

موکهره‌راتی لای من له قه‌ندی شه‌کر به‌له‌زه‌تته‌ره!

بن‌ږنه سه‌یری ته‌بو عه‌لای مه‌عهری، به‌شار عثمان الیصری الموصلی،
 طه حسین المصری به‌ر حه‌یات، له‌گه‌لې گه‌لې چاوداران له‌هم‌وو
 خصوص فائیترن! حه‌ققه‌ن ټینسان له‌خویندنه‌وه‌ی ته‌حریراتی ته‌ها
 حوسینې ماندوو نابې! موکهره‌راتی لای من له‌قه‌ندی شه‌کر به‌له‌زه‌تته‌ره!
 جه‌نابی حه‌ق مینه‌ت ته‌کا به‌به‌صیری و سه‌میعی نه‌ته‌نها به‌چاوو گوئ.
 ته‌وانه‌ی به‌مندالې کور ته‌بن زور عه‌جاین، ته‌لې خوا حاسه‌ی تریان
 ته‌داتې! ته‌ما ته‌وانه‌ی به‌گه‌وره‌یی کور ته‌بن‌خوا حیفزمان بکا- زور
 په‌زاره و کوره‌وار ته‌بن، وه‌که‌ذا ته‌وانه‌ی به‌گه‌وره‌یی کور ته‌بن زور
 سه‌قه‌تن!

۱۹۱/۶

ته‌مړو ټیلقاناتی شه‌یاتینی له‌زیاده‌دایه!

ټیلقاناتی شه‌یاتینی، دواي جه‌نابی ږیساله‌ت په‌نا تا ته‌مړو له‌نیزدیا
 دایه و زور به‌ته‌سیره! ته‌وانه‌ی له‌سه‌ر حه‌ق مودافعه‌ ته‌که‌ن، چ ماددی
 چ مه‌عنه‌وی، که‌م و بې هیزن! سه‌به‌بی چیه؟ سه‌به‌بی په‌کانه ټیغیمادی
 مسولمانانه له‌سه‌ر قوه‌تی نوموری غه‌یبی مه‌عنه‌وی، دووری له‌قوه‌تی
 ماددی. غه‌له‌به‌ی مه‌عنه‌ویات موجیبی وه‌نی عه‌قله‌ عه‌قلی زه‌عیف،
 موسته‌بعیدات و موسته‌حیلاتی بیلا موحاکه‌مه قبول ته‌کات، تا دوورتر
 بې، له‌وقوعی ټیمکان نزیکتر ته‌بی له‌قبول‌خاسه‌ته‌ن که‌له‌ته‌ره‌فی
 زاتې (موثوق به) ته‌هلی که‌رامات ته‌له‌ققی کرې، وه‌موزه‌یه‌ن بې
 به‌ناوی قوه‌تی ټیمان.

ته‌ساسه‌ن نوممه‌ت بې هیزه، به‌سیته، بې موحاکه‌مه‌یه، بې چاره
 موخته‌میده له‌سه‌ر نومنه‌ای دین ږوئه‌سای مه‌زه‌ب و طهریق. ته‌وجا
 شه‌باتینی خو‌مان ته‌وه‌ی ثاره‌زوویان کرد، ده‌یکه‌ن. ته‌به‌او‌ته‌ ده‌ماغی
 عوام، خورافات، موزه‌خره‌فات، مه‌وه‌ومات، موخه‌یه‌لات! ته‌ساتیر و
 حیکایه‌تیا لې ته‌که‌نه مه‌سائل و حه‌قائقی ټیغیادیاتی دینی. دوایه
 ورده ورده ټوک‌زوبه، موته‌ریات، موخزیات، موخته‌له‌قات بو که‌می له
 زه‌وات که‌شف ته‌بی. وه‌کی ته‌لین: زه‌مانه په‌رده‌ی له‌سه‌ر لانه‌دا. لاکین

سه وادی ئه عزم له مه لایان، وه کی عوامی مه ئلوف ئه بن، بهو خوزه عه لاته، وه یا خود لهو حاله ی ئیستیفاده ئه کن. به هه موو قوو ه تی خۆیان مودافعه له سه ر باتل ئه کن، ئه م ما به ره به ره بۆیان ده ر ئه که و ئ سست ئه بن. زه وات ی مو ته قه ییه زه چونکی له ئه ساساتی دین بی خه به رن، ئیلقائاتی ئیلیسی به حه قائیقی دینییه ئیته گن، بالکلیه له دین ده ر ئه چن، ئه بنه دو شمنی دینی خۆیان.

۱۹۳/۶

مه لا خالیدی کونه فلوسی!

مه لا خالیدی کونه فلوسی ریساله یه جوانی داناوه، حه ققه ن جیی ته عه ججوبه. له کۆره دیه وه کی کونه فلووسه ^(۱)، مه لایه هه لکه و ئ لهو نه و عه مه سائیله هه ممه ته ئلیف بکا.

۱۹۵/۶

کلکه ته شی!

هیندی و مه ندیان چاکه غاندى به کلکه ته شی موقاییلی ته ییارات و موده ره عات و ده بابات و ئوستولات و موصه فقه حاتی به ریتانیا راده وه ستی، ناشکوری نه بی ئه وانی ئیمه ئه وه نده کلکه شیان نییه.

۲۰۰/۶

بۆچی دۆم و قه ره ج ئاواره ی جیهان!

له ته ئریخی عمو می ده لی: بۆچی دۆم و قه ره ج ئه وانه ی به تور کی پێیان ده لێن چونکانه بۆچی ئاواره یی جیهان، بۆ مه وتین، په را گهنده ن؟ حه ققه ته ن له هه موو دنیا هه ن، طیرازی مه عیشه تیان یه که، چ له ئاسیا، چ له ئه وروپا.

(۱) کونه فلووسه، زیدی نووسه ری ئه م کتیه به.

الجواب: یه‌کښ له‌ ټه‌وائیلی ټه‌و صینغه، نه‌ی لښ ټه‌دا، خوداش هات‌بوه
عه‌ردی، وه‌ زوړ چه‌زی له‌ ده‌نگی بل‌وړ و شمشادی ټه‌وانه‌ هه‌یه. خوا
گوږی لښ بوو، که‌وته‌ ږه‌قس و سه‌ما، که‌ هات‌وه‌ سه‌رخ‌و، زانی شتیکی
نالایقی کرد، دوعای لیک‌کردن ټاواره‌ و په‌پراگنده‌ و بښ مه‌وقیع بن.
وهاکه‌ذا چه‌تا لای شوعه‌رای قه‌دیمی یونان و کوه‌نه‌ی میصر ټه‌ساطیر و
ده‌ساتیری قوده‌ما ږه‌ له‌و جوړه‌ خورافاته. ست ټوزریسی کوشت میصر
که‌وته‌ مات‌م، ژنی که‌ هیراسه‌ ټه‌عزای خر‌کرده‌وه‌ و شار‌دیه‌وه‌،
زیندووب‌ووه‌ میصر سه‌راسه‌ر که‌وته‌ ږه‌قس و سه‌ما و شادی و موزیقه‌ و
چه‌غلی، له‌ ټوله‌ی ست کوژراو. وهاکه‌ذا ټه‌مانه‌ هه‌ر نه‌ئسه‌، مه‌سیحی بو
خوا، وا مه‌سخ ټه‌که‌نه‌وه‌، خوای ټه‌بهاوټه‌ ناو زگی که‌چه‌تیوی جووی
ټه‌بیته‌ مه‌سیح، پاش ټیهانیه‌ زوړ صه‌لب ټه‌کړی.

۲۰۶/۶

سه‌عی بو عیلم له‌ چه‌جی ته‌تووع خیرتره‌!

حسب الوقت بزائن چ خیره، ټه‌ټه‌ری باشه‌، بو دین بو وه‌تن، بو
میله‌ت ټه‌وه‌ی بکه‌ن! که‌لښ جار ټه‌لیم ټه‌مما مع‌ الاسف ناچیته‌ گوږیان.
ټه‌مړو بو دیاری ټیمه‌ که‌سڼ سه‌عی بکا بو ټیدامه‌ی عیلم، ټه‌ټه‌ری دابښ
به‌ نه‌فع، له‌ چه‌جی ته‌تووع خیرتره‌! معاذ الله‌ که‌ عیلم نه‌ما دینیش
نامیښی، چه‌ج چوڼ ټه‌کړی؟

۲۰۷/۶

جیهاد‌کردن و غاردان بو سه‌ر مه‌رقه‌دی فلان وه‌لی!

نه‌فسیش عه‌دووی گه‌وره‌یه، به‌و شه‌رته‌ وه‌کی ټه‌وانه‌ی مه‌شغولی
زیکر و ټه‌وراد و خه‌تمه‌ ټه‌بن، نه‌یکه‌نه‌ سه‌دد و عائق بو جیهادی عه‌دوو
ټه‌وانه‌ی ټه‌ولیان، لدی الأعداء، اقرب الناسن، به‌ینی من و ټه‌وان ساحی
چه‌ږه‌! له‌ گرمه‌ی هاوانی ټوپی، وه‌ ته‌قه‌ی ته‌قینه‌وه‌ی دانه‌ی، ټه‌توقن
هه‌لدین. ټه‌وانه‌ی ټه‌لښ ټه‌جه‌ل یه‌که‌، مه‌گه‌ر موماره‌سه‌ی چه‌ږیان
نه‌بووین، ده‌نا له‌ هه‌نگامی قیتال و چه‌ق و چوو، ټاگای له‌ ټیراده‌ی خوا

نامینێ، ئه‌وی ئێرا ده‌ بکا ئه‌بێ، ئه‌وه‌ی ئێرا ده‌ نه‌کا نابێ! ئه‌جه‌ل یه‌که‌ نایته‌ دوو! غیره‌ت و سه‌بر و ئه‌بات و مه‌یدانداری به‌ خوێندنی ڕیسه‌له‌ی نه‌سه‌فی په‌یدا نابێ!

ئه‌مڕۆ ئێمه‌ ئه‌گه‌ر جیهادی مع‌ الکفارمان ڕۆیی و له‌کیس چوو، ئه‌مما موجه‌ده‌ی جه‌هل و شقاق ئه‌توانین! جیهاد بۆ ڕه‌فعی موخاله‌فاتی مه‌زه‌به‌یی، ته‌ریقه‌تی، قه‌ومی حه‌تتا عه‌شیره‌تی، حه‌تتا گه‌ره‌کن، ئه‌هه‌ممی موهمماته‌! (حق جهاده) به‌. لا‌کین له‌به‌ر موخاله‌فه‌ و مو‌عاداتی خۆبه‌خۆیی ئاگامان له‌ دوشمنی دین و دونیامان نه‌ماوه‌. له‌و وه‌قه‌تی ئه‌و قووه‌ت و موکته‌هی ئه‌مڕۆ ئه‌عدای قه‌دیمی ئیسلام هه‌یه‌تی، مسو‌لمانان له‌ عداوه‌تی یه‌ک قصور نا‌که‌ن. خاسه‌ته‌ن ڕوئه‌سای ئه‌حزاب! حه‌تتا مع‌ الاسف له‌م ڕۆژانه‌ وه‌قه‌ی زۆر ناساز و نالایق له‌به‌ینی قووه‌تی حکومه‌تی میصر و ته‌له‌به‌ی جامع‌ الازهر بووه‌، مسو‌لینی ته‌را‌بلوسی غه‌رب به‌ قه‌تعی ئیله‌حاق به‌ ڕۆما ئه‌کا. ڕافضی علی‌ الدوام خه‌ریکی قه‌رایین، چه‌ند ڕۆژیکی تر ماته‌می حوسێن به‌رپا ئه‌که‌ن، له‌به‌ینی چه‌ند ڕۆژیکی حه‌فته‌یی عه‌زایی بۆ ئیمامی حوسێن...

خودا ئه‌م‌ری به‌ ئێمه‌ کردیه‌ به‌ جیهاد، ئێمه‌ چی ئه‌که‌ین، وه‌ چمان کرد؟ ئیعتیما‌د له‌سه‌ر که‌رامات! به‌ هیممه‌تی فلان دینمان بۆ ته‌خت ئه‌بێ؟! به‌ ته‌مای مه‌هدی، به‌ ته‌مای مه‌سیح له‌ ئاسمان یێته‌ خواری! ده‌ک خوا ڕاست و دروستی نه‌یه‌نێ! دوعا، دوعا، به‌لێ دوعا! غارده‌ن بۆ سه‌ر مه‌رقه‌دی فلان وه‌لی، خوا به‌ نه‌سه‌رته‌مان بده‌ی، ته‌و‌فیقمان بده‌ی! ده‌ی وه‌لی خوا هه‌سته‌ ده‌فعی دوشمن بکه‌! خواش ئه‌فه‌رموێ (أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ قُوَّةٍ) سب‌حان‌ الله‌ ته‌صه‌روف له‌ استطاعه‌ و قووه‌تیش ئه‌که‌ن! ئینسان ئه‌وه‌نده‌ی خۆی ته‌ضه‌ییوق و گرانبار ئه‌کا، خوا ئه‌وه‌نده‌ی ته‌کلیف لێ نا‌کا! دینی سه‌هل و خۆش و موجبی حه‌یات و خیفه‌تی حه‌ره‌که‌ و نه‌شاط و شه‌طاره‌تی عه‌مه‌له‌.

نیزیکه بیټه کوفرستان!

نیلاهی نیمدادی مسولمانان دهی، به عمومی به‌شهر له‌ژیر نه‌سارته
قورتار بن! تو مه‌ولای! له‌و جه‌هاله‌تی تیی‌دان به‌نووری عیلم ده‌ریان
خه‌ی! له‌تفره‌قه بۆ ئیتیفاق بین، سه‌عی که‌ن بۆ ئیسلامی شتونی دنیا
تا ئیسلامی شتونی قیامه‌تیاں بین! سه‌یدی وه‌مه‌ولای عوله‌مای حه‌قیقی
له‌ناو به‌ناو مسولمانان، زور بی‌قیمه‌ت بوون، وه‌خته (العیاذ بالله) عیلمی
دینی له‌و ولاته‌ بیرته‌وه.

نعوذ بك ربی نیزیکه بیټه کوفرستان. مه‌ولای چاره! دنیا بی‌عیلم و
دین نه‌مړو ده‌وام نا‌کا، مه‌لای فه‌قیری بی‌ده‌سه‌لات چی پی‌ناکړی!
ومن بعد به‌و زیله‌ته به‌و په‌زاله‌ته به‌و فه‌قر و فاقه‌یه که‌س خوی
هه‌لناکوته‌ی بۆ مه‌لایه‌تی، ښتر خوت نا‌گاداری! أنت مولانا فانصرنا علی
الفاسقین والجاهلین والضالین! آمین!

۲۱۰/۶

نیکاحی موعه!

شیعه مودده‌تیکه ئه‌لین: نیکاحی موعه له‌یاسانی عه‌ره‌باندې بووه!
نه‌ووه‌له‌ن جه‌نابی په‌ساله‌ت حه‌رامی کردیه، ثم ئیباحه‌ی کردیته‌وه، ثم
حه‌رامی کردیه.

جه‌نابی ښین عه‌بیاس نا‌گای له‌"ثم"ه‌ی دوايه نه‌بووه، له‌سه‌ر ئیباحه
ماوه، نه‌مما من نه‌و قسم نا‌چیتته‌ دلې، چونکه نه‌سحابه‌ی محمه‌د (صلی
الله علیه وسلم) که‌چوون بۆ حه‌رب وه‌کی ئه‌لین: زور به‌تقوا و
عیباده‌ت و موخافه‌زه‌ی حقوق و ناموس بوون، شه‌و به‌عیباده‌ت و پوژ
به‌غزا خه‌ریک بوون. دياره وه‌کی له‌شکری ښیران و ږوما و جومله‌ی
عه‌ره‌ب نه‌بوون که‌ولایه‌ی فه‌تح که‌ن، هینه‌زه‌قه‌یان بگاتې، خه‌ریکی
هه‌لاو تیکه بن. تا‌کو جه‌نابی په‌ساله‌ت په‌نا، له‌ترسی زینا موعه‌یان بۆ
حه‌لال کات، دوايه لښان حه‌رام کات.

له توحفه‌ی اثنا عشریه نه‌قل ئە‌کە، له ئە‌ئیممە‌ی شی‌عان ئە‌حادیثی عە‌جیب و غە‌ریب دائیر بە‌فە‌زل و حە‌سە‌نات و خە‌یراتی مۆ‌تە، ئە‌وه‌نده خێ‌ره، ئە‌وه‌نده بە‌ئە‌مە‌ریه‌ی بۆ‌قیامە‌ت، ئە‌بە‌گە‌وره‌ گە‌وره‌کانیان له‌ مۆ‌جته‌هید و پو‌ئە‌سا جگەر‌گۆ‌شە‌ی خۆ‌یان، ک‌چە‌ نازدارە‌کانیان ب‌ئێ‌رنه‌ مه‌عمە‌ل، تا نائیلی ئە‌و ئە‌جره‌ عە‌زیمه‌ بن.

له‌ ده‌وری عوسمانی له‌ عێ‌راق پە‌زی‌ل بوون، نه‌یان‌توانی بە‌ سه‌ربه‌ستی زوبان‌درێ‌زی ب‌که‌ن، ئە‌مما ئێ‌ستا ته‌ئلی‌فات ئی‌علان ئە‌که‌ن، دائیر بە‌ مۆ‌تە، ئین‌کاری ته‌حریمی ئە‌که‌ن، ئە‌حادیث و پو‌ایات مه‌پرسه‌. زاتە‌ن پە‌کیان له‌ سه‌ر پو‌ایە‌ت ناکه‌وێ‌. ئە‌مما ئە‌م‌رۆ‌ پو‌ایە‌ت زۆ‌ر پە‌واجی نی‌ه، ئە‌گەر له‌ ته‌په‌ف ئە‌وروپایان دائیر بە‌ حوسنی مۆ‌تە مه‌قاله‌کیان ئی‌ستحسانه‌کیان ته‌ح‌صیل کرد‌با، له‌ به‌ینی سائیری مسو‌لمانان موره‌وه‌ج ئە‌بوو. چون‌که ئە‌م‌رۆ‌ ئە‌وروپا ئیمامه‌ (مقتدی به‌) یه‌ ئە‌وی ئە‌وان لایان باش بی، باشه‌. نابینی ئە‌وان ته‌قدیری عمو‌مخانه‌ ئە‌که‌ن، لای مسو‌لمانان چە‌ند موره‌وو‌یج و موه‌جیه‌ بووه‌.

٢١٤/٦

چاو ب‌که‌وه‌ تێ ب‌گه‌ پێ ب‌گه‌، قو‌ر له‌ کێ، سه‌مه‌ع و به‌ه‌سه‌ر
له‌ کێ؟!

روح و قیوای مودری‌که و قووه‌ی عاقیله و موده‌بیره و موفه‌ک‌کیه‌، ته‌ماشاکه‌ هە‌ندی هایدرو‌جین ئۆ‌کس‌جین و پۆ‌تاس و کل‌س و ئە‌مانه و غە‌یر خ‌ری‌بو‌ینه‌وه، ئە‌و ته‌ته‌وو‌پانه‌ی به‌سه‌ردا هات، بو‌ونه‌ سه‌عدی زه‌غلول بووه‌ مسته‌فا که‌مال ئە‌تاتۆ‌رک، بووه‌ شاه‌ی ئێ‌ران پە‌زا شا، بووه‌ فه‌یسه‌ل مه‌لیکی عێ‌راق، بووه‌ ئە‌دی‌سۆ‌ن خاوه‌نی که‌هره‌با، بووه‌ مۆ‌سۆ‌لینی زه‌عیمی ئێ‌تالی، بووه‌ زه‌عیمی ئە‌لمان هیتلەر. ئە‌و عه‌قله‌ ئە‌و شه‌جاعه‌ته‌، ئە‌و سه‌تو‌ه‌ته‌، ئە‌و ئی‌قدامه‌، ئە‌و سه‌هر و ئە‌باته‌، ئە‌و عە‌زم و جه‌زم و جه‌زمه‌ ئە‌و فه‌طانه‌ته‌ ئە‌و روح القدسه‌، ئە‌و ئی‌ستیلایه‌ ئە‌و ته‌دی‌ره‌، ئە‌و سیاسه‌ته‌، ئە‌و سه‌عیه‌ به‌لیغه‌ ئە‌و موقابله‌ له‌ گە‌ل ئە‌عدا، حە‌ققە‌ن

موحه‌ییرولعقوله! نه‌و نه‌حوال و نه‌وصافه له‌کێ؟! ئۆکسجین و نه‌و نه‌ده‌واته له‌کێ!؟

به‌لێ! به‌لێ! خه‌لقى تره! خه‌لقى تره! ته‌فاوت زۆره، عاله‌مێ دیه، غه‌یره ماددیه! چاو بکه‌وه تی بگه‌ پێ بگه، قور له‌ کێ، سه‌مع و به‌صر له‌ کێ؟! ئینسان! ئینسان حه‌ققه‌ن! ئینسانی عه‌جیه! له‌ ئایاتی موته‌شاییهاته ته‌ئویلی موشکیله. ددان هاتن و مووی بن هه‌نگر و عانه‌ لیتره ناخوێندریته‌وه!

که‌له‌بابه‌کم هه‌یه به‌ شه‌وکه‌ت و به‌غیره‌ت به‌ شو‌جاعت، سه‌به‌تان زوو نه‌چێته سه‌ربان بالان لێک نه‌دا نه‌روا بۆ مالان! عه‌لاوه‌ی مریشکانی خۆی له‌ دوا‌ی ئیتر نه‌گه‌ڕێ نه‌عه‌ره‌ته‌ لێ نه‌دا نه‌قوینێ. ته‌ماشای نه‌که‌م موته‌عه‌جیه‌نه نه‌لیم: نه‌ی که‌له‌شیر پار نه‌و وه‌قته نه‌بووبوویه هێلکه، نه‌لئانیش چی؟! نه‌و صونه‌ که‌ی نه‌یکا ته‌بیعه‌ت؟ حاشا بێ ئیدراک چۆن نه‌و به‌دایعه و ده‌قایقه‌ی پێ نه‌کری؟ طوعا و طبعاً و کره‌ا ئینسانی مونصیفی عاقل نه‌لێ: نه‌مه‌ صونعی زاتی نه‌قده‌سی خوداوه‌ندی نه‌نامه، عه‌لیم و حه‌کیم و قه‌دیر و قه‌وی!

٢١٦/٦

ئه‌وه‌ی خۆی بناسن، خۆای ئه‌ناسن!

حە‌ققه‌ن نه‌وه‌ی خۆی بناسی، خۆای ئه‌ناسی، ناپلۆن نه‌توانی ئینکاری ئه‌دیان بکات، ناتوانی ئینکاری واضعی نجوم و موسه‌خخه‌ری نه‌نام بکات.

به‌ مونا‌سه‌به‌ عه‌رزێ زاته‌کم کرد: ڕیجالی مولک و سیاسه‌ت- بالمجبوریه- ته‌فزیلی ئه‌بویه‌کر و عومه‌ر-رضی الله عنهم- به‌سه‌ر عه‌لی دا نه‌دن، نه‌ما مومکینه‌ ڕه‌جولی نه‌حوو و صه‌رف و ته‌سه‌ووف، لای عه‌لی له‌وان گه‌وره‌تر بێ. نه‌ی مسو‌لمانینه، وه‌رن خۆتان بناسن، بینه‌ پیاو، وابکه‌ن که‌ فه‌خر به‌خۆتان بکه‌ن، فه‌خر به‌ ئهم و نه‌و چییه؟ خۆی به‌

قورډا ده چټه خوار، نه لې: شیخم به هه وای دا ده فرې، به سهر ټاوې دا ده پروا!

تا واین، به قورډا ده چنه خوار، حه یفه، مخاښه. ته ماشای قورټان بکه نانوړپته شیخ و شه خص، نه نوړپته نه و صاف و که مالات، خصوصی نه بوبه کر و علی له قورټاندا نیه، نه سبب هیچ، نه صلی فیتړه ته که، گاوانی له گڼل نه فلاتوون له قوای عامیله و مودریکه شهریکه، نه و ټایه ته بخوړته وه (قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ) بلې (آمنت بالله وبکتابه وأعرضت عن اللغو).

۲۱۷/۶

ناشکوری نه بې ړیجالی نابیغی و عه بقهری له ناو مسولمانان زور که من!

ږه حمه تی خوا له سهد زه غلول و مه لیک فه یسهل بی، نه گهر زه عیمې چوو بی جی نه بوو، نوممه نامری، وه ټیلا مه حووه. ناشکوری نه بې، ړیجالی نابیغی و عه بقهری له رسولمانان زور که من، نه وی چوو نه غلب بی جیتشین نه مینې. مه لیک غازی ټیمه هرچند که بابی مرد، منډال بوو، لله الحمد نه مړو زور باشه، به عه بقهری حیسابه. دوعای ده وای نه که م، نه گهرچی چاکه شی بوم نه بووه.

۲۱۸/۶

پاش سالی گرانی!

واقعهن ټیمه دیمان پاش سالی گرانی (۱۳۳۶)، نه وانه ی به حاله حال قورتار بوون، خوا حال و باله کی پی که رم کردن، گه لې خراپتر بوون. له انهماکی فی اللذائد به ده عیه و نه نانیه ته به کولانان دا ده پرون،

گوايه له عومري خويان، بۇ پارچه نانې، له بهر دوکان ږانه‌وه‌ستاین،
نه‌نوزاينه‌وه! ۲۳۵/۶

نوده‌بايان نارەزوي حەرفی لاتینی ئەگەن!

لام وایه له مه‌قاله‌ی تریشم وتیه: بۇ قەوم له‌وه زیتر نابې، ته‌سه‌وور
ناکړئ، په‌سوولیان له‌خو، شهرع و قانونیان له‌خو، قەلەم و کیتابه‌تیا
له‌خو، یه‌عنی ساحیبی خه‌ططی خاصن. سبحان الله ئەم‌پروش عه‌ره‌ب
ته‌قدیری ئەو شه‌ره‌فه‌ناکه‌ن، له‌جیاتی ته‌نزیمی قانونی شه‌ریعت، قانونی
دوه‌لسی ئەجنه‌بی وه‌رئه‌گرن، دواي هه‌وای مه‌سیحی ئەکه‌ون، هه‌تتا
نوده‌بايان نارەزوي حەرفی لاتینی ئەگەن وه‌ فکری لادینیان هه‌یه.
به‌لێ به‌دبه‌ختیه، ئاوروپا دوورن له‌ موته‌قه‌دیمن، یا له‌ پێشیان، چونکی
بۆی ئەچن.

۲۴۰/۶

بۆچی چوار شاهید بۇ زینا داندراوه؟!

قیمه‌تی ئەو ئایه‌ته^(۱) ئەم‌پرو ئەزانرئ! بئې موبالاتی دونیای سه‌راسه‌ر
کرده کارخانه‌چی! له‌ مه‌داینی به‌ هه‌زاره‌ت، زه‌واجی مه‌شروع که‌م
بووه! نه‌ نیر نه‌ مئ، خویان ناهاوێته شه‌پی بار و ته‌کالیفی ژن و
مێردایه‌تی، موقه‌یه‌د نابن به‌ حقوقي یه‌ك، زه‌واج به‌ مونافی حوریه‌ت
ئەزانن! هه‌تتا به‌عه‌زه‌ دوه‌ل ئەترسئ، نفوسی له‌ ته‌ناقوض دایه. هه‌ققه‌ن
موئمین ئەبئ به‌غیره‌ت و به‌ شه‌ره‌ف یئت، به‌ گوێره‌ی ته‌عدیلاتی شهرع،
موقه‌زای ته‌بعی یېتته‌جئ! حوریه‌تی هه‌سەن، بئې زه‌ره‌ر و بئې وه‌ق‌حه‌ و
سوئی ئەده‌ب و ئەخلاق و مو‌عاشه‌ره، حەقی موئمینه‌! ئەوی تایبعی هه‌وا
ئەبئ، خوی به‌ موته‌لق ئەزانئ، نا! نا! ئەسیره‌! ئەسیرئ حال ناخو‌ش!
مواردی وایه هه‌وای خوی نه‌شکێتئ له‌ مه‌صالیح و مه‌عالید! حه‌ربی شیخ

(۱) مه‌به‌ستی ئایه‌تی (الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا...)

قادرې تاله‌بانی ږه‌حمه‌تی لږ بڼ له غه‌زه‌له‌کی تورکی خوی نه‌فه‌رموئ:

هوا و حرصی نفسه، اکله، شریه، فاکذا قلن

اوتان بنجه ایش تله دیمه حریم واردر

نه‌مړو مع الاسف مه‌یلی نه‌جنه‌بیات له‌ناو شو‌بیانی ئیسلام زور بووه،
وه موئینه‌ش وای لږ دئ! به‌لام نه‌جنه‌بییه‌کان مه‌یلیان ناکه‌ن. ناشکوری
نه‌بڼ. که‌چی ږه‌سووله‌کانی عه‌صر، خصوص ږه‌سوولی سه‌لام، چیان
نه‌کرد! حروب و شه‌قاوه‌ت و سه‌فاهه و ده‌نائه‌ت و ږه‌زالت. خولاسه
به‌دی به‌جه‌میعی مه‌عنا، له‌سایه‌ی بابی و قادیانی له‌زیادی و توغیاندايه!
سه‌ماحه‌تی مه‌سیحی قیوداتی شکاند، شه‌ږه‌فی به‌شهری پامال کرد،
غیره‌ت و نامووس مه‌حوو! نازانم سه‌ییدی ئالووسی بۆچی هر نه‌نۆږپته
کو‌توبی قه‌دیمه؟ ته‌ماشای صه‌فه‌حاتی نه‌ییامی نه‌کردیه؟ له‌و زه‌مانیش
سه‌فاهه‌ت له‌ظهوردا بووه! که‌رچی ئیستا شه‌عشه‌عه‌ی نه‌ندازه‌ی ئافاقه!
پیغه‌مبه‌ری نه‌وه کتاب و حوکمی بڼ، ته‌صه‌وور نه‌کرئ به‌شه‌خصی
عه‌رزی بکا، ژنی ده‌ستی که‌س ده‌رناکا. یه‌عنی نه‌وه‌ی ئیراده‌ی فجور
بکا له‌گه‌لی، مه‌نعی ناکا، بفه‌رموئ: لای خۆت ئیمساکی که، ته‌لاق‌ی
مه‌ده! وه ته‌وجیهی نه‌که‌ن، مه‌بادا خوی له‌گه‌لی تووشی زینا بڼ! توخوا
نه‌مه‌ قسه‌یه؟!

ده‌سه‌لاتم هه‌با نه‌مووت عاممه له‌موئینه و کافره، نه‌وانیش گه‌لښکیان
به‌نامووسن! خاسه‌ته‌ن نه‌وانه‌ی له‌قه‌لادان، قه‌لای دین، قه‌لای شه‌ږه‌ف،
قه‌لای خانه‌دانی و نه‌صلی و نه‌یلی، قه‌لای مه‌حفوزی و مه‌عصومی! الله
اکبر له‌جه‌ساره‌تی به‌شهر. فی الحقیقه سه‌ریعه‌ن بۆ سوئی زه‌ن، بۆ ئیفتیرا،
قسه‌ی ناشیرین باوین، بۆ صه‌وبی نه‌مانه‌ی که له‌هه‌موو جیهه‌ت به‌سه‌د
هه‌زار ده‌ره‌جه له‌وان فائقه‌ت! له‌به‌ر نه‌و جه‌ساره‌ت و سوئی نه‌ده‌ب و
زه‌ن و خه‌لاعه‌ته‌نیه، جه‌نابی حق بۆ ئیثباتی زینا، ئیعتیار به‌که‌متر له
چوار شاهد ناکا!

بوختان!

ثیفك ته‌سلن به مه‌عنا قه‌لبه. حه‌قیقه‌ته‌ن وایه، ته‌وه‌ی ثیفكی ته‌كا، مه‌قلوبه‌ خۆی وایه، له‌ جیهه‌ت لای ته‌دا، وه‌ری ته‌گپړئ، ته‌وه‌ فه‌وقی ږه‌می مو‌حصه‌ناته، فه‌وقی هه‌موو قه‌بايح و وه‌قایحه، درؤ و ثیفته‌ږایه. ئیلاهی وه‌ سه‌ییدی چ بلئیم؟ وه‌ چ بنووسم؟ قه‌لم موافقه‌ ناکا، ده‌ستم نا‌ږوا، دل‌م ته‌نگ ته‌بی، سینم ویک دئ، فکرم تیک ته‌چی، ته‌زووم به‌ به‌ده‌نی دادئ، مووچړک له‌سهر مووچړک، وه‌ك بروسکه به‌ ته‌عزام دادئ و ته‌ږوا. که خه‌يال له‌ مه‌خزوونی و مه‌غمومی و موکه‌دده‌ری و دل‌سه‌ختی، هه‌زه‌رتی ږه‌سوولی مو‌جته‌با ته‌که‌م، مه‌ده‌و‌ش ته‌بم، له‌خو ته‌چم، که ته‌نؤږمه صد‌دیقی ته‌که‌بر و هه‌ږه‌می مو‌خته‌ره‌می، له‌ چ ماته‌می دان، دنایم له‌ نه‌زه‌ر تاریک ته‌بی، به‌ قه‌ده‌ر نووکی ده‌رزی ږووناکی له‌ دل‌م دا نام‌ینئ، ناتوانم گوئ له‌ ته‌غریدی صد‌یقه ږاگرم. که تګ تګ فرم‌یسکی د‌یته گوئیم، ته‌گریم، فرم‌یسکان ته‌ږئیم، دویت و کاغ‌ه‌ز و کتاب ناییم، که ته‌صه‌ووری ږوده‌تی مسول‌مانان ته‌که‌م وه‌خته بېم به‌ شه‌خته، هه‌ناسه‌م سارد ته‌بی، له‌ عالم‌ی به‌شه‌ریه‌ت مه‌ئوس ده‌بم. ته‌چم بؤ مزگوت ته‌بېنم ږه‌سوولی ته‌که‌رم له‌سهر مین‌به‌ر شه‌کواي حالی خۆی لای مسول‌مانه‌ صد‌یقه‌کان ته‌كا، سه‌عدی بن‌عوباده‌ گوايا غیره‌تی قه‌ومی ته‌یگرئ، له‌سهر مه‌لعون، که‌زبابی ته‌ففاکی خائین، مارقی مو‌نافیق د‌یته غیره‌ت و مو‌دافیه، له‌و وه‌فته‌ مسول‌مانان تیک هه‌لته‌ق‌ژین، رسول الله له‌سهر ته‌و مه‌ئوسییه، لیکیان ته‌کاته‌وه، ته‌سکینی هه‌یه‌جانان ته‌كا. جا بؤ بیکه‌سی بئ ظه‌ییری و بئ نه‌صیری پیغه‌مبه‌ر، هاوار و داد و فیغان ته‌که‌م، له‌ چؤکی خو‌م ته‌ده‌م.

ئیلاهی و سه‌ییدی: وایزانم ته‌گه‌ر ته‌وانه‌ میسقاله‌ زه‌ږږه‌یه‌ خانه‌دانیان ږوبوا ده‌رحق ته‌و زاته‌ ته‌قه‌ده‌سه، ته‌و خانه‌دانه‌ عالیه، ته‌و به‌یته‌ ږه‌فیعه، ته‌و حیصنه‌ حه‌صینه، ته‌و دوږږه‌ مه‌کنونه، مه‌صونه، ته‌و هه‌ذه‌یانانه‌ی نه‌ده‌کرد. ته‌وه‌ی نه‌ختی ئیمانی به‌ پیغه‌مبه‌ری هه‌بئ، چ جایه‌ خیزانی،

خۆشه‌ویستی، هه‌مخوابی، هه‌مده‌م و هه‌منۆشی، ڤه‌فیقی خه‌لوه‌ت و
حه‌باتی شوشه‌یی ناموسی، ده‌رباره‌ی جاریه‌یه، نه‌جاریه‌یه، ئافره‌تی دون،
که‌گه‌گاه یته‌ئو به‌یته، سایه‌ی خانوویی محمه‌دی بکه‌ویته‌سه‌ر،
قسه‌یه سووک ته‌کا؟!

که‌سێ هه‌نده‌ک ئیخلاصی بیی، چ جایه ئینسانێ، که‌به‌به‌ر ئه‌و
ده‌رگایه‌یا ڤروا و بی، سه‌گی ئه‌و به‌ر ده‌رگایه‌ی لا به‌حورمه‌ت ئه‌بی:
پایی سه‌گ بوسید مجنون خلق گفتندرا این چی بود
گفت: این سه‌گ گاه‌گاه‌ی کوی لیلی رفته بود^(۱)

ئه‌لحه‌ق ئه‌وه‌ی ده‌رباره‌ی زه‌وجاتی موحه‌مه‌د، به‌ناتی موحه‌مه‌د،
خه‌ده‌م و حه‌واشی موحه‌مه‌د، زوبانی به‌سووکی بیزۆی، بی نامووسه،
بی شه‌ڤه‌ه، سوک و چرووکه، جه‌له‌فه، سه‌فيله، له‌نیمه، فرۆمایه‌یه، به‌د
نه‌صله، به‌د گه‌وه‌ره، پوشته، موخه‌نه‌شه، له‌سه‌گی گه‌روئ که‌متر و
گلاوتره.

وای چهند دوور بوو له‌عالمی ئیسلامیه‌ت؟! نه‌گه‌ر ده‌سه‌لاتم هه‌با،
ئه‌و حیکایه‌ته‌م له‌هه‌موو کوتوبی دنیا مه‌حو نه‌کرده‌وه. وه‌ته‌فسیری ئه‌و
نایه‌ته‌م به‌فرز و ته‌قدیر نه‌کرد، وه‌مه‌وزوعی خه‌یالم بۆ ئه‌دۆزیه‌وه.

۲۵۳/۶

بوختانیان به‌مه‌لا عه‌بدولره‌حمانی جه‌لی کردووه!

مه‌لا خالیدی کونه‌فلوسی حیکایه‌تی موجه‌ل ته‌کا له‌حه‌ق باپیره
گه‌وره‌م مه‌لا عه‌بدولره‌حمانی جه‌لی ئیفترايان پێ کردیه، گۆیا شیعه‌یه.
حه‌تتا قه‌صدی کوشتیان کردیه، ئیختیفای فهرمووه. زۆر نه‌چووه
ئیتیرای ئه‌عدایه‌کانی ظاهر بووه، خوا ئیتیقایی لێ ساندینه. خصوص

(۱) له‌راستیدا ډیره‌شعره‌که‌ گوايه‌ له‌ ته‌یلا و مه‌جنون‌ی نیزامی گه‌نجه‌وی
وه‌رگیراوه، به‌م شیوه‌یه‌یه:

پای سگ بوسید مجنون خلق گفتندش چه بود؟
گفت این سگ گاه‌گاه‌ی کوی لیلی رفته بود

به‌کڼ له‌وانه که تلمیذی خۆی بووه به دهر دځ خراب چوو! نه‌مما نالڼ کڼیه و کڼ! حقیقه‌تن نه‌وه ئیفکه، موصیبه‌تی عزیمی بڼ ئیسلامه‌تی، شه‌ږئ گه‌وره‌ی بڼ نوممه‌ت بوو.

باوه‌ړ ناکه‌م هیچ پیغه‌مبه‌ږئ نه‌و تهرزه جه‌فایه‌ی له‌ چنگ نوممه‌تی خۆی دیتبڼ! نه‌توانم بلڼیم عویه‌ینه وه‌لیدی بن موغه‌یره، نه‌بو جه‌هل سائیری صه‌نادیدی قوره‌یش، هه‌زار هڼنده له‌ گه‌ل جه‌زره‌تی محمه‌دی دوشمن بان، دائیر به‌ عه‌رض و ناموسی، هه‌ذه‌یانیان نه‌نه‌کرد. نه‌بو سوفیان که خه‌به‌ریان دایڼ محمه‌د نوممو حه‌یبه‌ی ماره‌کردیه، له‌سه‌ر نه‌و عه‌داوه‌ته فه‌خړی پڼ کرد.

۲۵۵/۶

تف له‌ ئینسانی نانه‌جیب!

قه‌ومڼ هه‌ن ژن نه‌په‌رستن، نه‌مما کڼ هه‌یه کچی به‌ حوسن و جه‌مال مونته‌خه‌ب و مومتازه، نه‌لڼ: نه‌وه ئیلاهی حوسنی بڼ خۆی خه‌لق کردیه، به‌و زه‌ن و ته‌خمینه هه‌یه‌تی نه‌و ئافره‌ته، وه‌ ئیقرار گیر نه‌بی. له‌ دلڼی قه‌ومه‌که که‌س به‌ خه‌یالی دا نایه، به‌ گوښه‌ی چاوی خیا‌نه‌ت ته‌ماشای کا، به‌لکو عیاده‌تی نه‌که‌ن، وه‌ خوښی به‌ دلڼا نایه، بڼ به‌شه‌ږئ ته‌نه‌رزول بکا، خۆی به‌ ده‌ستگیرانی خوا‌ی حوسن و جه‌مال حیساب نه‌کا، نه‌حه‌دڼکی له‌ به‌شه‌ر نایه‌ته به‌ر نه‌زه‌ر. ئایا حورمه‌تی رسول الله و عائله‌ی رسول الله نه‌وه‌نده له‌ دلان جاگیر نه‌بوو؟ که‌ موساره‌عه‌ بکه‌ن بڼ مودافه‌عه‌.

حیجابڼ هه‌یه له‌ به‌ینی نیر و مڼ، وه‌له‌و له‌ ته‌به‌قاتڼ عالیه‌ش نه‌بن. ئینسان حه‌تا له‌ عائله‌ی خۆی شه‌رم نه‌کا، بڼ موقه‌ددیمات هه‌لیکو‌تڼته سه‌ر. له‌ گه‌ل یه‌کی نه‌جه‌بی خاصه‌ته‌ن ساحیڼی سه‌طوه‌ت و هه‌یبه‌ت و عه‌زه‌مه‌ت -ساده‌ی و مه‌عه‌وی- چۆن جه‌ساره‌ت نه‌کا؟ چۆن به‌ وه‌هم و خه‌یالی دادڼ؟ الله نه‌مه‌ چی بوو؟ خوا‌یه خو‌ت نه‌زانی، نه‌و عوصبه‌ له‌ هه‌موو مه‌زایا ږووتن، چ جایه ئیمان، نه‌نه‌ړیکیان له‌ نه‌جابه‌ت و شه‌هامه‌ت و بو‌شرا نه‌بووه، تف له‌ ئینسانی نا نه‌جیب.

يوسف عليه السلام خانه دان بوو، لهو مه وقيعه لهو خه لاعته ته که (امراة العزيز) نواندی، وتی: إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ!

چون شه په فی سہ ییدی خوی ساحیی چاکه ی موخافه زه کرد؟
سیاده تی په سول نیعمه ت و چاکه ی رسول الله له سر موئینان به هزار
دوره جه له فوقی سیاده ت و چاکه ی عزیز بوو. پریایه تی نهو سیاده ت
و نیعمه ته یان کرد. به بوختانی وا عه زیم و ناشیرین و بی مه عنا، نهو
په زیل و دهنی و سه فیلانه موقابه له یان کرد. جا ئینسان چون ئومیدی به
ئیصلاحي به شهر نه بی؟!

۲۵۶/۶

موجاده لوی بهینی مه لا و ئوده بای مسولمانان!

قسمی هه ن عموومی نه وروپایی وان، خویان سه ییئات و فحشییات
نه که ن، تا مسولمانان چاویان لی کهن. ئالشان موجاده له دهوام نه کا له
بهینی مه لا و ئوده بای مسولمانان له سر ئیخفای ژنان و سفور. به لی
سفور و تیکه لاوی ئیر و می، هه تا ته علیمی موخته له ط زوره! له گه ل
نه وه شدا سه ییئاتی سفور، به و وه جه، مه شهوودی نه نامه! حه قیقه ته ن
ئیشاعه ی سه ییئات له ته ره ف ژنان زور ئاسانه، زوو ته عه مموم نه کات!
هه تا ماته می حوسین سه به ب به ته نه شور له ژنان، بوویته سه به بی
ته عه ممومی ته شه ییوع. لاقهیدی مه سیحان دونیای کرده موته مه سیح.

۲۵۹/۶

عقل حاکمیه تی زور زه عیفه!

هه رچند عقل پئی نه با به چاکه، نه ما حاکمیه تی زور زه عیفه،
ناتوانی ساحیی بگپرتیه وه، خصوص که مه یل به قووه ت و عام بووا
به عزئی عقل نه که ن به حاکمی موته لق، نه ما صهواب نیه!
عقلی قهوی بی مه یل و موخابات له گه ل صه لاحی قووه ی به هیمه بی

و ته‌رییه‌ی دینی باشه! نه‌وه‌ی به ته‌علیم نه‌یزانی، خۆی پێی پێی نه‌با
 نه‌توانی ئیستنباطی بکات! نه‌مما له‌ گه‌ل میول له‌ مابه‌ینی نانه‌هل، چی پێی
 ناکرێ! به‌لکو خۆی وه‌رته‌گیرێ، دوا‌ی مه‌یلی فاسید نه‌که‌وێ! نه‌خلاقێ
 چه‌یوای له‌ناو هه‌یکه‌لی ئینسانی زوو چی نه‌گرێ مه‌حکهم نه‌بێ! دره‌نگ
 دێ، جێی نییه‌، نه‌بێ قه‌ره‌به‌ستی بکات، زۆر نه‌بێ نه‌ساسه‌ن جێی نابێته‌وه‌،
 واش نه‌بێ دوا‌یی ده‌رته‌کرێ!

به‌ مه‌حه‌به‌ت و ته‌قلید خۆت کۆره‌ مه‌که‌!

ئێحتراس بکه‌ هه‌تا له‌ حه‌ق مامۆستات، حوکم به‌ ته‌زکییه‌ی مه‌که‌!
 به‌ مه‌حه‌به‌ و ته‌قلید خۆت کۆر مه‌که‌! ئه‌وه‌ی ته‌علیمت نه‌کا، تێفکهره
 چی تیا‌یه‌! وه‌ك به‌رناردشۆی کاتیبی شه‌هیر نه‌لێ: ئاگات له‌خۆت بێ
 گه‌لێ موعه‌للیم ئاره‌زوو نه‌کات عه‌قلی خۆت لێ سه‌لب بکات، عه‌قلی
 خۆی باو‌یته‌ ده‌ماغت.

من زۆر ده‌فعه‌ به‌ فه‌قێی خۆم نه‌لیم: موقه‌بییه‌د نه‌بن! به‌ حوسنی زه‌ن
 غافل مه‌بین له‌ موغاله‌طه‌. مه‌لای زۆر گه‌وره‌ بۆ په‌واجی فیکری
 موغاله‌ته‌ی ورد وردی هه‌یه‌، ته‌واو دیق‌قه‌ت نه‌که‌ن، تی نه‌که‌ون!
 خاسه‌ته‌ن به‌ناو‌ی ئیعتقادێ دینی. حه‌ققه‌ن له‌به‌ر ته‌رخ‌یصی دینی یا
 مه‌زه‌به‌ی یا ته‌ریقی، هه‌رچه‌ند ئینسان مه‌لا بێ، که‌م وایه‌ ته‌ززه‌ککی
 نه‌فسی بێ! خ‌صوص مه‌لای نه‌حزاب و فیره‌قی سیاسیه‌ ئه‌یه‌وێ حه‌ق و
 حه‌قیقه‌ت تایبعی فیکری خۆی بکات. خواه‌یش ته‌قویه‌ی حیزبه‌! نه‌گه‌ر
 عوله‌مای ئوممه‌ت ئایه‌تی (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ) (یان ک‌ردبا میثقه‌لی
 مشتومالی نه‌فس، نه‌فس ته‌زکیه‌ نه‌بوو! نه‌مما به‌ ته‌ریقی په‌یازه‌ت زۆر که‌م
 و نادیره‌، نه‌ک‌ته‌ر صیفاتێ ذه‌ممه‌یان زیاده‌کا به‌ق‌ووه‌ت نه‌بێ! گه‌له‌کیان
 تووشی کوفر نه‌بن. حاص‌لی ته‌ئسیری ئیمان له‌ دلان په‌سوخی به‌ نه‌وعێ
 بێ غه‌له‌به‌ به‌سه‌ر قیوای خه‌یوانی دا بکا، نایابه‌!

زه واتی گه و ره گه و ره له سه ر مینه ران له عنه تیان لی ئه کرا!

گه لی که س هه ن به ته فائولن، ته ماشای جه مال و حوسن و ته بیعت
ئه که ن، هه رچی له دونیا واقع بی، مولاچه زهی جیهه ته کی خه بر ئه که ن،
حه تشا بۆی ئه دۆزنه وه، وه جه معی موته شه ئیمان به غه بری قه بایح و
وه قایح و شروور چیت له کائینات نایین، حه تشا بۆ ئه مری زۆر چاک،
جیهه تی به دی بۆ ئه دۆزنه وه، یاخود هه لی ئه به ستن. ده رباره ی ئه سلاف
عه یی فیرقه ته یی مه وجودن. حالی ئوممه ت گه یشته ده ره جه یه، زه واتی
گه و ره گه و ره له سه ر مینه ران له عنه تیان لی ئه کرا. ئایا مه ناییری ئیسلامیه
بۆیه دروست کران، ئه و نه وعه له عنه ی له سه ر بگوتری؟ ئای، وای!

ئیمه به موفادی ئایه تی (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ) ته ماشای خراپه ناکه یی،
سه عی له چاکه، چاکه یی موافیقی زه مین و زه مان ئه که یی. ئامۆزای
پێغه مبه ری له گه ل هه رهمی پێغه مبه ری نیزاعیان بوو، من له به ر نسه ته ی
رسول الله هه ردووکم خو ش ئه وین، بۆ خاتری چتاقیان نابمه دۆژمنی
ئه وی دی. الحمد لله خه یالێ سووکیان به دلّم دا نایه، زۆرم لا گه و ره و
گرانن. له جیاتنی عه داوه تی ئه وانه لایق وایه عه داوه تی مۆسۆلینی و
ستایلی به دخواهانی دین و دنیا مان بکه یی. مۆسۆلینی چی به مسولمانانی
ته رابلس ئه کات؟ مه لای شیععه به گژ ئه بو هه ربه ره دا ده چی! ده ک
هه ناوت که وئ مه لا، له گه ل غیره ت و قووه تی ئیمان!

۲۶۲/۶

هه ولیر گه له ک له کۆیه چاکتره!

ولاتی مه به رباده، سه لامی چی و ئیستیزانی چی؟ هه لئه کویتته
بنه بانی، له به ر ئاگردانی، له ناو مالی و ژنی ساحیب خانووی داده نیشتی،
واقعهن ئه کشریش پێیان خو شه، سل نابن. ئه گه ر ده سه ته را بن، زۆر

که‌یفیان پې دئ، چونکی لایان ده‌لالت له خوښه‌ویستی و ږنکی نه‌کا. نه‌مما ښاره گه‌وره‌کان، وه‌کی موصل و به‌غدا لهو جیهه‌ته زور باشن، هه‌ولتیریش گه‌له‌ک له کتوبه چاکتره. عه‌قله‌ن و عاده‌ته‌ن و ته‌علیلنه.

دیاره مورد لهو بیوته سوکنايه، که عائيله تیا بښ، نه‌مما بیوتی موعامه‌له و موناقله، وه‌ک کاروان سه‌رای و قه‌یسه‌ری، خمخانه‌ی جوان، سه‌لاملغ و دیوه‌خانان ظاهیره جیتی ئیستیدان نییه، بښ مانیه. نه‌مما خه‌ربه و چوځی، بۇ ده‌فغان نازانم چ بلیتم؟ دووره له مه‌قام، مه‌گر بلین له‌به‌ر ئیحتیراس له ته‌وه‌هومی عموم.

۲۶۶/۶

چاروگه‌ بوزی په‌ش!

ئیمامی نه‌وه‌وی ته‌ماشای دنیا بکه چی به‌سه‌ره‌ات! چاره‌ی بکه‌ین بۇ ژنه‌ مسولمانان! قایل نییه نه‌مړو پیچه‌ی مووی کلکی بارگیری به ږووی خو‌یانداده‌ن، یان چاروگه‌ بوزی په‌ش، یان شینه‌ پوتی و چه‌کمه‌ی په‌ق، وه‌کو کونه‌ ژنی هه‌ولتیریان بچه‌ده‌ر. گوځ له خیلافی مسولمانان ږاگرن، ئایا سفور باشه؟ یا سه‌تر؟ نه‌مما چ سفور سفووری کوهی نور! حه‌ققه‌ن هه‌مووی ئیفرط و ته‌فریطه!

نه‌وروپایی په‌کیان به‌ ناموس و شه‌ره‌ف نه‌که‌وتیه، خو‌ی له ولاتښ، ژنی له ولاتښ. له‌کن دؤست و نه‌جاییان بۇ سیاحت نه‌چی، به‌لام له‌سه‌ر مه‌سره‌ح به‌و نه‌وه‌ سفووره، په‌قس نه‌کا پاره په‌یا نه‌کات. گډوډ هه‌لته‌کتنه‌ عبدالله بن سلول نه‌مړو ږوژی توو بوو، بووبای به‌ مه‌سره‌ح چی، پاره‌ت په‌یا نه‌کرد!

ئی ئوممه‌ت به‌ قسه‌ی نه‌ورپایان مه‌خه‌له‌تښ! له‌به‌ر سفوورئ هاکه‌ذایی ږوژی چه‌ند وه‌قايح و وه‌قايح ږووته‌دا! نه‌گر به‌شه‌ر به‌پاستی ته‌عه‌ود نه‌کا، بۇ حیفزی خواری، با سفور که‌ن! نه‌مما به‌خوای درو‌یه، مه‌قسه‌دیان هه‌دمی دینه، هه‌تکی شه‌ره‌فی به‌شه‌ریه! عوزه‌مای جاران و وبقار و ته‌مکینیان، گرانی نه‌دا نه‌رزا ئیستا نه‌مه‌نده سووکن له‌گه‌ل که‌چه تیو و میو دانس نه‌که‌ن. سه‌به‌ب به‌ فه‌حشیاتی نه‌وروپا، فه‌حشیات له‌ناو

ئیمه بلاقو بووئتهوه! تا ئه‌وروپا ئیسلاح نه‌بی، سائیری به‌شهر ئیسلاح نابن!

له‌چه‌کێ دزه‌ییان!

حاله‌ن له‌ناو دزه‌یی عاده‌ته‌ ژنیان مشکێ په‌نگ تاريك ته‌كه‌نه‌ له‌چه‌ك، سه‌ر و مل و شان و به‌رۆکیان داده‌پۆشی؟ وه‌قتی له‌ كۆیه‌ ده‌سمال هه‌بوو زۆر له‌تيف بوو. لاکین علی الاکثر ئیستا چارۆگه‌ به‌سه‌ریاندا ده‌دن، به‌ لای پشته‌وه‌ شۆر ئه‌بێته‌وه‌، لای پێشه‌وه‌ داناپۆشی، سینگ و به‌رۆك ئاچوغه‌، زۆر ئه‌بێ له‌ یه‌قه‌یاندا، سفیدی باغی سیوان ده‌رئه‌كه‌وئ! ئه‌و لیڤه‌ وایه‌! له‌ بیلادی قه‌ریب و تیکه‌لاوی ئه‌وروپایان باسی حیجابی سه‌ر و مل و به‌رۆك، ته‌سه‌تور کردن نییه‌! سه‌ر شان و كه‌له‌كه‌ و پان، مه‌كشوووه‌! زۆریان له‌ به‌عزه‌ مه‌واقیع، غه‌یری دوو كونه‌كان، ئه‌ویتتر هه‌موو له‌ گۆڤی مه‌شه‌هوودی ئه‌نامه‌! بالطبع بۆ مسوڵمانانیش سیرایه‌ت ئه‌كا.

خولاسه‌ زینه‌تی حوسن و ئاداب، حیفزی شه‌ره‌ف و ویقار، هه‌لگیرا!

٢٦٩/٦

چارشه‌و له‌ كۆیه‌ هه‌ر مایه‌!

سه‌ییدی ئالووسی قسه‌ له‌ چارشه‌وی كه‌مه‌ره‌لی سوورمه‌دار ئه‌كات. فی الحقیقه‌ له‌بێ جالبی نه‌زه‌ره‌! ئیستا له‌ به‌غدا له‌غو بووه‌، ئه‌مما له‌ كۆیه‌ مایه‌. لام وایه‌ لیڤه‌ش له‌غو ئه‌بێ، یا مه‌كشوفه‌ن ئه‌گه‌ڤین، یا به‌ به‌تیه‌ ئیكتیفا ئه‌كه‌ن، وه‌کی ژنه‌ توركانی زه‌مانی عوسمانی.

٢٧١/٦

پاره‌ هه‌موو شت به‌ ئینسان ئه‌كا!

به‌ یه‌كێ له‌ ئینگلیزانم وت: ئیوه‌ قه‌ومێ به‌ شه‌هامه‌تن، نه‌ده‌با قه‌چه‌خانه‌ له‌ناو ئیوه‌دا هه‌با.

وتی: حه‌قیقه‌ته‌ن ئیمه‌ش دوژمنین، لاکین ته‌گه‌ر قه‌چه‌خانه نه‌مینئ، حکومه‌ت زوړ زه‌ره‌ر ته‌کا، له پتنج ملیون لیره‌ی زیاتر له‌قیس نه‌چئ. به‌لئ پاره هه‌موو شت به‌ ئینسان ته‌کات! حاصلئ به‌شهر و ئاداب و مه‌حاسبینی شه‌ریعه‌تی ئیسلامیه‌ت لئک دوورن.

۲۷۱/۶

ژن و مال، نه‌ک مال و ژن!

زوړمان دیت فه‌قیر بوون، ژنی چاکیان نه‌سیب بوو، به‌که‌سابه‌ت و ئیقتیصاد سه‌عیان کرد، ده‌وله‌مه‌ند بوون. به‌ کوردی ته‌لئ: ژن و مال، نه‌ک مال و ژن. زوړ ده‌وله‌مه‌ند ژنیان هئتا، ئیسرافیان کرد، فه‌قیر بوون، وه‌عدی ئیلاهی صه‌حیحه، ته‌ئویلی پئ ناوئ.

۲۷۱/۶

ئه‌وه‌ی ته‌بیته مه‌لا برسی و ږووت!

بن‌ږنه زاده‌کان، خانه‌دانئ، ئاغایئ و سیاده‌ت و عیلم نابئ به‌ که‌سابه‌ت بکا، ئاغازاده سبه‌ی ناچار ته‌بیته که‌نناس و که‌ننافی به‌له‌دیه. مه‌لازاده ته‌بئ هه‌میان بخوونن، بینه مه‌لای (لما حین)، (کان)ه‌ بوو، نه‌ختئ ته‌خوئتی، برسی ته‌بئ، ږووت ته‌بئ، چی بکا؟ له‌کار و که‌سیش ته‌که‌وئ، نه‌شبوته مه‌لا. (چاره یوک / یوخ)!

ئه‌وه‌ی ته‌بئ به‌ مه‌لا حالئ چونه؟ مه‌پرسه! برسی، بئ حورمه‌ت و چاوله‌ده‌ستی خه‌لک، بۆ دین و دنیا بئ که‌لک!

۲۷۲/۶

ئيجابات ئینسانی مه‌جبوور ته‌کا!

مه‌لایئ گه‌وره له‌ زه‌مانی عبدالملك بن مروان، به‌ ئیلچیه‌تی چووه

ئهسته مېۆل له گهل ئيمپراتور به عزه گفتوگوى کرد. ئهز جومله سوتالى له مهسهلهى ئيفكى صديقه کرد، مه لا فهرمووى: به لى دوو ژنى گه وره توهمه تيان پى کرا، يه کى مهربمه يه کى عائشه. مهربمه کورپى بوو، ئه ماما عائشه له مېردى خوشى وه له دى نه بوو!

بهو جهواه به زور مه خجول بوون. که مه لا هاته دهر گوتى: خوايه خوت ئه زانى ئيمانم به به پرائه تى مهربمه هه يه، ئه ماما مه قام وای ئيجاب نه کرد ده فعيان بهم ته رزه بکه م.

راست ئه فهرمووى، ئيجابات ئينسانى مه جبوور نه کا! گه لى مه لا ترسى له سهريان غه له به نه کات، ناتوانن لهو نوعه مه قامه چ بلين! له زهمانى سابق يه کى له ئوده باى تورک مه شهووره به قلنجى زاده ئيسماعيل حه ققى مودافعه کى له سه ر جه نابى ريسالهت په نا کردبوو، هه رچه نده مه لايانى دينى له عنيان نه کرد، ئه ماما قسه کهى زور له جى نه چى! ئه وان ته عنيان له ريسالهت په نا دابو به ئهنواعى ته عن، ئه ویش موفه صه له ن جوابى دابوونه وه، له فذلکهى مودافعه ئه لىت: محمه د هه رچى هه بى، خق داك و بابى مه علوومه، مه حصولى نيكاحى مه شرووعه. ٢٧٥/٦

فه قير چى له مست دى؟!

سبحان الله، فه قيرى به سته ده ست و پا، چى له مست دى؟ بو ئوممه تى مو حارب كه لكى چيه؟ فه قيرى بو عاله مى ئيسلاميه ت زه هرى قاتل بوو، نه كه هرى ده وله مهنده كانيش، به بى هووده ماليان صه رف نه کرد، مزگه وتيان زور بينا نه کرد. ئىستا مزگه وت له به غدا نه وه نده زوره، گه له كيان موعه تته لن، خه ريكن ييانكه نه به عزه مه بانى نافع به بو حكو مه ت. فه ريادى چهنده كه سى مانيعه وه ئىلا تا ئىستا نه كرا، ئه مړو نا، سبهى نه كرى. سبحان الله ئينسانيش وه كه ته بيعه ت خه ريكي بۆرى و زۆرييه. كۆيه ٢٢ مه دره سهى هه بوو، ئىستا دووى لى زياده، به ختو ناكرى. بۆره ئه و ئينسانه لاوانهى جه بريان له جاريه يان نه کرد بو زينا!

مه‌لا مه‌لا بێ!

مه‌لا مه‌لا بێ، نه‌توانی له‌ شه‌رحی قۆشه‌جی تۆمارێ بێتته‌ده‌ر، وه‌ هه‌روه‌ها له‌ سائیری کوتوبی که‌لامی.

٢٨٠/٦

له‌به‌ر نه‌حوو و سه‌رف ئاگی له‌ نووری ئایات نامین!

مه‌لا قورئان نه‌خویتی، ته‌فسیری نه‌کات، سه‌به‌ب به‌ بگه‌ره و به‌رده‌ی نه‌حوویان و سه‌رفیان و بوله‌غایان و نوققالان و فوکه‌هایان ئاگی له‌ نووری ئایه‌ت نامین! ناشکوری نه‌بی ئیقتیاسی لێ ناکا!

٢٨٠/٦

که‌و و سووسکه‌!

دیقه‌ته‌ له‌ ته‌دبیری ئیلاهی که‌، نه‌و ته‌یره‌ی وه‌کی حیوان له‌ نه‌رزیدا فه‌رخه‌ هه‌لدیتی، چونکی فه‌رخه‌ی (حسب الضرورة والفطرة) زوو ده‌پوا. نه‌وی مه‌اله‌کی بێ، نافه‌رێ، نه‌وی چۆلی بێ، وه‌کی که‌و و سووسکه‌، له‌به‌ر ترس نه‌ختی نه‌فه‌رێ. نه‌گه‌ر ترس نه‌با، هه‌نده‌ش نه‌ده‌فه‌رێ. نه‌وی فه‌رخه‌ی له‌ هه‌یلانه‌دا ده‌بی، تا گه‌وره‌ ده‌بی، له‌ جینی خۆی ساکینه‌، ناروا، دوايه‌ چا‌ك نه‌فه‌رن، به‌ ده‌وام له‌ فه‌رن. ته‌یره‌حه‌واویله‌، چونکی نه‌سه‌لن به‌سه‌ر عه‌ردی دا نافه‌رێ، لام وایه‌ له‌ هه‌موو ته‌یره‌ی زیاتر له‌ هه‌وادا ده‌خولیته‌وه‌، زی‌ده‌ سه‌به‌بی فه‌رن و خولانه‌وه‌ی ته‌یر و حیوانات بۆ ته‌له‌بی ڕزقه‌.

له‌ توحفه‌ی طبیه‌ی فارسی دیومه‌، باسی نه‌باتی نه‌کا، نه‌لێ: بیه‌خی بۆ عقم ئیستیعمال نه‌کړی. ئافره‌تی له‌و ږه‌گه‌ بخوا، ئیتر ئاوس نابێ. نه‌مه‌ش له‌ پلنگ وه‌رگیرایه‌، پلنگ بۆ وه‌زع‌ی حه‌مل غایه‌ت موته‌ئ‌ه‌دی نه‌بی. ږه‌گی نه‌و گیایه‌ نه‌دۆزیته‌وه‌ نه‌بخوا، جا‌ریتر ئاوس نابێ.

ته‌ماشای که‌ چه‌ند عه‌جاییه‌، نه‌و عیلمه‌ی له‌ کی بوو؟ کی فیه‌ری

کرد؟ محیر العقوله، وه سه عی به شهریش جینی ته قدیره، وه عوطاله یی کوردیش مه وجیبی ته کدیره.

۲۸۱/۶

**ئه گهر شهرع بباته وه ده لئ: ده ستی شهرع بیبری، خوینی
لئ نایه!**

ئه وه نه وعه که سانه له هه موو عه سرتدا زۆرن، ئه گهر شهرعیان برده وه زۆر مه سروور ئه بن، ئه لئ: ئه دی برام ئیمه به چی مسولمانین؟ ده ستی شهرع بیبری، خویتی لئ نایه!

ئه گهر بیدۆپیتی ئه لئ: نا والله هیچ وا نیه و هیچ! شهرعت گۆپی، ئه من به شهرعی ناکه م ده چمه مه حکمه می مه ده نی! ئه گهر بشزانی له ویش بۆی ناکرئ ئه لئ: ئه چمه تجاره ت! قه ومی هه ن جه سوور، بی نه دب ئه لئ: شهرعیش بتداتی ئه من ناتده می.

شه خسی له ئه هلی ئیمان دائیمه ن به ته سیحات و سه له وات و طالب الجماعه، پۆژی له گه ل کرمانجی هاته لام بۆ شهرع. زاتی دبانته به ناهی فرمووی: قوربان که سی عه ربه گه نمی بچیتی، پاش شینبوون نیوه عه ربه ی ئه و تۆبه ی به که سی بفروشی، به یعی دیت؟ وتم: نا، به یعی ها که زایی باتله!

وتی: بابم نه مگوت حه رامه، پاره که م بده وه ده غله که بۆ خۆت! کرمانجه که گوتی: باشه ئه وه هه ر بۆ ئه و سال حه رامه یا هه موو وه قتی؟

وتم: ئه وه مه عنای چیه؟

گوتی: قوربان ئه وه چه ند ساله ئه و زاته معامه له یی ها که زایی له گه ل من ئه کات، هه موو سالی موقاییلی پاره که ی گه نمی چاک و زۆری وه رگریه، بی ده نگ و به نگ، ئه مسال گه نمه که که می خراپه پیکیره لئیدا و باران که م بوو، خراپ ژیاوه، مع هذا کیسه لشی بوو، ئه لئ بابم به شهرع ئه و معامه له دروست نیه. ئه گهر ئه مسال دروست نیه، با

ساله‌کانی ږا‌بردووش دروست نه‌بی، به‌سهر هه‌ردوو چاوم. نه‌وه‌نده‌ی گه‌نمت لټی وه‌رگر ټیمه بمده‌وه، نه‌وه‌نده‌ی ږاره‌م لټی وه‌رگر تووی نه‌تده‌مه‌وه.

منیش گه‌له‌کم ته‌کدیری زاتی دیانه‌تلو کرد، به‌مه‌خجولی ږو‌یی.
۲۸۴/۶

تا جوو بووی ټه‌مین بووی، بوویه مسولمان زهره‌رت بوو!

که‌سې ټیمانی هه‌یې به‌خوا، به‌ږه‌سوولی، به‌جه‌زای، ټه‌مما ټه‌وه‌ی خوا و ږتغم‌به‌ر بفه‌رموون، ټیتاعه نه‌کات، هه‌رچی به‌دیبه، ده‌رحه‌ق ټوممه‌ت بیک، ټه‌مه کوو موټمینه؟ ټیمانی بی ټه‌ټه‌ر چییه؟ ټینسان نازانی بلټی چی؟ مو‌عته‌زلیله‌تی، ټه‌شعه‌ریه‌تی له‌ټیمه‌یان ټیک دایه.

خوايه خوت ټه‌زانی به‌عزئ هه‌ن، ناو مسولمان: ټه‌حمه‌د و مه‌حموود و سائیری ناو ټیسلامی، بؤ مسولمان و مسولمانی له‌عروس و فه‌ږه‌نگ خراپ‌ترن. فه‌رخه جوئ زیندی مسولمان بوو، چووه لای ټاغایه، ده‌ستی کرد به‌دزی.

وتم: تا جوو بووی، مسولمان له‌شه‌رت ټه‌مین بون، که بووی به‌مسولمان ټه‌وجا زهره‌رت بوو.

۲۸۵/۶

ریجالی نایاب و نادر سټ که‌سن!

حه‌قیقه‌ته‌ن خوا وه‌عدی خوی هټناجی، به‌مودده‌کی که‌م مسولمانان ظاهر بوون ټیستیلای جیهانیان کرد، بوونه سه‌ییدی ساداتی خویان. ټیران و ږؤمیان فه‌تح کرد، تاج و ته‌خت و عه‌مه‌لی کیسرا و قه‌یصه‌ریان به‌تالان هټنا. بی خه‌وف و ترس، ټیقامه‌ی شه‌عائیری دینیان کرد. به‌لام مع الاسف زؤر نه‌چوو، لیان وه‌رگه‌ږا موته‌فه‌ریق بوون، به‌ده‌سیسه‌ی نه‌جانبی، بوونه دوشمنی یه‌ک. حکومه‌تی عه‌ره‌ب له‌شه‌رق و غه‌رب

مه‌حوو بوو، سوننی و شیعی به‌گزیه‌کدا چوون، له به‌یننی ده‌وله‌تی عوسمانی و ئیران چه‌رې ده‌وامی کرد، هه‌ردوو ده‌ولت سست بوون هه‌زیان نه‌ما. ئه‌وروپا قیامی کرد، ږوویان کرده مه‌مالیکی ئیسلام، سه‌بر سه‌بر ئیستیلایان کرد.

حکومه‌تی ئیران ته‌ږه‌فداری عروسی پې چا بوو نه‌یکرد تا وایلیتهات ئیران بوو جه‌ولانگه‌ی ږووسی. نه‌یه‌یه‌تی چه‌رېی عمومی چ ئیران چ توران، هه‌مووی که‌وته ژیر پای ئینگلیز. خوا کردی ده‌ولی غالبه لیک هه‌له‌وه‌شان، به ته‌قسیمات ږازی نه‌بوون، خوا مسته‌فا که‌مالی موه‌فه‌ق کرد عیصمه‌ت پاشای بنودی موعه‌اه‌ده‌ی فرسای پارچه پارچه کرد، ئیمتیا‌زاتی نه‌ج‌نه‌یان ئیلغا‌کرد. سبحان الله بۆلشه‌ویکی ږووسی زۆر به سه‌ماحت بوون له‌گه‌ل که‌مالیان. له‌شکر و ئومه‌رای ئینگلیز و حوله‌فا ولاتیان به‌جې هه‌شت، ئیرانی‌ش ده‌رچوو. ئه‌و نه‌ساسه به‌نیوه‌ی له به‌یننی ئینگلیز و ږووسی ته‌قسیم کرابوو! ئه‌م‌ږو چه‌ند حکومه‌تی له‌عه‌رب ته‌شکیلی کردیه- گویا موسته‌قیلن- عیراق و یه‌مه‌ن، میصر، نه‌جد، حیجاز خه‌ریکی مه‌سه‌له‌ی فه‌له‌ستین.

وه‌فدی عه‌رب چو‌وینه له‌نده‌ن ده‌عه‌وت کرابنه سه‌ر مائیده‌ی موسته‌دیره، بزانی سیاست چۆن ده‌وران نه‌کا؟! ئیران له‌سایه‌ی ږه‌زا شای په‌هله‌وی، حه‌یاتنی نوږی هاتیه‌به‌ر. ئه‌فغان باشه! گه‌رچی سه‌ده‌ماتی ږوژبی به‌سه‌ر هات، توغیانی به‌چه‌که سه‌قا و فیراری ئه‌مانوللا خان، مع ئوسره‌ی مالیکه غه‌له‌به‌ی نادر شا به‌سه‌ر به‌چه‌که سه‌قا و، له وه‌قتی ناسک ئیغتیالی نادر شاه، خه‌وفی دا به‌مسولمانان! به‌لام ئه‌وروپا مه‌شغول بوو، وه ئیلا له‌ږوژی.

ئه‌لنان ږیجالی سیاست وا مه‌شغولن، ږیجالی عیلم نیزاعیان له‌سه‌ر خیلافه‌تی ئه‌بویه‌کر و عه‌لییه! ئه‌و ئایه‌ته^(۱) ده‌لاله‌ت ئه‌کا له‌سه‌ر حه‌قیقه‌تی خه‌لافه‌تی ئه‌بویه‌کر و عومه‌ر و عوسمان و عه‌لی، چونکی ئه‌و وه‌عدی ئیلاهی له‌زه‌مانی وان هاته‌جی! مه‌لای شیعی ئایه‌تی خیر لا تسلّم ذلک،

(۱) مه‌به‌ستی ئایه‌تی (وعد الله الذین منکم.... سوره‌تی نور)

به دوور و درېژ. چه‌تا له‌و سالانه مه‌لایښ شيعه ته‌للیفیکي کړدیه ته‌عن له‌ ښه‌با هوږه‌یره و ښه‌مثالی ښه‌دا. و تم ده‌وجا بن‌ږه ښه‌با هوږه‌یره فه‌قیری به‌سته‌زبان، تو ښه‌چی به‌گزیای؟ بو ښه‌تووه ناچن به‌ گز مؤسولینی ښه‌وا ښه‌سلامیه‌ت له‌ ښه‌فریقا مه‌حوو ښه‌کا؟ ده‌خلتان چییه به‌ سه‌ربرده‌ی له‌ ۱۳۰۰ هه‌زار و سینه‌د موقه‌دده‌م؟

سه‌ییدی ښالووسی لیره مه‌یدانداری کړدیه، حقیقه‌ته‌ن نه‌سه‌به‌ن چه‌یده‌ریه ښه‌ما مه‌شره‌به‌ن عومه‌ریه! ښه‌کثیری مه‌باحثی له‌ توحفه‌ی اښا عشریه هینایته‌ده‌ر. ښه‌و کتیه ښه‌لشان لای منه موتاله‌عم کړدیه و زور کتیه‌ی قیمة‌تداره! ښه‌و و منه‌اجی السنه‌ی ی شتی ښه‌ن ته‌یمیه شایانی ښه‌عتیان. ښه‌مه وا! ښه‌مه سه‌رفی نه‌زه‌ر ښه‌که‌ین له‌ ږویایاتی (حدثا فلان) ته‌ماشای ته‌ریخی به‌شه‌ر ښه‌که‌ین ښه‌ستیدلاله به‌ ښه‌ثر دیتین نه به‌چه‌ره! بن‌ږه ښاثری پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) وه‌فاتی کړد شیرازی دین و دونیا تیک چوو. عالمه‌می مورته‌د بوون، عالمه‌می ده‌عوای ږیساله‌تیاښ ښه‌کړد، شه‌رذه‌مه‌ی ماوه، خو‌یاښ زور به‌ زه‌عیف ښه‌زانی، ږازی به‌ قه‌زاو قه‌ده‌ر، نو‌یز و ږو‌زی بکه‌ن و بگرن، تا بزانیښ چیان به‌سه‌ر دیت. ښه‌بویه‌کر به‌و حاله‌ قایل نه‌بوو وتی ښه‌للا چه‌ږب ښه‌که‌م، ښه‌وی مورته‌دن ښه‌بی بگه‌ږته‌وه یاخود بکو‌زریښ. وه ښه‌و که‌ززاښه ښه‌بی ده‌فع بکریښ، ښالای رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ښه‌بی بخری، له‌شکر ښه‌بی ږه‌وا بو لای سوریه حه‌ری ږوم!

ښه‌هو ښه‌مه له‌ چ حال‌داین، ښه‌بویه‌کر له‌ چ فک‌ردا؟ لیک دووریښ! ښه‌هایه‌ت ښه‌صراری کړد بال‌مجبوریه یاران‌ی مصطفی (صلی الله علیه وسلم) موافقه‌یاښ کړد. ناپلیونی ښه‌سلام یه‌عنی خالدی بن ولید بووه قانید- القانده‌ الذی لم یغل‌ب- تا‌کو ښه‌مور ږیک که‌وته‌وه، که‌ززاښه‌کان نابووت بوون، ده‌ست کرا به‌ فتوحات، هم له‌ جیهه‌تی ښه‌یران هم له‌ جیهه‌تی ږوم.

ښه‌وه و خودا بن‌ږن ښه‌مه چوښ بوو؟ والله ده‌هسته‌ته‌ حیره‌ته‌ له‌و هه‌موو گه‌رداو و گه‌یژه‌لوله‌ی فیته‌ن و مه‌صائب ده‌رچوون و سه‌ره‌کو‌تن! شتی ښه‌یه قه‌له‌م و زویان بتوانی به‌ ته‌واوی ته‌حریر و ته‌وصیف، ته‌قریر و ته‌قدیری بکات! وه عومه‌ریش فی الحقیقه عضدی ښه‌بویه‌کر بوو، دینیان

به مورتد نه جات دا و کردیانه مایه ی حیاتی ئومهم.
له جی تریشم نووسیه ږیجالی نایاب و نادر الوجود له عالمی
تاریخ سین، هر یه له گهل معاونی: ۱- نه بوبه کر و معاونه که ی عومهر.
۲- محهمه د چهل بی عوسمانی موئسیسی ثانی معاونه که ی یعقوب
پاشا.

۳- موحی تورکیا ږه حمه تی لی بی مسته فا که مال نه تاتورک^(۱)
معاونه که ی ږه نیسی حالی عیصمه ت پاشا. تا دیققه تیان لیکه ی موته حیر
نه بی ده هشت نه تگری! نه ماما به شهر بلیم چی به عزئی ته رجیحی غاندی
نه دن به سدر مسته فا که مال (لا حول ولا قوه الا بالله) قیاسیان لیک ناکری.
مهو قیعی نه تاتورک له کی؟ حال و وه زعییه تی غاندی له کی؟ حبزبوز
ږه حمه تی لی بی نه یوت: غاندی به کلکه ته شی موقابه له ی توب و
ته یاره و ئوستولی به ریتانیا ده کات؟ چشی بی نه کرا!
منیش وتومه:

منیش هه روه کوو غاندی هه ناسه سوار و ماندی

له قهومی کورد و هیندی، چی مه قصود بوو نه ماندی

نه وروپای نه بوبه کر و عومهر و خالیدی له زومره ی نابغی و عه بقه ری
حساب نه که ن. حه تنه ته فزیلی نه بوبه کر و عومهر به سدر نه سکهنده ر و
فردریکی که بیر دا نه دن. وه خالیدی له ناپلیونی ماهیر حساب نه که ن.
نه مه وا نه توبی عه ره بی ږه ش و ږووت، بی ده رپی، عه ورت نه شور و
لچ نه ستور و پیسی بۆگه ن، مردوخی مردار، ده رحق به و زاتانه زوبان
دریژی نه که ن، نه مه ش له بی نه ده بی مه لایه کانه، حه ققه ن بی ته ربیه ن!
ئینسان ده رحق پیای گه وره وه له و دوشمن بی، قسه ی نالایه ق کوو
نه کات؟ من کوو جتیو به هیتلر و مؤسولینی بده م؟ ئایا نه وان له جیی
بن من نه توانم له وی ږاوه ستم؟ نه توانم ږر به چاو ته ماشایان بکه م؟

^(۱) دیاره مه لای گه وره هر له دووره وه هه والی مسته فا که مالی بیستوه و ناگاداری
سته مه کانی نه بوه، بۆیه وا به ږیز و ناردنی ږه حمه ته وه باسی ده کات. زیاتریش
مه سه له که په یوه سته به وه که مروقی ساده نابی ده رحق نه و پیاو هه ورا نه ی دنیا
جیتوده ر بی، نه گهر نه وانه دوژمنیش بن.

نیمپراتوری به‌ریتانیا سهردارۍ چارسهد و په‌نجا ملیون نفوسی به‌شهری،
من چیم قسه‌ی سووکی پی بلیم؟ گویا من مسولمانم! به‌لې مسولمانم! وه
مسولمان نه‌بې به‌تربیه‌بې! جتیودان به‌گهوران چ موقته‌زای دینه؟
حاشا! وه حه‌زره‌تی نیمای عه‌لی به‌عیلم و به‌لاغت و شو‌جاعت له
نه‌وایی‌غانه مومتازه! نه‌ی عوله‌مای نیسلام له کوللی مه‌وقیع له مه‌واقیعی
خصامی عه‌رزتان نه‌که‌م (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ
وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ) نه‌و نایه‌ته بوجی نیهمال کرا؟ نیلاهی!

۲۸۷/۶

مه‌لای شیعه و مه‌لای سوننی!

نه‌توانی بلې مه‌لای شیعه زه‌کات نه‌دا؟! مه‌لای سوننی له ولاتی نیمه
هینده‌ی نییه پې بژ، چ جایی زه‌کات بدا! ده‌وله‌مه‌ندان زه‌کات نه‌ده‌نه
مه‌لا، نه‌مما هیچ! مه‌لایی به‌قه‌ده‌ری پیره‌ژنی وهره‌گرې؟ نه‌ویش نه‌گر
له‌مه‌نسوویانی ده‌رگا بیت، نه‌وجا وهره دین بنج و بنه‌وان بگرې.

۲۹۱/۶

نه‌فریقییه‌کان و شه‌ر‌ه‌فی کچان!

نه‌مشه و شوه‌ی شه‌موو، بیست و یه‌کی ماهی قوربان، له موجه‌له‌لی
(کل شی) ی میصری نی یازده‌ی شه‌عبان (۱۳۵۲هـ) دیم باسی له
قه‌یله‌یی نه‌قزامی نه‌فریقییه که له غابات نه‌ژین و ژیان به‌سهر نه‌به‌ن،
نه‌کرد. له مه‌یانی ذیکری عاداتی بووک گو‌یسته‌وه‌یانی نه‌یووت:
ده‌ستگیران له‌گه‌ل ده‌ستگیرانی مومکین نییه پټک بگه‌ن و ویکرا قسه
بکه‌ن، نیلا له حزووری نه‌هل و نه‌قاریبی. نه‌و قه‌ومه زور به‌یعتیان بو
حیفزی کچیان، کچی خوی بدو‌پ‌یتی یا له مه‌واقیعی سووئی جیی
توهمه‌ت خوی نه‌پاریژی، پی حورمه‌ت نه‌بې و که‌س ماره‌ی ناکات،
نایته‌ ژنی ساحب مال و میرد، نایان‌خوازن، نیلا بو خزمه‌تی زه‌وجاتی
صالیحات.

وتم: سبحان الله نه قوامی نه فریقیه پرعیایه تی نهو شه پره فه نه کات،
نهوانی ئیمهش له سه دری صورته چی نهفه رموون؟! فی الحقیقه نهو
نایه ته بۆ زانی و زانیه، سه ددی عه جیه!

۲۹۳/۶

باغهوانی خۆمه ئیشی پێم نه بێ، میوه م بۆ نایه ن!

مه سه له ن به وه کاله ت، وه کو باغ و میگه ل و ماشیه چێل و گامیش و
مه زرووعات، خۆزیا به شی ساحتیان دابا، له ته سه روفاتی خۆیان
گه ردنیان ئازاد بێ.
بروام پێ بکه ن باغهوانی خۆمه ئیشی پێم نه بێ، میوه م بۆ نایه ن،
وه که ذا شوانکاره!

۲۹۵/۶

خزمت خۆشته دهوئ یان دۆسته؟!

حه ققه ن دۆستی پراستی فوق الکله، زۆر مه منون نه بێ دۆسته یته
مالی شتی بخوا، نهوی لازمی بێ، بێ پرسى بیا. مه لا نه حمه د چه له بی
په حمه تی خواى لى بێ، دۆسته، برایی، براده رى، په فقی چابوو.
سه لته یه کی چۆغه ی مه یله و زه ردم هه بوو، پۆژى دمه و به هار چوو بوو
مالی ته له بی سه لته کی کردبوو. عائیله ش ته قدی می کردبوو. له به ری
کرد، هاته مزگه وت به ته به سسوم وتی: نهو سه لته م کړیه، پات لیه؟
وتم: یاخوا موباره کت بێ زۆرباشه!
له به ینی به شه ری عه سر زۆر حه قی له سه رم هه یه. مع الاسف بۆم
پێک نه که وت له گه ل وه ره نه ی وه فاداریی لایه ق بکه م -الفقر سواد
الوجه فی الدارین-.

له زاته کیان پرسى خزمت خۆشته نهوئ یا دۆسته؟

فه رمووی خزم نه گه ر دۆسته نه بێ بۆ چیه!

به لام دۆستی جانی به پراستی زۆر که مه، خاسه ته ن ئیستا! مو حیه ته ی
قه لبی نه مایه هه مووی بوو یته سیاسه ت! حه ققه ن سیاسه ت دونیای به با دا.
فه زائیلی مه حوو کرد. شه ره فی به شه ری نه هیشته!

۲۹۵/۶

بڼ بانگ کردن نه‌چوویمه هیج مالیک!

له زه‌مانی حاجی حه‌سەن ئەفەندی له کۆیه قائیمقام بوو، ئیتوارەین
په‌مه‌زان مه‌دعو بووین نوێژمان تهنه‌ تهنه‌ کرد، وێکرا نانمان خوارد.
زاتیکی گه‌وره‌ی میوان وتی: ئەمه‌ چۆن وا ئەبین؟
وتم ئیمه‌ عاده‌تمانە نوێژ به‌ موفه‌ریدی ئەکه‌ین نان به‌ جه‌ماعه‌ت
ئه‌خوین!

وتی: حه‌قیقه‌ته‌ن زۆر باشه‌!

ئهو حوکمه‌ غێڕ مه‌نسووخه‌، مادام خزمایه‌تی و دۆستایه‌تی و
عه‌واتیفی ئیسلامیه‌ت نه‌فه‌وتی! ئەگەر گۆڕا، ته‌بعه‌ن حوکم ئەگۆڕی!
زاته‌ن تا حوکمی ته‌بیعی نه‌سخ نه‌بی، حوکمی شه‌رعی نه‌سخ نابێ!
بڼ بانگ کران نه‌چوویمه‌ مالی هیج خزمی، دوور و نێزیک. ئەمما
چوویمه‌ مالی مه‌لا ئەحمه‌دی چه‌له‌بی و مه‌لا مسته‌فا مام به‌حیا له
دۆستان، حاجی کاکه‌ ئەفەندی کوپی خاله‌ موفتی له‌ خزمان! حه‌تتا
نه‌چوویمه‌ ناو باغی نوره‌دینی برام. له‌ گه‌ل ئەوه‌ی باغه‌چه‌مان له‌ تهنیشت
به‌که‌ له‌ چنارۆک! برایی واشه‌ ئەگەر هه‌موو باغه‌که‌ی له‌ په‌گ و په‌شه
ده‌ریشم پیتی ناخۆش نییه‌. وه‌ به‌ هیج وه‌جه‌ی خۆی به‌ ساحیب مال
نازانی! خوا لێکمان نه‌ستینی وا زوو!

۲۹۵/۶

هه‌لات، سه‌گ کوشتی!

زۆرمان دیتیه‌ که‌سه‌ی له‌ کارێ خۆی ئەدزیته‌وه‌، تووشی موسیبه‌تی
ئەبی به‌ هیلاکه‌تی ئەدات. حه‌تتا دیته‌ یادمان له‌ ئەوائیلی چه‌رپی عه‌ومی،
شه‌خسه‌ی له‌ ئەهالی ئەتراهی کۆیه‌ هه‌لا تبه‌و، هاتبۆوه‌ بۆ دیتی خۆی، له
نێزیک دی، سه‌گ بۆی دین، دادیته‌وه‌ بۆ به‌رد، له‌ پشته‌وه‌ سه‌گێک گونی
ئەگرێ ئەپچرێ، زۆر نه‌چوو مرد.

شه‌خسه‌ی له‌و چه‌ندانه‌ له‌به‌ر ئیجباری دائیمه‌ن له‌ شاخ ده‌بین، نایه‌ته‌ ناو

دئ. شه‌وئ چهند زه‌لامیکی تووش دین ته‌یکوژن، که‌له‌شیان هتیا سه‌رای حکومه‌ت. فی الحقیقه ته‌لثانیش ته‌و نه‌وعه ته‌خه‌للوفه ته‌ئسیری هه‌یه، ته‌مما خه‌لکی عیبه‌ت ناگرن.

...ته‌ی نووری سه‌ماوات و ته‌رز! ته‌ی نووری سه‌روه‌ری! حیفزی مه‌جد و شه‌ه‌ف و عه‌رز و نامووسی مسولمانان، ته‌فه‌وو‌قی شه‌رق له‌سه‌ر غه‌ڤب، ئینعامی عام به‌ نه‌شری نووری ئیسلام بکه‌ی!

۲۹۸/۶

به‌سه‌ره‌اتی ته‌دیسۆن!

ته‌دیسۆن ڤۆژئ له‌ سه‌یاره‌ دیته‌ خوار، نینۆکه‌کی عه‌زابی ته‌بی، به‌ ڤه‌فیقی خۆی ته‌لئ: هه‌رچهند من موخته‌ریعم، ته‌مما له‌ صونع و ته‌رکیبی نینۆک موته‌حه‌یر و عاجزم.

به‌لئ ته‌وانی موخته‌ریع ئیمانیا به‌خوا له‌ غایه‌تی فه‌وقه‌. دیاره‌ بت و ته‌صنام و هه‌یاکل ته‌ته‌ری صونعی به‌شه‌ره‌، مع‌ انه‌ صانع مه‌صنوعی خۆی ته‌په‌رستی، به‌ مومه‌ئیلی مه‌عبوودی ته‌زانی. به‌شه‌ر تا بلیی سه‌یره (العیاذ بالله) ته‌گه‌ر ته‌صه‌وو‌ری ته‌مثیل بکه‌ین به‌شه‌ر بۆ مومه‌ئیلی فه‌وقی هه‌موو کائیناته‌. سۆفی که‌ به‌ سه‌ی ته‌لئ: هذا ربی، زۆر غافل، ته‌حه‌مه‌قه‌، ئاگای له‌ مه‌سه‌له‌کی خۆی نیه‌. نازانی حیصه‌ی وجوده‌ له‌ حه‌یوانات. به‌س شتخی عه‌ره‌بی تفتنی بۆ ته‌و ده‌قیقه‌ کردیه‌.

۳۰۱/۶

بوختانچی سوڤه‌ی نوور زۆر نامه‌ردن!

ته‌و ته‌صنامی ته‌وان سوچه‌دی بۆ ته‌به‌ن^(۱)، تیمثالی عه‌زرا، که‌ ته‌مه‌ڤۆ ته‌مر دراوه‌ له‌ ته‌ڤه‌ف دیکتاتۆری ئیتالیا ته‌ولادی مه‌کاتب که‌ مونه‌ووهر و حوڤ بوون، هه‌موو ڤۆژئ به‌رانه‌ری ڤکوع به‌ن. چ مه‌لائیکه‌ت هاتیه‌

(۱) مه‌به‌ستی دپاناکانه‌.

بلې نه‌وانه ئیلاهی ټیوهن یا مومه‌ئیلی ئیلاهن، ساحیبی خه‌زنه و باغ و باغاتن؟ عه‌جائب بۆ ږیساله‌تی به‌شهری نه‌وه ئیجاباته؟ بۆ ټول‌وهیه‌تی حه‌جهر و به‌قهر، هیچ! نه‌مه چییه؟

سبحان الله جه‌نابی ږیساله‌ت په‌نا له ده‌ستی نه‌ففاکان نه‌جاتی نه‌بوو! نه‌مما هیچ نه‌بیی نه‌ففاکی ټیره نه‌زهر به نه‌ففاکی سوره‌تی نوور نه‌وعنه‌ن ما مه‌ردن! نه‌ففاکی سوره‌تی نوور حه‌قیقه‌ته‌ن نامه‌رد و بی مروه‌ت و شه‌رپه‌ف بوون.

۳۰۴/۶

نه‌حمه‌قی خه‌لك گومرایی سه‌رؤكه‌كان دروست نه‌كات!

زۆر جار ته‌نه‌ممول نه‌كه‌م، ئایا (ضلال)ی سه‌وادى نه‌عزهم له به‌شهر نه‌ساسه‌ن خه‌تای خۆیانه؟ قه‌راری قه‌تعیم پې نه‌دراوه. نه‌مما ته‌حمموقی نه‌هالی ده‌خه‌لكی زۆری هه‌یه، له‌سه‌ر ته‌شجیعې ږونه‌سا بۆ ئیضلال و ته‌سخیر و ئیستیخدامیان. نه‌هالی پې موخاكه‌مه هه‌موو شتی عاجباتی قبول نه‌كا، جارئ نالئ: كوو وا نه‌بیی؟

نه‌وه خۆشه، نه‌وی حه‌قیقه‌تیان ته‌علیم نه‌كا، له‌گه‌لیان ساغ بی، نایانه‌وئ، به‌سووكی نه‌یتۆږنئ، به‌لكو به‌چاوی عه‌داوه‌ت! .. حاصلی دنیا مه‌جالی جیداله، مه‌یدانی حه‌رپه، مه‌كه‌تبې ئیمتیحانه، مه‌ردی ده‌وئ صه‌بر بكا.

۳۰۷/۶

گاپه‌رستی و شیخ په‌رستی!

گاجووت چۆن نه‌په‌رستری؟ به‌چ خه‌یالئ؟ به‌چ فكري؟ صه‌نه‌من له‌به‌رچاوی دانه‌تراشئ، نه‌یاته‌وه مالئ، عیاده‌تی نه‌كا، له‌سه‌رچی؟ له‌به‌رچی؟ به‌س هه‌وا و مه‌یل نییه؟ نه‌و مه‌یله كو زائیل نه‌بیی؟ زۆر زه‌حمه‌ته.

دوټئ شه‌وئ، ټیكی گټه‌ږایه‌وه: نه‌سیر بووه له‌لای هیندستان، جه‌مه‌كی گاپه‌رستان، له‌شووشه‌یه گۆساله‌کیان لا‌بوو، عیاده‌تیان نه‌كرد.

یه‌کی له مسولمانان به دزی نه‌یهاوێته ناو خه‌لا. سه‌به‌ی نه‌نۆڤن نه‌مایه. دوايه نه‌یدۆزنه‌وه له مه‌قامی مه‌عبودی هاویشترایته قه‌ده‌مه‌خانه. ومع هذا باز (کما کان) ته‌قدیسی نه‌که‌ن. ئیتر چاره‌؟ وه‌کذا عیاده‌تی قه‌ومنی له‌مه، بۆ موته‌شه‌یخان، عه‌ینی گا و که‌ر په‌رسته‌یه. مه‌یلێکه‌ تیاندا په‌یا بووه، نه‌وی نه‌و ناوه‌ی لی بی لایان خوايه، (حاکم علی الله)یه.

۱۲/۷

مه‌لای ئیلاهی و مه‌لای ته‌بیعی!

ئێستا لای ئیمه‌ ناخیر مانگی زستانه وه‌قتی به‌فر و بارانه. له ئه‌مریکا ناخیر مانگی هاوینه گۆنگه‌ری سه‌بزه و میوه‌جاته! ته‌فه‌ککور و ئیعتبار که‌ن! نه‌گه‌ر که‌من عیلمی هه‌یه‌تیان زانیان، ته‌ده‌کوریان نه‌کردا سبحان الله گه‌لێ له ئه‌هلی عیلمیش لا نه‌ده‌ن له پێ، نه‌حوالاتی راهینه نه‌که‌نه نه‌عمالی ته‌بیعت، بی حاجه بۆ صانع و موده‌بیر! موئمن و مه‌لای پراستی نه‌وه‌یه هه‌م ئیلاهی هه‌م ته‌بیعی بی! قه‌ول به‌ ته‌بیعت و موده‌بیری ته‌بیعت بکات! نه‌وا دیاره مه‌عمه‌ل ئیش نه‌کا، نه‌مما بی موره‌ته‌ب نه‌بی؟ حه‌ققه‌ن ته‌ره‌فه‌ین ته‌عه‌دا نه‌که‌ن! که‌سێ خۆی له عه‌قل نه‌کا، نه‌ته‌ری عیلمی زاویه، قایلی ئینکار نییه! عیلمی ته‌بیعت ئیستخدام نه‌کات ته‌بیعت طوعا /وکرها خزمه‌ت نه‌بینی!

۱۵/۷

قوه‌تی ئایه‌تی قورئان له‌ تۆپی هاوه‌ن به‌قوه‌وتیه!

حه‌ققه‌ن کوللی ئایه‌تی بۆ هه‌دمی قه‌لعه‌ی کوفر، له‌ دانه‌ی تۆپی هاوه‌ن به‌قوه‌وتیه. هه‌رچه‌ند قوه‌تی تۆپ و ته‌یاره‌مان نه‌بوو، نه‌مما قوه‌تی قورئان نه‌لانی‌ش خۆ موخافه‌زه نه‌کا! ئینسانی نه‌وه‌ی له‌ مه‌وقیعی خۆی ڤوو له‌ هه‌ده‌ف ئیستیعمالی کا، نه‌توانی به‌ قورئان له‌ گه‌ل نه‌نام جه‌هاد بکا!

۱۵/۷

ټاو ټه‌بیته به‌رد!

پرېو ته‌تبوعی ټه‌حوالی بی‌حار بکه، عه‌جایی صونعی په‌روه‌ردگار بیینه! ټه‌سبایی مه‌لوحه و تفت و تالی ټاو مه‌علومه، به واسیته‌ی به‌عزّی عه‌ناصر و مه‌وادی خاریجی ټه‌بی! به‌لام پیانه‌تی ټاوی فورات و عذب، عیلم و قودره‌تی خصوصی ټه‌وئ! چونکه ټه‌و عه‌ناصر و مه‌واده‌ش مه‌خلوقی خوايه، بړ له‌وئ ټه‌بی؟ بړ لی‌ره نابې؟ میاهی مه‌عده‌نی ده‌رده‌قولی هه‌ندئ عیونی کبریتن، هه‌ندئ جبر/قیرن، عه‌ینی مائی کبریتی به‌عزه‌کی گهرمن، به‌عزه‌کی ساردن.

ټاوی هه‌یه له‌لای سابللاغ، بابم چووبووه ته‌ماشای. زاهیره‌ن ټاوی سافه، نه‌ختی ټه‌روا ټه‌بیته به‌رد، به‌ردئ پوون وه‌ک بلهور، ټه‌مما مائیل به زه‌ردییه. له حه‌قیقه‌تدا ټه‌وه به‌رده له ده‌روونی ټه‌رز ټه‌بی به مایع له‌گه‌ل ټاو تیکه‌ل ټه‌بی. وه‌کی ټاو دیته‌ده‌ر جه‌ریان ټه‌کا، که سارد بړوه ته‌جه‌ممود ټه‌کا. حاصلی عه‌جاییاتی صونع له ټاوی مه‌عده‌نی و غه‌یره مه‌عده‌نی، (لا‌یعد)ه! نه‌خویان نه‌ ټیلاهیان ناشکوری نه‌بی چی لی نازان!

۱۶/۷

ټینسان له‌سهر حه‌یوان ټه‌کوژن!

ته‌صه‌وور که، که‌سی زور عاقل و دانا بې، ټه‌مما ټاگای له قاعیده‌ی ټیلاهی بړ خه‌لقی متطورات نه‌بی خالی الذهن بې، نه‌ختی له مادده‌یی مائی به‌شهری نشان دا، بلې: ټه‌مه‌یه ټه‌بیته ټینسان، ټینسانې وه‌کی توو هه‌زار سویتدی بړ بخوی پروا نا‌کا.

زه‌رپه‌ی حه‌یه‌وی له‌ناو ټه‌و ټاوه، ټه‌چته مه‌وقیعی (طورا بعد طور)ی به‌سهر دئ، ټه‌بیته به‌شهری، مودریکی خیر و شهر، ساحیعی عه‌قل و سه‌مع و به‌صر، ټه‌بی به‌ موخته‌ریعی به‌ پادیو نوتقی ته‌ها حوسین له میصر ټه‌باته له‌ندنه. وه‌یا له‌لنده‌ن ټه‌یه‌یتته کویه. بارئ ټه‌ی که‌رپه‌رستینه، مادام غه‌یری خوا ټه‌په‌رستن، بړ ټه‌و ټه‌عازیمه عه‌باقیره

نه‌وابیغانه‌ناپه‌رستن؟ باری هیچ نه‌بی به‌و ئینسانانه، فه‌خر له‌سه‌ر که‌ر و گا و سه‌گ بکه‌ین، پۆنتکین و که‌هره‌بایان بۆ که‌شف کردینه، له‌ سایه‌ی وان، ده‌روونی ئینسانی (أینیه‌ی) په‌ش و تال بۆمان بوته‌ پۆزا! بۆ وا (خضع الرقاب)، (نواقص الابصار) له‌به‌ر ده‌ستی نه‌و چه‌یواناته، هه‌یاکلی نه‌و چه‌یواناته، پائه‌وه‌ستن؟! هه‌ی هه‌ر دوو چاو‌تان کۆر بی، نمه‌ک به‌ چه‌پامینه، ئینسان له‌سه‌ر چه‌یوانی هه‌کذایی نه‌کۆزن.

١٦/٧

ئهری پاسته‌مه‌لایان قسووره‌کیان هه‌یه‌ له‌ عیلمی ئیقتیصاد نازان؟!

روژێ له‌ خدمه‌ت والی موصل سلیمان نظیف به‌گ په‌حمه‌تی خوای لی بی، گف‌ت و شه‌نومان بوو. بیلموناسه‌به‌ فه‌رمووی: مه‌لایان قسووره‌کیان هه‌یه‌ له‌ عیلمی ئیقتیصاد نازان.
منیش ته‌به‌سسوم کرد.
فه‌رمووی: بۆ؟

وتم: نه‌وه‌له‌ن ئیستا مه‌لایان چاویان له‌ ده‌ستی ئیوه‌یه، ناشکوری نه‌بی، ده‌ستی ئیوه‌ش سف‌ره، مه‌لایان ئیقتیصاد له‌چی بکه‌ن؟
ئانه‌ن: نه‌وی ناگای له‌ قورئان بی، عیلمی ئیقتیصاد نه‌زانی.
وتی: قورئان و ئیقتیصاد؟!

وتم: به‌لێ! نه‌و ئایه‌ته‌م بۆ خوێنده‌وه (وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا)، وه به‌ تورکی ئیزاحم بۆ کرد.

فه‌رمووی: عه‌جایب ئیمه‌ وامان نه‌زانیسوا! وه فه‌رمووی: قورئان مولاچه‌زی (أُمُّ الْقَاعِدَتَيْنِ) ی کردیه، قاعیده‌ی ئیستحصال، (قاعیده‌ی ئیسته‌لاک، قاعیده‌ی ئیسته‌لاک ئه‌هه‌مه‌، نه‌وه‌ی زیکر کردیه.

واقیعه‌ن وه‌کی نه‌فه‌رمووی: قورئان ته‌ماشای ئیستحصال ناکا، چونکی هه‌ر خه‌ریکه‌ شتی په‌یا کا، داعی هه‌یه، داعی ته‌بیعی موغنی یه‌ له‌ داعی شه‌رعی، نه‌مما مه‌یل بۆ ئیسراف و ته‌قتیر نه‌پوا، نه‌وه‌ش خه‌راپه‌. قورئان

ته‌صریحی پێ ئەکا، هه‌تا علی الاکثر بۆ سه‌فاهه‌ت بیلا حیساب سه‌رف ئەکه‌ن، بۆ خێری به‌راستی خێر بێ، به‌خیلن. بۆ خێری موزه‌خه‌ره‌فیش خێران.

شه‌وێ له‌ نه‌عه‌زه‌میه‌ نووستم، مه‌لا نوعمان و حاجی نه‌حه‌مه‌د نه‌ئه‌عه‌زه‌می وه‌ شیخ نوری مو‌دی‌ری کولیه‌ زۆر لو‌تفیان نو‌اند. سه‌به‌ینه‌ش خه‌ریکی نه‌سه‌ابی فطو‌ر بو‌ون. له‌و وه‌قه‌ نا‌زانم له‌به‌ر چی قامووسیان هینا له‌ ماده‌ی (قه‌ره‌)، ته‌ماشایان کرد، نه‌یانخو‌یت‌ده‌وه‌.

عه‌رزێ مه‌لا نوعمانیم کرد: مه‌ولانا ئیوه‌، نه‌وه‌ی مایه‌ی جه‌ود و که‌رم و فه‌زل بو‌و به‌جێتان هینا، بۆ ته‌ماشای ماده‌ی (قه‌ره‌) ئەکه‌ن؟ فه‌رمو‌وی: مه‌قسه‌دما‌نه‌ عه‌رزێ جه‌نا‌بت بکه‌ین، که‌ به‌خیلی نه‌فه‌رمو‌وی، نه‌مه‌رۆش له‌ خه‌مه‌ت‌دا بین.

وتم: استغفر الله مه‌منونم، به‌ خه‌مه‌ت ئیوه‌ مو‌شه‌ره‌ف بم، نه‌مما نه‌وشه‌و نه‌رۆمه‌وه‌، به‌عه‌زێ ئیش هه‌یه‌، نه‌بێ دروست کرێ.

هه‌زار هه‌زار په‌حه‌مه‌تی لێ بێ، ضیاعی گه‌وره‌ بو‌و بۆ ئیسلام. تا نه‌به‌د ته‌ئه‌سسوفی نوعمان و سه‌یید په‌شیدم له‌ دڵ ده‌رناچێ. مع‌ الاسف بێ جێ و بێ جێشین پو‌یشن. (انا لله).

٢٢/٧

به‌ وه‌سه‌وه‌سه‌ی بێ نامووسان خۆتان له‌ شه‌ره‌ف و له‌ دین مه‌که‌ن!

عباد الرحمن به‌و تیرازی که‌ خوا دایناوه‌، کێ حه‌ق وایه‌ بکوژێ، بۆ سیاسه‌ت و ئیستقامه‌ی ئومو‌ری خۆیان که‌س نا‌کوژن چ جایه‌، به‌ به‌هانه‌یه‌، ولاتی کۆرکه‌نه‌وه‌، به‌ گونا‌هو‌ بێ گونا‌ه‌ پیر و جوان، ژن و مندال بۆمه‌ردومان بکه‌ن؟ وا ده‌رئه‌که‌وێ زومه‌ری سیاسییو‌ن نه‌مه‌رۆ عباد الرحمن یان تیا نییه‌...

نه‌بێ نه‌وانیش له‌ حه‌قیقه‌ت‌دا نه‌مین بن، به‌ سه‌داقه‌ت و خه‌یله‌تی نه‌وروپیی هه‌له‌خه‌له‌تین. فه‌تاتی له‌ باوه‌ش ئەکا، به‌ سینگێ خو‌یه‌وه‌

ئه نووسیتنی، گۆیا ئه مه مه حه بیه ت و عه تف و حه نانه. وه چه ند ماچی باو کانه له لێو و کولمی هه ل ئه گری، خوا ئه زانی درۆیه! زۆر ناچی فه تاتی قوربه سه ر زگی پر ئه بی، ئه و باوکه ره فیه وه وه مو حیه به صادیه قه ته رکێ ئه کا. ئه و جا ئه و ی به سه ری دی، دی! ده خیه که م (ایها المؤمنون) ئاگاتا نه له شه ره ف و نامووس بی، به وه سه وه سی بی نامووسا نه خو تا نه له شه ره ف و له دین مه کن!

۲۴/۷

مه لا له کولبه ی ئه حزا نه!

ئه مه پۆ عو شه ره ت زۆر بو وه، خا سه ته نه له به ینی په یجالی ئه عازی می ده و له ت. زۆر که س له ئه هلی عه مامه بو وه یاری می زیان، نا ئیلی مه ناسی بی گه وره بو ون.

ئه وه ی به مه لایه تی ما وه، خه ریکێ ته دریس و ئیرشاد و وه عز و ته فسیر بو و، ما وه له کولبه ی ئه حزا نه، بی یار و یا وه ر و دۆست و بی حور مه ت و معاش. (إنا لله).

۲۵/۷

قوربه تولعه ی نه!

قوربه تولعه ی نه وه ک ئایه تی (وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا)، نا دیره بی ته إمام الاتقیاء. پیرار له شه خسه کی سا بلای عی ئه حوالی ئه ولادی میرزا فه تا حم پر سی.

وتی: ئه ولادی هه یه، به ئه ولاد حسیب نه ی. ئه م ما له و جا غ کۆری چا تره.

خوا به قوربه تولعه ی نه به نده بکه یه إمام الاثمة، هه ردوو کیان له نه و ابغی عه بقه ریا نه حیساب کر نه، به عومری در یژ و یقبال و عافیه ت زۆر بژی نه.

ئاخر پۆزی مانگی قوربا نه، ۱۳۵۷، ۷ ی شو با تی رۆ می.

۲۶/۷

حه‌زهر له موسته‌قه‌بل!

حه‌زهر له موسته‌قه‌بل له گه‌ل ته‌داره‌ك و خو حازر كردن زۆر باشه. په‌كێكه له مه‌زایای ده‌وله‌تی به‌ریتانیا و سائیری دوه‌لیش. ته‌ماشای نه‌كه‌ن نه‌م‌پۆ غه‌می هه‌زار سال دوا‌یی نه‌خۆن، اخ‌ضاراتی بۆ نه‌كه‌ن، ئیشیان لا به‌ نه‌ه‌ممیه‌ته، بۆ ده‌ركردنی ئۆزده‌میر^(۱) له‌ پواندز- با وجودی شه‌زیمه‌یه‌ بێ ته‌سبایی له‌ گه‌ل بووه- به‌ له‌شكری موته‌جاوز له‌ چوار هه‌زار نه‌فه‌ر (مع‌ معدات)ی چه‌پی، تیرازی جه‌دید، قائییدی نارده‌نه‌ سه‌ر ده‌ریكردن.

۳۷/۷

خۆیان له‌ عیلمی ئیبن ته‌یمیه مه‌حرۆم كرا!

گه‌لی زاتی زۆر گه‌وره، زۆر باش هه‌ن، ناویان به‌ خراپه‌ نه‌هه‌ن. ئینسانیش ئاگای له‌ ته‌صلی عه‌داوه‌تیان نییه، دوا‌یان نه‌كه‌وێ. مه‌لایانی ته‌باعی سبکی و عوبیادی خۆیان له‌ عیلمی ئیبن و ته‌یمیه مه‌حرۆم كرا. ده‌خيله‌كه‌م به‌ قسه‌ی مه‌لایان پقتان له‌ مه‌لایان نه‌یته‌وه. ئیستیفاده‌یان

(۱) ئۆزده‌میر: مه‌به‌ستی ئۆزده‌میر پاشای فه‌رمانده‌ی سوپای توركه، كه‌ نه‌فسه‌ریکی تورك بوو له‌ سالی ۱۹۲۰ له‌ گه‌ل ۴۰۰ سه‌رباز و ۸ تۆپ ها‌ته‌ رواندز، نزیکه‌ی سێ سال له‌ رواندز حوكمی گێرا. له‌و سه‌رده‌مه‌دا ئینگلیز زۆر هه‌ولی دا رواندز له‌ ئۆزده‌میر بستیته‌وه به‌لام بۆی نه‌چوو سه‌ر. خه‌لكی رواندز زۆر به‌ چا‌كه‌ باسی ئۆزده‌میر پاشای نه‌كه‌ن و زۆر لێی رازی بوون. نه‌لێن: ئۆزده‌میر مرۆفیککی باش و لێهاتوو بوو وه‌ مسو‌لمانیکی باشیش بوو. دوا‌ی نه‌وه له‌ سالی ۱۹۲۳ ئینگلیز هێرش هێتا، ئۆزده‌میر كه‌ زانی شه‌ر بێ سووده و ئومێدیشی نه‌بوو له‌ نه‌نا‌دۆل هاواری بۆ بێ، بۆیه‌ فه‌رمانیدا به‌ سوپای خۆی رواندز چۆل بکه‌ن و به‌جێ یێلن. پاشان ئۆزده‌میر به‌ رینگای دۆلی پوس‌ت ناوای شاری شتو بوو له‌ تیران و له‌وێشه‌وه به‌ مه‌رگه‌وه‌ردا ناوایوو بۆ شه‌مدینان، پاشان بۆ وان و دواتر گه‌یشه‌وه سوپای كه‌مال پاشا له‌ نه‌نا‌دۆل. به‌روانه‌: (مێژووی رواندز، مه‌مدوح مزوری، هه‌ولێر، ۲۰۰۶ز، لا ۳۱۴-۳۱۰)

لێ بکه، نه گهر قسهی خراپیان بوو، په ددی که، ئی باش قبول بکه،
فرقی مهلا و مهلا مه که.

٤١/٧

بههشت فرۆشی دنیاگر!

موتشه یخه کان به تهسویه پازی نین، به وهنده عیاده تی خوا له سهری
دانانین قایل نین. نه بی نهوان به گهلی زیاتر په رسترین، نه بی وا حسابم
کهی خوا نه مر بهری وانه. ئیمه چاکیان تیته گهشتین، اولیاء الله، احباء
الله، ابناء الله، وسطاء الله، امام الله، نهوی بیانه وی، خواش نهیه وی.
نهوی گونا هکاری ئیبلسی پر تلبیس له میان گۆری.

به لێ زۆر دۆستی به په حمی دل گهرم، زگی به ئینسان بسووتی،
وه کی موبه شیرانی قادیانیان، به هائییان، پوهنهای طهرائیکان، گهلی
موتنه سیر نه بن بۆ به شهر، پۆزی قیامت موعه زه به. بی دین، نه گرین،
ئیعتیقات نه خه نه سهر ئوموری مایه نه جات، جا نه بی خوی بخهیه ناو
زگی کچه جوئ، بی به مندال و بیته دهر، وه کی فره خه حیوانات،
گه وه بی، خۆی بکا به فیده، گۆیا نهویش به زه بی به به شهردا هاتووه.
موعه زه ب بووین، بووه فیده نه جاتیان بووه. نه گهر عه قیده و بی
قورتار نه بی، وه ئیلا نه کهویه ژیر دهستی شهیتان، عه زابت نه دا،
عه قیده و بی نه مه مه سیحی تازه به، موجه ددیده نیهایه بی نه ده بی
نه بی په سووله. خوا په حمی به عالم کردیه، په سوولی سهلامی ناردیه،
دهک نهو په سوولی سهلامه به خیر و سهلامه نهیه. له وه تی نهو هاتووه
به ملیۆن شروپ و فساد زیادی کردیه!

نه مه وه کیلی قوتبه، یا خود خۆیه تی، ئیداره ی زه مین و زه مان به
دهستیه تی، زه پاتی کائینات، بی نه مرو ئیداره ی وی حه په که ناکا، جا به و
تهسویلاتی، سهلبی عقل و مال- نهو ذباله- ناموس نه که. نه گهر فه قیر
بوو یا وه کی کهر ئیستیخدامی نه که، یا شه قیکی تیته له ده، وه کی
سه گی گرو، ناواریه ی دنیا نه بی. نه مه هه موو له پوو مه حه بهت و
سه داقت و دۆستی به شه ری.

ثیمانم هه‌یه به‌و نه‌وعه‌ی جه‌نابی حق ته‌صویری فهرمووه، وایه،
ثیمان و عه‌مه‌لی صالح، باقی فه‌نن و فیله، دۆستی چی و شه‌فیع‌ی چی؟
به‌ه‌شت فروش دونیا کر، دوشمنی ثیمانی حه‌قیقی و به‌شه‌ریه‌ت،
دۆستی میولی فاسیده و حوپی ئیستیلا و ږیناسه‌ت، ئیستیخدامی ئینسان
وه‌کی حه‌یوان.

۴۳/۷

شیخ قوتبی ئاشه، به‌ ئاو و نیعمه‌تی خه‌لك ده‌گه‌رئ!

ئامان خۆتان له‌ ساحی‌ی ده‌عوه‌تان، که‌ززاب و ئیبلیس ږیارترن، وه‌کی
ئاش بو دانه، به‌ ئاوی نیعمه‌تی خه‌لقی نه‌گه‌ږن. وه‌ك حاجی نه‌لئ:

که‌ وای گوت شیخی من ده‌سته‌گیرم
له‌لام و ابو له‌به‌ر جه‌هل و جه‌وانی
که‌ ږیربووم تیگه‌یستم ده‌ستی گرم
له‌کار و که‌سب و ته‌حصیلی مه‌عانی
به‌لئ شیخ قوتبه، نه‌مما قوتبی ئاشه
به‌ ئاو و نیعمه‌تی خه‌لقی گه‌رانی

۴۶/۷

ئاسیا و سه‌روه‌تی ته‌بیعی!

ئاسیای ئیمه‌ سه‌روه‌تی ته‌بیعی هه‌یه، عیلم و سه‌ناعه‌تی نییه، نه‌وروپا
بیله‌ه‌کسه. مه‌گه‌ر (بعد الانتهاء) بگۆږئ، ده‌نا هه‌ر ولاتی سه‌روه‌تی ته‌بیعی
بووین، سه‌روه‌تی صنایع‌ی نه‌بووه. قه‌ومه‌که‌ی ئیحتیاجیان حس نه‌کردیه،
اضطرار و محیوری یان نه‌دیتیه، نه‌مما ولاتی (من حیث الطبیعة) فه‌قیر بن
مه‌حیوره‌ن سه‌عیان کردیه، به‌ جیدد و جوهد و کۆشش و لوقمه‌ نان‌یکیان
ده‌ست خۆ خستیه. عاقیبه‌ت به‌سه‌ر ته‌بیعه‌ت غالب بوون.

۴۷/۷

له باره ی قیرائاتی قورئانه وه

ئه وه ی ظایح له (ت) ئی ده غم ئه کا^(۱) لام موحتاجی وه عز و نه سیحه ته، بئ له تافه ته، دووره له زه وق و له قاعیده، لازم نیه ئه وه ی له (موثوق به) نه قلکرا، قبول بکری. وه ئیلا صه حابان قیرائه تی میسلی ئیبن مه سه وودیان فری نه ده دا. (ریزوانی خوایان لی بی)، ئه وان قورئانی مونه قیحان بۆ ته حریر کردین، لاکین عوششاقی نه قل پریان کرده وه له ده غیله.

۴۷/۷

های که ره های!

که سی له ته رف خوا بناردری، ئه بئ علامه ته کی عزی می هه بی، له ده عوای بوه شتیه وه. حقیقه تن ته له بی ئایه ت شتی باشه، لازمه، وه ئیلا ڤیساله ت ئه بیته مه له به وه کی ئیستا، ئۆینبازی و تایعی هه وا. مه سه له ن: قادیانی ئه وا ئیددیعی کرد، ئایه تی چ بوو؟

هیچ. به عزه قسه ی ڤروبووچی ڤیریژانه! موقاییلی ئه و حوکه مای ته بیعت و کیمیا و هه نده سه و هه یه ت، ئه و دوها ته موخته ریعانه، ئه بئ ئایه تی ڤه سوول چ بی؟ له فه وقی ته یاره و غه واصه و ئه له کتریک و ته لفه ز، ته لفون و ڤادیۆ بی. به لی ئایه تی ڤوسولی ئیستا، بی شه رمی و بی حه یایه! له سه ر جه هل و ناته واتی خوایان، موقاییلی ئه و هه موو عوله ما و حوکه ما و عوزه ما و نه وایغ و عه بقه ریانه، که به توژی پشیان ناگه ن، ده عوای ڤیساله ت ئه که ن! ئه وانه ن کورد پشیان ده لئین: های که ره، های! قادیانی و به هائی ئه با ئایه تیان حمار الله با. به لی خوایان ئایه تن،

(۱) مه بهستی ئایه تی (أوعظت ام لم تکن من الواعظین)ه،

گه‌رچی قسه‌ی بێ ئه‌ده‌بی له‌ من ناوه‌شیته‌وه، ئه‌مما بێ حه‌یایی وان، مع
الاسف که‌مێ بێ ئه‌ده‌بی کردم.

٤٩/٧

ته‌رجه‌مه‌ی قورئان بۆ کوردی!

من بۆ تیگه‌یشتنی ئه‌جانب، ته‌رجه‌مه‌ی قورئان ئینکار ناکهم، به‌لکو
زۆر به‌ فائیده‌یه، لاکین نه‌لێن ئه‌مه‌ قورئانه! وه‌کی ته‌ورات و ئینجیل به
هه‌ر لۆغه‌تی بێ کیتابی موقه‌ده‌سه، ته‌وراته ئینجیله.

ئاره‌زووم ئه‌کرد جه‌معی له‌ عوله‌مای عه‌ره‌بی و زوبانزان و کاتب
وموچه‌ری ئ غایه‌ت به‌ قووه‌ت به‌ جه‌زاله‌تی عیباره‌تی وه‌کی جه‌لال
نووری و ته‌ها حوسین، فیکری ئییاظه قورئانیان به‌ عیباره‌تی جوان،
خۆش ئه‌دا، سه‌هل الفهم، ته‌رجه‌مه‌یان کردبا، زۆر به‌ فائیده ئه‌بوو. ئیستا
بلێن: دروسته، دروست نییه! ته‌رجه‌مه‌ کرا به‌ لیسانی موخته‌لیفه. ئه‌وانی
ته‌رجه‌مه‌یان کردیه‌ و ده‌رئه‌که‌وێ زۆر له‌ ئه‌ربابی قه‌له‌م نه‌بوون. مه‌علوم
ئه‌جانب ته‌ده‌خولاتی تیا ئه‌که‌ن، ڕوحیان ئه‌مین نییه، ته‌رجه‌مه‌ی به
تورکی کراوه، زۆر بێ تامه، لام خیانه‌تیکێ تیا به‌ گه‌رچی وا ئه‌نوێن
بۆ ئاسانی تیگه‌یشتنی عه‌وام و امان ته‌رجه‌مه‌ کردیه. قورئان ته‌رجه‌مه
بکری، له‌ گه‌ل موخافه‌زه‌ی ئه‌صلی وه‌کی ئینگلیز کردویانه، سه‌فحه‌یه
قورئانه، سه‌فحه‌یه ته‌رجه‌مه‌یه، جوانه.

٥٤/٧

درۆ نه‌که‌ی قسه‌ زۆر بێ تام ئه‌بێ!

حه‌ققه‌ن ئینسان ئه‌مڕۆ ته‌ماشای سه‌یثاتی به‌شه‌ر ئه‌کا، ئه‌وه‌نده‌ پێس و
نه‌دوو دونه، شه‌یتان لێی به‌رییه، ئه‌وه‌نده‌ له‌ئیم و بێ ناموس نییه. گه‌لێ
جار ئه‌لیم : ئیوه ته‌ماشای ویجدانی خۆتان که‌ن، وه‌قتی حیکایه‌تی
ئه‌گێڕییه‌وه، له‌مه‌یانه، درۆیه‌ دێ، ته‌جه‌سسوم ئه‌کا، ئه‌گه‌ر درۆیه‌ که
نه‌که‌ی، قسه‌ که‌ زۆر به‌تام نابێ، ئه‌گه‌ر ئه‌و پینه‌یه‌ی لێ ده‌ی، غایه‌ت

جوان دئ، په‌ونه‌قی ئه‌داتئ. ئه‌گه‌ر خۆت گرت، درۆیه‌که‌ت نه‌کرد، جارئ دوو جار، ئه‌وسا له‌سه‌ر درۆ غه‌له‌به‌ی ئه‌که‌ی، نایکه‌ی. وا ئه‌به‌ی ئه‌و ته‌جه‌سسومه زائیل ئه‌به‌ی، وه ئیللا به‌ دوا‌ی درۆیان ئه‌که‌وئ، به‌تام، بئ تام، ئه‌وی بیته‌ سه‌ر زارت نایگێږیه‌وه، ئه‌وجا ئینسان ئه‌بیته‌ ئه‌ففاک و که‌زباب! ٥٨/٧

مه‌دحی ملوکان!

ته‌حه‌وولاتی به‌شه‌ری عه‌جایه، سایقه‌ن مه‌دحی ملوکان، به‌ شه‌جاعه‌ت و فروسیه‌ت و مه‌یدانداری و قووه‌تی بازوو ئه‌کرا، ئیستا به‌ عینوانی فنونی جه‌میله‌ په‌قس و سه‌ما وا زینه‌ت دراوه، مه‌دحی ملوکان، ئیمپراتوران به‌ دانس ئه‌کرئ.

٦٥/٧

عومه‌ر و عه‌ره‌ب!

عه‌ره‌ب پیاوی به‌لیخ و ئازا و شاعیریان زۆر بووه، ئه‌مما موده‌بیریان که‌م بووه. عومه‌ر موده‌بیر بووه، سیاسی، ئیداری، زاتئ قه‌دیر، قه‌وی، به‌ هه‌یه‌ت و سه‌لابه‌ت بووه. عومه‌ر وه‌کی مه‌لیک فه‌یسه‌ل له‌ حه‌ققی ئه‌فه‌رموو: موبدیع بووه.

ئه‌وروپایی له‌ زومه‌ری ملوکه‌کانی نابیغی و عه‌بقه‌ری خۆیانی عه‌د ئه‌که‌ن، موسا سه‌لامه^(١) ی قییتی ئیعتیراف به‌ نبوغی عومه‌ر ئه‌کا، ئه‌لئ: قه‌ومئ نابیغی وه‌کی عومه‌ر پئ بگه‌یه‌نئ، دوور نییه‌ له‌ زه‌مانی که‌م ئیستیلای جیهان بکه‌ن.

ئه‌مما فه‌زیله‌تی ئه‌ئیممه و ئه‌ولیا‌یانی ئه‌وان، له‌ وادیه‌کی تره‌،

(١) مه‌به‌ست سه‌لامه‌ موسا (١٨٨٧-١٩٥٨ز) رابه‌ری سۆسیالیزمی میصریه و له‌ به‌هه‌نبای میصر له‌ دایک و باوکێکی قییتی له‌دایک بووه. یه‌کیک له‌وانه‌ بوو که‌ بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ی ده‌کرد به‌ زمانی عه‌ره‌بی عام بنووسئ. نه‌جیب مه‌حفووز قوتابی ئه‌و بووه. زیاتر له‌ چل به‌ره‌مه‌ی له‌پاش به‌جێماوه.

حه‌قیقه‌ته‌ن له‌ حیکایه‌تی غه‌ریبه‌ چ‌ نه‌سه‌رئ‌ تریان‌ نییه‌، گه‌رچی‌ له‌ زومره‌ی‌ ئیلا‌ه‌ عه‌د‌ کراون‌. (انا‌ لله).

٦٨/٧

وا‌ی‌ کوو‌ تیک‌ چوو!

بروا‌ مه‌ که‌ هه‌زهره‌تی‌ داود‌ چی‌ به‌جیه‌شتب‌ بۆ‌ نه‌ولادی‌، تا‌ سوله‌یمان‌ به‌ میرات‌ وه‌ریگرتب‌. خۆزی‌ په‌سوولی‌ ئیمه‌ش‌ وه‌له‌دی‌ وه‌ک‌ سوله‌یمان‌ی‌ هه‌با‌، ئیرسی‌ لښ‌ گرتبا‌، ئوممه‌ت‌ وا‌ ته‌فره‌قه‌یان‌ نه‌کردبا‌، نه‌وان‌ پ‌و‌یشتن‌، ئوممه‌ت‌ تا‌ نه‌به‌د‌ له‌سه‌ر‌ میراتیان‌ شه‌پ‌ نه‌که‌ن‌. با‌ نه‌م‌پ‌و‌ عوله‌مای‌ شیعه‌ وه‌ره‌سه‌ و‌ ظه‌هیری‌ ئالی‌ به‌یت‌، ده‌عوای‌ میرات‌ له‌ مه‌لیکی‌ حیجاز‌ نښ‌ن‌ سه‌وود‌ بکه‌ن‌، ناشکوری‌ نه‌ب‌ئ‌ ئی‌ خۆیان‌ له‌ ده‌ست‌ چوو‌. نه‌و‌ هه‌موو‌ مولکه‌ی‌ ئیسلامه‌تی‌ پ‌و‌یی‌، شیعه‌ له‌ کافرانی‌ ته‌ل‌ب‌ ناکه‌ن‌، به‌ هه‌موو‌ ده‌م‌ئ‌، خه‌ریکی‌ فه‌ده‌ک‌ و‌ مه‌ده‌کن‌، وا‌ی‌ کوو‌ تیک‌ چوو! ئایا‌ نه‌ب‌ئ‌ بۆمان‌ پ‌ت‌ک‌ که‌و‌یت‌ه‌وه‌؟ باوه‌پ‌ مه‌که‌ تا‌ مه‌لا‌ وا‌ بن‌، ناب‌ئ‌.

٦٩/٧

ته‌یر‌ چۆن‌ قسان‌ ئه‌کا‌؟

طیور‌ و‌ حه‌یوانات‌ و‌ ماشیه‌ له‌ به‌ینی‌ خۆیان‌، گه‌فتو‌گۆیه‌کیان‌ هه‌یه‌، تیک‌ نه‌گه‌ن‌، مومکینه‌ بۆ‌ ئښ‌سان‌ که‌شف‌ ب‌ئ‌. زاته‌ن‌ غه‌رب‌ی‌ خه‌ریکن‌ به‌عه‌زه‌ حروف‌ی‌ ه‌یجایان‌ دۆزیت‌ه‌وه‌، که‌ مه‌یموون‌ و‌ که‌لب‌ قسه‌ی‌ پ‌ئ‌ نه‌که‌ن‌. موراد‌ نه‌وه‌ نییه‌، ته‌یر‌ئ‌ یا‌ نه‌وع‌ئ‌ یه‌ک‌ جومله‌ نه‌ل‌ئ‌، بر‌وا‌ نه‌که‌ی‌ ده‌پ‌راج‌ ب‌ل‌ئ‌ : (الرحمن‌ علی‌ العرش‌ استوی)؟

خوا‌ نه‌یزانی‌ نه‌و‌ عیباره‌ته‌ تا‌ بۆ‌ موحه‌مه‌دی‌ خاتم‌ الرسل‌ نه‌هاتیه‌، که‌س‌ به‌سه‌ر‌ زوبان‌یا‌ نه‌هاتیه‌. موراد‌ له‌ قسه‌یان‌ نه‌وه‌ی‌ عاید‌ بۆ‌ مه‌صالح‌ و‌ تیک‌ گه‌یشتنه‌.

نه‌و‌ ته‌یرانه‌ی‌ به‌ جه‌ماعه‌ت‌ نه‌ژبن‌، ئیحتیاجیان‌ به‌ ته‌فاهوم‌ زۆره‌،

ئهوانه ی به موفه ریدی ئه ژین، له سه ر زگ ئه خشن، بی ده نگن، هژشه کیان لێه دئ، ئه ویش بۆ ته خو یفه. هه تا سه ربه رزتر بن، له قسه ئیزیکترن.

زوبان زانین زۆر خۆشه، بۆ مه لایان لازمه، ئیمه ئه گه رچی زمانی ته یر نازانین، لۆمه مان نا کرئ، ئه ممانه با زوبانی یه کدی بزانی، ناشکوری نه بی له و نیعمه ته مه حرو و مین ئه ویش سه به بی مه علوومه. له عوله مای دینه وه یه. هه تا پێنان ئه گو تین: تورکی زوبانی جه هه ننه میانه.

٦٩/٧

مولکی سوله یمان ئه وه نده ی مولکی عوسمانی نه بووه!

مولکی سوله یمان ئه وه نده ی مولکی عوسمانی به لکو ئیرانی وه گه لئ حکوماتی دی نه بووه. ئیستیلای جیهان بۆ کهس نه بووه، وه نابێ. هه تا له زه مانی سوله یمان ته فره قه یان که و ته به ین، دوایه پارچه پارچه بوون. ئه ساسی له مه ر تالووتی، وه سیعه تی له به ر داودی، حیشمه ت و دارا و که و که به و ده بده به له زه مانی سوله یمان، به عده هو ته فره قه و ئینحیتات الی الانقراض.

ئه مه رۆ ده وله تی وه کی بریتانیا به سیعه تی مولک و موسته عمه ره نییه، وه نه بووه. مع ائه نه زه ر به ئه رزی وه جه میعی ئومه م پارچه یه گچکه یه، وه به هه موو عه سکهر و توپ و په شاش و ئوستول و ته یاره و غه و و واصله و سه ییاره و ده باب، له ئیداره ی مولکی عاجزه، دائیمه ن شه ر و شوهر و ئه وره یه، هه موو ئه رز به حکومه تی کوو ئیداره ئه کرئ؟

٧٠/٧

ئینسان پیر ئه بی، ته بیعه تی مندالی دانان!

من ته عه جوب ئه که م له حالی ئه هلی عیلم، ئینسان پیر ئه بی، ته بیعه تی مندالی دانان، زۆر که یفی به قسه ی بی مانا دئ. علی الاکثر بی مو حاکمه قبولی ئه که ن! مولا حه زه بکه: مه سه له ی ئیر و میی نه مله، چ حه ربه کی ته شکیل کرد؟ مه نشه ئی له کوفه چووه میصر، ته مه و و جی دا،

بۆ ماورائولنه‌هر، هاته‌وه به‌غدا. سه‌ییدی ئالووسی ږه‌حه‌تی لښ بښ،
عه‌جایب به‌ سه‌ریا ته‌ږوا، مودافه‌عه‌ی له‌سه‌ر ئیمامی نه‌وه‌وی ته‌کا، لاکین
بۆ قبول نه‌کردنی حیکایه‌تی قوصاصان، زوړی مه‌منون ته‌بم.

وه گه‌لښ قیراناتی غه‌یره موه‌واتیره نه‌قل ته‌کا، نه‌غله‌بی ئیحتیاجی به
ته‌که‌للوفا‌ت هه‌یه، من که‌یفم پښان نایه، خوړزی ته‌که‌م بزربووبان. ...
به‌عزه قوصاصی بښ شه‌ږه‌ف و نامووس قسه‌ی وایان کردیه، له‌و مه‌یانه
ته‌عه‌روز بۆ حورمه‌ت و مه‌کانه‌تی والیدی موخته‌رهمی سوله‌یمان بکړی.

۷۲/۷

په‌ږوو سوله‌یمانکه!

له‌ باره‌ی په‌ږووسوله‌یمانکه سه‌یید ته‌فه‌رموئ: ته‌یرئ مه‌عرووفه،
مونښته، یه‌عنی بۆگه‌نی خوږن ته‌خوا. ته‌مما ته‌لښ: (علی ما قیل) ته‌وه‌ی
ئیمه پښی ته‌لښ په‌ږووسوله‌یمانکه، ته‌یرئ زوړ جوانه، له‌ شیدده‌تی به‌هار
ده‌رته‌که‌وئ، دهن‌دووکی تیژه، کرم و میروو ته‌شبا‌هی ده‌رده‌خا ته‌یخوا.
که‌س ده‌خلی ناکا، مع‌ هذا که‌م نه‌سلن.

۷۳/۷

مه‌لیکه!

ته‌لئانش ژن له‌ نه‌وروپا حه‌قی مه‌لیکی هه‌یه. ته‌مړؤ وه‌لی عه‌هدی
به‌ریتانیا کچه، تا حال مه‌لیکه بۆ ژنی ملوکی ئیسلام نه‌ده‌گوترا، لاکین
بښ قه‌رار و قانون کوتابی میصر به‌ زوړی، ئی عی‌راق که‌م که‌مه، به
ژنی مه‌لیک ته‌لښ: مه‌لیکه. نازلی خانم^(۱) داکي مه‌لیک فارووقی، فه‌ریده
خاتوون^(۲) ی حه‌رهمی له‌ صه‌حائیفی میصریه ناویان به‌ مه‌لیکه ئیتان. ته‌مما

(۱) مه‌لیکه نازلی (۱۸۹۴-۱۹۷۸ز) کچی عه‌بدولرحمان پاشای صه‌بریه و بووه ژنی
مه‌لیک فونادی یه‌که‌م، دوا‌ی ته‌وه‌ی ته‌لاق‌ی وه‌رگرت له‌ میزیدی یه‌که‌می.

(۲) له‌ بنه‌رته‌دا ناوی صافیناز ذوالفقار (۱۹۲۱-۱۹۸۸ز)ه، ژنی مه‌لیک فارووقی
یه‌که‌مه. له‌ قاهره له‌دایک بووه و له‌ نه‌سکه‌نده‌ریه مردووه.

عائیلې سعوودی و نیمام یه‌حی هیچ ناویان نیه. فەزل له‌ صووره‌تیا، ئی عیراقیش بۆ صووره‌ت باشه، فتوغرافیان نیه. ئەمما عایله‌ی میصری وه‌خته له‌ ئەوروپای نێزیک بن. واقعەن ئەوه‌ی کترینی ږووسی^(۱) و وه‌ فکتوریای ټینگلیز^(۲) کردیان، که‌م ملوکی ږیجال وایان پێ کرایه. به‌ کوردی ده‌لې شیر له‌ بېشه‌ی بېته‌ ده‌ر چ نیر، چ مئ. نازانم شیعه‌ چ مه‌راقانه؟ بۆ نیمام ئەلین: ئەبێ هه‌موو شت بزانی، چی لې بزر نه‌بێ؟ وه‌کی حوکه‌مايه‌کان ئەلین: ساحیبی نه‌فسی قودسی که‌ له‌ ئەکداری به‌ده‌ن پاک بوو، ته‌جه‌ږودی کرد، هه‌موو شت ئەزانئ. یا وه‌ک سؤفیه‌کانی مه‌، قوتب عیلمی وه‌ک خوايه. ئەمانه‌ هه‌ذه‌یانن، ناشکوری نه‌بێ، چیان زانیه؟ نه‌زه‌ر به‌ عیلمی حوکه‌مای ته‌بیعی! ئەمږو چیان زانیه‌ که‌لکی ئوممه‌ت بگريئ؟ که‌ږامات و ئوعجوبه‌ وه‌رای سه‌ماوات وتحت الارضین وه‌ جه‌به‌لی قاف، شاری جابولقا و جابورسا، توږه‌هات و ږږوږچ و خه‌یالانی بې هووده‌ن نه‌ بۆ دین نه‌ بۆ دونیا فائیده‌ی نه‌دا. ږه‌جا نه‌که‌م گوئ مه‌ده‌نه‌ شتی بې فائیده، ئیه‌تیدا به‌ ږورئان، ئیقئیدا به‌ ږوسولی کیرام که‌ن.

٧٥/٧

(۱) کاترینی دووهم (۱۷۲۹-۱۷۹۶ز) ناوی ئەلکسیفنا کچی کریستیان، یه‌که‌م له‌ فه‌رمانږه‌وا و ده‌سته‌لاتداره‌ گه‌وره‌کانی ږووس بووه، ۳۴ سال حوکمی ولاتی گرتووه. ژنی ئیمپراتور په‌ترۆسی سیهم بووه.

(۲) فیکتوریای ټینگلیزی (۱۸۱۹-۱۹۰۱ز) له‌ سالی ۱۸۳۷ه‌وه‌ بۆته‌ مه‌لیکه‌ تا رۆژی مردنی. ئەو کچی ئەمیر ئەلبێرت بووه‌ که‌ کوږی چواره‌می مه‌لیک جۆرجی سیهم بووه. ناویراو ږۆلیکی گرنگی له‌ ژبانی سیاسی به‌ریتانیا بینووه.

عهرش!

قیمه‌تی عهرش به پانی و بلندی و درېژۍ نییه، نازانم خانی له‌سهر سهریری حو‌کم‌داری کوو دروست نه‌کړئ؟! نه‌ریکه‌یه توولی ۸۰ زیراع، به ۸۰ زیراع بلندی، ۸۰ زیراع نه‌مه کوو ناوړه‌نگی پادشاهی هه‌یه؟ نه‌مه ناوړه‌نگی پادشاهی نییه. مع‌أنه عه‌زه‌مه‌تی ملوک به عه‌زه‌مه‌تی عهرش له‌نهر عه‌وامه. له‌حقوقه‌تدا عه‌زه‌مه‌تی عهرش به عه‌زه‌مه‌تی زیلعهرشه، مه‌نږه زه‌خاریفی ته‌ختیان، گوئ مه‌ده‌ره به‌دی قیرائه‌تیان وه‌قفه له‌سهر عهرش نه‌که‌ن، عه‌زیم نه‌هاوینه سهر. ۷۶/۷

سولتان مو‌حه‌مه‌دی فاتیح و سوله‌یمانی قانونی و سه‌لیمی نه‌وو‌هل له‌سهر ناوړه‌نگی عوسمانی بوون، و‌که‌ذا ئیسراهیم و موسته‌فا له‌ده‌وری ناوانی ساییقی عوسمانی چ‌جه‌لاله‌کی هه‌بوو! له‌ده‌وری نه‌وانی تریش به غه‌یری قیمه‌تی صونغ و مو‌جه‌وه‌رات چ‌قیمه‌تی تری نه‌بوو.

۷۸/۷

نحن یان‌أنا؟

نه‌وو‌ه‌لی ته‌شکیلی حکومه‌تی عیراق بوو، مه‌لیک فه‌سه‌ل به (نحن ملک العراق) ئیمزای داده‌نا. به‌کئ له‌ئینگلیزان گوتی: هیشتا مه‌لیکی به‌ریتانیا نالئ (نحن). ده‌لئ: أنا.

۷۹/۷

کئن ههرچی و پهرچییان گه‌وره نه‌که‌ن؟

سبحان الله ئیستاش وایه، نه‌نصاری حکومه‌ت، عوزه‌مای سابق زه‌لیل نه‌که‌ن، ههرچی و پهرچییان گه‌وره نه‌که‌ن، ئیداره‌یان نه‌هاوینه به‌رده‌ست، هه‌تا ده‌رحق به‌قهومی خو‌ی به‌له‌ئامه‌ت تر‌بن، لای وان به‌که‌رپامه‌ت‌ره! تا میعادئ نه‌گهر بویان بچیته‌سهر، نه‌ئو دیلن، نه‌ئم. هه‌مووی نه‌که‌نه‌رپه‌عایا و موسته‌خده‌م. نه‌مه به‌دیققه‌ت ته‌ماشاکه‌ن،

قهولنی قیمة تداره، له ده سیسه یی سیاسیان به هه زهر بن، به وه عده یان هه لمه خه له تین یهك دوو پوژان بو ناوداران به قه شمهری حورمهت نه نویتن، بو ئیحترامیان تو پیش نه هاوین. نه ماما زور ناچن، نه یانکه نه نه سیر، وه کی دز و پینگران هه پسین نه کهن، په زیل و بی حورمهت و مالویران! برام ته نه ممول که له قورئان، ئیتهیدی پی بکه، گوئی له حیکمه تی راگره، موباله غاتی بی فائیده ی مه یه. خوداوهندی عالم قسه ی میرووی، ژنی، بو خاتم الرسل نه قل نه کا، بو ئیستیفاده ی ئوممهت، نه ماما به حس له مه لاتیکه تی به قه ده ر عالم زه لام و گه وره چند هه زار سه ری هه یه، هه ر سه ره چند هه زار پرووی هه یه، هه ر پروه چند هه زار زاری هه یه، هه ر زاره چند هه زار زوبانی هه یه، به هه ر زوبانی چند هه زار لوغته نه لئی: نازانم چ ده لئی؟! ناکا. بو؟ (لا یخلو) یان وا نییه، یان بی فائیده یه.

نه وی نه یفه رمووی پرووخی هیدایهت، مه دارئ حیاتن به عیززه ته، لاکین مع الاسف که یفی مندالی هه ر له گه ل ئوعجوبه ی بی که لکه، خسوس نه گه ر له نه ولیایان نه قل کرئ.

۸۰/۷

ئهو مهلیکانه ی وهك کۆسه به به خۆیان ئارایش ئه کهن!

سبحان الله له عه زه مه تی سوله یمان، له ئیمانی سوله یمان، نه مه یلی کرده هه ندئ که مه لیکه، نه به و خاریقه عه زیمه گۆرا! نه شهه د و بیللا نه و زاتانه شایانن، ئینسان ئیتباعیان بکا، به که مالی عبودییهت و ئیخلاص دوا یان که وئ. چند هه زار پیای لا خو گه وره به مسته ئاوئ که و تینه مه له. چند مه لیککی گه وره گه وره، نه یینی وهك کۆسه به به ی مت و مۆری به خووه نه کا به ئه لماس و مرواری خوئی ئارایش ئه دا، ئیفیخاری پتوه نه کات. په یجالی ئاوروپی زور ته قدیری عه بدولحه مید خانیان نه کرد، نه یانوت: پیای زور گه وره یه، لیاسی سورمه له یی له به ر ناکا، نیشان و جهواهر له خوئی نادا، بهس نیشانه یه کی گچکه، نیشانه ی خانه دانی سه لته نهت له نه ییامی په سمی به سینگه وه ی نه کرد، باقی لیاسن عادی.

ئه‌گەر حه‌قیقه‌ته‌ن ئینسان مه‌لیک بێ، چۆن مه‌یلی ئه‌و جوۆره‌ ئارایشه‌ نه‌کات؟ لاکین هه‌موویان مه‌لیک نین وه‌له‌و ته‌ختیان زۆر موجه‌وه‌هر و گه‌وره‌ بێ. لام وایه‌ سه‌ریری (ثور)ی میصرییانیش وه‌کی سه‌ریری ملوکیان بووه‌، یا زیتر.

۸۳/۷

باغی دیمی!

سبحان الله ه‌اوینان له‌ چنارۆک^(۱) ته‌ماشای ئه‌که‌ین باغه‌کانی دیم، گه‌لێ

(۱) مه‌سه‌عود محهمه‌دی کوپی مه‌لای گه‌وره‌ له‌ کتیی گه‌شتی ژبانم دا به‌سه‌ره‌اتیکی باوکی له‌ چنارۆک ده‌گێڕته‌وه‌: جارێک له‌و جارانیه‌ پیمه‌ره‌داران بۆ خزمه‌تی باغه‌کانی چنارۆک مام ئه‌حمه‌د ناویکی خه‌لقی دیوی کوردستانی ئێران که‌وا چه‌ند سالیکی بوو گۆزه‌ران ه‌یتابویه‌ کوپ و له‌ هه‌ساره‌که‌ی به‌رانه‌ر مالمه‌ندا خۆی و کوپیکی سه‌عید ناو و که‌ریکی بۆزی کارگوزار ده‌ژیان و پێشیان ده‌گوت لالۆئه‌حمه‌د و لاله‌حمه‌د و وه‌ک فه‌قیکانی مزگه‌وتی حاجی مه‌لا ئه‌سه‌دی نزیک مالمه‌نه‌وه‌ راته‌بی ئێوارانی بۆ ده‌چوو. نا ئه‌و لالۆئه‌حمه‌ده‌ش به‌گه‌ل هه‌ره‌وه‌زه‌که‌ که‌وتبوو. مرۆبه‌کی ئێسکسووکی قسه‌خۆش بوو. سویتیدی هه‌ره‌گه‌وره‌ی لای براگه‌وره‌کان ئه‌وه‌بوو ده‌یگوت: به‌گیان تۆ به‌گیان سه‌عه‌ بچێ بۆ بان که‌ره‌بۆز... له‌و پۆزه‌دا پیمه‌ره‌داره‌کان له‌ لاپاڵیکی باغه‌چی میتو و هه‌رمێیان خه‌ریکی پیمه‌ره‌کاری بوون. باوکم چاوی گێرا لالۆئه‌حمه‌دی نه‌دیت. به‌ پرسیار زانی به‌ره‌و چ لایه‌که‌وه‌ پۆشته‌وه‌، گوتی: کوپینه‌ بگه‌نێ هه‌تا موتوربه‌ی هه‌رمیه‌ ئه‌لماسیه‌که‌ی پێشه‌که‌ن نه‌کرددوو. باوکم خۆشی بۆ ئه‌ولا کشا دیتی لالۆئه‌حمه‌د پاله‌وانانه‌ له‌ کاری خۆی بۆته‌وه‌ و گوتی: قوربان ئه‌م به‌کۆلکه‌م له‌ کۆل باغه‌چه‌که‌ت کرده‌وه‌، لایه‌کی لێ داگیر کردبوو، نه‌مامی تازه‌ی له‌ جینگه‌دا ده‌چێن، قه‌زات بچێ بۆ بان که‌ره‌بۆز... با بام زۆر لێی به‌ په‌رۆش بوو به‌لام بوو به‌ پێکه‌نینێک هه‌ر مام لالۆ سه‌ری له‌و پێکه‌نینه‌ سوپ ماوو. موتربه‌که‌ش ته‌نها قه‌له‌مێک بوو بۆی هاتبوو له‌ خوشناوه‌تی له‌ ئێوان چه‌ند قه‌له‌مدا که‌ خۆی گرت و شین بوو، پێکیش نه‌که‌وت جارێکی دیکه‌ له‌و نه‌وعه‌ قه‌له‌مه‌ په‌یدا بیه‌ته‌وه‌... لالۆئه‌حمه‌د دوا‌ی دوو سه‌ی سال گه‌رايه‌وه‌ بۆ نشیمه‌نی خۆی و لێمان نه‌یسته‌وه‌. له‌ سه‌ره‌تای پایزیشدا که‌ مال ده‌گه‌رايه‌وه‌ بۆ کوپ باوکم به‌ خۆی و چه‌ند به‌رده‌ستیکه‌وه‌ بۆ ماوه‌ی ییست پۆزێک ده‌مایه‌وه‌ به‌ نیازی خزمه‌ت کردن و ئاوه‌دانی باغه‌کان. په‌زه‌وانی مه‌علان و لێزانی خوشناوه‌تی ئه‌و وه‌زه‌بیان ده‌زانی ده‌هاتن بۆ یاریده‌دان له‌ خزمه‌ت و له‌ موتوربه‌ کردن و هه‌له‌رداوتن و ئیشی دیکه‌ی سه‌ربه‌ په‌زه‌وانی. زۆر له‌وانیش ته‌له‌یان پێ ده‌بوو تا

سه‌وزو جوانترن له باغه‌کانی به‌راو، ئان زیاده میوی دیمی گه‌لی به
په‌ونه‌قتره له ئاوی.

٩٠/٧

من و قه‌شه!

سه‌فه‌ری لیجنه‌ی ئومه‌می چووینه هه‌ولێر قه‌شه‌مان له گه‌ل بوو^(١). له

ئه‌وه‌ی گه‌لیک شه‌وان ٨-٩ ته‌له‌ داده‌ندرایه‌وه و به‌زۆری ئه‌وه‌نده‌یان لی ده‌ته‌قین
گۆشتیان ته‌ئمین ده‌کرد. ئه‌و باغه‌وانانه له خۆیانه‌وه بی ته‌کلێف ده‌هاتن. ییگومان بۆ
ئه‌وان په‌فاقه‌تی «مه‌لای گه‌وره» له نزیکه‌وه هه‌لکه‌وتیکی دڵده‌ره‌وه بوو ده‌جاران
ئه‌وه‌نده ئه‌رکه‌ی ده‌هینا که له پیاوه‌تی خۆیانه‌وه بێمزه به‌ چنارۆکیان ده‌به‌خشی.
باوکم له‌حه‌ده‌ده‌ر ئاشقه‌ دره‌خت بوو له‌و پوه‌وه لێم ده‌بیست که زه‌رده‌شت
چاکه‌ی به‌ سه‌ر په‌زداری و باغه‌وانیه‌وه هه‌یه له نێو کورده‌واریدا... ده‌شیگوت له
شاخی پیرمه‌مه‌وه تا کورتایی دێ له به‌رانبه‌ر دووکان پێنج هه‌زار په‌ز کاول بوو
له‌سه‌رده‌می عوسمانلیان له‌به‌ر زوڵم و زۆری په‌زانه‌ستیان. مه‌راقی زۆری له‌و ده‌رده
پێده‌رمانه‌ی دره‌خت ده‌خوارد که‌وا له پێش چاوی خاوه‌نه‌که ده‌بکوژیت و
ده‌سه‌لاتیشی پێی پاناگات. یه‌کتیک له‌و ده‌ردانه که‌مومری دار خۆخ و قه‌یسی بوو.
جاریکیان له‌و باغه‌وانانه‌ی پرسی ئاخۆ له که‌سه‌که‌یانه‌وه یان له بیسته‌وه چ چاریکیان
به‌ بیردا نایه‌ته‌وه گوتیان، قوربان جه‌نابی مه‌لا ئه‌وه به‌ نه‌مری خواجه. باوکم پێی
گوتنه‌وه، ئێه لای خوا بۆ من لێ گه‌ڕێن من له ئێوه‌ی شاره‌زاترم، ئه‌گه‌ر له زانیی
دنیاپه‌وه شتیکتان وه‌رگرتوه‌و پێمی بلێن. به‌داخه‌وه هه‌یجان لی نه‌ده‌زانی. دواتر باوکم
که‌وته سه‌ر ئه‌و باوه‌ره که مردنی ئه‌و دوو دره‌خته، به‌تایه‌تی خۆخ که زۆر ناسکه و
خێراشکسته، ده‌چێته‌وه بۆ گه‌زه‌نده‌یه‌ک (حشرة) له قه‌لغه‌تدا هێنده‌ی سپه‌ره‌یه، به
دره‌خته‌که‌وه ده‌نووسیت و شریفه‌ی ناو ده‌می تێده‌چه‌قێتی ته‌پایی ناوه‌وه‌ی لێ
ده‌مژێ. که ده‌میشی لێ هه‌لگرت، له‌و کونه‌وه که تێی خستوه‌وه داره‌که جه‌وی
ده‌رده‌کات و پێیدا دێته‌ خوارێ یان به‌ تۆبه‌له له ده‌وری کونه‌که کومه‌ل ده‌بی ئنجا
که دره‌ختیک بیست گه‌زنده‌ی ئه‌وتۆی له هه‌موو لایه‌کی قه‌ده‌یه‌وه برینداری بکه‌ن و
ئه‌و هه‌موو جه‌ویه‌ی له‌به‌ر هه‌لبێشێ و گه‌رمای هاوینیش له ژووره‌وه‌ی دره‌خته‌که
یارمه‌تی ئه‌و جه‌وی له‌به‌ر هه‌لبێشته‌ بدات، ئایا له سێ سالاندا چ خورتیک له
ده‌ماری دره‌ختی ئه‌وتۆیدا ده‌مێنێ بایی ژبان بکات که ده‌زانین جه‌وی خویتی
دره‌خته؟ ئه‌و تێبینیه به‌وه‌دا پتر خۆی ده‌سه‌پاند که دره‌ختی خۆخی ناو سێبه‌ر و
فینکایی پتر ده‌ژیا له‌وه‌ی هه‌تاو داغی ده‌کرد چونکه له سێبه‌ردا که‌متر جه‌ویی
ده‌رده‌کرد.

(١) مامۆستا مه‌سه‌عود مه‌حه‌مه‌د له باسی په‌یوه‌ندی مه‌لای گه‌وره و مسوڵمانه‌کانی

گه‌ږانه‌وه باران و قوږ بوو، قه‌شه به‌ریږووه له ولاغ، خود تالغ، نوره‌ددینی برام خوا سه‌لامه‌تی کا، عزیزه‌تی ټاموزام خوا عه‌فووی کا، پټی گه‌یشتن، سواریان کرده‌وه؟ له مه‌نزیل باسی ږیټه کړا. تسم: قه‌شه فنه‌ندی! نه‌گه‌ر نوره‌ددین و عزیزه‌ت له قوږیان ده‌رنه‌ه‌یتابای هزار جاری بتگوتبا مریه‌م! مریه‌م که‌لکی نه‌ده‌گرت!

۹۱/۷

قائیدی به‌حری!

(قبود) انی به‌حری که به‌شه و وه‌قتی فهرته‌نه و زولوماتی هائیل نیداره‌ی پاپوږی نه‌کات، ملیونه‌ک ټیلاهی ټوه‌ ټینی. قائیدی موبه‌حری بو

کویه به‌قه‌ش‌ی دپانه‌کان، له کټیټی هماغای گه‌وره‌دا ده‌نوسیت: که‌مایه‌تی ټایینی دیان و جووی کوږی له کونی کونه‌وه به‌ته‌بایی له‌گه‌ل مسلمان‌ی کویه و نه‌و ناوه‌ هاتوونه‌ته‌ خوارئ. نه‌یستراوه به‌جوړیکی نه‌وتو ناوی گه‌له‌کوږی پیوه‌ بی له لایه‌ن مسلمانانه‌وه ده‌سدریژیان لټکړایی. ږه‌نگه به‌هوی ته‌قیه‌ی جوداوازی دینه‌وه بینگاریان که‌متر پټکړایی له مسلمانان هه‌روه‌ک له عه‌سکه‌ری و خزمه‌تی ټالادا نه‌رکه‌که که‌وتو ته‌ سر شانی مسلمانان. له ده‌می ناژاوه‌دا که به‌عاده‌ت تیکه‌ل پټکه‌لی ده‌یت و سنور ده‌به‌زینن نه‌و که‌مایه‌تی ټایینیانه له لایه‌ن ده‌سه‌لاتدارانه‌وه پارژراون. له کوږی ده‌سه‌لاتی دپایی به‌زوری له ده‌ست غه‌فووری و هه‌وژییاندا بوو له سه‌رده‌می هماغادا نه‌و ده‌سه‌لاته‌ پتر بو نه‌و ده‌چوزه‌ دوا‌ی نه‌و که‌جه‌میلاغا بوو به‌قائیمه‌قام پشکی هه‌وژییان له ده‌ست ږویشتن زیادی کرد هه‌روه‌ک له دوا‌ی حاجی به‌کرناغا غه‌فووری به‌رویان ستاند. جگه له‌م دوو بنه‌ماله‌به‌ مروی دیکه‌ش هه‌بوون بتوانن چ به‌ خاترا نه‌ چ به‌ مه‌رکه‌زی تاییه‌تی خو‌یان بیت په‌نای نه‌و له‌خو ترساوانه‌ بدنه‌، به‌لام لټره‌دا قسه له هماغایه که‌پیاوی دپایی و ناغا بوو، ږویه‌ته‌نها له تایی نه‌رازوودا هه‌ر ناوی هه‌وژییانم هیتا. خولاسه دیان و جوو به‌ناشکرا ده‌سدریژیان لټنه‌کراوه مه‌گه‌ر چو‌ناوچونی بووین. پیاوماقوول و قه‌شه و مال‌ه‌کانیشیان له هاتوباتی ږه‌سمیات و جه‌ژنه‌دا بارته‌قای ماقووله‌کانی مسلمانان به‌خیر ده‌هیندران و ږیژیان لټده‌ندرا. من به‌ چاوی خو‌م ده‌مدیت له دیوه‌خانه‌ی باوکم هه‌میشه قه‌شه و مال‌م له باری هه‌ره سه‌روهه جیگه‌یان ږه‌چاو ده‌کړا. ټنجا هیچ سه‌یر و سه‌مه‌ره له‌وه‌دا نیه که‌جووله‌که و دیان هه‌سانه‌وه‌به‌کیان له سیه‌ری هماغادا دیتن، چونکه هماغا دوژمنی خویشی په‌نا داوه که‌ږووی لټنایی یاخود کوره دیان که‌مه‌حرم و نا ږاده‌یه‌ک مه‌سه‌ره‌فچی مالی هماغا بووین.

سه‌رفرازی ئوممه‌ت هه‌زار ماموستا و شیخ ئینن.

۹۲/۷

فه‌رقی به‌ینی پێشکه و جوهرائیل!

حه‌ققه‌ن نه‌سه‌ت به‌ مه‌قامی ئولووه‌یه‌ت، فه‌رق له‌ به‌ینی پێشکه‌یی و جوهره‌ئیل نییه. ئه‌ی به‌شه‌ر خۆپایی خۆت له‌ خوا نه‌که‌ی، په‌زل و سفیل، بۆ جه‌مادێ بۆ حه‌یوانی (دون)ی خۆت، وه‌کی خۆت، زانو زه‌ده‌ی عبودیه‌ت نه‌که‌ی. گه‌رده‌ن که‌ج، چاو له‌سه‌ر یه‌ک، له‌سه‌ر پا راده‌وه‌ستی له‌به‌ر ده‌ستی که‌سی!

گه‌ر راده‌وه‌ستی، نه‌وه‌ش پرسیکه، پرسی به‌په‌رستی!

۹۲/۷

په‌تکه‌ردنه‌وه‌ی رایه‌کی که‌لامی!

مه‌لایانی ئیمه‌ هه‌رچه‌ند نه‌فه‌رموون (عدم الدلیل لا یدل علی عدم المدلول) نه‌مما وا نییه. ئه‌گه‌ر بنۆرنه (جهة الدلالة) نه‌زانن ئینتیفای ده‌لیل ده‌لیل، له‌سه‌ر ئینتیفای مه‌دلۆل، به‌و شه‌رته‌ موساهه‌له‌ له‌ مه‌دلۆل نه‌که‌ن ئه‌لین: ئه‌گه‌ر عاله‌م نه‌شبن، خوا هه‌ر هه‌یه. به‌لێ ذاتی الله‌ واحیدی حه‌قیقی، واجب الوجود، عاله‌م بێ، نه‌بێ، هه‌یه. لاکین نه‌مما عاله‌می ده‌لاله‌ت له‌ صانیعی کا، عاله‌م نه‌بێ صانیع کو؟ ئه‌و عاله‌مه‌ مه‌وجوده‌، له‌به‌ر ئیمکان یا حدۆت، ده‌لاله‌ت له‌ وجودی واجب الوجود یا قه‌دیم ئه‌کا ئه‌گه‌ر عاله‌م واجب الوجود بێ واجب الوجود صانع نابێ، کوو ئه‌بێ؟ مادام ئه‌وانه‌ بوره‌انیان له‌سه‌ر وجودی شه‌ریک نییه، دیاره‌ شه‌ریک نییه، ئه‌گه‌ر بیا موته‌لق ئایه‌تی ئه‌بوو، ئیلاه‌ ئه‌بێ خۆی ده‌رخا.

۹۳/۷

غەیب له عیلمی که‌لامدا!

بزانین غەیب چییه؟ وه ئه‌سبابی عیلم چه‌نده؟ ئه‌وجا ئه‌زانین غه‌یری خوا که‌س غەیب ئه‌زانن، یان نا؟ ئیدراکی جو‌زئیات به‌ ئاله‌ته، یه‌عنی چاو و گوئی، بلّیم: زوبان یا ذوق، که‌پۆو یا (شم)، پّیست یا له‌مس؟ ناشکوری نه‌بێ زوبانی کوردی قه‌ت نه‌بۆته لیسانی عیلم تا ته‌وه‌سسوعی بێ. وه‌که‌ذا ئالاتی باتینه وه‌ک خه‌یال و واهیمه و موفه‌ککه‌ره، یاخود وه‌ک سه‌له‌ف ئه‌لّین: حیسی موشته‌ره‌ک، خه‌یال، وه‌هم، حافیزه، موته‌صه‌ریفه ئه‌وانه‌ش ئه‌بێ له‌ طوروقی حه‌واسی زاهیره واریداتیان بۆ بێ وه‌ بۆ ئیدراکی کوللیات ئه‌مینته‌وه عه‌قل، شتی جو‌زئی به‌ به‌ر حه‌واس نه‌که‌وئ، کوو ئه‌زاندري؟

مه‌علومه و مجمع علیه یه‌ له‌ ئه‌سبابی که‌سب نییه، مه‌علومی بالضروره‌ته، ئه‌وی خۆی یا ئاساری، به‌ به‌ر حیسس نه‌که‌وئ، نازاندري هه‌یه، نییه؟ به‌لکو به‌ به‌ر خاطر و خه‌یال ناکه‌وئ. ئه‌گه‌ر که‌سێ بلّی عیلم به‌ جو‌زئیات چۆن بۆ خوای ئه‌بێ؟ بێ ئاله‌ت و واسیته (فلا برهان له). وه‌ هم وه‌کی شتخی په‌ئیس ئه‌فه‌رموئ: عیلم به‌ عیله‌تی تامه‌ی ئه‌و شته چۆن ئه‌بێ؟ چۆن ئه‌زانن؟ ئه‌وه‌ی متوقف علیه وجودی ئه‌و کاره‌یه، هه‌تا په‌فعی مه‌وانیع هه‌مووی له‌ ئانه ته‌حه‌قوقي کردیه یا ئه‌کا؟ تا ئه‌مرۆ ئه‌هلی ته‌قویم خه‌به‌ریان له‌ گه‌لێ شت دایه، که‌ له‌ سه‌یری که‌واکییان وه‌رگرته. ئه‌مما نه‌یانزانیه سه‌یاره‌یی دی له‌ مه‌نزومه‌یی شه‌مس هه‌یه یان نییه؟ دوايه که‌شف بوو، به‌لکو ئه‌و سه‌یاره‌ش له‌و ئه‌مره ته‌ده‌خول بووب، یا گه‌ر نه‌یووه ئه‌بێ زانیستی که‌ نه‌یووه. مع أنه خۆی مه‌جهولی بووه. دیاره عیلمی محیط، عیلمی جزئیات، بێ ئاله‌ت به‌س بۆ خوايه، هه‌تا حوکه‌مای یۆنانی ئیدراکی ماددیات چونکو به‌ ته‌ریقه‌ی حه‌وواسه ئیتیباعه، بۆ خوای به‌ مه‌حال ئه‌زانن.

به‌لّی گه‌لێ که‌س به‌ وه‌لی و غه‌یره وه‌لی، به‌عه‌زه خیر ئه‌دا، واش ئه‌بێ ئه‌مما حاشا له‌ عیلمه‌وه نییه. شتی ئه‌که‌وێته دلّی ئینسان جه‌زمی پیندا

دیتێ، ئەمما نازانی بۆ وایه؟ عیلمی باری موقته‌زای زاته، یه‌عنی زاتییه. وه‌کی موعته‌زێله ئەفه‌رموون، یا صیفه‌تی زاتییه وه‌کی ئەشاعیره، ئەه‌لی سونه ئەفه‌رموون. کافیه بۆ زانیی ئەشیا، وه‌له‌و کیفایه‌ت و ئیقتیزایه بۆ جه‌نابی حق ئیختیاری نییه، وه‌ موقته‌زای شوونی زاتی حق نادریته که‌س غه‌یره مومکینه، نابێ مه‌حاله. ئینسان له‌ ئەوه‌وه‌لی فیتره‌ت بێ ئیدراکه‌، ورده‌ ورده‌ ئیدراکی هه‌واسی بۆ ئەبێ. مع‌ الاسف دره‌نگه‌ عیلم و عه‌قڵی بۆ په‌یا ئەبێ، بۆیه‌ ئەلێن ئینسان قابل‌ العلم‌ه‌ ئەس‌لی زاتی نییه، عمومی بطریق‌ الاولی که‌سێ به‌ موقته‌زای عیلم خۆی غه‌یبی بزانی، ئەبێ هه‌موو غه‌یبی بزانی. وه‌ ئیلا له‌ موقته‌زای زاتی نییه، خصوصیه‌تی هه‌یه، ئەمه‌ ئەبێ، ئەوه‌ نابێ، ئیتر زۆر چا‌ک تێی بفکهره‌، قسه‌کان وردن وه‌ به‌ موتابه‌عه‌ی عه‌مه‌رو زه‌ید خۆ له‌ طه‌وره‌ی عه‌قل دوور مه‌که‌.

سۆفیه هه‌ندێ قسه‌یان هه‌یه، دوورن له‌ ئیدراک له‌ عه‌قل له‌ حق و حه‌قیقه‌ت. هه‌رچه‌ند ئەفه‌رموێ (مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) ئەمما موراد دیاره. ئەوه‌ی ئەه‌لی عیلم بێ له‌ علوه‌یه و سوفلا، ماددی و موجه‌ره‌ددی ئەوه‌ی به‌ خاطر و خه‌یال دا بێ، عیلمی غه‌یبی نییه.

٩٣/٧

ته‌لقین!

مه‌لای ته‌لقین خوێن ئەوه‌نده ئەشپرتێ، له‌ناو قه‌بری مردی گوێی لێ ئەبێ؟ من گه‌لێ جار به‌ مسولمانان ئەلیم: ئەو ته‌لقینه‌ بۆ زیندیانه‌ زۆر باشه‌، ئەمما لێی بگه‌ن، بزانی سونالی چیان لێ ئەکه‌ن، به‌ گوێره‌ ئیحزارات بکه‌ن. ئەوی مردی ئەوا ڤۆی، چۆن بوو، ئەگه‌ر موئینی بێ خه‌دشه‌ بێ جواب ئەداته‌وه‌، وه‌ ئیلا نه‌ڤه‌ نه‌ڤی ئیمه‌ فایده‌ی نیه‌! ئەمما نازانم بۆچی ئەبێ ته‌لقینیش هه‌ر به‌ عه‌ره‌بی بێ؟ هه‌ر قه‌ومه‌ به‌ لسانی خۆی بێ، زیندییه‌کان ئیستیفاده‌ی لێ ئەکه‌ن.

٩٨/٧

ئا‌ه له دهستی پرواتان!

زاتی هاته کۆیه، نوعمان ئه‌فه‌ندی له ئالی جه‌میل به‌غدايي ته‌شریفی هات، له مه‌دره‌سه‌ مولافاتمان کرد. له مه‌یانی گفتوگۆ له‌و ئایه‌ته‌ی (وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ)^(١) سوئال کرد. وتم:

ئه‌لبه‌ته ئه‌زانیت ئیشکاله، له مه‌لایانیش سوئال کردیه، به‌جوابیان قانیع نه‌بووی. فهرمووی: به‌لێ.

منیش ئه‌وه‌ام بۆ شهرح و ئیزاح کرد، زۆر مه‌سرور بوو. دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌ کاغه‌زه‌کی بۆ زاتی نووسیوو، فهرمووبووی: فلان که‌س له‌ زولووماتی کوفر نه‌جاتی دام، ده‌ستی ماچ ئه‌که‌م، داخوا چه‌ند غوفه‌لای دی وا گرفتاربوون، له‌سه‌ر ئه‌و هه‌موو ئیختیلافه‌ی که‌ له‌ (دابه‌) یدا هه‌یه، چۆنیان کردیته ئه‌شراتی ساعه‌ت؟ هه‌تا داخڵی ئیعتقادیان کردیه!

ومن العجايب قسمي له شيعة ئه‌لین: ئه‌مه ئیمامی عه‌لی یه‌ گۆیا په‌یجعه‌ت ئه‌کا، ئینتیقام ئه‌ستیتی! واقیعه‌ن ئه‌و نه‌وعه‌ په‌یوايه‌ته، ئه‌و هه‌ذه‌یانه‌ته و مه‌سه‌لی وی، یه‌کیکن له‌ (دابه‌ الارض) عاله‌میان به‌ فساد برد، ئایه‌تی قورئانیان بێ په‌وچ کرد، هه‌تا به‌عزێ له‌هه‌جی قیرانه‌تیان بۆ تیک دایه، گۆیا ئه‌وه که‌لامه‌ داخڵی که‌لامی وی یه‌.

مه‌سه‌له‌ی عه‌صای موسا و خاته‌می سولیمانی سه‌یره! گۆیا له‌و په‌وژه به‌ ده‌ست و له‌ ده‌ستی ئه‌و (دابه‌) دان! عه‌صا خوا ئه‌زانێ په‌زیوه، خاته‌م بێ ئه‌صله، له‌ مه‌قوله‌ی حه‌کایه‌تی ئه‌لف له‌یلايه. ئیمامی رازی په‌حه‌مه‌تی لێ بێ که‌یفی له‌گه‌ل ئه‌و (دابه‌) یه‌ نایه، ئه‌لین: قورئان ده‌لاله‌تی له‌و قسانه نییه. وایه. گه‌ر ته‌فصیلت ئه‌وێ ته‌ماشای په‌وچ المعانی که، من ناتوانم

قسه کانیا ن نه قل که م، دلم بۆ قورئان و بۆ ئوممهت سه خلهت نه بی، ئاه
له دهستی پروواتان!

۹۹/۷

پاپا و مه لایانی ئیمه!

ئه مسال (۱۳۵۸) پاپ غه یری گوشت هه موو شتی له دیا نانا نه لال
کر دیه، له ئه ییامی پارێز، کهس نالی ئه مه چۆن نه بی؟ بۆ تا ئیستا نه لال
نه بووه؟ بۆ ئه مسال نه لاله؟ هه یوانی له مه زیاتر نه بی؟ ئه وه نه وعه (دابه)
ئه زانن قه وم چی پێ خۆشه فتوا نه ده ن. ئه وانی ئیمه ش شتیکن وه کی
پاپ، ئه ماما زۆرن، بێ ئیتیزامن وه ئیلا مومکین بوو ساحیبی عهرشی
وه کی عهرشی فاتیکانیا ن لێ په یا بی.

۱۰۰/۷

ئه دییه ی کچم و دایه نه که ی!

ئه وه مه مک نه خوار دانه ی موسا خار یقه یه، وه ئیلا ئه وه بۆ گه له ک
مندا لان نه بی، هه تنه ئه دییه ی کچی من له نو مانگی دایانی پۆیی!
هه رچه ند په له یا ن کرد، تیکۆشین به سه د حیه، بۆ هاته نه پێش،
تیکۆشین فایده ی نه بوو. ئاخیری به شیر ی هه یوان به خێو کرا، گه وره
بوو بوو، ده گه را که مه یلی ئه چۆه شیر، ئه هاته وه ئه یگوت: مه مه.
مه مه ی شووشه یا ن بۆ پر نه کرد. گه لێ پاش موده یی پیزاع له شیر
کرایه وه. ئه بی ئی هه زره تی موسای پێش دا ک ناسین بوو بی.

۱۰۹/۷

له له ندمن ساعهت لێ ئه دا، له کۆیه گوئیان لیه!

ئینسان نه بی ته نه ممول کا، گه لێ شت به مه حال نه زاندره، مع انه
واقع بوو. ته مه وو جاتی هه وای لۆنده ره و یا به رلین و پاریس و واشتن
و نه نفه ره و میصر و فه له ستین و به یروت و به غدا و تۆکیۆ و مۆسکو و

له‌سه‌ر سندوقی ڤادیۆ له‌ کۆیه‌ تیکداوین، له‌ له‌نده‌ن ساعه‌ت لی ئه‌دا، له‌ کۆیه‌ گوییان لێه.

۱۱۰/۷

یارمه‌تیدانی زالم!

ئه‌به‌ده‌ن نابم به‌ پشتیوانی موجریمان، ئه‌وانه‌ی ئینسان ئه‌هاوێته‌ ناو جورم و گونا، یا ئه‌وه‌ی مو‌عاونه‌تی سه‌ر ئه‌کیشتیه‌ جورم و گونا، ئینسان به‌ مو‌عاونه‌تی ئه‌بیته‌ موجریم، واقیعه‌ن ئیعه‌نه‌ی زالمی زۆر خراپه‌، زاته‌ن ئه‌وی زالمه‌ به‌ قووه‌تی عه‌مر و زه‌ید زولمی پێ ئه‌کرێ، که‌سه‌ی زولمی به‌دی بکا، مه‌خلوق ڤووی لی وه‌رگێرن چی پێ ئه‌کرێ؟ ئه‌مما که‌ نائیلی ئیستیحه‌سان بوو، جوورته‌تی زیاده‌ ئه‌بی، ئه‌مما ته‌رکی مه‌ئمو‌ریه‌تی حکومه‌ت لای من زۆر خراپه‌.

له‌ وه‌قتی خۆی، مه‌سه‌له‌ی ئیعامی ئه‌عزه‌م مه‌یلی قازیه‌تی کردبا و وشکه‌ سو‌فی مو‌عینیان نه‌دابا، ئه‌م‌ڤۆ ڤیئاسه‌تی مه‌حاکیم نه‌ده‌که‌وته ده‌ستی ئه‌جته‌بی. به‌لێ ئه‌عمالی خو‌ڤره‌ باشته‌، ئه‌مما کوا؟! ئه‌گه‌ر زاده‌کان ڤه‌غه‌تیان بووبا، کار نه‌ده‌که‌وته ده‌ستی ئه‌سافیلان، دنیا وا ژیر به‌ره‌و ژوور نه‌ده‌بوو. مسو‌لمانێ خا‌نه‌دان هه‌رچی بی، له‌ نامسو‌لمان و ناخه‌نادانی باشته‌، خاسه‌ته‌ن له‌به‌ر فه‌قر. ئه‌گه‌ر ته‌ربیه‌تی عائیله‌وی تیک نه‌چووبا، شتی تر ئه‌بوو. خو‌زی مه‌لایانی سابق ئه‌م‌ڤۆیان دیبا، ده‌رکه‌ی ڤزق له‌ ئه‌هلی عیلم به‌سترایه‌ مه‌دره‌سه‌ چۆل بوون، وه‌خته‌ عیلم به‌ جارێ مه‌حوو بیته‌وه‌، دین نه‌میستی، به‌ ئه‌هالی خدمه‌ت ناکه‌ن، پێیان ناکرێ، حکومه‌ت نایکا ته‌دبیری!

ساحیتی ڤوح المعانی مو‌فتی بوو، عه‌زلیان کرد، به‌ خۆی و به‌ روح المعانی چووه‌ ئیسلامبۆل، بی فائیده‌ گه‌ڤاوه‌. نیهایه‌ت به‌ حه‌سره‌ت و نه‌ندۆه‌ له‌ دونیایه‌ ڤویی.

۱۱۱/۷

ټینگلیزه‌کان ته‌جنه‌بی لټیان بکوژن هر ئیعدامی ته‌که‌ن!

نه‌زه‌ر به‌ ته‌حه‌ییوری ته‌قوام، نه‌وان ماده‌م غه‌یری عونصری خو‌یان
لټیان بکوژن، ئیلا ئیعدامی ته‌که‌ن به‌ هر صوره‌تی بی. له‌ ده‌وره‌ی
مه‌دینه‌تی حازری ټینگلیز، موقایلی قه‌تلی سهردار ستاکی، نه‌وی کردی
کردی. به‌عه‌ده‌و نیو ملیون لیره‌ی زړی له‌ میصر ستاند.

۱۱۳/۷

کټن ته‌وانه‌ی باس له‌ یجوز و لایجوز ده‌که‌ن؟!

سبحان الله نه‌وی لای خوا ته‌ه‌ممه‌یه‌تی نییه، لای نوققالان زور به
نیه‌تیمامه، قورئان نه‌وه‌نده ته‌گه‌یه‌نی، نه‌و دوو کچه -مه‌به‌ستی کچه‌کانی
شوعه‌یه- باوکیان پیاوی پیر بووه، نه‌وزاته کیه؟ شوعه‌یه یاخود برای
بووه، ناوی رعاویل یا یثرون یا یثرب یاخود شه‌خسئ ته‌جینتی بووه،
خزمايه‌تی له‌گه‌ل شوعه‌یب نه‌بووه، نه‌و موناژه‌عانه سه‌مه‌ره‌ی چییه؟ هیچ!
که‌سئ مولاچه‌زه‌ی شه‌یخوخه‌تی بایان و بن که‌سیان ناکا، لام وایه
نه‌و ته‌دقیقاته ته‌مړؤ زور قیمة‌تی نییه، له‌و بیرى بوو، یا بیرى تر؟ نه‌مه‌ش
نیزاعنی دی، چی پټ نه‌وئ؟ که‌شفی حق و حقیقه‌ته، به‌لئ که‌شفی
ئیمه هر ئی شتی وایه. من زور سه‌غله‌ت نه‌بم، به‌ ته‌ماشاگردنی نه‌و
موخاله‌فاته، وه ته‌عه‌جوب ته‌که‌م له‌ سه‌ییدی ئالووسی چون ته‌توانی نه‌و
هه‌موو قیل و قاله بنووسی؟

برام له‌وه‌نده‌ی ثابته ته‌یفه‌رموئ، زړتر گوئ مه‌ده‌رئ. ته‌وانه‌ی له‌و
نه‌وعه‌ حاله به‌حس له‌ یجوز و لایجوز ته‌که‌ن، نه‌گه‌ر خو‌یان له‌و حاله
دابان، چیان نه‌کرد؟ ئیستا موسا چ بکا؟ غه‌ریب، ماندی، برسی، فه‌قیر،
بی پاره و پوول، حه‌تا لوقته نییه، ئوتیل نییه، چ بخوا له‌ کوئ بی؟!

۱۱۵/۷

عیلمی مه‌نتیق!

ئه‌گهر موسته‌میع په‌کی له‌سه‌ر ته‌رتیبی مه‌نتیقی که‌وتبا، که‌م که‌س فه‌می قسه‌یان ئه‌کرد، به‌عه‌مه‌لیات ئینسان ته‌واو ماهیر نابین له‌مه‌نتیق، ناتوانن قیاسی جه‌دید هه‌لبه‌ستن. زۆر که‌س هه‌ن، ئیشتیغال ئه‌که‌ن به‌عیلمی مه‌نتیق به‌غهری ئه‌مسيله‌یه که له‌کتیب دایه‌خۆی قیاسیکی پین ته‌شکیل ناکرئ.

۱۱۷/۷

ره‌نجبه‌ری!

گه‌لی ساحب مال هه‌ن له‌گه‌ل ره‌نجبه‌ر و ده‌ست و پین، زۆر به‌خورته‌خورت و ورته‌ورتن! وا پرۆ، وا وه‌ره، بۆ وا ناکه‌ی؟ ته‌نبه‌لی، بپ دیقچه‌تی، ره‌نجبه‌ر له‌خۆی وه‌پز بپ، فکری لپ تیک ئه‌چپ. به‌عه‌زه‌کیش زۆر باش، ئیشی پین ئه‌سپیری و ته‌سلیمی خوای ئه‌کا.

۱۱۷/۷

جه‌زوه!

له‌ولاتی مه‌ئه‌لشانیش وایه، له‌شاری نا، ئه‌مما له‌ده‌رئ، برکه‌دارئ سووتانی ته‌پ، سه‌ری گهرم ئه‌که‌ن، به‌کوتک و قونکه‌بیور، ئه‌یکوتن. وه‌کی سیواک پیشال پیشال ئه‌بپ، بۆ شه‌و به‌ئاگری هه‌لی ئه‌که‌ن، ولاتی پین سه‌ح ئه‌که‌نه‌وه، کای پین ئه‌ده‌نه‌ولاغان، مومکینه له‌عه‌ره‌بی جذوه‌ی پین بلین.

۱۱۹/۷

مووم کافووری زه‌مانی مندالیم!

له‌ئه‌ییامی مندالیم، شته‌کیان هینایه‌کۆیه‌بۆ فرۆشتن، وه‌کی مووم کافووری به‌عزئ ئه‌ستوور، به‌عزئ باریک، پارچه‌پارچه‌یان ئه‌کرد، به‌

ناگریانه‌وه دهنه، که‌فی نه‌کرد. وه‌کی ماره‌کی لی دهرکولې وا نه‌بوو
 نه‌بووه ماری ته‌واو، نه‌وه‌نده بوو ږو‌حی نه‌بوو. عه‌جایی نه‌مه بوو، چ
 پارچه‌ی لای سهری، چ ناوه‌ندی، چ ناخیری.
 خولاسه ههر پارچه‌یه با، له‌و لای ناگری نه‌گرت، سهری ماری لی
 نه‌هاته دهر تا خه‌لاصی. ماری به سهر و کلک، پاشان چیتریان نه‌هیتا،
 باسی نه‌ما، نه‌مانزانی له چیان دروست نه‌کرد، بونی زور ناخوش بوو.
 ۱۲۰/۷

ټوه‌ی له کوژرانی خو‌ی بترسې ناتوانې پيسالته ټه‌دا کا!

موبه‌مه حالي کوللی حکومات نه‌فرا‌دی نه‌صلی شه‌عی خو‌ی به
 وجوه تهرجیع نه‌کا له‌سهر غه‌یر. ټوه‌ی له کوژرانی خو‌ی بترسې،
 ناتوانې به ته‌لاقه‌ت و جه‌ساره‌ت نه‌دای پيسالته بکا.
 ۱۲۲/۷

مه‌لیک لای شه‌عب!

میسری، فیرعه‌ونیان به ټیلاه حساب کردیه، وه‌کی له تاریخی
 عمومی وهرده‌گیرئ عیاده‌تیان کردیه، به کوردی ټامون و شه‌مسیان
 زاناندیه، به ته‌لقیناتی کاهینان وایان زانیوه فهراعینه له سولاله‌ی ټیلاهن،
 له جتی وان حوکمرانی نه‌کهن. وه‌ک ټه‌لشان له ژاپون میقادو‌ی به ابن
 السماء ټه‌زانن، له ټهر و ټیتاعه‌ی دهرناچن. حه‌قیقه‌ته‌ن ټه‌بی مه‌لیک لای
 شه‌عب (من حیث الاعتقاد) ټیمتازی هه‌بی، که له ټوغری ته‌رکی حه‌یات
 بکه‌ن، ږوح ټثار کهن، تا عولوویاتی مه‌عنه‌وی نه‌بی، ته‌سه‌للو‌تی ږو‌حی
 نابې. وه‌کی له تاریخ ټه‌لې فیرعه‌ون هه‌م ږه‌یسی ږووحانی، هه‌م ږه‌یسی
 جیسمانی بووه. مه‌لیک که له ږیثاسه‌تی ږووحانی، له سه‌یته‌ره‌تی ږو‌حی
 ته‌جرید کرا، قیمة‌تی نامیټی، ههرچه‌ند ته‌قه‌ددوسی ټور و به‌عزه
 حه‌یواناتی تریان کردیه، ټه‌مما خه‌له‌لی به مه‌قامی فیرعه‌ون نه‌داوه!
 ټاماده‌ی خدمه‌ت بوون.

تهورات و ټینجیل!

لاشكه ټهو ته‌وراته‌ی ټه‌لشان ته‌رجه‌مه‌ی لای ټی‌مه‌ه‌یه، به‌ کیتابی ټیلاهی حساب نییه، به‌ غه‌یری به‌عزه ټه‌حکام و حیکايات که قورټان زی‌کری ټه‌کا، باقی تر قی‌مه‌تی وه‌حی نییه. خو قانونی برصا ټه‌سلن له‌ خوای ناوه‌شیت‌ه‌وه‌ بڼ‌ عه‌بدئ به‌ وه‌حی بین‌یرئ، کاهینییه، کولټانییه، قس‌مه‌کی ته‌وارخه، به‌ عه‌ینی تاریخ، بئ‌ عیبه‌ر و وه‌عز و عه‌تفی نه‌زه‌ر، تاریخ فه‌وقی وی زؤره. ټه‌گه‌ر قورټان نه‌یفه‌رموبا: خوا کیتابه‌کی هه‌یه، باش هادی و مونه‌وه‌ری قولوب، حاوی ټه‌حکامی شه‌رعییه، ټه‌وه‌ی ټه‌دنا شعوری هه‌با، ټی‌مانی به‌ ته‌ورات نه‌دټنا. وا دیاره ټهو ته‌وراته‌ی خوا ټه‌یفه‌رموئ نه‌ماوه، ټه‌وه له‌ ته‌ره‌ف کاتیان داندرایه.

وه‌که‌ذا ټینجیل، ټینجیل هه‌ر هېچی مه‌علوم نییه، ته‌رجه‌مه‌ حالی عه‌ینییه، ته‌رجه‌مه‌ی لاهوویی، حه‌قیقه‌تی تاریخی نییه. ټینجیل ټه‌ساسه‌ن ته‌دوین نه‌کراوه. به‌لئ‌ جه‌نابی ږی‌ساله‌ت تووږه‌بوو له‌ فارووق، که ټیزنی خواست له‌ ږه‌سوولی ټه‌کرم بڼ‌ قیراټه‌تی ته‌ورات، ټه‌مما له‌به‌رته‌وه‌ بوو ټی‌سلام حدیث العهد بوو، خروجی عن الکفر جه‌دید بوو، نه‌هی موته‌لق نه‌بوو (قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ) ده‌لاله‌ت له‌سه‌ر ټه‌مه ټه‌کات.

ټه‌مما نازانم مه‌لایانی شه‌رعی بڼ‌چی مه‌نعیان فه‌رموو؟ مع‌ ټنه‌ ناگاداری ټی‌تلاعی بما فی التورات والانجیل بڼ‌ عوله‌مایان موغه‌سسیران زؤر باشه، زی‌ده قی‌مه‌تی قورټانی ږی‌ ده‌رته‌که‌وئ؟

۱۲۷/۷

به‌رد ده‌بوونه‌ شفتی و گوندؤره!

سبحان الله حالی به‌شه‌ر ټی‌فرات و ته‌فریته، له‌ کوتوبی مه‌وعیزه‌ی بئ‌ قی‌مه‌ت ټه‌لئ‌: مه‌لایکه‌ت ټه‌هاتن، له‌پشت کټوی ټه‌بو قوبه‌یسی به‌ردیان ټه‌هاویشه‌ ناو خرار، باریان ټه‌کرد له‌ حوشران، ئی به‌هشتی، به‌ردووکان

ئه بوونه شفتی و گوندۆره و هه نار و سائیری میوه ی دی. هه تتا مه غرور بووبون ئه یانوت: مسولمان بئ منه ت بن، با نه به نه هه ج، مه لائیکه ت دین له جیاتی وان هه ج ئه که ن، خیر و به ره که تمان به سه ردا ده باریتن. ئه م ما له هه پپی عموومی ده رکه وت ئه مه لاف و گه زافه. ئیستاش ناشکوری نه بی مه دینه شه ره، خصوص مه لایان په ریشانن، ئه وهش جه زای خد مه تی دین! ۱۳۵/۷

مهیلی مه لایان له نيزاعه!

ئه گه ر ته عه صوبی مه زه به بی لینگه پئ، دیاره خوا به خۆپایی عیادی خۆی هیلک ناکا. ئه گه ر مولا حه زه ی شارعی نیلاهی و حیکمه ت و لوتف و عینایه تی ئه که ی، واقعیه که ی ئه وه یه، که خۆی ئه یفه رموئ: رحمن و رحیم رب العالمین، هه نجه ت به که س ناگرئ، ئیغوا ی بکا، تا عه زابی دا، که یفی به عه زابدان نایه.

ئه گه ر ته ماشای قودره ت و قووه ت و کیربائی و غینای زاتی و قه هر و وه حدانیه تی ئه که ی، کائینات زیر و زه به ر کا، ئه لئ: چی؟ کئ ده سه لاتئ هه یه؟ (مَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمُّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا)^(۱). ناشکوری نه بی، چونکی مه یلی مه لایان له نيزاعه، فیرقه یه به نه وعئ ئه نۆپئ، فیرقه یه به وه جه ئ تر. حاکیه تی عه قل ئیدراکیه، قووه ت و تۆبزی له سه ر ئینسانن دون نیه، فکیف واحدی قه هه ر؟ ۱۳۶/۷

هاوار یا ئۆمه ر مه ندان، یا خالخالان، پیروته سووری مه رگن، شیخ پریسی ئه نگۆزی!

نازانم ئه شاعیره بۆچی سه لبی قودره ت یا ته ئسیری له ئینسان ئه که ن،

نهما نه لښ جنو که قودره تیان هه یه خوږیان ته شه کول که نه به نه شکالی موخته لښه. سبحان الله ښسان، چه یوانات نهو هه موو ته تهورات و ته شه کولاتی به سه ردا دئ، هچې به ښختیاری به ناگاداری ښه. لام وایه ته شه کول کردن مه حاله، به لښ سه لې قودره و عه قلیان له مسولمانان کرد، ډوویان له مادیات وه رگنړا، که وتنه وادی خه یال و عیلمی غیب، ده ستیان کرد به که شفیاتی مافی اللوح المحفوظ، ما تحت الثریا، ثبار و جیبال و نهودییه جه هه ننه، باغات و کوشک و سه رای به هه شت، جابولقا و جابورصا، نه رزی سمسه، له نه رز غافلېوون! نه وروپایی له خورافاتی تهورات و مه سیحی ډوویان وه رگنړا که شفی نه سراری ته یه تیان کرد، به ته یاره فرین، به غه واصله چوونه قه عری بیچار، ښستیلای مه مالیکی ښسلامیان کرد. مسولمان بئ قودره و بئ ده سولات و بئ ثالات و نه ده وات، بیارېوه، هاوار یا تومهرمندان، یا خالخالان، پیروته سووری مهرگن، شیخ پریسی نه نگوزی^(۱)، یوک! که س ښه، که س به فریاد نایه. حه ققه نه وانه ی ښختیاریان له مسولمانان سه لب کرد، عه قلیان لښ گوزین، له سه عی و عه مه لی دونه وییان کردن. بوونه موعینی غایه ت به قوه و ت بؤ ښستیلای کوففار.

ډساله کم هه یه له به حسی ښختیار، زور نایابه، قیمة تداره تومید نه کم نه ف داته نه ربایی عیلم. ۱۴۰۷

ته وه کول!

ته وه کول بهو نه ووهی سؤفییه نه فهرموون، له گهل ښسلامه تی ډلک ناکه وئ (له الحمد) ښلجانات و زروریات سه وقی توممه تی کرد بؤ که سابه ت. وه ښللا حیکایه تی سؤفییان، یجوز و یجوز و ی سوننیان عالمی مه حوو نه کرد. ډیزوانی خوی له فارووقی نه عزم نه فهرموئ: متوکل نه وانه تؤو نه هاوینه ناو نه رز. بؤ شینوون و پښگه یشتی تومیدیان به س به خویه.

(۱) نه نگوز دیه که سر به ناحیه ی بیتواته ی قه زای پانیه.

له باسی ته وه کول ته ماشای ته حیای غه زالی ته که ی ده هشت ته گری،
ته ماما له به عزه ته بوابی دی تی هه لدیتته وه. ۱۴۲/۷

پارچه یه ته ستو وکی به فری ترشی سندان ته کا!

له زه تی لی بزانه، بخۆ، بیۆشه به ناوی ئیقتیصاد له به خاله ت مه که، یا
له بهر که سه ره تی ئیشتیغال و ماندی به تی ئاگات له هه زی خۆت نه مینئ.
نه ختی ئارام، که مئی ئیستراحت، ده مئی له زه ت. گه لی توجار هه ن له بهر
پر ئیشی و هه ر یص به بهر نان خوار دنی ناکه ون، که هیلاک بوون، به
خۆ هاته وه، پارچه یه ته ستو وکی به فری ترشی سندان ته کا.

۱۴۵/۷

جهددی عالیی من!

زۆر کهس سه ره و ت و سامانی مه حوو بوو یته وه، هه تا خۆی، وه کی
نیمام الحرمین فه و تابه. جهددی عالیی، مه لا عه بدوللا ئیبن جه لی، به
دوای یه کئی له وه ده ججالانه وه بوو، مالی زۆری سه رف کرد، دوایه برا و
ته قاریبی ته هدی دی کابرایان کرد، ته گه ر نه پۆی ته تکه وژین، هه لات،
گوم بوو. تا ته و ناخیره ش چه ند دانه (طلق) له تاقی کو تو بخانه یدا مابوو.

۱۴۵/۷

وهلی عه هدی ئیران ته لئان له میصره بۆ خوازیلنی!

لازم نیه خۆمان که یه موزه یینی زینه تی قاروون، خوت و خۆپایی
تووشی موباله غاتی ناپه سندانه بین، باوه پ مه که بگاته زینه ت و جه لالی
وهلی عه هدی ئیران که ته لئان له میصره بۆ ماره کردنی ده ستگیرانی

فه‌وزیه^(۱)ی خوشکی مه‌لیک فاروقی چووه، چ جایه نه‌و زینه‌ته‌ی له وه‌قتی وصولی بۆ ته‌هرانی پایته‌ختی په‌هله‌وی.

۱۴۷/۷

پادشای فه‌وقی فیرعه‌ون به‌راورد به‌هیتلەر به‌فه‌قیر حیسان!

له‌ ئومه‌می دی پادشای فه‌وقی فیرعه‌ون، وه‌زیری فه‌وقی هامان، ده‌وله‌مه‌ندی فه‌وقی قاروون زۆر بوون. نه‌گه‌ر مو‌قایه‌سه‌سان که‌ی له‌گه‌ل هیتلەر و فۆردی به‌ مسکین و فه‌قیر حیسان.

۱۶۷/۷

جالجالۆکه‌!

چه‌ندی له‌مه‌وپیش رۆژێ دیس؛ جالجالۆکه‌یه‌ ده‌می له‌ زگی جالجالۆکه‌یه‌ نابوو، نه‌یمژی وه‌کی می‌ش و چه‌شهراتی دی که‌ سه‌یدی نه‌کا. مو‌ته‌حه‌یر بووم. نه‌مدیوو نه‌میستوو، بۆ یارانم باس کرد، عه‌جاییان ما. دوايه‌ له‌ ته‌حقیقاتی به‌ححاسان ده‌رکه‌وت، که‌می پاش فره‌خه‌کردن، به‌ گۆر ئیریا نه‌چی، که‌می مو‌دافه‌عه‌ نه‌کا، مه‌غلوب نه‌بی، ژنی نه‌یخوا.

حوکه‌مای نه‌وه‌لین و ئاخیرین ئیتیفایان هه‌یه‌، قووه‌تی ماددی ته‌واو نه‌بی، مو‌ته‌ناهیه‌، که‌ قووه‌ت نه‌ما، ئاسن وه‌ک تاری عه‌نکه‌بووتی لێ دی، سست نه‌بی له‌بار یه‌ک دێته‌ ده‌ر، له‌ صنه‌تی نه‌سیج زۆر ماهیره‌. مو‌مکینه‌ بۆ به‌شهر ئوستاز بووبی، یه‌عنی له‌ویان ئیقتیاس کردبی. وه‌ نه‌لین ئینسان گه‌لێ کاروبار له‌ حه‌یوانات فیربووه‌، جالجالۆکه‌ به‌ سه‌بره‌ له‌سه‌ر

(۱) فه‌وزیه‌ کچی مه‌لیک فوئادی به‌که‌م، مه‌لیکی میصر (۱۹۲۱-۲۰۱۳ز) له‌ نه‌سکه‌نده‌رییه‌ی میسر له‌دایک بووه‌، له‌ سالی ۱۹۳۹ بۆته‌ ژنی محممه‌د ره‌زا په‌هله‌وی جێنشینی نه‌وسای ئیران. له‌ سالی ۱۹۴۸ له‌ هاوسه‌ره‌که‌ی جیا ده‌بیته‌وه‌ و می‌رد به‌ عه‌قید ئیسماعیل شیرین ده‌کات که‌ له‌ نامۆزاکانی خۆیان بووه‌.

برسیایه تی. بڼی شک غه یری میښ و صهر صهره و نه مسالیان چتر ناخوا،
 ناو ناخوا ته وه. له موجه للاتی میصری دا خو یتد مانه وه، که مار موعه تنه ل
 نه کا، دهوری نه تنه ښ، زه بتی نه کا. نه ماما نه وه نه وعه عه نکه بوته له ولاتی
 مه نیه. ته تهری به یت له خو و نسج ی زورباشه. حوکه ما نه لښ: حاملی
 میقرؤبی سهره تانه له حه دیس یا له نه سهر ئیشاره نه کات، گوا یا شه ی تانه!
 (نسج) ی له دهر که ی غار مه علوم نیه نه گهر بڼی لازم نیه، هه مووی
 به حورمه ت بڼی، دهری غاری هجره ت نه وه نده گه وهر نیه، زوو (نسج)
 نه کړئ. ههرچی فیرعه ون و قاروون و نه مسالیانه، له دروستکردنی به یتی
 وه کی به یتی عه نکه بووت عاجزن، مه غروور نه ده بوون.

۱۶۹/۷

رکوع بۇ پاپ نه بن!

به عزئ له حوکه مای نه فس نه لښ: مه سیحی کونه بته رستن، ناوی
 نیلا هه کانیان گورپی، بویه له ناو بته رستن، وا قبولکران، وه نه کړښ.
 نه ورپوش رکوع بۇ پاپ نه بن به خه لیفه ی پؤلسی کونه جوو، نه وانه
 هیچی له خوا بزر نابن.

۱۷۰/۷

نوږی سره سره ی!

لازمه موئمن زور به جه لال و عه زه مه ت و هه بیته ناوی خوا ی
 بڼی، نه ماما مع الاسف زور به سوو کی ناوی ئښن، حه تنه وه کی نه شته و
 هه راما و مه سه له ن (شیسمه) بوو یته مه داری که لام! هه زار سو یتدی دروی
 بڼی نه خو ښ، نه مه سه به بی چیه؟ لام وایه ته هلیله موداخه له یه زوری بووه،
 سوئال پیکردن یش ته ئسیرئ که می نیه، که سطوه ت و هه بیته تی کیبریائی
 له دلدا پراسیخ نه بڼی، نوږی سره سره ی، ته له فوزی لیسانی فائیده کی
 چه ندانی نیه. عالمی زور مسولمان بوون، نه ماما ته ریبه ت و سه قافه ت و
 پو حیان وهر نه گرت. سپری ئیعتیقا دیات و عه مه لیاتی ته ئسیری یتنه کردن.
 دوو تائیفه له به عزئ مه واقع ده چه نه جومعه، نه ساسه ن خزن، ږوو له

یه‌ک قبله‌ته‌که‌ن، که‌چی لیک‌ته‌مین نین (لا تفعلوا عن اسلحتکم) موقابیلی دوشمنی دین ږاوه‌ستاین، صلاه‌الخوف‌ته‌که‌ن، جا‌ته‌مه‌فائیده‌ی چ‌بوو؟ ته‌هلل و خه‌تمه‌ته‌که‌ن، قورئان‌ته‌خوین، به‌حه‌سه‌د و بوغز و عه‌داوه‌ت و کیرن، به‌عیاده‌ت‌ته‌یانه‌وی بینه‌مه‌عبود.

۱۷۱/۷

له‌سهر‌ته‌و عیززه‌ته‌ږه‌زاله‌تی وه‌ک من قبول‌ته‌کا؟

موتیع و مونقادین، سهر‌ته‌ره‌دودی بۆ که‌س ناکه‌ین، ږکوع‌بۆ پاپ‌نابه‌ین، جا پاپ‌کوو مسولمان‌ته‌بی؟ ئایا له‌سهر‌ته‌و عیززه‌ته‌ږه‌زاله‌تی وه‌ک من قبول‌ته‌کا؟ مسولمانان‌بی حورمه‌تی که‌ن؟ وای له‌مسولمانان ته‌لقینان بۆ‌ته‌خوین، گویا مردی له‌ناو‌قه‌بر‌ته‌ییبه‌وه‌تیی‌ته‌گا. ته‌مما‌ته‌وانی‌زیندی‌ناییه‌ن، گوئی‌ناده‌تی! بعد‌السؤال جواب‌ته‌داته‌وه: الله‌ربی، ومحمد‌نبی، والاسلام‌دینی، والقران‌امامی، والکعبه‌قبتی، والمؤمنات‌اخواتی. له‌سهر‌ته‌و حاله‌ی ته‌ماشای عه‌داوه‌ت و بوغز و هه‌ره‌ج و مه‌ره‌جیان که‌له‌که‌عبه‌بیان‌نۆږی، ئیختیلاقی مه‌زه‌هب و طه‌ریق‌چی‌پن‌کردینه‌با وجودی سوئال له‌ئیمامی مه‌زه‌هب و طه‌ریق‌نییه‌له‌توصول‌نه‌له‌فروع. ته‌ورات ته‌دوین‌کرا، دوايه‌فه‌وتا، شته‌کی‌ما له‌صدور، تیکه‌لاوی‌حیکایه‌تیان‌کرد، خورافات‌ی‌کولتانی‌بابلیان‌ه‌ینا‌ناو، ته‌مما‌ئینجیل ته‌دوین‌نه‌کرا، ته‌وی‌ئیتا‌هه‌یه‌، سیه‌ریکی مه‌سیحه‌، ته‌م و ته‌و‌خړیان‌کردیته‌وه‌لای‌راستی، چه‌په‌.

۱۷۳/۷

ئاوی‌حه‌مامو‌ک و نه‌فتی‌بابا‌گو‌ږو‌ږا!

ته‌مه‌زۆره‌، ده‌وله‌مه‌ندی‌نقه‌بووه‌، پاشان‌بوویته‌موحتاجی‌لیله‌العشاء، که‌م‌که‌س‌هه‌یه‌هه‌تا‌سهر‌ده‌وله‌مه‌ند‌بی، وه‌که‌م‌که‌سیش‌به‌گو‌ږه‌ی‌حال‌هه‌تا‌سهر‌فه‌قیر‌بن. وکذا‌ږزقی‌به‌عزئ‌زیاد‌ته‌کا، گو‌زه‌رانی‌واسیع و خو‌ش‌عه‌یشی‌به‌عزئ‌ته‌نگ‌ته‌کا، که‌م‌ږزق‌وه‌فتی

پائه‌بوژی، نه‌مردی نه‌ژین، هه‌مووی داخلی (مشیه‌ت)ه، ده‌وله‌مه‌ندی خاصی به‌عزێ نییه، وه‌ فه‌قیری خاص به‌عزێ زۆر فه‌قیر و ته‌نگ مه‌عیشه‌ت تیکۆشیون، زۆر چوو به‌ته‌ واسع الکرم.

دیمان دویتی له‌ کۆلیتکدا بوو، ئینتسابی (شرکه‌ی) دوخانی کرد بووه‌ ساحیتی کۆشک، پادشاهان له‌سه‌ر ئاوره‌نگی ئیقیدار و حوکمداری نگونسار بوون که‌وته‌ مه‌زه‌له‌ت و ته‌نگی. مه‌عیشه‌ت و خاکساریی ته‌مپۆ گوزه‌ران موشکیل بووه‌، ئاوروپایی به‌ گوزه‌ران و سه‌روه‌ت ده‌ستخستن سه‌عییه‌ بێ شومار نه‌که‌ن، نه‌و سه‌روه‌تی خوا بۆ عاله‌می دانا‌بووه‌، به‌ عیلم و عه‌مه‌ل ده‌ریه‌خه‌ن نه‌فت له‌ باباگوپ‌گوپ نه‌به‌نه‌ له‌نده‌ن و پارێس به‌ لووله‌ ته‌پوا تا که‌ناری به‌حری سفید. سبحان الله له‌ یه‌ک وه‌قت لێره‌ خه‌ریک بوون، ئاوی حه‌مامۆک به‌ بۆریه‌ به‌یتنه‌ کۆیه‌، نه‌وانیش خه‌ریکی نه‌فتی باباگوپ‌گوپ بوون، بۆ ساحیلی به‌حری به‌ن، ئی وان ته‌واو بوو، ئی ئیمه‌ نه‌گه‌یشه‌ ناو شار! حاله‌ش به‌ ته‌واوی چا نه‌بووه‌.

ئینسانیش ته‌گه‌ر په‌یره‌وی عه‌قل و عیلمی عه‌مه‌لی بکا، سه‌روه‌ت ده‌ست نه‌خا، نه‌مما نه‌وه‌ی ته‌فه‌رموون له‌ په‌یایه‌تی مه‌سه‌له‌ته‌ بۆ ته‌مپۆ ته‌وافوق ناکا. ده‌وله‌مه‌ندی بۆ ئوممه‌تی موحه‌مه‌دی زۆر مه‌سه‌له‌ته‌ هه‌یچ مه‌صالیحی بێ سه‌روه‌ت پێک ناکه‌وێ. ته‌جانیب غایه‌ت به‌ سه‌روه‌تن، بۆ ته‌عالی ده‌وله‌تی خۆیان، مالیان سه‌رف نه‌که‌ن. به‌عه‌زه‌ دانه‌ گولله‌یه‌ چه‌پیی هه‌یه‌، به‌ چوار هه‌زار لیره‌ دروست نه‌کرێ، ئیمه‌ ناشکوری نه‌بێ، به‌ فه‌قیری به‌ عاردا چووینه‌ خوار، سه‌راوژی و نه‌غزو بووین، نه‌وانی زه‌می دنیا‌یان کرد، به‌ وه‌جه‌ی غه‌له‌ت ئوممه‌تیان تینگه‌باند، خه‌ته‌یان کرد. به‌لێ ئیوه‌ بگه‌رێن له‌ نه‌رزی خوای واسیعه‌ خوا به‌ نه‌حوالتان نه‌زانێ، ده‌ری په‌زقی زۆره‌، نه‌یکاته‌وه‌.

له نیوان عومهر و صه‌لاحه‌ددین و قایدی فرانسه!

لازم بوو ته‌وی بلنی مسولمانم، یفتی‌خار به یستلای عومهری، وه عه‌داله‌تی عومهری، وه معامله‌لی عومهری بکا. عه‌دلی عومهری وه سیاسه‌تی عومهری وه حوسنی یتباعی صه‌لاحي بؤ ئیمه زور به که‌لک هات. که قایدی فره‌نسه داخیلی شام بوو له چه‌رپی عوزما، وتی: معامله‌لی عومهری و صه‌لاحي^(۱) ده‌رحق نه‌صارا چؤن بووه، نه‌مړو منیش معامله‌لی وا له حق مسولمانان نه‌کم.

۱۸۴/۷

کلکه‌ته‌شی!

ده‌رحق به زوعه‌فایان ته‌ماشای ده‌وری دولابی فه‌لک که له ته‌نریخی نه‌نام چ ته‌قه‌للوباتی پرووی داوه؟ چه‌ند ده‌وله‌ت زه‌لیل بوون که‌وتینه ژیر نیری نه‌جنه‌بی، پاشان کوو قوتاربوون، چیان کردیه؟ به چ سه‌عیه؟ به چ غیره‌تی؟ به چ صه‌برئ؟ به چ مه‌تانه‌تی؟ به چ ته‌دیرئ؟ به چ سیاسه‌تی؟ نه‌مما نه‌مړو نه‌جاتبوون زور موشکیله، ده‌وله‌ته‌کانی غالب زور به‌قووه‌تن، به یحتراسن، به (تیقظ)ن، نالات و نه‌ده‌واتی چه‌رپی عه‌صری له ده‌ست گیرۆده‌کاندا نیه، وه کی حیزبوز به ره‌حمه‌ت بی‌ته‌یوت: غاندي به کلکه‌ته‌شی موقابه‌لی ته‌یاره و مودافیع و ئوستولی به‌ریتانیای نه‌کا؟

۱۸۵/۷

(۱) مه‌به‌ستی صه‌لاحه‌ددینی نه‌یویه.

فاسقی ئیستا!

له سه‌دری ئیسلامه‌تی موئیمینی فاسق حاشا! ئەمما له ئەییامی ئیمه زۆر فاسق هەن، له کافران خراپترین، زه‌ره‌ریان بۆ ئوممه‌ت و میللەت و مولک و ده‌وله‌ت و وه‌تن له کافران زیاتره. نازانم ئەوانه کوو داخیلی زومره‌ی ئەهلی سوننه‌ت وجه‌ماعه‌ت ئەبن؟ له ژێر ئالای شیخی ئەشعهری حه‌شر ئەکرین؟ مع‌أنه من لام خۆش نییه بچنه به‌هه‌شت، چ زه‌ره‌ریان بۆ ئیمه نابێ، خوای ته‌عالان مۆهله‌تیان نه‌دا، زوو مو‌عاقه‌به‌یان بکا، بۆ وانیش و بۆ مسو‌لمانانیش خیره. ئەوان که‌متر گونا‌ه ئەکن، مسو‌لمانان زیتر له شه‌ریان ئەمین ئەبن.

۱۸۹/۷

باسی هاوکوفی و سوکنه‌ت به‌خشین له هاوسه‌رگیری!

ئه‌وه‌وه‌له‌ن به موافقه‌ی مه‌یل و مه‌شرب، ئانیه‌ن به جحی‌لی، ئالیه‌ن به جوانی، ڤایعه‌ن به گوزه‌رانی موافقی حال. واقیعه‌ن مه‌دارى سکونه‌ت ږازی بوون به یه‌ک‌دینه. لاکین مع‌الاسف فه‌وقی که‌م بووه. توخوا ڤیائى به شه‌وکه‌ت مه‌یلی سکونی له‌گه‌ڵ ژنێ ناشیرین ئەبن؟ کچی چوارده‌ ساله به پیره ئوفتان ئارام ئەگرئ؟

چه‌ند له‌مه‌و پێش، شه‌وئ له ڤادیۆ زاتنی میصری دائیر به سکونه‌تی ژن و میژد نوتفه‌کی زۆر ڤر حیکمه‌تی دا، شایانی نووسینه‌وه بوو، ئە‌گه‌ر له جه‌رائید و موجه‌له بیسینم، ئە‌ینوسمه‌وه.

۱۹۱/۷

زمانی کوردی!

ئه‌سنافی به‌شه‌ر زوبانیان موخته‌لیفه، زۆریان ده‌نین، بئ قه‌واعیدن، قسه‌کیان ڤاقین، شوکری به‌عزئ ئەوروپایی ئەکه‌ین. لیسانی کوردیش به لیسانێ زیندووێ ڤاقی حیساب ئەکه‌ن، واقیعه‌ن به قه‌واعیده، لاکین

مه‌وادئ زۆری زایع بووه. ئه‌وه‌ی له ده‌ست لادیان مابن مایه، ئی که‌وته ناو مه‌لایان فه‌وتا. هه‌تا ناشکوری نه‌بی گه‌لێکی ئیفا‌ده و ئیستیفا‌ده‌ی پتوه نه‌هێشترايه، هه‌تا کوللی قه‌ومێ زوبانیان شیوه‌ی لێک جودایه، دوو ئینسان وه‌ک یه‌ک قسه‌ ناکهن، ئیختیلافی لیسان و له‌ون، ده‌خلی ئه‌وزاعی ئه‌رز و ئاسمانی تیایه، ئه‌گه‌رچی قائیم به‌ به‌ده‌نه، ئه‌مما به‌ ئافاقی حیسابه.

۱۹۲/۷

کاره‌با!

ئه‌وائیل له به‌رق چیان نه‌ده‌زانی، حوکه‌ما ئه‌یانکرده (ادخن) ه‌و (مدخن) ه‌، تاوه‌کوو له‌و ئه‌واخیره قووه‌تی به‌رقی ئه‌له‌کتریکێ که‌هره‌بائی که‌شف کرا، دونیای پێ مونه‌ووهر بوو. شه‌وی پێ ئه‌که‌نه پۆژ، وه‌ له‌ گه‌لێ ئوموری ه‌اممه ئیستیخدامی ئه‌که‌ن، له‌و سه‌ر و ئه‌و سه‌ری دونیا هه‌وادیسێ پێ ئه‌زانن. ده‌رکه‌وت ئه‌مه له‌ دووکه‌ل و زه‌نگه‌سووره و کلکی گا نییه، ئه‌وانه‌ی ئیمه با خه‌ریکی ئیعراب بن، ناشکوری نه‌بی له‌ ته‌رکیب و نه‌زمی کائینات نه‌ مه‌فعولێ، نه‌ مه‌علولێ، نه‌ فیعلێ، نه‌ قووه‌تی نه‌بوو.

به‌ قووه‌ی عه‌قل ئه‌زاندړئ، ئیستیحصالی قووه‌ی که‌هره‌بایی، ته‌رکیبی سه‌حاب، باران بارین، چ قووه‌ت و قودره‌ت و ته‌دبیریکی ئه‌وی؟! ئه‌گه‌ر عه‌قل نه‌با، به‌رق چۆن که‌شف ئه‌کرا؟ ئه‌مه شاهیدییه له‌ ته‌ره‌ف خوا که‌ ئه‌و حوکه‌مایانه عاقلن، ئه‌فه‌ندی مه‌ش ئه‌لێ: فلان وه‌لی ئه‌مری کرده هه‌ور: بباره. باری. مه‌باره، نابارئ!

ئه‌لێن باران به‌ ئه‌مری شیخ ئه‌باری
به‌ ئه‌مری (کن، فکان) وه‌ک ئه‌مری باری!
ئه‌مه‌ش ئه‌صفیایه‌کانی ئیمه‌ن!

۱۹۳/۷

دین و عه‌قل!

دین بۆ به‌شه‌ر له ئومووری فیترییه، حه‌ياتی ئیجتیماعی یی دین نابێ، وه‌کی حوکه‌ما نه‌فه‌رمون: (مدنی الطبع یی قاعیده و قانون و ته‌عاون و ته‌وافوق نا‌ژین). هه‌ر که‌س به‌ دوا‌ی هه‌وا بکه‌وێ، هه‌ر که‌س عه‌ق‌لی خۆ‌ی لا په‌سه‌نده‌ یی، حه‌ياتی مه‌ده‌نی کوو نه‌بێ؟ حه‌تتا حه‌یواناتی که به‌ هه‌یه‌تی ئیجتیماعی بژین، یی دین نابن، وه‌کی نه‌حل و نه‌مل و نه‌رزه. گه‌لێ که‌س که‌وته‌ فیکری ئیلفای دین، وه‌ حه‌تتا جه‌مع‌ی موته‌قه‌ددیمین نه‌لین: عه‌قل موسته‌غنیه له به‌عشی په‌سوول بۆ وه‌زع‌ی دین.

ئه‌مما غه‌له‌تن. شاره‌زای ئه‌حوالاتی به‌شه‌ر نین. دوا‌یه‌ ریجالی سیاسه‌ت و ته‌دبیر، حه‌تتا وه‌ك (هندن بونج، مؤسولین، هیتلر) له عه‌باقیری عه‌صر تێگه‌یشتن. حه‌ياتی به‌شه‌ری حه‌تتا حه‌ياتی سیاسی یی دین نابێ. ئه‌مما مع‌ الاسف دینی وا له ئه‌وروپای دانه‌بوو، به‌ دین حیساب یی. دینی ئیسلام فی الحقیقه دینی فیتری، پا‌که، یی مه‌یله، دینی سه‌عی و عه‌مه‌له، دینی په‌حمه‌ت و فه‌زل و شه‌ره‌ف و نامووس و ویقار و نه‌باهه‌ته، لایه‌قی ئینسانی ئینسانه، حافیزی که‌رامه‌تی ژنانه، دینی مه‌ردانه، دینی ژیان، ژیا‌نی خۆش و وه‌سه‌ت، یی ئیفرات و ته‌فریت، ته‌جا‌وز له ته‌بیعه‌ت نه‌کا. دین له‌ گه‌ل ته‌بیعه‌ت ضید یی نا‌ژی، ده‌وام نا‌کا. دینی ته‌وسیع دانه، مه‌یلی علی کیفک دین نییه، ئه‌گه‌ر ده‌خائیل تیکه‌لا‌وی دینی ئیسلام نه‌کرا‌با، تا ئه‌به‌د مو‌صه‌وین و یی خه‌له‌ل ئه‌مما، ئه‌بووه مه‌عشووقی به‌شه‌ر.

۱۹۹/۷

مه‌زه‌بی شافیعی!

عوله‌ما و ڤوئه‌سای ئه‌دیان دین ئه‌که‌نه‌ ما‌کینه‌ی تضیق، ئه‌ها ئه‌و قسه‌ی مه‌که‌ کافر نه‌بی، بنۆ‌ڤه‌ کوتوبی حه‌نه‌فیان، ئه‌گه‌ر وا‌بی، مسولمان له ڤووی عه‌ردی نییه، ئه‌ها ئه‌وه‌ گونا‌هه، حه‌رامه، ئه‌گه‌ر وا‌بی، صالحی تازه ڤۆ‌ییوه. عوه‌یصاتی ئیعتقادیات ئه‌بی لات وا‌بی، په‌یبی چبکه‌م؟

ناچته ده‌ماغ، عه‌قل هه‌لی ناگرئ، مه‌خۆ، مه‌خۆوه، ته‌ماشاکه، بگری، هه‌ر ده‌بن عاردی خۆت عه‌زاب ده، وه ئیلا له قیامه‌ت مه‌حرووم ئه‌بی.
ئاخیری له‌به‌ر تضیق ئینقلاب ئه‌کا (رغم انفهم) له دین ده‌رده‌چن!
گه‌لێ جار له‌سه‌ر دروسی فه‌قیان ئه‌لیم: به‌عزێ زه‌واتی به‌ سێ مه‌سه‌له‌ مه‌زه‌به‌ی شافعیان ئینقراز پێدا.

۱- ئیقتیدای نیه‌ت له‌ نوێژ.

۲- عه‌داله‌ت له‌ نیکاح.

۳- روئیه‌ت له‌ به‌یع.

مه‌زه‌به‌ی نوێژ و نیکاح و به‌یعی پێ نه‌کرئ، چی پێ نه‌کرئ؟

۲۰۱/۷

هیچ مه‌زه‌به‌ی!

ئه‌با ته‌به‌قه‌یه‌ له‌ ئه‌ه‌لی عیلم هه‌با، نیسه‌تیان له‌ گه‌ل هیچ مه‌زه‌به‌ی نه‌با، مسو‌لمانان و مه‌لای مسو‌لمانان. ئه‌وه‌ سه‌یره‌ ئه‌وانی ئیمه‌ به‌ مو‌عه‌ت‌زیلیان ئه‌لێن ئه‌صحابی بیده‌ع و ئه‌ه‌وا، ئه‌مما ئه‌وان ئیمه‌ زی‌تر دوور ئه‌خه‌نه‌وه، له‌ سو‌ننه‌ت و ئه‌تباعی کیتاب. خۆزی مه‌لایان نه‌زه‌ر به‌ ئیختیلافی مه‌لایانی پێش خۆیان فه‌رمووبایان: (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ) با ئیمه‌ سه‌عی که‌بن، له‌ ویفاق و ئه‌تباعی (ما هو الایق والافق) بێ ته‌عه‌صوب بو ئیمامی ره‌ئسه‌ن.

نازانم له‌ عاقیه‌تی ئیختیلاف نه‌فکرین؟ به‌لام مه‌یلی شیقاق و خیلاف، به‌ناوی ته‌عه‌صوبی دین که‌ قووه‌تی به‌ست، جێی ئه‌مه‌مول و ته‌فه‌ککور، عاقیه‌ت ئه‌ندیشه‌یی نایه‌لی، سه‌وقی ئه‌کا، بو مه‌یدانی چه‌رب، چ چه‌رب؟ چه‌رپێ خانه‌گی، شه‌ری خۆبه‌خۆیی. چه‌یف و سه‌د چه‌یف بو قه‌ومی، ساحیتی ئه‌و دین و کیتابه‌ بن، وا مو‌ته‌فه‌ریق و په‌راگه‌نده‌ بوون! ره‌یج‌اله‌کانی بێ قووه‌ت و هێز بوون، تا‌کو (علی رغم) ی ئیبن عه‌بیاس به‌ ده‌ست ئه‌وروپایان، فحو‌له‌کان خه‌سان، ئه‌لئانیش ئه‌لێن (اختلاف امتی رحمة) ئه‌وه‌ نه‌وێکه‌ له‌ ته‌بدیلی خه‌لقی خوا.

نه ماما حه قانئق ته به ددول ناکا، هه موو عالم سه جده بو گاجووت بیا، بلین: نه وه خوايه، خالئقی نه رز و سه مایه! نابې به خوا، هه ر گاجووته، سه ری بره، گوشتی بکه شفته و کفته! به مه لایه تی به ویلایه ت به مه له کی به نبوه ت به ږسالت ئینسان ته به ددول ناکا، هه ر ئینسانه، له قه واعیدی عاممه ی به شه ری ده رناچی، سه د هه زار جاری بلې: علمه کعلم الله، عیلمی نایته وه ک عیلمی، عیلمی هه موو عالم نه زه ږ به عیلمی خوای (لاشیء) ه، ئیحتیاجی به نه کل و شه رب هه یه، نه خه وئ، نه که وئ، ږاست نایته وه، نه مرئ.

۲۰۲۰/۷

مه لای وا هه یه، به چله ی به هاری، تیر ماستی ترش ناخوا!!

نافره تی نه لئان له میصره، به عزئی نه لین: کورده، به عزئی نه لین ئیرانییه. شه و به سه د لیره ږه قس نه کا. نه مږو مه لایه خه ریکی ته دیرس و ته فسیر و خدمه تی دین بی، ږزقی نابې. به لکو ئی هه یه تی نه یدزن. حکومه ت و میلله ت خه ریکی نان ږږینی، له ئیثقیلابی ئیستیعمالی تووتن، به عزه که سی ږووت و ږه جال ئیثقیلابی ساحیپی مه عمه له کانیان کرد، به موده یه که م ده وله مند بوون، شق شه قانی به دیناران نه که ن. مه لای واش هه یه، به چله ی به هاری، تیر ماستی ترش ناخوا.

عه رب به چی ده وله مند بوون؟ به جهاد، به زه ږپی شیر، کنوزی ږوم و فارسیان تاراج کرد. حه قیقه تن نه مه له سایه ی دینی ئیسلام و قورئان بوو.

۲۰۴/۷

فه ساد توغیانی کردیه!

نه مږو فه ساد له به ږ و به حر و هه وا توغیانی کردیه، کوږږه ی نه رز له ئیزتیرابه. نازانین چی به سه ر دئ، عالم زنده قی چووه له حه رب،

مؤسۆلینی دیکتاتورى ئیتالیا، هیتلهرى ږوحى هماسه‌تى ئه‌لمانیا بۆ
حه‌ږب پیکۆلیانه، قه‌لب له‌ خه‌فقان دایه.

۲۰۷/۷

له‌ خوۆشى گۆله‌جۆیه‌ك ده‌ستیان كرد به‌ سه‌لاوات!

سالى له‌ كۆیه، كه‌مى ده‌غل شین بوو، وا نه‌بوو، زۆر به‌ به‌ها بى.
ئه‌مما سه‌غله‌ت بوون له‌به‌ر فه‌قر، ده‌غلى كۆن هاتبووه‌ ږان، ئى نوئ پى
نه‌گه‌یشتوو. ږۆژى له‌ مزگه‌وتى گه‌وره‌ خه‌رىكى ده‌رسى فه‌قییان بووم،
هایو هو و هه‌له‌له‌ و بانگى سه‌لاوات له‌ بازار ئه‌هات، عه‌جایب ئه‌وه‌ چ
قه‌وماوه‌!

فه‌قییه‌ كم نارد، هاته‌وه‌ وتى: یه‌كى گۆله‌ جۆیه‌كى هینایه، مه‌خلوق
ده‌وره‌یان لێدایه، له‌ خوۆشیان وا بانگ و سه‌لاوات لى ده‌ده‌ن!

۲۱۰/۷

چنارۆك و بن پێمه‌ږه‌ ږه‌زان!

زۆر وا ده‌بى له‌ زه‌مانى بى بارانى، هه‌ور دىن و ده‌چن. ئه‌وه‌له‌ن
ئومیدى په‌یا ئه‌بى، كه‌ تیه‌ږى ناؤمید ئه‌بن، وهاكه‌ذا میراره‌ن تا هه‌ورى
دى بارانى پێوه‌یه، به‌ عه‌لائییم نه‌ختى ئه‌زانى. ئه‌مما چونكى زۆر جار
هه‌ور هاتیه، ږۆیشتیه، نه‌باریه، باز بى ئومید بوون، هه‌تا نه‌يكاته ږۆژنه،
دغدغه‌یان له‌ دل، گرژیان له‌ ږوو نابړى، كه‌ ئه‌و جاره‌ى بوو ئه‌وجا
ئه‌لین: ئۆخه‌ى خوايه‌ هه‌زار جار شوكر له‌ گه‌لى ولات قوربانیاڼ ئه‌كه‌ن.
من خۆم ئه‌و حاله‌تم گه‌لى جار دیوه، سى به‌هار پێش ئه‌م به‌هاره‌ بارانى
بوو، هه‌ور ده‌هات و ده‌چوو، گوێى گه‌يانده‌ عه‌ردى هه‌چ نه‌ده‌بارى.
ږۆژى موهه‌یه‌ئ بووین بچینه‌ چنارۆك بۆ بن پێمه‌ږه‌ ږه‌زان.

وتم: نوره‌ددین ئه‌مږۆ هه‌ورێكى تیره‌ وا بزانم ئه‌بارى.

وتى: كاكه‌ ئه‌وږۆ وه‌كى ږۆژان دى و ده‌ږوا.

به‌ قه‌له‌بالغى چووین ده‌ستمان پێكرد، باران ته‌ك و توو ئه‌هاته‌ خوار.

وتمان: چ نییه‌ ناكا ده‌ستى پێكرد، دایكوتا باران، ئه‌مما باران! په‌نامان

برده بهر کۆلتی ږه‌زه‌وان، وه ئیلا زۆر په‌ریشان نه‌بووین. باران دنیای زیندی کرده‌وه، بیستم له‌ که‌رکووک چهند حیوانیان کردبووه‌ خیر و سه‌ده‌قه. ئیمه‌ش چونکه‌ به‌ فلاحه‌ت گوزه‌ران ده‌که‌ین له‌و نه‌حوالاته‌ ناگادارین.

۲۱۱/۷

که‌رکووک و حکایه‌تی عه‌نته‌را!

فی الحقیقه‌ عه‌صریکه‌، نومه‌تی مه‌رصوصه‌ له‌و حاله‌ دا به‌، مه‌شغولن به‌ حه‌کایات و خورافات و حه‌کایات و کیراما، واعیز نه‌گه‌ر به‌ مه‌یلی وان بڼ، ده‌وری لڼ نه‌ده‌ن، گوڼی لڼ ږانه‌گرن، وه‌کی که‌رکووکیان که‌ به‌ گیان و ږوح گوڼ له‌ حیکایاتی عه‌نته‌ر ږانه‌گرن. په‌چاغی یدی یوز باطمان، نه‌دی نه‌دی قوربان ټوله‌م سه‌نه.^(۱) خو حیکایاتی نه‌ولیایان سه‌د هه‌زار هه‌ندی ئایات و نه‌حادیس پښ خوشره‌، نه‌به‌ده‌ن گوڼیان له‌ حه‌قائیق نیه‌، هه‌تا نه‌وانی مونه‌وویرن، به‌ نه‌واعی له‌هوو وه‌قت به‌سه‌ر نه‌بن، عیلم و عیرفانه‌ که‌ به‌ خوږایی نه‌روا. ئان زیاده‌ عیلم و مه‌عاشیان به‌ قوماز نه‌دۆږتن.

۲۱۸/۷

ئیمان به‌ نه‌ولیا!

بزائن ئیمان به‌ نه‌ولیا چی له‌ مسولمانان کرد، هه‌تا مه‌لای زۆر مه‌لا، عه‌قل و عیلم و شه‌ریان لڼ گوم نه‌بڼ، نه‌و مه‌لایانه‌ قسه‌یان نافذ بووه‌، مع‌ موافقه‌ المیول، زۆر به‌ مومکین له‌ ده‌ماغیان دا جڼی گرتیه‌. خوا نه‌زانن من ئیمانم هه‌یه‌ به‌ که‌ږامه‌ت، نه‌مما به‌ نه‌ندازه‌، مه‌حال به‌ هیچ وه‌جه‌ نایه‌ته‌ وقوع، وه‌ ئیلا ئیش له‌ نه‌ساسه‌ن ټیک نه‌چڼ. نه‌مما مع‌

(۱) چه‌قۆیه‌کی هه‌فته‌د گرانی، بيم قوربانی تو.

الاسف غافلن. ئەم‌ږۆ قسه‌کردن له‌ حه‌لال و حه‌رامی ئەغانی فه‌زیله‌یه،
عالم مه‌فتونیه‌تی چی بلین؟ له‌ میصر ئوم که‌لسوم ئەخویتی به‌ ږادیق له
کویه‌ گویمان لێیه. وه‌ ئەسل له‌ ئەشیا ئیباحه‌یه، ئە‌گه‌ر عاریزی بوو،
حوکم به‌ گویزه‌ی عاریزه‌، که‌ ئەبێ موحه‌ققه‌ق حوکمی موقاییلی
فیتره‌ت داده‌نری، خوی ناگری. ته‌تیقاتیان له‌سه‌ر ژنان کرد، ئاخیری
ده‌رچوون، کاسیاتی عاریات له‌‌گه‌ڵ ملک و عوزه‌ما و ئەعالی له
مه‌قاماتی ږه‌فیه‌ داده‌نیشن. بنۆږه‌ مائیده‌ی مه‌لیک فارووق و شاپووری.

۲۱۹/۷

وه‌عز به‌ کوردی!

وه‌عز مه‌عنای ئەزاندری، ئەمما به‌ کوردی نازانم چۆن ته‌عییری
بده‌مه‌وه؟ ئە‌گه‌رچی خۆشم واعیزی زۆر نایابم، قسه‌کانم هه‌موو
حیکمه‌ته، لغو الحدیث و له‌و الحدیث نیه. ئەمما مع‌ الاسف با بردی،
نه‌چووه‌ گویان.

۲۲۲/۷

قه‌بیحی جاران، ئەم‌ږۆ جوانه‌!

ئهو‌ی جاران لاما‌ن زۆر قه‌بیح بوو، ئیستا زۆر جوانه‌. له‌ موچه‌له‌یه
میصری ته‌ماشای صوره‌تی شاپووری ئە‌که‌ی- بعد النکاح- ده‌ستی فه‌وزیه
ماچ ئە‌کا، مه‌لیک فارووقیش ږاوه‌ستایه‌ ته‌به‌سسوم ئە‌کا. ئیمه‌ که‌
ئه‌ینۆږینی گرژ ئە‌بین، دلمان سه‌خله‌ت ئە‌بێ، مووچه‌رکمان به‌ به‌ده‌نی
دادی، لاما‌ن زۆر ناشیرینه‌، لای ئە‌وروپایان و ئە‌وانه‌ی موته‌ئە‌سیرن به‌
ئادابی، ئە‌م‌ږۆ پشان زۆر جوانه‌.

۲۲۵/۷

ئیمام ئه‌شیرێنی!

له زه‌مانی سابق یه‌کێ له به‌گ‌زادانی جاف هاته‌ کۆیه، حاجی هه‌سه‌ن نه‌فه‌ندی سلێمانی قائیمقام بوو، ده‌عه‌تی بۆ کرد. ئیواره‌ ئیمه‌شی بانگ کرد پاشی جه‌ماعه‌ت، قائیمقام له‌زگ بوو مه‌دحی من لای به‌گ بکا، وتی: قوربان حاجه‌ت نا‌کا! له ئیمامه‌تییه‌که‌ی زاناندم مه‌لایه.

به‌عزێ هه‌ن دوو که‌س له ته‌کیانه ئیمام ئه‌شیرێنی یه‌ک به‌ خۆی، دنیا‌یه پڕ ئه‌کا، گوێ ئه‌کا، ئه‌و زاته به‌ قه‌ده‌ر کیفایه‌تی ئیمه، له فاتحه و سوورته ده‌نگی به‌رزکرد، نه‌یکرد به‌ هه‌را هه‌را.

٢٢٧/٧

ئه‌دیسۆن و هه‌زره‌تی موسا!

بنۆڤنه عوله‌مای ته‌بیعه‌ت چیان کرد؟ چیان ده‌رخست؟ ئه‌و ته‌حه‌ممول و صه‌بر و سه‌باته، حه‌قیقه‌ته‌ن شایانی ته‌قدیره، به‌ بن به‌حران دا ده‌پۆن، به‌ هه‌وادا ده‌فرن، به‌ که‌هره‌با دنیا‌یان مونه‌وه‌ر کرد، به‌ پۆنتکی که‌شفی ده‌روونی به‌شه‌ریان کرد. ئیمه‌ خه‌ریکی چین؟ سه‌د خۆزی به‌ ئه‌هالی چین! بابی و به‌هائی و قادیانی، دینی تازه و په‌سوولی نوێ؟ توخوا شه‌رم نا‌که‌ن؟

ئه‌توانم سوێتد بخۆم، ئه‌مڕۆ خوا موسای کردبا به‌ په‌سوول تا ئایاتی فه‌وقی ئیختیراعاتی ئه‌دیسۆن و ئه‌مسالی نه‌دابه‌یه قبوڵی نه‌ئه‌کرد، به‌ درۆ و ده‌له‌سه و خه‌یالات و خه‌ونی پیرێژانه قاییلی ئه‌و عوله‌مایانه‌ی صونع و ئیختیراع، ده‌عوای په‌سالت ئه‌که‌ن؟ یاره‌بی له‌سه‌ر حه‌ماقه‌تی وانه، ئینسان کو صه‌بر ئه‌کا، له‌به‌ر غایه‌تی بێ حه‌یایی نه‌بێ، ئه‌وانه کوو ناتاوێته‌وه؟ من ئه‌وا وه‌خته بتلیمه‌وه!

٢٢٣/٧

به عمومی وا ئه‌خه‌له‌تین!

ئه‌وه‌ی ئه‌لێ من تكات بۆ ئه‌که‌م، یان فلان نه‌جانت ئه‌دا، چووزانن؟ به‌ ئیمان به‌ قیامه‌ت له‌ دلێاندا راسیخه، نه‌ ته‌صویر و ته‌سه‌وووری شیده‌تی هه‌ولی ئه‌که‌ن، عاله‌میش له‌ حالێ دونیا‌یان غافلّه. ئه‌وێ سالی بۆنه‌ردومان کراین، موته‌عه‌هیده‌کانی قیامه‌ت پێش هه‌موو که‌س، هه‌ر راپان ئه‌کرده‌ کونان! عیلمی قیامه‌ت به‌س لای خوایه، عائیدی خوایه، به‌ قسه‌ی که‌ززا به‌کانی جه‌للابل هه‌لمه‌خه‌له‌تین.

ئیلاهی بۆچی مسولمانان گوێیان له‌و قورئانه‌ نییه؟ به‌ عمومی وا ئه‌خه‌له‌تین.

٢٣٤/٧

مه‌لیکه‌ فهریده!

مه‌لیکه‌ فهریده هاته‌ زان، خه‌به‌ریان دابوو، کوپی ئه‌بێ دوايه‌ به‌ کچ ده‌رچوا له‌ ساحییی موجه‌لله‌یه سوئالیان کرد، بۆ ئه‌مه‌ وابوو؟ وتی: ئه‌وه‌ولی به‌ پۆنتکین ته‌ماشایان کرد، وایانزانی کوپه، که هاته‌ ده‌ر، وا نه‌بوو.

ساحییی موجه‌لله‌ ئه‌لێ: به‌ پۆنتکین نازاندی، مافی الرحم کوپه، یا کچه، چونکه وه‌زعیه‌تی مندا له‌که‌ وا نییه، ناوگه‌لانی که‌شف بکری، بزانی چی پێوه‌یه.

٢٣٥/٧

کوپی له هه‌ندستان مردن!

حاجی ئه‌لێ:

ئه‌مین مه‌به له‌ سه‌بنی، ئه‌وه‌ت به‌سه‌ر دیتی
حه‌وادیساتی زه‌مانه، که نایه‌ته ته‌خمینی!

به خه‌یالی کچی دا ده‌هات کۆیی له هیندستان له سربیا، له عالیچا
بمرن؟ ئوستراالیایی، ئیرله‌ندی له کوردستان له ئیران بکوژرین؟

۲۳۵/۷

حیکایه‌تی لوقمان و مه‌جیدی برارام!

ومن العجائب، حیکایه‌تی له لوقمان نه‌قل نه‌که‌ن، که‌نه‌نه‌هو پیاوئ
ته‌یب بووه، جارئ چووته شارئ، وایان گومان بردیه که جاسووسه،
هاویشتیانه‌ته زیندان، سه‌ریان گرت، سه‌ری بوو به مه‌زبه‌له، له خاطر و
خه‌یالی که‌سدا نه‌ما. پاش سه‌د سال حوکمداری مه‌مله‌که‌ت تووشی
ده‌ردئ ده‌بی له گه‌رووی، چاره‌یان پئی نه‌کرئ، به‌و مونا‌سه‌به پیر و
پیشیان نه‌لین: زاتی بوو ناو لوقمان، دقتۆری چا بوو، نه‌گه‌ر مابا عیلاجی
حوکمداری پئی نه‌کرا.

نه‌لین: شه‌خسی له ته‌ئریخی قه‌دیم هاته ئیره وایان زانی جاسووسه،
فریاندان ناو زیندان، ئایا نه‌و زیندانه له کوینه؟ شویتی هه‌یه؟ نیه؟
ته‌حه‌رپی نه‌که‌ن نه‌یدۆزنه‌وه، یه‌کی نه‌چسته ناو زیندان، نه‌بینی له لا
به‌رئ شه‌خسیکی تیا ڤاکشایه، پیسته‌کی له پشت سه‌ریه، شتیکی لئ
نووسرایه، پیسته‌کی هیتا ده‌ر، خوندیانه‌وه: نه‌ی پاشای نه‌و عه‌صره، تو
تووشی به‌لایه نه‌بی، به‌ من نه‌بی چاره‌ت نا‌کرئ، نه‌من هه‌ر وا مه‌ینه ده‌ر،
وه ئیلا نه‌مرم.

له وه‌قتی خۆی به‌عه‌زه ته‌رتیاتیان بۆ ته‌حریر نه‌کا، تا به‌ گویره ڤه‌فتار
بکه‌ن، وه‌ کردیان، لوقمان به‌خۆ دیته‌وه، پاش چهند ڤۆژئ دیته‌وه سه‌ر
خۆی، موباشه‌ره‌ت نه‌کا، به‌ ته‌داوی مه‌لیک، عه‌رزیان نه‌کا: چاره‌ی تو به
خویتی کوپت نه‌بی نا‌کرئ!

نه‌ویش تاقه کوپنکی هه‌یه، له ڤوخی خۆی خوشتری ده‌وئ. ده‌لئ:
نه‌مه قه‌ت نابئ، با هه‌زار جار من بمرم، نه‌مما کوپه‌که‌م بمیئ.
ئاخری به‌ به‌ری دا ده‌که‌ون: شوکر گه‌نجی، تو سه‌لامه‌ت بی
نیشانه‌للا کوپی دیت زۆر نه‌بن.

حاصلی ئیقناعی نه‌که‌ن، لوقمان به‌ کوپه‌که‌ی نه‌لئ: مه‌ترسه، تو سه‌ر

ناږېم، له پنه را گيسکيکي بينن، که کيتردم پيدا هيتا تو بزيرپته، له مه‌ويعي نزيک مه‌ليک.

که گيسکه که سر ته‌ږي کوره که له زريکړن نه‌دا، هاوار نه‌کا: نه‌ی بابه هاوار!

حوکمدار له تاوا به که‌مالي قووه‌ت صهيحه‌کی لي نه‌دا، پارچه گوشته‌کی به قه‌ده‌ری هه‌ناری، له گه‌رووی دهرده‌په‌ږي، نه‌که‌وي به بي هوش. لوقمان خوونی گيسکه‌کی لي نه‌دا، حوکمدار به‌خو دپته‌وه، نيستيراحت نه‌کا ورده ورده بو صيحت ته‌ږوا، نه‌مما زور موکه‌دده‌ره نه‌گريه له‌بهر کوره‌کی نارامي نيه.

به‌عده‌هو لوقمان به صوره‌تي که فوجائي نه‌بي سنه‌ك شادی مهرگ بي- تيته‌گه‌ينه‌ني، که کوره‌کی مایه، سه‌د هه‌زار شوکر، سه‌د هه‌زار خوشی! نه‌وجا سپري تيگه‌يانندن: قووه‌تي وا هائيل نه‌با نه‌و پاره گوشته له گه‌رووی نه‌ده‌هاته‌دهر، موهریکی مه‌ليک بو قووه‌تي وا، به غه‌يري زيرپي کورپی، له وه‌قتی سه‌ربريني ته‌صه‌وور نه‌ده‌کرا! بزيه نه‌و حيله‌م کرد.

جا بزانه سوږه‌بي لوقمان، ئاخيري نه‌و ئايه‌ته، حيكايه‌تي نه‌م حيكايه‌ته، به خواي حه‌يف بو مسولمانان، بو بيستنی قورئان که‌ږ بوون، بو (لغو الحديث ولهو الحديث) گوڼي خويان کلور کردووه! وه‌قتی ئيره‌م نه‌نووسی، شتي پيش نويژي نيوه‌ږو بوو، مه‌جیدی برازام هات وتی: نه‌مر درا ئالای داخه‌نه‌ خوار. نه‌ما نه‌لين علامه‌تی ماته‌مه، سرپيه، نازانين چ قه‌وماوه، هه‌نده نه‌چوو، هاته‌وه و وتی: مه‌ليک غازي نه‌مشه‌و گویا له قصر الزهور سواری سه‌يياره‌ بوو، به ديره‌گه‌يه‌کی که‌ره‌بائي ده‌که‌ويته به‌ر شه‌راړه‌ی که‌ره‌بائي پارچه پارچه بووه.

دوتی کي نه‌يزانی وا نه‌قه‌ومي؟ به‌و نه‌و‌عه‌ غازي نه‌وجه‌وان، نه‌ږوا و مه‌حوو نه‌بيته‌وه، ئيمانم زور به‌قووه‌ته، غه‌يب خوا نه‌بي به عيلمی موافقی جازم بي ئيحيتمال که‌س نايزانی. نه‌وی ميفتاحی هه‌بي نه‌زاندری، وه‌کی کسوف و خسوف و نه‌شباهی، نه‌مما نه‌وه‌ی ميفتاحی نه‌بي، وه‌کی شفه‌ري بي ميفتاح نازاندری.

ته ته جاف و ته ته بلباس!

مه شهووره مه لایه هيجره ت نه کا له ناو جافان، دیته ناو بلباسان لای
 ناغایه داده مزرئ، هه موو ئیواره پاش نوپژى مه غریب، سوورهی سه جده
 نه خویتی، که له سه جده سه ره هه ل نه گری ئایه تی (تتجافی)^(۱)
 نه خویتی، که ناغای گوپی لیه، پاش یه ک دوو سال ناغا نه لی: مه لا نه وه
 مودده یه که لای ئیمه ی، زۆرت خدمه ت نه که یین، نه توو بوچی هه ر
 نه لیی تتجافی، جارئ نالیی ته ته بلباسا!؟

۲۴۴/۷

عاقیبه تی عیراق!

ته فسیری سوپه تی سه جده ته واو بوو، ڤۆزی پینچ شه موو، وه قتی
 عه صر با وجودی دلم زۆر مشه ووه ش بوو له بهر حه وادیس و وه قانیعی
 ناخۆش، نازانین عاقیبه تی عیراق چی لی دئ؟ خودا به ڤه حمی خۆی
 نه و فیتنه بهر ته ره ف کا، ئامین، ۱۵ ی صه فهر، ۲۴ ی مارتی ڤۆمی سه نه ی
 قه مهری^(۲) ۱۳۵۸، شه رقی ۱۳۱۸.

۲۴۷/۷

(۱) مه به ستی نه م ئایه ته یه (تتجافی جنوبهم عن المضاجع..... سورته ی السجده ۱۶/

(۲) ده کاته ۱۹۳۹/۴/۶ ی میلادی

جاندرمه و بن ټاگای قه‌لب!

فی الحقیقة قه‌لب له نوموړی موعتاده زور بڼ ټاگایه، ئیستا سویتند
وه‌کی به‌عزئ که‌لیمه، هه‌رامه، هین، عه‌یب نه‌بڼ، بیلا مه‌عنایه‌کی، ئیشته،
شیسمه، به‌سهر زوباندا دئ، قه‌لب هیچ ټاگای لڼ نییه. هه‌تا نه‌گه‌ر به
ټاگاداری قسان بکا و ټاره‌زوو کا، نه‌و که‌لیمه‌ی مه‌داری که‌لامه‌ ته‌رکی
نه‌کا، غایه‌ت له‌سهری گران دئ، به‌لکو و ناتوانی قسه‌ بکا، ئیتر لازمه
ئینسان له‌ نه‌ووه‌له‌وه ټاگادار بڼ وه‌ ئیلا نه‌روا. ماموستا مه‌لا نه‌حمد
نه‌یفه‌رموو: جاندرمه‌یه هه‌بوو ئوندمن صوړی مه‌داری قسانی بوو، هه‌تا که
نویژری داده‌به‌ست الله اکبر ئونده‌ن صوړه.

۲۵۱/۷

دختوړی به‌غدايڼ!

روژئ له‌ به‌غدا نۆږیمه‌ تاهیری موعته‌میدم وه‌ فقه‌ئ عه‌بدوللای
خۆشه‌ویستم، زور لاواز و ټیک چووم هاته‌ به‌رچاو، بردمنه‌ لای دقتور
شوکرې محمد، موعاینه‌ی کردن! وتی: ئیصاه‌ت کرد، هینانن، یه‌ک دوو
خطوه‌یان مابوو بۆ مه‌ره‌ضی عیلاجی ناپه‌زیر.
حه‌قیقه‌ته‌ن به‌عزئ ته‌رتیبات چابوون، شوکر هاته‌وه‌ سه‌رخۆ.

۲۵۶/۷

قسه‌ی به‌ر ټاگردان تاوئ یه‌کانه‌ جیاوازه!

هه‌ر که‌س له‌ شینه‌یی نه‌توانی بلڼی : وا نه‌که‌م، من وام، وه‌ چی وه‌
چی!

وه‌کی کوردی نه‌لڼ: قسه‌ی به‌ر ټاگردانی تاوئ یه‌کانه‌ی جیاوه‌ز.
ئینکاری شیده‌ت و زوعفی ئیمان ناکرئ، جیی که‌ثره‌ت و قیلله‌ت به‌
ئیعتیباری (مؤمن به‌) نییه. گه‌لئ که‌س خۆی به‌ موئمینئ قه‌وی نه‌زانئ،
خصوص ئیمان به‌ نه‌جه‌ل یه‌که‌ و دوو نییه، مومکینه‌ ته‌ئلیفاتی هه‌بڼ، له‌

نیعتقادیان، نه ماما که چه رب دامه زرا، گرم و هوږی توپان هات، دانه ی (شهرانیل) ته قیه وه، بومبا ټینفیلای کړد، ټیمانی نه بی به هه با. نه جه لی چی؟ هه لی به په نا و پیچان، خو بشاره وه له کونه شاخان، ټیمان به عمه لیان قووه ت زیاد نه کا، به نه زه پریات ته واو نیسه، خواجه ټیمان نه قه ومی!

۲۵۹/۷

عزیزی بی قووه ت نابی!

با نه وړادی نه ټیممه و پېجالی غه یب، نه قتاب و نه وتاد به هانای مسولمانان بېن، نه لېن: ټیتالیا منداله مسولمانان له ته یاره فری نه دن. نه لېن: با موحه ممد به فریادیان بگا. نه وه یان غه دره، موحه ممد و نه تباعی راستی موحه ممد قه ت وایان نه گوته، نه تباعی ته رقیش له بهر شیخه کان ناوی رسول الله یان گوم کردیه، له خوا و په سولی خوا و کیتابی خوا، وه نه گیرئ مه دار، قووه ت، عزیزی بی قووه ت نابی.

۲۶۱/۷

ژن شووشه ی نامووسه، پاوانی ټینسانی به غیره ت و مه ردیه!

نه و نسبه ته ی له بهینی میرد و ژن دایه، نه و بی په رده و حیجاب به له بهینی باب و کچ دا نیسه، کچ هر چند له غایه تی فزل و زه کا و شه رافت دا بی، بو بابی نایته محله لی نه سراپ. ژن شووشه ی نامووسه، پاوانی ټینسانی به غیره ت و مه ردیه، ټیحترام و حیفری نامووس و عرضی ټینسانی عالی له سر ژن، له نه تته م و نه هممی واجیاته، وه که ذا سرپوشینی زور موهممه. ۱/۸

نه وانه ی ژن نه په رستن، ته یعی هه موو ژنی ناپه رستن، که سی زور جوان و مومتاز نه په رستن، به و وه هممه، که ټیلاهی حوسنی بو خو ی خهلق کردیه، له بهر نه وه نه و ژنه نه خو ی مه لی نه کا، نه که س نه توانی به دلیا بچی مه سته لی زه واج و مه واج. به لکو نه بی به مه عبوده، نه ماما

ئه‌وی موئافیق بێ مه‌یلی حیزی هه‌بێ، لازمه‌ خو‌ لی پاراستنی هه‌تئا
(بأبعد وجه) فی الحقیقه ئافره‌ت که به‌ نیری قسه‌ بکا دل بۆی ناچێته‌وه...
ئه‌و ژنانه‌ی ئه‌م‌ڕۆ له‌ گه‌ل پیاوان به‌ مه‌کشوو‌فی مه‌جالسه‌ و ئیختیلات
ئه‌که‌ن، هه‌رچه‌ند زۆر ڕاقین به‌ سه‌قافه‌تن، ئه‌مما به‌ بۆدره‌و ته‌والێت و
قسه‌ی نه‌رمه‌ حیزانه‌، جه‌لبی نه‌زه‌ڕ و مه‌یل ئه‌که‌ن، وه‌ ئه‌غله‌بی خۆیان
تیوه‌ ئه‌گلێن.

٢/٨

هه‌رای به‌ینی شیعه‌و سوننان!

سه‌ییدی ئالووسی له‌ (تحفة اثنی عشرة) ی گه‌لێ مه‌باحیسی نيزاعی
به‌ینی سوننه‌ و شیعه‌ وه‌رته‌گیرئ، له‌ ته‌فسیر ئیرادی ئه‌کا، زۆر به‌
فائیده‌یه‌، ئه‌مما لای حه‌قیر ئه‌و هه‌را هه‌رایه‌ گوم کرئ باشتره‌، بێ لزومه‌.
هه‌رچه‌نده‌ ئه‌م‌ڕۆ شیعه‌ ده‌ستیانه‌، لاکین سیاسه‌ت له‌ قه‌پۆزیان ئه‌داته‌وه‌،
ئومێدم وایه‌ به‌ غه‌له‌به‌ی عیلم و مه‌ده‌نیه‌تی عه‌صری، ئه‌م ته‌شه‌ییوع و
مه‌شه‌ییوعه‌ نه‌مێنێ.

٢/٨

رووتیی ژنان!

سبحان الله له‌ به‌عزئ ئه‌دواری غابر ئه‌حوالاتی وا له‌ به‌ینی نیر و مئ
جه‌پایانی ئه‌کرد، که له‌ زه‌مانی ڕیسه‌اله‌ت په‌نا، نه‌ك هه‌په‌مانی
موخته‌په‌مانی ڕه‌سوولی ئه‌که‌رم، ژنه‌ دۆم و قه‌ره‌ج نه‌هیان لی ناکرئ،
یاپه‌بی چه‌ند بئ ئاگان! زه‌مانی قه‌ومئ دوورکه‌وته‌وه‌ له‌ شه‌رائیع،
زه‌مانی جاهیلیه‌تی ئولا، نه‌زه‌ڕ به‌ زه‌مانی ڕیسه‌اله‌تی جه‌دید، دواى خاتم
الرسول بووه‌ جاهیلیه‌تی مه‌ده‌نی.

ته‌ماشای ژنه‌ ئه‌وروپایی و ئه‌مریکایان که، باوه‌په‌مه‌ که له‌ هه‌یج
عه‌صرئ وا بووین، خۆزیا به‌ حالئ ته‌بیعی یا وه‌کی پیاوان ته‌به‌روجیان
کردبا، لاکین ته‌به‌روجیان زۆر موسرِفانه‌یه‌، وه‌ بێ لزومه‌، ژنی گه‌وره‌،
ژنی گه‌وره‌کان بۆ هه‌فلات ده‌عه‌وت ئه‌کرێن، وه‌کی که‌چه‌تیعی عادی،

خهریکی سؤرا و سپاو و زینه ت لهخۆدان و کهشفی به ده نشتی و له بهر نه کهن، که مئ بهینی ناوک و بهینی نئو رانیان نه پۆشن، باقی مه کشوفه، له سه ر مائیده ی ملوکان داده نیشن. نه و نه حواله سیرایه تی کردیه بۆ ناو مسولمانانیش، هه تا سه تری ئافره ت به عه یب نه زانن، باشه ئافره ت ته به پوج بکا، نه مئا ته به پوجی جاهیلییه بۆ به شه ر زۆر سهیره، نه وه ی لای ئیمه زۆر عه یبه زۆر عاره زۆر بئ غیره تی و نامووسییه، ئاوروپایی ته به ده ن موبالات پئ نا کهن، به لکو لایان زۆر جوانه حه قیقه ته ن به مه سه له ی کهشفی ژنان و ره قس و سه مای سینه مایان. ئاوروپایی با بلیم مه سیحی موه فقه بوون به سه ر فه وتانی دین و غیره ت و ناموس، لام وایه حاجه ت ناکا، به باسی خروچی حه زره تی عائیشه بۆ لای به سه ر له مه سه له ی قه تلی ئیمام عوسمان، چونکی ژنه ئیرانی شیعه کانی عه لی له سایه ی ره زاشای په هله وی هه مووی هاته ده ر، من نه ساسه ن هه زم له به یانی نه و ماهرایه نییه، ئاره زووی مه حوی نه که م. نه مرۆ چاره سازی بۆ ئیسلامیه ت لازمه، که س گوئی ناداتی، عوله مای شیعی و سوننی چی قازانجیان بئ دوا ی نه که ون، نه تیجه ی ته به پوجی ئانی ته ماشاکا، فه سادی دین و دونیایه، پۆژی هه زار مه جائیع نه قه ومئ له جیهه تی بئ دینی نه گه ر له جیهه تی دین یا نه وروپایی ئا بهرووی دینیان نه برد. تا نه وروپایی وا بن تایبعی هه وا و هه وه س بن، وه عاله میش کولای ته قلیدیان بن به شه ر ئیصلاحی نابئ. به ملیۆنی وه کی قادیانی و به ملیارئ وه کنی بابی. واقعنه له ده وری نه و ره سووله نویانه، شه ر و شوڤ فسق و فجور و سه یئات و وه قایح و قه بایح و زینا و به فریدان و قه تل و سه لب و ئیحراق و بئ نامووسی و ده ییوسی و گه وادی. ئانه فه ئانه له نه مادیه، به سه ر دنیا یا سیرایه نه کا، با نه مه مو عجیزه ی ره سوولی ئیسلام بئ.

ژن له ږوانگه‌ی ئیسلام!

با هم‌موو عالم بزانی ژن له نه‌زه‌ږ دینی ئیسلام زور موخته‌ږمه،
حیجابی ېو حیفز و حورمه‌ته وه‌کی شووشه‌وات له‌ناو سندوقان نه‌ندری
تا به سه‌لامه‌ت بگاته‌جی. ژن نه‌وه‌نده به حورمه‌ته دینی ئیسلام ېو
ملیون‌ن لیره ږی نه‌داته ژنی به ږووتی ږه‌قس و سه‌ما بکا، له‌به‌ر چاوی
خه‌لکی، سه‌یری نه‌وروپایی هه‌لیان نه‌په‌رتن، وه پټیان نه‌لین: سه‌ییدات!
تمام!

۶/۸

ژن به‌و نه‌وعه له حه‌د ده‌رنه‌ده‌چوون!

لام وایه نه‌وه‌ی شه‌ریعه‌تی ئیسلامی نه‌یه‌وئ ئیجرا کرابا، ژنی بی
میرد، میردی بی ژن نه‌ده‌ماوه. ده‌یوسی گه‌وادی مه‌نکو‌بی قه‌چه‌یی
نه‌ده‌بوو، ژن به‌و نه‌وعه له حه‌د ده‌رنه‌ده‌چوون، ږه‌سوول بی‌وه‌ژنه‌کانی
گه‌وره گه‌وه‌ری نه‌ه‌یتان، نه‌یتوانی نه‌وه‌ی ه‌یتای ماره‌ی نه‌کرد، ه‌زی
نه‌فسی با، کیهان کچی ناسک و نازداره نه‌یه‌نا ماره‌ی نه‌کرد. ه‌تتا
نه‌وه‌ی ئیمانی پی نه‌بوو، به داماو‌ی وی فخری نه‌کرد، جوو له وه‌قتی
خوی نه‌وروپا ئیستا، به ژن زور‌ه‌یتان، ته‌عنیان له ږه‌سوولی نه‌عزم بی
مه‌عنايه. عه‌جایب ته‌عنی نا‌وروپاییان کونه‌قسه‌ن، به‌ینه به‌ینه نویی
نه‌که‌نه‌وه. ئیمه له‌به‌ر دین نه‌بی، نه‌توانین ته‌عنی وایان لڼ ده‌ین جه‌رگیان
بېرڼ، لاکین رسول الله خوی مانعه، ه‌تتا ئیمه له‌به‌ر ئیمان نه‌وه‌قسه‌ی
بی مه‌عنا‌ی جوو و سائیره له حه‌ق ږوسوله‌کانی نه‌یکه‌ن، ږه‌دیان لڼ
نه‌ده‌ین، ته‌وجیهی جوانیان ېو به‌یان نه‌فه‌رموون.

۱۰/۸

دېسان خيلاف و شيقاق!

ته‌ماشای ږه‌وشتی عالم که، نه‌وه‌ی نه‌مړو دین و ئایین و ئوممه‌تی
هه‌بی له ږوسول: موسا و عیسا و موحه‌مه‌ده (صلی الله علیه وسلم)، له

سایه‌ی ڤوته‌سایبی دین و سیاست، ئه‌و سێ ئوممه‌ته‌ چ خیلاف و شقاق و عه‌داوه‌ت و جه‌نگ و موخاڤه‌باتیان له‌ به‌یندا بووه‌ وه‌ هه‌یه‌، وه‌ ئه‌بێ، وه‌ هه‌ر ئوممه‌ت خۆی به‌ خۆی چه‌ند فرقه‌ی هه‌یه‌. عه‌دووی یه‌ك به‌ خوونی یه‌ كتر تێنی (معاذ الله) دوا‌ی چه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د نه‌بی ڤه‌سوول هه‌با.

عالم چه‌ند موته‌فه‌ریقه‌ هه‌زار هه‌نده‌ موته‌فه‌ریق ئه‌بوون، بڤواکه ده‌ که‌س له‌سه‌ر ته‌به‌ق خه‌نه‌ده‌بوونه‌وه‌، مه‌یلی به‌شه‌ر له‌سه‌ر شقاق و خیلافه‌، خصوص ڤوته‌سای دین و دونیا هه‌رچه‌ند گه‌لێ که‌س ده‌عوای ڤیساله‌تیا‌ن کرد، لای عوله‌ما لای حکومه‌ت مه‌یدانیا‌ن نه‌داتێ نابووت بوون. له‌و ئاخیره‌ ده‌رکه‌یانی کرده‌وه‌، عوله‌مای ڤاستی که‌م بوون، سه‌توه‌یا‌ن نه‌ما، حکومه‌ت گۆیا به‌ موخته‌زای خوڤمه‌تی ئه‌دیا‌ن، ده‌خل نا‌کا هه‌ر ده‌عوایه‌ ئه‌یکا ییکا، به‌س ده‌خلی سیاسه‌ت نه‌کا، غه‌له‌تن، ئه‌ساسی له‌سه‌ر سیاسه‌ته‌. ته‌ئریخ مه‌علومه‌ زۆر که‌س به‌ناوی ئیڤشاد و ڤیئاسه‌تی طه‌ریق، ته‌شکیلی حکومه‌تی جه‌دیدیا‌ن کرد، لایه‌ له‌ ئیتران بابی، لایه‌ له‌ هیند قادیانی سه‌ریان بل‌ند کرد، ته‌فرقه‌یه‌ نوییا‌ن هاویشه‌ ناو ئیسلام، لایه‌ حکومه‌تی عیسه‌وی وا دوشمن و به‌ قووه‌ت، لایه‌ ئه‌وانه به‌ناوی ئیصلاح، عاله‌می ئیسلامیه‌یا‌ن به‌ فه‌ساددا، هه‌ر چه‌ند ده‌عوای ئیصلاح ئه‌که‌ن، ئه‌مما فه‌ساد ئانه‌ن فه‌ئانه‌ن له‌ ته‌زایود دایه‌، فه‌زائیلی به‌شه‌ری نێزیکه‌ مه‌حو بێته‌وه‌.

ته‌قالیدی ئه‌وروپایی بێ غیره‌ت و نامووسی له‌ عاله‌می شه‌رقی شه‌قی ئه‌وا سه‌یرایه‌ت ئه‌کا، عاله‌می ئیسلامیه‌ له‌ هه‌موو قووه‌ت مه‌حرووم بوون، نه‌ ماددی نه‌ مه‌عنه‌وی، به‌س بێ عاری بێ چه‌یاتێ! ئیلاهی که‌سێ چه‌یا‌ی هه‌بێ، موقابیلی ئه‌و حوکه‌مای ته‌بیعه‌ت و کیمیایی و میکانیکی، ئه‌و موخته‌ریعه‌ عه‌زیمانه‌ کوو ئیددیعا‌ی ڤیساله‌ت و نبووه‌ت ئه‌کا؟ ئه‌و سیاسه‌ته‌ش له‌ ئه‌سه‌ری خه‌یالیونانه‌ لێیا‌ن بوو به‌ (ماخولیا). که‌وا بێ ده‌رکه‌ی ڤیساله‌ت بیه‌ستری، موته‌نافیی ڤه‌حه‌مت نیه‌، چه‌قنه‌ پێتوه‌دانی ڤه‌حه‌مت بوو، چاو بچوقینه‌ مل شوڤکه‌ ئه‌نوا‌ری موچه‌ڤه‌ددات ئه‌بینی. مه‌له‌ك (نعوذ بالله) به‌لکو خوا بو‌ت (تمثل) ئه‌کا، نبووه‌تی ته‌شریعی سه‌د کرایه‌، وه‌لێ (وه‌لی) وه‌حی بو‌ دێ زاتێ وه‌کی شیخی عه‌ره‌بی وا

نه‌فهرموئ، چ قه‌یدیه بلټن سه‌هووی فهرمووه؟ په‌ك له‌سهر چی كه‌وتووه؟ مه‌له‌ك بۆ وه‌حیان بۆ بئ؟ عالمی ئیسلامیه له‌و وه‌حیه چی ئیستیفاده‌ی کرد؟ لوح‌المحفوظ نه‌بین، چیان دیت؟ گونا‌ه و شتی پرو پوچ و ناشیرین! له‌قورئان شهرم نه‌که‌م ته‌صریحی پئ بکه‌م حاصلی ساحی ویلايه‌ت شتی وایه‌ سنجدیه‌ی عه‌قل و شهرع نابئ، نه‌کسهری طورئ (وراء‌طور‌العقول)ه، بناء‌عليه‌پیاوی عاقل له‌گه‌لیان قسه‌ی پئ نا‌کړئ. ملیونئ پیغه‌مبه‌ر بئ بئ فائیده‌یه، نه‌وروپا ئیصلاح نه‌بی به‌شهری کوپه‌ی نه‌رز ئیصلاح نابئ، ئیصلاحی نه‌وروپایی له‌دائیره‌ی ئیمکان دا نیه، مه‌گه‌ر خوا به‌قه‌ری خۆی هیلاکیان کا مه‌حوو بینه‌وه!

به‌هانی ئیرانی وه‌کی له‌به‌عزئ کوتوبی به‌یانم دیوه، ئینکاری حه‌شری نه‌جساد نه‌کا وه‌موسه‌دده‌قی داروینه، که‌وابئ ږیساله‌تی چی پئ نه‌وئ؟ داروین بوو به‌په‌سوولی به‌های ئیرانی، زه‌مانی ږیساله‌ت و نوبووه‌تی عیسا موقه‌ددیمه‌هاته‌وه‌ی مونافی خاته‌می ږیساله‌ت په‌نا نیه، نه‌گه‌ر له‌ئاسمان بیته‌خوارئ، حوکم به‌چی نه‌کا؟ به‌شهریعه‌تی ئیسلام، موقه‌للیده‌یا موجه‌هیده، به‌لئ له‌چی کیتاب له‌سوننه‌ت په‌نگه‌موخاله‌فه‌ی ئیجماعی پئ نه‌کړئ، قسه‌ی سه‌یریان هه‌یه‌مه‌لایان ناشکوری نه‌بئ دین نه‌ما، شهرائیه‌ی سه‌ماوی په‌زیل بوون، حوکمیان ئیلغا‌کړا، کوفر و فیسق و فوجور و هه‌ره‌ج و مه‌ره‌ج و فیتنه‌ ئیستیلای جیهانی کرد، نه‌له‌عیسا نه‌سه‌رئ، نه‌له‌مه‌هدی خه‌به‌رئ!

۱۲/۸

خوئ له‌که‌وشی نه‌که‌ن!

گه‌لئ که‌س موعجیزن، وه‌قت و ناوه‌قت نه‌چنه‌مه‌جاليسان، مالان، داده‌نیشن، قسه‌ی نا‌په‌وا نه‌که‌ن، ساحیتی مال سه‌خله‌ت نه‌بئ بۆ هه‌ستان کینایه‌ت نه‌هاوئ، گوئیان نا‌ذه‌نئ. له‌کورده‌واری عاده‌ته‌ن خوئ له‌که‌وشی نه‌که‌ن، نازانم چیه؟ بۆ زۆر‌گۆیان ئیمه‌نی وه‌رده‌گنن، نه‌گه‌ر سه‌ر بلووریتی وا نه‌که‌ن.

۱۹/۸

بۆ ژنان نه شیش بسووتی نه که باب!

ئىحتیات له حەق سەیدات لازمه، سەیناتی ئەوروپایی شاهیده له سەر قوبجی سفوور و ئىختیلات له جێی وه کی پاریس و لهندهن، پۆژی به ئالاف بهر فری ئەدری، غیرەت و حەمیه تی به شهری هېچ، ئی حەیانیش نه ما ئەگەر عوله ما و حوکه ما و حەمیه تمه ندانی کیرام سەعیان کردبا نه شیش بسووتی نه که باب، ئافرهت حەپش نه بان، واش بهرە لالا نه کرابان خراپ نه بوو. لاکین له دەست چوو، قەلبی نیر و می له گەل یهك خصوص دەست له ملاتی و رامووسانی و باده گوساری ویکرا بکهن.

۱۹/۸

روئەسا و مهرئوس خەتای کامیانه!

به خەيال زۆر جار موخاکه مه ئەکه م، ئەساسی قەباحەت له تەرەف پوئەسایان یان له تەرەف مهرئوسانه؟ له سەیری ئەنام خصوصەن حالی حازرە وا دەرئەکه وئ خەتای عەوامه، پوئەسا به گوێرە میلی وان سەوقیان ئەکه ن بۆ ئەنواعی جەهالەت و زەلالەت.

۲۵/۸

خوا بۆ تەکلیدی عیبادەتی له ئینسان کرد؟

زۆر کەس (علی الدوام) خەریکی نامووس بردنی ئەپایی نامووسن، ئەمڕۆ به شهر به نەوعی تەحەممولی ئەمانەت ئەکا، قەچان گوشار ئەکا، گۆیا حیفزی عانیلات بی، پەقس و سەمایان پێ ئەکا به پرووتی هەلەستن و دادەنیشن. گۆیا ئەمه چاتر حیفزی شەرەفی ژنانی پێ ئەبێ!

بێ شەرەفی و بێ نامووسی و دەییوسی و حیزی و بێ غیرەتی و بێ شهرم و بێ حەيایی، گەیشتیته دەرەجه یه ئینسانی به نامووس تەمەننا به

به‌عزه‌ حه‌یواناتې بې غېره‌ت نه‌خوای، نه‌گه‌ر نه‌مانه‌ عام‌ که‌ین، دیسان‌ باشه‌، هه‌تتا‌ تاعه‌ت و عیاده‌ت نه‌نواعی مه‌شاقی ته‌کلېفی له‌ ته‌ږه‌ف‌ خوای له‌سه‌ر دانرا، هه‌تای خوای بوو، خوای خوای هاوېشته‌ ژېر بار، نه‌گه‌ر سوچه‌ی بۆ دار و به‌رد و که‌ر و گولک‌ نه‌بردايه‌ به‌ نه‌وه‌ام و هه‌یال خوای نه‌وه‌نده‌ عه‌زاب نه‌دایا له‌سه‌ر عه‌یشې به‌سیت بمابا، خوا بۆ ته‌کلېفی عیاده‌تی لې نه‌کرد؟ هه‌تتا‌ زانوو زه‌مین یا (علی‌ الق‌دم) (خضع‌ الرقاب‌ نواکس‌ الابصار) به‌رامبه‌ر بوتې ږاوه‌ستی بۆ خوا نه‌و ته‌نه‌زوله‌ نا‌کا. هه‌ققه‌ن نه‌وه‌ زولمې عه‌زیم و جه‌لې نه‌عزه‌م و نه‌شنه‌عه‌ نه‌و عه‌رزه‌ وه‌کی عوله‌مای به‌یان نه‌فه‌رموون، ته‌مثیله‌ وه‌ ئېشاږه‌یه‌ بۆ نه‌هه‌ممیه‌تی نه‌مانه‌ت، وه‌ زی‌ده‌ لزوم و ئیعتینای به‌شه‌ر به‌ حیفری، نه‌و ئیچرامه‌ نه‌و کائیناته‌ خوای ږاراستووه‌ له‌ ته‌حه‌ممولی نه‌مانه‌ت له‌ ترسی خیانه‌ت، تو هه‌لت‌ گرت‌ نه‌وجا (بجمع‌ قواک) ناماده‌ به‌ بۆ صیانه‌تی!

۲۷/۸

ته‌صلیحه‌ی هه‌ږیبه‌!

ته‌صلیحه‌ی هه‌ږیبه‌ جیهه‌تی هه‌ږیبه‌ جیهه‌تی شه‌ږیبه‌ی هه‌یه‌. نه‌وی باش بې خواپه‌رست و له‌ خوا ترس‌ بې، له‌ خېری ئیستیعمال‌ نه‌کا، نه‌ویدی له‌ شه‌ږی صرف‌ نه‌کا. که‌سې میسقاله‌ زه‌ږه‌یه‌ ئیمانی به‌ خوای هه‌بې غازی موخنیق‌ ناهاوېته‌ شاری، بې ده‌سه‌لات و بې مودافه‌عه‌، ږ له‌ نه‌تفالی مه‌عصوم، ئافره‌تی مه‌زلووم. نه‌وی نه‌مه‌ږو نه‌ییښی، نه‌سه‌ری ته‌ره‌قیاتې عیلمی به‌شه‌ره‌، که‌ به‌دخواهانی ئینسانیه‌ نه‌وانه‌ی بې دین و ئیمان، صرف‌ له‌ شه‌ږی سه‌رف‌ نه‌که‌ن. هه‌قیقه‌ته‌ن ته‌ږه‌ققې نه‌وه‌له‌ن به‌ ته‌زکیه‌ی نه‌فس و ته‌ږیبه‌تی جوان و نه‌خلاقی فازیله‌ و ئینساف و موږووه‌ت و مه‌ږحه‌مه‌ت، نه‌وجا به‌ عیلمی ئیختیراق و ئیکشېشافه‌ که‌سې ئیمانی هه‌بې، خوا به‌ عه‌مه‌لی وی به‌صیره‌، سه‌عی له‌ چاکه‌ نه‌کا، وه‌ بۆ چاتر هه‌وراز نه‌چې. نه‌وی ناگای له‌ خوا نه‌ما نه‌وی بیکا نه‌یکا! ۳۳/۸

چه‌ند خۆشه‌لیسانی واسیع!

ئه‌لئان له‌ناو عه‌ره‌بان له‌ سینی گه‌وره‌ گه‌وره‌ له‌ ته‌عام ئینن، وه‌کی گرده‌لۆکه‌ی پلاو گرتنه‌بیتته‌وه، چه‌یوانه‌کی به‌ ته‌واوی له‌سه‌ره، تیره‌خۆری سه‌د که‌سی زیت. لۆغه‌تی عه‌ره‌بی حه‌ققه‌ن زۆر واسیع، هه‌تا له‌ قاپ و قاچاغ به‌ گه‌وره و گچکه‌یی ناویان ئه‌گۆږی، له‌ هه‌مووی گه‌وره‌تر بێ پیتی ئه‌لین جفنه. له‌وی به‌ره‌ژیر که‌ ته‌عامی ده‌ که‌س بگری قصه‌یه. له‌وی به‌ره‌ژیر که‌ ته‌عامی پینج که‌س بگری صفحه‌یه، له‌وی به‌ره‌ژیر که‌ ته‌عامی دوو سێ که‌س بگری پیتی ئه‌لین: مکله.

چه‌ند خۆشه‌لیسانی واسیع، لاکین زویان درێژی به‌ خورافات و ته‌وه‌سسوعی بێ مه‌عنا خۆی نییه‌ ئه‌لین: یه‌ك جفنه، هه‌زار که‌سی له‌ ده‌ور ده‌بوو ئه‌مه‌ قسه‌یه؟!

۳۴/۸

ته‌ماسیل و هه‌یاکیل له‌ ئیسلامدا!

ته‌ماسیل و هه‌یاکل له‌ شه‌ریعه‌تی ئیسلامیه‌ چه‌رامه، چونکی ئه‌وه‌وه‌له‌ن بوته‌پرستی له‌و صونه‌ته‌ په‌یابوو، مویولی بته‌پرستی حاله‌ن له‌ دلان جیگیره. وه‌ بالفعل عیاده‌ت ئه‌کرین، له‌ناو مه‌سیحیان، وه‌ سائیری بوته‌پرستان، نیزیکه‌ له‌ناو ئیمه‌ش عیاده‌تی ئه‌صنام عه‌ود بکاته‌وه. هه‌ر وه‌قتی ئه‌و مه‌یله‌ نه‌ما، یا حه‌لال بێ، یا هه‌م دروستکردنی، هه‌م دانانی له‌ مه‌وقیعێ. ئه‌مما بۆ هه‌موو که‌س هه‌یکه‌ل دروست نه‌کرێ، بۆ ئه‌وانی هونه‌روه‌ری خادیمی میللەت و ده‌وله‌ت و وه‌ته‌ن، ڤافیعێ لیوای مه‌جدی ئوممه‌ت بکری، نه‌ك یه‌کێ خۆی بکوژی هه‌یکه‌لی بۆ بکه‌ن، یا دوو سێ قه‌سیده‌ بلێ، سێ چار قسه‌ی ناو دریا دائیر به‌ دین بکات، بیکه‌ن به‌ فه‌یله‌سوف و هه‌یکه‌لی بۆ بکه‌ن. حه‌قیقه‌ته‌ن ئه‌وه‌ غایه‌تی هه‌یکه‌ل نایه‌لێ، به‌ فه‌سادێ ئه‌با، به‌ جارێ ئه‌یسته‌ چه‌رامی شه‌رعی، چه‌رامی

سیاسی لە ئەحوالی بەشەر. وا ئەزانم مەیلی سەنەم پەرستی حوکمی
فەرمايە، لە عەلەمی ئیسلامیەت بە خەيالی سۆفیانە و مورافەبەي
حەزرەتی شیخ ئیعادەي ئەکاتەو.

چەندئ پێش زاتئ فۆتۆغرافی خۆي ناردبوو بۆ لای کویتی تا
ئەوانەي مەحروومەن لە دیداری بە زیارەتی صورەتی موشەرەف بن.
گەلئ کەس عیبادەتیان ئەکرد، خوای موحەرەد پەرستن، بە ئیمانی
موحرەد زۆر موشکیلە خصوص کە خەيال و وەهم لە غەلەبەت دابن،
وہ عەقل بی هیز بی، بۆیە ئەکسەری خەریکی ئیزالەي عەقلن.

مەلا و ئەولیاي دەولەمەندەم خۆشدەوین!

من بەعزە ئەولیا و مەلای دەولەمەندی قەدیم زۆر خۆش ئەوین، بە
هەموو نەوع خەمدەتیان کردیە. مەلای فەقیر شوکرانەي خوای بە عەمەل
چۆن بکا؟ چاوی لە دەست ئەم و ئەو، ناویرئ لە موخالەفەي میولیان
قسە بدۆرپیتئ، وەلی زاویەنۆشین گویا دەستی لە دنیا هەلگرتیە، چ
خەمدەتەکی پێ ئەکرئ غەیری درۆ و ئیغرا؟!
دیارە دین و دنیا بە قووەت موحافەزەي ئەکریت.

۳۵/۸

کۆیە!

شاری ئیمە یەعنی کۆیە، بە باغ و داغ، وەکی حاجی قادر ئەلئ:

نموونەي جەننەتی شێوەي پەزانی

لە بەهار شامە ئەیامی خەزانی

باغاتئ لە جیھەتی غەربئ شیمالی ئیمتیداد ئەکا، بۆ شەرقئ، مەیلەکی
ئەکا بۆ جنووب، پرووباری بەناو دادئ، لەپشت شارئ بەلای باواجئ تا
حەمامۆک باغ و قەتەعی ئەپازی بۆ شینایی زۆرە. مەوقیعئ زۆر خۆشە،
لاکین دەستی صونعی بەشەری بە گوێرەي حەزەرەتی حازیرە پێ
نەکووتوو، لە سایەي ئەحمەد دیونی قائیمقام و سەمیل ئاغای پەئیسئ

به‌له‌دیه ده‌روونی شار سه‌راپا موله‌ووه‌سه. پ‌یگایی له پ‌یی چیا
چنارۆکی ناخۆشتره، تا دنیا له مه‌ده‌نییه‌ت ته‌ره‌قی ئە‌کا، ئیره له‌به‌ر بی
پیاوی ته‌ده‌ننی ئە‌کا، ئە‌و جیی حکومه‌ت ده‌ستی ئە‌داتی، خۆزی ده‌ستی
نه‌داتی، ئە‌وه‌نده‌ی هه‌یه له‌وه‌ندیش ئە‌بین!

۳۹/۸

ئاستانه! (۱)

واقعهن وه‌کی ئە‌لین ئاستانه مه‌وقیعی مومتازه، لاکین مع الاسف
ئە‌لئان په‌وه‌نه‌قی جارانی نه‌ماوه. مه‌رکه‌زی حکومه‌ت بو ئە‌نقه‌ره نه‌قل
کراوه.

۳۹/۸

غزه‌بی مشک!

ناشکوری نه‌بی، له‌به‌ر مه‌حروومی له ته‌ره‌قیاتی صونعی خوا، چهند
ساله مشکي له‌سه‌ر ئیمه موسه‌له‌له‌ت کردیه، چهند دپی مه‌حوو کرده‌وه.
ئه‌مسال ئیمه نانمان له فه‌لاحه‌تی خۆمان چه‌نگ نه‌که‌وت، بو سالی
جه‌دید نازانم چۆن ئە‌بی؟ حکومه‌تیش زۆر سه‌رف ئە‌کا له موه‌زه‌فین له
کیفاحی ئە‌و نه‌وعه ئافاته، لاکین بی هووده ئە‌پوا، خه‌ساره‌ت دوو
خه‌ساره‌ت، باغاتیشمان به ژه‌نگ و هه‌ده‌ر، بی سه‌مه‌ره‌ت ئە‌پوا، چ
فائیده‌کی لی چنگ ناکه‌وی، نازانم سه‌به‌بی ئە‌و غزه‌به زیاده له عاله‌م
چییه؟

۴۰/۸

ئیلاهی ئیمه موئمنین و شوکرانه‌ی نیعمه‌ت ئە‌که‌ین، به حورمه‌تی
خۆت، ئە‌و ئافاتانه‌مان له‌سه‌ر هه‌لگری، بیهاوێه سه‌ر ئە‌وانی به هه‌ردوو

مه‌عنا کافرن، نه بږوای پټ هه‌یه، نه نیعمه‌ت له تۆ نه‌زانن. به عیلم و عه‌مه‌لی خو‌یان سه‌عی نه‌که‌ن، بۆ مو‌دافه‌عه‌ی و مو‌کافه‌حه‌ی ئافاتی مه‌زره‌عه و باغات وه خدمه‌تی فه‌ننی نه‌رزا‌قیان سه‌بزه‌یان میوه‌یان (کما کیفما) له ته‌ره‌قیه.

سینوی نه‌مریکای دټه‌ کۆیه، ئینسان هه‌یران نه‌بښ، میوه‌جاتی ئیمه له‌به‌ر هه‌شهرات نابښتی، بڼی په‌ونه‌ق، گروو و گه‌رنی گه‌رنی، لاخوار، به‌د په‌نگ (کما وکیفما) له ته‌ده‌ننن، بۆچی؟
مع الاسف ئیمه نه ئیصلا‌حی دین سه‌عی نه‌که‌ین نه له ئیصلا‌حی دنیا.

٤١/٨

داری نه‌به‌ک

داری نه‌به‌ک له به‌غدام دیتییه، دارئ زۆر جوانه به‌ری زۆره، تۆزی بڼی تامه. گینوژی کوردان گه‌لن خو‌شتره.

٤٠/٨

بازرگانی!

له یادمه که‌سێ له کۆیه چووبا به‌غدا عائله‌ی دو‌ستی بۆی نه‌گریان، تیجا‌ره‌ت نه‌و وه‌فته له‌به‌ر ده‌ست چه‌ند زه‌واتی بوو، پشان نه‌گوتن: توجا‌ر. نه‌وانیدی کو‌تالیان له‌وان وه‌ره‌گرت به‌ جومعه‌انه‌ پاره‌یان نه‌دانن، به‌وانه‌یان نه‌گوت به‌رزاز. بازرگان ئیستا نه‌م‌پۆ له کۆیه سواری سه‌یاره نه‌بی، نه‌چیته که‌رکووک به‌ قیتاری شه‌مه‌نده‌فه‌ر سه‌به‌ی زوو له به‌غدايه، گه‌لن که‌س سه‌ربه‌خو نه‌چی نه‌متیعه‌ی ئیتنن، به‌ حاز‌ری به‌ قه‌رد، له‌گه‌ل جوان ږنک نه‌که‌وئ، کو‌شک و شانوشین.

٤٢/٨

ئىنسان ئەۋەندە فېتنەبازە پېۋىست بە ئېبلىسىش ناکا!

تەئسىرى ئېبلىسى ئىنس لە ئېبلىسى جن زياترە، فېتنە و شەر و شۆر لە بەينى مەسولمانان دائىمىيە. بەعزى ئەلەين: ئەۋە دەسىسەى ئىنگلىزە. عەرزىان ئەكەم مەسولمانان لە گەل يەك ئەۋەندە مەتەعەدى عەداۋەتن، فېتنەبازى ناوخۇيان ئەۋەندە زۆرە، گەۋرەكان ئەۋەندە زوو ئاگر ئەستېتن، حاجەت بە ئىنگلىز ناکا، حاشا حاجەت بە ئېبلىسىش نىيە!

شەفاعەت بۇ گەۋرە پىلوانە!

من ئەلەيم تەكاي رسول الله بۇ ئەھلى كەبائىرە، يەعنى ئەۋانەى لىيان بوەشتەۋە، مەسەلەن صلاح الدينى ئەبۇبى، سولتان مەحمۇدى غەزەنەۋى، سولتان موحەممەدى فاتىح. تەبىئەى لە ئۆغرى دىن و فتوحات توۋشى كەبائىر بوون، نەكرابا نەدەبوو، ئەۋانە ئائىلى شەفاعەتى پەسۋولى ئەۋزەم ئەبن. ۋە كەسى ئىعتىماد بە تەكا و گوناھ بكا، لە شەفاعەت مەحرۇوم ئەبن. ۋە كەذا ئەۋانەى ئىعتىمادىان لەسەر فەيدىيە لىي ناخۇن، ئەمما ئەۋانەى سەرسەرى بىي حەيا (بەكل ۋەجە) بەد سىەر، بەد پەۋشەت دز و حەيز و كەبۇ، ئوممەت لە كافران موزىرترن بۇيە پىغەمبەر تەكايان بۇ بكا؟ بۇ تەكا قەۋل بەكرى بۇ ئەۋانە؟

۴۵/۸

تەحەممۇل ناكەى بېيىنى!

كەسى ئىنسان و مەۋلىي بىي، ناتوانى بەشەر لەۋ زىللەتەدا بېيىنى، كەسى پەكۋە بۇ كەر ئەبا، توخۇا ئەگەر ۋىجدانت بىي، ئەتۋانى بىتۋرپە، تەحەممۇلى بەكى؟ ئەگەر دەستەلانت ھەبىي مەحرۇمى ئەكەيتەۋە.

۴۷/۸

به دوو هیلکه‌ی سه‌ر قه‌له‌مانه‌ش به‌سه‌ری ناکه‌نه‌وه!

واقعهن ئه‌مه‌رۆ به‌ گوێره‌ی مه‌یلیان هه‌لگیر و وه‌رگیریان پێ ئه‌که‌ن. ئه‌و په‌نێسی به‌ گوێره‌ی مه‌شه‌ره‌یی وان بدوێ، چه‌ره‌که‌ بکا موخته‌په‌مه‌، سه‌رو مال پێش کێش ئه‌بێت، ئه‌وی ساغ بێ، چه‌قیان پێ بلێ پێی راستیان نیشاندا، گوێی ناده‌نی، مه‌هتووه‌که‌، به‌ دوو هیلکه‌ی سه‌ر قه‌له‌مانه‌ش به‌سه‌ری ناکه‌نه‌وه‌.

٤٨/٨

ئینسان زۆر سه‌یره‌!

ئینسان زۆر سه‌یره‌ که‌سێ له‌ سه‌گ خراپه‌ره‌، باسی خراپه‌ی زاته‌کی لا بکه‌ن، دوو سه‌ج جارن، دلی پر ئه‌بێ له‌ بوغزی. وه‌له‌و زاتێ بێ عه‌لامه‌ی ده‌وران، دائیم خه‌ریکی ئیصلاحی به‌شه‌ر بێ.

٤٩/٨

دینی ئیسلام به‌ حاو و حووی ده‌رویشان، فېمه‌ فېمی سوڤیان حیفز ناکرێ!

ئه‌مه‌رۆ دین بێ دنیا موخافه‌زه‌ ناکرێ. مسوڵمانان ده‌وله‌مه‌ندی شاکریان پێ ئه‌وێ، ئه‌گه‌ر (معاذ الله) مه‌یلی ده‌وله‌مه‌ندان و فه‌قیری مه‌لایان وا ده‌وام کا، عیلمی دینی مه‌حوو ئه‌بێته‌وه‌. مه‌لای بێ فروفیل، ئه‌گه‌ر به‌ حق مه‌لا بێ، ته‌بعه‌ن فه‌قیر ئه‌بێ. عومری خۆی قووه‌تی خۆی له‌ ته‌حصیلی عیلم و نه‌شری عیلم سه‌رف ئه‌کات، بێ کار و که‌سب و واریدات ئه‌مینێ. حکومه‌ت یا میللەت به‌ختوی نه‌کا چبکا؟

ئه‌وانی خادیمی عیلم بوون نه‌مان، حکومه‌ت موبالات ناکا، خراب ئه‌کا. دین بۆ حکومه‌ت زۆر لازمه‌، ئه‌وی دین ئه‌یکا، تۆپ و ته‌یاره‌ و عه‌سکه‌ر نایکات، دینی به‌ حق روح الحياتی ئیجتیماعیه‌،

ده‌وله‌مه‌نده‌کانی میلله‌ت مائیلی شیخانن. حه‌قیقه‌ته‌ن دینی ئیسلام به‌حاو و حوویی ده‌رویشان، فرمه‌فرمی سو‌فییان وه‌کیفه‌کیفی ته‌وه‌ججوه‌هان خیفز نا‌کریئ. به‌عیلمی صه‌حیح نه‌بیئ.

نه‌گه‌ر به‌دیقه‌ت بنۆرن، نه‌فه‌ق‌ری عاله‌م و مه‌پ‌زووقی جاهیل نه‌بیته‌موجیبی ته‌حه‌ییور و زه‌ندیقی عالیمی ته‌حریر، نه‌بوئسی له‌یب و ته‌یبی عه‌یشی نه‌حمه‌قی نه‌بیته‌ده‌لیل له‌سه‌ر حیکمه‌ت و قه‌زا. گه‌لی که‌س نه‌حمه‌قی نه‌نویتی، نه‌مما بو‌دونیا‌داریی زۆر عاقلن. حه‌تا له‌ته‌ریخی وای لێهات، نه‌و مه‌لا و شیخی خۆی نه‌حمه‌ق کردبا، لای حکومه‌تی عوسمانی سه‌لکو پادشا- موخته‌په‌م نه‌بوو، گۆیا به‌سته‌زمانه، نه‌دنا به‌ئاگای له‌دنیا نیه، (مثری) ئومه‌تیش چاکی به‌خێو نه‌که‌ن.

مه‌لای عاقل و موده‌بیر بی‌حوپمه‌ت بوون، به‌لکو له‌حه‌یاتی خۆیان نه‌مین نه‌بوون، شه‌یتان له‌شه‌رمیان ته‌ترسا، له‌به‌رته‌وه‌ی بوو حه‌ماقه‌ت له‌مه‌یانی ڤوته‌سای دین ته‌حه‌مومی کرد.

۵۱/۸

مال و نه‌ولاد!

مال و نه‌ولاد نه‌گه‌ر له‌جیهه‌تی خه‌یر سه‌رف و ئیستیخدام کریئن، زۆرباشن، وه‌ئیلا (لا). وه‌له‌دی دز و حیز و فاسق و فاجر و موبه‌زیر و بی‌نامووس و غیره‌ت، که‌لکی چییه؟ مالی سه‌رف نه‌کریئ، یا سه‌رف کریئ، له‌عه‌یش و عیززه‌ت و قحار و فیسق و فجور به‌لایه. وه‌باله‌به‌ملی ساحیتی، ته‌وه‌ی عه‌بد له‌خوا نێزیک نه‌کا، نه‌و خۆیه‌تی، نێزیککی له‌خوا به‌ئیعتباری سیفاتی حه‌میده و نه‌فعالی په‌سه‌ند دیدیه. دووری له‌خوا، به‌ئیعتباری سیفاتی حه‌میده و نه‌فعالی به‌ده، نه‌وانه‌ی ته‌قه‌ڤویی الهی الله یان نه‌بیئ، خیری له‌مال و منالی خۆیان نابینن.

۵۲/۸

خیری بڼ هووده!

نه‌مړو دوه‌لی مه‌سیحی وه نه‌عدای دین و دهمی مسولمانان له چ حال‌دان؟! به و گویره نه‌بڼ مسولمانان نه‌عمالی سالیحه بکه‌ن. نه‌مړو له کوردستان عیلمی دینی (العیاذ بالله) ټیزیکه له ټنقیراز، ته‌دیری چییه؟ چ نه‌عمالیکه بخونجڼ، بو ئیدامه‌یی دین و عیلمی دینی؟ نه‌وروپایی موبه‌ششیر بلاونه‌که‌نه‌وه، بو وه‌رگټرانی مسولمانان، عیلاج چییه؟ ناشکوری نه‌بڼ مسولمانان که‌رو کورن نابین، خیری بڼ هووده نه‌که‌ن، که حقیقه‌ته‌ن سه‌راپا بویان نه‌بڼ به شه‌ر!

۵۲/۸

نه‌حمه‌د زو‌غو‌یی نه‌رنه‌ئود!

نه‌وی به له‌هو و له‌عب مه‌شغول بڼ وه‌کی نه‌حمه‌د زو‌غو‌یی نه‌رنه‌ئود، نا‌گای له‌خوی نیه‌ تټی هه‌له‌ده‌ن، له ولاتی به‌ خو و ژنی تازه‌ زایی ده‌رنه‌که‌ن، له قه‌سر و جینانی مه‌له‌کی.

۵۳/۸

زه‌مانی ده‌وله‌مه‌ندی له بیستی تا چلییه!

یه‌ك شه‌خس وا نه‌بڼ، ږزقی واسیعه، دوايه ته‌نگ نه‌بڼ، یا ږزقی ته‌نگه‌ واسیع نه‌بڼ. ته‌به‌ددولات و ته‌غه‌ییورات دیاره‌ موشاهه‌ده، به ته‌تبیوع ده‌رنه‌که‌وی، زه‌مانی ده‌وله‌مه‌ندی له بیستی تا چلییه، دوايه موشکیله نه‌گه‌ر بی نادیره‌!

۵۳/۸

کتیبان بکرن باشتره له وهی سن چوار جه جان بکه ن!

بهو نه وه سه رفیاتی نه ورو پایی به سه ر ئیمه دا غالب بوون، ئی ئیمه خیراتیان مه ولودئ به ده فه، دونه له که نه ویش له بهر به عزه حیکایه ت گۆیا نه وی مه ولود بکا یه ک دوو قازانچ نه کا، هه موو ئامالی پیک دئ، خوا له هه موو گوناھی خو ش نه بی. نه ماما کتیبی نییه ته درسی تیا بکه ن، که س نییه به خیری خو ی به عزه کتیبی چاک جه لب کا، سن حه ج و چار جه جان نه که ن. معاذ الله عیلم له ولانی براره، حه ج به چ که لکیان دئ؟ هه رچه ند مسولمان حه زیان له خیرانه، نه ماما خراپ فیر کران خیری به که لک ناکه ن.

04/8

مه له ک په رست!

ئالئانیس مه له ک په رست زۆرن، داسنی به مه عبوودی خو یان نه لین مه له کی تاوس. یه عنی ئیوه ده عوه تی واتان کردیه بۆ عیاده ت و په رستی خو تان؟ 04/8

ئیمان به مه له ک له په سوول وه رگیرایه، نازانم چۆنیان گۆری؟ نه بی زۆریان مه دح و سه نا و باسی قودسییه ت و قودره ت و قوه تیان بیستی، ئاخیری وتویانه: نه مانه ئیلاهن، (بنات الاله) ن.

05/8

دیسان عه قل!

هه ندی زه وات له به شه ر هه لئه که ون، به شاز حیسابن، نیشی وا نه که ن، خاریجی دائیره ی عه قله. نه گه ر بنوارپه عه قل، به قسه ی عه قل بکه ن، قه تییه ن ئیقدام ناکه نه سه ر نه و جو ره کارانه. له په یجالی دنیا مه سه له ن ناپلیۆن چی کرد؟ قسمن له عوله مای نه وروپی نیسه تی جه نه ت نه ده ن بۆ نه و نه وه، یه عنی کاریان کاری خیره د نییه، نه ماما نه و

نه‌و‌عه زاته، به چ قووه‌تی ئی‌ق‌دا‌م ته‌کا، چ ږو‌ج‌یک‌ی هه‌یه؟ مه‌جه‌و‌وله
جه‌نابی ږی‌س‌اله‌ت په‌نا، نه‌ک و ته‌نیا، به مو‌قا‌ی‌لی ته‌نام ږا‌وه‌ستا، نه‌ تا‌ی‌عی
حکومات و نه‌ شه‌رائ‌عی ده‌عوه‌تی ته‌نامی ته‌کرد، ته‌یفه‌رمو‌و: من
ږه‌سو‌ولی خوا‌م، بۆ عاله‌می نار‌دی‌مه، پاشاهانی ږو‌وی زه‌مین، عوله‌ما و
حوکه‌ما و قو‌واد، ږه‌ئسه‌ن ته‌بی ئی‌مانم پ‌ی‌ بینن، وه‌ تا‌ی‌عم بن!

له‌سه‌ر ته‌وه‌ عاله‌م عه‌دا‌وه‌تی کرد، زی‌ده‌ خزماني خ‌و‌ی سه‌بری
گرت، ده‌وامی کرد، ته‌و هه‌مو‌و ته‌زیه‌ت و مه‌ږاره‌ته‌ی چ‌یشت، ده‌ستی
هه‌لنه‌گرت، ئاخ‌یری مو‌ه‌فه‌ق بو‌و. یی‌لف‌عل کا‌غه‌زی ده‌عوه‌تی بۆ
شاهه‌نشاهی تیران و ئی‌م‌پ‌راتوری ږۆ‌م نو‌وسی، ته‌مه‌ چ‌یه؟ له‌ چ‌یه؟ بو‌وه
ساح‌یی ده‌عوه‌ت، واض‌عی ته‌حکام، فرو‌عی و ئو‌صولی، قائ‌یدی حه‌ږب،
ئیمامی می‌ح‌راب، خه‌ت‌یی سه‌ر مین‌به‌ر و ساح‌ی ق‌ی‌تال، ته‌و جینه‌ته‌یه
حوکه‌ما و عو‌قه‌لا نی‌س‌به‌ت ته‌ده‌ن بۆ ږه‌سو‌ولی ته‌ع‌قل و ته‌علم. لا‌کین
ناشیته‌ی ئی‌مه‌ له‌و ته‌ع‌ی‌ره‌ نا‌گه‌ن، ته‌مما جه‌لال نو‌وری ته‌زانی ته‌و جینه‌ته‌
چ‌یه؟ بۆیه‌ هه‌زار جار ع‌قل ف‌ی‌دای ته‌و جینه‌ته‌ ته‌کات. مسته‌فا که‌مال‌یش
یه‌ک‌ی بو‌و له‌و مه‌جنو‌وانه‌، هه‌ت‌تا ته‌م‌ږو نی‌س‌به‌تی جه‌ننه‌ت بۆ هی‌تل‌ه‌ر
ته‌ده‌ن، که‌ کو‌ږپ‌ه‌ی ته‌رزی له‌به‌ری ته‌له‌رزی، ته‌گه‌ر ستایشی ری‌س‌اله‌ت
په‌نا بکه‌ین ته‌وه‌ی ساح‌یی بو‌ردیه‌ فه‌رمو‌ویه‌تی، ئی‌نشادی ته‌که‌ین:

كفاك بالعلم فى الامى معجزة

فى الجاهلية والتأدب فى الیتم

فمبلغ العلم فيه أنه بشر

وأنه خير خلق الله كلهم

دع أدعته النصارى فى نبیهم

والزم بما شئت مدحا فيه واحتكم

حه‌قفه‌ن (نادر الوجود)یکه، له‌ عاله‌می به‌شه‌ریه‌ت یه‌کیدى وا نه‌بو‌وه،

وه نه‌ ته‌بی!

گوئی مه ده نئ!

مه لئین خوا غه فوور و ره حیمه لیمان خوش ئه بن، چی به سه ره عه زابی ئیمه وهیه؟ چ په کی کهوتیه؟ مه لئین ره سول شه فاعه تمان بو ئه کا، ئیمه له ئه تباع و ئه ولادی ره سولین موعه ززه ب نابین. مه لئین: فیدیه ته قدیم کراوه، بوزا و عیسا خویان کردیته فیدیه. به قه شه و مه تران و ئه مسالیان هه لمه خه له تین، موقابیلی گونا ه بعد الاعتراف شتی بده نه وه کیلی پاپ، چی ئه که ن بیکه ن. مه لئین: به هه شت زاته ن مه علوم نییه، خوی بیجیتتی. ئه وانه هه مووی له ته ره ف شهیتانی ئیلقا ئه کرین، گوئی مه ده نئ.

٦٤/٨

ئیمه خهریکی حووحانیین!

ئه بی بزانه عه مه لی سالح چیه؟ ئینگلیز مانگی سی سه د ته یاره دروست ئه کا، ئیمه خهریکی حووحانی بین، خوی نییه! عه مه لی سالح ئه مرۆ ئه گهر پوئه سای دین ئینساف که ن، دیاره.

٦٥/٨

له کهله ی دهن دهستی ماچ ناکا!

ئه مرۆ بنۆره حالی به شهر کوو ئه بالیسه کان لیان گۆرین! حوسنیان کرده قه بیح، قه بیحیان کرده حوسن. هه تتا گه لئ که س وای چوو یته ده ماغی، که حوسن نییه، به س ئولف و عاده ته، شتی لای قه ومی عاده تیان نییه، له کیان قه بیحه. لای قه ومی که موعتادیان حوسنه، به ناوی مه ده نییه ت و فنوونی جه میله، شتی وایان موسته حسین کردیه، که لای موسولمانه کانی باش له هه موو شت ناشیرینتره!

کورددی ئافره تی ماره بکا له کهله ی دهن دهستی ماچ ناکا، سه رامه دانی مه ده نییه ت، شاهه سازاده کان، به که مالی ئیفتیخار دهستی ماچ ئه که ن، له بهر ئه و ته قه للوباته، ئه وی ئه ربابی فیکر و نه زه پ بی له

نیصلاحي به‌شهری مه‌نیوسه! به ملیوڼی وه کی قادیانی و به‌ها نه‌فهندي
علاج ناکړی. بی هووده خوین بۆ ئیددیعیای باتیل مانی کرد، له
سایه‌ی وان، نان به نان قه‌بايح و شرور و فیسق و فجور له ته‌زاید و
نما دایه.

٦٥/٨

ټه‌وانه‌ی تابیی مه‌یلن!

ټه‌وه‌ی تابیی مه‌یله، به ئیزاله‌ی مه‌یل نه‌بی، چاره ناکړی. که لافاوی
مه‌یل هه‌ستا عه‌قل وهك قانکه لاشکه، با ټه‌یا. هه‌ندی مسولمانی کوی،
له حه‌رپی عمو می ټه‌سیر بووبوون، بردبوینانه هیندستان، بۆیان گټپرامه‌وه:
به‌عزئ له هندوستان هه‌یکه‌لی ټه‌په‌رستن، مسولمانی شه‌وی ټه‌یدزئ
ټه‌یهاوټه ناو خه‌لا^(١). بټه‌رسته‌کان ټه‌که‌ونه ئیزتیراب، خه‌به‌ری حکومه‌ت
ټه‌دن، بعد التحری له قه‌ده‌مخانه ټه‌یه‌تینه‌ده‌ر، ټه‌یشونه‌وه، باز به‌ناوی بابه،
بانگی ټه‌که‌ن!

جا ټه‌وانه چوون چاره ټه‌کرین؟ بټه‌رستیشیان به عه‌قل نییه، تا به
ده‌لی عه‌قل ئیزاله بکړی، غه‌له‌تیا دهرخستړی.

له زه‌مانی عومه‌ر پاشا والی موصل به گز داسنی^(٢) یان داچوو،
تیمسالی مه‌لهك تاوسی به به‌ر شه‌قان دا، به قونده‌ره ټه‌چووه سه‌ری،
قه‌ومی داسنی وه‌لوه‌ل‌یان ټه‌چووه ئاسمان. باز تیمسالیان لا موقه‌دده‌س و
مه‌عبود بوو. ټه‌و نه‌وه قه‌ومه ئیمان به ئایات نایه‌نن، گه‌وره‌کانیان
ږا‌بردینه، مه‌گه‌ر عیلاجی منداله‌کانیان بکړی هه‌زار جاری (اللَّهُ الَّذِي
يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ) یان بۆ بخوونه‌وه لایان بای دی! مونه‌وویره کانیش ټه‌یکه‌نه
ټه‌سابی ته‌بیعی، موئینه سالحه‌کانی ټه‌ولیا‌په‌رست ټه‌یده‌نه شیخان، ئیمه

(١) خه‌لا: ټاره‌ده‌ستخانه

(٢) داسنی، واته ئیزیدییه‌کان.

که خواپه رستین، چی بلتین؟ نه گهر مه یلی فاسید و فساد نه بی، مه سته له دیاره.

٦٦/٨

گهنمی چهند هزار سال له مه و بهر شین بوو!

سبحان الله قوه تی حیات سپر پښ عه جیه. سالی ده غل خراب بوو، هر زنه مان چاند جوان ږوا، نیوه کاره کم وتی: نه و هر زنه مان پازده سال بوو هه لگرتبوو له کووپی، قوه تی حیاتنی زایع نه بیوو. له وه نه عجب وه (أعجب الى الغاية عجيب) که (تووت عنغ نامون) که شف کرا، نهختی گهنمیان دوزیه وه، له خدمه تیان دانابوو، چاندیان نهخته کی لی شین بوو. نه و چهند هزار ساله حیفزی حیاتنی بوو.

٦٧/٨

من قاعیده کم دانوو!

نه وانه ی عیاده تی غهیری خوا نه کهن، حه قیقه تن زور بی عیززه تن، شه رهی به شهریان نییه. که سڼ پکوع بو گایه، یا (شه) ی بیا، چاو نه وی، ملکه چ و دهست له سر دهست، به رابه ری جسمی ږاوهستی (علی قدم الذل) نه وه چ قوه و زه کای نه فس. و نه زاههت و نه زاکه تی هه یه؟ نه وه ی عیززهت و صلا بهت و شه رهی و مه ناعه تی نه وی، تیمان به خوا بیتنی.

به تیمانی کامل و عیلم و عه مهل، ینسان عیزز نه بی، بلند نه بی، خوی نه کاته مه زه هری سیفاتی مه عبودی خوی. نه بی به عالیم و قادیر و موریدنی (ذی العزم) سه میع و به صیر و موته که لیم و خه تیب و موین و موفیم و مورشید، صانیع و موخته ریع، له صونعی خه لیفه ی خوا. به که ربه رستی چ په یا نه بی؟ به چی له ږوتبه ی جه مادی، حه یوانی نه چته ده ر؟ نه ولیای زه مانه هه تکی نه فس نه کهن، نه نوعی ږه زالهت نه کهن، که حه یوان له حه ربه کاتسان شهرم نه کا، به خو دا ده شکینه وه. به عزن

نرکه‌ندن خویان نه‌شکیتن، هه‌زمی نه‌فس نه‌که‌ن، نه‌مما حه‌قیقه‌ته‌ن
عه‌جایه، به‌عزئ شه‌ده‌له‌یی فیر نه‌بن وه‌کی مه‌نزه‌لیؤز ته‌قه نه‌کاو نه‌ږوا و
ناژمیردرئ، تا مه‌یلی لی بی نابری!

نیمانی نیمه نه‌گه‌ر وه‌کی نه‌وائیلی سه‌حابان، بی غه‌لل و غه‌ش با،
ږوحی له‌تیف چۆن نه‌وانی بلند کرد، نیمه‌ش بلند نه‌بووین، لای نه‌قه‌للی
نه‌ده‌که‌وتین، نوممه‌ت تووشی ئینحیتاته نه‌ده‌بوو. مع الاسف ږوئه‌سای
مه‌زاهیب وایان له‌نه‌دیانی سه‌ماوی کرد، که له‌نزه‌ږی ته‌بیعیوون بووینه
پیقلی مانبعی صعود. واقعنه‌ن وایان لیکرد، گه‌رچی خویان به‌مووه‌جید
نه‌زانن، نه‌مما به‌عه‌ده‌دی ږوئه‌سا ئیلاهیان هه‌یه، که‌لیمه‌یان بلاوه، یه‌ک
ناگرن.

من قاعیده‌کم داناوه، له‌حه‌قائقی ئیسلامیم وه‌رگرتیه، هه‌ر حوکم،
هه‌ر ئیعتقادئ، یا عه‌مه‌لی نه‌گه‌ر ئینسان بلند کا، ږوحه‌کی سه‌عی
عه‌مه‌لی بداتی، نه‌وه له‌دینی ئیسلامه، نه‌گه‌ر بیلعه‌کس بی، خاریجی
نه‌صلی دینه، داخیل کراوه.

قه‌ولی چاک و پاک له‌گه‌ل عه‌مه‌لی صالح ئینسان پی نه‌گه‌یه‌نی.
حه‌قیقه‌ته‌ن نه‌و صعود و ږیفه‌ته‌بو ساحتیه‌تی. وه‌عیلم و عه‌مه‌ل ویکرا
نه‌سه‌ریان نومایانه، لاکین وه‌ک عه‌ر ز کرایه‌نه‌بن بتۆږینه عه‌مه‌لی صالح.
فه‌قیرئ ئاگری له‌خانی به‌ربووه، هاوار هاواریه‌تی، مسولمانان پی
ږاناگه‌ن، مال و منالی مه‌حوو نه‌بی. له‌وه‌فته حه‌لقه‌ی زیکری بگرن
باشه؟

نا به‌خوای زور خراپه. به‌ساعته‌ئ مؤسولینی ۴۰۰ ته‌بارهی ناره
سه‌ر نه‌رناوتان له‌گه‌ل ۳۵ هه‌زار عه‌سکه‌ر، دوزمن وا به‌قووه‌ت، نیمه
خهریک بین طه‌یله‌سانی ږیکه‌هین؟ کلی له‌چاوان که‌ین؟ ږدیتی به‌شانه
که‌ین؟

ئای وای ږوئه‌سای دین چیان به‌دین کردا کوو هاویشتیانه نه‌دنای
ده‌ره‌کات، وای له‌وه‌مه‌که‌ره! سه‌لی قودره‌ت و قووه‌ت و عه‌قل و
عه‌مه‌لیان له‌مسولمانان کرد، ئاخیری وامن به‌سه‌ر هات، ئالکانش نه‌وانی
له‌نیعتیار دان، به‌غیری ئیفسادی ده‌ماغ به‌چیدی ئیشتیغال ناکه‌ن،

عه‌ینه‌ن وه‌کی کوردی نه‌لئ: کفن به‌ من به‌ړئ، مردی گۆږ به‌ گۆږ چئ!
دائیر به‌ سه‌یپاتی ږوئه‌سا له‌ حق دین، به‌ حق نه‌وه‌نده‌ی بنووسی
که‌مه، ته‌واو نابئ.

۶۸/۸

عومر چۆن دريژ و که‌م ده‌بئ؟

عومر دريژ نابي و لټي که‌م نايته‌وه، يا نه‌وه‌ی عومری کورت نه‌بئ،
وه‌ زیډه و نه‌قس بۆ عومری شه‌خسئ قابيله. لاکين موته‌وه‌ققيفه‌ له‌سه‌ر
به‌عزئ نوموور، ږيعايه‌تی لازمه، ئیستا ته‌ئمينی نه‌که‌ن.
فه‌قیه له‌ مزگه‌وتی ئيمه، العیاذ بالله تووشی ده‌ردئ بوو، نيزيک بوو
نه‌فسی به‌ړئ. دقتورئ ليره‌ بوو ریاض مخمرچی حه‌له‌بی زۆر حاذق بوو
له‌ نه‌مرازی گه‌روو و که‌له‌. عه‌مه‌لیاتی کرد، خوا کردی نه‌جاتی بوو،
وتی: چاره‌گه‌کی پئ چووبا نه‌مرد!
نه‌مما که‌ واقع بوو ناگه‌ږيته‌وه.

واقيعه‌ن ئيمه‌ نومیدمان به‌ خوايه، نه‌مما حوکه‌مای ته‌بيعه‌ت خه‌ريکن،
بۆ عومری به‌شه‌ری، زیادکردنی. نه‌مما ثافات له‌سه‌ر به‌شه‌ری نه‌وه‌نده
گريوويته‌وه، چاره‌ی موشکيله، نه‌گه‌ر مه‌حال نه‌بئ. واقيعه‌ن عاقل له‌
عومر کورتی و دريژی موته‌حجيره. ئی وا هه‌یه له‌ عومری خو‌ی
وه‌ږه‌زه، ږه‌ق و ته‌ق و چاو که‌م حوکم، به‌لکو کۆر و فه‌قير، زۆر
عومری دريژ نه‌بئ نامرئ. ئاوا ده‌وام نه‌کا! به‌کی تن و مه‌ند، به‌ قووه‌ت
و حال خو‌ش، گۆنا گۆنی خو‌شی و وه‌سه‌تی حیات، نه‌بینی ږانه‌قه‌نی،
نه‌ږوا.

سرږيکه‌ خوا نه‌بئ، که‌س نایزانی.

۷۰/۸

بۇ خەلکی خۇتان مەگۆږن!

سيفاتى ئىلاھى موقتەزای زاتە، حاجەتى بە کەسب و مەسب نىيە، وه په‌کى به معاونه ناکه‌وى، موعاريزى نىيە، بۆيه عىلمى شاميله، هەرچى مومکين بىن قابيله بيهينته حەيزى وجود. شتى موقتەزای زاتى کيبرىائى بىن، بۇ غەيرى ئەو مەحاله، مومتەنيە. له قورئان بگەن باشه، بۇ خەلکى خۇتان مەگۆږن، قسەى جاهيلانه قبول مەکەن، وه‌له‌و له مه‌لايه گه‌وره گه‌وره نه‌قل کرابىن، موقتەزای مه‌قامى ئولوھييت موحافەزه بکەن، لىنى بترسن، تاييەى هه‌وا مەبن. زاتى وا عالىم و قادير ناتوانى ئيعادەتى ئيمە له عەناصيرى ئەصيلەمان بکاته‌وه. من شوبهەم نىيە، ئەتوانى، وه ئەيکا، ئەمما کەى ئەيکا خۆى ئەزانى؟

هەرچى يىليم له تەعيني وه‌قت غەلەتە. مع الاسف مه‌لاى گه‌وره گه‌وره وه‌کى سيوتى، پيشى وى، دواى وى، زۆر سەه‌وو بوون، وکذا مع الاسف ئىستاش، عيسا و دەججال و مه‌هدى ئەزهانى مه‌لايان مشه‌وه‌ش ئەکەن!

٧١/٨

ئاوى كانىي خاتوونى چنارۆك!

مه‌لاى گه‌وره له واتاى (هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٍ سَائِغٌ شَرَابُهُ) دةفەرموى: شيرينه، سووکه، دافيعى عەطشە، خۆش گوارە، تەختايى گەروو گيرى نىيە، زۆر خۆشە، وه‌کى ئاوى كانى خاتوونى چنارۆكى. (وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ) سووره، تالە، له دەرووندا گەرم ئەبى، عەطش زياد ئەکا، وه‌کى ئاوى کۆيه گرانه، هەزم نابى.

٧١/٨

مسولمان مه‌عمه‌لی به‌قووه‌تیان زوبانه!

سبحان الله رسولمانان، ئه‌وه‌لی ئیستیفاده‌یان له به‌حر کرد، دوايه له‌سه‌ر سه‌فینه و که‌له‌ک مانه‌وه. ئاوروپایی گۆرپیان، کردیه مه‌راکیبی بوخاری، رسولمان له به‌حر په‌کیان که‌وت، دوايه له به‌پریش که‌وتن. ناشکوری نه‌بی نه‌چوونه هه‌وا تا بزانی چیان لی دئ، ئیستا خه‌ریکن. لاکین ئه‌که‌ون، خۆیان مه‌عمه‌لی شتی وایان نیه، مه‌عمه‌لی به‌قووه‌تیان زوبانه.... سبحان الله ئه‌وه‌له‌ن ئیستیلای ئیسلامه‌تی له ئه‌فریقا و گه‌لی مه‌واقیع به واسیته‌ی توجاره‌تی به‌حری بوو، دوايه که‌وته ده‌ستی نه‌جانب! هه‌رچی هه‌یه جمود و ته‌قلید ئه‌یکات!

٧٢/٨

ئیمانی مه‌یل و ته‌قلید!

روژی له‌گه‌ل جه‌معێ موحاده‌سه‌مان ئه‌کرد، حسب المناسبه و تم: ئه‌لئان من ناتوانم شاهیدی بده‌م که حه‌زه‌تی رسول الله، یا جوهریلی ئه‌مین ئاگای له‌ حالێ منه، چی ئه‌که‌م، چی ئه‌لیم؟ ئه‌مما شاهیدی ئه‌ده‌م ئه‌لئان خوا خه‌به‌رداری منه، ئاگای له‌ مافی الصغیرم هه‌یه. یه‌کێ له‌ صوله‌حا وتی: ئه‌من شاهیدی ئه‌ده‌م که پێغه‌مبه‌ر ئه‌لئان ئاگاداری حالێ ئیمه‌یه.

گوتم: کوو شاهیدی ئه‌ده‌ی، عیلمی موحیت شه‌رتی پرساله‌ت نیه، تا بلیم ئه‌گه‌ر ئه‌و شته‌ نه‌زانێ، په‌سوول نیه؟ گه‌له‌ک شتیان سوئال لی کردیه نه‌یزانیه، په‌سوولیش بووه، ئه‌مما خالیقی کول، ئه‌بی ئاگاداری کول بی، ئوله‌یه‌ت و ره‌بویه‌ت بی عیلمی موحیت نابێ. من مادام ئیمانم هه‌بی، خوای منه، ئه‌بی ئیمانم هه‌بی که ئاگاداره به‌ حالم.

بعد التأمل وتی: به خوای ئیمانی ئیوه له‌گه‌ل ئیمانی ئیمه‌ فەرقی
زۆره.

به‌عنی ئیمانی وان ته‌قلیدییه، یا مه‌یله، که‌م وایه له‌ بوږهان بی!

۷۳/۸

روبا‌عی خه‌ییام!

ئهی خه‌لیله‌ کانم، خو‌شه‌ویسته‌ کانم! ناگاتان له‌ خو‌ بی، دائیمه‌ن نه‌و
دوو ږوباعیه‌ی خه‌ییامی بخونه‌وه، زۆر به‌قیمه‌ته، مایه‌ی نه‌جاتی دنیا و
قیامه‌ته:

ئهی تازه‌ جه‌وان بشه‌وو نه‌ز ئین پیری کو‌هه‌ن
این نکته‌ کی اندرو بود مغزی سخن
یاری کی ده‌رؤ معرفت نیست، مه‌گیر
کاری کی، ده‌ر مه‌نفه‌عه‌ت، نیست، مه‌کون!^(۱)

۷۶/۸

کافری به‌خیر!

ئوه‌ی کافر بی بی خیره، نه‌ ته‌ن‌ها کۆری چاو، کۆری دل. وه‌ ئیلا
ته‌ها حوسین کۆریشه، نه‌مما به‌صیره، واقع‌ه‌ن قیبه‌ی میصریانه. یه‌کی
تریش هه‌یه له‌ عیراق مه‌دی البصری ته‌ویش شایانی ته‌قدیره.

۷۷/۸

^(۱) نه‌م چوارینه به‌ گویره‌ی به‌دواداچوونی ئیمه‌ هی خه‌یام نییه به‌لکو هی حکیم
افضل‌الدین محمد مرقی کاشانی (بابا افضل) ه و به‌ هه‌له‌ی ږتووسیشه‌وه له
ته‌فسیره‌که‌ چاپکراوه. راستیه‌که‌ی به‌م شتوه‌یه‌یه:

ای تازه‌ جوان بشو از این پیر کهن
یک نکته که هست مایه و مغز سخن
یاری که در او معرفتی نیست مگیر
کاری که در او منفعتی نیست مکن

سیڤهر و شهوبا!

ئه کسه ری سیڤهر، خاسه تن سبه ینان فیتنکه، گهرمی باشه، ئه ماما شیدده تی -خصوص له گهل سموم- خراپه، قاتيله. له قاموس ئه لێ حرور بای گهرمی شه وه. واقعهن شهوبای گهرمی زۆر ناخۆشه. خصوص له بیلا دی حارپه، شهوی گهرمی به گهرمه یا، میسله بۆ ئه وانه ی له حینی ئه مه لی خۆشی، ناخۆشی بدن، له سایه یان شه پ بیندری.

٧٧/٨

ته لقین بۆ کوردان به کوردی!

ئینسانی جه ماد به رستی له ئه موات به ره ژیرتره. سبحان الله ئه و زیندیانه، ئه و مردیانه ئه مرپۆ چهن ديارن! ئه قوامی حه ییه و ئه قوامی مه ییته، نازانی ئینسان چ بلی؟ قورئان و ده عاوی زۆر لیک دوورن، ئوممه ت و قورئان یه کتا گرن. ئه وه ی سه یره، له ته لقین ئه لێ: سوئالت لێ نه کهن، ئیمامت، ئه بی جواب ده یه وه: قورئان.

واقعهن ئیمام و مه ئمومئ نالی، هه ریه ک پروو له لایه ک...مه لای موله ققین زۆر ئه شیرین، تا مردی گوپی لێ بی، ئه ننه هه وه له په غمی قورئان قووه ت ئه داته خۆی، ئاگاشی لێ نییه، چ جایه مردی، زیندییه کان ناییه ن، تێی ناگهن!

من گه لێ جار ئه لیم: براده ران، ته لقینی سه ر قه بران بۆ زیندیانه، تێی بگهن، بخوونن. مه لا به سریانی ته لقین بدا کوردی به سه ته زمان، له عه ره بی ناگا. که مرد هه موو شتی فیر ئه بی. ته مام! خۆزی تا زیندین شته کتان زاناندا، گه ر له مه لا سوئال که ی: زوبانی سریانی چیه؟ چۆنه؟ جوابی پی نادریته وه. چ قه یدی یه؟ ته لقین بۆ کوردان، به کوردی، خوتبه ی جومه نه نییه، واجیش نییه، سونه تیش نییه، ئیتر بلیم چی؟!

٧٨/٨

هر عوله‌ما له خواى ته‌ترسین!

هر عوله‌ما له خواى ته‌ترسین، عوله‌ماش موخته‌لیفن. به‌عزى نه‌حوین، به‌عزى صهرین، وه‌هاکه‌زا. نه‌ما عیلمی قیل و قال خه‌وف نادا، زاته‌ن عیلم نین، موقه‌ددیمانن بۆ عیلمی نافع. عیلمی نافع عیلمی صانیعیه‌ته، عیلمی ته‌بیعه‌ته:

عیلمی ته‌بیعه‌ت، عیلمی خودایه

قال و قه‌وله گشتی هه‌بایه

به‌لئى كه‌سى ئیمانی به‌ خوا هه‌بئى، نه‌سرارى كائینات، ده‌قائىقى صونعى ئیلاهی بزانی، جه‌لال و عه‌زه‌مه‌تى خواى، ئیستیللاى به‌سه‌ردا ده‌كا، به‌ حق دا ده‌كا، به‌ حق لئى ته‌ترسى، كه‌ ناوى یتى، زه‌لزله‌لى نه‌كه‌ویته به‌ده‌ن. ترسى وى خه‌یالى و وه‌همى نییه، عه‌مه‌لى و حه‌قیقه‌ته، ترسى ته‌بجیل و ته‌قدیس ته‌عزیمه؛ فه‌قى تیگه‌یشتى؟

كه‌ ده‌ره‌جه له عیلمی مامۆستای خۆى تیگه‌یشت، وا هه‌یبه‌ت و سه‌توه‌ت و مه‌لایى ئیستیللاى نه‌كا، نه‌وه‌نده‌ى لئى ته‌ترسى، نه‌وه‌نده‌ى شه‌رم لئى نه‌كا، كه‌ ده‌هشه‌تى پئى نه‌دا. جاهیلی ته‌ك به‌ ته‌كى داده‌نیشى، گوشتى ناداتى، قه‌درى نازانى، وه‌ مه‌رحه‌باشى لئى ناكا. مه‌لای ته‌بیعی ئیمانی به‌ خواى صانیعی عالم زۆر به‌قووه‌ته، خورافات هه‌لناگرئى، له‌به‌ر خورافاتى نوققالان، ئیمانیا به‌ نه‌دیان و به‌ ږوسول نه‌ماوه، نه‌.

مع الاسف عوله‌ماى سوئ وایان تیگه‌یشتینه، عوله‌ماى دین له‌سه‌ر ئینكاری ته‌بیعه‌ته، ئى عوله‌ماى ته‌بیعه‌ت له‌سه‌ر ئینكاری شه‌ریعه‌ته، نه‌گه‌ر خودا كه‌ږم كا مه‌لا، مه‌لای شه‌ریعه‌ت و ته‌بیعه‌ت بئى، خۆیه‌تى، فائیده‌ى داوه‌ینی نه‌بئى. لاكین كه‌من، یان نین نه‌و ئایاتى كه‌ریمه، وه‌كى مه‌علوومت بوو، میفتاحن بۆ سئ عیلم، عیلمی نه‌بات، عیلمی مه‌عه‌ده‌نه، مه‌نشئه‌ئى حه‌یوان نه‌باته، حوکه‌ماى به‌و سئ عیلمه‌ خه‌ریكن، قازانجیان كرد، به‌سه‌ر كه‌وتن.

حوکه‌ما ئیمانیا به‌ خوا هه‌یه، نه‌ما ته‌ماشای عیله‌ل و نه‌سبابی قه‌ریبه نه‌كه‌ن، سه‌به‌بى قه‌ریبى ئیختیلاف نه‌دۆزنه‌وه. حوکه‌ما ئیمانیا به‌ صانیعی

عالم هه په، نه ماما ته ماشا نه کهن، صانع چوڼ نهو مه صنووعه نه کا؟ تا لئی فیر بن، نه وائیش صونع بکهن، حوکه ما تیلیمیزی خوان، حوکه ما من ته غیریان به ږه سوولی ته بیعت نه ده مه وه.

لیره عوله مای ته سه ووف موراد نین، خهوفیان که شفیان له عالمی وه همیيات و خه یالاته، که شفی جابورسا و جابولقا، له گهل که شفی نه مریقا نه و جا نه زانی بی نه فعه، به نه فح چیه؟ فهرقی چهنده؟ نانورنه قورثان، ته ماشای لوح المحفوظ نه کهن، نه وهی به خه یال تیای نه بینن، بی که لک و وهجه، به لکو موزیرپی دنیا و قیامه ته.

واقعهن صوله حایه کانیاں گهلې باشن، نه ماما نهو مه سله که، له گهل نه ساسی دینی نیسلام ږیک نه بوو، حیفری دینی نیسلام زوری پی نه ویت نه مړو زورتریشی پی نه وئ. لاکین چوو! ږوئه سای سوډ دینیاں گورپی، له مه یادی نی نه به رد و مه ردی، گه ږانه وه بو ژیر زه مین، ناخیری ږوچوون... نه دیانی سه ماوی، مه لایان گورپیان، ږوئه سای لاهووتی و ناسووتی تیکیان دان، ئیر نه وه نده به سیه.

۸۳/۸

عوله مای ږاستی، یه غنی له ږوئه سای سیاسی نه بی، له خوا نه ترسن، ورد و له جیهه تی خوا نه کا، خوا بانگی کردم: ایها العالم الکبیر، والمجتهد الاعظم، نه وه لایان نییه، له بهر خهوفی خواره وه بی درؤی ناخیری نهو فیرقه بی حورمهت بوون، نه وانی درؤزنی له خوانه ترسن، بوونه رأس الکلی فی الکلی، نوممهت سوجه دیان بو ده بن.

۸۴/۸

دهرسی ته فسیر!

من نهو بهینه دهرسی ته فسیر نه لیم: نه مړو له سوږهی ثالی عیمران ده رسمان نه دا کرد. زور جار به جه ماعه تی فقیکان نه لیم: ته فسیری قورثان وه کی باغیکه، هه موو نه وعه میوه ی تابې، له م ده چی بو نهو لهو نه چی بو نه م، هه ر به کی له زه تی هه په. بو نه ربای زه وق حه قیقه ته ن

وايه، وه نه‌وه‌ی عيلمه‌کی ژور موحيتی نه‌بی، ناتوانی به حق ده‌رسی ته‌فسیر بدا، وه علوم‌ی عه‌سریه‌ش ژوری پی نه‌وی.

۸۴/۸

خپل به دزی چاتره یان به ناشکرا؟

هه‌ندی که‌س ته‌ماشا ناکه‌ن، لیک ناده‌نه‌وه، دغدغه‌یان به دل دابی وابه‌کم ږیایه، به دزی چاتره. به‌لی جی ینفاقی سپړی جودایه له‌گه‌ل ینفاقی عه‌له‌نی. که‌سی مزگه‌وته‌کی دروست ته‌کا، کوتوبخانه‌یه داده‌نی، چو‌ن به دزی ته‌کرئ؟ به‌لی که‌س له جه‌هاله‌ته‌وه ناوی خو‌یان و ته‌ثریخی بینای مه‌سجید نانوسن، دوايه له فکر ته‌کرین. حه‌قیقه‌ته‌ن خه‌یالی باتیله. حه‌زرتی خلیل الرحمن دوعای به‌قای ناوی خو‌ی کردیه، ناشکوری نه‌بی، نه‌و جومله مه‌لایه‌ی خوا له‌م عه‌سره ینخراجی کرد، علی الاکثر فه‌قیرن، چاویان له ده‌ستی خه‌لکیه، ئی ده‌وله‌مه‌ندیش که‌م وایه بو‌ خوا له ږی عيلم ینفاق بکا.

چه‌ند خو‌ش بو‌ ئه‌ربابی قووه‌ت و سه‌روه‌ت بیسه مه‌لا، به قووه‌تی ماددی و مه‌عنه‌وی خدمه‌تی دینیان کردبا، نه‌و وه‌فته عيلم و دین قه‌ت بی قه‌در نه‌ده‌بوو. زاته‌ن عوله‌ما گه‌وره‌کانی سه‌له‌ف ئی نامدار، هه‌موویان ئه‌ربابی مه‌کانه‌ت بووین، ده‌وله‌مه‌ندی دنیا و قیامت بووین، مه‌لای فه‌قیری بی ده‌سه‌لانی، بی نه‌حوال، چی له‌مست دی؟ خو‌ی پی به‌خیو ناکرئ، خاوه‌نی دین چو‌ن ته‌کات؟

۸۵/۸

حق بو‌ ږیوایه‌تان مه‌گۆږن!

حق بو‌ ږیوایه‌تان مه‌گۆږن، بو‌ خاتری عمر و زه‌ید خو‌تان مه‌که‌نه دوژمنی حق، دینی خو‌تان، کیتابی خوا، بو‌ نه‌فعی شه‌خسی مه‌دوژینن، خو‌تان مه‌که‌نه خه‌ساره‌تمه‌ندی دنیا و ناخیره‌ت. درو‌ بو‌ مه‌لا نه‌فعه، بو‌ شخی وه‌ی خه‌ساره‌تمه‌ندی دنیا و ناخیره‌ت، به‌ناوی ویلايه‌ت خو‌ی

کافر نه کات. عه رزم کردن مه لا له خوا نه ترسی، درو ناکا، وایه. لاکین مع الاسف به عزئی هه له خوانه ترس، بو خه لکی درو نه کهن، بو خه لکی درو یان قبول نه کهن، ته رویجی نه دهن، عالمی ئیغوا نه کهن. حه قیقه تهن تیجاره تی بی فائیده، به مایه و قازانج تینه شکئی. تا نه توانن ته مه سسوک به قورئان کهن، به قیل و میل هه لمه خه له تین، عاقیبهت وه خیمه!

۸۶/۸

هه ردووک به یهک نه لئین: نه سحابی بیدهع و نه هواء!

ئینسان نازانج نه وه هه موو ئیختیلافه چیه؟ نيزاعی نه شاعیره یا خود سوننی و موعته زیله دائیمه بهرپایه، هه ردووک به یهک نه لئین: نه سحابی بیدهع و نه هوهه هه رچی هه یه که سی به ئینساف ته ماشای ئوممهت کا، نه زانجی فاسقه کانی موئمین بو دین و دنیا، بو ئیسلامه تی له کافران خراپترن. شکستی ئیسلام نشوستی ئیسلام، زیله تهی مسولمانه هه مووی له پرووی فاسقانی بهد عه مهل و بهد ره وشت، بو حالی دنیا وایه. با بو خاتری سوننیان، له قیامهت کئی نه فسهقه، پئش رسول الله وه خلیل الله حولیان له بهر بکری. واقعیعه نه گهر ده رکهی عه فوو و غوفرانیان بهو ده ره جه نه کردبایه وه، فسق و ته عه موممی نه ده کرد.

شافیعی ئیعتباری عه دالهت نه کا له ویلایهت و شه هادهت، نه گهر نه ئیممه کانی دی موافقه یان کردبا، نه مرؤش ره ونه قی ته قوا نه ما. خولاسه به هه موو لایه تیکمان دا، ئیمه جهزا نه بینین، کهوتینه جه جیمی زیلهت. پوژی جهزا بزانی چیمان به سه ر دئ؟ هانامان ئیلتیجامان بو لای خوایه!

۸۷/۸

ئینسان و مهیلی مندالی!

سبحان الله ئینسان علی الاکثر حه تتا له ئاخیرهت مهیلی مندالی دانانی، نه گهر مهیلی مندالی نه بی، پادشاهی عظیم الشان مت و مۆری چون به خوویه وه نه کات؟ به نه جار و مه جار مه سروور و مویاهی نه بی؟

عبدالمله‌جید خانی سانی زاتې گه‌وره بوو، لیباسی سوورمه‌لی نه‌سله‌ن له‌به‌ر نه‌ده‌کرد، نیشانه‌کی به‌حه‌جم گچ‌که، نیشانه‌ی خانه‌دانی سه‌لته‌ننه‌ت له‌نهیامی په‌سمیه‌ی به‌سینگیه‌وه نه‌خست و به‌س. وه مه‌علوومه زیږو زیو و زینه‌ت و نارایشی جه‌ننه‌ت قیاس له‌ئی دونیا ناکا.

۸۸/۸

چون به دره‌مې راپویرئ؟!

نه‌مړې بهو گهرمایه، بهو هه‌وا موکه‌دده‌ریه، نه‌وجه‌وانس، فه‌قیر، موحتاج، نه‌پرواته چنارؤك. به پای پیاده، نه‌و هه‌وراز و نشیوه‌ی نه‌بېرئ، نه‌چې له‌ناو باغی پیمه‌په نه‌کات، عاره‌قی په‌ش و شین نه‌پیرئ، باز به که‌مالی ته‌عېب دیته‌وه، به دره‌مه‌کی په‌عنی په‌نجا فلس. نه‌وجا نه‌گهر ساحب عائله‌ بن، به چی بدا؟ چون به دره‌مې راپویرئ؟

۹۰/۸

حه‌مه‌دی حه‌مه‌دانی هه‌رتهلئ!

کابرایه بانگی شه‌خسه‌کی نه‌کرد له‌هه‌رتهلئ: هو هو حه‌مه‌دی حه‌مه‌دان!

جواب: ما باکه‌ی؟

بتوپه به‌ردا پورا پشت مالان، بزانه کووچه که‌را من نیه؟
حه‌مه‌دی حه‌مه‌دان: تیه به له‌پکی له‌چاوان که‌تی، گهر نه‌لئی به‌ردا پوره پشت مالان، ما نه‌لئی بزانه کووچه که‌را من نیه؟

۹۲/۸

چه‌ند ساله خسوس نه‌مسال، ترئ له ولاتی ئلیمه ئافاتی هه‌یه!

نه‌گهر ته‌ماشای ته‌ریقه‌ی ته‌کوینی سه‌مه‌ره بکه‌ی، هه‌ر دانه چه‌ند ده‌فته‌ریکه، له‌فه‌وقی تو‌ماری نه‌فلاتوونی. مع الاسف چه‌ند ساله خسوس

ئه‌مسال ترئ له ولاتی ئیمه ئافاتی هه‌یه. هه‌م هوڤڤه‌ی ئه‌ییا، هه‌م ژه‌نگ لئی ئه‌دا بئ که‌لک ئه‌ڤوا! ئومئدم وایه ساحییی ئه‌و ئایه‌ته ڤه‌حمیی بکا، ده‌رد و به‌لامان له‌سه‌ر هه‌لگرئ.

سبحان الله نه‌ییبه ئوممییه وه‌حی ئیلاهی ئه‌و دیققه‌ت و سونغ و ته‌کوینه ئه‌زانئ، حوکه‌من وه‌ عیلمه‌ن لئی غافل بوون، تا له‌و ئاخیره‌ که‌شف کا. ئه‌مما شتی هه‌یه، عه‌جاییه له‌ ولاتی مه‌، دۆشاو دروست نه‌که‌ن، گلی سه‌ی هه‌یه ئه‌یه‌اوئته ناو مه‌نجه‌لی سؤراوی ترئ تیتته‌گه‌لئ غیری مادده‌ی سوکه‌که‌رئ مه‌وادئ تر فرئ ئه‌دا. دواپی ته‌سفیه‌ی ئه‌که‌ن ئه‌یتته دۆشاوی شیرین! چۆنیان زانی دۆشاو به‌و گله‌ ئه‌کرئ؟ ميفتاحیان چۆن دۆزیه‌وه‌؟

گه‌لئکم سوئال کردیه، که‌س نه‌یتوانیه جواب داته‌وه ئه‌وانیش وه‌کی حیره‌ت ماین!

۱۱۰/۸

شیخ سمایی عه‌ودالان!

گوئیگره‌ قسه‌ی نوققالان، ئه‌و شه‌مسی وا عه‌زیمیان کوو کردیته قوتوله‌ی قه‌لم و زوبانیان! یۆ شوعاعی شه‌مس و نوور به‌کی عیسا‌ی ڤه‌سوولی مه‌للاحه‌. ئه‌دی پئیش عیسا‌؟ ماشاءالله هذا بهتان عظیم. شیخ ئیسماعیل حه‌زره‌می ئه‌مری کرده شه‌مس: ڤاوه‌سته! ڤاوه‌ستا! نیشاره‌ی کرد: ئاوابه. ئاوابوو!

شیخ ئیسماعیل -سمایی عه‌ودالانی خۆمان، حه‌وت سالان جله‌وی ڤۆژی ڤاکتشا، ملیۆنئ وه‌کی ئیسماعیل هه‌موو ئه‌رز و کائیناتی نه‌زه‌ر به‌ شه‌مس به‌ قه‌د دانه هه‌رزنی نابئ، به‌ قیاسی قوبه‌یه وه‌سیع و ڤه‌فیع، له‌ نزه‌ة المجالیس^(۱) ئه‌لئ: ناوی حه‌زره‌تی ئه‌بویه‌کری له‌ناو دلئ شه‌مس نووسراوه، هه‌موو ڤۆژئ که‌ ئه‌گاته ئیزیکئ سمئ که‌عبه، ئه‌یه‌وئ

(۱) مه‌به‌ست کتیی نزه‌ة المجالس ومنتخب النفائس، که‌ دانه‌ره‌که‌ی عبدالسلام الصفوری (۸۹۴ ک، کۆچی دواپی کردووه‌)یه.

پاوه‌ستنی، یه‌عنی به‌سه‌ر که‌عبه‌یا تینه‌په‌ری، مه‌لانیکه‌کانی جله‌وکی‌ش سویتندی پێدانه‌ده‌ن؟ به‌حه‌قی ئه‌و که‌سه‌ی ناوی له‌ ناوت نووسراوه، نه‌گه‌ر نه‌پۆی، ئه‌وجا ئه‌پوا، وه‌ ها‌که‌زا قسه‌ی ه‌یج و پوو‌چیان زۆره‌.

۱۱۲/۸

به‌ مونا‌سه‌به‌ی که‌عبه‌ له‌به‌ر ئیمانی قه‌ومیی وه‌ زی‌ده‌ له‌ ئه‌ندازه‌ی ده‌رچوون، عوله‌مای شه‌رع ئه‌فه‌رموون: ئه‌گه‌ر که‌عبه‌ له‌ جیی خۆی نه‌ما، مه‌سه‌له‌ن چووه‌ زیاره‌تی وه‌لییه‌ له‌ ئه‌ولیائو‌للایان، له‌ نوێژدا ڤوو له‌ هه‌وای مه‌وقیعه‌ که‌ی ئه‌که‌ین.

وه‌ ئه‌لین: چووه‌ بۆ زیاره‌ت، بالفعل واقع بووه‌.

لاشەك ئەمە خورافاتە بێ ئەسل و بێ ئەساسە، سێ سەد بۆتی پێوه‌بوو، بۆچی یه‌كێ فریینه‌دان؟ تا چه‌زهره‌تی خاتم الرسل له‌ نه‌جاسه‌تی نه‌صنام پاکی كرده‌وه‌! حاجه‌ت به‌ ته‌ئویلی مه‌لایه‌كان و سو‌فیه‌ گه‌وره‌كان نییه‌، شه‌مس شه‌مسه‌، كه‌عبه‌ كه‌عبه‌یه‌، حه‌قیقه‌تیان دیاره‌، چ ماهیه‌تی مه‌جه‌وولیان نییه‌.

حوکه‌مای جه‌دید ئه‌لین: شمس و ئه‌قمار زۆرن. وه‌ مه‌لای ته‌نتاوی خوا به‌رقه‌راری کا، له‌ ته‌فسیری خۆی ئه‌فه‌رموئ:

مه‌لایه‌ تونسێ گۆیا ئەمە به‌ کفر ئەزانێ، ئەنته‌هو خوا نه‌صصی داناوه‌، شه‌مس یه‌ك، قه‌مه‌ر یه‌ك، ته‌عه‌ددودی نییه‌، ئەمە که‌لامێ جا‌هیلانه‌یه‌. مه‌لایه‌ وه‌کی ته‌نتاوی مسو‌لمان و جگه‌رسۆز بۆ ئیسلامه‌تی، چۆن به‌و نه‌وعه‌ قسه‌ ته‌کفیر ئه‌کری؟ به‌لێ ئەمە کۆنه‌ سیلاحێکه‌ به‌ ده‌ست مه‌لایانی کۆنه‌وه‌، لا‌کین سیلاحێ کوله‌، لاشەك بۆ خۆیان زه‌ره‌ره‌.

مه‌تنێ یه‌ فهندی ڤیساله‌تی هه‌ی، به‌ناوی سو‌په‌ری ساعیقه‌، چهند فه‌سله‌کی تیا‌یه‌، له‌سه‌ر قه‌ولی حوکه‌مای فه‌له‌ك و ته‌بیعه‌ت. ئه‌یفه‌رموئ: دوا‌ی کوللی فه‌صل (ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ) ئه‌نوسێ. زۆرم پێ خۆش بوو، دیاره‌ ئەم ته‌قدیر و ته‌رتیب و ته‌رکیب و صونع و ته‌شخیره‌ له‌ ته‌ره‌ف زاتی غایه‌ت غالیب و عالیم به‌ عیلمی عه‌مه‌لی، صونعی، ئیجاد کرایه‌. له‌ ته‌بیعه‌تی جا‌هیلییه‌وه‌ نابێ، وه‌ ته‌ئسیری ته‌بیعه‌تیش که‌ مه‌خلووقی خوا‌یه‌ ئینکار نا‌کری. یه‌کێ له‌ شاهیدانی سو‌په‌ری صاعیقه‌یه‌.

۱۱۳/۸

رۆژگیران!

له‌و سالانه‌ پۆژ که‌مه‌کی گه‌را، ته‌قویمی ئه‌ران ئه‌یوت: بیستی مانگ
نحوسته‌تی باقیه‌ به‌ نوره‌دینی برام وت: له‌و قسه‌ نه‌فامه‌یه‌وه، سالی (أتی)
پۆژ ناگیرئ.

حه‌قیقه‌ته‌ن وابوو، وه‌ له‌ ته‌قویمی جه‌دید و تیان: ناگیرئ! عوله‌مای
میللی خۆپایی، خۆیان به‌ په‌ددی ئه‌م نه‌وعه‌ حه‌قائیه‌ ماندی ئه‌که‌ن،
ئه‌گه‌ر شه‌ریعه‌ت وه‌زعیه‌، ئه‌گه‌ر ته‌بیعیه‌، هه‌ردوو ئی خواجه‌کن،
ته‌نافیان نیه‌. ئیلا به‌ ئیعتیاری وه‌هم و خه‌یالی میلیونان نه‌بن.

۱۱۴/۸

مانگ ژیانی له‌سه‌ر بووه‌!

ئه‌گه‌ر چی عوله‌مای ته‌فسیر و هه‌یه‌ت، مه‌نازیل بۆ قه‌مه‌ر ته‌قدیر
ئه‌که‌ن، وه‌ ئه‌و مه‌نازیلانه‌ ئیعتیارین، مانگ له‌ هیچ مه‌نزلی دانابه‌زی،
پاناوه‌ستی، قۆناغی ناگیرئ. ته‌فسیلی مه‌نازلت ئه‌وئ موراجیه‌ی کوتوبی
هه‌یه‌ت و ته‌فسیری روح المعانی سه‌ییدی ئالووسی بکه‌. ئه‌گه‌ر قسه‌ی
ئه‌هلی فه‌له‌کی جه‌دید په‌ست بئ، قه‌مه‌ر حه‌ياتی تیا بووه‌، به‌ مرووری
ئه‌دوار حه‌ياتی تیا نه‌مایه‌ (حَتَّى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ) مومکینه‌ پاش
ئینقیاعی حه‌یات نووری خۆی تیا مابن. بۆیه‌ له‌ ئه‌وه‌لی شه‌هر، شکل و
په‌نگی وه‌کی په‌گی دار خورمای پیر، یا لاسقی وشکی، یا باسکه‌ لقی
ورده‌له‌ی هیشک بووبن ئه‌نوئتن.

ئه‌ساسه‌ن په‌گی دارخورما، مه‌داری حه‌ياتیه‌. به‌عزئ ئه‌حکامی
حیسی، حیسس به‌ ته‌واوی پئی ناگا، به‌ قووه‌تی حه‌ده‌س ئه‌زاندرئ.
ئه‌فلاتوون به‌ قووه‌یه‌ غه‌ریبه‌، ئه‌مما نایه‌به‌، لای ملییون که‌م ده‌ست
ئه‌که‌وئ، نایه‌لئ، یاخود نالئ نییه‌. لاکین لای حوکه‌مای ته‌بیعه‌ت و
کیمیا و فه‌له‌ک هه‌یه‌، ئه‌که‌سه‌ری ئیختیراع له‌ ئیئتیقالی حه‌ده‌سیه‌، بئ

سه‌به‌قی ته‌فه‌ککور و خه‌یال. من مه‌قاله‌یه، یا ږیسه‌له‌یه کم هه‌یه (الح‌دس سلّم الارتقاء) حه‌ققه‌ن شایانی موت‌آله‌عه‌یه. قه‌دیمییه مه‌عنا کزنه، موقابیلی نوئ و تازه‌یه، نه‌ک مه‌وجودی بڼ ئیبتیدا، دائیم و مستمر الوجدی بڼ نیهایه‌ت.

۱۱۴/۸

که‌سی‌ک دووباره له‌سهر ده‌ستم مسوولمان بؤوه!

عوله‌مایانی نه‌قل و حیکایات ده‌میان له‌فه‌له‌کیات داوه، رجما بالغیب قسه‌ی نامه‌عقولیان زؤر کردیه، بؤ ته‌رویجی ئه‌وه‌ام و موزه‌خره‌فاتیان، حه‌دیس‌ی زؤریان ږی‌ک خسته‌یه. وه‌کی ئالووسی نوققاد ئه‌فه‌رموئ صه‌حیح له‌ئه‌خبار که‌مه! وه‌سه‌ییدی موخته‌ږم ئیعتیما‌د له‌سهر ږیوایاتی ئیمامیه و ئه‌کسه‌ری (ما فی الهیئة)ی سونییه نییه. ږه‌حه‌متی لڼ بڼ و خوا جلال‌الدین سیوطی عه‌فوو کا، زؤر خورافاتي گرد‌کردیته‌وه، به‌ناوی حه‌دیس مه‌وجیسی ئینکار و مه‌عازه‌للا کوفری ئه‌هلی عیرفانه، ئه‌وانه‌ی که‌ئا‌گایان له‌مه‌ږاتییی ئه‌حادیس نییه. یه‌کڼ له‌ئه‌غازیمی ږیجالی عوسمانی له‌زه‌مانی حه‌ږبی گه‌وره‌هاته‌ئیره، ته‌له‌بی کردم، چوومه زیاره‌تی. له‌که‌یفیه‌تی ته‌دریس و چ نه‌وعه‌عیلم خویندنی ږرسی.

جواب دا، ئه‌ز جومله‌عیلمی هه‌یئه‌ت ئه‌خوینن.

وتی: کیهه‌هه‌یئه‌ت؟

وتم: هه‌یئه‌ت هه‌یه‌که!

وتی: نا دووه!

وتم: خیر، یه‌که!

وتی: جانم به‌مندالی به‌ئیمه‌ئه‌لڼ عیلمی هه‌یئه‌ت دووه، یه‌کی یۆنانی، یه‌کی ئیسلامی.

وتم: حاشا واییه، هه‌یئه‌تی ئیسلامی چییه؟

وتی: ئه‌وه‌ی که‌ئه‌لڼ: ئه‌رز له‌سهر شانی مه‌لائیکه‌ته، مه‌لائیکه‌ت له‌سهر به‌رده، به‌رد له‌سهر گاجووته، گاجووت له‌سهر ماسیه.

وتم: سبحان الله کڼ ئه‌لڼ ئه‌م هه‌یئه‌تی ئیسلامیه؟ ته‌ئمنت ئه‌که‌م، ئه‌و قسه‌یه له‌به‌ینی دوو لڼوی ږیغه‌مبه‌ری ده‌رنه‌چووه، ئه‌و خورافات و

موزه خره فاته نه غلب له که عب و نه مسالیه تی، ئیسرا ئیلیاته هینایانه ناو ئیسلامه تی.

پرووی کرده قائیمقامی مه رحووم نه حمه د حلمی، وتی: به شاهد به نه لئان من له سه ر ده ستی فلانی مسولمان بووم. وه للا قه لبه ن ئیمانم نه بوو، چونکی وام نه زانی نه و قسانه له ته ره ف چه زره تی موحه ممه دیه، وه مه علوومیشه وا نیه. نه مرۆ مه علووماتی به شه ری بوو ته عه یانی.

جا چهند هه زار ئینسانی وا به بی هووده بی له دلدا موئین نه بووه، وه واش له دونیا چوووته ده ر، تووشی مه لای نو ققاد نه بوون، به یانی هه قائیقیان بۆ بکات. نه و چهند هه قیقه ته تا بلن ته فسیر و ته حریر هه لته گرئ، هه ققه ن هه ققه به یاسین بلن قلب القران ه.

۱۱۶/۸

خوا بتداتئ!

جهه لیئ ناشکرا، مادام خوا نه و پرزه ی دایته ئیمه، ئیمه بۆ بیده یین به خه لکی؟ فی الحقیقه نه و ئیعتیرازه دپته سه ر نه شاعیران. لاکین به نه سبابی عادی خزیان نه جات نه ده ن. واقیعه ن خوا ئیراده بکات، ئیحتیاجی که س به که س نایه لی، نه ممانه زمی هه یاتی دونیا له گه ل نه مه پرک ناکه وئ. نه سبابی مه عیشه ت ته قسیم کرایه، زۆر که س له به ر پیری، نه خووشی، بی مونا سه به بی له گه ل مه سه له کی وه کی مه لایان بی کار و که سابه ت نه مین. دونیه ن وه ویجدانه ن ئیجاد نه کا، موساعه ده نه کا، موساعه ده بکرئ، دپاره نه و قه ومه جاهیل و به خیلن، نه ته حسیلی عیلم نه که ن، نه کاری چاک. زۆرم بی ناخۆشه، که فه قیرئ سوئال نه کات، پتی نه لئین: خوا بتداتئ! نه گه ر چی به وه جه ی دوعا نه یلئین: سبحان الله. وا ده رنه که وئ غه بری ئیعام له ئینفاق، هه تا به نه فیش به دلایان دا نایه. باز سبحان الله نه مرۆش نه وانه ی ناصیحن، به عه ینی که لام موقابه له نه کرئین! به لئ وایه، چاره له ته ره ف خودایه!

۱۱۹/۸

عه‌زابی قه‌بر!

عه‌زابی قه‌بری با بیی، ئەمما لازم نییه تا ئەبەد یه‌عنی تا بی‌عست ده‌وام کات. ئینسان نازانی بۆچی؟! لێنێن ئەوا چەند سالا، لەناو مەر‌قه‌دی مینا خەوتوو، چ ئەسەری عه‌زابی تیا دیار نییه. ئەگەر گورزی مه‌لائیکه‌ته‌کانی پێی که‌وتبا، ته‌ی‌یعی قه‌بره‌ مینایه‌که‌ی خرد و خاشاک ئەبوو، هه‌یکه‌لی فەراعینان چەند هه‌زار سال بوو، لەناو ئەهرامان دان، به‌ مۆمیا‌کراوی مابوون، له‌ پال یه‌کیش نه‌هات‌بوونه‌ده‌ر. دیاره‌ عه‌زابی قه‌بر شتی تره‌، وه‌کی عه‌زابی حی‌سسی دونه‌یا نییه‌، ئەسەری له‌ به‌ده‌ن زاهیر بێ، هه‌رچی هه‌یه‌ خوا به‌مان‌پارێژێ.

۱۲۰/۸

شه‌یتانیان‌ هه‌سان‌دیته‌وه‌!

ئه‌قوام و ئومه‌می زۆر هه‌تا خۆی ئە‌گۆڕێ له‌ به‌عه‌زه‌کان به‌ناوی مه‌لیکی تاوس عیاده‌ت ئە‌کری. له‌ به‌عه‌زێ موجه‌لله‌ی میسریم دا دییه‌، داسنی ولاتی ئی‌مه‌ ئی‌بلیس به‌ ئیلاهی ئه‌رز ئە‌زانن، ئە‌لێن : خوا زۆر خه‌ریک بوو، بۆ ئی‌سلاحی به‌شه‌ر بۆی مویه‌سه‌سه‌ر نه‌بوو، چۆوه‌ ئاسمانان، زی‌مامی ئی‌داره‌ی ئه‌رزێ دایه‌ ئی‌بلیس. لام وایه‌ ئە‌لێن تا ده‌ هه‌زار سال. له‌تیه‌فه‌: بۆ کێ هه‌یه‌ بۆی: ئی‌بلیسیش زی‌مامی ئی‌داره‌ی ته‌دلیس و ته‌بلیس و سیاسه‌تی حه‌له‌کاری بوو فیتنه‌ ئە‌نگیزی دایته‌ سیاسییونی ئینگیزی، له‌ گه‌لێ جیه‌ت شه‌یتانیان هه‌سان‌دیته‌وه‌. هه‌ق‌قه‌ن ئە‌مه‌رۆ ئی‌بلیس کاری خۆی له‌ به‌شه‌ر دیت، ئاره‌زووی ته‌مام هاته‌ جێ.

۱۲۳/۸

کوژی و تهمن!

ئینسان به کهوره بی کۆر بی چی پی ناکرئ، به پئی جاده و مه لوف
دا ناتوانی بپروا. ئەمما ئەوانە ی به مندالی کۆر دەبن، زۆر زرنګن،
عه جایب ئەپۆن ههتا به عزه کیان دار به دهسته وه ناګرن.

۱۲۵/۸

مروڤ و ورچ!

شه خسیکم دی پرووی زۆر به ورچ ئەچوو، خسوس لئو و چه نه گه و
که پرووی. ههتا بۆ موباله غه ئەیانوت: ئەوه له ورچه، داکي له ورچی
گرتووه، له چیا ی لای مهرگه.

۱۲۵/۸

کین ئەوانه ی ده بن به شاعیر؟

شاعیری و مه یل و میزاجی ریسالهت په نا لیک دوورن. ئەشراف
زاده کان نابن به شاعیر، مه گه ر خیسسه ی ته بیان بی، هه جوو مه دحی
خه لکی به ژنان و ئەمرادان هه لگوتن لایه قی ته بی عالی نییه. ئیغرا له
عالی نه ژادان نایه، به لئ مومکینه به عزه زه وات ی گه و ره، چه ند مه واعیز و
نه سائیج و حیکمهت باو یته قالبی مونه ززه م و عیا په تی خوش و نازک و
له تیف. ئەمما ئەو که سه شاعیر نییه، نازمی دور نه سساجی خیوطی
زه هه بی و حه ریرییه. زۆر واده بی له ئەسنای قسان عیا په تی مه نزوم
به سه ر زوبانی ئینسانی دا جاری ئەبی. ههتا له مه قوله ی کوتتابانی زۆره
و قائله، نه توانی شیعیر بخو یته وه، یه عنی ئینشادی به فرمو ی. وه له وه کهوا
نه قل کراوه، ئەگه ر ئینشادی شیعیری کرد بی، به له نگ ی خو یته دیته وه.
ته به عن لا قه سده ن که ره سوولی ئە کره م شاعیر نه بی، قورئانی شیعیر
نییه.

۱۲۶/۸

هێرشى ئه‌ستێران و وه‌فاتى كاك ئه‌حمه‌دى شىخ!

من له ئه‌وائلى منداڵيم، ديم شه‌وى ئه‌ستێره له شىمال و جنوب و شه‌رق و غه‌رب وه‌كى له‌شكرى هه‌جوميان ئه‌كرد بۆ جيهه‌تى مه‌نتىقه، عاله‌م كه‌وته ده‌هشەت تا سه‌ينى ده‌وامى كرد. نازانم به‌ ڤۆژ ما يان نا؟ ئه‌مما بۆ شه‌وى ئاتى ئه‌و حاڵه نه‌ما، ئه‌مما شوه‌وبه‌كان موكه‌ده‌ر بوون، وه‌كى ئه‌وانى جار جار ئه‌بن، ڤووناك مائىل به‌ سه‌بزی يا به‌ سوورى نه‌بوون. مومكینه له ئه‌وائلى ڤيساله‌تى ڤه‌سوولى ئه‌كره‌م شتى وا بووین. وايزانم ديمه له ته‌ئريخ له زه‌مانى عه‌بياسيانيش شتى وا بووه. وه ئه‌لین: به‌ شه‌ش سه‌د ساڵ جارێ وا ئه‌بن؛ والعلم عند الله.

ئو سالى من ئه‌لیم هه‌زه‌رتى كاك ئه‌حمه‌دى شىخ وه‌فاتى كرد، هه‌تا گه‌لى جهههله ئه‌يانوت: له‌به‌ر وه‌فاتى وى بوو! وابوو ته‌ئريخ هه‌زار و سێ سه‌د و چوار يان پينج بوو^(١).

١٣٨/٨

ئهمانه بۆ له‌گه‌ل جووان هه‌شر نه‌كړين؟

هه‌قنه‌ن كوفرى پياوان له‌مه‌ر ژنانه، خسوس ئه‌مرو زۆر ئاشكرايه، گه‌لى له ئاوڤوپايى هه‌ز ئه‌كه‌ن مسولمان بن، ژيان مانعه. سه‌به‌ب به‌ موحه‌ققيرى موغامه‌له‌ى مسولمانان له‌ هه‌ق ژنان، وا ده‌زانن موخته‌زای دىنى ئىسلام ئافره‌ته‌كان ته‌نه‌قفور ئه‌كه‌ن. وه ئه‌و كه‌شف و كه‌يفى مه‌سىحى پىيان ئه‌دات، دىنى ئىسلام ته‌بيعى پىيان ئه‌دات. له فارووقى ئه‌عزه‌م نه‌قل كراوه، ته‌فسيرى ئه‌زواج به‌ ئه‌مثال و ئه‌شباه، يه‌عنى ئه‌وانه‌ى وه‌كى وان، له عه‌مه‌لى سه‌يش، هه‌ريه‌ك له‌گه‌ل هاووعه‌مه‌لى خۆى هه‌شر

(١) كه ده‌كاته ١٨٨٦ يان ١٨٨٧ى ميلادى.

نه‌کړئ. وه‌له‌و کافریش نه‌بئ، ږیباخوړ له‌گه‌ل ږیباخوړ، زانی له‌گه‌ل زانی، شه‌ږابخوړه‌وه له‌گه‌ل شه‌ږابخوړه‌وه، نه‌مه بۆ مسولمانان ټینزاري عه‌زیمه، به‌خوا حه‌ققه.

نه‌و ږه‌مه‌زانه و گه‌لئ ږه‌مه‌زانی تر، جه‌معئ له‌مسولمانان، به‌ږوژ نه‌چوونه مالئ جووله‌کان، نه‌یانخوارد و نه‌یانخواردوه، نه‌مانه بۆ له‌گه‌ل جووان حه‌شر نه‌کړئ؟ نه‌مسال به‌عزئ نه‌چوونه خه‌لاخانان، قه‌سپ و هه‌ناریان نه‌خوارد، نه‌مما نازانم نه‌وانه، له‌گه‌ل کئ حه‌شر نه‌کړئ؟ لام وایه نه‌جوو، نه‌دیان، نه‌بتپه‌رست، نه‌لادینی، نه‌و ده‌نانه‌ت و خیسسه‌ته ناکا.

۱۴۱/۸

دقتوړ له‌هه‌مو که‌س زیده شه‌ږاب نه‌خونه‌وه!

نه‌لئ: فه‌ره‌اد له‌کټوی بیستون له‌مه‌سافه‌یه دوور جو‌گه‌ی له‌به‌رد داتراشی بۆ قه‌سری شیرینی، له‌وټرا شیریان تی نه‌کرد، نه‌هاته ناو حه‌وزی قه‌سری شیرین.

ټینسان مه‌تلوفه، بۆیه نه‌بیستئ و ته‌عه‌ججوب ناکا، ناو له‌کانیان، له‌کارټران لاینقطع دئ. نه‌فتی باباگوږگوږی چه‌ند سال بوو، نه‌سووتا، حه‌فریاتیان لئ کرد، نه‌فتی لئ ټینیجار بوو. هه‌ر وا بیران لئ نه‌ده‌ن، نه‌وت ده‌رته‌که‌وئ، له‌حه‌واله‌ی که‌رکووک بۆ حه‌یفا و یافا جه‌ریان نه‌کا. خوا نه‌زانی چه‌نده‌ها سالی تر ده‌وام نه‌کا؟ ټیمه نه‌مه به‌غه‌ریب نازانین، چو‌ن شیر له‌عاردی وه‌کی ناوی کانی دټته‌ده‌ر، حه‌ږه‌که نه‌کا؟ که‌وا بئ مومکینه بلئ: حالئ مه‌وقیعئ له‌مه‌واقیعئ عاله‌م وه‌کی ئی مه‌عه‌ناسیری شیر، عه‌ناسیری خه‌مر، عه‌ناسیری هه‌نگوین، سه‌ربه‌خو تیای ته‌ره‌ککوب بکا. وه‌کی ناو له‌هایدرو‌جین و ټوکسجین، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا نه‌گه‌ر دیق‌قه‌ت که‌ین، ته‌که‌وونی هه‌نگوین و شیر و خه‌مر، به‌ئوسول و ته‌رتیب و ته‌رکیبی داری دنیا، زو‌ر حیکمه‌ته، مه‌عه‌مه‌لی عه‌جیب و عوامیلی غه‌ریب و موده‌یش و ده‌قائیقی صونعی زو‌ر تیایه، نه‌وعی ته‌که‌وونی ناو و نه‌وت نه‌...

واقیعه‌ن مه‌ی موه‌لیدی کئولیه، موحریقن، زهره‌ر به‌ سیحه‌ت و
حه‌یات ئه‌ گه‌یه‌نن، عه‌لاوه‌ی تام ناخۆشی، شه‌خسێ ئه‌ یوت: ئه‌ گه‌ر
شه‌رپاب واجب‌ بای، خواردنه‌وه‌ی مه‌ گه‌ر یه‌کی وه‌کی کاک ئه‌ حمه‌دی
شیخ ییخواردبایه‌وه، وه‌ ئیلا کەس نه‌یده‌خوارده‌وه.
خه‌یام ئه‌لێ:

مه‌ی گرچی به‌ شرع زوشت نامه‌ست خوش است
چون بر کفی ساقی غلامه‌ ست خوش است
تلخ است و حرام است و خوشم می‌ آید
دیر است کی هرگیز حرام است خوش است^(۱)

سبحان الله هه‌ر دقتۆرێ عه‌سری هه‌ن، به‌ زوبان و قه‌له‌م غه‌یه‌تی
شه‌رپاب ئه‌ که‌ن. به‌ عومومیش له‌ هه‌مو که‌س زیده‌ ئه‌خۆنه‌وه، نه‌میستوه
دقتۆر عوشه‌رتی نه‌بی، غه‌یری سه‌لاحه‌دین وه‌صفی له‌ ئه‌هلی شام.

۱۴۷/۸

ئه‌بو نه‌واس و سه‌رخۆشی

روژێ ئه‌بو نه‌واس ته‌ماشای سه‌رخۆشه‌کی ئه‌کرد، له‌ هه‌ره‌ کات و
گفت و گۆی پێته‌که‌نی، پێیان وت:چۆن پێته‌که‌نی، له‌ دیتنی سه‌رخۆش؟
وه‌ حالێ توو مه‌علومه‌!

وتی: له‌ عومری خۆم تا حال، سه‌رخۆشم نه‌دیتیه، هه‌رچه‌ند له‌ گه‌ل
یاران (تعاطی) ئه‌قداح ئه‌که‌ین، ئه‌مما من له‌ پێش هه‌مووان مه‌ده‌هۆش
ئهم، پاش هه‌مووان به‌خۆدیمه‌وه.

(۱) له‌ راستیدا چوارینه‌که‌ ئاوایه:

می گرچه به شرع زشت نامست خوشست
چون بر کف ساقی غلامست خوشست
تلخست و حرامست خوشم می‌ آید
دیرست که تا هرچه حرامست خوش است

خولاسه ئه شریه ی به ههشت، وه کی ئه شریه ی دونیا به کودورات
نیه، عه ینی له ززه ته.

۱۴۷/۸

خوایه ئه و ته ریقانه هه ر چهند ئه ساسیان زۆر باش بوو، بۆچی وای لیهات؟

سبحان الله به شهر چهند عه جایه؟ شیخ عه لائه دینی شیخ عومه ری
چهند فۆتوغرافی خۆی نارد بوو بۆ جیهه تی قه زای رانیه تا ئه وانه ی له
دیداری مه حرووم بووین به دیتنی صورته ی موشه پره ف بن. وام بیست
گه لێ ده سته و نه زه ر له به ری رائه وه ستان. عاده تن ئه یانپه رست.
وتسم: ئایا ئه وه ی شکلی شیخی کیشایه بیپه رستن، ئه و له فووقی
ساحیتی صورته، خوایه ئه و ته ریقانه هه ر چهند ئه ساسیان زۆر باش بوو،
بۆچی وای لیهات؟ که وته ده سته جاهیلی خودپه رست له خوا به دوور!
سامری له به ر چاوی قوم هه یکه لی گۆلکی دا پرانند، پتی ئه و تن: هه
الهکم واله موسی. ئه که سهریان ئه یانوت: به لێ وایه سه جده یان بۆ ئه برد.
مع هه هه ئه با سه جده بۆ سامری به ن.

۱۵۶/۸

کاردی به ملی دادینا نه یئه بری!

به مندالی ئیسماعیلنا مه مان ده خوێتد، له و ئ ده لێ: کاردی به ملی
دادینا نه یئه بری، هه تتا ئه لێ: سیکارد به جه واب هات، وتی: تو میگوویی:
بیر، الله جبار مرا فرمان نداده، اندر نیکار (علی کل حال).

۱۵۹/۸

خۆم موته حه ییرم له خه لقی نینۆک!

هه رچهند ئه مپۆ ئیسان گه یشتیه ده ره جه یه له ئیختیراع و سه نایعی
(فوق التصویر). باز له صونه ی ئیلاهی موته حه ییره، هه رچی بیک، له

د یقینه‌تی صونع و به‌ئی حیات، ناگاته خه‌لقی پېشووله‌یه. نه‌دیسون مه‌شهووره ده‌فعا به نیتوکه‌کی نه‌زیه‌تی پې نه‌گات به ږه‌یقی خوی نه‌لی: له‌سر نه‌و هم‌وو ئیختراعه‌ی خوم موته‌حه‌یرم له خه‌لقی نیتوک!

نالیم ئینسان خالیه، نه‌مما هرچی نه‌په‌رستی غه‌یری خوا مادونی خویه‌تی، نه‌و فه‌وقی مه‌عبودیه‌تی. هتتا ږوژ هر چهند نافتابی عالمی تابه، نه‌مما به عقل و هوش و ډرایه‌ت و عیلم و فیکر و ته‌ده‌بور ناگاته ئینسان. سبحان الله خوا ئینسانی وا عه‌زیز کردیه، نه‌مما خوی خوی وا ږه‌زیل نه‌کا، سه‌جده بو بت و گا و نه‌مسالی نه‌با. (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ) بو غه‌یری زاتی نه‌قده‌س سه‌رفروودی ناکه‌ن. لاکین مع الاسف ته‌بعی له‌ئیم قه‌دری نه‌و عیززه‌ته نازانی، وه‌لو خوی به عیلم و فه‌زل و ساحیتی قه‌در بی.

۱۶۳/۸

خوا پنی کردوومه!

سبحان الله گه‌لې له مسولمانان ئیشی به‌د و ناشیرین نه‌کات، که تینی نه‌فکری پنی عاره بلې: من کردوومه!

نه‌لې: خوا پنی کردم!

گویا نه‌مه ئیمانداره، نیسبه‌تی خیر و شهر بو کیبرائی، نازانم چ فه‌رقی هه‌یه؟ نه‌وانه‌ی شیت و گیت و ویت و عه‌وره‌ت به ده‌ره‌وه‌ی قون نه‌شور، نه‌لین: وه‌لی خوان!

نه‌گه‌ر قه‌دری خویان بزانییا، نه‌لبه‌ت نه‌یانزانی کی لایه‌قه، بو ویلایه‌تی خوداوه‌ندی!

۱۶۸/۸

نه‌ننه‌هو نه‌للور بلورانئ نه‌کات!

نه‌لین ئیمامی نه‌بویه‌کر فه‌رموویه‌تی: مه‌لانیکه‌ت به‌ناتی خوان به زه‌عمی ئیوه، نه‌دی دایکیان چن؟

جواب: کیزی گه‌وره گه‌ورانی جن. نه‌بی مه‌قسوود شه‌یاتین بی. وه به‌عزئ نه‌لین: ئیلیس کوږی خوایه، عیسیانی کردیه، چه‌ریان بووه، عاقیبه‌ت باوکی غالب، نه‌لئ: یۆنانی قه‌دیم هه‌ذه‌یانیان زۆره، شوعه‌ریان وه‌کی شانامه‌ حږوبی به‌ینی ئالیه‌یان نه‌زم کردیه. یه‌کی برای کوشیتی کوږی تۆله‌ی کردیته‌وه، ژنی نازانم چی کردیه؟ نه‌فلاتوون زۆر سه‌رکۆنه‌یان نه‌کا نه‌لئ: نه‌و قسانه‌ بۆ به‌شهر زه‌ره‌ره، مادام ئیلاهمه‌که مه‌بده‌ئی سه‌عاده‌ته، لایان وا به‌شهو شوږ بن، به‌شهر نه‌بی چۆن بی؟ حه‌ققه‌ن به‌غه‌یری خولاصه‌یی نه‌هلی عیلم له‌مسولمانان و حوکه‌مای ئیلاهیون دائیر به‌مه‌قامی ئولوه‌یه‌یه‌ت بی موحابا، نه‌وه‌ی هاتیه‌ سه‌ر زوبان، وتویانه، وه‌جه‌هله‌ی سۆفیان (ومنهم القادیانی)، عاده‌ته‌ن له‌گه‌لئ وه‌ک شه‌خسێ عادی گفتوگۆ نه‌که‌ن، هه‌ر وه‌ختی ئاره‌زوویان بی نه‌چه‌ن لای. خوا له‌سه‌ر عه‌رش داده‌نیشی نه‌نه‌هو نه‌للور بلورانی نه‌کات! ۱۶۹/۸

کوو ده‌بی هه‌زه‌ته‌ی داود چل ږۆژ له‌سوجه‌ده‌ا بمینی؟

کوو ده‌بی هه‌زه‌ته‌ی داود چل ږۆژ له‌سوجه‌ده‌ا بمینی، گیای له‌به‌ر فرمیسکی شین بی؟ مع‌انه‌ گیای له‌شوږه‌کات شین نابی به‌ئاوی سوږر کوو شین بوو؟ له‌و موده‌ه‌ ئیداره‌ی مولک کوو کرا؟ ۱۸۵/۸

ئیشاره‌ی کرده‌ ږۆژ، ږۆژ ږاوه‌ستا تا شیخ گه‌یشته‌ شار!

نه‌لئ: شیخ ئیسماعیلی هه‌زه‌مه‌ی نه‌چۆوه‌ بۆ شاری زویتر، ئیواره‌ نه‌ختی دره‌نگ بوو، ئیشاره‌ی کرده‌ ږۆژ، ږۆژ ږاوه‌ستا تا شیخ گه‌یشته‌ شار، ئیشاره‌ی کرد ږۆژئاوا بوو، دنیا تاریک بوو. به‌لئ مه‌لایان به‌نووکی قه‌له‌م عارد و ئاسمان ژیر و زه‌به‌ر نه‌که‌ن! ږۆژ بگه‌ږیته‌وه‌ موده‌یه‌ ږاوه‌ستی.

عالم نه‌یزانی من له ئیختیاری مه‌عنای نووسراوم دوو ئیمام هه‌یه،
 ئیکى ئیمام فخرالدین ئیکى شیخ محى الدین ئین عه‌ره‌بى (رضى الله
 عنهما)، حه‌ققه‌ن ته‌تیقى عیباره‌تى قورئان له‌گه‌ل سه‌به‌بى نزول یا
 ږیوايه‌تى مه‌عنا به‌ ږه‌حه‌مت نه‌کړئ. سبحان الله زاتى ناو عه‌وف نه‌لئ:
 ږیم گه‌یشتیه! به‌عنئ خه‌به‌رم درایتى، نه‌و صافاته (إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ
 الصَّافَاتُ الْجِیَادُ) ماينى به‌حرئ بوون بالیان هه‌بوو، بۆ که‌س نه‌بووه بۆ
 که‌س نابئ. وه‌که‌ذا له‌ حه‌سه‌ن نه‌قل نه‌که‌ن. ئین جه‌ریر و غه‌یره له
 ئیبراهیمى ته‌میمى ږیوايه‌ت نه‌که‌ن بیست هه‌زار فورسى بالدار بووین
 ده‌ک له‌ منى که‌وئ مام برايم! لاشه‌ک نه‌وانه له‌ حیکایه‌تى وه‌کى (الف
 لیلة) وه‌ریان گرتیه. به‌و جوړه حیکایه‌ته نه‌فسیان موته‌ئسیر بووه. قسه
 زوړه نه‌مهنده لیره به‌سه.

۱۹۱/۸

شارئ بۆنباران نه‌کات!

بنوړه نه‌مړئ نه‌و دوه‌له غاشیمه زالمه، بئ ږه‌حم و مروه‌تانه، که‌ ته‌یاره
 و ئوستول و مه‌وادى ناربه‌ی مونفه‌لیقه‌ی موته‌به‌رقیعه له‌ چى سهرف
 نه‌که‌ن! شارئ بئ ئیستیحکام میلله‌تى فه‌قیر ږږ له‌ نه‌خوئش و ږیره‌ژن و
 مندال بۆنبارانى نه‌کات بئ ږه‌حم و بئ شه‌فه‌قه‌ت بئ هه‌موو مه‌ئاسیرى
 حه‌یوانى فه‌زل له‌ ئینسانى. نه‌گه‌ر نه‌و ئاله‌ته به‌ ده‌ستى قه‌ومئ موئمینى
 نیک نیهاد به‌ نه‌خلاق با، قه‌ت له‌و نه‌وعه وه‌قایعه‌ی ئیستیعمال و سهرف
 نه‌ده‌کرد. حه‌زره‌تى سلیمان ږیخ و جن و مرده‌ی له‌ ئومورى خه‌یریه‌دا
 ئیستیعظام کرد.

۱۹۳/۸

عیباده‌تی ئەو گه‌ورانە وه‌کی عیباده‌تی سۆفیلکه‌کی په‌ش و ڤووت!

قصاصان قسه‌یان زۆر کردیه له حه‌ق سلیمان، له حه‌ق مولکی سلیمان، له سه‌دی ئێکی سه‌حیح نیه. خاسه‌ته‌ن مه‌سه‌له‌ی دروستبوونی هه‌موو شه‌و له‌ گه‌ل هه‌زار ژن. ئینسانێ وا لایه‌ نه‌بی لایه‌ مه‌لیک به‌ (ره‌ف) و (ضغ‌ت) چۆن شه‌و به‌سه‌ر ئەبا؟

سبحان الله‌ حه‌کیمی ترمزی نه‌قل ئەکا له‌ سه‌عید بن المسیب: سلیمان سێ ڤۆزان خۆی له‌ خه‌لکی بزر کرد، خوا وه‌حی ڤۆ نارد یا سلیمان سێ ڤۆزان خۆت ئیختیفا کرد، ته‌ماشای ئومووری عیبادی منت نه‌کرد، حه‌قی مه‌زلوومت له‌ زالم نه‌ستاند!

دیاره‌ خوا به‌وه‌نده‌ ئیختیفایه‌ی ڤازی نیه، فک‌یف به‌ خه‌لوه‌تی سال و دوو سال؟ عیباده‌تی ئەو گه‌ورانە وه‌کی عیباده‌تی سۆفیلکه‌کی په‌ش و ڤووت ئەووه‌له‌ن وه‌بیزات ملوک و عه‌داله‌ت و ئینفازی حوکمی خوایان لێ مه‌تلوو‌به.

١٩٤/٨

کچێ پێنج سالی زاوه، منداله‌کی بووه‌!

ئه‌مه‌سال له‌ موجه‌للالت له‌ جه‌رائید ئیعلانیان کرد، فۆتوغرافیان کێشا کچێ پێنج سالی زاوه، منداله‌کی بووه‌ له‌ مودیری مه‌عاریفی عام سامی شه‌وه‌که‌تم سوئال کرد که‌ چووینه‌ هه‌ولێر بۆ ئیستیعبا‌لی وه‌صی عه‌بدو‌لئێلاه^(١) له‌ خزمه‌ت مه‌لا ئەفه‌ندی مولا قاتم له‌ گه‌ل سامی شه‌وه‌که‌ت

(١) وه‌صی عه‌بدو‌لئێلاه (١٩١٣-١٩٥٨ز) کو‌ڤی مه‌لیک عه‌لی کو‌ڤی شه‌ریف حوسینی هاشمییه، له‌ شاری تائیفی حه‌جاز له‌دایک بووه. ب‌رای مه‌لیک فه‌یسه‌لی به‌که‌م بووه. له‌ سالی ١٩٣٩ به‌ وه‌صی عێراق هه‌لب‌زێردرا و تا سالی ١٩٥٣ له‌سه‌ر ده‌سه‌لات بوو.

بوو، وتی: ئه‌بڼی ئه‌مما ئه‌و نه‌و‌عه به لیق‌اح نابڼی، حه‌ت‌تا واقع ئه‌بڼی له جه‌نبی ږه‌جول ئینسان په‌یا ئه‌بڼی.

مه‌لا ئه‌فه‌ندی فه‌رمووی: که وابی ولاده‌تی عیسا بڼ باب ئیع‌جازی تیا نییه.

من ئه‌لیم: که‌وابی بوونی حه‌وا با بلتین: له جه‌نبی ئاده‌م جیتی وه‌قفه نییه، خصوص بیدای فیت‌ره‌ت عه‌جاییتی زی‌تره... خو‌زی ئه‌م مه‌سه‌له‌م ته‌حقیق کرد‌با له ږه‌سائیلی ئه‌وروپایان.

۲۱۰/۸

دوو ملیار به‌شهر سو‌جده بۆ گا و که‌ر به‌ن!

ئه‌وه‌ولین و ناخ‌رین مو‌ئمین و (و‌علی ات‌قی قلب ر‌جل) بڼ، خوا‌چ زه‌ره‌ری پڼی ئه‌گات؟ دوو ملیار به‌شهر سو‌جده بۆ گا و که‌ر به‌ن، گا و که‌ر نابڼ به‌ خوا، هه‌ر گا و که‌رن. هه‌ر وه‌قتی ئاره‌زوو که‌ی، گو‌شتی بکه‌ به‌ کفته و شفته، هه‌ر وه‌قتی حه‌ز که‌ی با‌ریکه ته‌نگی به‌ بڼ کلیا بیه.

۲۱۲/۸

هه‌ر که‌س هه‌ل‌ده‌هات زوو بگاته کون‌ی خۆی تیا ته‌قه‌ت کا!

وه‌قتی بۆ‌ردومان ئه‌کراین، شیخ و مو‌رید و مه‌لا و فه‌قی و ئا‌غا و خ‌زمه‌تکار، نه‌فسی نه‌فسیان بوو. هه‌ر که‌س هه‌ل‌ده‌هات زوو بگاته کون‌ی خۆی تیا ته‌قه‌ت کا. به‌عه‌ده‌هو پڼیم ئه‌وتن: ئه‌و شیخ‌انه چه‌نده له بۆ‌مه‌ردومانی دنیا حیف‌زی کردن، هه‌ر هه‌نده‌ش له ئه‌ه‌والی قیامه‌ت حیف‌زان ئه‌که‌ن، لا‌کین به‌شهر عه‌جاییه! ئه‌وه‌ی دوا‌ی مه‌یل که‌وت، به‌ نایات و عیبه‌ر و عه‌قل نا‌گه‌ږیته‌وه.

۲۱۳/۸

پاش ئاته‌ش بارانی کۆیه، چهند ئه‌بیاتی کوردیم دانا!
پاش ئاته‌ش بارانی کۆیه، چهند ئه‌بیاتی کوردیم دانا، ئه‌ز جومله:

خۆزی ئیمامی ڕازی ئه‌مڕۆ که زیندی بایه
تا له صونعی به‌شهری ته‌یاره‌ی بدیایه
ئهو‌جا ئیمانی ئینا به‌ قودره‌تی به‌شهری
قه‌ت ئینکاری نه‌ده‌کرد به‌ ته‌قلیدی ئه‌شعه‌ری

۲۱۵/۸

ناوی خوا‌ی ئیلاا بۆ سویندی به‌ درۆ نه‌بی نه‌ماوه!

ئیتاش ڕوو له‌ خوا ناکه‌ن، مه‌گه‌ر له‌ هه‌زار یه‌ك. یه‌كێ له‌ شاعیرانی
کوردی سلیمانی ئه‌لێ: ناوی خوا‌ی قوربانی ناوی بێ ئیلاا بۆ سویندی به‌
درۆ نه‌بی نه‌ماوه. نه‌ شیعره‌ که‌م له‌ به‌ره‌ نه‌ ناوی شاعیره‌ که‌م له‌ یاده.
حه‌قیقه‌ ته‌ن قسه‌ که‌ی ڕاسته.

۲۱۶/۸

**ئه‌وانی ده‌وله‌مه‌ندن، خه‌ریکی عه‌یش و نۆشن،
سه‌رئامه‌دانی عه‌رفان دائیم مه‌ست و سه‌رخۆشن!**

یه‌كێ ڕوویی قه‌رنبی له‌ عومری خۆی سه‌رف ئه‌كا بۆ ئیختیراعی
ئاله‌تی كه‌شفی بنی به‌حرانی پێ بکات، ئه‌وا ئه‌بین موبه‌شیرانی مه‌سیحی
ته‌حه‌ممولی چ نه‌وعه‌ مه‌شاق ئه‌که‌ن؟ خاسه‌ ته‌ن له‌ ناو وه‌حشیان له‌
مه‌شریق و مه‌غریب و جنوب و شیمال هه‌ول ئه‌ده‌ن، تا شه‌خسێ بکه‌ن
به‌ مه‌سیحی.

ئه‌ی مسولمانینه‌ ئیوه‌ چ ئه‌که‌ن؟ نه‌ بۆ دین نه‌ بۆ دنیا تیناکۆشن ئه‌وانی
ده‌وله‌مه‌ندن، خه‌ریکی عه‌یش و نۆشن. سه‌رئامه‌دانی عه‌رفان دائیم مه‌ست
و سه‌رخۆشن.

۲۱۹/۸

له ولاتی ئیمه عیلمی دینی له ئینقیرازه!

نهمړو مع الاسف له ولاتی ئیمه عیلمی دینی له ئینقیرازه. مه‌لا له برسان ته‌دریسی پی ناکړئ. فه‌قن له‌به‌ر ناخو‌شی حال و ئیستیق‌بالی ږوو له مه‌ئمووریه‌ت نه‌کا بڼی مه‌یسه‌ر بڼی، ده‌وله‌مه‌ندان‌ی دیانه‌ت په‌روه‌ر مه‌ولود نه‌که‌ن، ته‌ق و ه‌څ‌ړی ده‌فه و (صلوا یا رفاعة) تا ن‌ت‌زیک‌ی به‌یان خه‌و له مسول‌مانان حه‌رام نه‌که‌ن، وا نه‌بڼی؟ جه‌هل وا نیعم بکا، العیاذ بالله کوفر له ئیستیلادا بڼی، نه‌ه‌لی خه‌یرات به‌ نویژ و به‌ ته‌سییحات و سه‌لاواتی لیسانی خه‌ریک بڼ، وا باشه؟ بلیم چی؟! نه‌وه وایه.

۲۲۱/۸

ئاوی بی‌خال ده‌توانی کاره‌با بو سلیمانی دابین بکا!

ئاو له‌ناو عاردی بلند نه‌بڼ له ت‌ؤ‌قه سه‌ری چیایان، وه‌کی قه‌ندیلی ئیمه ئاو ده‌رده‌کولن، گول ته‌شکیل نه‌کا، ئاوی بی‌خال له ته‌ږه‌فی ږواندز له چ حه‌یی‌وقه‌کی هه‌ل‌ده‌ږژئ نه‌وه‌نده زوره. به‌عزئ له نه‌ه‌لی خیره‌ وتویانه قایبله نه‌و ئاوه‌ ما‌کینه‌یه به‌ حه‌ږه‌که بخا تا سلیمانی به‌ قووه‌ی کاره‌با مونه‌ووهر بکا. له پ‌شتی د‌یی چناران چ ئاوی د‌یته‌خوار به‌ ک‌یودا، مه‌مله‌که‌تنی پاراو نه‌کات. بچ‌و ب‌و ی‌ت‌واته و هه‌رت‌هل و زی‌وه له د‌یته‌هاتی کوردستانی ئیمه حیره‌ت نه‌یکه‌ی. ئاو به‌ بارانی زیاد نه‌کا، نه‌مما من حیث الاصل له نه‌نده‌روونی عه‌ردی به‌ ئیختیلاتی هایدرو‌جین و توکس‌جین ئاو ئیجاد نه‌کا.

۲۲۲/۸

هه‌ر شتێك موافقه‌ی دڵ و ده‌روونت نه‌بێ، دڵت پێی توند ته‌بێ!

ئه‌گه‌ر ته‌هلێ و یجدهانی بنۆره و یجدهانی خۆت، هه‌ر حوكمێ هه‌ر مه‌سه‌له‌یه هه‌ر شتێ موافقی مه‌یل و په‌هێ و ئاره‌زووت نه‌بێ، چۆن دڵت پێی ته‌نگ ته‌بێ، سینگت وێكدێ، ڤووت گرژ ته‌بێ، نه‌فره‌تی لێ ته‌كه‌ی، هه‌ز ناكه‌ی بیهی، به‌حسێ لێ كه‌ی. ته‌وه‌ی موافقی مه‌یل و میزاج و مه‌شره‌ب بێ، وه‌له‌و بزانی درۆیه وانیه كه‌یفت پێ دێ، دڵت پێ گۆشاد ته‌بێ، سینگت فه‌راح ته‌بێ، ڤووت موبه‌سه‌یت، چاوت ته‌شكوێ.

حالی حازر هیتله‌ر زه‌عیمی ئه‌لمان ئینسانێكه له‌و عه‌سره‌ فه‌رده بوو ته‌عالی ئه‌لمان چی كرد و چی ته‌كا؟ هه‌مووی (محیر العقول)ه. به‌دخواهانی بێ شه‌رم و موحابا قسه‌ی سووکی له‌ حق ته‌كه‌ن: مه‌جنوونه، بێ زه‌كایه، سوفه‌لایه، وه‌هاكه‌زا. به‌عزێ ئینسان قسه‌ی نالایقی له‌ حق ته‌كا، نه‌زه‌ر به‌ هیتله‌ر به‌ پشيله‌ حیسابی ناكرێ. كه‌سێكت خۆش ته‌وێ ستایشی ته‌كه‌ی، یا ته‌مه‌لت پێته‌ی، ته‌يكه‌یه نابغ النوابغی عه‌بقه‌ری. گوێ و لێ كه‌ مه‌سیحی له‌ حق موحه‌مه‌د چ ته‌لێن؟ بوو صوره‌تی مه‌ریه‌مه و فه‌رخۆله‌ی چ ته‌كه‌ن؟ دياره مه‌یلی فاسید ته‌گه‌ر ئیستیحکامی بوو به‌ قه‌ه‌ری خوا نه‌بێ قبولی ئیزاله‌ ناكا. ته‌گه‌ر دڵ خاوین بوو به‌ هه‌سه‌د و عه‌داوه‌ت و حوبی پێئاسه‌ت به‌ فه‌ساد نه‌چووبوو زوو قبولی حق ته‌كا. هه‌رچه‌نده گه‌وره‌یی خۆی ته‌ییتته‌ پێزی حق خواهان وه‌له‌و زۆر فه‌قی‌ر و (دون نسب) بن، کی‌ی‌ر و ته‌نانه‌ت نامێنی، یا نابێ یا مه‌قه‌وری ته‌كات.

ته‌وه‌ی به‌ فه‌ساد چووبی، به‌ ده‌ره‌جاتی موته‌فاویته به‌و گوێره‌یش له‌ حق دوور ته‌كه‌وێته‌وه‌.

ته‌ئەسور به مه‌زهەب زۆر عەجائیبە!

ئەلێن: ئەمڕۆ عەسر عەسری نووره، ئەو هەموو ئیکتشافات و ئیختیراعاتە تەئسیری ناکا، بەراستی عەقائیدی زائیفە نابا، ئەنواری علوم ئەو زوڵوماتە لا نادا، ئیلا بۆ لای فجور و بێ دینی ئەپوا. چونکی مەبلی ئیزالە ی صەعە. ئەینی زاتێ ئیمان ئێتی، مسولمانی باش به عیادەت، لا کین مەیلەکی نەمردوو، بەس وەك سەپ بوو بی ئاگای لێ نامێتی. وا ئەبی (حسب الظروف) وەك ئاگری بن کا هەلئەبی، عالەمی ئەسووتینی. برام به به‌صیرەت تەتەبوعی ئەمزینجە و میول و ئەحوالاتی نەفسیە بکە، ئەوجا له ئایاتی قورئانی قسە بکە. خەریک مەبه به مونازعاتی ئەهلی سوننەت و ئەسحابی عەدل و تەوحد.

ته‌ئەسور به مه‌زهەب زۆر عەجائیبە، من زۆر بێ مەیل و موحابام، لام وایە تالبی حەقم، قەولی هەر ئیمامە ی که بزائم موافقە قبولی ئەکەم زۆر ئیعترازم له ئەئیمە ی خۆم هەیه، که ئەئیمە ی شافعی و ئەشاعیرەن. له‌گەڵ ئەوەشدا یەکی له عولەمای مه‌زاهیبی تر ئیعترازیان لێ بگری، دلم سەغلت ئەبی زۆرم لا گرانه، ئەوەندە ی مومکینم بێ سەعی له دەفعی ئەکەم. ئیتر لازمه ئینسان زۆر ئاگاداری ئەحوالاتی نەفسیە و ئەتواری بێ.

۲۲۵/۸

هیدایەت

کەس هیایەتی پێ نادری، چونکە تا زەرەرە یە ئیستیعدادی هەبی، ئەگەر زووش نەبی، درەنگ ئیمان ئێتی، هیدایەتی به قورئان ئەبی، ئەمما ئەوە ی به فەساد چوو له قایلیەت ئەچیتەدەر چاره ناکری، تەصەوور ئەکە ی! یەکی وەکی (کلمنصو) عەدووی دین و عەدووی خوا فیکر و ویجدانی وایی، (عن صمیم القلب) بلی: تا ئەو قورئانە مایی فەساده. تەصەور ئەکە ی ئیمانی به قورئان له دائیرە ی ئیمکان دابی، دێتە خەیاڵی

فیرعه‌ون ئیمان به موسا یتنی؟ وه ئه‌لنی (الم نربک فینا ولیدا) دیته وه‌هم
 نه‌بو جه‌هل پلنگی قوره‌یش له‌گه‌ل نه‌بو هوره‌یره و بیلال و نه‌و
 فوقه‌رایانه مساوات قبول بکا؟

ئه‌تو بی و خوا باوه‌ږ نه‌که‌ی، پادشاهی ساحیتی تاج و ته‌خت و
 حیشمه‌ت و کبیریا بۆ که‌سێ به‌ناوی مه‌هدی له‌ ته‌خت یتنه‌ خوارئ؟ به
 هه‌موو ده‌وله‌ت و میله‌ت و سوپای بکه‌ویته‌ دواي، ئه‌ی وای ده‌ماغنی بێ
 هووده پوخت و خه‌یالی باتیل که‌رد. سه‌ییدی ئالووسی، سه‌ید نوعمانی
 کوږی سه‌ید نه‌حمه‌دی ده‌حلا ن ئه‌لین: سولتانی عوسمانی به‌ ته‌بیعه‌تی
 مه‌هدی ئه‌گات، پاش مه‌هدی باز خه‌لافه‌ت و مولکداری ئه‌که‌ویته
 ده‌ست پادشاهانی ئالی عوسمانی، خانه‌دانی عوسمانی ناشکور نه‌بی
 مونقهریز بوون په‌راگه‌نده و ئاواره‌یی دارو دیار، نه‌ مه‌هدی هات، نه
 مولک و سه‌لته‌نه‌تی وان ما!

ږیاکاری یه‌کتکه مه‌لا به‌ فساد نه‌با (أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ).

۲۲۹/۸

زمان

ئه‌گه‌ر به‌عه‌زه که‌لیماتی لۆغاتنی ئه‌جنه‌بییه، قبل نزول القران، عه‌ره‌ب
 وه‌ریگرتبێ شکه‌له‌کی عه‌ره‌بی له‌به‌ر کردبێ، موسته‌عه‌مل بوو بی له
 قورئاندا، واقع بی، مه‌نافی عه‌ره‌بییه‌تی نیه. قه‌وم له‌ قه‌ومێ وه‌رئه‌گرئ،
 ناچاریه.

ناشکور نه‌بێ کوردی ئیمه که‌لیماتی عه‌ره‌بی و فارسی لێ وه‌ره‌گری،
 چی نامیتنی، ئه‌مه عه‌لاماتی زینده مه‌غلووبیه‌ته، زوبانی خۆی بزركردیه، چ
 مه‌غلووبی مولکداری چ مه‌غلووبی عیلم و سه‌نايع و ئیختیراع، مه‌جبوره‌ن
 له‌ غالب وه‌رئه‌گرن.

۲۳۱/۸

له‌به‌ر خیصامی خوږه‌خوږی، ثایه‌ت ته‌ئسیرمان تیناکا!

سبحان الله له‌به‌ر خیصامی خوږه‌خوږی، ثایه‌ت ته‌ئسیرمان تیناکا، تا خه‌ریک بین ته‌رکی خیصام که‌ین، نازانم کئی ئیستیدلال نه‌کا به‌و ثایه‌ته^(۱) له‌سه‌ر کوفری نه‌هلی بیدعه‌ت؟ ته‌ماش‌ا نه‌وانه موعه‌ت‌زلی نه‌که‌ن نه‌هلی بیدعه‌ت، موعه‌ت‌زلیش نه‌وان به‌ نه‌هلی بیدعه‌ت و غه‌وايه‌ت نه‌زانن. وه‌کذا کوللی فیرقه‌یه خوی له‌سه‌ر سونه‌ت و ږه‌وشی ږه‌سوول و یارانۍ نه‌زانۍ، نه‌وانی تر به‌ کافر یا موته‌دیع حساب نه‌کا.

جه‌نابی حه‌ق به‌یانی خیصامی نه‌هلی نار نه‌کات، تا خوږمان له‌ خیصام ږارېژین، نه‌مما ئیمه‌ تیژتر نه‌بین، حه‌تتا له‌ مه‌سائیلی فه‌قیه ئیختیلافی به‌عزۍ مه‌لایان بوویه‌ت باعیسی عه‌داوه‌ت و ته‌فره‌قه، (الآن کان کما کان) له‌ هه‌مووی موسیبه‌تر یه‌کئی وه‌کی شیخ ئیبن سینا، فارابی، ئیبن ږوشد حه‌تتا غه‌زالی ته‌کفیر نه‌که‌ن. مه‌لایه‌ تونسۍ ته‌کفیری شیخ محمد عه‌بله‌ و سه‌ید ږه‌شید و ته‌نتاوی نه‌کا، که‌ نه‌وانه کافر بن نه‌دی کئی مسولمانه‌؟ نه‌عوزوبیلا نه‌ساسه‌ن نه‌گه‌ر مه‌لا ږنګ بان ئوممه‌ت ږنګ نه‌بوون، با نه‌و خیصامه‌ش بۆ قیامه‌ت بی.

۲۲۲ / ۸

خوا له‌و سه‌فه‌له و جه‌ه‌له ئینتیقامی دینی ئیسلام بکاته‌وه!

ئومېدم وایه‌ خوا له‌و سه‌فه‌له و جه‌ه‌له ئینتیقامی دینی ئیسلام بکاته‌وه، ده‌فعیان کا وه‌ئیللا نه‌وه‌نده ترووسکه‌ش نامېتن. حه‌ققه‌ن عیززه‌تی زینتیقامی قوه‌ی قاهیره‌ی خوی (عن قریب) شه‌ږی عرووس و

^(۱) مه‌به‌ست ثایه‌تی (فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالْصَّدَقِ إِذْ جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ) الزمر: ۳۲.

ئه‌لمان و ئیتالیا و فره‌نسه و ئینگلیزی له‌سه‌ر مسو‌لمانان ده‌فع بکا، ئیعتیحادی بخاته به‌ینی فیره‌ق و عه‌ناصیری مسو‌لمانان چیدی نه‌بته ژێر ده‌ست و مه‌له‌به‌ی ئه‌جانیب.

٢٣٥/٨

نانی به‌ دۆی ڕاناگا!

ئه‌بینین شه‌خسی فه‌قیر، سه‌عی ئه‌کا ده‌وله‌مه‌ند ئه‌بن، له‌ قورکاری ئه‌بنی به‌ توجار، له‌ ده‌ربه‌ده‌ری ئه‌بێته‌ ساحیی کۆشک و سه‌را. ئه‌مما که‌سی تر وه‌کی وی سه‌عی ئه‌کا نانی به‌ دۆی ڕاناگا، بۆ؟ یا عه‌ینی ئه‌و شه‌خسه‌ لێی ئه‌گۆڕی ئه‌وی ده‌ستی بۆ ئه‌با، بۆی نایه‌. وه‌کی تورک ئه‌لێ: شانسێ نامێتی ئه‌مه‌ چیه‌؟

دیاره‌ له‌ژێر په‌رده‌ ئیداره‌یه‌ هه‌یه‌ له‌ ئیمه‌ مه‌جه‌ووله‌، که‌ له‌و جیهه‌ته‌ موساعده‌ نه‌کرا تیکۆشین بێ فایده‌یه‌. تیکۆشه‌ سه‌عی که‌، که‌ ده‌وله‌مه‌ند بووی مه‌غروور مه‌به‌، ئیعتیحادت له‌سه‌ر خوای بی، زه‌مانی فه‌قیری له‌بیر مه‌که‌ (احسن الله‌ کما احسن اليک)

٢٤١/٨

فه‌قیری ئیمتیحانه‌!

فه‌قیری حه‌قیقه‌ته‌ن ئیمتیحانه‌، که‌م که‌س له‌و ئیمتیحانه‌ ده‌رئه‌چی. هاته‌وه‌ یادم، پیاوی هه‌بوو په‌سووله‌ کورده‌یان پێ ئه‌گوت: مسو‌لمانی باش، کاسب، ئه‌مما فه‌قیر و دائیم ڕووت و برسی. ڕۆژی وتی: له‌ خه‌وما دیم ئینسانی زه‌عیف ڕه‌نگ زه‌رده‌ که‌وتبووه‌ ناو ده‌قنه‌یه‌ تا بن هه‌نگلی! وتم: قوربانت بێ ئه‌توو کێی؟

وتی: ئه‌من تالیعی تووم!

ده‌خیل، ئامان وه‌ره‌ ده‌ری. قۆلم گرت قووه‌تم دایه‌ ئه‌و ته‌کانی خۆی ئه‌دا بێته‌ده‌ر، نفووتم ئه‌بوو. ئاخیری پێله‌قه‌کم به‌ ته‌له‌که‌ی سه‌ری دادا له‌ قورپدا ختم بوو، ئه‌وجا ئه‌یوت: قه‌ت به‌ ته‌ما نیم تێر به‌ زگی خۆم بخۆم.

حه‌قیقه‌ته‌ن زۆر نه‌چوو له‌سه‌ر نه‌و حاله‌ش کۆر بوو. نه‌عوزوبیلا نه‌مه
قصوری چییه؟ خولاسه، نه‌قلیاتی ده‌هر و نه‌وزاعی به‌شه‌ر (محیر
العقول)ه، حالی دنیا نه‌وه‌ی له‌ صالیحاتی سه‌رف کا باشه، وه‌ ئیلا
(وبال)ه.

۲۴۱/۸

نه‌وه‌ی سولتانی عوسمانی له‌ هه‌ولێر سوال ده‌کا!

زۆر ده‌وله‌مه‌ندی وا بووه‌ ئاخیری له‌ برسان مرده‌یه، دنیا عیبه‌ری
زۆره. سبحانک یا ربی. نه‌مسال یه‌کتیم له‌ نه‌حفادی عه‌بدوله‌ه‌زیز خانی
ئیمپراتۆری عوسمانی له‌ هه‌ولێر دیت، ئیتیزاری ئینعامی مه‌ولوودی
نه‌کرد، وه‌قتیکیش کائینات چاوی له‌ ده‌ستی وان بوو!

۲۴۲/۸

ریجالی وه‌قت به‌س بۆ په‌فاهی مه‌نسوبینی خۆیان خه‌ریکن!

نه‌وه‌ی موئمین بی ته‌بی به‌ چاوی ئیعتیار ته‌ماشاکا. لازمه‌ بنۆرنه
نومه‌می ته‌جنه‌بی، چ ته‌که‌ن؟ چۆن به‌ عموومی ده‌وله‌مه‌ند ته‌بن؟ بۆ
ته‌عالی ئومه‌تی خۆیان، کووی سه‌رف ته‌که‌ن؟ نومه‌می دی سه‌ر و
مالی خۆی بۆ حکومه‌تی نه‌وئ، حکومه‌تیان ئارام و راحت له‌ خۆ
سه‌لب ته‌که‌ن بۆ حیفزی گه‌وره‌یی و مه‌کانه‌تی ئومه‌تیان (بین الامم)،
وه‌کی روح و جه‌سه‌دن. مع‌ الاسف مسولمان وانین، مه‌نگه‌لی یه‌ بده‌نه
حکومه‌ت وا ته‌زانن تالان کراین، فه‌قیر و زوعه‌فای ئومه‌ت له‌ هر
حالی ناخۆش و په‌زیلانه‌ دابن، ریجالی وه‌قت ته‌هه‌مه‌یه‌تی ناده‌نی، به‌س
بۆ په‌فاهی مه‌نسوبینی خۆیان خه‌ریکن. خوا عاقیبه‌تی خێر کا. ئامین.

۲۴۳/۸

عهره‌بی زوبانی عیلم نییه

ته‌فه‌ننونی عهره‌بی یاخود نه‌حووی له‌ گه‌لنی جی، مانیه له‌ فه‌همی موراد. بۆیه من ته‌لیم: عهره‌بی زوبانی فه‌ساحت و به‌لاغه‌ته، زوبانی عیلم نییه. عیلم ته‌یه‌وئ عیبارت سه‌ریح له‌ موراد بی، بی ئیختیمالاتی به‌عیده، یا قه‌ریبه.

۲۴۶/۸

ناشکوری نه‌بی!

ناشکوری نه‌بی تائیفه‌یه نه‌بوو له‌ ته‌هلی عیلم فه‌صلی جیدال بکا به‌ نه‌وعی دل پئی ساکین بی، نه‌ شیش بسوتی نه‌ که‌باب، خیصام ماوه‌ته‌وه. من پرساله‌کم هه‌یه له‌ به‌حسی (اختیار) لام زۆر باشه، حق الانصاف ته‌ئسیری قووه‌ت و قودره‌تی صونعی به‌شهری، یه‌عنی عه‌مه‌لی صانیعی و وه‌ستایی. جی ئینکار نییه، حوکه‌مای ته‌بیعه‌ت و کیمیا و میکانیکی و (طب) و جه‌راحی، نه‌سراری ته‌بیعه‌ت (فطرة الله) یان ده‌رخست، (محیر العقول)ن. به‌ قووه‌تی ئینتییاه و ده‌وام و صه‌بر له‌سه‌ر ته‌جره‌به ته‌فه‌وقیان کرد. مع‌الاسف ئیمه‌ مه‌غلووب بووین، نه‌مما هه‌رچه‌نده ئینسان ته‌ره‌قی بکا له‌ عیلم و قووه‌ت و قودره‌ت، نه‌زه‌ر به‌ خوا زه‌بوون و عاجزه، بی ده‌سه‌لاته.

۲۴۷/۸

هه‌وای نه‌فس و شیخ قادری تاله‌بانی

موتابه‌عی هه‌وای نه‌فس عه‌ینی ته‌سیرییه، وه‌کی شیخ قادری تاله‌بانی ته‌فه‌رموئ:

هه‌واو حرصی نه‌فسه نه‌کله شوربه فائض ه قولشن
 ئوتان بونجه اساره‌تله دیمه حرتیم وارد^(۱)
 یارب لك الحمد ولك الشكر. له‌بهر ده‌ستی كه‌سئی گهر پاده‌وه‌ستی
 نه‌مه‌ش په‌سمیكه په‌سمى بوته‌رستی، نه‌دی چیه؟ ته‌ئویله؟ نه‌وانیش
 ته‌ئویل نه‌كهن.

۲۴۹/۸

له‌بهر مه‌حه‌به‌تی پښه‌مبه‌ر خودایان له‌بیر نه‌ماوه!

بۆ ته‌رغیبی سه‌لاوات ته‌لین: خوا وه‌زنی عه‌مه‌لی شه‌خسئی ته‌كات،
 نه‌مر ته‌فه‌رموئ: بیه‌نه جه‌ه‌نهم. له‌ پئی پښه‌مبه‌ر تووشی ته‌بئی هاواری
 نه‌كاتی ته‌فه‌رموئ: بیگتړنه‌وه!
 مه‌لائیکه‌ت بعد الاستذان بۆ پئی میزان ته‌یگتړنه‌وه، دووباره وه‌زنی
 عه‌مه‌لی ته‌كهن. پښه‌مبه‌ر روقعه‌یه له‌ گیرفانی دیتیته‌ دهر ته‌یه‌اویته
 پښت‌رازووی خیرانی به‌سهر پښت‌رازووی شه‌رانی ته‌كه‌وی. کابرای ته‌به‌ن بۆ
 جه‌نن‌ت، ته‌لن: به‌ قوربانت بم ته‌مه‌ چ بوو؟
 ته‌فه‌رموئ: نه‌وه سه‌لاواتی بوو هه‌لم گرتبوو بۆ توو!
 ئایا خوا نه‌یده‌زانی؟ ماده‌م ته‌و خیره‌ی هه‌بوو بۆچه وه‌زنی
 نه‌ده‌فه‌رموو؟

کوو ته‌فه‌رموئ والوزن یومثذ الحق، دیاره ته‌وو‌ه‌لی حق نه‌بووه
 خیری ماوه بۆی وه‌زن نه‌کراوه. له‌بهر مه‌حه‌به‌تی پښه‌مبه‌ر ئاگایان له
 خواى نه‌ماوه. ښیر مه‌خه‌له‌تی سه‌عی که.

۲۵۵/۸

^(۱) واته: ته‌تو له‌ناو ته‌سیری دای و منیش داوای ئازادی ده‌که‌م.

به شهر زور گۆرایه

ریسالت په نا ئه فهرموئ: ئیمه ئه مرمان کرایتی قسان له گه ل خه لکی بکهین له قه ده ری عقولیان. لازمه موفه سیر و واعیز و موحه ددیس ته ماشای عه قلی به شهر که ن، به شهر زور گۆرایه هه ره عه جاییات و غه رایاتی بلئی ئه وی به سیت و بی مو حاکه مه بی قبولی ئه کات. لاکین ئینسانی عه قل ورد بی مو حاکه مه، خصوص نه ختی له علومی که ون بزانی هه موو شتی (سلمه السلام) قبول نا کا. به خۆرای بی ته کفیریان باش نییه، له گه ل ئه وه شدا ئه مپۆ که س له ته کفیر ناترسی، ئه وه ی عایدی قیامه ته ئه بی وای ئه دا که ن نه شته بی، حازیره قبولی کات. یه کئی ئه لئی عالم پروو له شام ئه کا بۆ حه شر، ئه مه قسه یه؟ یاخود ئه لئین: هه رچه ندی مه وجودات هه یه، له حه یوانات و جن و شه یاتین و مه لائیکه ی سه ماوات، حه تتا عه رشی ئیلاهی به (حافین) و (صافین) دینه سه ره عه ردی ته نها کورسی (وسع السموات والارض)، (فکیف بالعرش)؟

٢٥٧/٨

موبه شیرانی ئیستا به خۆو به قوونی به گوویان دینه ولات!

ئه مپۆ ده وله مه ندی کافران و سه عیان بۆ دنیا و سه رفیان له مه نافیعی میلی به سه ری خستن، ئیمه نزم بووین به لکو کز و که ساد ماینه وه. مه لایه زور مه لا، له به ره فقهیری چی پی نه کرئ، که س معاونه تی عیلمی نه کا؟ ئافره تی له سه ره مه سه ره چی هه لپه ری، حه فته ی دوو هه زار لی ره وه رگرئ، ئه بیته باعسی ئیقرازی عیلم و دین، خودا ئه و چه رخه نه گۆپئ (عن قریب)، دینی ئیسلام مونقه ریز ئه بی.

خوا ئه زانی دنیا بۆ خزمه تی عیلم و دین زور لازمه، به لئی مه غروور بوون به دنیا به هه رچی خه یالئ که ی، خراپه عاقیبه تی وه خیمه، مومکینه خولانه وه یان له بیلا د بۆ ئیفساد و سه ددی عیباد بی له ئیمان، وه کی موبه شیرانی ئیستا به خۆو به قوونی به گوویان دینه ولات له وی و له وی

نه‌گه‌ږین، مسولمانی پاک و خاویښ و به ده‌ستنویژ ټیخوا بکه‌ن بینه مه‌سیحی. خوا به قه‌هری خوی له‌گه‌ل ده‌وله‌ته‌کانی موئه‌ییدیان مه‌حوو و نابوودیان کا، وه‌کی قه‌ومی نوح و سائیری نه‌حزابی کوفر و زه‌لال.

۲۶۰/۸

به‌لا بۆ دینی حق؛ ږووس و ئه‌لمانیا و فره‌نسه و ټینگلیزن!

ټیلاهی خۆت نه‌زانی ته‌مړو به‌لا بۆ دینی حق بۆ نایات و کیتاب بۆ به‌شهریه‌ت و نه‌قوال و خیصالی حه‌میده، ږووس و ئه‌لمانیا و فره‌نسه و ټینگلیزن. ته‌مریکا که‌میی دووره‌ ته‌ویش له‌گه‌ل ئیسلام فکری به‌ده، ته‌وه‌ی ږوئه‌سای دینیان له‌ حق رسول الله ی ته‌لین، کافره‌کانی پیشی نه‌یانوتیه. ټیلاهی چاره‌یه‌ شه‌ریان له‌سه‌ر ئیسلام ده‌فع که‌ی، ږه‌فع که‌ی به قه‌هری خۆت بیانگری.

۲۶۱/۸

ته‌وانی ټیمه‌ ساحیبی ناگرن، دنیا‌یان سوتاند، عاله‌میان به‌ فساد برد، ږه‌یبی به‌ ناگری غه‌زه‌بی خۆت بیانسووتینی به‌ ئوسوتول و ته‌یاره‌یانه‌وه بیانخنکینی؟ ته‌وه‌ ته‌مړو به‌ که‌لکی دینی ئیسلام دئ هه‌رچه‌ند مسولمانه‌کانیش ته‌کسه‌ر خراپن، ته‌نما له‌وان هه‌ر چاکترن. خراپه‌ی ته‌مان له‌ سوئی ته‌ئسیر و غه‌له‌به‌ی ته‌وانه‌ ئیتر ږه‌حمی به‌ عیلم و دینی ږه‌سولی ته‌کرم که‌ی.

۲۶۲/۸

شیعری سولتان سه‌لیمی یه‌که‌م!

سولتان سه‌لیمی ته‌ووه‌ل^(۱) که‌ میسری فته‌ج کرد، به‌ ده‌ستی خوی ته‌و

(۱) ناوی سه‌لیم کورې سولتان بایه‌زیدی دووه‌م کورې محمه‌د فاتحه (۱۴۷۰-۱۵۲۰ز)، سه‌لیم کورې هه‌شتمی سولتان بایه‌زیدی دووه‌مه. ناوبراو نویه‌مین سولتانی عوسمانیه، یه‌که‌م که‌سه له‌ ئالی عوسمانیان که‌ نازناوی ته‌میرولمونمینی لیتراوه.

دوو به‌یتێ له دیواری قه‌سه‌ره‌که‌ی نووسی:

الملك لله من يظفر بنيل مني
يردده قسرا ويضمن بعده الدركا
لو كان لي او بغيري قدر نمله
على البسيط لكان الامر مشتركا^(١)

ب‌روا ناکه‌م ئه‌و شیعرا نه‌ ئی خۆی بی گه‌رچی له‌ تورکی و فارسی
شاعیرێ به‌ قووه‌ت بووه‌، خه‌یامیش ئه‌لێ:

ان قصر که بهرام درو جام گرفت
اهو، به‌ چه‌ کرد ڕو به‌ ارام گرفت
بهرام که گورم ی گرفتی همه‌ عمر
بونگر که چ گۆنه‌ گور بهرام گرفت!^(٢)

٢٧٠/٨

مه‌دح و سه‌نا کوو ئینسان پێی هه‌له‌مه‌ین!

دوای ئه‌وه‌ی کو‌ده‌تای به‌سه‌ر باوکی خۆیدا کرد، هاته‌ سه‌ر ده‌سته‌لات. له‌ سه‌رده‌می
ئه‌ودا بوو سه‌فه‌ویه‌ شیعره‌کان له‌ ئێران و ئازهربايجان په‌یدا‌بون. له‌ سه‌رده‌می
حکومرانی ئه‌ودا سنووری خاکی ده‌سه‌لانه‌که‌ی زۆر فراوان بوو. شه‌ری چال‌دێران و
زۆربه‌ی زۆری فتوحاته‌کان له‌ سه‌رده‌می ئه‌ودا‌بون.
(١) له‌ راستیدا شیعره‌که‌ ئاوايه:

الملك لله من يظفر بنيل مني
يردده قه‌ه‌را ويضمن بعده الدركا
لو كان لي او لغيري قدر أنملة
فوق التراب لكان الأمر مشتركا

(٢) له‌ راستیدا شیعره‌که‌ ئاوايه:

ان قصر که بهرام درو جام گرفت
اهو بچه‌ کرد و روبه‌ ارام گرفت
بهرام که گور می‌گرفتی همه‌ عمر
دیدی که چ‌گونه گور بهرام گرفت؟

که‌سی د یقنه له خوی کا، نه‌زانی مه‌دح و سه‌نا چ ته‌ئسیرئ له
ئینسان نه‌کا، کوو ئینسان پی پف هه‌له‌مینی؟! له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا نه‌زانی
خوی بۆفه و هه‌یکه‌لی خالیه! گه‌لی ملوک به‌و جوړه سه‌نا به‌ه‌روه‌ها
موت‌ه‌شیخه و موت‌مه‌لا له‌خو‌نه‌چن ږیان لی نه‌گورئ.

۲۷۸/۸

قه‌سیده‌ی موعه‌لیم ناجی!

حه‌دیسئ نه‌قل نه‌که‌ن: الدنيا ساعة. به‌و ساعه‌ته هاته‌وه خاترم، ده‌فعه‌یه
سولتان ږه‌شادی عوسمانی ساعه‌تئ نه‌داته موعه‌لیم ناجی^(۱) شاعیرئ
مه‌شهوور، له شوکرانه‌ی قه‌سیده‌یه به‌تورکی له مه‌دحی پادشا داده‌نئ
نه‌و به‌یته‌ی زور خو‌شه

دنیا چون امامی رسل ساعه دیدی
دنیا به آمدی شاه به نه اعطا یویردی

۲۷۹/۸

نه‌دی که‌ری ده‌جالی؟

نه‌ساسی خوی شه‌ږ له‌سهر ده‌جال عایدی ئیمه نه‌بوو، حه‌ږی بوو له
به‌ینی جوو و دیانان. جوو نه‌لین: نه‌و مه‌سیحه که ئیوه ئیمانی پی ئینن
نه‌مه ده‌جال بوو. مه‌سیحی به‌راستی (مبشر به) که ئیعاده‌ی مه‌جدی ټالی
داود نه‌کا. دواتر دیان ده‌لین: مه‌سیحی راستی هات نه‌وه‌ی مونته‌زیری
ئیمه‌یه مه‌سیحی ده‌جالی موشریکی مولجیدی زه‌ندیقی (مغوی) و
(مضل)ه، مسولمانان چ حه‌قیانه له‌سهر نه‌م حه‌ږبه؟
وه نه‌و ده‌جاله‌ی مسولمانان به‌خه‌یال عالمی لئ نه‌توقینن، ته‌ئمینیان

(۱) موعه‌لیم ناجی نووس‌ز و شاعیرئکی تورکه، له سالی ۱۸۴۹ له فاتحی نه‌سته‌نبول
له دایک بووه و له سالی ۱۸۹۳ کوچی دواپی کردووه. له دوا‌ی مردنی ژماره‌به‌ک
به‌ره‌می له پاش به‌جیم‌اوه. له‌وانه دیوانی شیعری، فهره‌نگ، مه‌کتوبات، کتبی
قوتابخانه، شانۆ، چهند وتاریکی وه‌رگټ‌دراو...

نه که م نایگه ننې، وه کی جووله کان تا نه به د ټیتیزاری بکه ن، به و جوړه ی که ده لټن، نابې نیه، نه بووه، نه دی که ری ده جالی؟ قسه ی لی مه که زوړن. لام وایه نه مړو عیسیایه که ی خو مان نه گهر یتته وه سر عاردی به سواری که ری ناگه پړی، نه لېه ته (شمبرلین) لټنا گه پړی له هه وایه به تیاره له عهردی به قیتار و سه یاره له به حری به ئوستول و غه وواص سه یر و جه ولان نه کا، که ری چی؟ ده جال ئیشی خوی کرد، مسولمانی ته فره قه پیخستن، نه مړو ش نه وایه له دینان نه کا. دوه لی نه جنه بی با بلیم: مه سیحی سه وقی ئوممه تی موحه ممه دی، دینی ئیسلام بو مه حو و ئینقیراز نه کن. ئیمه ته مه تنای خروجی مه هدی و نزولی عیسا نه که ین...

۲۸۳/۸

نه فی ته عقیبی ئاساری ئوممه ی!

بریا مسولمانان پیش نه ورو پایان ته عقیبی ئاساری ئوممه ی رابردوویان کردبا، دوو نه فی تیا نه بوو: دینی، دونه وی، لاکین نه یانکرد.

۲۹۰/۸

نه قوامی وه سنییه بو حیاتی دنیا عیلمیان زوړبووه!

بنوړنه نه هرام و هه یاکلی مؤمیاکراو، حوکه مای عسر تیای حه یرانن، نه قوامی وه سنییه بو حیاتی دنیا عیلمیان زوړبووه، نه ماما بو ئیعتقادییات تا بلئی بی ئیدراک و شعور بوون. مه لیکي (عظیم الشان) ته به قی موجه وهری له سر ده ست له بهر ده می گاجووت راگرتیه، ئالیکی بخوا، نه مه ی به خدمه تی عالی زانییه، بیان نه گوت: مه لیکي دیندار، ئیقامه ی شه عائیری دین نه کا، نه وانه به عیلمی خو یان که یفخو ش نه بوون، گه مه یان به نه حکام و ئادابی رسول نه کرد، جه زایان پنگه یشته، عیلمی خو یان به که لکیان نه هات.

فی الحقیقه بو حیاتی ئیجتماعی عیلمی رسول ږووحه. نه مړو به نه که سهریه ت ږوویان له عیلم و دینی ږه سول وه گتپرایه، علومی که نه ساسه ن له یونانیان وه رگیرایه، ته رجیحی نه دهن، به هه زار ده زه جه

له‌سه‌ر نه‌حکامی دین. چه‌تتا ئو‌صول واقیعه‌ن نه‌و عیلمه‌ زو‌ر نافیعن،
نه‌مما یی دین هیچ شت نه‌فع نادا، تا دین که‌متر یی، دنیا ناخو‌شتر نه‌بی،
وه‌له‌و علوم‌ی ماددی له‌ غایه‌تی ته‌ره‌قق‌ی یی، وه‌کی نه‌و عه‌صر.

۲۹۰/۸

ئیسلا‌مییه‌ت له‌ ده‌ستیان، زو‌ر زه‌بوون بو‌وه!

جه‌نابی حق نه‌ه‌لی ئیمان مو‌ه‌فه‌ق کا (عن قریب) دو‌شم‌نانی دین
خه‌ساره‌تمه‌ندی داره‌ین بن، ئامین.. خوا‌یه خو‌ت نه‌زانی دو‌شم‌نی دین
چه‌ند زو‌ر و چه‌ند به‌قه‌وته‌ن. ئیسلا‌مییه‌ت له‌ ده‌ستیان زو‌ر زه‌بوون بو‌وه.
ئیلاهی په‌رحم‌ی به‌ دین و عیلم‌ی حق بکه‌ی. ۱۹۴۰/۱/۲۲ز.

۲۹۱/۸

ئه‌گه‌ر عه‌قل‌ی ته‌واو نه‌بوو برو‌سکه‌یه له‌ ئاسمان یی، ل‌ییدا بی‌سو‌وت‌ی‌ن!

به‌ چه‌ کیم‌نکیان وت: بۆ ئینسان چی باشه‌؟

فه‌رمو‌ی: عیلم‌ی نافع

وتیان: ئه‌گه‌ر نه‌بوو؟

وتی: عه‌قل‌ی ته‌واو، مو‌دارای یی بکا، له‌ گه‌ل خه‌لکی خو‌ش بژیه.

وتیان: ئه‌گه‌ر نه‌بوو!

وتی: مال‌ی عه‌یب‌ی خو‌ی یی دا‌پو‌شی.

وتیان: ئه‌گه‌ر نه‌مه‌ش نه‌بوو؟

وتی: برو‌سکه‌یه له‌ ئاسمان یی، ل‌ییدا بی‌سو‌وت‌ی‌ن.

۲۹۷/۸

یه‌کدی ئه‌کو‌ژن له‌سه‌ر کو‌تکه‌ جو‌!

ئه‌وانه‌ی یه‌کدی ئه‌کو‌ژن له‌سه‌ر کو‌تکه‌ جو‌یه، ئاگر له‌ پاوان و

خهرمان و خانی یه که بهر نه دهن، وه نه تۆرن، ئاگری بابا گور گوری کوو
 نه سووتی، وه چۆن نهوت نه چی بۆ ئاوروپا؟ نه با نه و ئاگره له
 دهروونیاندا گر بستتی، هیچ نه بی یه کگرین، لیک گه پین. له لایه تریش
 نه هلی تهریق، موجه دیدی خالیدی، عهسکه ری شه ده له بی، خۆیان شیت
 نه کهن، تهریق و دین و دنیا نه که نه فشقیات و فهحشیات. نه مه حالی
 نه ولیا ئوللایان!

۳۰۳/۸

له بهههشت نلرکه پیازی تیا نییه!

له بهههشت نه وهی ته مه نه نای کهن هه یه، نه ممه مع الاسف نلرکه
 پیازی تیا نییه. مه شهووره له نه لسینه ی عه وام، مه لایه باسی ناز و نیعمه تی
 جه نهت نه کا، له نه نواع و نه لوانی نه تعیمه و میوه جات نه دوئ. کوردئ
 نه لی: لالۆ وه سیاقه و بم، ته په له یلانی هه س؟
 نه لی: نا! شتی بۆ که نی له بهههشتیدا نییه.
 لاله نه لی: مه لا گشتی وه هیچ!

۳۱۰/۸

قهولی گهلئ چرووک!

ئومیدم وابه له ته فسیری قورئان، نه وهی نه حسه ن بی قبول بکری،
 وه له و قائللی گه وره و نامدار بی. سبحان الله قه ولی گهلئ چرووک
 چرووک نه سهت بۆ به عزئی زاتی نه دهن، مه سه لا وه کی حه زره تی ئیمامی
 عملی، که ئینسان ناتوانی قسه بکا.

۳۱۲/۸

قورئانی کهریم نه وه و پلنج ته رجهمه ی هه یه!

نه گهر قورئان هه لیگرتبا له قورئان خراپترین لی نه کرد، نه عدا ی
 داخلی و خارجی (لا یعد)، به ته صریف و به ته ئویل قصوریان نه کرد.

نهما دیاره، وه‌کی له‌که‌ی ږه‌ش له‌لیاسی سپی، گه‌لن جارم وتیه: که‌سې بن‌ږږږته ته‌فسیری شیعان، وا دږته خه‌یالی، که‌قورن‌ان شاه‌نامه‌ی عه‌لی و نه‌ولادی عه‌لی یه. له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا خوا خوی نه‌زانن له‌حویبې عه‌لی و نه‌ولادی عه‌لی، موزه‌خه‌رفن، ږاست نین. وه‌نه‌کسهری ده‌خائیل له‌به‌ر ږیعا‌یه‌ت نه‌کردنی نه‌زم و نه‌سجی قورن‌ان، هښایتیا‌نه ناو ته‌فسیری و ته‌رجه‌مه‌ی قورن‌انیا‌ن کردیه. لاشه‌ک ته‌حریف و ته‌بدیل هه‌لنه‌گری، وه‌موت‌ه‌رجمه‌کان عه‌مدن ته‌جو‌یل نه‌که‌ن تا نه‌م‌ږ. مع‌الاسف مه‌لایه به‌دین، عه‌ره‌بیزان، کاتبی به‌لیغ و نه‌دیب، مه‌لیح به‌یان، عاریف و به‌قووه‌ت له‌و زوبانی که‌ته‌رجه‌مه‌ی ږن نه‌کا، ته‌رجه‌مه‌ی نه‌کردیه. دوا‌یه له‌موجه‌لی (هلال‌ی ینا‌یری سالی ۱۹۴۰م دیت قورن‌انی که‌ریم نه‌وه‌د و ږینج ته‌رجه‌مه‌ی هه‌یه، به‌سی لو‌غه‌ت ته‌رجه‌مه‌ کرایه، نه‌کسهری موت‌ه‌رجمه‌کان نه‌جنه‌بین. نه‌مه‌پاش نه‌وه‌که‌نه‌جانب قورن‌انیا‌ن ته‌رجه‌مه‌کرد زو‌ر لازم بو‌و، بی شو‌بهه‌واجبه، نه‌ک زاتن جه‌معن له‌و نه‌وعه‌عوله‌مایانه، ئیعتینا به‌ته‌رجه‌مه‌ی قورن‌ان بکه‌ن، ږن ته‌حریف و ته‌بدیلی نه‌جانب بیه‌ستن.

مع‌الاسف له‌عوله‌مایانی ږونه‌سایانی دین، ږروا نا‌که‌م که‌سې هه‌بن عه‌ره‌بی زو‌ر چاک بزانی، وه‌لیسانی نه‌جنه‌بی گه‌لن باش بزانی، مه‌سه‌لا نه‌گه‌ر مه‌لایه وه‌کی ته‌ها حوس‌ین یا نه‌میر شه‌کیب نه‌رسه‌لان، یا فیکری ئیازه‌بی له‌عه‌ره‌بی، وه‌کی جه‌لال نو‌وری بن له‌تورکی، عیبا‌ره‌تی جه‌زیل و شیرین و خو‌ش گوار بن، ته‌رجه‌مه‌ی قورن‌ان بکا، ئن وه‌للا خو‌یه‌تی، هه‌رچی هه‌یه، تا نه‌سه‌که‌به‌و حاله‌مایه، باشه‌وه‌کی ته‌وراتی لی نایه.

۳۱۶/۸

ئینجیل که‌س نازانن چ بو‌وه!

حاله‌ن ئینجیل هیچ که‌س نازانن چ بو‌وه؟ به‌ته‌ئریخ مه‌علو‌ومه‌ته‌صلی ته‌ورات چی به‌سه‌ر هاتیه. سبحان الله هه‌موو صنفی وایه، مه‌لایه‌کانی ږنشین، نه‌ئیممه‌ی مه‌زاهیب، ږونه‌سای ته‌ریق، که‌دوای

خۆیان ته قدیس ته کرین، له زه مانى خۆیان له ئیمه حالیان له ده ست قومیان ناخۆشتر بووه. قسه ی خراپترین له حق کردینه. مع انه نه هلی عه صر بۆ نه هلی عه صر کهک ته گرئ، شیعخ هه زار سال پێش ته وړۆ چووزانی بۆ ته مړۆ چ به کاره؟ غه یری کیتابی ئیلاهی ته ویت زۆر قابیلی دهوام نییه، له خۆرا نه سخ ته بی، شه ریه ته ته بیعه ته فری ته دا، ئیستالی ته کا، ته ماما قورئان له گه ل هه موو فه صل موافقه ته کا.

۳۱۸/۸

کئ زه بتی قورئانی به ئه لسینه ی ته جنه بییه کرد؟

دیته خاتیرت که سئ عه رب له پرووی ئیستیعلام بلی: بۆ قورئان بۆ موحه ممه دی عه ره بی به زوبانی فارسی یا ئینگلیزی نه هاتیه؟ ته مه ته گه ر له قه شمه ری نه بی ناگو ترئ، یا که سئ بلی: بۆچی به عزه کی عه ره بی وه به عزه کی عه جه می نییه؟

حه تا ته گه ر کوردی یا تورکی یا ئیرانی یه، ته م قسه بکا، مه عقول نییه، وه له و کی پيساله تی عاممه به گویره ی ئیقتراحی ته لسینه ی موخته لیفه ته با، چه ند لسانی هه یه با بلین ئی را قی ته وه نه ده قورئانه ی بۆ هاتبا، لا کین کئ زه بتی قورئانی به ته لسینه ی ته جنه بییه کرد؟

۳۱۹/۸

په نا به خوا له کۆنه ناوی کۆییان!

روژئ قیامه ت بانگ ته کرین به ته شنه ع ناویان، په نا به خوا له کۆنه ناوی کۆییان. ئین که سیر شتی ته لی: گۆیا ئیمامی عومه ر، که سئ له مسولمانان دانیشتی، کابرا نیدای کردیه: یا لیکاه! ئیمام عومه ر فره مویه تی: ته مه بۆ؟ که ست دیتیه؟ که س بانگی کردیت؟ وتی: له وه رانی به حر، یه کئ بانگی کردم.

ئیمامی عومه ر ته و ئایه ته (أُولَئِكَ يُنَادُونَ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ). ته خو ئیتته وه. ته گه ر وایی، وئ ته چی، ته و زاته ئیمامی له سؤ فیان بی، له غه یبه وه

نیدا‌یان نه‌کریتیی، لاکین ڕه‌وا ناکه‌م که‌سێ له‌ خه‌مه‌ت عومه‌ر به‌توانی نه‌و
جه‌سا‌ره‌ته‌ بکا.

۳۰۹/۸

به‌ کوردی زه‌حمه‌ته‌!

به‌عزێ موسته‌له‌حاتی به‌لاغه‌ت هه‌یه، (تذیل)، (تکمله)، جومله‌ی
(معترضه)، (أیغال) به‌ عه‌ره‌بی دی، نه‌مما به‌ کوردی زه‌حمه‌ته. وه‌ که‌م
که‌س تیی نه‌گا، وه‌ که‌زا به‌عزێ ته‌رکیاتی نه‌حووی سه‌عه‌ به‌ کوردی
نه‌داکردنی، وه‌ سه‌عه‌ تیگه‌شتنی، بۆ نه‌کسه‌ری قو‌رپای کوردی، بۆیه
ته‌عه‌روزی بۆ ناکه‌ین، مه‌گه‌ر ئیجاب بکا.

۸/۹

وحدة الوجود

واقعهن قسه‌لیکردن له‌ وحدة الوجود، ناسکه‌، وه‌ گه‌لی که‌س تیای
گومرا بووه. ڕه‌حمه‌ت له‌ شیخ فارووق سه‌ه‌ره‌ندی بی، نه‌لی: نه‌وانه
وحدة الشهودیان لی بۆته‌ وحدة الوجود، وه‌کی که‌سێ به‌ ڕۆژ ته‌ماشای
ئاسمان بکا، نه‌ستیره‌ نه‌بینی، وا نه‌زانی نه‌ستیره‌ نین. ئینسان نازانی له‌ حه‌ق
سۆفیان بلێ چی؟ وایه‌ وجودی حه‌قیقی بۆ خوایه‌، نه‌مما کائیناتیش
وجودی هه‌یه، خه‌یال و نه‌وه‌ام نییه، وه‌ وجودی له‌ ته‌ره‌ف خوایه‌، نه‌و
ئێجادی نه‌کردبان، مه‌وجود نه‌ده‌بوون.

۸/۹

دوعا

ئیلاهی ئێعاده‌ی مه‌جده‌ی ئیسلام که‌ی، ئیلاهی ڕه‌حمی به‌ نه‌ه‌لی عیلم
به‌فه‌رمووی، ده‌رگه‌ی خه‌زینه‌ی خۆتیان بۆ بکه‌یه‌وه، خیالیان له‌ به‌ینا
هه‌لگری، نه‌شقیان ته‌نبیه‌ که‌ی، زه‌ربه‌ له‌ نه‌عدای دینی ئیسلام ده‌ی،
زه‌لیل و بی هێزی بکه‌ و نه‌به‌ر حوکه‌می نه‌ه‌لی ئیمان.

۱۲/۹

لیسانی عه‌ره‌ب واقیعه‌ن عه‌جایبه!

عه‌ره‌بی، لیسانی واسیع و موین، نه‌گه‌رچ مه‌جبووره‌ن، به‌عزێ که‌لیماتی نه‌جنه‌بی وه‌رگرتیه، صوقلی دایه، لیاسی عه‌ره‌بی له‌به‌ر کردیه، حه‌قیقه‌ته‌ن سیه‌ته‌ی لیسانی عه‌ره‌ب (محیر العقول)ه، قه‌ومئ بئ دۆست و مه‌ده‌نییه‌ت، ږه‌حاله‌ی بادیه‌نوشین، بئ صونع و ئیختیراع و تیجاره‌ت و زراعت له‌ نه‌تراه، ژێرده‌ستی نه‌جانب، نه‌و زوبانه واقیعه‌ن عه‌جایبه. من ئان زیاده له‌ ناوی نه‌عزایی ئینسان و حه‌یوان، له‌ ده‌روون و به‌ ږوونی، له‌ تۆقی سه‌ر تا نینۆکی پئ، کوللی جوزئه‌ک، ناوه‌کی سه‌ره‌خۆی هه‌یه، بئ مه‌ده‌نییه‌ت بئ فه‌وقه‌لعاده، وه‌ جه‌ږراحی وه‌ عیلمی تشریح الابدان چۆن نه‌بئ، حه‌یرانم؟ جه‌واه‌ری که‌لیماتی، ئیشتیقاقتی، ئیعلالاتی، ته‌رکیبی که‌لیماتی، ته‌فه‌ننونی عیاراتی، غه‌وری ئیشاراتی، دیقه‌ته‌ی ئیستیعارات و کیتاباتی جه‌لبی نه‌زه‌ر نه‌کا.

۱۳/۹

چ نه‌با له‌ سه‌ر ئایه‌تی ئیتتیفاق نه‌که‌ن!

سبحان الله نه‌گه‌ر خوا ئیراده‌ی کردبا، نه‌و مه‌لایانه، نه‌بوونه ئوممه‌تی واحد، چ نه‌با له‌ سه‌ر مه‌عنای ئایه‌تی ئیتتیفاقان نه‌کرد.

۱۴/۹

ناوێرم بلێم!

خولاسه‌ نه‌سه‌ر بۆ خوا ئیسه‌بات نه‌که‌ین، ئاله‌ت نا، که‌یفیه‌ت عائیدی ویه، ئیمه‌ نایزانین. به‌لێ نه‌و که‌یفیه‌ته‌ مه‌جه‌ووله، وه‌ حه‌قه‌ مه‌جه‌وول بی.

ناوړم بلیم (الاستواء معلوم والكيف مجهول) هی ئیمامی مالیک خوی نیه، به هر که یفیه‌تی بی جلوس بو خوای نیه، نابی. وه که‌زا صعود و نزولی خوای، نه‌مه سه‌یره، گه‌لی وای بو ئیسات نه‌کن و ده‌شلتن: لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، خوا له‌سهر عهرش داده‌نیشی، لینگی له‌سهر لینگی (لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ) خوا دټه سهر صوره‌تی لایق (وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى) (لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ) نه‌مه چوڼ نه‌بی، ته‌جریدی عقل له وه‌هم و خه‌یال موشکیله.

۱۸/۹

ساحیب ملیون له برسان ئه‌مرئ، ئیفلاس ئه‌کا، خوی ته‌کوژئ!

دوینا پر له مه‌عادیڼ و مه‌نایع، سه‌روه‌ت و گوزه‌ران و مه‌عیشه‌ت، ئوصولی موږه‌ککه‌باتان، گلی ته‌رزان، به ئه‌مری باری، ته‌که‌وون ته‌کا، وه زوړیشی سه‌عی و عه‌مه‌لی به‌شهری ئه‌وئ. خوټ بنوږه، ته‌ماشای عیلمی ته‌بیعه‌ت و کیمیا بکه، ئه‌و زیږ و زیو و ئاسنه، چوڼ دټه ده‌ست، گر نه‌کرټه‌وه؟ که ئینسان خیری لی بیښی، ئه‌و نه‌وته به چ حالئ ئیستیخراج ته‌کرئ؟ کوو ته‌صفیه ته‌کرئ؟ چهند نه‌وعی لی وه‌رته‌گیری؟ ئه‌وا دیاړه هه‌مووی به عیلم و جوهدی به‌شهره، غه‌ږبی نه‌بان، له‌ناو غه‌بیان تا ته‌به‌د به ناوی چاک و پیر، نه‌وتی باب‌ه‌گوږگوږ ته‌سووتا و خه‌سار ته‌بوو.

وه عیلمه‌کیان داوه، عیلمی ئیقتیصاد، باس له ئیستیحصالی مال و ئیستیهلای ته‌کا، له‌گه‌ل ته‌وه‌شدا ته‌بیښی، ساحیب ملیون له برسان ئه‌مرئ، ئیفلاس ته‌کا، خوی ته‌کوژئ، شه‌ریکه‌تی دوینا داده‌گرئ، وه‌ک شه‌ریکه‌تی په‌گه‌می‌کووک. (قبل الحرب العام) دونیای پر کرد، هه‌نده نه‌چوو، له سایه‌ی حه‌ږبی عوزما مه‌حوو و نابوود بوو، ئه‌و خه‌رمانه په‌گه می‌کووکه به زایه‌ع چوو. ناشکوری نه‌بی، ئیمه که‌سمان نه‌بوو ئیستیفاده‌ی لی بکا، نازانم کوو ږیر بووین، ته‌یکولټین، وه ئاوه‌که‌ی قیوامی ته‌سټین

وه کی دۆشاوی، پتی ده لێن چێرک، ته داوی به عزێ برینی ولاغانی پی
نه کهن، وه ههتا نه مائزانی شه ریکه تی نهو په گه میکوو که که ی بۆچی
بوو؟

۱۸/۹

حه نه فی و شافیعی، له جوو و دیانان له گه ل یه ک خراپتر بوون!

ته فره قه ی (فی الدین) بۆ نه سلێ دین زه ره ره، وه له و ته مویه ی بکه ن
به ناوی حق و وصولی (الی الحق) نه له ئوصول نه له فروع، نه له
طه روق نه له مه سالیک، ئیختیلاف که لکی نیه. موجیبی وه هه نه، موجیبی
عه داوه ته، موجیبی ئیستیلای عه دووه، ههتا سه ر نه کیشیته شیرک و
کوفر، فیرقه ی ناجیه، نه شاعیره ماتوریدی، سه له فی، چه ند عه دوون،
چیان پێک کرد؟

حه نه فی و شافیعی، له جوو و دیانان له گه ل یه ک خراپتر بوون،
ههروه ها چه ند په ئه سای دین و طه ریق په یابوون، نه وه ند ئیلا ه له ئیسلام
ته شه ککولی کرد، اختلاف امتی رحمة بی نه سله، لای موحه دیسین نیه،
به لێ نه گه ر ته عه صوب و جه هاله تی نه تباعی نه با، مو مکی ن بوو ئوممه ت
نیستیفاده ی له عیلمی مو جته هیدان بکا. وا تێته گه م له فیه قه ی مو ده وه نه ی
مو جته هیدینی ئیسلام، عوله مای بی ته عه صوب به مه رحمه ت له گه ل
ئوممه ت، مو ته نه سیر و مو ته نه لیم له ته فره قه و زیللی مسو لمانان، نه توانن
فیه قه ی غایه ته مو که ممه ل و نافیعه، فوق کل القوانین، ته دوین بکه ن،
لاکین ته فره قه لێ نا گه ر پێ، وه نه و نه و عه مه لایه، په روانا که م هه بن، نه گه ر
بشبن، زۆر که من.

نه وه ی مه یلی له سه ر خیلاف و شقاق پی، کوو قبولی نه کات؟ من
(له الحمد) مه یلی خیلاف و ته فره قه نیم، بۆیه؛ نه و وه لن هه زاران هه زار
شو کری خوای نه که م له سه ر (بعث)ی (رحمة للعالمین، خاتم النبیین)،
که خه تمی نبووه ت و په رساله تی کرد، ده رکه ی خیلافی زۆر عه زیمی
به ست، نه تباعی په سوول، موسا و عیسا و موحه ممه د، چ نه و عه عه داوه ت

و تفره‌قه‌یان هه‌یه، که له به‌ینی بت په‌رستان نه‌و نه‌و‌عه بوغز و عه‌داوه‌ته نییه. مه‌عازله‌للا ږوسولی تر هاتبان، هزار هه‌ندی دی تفره‌قه نه‌بوو. ثانیه‌ن: شوکر نه‌که‌م له‌سهر ئینقی‌تاعی ئیج‌تیه‌اد، نه‌تباعی مو‌جته‌هیدین چ له‌حق یه‌که‌ن؟ چ نه‌لین؟ وه‌هر مه‌زه‌به‌به‌چ‌ند خیل‌اف و جیدالی‌تیا‌یه! ئیج‌تیه‌اد مابا مه‌علووم نه‌بوو، ده‌مسول‌مان ویک‌را مو‌ته‌فیع بن. به‌لی، میل‌لت، میل‌لت با، دل‌پاک له‌گه‌ل یه‌که‌ن، مو‌جته‌هید، مو‌جته‌هیدی ئیسلام با، بن‌غدل و غه‌ش و مه‌یل-ته‌مام، ده‌وامی ئیج‌تیه‌اد زور باش نه‌بوو، لاکین نه‌مه‌مو‌حاله، مه‌یلی نه‌هلی عیلم له‌سهر خیل‌افه، ماده‌م نه‌وان مو‌خته‌لیف بن، ئوممه‌ت ږنک ناکه‌وئ، بۆ عوله‌مای ئیسلام لازمه، ته‌وحید، له‌ته‌وحیدی ئوممه‌ت سه‌عی که‌ن، چ نه‌بن، ته‌وحیدی وه‌کی نه‌لمانیا‌یی، وه‌کی نه‌مریقایی، با حکومه‌تیا‌ن هه‌بن، خه‌لیفه‌کیشیا‌ن ببن.

۱۹/۹

دیسان تفره‌قه

نه‌وانه‌ی ئیما‌نیا‌ن به‌وه‌حدانیه‌تی خوا و ږی‌ساله‌ت هه‌یه، تفره‌قه‌یان بی‌مه‌عنا‌یه، قه‌ومیه‌ت و عه‌داوه‌ت و سه‌ساده‌ته، نه‌وه‌موسا، نه‌وه‌عیسا، نه‌وه‌محمد، ده‌عه‌وتیا‌ن خص‌وصی ئی موسا و محمد، وه‌کی یه‌که‌ن بووه، (داعی الی الله) مو‌قیلی جهبیاران، سه‌بر له‌سهر مه‌کاره، ئایاتی به‌بینات، کتیبی هادی، عیسا‌ی مو‌ته‌ییدی دینی موسا و ږافیعی به‌عزئ له‌نه‌سقال و نه‌غلال بووه، نه‌ننه‌هو ته‌عدیلی نه‌کرد، کوفر و تفره‌قه و عه‌داوه‌ت و قیتالی (طول‌الدهر) بۆ؟ نا‌گایان له‌مون‌کیری ئولوهیه‌ت، مون‌کیری وه‌حدانیه‌ت و مون‌کیری ږی‌ساله‌ت نه‌مایه. خه‌ریکی عه‌داوه‌تی به‌که‌ن، ږجوع بۆ لای خوا خوا‌یه، خوا فه‌صلی قه‌زا نه‌کا، خۆزی مسول‌مانان به‌و نه‌و‌عه، تفره‌قه‌یان، عه‌داوه‌تیا‌ن به‌و ده‌ره‌جه‌نه‌با، وا ده‌رته‌که‌وئ، تا نه‌به‌د ږنک ناکه‌ون، وه‌به‌عو‌مومی ږوویان له‌فسقه، وه‌له‌دین ده‌رچوونه، مه‌یلی قه‌ومیه‌تیا‌ن به‌شیده‌ته. مع‌الاسف نه‌و مه‌یلش له‌عه‌داوه‌تی یه‌که‌ن سه‌رف نه‌که‌ن، له‌ږنکی قه‌ومی خۆیا‌ن نا. سبحان الله سه‌رنامه‌دانی نا‌وروپا هاوار نه‌که‌ن بۆ دینی باش، سه‌رنامه‌دانی ئیمه‌ش هاوار نه‌که‌ن له‌ده‌ست دینی باش، خوا نه‌نجامی خیر کا.

۲۳/۹

ئه‌وروپایی به ژنان به‌سەر ئێمه‌ غالب بوون!

ئه‌م‌پ‌رۆش ه‌ر ولاتێ، که‌مێ، قووه‌تی دینی ئیسلامی تیا بێ، موبه‌ششیره‌کانی مه‌سیحی خائیب و خاسیریان چیان پێ ناکرێ. واقعیه‌ن ئه‌وروپایی یا مه‌سیحی به‌ ده‌لیل و بو‌ر‌هان به‌سەر ئێمه‌ غالب نه‌بوون، ئه‌مما به‌ ژنان به‌ لاقه‌یدی غالب بوون، نازه‌نین سه‌نه‌مێ، گول غونچه‌ده‌مێ، ته‌ن قاقومێ، روحنی موجه‌سه‌م به‌ سینگ و مه‌مک و ڤان و ناوشان ڤووت به‌ غه‌مزه و ناز، بێته‌ لات، به‌ ته‌به‌سسوم به‌ نه‌غه‌ماتێ نازکانه‌ ڤووت تیکا، خۆی باوێته‌ سه‌ر شان و 'قۆل و ملت، کولمه‌ له‌ ده‌م، تێزیکه‌ بۆ ئیغوا له‌ هه‌زار ده‌لیل قه‌وی تره‌. ئه‌گه‌ر دین لیگه‌ڤێ، مه‌سیحی ده‌عوای خۆیان شوبه‌ه‌شیان نییه‌، مه‌لایه‌ قاعیده‌ی موناژه‌ڤه‌ ڤه‌یعايه‌ت کا، مه‌سیحی ناتوانی به‌ موقابه‌له‌ی له‌ل بکا.

۲۴/۹

که ته‌وازن نه‌بوو کار سوقوته!

ه‌ر قه‌ومێ موازه‌نه‌ بن، حالیان باش نه‌بی، بێ خه‌یلاف نه‌بن. ئه‌وه‌ی بێ ته‌وازن بی، مالیان خراپ نه‌بی، زۆر به‌ ئیختیلاف نه‌بن. له‌ ئه‌مثال دایه‌: کابرایه‌ کێشکه‌کی گرت، کێشکه‌ وتی: به‌رمده‌ سێ نه‌سیحه‌تانت ئه‌که‌م، یه‌کێ ده‌ستت پانکه‌وه‌، له‌سه‌ر ده‌ست عه‌رز ئه‌که‌م، یه‌کێ ئه‌فرمه‌ سه‌ر سه‌رت، سێهه‌م له‌سه‌ر ئه‌و داوه‌.

وتی ئه‌وه‌له‌ن، ئه‌گه‌ر خه‌به‌ریکیان پێدا، بیده به‌ر میزانی عه‌قل، موحاکه‌مه‌ی که‌، ئه‌وجا یا ڤه‌دد، یا قبول. فیه‌ سه‌ر سه‌ری و وتی: شته‌کت له‌قیس چوو، خه‌فه‌تی له‌ دوا مه‌خو، فیه‌ سه‌ر دار و وتی: ئه‌وی

دی؟

وتی: ئای نه‌گهر به‌رت نه‌دابام، دانه دوږپه‌کم له چکل‌دانه‌دابوو،
خه‌فته میسقال گرانی بوو.

کابرا له تاوان ده‌ستی له ده‌ستی خۆی دا، لیوی گرت، باز، وتی:
نه‌سیحه‌ته‌که‌ی سینه‌م!

وتی: توو دوو نه‌سیحه‌ته‌که‌ت له‌فکر کرد، سینه‌مینت بو چییه؟ نه‌گهر
موحا‌که‌مه‌ت کردب‌ا، دوږپ‌ی ه‌ه‌وت میسقالی کوو جی‌ی له‌ناو
حه‌وصه‌له‌ی من نه‌بیته‌وه؟ وه خه‌فته‌ت نه‌ده‌خوارد.

یه‌عنی نه‌سیحه‌ت له‌گوئ‌ی گره، له‌وه‌قتی خۆی ئیستیع‌مالی که‌به
که‌لکت دئ‌، مه‌سه‌لن ه‌هر که‌س‌ی واریدات و مه‌س‌ره‌ف ته‌وازون نه‌کا،
به‌بن نه‌که‌وئ‌، سه‌ره‌ف به‌میزانه، به‌لاغه‌ت به‌میزانه، شیعر به‌میزانه،
نه‌زه‌ر به‌میزانه، که‌ته‌وازن نه‌بوو کار سو‌قوته. (المیزان حق والصرط
حق) نه‌شه‌هد و بیلا نه‌گهر که‌س‌ی ته‌رازووی عه‌قلی ه‌ه‌ب‌ی، خوا نه‌بیته
ته‌رازووی مه‌وجودات و موم‌کینات.

۲۴/۹

که‌هات به‌خۆرا نه‌ده‌گه‌یشتن!

به‌ئینکار و گه‌مه‌ده‌ل‌ین ده‌با ب‌ی، بزاین چ نه‌ب‌ی؟ وه‌کی کۆیان پ‌یش
ئاگر بارانی ته‌یاره، نه‌یانوت: چییه، با ب‌ی، بزاین چی نه‌کا؟

غایه‌تی ته‌یاره‌هات، جیقنه‌کی به‌سه‌ره‌ینی وان دا به‌رداوه، که‌هات
به‌خۆرا نه‌ده‌گه‌یشتن. نه‌وانه‌ی مه‌قامی شه‌فاعه‌ت بو خۆیان ئاماده‌نه‌که‌ن،
زۆر ه‌ز نه‌که‌ن، قیامه‌ت ږابی، تا موریده‌کانیان قورتار که‌ن، نه‌وجا
ل‌یان مه‌علووم نه‌بی، شیخیان چییه؟ چه‌ند موقه‌ږپه‌به، به‌ل‌ی وا نه‌نویتی
مریشک و ه‌یلکه‌ی پ‌ی نه‌س‌بت‌ی.

۲۶/۹

له ترسی سه‌نگبارانی به‌ریتانیا کوو ته‌له‌رزین و په‌نگیان زه‌رد ته‌بوو!

موئمن که له هه‌ولی خه‌یال نه‌کا، له مه‌وفیقی خۆی نه‌نۆږی، مووچرکی به‌قه‌لبی دادی، دل‌ی سه‌خ‌ل‌ت نه‌بی. ته‌وانه‌ی به‌پراستی ئیمانیان پتی نیه، وا دپته وه‌همیان، گوايه سه‌پرانگه‌هه، به‌سه‌یر ته‌ماشای خه‌ل‌قی ته‌که‌ن، ته‌و نه‌وعانه‌مان دیت له ترسی سه‌نگبارانی به‌ریتانیا کوو ته‌له‌رزین و په‌نگیان زه‌رد ته‌بوو، هه‌ل‌ده‌هاتن بۆ کونان، خۆیان هه‌شارده‌ده‌ن.

۲۶/۹

ته‌گه‌ر ته‌شریع نه‌با، دنیا پر ته‌بوو له ده‌عوای په‌سوولان!

به‌نه‌زه‌ری من ته‌شریعی ته‌حکامی مه‌عقول و مه‌قبوول وه‌کو شه‌رعی ئیسلام له هه‌موو شتی سه‌عبته‌ره. ته‌گه‌ر ته‌شریع نه‌با، دنیا پر ته‌بوو له ده‌عوای په‌سوولان، به‌ل‌ی ده‌بی ته‌مما وه‌کی قادیانی، ته‌ئیدی ته‌م دینه‌ی درۆیه، ته‌گه‌ر ته‌شریعی پتی کرابا، ته‌ئیدی نه‌ده‌کرد. ته‌گه‌ر دانن شرم ږم، شته‌کی داده‌نین، تووږه‌هات وه‌کی به‌هائی، هه‌تتا ته‌قریر و وه‌زعی ته‌حکامی عه‌مه‌لیم لا گرانتره له ئیعیتقادی، بۆیه ته‌فره‌قه‌یه زۆر و موخاله‌فات له ئیعیتقا‌دی‌ات هه‌له‌ستی، مع ته‌نه‌هو لایان وایه وه ته‌ل‌ین: ئیعیتقاد ته‌ب‌ی یه‌قینی ب‌ی، له فروع ئیکتیفا به‌زه‌ن ته‌که‌ن، ته‌گه‌ر ئیختیلافي ږیوايه‌ت نه‌با، عوله‌مای ئیجتیهاد خیلانیان زۆر که‌م ته‌بوو، له‌م عه‌صری عیلم و عیرقان و سیعت و ئیتلاعی له‌سه‌ر شه‌رائیع و قه‌وانینی، مه‌جال‌سی مه‌بعوسان له هه‌موو ده‌وله‌تان، قانونی باشی مونته‌زه‌م و مه‌قبوولی مه‌قولیان پتی داناندری. ته‌کسه‌ری قانون دانه‌نین، له مه‌صله‌هه‌ت و مه‌فسه‌ده‌ی ناگه‌ن، ته‌ل‌ین: ته‌جره‌به‌ی ته‌که‌ین، ته‌گه‌ر باش بوو، با بمی، ته‌گه‌ر باش نه‌بوو ته‌یگۆږین. مه‌ئموور قه‌یدی نییه تحت

التجربة، ئەمما قانون کوو تحت التجربة ئەبێ؟ چاره‌ی قانونی موکەممەل وا ئەبێ، کە عەرزەم کردینە، لە مەزاهیبی ئیسلامیە، هەر مەسئەلەیه‌ ئەو فەق و ئەرفەق بێ، بۆ ئینتیزامی ئەنام، ڕووحی حەياتی ئیجتیماعی تیا بێ، بۆ تەعالی و تەنەزوە سەوقی ئوممەت ئەکا، لە هەر مەزەه‌بێ بێ قەیدی کەن، قانونی دیتە حصول، ئەتەم، ئەکەم، ئەنفەع، ئەدووم، ئەعەم و موحکەم.

ئەتوانین بڵێین: ئەمە شەریعەتی ئیسلامیە کەمە، وه ئیلا هەر مەزەه‌به به به تەنێ تەوان نییه و جوژیتکە لە تەواوی شەریعی ئەحمەدی.

٢٨/٩

پف!

لە تەفسیری ئیبن کەسیر لە جەماعەتی نەقل ئەکا، ئەلێ: جەماعەتی لە ئەهلی بەهەشت، پارچە هەورئ سێه‌ریان لێ ئەکا، ئەلێ چنان بۆ بیاریتم؟

هەر کەسە چی ئارەزوو ئەکا، بۆی ئەباریتی. حەتتا قائیلی لەوان ئەلێ: کەواعیبی ئەتراب کچی تازە، ناسک، مەمک هاتیمان بۆ بیاریتە. ئەبیاریتی. پف! حەقیقەتەن بارانی خۆش. مومکینه سیگردکانی و ئۆمەرگۆنبەدی بڵێن: پیازمان بۆ بیاریتە. بڵێن چی؟

٢٩/٩

موحیببەتی زوبانی ئاسانە، خاسەتەن نانی تیابن!

لە بەغدا بوم، ماتەمیان ئەکرد، ئەیانوت: چوارسەد هەزار ڕوپیه‌یان کۆکردیتەوه، بۆ مەسره‌فی ئەم ئیوارانە. سەیدئ فەقیر بە خۆ و شالی سەوزی لەبەر دەرکان سۆالی ئەکرد، ئەم شیوەن واوه‌یلايه بۆ حەزەرەتی حسینی بن عەلی.

بابی مه‌لیک فەیسەلی بووه ئەسیری ئینگلیزی، ئالی نەبه‌ویان لە حیزاز دەرکرد، یه‌کێ لە موحیببانی ئال و به‌یت نه‌جوولآوه، حەتتا فرمیسکیکی

نه پرژاند، حاجهت ناکا، باسی یه زید و نهوانی رابردوو کهین، نه مرپۆ بزانی حویی شیعان له حهقی ئال و بهیت چۆنه؟ نه توانم به ره بیی کائینات سویتد بخۆم: نهو دونیا په رستانه له زه مانای نه مه وییان بان، هه موویان نه بوونه ته ره فدار و عه دووی ئال و بهیت.

به لئی موحیبه تی زوبانی ئاسانه، خاسه ته نانی تیایی، شهرتی عه مه لیاته، له وه تی فهیسه لئی نهو وهل هاتیه عیراق به مه لیکی، له جنوب نهو ره نه کوژایته وه، شیمال سه د هه زار هه ندی وان مو تیعن، موحیبن. شیخ مه حموودیش سه ید بوو خزمی خۆی له سه ر حیسابی کوردان به. موحیبه ت بۆ ئیتیکال و ئیعتیاد نیه، گۆیا من رسول الله م خو شده وئ، نه و جا ئی بیکه م، نه یکه م، درۆ. *ان المحب لمن يحب مطيع موحیبه ت* راپیته ی ئیتاعه یه، واسیته ی عیصیان و بی نه مری نیه. موحیبه ت به چاکه نه بی.

۳۱/۹

زوبانی کوردی هه لینا گری!

سبحان الله حق و باتل موصاده مه بکه ن، حق غالب نه بی، لاکین سیاسیون به ته عیری شهرعی شهیتانی ته هویه نه که ن، لیاسی حق له بهر باتل نه که ن، به حهقی نه نویتن، لیاسی باتل له بهر حق نه که ن، به باتلی نه نویتن. نه و جا حق مه غلوب نه که ن. نه مه مه سه له کی شیعی یۆنانیه، مه لایانی ته فسیر گه لئ فره مایشیان هه یه، زوبانی کوردی هه لینا گری.

۳۲/۹

بۆ ته شکلی کو تو بخانه یه عادی، مه لایه وه کی من،
هه زار دیناری پئ نه وئ!

تا نه مرپۆ عوموومی به شهر، مه گه ر به نده بی چاکه کار و خالص له سه ر نهو ته به بوون، به ده وله مه ندی مه غروور نه بوون، ئیستاش ئیبه له سه ر نهو ته به نه گۆراوین، نه گه رچی ده وله مه ندمان نه زه ر به ده وله مه ندی غه رپ به فه قیر حیسابه. باز مه غروور نه بن، به لکو به دوو مسته ناو

نه‌که‌ون مه‌له. غه‌ربى نه‌بى به دونیا‌یه بۆ خۆیان مه‌غروور نابن، له ته‌عالی خۆیان سه‌رفى نه‌که‌ن.

ئیمه له گرانی گه‌وره قورتار بووین، نه‌مما بۆ مه‌سه‌رف گه‌لئى خراپتر بووین ئی به سه‌د حال نه‌جاتی بوو، نه‌مړۆ فوق العاده ئیسراف نه‌کات. غه‌ربى وانين، نه‌یامى ضعیف و ناخوشی له فکر نا‌که‌ن. واقعیه‌ن له‌سه‌ر ئیمه ته‌جاو‌زیان له حه‌د کردیه، نه‌مما بۆ خۆیان غایه‌ت به ته‌وا‌زوع و نه‌رم و حه‌لیم و به ږیفقن، شهل و سه‌قه‌ت و کور و پیر و بئى نه‌ویان به‌خپو نه‌که‌ن، نایه‌لئى به سوال و ږه‌زالت بژیه‌ن. حکومه‌تیان ږه‌ئیسى حکومه‌تیان لا زور گه‌وره و موقه‌دده‌سن، ئینپراتۆر فه‌وقه‌لکول نه‌زانن، ژاپۆن مه‌لیکى خۆى به ئیبن السماء نه‌زانئ، واجب الاطاعه‌یه، حرام المخالفه‌یه، نه‌وه‌ی نه‌مرى بشکینئ، مه‌لعوونى نه‌به‌دییه. نه‌و ئیعتیقاداته لای مسولمانان نه‌ما. مه‌سه‌له‌ن لای ئیمه که عیراقین، مه‌قامى حوکمدارى زور موخته‌ږم نییه، خصوصى لای جه‌غه‌ریان، گه‌لئى مه‌قامى ږاږدوویان هه‌یه، به هه‌زار ده‌ره‌جه به فه‌وقى مه‌قامى مه‌له‌کى نه‌زانن، حورمه‌تى مه‌عنه‌وى مه‌له‌کیان، زه‌ږه‌یه لا نییه ده‌وله‌مه‌ندن بۆ خۆیان، حه‌تا بۆ خۆشیان له‌زه‌ت و خیرى لئى نابینن، على الاکثر له سه‌فاهه‌تى سه‌رف نه‌که‌ن، به قومارئى نه‌یدۆږتتن.

عالمى ئیسلامیه‌ت، له‌به‌ر فقه‌ر و فاقه و ئیسراف و بئى سه‌نايعى و ئیختیراع تیکچوو، ده‌وله‌مه‌ندى بۆ مسولمانان باشه، به شه‌رتئ وه‌کى سه‌درى نه‌وه‌ل به جئیان سه‌رف کردبا. سه‌روه‌ت بۆ مه‌لای باش زور چاکه، مایه‌ی ته‌وسيعى زینه‌تى عیلم مه‌نقه‌به‌یه زور عالىیه. نه‌مما له‌گه‌ل ئیحتیاجى بئى نه‌شه‌ئو ږه‌ونه‌قه. نفوزى نییه، نه‌مړۆ بۆ ته‌شکىلى کو‌توبخانه‌یه عادى، مه‌لايه وه‌کى من، هه‌زار دینارى پئى نه‌وئ، ئیدامه‌ی مه‌دره‌سه و گوزه‌رانی ته‌له‌به بئى سه‌روه‌ت چۆن نه‌بئى؟ مه‌لا چاوى له ده‌ستى ناس بئى، خدمه‌تى دینى کو‌و پئى نه‌کرئ؟

گهلې فه‌قیر ده‌وله‌مه‌ند بن هار نه‌بن!

گهلې كه‌س فه‌قیریان بۆ چاتره، ده‌وله‌مه‌ند بن هار نه‌بن. به‌عزې ده‌وله‌مه‌ند باشه خیرات نه‌كن، وه‌كی حه‌مه‌دی حه‌مه ږه‌قی ږه‌حه‌تی خوای لې بې، تا فه‌قیر بوو چی بۆ نه‌ده‌كړا، كه ده‌وله‌مه‌ند بوو، عالمې له سایه‌ی نه‌و گوزه‌رانی نه‌كرد. خه‌یراتی نیلا ماشاللا ده‌رحه‌ق فه‌قیرو بې ده‌سه‌لاتان زۆر بوو. لاکین مع‌الاسف زوو ږویی، ږوژی سې شه‌مه‌ پینجی ماهی شه‌عبان، شه‌شمې ته‌یلولی ږومی سالی ۱۲۵۸ك/۱۹۲۹م وه‌فاتی كرد (ره‌حه‌تی خوای لې بې) الی الابد. باپیریشی حاجی وه‌سمان زۆر مولکی كرده ته‌وقافی عومومی، ته‌لثانیس مه‌لا و فه‌قیی كویه خیری لې ته‌بین. خوا خیری خیرداران نه‌بړی. توغیان به‌ ئینسانی فه‌قیر ناكړی، به‌لې ته‌بیته دزو دروژن، چاوه‌ش، خدمه‌تكار، قه‌ره‌ور.

۳۵/۹

له‌سمر حوشتړی دوو عه‌شیره‌تی گه‌وره چهنه‌د سال شه‌ریان كړدیه!

ته‌ماشای سپه‌ری عالم كهن، قه‌ومې عه‌ره‌ب و غه‌پری عه‌ره‌ب كوو تووشی قه‌تل و قیتال و سلب و نه‌هب و سووتان و ږژان بوون، له‌سمر حوشتړی دوو عه‌شیره‌تی گه‌وره چهنه‌د سال شه‌ریان كړدیه، په‌كتریان مه‌حوو و نابوود كړدیه، دین و ثایینی نه‌بووه، ته‌وان له‌و حاله‌ بگېرېته‌وه. ته‌ماشاكه نه‌كسهری ته‌مراض له‌به‌ر بې موبالانی، ئینسان تووشی ته‌بې و بلاوه‌ته‌كاته‌وه. واقیعه‌ن زۆریشی له‌ جه‌هله‌وه بووه، ته‌ویش نه‌وعه‌ن ما قصورېكه، سه‌ییثاتی ته‌بیعی وه‌كی سه‌ییثاتی شه‌رعی جه‌زای هه‌یه‌ علی الاكثر له‌ ئیختیاره‌وه ته‌بې.

۳۷/۹

دین و توبب ته‌عه‌موم بکا به‌شهر ته‌که‌وێته خۆشی!

به‌شهر به‌ حه‌ق دینی ئیسلامی قبول ک‌ا، له‌ ئیصلاحی نه‌فس سه‌عی ک‌ا، له‌ سه‌دا نه‌وه‌د و نو‌ فه‌رق نه‌کا. هه‌ياتی دونیاش فه‌ردی و ئیجتماعی خۆشی نه‌بی، وه‌ ئیلا فه‌لا. دین و توبب ته‌عه‌موم بکا به‌شهر ته‌که‌وێته خۆشی. سو‌ب‌حانه‌للا قورئان چه‌ند عه‌جیبه‌، نه‌مرۆ عوله‌مای توبب زۆر ئیعتینا نه‌که‌ن، به‌ و یقایه‌ی ه‌یز، نایه‌لن نه‌مراز بی، نه‌وه‌یان لا له‌ توببی ته‌داوی باشته‌، له‌ دو‌عای مه‌لائیکه‌تانی‌ش زاندر‌ا، ئی به‌راستی په‌حمی پ‌ی بکا، نه‌وانه‌ن که‌ تووشی سه‌ییات نه‌بن، و یقایه‌یان بکات.

۳۸/۹

بووینه خه‌نسا، نه‌وه‌نده‌ی سه‌ردولکان به‌ سه‌خری دا هه‌لب‌ل‌یین!

قه‌ومی نه‌جیب موقایه‌سه‌ی خۆتان که‌ن له‌ گه‌ل ئومه‌می دی، به‌ هه‌موو نه‌وع له‌ ئیوه‌ ته‌فه‌وو‌قیان کردیه‌، نه‌و کۆنه‌ که‌شتیانه‌ بوو، نه‌وان کردیانه‌ ئوستولی هه‌پ‌بی و تیجاری. ته‌ماشاکه‌ن وه‌کی چایان به‌رزبووینه‌وه‌، خصوص نه‌علامیشیان له‌سه‌ر هه‌له‌ته‌ کر‌ی. (علم فوق العلم) نه‌وه‌یه‌، نه‌مانه‌ش گشتی نه‌سه‌ری عیلمه‌، عیلمی عه‌مه‌لی، نه‌زه‌ریات، (لکان کذا یحتمل ان یكون کذا) زۆر فائیده‌ی نییه‌، به‌لکو ئینسان غه‌رق نه‌کا. نه‌زه‌ری مع‌ التجربه‌ خۆیه‌تی. خوا نه‌و ئایه‌ته‌ بو‌ ئیوه‌ زیکر نه‌کا، نال‌ی (ومن آیاته‌، ملائکه‌) لاق‌ی له‌ بن عه‌ردانه‌، سه‌ری له‌ ئاسمانانه‌، قو‌چی به‌ قه‌دی خۆی در‌یژه‌، مع‌ الاسف به‌ غه‌یری سه‌خر چیدیمان به‌ چه‌نگه‌وه‌ نییه‌، (کانه‌ علم فی رأسه‌ نار) نازانین ئیقید‌ا به‌ ک‌ی بکه‌ین؟ بووینه‌ خه‌نسا، نه‌وه‌نده‌ی سه‌ردولکان به‌ سه‌خری دا هه‌لب‌ل‌یین، یه‌ک‌ی نه‌بوو وه‌کی ده‌لی به‌ ترۆس، قرالی. عه‌رووس به‌ ته‌بدیل بچ‌ی، ف‌یری پاپۆر دروست کردن بی‌ی. نه‌لشانیش که‌س نییه‌، نه‌که‌ونه‌ کۆنه‌ لانکی سه‌ر ئاو‌ی، کۆنه‌ کۆلاره‌ی هه‌وایی، زۆر ناروا، نه‌و نقوم نه‌بی، نه‌م سقوت نه‌کا.

۳۸/۹

ئاخیری نابن به هیچ ئەبنه هیچ و ڤووج!

گه‌لێ که‌س چه‌ز ئە‌که‌ن کتیبێ به‌ ده‌رسی بخونن ئارام ناگرن، بازبازانی له‌و کتیبێ بۆ ئە‌و کتیب ئە‌که‌ن چه‌ند ده‌رسی ئە‌خوونن، خۆ هه‌ل ئە‌ده‌ن، ئاخیری نابن به‌ هیچ ئە‌بنه‌ هیچ و ڤووج. هه‌روه‌ها کاسبی دونیا ئە‌وه‌ی سنه‌ت فێر ئە‌بێ بێ سه‌بر و قه‌رار ناگا به‌ مه‌قسه‌د. یه‌کن له‌ ئە‌جانب ۲۴ سال له‌ عومری خۆی سه‌رف کرد بۆ ئیختیراعی ئاله‌تی که‌شفی ناو به‌حری پێ بکا، موه‌فه‌ق بو. عوله‌مای ئیختیراع سه‌بریان نه‌کرد پاپۆر و ته‌یاره‌ و غه‌واصات نه‌ده‌هاته‌ ساحه‌ی ظهور وه‌ شه‌هود، چه‌ندیان له‌و ڤێگه‌یه‌ فه‌وتان، ئیخلافيان ته‌عقیبان کردن، بێ ئومید نه‌بون تا گه‌یاندیانه‌ سه‌ر! وا ئە‌بێ.

ئیمه‌ نه‌که‌ی (وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ) حه‌قیقه‌تی مه‌عناش نازانی، ئە‌مما له‌ ئە‌وه‌ه‌لی شه‌و تا نبه‌شه‌و ده‌ف و دونبه‌ك لێده‌ن، هه‌له‌په‌ن، هاو و هوویی به‌ناوی زی‌که‌ر و عیباده‌ت بکه‌ن، ماندی و عاره‌قه‌ی په‌ش و شین به‌ژێن، قه‌ی نیه‌ بۆ خوايه‌.

ئه‌وانه‌ی به‌ خه‌یال و فکر عه‌جول بن، نه‌زه‌ریان نفوز نا‌کا، سه‌ت‌حی نه‌ڤۆن، له‌ ئایات نازانن، وه‌کی حه‌یوانات ئە‌بینن، مه‌زایا نازانن، تو‌بی عیونی ته‌بیعی ئە‌سه‌رار و ده‌قائیقی ئە‌شیا زۆر ده‌رك ئە‌که‌ن. ئە‌مما له‌ وه‌جه‌ی ئایاتی ئیلاهی ته‌ماشای نا‌که‌ن. به‌لكو سه‌به‌ب به‌ جه‌ه‌لی عوله‌مای دینی خۆیان، تا قه‌تعی عه‌لاقه‌یان له‌ گه‌ل خوا نه‌کرد، به‌ مه‌رامی ئائیل نه‌بون. ئە‌وه‌ی موئمین و مه‌فه‌کیر بێ، به‌ چاوی عیلم و عیبه‌ره‌ت ئە‌نۆڤه‌ته‌ کائینات، بۆ (الدارین) ئیستیفاده‌ی لی ئە‌کات. لا‌کین ئە‌وانه‌ که‌من، یا نین (مع‌ الاسف) ئە‌وه‌ی ئیمانی به‌ خوا هه‌یه‌، نه‌فی ته‌بیعه‌ت ئە‌کا، هه‌ردوو قاسیرن، ناوێرم بلیتم هه‌ردوو کافرن.

به‌لێ ئینکاری ته‌بیعه‌ت ئە‌نه‌ری بۆ ئیمه‌ خراپ بوو، واقیعه‌ن ئە‌وائیل که‌ قسه‌یان له‌ ته‌بیعه‌ت کردبا، بۆ ئینکاری ئیلا‌ه ده‌ڤۆشتن. بۆیه‌ عوله‌مای دین علومی ته‌بیعه‌یان حه‌رام کرد. ئە‌مما ئە‌مه‌ڤۆ ئیمه‌ به‌حسی لی ئە‌که‌ین، بۆ ته‌سخیر و خێر لێدیتنی، بۆ ئینکاری ئیلا‌ه و ئولو‌هییه‌تی

ته‌بیعت تا موئینی ها‌که‌زایی غایه‌تی شوکری ئیلاهی له‌سه‌ر نه‌و
نیعه‌ته‌یه.

(لك الشکر یا ربی) موه‌فقت کردم به لوتف و که‌ره‌می توو، بووم
به مه‌لا، حه‌قائیقی ئەشیا ئەزانم، بۆیه کائینات بۆ موئینی صه‌بایی
شه‌کور ئەبیته‌ ئایه‌ت، ئەوانی پێشی پێیان به ته‌حریر و ته‌فصیله نه‌بردیە.
٤٠/٩

ده‌ور و دۆلابی فه‌له‌ك له‌ دژی ئیلمه‌یه!

هه‌زار سه‌فینه‌ پ‌ری گاور بووه به سه‌لامه‌تی چوون و هاته‌وه‌.
گه‌لێکیش پ‌ر له‌ مسولمان و حه‌ججایی به‌یتوللا له‌ پاپۆردا سووتان،
غ‌رق بوون. ته‌بیعه‌تی زالم فه‌رق له‌ به‌ینی موئین و کافر و بی‌پ‌ر و
فاجیر نا‌کا. له‌و پ‌وژانه‌ با وجودی به‌ نیگه‌به‌تی زه‌له‌زه‌له‌، پاپۆرئ تورکیا
موصاده‌مه‌ی صه‌خره‌یه‌ ئەکات، غ‌رق ئەبێ، چیبکه‌ین؟ ده‌ور و دۆلابی
فه‌له‌ك له‌ دژی ئیلمه‌یه. (علی کل حال) ئیلمه‌ له‌ کافران ئەهوه‌نترین.
٤١/٩

ئینسانی تووره‌ چی پ‌ر نا‌ک‌رئ!

ئینسانی تووره‌ چی پ‌ر نا‌ک‌رئ، سه‌بری نا‌بێ، دوشمنی زۆر ئەبێ،
مه‌نفوور و مه‌ترووک ئەبێ، ئەگه‌ر بێ ده‌سه‌لات بێ، ئەیکه‌نه‌ قه‌شمه‌رجار،
ئوه‌ی به‌خۆی وێرا به‌ هه‌موو که‌س ئەوێرئ.
٤٣/٩

نوێژی ئیستا ږووحی نییه‌!

نوێژ ږایسته‌یه‌ به‌قووه‌ته‌ له‌ به‌ینی خوا و عه‌بد و عیادی موئین
خۆبه‌خۆیی خصوصی به‌ جه‌ماعه‌ت بێ، وه‌ ئیمام مه‌لا بێ، مه‌ئمومی
تالبی زانین بێ، ئەتوانن به‌عزئ قورئان به‌ زویان له‌ ئیمام وه‌رگرن. لا‌کین

بۆ سه‌عاده‌تی ده‌وله‌ت و ميلله‌ت!

بۆ سه‌عاده‌تی ده‌وله‌ت و ميلله‌ت، ئینفاق زۆر لازمه، چ ئیستبدادی بێ، چ مه‌شرووته و دیموقراتی و ئوستقوراتی بێ، بێ مال و بێ ئینفاقی ده‌وله‌مه‌ندانی ئه‌سخای مه‌رد و موحيی وه‌ته‌ن، قه‌وم ئیدامه‌ی نایێ. که‌سێ ته‌ماشای جو‌مه‌ورییه‌تی ئه‌فلاتوون کا، له‌ ته‌قسیمات و ئه‌حوالاتی حکومات، له‌ عه‌قل و عیلم و ته‌دبیر و سیاسه‌تی ئه‌و زاته‌ ته‌حه‌ییور ئه‌کا، ئه‌لنی حکوماتی ئه‌و عه‌سه‌ری له‌به‌ر چاو بووه، 'حه‌سه‌نات و سه‌ییئاتی به‌ ته‌جره‌به‌ زانییه، له‌ جیهه‌ت له‌وازمی ئومه‌رای حکومه‌ت، مونا‌سه‌به‌ی فیکری له‌گه‌ل مه‌شره‌ب و مو‌عامه‌له‌ی ئیمام عومه‌ر هه‌یه. لا‌کین ئه‌فلاتوون ئیفرات ئه‌کا، وه‌ مه‌قه‌سه‌دی حه‌کیما‌نه‌ی ته‌جری‌دی حوککامه‌ له‌ هه‌موو میول، لا‌کین ئه‌مه‌ به‌ مو‌حال حیسابه، ئه‌گه‌ر بێ غایه‌ت نادیره، مه‌گه‌ر به‌کێ وه‌کی عومه‌ری فارووق (وانی یاتی بمثله‌ الزمان).

دیاره، ئه‌وه‌ی مه‌ئمووریه‌ت بۆ معاش و گو‌زه‌ران بکا، نه‌ ئومه‌مه‌ت نه‌ حکومه‌ت خیری لێ نایێن ئه‌و ئه‌وساف و مونا‌قیه‌ی بۆ ئی‌داره‌ی دا‌خ‌لی و ژیا‌نی ئی‌جتی‌ماعی خۆیا‌نه.

٤٤/٩

ئه‌لین عیسا ئه‌فه‌رموێ!

ئه‌لین عیسا ئه‌فه‌رموێ: که‌سێ زله‌که‌ت له‌ لا ڤووێ دا، ئه‌و‌تری بۆ ڤا‌گره، با زله‌ه‌یه‌ له‌و‌یش دا!

به‌روا ئه‌که‌ی ئه‌مه‌ ته‌علیمی ئیلا‌ه‌ی بێ؟ ته‌بعی به‌شه‌ر هه‌ل‌ینا‌گرێ، مه‌گه‌ر ته‌بعی ئینگلیز له‌ وه‌قه‌تی بێ ده‌سه‌لاتی، یا وای ئیش بۆ به‌جیه‌ ته‌سه‌رێ، ئه‌وه‌ ئه‌ساسی حیل‌ه‌بازیه‌، بێ ده‌سه‌لاتا‌نایه. قوربا‌نی ڤه‌سوولی سه‌لام بم له‌وه‌تی ته‌شریفی ها‌تییه، ڤۆژ به‌ ڤۆژ فیتنه‌ و شه‌ر و شو‌ڤ زیاد ئه‌کا. خسووس له‌ زه‌مانی ده‌عه‌تی دووه‌می ڤه‌سوولی سه‌لام، به‌ها‌ئو‌للای بابی، به‌لکو‌ ڤا‌پی ئانه‌ن فانه‌ن شه‌ر و فه‌ساد و بێ شه‌رمی و بێ ئه‌خلاقی و بێ مروه‌تی و بێ عه‌رض و نامووسی و بێ غیره‌تی، له‌ نما و ئینتیشار

دایه. به لئێ غه ره زیان سه لپی فه زائیلی به شه رییه، له مسولمانان تا ئیمحای دین و دنیا یان کهن، ته گهر یه ک دوو په سوولی تر په سوولی سه لام وه کی به ها هاتبان، ستاره ی مه نحو سه ی ئه رز، سه راپا ئاگری تیه ر نه بوو، به لکو ئینسان مه حوو ته بووه له و های و هووه نه جاتی نه بوو! تازه مه جه له ی هیلالیان هینا، له میلادی عیسا نه دوو، نه ختی موته نه سیر بووم له به عزئی قسه یان، لاکین ته سه للی خۆم داوه. چونکی دوور نیه له به شه ری و لاده تی عیسا بکاته مه یدانی ئاتی و ڤا بر دوو، ناوی نه وانی پیتی نه میتی، عه جاییب نیه له به شه ری، چ جاییه عیسا گاجووت بکا.

به خوا حه قولئینساف ته ماشا کهن، حه زره تی عیسا له گهل حه زره تی موسا موقایه سه بکه ن، له عاله م تاریخی، دینی، سیاسی، کامیان حه قیان هیه بینه مه بده ئی تاریخ. یۆنانی بنۆر نه عوزه ما و حوکه مای خۆیان، بنۆر نه ته سه کهنده ر حه قه شه رم کهن، له تاریخی خۆیان له ئیزاعه ی مه جدیان. به لئێ به واسیته ی ئیمان به حه زره تی محمه د ئیمانمان هیه به ڤیساله ت و گه وره یی حه زره تی عیسا، له گهل ته وه شدا له عاله می تاریخ بئێ ته ره، وه له و نه وروپایی کردیانه واسیته ی به ینی سابق و حه ق.

٤٥/٩

ئه مه درۆیه، به هانه یه واهیه!

نه وروپایی گۆیا ولاتیان ته نگه، نفوسیان زۆره ئیداره ناکهن، ته حه ممولیان نیه، مه جبو رهن له ته فریقا و ئاسیا ولاتی عیادی خوا داگیر ته کهن، ئه مه درۆیه، به هانه یه واهیه. نه وان ته گهر ئیقتیصاد بکه ن، ولاتیان له خۆ واسیعه، واریداتیان زۆر تره، ته ممان نه و ئیسرافیی نه وان ته یکه ن له سه فاهه تی دونیا یان به ش ناکا. کۆنه چه تیوی ڤه قس ته کا حه فته ی دوو هه زار لی ره ی ئینگلیزی ته دهنی، دوو پیتسه ی ڤیوی ڤه ش به سی هه زار لی ره، شووشه ی موسکیری گچکه به دوو تا چوار لی ره، شووشه عه ترئ به قیمه تی زۆر، به کورکی خۆی دانه کا. بینایه بۆ ته علیمی ڤه قس به ٢٢ ملیۆن لی ره. نه وه سه ییانه ته رک کهن، گوزه رانی موعته دیل نه شیش بسووتی نه که باب، ولاتی خۆیان سه ر و زیادیانه. یا ئیلاهی به سطی

پ‌یزقت بۆ کردن، توغیانان کرد، نه‌وجا نۆبه‌تی عیقابه.

٤٧/٩

تووشی ده‌رده‌داری بووین!

ئیمه خویتمدان سه‌عیمان کرد موفریط له حوجره‌ی مزگه‌وت و ئۆده‌یی مه‌رطوب، هه‌وای موله‌ووه‌ت نوستین. پ‌یعایه‌تی حیفزی سیححه‌تمان نه‌کرد، یا بۆمان نه‌کرا، تووشی ده‌رده‌داری بووین، تا نه‌م‌رۆ ده‌وام نه‌کا. ئه‌و نه‌وعه‌ کاره‌ هه‌م ته‌جاوه‌زه له ته‌بیعه‌ت، هه‌م ته‌جاوزه له شه‌ریعه‌ت، شه‌ریعه‌ت گه‌لێ شت به‌ ئیعتیدال په‌سه‌ند نه‌کا، زی‌ده‌باری خۆ گران کردن قبول ناکا.

٤٩/٩

له‌ ئه‌واخیری عومری خوا حه‌مه‌زیاد ئاغای پ‌ن که‌په‌م کرد!

حه‌ماغای غه‌فووری زاده‌ خوا عافووی بکا، نه‌ولادی نیری که‌م که‌م نه‌بوو، وه نه‌ ده‌ژیان، له‌سه‌ر ئه‌و سه‌روه‌ت و سامانه‌ گه‌وره‌یه، حه‌سه‌رته‌م‌ند بوو. له‌ ئه‌واخیری عومری خوا حه‌مه‌زیاد ئاغای^(١) ی پ‌ن که‌په‌م کرد، خوا به‌رقه‌راری کا.

(١) محمەد زیاد (کاکه‌ زیادی کۆبی): ناوی ته‌واوی محمەد زیاد کۆپی حه‌مه ئاغای کۆپی مه‌حموود ئاغای کۆپی حه‌مه ئاغای کۆپی که‌ریم ئاغای کۆپی غه‌فوور ئاغایه و له‌ بنه‌ماله‌ی به‌ناوبانگی غه‌فووری شاری کۆبیته. له‌ سالی ١٩١٤ له‌ کۆبی له‌ دایک بووه و خویتمدانی سه‌ره‌تایی له‌و شاره‌ خویتمدوه، خویتمنه‌وه‌ی له‌ زمانی کوردی و عه‌ره‌یی باش بووه، له‌ گه‌ل که‌مێک له‌ زمانی ئینگلیزی. کاکه‌ زیاد پ‌ۆلیکی کارای له‌ بزافی پ‌زگاریخوازی کوردستاندا بینیه. ناوبراو له‌ خولی یازده‌هه‌م و دوازه‌هه‌می ئه‌نجومه‌نی نوێنه‌رانی عێراقی به‌ نوێنه‌رایه‌تی لیوای هه‌ولێر ده‌بیته ئه‌ندامی ئه‌نجومه‌ن. به‌لام داوای ده‌ست له‌ کار کێشانه‌وه‌ی کردوه له‌ سالی ١٩٤٨، له‌ به‌ر پ‌ازی نه‌بوونی به‌ په‌یماننامه‌ی پ‌ۆرتسمۆت، که‌چی داوی شکسته‌تانی په‌یماننامه‌ که‌ و حکومه‌تی سالح جه‌بر گه‌پاوه‌توه وه‌کو ئه‌ندام ئه‌نجومه‌تیکی به‌ره‌له‌ستکار. کاکه‌ زیاد له‌ سالی ١٩٩١ له‌ کۆپه‌وه‌که‌ له‌ تیران کۆچی داوی کردوه.

پیاوئ هه بوو که چله گولزاریان نه گووتئ، فه قیر، بچ نه نوا، هه موو
سالتی کوربه کی نه بوو، به لکو به عزه سالان ژنه که ی جووت جووتی
نه یه نا، نه گریا: باری! نیلاهی! نه من چیان لئ بکه م؟ کوویان به ختو که م؟
نه توو بؤ کوړئ ناده به حه ماغای ساحیتی نه و جاه و مه کانه ته، نه من بؤ
چمه؟

۵۰/۹

ژنی دهرویش حه سهن ئاوس بوو!

عوله مای فقهی وه کی زهر که شی و ئیبن حه جهر نه فهرموون:
ز کوړه ت و ئونو نه ت له نه وو له ت ته ختیتی ماده ته قه روپ نه کا. که وایی
پاش ته قه روپ ناگورئ، حه تا به شیخ حوسامه دینی ته ویله، نه وه ی شیخ
عهلی هه ولیری نه لئ: ژنی دهرویش حه سهن ئاوس بوو، شیخ وتی،
ژنه که ت کچی له زگی دایه، نه واکیره کم پتوه نووساند. گویا کردی به
کوړ، نابې. جه هل و به ساطه و حوب هه موو شت به ئینسان نه سه لمیتئ.

۵۱/۹

دوو سئ قسه یان کرد پټیان نه لئ فیهله سووف!

نه گهر شته ک بیی به تهقلیده له نه جانیب وه ریته گرین، عه مه للیات
نه زه ریاتی بی عه مه ل. که دوو سئ قسه یان له و نه وعه علومه کرد پټیان
نه لئ فیهله سووف، جه ند که یفی پی دی. عوله مای غه رب علی الاطلاق
نه لئ دین مانعی ته ره قیه، قسه ده رحه ق دینی ئیسلام نه ساسه ن راست
نیسه. نه ممانه زه به ئیعتقادییاتی ئیجتهادییه و که ساله ت و به تاله تی
موسلمانان قسه یان راسته.

۵۱/۹

بووینه ژړر چه‌په‌لۆکی غه‌ربییان!

مع الاسف له قووه‌تی خوای مه‌حرووم بووین، زه‌عیف و بڼ
ده‌س‌ل‌ات بووینه ژړر چه‌په‌لۆکی غه‌ربییان، هه‌رچه‌ند وه‌کی موشریکان
هاوار نه‌که‌ینه ئیلاهمان و نه‌ئیمه‌ی مه‌عصومین فائیده‌ی نییه، به
هاوارمانه‌وه نایه‌ن. إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وای
نایه‌تی چه‌ند به قیমে‌ته!

۵۲/۹

توو خوا د‌یته د‌لت خوداوه‌ندی عه‌زیموششه‌ئن زورنا نه‌نگیوی چاوه‌شی، بکا به قوتب؟

گه‌لن ک‌ه‌س له مسولمانان نیشت زۆر بڼ ږړز نه‌کا، لۆمه‌ی نه‌که‌ن،
قه‌باحه‌تی له خوی لا نه‌دا، نه‌لن خوا پتی کردم. شه‌خسی هه‌بوو گ‌یژ و
ویژ، زاتی ره‌حمه‌تی لڼ بڼ ف‌هرمووی لام وایه نه‌وه وه‌لیه.
وتم نه‌گ‌ر ک‌ه‌سی بلن نه‌وه برای تویه پیت خو‌شه؟
ف‌هرمووی نا!

وتم: نه‌دی خوا کوو رازی نه‌بڼ بلنن نه‌مه وه‌لی خوايه؟
بنواړه حورمه‌تی خوای، لای نه‌ک‌ه‌ری مسولمانان نه‌وه نه‌وعانه‌یان لا
وه‌لیه، وه مومکینه به موده‌بیری نه‌رز و ئاسمانیان بزائن. توو خوا د‌یته
د‌لت خوداوه‌ندی عه‌زیموششه‌ئن زورنا نه‌نگیوی چاوه‌شی، بکا به قوتب،
ته‌فویزی ئیداره‌ی کائیناتی پڼ بکا؟ نه‌تو و خوا نه‌مه به ئیعتیقادی
ص‌حیح نه‌زانی؟ سبحانه ربی ما قدروا حق قدرک.
خوای ته‌عالان به لوتفی خوی د‌لی مسولمانان له عه‌قائیدی فاسیدی
موزه‌خره‌فه پاک کاته‌وه.

۶۱/۹

قسه یه حق بکه ی ته لێن ته مه موته دبعه!

قسه یه حق بکه ی ته لێن ته مه موته دبعه یه، به لکو مه عازده لالا کافره.

٦٤/٩

ته تبعای شیخ نه بی ماویلی ته ریقیان تی کدا!

که سێ به ویجدان بێ ته زانی مادده ی خه یسه له کۆل ئینسان نابێته وه، دائیمه نه گه لیه تی، که م وایه له ته حریکات ساکین بێ، مه گهر مه شغولیه تی زۆری به سه را بێ، نه وشه یتانه عیلاجی موشکیله. من له نه وائیلی نه شاطم حیسم نه کرد شتی له لای قه لبم بوو، زۆری سه خه لت نه کردم، ده فعه یه حیسم کرد، زیکه یه کی لێ هات، بۆ لای راستم چوو له لای سپه لکم قهراری گرت، حاله نه وێیه، ده وام نه کا. لاکین (له الحمد) زه عیفه، ته م ما خاسیه ته کی به سووکایه تی گه لتی سه خه لت و موته نه سیر نه بی هیه، بۆیه ناتوانی سه وقم کا بۆ ئوموری دونیه، له بهر بوغزی معامه لاتی چرووکی جه معی له پوه سای دین له قیرانه تی نه کردم. مه یلی زۆره، چونکی سه را پا له علییه ی ته وانم نه یینی (لک الحمد یارب) نه گهر له یه ک نوخته ی دی غه له بهم به سه را بکا، نه ویش چاره ی لای خوا سه هله. نه گهر به عزه دوام قبول کا په هونه تی نامینی.

با پیر مه لا عه بدوللاشم دیاره به شه یتانی وا گرفتار بووه، ته م ما به ته وه جوهری حه زره تی مه ولانا خالید له کۆلی بوو یته وه، خه تهرات و وه سواس و قسه ی نالایه قی ته به ددول کردیه، به (سلطان الذکر). لاکین مع الاسف که سێ وا بۆ ئیمه نه بوو، وه ته تبعای شیخ نه بی ماویلی ته ریقیان تیک دا، خاسه ته نه شه ده له بی، بالمره له دین و له شه ره فی ئینسانیه ت ده رچوون، بوون به قهرین و مو عینی شه یتان، مومکینه شه یتان له سایه ی وان نه ختی حه سایته وه.

٧٠/٩

له سایه‌ی قورئان عه‌ره‌ب بلنډبوون!

له سایه‌ی قورئان عه‌ره‌ب بلنډبوون، ئیستیلای جیهانیان کرد، له سایه‌ی قورئان چهند عیلم بۆ زوبانی عه‌ره‌ب ته‌دوین کړا، لیسانی عه‌ره‌بی بووه لیسانی عیلم، له به‌ینی دوول و ئومه‌می دی موسه‌لله‌مه، قورئان بووه مه‌سده‌ری فیعلی فه‌وقی قانون الانام. مه‌نشه‌ئو بۆ ئوسولی ئیعتقادیات و ئیجتیهاد له سایه‌ی قورئان بوو. عه‌ره‌بی ئوممی بوو به ساحب قه‌لم، عولومی جیهان به زوبانی وان ته‌رجمه‌مه کړا، لاکین عه‌ره‌ب نه‌وانه‌ی لا بی قیمه‌ت بوو، دۆراندی. تا ئه‌مړو قورئان به بیست لۆغه‌ت ته‌رجمه‌مه نه‌کړی، کرایه. لام وایه به هه‌موو لۆغه‌تی به‌قیمه‌ت ته‌رجمه‌مه نه‌کړی. سبحان الله به‌عزئ له کوتتاب نه‌یانه‌وئ ته‌بدیلی حروفی عه‌ره‌بی به حروفی لاتینی بکه‌ن، وه‌کی تورکان، نابج نه‌وانه نه‌سله‌ن عه‌ره‌ب بن، چهند موجیبی فخر و موباهاته بۆ قه‌ومئ، دین له خۆیان، ئاین و ئاداب له خۆیان، قه‌وانین له خۆیان، کیتابه‌ت له خۆیان، بۆ هیچ شت له‌و نه‌وعه ئوموری هاممه ئیحتیاجیان به نه‌جنه‌بی نه‌بی.

۷۴/۹

سولتان مه‌حمود به بن ده‌ستنویژ ناوی موحه‌مه‌دی به‌سەر زوبانی دانه‌هاتیه !

که‌سئ نه‌دنا زه‌وقه‌کی بی، حز نه‌کا ناوی به‌خیر و گه‌وره‌بی بی. نه‌شرافی قوره‌یش له‌قیس خۆیان دا، بیلال له‌سەر مناران فاتیه‌ی بۆ نه‌خویندری، نه‌بو جه‌هل له‌عنه‌تی لی نه‌کړی، قاروون هیلاک شو، کی چهل خانه گه‌نج داشت، نوشیروان نه‌مرد، کی نامی نیکو گوزاشت^(۱).

(۱) ئەم شیعره‌ی سه‌عدی شیرازییه و به‌م شتیه‌یه‌ی خواره‌ویه:

مه‌شهووره له روح المعانی یش دایه، ږوژئ موئه‌زین بانگی نه‌دا،
هؤلاکو وتی: کئی پادشایه؟
وتیان تووا

وتی: نا پادشا نه‌و که‌سه‌یه شه‌شسه‌د سال له وه‌فاتی ږا‌بردی، له‌سه‌ر
مناران ږوژئ پی‌نچ جاران زی‌کر نه‌کړئ، مه‌قسوودی هه‌زرتی ږیساله‌ت
په‌نا بوو. هه‌ققه‌ن ئا‌دان مایه‌ی فه‌خره ټو عه‌ره‌ب، حق الانصاف ئومه‌می
دی زی‌ده فه‌خر به ږیساله‌ت په‌نا نه‌که‌ن، خصو‌ص‌تر هه‌زرتی فه‌خري
عالم نه‌فنه‌دی، به‌نی، زی‌شه‌ئن، فه‌خري کائینات، سه‌روه‌ری عالم،
خواج‌هی هه‌ردوو سه‌را، به‌و که‌لیماته ناویان نه‌هینا، عه‌ره‌ب زو‌ر نه‌لئ
وحیة محمد.

مه‌شهووره نه‌لئ سولتان مه‌حموودی سه‌بکته‌گین به بی ده‌ست‌نو‌ژئ
ناوی مو‌حه‌مه‌دی به‌سه‌ر زویانی دانه‌هینایه.

۷۵/۹

شیخ ږه‌زا له مه‌دحی کویه!

شیخ ږه‌زا له مه‌دحی کویه ده‌لئ:
شاری کویه که له‌باله‌ب له‌بووتی نو‌ش له‌به
گه‌ر فه‌له‌ک لئی بگه‌ړئ مه‌نبه‌عی عه‌یش و ته‌ږه‌به
کو‌ږه‌کانی به مه‌سه‌ل هه‌روه‌کوو نه‌شعاری من
کامی لئی ده‌گری، ئیژئ نه‌ویان مونته‌خه‌به^(۱) ۷۶/۹

قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت
نوشین روان نمرود که نام نکو گذاشت
(۱) دیاره هم شیعره به هله نووسراوه‌ته‌وه، راستیه‌کی به‌م شیویه‌یه:
شاری کویه که له‌باله‌ب بووتی تو‌وشنه‌له‌به
گه‌ر فه‌له‌ک لئی بگه‌ړئ مه‌نبه‌عی عه‌یش و ته‌ږه‌به
دل‌به‌رانی به مه‌سه‌ل هه‌روه‌کوو نه‌شعاری من
کامی لئ ده‌گری ده‌بیژئ نه‌مه‌یان مونته‌خه‌به / دیوانی شیخ ره‌زا، شیخ محمه‌دی خال
و نوم‌ند ناشنا، ل ۸۵

به‌هه‌شت با ته‌ره‌له‌یلانی کوردی تیا نه‌بی!

ئاخر که‌سی ده‌چیت به‌هه‌شت، ته‌یعی مه‌نزله‌تی له‌ هه‌مووان به‌ره‌ژیره، سه‌د ساله‌ ڕێی بۆ ته‌وسیع ئه‌کرێ، له‌ قه‌سری زێڕ و خیا‌می لوتلو، هه‌مووی ئاوهدانه، قاوه‌لتی و ئیواره، حه‌فتا هه‌زار سه‌فحه‌یی زێڕ، هه‌ریه‌که‌ نه‌وعه‌ ته‌عامه‌کی تێدا‌یه، له‌ هه‌ر حه‌فت هه‌زاری ئه‌خوا، ئه‌وه‌ولی ئیشتیه‌ی چۆنه، ئاخیریشی وایه. یه‌عنی ئه‌وه‌ول و ئاخیری ئیشتیه‌ی باقیه، که‌م نابێ به‌ خواردن. ئه‌وانه‌ ئه‌م‌پۆ زه‌حمه‌ت قبول بکری، به‌لێ بادیه‌ نۆشین، کرمانج، فه‌قیری برسی، تا ته‌وسیعی بۆ بده‌ی پێی خۆشه، دلی پێن واسیع ئه‌بن، به‌ ئومیدی وه‌یه، خوا که‌ره‌می له‌ گه‌ل بکا، له‌و ته‌نگی عه‌یشی دنیا بکه‌ویته‌ سیعه‌تی وا.

شیخی نابلسی ئه‌لێ: یه‌ك مه‌رد چه‌ند خو‌ری هه‌بن، به‌ یه‌ك ئان به‌ یه‌ك ئاله‌ت له‌ گه‌ل هه‌مووان دروست ئه‌بن. ئه‌فه‌رمووی: ئه‌وه‌ عوله‌مای زاهیر قبولی ناکه‌ن، ئه‌مما عوله‌مای باتین یه‌عنی ئه‌ولیا ئوللا ته‌سدیقی ئه‌که‌ن. دیاره‌ ئیش به‌ مه‌شرب ئه‌گۆڕی، وه‌ ئیلا ئه‌وه‌ی شیخ ئه‌فه‌رموی مو‌حاله، ته‌سویر و ته‌سه‌وور ناکری، هه‌رچی بلین له‌ مه‌دحی جه‌ننه‌ت ناگاته‌ ئایه‌تی (وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ). به‌لام لازمه‌ ساحی ته‌فسیر و ساحی جه‌ننه‌ت وه‌کی ساحی دنیا‌یه به‌ ئوموری ده‌نییه‌ به‌ ته‌لو‌یس نه‌که‌ن، ئه‌وه‌ی له‌ به‌هه‌شت و به‌هه‌شتی بوه‌شیته‌وه، مو‌شته‌های نه‌فس بی، له‌ خواردن و خو‌اردنه‌وه و ولاغی به‌رزه، با خو‌شتریش بی،

له‌ دیوانی شیخ ره‌زاش که‌ شو‌کور مسته‌فا کو‌یکردۆته‌وه به‌م شیوه‌یه‌ی خو‌اره‌وه هاتوه:

شاری کو‌یه که‌ له‌با له‌ب له‌بتی غونچه‌ له‌به

گه‌ر فه‌له‌ك لێی بگه‌ڕێ مه‌نبه‌عی عه‌یش و ته‌ره‌به

دل‌به‌رانی به‌ مه‌سه‌ل هه‌روه‌کو ئه‌شعاری منن

کامی لێ نه‌گری ئه‌بیژی ئه‌مه‌یان مو‌نته‌خه‌به. لاپه‌ره ۱۰۱

نه‌وه‌ی چاو له تماشاکردنی له‌زه‌تی پې بگا، له مه‌نازیر، نه‌وه‌ی موبصیر و جوان پې، شایانی تماشو و جالیی نه‌زه‌ر پې، تیا‌ه‌تی. با تېره‌له‌یلانی کوردی تیا نه‌بی، له‌وې شتی وا بۆ‌گه‌نی ئاره‌زوو ناکړئ، هه‌ر نازیرائی مه‌یدانیان بۆ سیه‌تی خه‌یال و وه‌هم دۆزیوه‌ته‌وه. لاکین تۆ به نه‌ندازه بنۆره، وه‌ حالی موخاتیب بزانه، ته‌والید هه‌یه له به‌هه‌شت؟ خیلافیه، لام وایه ته‌والید نییه، دنیا مه‌زړه‌عه‌یه، دنیا خه‌لاص. ۸۷/۹

چییه هه‌موو که‌س ئه‌دای ئه‌کا، وه‌ که‌سیش پئی خۆش نییه!

له موجه‌له‌یه میصریم دیت، جۆرجی رابردوو مائیده‌ی به‌ریتانیا له‌سه‌ر مالکیه، عائله‌وی سوئال ئه‌کا: چییه هه‌موو که‌س ئه‌دای ئه‌کا، وه‌ که‌سیش پئی خۆش نییه؟

کچی جۆرجی حازری، که‌ ئه‌لئان وه‌لی عه‌ده، جوابی دا و وتی:
نه‌وه‌ حه‌قه، هه‌موو که‌س ده‌لئ حه‌قم ده‌وئ، وه‌ که‌سیش به‌ حه‌ق پازی نییه.

ته‌حسینی کرد و نه‌یوت: نه‌مه شایانی ئیمپراتۆریه.
مومکینه که‌رامه‌ت یته‌ جئ، ئیمپراتۆری له وه‌قتی کوپری نییه له‌به‌ر شیده‌تی که‌رامه‌تی حه‌ق ته‌دبیریان له فه‌وتاندنی رسول الله نه‌کرد.
۹۰/۹

ره‌مه‌زانی له ته‌مموز به‌ پۆزی بووم!

واقیعه‌ن له گرانی وه‌ بئ بارانیه هه‌وا موعبه‌ر نه‌بئ، له‌به‌ر چاوی برسی، ئه‌لئ دوو‌که‌له‌ دنیای دا‌گرتیه. حه‌تتا خۆم له ئه‌وائیلی حه‌ربی عوزما، ره‌مه‌زانی له ته‌مموز به‌ پۆزی بووم، پاشی عه‌سر چاوم زۆر بئ حوکم نه‌بوو، له‌بن که‌پری چنارۆک نه‌منۆپی، له مه‌سافه‌ی یه‌که‌م، فه‌رقی که‌ر و بار و زه‌لامم نه‌ده‌کرد، هه‌ر سیاهیم ده‌رک نه‌کرد.

ده‌رکه‌یان له‌سهر خۆ کلیل دا چوونه ناو جی، نووستن هه‌موویان
تیکړا مردن!

جه‌معی نه‌قل نه‌که‌ن له‌هزره‌تی عه‌لی و به‌عزئ بوزرگه‌واران، گۆیا
پیش قیامی قیامت دوخانئ په‌یا نه‌بی، دنیا پر نه‌کا، بۆ مسولمانان
نه‌وعه په‌سیوئ نه‌دا، نه‌مما کافر وه‌کی سه‌کرانی لی دئ، له
کونه‌که‌پووی و گوئ و دوبری دووکه‌ل دیته‌ ده‌ر. نه‌و نه‌وعه قسانه
زۆر خۆشن، مسولمان که‌یفیان پی دئ، هه‌تا له‌باسی فیرعه‌ون و ئایاتی
موسا نه‌لین: موئمین و کافر له‌یه‌ک کۆتک ئاو نه‌خۆنه‌وه، بۆ کافر
خوونه، بۆ موئمین ږوونه.

لاکین مع‌الاسف ئیمه‌ نه‌بین، ئافه‌ت و به‌لای سه‌ماوی شیدده‌تی بۆ
مسولمانانه، کافره‌کان به‌ئاسانی خۆیان نه‌جات نه‌ده‌ن، وه‌قتی تاعوون و
وه‌با گیتسکی له‌مسولمانان نه‌دا، نه‌جانییه‌کان ته‌ږد و ته‌بعیدیان نه‌کرد،
ئالان مه‌قرووبی تاعوون و وه‌با نه‌کوژن، وه‌غازی موخنیقیان په‌یاکرديه،
نه‌توان به‌بۆمبایه، شاری وه‌کی کۆیه‌بخنکینن، نه‌سبابی مودافعه‌مان
نییه، نه‌وا عالم ته‌تیری له‌غهرب کوممامی واقییان بۆ بی. نعوذ بالله
قه‌حط و غه‌لامان دیت، فوکه‌را به‌کۆمه‌له‌ نه‌مردن به‌سه‌ریه‌کا نه‌رمان،
مه‌ئمووره‌کانی فاسیق و فاجر دونه‌له‌کیان لی نه‌دا و په‌قس و سه‌مایان
نه‌کرد.

پیاوئ بوو، وه‌ستا مه‌عرووفی نه‌حمه‌چه‌ی خوا عافووی کا له‌گه‌ل
عائيله‌ی، نه‌وه‌ی هه‌بوو خواردیان، خه‌لاس بوو، برسایه‌تی ته‌ئسیری
تیکردن، پیاوئ به‌غیره‌ت و ناموس بوو، نه‌یتوانی خۆی عائيله‌ی سوال
بکه‌ن، یا ده‌خیلی که‌سئ بی. ده‌رکه‌یان له‌سهر خۆ کلیل دا چوونه ناو
جی، نووستن هه‌موویان تیکړا مردن. به‌ییتی زاندره‌که‌مردینه، ده‌فن
کران. مع‌الاسف نه‌و نه‌وعه مه‌رده‌غه‌پوره‌ناویشی گوم نه‌بی. ۱۰۰/۹

گرانیان زوو له یاد چوو!

ئو زیلله تهی غه لای سیسه د و سی و شهشیان زوو له یاد چوو،
ئه وهی موحتاجی گینچه نانی بوو، ئەلنان به پاقلاره پازی نیه. ده نانیر
سهرفی قومار و شهرباب و سه فاههت ده کا، ئو نه وه به لایانه نه وه
په سوولیکن بۆ ئینتباهی ئەنام، لاکین که میان مونته بیه ئه بن.

۱۰۱/۹

بهینی مه لایان و به دگۆیی!

فه قیه هاته لام، شرح تجریدی ئه خویند، پاش بهینی وتی: قوربان!
چهند سال بوو، ئاره زووم بوو، بۆ ته حصیل بیمه خدمهت، ئەمما ئه یانوت:
مه لا له سه ر ده رس زۆر توو پره یه، فه قی ته حقیر ئەکا. له و تر سه نه ده هاتم،
وا مه علووم بوو قسه یان ئیفتیرا بووه.

له بهینی مه لایان به واسیته ی به دگۆیی، موخته بهر ناوی، زاتی زۆر
عالیم و موته به ححیر و موته ده یین به د ئه بی، عاله م له عیلمی مه حرووم
ئەبن، وه کی شیخی ئین ته یمییه، سه به ب به به عزه قسه ی نالایقی ئین
حه جه ر، عوله مای کوردان له عیلمی ئین ته یمییه مه حرووم بوون. لام
وا به ئه وه ل که سه ی له عوله مای کوردان، ته ماشای کوتوبی ئین
ته یمییه ی کردبێ منم، وه ته نه سه سوفم کرد بۆ حیرمانی خۆمان. له
(الجواب الصحيح فيمن بدل دين المسيح) وه له (منهاج السنة) حه ققه ن
ئەبا به، هه ر که سه مه لا بی، ئەم دوو ته ئلیفه ی شیخی لا بی.

۱۰۳/۹

حه ماغا وه ختن دیل بوو!

حه ماغا په حمه تی لی بی، ئه یوت: مه حبووس بووم، له غه زه با
ئه یانبردم، حه سیر مه یدانیان ئە کردم، ده مگوت: لیم ده ن، ده سه لاتم نیه.

نهما جوونم پښ مده‌دن، ته‌حه‌ممولی ناکه‌م، جویتان پښ نه‌ده‌مه‌وه.

۱۰۷/۹

ناتوانم به سووکی ناوی کهس یتیم!

لازمه موئمن نه‌ده‌ب له قورئان فیر بښ، ناوی گهوران به سووکی نه‌یه‌نښ. گهلن ټینسانی زور دون ناوئ شه‌خسئ گه‌وره له نه‌جانب ټینن به سووکی، به قسه‌ی ناشیرین زیکری نه‌کا، نه‌مه زور خراپه. من ناتوانم، خه‌یال نه‌که‌م نه‌و زاته له جیگابه بښ، ټایا نه‌توانم، من به خدمه‌تی بگه‌م؟ نه‌توانم گفتوگویی له‌گه‌ل بکه‌م؟ ریجالی وه‌کی هیتلر و وه‌کی مؤسولینی وه‌کی که‌مال نه‌تاتورک کوو به سووکی ناویان نه‌توانم یتیم؟

۱۰۷/۹

نه‌فخی ږووح له‌گه‌ل ههمیان‌ه‌ی چه‌قوکه‌ریان، لا وه‌کی به‌که!

مسولمان به حیکایه‌ت، هزار کهس زیندی نه‌که‌نه‌وه. مه‌لائیکه‌یه به له‌شکری بیست هزاری که‌سی وت: بمرن! مردن.

به‌عده‌هو وتی: زیندی بینه‌وه! ههموو زیندی بوونه‌وه. نه‌فخی ږووح له‌گه‌ل ههمیان‌ه‌ی چه‌قوکه‌ریان، لا وه‌کی به‌که، به‌لکو نه‌و سووکره، نه‌ک بو‌خوا، به‌لکو بو‌نه‌وه‌ی مه‌یلیان لږ بښ، ده‌ججال قسه‌ی لږ ناکړئ ډاک و بابی ټینسان خوا نه‌زانی چه‌ند هزار ساله‌ مردیه، بویان زیندی نه‌کاته‌وه. نه‌لږن: ږوله‌ ټیمان به‌و زاته بینه، خواي تویه! نه‌مانه ههمووی بو‌فن، تا میعادۍ خوی. نه‌ویش خوا نه‌زانی که‌ی نه‌بښ، مردی زیندی نایته‌وه، وه زیندی‌بوونه‌وه‌شی خوا خوی نه‌زانی کووی نه‌کا. ټیمان نه‌بښ به فکر و نه‌زهر ته‌حسیل بکړئ، نه‌گه‌ر که‌سئ بیل‌فعل نه‌لشان زیندی یته‌وه، نه‌بښ به عیان، ږی ټیعتقادۍ به سه‌ره‌وه نامینی.

بینانه‌ن عه‌له‌یهی نه‌م موتاله‌به‌یان له نه‌زهر نوزارپان بښ مه‌عنايه، عیناده.

۱۰۹/۹

ئه گهر ئه مه بۆ عه ره ب دروست بێ، بۆ کورد هه ر دروسته!

نه قلێ ئه که ن، شه خسێ هه رچه ند سه عیای له گه ل کردیه، نه یه تویه
بلی (أئیم)، هه ر وتویه تی یه تیم.

ئیین مه سه وود فه رمویه تی: ئه توانی بلی فاجر؟
وتویه تی به لێ! ئه نه هو ڤوخسه تی دایه به ناچار ی وای بخوونیه وه،
ئه گهر ئه مه بۆ عه ره ب دروست بێ، بۆ کورد و تورک و ئیرانی، بطریق
الاولی دروسته. گه لێ حرووفی عه ره بی هه یه، له م لیسانانه دا نییه،
زه حمه ت ته له ففوزیان پێ ئه کری.

ئاغای کوپی مه لا ئه حمه د ئاغای مام سلیمانی غه فووری زاده، له
سوخته خانه ی مزگه وتی گه وره ئه یخوێتد، گویم لیبو، موعه لیم بۆ
ئه خوێنده وه (الا ابتغاء وجه ربه الاعلی) ئه م ئه یگوت: الا ابتاعا.

هه رچه ند بۆ تیکرار ئه کرد الا ابتغاء ئه وه هه ر ئه یخوونده وه الا
ابتاعا. نازانم ئه گهر لای چه زره تی ئیین مه سه وود با چۆنی چاره ئه کرد؟
ته بدیلی که لیمه یه که له قورئان به که لیمه یه لاشه که ئه نجامی ته حریفه،
نه خوا، نه ڤه سوول پتی ڤازی نین، وه سه ددیشی زۆر باش بووه، ئه ماما
ته رجه مه ی خۆزی زوو له ته ره ف مسولمانانی قوی الایمان، قوی القلم،
قوی اللسان، ته رجه مه کرابا، له موجه لله ی مایوی هیلالی ئه مسال، نه قلێ
کرد: قورئان به ۲۰ زوبان ته رجه مه کرابه، ئه که ته ری له ته ره ف ئه جانیه.
به هه ر زوبانی بێ حسب الاستطاعة چاک ته رجه مه بکری زۆر به نه فعه،
به شه ر ئیستیفاده ی لێ ئه کات، مادام له ته رجه مه ی کوتوبی موقه دده سه ی
غهربیان ئیستیفاده بکه ن، له قورئان زیتر فائیده ئه بینن.

باه‌ودارېکی فاسق له کافرېک خراپتره!

خودایه خۆت خه‌به‌رداری، موئیمینی فاسقی فاجری لا اُبالی خه‌یلنی به ده‌سه‌لات، بۆ دین بۆ حه‌یاتی ئیجتماعی موئیمین گه‌لنی له کافری ئه‌جنه‌بی خراپتره، زه‌ره‌ری زی‌ده‌یه. ئه‌گه‌ر توو زه‌ره‌یه‌کیان لێ نه‌ده‌ی، حکومه‌تی نه‌بن، جه‌زایان دا، معاذ الله عن قریب، له‌و ولاته دین نامینێ، ئه‌گه‌ر به‌ ئه‌شقیایانیش مه‌حوو نه‌بیته‌وه، یه‌سوع‌دیان یه‌عنی مونته‌سینی طه‌رائق مه‌حوو نه‌بیته‌وه، مه‌لای چاکیش به‌و حاله‌ پێ ناگا.

۱۱۴/۹

دوو ساله به‌ میوه‌ی هاوینی و پایزی زگم دیشنی!

که‌م که‌س هه‌یه، هه‌موو میوه‌ی به‌ میزاجی که‌وی. مع الاسف نه‌من دوو ساله، به‌ میوه‌ی صه‌یفی و خه‌ریفی زگم دیشنی، ئانزیا‌ده هه‌نجیر زۆرم عه‌زاب نه‌دا.

۱۱۵/۹

مه‌لا ده‌لێ ڤادیۆ هه‌رامه‌ گۆیلێگرتنی!

واقعهن ئینسانی به‌سیت و سه‌تخی قیমে‌تی ئه‌شیا نازانی. مه‌لای به‌سیت ئه‌لێ: غه‌رامه‌فۆن و ڤادیۆ هه‌رامه‌ گۆی لێ ڤاگرتنی. نازانی به‌ چی عیلم و قودره‌ت و مه‌ه‌ڤه‌تی هه‌یتیه‌ وجود، ئه‌مانه‌ ئایاتن، له‌ ئایاتی حاصیل ئه‌بن، ئینسان که‌ خۆی ایه‌ الله یه، ئه‌بێ مه‌عه‌دن و مه‌نه‌عی ئایات بێ. گۆیم لێ بووه جیتیویان به‌ حوکه‌ما داوه، جا ئوممه‌ت چ ئیستیفاده‌ له‌وانه ده‌کا، غه‌یری جه‌هلی.

۱۱۹/۹

که سنی مه لا بی دهرحق زانیان وا ئەکا؟

توخوا که سنی مه لا بی، به عینوان ئیتیاعی حق، دهرحق زاتی وه کی ئین تهیمیه ساحیتی تهفسیری منهاج السنة، ساحیتی الجواب الصحيح، ئیستیعمال ئەکا؟ یا له حق زاتی وه کی ئین سینا ئەگوتری العیاذ بالله، من اتباع الهوی؟

۱۲۴/۹

له ناو کوردان غیرهت کهم بووه!

غۆستاف لۆبۆن ئەلێ: عهقل موقاییلی مه یلی شه دید هیچ نییه، لافاوی مه یل نه ییا. وه لای عوله مای عولیای نهفس، دین نه وعه مه یلی وایه، ئەگەر مه یل عه جه لا سه وقی ئینسان نه کا، چۆن سه جده بۆ گۆلک ئەبا؟ ئەگەر مه یلی که رانه نه بی، شه ده له یی چۆن وا ئەکه ن؟ بی په روا و بی غیرهت و شه رهف و نامووس ئەخولێته وه.

مع الاسف له ناو کوردان غیرهت کهم بووه، زۆر کهس دوايان ئەکه ون، دین و ئایین و مه حاسین و ئاداب و حوسنی مه عاشه ره و ده رس و کیتاب و هیدایهت و نوصح و ئیرشاد، بی ئەسه ره، العیاذ بالله، چاره یان زۆپه یه.

۱۲۵/۹

ئەسەف بۆ مسوڵمانان بە‌ناوی وه‌لی چی بۆیان نه‌قل که‌ن، قبولی ئەکه‌ن!

یه‌کێ له‌ عه‌لامه‌تی قیامه‌ت، ئاگرێکه‌ له‌ عه‌ده‌ن دێ، سه‌وقی به‌شه‌ر
ئه‌کا، بۆ ئه‌رزى مه‌حشه‌ر، ته‌واوا! ئەمه‌ وابزانم ته‌حه‌قوقی کرد، ئینگلیز
بووه‌ مالیکى عه‌ده‌ن، خۆی ئاگرى فه‌ساده‌، وه‌ عاله‌مى عه‌ره‌بى سه‌وق
کرد به‌ قووه‌ی ناریه‌، نارى ئەفسانه‌، نارى نقود و عود. بۆ ئه‌رزى
مه‌حشه‌ر شامى شه‌ریف، گۆیا یا ده‌خلى ئیپراتۆریه‌تی عه‌ره‌بى ئەکا،
شامى گێڤا به‌ عاصیمه‌. فه‌یسه‌ل بن حوسین بووه‌ مه‌لیک، هه‌نده‌ نه‌چوو،
فهره‌نسه‌ ده‌ریکرد، شام که‌وته‌ قه‌به‌زه‌ی فهره‌نسه‌، مه‌ه‌دی مه‌ده‌نیه‌ت.

ئێخباریان دا له‌ قیامی قیامه‌ت، بۆف ده‌رچوو، ئێخباریان دا له
یه‌ئجوج و مه‌ئجوج به‌و نه‌وعه‌ی ئه‌یلین، بێ ئەسل ده‌رکه‌وت، کون و
کاژێرکی ئه‌رزى هه‌موو پشکندرا. قه‌ومى وا نه‌بوو، نییه‌، وکذا چیاى
قاف بیحاری ئەترافی ئه‌رزى، به‌ردى بن پتی مه‌لائیکه‌، گاجووت، ماسی
موقه‌دده‌س، هه‌یج. ئەمه‌ ئەساسه‌ن هه‌لبه‌سته‌ بوو، په‌حمه‌ت له‌ سیوتی
داخلى هه‌ینه‌تی ئیسلامی کرد، گه‌لێ که‌سى پێ کافر بوون...

ئەسەف بۆ مسوڵمانان بە‌ناوی وه‌لی چی بۆیان نه‌قل که‌ن، قبولی
ئه‌که‌ن، گۆیا ئەگه‌ر ئینکاری که‌ن کافر ئەبن، له‌ گه‌ل ئەوه‌شدا گه‌له‌کی
مه‌حاله‌، مه‌حال مومکین نییه‌ وقوعی.

۱۳۴/۹

له‌ هه‌موو عومری خۆم یه‌ك ساعه‌ت به‌ ته‌واوی مسوڵمان بام کافیییم بوو!

ده‌فعه‌یه‌ به‌ مامۆستا کۆره‌م گوت: ئەمن ئیعتقادى ویلايه‌ت و
مه‌لايه‌تیم به‌ توو نییه‌، ئەمما به‌عه‌زه‌ ئەخلاقت هه‌یه‌، به‌ مسوڵمانی به‌راستی
ئه‌چی.

هه ناسه یه کی هه لکیشا، فهرمووی: له هه موو عومری خۆم یه ک ساعت به ته و اووی مسولمان بام کافیم بوو.

یه کئ له حهقی ئیسلامه تی تیکو شینه، بۆ صه لاحی زوریهت، دینی و دنیه وی، وه کی نه لئین: ته ئمینی ئیستیقبال، مع الاسف سه وادی نه عزم ابن الوقتن، سه عی بۆ ئاتی، بۆ نه ولادیان ناکه ن، خۆیان خۆش ږابو یرن سبه ی هه رچی بادا، باد. الهی اسألك حياة طيبة وذرية طيبة.

۱۴۰/۹

کورږیک دایکی خوی عه زاب ده دا!

له و سالانه نه مرئ زۆر غه ریب له جیواری ئیمه ږوویدا؛ ئافره تی کورپه کی هه بوو، به خوونی جگهر، گه وره ی کردبوو. ږوژئ له سه ر قادرمه ی بانی فرییدا خواری، و ایزانم شه قه کیشی له بن زگی داکي دابوو، ئافره ته که بچ هۆش بوو، حه تتا وتیان نه مرئ. به خۆهاته وه، له بهر خوا نه پارپایه وه: خوا به کورم نه گری، عه زابی نه ده ی، گه رده نی ئازابی. مو قابیلی نه و ئیهانه و عه زابه، له بهر خوا ی نه پارپایه وه تکای بۆ نه کرد.

۱۴۱/۹

که مانگ نه گیرئ ته قه ته ق نه که ن!

سبحان الله سألني چند له وه پيش، صه عقه به له ته ره فی سه ماوه هات، به ردیکیشی له دوا ی هاته خوار، له نيزیک هه له جه، ديه که له حه واله ی هه ولیر کهوت. ئیمه له قوه تی دهنگی وهخت بوو مه عازه للا گویمان گران بچ. که چی له که رکوک و نيزیکتریش گویمان لئ نه بوو بوو. مع هذا کویه، وه نه مسالی کزیان که مانگ نه گیرئ، ته قه ته ق نه که ن، تا کو جنو که کانی مانگیان گرتیه، بترسین، به ره لای که ن. نه مه عه لامه تی بچ گویه.

۱۴۶/۹

که‌مایه‌تییه، به کلکه ته‌شی موقابه‌لای ته‌یاره‌ی به‌ریتانیا!

زاتن هه‌بوو، موخته‌ږم سلیمان نظیف به‌گ والی موصل، قبل الحرب العظمی، به که‌می، به خدمه‌تی موشه‌ږف بووم. حه‌قیقه‌ته‌ن له ږیجالی ټولوله‌زمی ساعی بڼ فتوور حیساب بوو، نه‌یفه‌رموو: حکومه‌ت لازمه، سایقه‌ن تیفکرئ، نه‌مریکي نه‌یدا، قانونی‌کی وه‌ضع نه‌کا، تابا قابیلی ئیجرايه، قابیل نییه؟ موعاره‌زه‌ی نه‌بڼ، نابڼ؟ موحا که‌مه‌یه موکه‌ممه‌ل بکا، نه‌بی که‌نه‌مری دا نه‌گه‌ږیته‌وه، هه‌رچی با دا، باد، ئینقازی بکا. وه نه‌یفه‌رموو: له ولاتی فه‌وقی قووه‌تی حکومه‌ت قووه‌تی هه‌بڼ، حکومه‌ت له‌وینده‌رئ لزومی نییه، یه‌عنی نه‌بڼ قووه‌تی حکومه‌ت فه‌وقی هه‌موو قووه‌تی بڼ، نه‌گه‌ر قووه‌تی بوو موعاره‌زه‌ی بکا، نه‌یه‌لڼ.

ږیجالی تاریخ، دینی و دنیه‌وی هه‌مووی ټولوله‌زم بووین، بڼ عه‌زم و جه‌زم ئیش ناکرئ، ږیجالی ټولوله‌زم له نه‌ییامی ئیمه‌سه‌عد زه‌غلولی میسر، فه‌یسه‌لی نه‌وو‌هل مه‌لیکی عیراق، مع الاسف زۆر نه‌زی. حالی حازر له غه‌رب هیتله‌ری نه‌لمانی، مؤسۆلینی ئیتالی له عه‌جاییاتی ده‌هرن، غان‌دیش مومتازه، نه‌مما وه‌کی نوری ثابت نه‌یوت: که‌مایه‌تییه، به کلکه ته‌شی موقابه‌لای ئوسطول و ته‌یاره‌ی به‌ریتانیای. ومن الغرائب، قسمی له به‌شه‌ر ته‌رجیحی غان‌دی به‌سه‌ر نه‌تاتورك دا نه‌ده‌ن، نه‌مه جینی ته‌نه‌سسوفه.

دوشمنه پاستیه‌که ئه‌وانهن، که ماون و فیراریان کردیه!

ئه‌گه‌ر تاریخی به‌غمام بدۆزیباوه، وه‌قفه‌یی سولتان موحه‌مه‌د ئالشی فاتح ئه‌گه‌رام بۆم نه‌قل ئه‌کردن، ئهم دوو ئایه‌ته^(۱) زۆر موافیقن. شتیکی دیش ئه‌فه‌رمووئ ئه‌فلاتوون زۆر قیحه‌تداره بۆ مسولمانان، ئه‌لشی: پیشه‌ی ژن و عه‌قل سووکانه، ته‌ماشای لاشه‌ی مردیان بکه‌ن، به‌چاوی عه‌داوه‌ت، ئه‌وانه پۆیین. دوشمنه پاستیه‌که ئه‌وانهن، که ماون و فیراریان کردیه، ئه‌وه‌ی دوا‌ی وان نه‌که‌وی، به‌که‌لاکی مردیان خه‌ریک بی، خراپ‌تره له‌سه‌گئی، که‌سێ به‌ردی پی دا ئه‌دا، هه‌جوم ئه‌کاته سه‌ر به‌رده‌که، تاو ناداته ئه‌وه‌ی به‌ردی پێدا ده‌دا، هه‌زار ئافه‌رین. حه‌قیقه‌ته‌ن بۆ ئه‌هلی غیره‌ت و عیززه‌تی نه‌فس که‌لامی به‌لیغه، واقعنه‌ن زۆر ئه‌بی، به‌سه‌ی دا ده‌ده‌ن، زۆر ئه‌بی، پی ناکه‌وئ به‌رده‌که دوور ده‌پوا، تاوی ئه‌داتی، به‌رده‌که به‌ده‌م ئه‌گرئ ئه‌یگه‌زی.

۱۵۵/۹

خه‌فه‌ت زۆره قسه‌م گه‌لئ ماوه!

بنۆڤه‌ فرهنسه، ئینگلیز، ئه‌لمان، ئیتالیا، ڤووس، ژاپۆن، جه‌ماهیری موته‌حیده، چیان ئیختیراع کرد؟ وه‌چی ئه‌که‌ن؟ ناشکوری نه‌بی مسولمان خه‌ریکی به‌ئجوج و مه‌ئجوج و ده‌جال و که‌ری ده‌جال و هاتنی مه‌هدی و نزولی عیسا بوون، له‌به‌ر سوئنه‌ت ده‌ستیان له‌ شیر و تیر و سنان هه‌لنه‌گرت. به‌لکو به‌کوته‌که‌ قیرینه، تاویان ئه‌دایه‌ سه‌ر تۆپ، به‌ ئیختیراعی ئالانی جه‌دیده مه‌شغول نه‌بوون، به‌ بلعاتیان ئه‌زانی، تاکو لیان دان، له‌ هه‌موو جه‌وانیب به‌ بن ئه‌جانبی که‌وتن، ئه‌عه‌زمی

^(۱) مه‌به‌ستی ئایه‌تی (فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ)

سیلاحیان دوعا بوو، له ده‌وړی مه‌راقیدی صوله‌جا، ږیعایه‌تی ماددیاتیان نه‌کرد، مه‌عنه‌ویاتیشیان چوو. والسلام.

که‌سې خه‌یالی سیلمی عموومی بکا، که‌سې گڼیا له ته‌ږه‌فی خوا، بڼ سیلم ئېرسال کراوه، لاشه‌ک یا هه‌وايه، سیاسه‌ته، یا حه‌ماقه‌ته. هه‌موو ده‌وله‌ته‌کان هاواریانه بڼ سیلم، خاسه‌ته‌ن موسلیحی نه‌عزهم حکومتی به‌ریتانیا، حاجی سیلم و تابییی ږه‌سوولی سیلم، موغینی ږه‌سوولی سیلم، مع‌أنه‌ علی الدوام نا‌گروکه‌ی فیتنه‌ هه‌ل نه‌که‌ن! خه‌فت زوره‌ قسم گه‌لې ماوه، لاکین به‌سیه، نومیدم به‌ ئیسلامی مسولمانان نه‌ماوه.

۱۵۶/۹

نه‌صره‌تی خواي به‌ کل له‌چاو کردن نه‌دری؟

نه‌صره‌تی خواي به‌ چی نه‌دری، به‌ کل له‌چاو کردن؟ به‌ سووال، به‌ نویژ، به‌ ږوژی؟ نا ږوژی نه‌سه‌ری زوره، گه‌لې باشه، نه‌مما خاصه‌ته‌ن بڼ ږه‌مه‌زان، نا پسته‌ پست و چرته‌ چرتی ته‌سیحات و ته‌سیح، ناء، هاو و هووی ده‌رویشان و نه‌ږه‌ نه‌ږی سږفیان و خیري زیاره‌تی عه‌ته‌بات و به‌رده‌ مؤره‌ ماچ کردن و های و هووی دووره، دوعا و ئیستیمداد و ته‌وافی مه‌راقید، (لا) نه‌لې بابا، (لما) لحن، (کان) بوو، واو موته‌حه‌ریک، ماقه‌بل مه‌فتوح، قه‌لبمان کرد به‌ نه‌لف، قه‌ول بووه‌ قال، چی به‌سه‌رچی؟ نه‌دی چی؟

وه‌حده‌تی مه‌بده‌ئ و وه‌حده‌تی غایه، کوللی ږه‌ئیسې کوللی ئیمامی، له‌ نه‌ئیمه و ږوئه‌سای مه‌زاهیب، بوونه‌ ئیلاهی موسته‌قیل، جهادی فی سبیل الله‌ نه‌ما، حه‌تتا نه‌سه‌ری عه‌داوه‌تی سوننی و شیعی گه‌یشته‌ ده‌ره‌جه‌یه، له‌ حه‌ږې ۱۲۹۳ ده‌وله‌تی ئیران له‌ دږی عوسمانی بڼه‌ موغین و ته‌ره‌فداری ږووس، نه‌نه‌هو عه‌دووی ئیسلامه. ږوئه‌سای دین به‌ مه‌نزله‌ی دلن، تا نه‌وان ئیسلامیان نه‌بې، نوممه‌ت ئیسلام نابی، نه‌لشان کان کما کان، هر شیعه‌یه ته‌رجیحی مه‌زه‌به‌ی خوی نه‌دا، ئیمان به‌ ماددیات و مه‌عنه‌ویات بڼ نه‌صره‌ت زورچاکه. ئیمه‌ ئیعتیمادمان دا سره‌ر عالمی غیب و مه‌عنه‌ویات، ته‌رکی ماددیاتمان کرد، ته‌بعه‌ن مه‌غلوب

بووین، به حوشر به‌را به‌ری ده‌بابه ئه‌کرئ؟ قووه‌ت، قووه‌ت. خوا خۆی ئه‌فه‌رموئ واعدوا لهم ماستطعتم من قوة، ئایا قووه‌ت به‌س عیbare ته له تیر؟ ئه‌م‌ڕۆ تیر، که‌لکی کیشکه کوشتیش ناگرئ. دوو ئایه‌تی که‌ریمه (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ..) و (إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ..) بکه‌ینه ده‌ستور، ئیختیلاف له‌سه‌ر ئوممه‌ت لاده‌ین، عه‌قائیدی زانیفه نه‌یه‌لین، یه‌ك دل و یه‌ك غایه تیکۆشین، ته‌یاره‌مان به‌سه‌ر ته‌یاره‌ی ئه‌جته‌بی که‌وئ، ده‌بابه‌مان به‌سه‌ر ده‌بابه‌یان پاس دا، هم بۆ په‌زای خوا، هم بۆ سه‌ر بڵندی و عیززی دین، سه‌ر و مال و وه‌له‌ له‌سه‌ر ده‌ست داتین، بۆ نه‌یلی حیات ئیستیحقاری مه‌وت که‌ین، وه ئیلا چمان پێ ناگرئ. نه مه‌هدی ئه‌م‌ڕۆ دیته‌ ده‌ر، له ئه‌رزى، نه عیسا دیته‌خوار له ئاسمانی، نه مه‌لائیکه نه ئه‌ولیا له‌شکرمان بۆ ناکه‌ن. ئه‌وه‌وه‌ له ئاخیر خۆمان ئه‌یتینه‌وه بۆ خۆمان، ته‌قسیمی ئه‌عمال، جه‌معی ئه‌موال بۆ یه‌ومی شه‌دائید و ئه‌هوال، ته‌دریب و پینگه‌یاندنی په‌یجال، ته‌هزیبی ئه‌خلاق. ویفاقی بی نیفاق، عیلمی نافع عه‌مه‌لی صالح پێویسته.

٩:١٦١

قوربان! وه‌قتی ئه‌و قسانه‌ نییه، ئیشه‌که‌م له‌قیس ئه‌چی!

ئه‌م‌ڕۆ ئه‌و دوه‌لی موعه‌زه‌مه، ڕووس، ئه‌لمان، ئیتالیا، ئینگلیز، فره‌نسه، هه‌ر یه‌ك عیاده‌تی ئه‌مه‌لێ ئه‌کا، ئه‌وا دونیا وێران ئه‌که‌ن، ئه‌وروپایان به‌سه‌ردا وێران بێ. ئایا ئیستا ئیمه‌ش وا نین؟ ئایا به‌پاستی که‌یفمان به‌ ما أنزل الله ی دئ؟ ئیتباعی ئه‌که‌ین؟

نا وه‌للاهی گوئی خۆمانیشی ناده‌ین. حیکایه‌تی موافیقی مه‌شره‌بی عه‌طاله‌ت و که‌ساله‌تمان بێ، سه‌د هه‌زار هه‌ندی ئایه‌تی خوامان لا خۆشته‌، خوا (خذوا حذرکم) ئه‌فه‌رموئ: ئه‌لین: لا یغنی الحذر من القدر. خوا ئه‌زانی، زۆر جارنم ئه‌و قسه‌یه کردیه، هه‌ر ئایه‌تی هه‌ر چه‌دیسێ صه‌حیح، ڕووحه‌کی حیاتێ تیا بێ، زه‌هره‌کیان موفاقیل داناوه، مع أنه ئیشی خۆیان، مه‌یلی ئه‌که‌ن دوا ی ئه‌که‌ون. موته‌له‌قن ناگیان له

قه‌زا و قه‌ده‌ر نامینې، خوا سه‌لامه‌تی کا، زاتنې هه‌یه موخته‌ږم، هه‌ر قسه‌یه بکا، نه‌لنې نه‌گه‌ر خوا هه‌ز کا، وا ده‌بی، هه‌ز کا وانابې، که‌ی نه‌ږوی؟

نه‌گه‌ر خوا هه‌ز کا، سه‌بی.

که‌ی به‌ خدمه‌ت نه‌گه‌م؟

نه‌گه‌ر خوا هه‌ز کا، ساعه‌تې دی. وه‌کذا...

سالنې نیشه‌کی موهمی هه‌بوو، نه‌وراقی له‌ حکومت دابوو، هاته‌ تیره، په‌جای لې نه‌کردم، سه‌عی بؤ بکه‌م زوو نه‌وراقه‌که‌ی نیکمال بکړې، بچې بؤ لیوا، منیش به‌ له‌تفه‌ه‌رزم نه‌کرد، نه‌گه‌ر خوا هه‌ز کا، زوو نه‌بی. نه‌گه‌ر هه‌ز نه‌کا، زوو نابې.

سه‌ری باده‌دا، قوربان! وه‌قتی نه‌و قسانه‌نیه، نیشه‌که‌م له‌قیس نه‌چی، فرسه‌ت نه‌ږوا، وه‌قت ته‌نگه‌. قوربان خیرا عیلاجی که‌!

۱۶۲/۹

کورډ له‌ مه‌لای سیاسي سفر بې تاریخن!

کوردی قوربه‌سه‌ر، نیکتلافی دین و مه‌زه‌به‌ی که‌مه، لاکین نیستیلای دووه‌لی هم دین و هم جیواری پارچه‌ پارچه‌ی کردیه، به‌ نوعی قابیلی نیتیزام نیه. پتشی نینقیلاب دوو له‌ت بوو، په‌کی له‌به‌ر ده‌ست عوسمانی، په‌کی له‌به‌ر ده‌ست نیرانی، بعد الحرب کرایه‌ جوار له‌ت، مع‌ الاسف سیاسیشیان که‌من، به‌ دوو شیخ و که‌ږامه‌تانش که‌وتینه، جا له‌ موعاله‌جه‌ه‌رچوینه، تا نه‌مړو له‌ شه‌تری میلی ته‌ک و ته‌نھا حاجی قادریان هه‌یه. له‌ مه‌لای سیاسي سفر بې تاریخن. حالاش مه‌لایان مه‌یلی تاریخ ناکه‌ن، ته‌رجه‌مه‌ی حالی دوو مه‌لا و دوو په‌نیس نانوسنه‌وه. ماضی خویان نازانن، بؤ موسته‌قبل سه‌عی ناکه‌ن، لویه‌ حاله‌ن حالیان وایه.

۱۶۴/۹

ئه‌وه‌ی دوا‌ی نه‌فسی خۆ‌ی که‌وێ، عه‌مه‌لی سالح نا‌کا!

ئه‌وه‌ی دوا‌ی نه‌فسی خۆ‌ی که‌وێ، عه‌مه‌لی سالح نا‌کا، دا‌ئیمه‌ن له‌ خه‌یا‌لی زگ پر‌کردن دا‌به‌. لازمه‌ ئێمه‌ بنۆ‌رینه‌ ئه‌م ئایه‌ته (وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى هُمْ) لا‌کین زه‌مامی ئی‌داره‌ له‌ ده‌ست عه‌قل و حیکمه‌ت ده‌رچووه‌، عاله‌م له‌ خو‌اردن و نو‌شین و پۆ‌شین، وای ته‌به‌سسوط کردیه‌، نایه‌ته‌ ساحه‌ و سیعه‌تی خه‌یا‌ل، وای به‌ره‌ل‌لابووین، قاییلی به‌ندی پهن‌د نین، هه‌مووش هاوار ته‌کات. خۆ (حبس‌ی) له‌ تیف له‌ گه‌ل عه‌یشی خشن قه‌ت پێ‌ک نا‌که‌وێ. سبحان الله ئه‌وه‌ی له‌ گرانی دوا‌ی چه‌رپی عاله‌م به‌ سه‌گمه‌رگی نه‌جاتی بوو، له‌ هه‌موو که‌س خراپ‌تره‌، بۆ ته‌عقیبی له‌زائیز هیچی له‌ فکر نه‌مایه‌. ئه‌وانه‌ له‌ به‌هه‌شت خه‌تیان نییه‌.

١٦٥/٩

مسو‌لمان نه‌بو‌وبا نه‌یته‌توانی وا ب‌کا!

به‌چه‌یه‌ یه‌هوودیه‌ مسو‌لمان بوو، که‌وته‌ لای دزان، بووه‌ دزی خراپ، مسو‌لمانی له‌ زه‌قزه‌قه‌ نابوون. ته‌گه‌ر زا‌هیره‌ن مسو‌لمان نه‌بو‌وبا، نه‌یته‌توانی ئه‌و ترس و هه‌راس و زیانه‌ بداته‌ مسو‌لمانان.

١٧١/٩

ئه‌پارا‌یه‌وه‌ یا پانی شین!

له‌ شیخ مه‌عرووفم بیست: شه‌خسێ له‌ ته‌کیا نو‌یژی به‌ جه‌ماعه‌تی ته‌کرد، بعد الصلاة ئه‌پارا‌یه‌وه‌: یا پانی شین.

وتم: مه‌قسه‌دت به‌ پانی شین کێ یه‌؟

وتی: ئاسمان!

وتم: به‌ چی ته‌زانی؟

وتی: به‌ خوا چونکی مسو‌لمان ڕوو له‌ ئاسمان ته‌که‌ن، ده‌سته‌و دوعا!

عه‌وامی موقه‌لیدی بێ که‌س و نه‌زانن ئاسمانی شینی پان، خوايه. چه‌ققه‌ نه‌به‌ر بێ مه‌لایه‌تی، عه‌قائیدی باطیله‌ چوویته‌ ده‌ماغی عه‌وام، موقه‌لید لێان ب‌تۆزریته‌وه، که‌میان مسولمان ده‌رئه‌چن.

١٧٧/٩

وه‌کی پیریژنان له‌ سینگی خۆیان ئه‌ده‌ن!

حالی مسولمانان عه‌جایه‌به‌، بۆ چه‌زهره‌تی حوسین بن عه‌لی له‌ به‌غدا و سائیری بیلا دی شیعان ماته‌میان ئه‌کرد، حوسین بن عه‌لی^(١) بابی مه‌لیک فه‌یسه‌ل که‌وتبووه‌ قه‌زه‌ی ئینگلیز، نه‌فی کردبووه‌ ته‌بریژ، یه‌کنی به‌ جواب نه‌هات و فرمیسکیکیان بۆ نه‌رژاند. ئیبن سعوود ئالی نه‌به‌وی له‌ حیجاز طه‌رد کرد، شیعه‌یه‌ عیبادی ئالی به‌یت نه‌جولاه، شله‌ شله‌، وه‌کی پیریژنان له‌ سینگی خۆیان ئه‌ده‌ن؛ چه‌سه‌نم وای، چه‌سه‌نم وای، له‌ چه‌ممه‌ت و چه‌ماسه‌ته‌! بۆ نه‌حوالی حازیره‌ هه‌چ، بۆ وه‌قفه‌ بی، هه‌زار و سیسه‌د و ئه‌وه‌نده‌ ساله‌، شینی ئه‌که‌ن، به‌لێ مه‌لایانی شیعه‌ قانزانه‌جیان له‌مه‌دایه‌.

پۆزێ له‌ مه‌جلیسی ویلايه‌ت، پاش موه‌زا که‌ره‌ی په‌سمیه‌ ئه‌و باسه‌ هاته‌ ناو، عه‌لی فازلی موصلی به‌ په‌حمه‌ت بێ، له‌عنی له‌ یه‌زید کرد. والی سلیمان نظیف موعه‌ره‌زه‌ی کرد، من که‌مه‌کم قسه‌ لێکرد، والی فه‌رمووی: فازل ئه‌فه‌ندی سوئاله‌کت لێ ئه‌که‌م، ئه‌مما به‌ ویجدان جوابم ده‌وه‌!

وتی: حالی حازر سولتان په‌شاده‌، وه‌ شه‌ریفی مه‌ککه‌ حوسین بن

^(١) حوسین کوپی عه‌لی ئه‌له‌اشمی (١٨٥٤-١٩٣١ز) دامه‌زرینه‌ری میرنشینی حیجازی هاشمیه‌ و یه‌که‌م که‌سه‌ که‌ داوای سه‌ربه‌خۆیی عه‌ره‌به‌کانی کردووه‌ له‌بن ده‌ستی عوسمانیه‌کان. له‌ ئیسته‌نبول له‌دایک بووه‌ و له‌ سن سالی‌دا چۆته‌ مه‌ککه‌ و به‌ هاو‌به‌یمانیته‌ی به‌ریتانیه‌کان بۆته‌ فه‌رمانده‌ی شوێشی گه‌وره‌ی عه‌ره‌بی. له‌ نیوان سالانی ١٩٠٨-١٩١٧ بۆته‌ شه‌ریفی مه‌ککه‌ و له‌ نیوان سالانی ١٩١٧-١٩٢٤یش بۆته‌ میری حیجاز. له‌ ته‌مه‌نی ٧٧ سالی‌دا له‌ ئوردن وه‌فاتی کردووه‌.

عەلی نەووەن ما سەرپێچی ئەکا، پادشا، تۆ بکاتە مەئموور، عەسکەرت
داتی بۆ سەر حوسێن چ ئەکە؟

وتی: ئەووەلەن ئێنزار و دەعوەتی ئەکەم، بۆ ئیتاعە، ئەگەر ئیتاعە
نەکرد، ئێی ئەدەم، ئەیکوژم!

فەرمووی: پەحمەت لێ بی، یەزیدیش لەسەر مولک و سەلتەنەت
مەئمووری نارد، حەزەرەتی حوسێیان کوشت، ئەمە مولک و شاهیه، دین
و پەحم ناپرسی.

تەمام وایە، گەلێ لە ئەقاریبی عەلی، لە ئەقرەبی ناس، بۆ دونیا
نەدەچوونە لای موغایە؟ مەیل و مەحەببەتیان لە گەل نەدەکرد؟

۱۸۱/۹

کورد بۆ بۆ سەر حوسەین ناگرین؟

شەوی حەفتهمی موخەررەم ئەو سالی که لە بەغدا بووم، چوومە
دوکانی حاجی کەریمی کۆبی، پەحمەتی لێ بی. کهواکیبی ماتەم
بەویدا بۆ لای نوواب ئەچوون، مەوکیب دواي مەوکیب لەوئ
تەوقوفیان کرد، بۆ تەرەفی مالی نوواب ئەچوون. منیش بە لیاسی
عادی لەوئ دانیشتم، لە ئەثنای هات و چوونی مەواکیب، یەکنی کهشیدە
بەسەر، لە حاجی کەریمی سوئال کرد:

-کورد بۆ بۆ سەر حوسەین ناگرین؟

گوتم: هەیکەلی مۆدیان لەسەرە جاری بۆ ئەم جیهەتە ئەگریەن، بۆ
حوسەین ناگرین.

کابرا گەشایەوه، پرسیاری کرد:

-ئەمە کێه؟

وتیان فلانە! مەلایەکی کوردانە!

هات، وتی: حەقیقەتەن حەق بەدەست ئێوێه، توخوا ئەمە ئێشە
عالمی ئیسلامی لەو حالە دا بی، ئیهتیمامی نەدەنی، بۆ حەزەرەتی حوسێن
بگریەن؟ ئەمە حەماسەتە، ئەمە دین و ئایینە؟ ئەمە شیعاییەتی ئال و بەیتە؟
حاشا نازانم کهی مسوڵمانان بەراستی مسوڵمان ئەبن؟ لەسەر خێران،

گوئ و چاویان نه‌کړیته‌وه، نه‌ده‌با تاریخی ئیسلام بیښی، له‌سه‌ر مه‌نابیری
جه‌وامیج، قسمی له‌خوته‌بای نه‌هلی قبیله له‌عن له‌حه‌زره‌تی ئیمامی عه‌لی
که‌ن، قسمی له‌حه‌زره‌تی مو‌عاویه چانه‌بوو، دوا‌ی خاتم الرسل په‌سوولنی
دی نه‌هات، وه‌ ئیلاا نه‌وه‌ی ده‌رباره‌ی هم ئوممه‌ته نازل نه‌بوو، ده‌رباره‌ی
به‌نی ئیسرائیلی نازل نه‌ده‌بوو. مع أنه نه‌وان داخلي خير القرون بوون.
به‌سیه دل موته‌نه‌ثیر نه‌بی، نه‌که‌ویته‌یه‌ئس، نه‌و یه‌ئسه‌راچه‌تی نییه،
دل و جگه‌ر نه‌سووتینی.

۱۸۱/۹

با من بؤ عه‌ره‌ب و تو بؤ یؤنان بگریه‌ین، نه‌دی کورد؟

حه‌قیقه‌ته‌ن زؤر غه‌ریبه‌ ئوممه‌تی نه‌م قورئانه‌ی هه‌بی نه‌وه‌ای به‌سه‌ر
بی. من نه‌وه‌له‌ن بؤ عه‌ره‌ب، ثانیه‌ن بؤ یؤنان زؤر موته‌نه‌سیفم، سه‌به‌بی
ته‌نه‌سسوفم بؤ عه‌ره‌ب دیا‌ره، بؤ یؤنان چؤن به‌مو‌قته‌زای به‌شه‌ریه‌ت
ته‌نه‌سسوف نه‌خؤم. قه‌ومئ حوکه‌ما و دانشمه‌ندی وه‌کی نه‌فلاتوون و
نه‌رستویان هه‌بی. نه‌مړؤ کائیناتی عیلم، موباهات به‌حوکه‌مای یؤنان
نه‌کا، ته‌رکی مو‌تابه‌عی وان بکات، دوا‌ی بطروس و بؤلس که‌وی،
حه‌ز نه‌که‌ی قیমে‌تی ته‌نه‌سسوفی من بزانی؟ مو‌تاله‌عی جمه‌ووریه‌تی
نه‌فلاتوون و هاوړتی نه‌فلاتوون که، نه‌وجا من بؤ عه‌ره‌ب و تو بؤ یؤنان
بگریه‌ین، نه‌دی کورد؟ نه‌وان خوا له‌قیامه‌ت په‌حمیان پی بکا، دنیا‌یان
چووا!

نه‌و عاله‌مه‌ ته‌ده‌بوور له‌قورئان نا‌کا، له‌به‌رچی؟

نه‌وه‌له‌ن مه‌یل و می‌زاج لیک دوورن. دووه‌م ئیختیلافی عوله‌مای
ته‌رکیب و مو‌خاصه‌مه‌ی ږوته‌سای عه‌قائید و شه‌ر و حه‌رپی فو‌قه‌های
مه‌زاهیب، ئیزتیرابی نه‌حادیث، موزه‌خفه‌راتی نوققال و حیکایه‌تخوانان،
هه‌ر یه‌ک نه‌وعه‌ قوفله‌که، ده‌رکه‌ی فه‌هم نه‌به‌ستی.

۱۸۲/۹

ئه‌گهر که‌سی قه‌دحی له‌ ئایاتی قورئان یا له‌ هه‌دیسێ بدا، عه‌ره‌به‌کان ئه‌یلێنێ: فه‌یله‌سووف!

ئه‌قفالی زه‌مانی په‌ساله‌ت، کبیر و هه‌سه‌د و ته‌مه‌ع و لاپه‌یدی و ته‌مه‌ککونی مه‌یلی فاسید بوو، ده‌وری دوايه‌ کلک زۆره‌، مه‌یلی طه‌ریق له‌ هه‌مووی خراپتر بوو، ئه‌ربابی وه‌جد و ذه‌وق به‌ شیع‌ر و دیلانان وه‌جد و خالیان وه‌ک ناگر و ئاو که‌وتنه‌ مه‌حوو به‌ قورئان، به‌ قورئان گوێیان لی بی، سه‌ریان نه‌ستوو ئه‌بی، (دف‌ الزجاج وراقت الخمر) هاهوو، ماهوو! أنا من أهوی؟ ومن أهوی أنا؟ ته‌ئه‌سسوف هۆپه‌یان نانوسرێته‌وه‌، ئه‌بی گوێت لی بی. ئیشتیغال به‌ زات بکه‌، له‌ سیفه‌ت گه‌پێ، ئیوه‌ له‌ مرویان وه‌رئه‌گرن، ئیمه‌ په‌ئسه‌ن له‌ زیندی (حی قیوم) وه‌رئه‌گرین. حدثنی قلبی عن ربی، ته‌مام!

به‌شه‌ریش له‌ خوای ده‌وێ به‌ ماده‌یه‌ خوایی، له‌ دینی خوای گه‌پێ، که‌ساله‌ت و عه‌طاله‌ت زۆر موقوین، قه‌ومیه‌ت بۆ غه‌یری عه‌ره‌ب بووه‌ قفلێ، به‌ جارێ به‌ستی چاکه‌ نه‌وانه‌ی ژیر ده‌ستی ئه‌جانبین. مه‌یلی ته‌رجه‌مه‌ی قورئانیان هه‌یه‌، به‌لکو شته‌کی تیگه‌ن، به‌و شه‌رته‌ باشیان بۆ ته‌رجه‌مه‌ که‌ن، توخوا عاله‌می ئیسلامیه‌ت، ته‌ماشای خۆتان و قورئان و ئاوروپایی و کوتوبی موقه‌دده‌سیان که‌ن، چ خورافاتێ ته‌رویج ئه‌ده‌ن، ئیوه‌ ده‌ست له‌ چ جه‌وه‌هه‌رێ هه‌ل ئه‌گرن؟ أسفا علی اسف، علاوة علی هذا. ئه‌گهر که‌سی قه‌دحی له‌ ئایاتی قورئان یا له‌ هه‌دیسێ بدا، عه‌ره‌به‌کان ئه‌یلێنێ: فه‌یله‌سووف. گۆیا یا گۆستاف لۆبۆنی فره‌نسه‌یه‌.

پېجالی سیاسي، تا ئیشی پټه ته‌شیت بۇ ئه‌رپس!

له ئه‌مانی خه‌یالی درېژنی داینی، گوئی مه‌ده‌نی، عومر ئه‌وه‌نده‌یه، به خۆشی ږایویرن، به که‌یفی خوتان بکه‌ن، مسولمانانیش هه‌ل ئه‌خه‌له‌تینی، به ئه‌مانی؛ خوا غه‌فوور و ږه‌حیمه، پټه‌مبه‌ر خۆشه‌ویسته، تکاکاری ئوممه‌تییه، وه‌لی خوای خۆی که‌فيله، نایه‌لی موریدی بچیته نار... که‌مه به عالم ئه‌کا، ته‌سویلات و ته‌سهیلاتی ئیلبیس خۆی نییه، که تووشی صعوبات بووی، خه‌ندینی پټ دئی، وه‌کی ږېجالی سیاسي، تا ئیشی پټه ته‌شیت بۇ ئه‌رپس، هه‌زار وه‌عه‌دهت پټ ئه‌دا، که ئیشی نه‌ما مه‌رحه‌باشت لی ناکا. مه‌عازه‌للا گه‌ر ئیشت پټی بوو، تا مومکینی بی، بۆت دروست ناکا.

۱۸۴/۹

شه‌خس دټه ئیره، لام وایه ئه‌حمه‌قه!

شیخ محه‌مه‌دی ږه‌زایی وتی: ږوژنی بابم له خه‌دمه‌تی شیخ عه‌بدولره‌حمانی نه‌قیب ده‌بی، شه‌خس ئه‌فغانی دئی، بۇ زیاره‌تی نه‌قیب، نه‌قیب له ږه‌نجه‌ره‌وه ئه‌ییینی، ئه‌لی:

شیخ ږه‌زا ئه‌وا شه‌خس دټه ئیره، لام وایه ئه‌حمه‌قه.

یه‌عنی له سیمای ئه‌زانی، دټه ژوور، به‌عه‌ده‌هو ته‌له‌بی ئیحسانئ ئه‌کا له نه‌قیب، نه‌قیب ئه‌لی:

- ئه‌وه چ ئه‌لی؟

قوربان عه‌رز ئه‌کا شه‌کی پټ ئیحسان که‌ی!

ئه‌لی: قوربان حه‌قیقه‌ته‌ن فره‌سه‌تی حه‌زره‌تی نه‌قیب مه‌علوم بوو، ئومیدی ئیحسانی به‌جه‌ناب‌تان هه‌یه!

به‌کابرا ئه‌لی: ږو مال خراپ، ئه‌من چه‌ند ساله، ملازمی خه‌دمه‌تم، به‌په‌شیزئ نائیل نه‌بویم، تو چی؟

۱۸۷/۹

به‌دوای ڕه‌سوولی سه‌لام مه‌که‌ون هه‌مووی درۆیه، سیاسه‌ته!

له‌خه‌وف و جه‌باله‌ته‌وه‌وه‌کی سیاسیه‌حه‌ییاله‌کان مه‌بن، ده‌عه‌وته‌ی *الی‌السلم* نه‌که‌ن، وعلی‌الدوام ئاگری فیتنه‌ئایستێن. نه‌ی مسوڵمانینه‌به‌و ده‌عه‌وت و ته‌ره‌ف داریه‌هه‌لمه‌خه‌له‌تین، مه‌قسه‌دیان وه‌هنی ئی‌وه‌یه، عه‌زم و جه‌زم و سه‌برو ئه‌باتان نه‌میتێ، خه‌ریکی ئه‌سبابی جه‌رب نه‌بن، ئه‌وجا به‌که‌یفی خۆیان بێ هه‌راس بانه‌خۆن، به‌دوای ڕه‌سوولی سه‌لام مه‌که‌ون هه‌مووی درۆیه، سیاسه‌ته، سه‌لامی چی؟

به‌ها ئه‌فه‌ندی (لا بها ولا نعمة) به‌ڕیسه‌له‌تی سه‌لام هات، چی کرد؟ له‌ئه‌سه‌ری سه‌ییه‌تی نه‌حوسه‌ت په‌ناهی شه‌رق و غه‌رب که‌وته‌نایری جه‌رب، جه‌ربیی وا، که‌تاریخ پێش ئه‌م ڕه‌سوولی ئه‌م به‌نی سه‌لامه، سه‌لامه‌ت نه‌بی، نه‌یدیوه. باز جه‌رب هه‌لایسا خوا حافیز! دوای عیسا علیه‌السلام، سه‌ولی سه‌لامی وا به‌شه‌ر و شو‌ر قه‌ده‌م نه‌حسن نه‌هاتیه، وه‌که‌له‌سایه‌ی موجه‌ددیدی ئه‌لفی ئانی، لیاسی مه‌نکوویی و مه‌غلوویی و خواری بۆ ئیسلام نوێ بۆوه، له‌ووتی درا. ئه‌لحه‌ق موجه‌ددید وا ئه‌بی، موجه‌ددیدی دی هاتبا، به‌جاری ئیسلامه‌تی له‌کۆل ئه‌کرده‌وه. واقیعه‌ن لازم بوو بۆ عاله‌می ئیسلامی له‌سه‌ر هه‌ر سه‌د سه‌له، موجه‌ددیدی، ئه‌مما به‌گوێزه‌ی زه‌مانه‌ موجه‌ددید نه‌یانبا، بۆ عاله‌می خه‌یال و قرونی قبل‌التاریخ، لاکین مع‌الاسف، ئه‌مه‌ش نه‌بوو.

شیخی ئادابی زیکر و فیکر دانی، مه‌لایه‌دوو سێ ته‌ئلیفی خیلافی بکات، موجه‌ددیدن، یه‌کێ دوو سێ قسه‌ی حوکه‌مایان بدزی، یه‌ک‌دوو ته‌عن له‌دین دا، فه‌یله‌سووفه، ڕه‌بی موباره‌که‌نه‌بی، ئه‌و موجه‌ددیدانه‌ئو فه‌یله‌سووفانه، قادیانی عیسا و موحه‌مه‌دی چی بۆ کردین؟ ئه‌وا خۆمان هاویشتیته‌حوجره، ده‌وله‌تی سه‌لام بزانی چۆنمان ئه‌خوا؟ گورگ ئه‌لێ: مالی بابم مه‌ر، ده‌خۆم دونگی ته‌ر، خۆی ناکا له‌له‌وه‌ر. به‌لێ ئه‌و نه‌وعه‌موسالیمه‌ی زۆر خۆش ئه‌وێ!

مسولمانان که‌لکی شه‌ریان له‌گه‌ل نه‌جانب پڼوه نه‌ماوه!

بۆ چه‌رپ و سلیم نه‌بې بنۆر نه‌ قووه‌ت و عه‌دوو و په‌ریشانی خۆتان.
پڼغه‌مبه‌ر له‌گه‌ل قوره‌یش بۆ مودده‌ی ده‌ سال هودنه‌ی کرد، له‌گه‌ل
ده‌وله‌تی به‌ریتانیا مه‌سه‌لا یا فره‌نسه‌ یا ږووسیا، سه‌د سالی‌ش که‌مه‌. چه‌رپی
نیستا قیاس له‌ چه‌رپی سایق ناکړی، نه‌سبابی ده‌وی، مالی ده‌وی، ږزقی
ده‌وی، واسیته‌ی نه‌قلیه‌ی نه‌وی، جیدد و جوهد و سه‌داقه‌تی نه‌وی، صه‌بر
و نه‌بات و ته‌حه‌ممولی موשאقی لازمه‌.

ناشکوری نه‌بی، مسئولمانان که‌لکی شه‌ریان له‌گه‌ل نه‌جانب پڼوه
نه‌ماوه، مه‌گه‌ر به‌ صوره‌تی نیستی‌خدا، وه‌کی هن‌دیان، له‌ معیه‌تی
له‌شکری ښنگلیز هاتنه‌ سه‌ر ده‌وله‌تی عوسمانی نه‌چوون بۆ زیاره‌تی
عه‌بدولقادی گه‌یلاتی نه‌یانوت: سلم، الهه‌ مدو لله، عه‌بدولقادی
گه‌یلاتی تیک، یاسین والقرآن نه‌لحه‌قم، هی تیک.
ته‌مام انا لله وانا الیه‌ راجعون!

۱۹۰/۹

باپیروم حاشیه‌کی هه‌یه‌ به‌ ږیساله‌ حیسابه‌!

جه‌ددی نه‌علام مه‌جدی جه‌لی کاک مه‌لا عه‌بدولره‌حمان له‌سه‌ر فتح
المکیه‌، حاشیه‌کی هه‌یه‌، به‌ ږساله‌یه‌ حیسابه‌.

۱۹۵/۹

نیکي ږووت و برسی و سه‌رمای بی!

نه‌مړۆ زۆر سه‌رمایه‌، نیکي ږووت و برسی و سه‌رمای بی، نه‌لج: ففی
مثل هذا اليوم طابت جهنم، چوارشه‌مووی نه‌وو‌ه‌لی بالۆزه‌.

۲۰۱/۹

بۆیه خوا ده‌ستی لی هه‌لگرتین، موبالاتمان پێ ناکا!

ئىلاهی القوة القوة، قوه‌تی جه‌دید بخه‌يته ناو دلی مسولمانان. هه‌ر قه‌ومێ ده‌ستیان له‌ناو ده‌ستی يه‌ك بێ، پێك و لێك بێ، ده‌ستی خوای له‌سه‌ر ده‌ستیان، سه‌ر نه‌كه‌ون، بێ ناکه‌ون، وه‌له‌و موثمین نه‌بێ! وه‌کی حوکه‌مای قه‌دیم ته‌لێن: تا مورپه‌ککه‌ب له‌ وه‌حده‌ت نێزیکتر بێ، موناسه‌به‌ی له‌گه‌ل مه‌بادینی عاڵیه‌ زێتر نه‌بێ، ئیفاذه‌ی خه‌یراتی چاتر به‌سه‌را نه‌که‌ن، بێ ئیمتیزاجی له‌ مه‌به‌دیان دوور نه‌خاته‌وه‌. ئه‌م فه‌رمایشه‌ هه‌روه‌کوو ته‌مری موحه‌ققه‌ق و ئیعتقادیه‌، بۆ سیاسه‌ت و ته‌دیبری قه‌وم و ده‌وله‌ت زۆر باشه‌. مع‌ الاسف ته‌مرۆ کوا ته‌و ئیتبخاذ و ئیمتیزاجه‌ له‌ به‌ینی ته‌هلی قیله‌؟ حه‌تا له‌ به‌ینی ته‌هلی قه‌ریه‌ ئیتیفاق نییه‌، بۆیه‌ خوا ده‌ستی لی هه‌لگرتین، موبالاتمان پێ ناکا.

٢٠٣/٩

نهمزانی عی‌زرائیل مه‌خجولم ته‌کا!

دوو زات دۆست بوون، یه‌کی ناساغ بوو، ته‌وییدی ساغ، پێك نه‌که‌وت بچته‌ لای، کابرا چابۆوه‌، گله‌یی له‌ یاری بێ وه‌فای کرد: بۆ نه‌هاتیه‌ ته‌حوال پرسینم؟ جه‌وابی دا: نهمزانی عی‌زرائیل مه‌خجولم ته‌کا،-یه‌عنی نامری- وه‌ئیلا ته‌هاتمه‌ لات. یه‌عنی تووشی ئه‌م مه‌خجولیه‌ته‌ نه‌ده‌بووم.

٢٠٦/٩

له‌ کۆنه‌ دارخورما ده‌رکان دروست ته‌که‌ن، پێله‌قه‌ی پێداده‌ی پارچه‌ پارچه‌ ته‌بێ!

یه‌کی له‌ واعیزانی به‌غدا ته‌یفه‌رموو: من چویمه‌ خه‌یبه‌ر، حاله‌ن که‌ مه‌تانه‌تی قه‌لعه‌ و ته‌بوایی قه‌لعه‌، له‌ چ ده‌ره‌جه‌یه‌ دایه‌، بابی خه‌یبه‌ر چی وا نییه‌ زیکر کرێ. ولاتی عه‌ره‌به‌ستانی حیجاز ده‌رکه‌ی ئاسن و پۆلای

نابڼ، داری ساج و گوږزی لیډ دروست ناکړئ، له کڼه دارخورما
 ده‌رکان دروست نه‌کړ، پټله‌قه‌ی پټ‌داده‌ی پارچه‌ پارچه‌ نه‌بڼ، نه‌م
 موباله‌غاته‌ی شیعانی چی پټی نه‌وئ؟ لام وه‌یه نه‌ویش به‌لای نوقصان
 موباله‌غهی فهرمووه. ږه‌حمه‌تی لیډ بڼ شیعہ نه‌لټی: که‌ه‌زره‌تی نه‌میر
 ده‌رکه‌ی هه‌لکه‌ند، هه‌لیدا بڼ ناسمان، ږویسی، وه‌قت بوو به‌عرشی
 که‌وی. خوا فهرمووی: یا جبریل بگه‌یه، وه‌لیللا عهرشی نه‌خا.
 یا ږه‌خنه‌داری نه‌کا توږه‌هات! به‌لټی هه‌ر که‌س به‌یاری خوی
 هه‌لده‌لټی. لاکین واش نا، هه‌ققه‌ن هه‌ردوولایان زوړ به‌موباله‌غنه.

۲۰۸/۹

کورډ بڼ پیاوړ!

سه‌لیم به‌گی مامی نه‌حمه‌د پاشای بابان، له‌گه‌ل یارانۍ دوانزده
 سواره‌ی مهربوان^(۱) کوان؟ مه‌رقه‌دیان له‌کټنده‌رټیه؟ عه‌لامه‌تیان چی‌یه؟
 کټی ناویان ټټی؟

مع‌الاسف نه‌و هه‌موو نه‌عازیمه‌ی کورډان گوم بوون، بڼی سهر و
 شوون چوون، ناوناوی حه‌مه‌کزه، قاله‌قچوله و نه‌ولیا‌یه‌کانی شیت و
 خونه‌شوره! خولاسه‌ خه‌م و خه‌فه‌تی کورډان زوړه، ټیصلاحیان وه‌خته
 بلټیم مو‌حاله.

نه‌مروقه‌ومی کورډ له‌هه‌موو عه‌سرئ بڼی پیاوړتن، نه‌وه موسیبه‌ته،
 موسیبه‌تی عه‌زیمه، عاقیبه‌تی وه‌خیمه.

۲۱۸/۹

(۱) دوازه سواره‌کان بریتی بوون له‌جوامیر ناغای ږه‌نگینه، ناغال ناغای سیوه‌یلی و
 زه‌ینه‌ل به‌گی مه‌سره‌ف و مه‌حمود به‌گی قه‌دیمی باشچاوه‌ش و داراغای میره‌دئ و
 فهرامورزی زه‌نگنه و سوارناغای بلباس و مه‌مند ناغای میراوده‌لی و شاپوور ناغای
 به‌ختیاری و زولال ناغای مه‌رگه‌یی و میران به‌گی وه‌له‌دبه‌گی چه‌له‌بی قه‌دیمی
 هه‌مه‌وه‌ند و سه‌لیم به‌گ. نه‌مانه‌ هاریکاری پاشای بابانان کرد بڼ به‌ږه‌نگاربوونه‌وی
 له‌شکری ټیران. سهرچاوه: دوازه سواره‌ی مهربوان، پیره‌مترد، چاپی سپټهم، ۱۹۸۳.

هه‌لێ، خۆ بشاره‌وه، هه‌ی هاوار ڤووس هات، چی بکه‌ین چاره‌سه‌ره؟

گه‌لێ که‌س له وه‌قتی غیره‌ت دێته‌ جۆش، ده‌ست بۆ ساحیتی خۆی درێژ نه‌کا؟ قوربان فهرموو سه‌ر له ئۆغرتایه، ئه‌مه ڤووس له‌سه‌ر ده‌سته، ئه‌مه مأل له پێناوه. ئه‌و حینی زۆر به‌ عه‌زم و جه‌زمه، لاکین له هه‌نگامه‌ وای نامیتێ، سستی تیا په‌یا ئه‌بن، ئه‌و قوووت و مه‌تانه‌ت و نه‌شاطه، ئه‌گۆڤێ.

وه‌ختێ له کۆیه‌ له‌ناو عه‌شیره‌تی دزه‌یی، به‌یتی ئه‌هناس و به‌هناس^(١) زۆر له‌باودا بوو، مسوڵمانان که‌وتبوونه‌ غیره‌ت، خاسه‌ته‌ن که‌ ناوی سه‌حابه‌ ڤووته‌ی ئه‌هات، ئه‌یانوت:

گیتم^(٢)! به‌قوربانته‌ بم! ده‌ی به‌ سه‌ده‌قه‌ته‌ بم، لێ ده‌!

ده‌ستیان ئه‌هاویشه‌ سه‌ر خه‌نجهر، ئه‌یانه‌یتا و ئه‌یانبرد، لێویان ئه‌کرۆژت: ئاخ! بریا ده‌سته‌کی ئیمه‌ش له‌گه‌ڵ با! حه‌تا که‌ ئیعلانی حه‌ربیی ئیتالیای کرا، حه‌ربیی ته‌رابلوس، زۆر که‌س خۆیان قه‌ید نه‌کرد، وای له‌زگ بوون، دوايه‌ که‌ حه‌ربیی گه‌وره‌ دامه‌زرا، غیره‌تی چی؟ هه‌لێ، خۆ بشاره‌وه، هه‌ی هاوار ڤووس هات، چی بکه‌ین چاره‌سه‌ره. وابزانین ئینگلیز له‌ ڤووس باشته‌، با ڤوو بکه‌ینه‌ لای جنووب.

٢١٩/٩

(١) به‌یتی ئه‌هناس و به‌هناس، که‌ به‌ به‌یتی به‌هه‌سه‌ش ناسراوه، باس له‌ فه‌تحي شاری به‌هه‌سه‌ی میسر ده‌کات و له‌ کوردیدا به‌ شێوه‌ی شیعري هۆنراوه‌ته‌وه‌ و جاران له‌ مه‌جلیسه‌کاندا له‌ پال به‌یتی سیسه‌بان و فه‌تحي شام ده‌خوێترانه‌وه‌. بۆ زیاتر زانیاری ڤروانه: هێمن عومه‌ر خۆشناو، به‌هه‌سه‌، بڵاوکراوه‌کانی ده‌ستووسخانه‌ی زانکۆی سۆران، چاپخانه‌ی ئاگرافیک، دیاربه‌کر ٢٠١٧،
(٢) وشه‌به‌کی تورکییه، واته: چووم.

ئینگلیز دوشمنی غالب به دۆستی مه‌غلوب نادا!

که تورک قه‌تلوعامی ئهرمه‌نیانی کرد، ئهمه‌ریقا ئیمدادی زۆری بۆ ناردن، لاکین وه‌قتی ئیزیک بوون تورک ږوحی ئهرمه‌نیانی کیشابوو، ئهو سهردارى هاتوو، بۆ ږایسى، نووسى:

ئهرمه‌نى که‌لکيان پتوه نه‌ماوه، بووینه هتسک!

ئهمرى وهرگرت:

بگه‌ږتوه!

له ئه‌واخیری عومری فه‌یسه‌لی له ئهرمه‌نیان دا، خه‌لکی له ترسان گۆیا ئینگلیز له‌سریان به‌جوابه.

وتم: نا، مادام مه‌غلوب بوون، ئینگلیز ده‌ستیان لى هه‌له‌گرئ، دوشمنی غالب به دۆستی مه‌غلوب نادا، ئه‌یتته دۆستی غالبی، وابوو.

۲۲۱/۹

وه‌فا به عه‌د بووینه مایه‌ی تیشکان!

مع الاسف وه‌فا به عه‌د ئهم‌ږو بووینه مایه‌ی تیشکان، سیاسییونی عه‌رب عه‌دیان مه‌حوو کرده‌وه، لایان وایه، ئه‌بێ ږه‌جولی سیاسی دین و وه‌فا به عه‌د و میثاق و ناموس و شه‌ږه‌ف-لدى الايجاب-بخاته بن پتیی خۆی، تا بگاته مه‌قسوود.

۲۲۶/۹

شیعه تهرجیحی موشریکان ئه‌که‌ن به‌سه‌ر سوننیان!

رحماء بینهم عه‌کسی مسو‌لمانى حازره. سبجان الله شیعه لایان موشریک نه‌جیسه، خۆیان لى ئه‌ږارتان، هه‌تا لیاسیان نابێ به‌لیاسیان که‌وی، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا له دۆستی و موهاوینه‌ت تهرجیحی موشریکان ئه‌که‌ن به‌سه‌ر سوننیان، حیزه‌بخوویی که‌ پتیی ئه‌لین (ته‌قی)یه، له‌گه‌ل ئهم مه‌نقه‌به‌جه‌لیله کوو ږتک ئه‌که‌وئ؟

ئیتشاش ئه‌گه‌ر ئیتتباهیان بپێ، لا اله الا الله محمد رسول الله له

موخاله فاتنی نه شخاس ده ست هه لگرن، نه که ونه وه نه و مه قامه، چتر ته شی له بهر نه جانب نارپسن، لاکین وه کی حاجی قادر نه لی:

له بهر حیزه بخویی و ناته بایی

له ژیر حیزی حیزان بووینه دۆشه گ^(۱)

خۆزی به سه رامه داست چ کلکه کوته یی بۆ نه جنه بی نه کات، وه مو قابیلی مسولمانی وه کی من، چ عه زه مه ت و بی مو بالاتی نه نویتی. یه کایه تی و مه رحه مه ت و لوتف و موراعاتی سه غیر و حورمه تی که بیر، ئی ئیسلامی عاممه، بۆ هه موو عونصور و فیره قی ئیسلامیه، سوننی، شیعی، سه له فی، خه له فی، اصحاب العدل والتوحید، نه وه ی ئیددیعا نه کا فیره قی ناجیه ئیمه ی، بۆرپه ویجدانی خۆیان، ده رباره ی نه هلی قیبله، نه هلی لا اله الا الله محمد رسول الله له ئه م ئایه ته (رحماء بینهم) ته ماشای ره وشتی رسول الله و یارانانی که نه له گه ل ره وشتیان موافقه ی هه یه؟

حاشا هه مووی له گه ل یه ک دوژمن، ته کفیری یه ک، له عن له یه ک نه که نه، خاسه ته نه مه لایه کان، نه وه نه ده قسه ی ناشیرین له حق یه ک نه لێن، به ناوی خوا و حیفزی دین، مندالی نه وعه نه ما حوسنی ته ربیه ی هه بی، له و قسانه مه خجول نه بی. مو قابیلی دوشمنی دین و دنیا ی ئیمه چ لازم نه کا بیکه ی، وه به چی ئیشتیغال نه که ی؟ تا عوله ما و پوئسا و ابن، ئیسلامی ئوممه ت نابن، غه یه مومکینه نه و ته فره قه کافی نه بوو، ته فره قه ی قه ومیه تی عه لاوه بوو، نه مه نه ده ش کیفایه تی نه کرد، نه عه ره ته ی ریساله ت، لای بهاء الله بۆ سلیم و ئیتیفاتی به شهر چ فائیده ی بوو؟

له بیدئی ریساله تی مه نحوساتی، تا نه مرۆ، شهر و شۆر و فساد و فیسق و فجور و خوا نه شناسی، ئانه نه ئانه له زیده یی دایه، ده وری وا به

^(۱) نه م دێره له دیوانی حاجی قادر به م شتیه یه هاتوو:

له بهر حیزه بخویی و ناته بایی

له ژیری حیزی حیزان بووینه دۆشه ک / دیوانی حاجی قادری کۆبی، لاپه ره ۷۸

شه‌قاوه‌ت، له‌ نه‌دواری مه‌نحووسی گه‌ردوون، نه‌بووه! مه‌سیح چی‌ کرد؟
چ‌ وی‌فاقیک‌ی‌ خسته‌ ناو‌ دینی‌ محمد و مه‌سیح؟
نه‌ی‌ سه‌وادی‌ نه‌عزم‌ له‌ به‌شهر، من‌ هیچ‌ نیم، فره‌یادم‌ ناگاته‌ گو‌یی‌
ئی‌وه، با‌ وجودی‌ له‌میژه، هاوار‌ نه‌کم، نه‌ی‌ به‌نی‌ ئاده‌م‌ خوا‌ نه‌یزانی، نه‌
ږوئه‌سای‌ دین، نه‌ ږوئه‌سای‌ دنیا، نه‌ دیموقراتی، نه‌ ئوستوقراتی نه‌
دیکتاتور‌ی، نه‌ شیوعی‌ نه‌ نازی، هیچ‌ که‌س، بؤ‌ سه‌لاحی‌ حالی‌ ئی‌وه
سه‌عی‌ ناکا، هر‌ که‌س‌ به‌ ناوئ‌ هه‌لخه‌له‌تینه، دوا‌ی‌ مه‌قس‌دی‌ خوی‌
نه‌که‌وی. که‌س‌ م‌وتاله‌عه‌ی‌ جمهوریه‌تی‌ نه‌فلاتوون‌ بکا، زؤ‌ر‌ موسته‌فید
نه‌بئ، دائر‌ به‌ نه‌نواعی‌ حکومه‌ت‌ ته‌عه‌ججوب‌ نه‌کا‌ له‌ نه‌فلاتوون، وه‌
نه‌لئ: زاتی‌ حه‌کیم و دانیشم‌ه‌ند، له‌ نه‌هایه‌تی‌ دیق‌قه‌ت و ته‌نه‌ممول، له‌
نه‌حوالی‌ دوه‌ل و مه‌زاهیبی‌ سیاس‌ی، ئیستا‌ فکریه، مه‌ساوی و مه‌حاسینی
دوه‌ل و نه‌فرادی‌ له‌ غایه‌ت‌ نه‌زاهه‌ت‌ هینایه‌ته‌ قه‌له‌م. خؤ‌زی‌ نه‌و‌ مسولمان
با، ته‌فسیری‌ له‌ قورئان‌ کردبا، نه‌و‌ مه‌نقه‌به‌ جه‌لیله‌ی‌ ئایه‌تی‌ که‌ریمه،
شیده‌تی‌ موقابیلی‌ دوژمن، دیق‌قه‌ت و ږه‌ئفه‌تی‌ ده‌رباره‌ی‌ یه‌ک، خصوص
بؤ‌ یؤ‌نانیانی‌ نه‌کرده‌ ده‌ستور، جه‌نابی‌ حه‌ق‌ بؤ‌ موئمین، له‌ هر‌ عونصرئ‌
بی، ته‌نیا‌ بؤ‌ عه‌ره‌بی‌ دانه‌ناوه.

ته‌ئه‌سسوف‌ بؤ‌ یؤ‌نانی‌ یان‌ جمهوریه‌تی‌ نه‌فلاتوونیان‌ دا‌ به‌ ئینجیلی
بؤ‌لص، ته‌ئه‌سسوف‌ بؤ‌ مسولمانان‌ ږوویان‌ له‌ هی‌دایه‌تی‌ قورئان‌ وه‌ر‌گئیرا،
به‌ خورافاتیان‌ گؤ‌ږپیه‌وه، نازانم‌ بلیم‌ چی؟ حه‌سره‌ت‌ زؤ‌ره، دل‌ له‌ یادی‌
ته‌نگ‌ نه‌بئ، قه‌له‌م‌ نازانئ‌ چ‌ بنووسئ؟

۲۳۰/۹

نو‌یژ‌ بوو‌ به‌ عاده‌ت!

نو‌یژ‌ بوو‌ به‌ عاده‌ت، عیاده‌تی‌ بئ‌ ږووح، ته‌راویح‌ نه‌که‌ن، انا‌ اعطینا و
اخلاص‌ موکه‌ږه‌ر‌ نه‌که‌ن، تا‌ خه‌لاس‌ نه‌بئ. کاکه‌فهن‌دی‌ نه‌وه و هه‌م
ئیس‌می‌ چونکه‌ ناوی‌ نه‌بو‌به‌کر‌ بووه. حاجی‌ به‌کراغا‌ نه‌یوت: نه‌گه‌ر‌ نه‌و
دوو‌ سو‌ږه‌ته‌ نه‌با، ئیمامانی‌ ئیمه‌ چیان‌ نه‌کرد؟ ئیستا‌ له‌ ولاتان‌ مه‌یلی
گه‌وران‌ بؤ‌ نو‌یژ‌ نه‌ماوه، له‌تیفه‌یه‌ هه‌یه‌ موناسه‌به‌ی‌ له‌گه‌ل‌ جومعه‌ هه‌یه،
نه‌مما‌ نه‌ک‌ له‌فکرم‌ چی، ته‌ئخیری‌ ناکه‌م:

چه‌ند‌ عه‌سر‌یکه‌ له‌ غه‌یری‌ کؤیه، له‌ هه‌موو‌ مه‌نابیری‌ ئیسلامیه، کؤ‌نه‌

خوتبان ته خونه وه، ئی زه مانى ئیین نه باته^(۱) و قازى زه که ریا^(۲). ئەمما ئی کۆیه له زه مانى بابم و خۆم خوتبه ی نوێ، ئی خۆمان ئەخوونینه وه. یه که دوو سال پێش ئەمڕۆ، له تهرهف مودیری تهواقف ئەمر دراهمان له دائیره کۆبنه وه بچنه خدمه تی، چۆن فەرمووی:

رجا ئەکهین، له مه و دوا خوتبه ی جه دید موافیقی عه سر بخووننه وه، ئەم خوتبه کۆنانه که لکی ئەوڕۆ ناگرێ.

به ئی به سه رچاوا!

ئەنجومه نی ته شکیل ئەکهین، خوتبه ی موافیقی مه تلووب ته رتیب ده ن، له ته رهف حکومه ت ته صدیق کرێ، ئەمر بدری به تیلاوه ت یان په کتی ئەعل.

مه لایه ئەلێ: توخوا ئیزنم ده ن قسه یه بکه م!

فه رمووی: بلێ!

ئەلێ: ایها المدیر، ئەمڕۆ ئەوه ی دێته نوێژی جومعه شەل و کۆر و سه قه ته، حه ممال و چه قال و به ققال و ته قاووته کان دینه جومعه. بۆ ئەم گورانه، ئەو کۆنه خوتبانه شایانه. هه ر وه ختی وزه را و حوججاب و نوواب و کیاری ده ولەت و میللەت هاتنه جومعه، خه تیب به ته بیعه ت خۆی خوتبه ئەگۆرێ.

قسه یه مه عقوول، لاکین بیستم ته حقیریان کرد.

روئه سای ئوممه تی ئیسلام زۆریان حوریه ت دا به قه وم، ئەمما بۆ

(۱) ئیین نه باته (۱۲۸۷-۱۳۶۶ز) ناوی محمەد کورێ محمەد کورێ کورێ محمەد کورێ حه سه نی فارقی میصریه، شاعیر و نووسه ر و ئەدیب بووه. له قاهیره له دایک بووه و هه ر له وێش مردووه. دیوانه کی گه وره ی شیعری هه یه له گه ل چهند کتیبکی دی.

(۲) قازى زه که ریا ئەلە نصاری (۱۴۲۰-۱۵۲۲ز) قازى و شه رعزان و رافه که ری قورئان و فه رموده زان بووه. له میصر له دایک بووه و هه ر له وێش کۆچی دوایی کردووه. به ره مه می زۆری له پاش به جیماوه و که زیاتر له پهنجا به ره مه، وێرای ئەوه ی له زۆربه ی زۆری زانسته کانیش ده ستیکی بالای هه بووه.

دین زهره‌ر ېوو، علی الاکثر لا قیدی مسولمانان نویژ ناکه‌ن، پژوی ناگرن، سه‌یئات حیسابی نییه، که‌س لئی ناتوژېته‌وه، نه به دیانی نه به جووله‌که‌یی، نه به بوتپه‌رستی، نه‌مه‌ی بۆ ناچېته‌سه‌ر، گۆیا له‌نه‌شته‌ی حاضرېه‌ ئه‌لین: نه‌غله‌بی نه‌وانه‌ی نویژ نه‌که‌ن، ناساغن، دلّیان پاک نییه، نه‌نه‌هو نه‌مانه نویژ ناکه‌ن و دلّیان خاویته، له‌گه‌ل عیادی خوا.

حاشا نازانم، ئینسان ته‌بعه‌ن چه‌زی له‌ عیاده‌ته، بۆ عیاده‌تی خوای لا ناخو‌شه؟ گاپه‌ره‌ست بۆ ته‌حه‌ممول نه‌کا ریخی گا ته‌به‌روکه‌ن به‌ نیوچه‌وانیدا بدا؟ بۆ بۆ خوای خالیق گا و و ماسی، سه‌ر ناخاته سه‌جده؟ موئینی موه‌حید بۆ ته‌حاشی نه‌کا؟ گۆیا که‌لله‌ی پره‌ مه‌عاریف؟ حاشا مه‌غزی وه‌کی ناوکه‌ کودووه. نه‌گه‌ر ده‌ماغی پر با، بۆ خالیقی ده‌ماغ نه‌ینایه سه‌ر خاک. بۆ به‌ گه‌رما نه‌چېته هه‌رمو‌ته بۆ خواردنه‌وه، نه‌م نه‌ساره‌ته قبول نه‌کا؟ بۆ به‌ خوږپیه‌ت دوو شه‌قاو ناوئ بۆ مزگه‌وتی بۆ جو‌مه، دوو پکاه‌ت نویژ بکا؟ حاسلی له‌ هه‌موو خصوصی مسولمان تیک چوون. بۆ ئیتای مه‌عاریفی ئیتالیا له‌سه‌ر نه‌مری مؤسولینی پکوع بۆ صوره‌تی مه‌ریه‌م نه‌به‌ن؟ بۆ نه‌وانی ئیمه‌ پکوع بۆ خوا نابهن؟ به‌لئ خسر الدنيا والاخرة.

۲۳۳/۹

به‌ ئیعتی‌ماد سوننی به‌ عه‌مه‌ل مو‌عته‌زیلی!

نه‌ی براده‌ر تو به‌ ئیعتی‌ماد سوننی به، نه‌مما به‌ عه‌مه‌ل مو‌عته‌زیلی، ته‌عه‌صوب مه‌که، له‌ هه‌ر مه‌لایه له‌ هه‌ر چه‌کیم، له‌ هه‌ر وه‌لیه، قسه‌به مه‌عقو‌لت دی، قه‌بوولی که. یه‌کتر به‌ ناوی دین مه‌بو‌عزیتن.

۲۴۷/۹

له‌ بنی زوبانیان نه‌زاندی مه‌سده‌ری نه‌و نه‌رمیه، حیزیه، موخه‌ننه‌ئیه!

گه‌لئ که‌س هه‌ن قسه‌ نه‌رم، به‌ کزه‌لوکه‌یی نه‌دوین، نه‌مما پریایه، هه‌لخه‌له‌تانده‌ن، ئی نه‌و یوزرگانه، نه‌ده‌به ئیخلاسه ته‌وقیر و ته‌عزیمه،

نیستیلا‌ی هه‌یه‌ته. نه‌وانه‌ی به‌ مونا‌فیکی به‌ سه‌بر و نه‌رم نه‌دو‌ین، له‌ هه‌ناسه‌ هه‌لکیشان و داکی‌شانیان، چاو‌هه‌ل‌برین و داخستیان، وه‌کی کوردی نه‌لئ: له‌ بنی زوبانیان نه‌زاند‌ری مه‌سده‌ری نه‌و نه‌رمیه‌، حیزیه‌، موخه‌نه‌تیه‌. لاکین شیر‌ی مه‌یدانی خودا، خنو‌ته‌ت و ئونو‌ته‌تیان لا‌ نییه‌.

٢٤٨/٩

دوو فه‌قئ منیان دیت له‌رزین!

ده‌فعه‌یه‌ نه‌چومه‌ سه‌را، دوو فه‌قئ له‌ دوور منیان دیت، له‌رزین، به‌ که‌مالی خشوع‌ پاره‌ستان. له‌و وه‌فته‌دا کرمانجی به‌ ته‌کما تیه‌پ‌ری، شان‌ه‌کی له‌ شانم دا، لاقه‌یدی پ‌ویی، ئینسان‌ی میزه‌ر سپی نه‌پ‌وا، چووزانی چی‌ه‌؟

نه‌ه‌لی به‌دو له‌ هه‌موو عونس‌ری عه‌ره‌ب و غه‌یره‌ عه‌ره‌ب، له‌و خصوصیات‌ه‌ بێ موبالاتن، حوسنی ئادابیان که‌مه‌، دیت‌ه‌ ناو پیاوان، عاده‌ته‌ن وه‌کی له‌ناو گارانی قسان بکه‌ن ده‌قیژیتن، ده‌شپ‌ریتن، قیমে‌تی پ‌یجال نازانن، هه‌یه‌ته‌ ئیستیلا‌یان نا‌کا.

٢٤٩/٩

ژنه‌ ئه‌وروپایی ژن په‌زاله‌ت نه‌که‌ن بۆ دنیا!

خۆتان یه‌کتر که‌م مه‌که‌ن، نه‌فسی خۆتان و شه‌ره‌فی ئینسانیه‌تی خۆی، موخافه‌زه‌ بکا، (لا ینبغی للمؤمن ان یذل نفسه) به‌ نه‌خلاقی فاسیده‌، به‌ ئوموری ده‌نییه‌، خۆ سه‌قه‌ته‌ مه‌که‌ن به‌ فه‌ساد مه‌به‌ن، ئایه‌تی (وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ..). ئایه‌تی قیমে‌ت‌داره‌. نه‌وه‌له‌ن لازمه‌ ئینسان حورمه‌تی خۆی بگری، خۆی بێ شه‌ره‌ف نه‌کا، نه‌ینی بۆ دنیای ده‌نی، نه‌بیته‌ چاوه‌ش و زو‌پ‌نا‌ه‌نگیو، دۆل لێده‌ر، شه‌که‌ره‌ په‌قس و سه‌ما نه‌کا، ژنه‌ ئه‌وروپایی ژن په‌زاله‌ت نه‌که‌ن بۆ دنیا، چه‌ند بێ قیমে‌ته‌ بوون، سیاسه‌ت و حوبی دنیا و پاره‌کو‌کردنه‌وه‌، به‌شه‌ریه‌تی عه‌یدار کرد، خسته‌ ده‌رکی نه‌سه‌فل.

نه‌فلاتوون نه‌لې: نابې حوکه‌کامی ئیمه ته‌مثیلی موسته‌کره‌ه بکه‌ن، که‌سې ته‌مثیلی شته‌کی کرد، نه‌فسی پټی موکه‌ییه‌ف نه‌بې، ناخیری ته‌مه‌ثول به‌قه‌بیح نه‌کا وه‌کی به‌عزې حوکه‌ما نه‌فه‌رموئ: بنۆږه‌ خۆت، نه‌گه‌ر جوانی، به‌ نه‌خلاق و نه‌عمالی چاکه‌ خۆت جوانتر که، نه‌گه‌ر ناشیرینی به‌ نه‌خلاق و نه‌عمالی ناشیرین، خۆت ناشیرینتر مه‌که. حه‌ققه‌ن ئینسانی مه‌عیوب و ناشیرین، به‌ نه‌عمالی چاکه‌ بې عیب و جوان نه‌بې.

۲۶۱/۹

نه‌لقابی کو‌ییان!

نه‌لقابی ناشیرین بۆ یه‌که‌ مه‌هاوټن، سبحان الله له‌ نه‌لقابی کو‌ییان، زۆر چرووکه، گه‌لې جټی تریش وان؛ (قوون به‌گوو، قوون به‌تۆز، مچه‌پالاغ، قوون برسې) ئیتر وا...! نه‌مما ئیستا چاتره‌ له‌ سایه‌ی مه‌کته‌ب نه‌لقاب جوان بووین، لاکین نه‌ویش له‌ نه‌کته‌ری ناس خه‌ساره، له‌قه‌بی که‌وره و بې جې، باغچه‌وان شه‌مه‌ددین، جووتیار و سه‌پان نه‌جمه‌دین و سه‌دره‌دین، کریکارې قوړې محیه‌دین.

له‌ ئین عابدینم دیتیه، ئیمامی نه‌وه‌وی، پټی ناخۆش بووه‌ پټی بلټن محی الدین. زاتې وا خۆی لایه‌قی نه‌و له‌قه‌به‌ نه‌زانې، قه‌بر هه‌لقه‌نې، ده‌باغچه‌یه، کوو به‌ محی الدین موله‌ققه‌ب نه‌بې؟ بنۆره‌ جمال و جه‌لال و جه‌میل و که‌مال، جه‌مال و که‌مالت له‌به‌رچاو نه‌که‌وئ. خۆزیا له‌ به‌ینی مسولمانان هه‌ر شته، هه‌ددی خۆی موخافه‌زه‌ کرابا، خۆ ییه‌ سه‌ر نه‌لقابی نه‌ولیایه‌کانی نوئ و ږویوی: قوتبی عالم، غوث الثقلین، نوورانې و سه‌مه‌دانی، نازانم بلټم چی؟ بۆ مه‌لایان بحر العلوم، آیه‌ الله، حجة‌ الله، نه‌و نه‌لقابانه‌ له‌ نه‌عالیان ستاندراینه‌وه‌ بۆ نه‌دنیان.

عوله‌مای شیعان له‌قه‌بیان زۆر زله، مه‌لای سونې هېچ نه‌لقابی مولکدارې-نه‌لثانیش- له‌ ئیران حوکه‌م فه‌رمایه، له‌ موقه‌ددیمه‌ی ئین خه‌لدوون ږوباعیه‌که‌م له‌به‌ره، موخایزی هه‌ندې بې: من أرض اندلس

اسماء معتضد فیها و معتمد اسماء مملکتە من غیر سلطنة، کالهر یحکی انتفاخا صورة الاسد^(۱). به‌لێ پشیلە خۆی گف ئە کاته‌وه، ئەننه‌هو شیرن، نیشان ئەدا، له هه‌موو سیفه‌تیم لا ناخۆشتر به‌ حجر الاسود ئەلین ید الله، یا یمین الله. سبحان الله به‌ خالید بن وه‌لید بلین سیف الله علی الرأس، ئەمما حجر الاسود بۆ یمین الله؟ سێ سال له مه‌ذبە‌له‌ی کوفه‌ که‌وت، باز هه‌ر یمین الله یه‌؟ العیاذ بالله به‌ شێته‌کانی خۆت ئەیزانی ئەلین: اولیاء الله، زۆرم لا گرانه‌، چ مونا‌سییه‌؟ مو‌حه‌قه‌ق بزانه‌ قه‌دری خوات لا چه‌نده‌، به‌و نسه‌ته‌ لای خوا به‌قه‌درین، خوامان لا بێ قه‌دره‌، بۆیه‌ لای خوا بێ قه‌درین.

۲۶۲/۹

حه‌ما‌غای کۆیه

ره‌حه‌مه‌تی لێ بێن حه‌ما‌غا عه‌جایب بوو، له‌ گه‌ڵ پشمن، بۆ سه‌فه‌ری حازر ئە‌بوو، به‌‌پاستی یا به‌‌قه‌ستی، یه‌ کێ یه‌ کجار پشمنیا، ئە‌ی‌گوت: سه‌‌بری هینا، ئە‌مه‌رۆ نا‌پۆین.

۲۶۴/۹

جاسووسی!

له‌ زه‌مانی سولتان عه‌بدولحه‌مید خانی، وای لێ هاتبوو ژن و می‌رد لێک ئە‌مین نه‌‌بوون. گه‌‌لێ ژن جاسووسی سه‌‌ر می‌ردی خۆیان بوون. ئە‌وجا ته‌‌ماشای ئە‌م حه‌یاته‌ که‌! ... ئە‌وروپایی بۆ ته‌‌جه‌سسوس له‌ زه‌مانی چه‌‌رب، حه‌‌شریان کرد، ئە‌وان ئافره‌تیان ئە‌هه‌ناردن، ئافره‌تی وا که‌ به‌

(۱) ئە‌م شیعره‌ به‌ ناته‌‌واوی له‌ ته‌‌فسیره‌ که‌‌دا نووسراوه‌‌ته‌‌وه‌. پاستیه‌‌که‌‌ی هی ئین ئە‌بی شه‌‌ره‌‌فی شاعیری ئە‌نده‌‌لوسییه‌ و ده‌‌لێ:

و‌مما ی‌زهدني في أرض أندلس	أسماء معتمد فیها و معتضد
أسماء مملکه في غیر موضعها	کالهر یحکی انتفاخا صولة الاسد

حوسنی مه‌ککاری غه‌له‌به‌ی به‌ قوماندارانێ ته‌کرد. به‌لێ له‌ هه‌موو جیهه‌ت ته‌مه‌ڕۆ ته‌وان پێشه‌وان، ئیش پێک دێن.

٢٦٥/٩

گرانی گه‌وره‌!

قه‌حط و غه‌لا شیدده‌ت ته‌کا، چ نابێ بیخۆن، هه‌تا که‌لاکه‌ بارگیر و که‌ریش ده‌ست ناکه‌وێ، مه‌عازه‌للا براهه‌ ته‌مه‌ڕۆ، ته‌ویدی گۆشتی ته‌خوا، چ خواردنه‌که‌ له‌ چ وه‌قتی دایه‌؟ ئایا که‌س ته‌و حاله‌ی پێ خۆشه‌؟ له‌ گرانی ١٣٣٦ ته‌مه‌ ڕووی دا. خواجه‌ نه‌یته‌وه‌، به‌شه‌ر جارێتر ته‌مه‌ نه‌بینی.

٢٦٦/٩

هه‌ر تائیفه‌یه‌ به‌ قه‌ومیه‌یه‌تی خۆی ته‌نازی، غه‌یری کوردی به‌سته‌زبان!

ئێسان پاشی که‌ثره‌ت و ته‌شه‌کوللاتی عه‌شیره‌ت و لێک جودابوونه‌وه‌ی تیره‌ تیره‌ عه‌داوه‌ت و بوغزایان که‌وته‌ به‌ین، ته‌وه‌ پیرانه‌، ته‌مه‌ مه‌نگوره‌، ته‌وه‌ مامه‌شه‌، ته‌وه‌ ئاکۆیه‌، ته‌وه‌ پشه‌دریه‌، ته‌مه‌ به‌رده‌ری^(١)، شه‌رو شوڤ و تالان و ڕۆ بوو.

سبحان الله حکومه‌ت بۆ مه‌صالح، ته‌قسیمی شارێ ته‌کا به‌ گه‌ڕه‌ک، وه‌کی کۆیه‌: بايزاغ، قه‌لات، به‌فری قه‌ندی، هه‌واو^(٢)، ته‌مانه‌ وێکرا ته‌بنه‌ عه‌دوو، له‌ گه‌ل ته‌وه‌شدا بۆ ته‌عاروفه‌... هه‌ر شه‌عبی هه‌ر تیره‌یه‌، وه‌ هه‌ر تائیفه‌یه‌ به‌ قه‌ومیه‌تی خۆی ته‌نازی، غه‌یری کوردی به‌سته‌زبان، په‌یامبه‌ریکی نه‌بوو، تا به‌ندانی پێ هه‌لا بێن. وابزانم له‌ هه‌موو که‌س

(١) پیران، مه‌نگور، مامه‌ش، ئاکو، پشه‌دری، به‌رده‌ری، ناوی چهند هۆزێکی کوردن، ته‌نیا پشه‌دری و به‌رده‌ری دوو تیره‌ی هۆزی ئاکون.

(٢) بايزاغ، قه‌لات، به‌فری قه‌ندی، هه‌واو، ناوی چهند گه‌ڕه‌کیکی شاری کۆیه‌ن.

زیاتر خۆی هه لدا ته وه به نی ئیسرا ئیلین. وه ئینگلیزیش له وان دانامتی،
ئه ممانه مانه بۆ فن.

۲۶۸/۹

به مندالان ئه لێن ئه سلێ ئینسان مه یموونه!

ئه مپۆ له مه دار یسی په سمیه به مندالان ئه لێن: ئه ساسی ئینسان له
مه یموونه، به نی عه ممان له گه ل شه مپانزی داروین. وه ئه لێن: به قاعیده ی
نه شه ئ و ئیرتیقا ته ره قی کردیه، بوو ته ئینسان.

باشه با وابی، ئه ممان پێشان بلێن: مادهم ته بیعت ته ره ققی دایه ئه سلێ
ئیمه، کردی به و ئینسانه عاقل و عالم و موده بیری و حکیم و سیاسی و
قائید و موخته ریع و موده و وینی علوم و قه واعید و قه وائین و ئه خلاقی
زه کیه، ئیوه ش خه ریک بن ته ره ققی که ن مه گه پێنه وه بۆ حه یوانی، به
بی ته ربیه ی و بی ئه خلاقی خۆتان. مه که نه وه مه یموون. وه ئیللا ئه
نه وعه ته علیمه بۆ ئینسان زۆر زه ره ره.

۲۷۰/۹

به ناوی ته وازوع مه بنه ریاکار!

ده خه له که م به ناوی ته زکیه ی نه فس خۆتان په زیل و ریسوا نه که ن،
دین و ده چن، هه لئه په رن، تران به رئه ده ن؛ گوویا داخیلی ته ر یقه ت بوون،
هه تکی نه فس ئه که ن. ده خه له که م به ناوی ته وازوع مه بنه ریاکار، ئاگاتان
له خۆ بێ، حه قاییقی جه وه ره ی عه قلتان لێ نه گۆرن، به دیققه ت بنۆرن،
حه ییال زۆرن. یه کی وه ک مۆسۆلینی، هیتله ر، ئه گه ر کوپره ی ئه رز وه ک
فوتبۆل بخه نه به ر قه ده میان، لام ه یچ نین، مادام کړنووش بۆ صوره تی
مه ریه مه بیه ن. بۆ عیززه تی نه فس لام گاوانی مسولمان له ئیمپراتۆری
مه سیحی بالاتره، حه ققی په سول، له حه ققی باب و دا ک زیتره

حه ققی ئوستاد به حه ق زۆره، له جه هل بۆ عیلمت یێن، جیی
ته شه ککوره. ئه ممان عیلمی نافیع مع تربیه. من ئه گه ر چی زۆر به ته ربیه ت

نیم، نه‌مما لام وه‌یه قیمه‌تی ئینسان حوسنی ته‌ریبه و عیززه‌تی نه‌فسه، چ مه‌لیک چ سه‌دری ته‌عزهم، چ عه‌للامه‌ی ده‌وران، چ قوتبی زه‌مان، ته‌گه‌ر حوسنی ته‌ریبه‌ی نه‌بی، لام گشتی هیچه. خوا مننه‌ت له‌سه‌ر ئیوه‌دا ده‌نی، ئیوه‌ش مع‌المعنویه‌ت قبولی ته‌که‌ن.

۲۷۴/۹

ته‌صریفمان به‌کوردی وه‌ها پیده‌گوترا!

به‌مندالی ته‌صریفمان پی ته‌گوترا، به‌کوردی له‌به‌ر، نه‌م شیعرهم له‌یاده:

خه‌رفی عیله یاد‌که‌رده‌م

ته‌لف و واو و یایه‌را

هه‌ر کتیرا ده‌ردی په‌سه‌د

ناچار گو‌یه‌د ئای و ئۆو وایه‌را

۲۸۷/۹

به‌لایه‌ عه‌زیم، مه‌سه‌له‌ی بیدعه‌ت و سوننه‌ت!

سبحان الله ئیمه‌ گۆیا مسولمانین، به‌عزئی ئیعتیقاد و په‌وشتی ناصالحمان هه‌ن، پ‌ای العین فه‌ساد ته‌یینین، وازی لی نایه‌نین، به‌لایه‌ عه‌زیم، مه‌سه‌له‌ی بیدعه‌ت و سوننه‌ت، بۆیه‌ ته‌وه‌ی له‌ ئیسلامه‌تی ده‌رته‌چی، حه‌قائیق ته‌یینی، وا ته‌زانی ئیسلامه‌تی په‌رده‌یه‌ له‌سه‌ر چاو، مه‌نعی دیتن ته‌کا. ئوبال به‌ ملی ته‌وانه‌ی وایان له‌ میللته‌ت کرد، نوووری دینیان کرده‌ مایه‌ی نه‌دین.

۳۲۰/۹

خودایه عیلمی ئالی جه‌لی نه‌بریه‌وه!

ئیلاه‌ی! من عه‌بدئ هیچ و پوچ ده‌رچوم، نه‌گه‌یمه‌ ئابا و ئه‌جدادی
خۆم، من له‌ کوئ، مه‌لا عه‌بدولره‌حمانی جه‌لی، عه‌بدوللا بن جه‌لی،
محهمه‌د ئه‌سه‌د جه‌لیزاده، حاجی مه‌لا عه‌بدوللای جه‌لیزاده، له‌ کوئ؟
خودایه‌ بۆ خاتری رسول الله له‌وانم دانه‌ب‌ری، بئێ عه‌زاب له‌ ده‌ره‌جه‌یه
زۆر عالی، من و برام و ئه‌ولادمان له‌ خدمه‌تیان خه‌ینه‌وه. وه‌ چیدی له‌
دونیا عه‌زابم نه‌ده‌ی، ئامالم پێك بێتی، وه‌ عیلمی ئالی جه‌لی نه‌بریه‌وه،
مه‌دره‌سه‌یان الی الابد مه‌عموور بئێ، خۆیان به‌ ده‌وله‌ت و خوهرمه‌ت و
مه‌سروور بن.

۳۲۳/۹

به‌هاری زه‌مانی جاران!

سالی زوو به‌هار بوو، چوینه‌ سه‌حرا، پلاومان لێ نا، که‌ تیکرا، وه‌
جووت به‌ جووت دامه‌زران، به‌عزئ له‌ یاران ئه‌چوونه‌ سه‌ر جه‌ماتی،
له‌پیان له‌ له‌نگه‌ری داده‌گرت، ئه‌یانفراند، هه‌له‌ته‌هاتن، به‌ دوا‌ی ئه‌که‌وتن،
ها له‌وئ، ها له‌وئ. جار جار له‌ را‌کردندا قه‌پاری له‌ شیوه‌که‌ ئه‌دا، م‌ره‌
م‌ری ئه‌کرد، ئه‌یخوارد، ئاخیره‌ن ئه‌یانگرت ئه‌م لوقمه‌ ئه‌و لوقمه‌، ئه‌م
پاروو ئه‌و پارووله‌ی لیان ئه‌سانده‌وه، به‌ که‌مالی سروور و خه‌نده‌،
ئه‌یانهاویشه‌ ناو زار. ئه‌لئانش خه‌یالی ئه‌که‌م، سروورم به‌ دلی ئه‌گات.

۳۲۴/۹

جووله‌که‌ی کوئ!

ئه‌غله‌بی جووله‌که‌ی ولاتی مه‌، له‌ جێژنی به‌هارانیان دا، له‌ سه‌حرا
ئه‌خۆنه‌وه، سه‌رخۆش ئه‌بن، لێك ئه‌ده‌ن، سه‌ر و پۆپه‌لاکی یه‌ك ئه‌شکێتن.
به‌عه‌ده‌هو به‌ سه‌د ته‌قه‌ته‌ق و ته‌قه‌لا، تا له‌ ده‌ستی عه‌داله‌ت قورتار ئه‌بن.

۳۲۴/۹

شاعیران!

سه‌به‌ب به بی ئه‌خلاقى شاعیران شیعر مه‌ذموم بووه، زاته‌ن له
فهلسه‌فه‌ی حوکه‌مایان ده‌رئه‌که‌وئ شیعر بو گۆ‌پاندنی ئه‌شیایه، ڕئ
هه‌لخه‌له‌تاندنه، جوان ناشیرین ئه‌کا، ناشیرین جوان ئه‌کا، وه‌زیفه‌ی
ته‌زییناتی ئییلیسانه‌یه. وه ئیلا ئه‌سلی شاعیری باشه، خصوص شاعیری
حه‌کیم، شاعیری میلی، وه‌کی شیخی سه‌عدی، حاجی قادری کۆبی،
زۆر باشن. ئه‌مما شاعیری و ڕیسه‌له‌ت نابن به‌یه‌ک، وه‌زیفه‌ی ڕه‌سوولی
ئیرشاد و ئیزه‌ری حه‌قکه، به‌حقه‌قه، بی ته‌دلیس و ته‌لیس.
حاجی ده‌لی:

ئهمین مه‌به‌له‌ سه‌بینی، ئه‌مه‌ت به‌سه‌ر دیتی
حه‌واده‌شاتی زه‌مانه، که‌ نایه‌ته‌ ته‌حمینی
ئهم به‌یته‌ی زۆر غه‌ریبه:

ئهم ئه‌رزه‌ کۆنه‌ هه‌واره، خه‌لایقیش کۆچه
ته‌ماعی سووری نه‌بی که‌س له‌زوور چادری

۳۲۶/۹

قه‌سیده‌یه مه‌عه‌ری هه‌یه زۆر غه‌ریبه!
قه‌سیده‌یه مه‌عه‌ری هه‌یه زۆر غه‌ریبه، مولائیمی ئه‌حوالاتی ئه‌عصار و
ئه‌دواره، (ألا في سبيل المجد...) ^(۱) شایانی له‌به‌رکردنه، به‌لئ سه‌هی به
شه‌مس ئه‌لئ نوورت که‌مه، شه‌و به‌ ڕۆژ ئه‌لئ ڕه‌نگت موکه‌ده‌ره!
وه‌کذا.
حافز ئه‌لئ:

(۱) سه‌رتاکه‌ی ئهم شیعه‌ی مه‌عه‌ری ئاوا ده‌ست پێده‌کات و ۳۲ به‌یته:
ألا في سبيل المجد ما انا فاعل عفاف وإقدام وحزم ونائل
أعندي وقد مارس كل خفية يصدق واش أو يخيب سائل ؟
أقل صدودي أنني لك مبغض وأيسر هجري أنني عنك راحل
إذا هبت النكباء بيني وبينكم فأهون شيء ماتقول العواذل

جای انه است کی خون موج زند در دلی لعل
زین تغانین کی خزف میشکند بازارش^(۱)

درۆی وا ئه‌که‌م خۆم ئه‌که‌ومه شو‌به‌ه!

شیخ محمەد ره‌ئووفی کورپی شیخ عەلی ئەفەندی تالەبانی ره‌حه‌متی
خوایان لێ بێ، ئەبوت: بەخوا من درۆ ئە‌که‌م وای ده‌پازینمه‌وه و
موده‌للەلی ئە‌که‌م، خۆم ئە‌که‌ومه شو‌به‌ه، ئە‌لیم: ئە‌مه‌ راسته‌؟!

۳۴۰/۹

مه‌سه‌له‌ی نێر و مێ دونیای تێکداوه!

نازانم مه‌سه‌له‌ی ته‌ذکیر و ته‌ئنیث چیه‌؟ عاله‌می تێکداوه، چه‌تا
لۆغه‌تی موشه‌وه‌وش کردیه. چه‌تا له‌ ئە‌وائیلی ئیسلامیشدا، ناوی ژنان له‌
پیاوان ئە‌ندرا، خه‌دیجه، ساریه، عائیشه، هند... ئە‌مه‌ ئیختیاجی به‌ ته‌فریق
ئە‌کرد، جام هه‌ند بۆ نێر، جامت هه‌ند بۆ مێ، ته‌وسییی کرد، بۆ له‌فر، له‌فری
شمس موئه‌ننه‌ه وه قمر موزه‌ککه‌ره.

ئه‌ساسه‌ن ناوی ژن و پیاو به‌ ته‌واوی ته‌فریق کرابا، لام وه‌یه،
وانه‌ده‌بوو، ئە‌سلێ کوردی ناوی ژن و پیاوانی جودا بوو، به‌ ئیختیلافی
لۆغه‌ت تێک چوو، به‌هجه‌ت و نیعمه‌ت و شه‌وکه‌ت و جه‌وده‌تیان تیا

(۱) ئەم غەزەلی حافظ تۆ بەیتە و ئاوا دەست پێ دەکا:

فکر بلبل همه‌ آن است که گل شد یارش
گل در اندیشه که چون عشوہ کند در کارش
دلربایی همه‌ آن نیست که عاشق بکشند
خواجہ آن است که باشد غم خدمتگارش
جای آن است که خون موج زند در دل لعل
زین تغانین که خزف می‌شکند بازارش
بلبل از فیض گل آموخت سخن ور نه‌ نبود
این همه‌ قول و غزل تعیبه در منقارش

په‌یا بوو. لاکین گوږی ناده‌نه ضه‌میر و صیفه‌ت، بږ موئه‌ننه‌ت و موزه‌ککه‌ر په‌کن. مام‌نالی هات، نه‌ستی هات، برزو نثریکه، ساری نثریکه! به‌لن به‌شتی ره‌ق نه‌لین: نیر، به‌ئی نه‌رم نه‌لین: می. حه‌تا له‌به‌ردان، به‌صه‌لا به‌ت و په‌خواه‌ت فره‌قی نیر و می نه‌کن. شاه‌هرین له‌کږنه‌ کوردان، په‌ری موقابیلی دږو و درنج ئیستیعمال نه‌کن، وا ده‌رته‌که‌وږی مورادیان مه‌لایکه‌به، نه‌ما لایان وه‌کی به‌شهر مونه‌سیمن به‌نیر و می. له‌حیکایه‌تان وا ده‌رته‌که‌وږی ته‌قه‌ددوس له‌نیری و میایه‌تی، وایزانم لایان خاصی کیریائی بووه، وه‌نه‌میستوهه عیاده‌تی بوتانیان کردبی، خاصه‌ته‌ن مومه‌یلی ژن، که‌نه‌وروپایی نه‌یانکه‌نه‌ته‌مثیلی په‌حمه‌ت و حه‌ق، نه‌یانپه‌رستن.

۳۴۱/۹

گږیا ږوومان کرده‌ تاخیره‌ت، له‌ دنیا غافل بووین!

ئیمه‌ که‌ مسولمانین، نه‌بی سعه‌ی که‌ین، بږ سه‌عاده‌تی هه‌ردوو حه‌یات، دنیا و نوخرا، لاکین تیای چووین، نه‌مانکرد. گږیا ږوومان کرده‌ تاخیره‌ت، له‌ دنیا غافل بووین، ئیعتیما دمان دا سه‌ر نه‌وه‌ام و ظنون، نه‌وانی غه‌یری حه‌یاتی دونیایان ناوږی، له‌ هه‌موو خصوصی تیکږشین، به‌ عیلم به‌ ئیختیراع، به‌ ته‌زامون، ته‌فه‌ووقیان له‌سه‌ر ئیمه‌ کرد، وه‌کی ماموستای کږره‌ نه‌یفه‌رموو: به‌ عیززه‌تی ته‌رکی دونیامان کرد، به‌ زیلله‌ت ته‌له‌بی نه‌که‌ین.

دوینا لای ئیمه‌ مه‌زره‌ه‌ی تاخیره‌ت بوو، موحه‌ققه‌ق بی دنیا حیفری دین ناکړی. عیلمی په‌قینی، عیلمی به‌کاره، (یجوز، یجوز) به‌کارناپه، نه‌ده‌با حه‌مه‌له‌ی قورثان دواي خه‌یالات و ظنون که‌ون.

۳۴۳/۹

عوله‌مای حه‌نه‌فی له به‌حسی کوفرییات، دنیا ته‌که‌نه چه‌رمی چوئله‌که!

شیخی ئین حه‌جهر کتایی له‌تافی هه‌یه: زواج‌ر، شایانی موتاله‌هه و وه‌عزه، کتییکیشی هه‌یه (قواطع الاسلام)^(١) غایه‌ت باشه. به‌عزێ له عوله‌مایان په‌حمه‌تیان لێ بێ، زۆر به‌تضیقاتن، عوله‌مای حه‌نه‌فی له به‌حسی کوفرییات، دنیا ته‌که‌نه چه‌رمی چوئله‌که، نابێ بجوئیه‌وه گونا‌هه، نابێ قسه‌ بکه‌ی کوفره، نه‌مه کوو ئه‌بێ؟ دینی حنیفه‌ السمعی وایه؟ حاشا، هه‌رچهند ئه‌وان تضیقات ته‌که‌ن، ئیعتی‌ماد بده سه‌ر خوا.

که‌ ئه‌وو‌هل نۆبه‌ت به‌ ته‌یاره‌ فری، له‌ خۆشیان گریا!

خه‌یام ئه‌لی:

یا ربی تو گلهم سروشته‌یی من چ کونهم
وین بشم و قصب تو پوشته‌یی من چ کنم
هر نیک و بدی که از من ایه دبه وجود
تو بر سر من نوشته‌یی من چ کنم^(٢)

نه‌مه نه‌ختی ته‌جاوزه، ئینسان له‌ ئه‌وو‌ه‌لی فیتره‌تی وه‌کی هه‌یولایه، قایله‌ له‌ گه‌لی قالبان دا‌پژێ. به‌لێ به‌عزێ مه‌یلی شه‌ریان زی‌ده‌یه، به‌عزێ مه‌یلی خه‌یر، نه‌مما وا نیه، مائیلی شه‌ر قایلی ئی‌سلاح نه‌بێ. موسلیحه‌کان به‌ مندالی‌ی روو له‌ ئی‌سلاحن، ئه‌وی موخته‌ریعه، بۆچی دان‌دراوه‌ روو له‌و

(١) کتیی زواج‌ر، مه‌به‌ست کتیی (الزواج‌ر عن اقتراف الکبائر) و کتیی قواطع الاسلام یش مه‌به‌ست کتیی الاعلام بقواطع الاسلام، ه‌ی ئین حه‌جهری هه‌یه‌می یه.

(٢) له‌ راستیدا چو‌ارینه‌که‌ ئاوایه:

ز اول تو گلم سرشته‌ئی من چکنم؟
وین بشم و قصب تو رشته‌ئی من چکنم؟
هر نیک و بدی که از من آید بوجود
تو بر سر من نوشته‌ئی من چکنم؟

ئه‌کا، ئه‌وه‌ی ئیختیراعی ئوسطولی کرد، دائیم مولاچه‌زه‌ی نه‌ججاری ئه‌کرد. هه‌تا صوره‌تیان کیشاوه له‌ موجه‌للان، له‌ گه‌ل داك و بابی دانیشیه، چای ئه‌خۆنه‌وه ئه‌و مولاچه‌زه‌ی نه‌ججاری سه‌ماوه‌ر ئه‌کا، ئی طه‌ییاره‌ی ئیختیراع کرد، دائیما ئه‌ینۆپیه ته‌یر و توار، میتش و پێشکه، دیقه‌تی ئه‌کرد، چۆن ئه‌فرن، هه‌تا باوکی خۆی لی تووره ئه‌کرد، ته‌ماته بفری؟!

که ئه‌وه‌ل نۆبهت به‌ ته‌یاره فری، له‌ خوشیان گریا. بنۆره سیه‌ری ئه‌زام له‌ مندالی تا پێگه‌یشتن، ئه‌مه ئینکاری ناکرئ، ئه‌مما زۆری ساحیب مواهب خه‌سار ئه‌بن، وه‌کی هێلکه له‌بن مریشکه کورکی پیس ئه‌بن نابێته فهرخه، ئه‌مه‌ش خۆپایی نییه، غایهت ئیمه عیلممان ناقیصه.

۳۴۶/۹

نێزیکى وه‌فاتى، بانگى کردم، ده‌ستیم نایه ناو ده‌ست!

له شێخ عه‌لى ئه‌فه‌ندیم^(۱) بیست، فهرمووی: بابم، له‌ نه‌ساغی پێ مردنی دائیمه ئه‌یفه‌رموو:

خوهرم ئان زۆر که‌رزین مه‌نزلی وێران گوژه‌رم
وه ئه‌شیفه‌رموو:

چه خۆشه‌ه‌ی باشد، که بعد از انتظارى، به‌ او میدی رسد او میدواری. نێزیکى وه‌فاتى، بانگى کردم، ده‌ستیم نایه ناو ده‌ست، هێزی نه‌مابوو، گریام. فهرمووی: مه‌گریه، به‌عه‌زه نه‌سیحه‌تی فهرموو. دوايه فهرمووی: رۆله ئه‌من نه‌مه‌گوت: من نیم، ئه‌گه‌ر هه‌بووم، بۆ وام به‌سه‌رهات؟ ئه‌و قووه‌ته چی به‌سه‌رهات؟ ئه‌گه‌ر ئی من با، بۆ ئه‌فه‌وتا؟ ئاخیری فهرمووی: ئۆخه‌ی مردن! روحي موباره‌کی ده‌رچوو! رحمة الله علیهم. خه‌ییام خۆش ئه‌لی:

(۱) مه‌به‌ستی شێخ عه‌لى خالصی کۆری شێخ عه‌بدوله‌حمانی تاله‌بانییه.

تا ضن نیری من از جهان می‌ترسم
 واز مردن و زوکنده‌نی جان می‌ترسم
 چون مرگ حقیقت است زو باکم نیست
 چون نیک لریستم ازان می‌ترسم^(۱)
 چه‌ققه‌ن ژیانی ناخۆش، ناخۆشه.

۳۵۵/۹

با لالۆ هەر بلۆ: سه‌حه‌ره بی قه‌راره!

چهند سال له‌مه‌وێش، کچی ڕوای نه‌کرد ئینسان له‌ناو ئاله‌تی بچیی ناو
 به‌حر و قه‌عری به‌حر که‌شف کا، وه‌ فۆتۆغرافی وه‌رگرئ؟ کچی نه‌هاته
 خاطری، به‌ قوه‌ی ڕادیۆ دیلانه‌ی واشتتۆن له‌ کۆیه‌ بیه‌ی؟ سه‌ییدی
 ئالووسی به‌حری عیلم، جامیعی مه‌عقوول و مه‌نقوول، لای وابووه
 مومکین نیه‌، به‌شهر ڤه‌رئ، ته‌یاره‌ بکا چونکی ئه‌و نه‌وعه‌ ته‌سخیره‌یان به‌
 موعجیزه‌ نه‌زانی. به‌شهر ڤه‌ری، تیپه‌ری ئه‌وا خه‌ریکه‌ بچیی بۆ قه‌مه‌ر
 مومکینه‌ شه‌ققیی قه‌مه‌ر کا، له‌وێش هه‌ورازتر ڤه‌روا.
 دینی مویینی نه‌حمه‌دی سه‌ری گرت، قه‌راری به‌ست، له‌ مه‌شاریق و
 مه‌غاریب بڵاوبۆوه، دنیا به‌ نووری قورئان مونه‌ووه‌ر بوو، با لالۆ هەر
 بلۆ: سه‌حه‌ره بی قه‌راره.

سحابة صیف عن قریب تقشع^(۲)

له‌ الحمد شمسی مونیر تتشعشع

ئه‌وسال هاوینی شیخ محمه‌د ره‌فعه‌ت له‌ میصر سووره‌ی والنجمی

(۱) له‌ راستیدا چوارینه‌که‌ به‌م شتیه‌یه‌یه‌:

تا ظن نیری گز آن جهان می‌ترسم
 وز مردن و از کندن جان می‌ترسم
 چون مرگ حقست من چرا ترسم ازو
 من خویش پرستم و از آن می‌ترسم

(۲) دواى به‌دواداچوونمان، ده‌رکه‌وت ئه‌م نیوه‌ دیره‌ هی ئین و نه‌باته‌ی میصریه‌.

خوښتند، وای چهند خوښ بوو ئیمه له کڅویه نه‌مانیست. به‌لن لاکین مع الاسف له‌و قړوونانه نایه‌تی ئیلاهی ههر له‌سهر ده‌ستی ته‌بیعیونان دئ، موئمنی مووه‌حید هیچ، صفر الیده، حه‌رامه، بیده‌ته، له زه‌مانی پیغه‌مبه‌ری نه‌بووه، نه‌لین: عیلمی شه‌یتانیه، گویا ته‌ریقه‌تی شه‌ده‌له په‌حمانیه؟ چی بکه‌م؟ ده‌سته‌لاتم نیه شه‌ویلاکیان له‌بار یه‌ک بی‌نمه‌ده‌ر سواری که‌ریان بکه‌م له ولاتیان بکه‌مه‌ده‌ر. نایاتی ئیلاهیان کوو تیک دا؟

گه‌لن نه‌قوالی عوله‌مایه‌کانی پیشی که‌ ئینکار نه‌کران، نه‌مپړ ته‌قهرپوری به‌ستووه، وه‌کی جاذبیه، وه‌کی له‌ونییه‌تی ضه‌وء، وه‌کی ده‌ورانسی که‌واکیب له‌سهر مه‌داران بی‌فه‌له‌ک، حه‌ره‌که‌ی ئه‌رز و ته‌ره‌ککوبی‌ئ. چهندئ له‌مه‌وپیش که‌سئ بی‌گوتبا: ئاو موپه‌ککه‌به‌له دوو ماده‌ده، یه‌کی موحریق، یه‌کی موحته‌ریق، شیتیان نه‌کرد، به‌قوو قوو و چه‌پله‌دوای نه‌که‌وتن، فیترویان بۆ پاده‌هیشت، به‌ملیون.

۳۵۹/۹

چارشه‌مووی به‌شووم ئەزانن!

نه‌مپړ یه‌کشه‌مووی ناخیری موچه‌ره‌م ۲۶ی شوباتی پښتو، نه‌مسال که‌بیسه‌یه، که‌ئوه‌ولی برد العجوزه، نه‌مما شوکر خوښه، نه‌لین: ئیبتیدای له‌پوژی چارشه‌مووی بووه، وه‌چارشه‌مووی به‌شووم ئەزانن. له‌گه‌ل نه‌وه‌ی لای نه‌هلی عیلم ولاتی ئیمه‌موباره‌که، ته‌له‌به. نه‌وه‌ولی کتیب له‌پوژی چارشه‌موو ده‌ست پین ته‌کا، وه‌صفه‌ر به‌نه‌حس ئەزانن، نه‌مه‌بۆ عه‌ره‌بان قه‌ی نیه، أشهر الحرم خه‌لاس نه‌بوو، له‌صفه‌ر ناگری سه‌لب و نه‌ب و قه‌تل هه‌لده‌نایسا، نه‌مما بۆ کورد بۆ؟

بین لزومه‌ کورد مانگی‌ئ ناو جیژنان بۆ بووک تیا‌هیتان، به‌شووم ئەزانن، نه‌حوالی ئومه‌م له‌ت‌شأم عه‌جاییه. له‌ئیمامی عه‌لی به‌شیر نه‌قل نه‌که‌ن: شه‌موو بۆ پاو، یه‌ک شه‌موو بۆ بینا، دوو شه‌موو بۆ سه‌فه‌رباشه، خوون گرتن له‌سین شه‌موو خه‌راپه، هه‌وائیج پیکه‌نیان له‌پینج شه‌مووی،

تەزویج له پۆزی جومعه^(۱). به لام سهیدی ئالووسی پهحمهتی لێ بێ،
 نهفرمووی: باوه ناگه گومان نابم، سهحیح بێ، واقیعهن ئه مه له امام
 الموحدین دووره. پۆز پۆزی خواجه، پۆز ههلدی و ئاوا ئه بێ، خه لکی
 ناوی لێ ناین، خصوص سهعادهت و نحو سهتی کهواکیب زۆر بێ
 مهعنایه، نه گه ر نحو سهت هه بێ له هه موو کائینات نه حستر، نه رزی
 ئیمه یه. چ ئان ئان له فیتنه و ئاشووب خالی نییه، به لێ سهعادهت و
 نحو سهتی به شه ر بۆ به شه ره، به شه ر تریاکه، به شه ر زه هره، دۆستی ئینسان،
 ئینسانه دوشمنی ئینسان، ئینسانه.

۳۶۴/۹

له ولاتی مه چهند پیاوی گه وره هاتن، بێ ئه شر پۆیشتن!

زۆر جار ئه لیم: ئه وهی سولقاتووی ئیختیراع کرد، نه گه ر موئمین با،
 پۆزی چهند هه زار خیری بۆ نه چوو. هه تتا له ولاتی مه چهند پیاوی
 گه وره هاتن، بێ ئه شر پۆیشتن، ناویان مه حوو بۆوه، کهس نایانناسی،
 حاجی مه لا به کر ئاغا، ئه و، ئه و مزگه وتهی دروست کرد ناوی ما،
 خیری نه پرا. لاکین مع الاسف له به ر بێ هیممه تی کوردان، ته ئریخی
 ولاده تی مه علوم نییه، خالوانی کین؟ نایزانین، سیره تی چ بوو؟ ته حریر
 نه کراوه.

۳۸۴/۹

(۱) مه حوی شاعیر، ئه م گوته یی کردۆته چوارینه یه ک و ده لێ:
 شه مه به بۆ راوه، به یه کشه مه به یینا دانێ، به دوو
 شه مه به ریحله ت که، هه جامه ت بگره گه ر سێ شه مه به بوو
 چوارشه مه به بۆ ده وا نۆشین و شه مه به ی پتجه مین
 بۆ مونا جات و دوعایه، جومعه بۆ ته زویج و شوو.
 به روانه دیوانی مه حوی / لاپه ره ۳۵۳

به‌ناوی ته‌زکییه، نه‌فسی خۆی موهان ته‌کا

ئینسانی ږه‌زیل و سه‌فیل و ده‌نیو بوټ په‌رست، نه‌وه‌ی به‌ناوی ته‌زکیه، نه‌فسی خۆی موهان و موحه‌فقیر ته‌کا، نه‌وه‌ی دوا‌ی صونع و ئیختیراع ناکه‌وی، به‌ته‌مای عه‌مر و زه‌ید لږ ته‌گه‌ږی، سه‌عی ناکا، بڼ جه‌لال و بڼ ئیکرامه، وه‌جه‌ی ئیلاهی نیه. ئیوه و خوا ته‌یاره به‌سه‌رماندا هاتوچو بکا، وه‌کی مریشکان فس بین، له‌کونان خۆمان به‌شارینه‌وه، له‌گه‌ل خوداوه‌ندی ذوالجلال والا‌کرام چ موناسه‌به‌مان هه‌یه؟

۳۸۵/۹

بو ته‌جینان له‌ مالی مسولمانان به‌ ملیون کارخانه دانراوه!

گۆیا که‌سی له‌ ئیبتیدای جیماع ناوی خوا‌ی نه‌یه‌نی بسم الله ی نه‌کا، جن دیته‌ لای ژنی! جن ژنی له‌ گه‌ل ته‌گن، وابزانم دیومه: خۆی له‌ زه‌که‌ری ئینسانه‌که ده‌تالیتی نه‌و قسه‌ پتی ته‌لین چی؟! ته‌ترسم له‌ جینه‌ته‌وه بڼ! مسولمان ته‌نجا له‌ سه‌دی یه‌ک، له‌و حاله‌ بسم الله یی بکا، که‌وا بڼ بو ته‌جینان له‌ مالی مسولمانان به‌ ملیون کارخانه دانراوه! موجه‌ید^(۱) له‌م عه‌صره‌ با، مومکین بوو بیته‌ ئیمامی شه‌ده‌له‌یان.

کورده له‌ به‌هه‌شتی چ شته‌ک قبول ناکه‌ن؟

فِيهَا فَاكِهَةٌ وَتَخُلَّ وَرُمَانٌ: ته‌مه‌ره‌ی نه‌بات، شفتی و گندو‌ره، ته‌مما گوزارک نا زور تاله، وه‌کی زه‌قوم، با نه‌و بو جه‌هه‌ننه‌میان بڼ، وه‌ میوه دار، وه‌کی: هه‌رمی و شتی و هه‌رووچکه و زه‌رده‌روو حه‌مه‌ده‌شین،

(۱) مه‌به‌ستی موجه‌یدی موفه‌سیره.

به‌هینی چاو ږه‌شکه و تین و ترئ ته‌گه‌ر نه‌بوکی تیا بئی ته‌بئی گيڼوژی هه‌بئ، وه ئیلا کورد قبول ناکه‌ن! نه‌خل و ږوممان له دنیا به‌به له هه‌موو جیگایه ناین، هه‌نار گه‌رچی خوی له‌به‌ر سه‌رما له خورما زیتر ته‌گرئ، له جیهه‌تی سابلأغ که زۆر دوور نیه له ولاتی ئیمه، ته‌یانوت: قادراغای ته‌نده‌رقاشی به‌سه‌عیه زۆر له‌ناو مه‌رکانه، هه‌ناری چاندووه، به‌عه‌را به‌ زستان ته‌بیاته‌وه خانوان، وه ئیلا سه‌رما ته‌بیا.

هه‌نار حه‌ققه‌ن فاکیه‌به‌ن خۆشه، خصوص میخۆش. مه‌شه‌وور له ولاتی مه، هه‌ناری شاره‌بان و هه‌ناری نازه‌نینه، هه‌ناری کویه‌ش خراب نیه، ته‌مما خزمه‌تی چاک ناکه‌ن. سالی له شه‌قلاوه‌ی لای میرانی بایز به‌گ موسافیر بووم، ږوژئ چووینه ناو باغی دیوانی، به‌ده‌ستی خوی هه‌ناره‌کی شکاند، له‌به‌رده‌می دانام منیش ته‌ماشام ته‌کرد، فه‌رمووی: بۆ ناخوی؟

وتم: میرم ته‌وه‌نده‌ه‌نکی جوانه، دانه‌ی ده‌لئی دانه‌ی یاقووته، باوه‌ږکه دلّم نایه‌ بیخۆم!

ولاتی کوردان میوه‌ی نایابی هه‌یه، لاکین مع‌الاسف وه‌کی ئاوروپایی و ته‌مه‌ریقایی نازانن ته‌ریسه‌یان به‌دن، وا ده‌رته‌کوئ، خواردنی جه‌ننه‌ت علی‌الاکثر فه‌واکیه‌ه‌ بئ.

ته‌م یه‌ک دوو ږوژه زۆر سارده، خیر بئ، ته‌مه‌ږو نه‌وړوژی سولتانیه، ته‌وا خه‌ریکه خۆشی کا، یوم الخمیس ۱۱ صه‌فه‌ر، هه‌شتی مارتی ږۆمیه^(۱). یاره‌ببی ته‌مسال میوه‌ی ولانی ئیمه‌ بئ مه‌ضه‌ره‌ت بئ، به‌خۆشی بیخۆین، شوکری نیعه‌ته‌ت زیده‌ بکه‌ین.

۳۹۷/۹

دوعا!

یا ذا‌الجلال والا‌کرام، یا ذا‌الطول والانه‌ام، ږه‌حمئ به‌دینی ئیسلام که‌ی، عوله‌مای چاک زۆر لازمه، عه‌به‌قهری، نابغ، عاقل، ده‌وله‌مه‌ند بن،

(۱) ساله‌که ۱۹۴۰ی زاینی و ۱۳۵۹ی کوچیه.

مودافه‌عه‌ی له‌سه‌ر دین بکه‌ن، وه ئیلا ئه‌فه‌وتی. کوفر و ضلال و فجر و فسوق زۆر عام بووه. مه‌لای چاک که‌من، ئه‌وه‌ی هه‌ن، بێ ده‌ستن، فه‌قیر نه‌خۆشن، ئیلاهی په‌حمی!

۳۹۹/۹

گه‌لێ چیا زۆر پیر بوون!

زاتنه‌ن گه‌لێ چیا زۆر پیر بوون، وه‌قته به ته‌واوی له‌به‌ر عه‌ردی یه‌کسان بن، خوا ئه‌زانی زه‌راتی بۆ کوێ جووه؟ چی لی‌هاتووه؟ ئه‌و زورگی ته‌ترافی ولاتی مه‌، هه‌مووی وات، هه‌تا چای سه‌فینی له جیهه‌تی شه‌قلاوه دیاره بوویته زه‌وی، چای باواجی ئیمه‌ش له‌و جیهه‌تی زۆر نوێ بووه، سه‌ری بوویته گۆره‌پان. ئه‌وا پیرمه‌می قه‌صر و قصوری سه‌یفی لێ دروست نه‌که‌ن، بۆ مه‌لیکی وه‌ هه‌واشی مه‌لیکه‌داری، به‌ واسیته‌ی دار و نه‌بات، عومریان نه‌ختی درێژ نه‌بن.

۴۰۱/۹

مه‌ولوود کردن به‌ناوی ئه‌ولیایان، خێرێ نین!

ئه‌وه‌ی ته‌ماشای خێر بکا، به‌ نه‌زه‌ر زه‌مانی خۆی و بیکا، ئه‌وه‌ ساییه‌، ئه‌مڕۆ بۆ مسوڵمانان نوێژ و پۆژی، گه‌رچی ئه‌ساسن، مه‌ولوود کردن خصوص به‌ناوی ئه‌ولیایان، خێرێ نین، ئینسان پێی بێی به‌ سابق^(۱). دین له‌ نه‌شوسته‌، عیلمی ئیسلامی له‌ ئینقراضه‌، دو‌شمن دین و ده‌می قه‌وییه‌، به‌ ئه‌سه‌بابه‌، ئه‌وه‌ی موقابه‌له‌ی وانی پێ بکری، ئه‌وه‌ خێره‌، ئه‌و سه‌بقی تیا به‌، ئه‌وه‌ی بۆ ته‌وحید تیکۆشی، موئینه‌، له‌ موسابقیه‌. سد الذرایع له‌ ئه‌سه‌بابی سه‌بقه‌، وکذا اختراع، دیمان به‌ ئیختراع کوو سه‌بقیان کرد، ئیمه‌ش به‌ ئیختراعی درۆ و ده‌له‌سان چۆن دواکه‌وتین.

۴۰۱/۹

(۱) مه‌به‌ستی ئایه‌تی (والسابقون السابقون.. هی سوورته‌ی الرحمن هـ)

موجه دیدی تهنها به مهلایه تی نابن!

مسولمان که دونیای بوو، قیامه تی نه بی؛ الدنيا مزرعة الاخرة، دینی ئیسلام به زیلله ت و مهسکه نه ت ناژی، لِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ، خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ چون نه بیته ژیر چه په لۆك؟ موجه دیدی تهنها به مهلایه تی نابن، قودره ت و قووه ت و وه رع و ته قوای گهره که، وه کی عومه ری کوپی عه بدولعه زیز. حه زره تی شافعی، مه لا بوو ته واو، لاکین ئه م قودره ته ی نه بوو، القوة القوة قووه تی ماددی و مه عنه وی پرتک که وی، خۆیه تی، به لێ اولوا العزمی وه کی هیتلر و مؤسولینی لازمه، ئه ممان ئوممه ت وه کی ئه لمانی و ئیتالیایی نین، زۆر موته فه ریقن، گرد کردنه وه یان زۆر موشکیله، خصوص تا ئه و نه وه شیخ و مه لایانه مابن، مه حاله.

٤٠٣/٩

زمانی به هه شتیان!

ئه بی کورده کان و عه ره به کان و هه ولیتری، کوو قسان بکه ن له به هه شتی؟ بیلا مه عنایه کی، عه بب نه بی، هه رامه، هین، گویت لی بی، تیگه یشتی، شیسمه، فه مت؟ گول: انت! ئیشته به توو بلیمه وه شت! وا چاکه ئیسان فتری قسان بی، دیاره به هه شت لغو الکلامی تیا نیه.

٤٠٤/٩

که جه نه ت ئاوی کوفاره ی هه بی، ئه بی شه لاله شی ببی!

قایله شه لاله بی مومکینه له جینان مه واقیعی هه بی، وه کی شاخی دنیا، با له یاقووت و زو بو رجود و مه رجان بن، به وه ی حه وزی به وری،

نه‌ترافې صرخ مومهرده له قه‌واریر، له بلندی‌ه‌وه وه‌کی سوولی چناروکی ټیمه، وه‌کی ټاوی خانې وه‌کی سه‌چاوه‌ی زیوې بیتواته‌ی، سولافې عه‌مادیه، ټاوی ساف و به‌رراق هه‌لږ ټټه‌ خوارې، حقه‌قه‌ن زینه‌ت و شه‌وک‌ت و نه‌شئې هه‌یه، جار جار بیچیتې، خوا نه‌صیمانې کا، لئی دانیشین، به‌که‌مالی سرور، له‌گه‌ل یاران چایه‌ی نرغه‌وانې په‌نگی تیا عاقبت که‌ین. خواجه چو‌ن چایی مومتازت پې که‌رم کردینه له دنیا و سوولی چناروکی، نه‌زهر به‌ جینایش وا مومتازمان له‌و وینه‌یه پې نیحسان که‌ی، که‌ جه‌نمت ټاوی کوفاره‌ی هه‌پې، نه‌بې شه‌للاله‌شی بی.

۴۰۶/۹

خو‌ری مه‌رحه‌بامان لې ناکه‌ن!

حقه‌قه‌ن نه‌گه‌ر ټیمه پې وه‌فا نه‌بین، نه‌وه‌له‌ن چاومان له حه‌ره‌مانې خو‌مان پې، به‌ خو‌وریان نه‌گو‌ږینه‌وه، نه‌مړو له‌گه‌ل یه‌ک نه‌ژین، خو‌ری مه‌رحه‌بامان لې ناکه‌ن، سبه‌ی بینه‌ه‌و ټیان، وه‌ بویان ته‌رک کرېن، نابې، نه‌بې اعز بن. ...نه‌کته‌ری ژنی دنیا دورشت خو‌ون، قسه‌یان په‌قن، دل لیان هه‌لده‌نگوئ، ټینسان پی‌ی گرژ نه‌بې، نه‌م دژ خو‌یه‌ ته‌یعی له به‌ه‌شت نامیتې، به‌ احسن و ألین نه‌گو‌ږې.

۴۰۶/۹

ټیره‌ خو‌شته‌ری یا لو‌نده‌ره؟

له‌ به‌عه‌ر ټینگلیزانم نه‌پرسی: ټیره‌ خو‌شته‌ری یا لو‌نده‌ره؟
نه‌یانوت: ټیره. ټیره‌ه‌وای صافی هه‌یه، نو‌وری شه‌مسې به‌ ده‌وام لې نه‌دا.

به‌لې مه‌ده‌نیسه‌ت و بې‌ دینی، جی‌ی وه‌کی لو‌نده‌ره‌ی کرد به‌ جه‌ه‌نم، پې نو‌وری شه‌مس و پې هه‌وا.

۴۰۷/۹

پرسیاری کرد پۆژوه که بشکینم وتم بشکینه!

خوشتی تیرئاو نه بووی، خوشتی تووشی دهردی ئه بی، وه کی
نیستیشفا، تیر ئاو نابێ. ئافره تی، پیاوی، زاهیره ن بێ عیله ت تووشی
به لایه بوو بوون، علی الدوام ئاویان نه خوارده وه، وه ههر تی تی بوون.
حه تا ئافره ته که بۆ صهومی په مهزان سوئالی لیکردم، وتم: بیشکینه، وه
فدیه بده!

نیشان ته حه یوری نه کرد، ئه م هه موو ئاوه نه چووه کینه ده ری؟ چی
لینه هات؟ وه به ول کردیان وه کی خه لکی بوو.

۴۰۹/۹

دوو سێ ساله ژهنگ له ده غلی ئه دا!

ئیلاهی دوو سێ ساله، حالی مسولمانان به نه کثیری له ولاتی نیمه
وایه، ژهنگ له ده غلی ئه دا، گه رما دانه وێله ئه با، هورپه میوه نه کولولینی،
شوکه له داران ئه دا، به ری ئه فهوتی، وه ک ورده په ژووی لی دی. له گه ل
ئوه شدا ئیمانمان هه یه به وه حدانییه ت، به پۆژی جهزا. ئیلاهی په حمی،
له کافران ئیمتیازی.

۴۱۲/۹

ئهوئ سالی قالۆچه هه نده زۆر بوو، مهر و بزنی ئهیانخوارد پی قه له و ئه بوون!

له پیرانم بیستییه، سالی نه باری، زیی کویه، وشک بوو. مه گه ر به عزه
جیه قوول، گۆمه که ی مابوویی، وه ئیلا هیشک بوو، چۆری ئاوی پندا
نه ده هات.

له حه ماغای گه وره م بیست: ئهوئ سالی قالۆچه هه نده زۆر بوو،

له‌لای زێیه‌ ده‌هات، به‌ ده‌شتیوه‌ وه‌رده‌بوو مه‌ر و بزنی ئه‌یانخواردن، پیتی قه‌له‌و و به‌شیر ئه‌بوون، ئه‌مما شیریان مه‌یله‌ و سوور ڕه‌نگ بوو.

٤١٢/٩

هه‌زار سوێندی به‌ درۆ به‌ قورئان و خوا ئه‌خوا، به‌ سه‌ری شێخی ناخوا!

مه‌سه‌له‌ی ده‌سته‌ندانی بێ ده‌ستوێژ بۆ مو‌صح‌ف با له‌ هه‌دیس وه‌رگیرێ، یاخود به‌ مونا‌سه‌به‌ له‌ ئایه‌ت وه‌رگیرێ، لاکین ته‌ه‌اره‌تی قه‌لبی له‌ حه‌ق قورئان گه‌ر نه‌بێ، ته‌ه‌اره‌تی حه‌سی و ده‌ست و لاقان چ نییه‌، ده‌ست نوێژ ئه‌شوا، وه‌کی حاجی جه‌لیل ئاغای هه‌وێزی زاده‌، علی ملا‌ الناس به‌ درۆ سوێندی پێ ئه‌خوا! ئه‌م ده‌ستوێژه‌ چیه‌؟ چه‌ندی له‌مه‌وێش، کورد سوێندیان به‌ قورئان که‌م ئه‌خوارد به‌ درۆ هه‌یچ، وه‌ ئه‌یانگوت:

به‌و قورئانه‌ی می‌ردی ئازای لێ ئه‌گه‌ڕێته‌وه‌.

ئه‌مما له‌ به‌روه‌ی نه‌بوو که‌ قورئان (تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ) و، دی‌بوویان گه‌لێ که‌س به‌ سوێند خواردن، گرفتاری به‌لای بو‌وبوون، بۆیه‌ ئه‌ترسان. ئه‌مما ئه‌م‌ڕۆ ئه‌م ترسه‌ نه‌ماوه‌، له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا ئه‌ته‌ری دیاره‌، هه‌زار سوێندی به‌ درۆ، به‌ قورئان و خوا و سیفاتێ ئه‌خوا، به‌ سه‌ری ئاغای، به‌ سه‌ری شێخی سوێندی ناخوا.

٤١٥/٩

عه‌لی (مک‌ور الیل والنهار)!

عه‌لی ئه‌فه‌ندی هه‌ولێری، له‌ حه‌ق شێخ عه‌لی حسام الدین ئه‌لی:

عه‌لی (مک‌ور الیل والنهار) است!

ئه‌گه‌ر مه‌لایه‌ عه‌لمی فه‌له‌کی با، نه‌یده‌توانی ئه‌و قسه‌ بکا. له‌و به‌ینه‌ شێخ حسام الدین وه‌فاتی کرد، ده‌ور و ده‌لالی فه‌له‌ک هه‌ر وه‌کی

خۆیه‌تی. سبحان الله لای خۆیان نه‌وانه، وه‌کی کوردی نه‌لی: ته‌ریقه‌ت
وه‌رته‌گرن، بۆ وصولی الی الله، که‌چی تووشی کوفریاتی وا ده‌بن، وه
به‌عینی ئیمانی نه‌زانن!

٤٢٤/٩

کورد هه‌موو ده‌یوت معاشمان ده‌نی!

کورد لا حیاة فی الدین حکومه‌تیاں ته‌شکیل کرد، نه‌مما هه‌ر که‌س
نه‌چوو، ده‌وله‌مه‌ند و ڤه‌ئیس و ساحیب قودره‌ت و موکته‌ت، نه‌یانوت:
معاشمان ده‌نی!

که‌س نه‌بوو قه‌مه‌ریه‌ له‌ ڤێی حکومه‌ت سه‌رف کا، ئاخیری بۆف
ده‌رچوو، نه‌بایه‌ هه‌موو مال و ڤووحیاں له‌سه‌ر ده‌ستیان دانابا، تا به
ته‌واوی نائیلی مه‌رام نه‌بوون.

وا ده‌رته‌که‌وئ مع الاسف مه‌لای فه‌قیر له‌م نه‌ج‌ره‌ که‌بیره‌ی ئایه‌تی
(فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا هُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ) مه‌حروومه، خوا بکا ئیمانی
سه‌لامه‌ت بێ، کافیه. ئیوه و خوا، له‌ ئاده‌می تا نه‌مڤۆ، فه‌قیر چی پێ
کراوه؟ وه‌ چی پێ نه‌کرئ؟ (ذهب أهل الدثور بالاجور) وایه،
ده‌وله‌مه‌ندی دنیا و قیامه‌ت نه‌و ده‌وله‌مه‌نده‌یه، به‌ جێ و ڤیی مال له‌ ڤێی
خوا سه‌رف کا، کون و کاژێرکان بگرئ. نه‌مما به‌ ناوی دین له
سه‌فاهه‌ت سه‌رفکردنی مال زه‌ره‌رئ گه‌وره‌یه، نه‌گه‌ر ئیسلامه‌تی مه‌لای
خانه‌دان و به‌ قوه‌ت و ده‌وله‌مه‌ندی هه‌با، قه‌ت وا سووک نه‌ده‌بوو، عیلم
دائیمه‌ن په‌رلاغ نه‌بوو. ڤوته‌سا و ئومه‌را کلکه‌ کوتییاں بۆ نه‌کردن، توجار
نه‌بوونه‌ خزمه‌تکاریان. نه‌گه‌ر خوا چاره‌یه‌ نه‌کا، نه‌وه‌نده‌ ره‌مه‌قی مایه،
نه‌وه‌نده‌یش نامێنی.

٤٢٥/٩

کاک حاجی بۆ ناو و ناوبانگ، دوو سڼ حج ئەکا!

سبحان الله مسولمانان چەند غافلن، ئەم‌پ‌رۆ لە ولاتی ئێمه‌ علوومی دینییه، معاذالله له ئینقراضه، که‌س غه‌می نییه، زرم و هۆ‌ر به ده‌فه و دونبه‌لەك مه‌ولودان ئە‌که‌ن، کاک حاجی بۆ ناو و ناوبانگ، دوو سڼ حج ئە‌کا، که‌ عیلم له ولاتی نه‌ما، حاجیه‌تی مام حاجی چ که‌لک ئە‌گرئ؟ ئە‌وه‌ی خ‌دمه‌تیش ئە‌کا، خ‌زما‌نی پ‌ئ به‌‌پ‌ت‌وه‌ده‌با، مه‌قه‌سه‌د ئی‌دامه‌ی عیلمی نییه.

٤٢٨/٩

ئە‌و بلعاته له‌ناو ئێمه‌دا نییه!

سبحان الله له‌وه‌تی حکومه‌تی ئیسلامیه ته‌شکیلی کردیه، تا ئە‌م‌پ‌رۆ چ قه‌وم‌ئ نه‌بووه (عن طیب نفس) ، (حتى لدى الضرورة) مال داته حکومه‌ت بۆ حیف‌زی دین و دنیا، مه‌گه‌ر نادرا! وه ئیلا ئە‌وه‌ی داییی، به ناخۆشی داویه‌تی.

واقیعه‌ن نه‌ختی خه‌تای ئە‌ف‌راد‌ی حکومه‌تی تیایه، که‌س نییه، مه‌حه‌به‌ته‌ئ باویته ناو د‌لی ئە‌هالی و حکومه‌ت، له‌گه‌ل ئە‌وه‌شدا تا حکومه‌ت بۆ ته‌عالی ئوممه‌ت سه‌رفی ر‌احه‌تی خ‌وی ئە‌کا، وه ئوممه‌ت له ئ‌غ‌ری حکومه‌ت سه‌ر و مال دانه‌نی، نابن به ه‌یچ. وه ئە‌بی ئە‌وه‌ی ر‌ه‌ئ‌سی ده‌وله‌ته، لای ئە‌ر‌باب‌ی ده‌وله‌ت و ع‌م‌ومی ئوممه‌ت مه‌عه‌ن ز‌ور گه‌وره و م‌وقه‌ده‌سه‌ و واجب‌‌الاطاعه‌ ب‌ئ، وه‌کی ژاپ‌ون، وه ئیلا کاروبار سه‌رنا‌گرئ. خه‌یراتی مسولمانان مه‌لوده، مه‌ولودی رسول الله ی نا، ئی ش‌یخان، ئە‌وه له مصرئ ز‌وره، بۆ زیاره‌تی عه‌ته‌بات و شابی و خه‌ته‌نه و شاباش، چە‌ند مه‌سه‌ره‌ف‌ئ ئە‌که‌ن، تا ئ‌ئ‌س‌ک و پرووسکی مر‌دییه‌کانیان ئە‌به‌نه نه‌جه‌ف و که‌ربه‌لا، له‌گه‌ل ئە‌وه‌شدا ز‌ور ناچ‌ئ، له‌ ت‌ونگه‌ی حه‌ماماندا ئە‌سووت‌ین‌در‌ئ. ئە‌و بلعاته له‌ناو ئێمه‌دا نییه.

٤٣٨/٩

مه‌لایه‌تی و فه‌قیری!

مالی دنیا بۆ نه‌هلی خوا مایه‌ی سه‌عاده‌ته، دین و دونیای پی حیفز نه‌کړئ. نه‌مړو من مه‌لام، پاره‌یه زورم پی نه‌وئ، بۆ مه‌دره‌سه، بۆ ته‌شکلی کتیبخانه‌یه موکه‌ممه‌ل، بۆ نیدامه‌ی عیلم، که نه‌بی چ بکه‌م؟ مه‌لایه‌تی نه‌مړو به شه‌رحه موغنی و نیساغوجی ته‌واو نابئ. مه‌لا نه‌گه‌ر ده‌وله‌مه‌ند نه‌بی، به حورمه‌ت نابئ، موقایلی سوفه‌هایان چی پی نه‌کړئ؟ تو جارئ دوو درهم بداته مه‌لایه برسی، هزار شاهیدی به دروی بۆ ته‌دا، نه‌و شرع و دینه به‌و نه‌وعه که‌سه کوو حیفز نه‌کړئ، عیلم چۆن ږه‌ونه‌ق و حورمه‌تی نه‌بی؟

خوا به خۆت نه‌یزانی، نه‌گه‌ر حال وا ده‌وام کا، عیلم و دین نامیتئ، نه‌م ولاته هه‌مووی نه‌بیته تاریکستانی. نعوذ بالله، ناکه‌س ده‌وله‌مه‌ند بن، دین و عیلم چ نیستیفاده‌یان لی نه‌کا؟ مه‌لای ده‌وله‌مه‌ند و به قووه‌ت و نه‌سه‌ب و حه‌سه‌ب خدمه‌تی پی نه‌کړئ، یاخود ذه‌واتی وه‌ک حاجی مه‌لا به‌کر ناغای هه‌بن مع الافتخار خدمه‌تی مه‌لایان نه‌که‌ن، نه‌ویش باشه. جه‌ننه‌ت مه‌کان له نیمزای ویم دیه، له کتیبان خادم العلم والفقراء داده‌نئ. خوای ته‌عالان به ده‌وامی عیلمی نیمه به‌قای مه‌دره‌سه و مزگه‌وتی تا نه‌به‌د خیری نه‌ږئ. ټامین.

۱۳۴۰/۹

بنورنه کتابی که‌ون ته‌زانن، چ عیباده‌تی نه‌مړو به که‌لک دی!

نه‌ی نه‌هلی نیمان ته‌ماشای نومه‌می که‌ن، بۆ ته‌قه‌ددومی قه‌ومی خویان چی نه‌که‌ن، پیش که‌وته‌ی پاش که‌وته، خۆتان بۆ وا دامالان؟ وه‌ک تیشه‌کی بنی ږه‌شمالان، که‌وته‌ی ژیر به‌رمالان، نازانن نه‌مړو مه‌وجی ږه‌زامه‌ندی خوا چییه؟ بنورنه ته‌لمان، بنورنه ئیتالیا، بنورنه

سائیری دوه‌لی دی، دویتنی، پیرئ چی وانه بوون، چؤن وا ته‌قه‌دومیان کرد، سهرکه‌وتن؟ دنیایان گرت، نه‌و ئیختیراعاته چؤن نه‌که‌ن؟ نه‌و عیلمانه ئیستا له‌سهر کاغز نه‌خوون، لاکین مع‌الاسف عه‌مه‌ل نیسه، جه‌ججالان ئیستیلای جیهانیان کرد، ئیوه ئیتیزاری مه‌هدی نه‌که‌ن، له‌ بیرئ بیتته‌ ده‌رئ، یا ه‌زه‌رتی عیسا، له‌ ئاسمانان بیتته‌ خوارئ! نه‌ی، نه‌ی، نه‌ی هاوار، بؤ غیره‌ت کیشی مسولمانانی پتشی، بؤ موسابه‌قه‌یان، نه‌م غیره‌ته‌ نه‌م تیکۆشینه، چی لیها‌ت؟ به‌لئ اراده‌ الله‌ یه‌ نه‌بی وایی، بؤ نه‌وان وایان نه‌فه‌رموو؟ بؤ خوا نه‌فه‌رموئ: موسابه‌قه‌ بکه‌ن!

نه‌بی نه‌مر و ئیراده‌ی خوا موخالیف بن؟ کوو نه‌بی عه‌قائیدی ئیسلامیه‌ خیققه‌تی روحی نه‌دا، نه‌شاطی نه‌به‌خشی، ئینسان بؤ عه‌مه‌ل سه‌وق نه‌کا، بلندی نه‌کا، پتشی نه‌خا، پتی به‌سهر نه‌که‌وئ، سه‌حابه‌ هه‌موو شتیان له‌ خوا نه‌زانی، بؤ سه‌عیان نه‌کرد؟ مه‌ککه‌ مه‌دینه‌ له‌ کئ؟ ده‌ماوه‌ند و نه‌هاوه‌ند له‌ کئ؟ له‌ نه‌ترافی چین جیهادیان نه‌کرد، به‌ قودره‌تی خوا، به‌ ئیراده‌ی خوا، به‌ قووه‌تی دین و کیتابی خوا. ئیوه‌ خۆتان به‌ ژیر نه‌خه‌ن، هه‌ی هاوار، بنۆرنه‌ کتایی که‌ون نه‌زانن، چ عیاده‌تی نه‌مړۆ به‌ که‌لک دئ! پابه‌ندی دنیا مه‌بن، موسابه‌قه‌ و موساره‌عه‌ بکه‌ن بؤ په‌زامه‌ندی خوا.

٤٤١/٩

ثایه‌تی مار، مه‌حووی ده‌وله‌تی کردنه‌وه!

له‌ مه‌وقیعی نووسیم، ئایا ئینقلابی عه‌سای موسا به‌ نه‌عبان، موجه‌په‌د له‌به‌ر صوره‌تی بووه‌؟ یا سه‌ره‌کی تری تیا هه‌یه‌؟ چاک بۆم مه‌علووم نه‌بوو، تا نه‌و چه‌ند پۆژه، له‌ موجه‌له‌ی هیلالی نه‌پرئیل سه‌نه‌ی ١٩٤٠ هه‌جفه‌ ٦ وه‌ ٨٢، موجه‌لئکم دی، زۆرم لا خۆش هات، وا دیاره‌ نه‌وعی له‌ نه‌عبانیان لا موقه‌دده‌س بووم، پتی نه‌لئین کوبرا. وه‌ په‌مز و نیشانه‌ی ملوک و فه‌راعینه‌ بووه، نه‌و په‌مزه‌یان له‌سهر نیوچه‌وانی مه‌لیک داده‌نا، موته‌صیل به‌ تاجی ده‌لیل له‌سهر قووه‌ت و حیفز له‌ نه‌عدای، له‌ نه‌صصی دینیانه‌ آنه‌ نه‌و مار، وه‌ک تفه‌نگ ئاگری فرئ نه‌دا، دوشمنی مه‌لیک نه‌سووتینی. وه‌

ته‌مثیلی مه‌لیک نه‌سه‌پوسنسیان کردیه صورته‌تی ماری موقه‌ده‌ده‌س به‌سه‌ر جه‌ینی موه‌ییا نه‌تۆڕی، عه‌زه‌مه‌ت و قودداسه‌تی به‌سه‌را نه‌پۆڕی، بۆیه ئایه‌تی مار، مه‌حووی ده‌وله‌تی کردنه‌وه.

٤٤٧/٩

سوننی، ئیستیفاده‌یان له ئاسن ئه‌مه‌یه؛ ده‌روێشه‌کان زورگی لێ دروست ئه‌که‌ن!

ئه‌و ساله‌ی له به‌غدا بووم، په‌مه‌زان بوو، به‌عه‌زن ئه‌چوومه ئیستیماعی وه‌عزی نوعمان ئه‌عه‌زمی^(١) (رحمة الله علیه) له مزگه‌وتی قه‌بلانیه^(٢)، بعد العصر وه‌عزی نه‌دا. پۆڕی به‌ مونسه‌به‌ی ئه‌م ئایه‌ته (وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ

(١) ناوی شیخ ئه‌بو یه‌حیا نوعمان کو‌ری ئه‌حمه‌د کو‌ری ئیسماعیل عوبه‌یدی ئه‌عه‌زمیه، له گه‌ره‌کی شیوخ له ئه‌عه‌زمیه‌ی به‌غدا، له سالی ١٨٧٤/١٢٩٣ له دایک بووه. له مه‌درسه‌ی ئیمام ئه‌بو حه‌نیفه خوتنه‌دویه‌تی و له سالی ١٩٠٨ ئیجازه‌ی زانستی له‌لایه‌ن شیخ عبدالرزاق الجلبی وه‌رگرتوه. له مه‌درسه‌ی روشدییه‌ی که‌رخ بۆته مامۆستا و له سالی ١٩١٠ گو‌فاری تنویر الافکاری ده‌رکردوه و له سالی ١٩١٥ ده‌وله‌تی عوسمانی بۆ دانوستان ده‌بیتریته لای پاشا عبدالعزیزی ئال سعود. ناوبراو ره‌زامه‌ندی له سولتانی عوسمانی وه‌رگرتوه بۆ کردنه‌وی کۆلیژی ئیمام ئه‌عه‌زم. بۆ کاری بانگه‌وازی و وه‌ز و ئیرشاد له ناو عێراق گه‌راوه و دوای داگیرکردنی عێراق له‌لایه‌ن ئینگلیزه‌کانه‌وه، ناوبراو ده‌ستگیر ده‌کری و بۆ ولاتی هیندستان نه‌فی ده‌کری و بۆ ماوه‌ی دوو سال و هه‌شت مانگ له هیندستان ده‌میتیته‌وه. ناوبراو دوای گه‌رانه‌وه‌ی بۆ عێراق، په‌یوه‌ندی باشی له‌گه‌ل زانایانی کوردیش هه‌بووه و ره‌مه‌زانیان له زۆر له مزگه‌وته‌کانی به‌غدا وه‌ز و وتاری هه‌بوو، له‌وانه‌ش له مزگه‌وتی قه‌بلانیه و مزگه‌وتی سه‌را. چوار کتیی نووسیه به‌ ناوه‌کانی (ارشاد الناشین، التاریخ العام، المواعظ الدینیة الصحیحة، شقائق النعمان فی مواعظ رمضان، اغارید الهزار فی الاناشید والاشعار). شیخ نوعمان له ١٩٣٦/٩/٢ له شاری به‌غدا وه‌فاتی کردوه.

(٢) مزگه‌وتی قه‌بلانیه، له مزگه‌وته‌ کۆنه‌کانی به‌غدایه و ئیستا بۆته بازاڕیکی بازرگانی. قه‌بلان مسته‌فا پاشای والی به‌غدا نۆژه‌نی کردبۆوه له سه‌رده‌می عوسمانیه‌کان و له سالی ١٦٧٧. که له‌ناویدا مه‌درسه‌یه‌کی زانستیشی تیدا ئاوه‌دان کرایه و له‌گه‌ل کتییخانه‌یه‌کی گه‌وره، که پر بوو له ده‌ستنوس، ئه‌مه‌شیان له سالی ١٧٠٩ بوو.

بَأْسٌ شَدِيدٌ) فەرمووی: نه‌ی براده‌رانی سوننی و جه‌عفری، خوا له‌ حق
 ټاسن گوټیان لینه چی نه‌فهرموی؟ ټیمه که سونین، ئیستیفاده‌مان له ټاسن
 نه‌مه‌یه ده‌رویشه‌کان زورگی لڼ دروست نه‌که‌ن، له گوپی خوځان نه‌ده‌ن،
 أنه که رامت نیزهار نه‌که‌ن. ټیوه که جه‌عفرین، زنجیری لڼ دروست
 نه‌که‌ن، له عه‌شری موحرره‌م، به‌ولا و نه‌ولای پش‌تان دانه‌ده‌ن، حه‌سه‌نم
 وای! حوسیت‌م وای! باقی تر ه‌ر نه‌فعه‌کی بووی، بۆ فهره‌نگان بوو!

٤٤٨/٩

پیاو‌ی وه‌کی ټیبن سینایان ته‌کفیر نه‌کرد!

که‌سې ته‌ماشای ته‌تریخ کا، نه‌زانی مه‌سیحی چه‌ند قرانیان به‌سه‌ر لڼ
 هات، ږوئه‌سای دین له ترسان ئینقی‌تاعیان له عیلم کرد، به‌عه‌ده‌و ورده
 ورده دینی پۇلص به‌ناو‌ی مه‌سیح ئیتیشاری کرد، تا مه‌لیکی ږۆم بووه
 عیسه‌وی، وه هیلانه‌ی ژنی حه‌قیقه‌ته‌ن بووه هیلانه‌ی نه‌هلی صه‌لیب،
 قوه‌وتیان ساند، ږه‌هبانیه‌تیا‌ن کرده داوای دنیا، ئیستیلا‌ی سه‌ر و مالیان
 پیکرد. شیخه‌کانی ټیمه‌ش به‌و ناوه، گویا ئینزویان له دنیا کرد، چوون
 بۆ عاله‌می فؤک و عه‌ینی، ناگایان له کائینات نه‌ما، مه‌حووی شه‌هود
 بوون، بوونه نه‌ربابی نفوسی قودسیه، له جه‌لبابی به‌شه‌ر چوونه‌ده‌ر،
 ږه‌هبانیه‌تیا‌ن قوه‌وت دایه، ږووی له حه‌قایق وه‌رگیرا، دوا‌ی خه‌یالات
 که‌وتن. رسول الله نه‌یفه‌رموو: لا رهبانیة فی الاسلام، ږه‌هبانیه‌ت له
 مه‌یدانی جه‌هاد، نه‌مما کردبانه جه‌هادی نه‌فس له قورټان نا، لوح
 المحفوظ خوځان ته‌ماشایان نه‌کرد، لوح المحفوظ هیچ، قه‌لبی خوځان،
 حللتی قلبی عن ربی، بوونه موته‌سه‌ریفی نه‌رز و ټاسمان، نه‌شاعیره‌ش
 قوه‌وتیان دانن، سه‌ل‌بی قودره‌ت و ته‌ئیری قودره‌ت و سائیری قیویان
 کرد، مسولمان سست بوون، ناگایان له عیلم نه‌ما، که‌سې له علومی
 ته‌بیعه‌ بدوایا، نه‌یان وت: کافره!

پیاو‌ی وه‌کی ټیبن سینایان ته‌کفیر نه‌کرد، خه‌لکی ترسان ږوویان
 کرده حیکایات و خورافات، عوله‌مای ته‌بیعه‌ت که‌وته‌ سه‌عی، نه‌سراری
 ته‌بیعه‌تیا‌ن گه‌لڼ ده‌رخست، ئیختیراعاتی موده‌شیا‌ن کرد، له هه‌موو

جيههت به سهر مسولمانان غالب بوون. نه لسان له جياتی ږه بانيه تيان هموو فحشيات و سهيئات به ناو نيمه دا بلاو بوو پته وه، له سه دا نه وه د نيتياعيان نه که ين، زوړی نه ماوه معاذ الله دينی به حق مه خوو پته وه. من له دواي نهم چه ږه زوړ نه ترسيم، نينگليز و فره نسه چ به سهر که ون، چ به بن، غايهت خه وفم هه يه، نايا به قيه ي بيلادی نيسلاميه چي به سهر دئ؟ خوا به ږه حمهت و حورمه تي رسول الله و قورئان، چاره يه بکا، بږ نيمه و هموو مسولمانان.

٤٥٣/٩

وه ختن هيرش کرايه سهر نيسلام، غه زالی خه ريکی خهلوهت بوو!

دوو فائیده تان عه رز نه که م. يه کي زه کی موباره ک^(١) له کتابي خوی که ناوی الاخلاق عند الغزالي يه، نه لي: وه قتي به ترؤس ناسک له دزی نيسلاميهت سهراسه را ناوړو پای هينابووه جه ولان، ناگری حروي سيليی هه لئاساند، نيمامي غه زالی^(٢) غه ريقي خهلوهت بوو، خه ريکی ورد و

(١) زه کی عه بدولسه لام موباره ک، شاعير و نه ديب و روژنامه نووس و نه کاديميه کی ميصريه، سن دوکتورای به ده ست هيتاوه. له سالی ١٨٩٢ له دايک بووه و له سالی ١٩٥٢ کوچی دوايی کردووه. خاوه ني سيزده کتيبی چاپکراوه.

(٢) پتسه وا غه زالی، ناوی نه بو حامد محمه د کوري محمه د نه لغه زالی يه، نازناوی (حوجه توليسلام) ي پندراوه، يه کيکه له شهرعزانه کانی سهر به مه زه بی شافعي، له سالی ٤٥٠ی کوچی له (طوس) له دايک بووه، ده گوتري باوکی پساوکی نه وه نده باش بووه له به ره می ده ستی خوی بترائ، هيچ شتيکی نه خوار دووه. غه زالی بږ خويندن زوړ شوين گه ږاوه، له نه يسابوړه وه بږ مه ککه، له به غداش ده رسيژر بووه، ماوه يه ک له شام ماوه ته وه، له وئ ږوژيکیان ږی ده که وپته خو جره يه، ده بیستی ماموستا که وته يه کی غه زالی ږافه ده کات، له ترسی سهرسام بوون به خودی خوی و فیز و کبیره وه، شام جي ده هيلی و ده چپته میسر و دواتر ده گه ږپته وه طوس، هه له ویش له سالی ٥٠٥ی کوچی، مالئاوایي له زبان ده کات. ناوړاو به يه کيک له زاناو سؤفيه مه زنه کانی سهرده می خوی داده نري و به کتيبی احیاء علوم الدين و چهندين به ره می تر به ناوبانگه. ږوانه (مکاشفة القلوب المقرب الی حضرة علام الغيوب، لحجة الاسلام ابي حامد محمد بن محمد الغزالي، تحقيق: ابو انس عادل بن سعد بن

ئه‌وراد بوو. وه له مه‌وقیعی تر ئەلێ: ئەچووه سه‌ر مناره‌ی مزگه‌وتی دیمه‌شق توولی پۆژی له‌وێ ئەبوو، ده‌رکه‌ی له‌سه‌ر خۆی پتوه ئەدا! به‌لێ ئەم خه‌لوه‌ت و په‌هبانییه‌ ته‌ وای به‌سه‌ر ئیمه‌ هیتا. ومن العجائب سه‌ید ئەحمه‌دی ده‌حلا^(١)، که له ئەوائیلی ئەم قه‌رنه‌ چووه په‌حمه‌تی خوا، له ته‌ئریخی خۆی که‌می باسی ته‌حریکاتی ئەم به‌ترۆسه‌ ئەکات، وه ئەلێ: که خوا ئیراده‌ی ضه‌وری شتی بکا، ئەسه‌بابی مه‌هیه‌ئه‌ ئەکا. له‌ وه‌نگامه‌ ئاوڕووبایی به‌عزێ ئوموریان بۆ ظاهر بوو، عه‌زمیانی به‌قوه‌ت کرد، یه‌کێ له‌ ئوموره‌ داڤزانی به‌عزێ که‌واکب بوو، بۆ سه‌ر عه‌ردی، به‌ ئیتیقالی ئەو که‌واکبه‌ له‌ جانیی ئوفوقه‌وه، عه‌لامه‌تی سووری ده‌مه‌وی و عه‌مودی ناریان به‌ شکلی هه‌رییه‌ی سه‌ر ئاسن، له‌ قوربی شه‌مس بۆ ئاشکرا بوو، وه له‌ جه‌ووی سه‌ما ئەیاندیت، صوره‌تی مودن و عه‌ساکیر و ولاغی به‌رزه و ئەسلیحه و سواری مه‌رسوومیه به‌ سه‌لیب. یه‌کی دی له‌و ئوموره، له‌ موده‌دی شه‌ش پۆژی موته‌والی ئەدیترا، له‌سه‌ر جلکی مه‌سیحیه‌تی سه‌لیبی له‌ نوور، به‌ نه‌وعی به‌ جلکیانه‌وه ئەچه‌سه‌پا، قابیلی مه‌حوو نه‌بوو، نه به‌ ئاو نه به‌ ئاگر.

جا توخوا مه‌لایه که به‌ موجه‌ددیدی قه‌رنی چواره‌ حه‌ساب بێ، ئەو نه‌وعه‌ خورافاته‌ قبول بکا، وه به‌ ئەوه‌نده ئیکتیفا به‌فرموی إذا أراد الله...، عالمی تر ئەبێ چۆن بێ؟!

ئهمه‌ش له ته‌ئسیری په‌هبانییه‌ ته، عوله‌مای دینی پتی به‌ هیلاک چوون، قه‌ومی ئەو نه‌وعه‌ ئایه‌ته‌ بیه‌ن، چ ئیشتیایان له‌ حه‌قیقه‌تی دین و ده‌عوای ئاره‌زووی خۆیان ئەمیتێ؟ چ شکیان ئەبێ؟ له‌ بطلانی دین و ئایینی

محمد بن مطار، الطبعة الاولى، دار الفد الجديد، القاهرة، ٢٠٠٨، ص ٧-٨)
(١) ئەحمه‌د کۆری زه‌ینی ده‌حلا^(١) ئەلحوسه‌ینی به‌ به‌ره‌باب ده‌چیته‌وه سه‌ر شیخ عه‌بدولقاده‌ری گه‌یلانی (١٨١٦-١٨٨٦) ئیمامی هه‌رمه‌ین و موختی و زانایه‌کی شافعی مه‌زه‌ب بوو له‌ سه‌رده‌می خۆی که له‌ کۆتاییه‌کانی ده‌وله‌تی عوسمانی بوو. به‌ره‌می له‌باره‌ی وه‌هابیه‌کانه‌وه نووسیه و په‌خنه‌ی لیگرتوون. ناوبراو به‌ره‌می وه‌ک کتیب زۆره له‌ بواره‌کانی شه‌ریعت و به‌لاغه‌ت و نه‌حو و میژوو. له‌ مه‌دینه‌ی مونه‌ووره وه‌فاتی کردوه و هه‌ر له‌وێش ئەسه‌رده‌ی خاک کراوه.

خه‌میان؟ ئیمه که ئیعتیار به خه‌واریت بکه‌ین، نه‌گهر بلیین: خوا بۆ ئیضالایانی وا کردیه. به چ مه‌علووم که‌رامه‌تی نه‌وانی مه‌ش بۆ ئیضالال نیه؟ ومع الاسف بۆ سه‌وادێ ته‌عزهم موجیی ضلال بوو!

فائیده‌ی دووهم. عوله‌ما ته‌قسیمی بیدعه‌تیان کرده به حه‌سه‌نه و غه‌یره حه‌سه‌نه، نه‌وه‌ی له زه‌مانی په‌سوول و یارانێ نه‌بووبن، هه‌رچی بێ بیدعه‌ته. له‌به‌ر ئه‌مه عوله‌مای ئیسلامیه‌ت له ته‌ره‌قی مه‌حرووم بوون، چونکی پێغه‌مبه‌ر به شیر و تیر شه‌پی کردیه، ئه‌مه سونه‌ته، نابێ عدولی لێ بکری. حه‌تا ته‌مه‌ڕۆش سه‌له‌فیون وازیان له‌م قیوداته نه‌هینایه، نه‌یانه‌وئ به پێش و سێل و وه‌زعیه‌تی نان خواردن و نووستن و هه‌موو حه‌ره‌کات و سه‌که‌نات ته‌مه‌یلی په‌یسه‌لت په‌نا بکه‌ن، ئه‌مما باوه‌ڕ ناکه‌م به‌لای وجود و شه‌جاعت و مه‌یدانداری و ئیثار و په‌حم به‌ بێ که‌سان و په‌یایه‌تی یه‌تیم و بێ چاره‌گان، به‌لای ته‌مه‌یلیا بپۆن. تۆپ بیدعه‌ته، ئوستولی ناری بیدعه‌ته، ده‌بیابه‌ بیدعه‌ته، ضیاءێ که‌هره‌بایی بیدعه‌ته، غه‌رامه‌فۆن بیدعه‌ته، ته‌له‌فۆن بیدعه‌ته، ڕادیۆ بیدعه‌ته، له‌ قه‌رنی چوارده‌مین حاڵی ئاوڕوپا په‌یا بوو، به‌و نه‌وعه که هه‌یه، ئیمه ئه‌بێ بیکه‌ینه میراثی قه‌رنی سه‌عاده‌ت.

به‌عزێ زه‌واتی وه‌کی سه‌ید په‌شید خۆیان به سه‌له‌فی له قه‌له‌م نه‌دا، باش بوو، نه‌وعه‌ن ما، حوسنی ته‌ئیری بوو، قسه‌ی ویان قبول نه‌کرد، چونکی له‌ خۆیان بوو. مه‌لای فیرقه‌ی دی، هه‌زار وه‌عز و نه‌سیحه‌تیان لێ بکا، گوێی ناده‌نن، مونکیره، له‌ فیرقه‌ی ضاله‌یه.

سه‌ید په‌شید مه‌لایه ئاگادار بوو، نه‌یزانی پتووستی ئوممه‌ت چیه؟ به‌ چی نائیلی سه‌عاده‌تی دنیا و ئاخیره‌ت نه‌بن، شکمه‌ی به‌ سیاسه‌تی دینی بوو، خۆی به‌ سه‌له‌فی نه‌زانی. وه‌کی له‌ حه‌دیس ئیشاره‌ نه‌فرموی: ئه‌بابه‌ له‌ سه‌ری هه‌ر سه‌د ساڵه‌ موجه‌ددیدی بووبا، دیاره‌ ئه‌حواله‌تی عه‌صرێ بۆ عه‌صرێ دی ده‌ست نادا.

حه‌یا بکه‌ن، عه‌ره‌قی خه‌جالت بپژن!

سبحان الله ئه‌حوالات چۆن گۆڤایه، له مه‌جه‌له‌ی ڕاب‌عی ته‌ریسه‌ی هه‌دیته، ئی مانگی ئیبریل سه‌نه‌ی ١٩٤٠ ئه‌لێ: موحسینی شه‌هیر کارنجی ته‌مریکی، مه‌سیحی، له سالی ١٩٣٩ یه‌عنی سالی ڕا‌بردوو، چوار ملیۆن و هه‌شت سه‌د و چل و شه‌ش هه‌زار و سێ سه‌د و بیست و شه‌ش ڕیالی له مه‌عه‌یدی علمییه سه‌رف کردیه. چ‌تاقه موحسین له موحسینانی مسو‌لمانان ئه‌وه‌نده فلسه‌یان له مه‌عه‌دی عیلمی چ دینی، چ په‌سمی سه‌رف نه‌کردیه. الم یأ‌ن للذین آمنوا، هه‌یا بکه‌ن، عه‌ره‌قی خه‌جالت بپژن، ته‌ماشای خه‌دما‌تی خۆتان و خه‌ده‌ما‌تی ئه‌جانب بکه‌ن هه‌ر فرقه‌یه ئه‌لێ: ئیمه ناجین! ئه‌مما ئه‌وه‌شیان له گه‌ل په‌وشتی رسول الله و یاران‌ی زۆر لێک دوورن، په‌سوولی خوای وه یاران‌ی، قه‌ت به‌حسیان نه‌کردیه، صیفا‌تی کیریائی عه‌ینی ذاتن، یا غه‌یرن، یا لا هو ولا غیرن، ئیمانی ڕوح به‌خش و سائق بۆ عه‌مه‌ل، بۆ که‌شفی ئایاتی که‌و‌نیه‌ی ئیلاهی م‌وراده.

گه‌لێ که‌س ئیددیعا‌ی کوردایه‌تی نه‌کا، ئه‌مما ئه‌گه‌ر سێ فلس له ڕپی قه‌وم سه‌رف کا، ڕو‌حی ده‌رئه‌چێ.

٤٥٧/٩

با فه‌قێ هه‌ر بلێ: ڕاتبه په‌حمه‌ت و لێ بێ، پێخۆری فه‌قیان، بچنه به‌هه‌شتن!

ئه‌وه‌ی سه‌عی بۆ دین بکا، بێ شو‌بهه نائیلی سه‌عه‌ده‌تی دونیا و ئاخیره‌ته، یاران‌ی په‌سوول و ته‌باعی سه‌عیان نه‌کرد، بو‌وینه ساحیبی تاج و ته‌ختی پادشاهان، وه خوداوه‌ندی قه‌سر و قسور... مه‌لاش با هه‌ر بلێ: په‌یبی ده‌وامتان بێ توججارینه، دوا‌ی شیخ که‌ون، بۆ پارچه نانی.

فه‌قی بلی: راته‌ ره‌حه‌مت و لی بی، پتخوری فه‌قیان، بچه‌ به‌ه‌شتی!
لام وه‌یه له‌ قیامه‌تیش هه‌ر وا نه‌بن.

٤٥٨/٩

دنیا بووێته دز، ئه‌شرافی کوردان به‌ دزی ئیفتیخار ئه‌که‌ن!

دنیا بووێته دز. پوئه‌سا و ئه‌شرافی کوردان، به‌ دزی ئیفتیخار ئه‌که‌ن، له‌ مه‌مالیکی ئین سعودی دزی نه‌ماوه، له‌ ترسی ده‌ست به‌رین، ده‌ستی دزینیان به‌راوه، زینا و لیواطه‌ و شوربی خه‌مر مه‌پرسه، جیهانی مه‌ده‌نی سه‌راسه‌را بووێته عمومخانه‌ و مه‌یخانه، هه‌ر مه‌مله‌که‌تی ئه‌حکامی شه‌رعییه‌ی ئیلاهی تیدا ئیجرا نه‌کری، حه‌قیقه‌ته‌ن شه‌ره‌فی ئینسانی تیا مه‌حوو ئه‌یته‌وه، (الا لكل ملک حمی، وحمی الله محارمه‌) غیره‌ت نه‌پوا، ئه‌هامه‌ت نامیته‌ی، ئه‌مما لازمه‌ شتی تر عه‌رز کری: قورئان و حه‌دیی نه‌به‌وی، هه‌موو ئه‌حکامی شه‌رعییه‌ی تیا نییه، عوله‌مای ئیجتیهاد گه‌له‌کیان ئیستینباط کردیه، ئه‌گه‌ر به‌ ده‌لاله‌ت نه‌بووی، مه‌جبوور بوون به‌ قیاس. ئه‌وانه‌ی ئیددیعا ئه‌که‌ن، کیتابی سه‌ماوی هه‌موو شتی تیا، ئیددعایه.

فاضلی موخته‌رم به‌جت الاثری، مه‌قاله‌یه‌ خوشی هه‌یه، له‌ موجه‌له‌ی العالم الاسلامی، خوا به‌رخورداری کا، عالمی دینی عه‌صری زۆر نایابه، من ئیمانی ریاکارانه‌م که‌یف پی نایه، حکومه‌تی ته‌شه‌ککول ئه‌کات، بۆ نوموری داخلی و خارجی قه‌وانینی پی نه‌وی، تا له‌ شه‌ریعه‌ت ده‌ست که‌وی، (فه‌ها)، ئه‌گه‌ر نه‌بوو، ته‌دییر چیه‌؟ ئه‌ربابی فەزل و عیلم ناگاداری شه‌رائیع و قه‌وانین و سیاسه‌ت لازمه‌ ته‌حریری ئه‌حکام بکه‌ن، ده‌وله‌ت ئیجرای بکا، وه‌ زۆر ئه‌بی، دزیه، قه‌تلی، خه‌رمان سووتانی، مه‌ززه‌عه‌ خواردنی، به‌ ده‌لائیل و ئه‌ماره‌ ته‌وه‌ضوح ئه‌کا، فاعیل کتیه، ئه‌مما به‌ طه‌ریقی شاهیدی مومکین نییه، لازمی قانونی ئیداری وه‌ ئیلا بالمرة‌ عالم به‌ زایع ئه‌چی...

مع الاسف له‌به‌ر بێ سیاسه‌تی عوله‌ما شه‌ریعه‌تی ئیسلامی له‌غوو بوو، عه‌مه‌لی پێ ناکرێ، مع أنه هه‌ر که‌سه‌ ئه‌لێ: مه‌زه‌هبی من ته‌واوی شه‌ری ئیسلامه‌، کافيله‌ بۆ سه‌عاده‌تی به‌شه‌ر، له‌ جه‌میعی ئه‌زمان، له‌ جه‌میعی ییفاع الی الابد قابیلی ئیجرايه‌!

حاشا وانیه‌، هه‌ر مه‌زه‌به‌ پارچه‌یه‌ که‌، له‌ شه‌ریعه‌تی عاممی ئیسلامی، دیققه‌ت به‌رموون مه‌زه‌هبی شافعی سه‌به‌ب به‌ سیاسه‌تی موعه‌ته‌ل بووه‌، مه‌حکه‌مه‌کی له‌سه‌ر ته‌شکیل ناکرێ. چ جاهن مه‌حاکیم، به‌و قیود و شروطی مه‌لایانی مه‌زه‌هب وه‌کی ئیمامی نه‌وه‌وی و ئه‌مثالی په‌حمه‌تی خویان لێ بێ، دایانناوه‌، مه‌زه‌هبی شافعی نه‌ نوێژی پێ ئه‌کرێ، نه‌ به‌یع، نه‌ نیکاح، نه‌ ته‌دبیرێ؟ فیهی حه‌نه‌فی به‌ سایه‌ی موجه‌له‌ باشه‌، له‌ مه‌حاکیم ناوی هه‌یه‌، ئه‌وانی تر هیچ، چاره‌ لازمه‌، ئه‌مما طه‌یب نیه‌، الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ بۆ جیهه‌تی عیزز و عولايه‌، ئیزاله‌ی خه‌وفه‌، ئیستیلایه‌، حوریه‌تی ئیجرايه‌، قسه‌ زۆره‌ وفی هذا القدر کفايه‌.

۱۰/۱۰

سرتە سرت، پرته‌ پرت، فسکه‌ فسک !

به‌عزێ که‌س عاده‌تی خراپیان هه‌یه‌ علی الاغلب له‌ مه‌جلیسان، دوو به‌ دوو پێکه‌وه‌ ده‌تێن، به‌ سرتە سرت، به‌ دزی قسان ئه‌که‌ن. حه‌قیقه‌ته‌ن ئه‌هلی مه‌جلیس دلیان مشه‌وه‌وش ئه‌بێ، مه‌جلیس بۆیه‌یه‌، ئینسان وێکرا قسه‌ی خۆش بکه‌ن. یه‌ کێ قسه‌ بکا ئه‌وانی دی گوێ راگرن، دلی ده‌نی، بۆیه‌ نیه‌ ئه‌و و ئه‌م سرتە سرت، پرته‌ پرت، فسکه‌ فسک بکه‌ن.

۱۳/۱۰

ئه‌وانه‌ی سه‌لام لێک ئه‌که‌ن، علی الاکثر لێک ئه‌مین نین!

به‌غداپی ئه‌لشان بعد السلام به‌ یه‌ک ئه‌لێن: صبحک الله بالخير! له‌ سه‌به‌نه‌ تا نیوه‌پۆ، وا ته‌رحیی یه‌ک ئه‌که‌ن. له‌ نیوه‌پۆ تا سه‌به‌نه‌، هه‌ر

مساك الله بالخيره، نه‌وانی شه‌و باش و ڕۆژباش پێت نه‌لین، به‌لێ له‌ هه‌موو شت مع الاسف ته‌فره‌قه‌یه، مه‌ أنه نه‌وانه‌ی سه‌لام لێك نه‌که‌ن، علی الاکثر لێك نه‌مین نین.

١٤/١٠

عیلم شه‌وه‌ده‌ن چ ئاسان، ئاده‌م شه‌وه‌ده‌ن چ مشکله‌؟!

چرا نه‌گه‌ر له‌ به‌ینی مه‌جلیسیش داندڕێ، هه‌ر چرایه، ڕووناکیه‌ بۆ نه‌هلی مه‌جلیس. خانه‌دانی عیلم نه‌بێ وه‌کی هه‌زه‌تی مه‌لا نه‌بویه‌ کری نه‌فهندی هه‌ولێری بێ، خانه‌دانی عیلم، عالیم، عدلامه‌، ساحیتی سه‌روه‌ت و سامان. له‌سه‌ر ئه‌و هه‌موو حاله‌ش موته‌وازیه‌، کریم الطبع، ئالای عیلمی بۆ ولات هه‌لگرتیه‌، عیززه‌تی پێدایه‌، خودا له‌گه‌ل عیزز و جاه و نه‌ولادی ده‌وامی بدا. زاته‌ن ده‌ره‌جاتی ئینسان به‌ ئیعتیاری نه‌وساف و نه‌خلاق و نه‌خلاقێ حه‌میده‌یه. نه‌گه‌ر ئیمان و نه‌گه‌ر عیلم له‌گه‌ل نه‌خلاقێ فاضیله‌ بێ، خۆیه‌تی، وه‌ ئیلا چ قیমে‌تی نیه‌. عیلم شه‌وه‌ده‌ن چ ئاسان، ئاده‌م شه‌وه‌ده‌ن چ موشکله‌؟!

١٨/١٠

ئیمامه‌کانیش زۆر له‌ ئیمه‌ به‌ حورمه‌تتر نه‌بوون!

موفتی زه‌هاوی له‌ به‌غدا چووه‌ زیاره‌تی ناصه‌رده‌دین شای قاجار. شا فه‌رمووی: موناژه‌عه‌ی ئیوه‌ له‌گه‌ل عوله‌مای ئیمه‌-یه‌عنی شیعان- له‌سه‌ر چیه‌؟

مه‌لا فه‌رمووی: له‌سه‌ر ئیوه‌یه‌!

فه‌رمووی: چۆن؟

فه‌رمووی: خوا نه‌فه‌رموئ: أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ، ئیمه‌ نه‌لین الْأَمْرَ مِنْكُمْ ئیوه‌ن، یه‌عنی ملوک و سه‌لاطین. مه‌لای شیعان نه‌لین: ئیمه‌ین -أُولِي الْأَمْرِ! حه‌تتا نه‌مر له‌سه‌ر شاه و پادشاهان نه‌که‌ین.

شا وتی: حق له‌ ته‌ره‌ف ئیوه‌یه‌!

به‌لێ ئەو موخته‌هیدینی کیرام، وه‌ك ئەبو حه‌نیفه، وه‌ ئیمامی مالیک، ئیمامی شافعی، ئیمامی ئەحمەد، گەر به‌عه‌د حین، له‌ وه‌فاتیان له‌ناو ئوممه‌ت موخته‌ره‌م بوون، ئەمما له‌ زه‌مانی خۆیان لێیان ئەدرا، هه‌بس ئەکران، فیراریان ئەکرد له‌ فتوا، مه‌نع ئەکران، زۆر له‌ ئیمه‌ به‌ حورمه‌تر نه‌بوون.

ومن العجائب ئەو ئوممه‌ته‌ ئه‌وه‌ی له‌ گه‌لیان ساغ و پاك و ناصح و ئەمین بێ، نایانه‌وێ، حورمه‌تی ناگرن، به‌لكو عه‌داوه‌تی ئەكەن، ئه‌وه‌ی بیلعه‌كس بێ، لایان موخته‌ره‌مه، ساحیبی سه‌ر و ماله. عوله‌مای ئەه‌لی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌ت زۆر نه‌مایه‌ ئینقیراض بکەن، خاسه‌ته‌ن له‌ کوردستان. ئەسله‌ن په‌واجیان نه‌مایه. ئەکثری سه‌وا دی ئەعزه‌م فه‌قیرن، بێ که‌س و نه‌وا و بێ ده‌رامه‌تن، وه‌ ئه‌وه‌ی ئەپوا معاذ الله بێ شوێن ئەپوا، ئەوه‌ش موجیبی خه‌وف و ئەسه‌فه. حاجی قادر شکایه‌تی له‌ زه‌مانی خۆی هه‌یه، که‌ مه‌لا نه‌ماین، له‌ گه‌ل ئەوه‌شدا نه‌زه‌ر به‌ عه‌سری ئیمه‌ دونیا به‌ عیلم مه‌عموور بوو، هه‌تا له‌ ئەوائیلی عومری من مه‌لای چاک چاک له‌ کوردستان زۆر بوون، لاکین مع الاسف پوو له‌ که‌می بوون، خوا مه‌رحمه‌ت کا، ئەو دینه‌ نه‌فه‌وتی، مه‌لای چاک و به‌ قه‌وه‌تی بۆ په‌خسیتی.

ئهمرۆ لازمه، جه‌معی له‌ عوله‌ما، عوله‌مای ئیسلام بێ، تایبعی فیره‌قی مه‌زاهیب و ئەحزاب نه‌بێ، وه‌کی أطبای هه‌ذاق ته‌ماشێ ئەو نه‌خۆشیه‌ بکەن، بۆ ته‌داوی تیکۆشن، بێ ئەمه‌ل بێ، مه‌حزه‌ن بۆ خوا سه‌عی به‌فرموون، ئەگەر وا نه‌بێ، چاره‌ ناگرێ. وه‌ جه‌نابی حه‌ق ده‌وامی مه‌لا ئەفه‌ندی هه‌ولێر و ئەم داعی فه‌قیره‌ بدات، ئامین!

١٩/١٠

ئیدیدیا ئەکات ئەو فرقه‌ی ناجیه‌یه و ئەوانی دیش ئەسحابی بیدعه‌ن!

کوللی فیرقه‌یه‌ له‌ فیرقه‌ی ئیسلامیه‌، ئیدیدیا ئەکات: ئەو فرقه‌ی ناجیه‌یه‌ی حزب الله یه، ئەوانی تر ئەسحابی بیدعه‌ و ئەه‌وان، وفی

النارن. له گه‌ل ئه‌وه‌ی هه‌یچیان به‌ حه‌ق له‌سه‌ر په‌وه‌شتی رسول الله و یارانێ وی نین، له‌ گه‌ل یه‌ك عه‌دوون، ته‌كه‌فیری یه‌كه‌تری ئه‌كه‌ن. سه‌بحان الله چ جابه‌ فیره‌قی مه‌ذاهیه‌كان له‌ یه‌ك فیره‌ وێكه‌را ناسولحێن! دائیم له‌ موناژه‌عائن، ئه‌گه‌ر سه‌یفی ئه‌گه‌ر قه‌له‌می، ئایا حزب الله وا ئه‌بێ؟ حاشا نابین چهند به‌ فه‌وز و فه‌لاحن؟ زه‌لیلی میله‌ن. خودایه‌ ته‌ره‌حومئ!

٢٩/١٠

مه‌سه‌له‌ی سوننه‌ت و بیدعه‌ت، ده‌ست و پێی به‌ستی!

له‌ مه‌یانی ئه‌لمان و په‌روس و سائیری دوه‌لان، غه‌یری ئینگلیز و ئه‌مریکا له‌ هه‌مووی جوو حه‌شر ئه‌کرین، ئه‌یانکوژن، ته‌ردیان ئه‌که‌ن، مالیان به‌تالان ئه‌به‌ن، به‌ ته‌ما بوون، له‌ سایه‌ی به‌ریتانیا العظمی له‌ ئه‌رزى موقه‌دده‌س، ئه‌رزى مه‌حشر، فه‌له‌ستینی موباره‌ك حکومه‌تی ته‌شکیل که‌ن. ئه‌وانه‌ی له‌ ولاتان ده‌ره‌ئه‌کران، به‌ریتانیا ئه‌یه‌تانه‌ فه‌له‌ستین، تا حوبیی حاضر ئه‌لمان ئیستیلاى فه‌رنسه‌ی کرد، به‌ریتانیای عوزمای هه‌نايه‌ موخاصه‌ره، ئه‌که‌هری جووه‌ ده‌وله‌مه‌نده‌كان فیراریان کرد بۆ ئه‌مریکا، له‌ شاماتی وان، به‌ریتانیا که‌ سید الانام بوو، زۆر زه‌لیل بووه، ئه‌و ده‌وله‌ته‌ واسع‌ الملك ه، دونیای لێ ته‌نگ هاتییه، بزاین ئاخیری حه‌رب چی لێ دێ؟

ئه‌لێن عباد الله که‌ زیندی بوونه‌وه‌ سه‌وق ئه‌کرین بۆ ئه‌رزى شام، له‌وئ فه‌صبی قه‌زا ئه‌کری! ئه‌مه‌ قسه‌یه‌ زۆر بێ مه‌عنايه، غایه‌ت به‌سیطانیه، له‌ ئاده‌م تا ئیئقراض به‌شه‌ر ئینسانه‌كان زیندی بینه‌وه، ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر گه‌لی ئه‌نگوستان لاقان پاره‌ستن، له‌سه‌ر هه‌موو عه‌ردی جێیان نابێته‌وه، خوا ئه‌زانێ له‌ کوئ بۆ کوئ سه‌وق ئه‌کرین؟ ئه‌لێن شه‌ه‌ری مه‌هدی و عیسا له‌ گه‌ل ده‌ججالی له‌وئ ئه‌بێ! قسه‌یه‌ هه‌ج و په‌وچ! ئه‌لێن: عیسا دێته‌ خوار له‌ ئاسمان، له‌سه‌ر مناره‌ الیضای! نازانم کو‌یتده‌ری؟ مناره‌ی چی؟ دواى حه‌ربی عموومی فه‌رنسه‌ داگیرى کرد، مسولمان تووشی که‌شه‌که‌ش و ئه‌وره‌ بوون، که‌سیان به‌ ئیمداد نه‌هات، ئه‌مه‌رۆش نازانین مه‌صیری فه‌رنسه‌ی که‌ که‌وتیه‌ ژێر پای عه‌ساکیری هیتله‌ری، چ

ده‌بې؟ چوڼ ده‌بې؟ تا بزاینن ټه‌رزې ټه‌میټټه‌وه بو مسولمانان؟
 ټه‌ی مسولمانی به‌دبه‌خت، له بې ته‌دیر و سیاست و بې ته‌نه‌ممولی
 له عاقیبه‌ت، به‌حیکایه‌تی بې ټه‌ساس خوټ مه‌شغوول کرد، بې ټاگا له
 ټه‌سبابی حه‌رب و موته‌فهریق و بې هیژ، ټه‌لین: ټینسان بې قودره‌ت و
 ټیراده‌یه، ته‌ئیری نیه، هیچ شت ته‌ئیر له هیچ شت ناکا، به‌س مه‌جز
 خه‌لقی خوایه! ټه‌وه‌نده‌ی هیژت بوو، ټه‌ویش چوو، مه‌سه‌له‌ی سوننه‌ت و
 بیدعه‌ت، ده‌ست و پټی به‌ستی، ټاخیری دیت چیت به‌سه‌ره‌ات! له‌چه‌ند
 جی، له‌و دار و دیاری خوټان ده‌رکران، ټه‌گه‌ر مانه‌وه، بوونه ژیر
 ده‌ست، وه‌کی جووله‌که‌ی ولاتی ټیمه، موحه‌قفه‌ر و موهان. حالاش
 ږوئه‌سای دنیا و دین، وه‌کی سابق لاف و گه‌زافیانه. ده‌ست له‌ټه‌فسانه‌ی
 خوټان هه‌لناگرن، ټه‌گه‌ر حال وا ده‌وام کات، حالی به‌قیه‌ی مسولمانان
 زور ناخوش ټه‌کا، ژیان موشکیل ټه‌بې، نه‌علی نه‌عباس نه‌خضر نه
 ټه‌لیاس نه‌مه‌دی نه‌عیسا علیه‌السلام ده‌ردی وایان پې ده‌رمان ناکړی.
 چاره ټیټیحاده، قووه‌ته، سه‌عیه، له‌ټیخیراعی که‌شفی جه‌واهیری
 ټه‌رزې، ټیستیفاده له‌کنوزی-چ مه‌عادن، چ مه‌زارع!
 ټه‌گه‌ر ټه‌مجازه مسولمان له‌حه‌ربی ټه‌لمانیا عییره‌ت وه‌رنه‌گرن،
 لاشه‌ک ټیټقیراضیان ټه‌بې!

۳۳/۱۰

خوا به‌قوربانې که‌نگری کا!

قه‌ومی ټاره‌زووی ده‌وام کات، نابې زور به‌عیش و عوشه‌ت و
 له‌ززه‌ت و ناز و ناسکی ږابوړی، ټه‌بې به‌خشونه‌تی عیش ټیعتیاد بکا.
 له‌سه‌ر ټه‌مری سامی شه‌وکه‌ت له‌مه‌کاتیب ټه‌ټه‌ریکی عومه‌ری ټه‌نووسن:
 إخشوشنوا فإن الترف یزیل النعم! وایه‌خاسه‌ته‌ن دوژمنت موقابیل بې،
 له‌م حه‌ربه‌حاضره. فره‌سه‌ بو وا زوو ته‌سلیم بوو؟ تابې موقاوه‌مه‌ی
 ټه‌لمانیا نه‌یه‌نا، بریتانیا العضمی بو وا که‌وته ته‌نگی؟ ټه‌لیی شی‌ره له
 قه‌فس کرایه، خو‌شی نازانې چی به‌سه‌ر هات و چی به‌سه‌ر دی؟!
 ټه‌سبابی ته‌ره‌ف و عوشه‌ت و ږه‌قس و سه‌ما و گه‌ل و گیالی ژن

به‌په‌لاکردن و خواردن و خواردنه‌وه‌ی موته‌نه‌وویع و قیمة‌تدار بوو.
 سبحان الله مسوڵمانان ئه‌و هه‌موو زینله‌ته‌یان دیت، وه‌ ئه‌یینن، ئیعتیار
 ناکه‌ن؟ له‌ گرانی چه‌ربی عمومی له‌ سه‌دی چه‌فتای له‌ برسان مردن،
 ئه‌وی ماوه‌ خوا به‌ قوربانی که‌نگری کا، شانی لێ هه‌لکیشا. به‌ قبولی و
 قه‌زاتمه‌ ڕازی نابێ، له‌ هه‌موو جیهه‌ت هه‌موو عاله‌م خراپتر بوون. ئه‌مسال
 سالتی دژه‌، چه‌ربی ئه‌وروپایی بووه‌ باعیسی ته‌ره‌قفی، شه‌کر و چا و
 جفاره‌ و ئه‌لیسه‌، کلۆ و سن و کیسه‌له‌، ژه‌نگی باغان، بوونه‌ باعیسی بی
 ڕزقی و ته‌ره‌قفی ئه‌سعار، ئه‌وه‌ی نه‌ختی حال و وه‌ختی هه‌یه‌، موبالات
 ناکا، وه‌کی هه‌رزانی خه‌ریکی له‌ذاڤه‌.
 له‌ ئه‌حوال و ئایه‌تی که‌ریمه‌ به‌ده‌رئه‌که‌وئ، ئیینه‌ قه‌ومی بی
 به‌صیره‌تین، بی عارین، ئیعتیار ناکه‌ین، بی سه‌بر و مه‌تانه‌تین، موقابه‌له‌ی
 هه‌وا و هه‌وه‌سی خۆمان پێ ناکرئ..

٣٦/١٠

ئه‌لین؛ ده‌وله‌مه‌ند پێنج سه‌د سال پاش فه‌قیر ئه‌چه‌ به‌هه‌شت!

ئه‌لین؛ ده‌وله‌مه‌ند پێنج سه‌د سال پاش فه‌قیر ئه‌چه‌ به‌هه‌شت! خۆزی
 ئه‌من هه‌مبا ئه‌وه‌ی ئاره‌زووم با، بۆ ته‌رویجی عیلم له‌و دیاره‌، به‌جیم
 هه‌ینابا، با پێنج هه‌زار سال پاش هه‌مه‌بزن و شه‌که‌ و تسن بچمه‌ به‌هه‌شتی،
 دین و دونیا به‌ره‌کان، دونیا له‌به‌رچاوی جاهیلی مسکین ئه‌خه‌ن، تا
 ئه‌وه‌ی هه‌یه‌تی بیانداتی، بی چاره‌ هه‌له‌خه‌له‌تی، دوايه‌ فه‌قیر ئه‌بی، ژن و
 مندالی ئاواره‌ ئه‌بن، خۆی به‌ سووالتی ئه‌که‌وئ، له‌سه‌ر ئه‌و مه‌شه‌هووراته‌ش
 حاله‌ن عه‌وام پێیان هه‌له‌خه‌له‌تین.

ته‌ماشاش مسوڵمانی ده‌رکرای، ته‌رکی یار و مال و دیاری کردیه‌،
 خواهشی په‌زای خوا بووه‌، نوصه‌رتی خوا و په‌سوولی خوا دایه‌،
 مه‌لای لا هه‌له‌چکه‌رای له‌ عومری خۆی، خیری فلسه‌کی بۆ دین نه‌بووه‌،
 ده‌رحه‌ق ئه‌و نه‌وعی مسوڵمانه‌ هه‌ذه‌یان ئه‌کا، ته‌عنی لێ ئه‌دا. خه‌یالی له‌

خوی ناکا، نه‌گهر له‌و وه‌فته‌ی با، ټایا ټیمانی ټه‌هینا؟ ته‌حه‌مموولی ټهو
ټالام و شه‌دائیده‌ی ټه‌کرد؟ ټه‌وانه‌ی شین بۆ حوسین ټه‌که‌ن، لاشه‌ک
ټه‌گهر له‌و عه‌صره‌ی بان ټه‌بوونه‌ ته‌ره‌فدار و قاتیلی حوسین.

۴۳/۱۰

له‌باره‌ی مه‌لایان!

فیره‌قی ټیسلامیه‌ هه‌موو له‌ حه‌ق یه‌ک به‌ غه‌لل و غه‌شش و حیق‌د و
حه‌سه‌د و شوح و بو‌عز و عه‌داوه‌تن. عه‌لاوه‌ی ټه‌هلی مه‌زاهیب، له
فیره‌قه‌یه‌ له‌گه‌ل یه‌ک عه‌دوون. اولیاء الله ټه‌ربابی سلوک و موجاهیدین بۆ
ته‌زکیه‌ی نه‌فس له‌ هه‌مووان خراپ‌ترن، هه‌ر طه‌ریقه‌ هه‌ر شه‌عه‌، له
طه‌ریقی به‌دخواهی یه‌کن. دوو مه‌لایه‌، به‌پراستی یه‌کیان خو‌ش بو‌ئ،
مه‌لایان زۆر معامه‌له‌یان سه‌یره، مه‌لایه‌ ټه‌چئ بۆ شارئ وه‌کی که‌رکوک
مه‌سه‌له‌ن، مه‌لایانی شار وه‌کی که‌له‌باب بۆ شه‌ره‌که‌له‌بابی بچن دو‌غد
دو‌غد دو‌غد، ده‌وری ټه‌ده‌ن، له‌ مه‌جالیس سو‌ئالی لی ټه‌که‌ن به‌لکو مه‌لای
ټاگای لی نیه‌، لای قه‌وم ټه‌شکن.

زاته‌ن شیعاق و نیفاقی ټوممه‌ت، له‌ ږوئه‌سای دین دا که‌وت،
موحه‌ققه‌ق ټه‌وانه‌ لیک و پیک بان، ږوئه‌سای دنیا چیان پئ نه‌ده‌کرا.....
رۆژ به‌ رۆژ ته‌فره‌قه‌ ته‌وه‌سسوع ټه‌کا، که‌س له‌گه‌ل که‌س ساغ نیه‌،
مه‌حه‌به‌ت بۆ سیاسه‌ت، عه‌یب و عار نه‌ما، به‌دئه‌صل که‌وته‌ کار،
مه‌ټائیری خانه‌دانی فه‌وتا. ټه‌مشه‌و فه‌قه‌ره‌کم دیت، حسین هه‌یکه‌ل له‌ (انا
تول فرانس) ټه‌ویش له‌ که‌چه‌کی نه‌قل ټه‌کرد، ټه‌یوت: که‌س ناتوانی
خوی له‌ عیاده‌تی قوده‌ما قورتار کا!

وايه‌ لاکین یه‌کن عیاده‌ت ټه‌که‌ن، یه‌کتر به‌ له‌عنه‌ت ټه‌که‌ن. کوللی
ټیمانی کوللی ږه‌نیستی له‌ ږوئه‌سای دین، بۆ فیره‌قه‌یه‌ بو‌وه‌ ټیلاهی خه‌یر،
بۆ ټائیفه‌یه‌ گه‌را به‌ ټیلاهی شه‌ر، له‌ ټه‌عه‌زمی ږه‌ټفه‌ت و ږه‌حه‌متی
کیبریانی یا، له‌ حه‌ق به‌شه‌ر به‌ عموومی، له‌ حه‌ق ټیتمه‌ به‌ خصوص، که
چ ږه‌سو‌ولیک، دوا‌ی خاتم الرسل نه‌بوو، وه‌ ټیلا مقطع ټه‌بووین، ټایاتین

له‌ حه‌ق ئیمه‌ نزولی کردبا، نه‌وعی ئایاتی نه‌ده‌بوو که ده‌رباره‌ی به‌نی ئیسرایلی نازل بووین.

٤٥/١٠

دوعا!

ئیلاهی به‌ حورمه‌تی خۆت و سیفات و ئەسمات، ئەو ده‌رد و به‌لاو نحوسه‌ته، له‌سه‌ر ئیمه‌ و ئوممه‌تی موحه‌مه‌دی هه‌لگری، ئاوڕپای ژێر به‌ره‌ژۆر که‌ی، مسوڵمانان حیفز که‌ی له‌ فیتنه‌ی ئەم حه‌ربه‌ سه‌لامه‌ت بن، ئیعه‌ده‌ی مه‌جدی ئیسلام بکه‌یه‌وه. ڤیجالی اولی‌ العزم، مه‌زه‌ری سیفاتی که‌مالات له‌ ئیمه‌ ژۆر که‌ی. عیلمی دینی زیاد که‌ی، بی‌ حورمه‌تی هه‌لگری، میله‌لی موسلیمه‌ بین الملل مه‌وقیعیان ژۆر بلند بی، ڤزقی ئوممه‌ت ژۆر که‌ی، گرانی نه‌بی. خانه‌دانی جه‌لی به‌ عیلم و عه‌مه‌ل و دین و سه‌رفرازی، به‌رده‌وام که‌ی. ئامین!

٥٨/١٠

ئه‌هلی عیرفان له‌ نه‌شه‌ی جه‌دید ته‌رکی عیباده‌تیشیان کرد!

سه‌رامه‌دانی عیلمی دینی ڤیعه‌تیه‌یان نه‌فه‌رموو، به‌لکو قیمه‌تی ئەو نه‌وعه‌ وه‌قائیه‌یان نه‌گرت، ته‌رجیحی ده‌رویش و سوْفه‌تی و خه‌لوه‌ و خه‌تمه‌یان له‌سه‌ر ئەوانه‌ کرد، ناویان لی‌ نا جه‌هادی ئەکه‌به‌ر. ئاخیری له‌ ڤقی ئەمانه‌ وای لێهات، ئەه‌لی عیرفان له‌ نه‌شه‌ی جه‌دید ته‌رکی عیباده‌تیشیان کرد، چ فائیده‌شیان نه‌بوو، بۆ حیفزی مولک و میللەت. من حازرم بۆ فتوا به‌ ته‌رکی به‌عزئ عیاده‌ت بۆ که‌سێ وه‌ک مسته‌ر ئەدیسۆن که‌ ئەوقاتی خۆی سه‌رف کا بۆ ئیختیراعی نافع، به‌شه‌ر خیری لی‌ بینئ، ناشکوری نه‌بی، دین و میللەتی ئیسلام نه‌ له‌ عیلم، نه‌ له‌ جه‌هل ئیستفاده‌ی نه‌کرد.

٦٠/١٠

دەنگی تۆپی ئینگلیز دەهات، مسوڵمانان دەیانوت گیان، خێرابە بۆ نایە!

لە حەربیی عەموومی لە تکریت شەپە تۆپ بوو، دەنگی تۆپی ئینگلیز
گەلێ جار لە کۆیە ئەبیس‌تر، زۆر لە مسوڵمانان ئەیانوت: گیان! لەبەر
نالت مەرم، خێرا بە، بۆ نایە!

٦٢/١٠

لەو زەمانە سیاسەت بووێتە درۆی مەحز!

لەو زەمانە کە سیاسەت بووێتە درۆی مەحز، صرف هەڵخەڵەتاندن و
عەهد و پەیمان و وەفا و سوێند و پرەیاپەتی حەقی هێچ نییە. اللە
سیاسەت کوو عەلەمی بە فەساد برد! حەتتا عیلمیشی لە کەدار کرد،
ئەوێ عیلم بۆ نەفەعی بەشەر دەریئەخا، ئەوان ئەیکەنە مەداری هێلاکی
بەشەر، تەخریبی عیلم و عیمران!

٦٢/١٠

کەسێ بەلایەکی بێتە سەرێ، ئەلێن: ئەمە هێمەتی فلان شیخ بوو گرتی!

لەمێژە کافران خۆیان هەڵدەشەکیئن، ئەگەر ئافەتی هاتە سەر
مسوڵمانان ئەلێن: ئەو ئی ئیلاهی ئیمەیه! وە هەم لەناو مسوڵمانان زۆر
موتەداویله، کەسێ بەلایەکی بێتە سەرێ، ئەلێن: ئەمە هێمەتی فلان شیخ
بوو، یا فلان سەید، یا وەجاعی فلانی گرتی!

مەن دائیمەن لە خوا ئەپارێمەو ئەو جەهەلانەم پێی خۆش نەکە،
لەگەڵ ئەوێش ئەوێ بەسەر ئەوانە دێ، بەسەر غەیری نایە. چەند سالی
لەمەوپێش لە بازاری، شەخسێ لەگەڵ سەیدێ بەشەر هاتن، شەو
سەیدە کە بە دەردێ فوجائی وەفاتی کرد، مەلا حەوێز ئاغای حەسەن

ئاغای بۆ سبه‌ینی وتی: نه‌گه‌ر نه‌و شه‌خسه‌ بمردبا ده‌یانگوت: نه‌وه
هیممه‌تی سه‌ییدی بوو. نه‌مما که‌س نالی: سه‌یید وه‌فاتی کرد، هیممه‌تی
نه‌و شه‌خسه‌ بوو!

حاسلی زه‌خره‌فیاتی ساخته‌یی له‌ ئیعتیقا‌دیات زۆره‌.

٦٥/١٠

له‌ مه‌جلیس له‌به‌ر مال‌م یا قه‌شه‌ هه‌ستی، چ نه‌قسێ به‌ مه‌قامت به‌ دینت ئه‌گا؟

ئێستا به‌عزێ، ئه‌رواح و ئه‌ولادی قوربانی هیتله‌ر نه‌کات، به‌عزێ
عیاده‌تی ئینگلیز نه‌که‌ن، مه‌حه‌به‌تیان فوق‌التصوره‌، نه‌مه‌ زه‌ره‌ره‌، نه‌بی
عاق‌ل له‌ غه‌یره‌ دین به‌ر چه‌زه‌ر و به‌ ئیحتی‌راس بی، نه‌و غه‌یره‌ دینی له‌ناو
ئیمه‌دايه‌، نه‌گه‌ر حوسنی معامه‌له‌یان له‌گه‌ل بکه‌ین، چ زه‌ره‌ری هه‌یه‌؟ له‌
مه‌جلیس له‌به‌ر مال‌م یا قه‌شه‌ هه‌ستی، چ نه‌قسێ به‌ مه‌قامت به‌ دینت
ئه‌گا؟

سیاسه‌تی من، له‌گه‌ل ئی مه‌لایانی جو‌دايه‌، نه‌وان نه‌فه‌رموون: له‌به‌ر
زه‌رووره‌ت نه‌بی، نابێ له‌به‌ریان هه‌ستی.

که‌ زه‌رووره‌ت بوو، ده‌سه‌لات چییه‌؟ چ منته‌تی تیايه‌؟ هه‌لناستی به
شق هه‌لت ده‌ستین، نه‌مه‌ خۆی نییه‌، قسه‌ زۆره‌، نه‌مه‌نده‌ به‌سیه‌.

هه‌موو عا‌لم سه‌نای صلاح‌الدینی ئه‌یوبی نه‌که‌ن، له‌سه‌ر نه‌و حوسنی
معامه‌له‌ی که‌ له‌ حق نه‌جانب کردی، تا له‌ چه‌پی عموومی که‌ فیه‌نسه‌
هاته‌ شام، نه‌و چاکه‌ی په‌چاو کرد، وه‌ ئیلا کارێ خراپیان به‌ مسو‌لمانان
نه‌کرد، مه‌سه‌له‌ی کوردیه‌: پۆژ هه‌موو پۆژی، له‌ ده‌ره‌جه‌کی هه‌لنايه‌.

به‌لێ ته‌نه‌ققولات و ته‌به‌ددولاتی زه‌مانه‌، نایه‌ته‌ ته‌خمین، نه‌مما مه‌ردی
عاق‌ل خۆی و قه‌ومی، عاقیبه‌ت نه‌ندیشی نه‌کا، لا‌کین مه‌لا سییه‌ما که‌
سه‌لابه‌تی دین بنویتی، هیچی نایه‌ته‌ به‌رچاو. خصوص ته‌رجیحیان کات،
له‌سه‌ر قه‌وم و هه‌م دینی خۆی، نه‌وانه‌ زو‌لم له‌ خۆیان نه‌که‌ن، زۆر بو‌وه
به‌ واسیته‌ی خائینی ها‌که‌زایی، ده‌وله‌تی مه‌حوو بو‌ویته‌وه‌، عه‌ره‌ب له‌گه‌ل
ئینگلیز و فیه‌نسه‌ پێک که‌وتن، به‌گ‌ژ ده‌وله‌تی عوسمانی دا‌ چوون،

عوسمانیان له ولاتی عه‌ره‌ب ده‌رکرد، پاشان چ بوو؟ وه‌فایان به عه‌هد کرد؟ حاشا. ئیمړو له‌به‌ر ده‌ستیان بئ ټارامن، بنۆږه سوریه و فه‌له‌ستین، پاش حه‌ریی حازه، خوا ئه‌زانی چیان به‌سه‌ر دی؟
 حه‌ققه‌ن له‌میژه مسولمانان ته‌دیور و حوسنی ئیداره‌ی قورئانیان ته‌رک کردیه، جئی ئه‌سه‌فه، خاسه‌ته‌ن بۆ عه‌ره‌ب، کورد ئه‌وا بلیین ټیناگا، خۆ عه‌ره‌ب ټینه‌گات، ئه‌و مولک و خه‌لافه‌ت و سه‌رداری ئه‌نامه‌یان له‌قیس چوو، چونکی ئیتیباعی ئه‌و قورئانه حه‌کیمه‌یان نه‌کرد. وه ئیلا لا‌ن‌کان کما کان.

٦٩/١٠ - ٧٠/١٠

قورئان ئیمامه، ده‌ستوور، لاکین موجه‌ږه‌د بۆ نوێژ و ته‌لاق!

مسولمان له ئیداره، له سیاسه‌تی حه‌قیقی قورئانی زۆر غافلن، وه یاخود خۆیان ئیغفال ئه‌که‌ن. ناپلۆن مسولمان بوو، له میصر هاته مزگه‌وت، حورمه‌تی مه‌لایان زۆر ئه‌گرئ. مۆسۆلینی حامیی ئیسلامه، ئیعلانی کرد، مسولمان بووه، خه‌ی خه‌ی! هیتله‌ر پاش حه‌ږب ئه‌چیته سه‌ر مه‌رقه‌دی رسول الله ئیمان ټینئ! قور به‌سه‌ر قه‌ومی بئ کیاسه‌ت و سیاسه‌ت، غافلئ له ئایاتی قورئان، قورئان ئیمامه، ده‌ستوور، لاکین موجه‌ږه‌د بۆ نوێژ و ته‌لاق، نا، موعته‌به‌ر له ئیقتیدا به قورئان، جیهه‌تی حوسنی ئه‌خلاق، حوسنی ئاداب و ته‌رییه، حوسنی ئیداره‌ی عائيله، ئیداره‌ی هه‌یکه‌لی ئیجتیماعیه، عیباداتیش ئه‌گه‌ر له وه‌جه‌ه، حوسنی ته‌ئسیری له نه‌فس نه‌بئ، فائیده‌یه چه‌ندانی نیه.

مسولمانان مع الاسف ظاهیر بینن، بئ ته‌فه‌رروسن، ئه‌وا په‌نحاس مسولمان بوو، لێده‌ن، له دۆل و زوږنایه، هه‌له‌ږن له شه‌وقی دینی موحه‌مه‌دی، ئه‌وه‌ی قه‌ردی له‌سه‌ری بوو، گه‌رده‌نی ئازاد، له ده‌فته‌ره‌یش په‌شی کړده‌وه، جلئ باشیان بۆ کرد، ئیعه‌نه‌یان دا، زۆر نه‌چوو، چوه‌ کهرکووک، بۆوه جوو!

شه‌خسئ هات ماشاء الله چه‌ند به عیاده‌ته، شه‌و به خه‌به‌ر، ږۆژ به

پۆژی، به ئهنوعی خدمه‌ت، خدمه‌تی نه‌که‌ن، عاقیبه‌ت ته‌پنه‌کیان ه‌بن
ئه‌دات، ئابروویان ئه‌بات! چه‌ند ئینگلیز هاتن به ناوی فه‌قیه‌تی، ده‌رویشی
له ولات مانه‌وه، واقیفی ئه‌سرار بوون، چوونه‌وه، په‌زائیلی عیادیان نه‌شر
کرد، ده‌ره‌جه‌ی دینیان ده‌رخست. هه‌راسه‌تی درپایه‌تی، ته‌ره‌ققوبی
ئه‌حوالی نه‌بوو، ئه‌وه‌شیان نه‌کرده ده‌لیل له‌سه‌ر غه‌باوه‌تی مسوڵمانان.

وامزانی وه‌قتی ڤووس خه‌وفی هه‌بوو، له سه‌روه‌تی مسوڵمانان، سائی
ئه‌وه‌نده نفوسه ئه‌چینه‌هه‌ج، ئه‌لبه‌ته سندوقی عموومیان هه‌یه، تا ئیستا
بێ شک سه‌روه‌تی زۆر عه‌زیم گه‌ربوویه‌وه، نه‌گه‌ر ده‌وله‌تی ئیسلام
بکه‌ویته شه‌ر، به ئه‌و سه‌روه‌ته، ئاو‌ڤو‌پای شه‌ر ئه‌کا، جه‌معی مسوڵمان
بوون، هه‌تا خۆیان سونه‌ت کرد، به ناوی محه‌مه‌دۆف، عومه‌رۆف و
عه‌لیۆف و هه‌سه‌نۆف، پۆیشتن بۆ هه‌ج، ته‌ماشای مسوڵمانانیان کرد،
زانیان خه‌زینه‌ بۆفه، ئه‌و خه‌یاله به ده‌ماغیان دا، عبوری نه‌بووه، تیگه‌یشتن
سه‌رفیاتی مسوڵمانان ئه‌که‌تری بێ هووده‌یه، له‌به‌ر مه‌عه‌نویاتی وه‌همی،
ئاگایان له حه‌قائیقی ماددی نییه، له هه‌موو ته‌جاریبی زه‌مانه غافلن، به
نایاتی قورئانی جاهیل، عاقیبه‌تی وای لێ دێ، که ئه‌بیین، کوردی ده‌لی:
دۆی ئازمووده، له ماستی نازمووده چاکتره!

٧١/١٠

جاسووسی ژنان!

بێنه سه‌ر جاسووسی ژنان، له شه‌پی گه‌وره‌ی ڤا‌بردوو، چیان کرد؟
بعد الحرب له موجه‌للات له جه‌رائید نه‌شر کرا، هه‌سنا‌ی وا هه‌بوو،
غه‌له‌به‌ی ئه‌کرد به‌سه‌ر قوماندانی، یا په‌ئێسی ئیستیخبارات، موته‌لیع
ئه‌بوو، به‌سه‌ر پیلانی هه‌ری و ئه‌سراری حکومه‌ت، خه‌به‌ری ئه‌نارد بۆ
ده‌وله‌تی خۆی، ئه‌بووه باعێسی سه‌رکه‌وتنی، قائید به‌خه‌جاله‌ت و
ڤووسیا‌هی ئه‌ماوه.

له ئه‌وائیلی ئینقلابی عوسمانی، ئافره‌تی نه‌مسا‌یی چۆنی غه‌له‌به به‌سه‌ر
داهیه وه‌کی عه‌بدولحه‌مید خانی کرد؟ هه‌تا سه‌هوقی کرد، بۆ کاغه‌ز
نووسین، به لای ئینپراتۆری نه‌مسا، که له‌شکر بکاته سه‌ر ژۆنه‌ تورکان،
موته‌فیه‌ن له ناویان هه‌لگرن، کاغه‌ز به ده‌ست ژۆنه‌کان که‌وت،

هه‌یه‌جانیان کرد، بووه باعيسى خه‌لعي عه‌بدولحه‌مید خان، بتورنه سیه‌ر و ته‌ثریخی ژنان له قسوری ملوکان چییان کردیه؟ وه عاقیبه‌تی کرده‌وه‌یان بۆ ده‌وله‌ت و میله‌ت چهند خراپ بووه. له هه‌دیسی شه‌ریف نه‌فه‌رموی: احترسوا بسوء الضن، فاعتبروا یا اولی الابصار!

٧٢/١٠

شهرع گۆرایه !

ژنه مسولمان له کافران هه‌رامن و کافر له ژنه مسولمان هه‌رامن، تا نه‌وه نه‌واخیره، مسولمان مع الافتخار حیفزی نه‌وه حوکمه‌یان کرد، له‌م ئاخیره سسست بوون، شهرع گۆرایه قانون. مع الاسف ته‌جوز نه‌دا، که‌چه تورک می‌رد به‌ غه‌یره دین بکات. له نه‌لسینه ده‌ورانی نه‌کرد، وه‌قتی سولتان عه‌بدولعه‌زیز خانی عوسمانی چوووه ئاوورپا به‌ سیحه‌ت، له مه‌جمه‌عی مه‌لیک سوئالیان لیک‌کرد: بۆچی ئیوه ژن له ئیمه نه‌خوازن؟ نه‌مما ژن ناده‌ن به‌ ئیمه!

فؤاد پاشای وه‌زیری که‌ له مه‌عییه‌ت دابوو، وتی: ژن پیکدان، سه‌مه‌ره‌ی ئیمانه به‌ په‌سول، ئیمه ئیمانمان هه‌یه به‌ په‌سوولی ئیوه، ژنتان لێ نه‌خوازن، ئیوه ئیمانتان به‌ په‌سوولی ئیمه نییه، ژنتان ناده‌ینی، وه‌رن ئیمان یێتن، تا من حاله‌ن چهند کچم هه‌یه، لێتان ماره‌ بکه‌م! نه‌مما نه‌تاتورک نه‌مه‌ی تیکدا. حه‌قیقه‌ته‌ن من زۆرم لا نه‌سته‌مه، که‌چه تورکی بکه‌ویته ژیر کوپێ ئه‌رمه‌نی، یا ڤووسی، قه‌ومنی خویتی باشی هه‌بی، حه‌یفه تیکه‌ل و پیکه‌لی کا، به‌ زایعی بدا.

٧٣/١٠

له سایه‌ی فه‌حشییات فره‌نسه هاته ئینقیراض!

کچ له ترسی ئاوس بوون، علی الاکثر خۆیان ئه‌پاریژن له زینا، نه‌مما ژنی به‌ می‌رد، ته‌بیعی ئه‌توانی به‌ زوبان درێژی ب‌لێ: له‌ می‌ردی خۆی ئاوسه‌! له‌و جیه‌ته‌ ناترسێ، لاکین سه‌رامه‌دانی غیره‌ت و نامووسی غه‌رب وه‌ عاله‌می جه‌دید، پ‌تیان بۆ کچیان دۆزیوه‌ته‌وه‌، ئه‌لێن: ئه‌سه‌بابی عقم ئه‌م‌رۆ زۆره‌، وه‌ زۆر ئاسانه‌، کچ مه‌بادا تووشی عیله‌ل بێ، ئه‌توانی له‌گه‌ل هه‌ر که‌سی بێ موعاشه‌ره‌ بکا، لاکین نه‌یه‌لی ئاوس بێ، که‌ می‌ردی کرد، تا یه‌کدوو ئه‌ولاد بۆ می‌ردی ئه‌گه‌یه‌نی، له‌گه‌ل غه‌یری می‌ردی موعاشه‌ره‌ نه‌کا، به‌عه‌ده‌هو خو‌رپه‌ علاقه‌ له‌گه‌ل هه‌ر که‌سی ئاره‌زوو ئه‌کا، په‌یکا، به‌ شه‌رتی ئاوس نه‌بوون.

له‌ سایه‌ی فه‌حشییات فره‌نسه هاته ئینقیراض، که‌م نفوس و ب‌ئێ ئه‌خلاق و غیره‌ت و ته‌ربیه‌ بوو، دوشمنی ییلعه‌کس خۆی پاراست له‌ زینا، قوه‌تی دا ئیزدیواجی مه‌شرووع، نفوسی زیادی کرد. نه‌تیجه‌ به‌ مانگی سه‌راسه‌ر، مه‌مالیکی فره‌نسه‌ی هاویشه‌ ژێر قه‌ده‌می، خو‌لاسه‌ زینا بۆ دونیا و قیامه‌تی قه‌وم خراپه‌.

٧٧/١٠

جه‌هلی ژنان له‌م سه‌رده‌مه‌ زۆره‌!

له‌ناو ئیمه‌ زۆره‌، له‌به‌ر نه‌زانی و جه‌هلی ژنان، منداڵ نه‌ختن نه‌ساغ ئه‌بن، ب‌ئێ عیلم و مه‌عریفه‌ت ئه‌یخه‌نه‌ ژێر ده‌رمانان، ئاخیری ئه‌یکوژن. جه‌هلی ژنان له‌ ئه‌ییامی ئیمه‌، مع‌ الاسف به‌ ده‌ره‌جه‌یه‌که‌، له‌و سالانه‌ سو‌رکه‌ که‌وتبووه‌ ناو منداڵان ئه‌مما زۆر موده‌هیش بوو، ژنی لای خۆی به‌ مه‌عریفه‌ت و زانا بوو، منداڵه‌کیان ه‌تتا‌بووه‌ لا، سو‌رکه‌ی گرتبوو، چاوی تێک چوو‌بوو، ناو زاری ئاوسا بوو، ئه‌یوت: ئه‌وه‌ چاوی د‌یشی! ده‌رمانی چاو ئ‌یشی تێ نه‌کرد، وه‌ گه‌رووی که‌وتوو، گه‌روو هه‌ل نه‌داوه‌، ئه‌ی ده‌ست خۆش ئه‌ی چه‌کیمه‌ی فاضله‌!

له‌ مه‌ناقیبی عومه‌ریدا دیومه‌، شه‌وئ له‌ ده‌وری شاری ئه‌گه‌را، گو‌ویی

لې بوو مندالې هەر نه‌گریا، ژیر نه‌ده‌بوو، به داکی وت: نه‌مه بو ژیر نابې؟!

وتی عومەر هه‌تا مندال له شیر نه‌یته‌وه، له بیت المال چی بو دانانې، نه‌وه‌ش هیشتا وه‌قتی فطامی نه‌هاتوووه، نه‌مما له شیرم کردیته‌وه، تا عومەر شته‌کی بو ته‌خصیص بکا.

عومەر فەرمووی: داخوا چهند مندالی وات فه‌وتایه!
 نه‌مری کرد: ئو قانونه‌یان ته‌عدیل کرد. زور نه‌قه‌ومې ژنه‌کی به ورتکه، میرد نه‌کات، منداله‌کانی نه‌فه‌وتیښی. وه ئیلا له‌گه‌ل میردی دووه‌می پټک ناکه‌ون، دیاره نانزیاده ژن موکه‌لله‌فه بو حیفری مندال!
 ۷۷/۱۰

هەر قه‌ومې ئازا بن، ژنیان ئازان

نه‌ساسه‌ن حه‌یات و مه‌ماتی مه‌عنه‌وی و ږووحی له‌ته‌ره‌ف دا‌که‌وه‌یه، دایک نه‌توانې بی‌کاته ئینسانی نافع بو هه‌ینه‌تی ئیجتماعی، ذاتی زیندی، وه نه‌توانې به‌ږه‌زایل بیمړتی، بی‌کاته شه‌خسې سفیل و عاطل و باطل و جاهیل.

ناپلېون نه‌لې: نه‌وه‌ی لانکی ږاده‌ژتیښی، نه‌توانی نه‌رزی ږاژتیښی، بهه‌ژتیښی!

دیققه‌ت بفه‌رموون، هەر قه‌ومې ئازا بن، ژنیان ئازان، هەر قه‌ومې ترستوک بن نه‌ساسه‌ن ژنیان ترستوکن، له‌وانیان وه‌رگریته. جه‌معې نه‌بن بو عه‌سکه‌ری، داکیان نه‌لین: ږوله‌ږون له‌حیمایه‌تی خودا بن، خدمه‌تی وه‌تن بکه‌ن، شیرې مه‌تان لې حه‌لال یې، خیانه‌ت نه‌که‌ن!
 نه‌وانه عه‌سکه‌ری باش نه‌که‌ن، نه‌یبه‌نه‌سه‌ر. جه‌معې تر داکیان نه‌گرین ولووله و زیره‌ زیر؛ وه‌ی ږوله‌! چاوی داکت کور، کوو ده‌بی، ږوژئ سې جارانت نه‌بینم؟ نه‌و ژیا‌نه‌م له‌دووری تو ناوی، خوا هه‌لی نه‌گری، پیغه‌مبه‌ر قبولی نه‌کا!

قورې له‌سه‌ر سه‌ری خو‌یان داده‌نین، له‌ناویان شین و شه‌ږوړه!
 نه‌و جه‌معه‌ نه‌چې بو عه‌سکه‌ری، چو‌ن عه‌سکه‌ری نه‌کا؟ خولا‌صه

أول الامر حیاتی ده‌ولت مته‌وه‌ققیفه له‌سەر حیاتی ئەفرادی مه‌نازیل مه‌دارى ئەم حیاته، ئەوه‌له‌ن داک، ئم باوکە.

٧٩/١٠

هەرچه‌ند ئیمان به‌قووه‌ت بێ، به‌ده‌ن گۆشته، مودافعه‌ی گولله‌ی پێ ناکرێ!

لاشه‌ك هه‌موو قه‌ومى، پيش تووشبوون زۆر كه‌س خۆيان هه‌له‌ده‌نه‌وه، ئەگەر بکه‌وینه مه‌یدانى کارزار، وا ئەکه‌ین؛ یاره‌بى خوايه پێكى خه‌ی، زوو به‌چینه غه‌زایه! ئەمما كه‌ قه‌وما كه‌م كه‌س خۆی پانه‌گرێ، خصوص مه‌لا و شیتخێ كه‌ وه‌قائى حه‌ریان نه‌دیى، ئەوه‌لی وا ئەنوێتن، به‌ گۆپال تاوده‌نه‌ سه‌ر توپخانه، لاکین كه‌ ته‌قه‌ی توپ هات، ئانێ خۆیان پاگرن، هه‌لێ! ئەبه‌ باعيسى شکستى له‌شکر.

سه‌به‌ب به‌ موداخه‌له‌ی مه‌لایانى بێ سیاسه‌ت و ته‌جره‌به، ظاهیره‌ن دیندار و ئیمان قه‌وى، زۆر جارێ ده‌وله‌تى عوسمانى تووشى شه‌پێ بوو، ومع الاسف شکا، زۆر لازمه، مه‌لایه كه‌ ئاگادارى سیاسه‌ت و ئیداره‌ نه‌بێ، موداخه‌له‌ی ئومورى حکومه‌ت نه‌کا، وه‌ به‌ حیکایاتى که‌وینیى بێ سه‌نه‌د و ثبت، خۆ و خه‌لکى هه‌له‌خه‌له‌تێنێ، هه‌رچه‌ند ئیمان به‌قووه‌ت بێ، به‌ده‌ن گۆشته، مودافعه‌ی گولله‌ی پێ ناکرێ، به‌ به‌ر ساچمه‌ی بۆمبا که‌وى، پارچه‌ پارچه‌ نه‌بێ. ئەبایه مه‌لایان، پوه‌سای دین له‌ قورئان نه‌ختی له‌ سیاسه‌ت و ته‌دییری هه‌سه‌نه وه‌رگرن. به‌نى ئیسرائیلی به‌ نه‌بییه‌کى خۆیان وت: پادشایه‌کمان بۆ دانێ، له‌ پێى خوا هه‌پ بکه‌ین! ئەویش بۆ دانان، ئایا ئەوانه له‌ نه‌بى ئاگادارترن؟!

٨١/١٠

ټه‌وه‌ی فیسې له‌سهر نابا، ټه‌یانوت: ټه‌مه کافر بووه!

مع الاسف مسولمانان قووه‌ت و قودره‌تی ټیختیراعیان نه‌بوو، حسب الطاقه‌ت ټه‌سلیحه‌یان له‌ غه‌رب ټه‌کړی، تا ټه‌وان فیری ټیستی‌عمالی ټه‌بوو، سبلاحی چاتر ټیختیراع ټه‌کړا، ټه‌وی پیښی سقوطی ټه‌کرد، ناچارۍ ټی نویان ټه‌کړی، ټه‌مه‌ش له‌ تهره‌ف حکومتی عوسمانی وا ده‌وو، زور تووشی هه‌را هه‌را ټه‌وو، له‌ گه‌ل مه‌لایان، ټه‌مه بیدعه‌ته، نابې حه‌تا ټه‌وه‌ی فیسې له‌سهر نابا، ټه‌یانوت: ټه‌مه کافر بووه!

قسمی سه‌له‌فی هه‌ر له‌سهر هه‌وای کون مانه‌وه؛ شه‌مه‌ندوفه‌ر بیدعه‌ته، ته‌یاره بیدعه‌ته، ټه‌و ټه‌لبیسه و ټه‌سله‌حه گشتی بیدعه‌تن، نابې مسولمان ټیستی‌عمال که‌ن. ټه‌مړوش که‌ ټه‌لمان به‌ ده‌ببایه‌ دپته مه‌یدان، به‌ په‌ره‌شووت عه‌سکه‌ری موجه‌هه‌ز له‌ ناسمان ټه‌نیرپته‌ سهر دوژمنی، به‌ واسطه‌ی ټه‌م ټالاته، به‌ زه‌رفی مانگنې، ده‌وله‌ته‌کی وه‌کی فره‌نسه‌ی زیر و زه‌به‌رد، قسمی له‌ ږونه‌سای دین: بیدعه‌ته!

ټه‌م قیوداته حه‌قیقه‌ته‌ن بووه پابه‌ندی مسولمانان، مه‌نعی کردن له‌ تهره‌ققې، وه‌ بؤ ټیستیلای دوژمن، حه‌ققه‌ن بووه موقه‌ووویه عه‌جیب. عه‌لاوه‌ی سه‌لبی قووه‌ت و ټیختیار، عه‌لاوه‌ی ټیعتیما‌د له‌سهر که‌رامات و حیکایاتی بې ټه‌سل و ټه‌ساس. لاکین ټه‌گه‌ر عوله‌مایان ږیان دابا، ټابا ږونه‌سای دونیا، ټه‌هلی عیرفان بؤ ټه‌م ټوممه‌ته‌ ټیښی باشیان ټه‌کرد؟ ږوا مه‌که، ټه‌وانیش به‌ دوا‌ی هه‌وا و هه‌وه‌سی خویان که‌وتووین، وه‌کی حاله‌ن ټه‌یانین. ټه‌جانب بؤ تهره‌ققې و ته‌عالی خویان چی ټه‌که‌ن؟ ټه‌وانی ټیمه‌ش چی؟

ټه‌مړؤ لازمه‌ هه‌موو لایه، وه‌ک بنیانی مه‌رصوص ماده‌ و مه‌عنا په‌کتر بگرین بؤ حیفری حیات ویکړا نابن، حه‌ربی ټیستا له‌ناو عاردي، له‌ هه‌وا، له‌سهر به‌حری ټه‌کړئ، سه‌ف و مه‌ف نه‌ما، سواریش بؤ شه‌ر، ده‌وری چوو، وه‌سائطی صنعی و سولطه‌ی طبعی ساقطی کرد، ټه‌دای صلاة‌ الخوف ټه‌مه‌ ناکړئ. ټانې له‌ حه‌ره‌کاتی دوژمن غافل بن، وای به‌

حالیان، به تۆپ به ڤه‌شاشه، به تیاره، عه‌سکه‌ر بونه‌ردومان نه‌کړین، نایا نویتز به خه‌یال دادی؟ به خاطر ناکړی، چ جایه به ئیماء!
 بۆ ئو ئوممه‌ته موجه‌ددید زۆر لازمه، لاکین ئه‌ویشیان گۆږی، موجه‌ددید ئه‌وه‌ی کۆن بوو حسب الزمان بئ که‌لک ما، ئه‌بئ بیگۆږی به شتی نوئ، چاک، موافیقی عه‌صر. موجه‌ددیدی دونیامان لازمتره، له موجه‌ددیدی دین، ئو مه‌عنایه که عموم تیشه‌گه‌ن، ئه‌مڤۆ به هه‌زاران ته‌کیه و زاویه و خانه‌قا زۆره، له مه‌داریسى ئیمه، مه‌عمه‌لی ئه‌سلیحه، ئه‌لیسه، هه‌وائیجی عه‌صر نابینی، نه‌گه‌ر ئو ئیختیراعاته له ده‌ست مسولمانان هاتبا دین وای به‌سه‌ر ده‌هات؟ مومکین بوو نه‌کشری کافره‌کان مسولمان بوویان ئه‌یانوت: ئه‌وانه له ئاٹاری دینی حه‌قه!

خوای ته‌عالان ئه‌وانه‌ی له ږئی وی، له‌سه‌ر عه‌ردی صه‌ف به‌سته‌ی هه‌رب ئه‌بن، خو‌ش بوین، به هه‌زار ده‌ره‌جه ئه‌وانه‌ی به تیاره له جه‌ووی سه‌ماء به غه‌وواصات له قه‌عری بیچار له ږئی وی شه‌ږ بکه‌ن، خو‌شتری ئه‌وین. حوکه‌مای غه‌ږب تا ته‌رکی دینیان نه‌کرد نه‌بوونه موخته‌ریع، بۆیه بوونه دوژمنی دین، به‌لئ دینی ئیجتیهادی تابیی ږه‌ئی قه‌شه و مه‌شه بئ حه‌قچه عه‌داوه‌تی له‌گه‌ل بکړی، فږئ درئ. لاکین دینی ئیلاهی مایه‌ی ته‌عالیه، ږوحی ته‌ره‌ققیه، خودا صانیعه، صانیعی زۆر خو‌ش ده‌وئ، خه‌لیفه‌ی خودا له عه‌ردی صانیعن، موصلیحه گه‌وره‌کانی مودده‌بیرن، أما مع الاسف سیاسه‌ت عیززی عیلمی حوکه‌مایانیشی به فه‌ساد دا، ئه‌وه‌ی ئه‌وان بۆ سه‌عه‌اده‌تی به‌شه‌ری ئیختیراعیان کرد، سیاسیون له ئیمحای به‌شه‌ری سه‌رفی نه‌که‌ن، نازانم بلینم: چی؟!

خودا به لوتف و مه‌رحمه‌تی خو‌ی ږه‌حمئ به به‌شه‌ریه‌ت بکا. دیاره جه‌نابی ږه‌سوولی نه‌کره‌م، به قه‌ول و عه‌مه‌لی ئو نه‌وعه که‌سه، متأذی نه‌بئ.

کورديش هاتوونه ته خه‌له‌تان، گۆيا بعد النصر حکومه‌تيان بۆ ته‌شکيل نه‌کړئ!

بند و باوی د‌ه‌رويش و سؤفيان، مه‌جذوب و حالداران، ږه‌واچي فوق‌الحدی دا به‌ شيوخي طه‌رائق، ئیستا د‌يعايه‌ی سياسيونانه، نه‌لمانی و ئینگليزي، نازانين هم حه‌ربه‌ ئاخيره‌که‌ی کوو نه‌بی؟ لاکين د‌يعايه‌ که‌ففي نه‌لمان ته‌رجيح نه‌کا، خصوصه‌ن حاله‌ن زؤر غالبه، له‌ به‌عزئ که‌ليمات، کورديش هاتوونه ته‌ خه‌له‌تان؛ گۆيا بعد النصر حکومه‌تيان بۆ ته‌شکيل نه‌کات. خه‌يالی باطل، جووی فه‌له‌ستين له‌سه‌ر نه‌و هه‌موو سه‌عی و کوشش و پشتیواني به‌ريتانيا العظمی ته‌شکيلي پی نه‌کړا، کورد نه‌یکه‌ن؟ له‌سه‌ر نه‌و هه‌موو سستی و ته‌فره‌قه و بوخل و ئیشاری نفس علی‌الغیر. الحاصل قه‌ومی فاسق و زالم و بی‌مروه‌ت و ئینساف، بی‌عه‌د و میثاق، بی‌وه‌عد و شه‌رفی به‌شه‌ری، خوا هیدایه‌تی نادا، قابیلی هیدایه‌تی نییه، تا‌الحاله‌ هذه، الحاله‌ هذه بی‌کورديش له‌سه‌ر هم ته‌فره‌قه بوو‌يته ئاردی ناو‌ دري، قابیلی یه‌کگرتیان نییه. چاره ئیتیحاده، له‌گه‌ل عه‌ره‌ب، له‌گه‌ل تورک، له‌گه‌ل ئیران، به‌شه‌رتی به‌قای لؤغه‌ت و به‌عزئ عه‌نه‌ناتی قه‌ومی، ته‌ضیقيان نه‌که‌ن، بۆ ته‌عريب و ته‌تریک و ته‌فريس، نه‌گه‌ر ئینساف که‌ين، هه‌موومان مسولمانين، رابیطه‌ی دین کافيیه بۆ ته‌ئلیفی به‌ين، ئیمانی پاک، شیرازه‌به‌ندئ چاکه.

۹۰/۱۰

شیخه‌ جاهيله‌کان، به‌ که‌يفی خو‌يان مه‌لایان داژؤن!

سه‌به‌ب به‌ فقر و زبلله‌تی مه‌لایانی حه‌قیقی ئیسلامی که‌س ږوو له‌ ده‌رسی دینی نا‌کا، چونکي پاش سه‌عيه‌ زؤر نه‌بی به‌ مه‌لا، مه‌لایه‌ چاک، پاش ئیجازه‌ چی بکا؟ چی بخوا؟ بی‌مه‌ئکه‌ل، بی‌مه‌شه‌ره‌ب، بی‌مه‌سکه‌ن، بی‌مه‌لبه‌س، جیران، له‌وئ له‌وئ، عومری عیلمی بی‌هووده‌ نه‌ږوا. عالیم زؤر که‌من نه‌وی هه‌ن مع‌الاسف مه‌علوول و مه‌غلووین، شیخه‌ جاهيله‌کان، به‌ که‌يفی خو‌يان ده‌یانژؤن، سوفه‌لای ئوممه‌ت که‌

نه‌کشری ته‌بعن سوفلان، دوايان نه‌که‌ون، له هه‌موو نظام و نیتظام و دیني دهرته‌چن. حاصلی نه‌مړو کائينات خه‌ریکی کوژاندنه‌وه‌ی نووری خوان، عینایه‌تی ئیلاهی نومیده، به‌کار بکه‌وئ ته‌حوال بگوړئ، نووری نیسلام حیفز و زیاده‌کا. حیفزی دین به مه‌لای چاکی به‌قووه‌ت و قودره‌ت نه‌کړئ، مه‌لای فه‌قیر و بی هیز، بی عیرق وه‌لو عه‌للامه‌ی ده‌وران بی، چی پی ناکړئ یا نور السموات والارض، نووری دینی حه‌ق به قووه‌ت بکه‌ی، دونیای پی مونه‌ووهر بفهرمووی!

۹۱/۱۰

به حاکمی سیاسی ئینگلیزم وت!

که ئینگلیز ئیستیلای ولاتی کرد، پوژئ به حاکمی سیاسی په‌ندیلتم وت: ئیوه به‌ناوی مه‌سیحی غه‌له‌به‌تان له‌سه‌ر ئیمه نه‌کردیه، به‌ثالات و نه‌ده‌واتی جه‌دیده‌وه، سه‌روه‌ت و ده‌سیسه غه‌له‌به‌تان کردیه، نه‌گه‌ر به ناوی دین بیته‌پیش، موحه‌ققه‌ق هه‌ر ئیوه مه‌غلووبن. وتی: ئیمه نه‌وه‌ی نه‌زانن!

۹۳/۱۰

من ئیمانم به که‌رامه‌تی ته‌ولیا هه‌یه، به‌لام!

من ئیمانم به که‌رامه‌تی ته‌ولیا هه‌یه، لاکن خه‌واریقی جای ئیعتیما د نیه، نابین به قاعیده، نابین قاعیده‌ی پی تیک ده‌ن.

۹۴/۱۰

دوعا!

ئیلاهی له‌و شه‌ره‌ جه‌پاره‌ی مسولمانان ده‌ی، چیان پی ناکړئ، بی نه‌سباین، نالیک و نارپکن. ئیلاهی به حورمه‌تی ته‌و موئمینانه نه‌هری قه‌مه‌رانم ده‌یه‌وه له ده‌ست حکومه‌تی قورتار که‌ی، نه‌عدای دینم پی خو‌ش نه‌که‌ن، حرمة بیتک الحرام، وروضه رسولک، والحجیج آمین، ثم آمین له

پۆژی دووشه‌موو ۷ی زیلحه‌ججه به حیسابی ته‌قویمی ئێرانی ۱۳۵۹هـ.
۹۵/۱۰

دینیان کرده مایه‌ی عه‌داوه‌ت!

سبحان الله دین بۆ ته‌وحیده، که‌چی به‌شه‌ر کردیه مایه‌ی عه‌داوه‌ت
چ جابه ئیختیلافی دین، ئیختیلافی مه‌زه‌ب، ئیختیلافی مه‌شه‌رب و
مه‌سه‌له‌ک، به‌ ئه‌دنا خیلافی ئه‌یکه‌نه مایه‌ی عه‌داوه‌ت و جیدال و قیتال.
۹۶/۱۰

حه‌واری چۆن ده‌عه‌ویان کرد؟

ته‌ماشای سیره‌ بکه‌ی، ئی سه‌حیح که‌ عوله‌مایانی ئیمه‌ قبولیان کردیه،
حه‌واری چۆن ده‌عه‌وتیان کرد؟ ته‌لامی‌دیان به‌ ئه‌قطار بلاو کرده‌وه،
یه‌کێ بۆ لای ئه‌نادۆل، یه‌کێ بۆ لای پۆما، وه‌کذا الی الجوانب. پرویان
کرده مه‌خلووقات، سه‌لب ئه‌کران، ئیعدام ئه‌کران، یه‌کێ دی له‌ جیتی
وی سه‌عی زیاتر ئه‌کرد، زۆر بوون، لاکین چه‌ند جارێان ملووکێ پۆم و
پۆما به‌ ده‌سائیسی یه‌هوود مه‌سیحیان ئه‌کوشتن، قرانی پێ ده‌خستن. له‌
عه‌سری یه‌رۆنی ئه‌وه‌نده‌ی کوشتن، نێزیک بوو ته‌واو بن، له‌ موجه‌لل‌ه‌ی
هیلال ئه‌لێ: مه‌سیحی له‌ نه‌وت هه‌له‌ کێشان، ئاگری تێبه‌ر ئه‌دان، پێ و
باغاتێ پێ ته‌نویر ئه‌کردن.

وه‌ له‌ ده‌وری چه‌ند ئه‌باطیری دی کاریان پێ کراوه، قه‌له‌م ناتوانی
بینووسی، تا قوسته‌نتین مسو‌لمان بوو، مه‌سیحی قووه‌تیا‌ن ساند، بوونه
ساحیتی ده‌وله‌ت. ئه‌وجا تو‌له‌یا‌ن له‌ یه‌هوود کرده‌وه، زۆریان به‌ به‌هانه‌یه،
لێ ئه‌کوشتن، ئه‌گه‌ر ئه‌و مажه‌رایه‌ بنووسری زۆر درێژ ئه‌بی.

۹۶/۱۰

به حوشتەر مه‌یه بۆ موقابیلی ده‌بابه!

بعد ته‌یه‌ی الاسباب و متوکلا علی الله ان یمدک، نه‌صره‌تی دینی خودا بده، به‌مطوار هه‌لمه‌کوته‌سه‌ر توپخانه، به‌حوشتەر مه‌یه، بۆ موقابیلی ده‌بابه. دائیم له‌ته‌جه‌ددود به، ئیصرار له‌سه‌ر ئومووری کۆنه مه‌که، هه‌موو شتی قه‌دیمیش فری مه‌ده، به‌ئه‌خلاق و سه‌بر و مه‌تانه‌ت به، ثابت قه‌ده‌م به، له‌گه‌ل ئه‌فرادی ئوممه‌ت وه‌ک بنیان مه‌رصوص یه‌کبگرن، به‌په‌قس و سه‌ما و مه‌شرووبات و مه‌ئکولات و مه‌لبوسات و موساحه‌به‌ی راقیساتی کاسیاتی عاریات، مایه‌ی میتردی له‌قیس خۆتان مه‌ده‌ن، پیاو بن، بکل معنی الکلمه، وإلا دائیم ژیر که‌وتی ئه‌بن، ئومیده ان شاء الله خودا په‌حمی به‌دینی حق بکا، نووری حق هه‌لکاته‌وه. ۸ی زیلحه‌ججه‌ی ۱۹۴۱.

۹۷/۱۰

له‌باره‌ی ته‌زکییه‌ی نه‌فس!

براده‌ران ئه‌وووه‌لن لازمه ته‌زکییه‌ی نه‌فس، پاککردنی له‌ئه‌خلاق و ئه‌وساخی قه‌بیحه، ئه‌وجا عیلم، عیلم ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر دلی پاک و ئه‌خلاقى چاک دانرا، حه‌قیقه‌ته‌ن ساحتییشی و خه‌لکیش، خێر له‌و عیلمه‌ ئه‌بینن. وه‌گه‌ر له‌سه‌ر دلی پیس و ئه‌خلاقى به‌د دانرا، ساحتییشی به‌فەساد ئه‌چی، وه‌عاله‌میش به‌فەساد ئه‌با، بۆیه ئه‌هلی عیلم ئه‌بن به‌حه‌کیم، حه‌کیمی ماددی و مه‌عنه‌وی، ئه‌بن به‌ئیکسیری حه‌ياتی ئیجتماعی، وه‌به‌عزێ ئه‌بن به‌جه‌ربه‌زه، ده‌ججالی ماددی و مه‌عنه‌وی، زه‌هره‌ی حه‌ياتی ئیجتماعی. یه‌کێ ئه‌بێ به‌مورشید و هادی، یه‌کێ ئه‌بێ به‌فضل و عادى، مغالط و مشاغب و عیلم اللسان، منافق القلب.

۱۰۰/۱۰

من له دژى مه‌عاريفى ئيوهم!

دده‌فعه‌يه سلیمان نظيف به‌گ به منى فهرموو: كه‌سم نه‌ديوه له ئه‌ربابى
عه‌مامه، وه‌كى توو موحيبى مه‌عاريف!
عه‌رزم كرد: مع أنه من له دژى مه‌عاريفى ئيوهم!
فه‌رمووى: بۆ؟

وتم: مه‌عاريف له‌سه‌ر ئه‌خلاقى ږه‌زيله و موفسیده دانرئ، زۆر
به‌دنيهاد ئه‌بن، ئه‌گه‌ر نه‌بنه ئه‌هلى مه‌عاريف ناتوان زه‌ره‌ر به‌ كه‌س
بگه‌يه‌ن. ئه‌مما كه‌ بوونه ساحيتى عيلم و قه‌لم، به‌ شه‌راره‌يه دونيای
ئه‌سووتين. ئه‌مما ئه‌وووله‌ن حوسنى ته‌رييه، به‌عه‌ده‌هو ته‌حسيلي
مه‌عاريف!

فه‌رمووى: حه‌ققه‌ن ږاسته.

ئيه‌ينى يه‌ك سيلاحه‌كى به‌ده‌سته‌وه‌يه، بۆ سه‌لاحى عالم ئيستيعمالى
ئه‌كا، ئيعادای به‌شه‌رييه‌ت پي ئيزاله ئه‌كا. يه‌كى تر عه‌ينى سيلاحى بۆ
فه‌ساد ئيستيعمالى ئه‌كا، براى خۆى پي ئه‌كوژئ، بناء عليه ئه‌م ته‌رتييه
زۆر مه‌عقول و مه‌قبوله!

١٠/١٠

ئينسان ئه‌و ئينسانه‌يه، خۆى بپيته ئوستادى خۆى!

برام! ئه‌گه‌ر ئينسان هه‌ر شت له‌ كتيب وه‌رگرى، له‌و قه‌يد و له‌م
حاشيه‌ بنۆږيه تا شتى تى ئه‌گا، ئه‌و كه‌سه نابي به‌ هيچ. ئينسان ئه‌و
ئينسانه‌يه، خۆى بپيته ئوستادى خۆى، به‌ نه‌زه‌رى خۆى شت بزاني.
ئه‌وانه‌ى سه‌رامه‌دى ئيختيراعن، له‌و قه‌ږانه، زۆريان نه‌خوونديه، ئه‌مما
ته‌جره‌به و ته‌هبوعاتيان زۆره، دائيم له‌ ته‌فه‌ككور دابوون، ئاراميان
نه‌بووه، تا مه‌تلوييان كه‌شف كرديه، وه‌ك قوتى مه‌نتقى ئه‌فه‌رمووى:
موفه‌ككير ئه‌و كه‌سه‌يه، خۆى نه‌زه‌ر بكا، ئه‌وه‌ى به‌ ږي خه‌لكى دا ږوا،
موفه‌ككير نيه!

حە‌قيقه‌ته‌ن وايه‌ طفيلي يه‌ لازم بوو، ږه‌سوولى ئيمه، ئوممى بى، ئه‌مما

ئوممه‌ت ئه‌با، بالمرة له ئومیه‌ت ده‌رچی، کیتابه‌ت و عیلم له‌ناویان ته‌عه‌موم بکات. ئه‌قه‌له‌ن له سه‌دی هه‌شتای زانا و میرزا بی، وه‌لای حه‌قیر (قبل کل شیء) ته‌ربیه! ئاغایه به ته‌ربیه‌م لا چاتره، له ئه‌فه‌ندییه بی ته‌ربیه!

۱۰۲/۱۰

مه‌لیک تاوسی ئه‌هینا، فری ئه‌دا سه‌ر عه‌ردی، به قۆنده‌ره ئه‌چوو ه سه‌ری!

سالی عومه‌ر پاشای ئیاله، هه‌یکه‌لی مه‌لیک تاوسی ئه‌هینا، فری ئه‌دا سه‌ر عه‌ردی، به قۆنده‌ره ئه‌چوو سه‌ری، پته‌قه‌ی پێدا ئه‌دا، داسنییه‌کان ئه‌گریان، ئه‌یانزپراند، یه‌قه‌ی خۆیان ئه‌دری، زێده مه‌یلیان شه‌دید ئه‌بوو. مع ئه‌ ئه‌بایه به جاری ده‌ست له مه‌لیک تاوس هه‌لگرن، عیاده‌تی نه‌که‌ن، ئه‌وانه به مه‌دارایه حه‌کیمانه، ته‌دریجه‌ن، مومکینه چاره‌یه بکری‌ن. شه‌ده‌له‌یی به چی وا خۆیان گۆریه؟ خۆیان له عه‌قل و دین و عیلم و عیرفان کردیه، مه‌لیکی که‌رانه‌یه، به عه‌قل چاره ناکری‌ن، وه‌ك غۆستاف لۆبۆن ئه‌لێ: مه‌سه‌لی عومومی هاته‌ جۆش و خرۆش، عه‌قل خۆی ناگری، وه‌ك پانگه‌ لاچک با ئه‌بیا!

خوا چوو‌یه ناو زگی مانگا، موقه‌ده‌س بوو، ئه‌وه ئیعتقادییاته، ئه‌ساسه‌ن، له ئیضلال و ئیغوی دا ئییلیسیه، که‌می به مه‌یل و عه‌واطف ته‌به‌ددول ئه‌کا، ئیمحای غایه‌ت مشکله‌ ئه‌بی.

۱۰۲/۱۰

جووله‌که!

جوو سه‌به‌ب به کرده‌وه‌ی خۆیان، له‌گه‌ل یه‌ك، وه‌ له‌گه‌ل ئه‌قوام، وه‌ دوه‌لی هه‌م جیوار، بالمرة ئه‌شکان، ترسیان غالبه. حه‌تتا ته‌ئیری له سولاله‌ی کردینه. ئه‌مڕۆش باز ئه‌و ترستۆکه‌ن، غیره‌ت و جه‌ساره‌ت و شه‌هامه‌تیان نییه، عه‌ره‌به‌کانی تازه بووبوونه‌ جوو، قوه‌ی عه‌ره‌بیان مابوو، نه‌وعه‌ن ما، موقابله‌یان ئه‌کرد، ئه‌مما ئه‌ویش چ نا، حه‌تتا ترسیان

له موئمینان زیاتر بوو، له ترسی خوا.
 له وچ‌ند شه‌وانه نه‌حمده ده‌باغ زاتی‌که له نه‌هلی فه‌له‌ستین هاتیه
 عیراق، نه‌مسال له مته‌وه‌سطه‌ی مه‌رده‌سه‌ی کژی و تی: ئیمه هاوار نه‌که‌ین
 له ده‌ست جووان، نه‌مان‌کوژن، تالانمان نه‌که‌ن. حاشا وا نیه، درو‌یه،
 جه‌ماعه‌تی زوړ له جووان، موکه‌ممه‌ل و موسه‌لله‌ح، ناتوانی به‌رابه‌ری
 مسولمانی ږاوه‌ستی، لاکین عه‌سکه‌ر و پو‌لیسی ئینگلیزی مودافه‌عیان
 له‌سر نه‌کات، ئیمه به‌ر تفه‌نگان نه‌ده‌ن!

جوو ترس و حو‌بی مال و حیات ئیتسلای به‌س‌ردا کردینه، نه‌گ‌ر
 به‌حیله و ده‌سیسه و مه‌دارا و کلکه‌کوته، ئیشیان بۆ چووه‌سه‌ر، باشه،
 وه‌ئیللا چیان پې ناکړی، بۆیه نه‌به‌ده‌ن ټاره‌زووی مه‌وت ناکه‌ن، حیاتي
 به‌زیلله‌تی هزاره‌زار هنده‌ی مه‌وتی به‌غیره‌ت لایان خو‌شته‌ه.
 صد‌دیقی نه‌کبه‌ر بۆ قانی‌دی نه‌عزهم خالی‌دی بن وه‌لی‌دی نه‌نووسی: ته‌له‌بی
 مه‌وت که‌تا بگه‌یه حیات. قانی‌دی نه‌عزهم بۆ سو‌پاه‌سالاری ئیرانی
 نه‌نووسی: له‌شکری من ټاره‌زووی کوژران کردنیان زی‌تره له ټاره‌زووی
 ئیوه بۆ حیات!

به‌عزهن نه‌ینوسی: نه‌وه‌نده‌ی ئیوه خه‌مرتان پې خو‌شه، عه‌سکه‌ری من
 مردنیان پتخو‌شته‌ر و به‌ئیشتیها‌تره!

وايه قه‌ومې ئیستی‌حقاری حیات نه‌کا، ناگاته حیات، له مردن ترسان
 کاری مه‌ردان نیه، زړه‌واعیز و زړه‌شیخ ئوممه‌تیان له مردن ترساند،
 غه‌له‌تیان کردن. سه‌یری به‌ختی واژوون، قه‌ومی ئیمه به‌نه‌زه‌ر به‌عه‌دوو
 زوړ که‌م ده‌ترسن، حیاتیان زوړ خو‌ش نه‌وی، به‌نه‌زه‌ر خو‌به‌خو
 حیاتیان لا گه‌لې بی قیمة‌ته، برا برای نه‌کوژی، له‌سه‌ر کو‌تکه‌جۆیه،
 دوو مسته‌نوک!

ئێستا له‌ کۆیه‌ ته‌ عاده‌ته‌ هه‌یه‌!

ئێستا له‌ کۆیه‌ عاده‌ته‌ نه‌ختی پێش وه‌قت له‌ بازار ڤادێرن
الصلاة يا أمة محمد الصلاة.

١٠٧/١٠

ته‌عه‌ددودی خوتبه‌!

ته‌عه‌ددود به‌ نسه‌ت كه‌ ئه‌ته‌تی نفوس ته‌بی: هه‌ولێر له‌ دوو جی باشه‌،
كه‌ركوك چوار جی، به‌غدا هه‌شت، زیتر! تا له‌ به‌غدا مزگه‌وتی زه‌لام
زه‌لامیان دروست كرده‌، بۆ جومعه‌! لاكین ئێستا نه‌كه‌تری بۆشن،
حكومه‌ت نازانی چیان لی بكات. خۆزی نه‌كه‌تری مه‌عمه‌لی نه‌سه‌له‌حه‌
بان، شارێ دوو ملیۆن نفوسی هه‌بی، قایل نیه‌، له‌ مه‌وقیعی گه‌ردینه‌وه‌،
نه‌گه‌ر قه‌له‌بالغ بوو، له‌ میكه‌رۆفۆن خه‌تیب ده‌نگی خۆی بلاوكاته‌وه‌.

پاره‌كه‌ پێش مه‌وسیمی هه‌ج چهند كه‌لیمه‌ كم نووسی، دائیر به‌
خوتبه‌ی خه‌تیبی عه‌ره‌فات، لایق وابوو، مه‌لیك عه‌زیز، خۆی خوتبه‌
بخویتی، محه‌طه‌ی ڤادیۆ لای دروست كه‌ن، له‌ ئافاقی ئیسلامیه‌ گوئیان
له‌ خوتبه‌ی مه‌لیك یی. ته‌عه‌ددودی جومعه‌ موجیبی ته‌فره‌قه‌یه‌. له‌ سالفی
زه‌مان، له‌ مه‌ركه‌زی حكومه‌تی سولتان موزه‌فقه‌ری جومعه‌ به‌س له‌
جامیعی قه‌له‌ نه‌كرا، شیخ محه‌مه‌د سه‌عید سه‌عی كرد، كه‌ جومعه‌ له‌
خانه‌قاش بکړی، كه‌شماكه‌شی زۆر بوو، هه‌تا فتوایان له‌ باپیرم حاجی
كاكه‌ مه‌لا نه‌سه‌عد جه‌لیزاده‌، ته‌له‌ب كرد، فتوای به‌عه‌دمه‌ جه‌واز دا،
دوايه‌ به‌ ئه‌مری ملووكانه‌ روخسه‌ت درا، عه‌داوه‌ت كه‌وته‌ به‌ینی دوو
تائیفه‌ی گه‌وره‌ی هه‌ولێری، حاله‌ن ده‌وام نه‌كا. وه‌قتی له‌ هه‌ولێر
ته‌عه‌ددودی جومعه‌ له‌ چوار و پێنج تپه‌ری.

له‌تێفه:

مه‌شه‌وور بوو ڕۆژی له‌ هه‌رتهل، خه‌لكه‌ كه‌ موعه‌تته‌ل نه‌بن بۆ نه‌دای
جومعه، خه‌تیب دیار نابێ، له‌ میعاد دابیی، گاهوانی گوندی ته‌لی: ما
پاوه‌ستاین؟!

له‌به‌ر ئیمامی، دیار نییه‌ خوتبه‌ن بۆ بخوونی!
ته‌لی: به‌خوا نه‌متای خوتبه‌ وا له‌به‌ره، نه‌وه‌نده‌م گوئی لی بووه‌ هه‌موو
جومعان هه‌ر نه‌و خوتبه‌ خوونده‌رایه، گه‌ر ته‌لین ته‌زی خوتبه‌ بۆ ته‌خوونم،
چ فره‌قی هه‌یه‌؟!

ئه‌مما من خۆم دیم، ڕۆژی له‌سه‌ربانی هه‌وزی مزگه‌وتی خۆمان
دانیشه‌بووم، پیاوی هه‌روا سه‌ره‌تاتکینی نه‌کرد و نه‌گه‌پایه‌وه، منیش بانگم
کرد: براده‌ر چ ئیشت به‌ من هه‌یه‌؟

وتی: به‌لی، ته‌زی شاوریم، زۆر له‌میژه‌ خه‌تیب هه‌ر یه‌ك خوتبه
ئه‌خویتی، له‌به‌ر دلی یی‌زایه، نه‌گه‌ر نه‌مرت کردبایه، فه‌قییه، سێ چوار
خوتبه‌ی جه‌نابتی بۆ نووسیاينه‌وه، زۆر مه‌منوون ئه‌بووبن!

الحاصل جومعه‌ش وه‌کی هه‌ج بی فائیده‌ ده‌رچوو! هه‌یه‌ته‌ی
ئێجتیماعی له‌م دوو ڕووچه‌ مه‌حرووم بوو، سه‌عی بکه‌ن بۆ ئیصلاح.
١٠٩/١٠

سوننه و شیعه!

له‌ ئه‌وائیلی ته‌شکیلی حکومه‌تی عێراقی گۆیا عومه‌ر و عه‌لی
موساله‌حه‌یان کرد، سوننی و شیعی ڕێک که‌وتن، یوسف سویدی و
محمد صه‌در موته‌حید بوون، له‌سه‌ر نه‌وه‌ ڕۆژی جومعه‌یان ئیختیار کرد
بۆ ته‌عطیل، وه‌ موخته‌هیدێ جه‌عفهری بی موبالات و بی شه‌رم، به‌و
ئایه‌ته (فَاسْعُوا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ) ئیستیدلالی هێنا، له‌سه‌ر ته‌عطیلی
ڕۆژی جومعه. سبحان الله هه‌ج مه‌لایه‌ ڕه‌ددی لی نه‌دا.

به‌و نه‌واخيره قسه‌کیان به‌زوبانی من هه‌لبه‌ست!

قسمی له‌ئه‌هلی ئیمان نه‌لین: قورئان هه‌موو شتی تیا به‌و نه‌واخيره قسه‌کیان به‌زوبانی من هه‌لبه‌ست، یه‌کئی له‌ئینگلیزان حاکی سیاسی پانیه، ناو کۆک، گۆیا پۆزی دیته‌لای من له‌سه‌ر پا‌را‌ده‌وه‌ستی، نه‌لین: ئیوه‌ نه‌لین هه‌موو شت له‌قورئانی دایه، ئایا نه‌وه‌ی تیا به‌و من لای تو‌راوه‌ستم؟

گۆیا منیش نه‌لیم: به‌لین نه‌و جومله‌ی (وَتَرْكُوكَ قَائِمًا)^(۱) نه‌خوونمه‌وه، زۆر حیره‌ت نه‌یگرئ! حه‌ق‌قه‌ن نه‌مه‌ ئیفتیرایه، ته‌حریفه، له‌ من ناوه‌شیتته‌وه. پاشی به‌ینن له‌ مجله‌ی العالم الاسلامی له‌ مه‌قاله‌ی به‌هجة‌ الاثری م‌ دیت، نه‌ویش نه‌قلی ماجه‌رایه‌ وای نه‌کرد، نه‌مما پتی‌ پازی نه‌بوو، به‌هجه‌تیش وه‌کی ئیمه‌ ئینکاری نه‌و ده‌عوایه‌ عامه‌ نه‌کا، نه‌گه‌ر به‌و ته‌رزهی به‌عزئ ئیددیعی نه‌که‌ن، فه‌رقی ده‌لاله‌ت و ته‌تیق نا‌که‌ن. نه‌توانین ب‌لینن؛ ظ‌رب‌ زید هه‌موو عیلمی عاله‌می تیا به‌!

۱۱۳/۱۰

مه‌لایه‌تی به‌ شرح مغنی و عبدالله یزدی و گه‌له‌نبه‌وی ته‌واو نابن!

گه‌لین مه‌لا هه‌ن، عومری خۆیان له‌ پتی دین سه‌رف نه‌که‌ن، که‌سین تر به‌ په‌رۆ فروشتن و تووتن دا‌گرتن نه‌به‌ ده‌وله‌مه‌ند. مه‌لای به‌سته‌زمان چاوه‌نۆره‌ که‌ی مه‌رحه‌بایه‌کی لێ نه‌کا، دوو مه‌نگه‌لی زه‌کاتی نه‌داتن، خواش له‌ خیر الرازقینی خۆی نا‌که‌وئ، با بۆ قیامه‌ت ب‌ن! نه‌مما له‌ دنیا‌ش هه‌ر نه‌بێ چاره‌ نیه‌ پ‌زق له‌ خوا بخوا‌زین... دامه‌نیشه‌ ب‌لینی په‌بسی پ‌زقم ب‌ده‌، نابن هه‌یه‌ته‌تی عموومی، نه‌بێ سه‌عی که‌ن، خصوص له‌ عه‌سری

(۱) سو‌ره‌تی الجمعة/ ۱۱

تیمه، مالی دونیا بووینه ږوکنی سه‌لامه‌تی دین. ابن الجوزی مه‌لایه زور مقدمه، له کتابی صید الخاطر نه‌فهرموئ: بؤ مه‌لایان لازمه حیرفه‌یه فیربن، گوزهرانی پی بکه‌ن، چونکه نه‌وهی (مع المسار والافتخار) مه‌لایان به‌خپو نه‌کردن، نه‌مان، له‌و تاریخه‌ی وابووه، ئیستا هیچ مه‌لای عه‌سر له‌خه‌لکی زیاتر مالی پی لازمه، هزار کتیب هه‌یه، مه‌لا پی نه‌وئ، جاهیل به‌خه‌یالی دانایه، ابن الجوزی نه‌فهرموئ: تا نه‌ږو بیست هزار موجه‌له‌د کتیم موتاله‌عه کردیه، نه‌کثره‌ی ئی خوی بووه. شیخ ئین ته‌یمیه ناوی چهند کتیبی ئیتی، هه‌ر ناویشمان نه‌بیستیه، مه‌لایه‌تی به‌شرح مغنی و عبدالله یزدی و گه‌له‌نبه‌وی ته‌واو نابی.

۱۱۴/۱۰

موراقبه لای من چیه؟

موراقبه لای داعی^(۱) بته‌رستیه، مضجره، خراپه نه‌گه‌ر شیخ بې، خوی به‌فهریادی دلی مورید نه‌گا، فیوضاتی نه‌هاویتی، هه‌تا سه‌به‌به به‌موراقبه‌ی شیخان، مسولمانان شه‌مائیلی رسول الله یان له‌فکر کرد، له‌به‌ر ته‌ممول له‌شکلی شیخی، خه‌لیفه و مورشید، زور لیک عاجز نه‌بن، له‌سه‌ر موراقبه‌به، حیکایه‌تیا زوره، ته‌فسیر هه‌لی ناگری. مه‌قسه‌دی هه‌موویان هه‌دمی دین و میلله‌ت و ده‌وله‌ته، به‌ناوی دین، له‌دینی حق لادا له‌وه ئیلا میلله‌تی محمه‌دی له‌کی؟ له‌هو و له‌عب و موراقبه‌به و سرته‌سرتی خه‌تمه له‌کی؟ بنیانی مه‌رصوص کوجا؟ خه‌لوه‌ت و حای و حووی کوجا؟ بین ته‌فاوه‌تی ره نه‌ز کوجاست تا به‌کوجا؟ یا سلام، سلم.

۱۱۶/۱۰

(۱) مه‌به‌ستی خویه‌تی مه‌لای که‌وره.

نیفاق و سیاست یه‌ك شتن!

نیفاق و سیاست له وادیه دان، یه‌کن، گه‌رچی حسب الظاهر سیاست عامتره، واقعی‌ن سیاست ئه‌وه‌نده ته‌عه‌ممومی کردیه، دین و مه‌حه‌به‌ت و دۆستی، گشتی بوو‌یه سیاست، سیاست عهد و په‌یمان و فه‌ضائیلی به‌شهری مه‌حوو کرد، وثوق و باوه‌ری هه‌لگیرا، مه‌گه‌ر یه‌کێ زۆر به‌سیط بێ، ڤروا بکا، بۆ هه‌لخه‌له‌تاندنی عه‌ره‌ب، حکومه‌تی به‌ریتانیا العظمی چهند وه‌عدی دا به‌ شریف حوسین، که‌ چه‌پ ته‌واو بوو، هیچی نه‌گه‌یانده‌ جێ، ته‌حریراته‌کی شهریفم دی ئه‌یفه‌رموو: نه‌مزانی ئه‌وانه‌ وا بێ عهد و په‌یمان.

وتم: سبحان الله شریف هه‌ر وه‌کوو شاره‌زایان نه‌بوو، دیققه‌تی له‌ قورئانیش نه‌فه‌رموو. خوا ئه‌فه‌رموی: .. قَاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ هُمْ. نه‌یده‌زانی ئه‌وانه‌ ئه‌ئیممه‌ی کوفر و سیاسه‌تن؟ بێ ئیمان و ئیمان. ڤروایان پێ نا‌کرێ، خۆزی کیتابی ئیختلافی ته‌وازی ته‌ئلیفی غۆستاف لۆبۆنی ته‌رجه‌مه‌ی مه‌رحووم دخ‌تۆر سه‌لاحم لایا، دائیر به‌ ئه‌حوالی سیاسییو‌نان، چهند فه‌قه‌ره‌ که‌م لێ نه‌قل کردبا.

۱۱۶/۱۰

سویندی به‌ درۆ

زۆر که‌س سویندی به‌ درۆ ئه‌خۆن، ده‌ست به‌ قورئانی داده‌ده‌ن، ئه‌مما به‌ سه‌ری شیخی، یا ئاغا به‌ درۆ سویند ناخۆن. گه‌لێ که‌س بۆ چوار فلوس سه‌د سویندی به‌ درۆ ئه‌خوا، دوو که‌س دینه‌ شه‌رعی لای مه‌لا، شه‌پانه‌ له‌سه‌ر سویند، ئه‌و ئه‌لێ: ئی منه، ئه‌م ئه‌لێ: ئی منه. من سویندم له‌سه‌ره. ئینسانه‌کانی عه‌سه‌ر هه‌م ده‌فعی زه‌ره‌ر هه‌م جه‌لبی مه‌نفه‌عه‌تی پێ ئه‌که‌ن. وه‌قتا‌کی به‌ سویندی به‌ درۆ ده‌رباز بوون، خۆیان حیفز کرد، جه‌ساره‌تیان زیاد بوو.

۱۱۷/۱۰

عیززه‌تی نه‌فس

مع الاسف ئه‌هلی ته‌وحید قه‌دری ئه‌و عزیزه‌ته نازانن، له‌ززه‌تی لښ ناچیزن، دائیم مه‌یلی شیرک و عبودیه‌تی غیر ئه‌که‌ن، خصوص به‌ناوی ویلايه‌ت، ئه‌وه‌ی موئمین بڼ، ئه‌بڼ عزیزه‌تی نه‌فسی هه‌بڼ له‌ ئه‌م و ئه‌و، له‌ ئه‌جانب قبولی زیلله‌ت نه‌کا، ومن العجائب به‌ناوی ته‌زکیه و هه‌تکی نه‌فس مه‌نسووبڼی طه‌ریقی شاه‌ی نه‌قشبه‌ندی تران ده‌که‌نن، شه‌قی تیک هه‌لده‌ده‌ن، جوونان ئه‌ده‌ن، گویا ئه‌وانه له‌سه‌ر طه‌ریقی شاه‌ن. به‌لښ خویان ئه‌ساسه‌ن گه‌دان، بڼ خوښ و بڼ ده‌مارن، سووکیان لا گه‌وره‌یه، هه‌یه‌وو ته‌زکیه له‌ کوښ؟ بڼ شه‌ره‌فی و بڼ مروه‌تی و که‌ری له‌ کڼ؟

مامۆستا مه‌لا ئه‌حمده‌ په‌حمه‌تی خوی لښ بڼ، ده‌رحق ته‌ریق‌داران ئه‌یفه‌رموو: ئیمه‌ دینمان به‌ عزیزه‌ت ته‌رک کرد، ئه‌مما به‌ زیلله‌ت ته‌له‌بی ئه‌که‌ن. عزیزه‌تی نه‌فس له‌ گه‌ل کبیر جودایه. عزیز النفس خوی له‌ خه‌لکی گه‌وره‌تر نازانن، به‌ چاوی سووکایه‌تی ته‌ماشای خه‌لک ناکا، به‌س خوی له‌ ئوموری دون و ده‌نی و ناشایسته‌ ئه‌پاریترڼ، له‌ گه‌ل ئه‌وه‌ش کار و که‌سابه‌ت به‌ عار نازانن. سوئال به‌ زیلله‌ت ئه‌زانن، خوی سووک ناکا بۆ لوقمه‌ نانن، وه‌ستا مه‌عرووفی ئه‌حمه‌چه‌په‌ی هه‌ددا‌د بوو، حال و وه‌قت باشی له‌ گرانی سی و شه‌ش، ئه‌رزاقی لښ بړا، کاری ئاسنگه‌ری نه‌ما، که‌ برسیاییه‌تی غه‌له‌به‌ی له‌ خۆو ئه‌ولادی کرد، ده‌رکه‌ی مالڼی له‌سه‌ر خویان کلیل داوه، چوونه ناو جڼی گویا ئه‌نوو، هه‌موویان مردن، له‌ برسان ته‌نه‌زولی به‌ ده‌رکه‌ پراوه‌ستانیان نه‌کرد. سبحان الله چه‌ند ئینسان وا به‌ عزیزه‌تی نه‌فس و گه‌وره، له‌ کوردان هات و پړویی وه‌ له‌ تاریخ ناوی گوم بوو، عزیزه‌تی نه‌فسی ئه‌و وه‌ستا مه‌عرووفه‌ گه‌لښ له‌ فه‌وقی عزیزه‌تی نه‌فسی ئه‌حمده‌ بن هه‌مه‌زی بووه‌ په‌حمه‌تی خوی لښ بڼ، له‌ روح المعانی ئه‌لښ: که‌ گه‌رانه‌وه‌ بۆ شاری مه‌دینه، له‌شکر پرویان کرده‌وه‌ ناو شار، عه‌بدوللای کوپی ئین سه‌لول شیري هه‌لکښا له‌ بابی

و وتی: واللہ ناچیتہ ناو شاری، تا نه لئی محمد أعزه، ئەمن اذلم، ناچار وتی، ئەوجا پئی دایه. ئەمەش حیکمەتی ئیلاهی باب واو کوپ وا!
 ۱۲۲/۱۰

به سهرهاتی که ننافیک و هاروونه پره شید!

ئه لئین کابرایه که ناف له به غدایه کاری خوی نه کرد، وه به خوی نهوت: نه گهر بهو ئیشه و پیشه پازی نه بی، کاری له وهی په زیلانته تری پئی نه کهم. نهز قهزا پوژئی مه ئمون الرشید نهو قسه یه ی گوئی لئ بوو، بانگی کرد، وتی: له م ئیشه ئیشی خراپتر چییه؟
 وتی: خدمه تکارییه! نهوه زیله له ته، ئینسان چاوی له چینه که نانی بهرماوه ی ئاغای بی، من نه جری خۆم وهر نه گرم، پاک و ته میز خۆم نه شۆم، نه فقه ی عائیله نه کرم به که مالی حورییه ت و ئازادی ئیمراری حه یات نه کهم.

۱۲۳/۱۰

ریساله کم داناهه له مه سته له ی ئیختیار!

من پرسیاله کم دانایه له مه سته له ی ئیختیار، حه قیقه ته ن شایانی موتاله عه و عالمی دانایه.

۱۲۸/۱۰

هیتلەر عه قلی له نه وه د و سه د ملیۆن به لکو زیاتر گۆپی گۆپی!

بنۆرپئی هیتلەر عه قلی له نه وه د و سه د ملیۆن به لکو زیاتر گۆپی، عه قلی به هه وه سی خوی هاویشتییه ده ماغیان، نهوا ساله ک و پینج مانگه، نهو قه و مه ی به دار و دیواری داده دا، له ههوا، له بهرپ، له به حهر نه کوژن، نه کوژرین، نه سووتین، غه رق نه کهن، غه رق نه بن. بهو عه قل و

خیانه تهوه رۆژ به رۆژ ههوه سی چه رب و نه شاپیان زیتر ئه بی، ئیتر لازمه ئینسان به ئیحتیراز بی.

۱۳۲/۱۰

له زهمانی ئیمه تهریبیهی عائلهوی زۆر کهم بووه!

له زهمانی ئیمه خراپتره، تهریبیهی عائلهوی زۆر کهم بووه، فی الحقیقه، علی الاکثر، قهباحهت له گه ورا نه، منداڵ ده بینێ، داك و بابی به شه ر دین، تیک هه لئه ده ن، لیک ئه ده ن، جوونی پیس پیک ئه ده ن، منداڵی به سه ته زبان، له وان وا فیر ئه بی، هه تا که زوبانی ئه گری، ئه وه له ن چوندا نی فیر ئه که ن؛ بابی جه جی، داکی جه جایی! وه گه لی که س ئاره زوو ئه کا موسلمان بی، ژن و ئه ولادی لی ناگه پین، ئه ویش دلی به وان موته عه لیه، ناتوانی لێان جودا یته وه، غه ربی فوق الحد مه یدانیان دایه ژنان، سیادهت له ده ستی سه یداته، ئه وانیشیان له بهر تهعه دوددی زه وجاته وه نا پیککی عائیلاتی ئیسلامیه، له دینی ئیسلام ترساندیتان، ناوێرن موسلمان بن، بۆ یه کتر بووینه عه دووی دین. حیکایهت ئه که ن له جه رائید ئه یاننوسی، له ده وری سولتان عه بدولحه مید خانی عوسمانی گه لی ژن له سه ر میردی خۆیان جاسووس بوون. گه لیکیان میردی خۆیان خسته ناو به حری غه زه بی پادشاهی.

۱۳۸/۱۰

خۆزی ئه و مزگه وتانه مه عمل بان!

ئه وهی ملوک و پوه نه سای ئیسلام له شاعیرو موغه ننی و جاریاتیان سه رف ئه کرد، له پنی خوا، بۆ حیفزی میللهت و ده ولت و مه فته ن سه رف کرابا، قهت ئه وهی به سه رمان هات، به سه رمان نه ده هات، وه نه کته ری خه یراتی گه وره گه وره کان، عیبار ته له مزگه وتی گه وره گه وره دروستکردن، ئیستا هه رچه ند ئه که ن پێیان مو حافه زه نا کرئ، ئه کته ری چۆلن، نوێریان تیدا نا کرئ، حکومهت نازانی چیان لی بکا؟ خۆزی ئه وانه هه موو مه عمل بان، زه خائیری چه رب و سیلاحیان تیدا

دروست کرابا، نه‌گهر ږون و گوشت و برنج هزاران بڼی، به ده‌ف و دیلاته مه‌ولوودان نه‌که‌ن.

۱۴۰/۱۰

نه‌که‌ثری نه‌ولادی که‌وره و خانه‌دان، هیچ و ږووچ ده‌رده‌چن

خوا نه‌زانی نه‌که‌ثری نه‌ولادی که‌وره و خانه‌دان، هیچ و ږووچ ده‌رده‌چن، سه‌باره‌ت به شیري دایانانه. خانمه فهندي خوی مندالی خوی به‌ختیو ناکا، ههرچی و په‌رچی و شیر پیس، مندالیان بق شیر نه‌ده‌ن، به‌ختیویان نه‌که‌ن، ئینسانې نانه‌جییان لی ده‌رده‌چی.

۱۵۱/۱۰

ناشه‌وان جوی له ناشی نه‌ده‌کرد، مزه‌ی جوی وه‌رنه‌ده‌گرت، ده‌یگوت چی لیښکه‌مه!

سالی گرانی ۱۳۳۶ عالم که‌وته ته‌نگانه‌یه، نایه‌ته قه‌لم، سیعری نه‌رزاق له حد چووه‌ده‌ر، یه‌ک دوو سالی پی نه‌چوو، فهره‌حناکی په‌یابوو، نه‌رزاق بڼ قیমে‌ت بوو، هه‌تا ناشه‌وان جوی له ناشی نه‌ده‌کرد، مزه‌ی جوی وه‌رنه‌ده‌گرت، نه‌یوت: چی لی بکه‌م؟ واقعی‌ه‌ن له حینی گرانی و قه‌حطی که‌نگر به هانای خه‌لکی هات، که‌له‌کی پی قورتار بوون.

۱۵۲/۱۰

دوعا!

نیلاهی به جاهو جه‌لالی خوت، به حورمه‌تی قودره‌ت و عیلمی کامل و شاملی خوت، ده‌فعی شه‌ږی نه‌لمان و ئیتالیا و ږووس و فږه‌نسه و ئینگلیز و ئیسپانیا له‌سه‌ر مسولمانان بکه‌ی، به قودره‌ت و قووه‌تی عیلم و ئیمان مسولمانان سه‌رفراز بکه‌ی، صیحه‌ت و سه‌لامه‌تی، عیلم و عه‌مه‌لی وافیرو و خوشیمان پی عه‌تاکه‌ی، وه هم مال و مه‌دره‌سه و

مولکي به نفع و مەعموور، دهوامی عیلمی ټالی جهلی، له گهل حەیاتني
طهيبه و زوريه تني طهيبه بدهی.

۱۵۸/۱۰

ژنه کانی پښه مبهرا!

به عزئي موسته شریقین زور نه نای پرسالته پنا نه کهن، نهو سهیداته
نیاتانه ی ماره کردیه، نه لئ: نه گهر مه قسه د حویی شه هوته ی با، نه یتوانی
کیهه کچه حه سنای گه وره گه وره ی عه ره بانه ماره ی کا، حق الانصاف
قسه یه مونصفانه ی کردیه.

۱۶۳/۱۰

به سهرهاتی خوشناوه که و جووله که که!

خوشناوئ مسولمان له گهل جووله که یه به پندا ده پون، مسولمانه که
ئیلحاحی لی نه کا نه بی مسولمان بی، وه ئیلا نه تکورم، خه نه جهری له سهر
پاگرئ، هه رچهند جوو نه پارته وه، نه گریه، فائیده ی نیه.
جوو نه لئ: چاکه، چ بلیم؟ مسولمان نه بم، پیم بلی!
به وئ خوایه نه زیش نایزانم!
نهو قسه یه دوور نه، درؤ نه بی.

۱۶۷/۱۰

وهختی بۆمباران له ته نه ثوران شیعی کوردیم دانا!

وهختی بۆمباران کراین، له ته نه ثوران چهند شیعی کوردیمان دانا،
نه ز جومله:

خۆزی ئیمامی رازی نه مرؤ که زیندی بایه
تا له صونعی به شهری ته یاره ی بدیایه
نه و جا ئیمانی دیتا، به قودره تی به شهری
ئینکاری قهت نه ده کرد به ته قلیدی نه شعهری

۱۹۷/۱۰

ده‌غل ئه‌چێنین و ئافات زۆره!

ئێمه به‌ حه‌ق موته‌وه‌ کیلین، ده‌غل ئه‌چێنین، الی ماشاء الله، ئافات زۆره، ئه‌وه‌له‌ن کرم، ئانه‌ن: پیکپه‌، دوايه ژه‌نگ و گه‌رما بردن، ئه‌وجا سن و کيسه‌له و کلۆ، بعد کل ذلک، خه‌فه‌تی سه‌پانان، ثم خه‌وفی سووتان، به‌رازیش زۆر خه‌ساره ئه‌دات، ناوێرم باسی ئه‌و و مشکى بکه‌م ئه‌گه‌ر خودا چاره‌یه نه‌کا، کارى عیبادى زۆر موشکیله، پزق چیه؟ هه‌رچی به‌ نه‌فع بێ مه‌ئکول و غه‌یره مه‌ئکول.

٢٠٠/١٠

ئه‌وه‌نده‌ی له‌ عێراق به‌ فیرۆ سه‌رف ئه‌کړئ، نيو هه‌نده له به‌ریتانیا و ئه‌لمانیا سه‌رف ناکړئ!

ئهم‌ۆ به‌ریتانیا که‌ حه‌ریه‌تی له‌ گه‌ل ئه‌لمانیا، حه‌فده ملیۆن لیره‌ی زه‌هه‌بى مه‌سه‌ره‌فیه‌تی. قور به‌سه‌ر ئێمه هه‌موو عومله‌ی عێراقى به‌ نه‌قدى مه‌غشوش و ئه‌وراقى ٢ ملیۆن و نیوه، ئه‌مما مومکینه بلێین ئه‌وه‌نده‌ی له عێراق به‌ فیرۆ سه‌رف ئه‌کړئ، نيو هه‌نده له به‌ریتانیا و ئه‌لمانیا سه‌رف ناکړئ. ئه‌وان مال به‌ هه‌چى سه‌رف ناکه‌ن.

٢٠٠/١٠

ئهو نه‌وعه به‌رده گه‌لێ جار له ئاسمان دێته خوار!

له تاریخی ٣٢٥ ی بعد الالف، شه‌هقه‌یه له ئاسمان هات، دواى مودده‌یه زۆر به‌ شیده‌ت له ئه‌رزى ده‌نگى دا، بعد التحقیق به‌ردى گه‌وره له‌لای هه‌له‌جه به‌ریبۆوه ئه‌گه‌ر به‌ دێه که‌وتبا وێرانی ئه‌کرد. ئه‌و نه‌وعه به‌رده گه‌لێ جار دێته خوار، ئه‌مما له‌ لوتفی خواى به‌ جیه‌دا

ناکه‌وی که تملقیات بدا. گهلې جار نه‌و‌عه تهرزه‌یه نه‌بارې به‌رده بارانیکه
حه‌یوانات نه‌کوژئ، خولاصه ئینسان له قه‌بزه‌ی قودره‌تی خوا ناتوانی
خوې نه‌جات دا، شاعیر نه‌لې:

زو منجنيق فلک سنگی فتنه میبارد
من ابلها نه گوریزم به ابگینه حصار^(۱)

۲۰۲/۱۰

شیتن له سلیمانی هه‌بوو...

نه‌یانوت شیتن هه‌بوو له سلیمانی به کولاندا ده‌ړوویی، منډال دواي
که‌وتبون های و هوویی و گهمه‌یان پی نه‌کرد، به‌ردیان ده‌هاویشتن،
نه‌ویش دوعای ده‌کرد: په‌بی قازی و موفتی و مه‌لایانه، خوا بتانگړئ!
پیان نه‌وت: منډالان جه‌فات نه‌ده‌ن، بو دوعای له‌وانه نه‌که‌ی؟
نه‌یوت: برام نیکاحی باب و داکیان فرووته، وه‌کی ولد الزنا وان،
نه‌مه‌ش خه‌تای قازی و موفتی و مه‌لایانه، نه‌گه‌ر ولد الحرام نه‌بن، چیان
به‌سه‌ر منه‌وه؟ نیکاحی داکیان باش با، نه‌ولادیشیان باش ده‌بوو!

۲۱۷/۱۰

ره‌ز و باغی ئیمه‌ چند ساله به‌ره‌که‌ی نه‌کاته په‌ژوو!

ره‌ز و باغی ئیمه‌ چند ساله، خصوص ئی به‌راو، به‌ره‌که‌ی نه‌کاته
په‌ژوو، هه‌تتا عیله‌تی په‌یا بووه، له هه‌ناری ناوی په‌ش نه‌بن، وه‌کی
دوو‌که‌لی نه‌فتن که بو مه‌ره‌که‌بی نه‌گرن. سالی له‌میژه سه‌ره‌پایزئ وه‌کی
شه‌خته‌ی په‌قی کردبوو، که له‌کن تاگړیمان داده‌نا خاونه‌بووه،
نه‌نده‌روونی پزی بوو، هه‌لا هه‌لا ده‌بوو. ثافات زوره، واقع گه‌ر ئیراده
کا هر خوداوه‌ندی باقیه. چند ساتیکه بو جوبات و باغ و باغات،

(۱) نه‌م دیره شیعره هی (جمال الدین عرفی) یه، به‌م شتویه‌یه:
ز منجنيق فلک سنگ فتنه می بارد
من ابلهانه گریزم در آبگینه حصار

ثافات له‌سهر ثافات په‌یا نه‌بئ. له‌تاریخ نه‌دیتراوه. نه‌مسال له‌و ږوژه‌ی برنج شین بووه، کل‌تویه که‌وته سه‌ری، نازانم چ نه‌وعه کل‌تویه بوو، تا وه‌قتی دروونی، ده‌ستی لږ هه‌لنه‌گرت، گه‌لئ که‌س بالکلیه مه‌حرووم بوون له‌ پارچه برنجی گه‌وره گه‌وره چه‌پکه‌کیان نه‌دروویه‌وه. حاله‌ن برنج گرانه، نه‌مړو سه‌ری شوباته کوټکی به ږوبه دیناریکه، دوو هه‌ندی گهنم گرانه. دوو سئ سال کل‌و زهره‌د که پټی نه‌لین: نه‌جدی، باغاتی نه‌هیش، چ جایه په‌لک و بهر، پټستی دارانی نه‌کړاند، دوايه زه‌نگه‌سووره (زه‌رده‌واله) نه‌وه‌نده زور بوو، له‌گه‌ل پارووی شیو یا دانه‌یی هه‌نجیر و ترئ نه‌که‌وته ناو زاری ټینسان به زوبانییه‌وه نه‌دا، کئ نه‌یتوانی به ږوژ پشکه گوشته‌کی به ده‌ستوه بئ؟ میوه‌ی نه‌هیش، به‌عده‌هو ژه‌نگ و هوږپه، بؤ باغات و حبوبات، کذلک به‌راز حاله‌ن ده‌وام نه‌کا. مشک سئ سالان دونیای ویران کرد، چه‌ند فه‌لاحئ له‌ فه‌لاحه‌ت خست، نه‌و خه‌لاس، کرم و پټک ږپه، سن و کیسه‌له و کل‌و، نه‌وعه کرمئ هه‌یه شتله تووتن، نه‌دی گورگه؟ بؤ ته‌ماته و تووتن! ټیتر نازانین بؤ وایه؟ مسولمان نیه‌ وا ده‌رته‌که‌وئ، مسولمان تا مسولمانتر و چاتر بئ، ثافاتی بؤ مه‌حصولاتی زیتر نه‌بئ! شکلی نه‌و حه‌یواناته له‌ طه‌بعدا په‌سم کرابا باش بوو. خوا به حورمه‌تی قورئان چاره‌کی بکا.

۲۱۹/۱۰

سه‌گ به‌که‌لاکه ټینسان خواردن هاربوون!

نعوذ بالله گرانی ۲۶ مان دیت، سه‌گ به‌که‌لاکه ټینسان خواردن هاربوون، حه‌قیقه‌ته‌ن عه‌زایی قه‌حط ناخوشه، خودا ده‌فعه‌یه دی نیشانی عیادی نه‌دا. نه‌مما نه‌وانه‌ی ده‌رچوون زور خراب بوون، به‌جاری ږوویان کرده ئیسراف و خوانه‌ناسین، نه‌که‌ریان خوا به‌قوربانی که‌نگریان کا، دنا نه‌وانیش ده‌بوونه طه‌عمی سه‌یان. سه‌وادئ نه‌عزم له‌ به‌شهر ږووی له‌ ته‌ده‌نی و خراپه‌یه، نه‌وه‌ی تره‌ققی نه‌کا، بؤ تره‌ه‌ققی سه‌یثاته، نه‌وا عه‌یانه له‌به‌رچاوانه.

سالی له چنارۆك بووین..

سالی له چنارۆك بووین، ئەواخیری تەمووز یا ئەوائیلی ئوغسطوس دوو رۆژان دنیا تارێك بوو، چای قەندیلمان لێ بزربوو بە هه‌ور و تەم تۆمان بایەکی ئەهات سارد و بەقووەت. کەم وابوو له زستانان وا سارد و بەقووەت بووین، دوايه هه‌وا ساف بۆوه، قەندیل دەرکەوت له بەفری تازه‌کەوتوو سێی ئەکرا.

۲۳۱/۱۰

بۆمبارانی سلێمانی!

ئەوێ سالی کۆیه بۆمبەردۆمان کرا، گۆیا بۆمبایەکان گەوره نەبوون، پاشی چەندێ سلێمانی ئاگرباران کرا، بۆمبای زەلامیان فری ئەدايه. یەکی له ئینگلیزان ئەیگوت: بە گۆیژە عەزەمەتی حۆکمدرانێ بی، قۆنبەلهی گەورهی پێدادری.

۲۳۹/۱۰

وتی: بابم کووه؟ وتی: وهفاتی کرد، وتی: بوومه پیاو!

له کوردی مه‌سه‌له‌یه‌کی ئەلێ: پیاوی له سه‌فه‌ر بوو پاش مودده‌یه گه‌راوه له رێه تووشی ناسیاره‌کی ولاتی خۆی بوو، ئەحوالی ئەهل و عائیله‌ی پرسی، وتی: بابم کووه؟ وتی: وهفاتی کرد.

وتی: بوومه پیاو، ساجیب مال، ئەدی خێزانی؟

ئەویش پۆی!

وتی: جیم توێ بۆوه، وه‌له‌دی مرد، ئەوه‌نا یه‌کی دی، له ژنی نوێ، برای که‌ذا؟ ئای بابە پۆ پشی شکا، برایه تر کو په‌یا ئەکا؟!

۲۴۵/۱۰

معاشی خۆم ئەکەمه سێ قسم

مالدانان بۆ لێقه ومان خاسه تهن بۆ خدمه تی وه تهن و میلله ت،
حه قیقه تهن ته وایی عه زیمه. براده ره کم هه بوو عه لی ره زا خه لکی
خه رووتی بوو، ملازمی ره دیفان، ئینسانی به جه وهر، له تیف، عه نیف،
نه ظیف، نه یوت: من معاشی خۆم ئەکەمه سێ قسم، قسمی ئەخۆم،
قسمی داده نێم بۆ میوانی و نه ساغی و پتویستی فوق العاده، قسمی
داده نێم کانه نیه له فکری خۆمی نه به مه وه و کۆی نه که مه وه بۆ پۆزی
حه رب یا ته حه ویل. ره حه تی لێ بێ وایزانم له حه ربی بالقان شه هید
بوو.

٢٤٧/١٠

عه یب نه بی!

دیقه ته که مندا ل ئاره زوو نه کا بمیاویتی وه کی پشيله، بوه پێ وه کی
سه، بزه پێ وه کی که ری، وه کذا دیقه ته که له ئیعتیادی که لیمه به
ئه یهاوینه ناو قسه وه کی عه یب نه بی، بیلا مه عنایه کوردان، وه کی
سویتی (والله) نه گهر فیری بووی ناتوانی بی نه وه که لیمه قسه بکه ی.
پۆزی پیاوی ها ته لای من بۆ سوئالی شه رع ی، وتی: عه یب نه بی ها تیمه
خزمه ت تو!

وتم عه یی چیه؟ من مه لا و توو موسولمان، بییه لای من زۆر جوانه.
وتی عه یب نه بی ژنه کم هه به.

وتم عه یی چیه؟ پۆله نه وه مه خلوقه نه کتهری ژنیان هه به.
وتی: عه یب نه بی قسه به کم به سه ر زوبانی دادی.

دوا به پیم وت: نه گهر قسه نه که ی بی عه یب نه بی، گویت لێ
را ده گرم، وه ئیلا، لا.

هه‌رچه‌ندی کردی نه‌یتوانی! من خۆم هات فێرم وه‌کی ته‌کته‌ری ناس
له‌ مه‌یانی قسان، سوێتد بخۆم، ئاگاداری خۆم کرد، چابوو.

٢٤٨/١٠

باران پردی غازری برد!

له‌و پڕۆژانه‌ باران زۆر باری، ئاوی زێیان توغیانی کرد، ته‌خریباتی
زۆردار، هه‌تا پردی سه‌ر غازری برد. ٧ ی شوباتی ١٩٤١.

٢٥٦/١٠

قه‌ومی ته‌نبه‌ل ئه‌یه‌وئ هه‌موو شت بئ مشه‌قه‌ت، خوا بۆی بکا!

سالی له‌ موصل بووم، ئه‌عزای مه‌جلیسی عموومی بووین، پڕۆژێ له‌
ته‌رپه‌ف مودی‌ری زراعت، به‌عه‌زه‌ ئه‌وراقیان هێنا له‌ مه‌جلیس خۆیتدرايه‌وه،
قه‌سه‌یه‌ خۆشی تیا بوو، ئه‌ز جومه‌له‌ ئه‌یوت، پار و پێرار بارانی ئه‌گرته‌وه،
ئهم‌دیت مسو‌لمانان له‌ خدمه‌ت شیخی ریزوانی له‌سه‌ر (تل التوبه‌)^(١)
نوێژه‌بارانیان ئه‌کرد، ئه‌گریان، ئه‌پارانه‌وه. منیش ئه‌موت: ئه‌ی عیبادی خوا
ئه‌گه‌ر خوا بفه‌رموئ؛ ئه‌و زێیه‌ گه‌وره، یه‌عنی دیجله‌ به‌ به‌ر ده‌متاندا
داده‌پوا، بئ هه‌ووده‌ خه‌سار ئه‌بئ، ماکی‌نه‌یه‌ نایه‌ن، ئاو هه‌لکیشی،
مه‌زرووعاتی پئ ئاو ده‌ن، شه‌رمی ناکه‌ن ئه‌پارێته‌وه و دوعای ئه‌که‌ن؟
به‌لئ قه‌ومی ته‌نبه‌ل و بئ سه‌نایع ئه‌یه‌وئ هه‌موو شت بئ مشه‌قه‌ت،
خوا بۆی بکا، له‌و ئینقیلابه‌ ئه‌وه‌نده‌ ماکی‌نه‌ له‌ ده‌وری دیجله‌ و فو‌رات
داندرايه، مه‌گه‌ر ئه‌و به‌حرا‌نه‌ هیشک بن، ده‌نا په‌کیان ناکه‌وئ.

٢٥٨/١٠

^(١) ده‌که‌وێته‌ باشووری موصل، مه‌زاری هه‌زرتی یونس‌یش ده‌که‌وێته‌ به‌شی پڕۆژاوا‌ی
تل التوبه‌. ناوه‌که‌یشی له‌وه‌ هاتوووه‌ گوايه‌ پێغه‌مبه‌ر یۆنان له‌سه‌ر ئه‌م گرده‌ وه‌ستاوه‌ و
بانگی خه‌لکی موصلی کردوووه‌ و داوا‌ی لێ‌کردوون توبه‌ بکه‌ن.

بوتپه‌رستی له‌ناو مسوولمانان ئینتیشار ئەکات!

ئەمڕۆ لە بەغدا بە هەیکەلی مۆد عەدەتەن ئەپەرسێ، لە تەرەف ئینگلیزان، سەینە و ئیوارە کوتلە بە عەسکەر بەرابەری پەسەمی تەعزیمی بەجێ ئێتن، حالەن وا دەوام ئەکا، بوتپه‌رستی له‌ناو مسوولمانان ئینتیشار ئەکات. شیخ عەلەدەدین چەند قەتە بە فوتوغرافی خۆی ناردبوو لە ناو دەشت و ئاکۆبەتی، مۆریدەکانی بەرابەری صورەتی پەکیان بۆ ئەبرد، پەرسنی قەبری ئەولیایان لە سەوادی ئەعزەم بووێتە پەوکنی دین.

بەکێ لە ئەهالی کۆبە چووبوو زیارەتی ئیمام موسا، خۆی ئەبێتێرپایە، ئەبوت: یازدە سەجدەیان پێ بردمە بەر قەبری، دە پەویەیان لێ ستاندم.

وتم: باشه، سەجده‌کت قانزانجە!

هەمووی بۆ پارە، خۆیان و خەلکی کافر ئەکەن، وەدد و سواع و بەغوث و نەسر و ئەصنامی قەومی نووحی بوون، کەوتینە دەست عەرەبان.

٢٦١/١٠

سیاسییەکان لەگەڵ بەشەر ناساغن!

شیخ پەزا ئەلی:

ساغ لە دونیادا نەماوە، گەر قەسە سی ساغت دەوی

بێ هەزارت پێشاندەم گەر قورمساغت دەوی

سیاسیون و پەوتەسای ئەدیان علی الاغلب لە گەڵ بەشەریەت ناساغن، لە گەڵ ئەوەشدا مەقبوول و موطناعن، پاک و خاوین و موخلیص و خالیص و ناصیح و موشفیق و ئەمینان ناوی. ئەو بێ چارەنەش وەکی بەشەر گومانیان بردیە، کەس لە جن و ئینس لە تەرەف جیهەتی ئیلاھ

درؤ ناکا، نه‌وه‌ی ږونه‌سایان گوتویانه قبولیان کردیه، به ته‌قلید وه‌کی کوردی ده‌لئ: به گوږی مامؤستا نه‌و نه‌جینانه له حیل‌ه‌یان گه‌یشتن. ئینسانه‌کانی ئیمه‌ مع الاسف وه‌کی خویان مانه‌وه. خواجه خۆت نه‌زانی نه‌نوعی درؤیه چ نه‌لوانئ ته‌جه‌سسومی کردیه به دیعایه‌ی درؤ به‌شهر تار و مار کرایه.

۲۶۹/۱۰

ناوی شیخیان بیست های و هووی و نه‌عره و گرمه و لرمه و لرفه نه‌که‌ن!

گوږ له خوتبه‌ی ئاستانه، نه‌عزه‌میه، که‌رخ‌ی، وه‌ شیخ عومه‌ری، وه‌ ږړو بؤ موصل له جامیعی نه‌بی جه‌رجیس وه‌ نه‌بی شیت وه‌ نه‌بی یونس، به‌عزئ جه‌وامیعی تر که‌ مه‌رقه‌دیان هه‌بی، ږاگره، چ نه‌خوئتن؟ چ نه‌لئ؟ چ بلئ؟ له حق نه‌وانه‌ی موقابیلی مه‌ساجید به‌ نه‌سمائی موخته‌لیفه‌ مه‌واضیع دروست نه‌که‌ن، چ ده‌لئ؟ له‌وانه‌ی ناوی خودا و ږه‌سوول نه‌یه‌ن، کرکه‌ ناکه‌ن، که‌ ناوی شیخیان بیست های و هووی و نه‌عره و گرمه و لرمه و لرفه نه‌که‌ن، به‌ده‌نیان نه‌که‌وئته‌ زه‌لزله!

خۆزی سه‌د خۆزی له جیاتی نه‌وانه‌ چهند مه‌عمه‌لمان هه‌با، هه‌وائیجی هه‌یاتی عومومی لئ دروست کرابا و ږه‌سه‌دخانه‌کانمان ټیک نه‌چوبان! هه‌ندیان مزگه‌وتی گه‌وره‌ دروست کرد، ئیستا نازانن چیان لئ بکه‌ن؟ له جیاتی به‌عزئ مزگه‌وت له‌و جئ ږه‌سوولی موخته‌با نوږزی لئ کردبوو، نه‌جینان ئیستیماعیان کردبوو و علامه‌تئ ئیمتازیان دانابا باشر بوو. مع الاسف وه‌هابی له‌گه‌ل مه‌عالیمی تاریخی ږیک ناکه‌ون. نه‌وه‌ش ته‌فریط و جه‌هله‌ به‌ جومله‌ به‌ تاریخ و هه‌یاتی دینی، نه‌ظهر به‌ نه‌دیعای نه‌دیانه‌کانی دی چهند شتی به‌قیمه‌ت بوون.

۲۷۵/۱۰

شه‌وبیداری!

که‌سێ ته‌حه‌ممولی شه‌وبیداری کرد، ئه‌توانی ته‌حه‌ممولی مه‌شاغیلی گران گران بکا، به‌لێ شه‌وبیداری و ئیشتیغال به‌ ئوموری نافیه‌ قیমে‌تی ته‌واو نابێ بۆ ئوممه‌ت. شه‌وێ له‌ به‌غدا تا سه‌بی نه‌نووستم له‌ غه‌ما، جه‌مه‌ن له‌ ئیوه‌ خه‌ریکی عه‌یش و عوشره‌ت و عوود و که‌مان و ساز و سه‌نتوور بوون تا به‌یانی، وه‌ له‌ قه‌رارگاهی ئینگلیز تا دونیا پروون بوو به‌ ئه‌رقامی نووری موخابه‌ره‌یان له‌ گه‌ل لۆنده‌ره‌ ئه‌کرد. مع‌ ئه‌ ئه‌وائیلی نه‌شه‌تی حکومه‌تی عێراقی بوو، ئه‌با گه‌وره‌ و گچکه‌ شه‌وبیدار و ئاگادار بن، بۆ سه‌لاحی حال و ئیستیقبال و ئیستیقلال. ئه‌مما ناشینه‌ی ئیستا قسه‌یان لێ ناکرێ بزانی ئه‌و نه‌شینه‌ته‌ عاقیه‌ت چی ئه‌بێ؟

۲۸۵/۱۰

ئیحیفالی حاجی مه‌لا به‌کراغا!

له‌و به‌ینه‌ ئومێدم وایه‌ ئیحیفالی بکه‌ین، به‌ناوی حاجی مه‌لا به‌کراغای بانیی مزگه‌وتی گه‌وره‌، که‌ له‌ ته‌ئریخی ۱۲۶۰ بینای فهرمووی، ئه‌مه‌رۆش ته‌ئریخی ۱۳۶۰ه‌، ئه‌وه‌ سه‌د ساڵه‌ ئه‌و مزگه‌وته‌ بینا کراوه‌، خوا ئه‌زانێ چه‌ند هه‌زار هه‌زار خیرات بۆ ساحیبی نووسراوه‌. مع‌ الاسف دوای وی که‌سێ له‌ کۆیه‌ په‌یا نه‌بوو، بیره‌وه‌ری بکا، نه‌ له‌ ئه‌ولادی خۆی، نه‌ له‌ غه‌یر.

۲۹۲/۱۰

ده‌وله‌تی وا هه‌بووه‌، گه‌مه‌ی به‌ کوپه‌ی ئه‌ززی ئه‌کرد، ئیستا بوویته‌ فۆتبۆل!

باوه‌ر ناکه‌م ئه‌وه‌ی به‌ مال و منال مه‌غرور بێ، خوا لێ نه‌گۆڕێ، وا ده‌بێ به‌ ئه‌دنا که‌لیمه‌یه‌ ئینسان گیرۆده‌ ده‌بێ، جلۆکه‌ی نه‌گه‌تی ئه‌که‌وته‌

سهر شان و ملان، نهمه بؤ شه‌خس نا، بؤ ده‌وله‌تیش ده‌بی، ده‌وله‌تی وا هه‌بووه. تا نه‌و چندانه گهمه‌ی به‌کورپه‌ی نه‌رزی نه‌کرد، ئیستا بوو‌یته فؤتبؤل، نه‌وا له‌کون و کاژیرکان، له‌ترسی ته‌یاره‌ی عه‌ددووی به‌مغلوبی و مه‌قوو‌ری خوی نه‌شاریته‌وه.

۲۹۷/۱۰

سئ سه‌د ساله ئیمه ساقیتین!

سپسه‌د سال زیاتره ئیمه له‌ئیمتیحان ساقیټ بووین، چونکی ئیعتیارمان به‌و علومانه نه‌کرد، نه‌گه‌ر شته‌کیشمان زانیی بی عه‌مه‌ل بو، نه‌ظه‌ریات و قیل و قالی بی نه‌تیجه‌ بوو، نه‌کشری ږوئه‌سای دین خه‌ریکی سه‌لبی عقل و عیلم بوون. هه‌تا ئیراده‌یان قووه‌تیا له‌ئینسان سه‌لب کرد، قوربه‌سه‌ر چۆن ساقټ نابي؟ ئیمه‌ خه‌ریکی نه‌وه‌ام و خه‌یالات و جنۆکه و شه‌یاتین و مه‌لائیکه‌ی زلام زلام و شاخ دريژ بووین! نه‌رزی سمسه و جابولقا و جابورسامان که‌شف کرد، دوشمنی دین و دونیامان له‌خۆیان بوونه‌وه، نه‌سراری ته‌بیعه‌تیا که‌شف کرد، قووه‌تیا ساند، نه‌وجا لیده له‌مسولمانان، سبحان الله /آن‌کان کما‌کان، به‌لکو خراپتر بووین، مه‌یلی سه‌فاهه‌ت گه‌لی زیتر بووه، چۆن له‌ئیمتیحان ده‌ره‌نه‌چین؟ مه‌گه‌ر شه‌ده‌له‌یی و نه‌وانه‌ی زگ پر له‌غاز، موقابه‌له‌ی بالۆن و په‌ره‌شووتی غه‌ریبان که‌نا!

۳۲۰/۱۰

خصوص شیخه‌کان، تا قه‌وم که‌تر بن، که‌یفیان پښ دئ!

نه‌وه‌ی مه‌یلی چاکه‌ی هه‌بی، به‌ږی چاکدا ده‌ږوا، زۆر شوکری خودا نه‌کا به‌سه‌ر هیدایه‌ت و نه‌سابی هیدایه‌ت، نه‌وه‌ی مه‌یلی خراپ بی، موته‌که‌بیر و عنود و خودپه‌سه‌ند، ئیعرازی لښ ده‌نی، زۆری پښ ناشکوره، نارازییه، چونکی له‌گومراهی عه‌وام ئیستیفاده‌ نه‌که‌ن،

خصوص شیخه کان، تا قوم که رتر بن، که یفیان پی دئ، نه گهر خه لکی عاقل بی، وه ږی راسه بگرئ، خوا نه زانی چیان لی دئ؟ پاپایه کان وه ږونه سای شیعانیس ها که ذا، سبحان الله قه و میش که یفیان له گهل وان دئ، ږقیا له ناصیح و نه مینان نه بیته وه، به نه حوالاتی نه فسیه نه گورئ، بیلال و نه بو هوږه ږره مه منوون نه بن یته ږیزی نه بو به کر و عومه ری، نه بو جه هل و وه لید ناتوانن بیته ږیزی بیلال و نه بو هوږه ږره ی، فیرعه ون ناتوانی له گهل جووان بیته تابیی موسای. نه ماما نه وه ی تالیی حق بی، که حق ته وه زروحي کرد، ئیمانی پی ئیتی، وه له و باب و خزم کوزرای بی، وه کی خالیدی بنی وه لید.

۳۲۱/۱۰

خوشناوړیک له به غدا!

یه کئی له خوشناوان له به غدا نه بی، نه یه شه خسی نیدا نه کا: سه بیل سه بیل!

نه ویش بانگی نه کا، به مه تالینکی تاسه کی بو تی نه کا، نه یخواته وه، ناو ناوی خومان، دیته وه ولاتی. شه خسی له وان نه چیت به غدا، پی نه لی: برا که چو ویت به غدا نه بیه ی، یه کئی بانگ نه کا: سه بیل سه بیل، پی هله خه له تی، چ نیه، ناوه که په تی په تی خونه! نه ترسم نه وه نه وعه که سه به (عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْمِيْلًا) ی به هه شتیش، به سه بیلی به غدا ی تیگا، زور که یفی پی نه یه.

۳۲۸/۱۰

نفووسی فره نسه سال به سال له تهنه زول دایه!

چه ند سالی له مه وپیش موچه ریرینی فره نسه، ئینزاری فره نسه یان نه کرد، سه به ب به فه حشیات و بی مه یلی زه واجی مه شروعه، نفووسی فره نسه سال به سال له تهنه زول دایه، عه دووی له دودی یه عنی ئلمان بیله کس له ته زیود دایه، حال وا ده وام کا، فره نسه مه حکوومی زه وال

و ئینقی‌رازه. حه‌قیقه‌ته‌ن نه‌ئهری نه‌و سه‌فاهه‌ته له‌ چه‌پی حازری
 ده‌رکه‌وت، غه‌له‌به‌ی نه‌لمان به‌ نه‌وعی بوو، نه‌ده‌هاته‌ه‌قل، به‌ زه‌رفی
 سی چوار هه‌فته‌ ده‌وله‌تی فره‌نسه‌ی زی‌ږ و زه‌به‌ر بکا، نه‌لای زه‌فه‌ری
 نه‌لمانی له‌سه‌ر قولله‌ی ئیقل به‌ره‌یته‌وه. به‌لئی نه‌وه‌ه‌لامه‌تی قیامه‌ته.
 ۲۳۶/۱۰

ه‌یشتاش مسولمانه‌کان عیبه‌رت ناگرن!

هر قه‌ومئ موئمن و کافر به‌ سه‌فاهه‌ت و شقاق و نیفاق موته‌لی
 بوون، موحه‌ققه‌ق به‌ هیلاک نه‌چن. نه‌مړو بن‌ږه‌ فره‌نسه و به‌ریتانیا سید
 البر والبحر واله‌واء، پاش زه‌فه‌ری چه‌ربی عومومی، به‌ جارئ ږوویان
 کرده‌ه‌یش و عه‌ش‌ره‌ت و سه‌فاهه‌ت و ئیستیحقاری نه‌نام و حه‌لقی
 عه‌د و عه‌د شکینئ. نه‌مړو له‌ ده‌ست نه‌لمان له‌ چ حال‌دان! هه‌رچه‌ند
 به‌ریتانیا العظمی ده‌وام نه‌کا له‌سه‌ر چه‌ږب له‌گه‌ل نه‌لمان، غالبی و
 مه‌غلووبی قه‌طعی مه‌علوم نه‌بووه. لاکین نه‌ده‌هاته‌ه‌خیال نه‌م حاله‌ی
 نه‌مړو تیا به‌ نه‌یینئ، له‌ به‌ږ و به‌حر و هه‌وا، نه‌و ذل و هه‌وان و خوسرانه
 موشاهه‌ده‌ نه‌کا، ه‌یشتاش مسولمانه‌کان عیبه‌رت ناگرن، تینافکرن، له
 سه‌فاهه‌ت و عه‌داوه‌ت و دزی و حیزی زیاد نه‌کن.

۲۳۷/۱۰

به‌سه‌ره‌اتی عه‌ره‌بیک!

له‌ به‌عه‌زه‌ کوتوبی موحازه‌رات نه‌لئ: عه‌ره‌بی ناو موجریم نه‌چته
 مزگه‌وتئ، ئیمام ږاوه‌ستایه، دوو سه‌ف له‌ دواوه، نه‌ویش نو‌یژ
 داده‌به‌ستئ، له‌ سه‌فی نه‌ووه‌ل ئیمان بعد الفاتحه‌ نه‌م سووره‌ته‌ ده‌ست پی
 نه‌کا؛ که‌ نه‌لئ: **الم نه‌لک الاولین.**

کابرا له‌ دلدا نه‌لئ: نه‌و سه‌فه له‌ پی‌شه‌وه‌یه به‌ هیلاک نه‌چن،
 نه‌کشیته‌وه سه‌فی دوايه، ثم‌ نتبعهم الا‌خرین نه‌لئ، نه‌لئ: نا نه‌مانه‌ش
 نه‌ږون، نه‌کشیته‌وه، که‌ کذلک نفعل بالمجرمین نه‌لئ، نه‌لئ: قبحک الله،
 له‌م به‌هیلاک چوونه، هر منت مه‌قسووده، ده‌رده‌به‌ږئ و هه‌لدئ!

وه ئەلێ: ئیمامی سوورەیی نووچی ئەخووند، زۆری ئایەتی ئانا آرسلنا
نوحا تیکرار کرد، ئایەتی دواوەی بۆ نەدەهات، یەکنی لە مەئومیان وتی:
مال خراپ ئەگەر نوح ناچێ، یەکیتر بێژە!
یەکنی لە کوردان لەسەر کانی دەستوێژ ئەشوا، ئیمام فاتیحە
ئەخوێتی، لە ئایەتی ئەدنا الصراط المستقیم. ٥ تیکرار ئەکا (موسە، موسە،
موسە) گۆیا کەلیمە کەیی تەواو بۆ نایە، ئەوەی دەستوێژ ئەشوا، ئەلێ:
مامۆستا بە سەدەقەت بم، دوو مستی ترم بۆ بکە، ئەگەر مە پکاعەتە کە.
ئەو نەوعە حیکایەتە لە کوتوبی عەرەبی زۆرن، مومکینە ئەکشری
هەلبەستە بن.

٣٣٧/١٠

ئاوی کانێی خاتوونی چنارۆک!

ئاوی جیالی ولاتی ئیمە حەققەن جای تەشە ککۆره، ساف و سارد و
بێ غەش و سووک و سریع الانحدار و خوشگوار و بێ میقرۆبە،
پەحمەتی خوای لی بێ دختر صەلاحی وەصفی شامی، دەفعە یە لە گەل
جەمعێ لە یاران هاتە چنارۆک، ئەیفەرموو: ئاوی کانێی خاتوون
ببخۆنەوه، غایەت نافیعە، هیچ زەرەری نییە، بێ میقرۆبی ساممەیه!
ئەحمەد دەبوونی قائیمقامی کۆیه، جارێ هاتە چنارۆک، پەرداغی ئاوی
کانی خاتوونی خواردەوه، وتی: أنتم من هذا الماء تشربون؟
وتەم: نعم.

وتی: هینا لکم.

لە یادم نییە نووسیت یان نا، دوایەکی پەسوولی ئەکرەم (صلی الله
عليه وسلم): (اللهم اجعل لقائك أحب إلى من الماء البارد) بیست،
دەدغەکم هاتە دل، چۆن جەنابی پەسوول ئەم دوایەیی فەرموی؟ چ
نسبەت لە بەینی لێقایی خوای و ئاوی باردە؟ پۆزێ بۆ جومعه
هاتبوومەوه کۆیه، وا ئیجابی کرد، سەلامی نوێژم داوه، یەکسەر پۆیشتم
بۆ چنارۆک، هاوین، گەرم، زۆرم تینوو بوو، لەو دیوی ئەووە لەن لام دایە
سەر کانی خاتوون، دوو مستە ئاوم بە دەم و بە چاوا داکرد، قومەکم

خوارده‌وه، له‌ززه‌تې زوړ عه‌زیم و عه‌جیم دا، نه‌و ټانه، دوعای نه‌به‌ویم هاته‌وه یاد، ټیشکالم نه‌ما، ټاوی کانی خاتوون ده‌فعی دوو ناری لې کردم، له‌حه‌دیس نه‌فه‌رموئ: نه‌ووه‌ل شتی ټینسان سوټالی لې نه‌کړئ: صیحه‌ت و ټاوی سارده، وایزانم من نه‌و سوټالم لې ناکړئ، صیحه‌تم نیه، موده‌یه طه‌ویله به‌نه‌واعی ټالام موته‌لیم، وه‌ناویرم ټاوی سارد بخو‌مه‌وه، مه‌گر که‌م که‌م، جار جار. مع‌ه‌ذا شوکری ټینعامی نه‌که‌م، ټومیده‌خودا ټوله‌م ټو بکاته‌وه. نه‌وه‌ی کوفرانه‌ی نیعمه‌تی ټیلاهی بکا، ږوژی جه‌زا خائب و خاسیره.

۳۴۱/۱۰

صوه‌ری غه‌ریب و عه‌جیب له‌نه‌مریکا!

له‌نه‌مریقا به‌صوه‌ری غه‌ریب و عه‌جیب مه‌حازینان بینا نه‌که‌ن، که‌جالیی نه‌زه‌ر بې، خه‌لکی ټو ته‌ماشای مه‌جیووره‌ن وه‌ته‌بعه‌ن تووشی شت کړین نه‌بن. له‌زه‌مانی ږا‌بردوو له‌شه‌وی جلووسی سوټانی له‌به‌غدا، به‌نه‌شکالی موخته‌لیفه‌ته‌یریان دروست نه‌کرد، ږارووتیان نه‌هاو‌شته‌ده‌روونی، ټیشتیعالی نه‌کرد، له‌سه‌ر دیجله‌نه‌خولانه‌وه، مه‌نزه‌ریه‌جالیی نه‌نواند، شته‌کیان په‌یا کردبوو، وه‌کی مؤم، سپی و نه‌ستوور و ږاریکی هه‌بوو، ږارچه‌کیان لې نه‌کرده‌وه، ټاگریان له‌سه‌ر داده‌نا، که‌فی لی نه‌هات؛ کف، کف، کف، کف، تا‌ته‌واو نه‌بوو، ماری موهیی ته‌شکیل نه‌کرد.

۳۴۳/۱۰

عافیتی خو‌شناوان!

زاتی هه‌بوو که‌وره و موخته‌ره‌م، خادیمی دین و عیلم، میرانی خدر به‌گی ږه‌نیسی فیرقه‌یه خو‌شناو پشت‌گه‌لی، ږیاوئ به‌ویقار و موهیب

بوو، قازیه شافیعی مه‌زه‌به‌بی دانابوو، بۆ قه‌وم، فه‌صلی ئەحکام بکا، قازیش مه‌لا محمه‌ده^(۱)ی ناو بوو، مه‌لایه به‌دین و باش بوو، وابزانم له ته‌لامیدی بابم بوو، که میر له مه‌جلیس ئاوی خواردبایه‌وه، قازی ئەیوت: میرانا عافیت!

ئەوانی حازری مه‌جلیس تیکرا ئەیانوت: ئامین بلی شاللا.
لاکین عاده‌تی عافیت بوون، دواى ئاو خورادنه‌وه، له ولاتان نه‌ماوه، من زۆر لام جوانه، که یه‌کێ له مه‌جلیس ئاوی خواردنه‌وه، نه‌خت به ئارام پێی بلێن: عافیتت بێ!

۳۴۴/۱۰

ئیعتماد ئەده‌نه سه‌ر قسه‌ی خۆشکه‌له خۆشکه‌له

ئەهلی تاییعی نه‌فس و مه‌یلی حەیانى، به قسه‌ی پرۆپوچ و درۆ و ده‌له‌سه، ئیمان ئێنن، ئیعتماد ئەده‌نه سه‌ر قسه‌ی خۆشکه‌له خۆشکه‌له، قورئان نه‌سخ ئەکه‌ن. ئایاتی رووحی حەياتی تیا بێ، به زه‌هری ئیزهاقی ئەکه‌ن، به ته‌ئویلاتی فیره‌قی موته‌خالیفه له ئیعیتقاددیات و غه‌یره ئیعیتقادیات ره‌ونه‌قی قورئان ئەبه‌ن، به‌عزێ خورافات و حیکایات و دو‌عايان کۆکردیته‌وه، پێی ئەلێن: کیتابی موقه‌دده‌س، ئیمانیاں هه‌یه، که که‌لامی خوايه، ئیمانیاں به قورئان نییه، مفتری یه، بلێن چی؟ ئەوا وايه، زومامی ئەمری دونیا و قیامه‌ت به ده‌ست ئەوروپایه، چۆنیاں که‌یف پێی بێ، وا ئەلێن، وا ئەکه‌ن، ئومید وه‌یه له‌م حه‌ربه ئەده‌ب وه‌رگرن، ئەوی بمی‌نێته‌وه بێته ئینسان، ئین ئاده‌م. نسأل الله السلام وعز الاسلام الى يوم القيامة.

۳۴۴/۱۰

(۱) ئەم مه‌لا محمه‌ده ده‌کاته باوکی زانا و نووسه‌ری خۆشناوه‌تی خوالێخۆشبوو (عبدالسلام محمد نبی خۆشناو).

ده‌لن ته‌وهی ټینکاری ده‌ججال بکا، کافر ته‌بن!

ته‌مړوش ته‌سادوفه‌ن له فتاوی حدیثیه ی ټین حجه‌رم دیت، ته‌وهی ټینکاری ده‌ججال بکا، کافر ته‌بن، پو‌وچی فهرمووه کافر نابن، به‌لن من ټیمانم هه‌یه به ده‌ججال، فه‌قط ده‌ججال ټیشی خوی کرد، وه‌کذا دجال ده‌وام ته‌که‌ن. ته‌وه عه‌جایه ته‌وانه‌ی له نویژ ټیستی‌عاده‌ی لن ته‌که‌ن دوا‌ی ته‌که‌ون.

۳۵۴/۱۰

قه‌سری مه‌لیک له پیرمام!

ته‌وانه‌ی ده‌وله‌مه‌ندن له میصر له به‌غدا، له گه‌لن جیه‌تر، ته‌چن بؤ صه‌یفیه، جی فیتک، میقداری زور پاره سهرف ته‌که‌ن له‌بر گهرمای هاوین. هاوینی ډا‌بردو و چند هزار دینار له صه‌یفیه‌ی پیرمه‌می سهرف کرا، قه‌سری مه‌لیک و وه‌صی و وزه‌را و فیخام و عیظامی تیا بیا کرا. مع الاسف له و ډوژانه وه‌صی عهرشی عیراق عه‌بدولتلا‌ه هه‌لات، قه‌سر و مه‌سری لن به‌جیما، ته‌مړو له ډادیون وا وه‌رگیرا خه‌ریکن وه‌صیه دی داتین.

۵۴/۱۰

سویند به خه‌لیفه‌ی راشیدین ده‌خوم!

بؤچی سویند به شتی مه‌شه‌ود و عه‌یان بئ نه‌خوم؟ به شتی مه‌جه‌ول و موخه‌یه‌ل سویند بخوم، سویند به ډووحی موقه‌دده‌س و موجه‌ږده‌دی ډه‌سوولی ته‌کرم (صلی الله علیه وسلم) و ته‌بوه‌کر و عومه‌ر و ته‌عوانیان ته‌خوم، له هه‌موو میولن خالین، فره‌قی کورد و عه‌ره‌بیان نه‌ده‌کرد، موقایل به‌و هه‌موو مو‌شکیلاته به نه‌شاط ټیته‌کوشین، کانه سه‌باحه‌تیا تیا ته‌کرد، کوویان سیقه‌ت کرد؟ چؤن ټیستیلایان

بوو، قازیه شافیعی مه‌زه‌به‌یی دانابوو، بۆ قه‌وم، فه‌صلی ئەحکام بکا، قازییش مه‌لا محهممه‌د^(۱)ی ناو بوو، مه‌لایه به‌دین و باش بوو، وابزانم له ته‌لامیدی بابم بوو، که میر له مه‌جلیس ئاوی خواردبایه‌وه، قازی ئەیوت: میرانا عافیت!

ئەوانی حازری مه‌جلیس تیکرا ئەیانوت: ئامین بلی شاللا.
لاکین عاده‌تی عافیت بوون، دواى ئاو خورادنه‌وه، له ولاتان نه‌ماوه، من زۆر لام جوانه، که یه‌کێ له مه‌جلیس ئاوی خواردنه‌وه، نه‌خت به ئارام پێی بلین: عافیت بێ!

۳۴۴/۱۰

ئیعتماد ئەده‌نه سه‌ر قسه‌ی خۆشکه‌له‌ خۆشکه‌له‌

ئەهلی تاییعی نه‌فس و مه‌یلی حەیانى، به قسه‌ی ڤروڤوچ و درۆ و ده‌له‌سه، ئیمان ئینن، ئیعتماد ئەده‌نه سه‌ر قسه‌ی خۆشکه‌له‌ خۆشکه‌له‌، قورئان نه‌سخ ئەکه‌ن. ئایاتێ ڤووحی حەیاتى تیا بێ، به زه‌هرێ ئیزهاقی ئەکه‌ن، به ته‌ئویلاتی فیره‌قى موته‌خالیفه له ئیعیتقاددیات و غه‌یره ئیعیتقادیات ڤه‌ونه‌قى قورئان ئەبه‌ن، به‌عزێ خورافات و حیکایات و دو‌عیان کۆکردیته‌وه، پێی ئەلین: کیتابی موقه‌دده‌س، ئیمانیا نه‌یه، که که‌لامی خوایه، ئیمانیا به قورئان نییه، مفتری یه، بلین چی؟ ئەوا وایه، زومامی ئەمری دونیا و قیامه‌ت به ده‌ست ئەوروپایه، چۆنیا که‌یف پێ بێ، وا ئەلین، وا ئەکه‌ن، ئومید وه‌یه له‌م حه‌ڤه‌ ئەده‌ب وه‌رگرن، ئەوی بمی‌ننه‌وه بیته ئینسان، ئین ئاده‌م. نسأل الله السلام وعز الاسلام الی يوم القيامة.

۳۴۴/۱۰

^(۱) ئەم مه‌لا محهممه‌ده ده‌کاته باوکی زانا و نووسه‌ری خۆشناوه‌تی خوالێخۆشبوو (عبدالسلام محمد نبی خۆشناو).

ده‌لێ ئه‌وه‌ی ئینکاری ده‌ججال بکا، کافر ئه‌بێ!

ئه‌م‌پ‌رۆش ته‌سادوفه‌ن له‌ فتاوی حه‌دیشه‌ی ئین هه‌جهرم دیت، ئه‌وه‌ی ئینکاری ده‌ججال بکا، کافر ئه‌بێ، پووجی فهرمووه‌ کافر نابێ، به‌لێ من ئیمانم هه‌یه‌ به‌ ده‌ججال، فه‌قه‌ط ده‌ججال ئیشی خۆی کرد، وه‌کذا دجال ده‌وام نه‌که‌ن. ئه‌وه‌ عه‌جابه‌ ئه‌وانه‌ی له‌ نوێژ ئیستیعازه‌ی لێ نه‌که‌ن دوا‌ی نه‌که‌ون.

٣٥٤/١٠

قه‌سری مه‌لیک له‌ پیرمام!

ئه‌وانه‌ی ده‌وله‌مه‌ندن له‌ میصر له‌ به‌غدا، له‌ گه‌لێ جێه‌تر، ئه‌چن بۆ سه‌یفیه‌، جێی فیتک، میقداری زۆر پاره‌ سه‌رف نه‌که‌ن له‌ به‌ر گه‌رمای هاوین. هاوینی رابردوو چهند هه‌زار دینار له‌ سه‌یفیه‌ی پیرمه‌می سه‌رف کرا، قه‌سری مه‌لیک و وه‌سی و وزه‌را و فیحام و عیظامی تیا بێنا کرا. مع‌ الاسف له‌و رۆژانه‌ وه‌سی عه‌رشێ عێراق عه‌بدولئیلاه‌ هه‌لات، قه‌سر و مه‌سری لێ به‌جێما، ئه‌م‌پ‌رۆ له‌ رادیۆن وا وه‌رگیرا خه‌ریکن وه‌صیه‌ دی دانێن.

٥٤/١٠

سوێند به‌ خه‌لیفه‌ی راشیدی نه‌خۆم!

بۆچی سوێند به‌ شتی مه‌شه‌هود و عه‌یان بێ نه‌خۆم؟ به‌ شتی مه‌جه‌وول و موخه‌یه‌ل سوێند به‌خۆم، سوێند به‌ ڕووحی موقه‌دده‌س و موچه‌ره‌ددی په‌سوولی ئه‌کبه‌رم (صلی الله علیه وسلم) و ئه‌بویه‌کر و عومه‌ر و ئه‌عوانیان نه‌خۆم، له‌ هه‌موو میولێ خالین، فه‌رقی کورد و عه‌ره‌بیان نه‌ده‌کرد، موفایل به‌و هه‌موو موشکیلاته‌ به‌ نه‌شاط تێه‌کو‌شین، کانه‌ سه‌باحه‌تیان تیا نه‌کرد، کوویان سیقه‌ت کرد؟ چۆن ئیستیلایان

به سهر دوو حکومه تی وه کی ئیران و رۆما بوو؟ چۆنیان ته دبیری نومور و ئیداره ی نه نام فهرموو؟ دلی نه تبعیان پر له که رامهت و شه جاعهت کرد، سهر فراز و موخته رهم و غورپر و موجه ججهل و چاوگهش، بۆچی سویتد به رووچی صلاح الدینی ئه یوبی نه خۆم؟ چهند سال موقایلی چهند ئوردووی ئاوروپایی راوه ستا، موه فقه بوو، تار و ماری کردن، بۆچی سویتد به رووچی سولتان مه محمود سه بوکته گین نه خۆم؟ چهند مانگه ریه کی ئالای محمد (صلی الله علیه وسلم) برده ناو هیندستان.

لاکین مع الاسف نوممهت سویتد بهو ریحالانه ناخۆن، که تا نه مەرۆ له سایه ی واندا ژیاون، سویتد به ده رویشۆکه و سۆفیلوکه نه خۆن، هیچ و پووج! ئیمام، ئیمام، وهلی وهلی، زیارهت، زیارهت، عه ته بات، نه وانه بۆ قیامه تمان به کاردی، ئه دی نه فهندی پاره ی بێ ده ست نه که وئ، کفن به من بیری، مردی گۆر به گۆرچی بلیم چی؟ نه وه وایه. نانۆر نه هیتله ری نه و رووچه عالییه، نه و قوو ته موجه سسیمه، پاش شکستی ئه لمان نوممه تی ئه لمانی گر کرده وه، رووچه کی هاویشه بهر، که نازانی مردن چییه؟ بهو مودده، نه و ثلاث و نه ده واته یان ئیختیراع کرد، موده یشه، نه و مودده ی ساله ک و هه شت مانگه، چه رب نه کا، له هه موو مه یادی ن غالییه، له و رۆژانه یۆغسلافیا و یونانیسی قووت دا، نه و هه موو ده وله تانه ی ئیستیلأ کرد، نه مەرۆ سه ره کی له شکری له حدوودی تورکیایه، نیزیکی نه سته نبولئ، سه ره کی له حدوودی میصره، له و مودده یه فتوریان به سه ردا نه هات، رۆژ به رۆژ نه شاتیان زیتره، له مه یادی نی بهرپر به حر و هه و، عاده ته ن سه باحه ت نه که ن، چ سبه کیان کرد؟ نه م کائینه ته چۆن ئیداره نه که ن؟ ئیمه مع الاسف دل عاجز نازانین چمان به سه ر دئ؟ ناپیک و ناپیک، نه فس پر له خه باهته ت، کسول و بئ نه شات، وه ک حوشرئ له چیا و به رده لاندأ برپوا، وه ک که ری ناو قورئ، به طیشی و گران، روو له پاش، که وتوو بئ ته دبیر، خه ریکی قوما ر و دزی و حیزی، بزانی ن عاقیه ت کوو نه بی؟

بۆ سویتد به مه لائیکه بخۆم؟ که لکی مه یان چییه؟ هه رچی هه یه مه لائیکه! ئی به هانای ئیمه بئ، خۆمانین، ئینسان بۆ ئینسان، ئینسانی مومتاز زۆر باشه، بۆ هه یکه لی ئیجتیماعی رووچه، حه یات به خشه، به سیه

به‌سیه به‌سیه، ئینسان به‌خێوکه‌ن، ئینسان به‌خێوتان نه‌کا، پیاو پیاو پیاو
مه‌دارى فه‌خرن. مع الاسف ئیمه له کوللی جیهه‌تی پاش که‌وتووین،
مردنیکمان به‌سه‌ردا هاتییه، ئومیدی زیندی بوونه‌وه‌مان نییه.

۳۶۵/۱۰

خوتبه‌ی من له مالى مه‌لا ئه‌فه‌ندی!

خوتبه‌ی سیاسى ئه‌م‌پ‌ۆ ملووك و پوئه‌سای جه‌ماهير و قووادى ئه‌عزه‌م
ده‌ر عه‌ه‌دى ئه‌كه‌ن، ئه‌وه‌ولى سه‌فه‌رى مه‌رحووم مه‌ليك فه‌يسه‌ل بۆ
هه‌ولێر، ئیمه چووین. پ‌ۆژێ له قه‌سرى موعه‌للای مه‌لا ئه‌فه‌ندی خوا
ده‌وامى بدا، جه‌معى زۆر خ‌پ‌بوونه‌وه، ئیشاره‌یان کرد، من نوطقى عه‌جیم
ئیراد کرد، مه‌لیکیش به‌ تورکی نوطقه‌کی دا. ئه‌مری کرده من، له وه‌قتی
ئیلقای خوتبه، فه‌قه‌ره فه‌قه‌ره بۆ حازرانم ته‌رجه‌مه ئه‌کرد به‌ کوردی. وه
به‌عزێ به‌ ئیزنی مه‌لیکی، خۆم زیادم ئه‌کرد، شه‌رح ئه‌دايه تا زه‌ریف له
فه‌رمایشتی بگه‌ن. پاشان چۆوه هۆده‌ی خۆی، ئه‌مریان کرد: یه‌کان
یه‌کان به‌عزێ ئه‌شراف چوونه‌ حزووری، که من چووم، فه‌رمووی أشهد
بالله خه‌تییی!

گوتم: وه‌کی خه‌تییی سه‌ر مینه‌به‌ری مزگه‌وتان نا!
فه‌رمووی: نا، نا! وه‌کی خه‌تییی مه‌حافیلی سیاسى!
حه‌ق‌قه‌ن ئه‌ویش خه‌تییی بێ نه‌زیر بوو.

۳۷۱/۱۰

مه‌ه‌دی هه‌ر نه‌هات، نایه‌ت!

له به‌عزێ مه‌قالاتی خۆم، په‌دد له‌وانه‌ی ئه‌لێن: ئه‌م‌پ‌ۆ سه‌به‌ی قیامه‌ت
پاده‌بی! درۆ و ده‌له‌سان و خه‌وانان هه‌ل‌ده‌به‌ستن، هه‌تا پێشی په‌نجایه،
ته‌قویمی ئێرانی ئیعلانی کرد: له په‌نجای، په‌نجاو دووی، چاکم له‌ خاطر
دا نییه، مه‌ه‌دی ظه‌وور ئه‌کا! که مه‌ه‌دیش هات، دونیا ئه‌مه‌نده‌ی نامێتی!
من وتم: ئه‌وه هه‌ذه‌یانه، ئه‌گه‌ر نه‌مرین په‌نجاش ئه‌بینین، وه‌ زی‌تریش
ئه‌بینین، وه‌ مه‌ه‌دیش نایه‌! ئه‌وا بووه شه‌ست، لا اثر ولا خیر، ئه‌وه‌ی

ئه‌لێ؛ قیامه‌ت ئه‌مرۆ، سه‌به‌ی، چه‌ند ساڵێ دی ئه‌بێ، یا موئینه‌ یا ته‌بیعیونه‌، ئه‌گه‌ر موئینه‌ ئه‌وا قورئان ئه‌فه‌رموی: **إِلَىٰ رَبِّكَ مُتَّهَاتَا.**

۳۷۹/۱۰

به‌سه‌رهاتی دختۆریك و ژنیکی حامیله!

حیکایه‌ته‌کم له‌ دفتۆر ڕیاض مه‌خمه‌رچی سه‌له‌به‌ی بیست، به‌ مونا سه‌به‌ لێره‌ بینوو سه‌م باشه‌: وتی: له‌ زه‌مانی ته‌حصیلم ئوستازه‌کم هه‌بوو دفتۆری حاذق، خاسه‌ته‌ن له‌ فه‌نی ته‌ولید گه‌لێ ماهیر و باهیر بوو، قاعیده‌ی وابوو، پاش دهرس له‌ مه‌علوومات و ته‌جربه‌بیات و مه‌شه‌هوداتی خۆی به‌عه‌زه‌ حیکایه‌تی بۆ ئه‌کردین، ڕۆژی وتی: ڕۆژی له‌ دووم هاتن ژنی حامیله‌، له‌ وه‌زعی سه‌م له‌ کوه‌توبوه‌ زه‌یقه‌تی، چووم تیفکریم قابیل نه‌بوو ئه‌و مندا له‌ وه‌ مه‌خره‌جه‌ یه‌ته‌ دهر، قه‌طری سه‌ری له‌ قه‌طری دائیره‌ی مه‌خره‌ج گه‌لێ زه‌لام تر بوو، وتم: ئه‌و مندا له‌ نایه‌ته‌ دهر به‌ سه‌لامه‌تی، ئیستا حه‌یاتی تیا ماوه‌، پاش ساعه‌تی ئه‌مری، ئه‌و وه‌قته‌ به‌ ئاله‌تی خاسه‌ سه‌ری ئه‌شکیتم ئه‌یه‌ینه‌مه‌دهر، ژنه‌که‌ سه‌لامه‌ت ئه‌بێ، ئه‌وه‌ ئه‌چه‌مه‌وه‌ مه‌هللی خۆم دوا‌ی ساعه‌تی وه‌رنه‌وه‌ دووم، دیم عه‌مه‌لیاتی ئه‌که‌م.

ساعه‌ت تیه‌پی که‌س نه‌هاته‌ شویتم، ته‌عه‌ججوبم کرد، نه‌ختی چوو به‌ کچی هات وتی: ژنه‌که‌ به‌ سه‌لامه‌تی مندا له‌ که‌ی دانا، حاجه‌تی به‌ هاتی توو ناکا!

حیره‌ت گرتمی، سه‌مه‌کم له‌ نێوچه‌وانی خۆم دا و وتم: دفتۆر نیم ئه‌گه‌ر وابێ!

زۆر نه‌ڕۆیی کابرا هاته‌وه‌ به‌ ئیزتیراب وتی: ده‌خه‌له‌ک وه‌ره‌، ئافره‌ته‌که‌ زۆر له‌ خه‌ته‌ر دایه‌!

هه‌رچه‌ند خواستم نه‌چم، لاکین وێجده‌انم ته‌حه‌ممولی نه‌کرد، چووم دیم دوختۆری تریان هێناوه‌ له‌ من هه‌رزاتر، عه‌مه‌لیاتی بکا، وه‌ مندا له‌ که‌ به‌ سه‌لامه‌تی دهریت، ئه‌ویش به‌ به‌عه‌زه‌ ئاله‌تی کۆنه‌ خه‌ریکه‌، ژنه‌که‌ هاواری ئه‌روا بۆ ئاسمان، فه‌ریاد و جزع و فزع و ئه‌له‌مان، دختۆریش بێ ڕه‌حم، گۆیا عه‌مه‌لیاتی ته‌ولید ئه‌کا، ته‌کدیرم کرد، ناچار سه‌ری

منداله کهم له دهروونی دایکیدا شکاند، هیتامه دهړئ، چابوو ژنه که
 ږزگار بوو، هندی دی پترانه گیشتم ژنه کهشی نه پړوی!

۳۸۹/۱۰

خه لکی له برسان نه مردن، نه د نه اژران !

نیمه دیمان له گرانی ۱۳۳۶ ی خه لکی له برسان نه مردن، نه د نه اژران،
 له سره گوفه کان، له کولانان، له ناو خانی یان لاشه یان نه کهوت، سه گ
 نه یخواردن، پاش سالی نهوی ما له فکری چوو، پووی کرده نیسراف،
 نه توت: نه بایان پیدا هاتیه نه باران. عه جایب نینسان عیبرهت ناگری،
 پوو له سه لاهی داره یین ناکا، تایعی ههوا و ههوه سی خو یه تی.
 هندوکیش مردیان نه سوو تینن، نه وهش بۆ پریعایه ی مه ساکینه، بۆ
 کهوره کهوره کانی موقه ددهس نیه، باوه پ ناکهم تا قیامت به شهر له
 عبودییه تی پونه سا ده رچن، هیتا له عیاده تی کهر و گایان
 دهر نه چووین، نه وهش له مه پ رونه سایانه، وایان بۆ ده ست نه دا.

۳۹۱/۱۰

دوو پکاهت نویژی وا

له عیاده تی مه لائیکهت خیرتره!

مسولمانی پووت و قووت و نه خو ش و لاواز، له سبه نیته وا سارد،
 که شخه ی کردیه، له ژیر لیف لاق و ده ست نه ته زئ، ههستی به ثاوی
 سارد ده ستوژ بشوا، دوو پکاهت نویژی سبه نیته بکا، له هزار هزار
 نویژ و سه جده و پکوعی مه لائیکه خیرتره، به هونه رتره. نینسانی فه قیر له
 هاوینی گهرم بایه کی دی تیر نه پروو کینن له چول و سه حرا نه خولیته وه
 بۆ که تیره، به هر حالی بن یه ک و دوو پب که تیره به ده ست نه خا، دیته
 بازار نه یفروشی، کولیره یه نه کهړئ بۆ سه ددی په مه قی نه یخوا، نه لئ:

یاره‌بی الحمد لله، هه‌زار شوکر یا رب العالمین، ئه‌و شوکر و حمه‌د و نه‌نایه‌، چۆنی ته‌قدیر ئه‌که‌ی؟ قیاس نا‌کرئ له‌ ته‌سیح و ته‌قدیسی مه‌لائیکه‌.

٤٠٧/١٠

فه‌قیری ڕووت، برسی، به‌ شه‌وئ سه‌رما، به‌ یانی هه‌له‌ستئ، به‌ له‌رزه‌ له‌رز، ئه‌چته‌ سه‌ر ئاوئ، ئاوئ سارد، وه‌کی شه‌خته‌، ده‌ستوێژئ ئه‌شوا، هه‌موو به‌ده‌نی له‌ سه‌رمان فڕکه‌ فڕکئ ئه‌کا، دوو ڕکاعه‌ت به‌ قیرانه‌ت و قیام و ڕکوع و سجود و قنوو ئه‌دا ئه‌کا، دیته‌وه‌ مالیئ، ئه‌له‌رزئ، ئاگری نیه‌، یا تروسکه‌یه‌، وه‌کی ئاگری بیوه‌ژن و دزان، به‌ سه‌د حال و ته‌قه‌لا که‌می گه‌رم ئه‌بیته‌وه‌، ئه‌م دوو ڕکاعه‌ته‌ هه‌زار ملیۆن عیاده‌تی ئه‌و مه‌لائیکه‌ تانه‌ ئیتئ.

فه‌قیرئ ساحیب عائیله‌ به‌ زستان، ئه‌چته‌ بازار، به‌ قوڕکاری، به‌ حه‌ممالی دیره‌مه‌ئ په‌یا ئه‌کا، ئه‌یدا به‌ نان و شیلم به‌ ترشی ئه‌یخوا، له‌ گه‌ل مندالانی هه‌زار شوکری خوا. ئه‌کا، الحق الحمد لله، یاره‌ب هه‌زار جار شوکر! ئه‌و حمه‌ده‌ و شوکره‌ هه‌زار ته‌قدیس و ته‌حمیدی مه‌لائیکه‌ ئیتئ.

سه‌پان سه‌پانی پیر، له‌ سه‌ینئ تا ئیواره‌، دوورنه‌ی ئه‌کرد، به‌ ماندیته‌ ئه‌هاته‌وه‌ پیش هه‌موو شت، ده‌ستوێژئ ئه‌شوشت، نوێژئ عه‌سری ئه‌کرد، ئه‌پاراپه‌وه‌ له‌ به‌ر خودا: خودایه‌ هه‌رزانی که‌ی، هه‌یمانی که‌ی، ته‌وفیقی پاشای ئیسلام ده‌ی، خولاصه‌ به‌و حاله‌ی که‌ به‌شه‌ر تیاپه‌، ئه‌دنا عیاده‌تی له‌ فه‌وقی ئه‌علا عیاده‌تی مه‌لائیکه‌یه‌.

٦٠٢/١٠

شیخایه‌تی سونیان و ئیجتیهادی شیعان سه‌عاده‌تی ئومه‌تیاں برد!

سه‌وادئ ئه‌عزه‌م له‌ به‌شه‌ر، له‌ هه‌ر قه‌وم و میللته‌تی بئ، به‌ گه‌لئ که‌س به‌ گه‌لئ شت فرب به‌خوا، ته‌بیعی عاممه‌ی به‌شه‌ر وایه‌، ئه‌وی ڕاست بئ له‌ گه‌لی، بۆ سه‌عاده‌تی داره‌ین سه‌وقی ئه‌کا، ئه‌م‌ری به‌ چاکه‌،

نه‌هی له خراپه، له‌گه‌لیان نه‌مین و ساف و خاوین بښ، به تهره‌ققى و مه‌ثاثيريان كه‌يف خوښ بښ، به ته‌ده‌نتى و مه‌ساليبيان مه‌جزوون بښ، نايانه‌وئ به خائينى نه‌زانن، نه‌وه‌ی له‌گه‌لیان خائين بښ، به سازى وان لښ بدا، به قسه‌ی خوځكه‌له خوځكه‌له ته‌ئمينان كا، بوى موسه‌خخهر نه‌بن، موتيع و فهرمانبه‌ردار، لايان زور موخته‌ره‌مه، زور نه‌مينه، لايه ږوئه‌سای دښ، لايه ږوئه‌سای سياسيون له مه‌ثاريبى خوځيان ئيستيعباد و ئيستىخدايمان نه‌كهن. له عالمى ئيسلاميه‌ت موصيه‌تې گه‌وره، باعشى جه‌هالت و ضه‌لاله‌تې ئوممه‌ت، ږه‌وزه‌خوانه‌كانى شيعه و شيخه‌كانى طه‌ريقى سوننسسه، نه‌لحق وه‌كى گوتراوه، دينى موبينى نه‌حمه‌دى مورسلى به بادا.

دهر سوننيان ته‌شه‌ييوخ، وه نه‌ز شيعه ئيجتihad شه‌ره‌ف و سه‌عاده‌تې دونيا و قيامه‌تې ئوممه‌تيان برد، بوته ژير چه‌په‌لوکى ئومم، نه‌ئان بسته عاردئ نيه له مه‌ماليكى ئيسلاميه‌ت، شه‌رقه‌ن وه غه‌ربه‌ن، جنوبه‌ن شيماله‌ن، كه له‌ژير پاي يا نفوذى نه‌جانيب نه‌بښ. /الآن‌كان‌كما‌كان مه‌لايانيش كرامة الاولياء حق، زياره‌تې قبور مه‌شرووعه، زائير به مه‌ئجووره، خوا له‌سهر عه‌رشه يان نا؟ لايه بو خيلافه‌تې نه‌بويه‌كرى، لايه بو خيلافه‌تې عه‌لى حه‌رپ نه‌كهن، خاصه‌ته‌ن شيعه به ديعايه مه‌شغوولن، لاشه‌ك نه‌م حاله ده‌وام كا، ئيسماعيلش وه‌كى ئيسرائيلى دووچارى غه‌زه‌بى خوا نه‌بن، زيلله‌ت و مه‌سكه‌نه‌تيان لښ نه‌درئ، له‌سهر هه‌ل نه‌درئ، حه‌تتا قسمې به نه‌وعې به‌سته‌زمان و عه‌قل كه‌مه‌كانى مسولمانان نه‌فريوتن، نه‌لين؛ نه‌و نايه‌ته (يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا عَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ) نه‌لين؛ نه‌نه‌هو ته‌لقينى خه‌صمى تيايه، يه‌عنې نه‌ى ئينسان بلئ: ئيلاهي كه‌ره‌مى توو منى مه‌غروور كرده!

٤١٧/١٠

به‌سهره‌تې خاوون مايه‌كه!

شه‌خسې وتې: چوومه كه‌ركوك، مايه‌كى بوره‌م هه‌بوو، پير و لاواز، فروتم، چه‌ند ږوژئ دوايه چوومه مه‌يدانى ولاغ فروشان، مايه‌كه‌م ديت،

قه له و به شه و کهت، چهزم لیکرد، کریم، بۆ مالی خۆم گه رامه وه، سواری بووم، دیم سه بر سه بره نه پوو تیتته وه. ناخری چورچ و لاواز بوو، نه نوڤم مایه که ی خۆمه، توومه ز فوویان دابوو، په نگیان کردبوو، گۆرپیوویان کردبوویانه مایه تر! حکومهت و میللەت له چهنگ نه وانه بیزارن، نه ماما چاره شیان پین ناکرئ.

٤٢٤/١٠

کچی شیخ نه بی ماویلی به دوای قه تارچییه کی کهوت!

مندال بووم له عومری ههشت و نو سالی، زستانه کی کچی شیخ نه بی قوتبی ماویلی، له مالی ئیمه بوو، نه و زستانه نه یانیهشت بچمه وه ناو مال، کچی شیخی نه یه رموو: نه زهری چه رامه، به عزه شیوی نه ده خوارد، نه یوت: شکم له چه لالی مالی ئیوه نییه، لاکین نه ترسم به ققاله که ی پوو نی لئ نه کړن به زه ریفی ته رازو وه که ی خاوین نه کاته وه، پوو نه که چه رام بئ، کهم و زیده یی تیا بئ!

خولاسه به و نه وعه ته که للوفاته زۆری عه زابی عائیله دا، له نه واخیری زستان، ته شیریفی به دوای قاترچییه کی خۆیان کهوت، به جارئ ته رازووی تیکدا!!

٤٢٥/١٠

گه لئ شه و له چنارۆك تا سبهینه نه ده نووستم، ده وره نه کرد ده!

مع الاسف ئیمه له ئوموری نافیه مونا فه سه مان له گه ل هیهچ دوهل و نه قوام نییه، نه و هه موو ئیختیراعه کرا، له ئیمه که سئ نه بوو غیره تی بنویتی، ته ته بیعی نا ئار و خه واصی ته بیعت بکا، شتی نوئ په یا بکا، بۆ پوژی وه کی نه مپۆ به کاربئ. من له گه ل ئامۆزایه خۆم مونا فه سه کمان

بوو بۆ خویتندن، گهلئ شەو لە چنارۆك^(۱) تا سبهینه نەدەنووستم، دەورم ئە کردەوه، لە شار تاريك و پروونی بهیانی هەلئەستام، ئەچوومه مزگەوت بۆ دەورکردنەوه.

قەت لەوه باشتەرییه بۆ کەسبى مه عاریف و سەرکەوتن، نە بۆ دینی حەقیقی، نە بۆ دنیا موناڤەسە کمان لە گەل ئەجانیب نەبوو، وه نییه، وه نابێ، ئەمما بۆ لەهوییات و خەمیرییات حەققەن موناڤەسە ئەکەین، وه سییقه تمان کرد، لەو انحطاطه خەریکی پیغه مەبەرىن، به هائی و قادیانی عاله میان خسته دەرکەى أسفل السافلىن، سەفالهت و بى هێزى، عەلاوێ وان، ئەلئان لە کۆیه شەخسێ ئۆمەرگۆنەدی موحاکەمە ئەکری، دەعوای پيسالهت ئەکا، سبحان الله هەموو شتیان کردە گەمە، پيسالهتێ چى؟ ئەمڕۆ موقاییلى ئەو حوکەمايه، ئەو زوعەمايه، ئەو غیڕەتکێشانی ئەوروپا و ژاپۆن، ئینسانى خۆى به میروویى نایەتە بەرچاو، چ کەرامەتێ، چ موعجیزەیه، بەرابەرى ئیختیراعاتى حوکەمای غەرب ئەکا؟

٤٣١/١٠

ولاتی ئێمه شەوى صافی زۆر کەمه!

حەققەن گهلئ ماھتاب هەیه ئەوەندە خۆشە، ئەوەندە بە جەمال و زینەتە، شایانە سویتى پى بخورئ. زاتى بوو پەحمەتى خۆای لى بى، شەوى ماھتاب نەدەنووست، ئەبوت: حەیفە ئەو ماھتابە خەسار بى. ئەمما مع الاسف ولاتى ئێمه ئەوەندە مکرده، دائیم غەمبار و هەورە، شەوى ماھتابى صافی زۆر کەمه، هیلال تەرەققى ئەکا، ئەبیتە بەدر عن قریب پروو لە نەقس ئەکا، وه کى فووارەى ئاو.

٤٤١/١٠

(۱) چنارۆك هاوینەهەوارێکە کەوتۆتە دامى چای هەیه سولتان بە دیوی رانیه وه.

ئه شقیایا!

له و خودایه ذی البطش ه ئه خوازم زۆر به زوو له ئه شقیایان ئیتیقام بستیتی، زه په به ته ئیدیایان لی دا هه لی نه گرتته قیامهت. ئیلاهی خۆت ئه زانی، ترسی قیامهت له دلاندا نه مایه، به عه زابی ئاخیرهت ته خو یقی ئه شقیایان بکه ین، گه مه یان پی دئ، پیمان پینه که نن!

٤٥٧/١٠

له ئه واخیری ده وری عوسمانی، به عزئی ئه شقیای شیخ بزیتی خه رمانی ده غلیان ئاگر نه دا، ساحتیان ئه کوشت، ئه یانهاو یشته ناو ئاگره که. پترار له دینه له دیهاتی کۆیه، عاثیله به بی ده سته لات، ژن و مندالی چکۆله، شه وئ به خه بهر دئ خانوویان ئاگر دراوه، باوکیشیان له مال نابن، ئه ماما دوو میوانیان ئه بین، خۆو طالع هیممهت ئه کهن مندا له کان قورتار ئه کهن. ههتا حالی مسولمانان به ده ره جه به گه یشتیه برا له سه ر کۆتکه جۆیه، کۆتکه نۆکی برای داك و بابی ئه کوژئ. ئه و هاوینه ی چووی دوو برا له ئه هالی کونه فلووسه پارچه گه نمکیان ئه بی، به سه د موشه فقهت ئه یدروونه وه، ئه یکه نه خه رمان گیره ی ئه کهن، شه نه بای ئه کهن، ئاخیر پۆژی ئیشی ته صفیه ته واو ئه بی برای به برایه ئه لی: ئه توو هه پۆوه دینه، سه به ی زوو که ره گه ل بی نه زوو ده غله که هه لگیرن، من لیره ئه مینم هیشکی له ده غله که ئه گرم. سه به ی برای قوربه سه ر دئ، ئه نۆپئ، برای سه رپراوه و ده غلیش نه ماوه!

ئیمه له چنارۆك دوقتور فایه ق نحاس شامی یادی به خیر بی، لاما ن موسافیر بوو، له و پۆزه لاشه به مه قتولیان هیتا به چنارۆك دا بۆ فه حسی طی، له چنارۆك مومکین نه بوو، دختۆر ئه سبابی لا حازر نه بوو، لاشه که یان برده کۆیه.

حه وادیث به و ته رزه زۆره. با ئه وه نده به س بی.

٤٦٢/١٠

کاره‌با هیشتا نه‌هاتیته کۆیه!

له ته‌نریخی ۱۸۷۹ ئە‌دیسۆن می‌صباحی که‌هره‌بای ئیختیراع کردیه، دونیای مونه‌وهر کرد، شه‌وی ئە‌نه‌هو گێرا به‌ پرۆژ، حاله‌ن نه‌هاتیته کۆیه له‌و چه‌ندانه می‌صباحی که‌هره‌بائی طولی ۱۴ قه‌ده‌م، له‌ ئیرتیفاعی ۱۵۰ قه‌ده‌م به‌ یادی موخته‌ریعی می‌صباحی که‌هره‌بائی مسته‌ر ئە‌دیسۆن له‌ حه‌دیقه‌ی منلوپارک نه‌صب کراوه، نووری ئە‌و چرایه‌ چه‌نده‌ میل مه‌سافه‌ پووناک ئە‌کا. نه‌صبی تیزکاری لایقی ئە‌و نه‌وعه‌ زاته‌یه. حه‌یفه‌ بۆ ئیمه‌ که‌سمان نییه‌، به‌ حه‌ق شایان بێ، شتی وای بۆ نه‌صب کرێ.

٤٦٥/١٠

شیخ سه‌لیمی بامه‌رپی و سوپه‌ری صاعیقه‌!

سالی له‌ موصل بووم، له‌ خدمه‌ت شیخ سه‌لیمی بامه‌رپی، موسافیر بووم، پرۆژئ ئە‌مری کرد، له‌ خدمه‌تیا بۆ لای باب سنجار چووینه‌ سیاحت، ده‌بۆی میری له‌وئ بوو، پر له‌ باروود و مه‌وادێ ناریه‌، دارێ له‌سه‌ر بانێ چه‌قاندرا‌بوو، داره‌که‌ بلووهره‌کی له‌ سه‌ر نه‌صب کرابوو. شیخ فه‌رمووی: بابۆ ئە‌وه‌ چییه‌؟

وتم سوپه‌ری صاعیقه‌یه‌!

فه‌رمووی: چاوا دبێ؟

عه‌رزم کرد: ئە‌و دانه‌ بلووهره‌ی ئە‌بینی، ئە‌و ئاگری برووسکه‌ی جه‌زب ئە‌کات ئە‌بداته‌ ئە‌و تیلانه‌، تیله‌کان ئە‌یه‌اوێته‌ ئە‌و بیرانه‌ی که‌ سه‌ریان که‌وتیه‌ ناویان، له‌وئ ئە‌کوژێته‌وه‌. وه‌ ئیلا ئە‌و نه‌وعه‌ عه‌مباری زه‌خیره‌ی حه‌ریی ئاگری برووسکه‌ی لێ دا دنیا وێران ئە‌کا.

ئه‌فه‌رموئ: ئە‌وه‌ زۆرباشه‌، ئە‌مما شتی وا بۆ لای ئیمه‌ نییه‌! یه‌عنی ئیختیراع ناکرێ.

وتم: خه‌تای ئیوه‌یه‌، ئیوه‌ هه‌ر ئە‌مر ئە‌فه‌رموون: چاوان بقوچێن،

سه لاواتی شه ریف و ئیخلاصی شه ریف بخوون. بهو حاله ئه و
ئیختیراعاته ناکرئ.
هاوار خودایه، هاوار، له عالهمی ئیختیراعدا ناوی کهسی مسولمانی تیا
نییه.

٤٦٦/١٠

له بهر (سبح اسم) هو (هل اتی) ی نایه مه جومعه!

ئهوسال هاوینج ئیمه له چنارۆك بووین، حیکمهت زه هاوی بووه
قائیمقامی کویه، نه هاته جومعه، پارهشی ئه دا فه قیران، پۆژی به کینایهت
وتی: له عه قره قائیمقام بووم، پۆژی نه چوومه جومعه، مه لای جومعه
وتی: بۆ نه هاتیه جومعه؟

وتم: له بهر (سبح اسم) ه و (هل اتی) ی، هه موو جومعه هه موو
جومعه، له ته ماشا کردنی خوشتر ماندی بووم!

وای پێ خوش بوو بگۆرئ. جیژنی ره مه زان من ئیمامه تیم کرد، له بهر
وی گۆریم، که چی ئه و نه هاتبووه نوێژ، چاوی تیک چووبوو، زۆر پێ
نه چوو، فه صلیان کرد، چۆوه به غدا.

٤٧٦/١٠

فه قیر وهکی په یووله له کۆلانی ئه خولینه وه: خوا خیر و بنووسن!

گرانی پێشوو دوور پێ لهوسال، نه کشری خه لکی لهوانی مان، به
کهنگری ژبان، ماده دیان له گیا و گۆل وه رگرت. ئه مسال مع الاسف
له وه پنییه، زستانی سارد بوو، به فر و بهسته لهک بوو، حه یوانات زۆر
مردن، داروبار وشک بوون، به هاره بارانی نییه، دهشت و چیا بۆز
ئه چیته وه، هه ور دئ و ده چن، دوو که له، خۆله، ناوی تیا نییه. معاذ الله
پێ بارانی دهوام کا زۆر شر ئه یین، ترسی شه پێش لهوئ پاوه ستی. خوا
به حورمه تی ئه و ئایه ته ره حمی بکا.....

دونیایه کی فانی، کاروان سه را، په نگه کهس دلی پێ خوش نه یی، پێ

به‌قایه، عه‌لاوه‌ی ئه‌و هه‌موو ئه‌کدار و ئالام و ئه‌سقامه له‌سه‌ر ئه‌و هه‌موو ناخو‌شیه، حه‌قیقه‌ته‌ن عه‌داوه‌تی به‌شه‌ری شه‌ر و شو‌ریان، سه‌ففاکی و خو‌تیر‌پژان، هه‌زار هه‌ندی تر، تال و ناخو‌شی کردیه. خاسه‌ته‌ن ئه‌مه‌رۆ ته‌ماشاکه، له‌مه‌شریق و له‌مه‌غریب هه‌ریککه، ته‌ئریخی به‌شه‌ر نه‌یدیوه، هه‌رچی له‌ئه‌ترافه‌وه‌ بۆمان ده‌هات، غایه‌ت گه‌رانه و ده‌ست ناکه‌وئ. سه‌ری ده‌غل و دان له‌زیادییه، کرم قسه‌مکی له‌تۆی خو‌اردیه، پیکه‌ره‌ حاله‌ن ده‌وام ئه‌کا، ئه‌وی ماوه، شه‌ر بووه، باران ناباری، هوا مکه‌دره، موسته‌قه‌بل مو‌ظلیمه، ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌رۆ سه‌بی باران نه‌بارئ، ئومید به‌ده‌غل نامینئ، دل وه‌خته‌ته‌قی، فه‌قیر وه‌کی په‌یووله له‌کۆلانه‌ن ئه‌خو‌لینه‌وه؛ خوا خیر و بنووسی. دار و بار ئه‌کته‌ری وشک بوون، له‌وه‌ر و مه‌رعا نییه، توخوا به‌چی هه‌له‌خه‌له‌تئی؟

ئه‌مما له‌سه‌ر ئه‌و حاله‌ش بۆ به‌عزئ دونیا له‌نوویه، ئه‌مما خه‌وف، عاقیبه‌ت عاممه‌ مستولی یه.

٤٧٨/١٠ - ٤٨٤/١٠

کو‌ری جو‌رجانی عه‌رزى بابى کردیه له‌مالئ ئارد نییه!

مه‌شه‌وو‌ره فه‌رزه‌ندی سه‌ید شه‌ریفی جو‌رجانی، عه‌رزى بابى کردیه:
له‌مالئ ئارد نییه!

سه‌ید فه‌رموویه‌تی: عیلمی سی سالی له‌یاد برده‌مه‌وه.

٤٨٠/١٠

گه‌لئ شه‌و له‌به‌ر گه‌رما و پلشکه‌ خه‌ومان لئ ناکه‌وئ!

لله الحمد ئیمه‌ مسو‌لمانین، هاوینان له‌کویه، گه‌لئ شه‌و له‌به‌ر گه‌رما و پلشکه‌ خه‌ومان لئ ناکه‌وئ. مندالی مه‌عصوم به‌سته‌زوبان، ئه‌زیرپتئ، ناسه‌روئ، له‌ناو جه‌ه‌نهم چۆن ئه‌نوئ؟! ئه‌وه‌نده‌ش هه‌یه‌ طورئ وی طورئ تهره، وه‌ ئیلا ئیسان له‌ناو ئاگری دونیا چاره‌گن ده‌وام ناکا، ئه‌مه‌رئ ئه‌بێته‌ خو‌له‌میش!

٤٨٢/١٠

خانووې بېتواته!

له بېتواته خانیه کم دی، دوو نه‌وږم له بهردان دروست کرابوو، له دیوارانی نه قوږ هه‌بوو نه چیدی، هیچ درز و نیکیشی نه‌بوو. ټلېن له تېره‌ف هه‌ورامان نه‌کته‌ری خانووې گه‌وره گه‌وره‌یان له بهردان دروست نه‌که‌ن، بې قوږ و گېچ.

۴۹۷/۱۰

مه‌لای فه‌قیر چاوی له ده‌ستی هه‌رچی و په‌رچییان بې، چ خدمه‌ته‌کی پې ټه‌کړی؟

وا ده‌رنه‌که‌وئ، مال پېدان و ده‌وله‌م‌ندکردنی عه‌بدی، ټه‌ساسه‌ن له ږووی ټیکرام و ټیحتیرامه، حه‌قیقه‌ته‌ن له کوللی زه‌مانې له به‌ینی جه‌میعی میله‌ل و نیحه‌ل ده‌وله‌م‌ندی مایه‌ی حوږمه‌ته، مه‌گه‌ر ده‌وله‌م‌نده‌کی زوړ له‌ټیم و لچ ږوو و ږه‌زیل و فرۆمایه‌ی، خاسه‌ته‌ن له‌و زه‌مانه، بؤ ټه‌هلی عیلم، عیلم له ټه‌لزه‌می لزووماته، که‌سې مه‌لا بې، خوا له عمر و زه‌یدی موسته‌غنی کا، حه‌ققه‌ن حوږمه‌ته، بؤ عیلم، بؤ دین. مه‌لای فه‌قیر چاوی له ده‌ستی هه‌رچی و په‌رچییان بې، چ خدمه‌ته‌کی پې ټه‌کړی؟ عیلم کوو زیاد ټه‌کا؟ ټه‌بیته مه‌لایه، که له‌و عه‌سره، به حه‌ق پټی بلېن مه‌لا. ټینسانی کریم الطبع، هه‌وین پاک، ټنک گه‌وه‌ر، مه‌منوون و موته‌شه‌ککیر ټه‌بې له ږی چاکه مال صه‌رف ټه‌کا، ټه‌وی به‌دگه‌وه‌ر و مایه‌پوچ و خوین پيس بې له ږووی ککیر و عیناده‌وه.

۵۰۰/۱۰

به عیززه‌ت ته‌رکی دونیامان کرد، به زیلله‌ت ته‌له‌بی ته‌که‌ین!

من به‌عزه‌ ته‌ولیا‌یه ده‌وله‌مه‌ندم خو‌ش ته‌وئ، وایزانم عه‌بدولخالقی
غه‌جده‌وانی^(۱) زور ده‌وله‌مه‌ند بووه، هه‌تا ولاغی به‌رزه‌یی چاک چاکی
بووه، زنجیریان له‌ زږ، میخ زنجیریان له‌ زږ، ده‌رویشی بۆ ئیمتیحان،
ولاغی زور عالی لږ ته‌خو‌ازئ، ته‌فه‌رموئ: ته‌وه‌ته، ږړه‌ییه!

ده‌رویش زنجیره‌که‌ی له‌ لاقی ته‌کاته‌وه، ته‌مای ته‌بی به‌ جیی یئلی،
شیخ ته‌فه‌رموئ: جیی مه‌یه‌له، گول میخی ته‌و زنجیره‌ له‌ عاردی چه‌قیوه،
له‌ دل‌ی ئیمه‌ نه‌چه‌قیوه! یه‌کی له‌و نه‌وعه‌ زه‌واته، سه‌نه‌وی واریداتی
موله‌لی، شیت هه‌فتا هه‌زار دینار بوو، ته‌که‌ثری له‌ ږی خوا سه‌رف
ته‌کرد، ته‌یفه‌رموو: ته‌گه‌ر سستی بکه‌م له‌ که‌سابه‌ت، وارداتم که‌م ته‌بی،
خوا حیسابم له‌ گه‌ل ته‌کا: بۆچی سستیت کرد؟ سه‌عیت کردبا، با زیاد‌با،
زیترت له‌ من سه‌رف کردبا! ته‌لحه‌ق ته‌مه‌ خو‌یه‌تی!

حیکایه‌ت زورن، لاکین حاجه‌ت به‌ حیکایه‌ت نییه‌. مالی دنیا
مه‌داری ئیعتیاره‌، ماموستا مه‌لا ته‌حمه‌د ږه‌حه‌تی لږ بی، ته‌یفه‌رموو: به
عیززه‌ت ته‌رکی دونیامان کرد، به‌ زیلله‌ت ته‌له‌بی ته‌که‌ین. ئیشاره‌ی بۆ
ته‌و شیخانه‌ ته‌کرد بی کار و که‌سابه‌ت بۆ جیهه‌تی مه‌عیشه‌ت ته‌گه‌ران،
به‌ سوال و سه‌ده‌قه‌ به‌ږتوه‌ ته‌چوون. به‌لږ حویبی دنیا سه‌ری هه‌موو
گوناهانه‌، قسه‌مان له‌ حویب نییه‌، ئاره‌زوو ته‌که‌ین بۆ خوددامی دینی،
خزمه‌تی دینی ږن بکا.

یاره‌یی به‌ ږه‌حیم‌کی هه‌ستی
شه‌ش چیز مه‌را مه‌ده‌د فروستی

(۱) خواجه‌ عه‌بدولخالقی غه‌جده‌وانی خه‌لکی گوندی غه‌جده‌وانی نزیک بوخارایه‌،
ناوبراو له‌ که‌وره‌ ږیرانی ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌بندی و له‌ شیخه‌ ناوداره‌کانی ماوه‌را‌ئوله‌هر
بووه.

ئیمان و ئەمان و تەندروستی
عێلم و عەمەل و فەراخی دەستی^(١)

٥٠٣/١٠

مه‌لا و زمان زانیین!

مه‌لای ئەمڕۆ لازمه له علوومی نه‌قلی و عه‌صری موته‌به‌حجیر بێ، وه زاتێ موته‌فه‌ککیر و موده‌بیر و به‌سیاسه‌ت و که‌یاسه‌ت و قووه‌تی ته‌عبیری چاک بێ، بتوانی هه‌کیمانه‌ موخاتیب تیگه‌یه‌نی، مه‌لایان پێ گه‌یه‌نی، بتوانی له‌ گه‌ل ملوک و عوزه‌ما بدوێ، له‌ مه‌حافیلی سیاسه‌ت موتابیقی حال و مه‌قام نوتق بدا، قووه‌تی موقیعی بی، ئەمما زۆر دووره‌، شه‌هامه‌تی خۆی ئاگاداری بکا، وه‌ چهند ئەلسینه‌ بزانی.

٥٠٥/١٠

توخوا که‌سی سه‌جده‌ بۆ گۆلک ببا، هه‌ق نییه‌ وه‌کی
گای گیره‌ی پێ بکه‌ی!

گه‌لی که‌س هه‌رچه‌نده‌ خوڕپن، خه‌تیان له‌ عبوودیه‌ت پتره‌، به‌لاش خۆیان ئەکه‌نه‌ عه‌بد و به‌نده‌یی ئەم و ئەو. توخوا که‌سی سه‌جده‌ بۆ گۆلک ببا، هه‌ق نییه‌ وه‌کی گای گیره‌ی پێ بکه‌ی!
له‌ ئەوائیلی ته‌حصیلم مامۆستایه‌ک هه‌بوو، خه‌لکی لای سابلاخ، ناوی مه‌لا ئەحمه‌د ئەرشه‌د بوو، گه‌لی جار هه‌ناسه‌ی هه‌لته‌ کیشا: خۆزی ئیستا

(١) ئەم شیعره‌ وه‌ک به‌دواداچوونمان بۆ کرد، هی ئەبو سه‌عید ئەبولخه‌یره‌ و مه‌لای گه‌وره‌ ئاماژه‌ی به‌ ناوی نووسه‌ره‌که‌ی نه‌کردوو و به‌ هه‌له‌ش نووسراوه‌، راستیه‌که‌ی به‌م شێوه‌یه‌ی خوواره‌وه‌یه‌:

ای بار خدا به‌ حق هستی
شش چیز مرا مدد فرستی
ایمان و امان و تن درستی
فتح و فرج و فراخ دستی

له دێی بورهان به پشتی به‌ردم بۆ خانه‌قای شیخ شه‌مه‌دین کیشابایه‌وه!
 پاش ئیجازه چۆوه بورهان وام زاناند، له‌ژێر کشانه‌وه‌ی به‌ردان مرد،
 ئه‌مه گویا بۆ ئازاده‌گی قیامه‌ته. بزانی مه‌یلی عبودییه‌ت چی ئه‌کا!
 گهرچی جه‌نابی ڕیسه‌له‌ت په‌نا زۆر ته‌شویقی کردیه بۆ عه‌بد ئازادکردن،
 ئه‌وانه‌ی ته‌عن له دینی ئیسلام ئه‌ده‌ن، ئه‌وان که سه‌عی ئه‌که‌ن عومومی
 ئه‌حراری عاله‌م بینه عه‌بدیان.

٥١٦/١٠

سه‌عاده‌تمه‌ند ئه‌و که‌سه‌یه، کلیلی ده‌رکه‌ی خێران بێ!

ئه‌وانه‌ی شووم و بێ که‌لک و وه‌ج و ته‌نگیان هینایه‌ سه‌ر فوکه‌را و
 زوعه‌فا، ده‌رکه‌ی خێریان له‌سه‌ر خۆ پتوه‌دایه، خوا‌ی ته‌عالا پێش
 ده‌رکه‌ی جه‌هه‌ننه‌میان له‌سه‌ر پتوه‌ ئه‌دا. نعوذ بالله سه‌عاده‌ت مه‌ند ئه‌و
 که‌سه‌یه، کلیلی ده‌رکه‌ی خێران بێ، شه‌قاوه‌تمه‌ند ئه‌و که‌سه‌یه کلیلی
 ده‌رکه‌ی شه‌ران بێ.

٥١٩/١٠

به‌سه‌ره‌اتی مه‌لای مقوم الناقه!

ئه‌لین مه‌لایه وه‌عزی ئه‌دا، ئه‌یوت: ئه‌ی مسوڵمانینه له‌ خوا بترسن،
 خوا زۆر بێ موبالاته، له‌سه‌ر حوشرێ چهند دره‌هم بایی، قه‌ومێ وای
 هیلک کرد!

مه‌لایان ناویان لێ نا (مقوم الناقه). حه‌قیقه‌ته‌ن خوا بێ موبالاته،
 غه‌نیه، کائینات به‌ ئانی هیلک کا چ په‌کی پێ ئه‌که‌وێ؟ گه‌لێ جار
 ئه‌لیم خیده‌تی گه‌وره‌یی به‌ ده‌سه‌لاتی بێ موبالات زۆر زه‌حمه‌ته!
 جه‌نابی حق به‌ لوتفی خۆی موعامه‌له‌مان له‌گه‌ل بکا. ئامین!

٥٢٥/١٠

عومه‌ری خه‌ییام!

جەزا و پاداشی چی؟ ئەدی ئەمن ئەمڕۆ مالی خۆم بدۆزینم، گویا سەبی خوا پاداشم ئەدات، نەخێر، قەت ئەوه‌ی ناکەم، حازر بە قەردی نادەم، قیامەتی چی؟ جەهەننەمی چی؟ بەهەشتی چی؟ گشت فروفیل، مال دەریتەیه، چ گویم لەو قسانە نییه!

بەلێ کەسێ بەخیل بێ، ئەو نەوعە هەذه‌یانە ئەکا، بێ شک وە گەلێ ئەشعاریان لەو مەزمونە یەعنی حازری مەدە بە قەرد، نەسبەت بە عومه‌ری خه‌ییام داوه. ئەمما لە حیکمەتی ئەو ناوه‌شیته‌وه، وە لەو لە زومره‌ی بادەگوساران بووبێ.

٥٢٧/١٠

نوره‌ددینی برام و وه‌لامی منداله‌که!

ڕۆژێ لە ڕۆژان نووره‌ددینی برام، لە مەدرەسە ی ڕەسمی کۆیە، دەرسی تەفسیری بە منداله‌ قوتاییان ئەگوت، وە جەهێ تەنخیری وەحی بەو وەجەه‌ی مەشهور کە گوجیلە سەگێ لە بێ تەختی پیغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) مردبوو، وە مەلایکە ناچنە جینگای سە ی تێدای، خصوصی توپیی. ڕۆژێ هۆدە ی ڕەسوولی ئەکرەم (صلی الله علیه وسلم) ئەمالن، لاشە کە ی فرێ ئەدەن، ئەوجا جبریل دێ وەحی ئێتی، رسول الله (صلی الله علیه وسلم) سەبەبی تەنخیری سوئال ئەکا، بەو وەجەه‌ی جوابی ئەداتەوه.

مندالی ڕاست ئەبیته‌وه، ئەلێ: من ئیعتیرازە کم هەیه، چما وەحی هەر لەناو ئۆدە ی رسول الله (صلی الله علیه وسلم) بۆی دەهات؟ خۆ پیغەمبەر دائیم لە ژووری ئۆدە ی خۆی نەبووه؟ با لە دەرەوه‌ لە مەسجید بۆی هاتبا.

هاتنە لای من، من وتم ئەوانە هیچ نین. وەکی شیخ محەمەد عەبدە بەیانی فەرموو بوو، بۆم بەیان کردن، زۆر مەمنوون بوون.

٥٣٥/١٠

ثیعدامی مه‌نصووری حه‌لاج!

نازانم کچی له خه‌ودا به خدمه‌ت حه‌زره‌تی رسول الله (صلی الله علیه وسلم) گه‌یشتییه، له خدمه‌تی قسه له مه‌نصوور^(۱) کرایه، فهرموویه‌تی: ئه‌و شه‌خصه نه‌زانه، نازانی پره‌زای من تابعی پره‌زای خوایه. ئه‌وا حه‌واله‌ی شیري شه‌ریعه‌تم کردا!

ئاخیری مه‌نصوور ثیعدام کرا! لاکین له نه‌فس الامرئ ثیعدامی مه‌نصوور شتی سیاسی بوو، وه‌ک شتیخی سوهره‌وه‌ردی، بۆ زوبان به‌ستنی خه‌لکی کیسویه‌ی شه‌ریان له‌به‌رکردینه، وه‌ک مه‌سه‌له‌ی موخته‌زیلی و خوله‌فای عه‌بیاسیان، ده‌عوته‌ی موخته‌زیلانیان کرده به‌هانه‌یه سیاسی، هه‌ر مه‌لایه به‌دخواهی سه‌لته‌نه‌تیان بوو، کوشتیان. له عائیله‌یان ئه‌مین بوون، دوايه پوئه‌سای موخته‌زیله‌کانیشیان فه‌وتاند. لاکین مه‌لایانی کوتوب ناگایان له سیاست نییه.

۵۳۸/۱۰

چاوه‌شیان کردیته قوتب!

ئه‌لین فلان وه‌لی ئه‌وه‌وه‌لی دز بووه، پینگر و فاسق و فاجر بووه، تۆبه‌ی کردیه، وه نازانم چی کردیه؟ بوویته وه‌لییه موختارا! نا نا وا نییه، ئه‌مما سوڤیه قسان ئه‌که‌ن نابیی موخاله‌فه‌یان بکړئ، حه‌تا ئه‌لین: وا بووه، ئینسانی چاوه‌ش زورپانه‌نگیو، له‌ناو حه‌لقه‌ی شایی بووه، له‌و ئانه قوتب

(۱) حوسین کورپی مه‌نصوور (ابو مغیث البیضاوی)، به (حه‌لاج) ناسراوه، له (طور) نزیک البیضاء (فارس) له دایک بووه، فه‌یله‌سوڤیکی سوڤی بووه، چه‌ندین سالان له خه‌لوته‌ی سوڤیتی ماوه‌ته‌وه، به تاییه‌تی له‌گه‌ل (توستری و جونه‌ید) دا، پاشان له‌به‌ر دونیا به‌که‌م زانین (زوه‌د)، له شاراندا گه‌راوه، به زه‌ندیق تاوانبار کراو، ۸ سال زیندانی کراو ئازاری چه‌شت، دواتر له سالی (۹۲۲ز) له به‌غدا له سێداره‌درا. له دوا‌ی خۆی پێچکه‌ی ئه‌و پهره‌ی پێدرا و هه‌ندیک به‌ پیروژ و هه‌ندیکیش به‌ کافری ده‌زانن، ته‌نیا به‌ره‌مه‌تیکه‌ی به‌ زمانی عه‌ره‌بی به‌ ناوی (کتاب الطواسین) له دوا به‌ جی ماوه. المنجد، ص ۲۴۰

مردیه، نه‌ویان کردیته قوتب، ئیداره‌ی کائیناتیان خستیه به‌رده‌ستی،
تابیعی ئه‌مر و ئیراده‌ی ئه‌وین!

ده‌ک وێران بێ دنیا، به‌قورپگیرئ، چاوه‌ش بیته قوتب و ئیداره‌ بکا!

٥٤١/١٠

فه‌قیری!

فه‌قیری ئه‌وه‌نده‌ چرووکه، له‌گه‌ل هیچ پێک نایه، دل ڕاحه‌تی له
جیهه‌ت گوزه‌ران، بۆ ئه‌هلی ئیسلام زۆر لازمه، خصوصی ئیمڕۆ بۆ
مه‌لایانی خادیمی دین ئه‌لزهمه. فه‌قیر سووکه، عیلمی ئه‌وه‌هلین و
ئاخیری له‌گه‌ل بێ، ساحیتی گران نابێ، به‌لێ هێسک گران ئه‌بێ که‌س
گوێی له‌ قسه‌ی نا‌کا، خولاسه‌ خوا به‌تیش له‌گه‌ل فه‌قیری نا‌کرئ، الفقر
مخزی بێ ئه‌صله:

الفقر مخزی حدیث مفتری ذکرهوا

فاحذروهوا روايته من غیر تنبيه ذکرهوا

٦٤٣/١٠

حه‌ماغا گو‌تی دروسته‌ بلیی خوا ئازایه‌؟

له‌ جه‌ه‌پی سایق بووبوووه‌ قاعیده‌ هه‌موو که‌س ئه‌یزانی که‌ ولاتی
بدۆر ابا ئیعلاتیان ئه‌کرد، دۆل و زوڤنا لێ ئه‌درا، ئه‌کو‌ترا، که‌ ولاتی
گه‌وره‌مان گرتیه‌. به‌حسی به‌عزئ فتوحاتی به‌ درۆ کرا، له‌ دیوه‌خانی
غه‌فووری زاده‌ هه‌ماغای گه‌وره‌ی کۆیه، شیخی حازر بوو، شیخ مه‌لا
مه‌مه‌د ئه‌مینی شیواشانی خزمی خۆمان، وتی: ئه‌وه‌ ئازایی مه‌ نییه،
ئازایی خوایه.

حه‌ماغا به‌ دزی سوئالی له‌ من کرد: دروسته‌ بلیی: خوا ئازایه‌؟

وتم: نا!

فرمووی: به‌ خوای مه‌لایه‌تی شتی باشه، هیچ نه‌بێ ئینسان ئه‌زانی له‌

حه‌ق خودا بدوئ!

٥٤٦/١٠

چووینه نوږه‌بارانه!

جه‌نابی حق له‌سهر سوننه‌تی ږه‌سوولی نه‌کره‌ممان لانه‌دا، ده‌رکه‌ی
 ټینعام و جوودی خوی له‌سهر عیادی فوقه‌را بکاته‌وه، سوئالی سائیلان
 قبول بکا، وه‌قت زور ناخوښه، هه‌موو شت گرانه، ږاره نییه، بڼ بارانییه،
 پیک ږه ده‌غلی نه‌هیتشت. له‌و هه‌نگامه چووینه نوږه‌بارانه، مسولمانه‌کان
 به عموومی چهند ږوژه به ږوژووبوون، مع الاسف به جاری خاپووری
 کرد، نه‌ختی جو مابوو، سن و کیسه‌له مزیان، هیچیان نه‌هیتشت، دیهات
 به نه‌کثریه‌ چوژ بوون، نه‌وی ماوه تهنک بووه (انا لله!)، گهرماش
 به‌قیه‌ی برد، گهنم بووه پووش به غه‌یری دوعا و ږارانه‌وه چیمان له
 ده‌ست نایه، ټیلاهی چاره‌یه!

۵۴۶/۱۰

به مندالی زور ټیشم نه‌کردوو!

نه‌من به مندالی گه‌له‌ک ټیش براده‌ره‌کانم نه‌یانکرد، نه‌من نه‌مده‌کرد،
 خه‌یالم نه‌کرد، نه‌مړو نه‌و نه‌و‌عه ټیشه‌ بکه‌م، که بوومه مه‌لا له‌سهر مینه‌ر
 له‌سهر کورسی، وه‌عز چ بلیم؟ جم پڼ نه‌لین؟ لا هه‌لپچکړایه وه‌کی من
 نه‌و ته‌ږحه خه‌یاله بکا، ټیوه کوو محمه‌د (صلی الله علیه وسلم) که بز
 هیدایه‌ت و ټیسلای به‌شهری داندرایه‌ نه‌بڼ چوڼ پڼ؟
 له‌و چهند سالانه ټیواره‌یه له‌سهر بانی هه‌وزی مزگه‌وتی دانیشتبوون،
 به‌عزه مندال چوونه ناو باغچه‌ی له‌به‌ر مزگه‌وت، کووله‌که و مووله‌که
 بکه‌ن، مندالی خه‌په‌لوله لاتی هه‌لگرت بو ناو باغچه، ده‌رحال گه‌ږایه‌وه،
 وتی: به‌خوای ناچم، کوودی نادزم، نه‌ورو دزی بکه‌م، سبه‌ی شتی
 خراپتیش نه‌که‌م!

وتم: ده‌ک ږوله عومرت دریژ پڼ، خوا به‌رخوردارت کا!

۵۵۲/۱۰

عیلمی ئالی جهلی به زایع چوو!

باپیره گه وره مه جه ددی نه علام، عه بدولره حمان جهلی له سه ر (منح المکیه)^(۱) ی شیخ ئیبن حه جه ری مه ککی، حاشیه یه دوور و دریزی هیه، به پرسالته حسابه. ده لیله موافیق و موخالیف و جهواب و قه ده ح و ده فعی زۆر جوانی ئیراد کردینه، په حمه تی خوی لی بی، لاکین مع الاسف عیلمی ئالی جهلی به زایع چوو.

۵۵۲/۱۰

پیش پان و دریز، وهکی جوړکی که ری، کلکی عملی شیشیلن!

لهو بهینه موته سه بیینی ته ریق، خوا کۆیان کاته وه، هه ذه یانی خراب نه کهن، نازانن قسان بکهن، نه زا که تیان نییه، وه قتی سه وادی نه عزم له ئوممهت، شه مائیلی رسول الله یان نه زانی، که موراقه بهی شیخیان هاته مه یانه، کهس ئاگای له شه مائیلی په سوولی خودای نه ما. ئه بی شکلی شیخی بزائن، له موراقه به بهیننه بهر خه یالی خو یان، به عزه کیان زۆر ناشیرین، کت و کۆر، پیش پان و دریز، وهکی جوړکی که ری، کلکی عملی شیشی، که چه تر لی نه دا، په شی گزهری مل نه ستووری ورگ زه لام، لام وهیه که نه یانخه نه بهر خه یال له ترسان نه هاپین، وه شبعهش تا قیامهت دهم له ته فه ووهات ناکه نه وه، دائیر به شیشه یی نامووسی نه که بهر زویان دریزی نه کهن. حه ققه نه وه هیهچ په سوولیک ئوممه تی خوی نه دیوه جهلال و په فعه تی په سوولی نه کهرم له کتابی خاتم الانبیاء ته ئلیفی مه رحووم جهلال نووری ده رنه که وی، حه ققه نه کتیبکه شایانه، هه ر که سی حه زره تی موحه ممه د (صلی الله علیه

^(۱) کتیه که ناوی (منح المکیه بشرح الهمزیه) یه.

وسلم) ی خوشبوی و خوینده وار بی، نوسخه کی له و کتیه لا بی. وه قتی ئه ربابی تورک مودافعه یان نه کرد، نه ماما مودافعی جه سوور بوون، زور قسه ی وایان کردیه مه لایان نه یانته توانی نه و قسانه بکه ن، قلنجی زاده ئیسماعیل عه جایب نه دوئی، یه کئی له غه ربیان ته عنی له هه زه ته ی محمد (صلی الله علیه وسلم) دابوو، ئیسماعیل مودافعه یی جوانی کردبوو، نه یاهه ته یوت: هیچ نه بی محمه داک و باوکی مه علوم بوو.

٥٥٤/١٠

سه بهب چیه، نه و دویم و قه ره جانه ئاواره ن!

که سی بئۆرته کوتوبی نه وائیل، له ملیون نه یینی ئیلاه و ئالیه یان کردینه مه له به و مه وزووعی حیکایاتی پرپوچ، به حیکایات هه زار که سی مردیان زیندی کردینه وه، نه تیبا چاوی کۆره مۆش و نه بره ص و نه مراضی سه عبتر ئیزاله نه که ن، زگ نه درینن، گورچیه ده ردینن، نه خوا، وه نه کورپی خوان.

له به عزئی ته واریخی عموومیم دیوه، نه ئی: سه بهب چیه، نه و دویم و قه ره جانه ئاواره ن، هه ر پۆزه له جینه، بی خان و مانن؟ نه ئی: یه کئی له نه وائیلیان نای زور باش لی نه دا، خواش هه زی به ده نگی ئالانی خووش دئی، ده فعه یه خوا هاته سه ر عه ردی، گوئی له نای نه و کا برایه بوو، له ته په ب که وته په قس و سه ما العیاذ بالله، که به خو هاته وه، زانی شتی سووکی کردیه، نه و خیفه ته سه بهبی نه و شه خسه بوو، دو عای کرد: برپۆ بی مه ئوا و مه سه که ن و ئاواره ی دار و دیار بن! ئاوه ها خوا دپته سه ر شکلان! العیاذ بالله.

حه تا له ته ورات ده رته که وئی، لای هه زه ته ی ئیبراهیم علیه السلام گوشتی گولکی بریانی خواردیه، وه چه ره دوو که لی گوشت و قوچ و موو و پیست و سم و چه ورای قوربانی، عه تری خووش بۆی خودایه العیاذ بالله، به کاتی ته دونی هاته خوار، تا وه کی میقرؤبلا چووه ناو

زگی کچه جووئ خۆی کرده عیسا، عیساى موچه‌قهر و موهان و مه‌صلوبى یه‌هوودیان. نازانم چ بلیتم؟
 دلم له‌ئەحوالاتی به‌شەر زۆر سه‌غله‌ته، میقادو بووه ابن‌السمایه،
 گاجووت ئەکەنه‌خوا، به‌میثاتی ملیون سه‌جده‌ی بۆ ئەبه‌ن. انا لله!
 ۵۵۶/۱۰

له‌عومری خۆی ئەو جێئوه‌ی پێ نه‌دراوه‌!

مه‌شهووره‌ له‌سه‌ر ئەلسینه، دوو کەس به‌ده‌مه‌قاله‌هاتن، یه‌کیان به‌یه‌کی وت: گه‌وواد!
 کابرا سست بوو، له‌رزى، که‌وته‌سه‌ر نه‌رزى، بێ هۆش، ده‌وریان
 لێدا؛ ئەمه‌ بۆچی وای لێ قه‌وما؟ پیاوئ عاقل سوئالی له‌ماجه‌رای کرد،
 حیکایه‌تیان بۆ کرد، فه‌رمووی: ئەو ئینسانه‌ له‌عومری خۆی ئەو جێئوه‌ی
 پێ نه‌دراوه، بۆیه‌ موته‌ئه‌ثیر بوو، که‌وت، بێ هۆش بوو!
 چه‌ند ده‌قه‌کی ئەو که‌لیمه‌ی به‌گویتی دادا، کابرا به‌خۆهاته‌وه،
 په‌یجالی گه‌وره‌ گه‌وره‌ی خوداوه‌ندی عه‌زم و جه‌زم و مه‌تانه‌ت وای لێ
 دئ.

۵۵۷/۱۰

وتم: مالوێران تو ئەمڕۆ بۆ به‌گژ هیتلەر و مۆسۆلینی و ستالین داناچی؟

مه‌لایه‌ شیعە له‌و چه‌ندانه، کتێبه‌کی دانابوو، به‌گژ بیلال و ئەبو
 هوره‌یره و شیخی بوخاری و ئەو نه‌وعه‌زاته‌ داچووبوو، له‌مه‌یدانی
 جیدال و قیتال وه‌کی عه‌نتەر ته‌عنی له‌وانه‌ ئەدا. وتم: مالوێران تو ئەمڕۆ
 بۆ به‌گژ هیتلەر و مۆسۆلینی و ستالین داناچی؟ چیته‌ به‌سه‌ر ئەو فه‌قیرانه‌ی
 پابردووی؟

ئه‌لشانیش ئوممه‌ت و پروئه‌سای ئوممه‌ت خه‌ریکی ئەو جۆره‌ ئەو
 سه‌فاهه‌ته‌ن، انا لله!

۵۶۰/۱۰

علی الاکثر ته‌بعی به‌شهر له‌سهر دهنائت و په‌ستییه!

مع الاسف علی الاکثر ته‌بعی به‌شهر له‌سهر دهنائت و په‌ستییه، ه‌تتا نه‌وانه‌ی گویا ته‌زکیبه‌ی نه‌فس نه‌که‌ن، ف‌ه‌رق له‌ به‌ینی پاک‌کردن و دهنائت و په‌زاله‌ت ناکه‌ن، تران نه‌که‌نن، وه‌ک که‌رئ ده‌زه‌ږن، ږووی خویان په‌ش نه‌که‌ن، شه‌قی تیک هه‌لته‌ده‌ن، ده‌لین: هه‌تکی نه‌فسه!

هه‌تکی نه‌فس دروست نییه، نه‌بی نه‌فس ته‌قدیس بکړئ، له‌ زه‌وائیل پاک کرېته‌وه، گه‌وره‌بی، گه‌وره‌بی خوی بزانی، غه‌یری خالقی نه‌قده‌س و نه‌عزم و زاتی واحیدی واجب الوجود، که‌س حقه‌قی مه‌عبوودی له‌سهر وی نییه، نومېد وه‌یه خۆمان خه‌ریکی نه‌واجی و خه‌واریجی و شیعایه‌تی و فیرقه‌چییه‌تی نه‌که‌ین، به‌ مه‌صالیجی دنیا و ئاخیره‌ت مه‌شغوول بین، به‌لکو له‌و زیلله‌ته‌ ده‌رده‌چین، نه‌زه‌ر به‌ حالی خۆمان، خوا شه‌رحی سه‌درمان بکا. رب اشرح لنا صدورنا، ویسر لنا امورنا، ئامین!

۵۶۱/۱۰

دوعای سه‌پانی!

چه‌ندئ له‌مه‌وپیش سه‌پان له‌به‌ر به‌ری دروونه‌ی هه‌لته‌ستا، ئیواران که‌ ده‌هاته‌وه‌ مالئ، ده‌ستویره‌کی نه‌شوشت، نویره‌ی باشی نه‌کرد، نه‌پاراپه‌وه‌ له‌به‌ر خوا: ږه‌بی هه‌رزانی که‌ی، هیمنایی که‌ی، ته‌وفیقی پاشای ئیسلامئ بده‌ی!

ږووحی حیات هه‌رزانی و نه‌منیه‌ته!

دهك لال بم بۆتان عومەر و سه‌لاح

له‌ چه‌رپی پێشی، قائیدی فرهنسی، که داخی قودس بوو، خیتابی کرده مسولمانان و وتی: ئه‌وئ پۆژئی فارووق و سه‌لاحی ئه‌ییوبی هاتنه قودس به فاتیحی، چ معامه‌له‌کیان له‌ حق ئه‌جانب کرد، ئیمه‌ش ئیمپۆ ئه‌حه‌سنی موعامه‌له‌ له‌ حق ئیوه ئیجرا ئه‌که‌ین!

دهك لال بم بۆتان عومەر و سه‌لاح، ئه‌وئ پۆژئی حه‌یات و شه‌ره‌ف و نامووسی مسولمانان حیفز بوو، له‌ سایه‌ی شه‌ره‌ف و ئینسانیه‌ت و عولوویه‌تی وان، ده‌خیلتان بم، له‌ گه‌ل قه‌وم و ئه‌جانب هه‌ر چا که بکه‌ن، بئ حورمه‌تی مه‌که‌ن، وه ئیلا بئ حورمه‌تیتان دیته‌ پئ. دیتان له‌شکری مسولمانان چیان به‌ ئه‌رمه‌نی و سائیری ئه‌جانب کرد؟ ئه‌وانیش چیان به‌ مسولمانان کرده‌وه!

خه‌یام ئه‌لئ:

معشوق عمرش چو غم باد دراز
امروز به نه‌وه تطف کرد آغاز
بر چشم من انداخ دم چشم و برفت
یعنی کی نیکویی کن و در اب انداز^(۱)

۵۶۶/۱۰

^(۱) شیعه‌که به‌م شتویه‌یه:

معشوق که عمرش چو غم باد دراز
امروز تطفی دگر کرد آغاز
برچشم من افکند دمی چشم و برفت
یعنی که نکوئی کن و در آب انداز

که دین زه‌عیف بوو، باغات‌ه‌کان هه‌موو به‌ږه‌ل‌بوون!

گه‌لنی جار وتومه: نه‌و باغاتنی له‌چیا و چۆلان بوو، دین به‌خیوی نه‌کرد، که دین زه‌عیف بوو، باغات‌ه‌کان هه‌موو به‌ږه‌ل‌بوون. ټیمه سه‌وادی نه‌عزهم له‌به‌شهر سه‌به‌ب به‌بن دینی، په‌ریشان بووین، مال و راحت و خویشیمان نه‌ما، به‌عزئی که‌س، بۆ خاتری له‌هو و له‌عب خوی که‌م دین نه‌کا، تا گونا‌هی بۆ شیرین و به‌له‌ززه‌ت بښ، نه‌م‌ږو نا سه‌بی نادیم نه‌بیته‌وه، حوکمی به‌حق نه‌وه‌یه که له‌ته‌ږه‌ف خودابښ.

۵۶۷/۱۰

نه‌وه‌ی قانون داده‌نئ، نه‌لنی قه‌رداری موج‌ریمانه

زۆر جار نه‌لیم: نه‌وه‌ی قانون داده‌نئ، نه‌لنی قه‌رداری موج‌ریمانه، زۆر ته‌ره‌فداری موج‌ریمان نه‌کا، خصوصی سیاسه‌تی ټیستا، گشت قانونی به‌شهری ټیک دا. وه‌کی شیخ ږه‌زای تاله‌بانی نه‌لن:

قانون الاهی وارا کن یعنی شریعت

قانون ه‌ذیان در، چه‌ اساسی چه‌ سیاسی^(۱)

سه‌رامه‌دانی سیاست قانونیان کرده تاییدی هه‌وای خو‌یان، یا‌ږه‌بی نوو احکم الحاکمین فاحکم بالحق.

۵۶۸/۱۰

قه‌لمی خو‌مان گۆږیمانه‌وه به‌قه‌لمی مز و قه‌لمی ته‌نه‌که!

پښ نه‌و ټینقیلا به‌عزئی صه‌نا‌یمان هه‌بوو، خو‌کردی بوون، نه‌فعی

(۱) شیعه‌که له‌دیوانی شیخ ږه‌زا، ساغ‌کردنه‌وه‌ی شوکر مسته‌فا وه‌ها هاتووه:

قانون الاهی وار ایکن یعنی شریعت

قانون ه‌ذیاندر چه‌ سیاسی چه‌ اساسی / لاپه‌ږه ۵۵۶

بۆ خۆمان بوو، ئهوانیش له قیس چوون. عه جایی لهو ته رزه، ته رزی قه له م، قه له می ولاتی خۆمان، چهند جوان و چهند مه حکم بوو. مامۆستایه کان چهند شیرین دایانده دا، ئه ویش چوو، گۆریمانه وه به قه له می مز و قه له می ته نه که، ئه و مه ره که به نازداره فه وتا، مایه لووسی سوور و شین هاته جیی، واقیعه ن تیشکاین، وه ک مه سه لی فارس ئه لئ: سنگین نشودی، سبوك چرای؟ نازانم بۆ وایه؟ تاکه ی هه ر وا ئه بی؟ قومئ نه جیی عه ره ب، له سایه ی خودا و نه بی ئوممی بوونه ساحیی قه له م و کیتابه ت و مه سه له ک و سه له نه ت و خیلافه ت و قانون و شه ریعه ت. یه عنی له هه موو جیهه ت موسته غنی له ئومه می تر بوو. مع هذا له و نیعه ته عوزه مایه شوکر نه کرا، حه تا به عزی له ئوده بای عه ره ب چهن دئ له مه و پیش به ته قلیدی تورکان، ئه یانو یست حروفاتی عه ره بی ته بدیل که ن به حروفی لاتینی، ئه مه چییه؟ چی پی ئه لئ؟ حه ققه ن لیسانی عه ره ب له هه موو لیسانان واسیعه تره، خه تیان له هه موو خه تان خو شتر و جوانتره، هه ندئ مه خطوطاتی عه ره بی ئینسان ئه یئۆپتئ چاوی پی پروونا ک ئه بی، عه ره ب چۆن خه تیان په یا کرد؟ چهند ده ور و طه وری به سه ره ات، تا زه مانئ عه بدولحه مید، کاتبی گه یشته ئه و ده ره جه. حه ققه ن له ئیرانی ش له زه مانئ خوله فای عوسمانی ئیعتیانان به خه تی عه ره بی زۆر کرد، خه طاطی عه جییان لی په یا بوو، میصریش باشه، گه رچی سه به ب به طبع، ئیعتینا زۆر به خه ت نه دراوه، وه خه ت خو شی به کیتابه ت گوزه ران ناکا.

زۆر که س هه ن خه تیان وه ک جیی چرنووکی پشله یه، له غایه ت گه وره بی و نیعه ت و خو شییه، گه لی که س خه تیان وه کی دو پره، نانی ده ره بان ده ست ناکه وئ، وه کی ئه لئ: قلم البلیغ بدون خط مغزل، به لکو ته شی چاتره، به خوری رێستنئ شتی په یا ئه کا. به لئ هه موو شت طالعی به خه ت، ئه وی تورک ئه لئ: شانس، ئه و حه ز و به خه ت چییه؟ له چییه؟ که س نازانی، ئینسان له گه لی جیهه ت موحتاجه، بۆیه ئوموری موته نه وویعه ی هینایته ساحه ی ظهور، پروت خه لق کرا، وه موحتاجی لیاسه، چی کرد؟ بۆ لیاس لیاسی گه یانده چ ده ره جه؟ موحتاجی خواردنه، زراعه ت و طه باخه تی به چ ده ره جه گه یانده؟ موحتاجی خانه و

بنډږه قه‌سر و قه‌سوری و باغات و جه‌نناتی، موحتاجی قه‌واعیده، چی کرد؟ له ږی ته‌دوین و علوم و قه‌وانینی نیداری و سیاسی موحتاجی حیفزی مه‌مله‌که‌ت و ته‌وسیعیه‌تی، چی کرد، چی نه‌کا؟ بۆ ته‌حه‌سسونی ولاتی، وه نیستیلای مه‌مالیک، نه‌و ته‌بیعه‌ته‌ی چۆن وا موسه‌خخهر کرد؟ خولاسه نه‌وی کردی، نیحتاجیه!

قه‌ومج بۆ ده‌فعی نیحتاجی سه‌عی نه‌کا به موحتاجی و ږه‌زیلی نه‌ژیه، به ږه‌زیلی نه‌مری، ئینسان موحتاج بی، خوی به غه‌نی بزانی، حیسی نه‌و نیعه‌مانه ناکا، هه‌تا کیتابه‌ت به ږه‌زالت نه‌زانی.

٥٧٤/١٠

له‌وه‌ته‌ی له به‌غدام نو‌یژ تامی جارانی نه‌ماوه!

نه‌و ته‌ئیریخه‌ی که له به‌غدا بووم، ږۆژئ به حه‌مه‌عه‌لی خواززام گوت، یاخوا ږه‌حه‌ته‌ی لی بی: نازانم بۆ که له کۆیه بووم، جار جار له نو‌یژدا ترسی حزووریکم بۆ نه‌بوو، مووچرکم به به‌ده‌ن دا نه‌هات، له‌وه‌ته‌ی له به‌غدام نه‌وه نییه!

دوايه خۆم وتم: سه‌به‌بی حه‌رام خواردنه، چ حه‌رامنی؟ له جیفه‌ی سه‌گ خراپتر! نه‌که‌ری نه‌وانه‌ی شتمان لی نه‌کړین، ږاره‌ی قه‌حپانیان به ږیبا هینابوو، معامه‌له‌یان پتوه نه‌کرد، حه‌ققه‌ن حه‌رام نووری ئیمان نه‌کوژیتته‌وه. انا لله!

٥٨١/١٠

مه‌سنه‌وی وه‌ک قورئان ته‌ماشای نه‌که‌ن!

شته‌کم له فکر چوو، نه‌وا نه‌مړۆ نه‌ینوسم، به‌عزئ کانییه‌ی ږیاکاری خو‌ږږۆش، بۆ جه‌لبی خاطر و ئیزه‌اری به‌لاغه‌تی قه‌له‌م، گه‌لنی شت نه‌نوسن، بۆ ئینسانی موته‌فه‌ککیر مایه‌ی خه‌جاله‌ته. نه‌ز جومله، حسین

کاشف له شه‌رحی مه‌سنه‌وی^(١) موقابه‌له‌ ته‌کا له به‌ینی قورئان و مه‌سنه‌وی، ته‌وه‌ ته‌لێ: إقرأ، ته‌وه‌ ته‌لێ: بشنه‌وه‌، ته‌وه‌ ته‌لێ: علم بالقلم، ته‌مه‌ ته‌لێ: ته‌ز نه‌ی. مه‌سنه‌ویان گه‌یاندیته‌ ته‌وه‌ ده‌ره‌جه‌، مع‌ أنه به‌راستی نه‌ من حیث العبارة نه‌ من حیث المعنى کتیبی نییه‌، له‌ طه‌به‌قاتی عالیه‌ بێ، ساحیبی گه‌وره‌ و موخته‌رم به‌وه‌، ته‌به‌عه‌ی زۆر به‌وه‌، وه‌ ئیلا ته‌وه‌ په‌واجه‌ی نه‌ده‌به‌وه‌. حه‌قه‌ن بێ ئینسافییه‌ ته‌وه‌ نه‌وه‌ کتیبه‌ له‌ گه‌ل قورئان ناویردری، قه‌لم له‌ کێ؟ به‌لوول له‌ کێ؟ ته‌وه‌ی به‌لوول ته‌نگیوته‌ نه‌بی، له‌ قه‌لم شه‌رم ته‌کا، ته‌وه‌ موقابه‌له‌یه‌ بکا، ته‌عه‌ججوب له‌ قه‌لم ته‌که‌م چۆن موافقه‌ی کاتبی کردیه‌ له‌ نووسینی ته‌وه‌ نه‌وه‌ هه‌ذه‌یان!

٥٨٣/١٠

که‌ حورمه‌تی قورئان نه‌ما، حورمه‌تی له‌یله‌تولقه‌در کوو ته‌مینی؟

له‌ له‌یالی په‌مه‌زان و غه‌یره‌ په‌مه‌زان مزگه‌وته‌کان چۆل و هۆل و بێ ڕووناکین، هه‌موو له‌ له‌هوو و له‌عب و چایه‌خانه‌ و قومارخانه‌ و کارخانه‌ و مه‌یخانه‌ و تیاپۆ و سینه‌مادان، مه‌لائیکه‌ت یێته‌ خوار بچه‌ کێ؟ له‌ گه‌ل کێ موصافه‌حه‌ بکه‌ن؟ سه‌لام له‌ کێ بکه‌ن؟ مه‌لائیکه‌ له‌ به‌ر سه‌عاده‌تی به‌شه‌ری ئیحتیفالیان بۆ ته‌کرد. که‌ به‌شه‌ر ئیحتیفالی بۆ نه‌کا، مه‌له‌ک بۆ بیکا؟ چ جایه‌ ئیحتیفال به‌ له‌یله‌تولقه‌در، له‌ سه‌دا هه‌شتای به‌ پۆزوو نابێ، خصوص له‌و به‌ینه‌، بۆ هاوین دێ که‌م که‌س به‌ پۆزوو نه‌بی، شه‌ره‌فی له‌یله‌تولقه‌در به‌ نزولی قورئانه‌، که‌ ته‌شه‌ره‌فی کوتوبی ئیلاهییه‌، که‌ حورمه‌تی قورئان نه‌ما، حورمه‌تی له‌یله‌تولقه‌در کوو ته‌مینی؟

٥٨٨/١٠

(١) مه‌به‌ستی کتیبی مه‌سنه‌وی مه‌عنه‌وی جه‌لاله‌ددینی ڕۆمی به‌لخی یه‌.

له‌بار هی له‌یله‌تولقه‌دره‌وو!

ئەوھى ھەكايەتخووانان ئەيلەين، كە لە شەھى لەيلەتولقەدرا ئەبى،
ھىچى وانىھ دار و بار و چيا و كۆشك و سەرا و ناكەونە سەجدە،
گۆلكى پىرەژنىش بە دارەوھ ھەلئاناوھسرى، ئەوانى بى ئاگا لە ھەدىس
ئەم خورافاتە بە ھەدىس تىئەگەن، وە بە ھەدىسى ئىنكارى ئەكەن، مأل
وئران ئەبن، ئۆبالبان بە مىلى مەلايان. چۆن دىتە مىزانى عەقل و عەدل و
شەرع و ئىنساف، كەسئ ھەزار مانگ فى سبيل اللە غەزا بكا، وە شەھ
بە شەويلاكەى حوشتر بكا، وەك شىرى بوپندە شىران شەق بكا، كە
برىسى بوو، گۆشتى لەسەرا خەلق كرئ، كە تىنى بوو، ئاوى بۆ لە جىنى
ددانان ھەرقولئ، وە كەسئ شەھى لىلە القدر ئىحيا كا وەلەو بە دوو
پكات نوپژ خىرى ئەو كەسەى بگاتئ؟! لاشەك ئەوھ داوھ مسولمانان
فىرى كەسالت ئەكا. ھىكايەتى ئەو شەمشوونە لە تەورپات دا ھەيە،
ئەمما نە بەو نەوعە، تەبىعى ئىسرائىلييات كە ھاتە ناو مسولمانان
ھىكايەتخووانەكان كلك و گوپئى بۆ ئەكەن، پىكى ئەخەن، وە ئەو ژنەى
كە بە مووى سەرى بەستووئەتى، ژنى نەبووھ، مەعشوقەى بووھ.

گوئی و لئ بئ، لیره قسه یان کرد، ئایا شهوی له لیه تولقه در گه وره تره، یا جومعه؟ من که یقم به و قسانه نایه، جومعه له بهر نوژی جومعه شهرفی زوره، ئه ممانه ختی ته ماشای جومعه کهن، وه گوئی له خوتبه راگرن، نه زانن ئه مپو فزیله تی پوژی جومعه له چ ده رجه دایه. به لئ ئه گهر مه خلوقی زور به پاک و خاوتی له مزگوتی گه وره ی به حه شمهت، بئ صورت و له وحه و نقش، سپی، بئ په له، خه پنه وه، زاتی عالیم ذی نفوس به هه یبهت و شهرف بچته سهر مینهر به گویره ی زه مین و زه مان خوتبه یه بخوتی، قوم تیگا، ده رسه کی عومومی وه رگرن، به ئیخلاص دوو رکاعهت نوژی بکهن، حه ققهن پوژی زور ساحیب فزل و گه وره یه، جئ ئیحتیرام و ئیجلاله. ئه ممانه دوو سئ گه جهر و گوجهر له مزگوتی په سمورده، خولاوی، خه ربهت، وه مه لایه چلکن و دینارباوی، بچته سهر مینهر، کونه خوتبه یه هه شتا سال پیش ئه مپو بخوونی، سارد و سړ و بئ تام. وه له له خوتبه ی ئانی به نهوعی ناوی غهوتی یا ئیمامی ئه عزم یا شیخی که رخی، عومهری سوه ره وردی، ئه وه له به غدا، له موصل هه زره تی یونس و شبت و

089/1.

ئەم ھاۋىنە لە چنارۇك رېيسالەكى كوردىم دانا!

09/11.

به خوای خدمه‌تی دین به فہقیران ناکری!

099/1.

700/10

قه‌زا و قه‌ده‌ر!

قسمی خویان گامه‌لاس نه‌کن، سست و عاطل و باطل نه‌بن، هرچی هیه له تهره‌ف خودایه، نه‌بی پازی بین، به قه‌زای خوا، ئیراده‌ی وایه، دنیا بکه‌ویته ژیر ده‌ستی نه‌جانب، ئیمه بکه‌وینه ژیر پتی په‌حمه‌تیا. سه‌وادی نه‌عزم له ئوممه‌تی ئیمه له و حاله‌دایه، بۆ قورتاربوون له نه‌ساره‌ت و ئیعاده‌ی عیززه‌تی موئمن و نه‌جاتی خوږپیه‌ت، نه‌سله‌ن یتناکوشن، وه به‌و په‌زاله‌ته موته‌ئسسیر نابن. بۆیه گه‌لې له غه‌ریبان وه‌کی که‌یموون و نه‌مثالی له غه‌ریبان نه‌لین: دینی موحه‌مه‌د گولیه بلاو بوو‌یته‌وه، شه‌له‌لی عاممه، جنوونه، ئینسان سه‌وق نه‌کا بۆ خمول و که‌سالت... الی آخری هه‌ذه‌یان!

قسمی له‌گه‌ل ئیمان به قه‌زا و قه‌ده‌ر سه‌عی نه‌کن، به‌لکو نه‌و ئیمانه سه‌وقیان نه‌کا، بۆ ئوموری گه‌وره گه‌وره، بسم الله هرچی خوا نه‌یکا نابې، هرچی به‌سه‌رمان بچ له تهره‌ف خوداوه‌یه با پشیدا ده‌ین، ده‌فعی دوشمن که‌ین، بۆ خوا یتکوشین!

له مه‌دینه سوار نه‌بوون، له ته‌ك کتوی ده‌ماوه‌ند چه‌رپیان نه‌کرد، بارېقه‌ی شمشیر نووری ئیمانیا نه‌خسته ناو دلې تاریکی گومراهان، نه‌مه خۆیه‌تی، نه‌جه‌ل یه‌که‌ نا‌یته دوو، خویان نه‌هاویشه ناو سه‌فی عه‌دوو، دياره نه‌وان چاتری یتگه‌یشتینه. واجبه له‌سه‌ر ئیمه، کوو مودافعه‌ی سه‌رما و گه‌رما و برسیایه‌تی نه‌که‌ین، مودافعه و موکافه‌حه‌ی نه‌مراض و ئافاتی ئینسان و چه‌یوان و نه‌بات بکه‌ین، حیفزی چه‌یاتمان له‌سه‌ر واجیه، نابې به هه‌ده‌ری بده‌ین. نه‌گه‌ر پروا نه‌بی به قیامه‌ت، پروا به قه‌زا و قه‌ده‌ری خوا، وایه، نه‌وی ته‌سلیمی موقه‌ددیرات بچ، سه‌عی نه‌کا، ناساغی به خه‌لاتی خوا بزانی، ده‌رد و به‌لا و فه‌قیری له‌سه‌ر گر نه‌یته‌وه، نه‌ژیه به په‌زیلی، نه‌مری به په‌زیلی، نه‌یته ژیر چه‌په‌لوك، شه‌ره‌فی دونیا و ئاخیره‌تی نابې. له قنوتی سه‌بنا نه‌لین: *وقنا شرما قضیت*، دياره و یقایه له شه‌ری قه‌زا و قه‌ده‌ر نه‌بی.

نه‌وی سووکه نه‌یکه‌ین، نه‌وی چه‌زمان لې بچ، ئاگر نه‌ستین، تا

به جیتی ئینین، نهوی گران بچ، عیلم و سهبر و ئیراده و عهزم و جهزم و ئیدراکی ده قایقی لازم بی پرووی تنی ناکهین، بۆ قهزا و قهدهر به جیتی دیلین، خۆ و طالبع. مهئموور مه رکه زئی مه سه له ن له ساعهت دووی شهو تا طلوعی ئافتاب، نه توانی قوما ر بکا، فتوور و سستی به سه ر نایه، بۆ خه و باویشکی نایه تی، نه ما ناتوانی ساعه تی بۆ حیفزی نه من و ئاسایش، له ناو شار بگه پئی، نه لئی باری فری له سه ر شان دانداریه!

٦٠٦/١٠

بووله رزه!

نه مپۆ که چوارشه مووه، بیست و هه شتی مانگه، دوو ده فعه بووله رزه بووه، یه کتی شهو، یه کتی پوژ ساعهت جهوت و ده ده قیقه باز زه لزه له. حه قیقه تن نه مپۆ عاله م له زه لزه له دایه، گرانییه، هه موو شت گرانه، نه خۆشی نه نوعی زۆره، هه رب دهوام نه کا، جووت له ولاتی ناکرئی، تو نییه، نه گه ر بشی ترسی کرم و پیک بره و نه بارین و سن و کیسه له، له دلاندایه. خوا مه رحه مهت کا!

٦٠٨/١٠

بابا گورگور

له نه وائیلی که ئاباری نهوتی بابا گورگورپان هه لئه که نند، بیرئ ده رقولی، به نهوعی هائیل، ترسان که رکووک و نه ترافی که رکووک له نهوتا غه رق بچ، پێان نه وه ستاوه، تاکوو موه نه دیستکی نه مریکایی هات، به قووه تی عیلم به ستی. ئافه رین له عیلم.

ئه رز به قووهت و شیدده تی زه لزه له شقو قی تیا په یا نه بی، نهو نه ثقاله ی له ناوی دایه، له مه عادی و کنووز و هه یا کیلی موته حه ججیره، وه ئالات و نه ده واتی نه زمانی قه دیمه، فرپی نه داته ده ره وه. نه مپۆ حالی حازر به واسیته ی عوله مایانی جیۆ لوجیا وه بایۆ لوجیا، وه ئه رکیۆ لوجیا، له نه رزی ئاٹاری عه جایب دیته ده ر. له و چه ند ساله نه هرامی میصریان کون کرد، هه یا کیلی فه راعینه یان هیناده ر، عه جایب ضه ججه یه کی دا،

زەلزەلەى خەستە ناو مەلایان. لەو موستەخەرجاتە ئەخبارى عەجیبە
وەرئەگرن، ئەننەهو ئەرژ خەبەریان ئەداتن.

٦١١/١٠

لە بەعزە ئەشعارى کوردی گوتوومە:

عیلمى تەبیەت عیلمى خودایە
قاله و قەولە گشتى هەبایە
ئەگەر قیل و قال چ کەلکی هەبایە
دەبایە دنیا هەمووی ئى مەبایە!

٦١٦/١٠

حاشا لەو مەدەنییتە

بۆرە حەربى ئیستا، شارى فەقیر، پڕ لە ژن و مندال و پیر، وە کۆر و
شەل و سەقەت، شەو یا بەیانی هەزار تەیارەى ئەنێرنە سەر، بێ پەحم و
بێ شەفەقەت و بێ مرووەت، ئەو زوعەفا بێ چارائە، بۆمبەردومان
ئەکرێن، بە لکوک مندالی ناو لانگان، بە ساچمەى بۆمبا ئەبنە سەرەند و
بێژینگ، حاشا لەو مەدەنییتە، لەو تەرەقییاتە. خۆزى هەموو ئاوروپا لە
بێ کەوتبا، بکەوتبانە گاگۆلە، ئەمما ئەم تەرەقییاتە، فڕین بۆ سەما، نقووم
بوون بۆ بنى بەحر نەبایە، نە گوێمان لە غەرامەفۆن و ڕادیۆ بایە، نە
حەرب صاعیقەشمان بێستایە. ئەمە سەیرە، دنیا وێران ئەکەن، بە ملیار
بێ چارە و زوعەفا مەحوو ئەکەنەو، وە ئەلێن: ئێمە بۆ چیفزى ئەقەللیات
و ئەقوامى زەعیفە و خەدمەتى بەشەرییەت ئەو شەرە ئەکەین!
ئەو سەیرترە، گەلێ عاقلمەندیشیان پێ هەلنەخەلەتێن، ئۆخەى
ئۆخەى ئەم شەرە بۆ خێرى ئێمە! سوف یری إذا انجلى الغبار^(١)!

٦٢٠/١٠

(١) ئەمە بەشیکە لە شیعریکی بەدیعوززەمانى هەمەدانى، کە دەلێت:
وَقُلْتُ لَمَّا احْتَفَلَ الْمِضْبَارُ وَاحْتَفَّتِ الْأَسْبَاحُ وَالْأَبْصَارُ
سَوْفَ تَرَى إِذَا انْجَلَى الْغُبَارُ أَفْرَسُ تَحْتِي أُمِّ حِمَارٍ

ئه‌و حرووبی مودونه‌ش، که‌ غه‌رییان و ئه‌کته‌ری به‌شهر کردوویانه،
 حه‌قیقه‌ته‌ن بۆ دونیا بووه، ته‌ماعه، مه‌حه‌به‌تی دونیا‌یان ئه‌وه‌نده زۆره،
 ئه‌رزیا‌ن لا ته‌نگه، ئیستیلای ییلا‌دی زوعه‌فایان ئه‌که‌ن، به‌ ناوی ئیستیعمار
 و ته‌علیم و ته‌رییه‌ی مه‌ده‌نی. کاکه‌ لێن گه‌پین، وه‌حشه‌ته‌که‌ی خۆمان
 گه‌لێ خۆشته‌ره له‌و مه‌ده‌نییه‌ت و مه‌عاریفه‌ی ئیوه. موجاده‌له‌ی
 ئیستراکیون و ڤه‌ئسمالیون هه‌ر له‌سه‌ر دونیا نییه؟ شیخه‌فه‌ندی به‌ ده‌ف و
 دونه‌له‌ک، یا سواری که‌رئ، به‌رمال به‌شان، ته‌یله‌سان له‌سه‌ر سه‌ر به‌ مل،
 ڤیشی پانی چاو به‌ کل، گۆیا بۆ خوا ئه‌گه‌ڤئ، نه‌جاتی به‌شهر بدا، له
 عه‌زابی قه‌بر و قیامه‌ت؟ وه‌ی له‌ قوڤڤی نێم، سه‌راپا بۆ داندۆک و ساوار
 نه‌خولیته‌وه، وه‌ ئه‌و هه‌رایه ئه‌کا!

٦٢٢/١٠

چیا!

گه‌لێ چیا ئه‌ته‌ری ڤیریان لێ به‌ده‌رکه‌وتوه، وه‌کی چیا چنارۆکی
 ئیتمه، ڤووکاری شیمالی ئه‌کته‌رییه‌ت بووینه‌وه خۆل، ئه‌گه‌ر له‌به‌ر
 ته‌ڤاشان نه‌بی، به‌ بارانی به‌ ڤیژنه، زوو دیته‌ خواره‌وه، به‌ ده‌شتایی بلاو
 ئه‌بیته‌وه. زورگه‌زراو زوورگی سمایل به‌گیان، بووینه‌ گرد و ته‌په،
 به‌ردیان نه‌ماوه، چیا قه‌راج که‌مه‌کی ماوه، له‌وی ماوه هه‌نده‌کی زۆر
 به‌رز و دڤه، پێی ئه‌لێن: قه‌ره‌چووغ! ئه‌ویدی موساوی بووه له‌گه‌ل
 عه‌ردی. قسه‌کیش حاله‌ن ئه‌ته‌ری جحیلی لێ دیاره، ته‌غیری که‌میان
 به‌سه‌ردا هاتوه، صونع و قووه‌تی به‌شهری (رغم أنف) ئی مام ئۆمه‌ری
 گردخه‌بری ئه‌وه‌نده زیادی کردیه، چیا‌یان ئه‌کۆلن، قیتاری شه‌مه‌نده‌فه‌ری
 به‌ بن‌دا ئه‌بن، به‌ردی ئه‌که‌نه ئارد ئه‌یتاوینه‌وه. بیستومه‌ له‌لای باله‌کان
 نه‌وعه به‌ردی هه‌یه، پارچه‌ پارچه‌ی ئه‌که‌ن، ئه‌یکوتن، تا وه‌کوو لۆلکه‌ی
 لێ دئ، مومکینه ئه‌وانی تریش وایان به‌سه‌ر بئ.

٦٢٥/١٠

به‌سهره‌تای مه‌لا نه‌حمه‌دی کوره

ماموستا مه‌لا نه‌حمه‌دی کوره، له نه‌وائیلی نه‌شته‌تی، نه‌حوال و وه‌جه‌ی عه‌جایی به‌سهردا ده‌هات، فهرمووی: له سلیمانی بووم، ږوژی هاته‌خه‌یالم: ئایا نه‌و تهرازووه‌ی نه‌عمالی پیغه‌مبه‌رانی پی هه‌له‌کیشری، نه‌عمالی ئیمه‌شی پی هه‌له‌کیشری؟ نه‌ی قوربه‌سهرم، چ عه‌مه‌لی وامان هه‌یه‌بکه‌ویته‌ نه‌و تهرازووه‌؟ حال و وه‌ج‌دی وای به‌سهردادی، له‌شار ده‌چته‌ده‌ری. ناخیری ږوونه‌کاته‌وه‌شار، نه‌چته‌وه‌مزگه‌وتی گه‌وره، هه‌زهره‌تی کاک نه‌حمه‌دی شیخ بانگی نه‌کا: ناشه‌وان ناشه‌وان! نه‌چن بۆ لای هه‌زهره‌تی کاک، کاک نه‌فهرموئ: ئایا نه‌و تهرازووه‌ی نه‌مړۆ له‌دونیا زیږی پی هه‌ل نه‌کیشم. سلق و تووری به‌و تهرازووه‌هه‌له‌کیشن؟ فهرمووی له‌فهرمووده‌ی هه‌زهره‌تی کاک هاته‌مه‌وه‌سهره‌خۆ، دلم داکه‌وت!

٦٢٧/١٠

به‌مردووان خوه‌له‌کیشن!

به‌مردووان خوه‌له‌کیشن: فلان، فلان، فلان، زه‌واتی معرووف و مه‌شه‌وور، ئابا و نه‌جدادی ئیمه‌ن، نه‌وانیتریش بالمقابله‌ته‌عدادی جه‌معی له‌ئابا و نه‌جدادیان نه‌که‌ن، نه‌وه‌زۆر موسیبه‌ته‌قه‌ومج له‌زه‌مانی ئینحیاطی که‌سی نه‌بوو، حالی حازر خۆی پی هه‌له‌داته‌وه‌، بۆ ږیجالی قروونی سالیفه‌نه‌ږوا، بۆ نه‌و ئابا و نه‌جدادی، که‌بووینه‌بانی مه‌بانی مه‌جد و عیزز و شه‌ږه‌فی قه‌وم نه‌ږوا. هه‌تتا زاتی مه‌شه‌وور، نه‌سه‌ب مه‌علوم نه‌لئ: نه‌و زاته‌له‌قه‌ومی ئیمه‌یه‌، خۆی پی هه‌له‌کیشن، نه‌مما نه‌وه‌نوشسته‌وه‌کی کوردی نه‌لئ: نان نه‌و نانه‌نه‌وږۆ له‌خوانه‌! نه‌وه‌له‌ن عه‌ره‌ب، ثم‌الکر، مع‌الاسف به‌و ده‌رده‌موینه‌لابووین. عیلمی نه‌وه‌لین و ناخیرین، هه‌زاره‌ت و مه‌ده‌نیه‌ت و عیلمی ئاوږوبا، له‌مه‌ږ

عاره بانه، پرجالی عیلم له زه مانى نه سبهق نه سبهق نه سبهق عه ره بن،
 مومکینه بلین: نه دیسۆن داک برا یا پوورزای عه ره بانه!
 سبحان الله مه لایه کی زه کی وه کی بهجت الاثری خوا نه جاتی دا له
 مه عقه لی فاو، له موقابیلی پرجالی غه رب پرسالته پنا و صدیق و
 فارووق زیکر نه کا. مع الاسف نه مرۆ که سی نه دۆزیه وه، ناعیلاج بۆ
 هه وراز هه وراز پۆیه. واقیعه نه له عه سری ئیمه یه ک دوو زاتی وه کی
 مه رحووم مه لیک فیه سل و سه عد زه غلویان بوو، مع الاسف نه وانیش
 پۆیشن. نه ماما کورد حه ققه نه کز زه مه له جهر گه وه دئ بۆ کوردان،
 نه وانیش بووینه خۆ هه لکیش، نه ماما ناعیلاجن، نه بئج موقابیلی عه ره بان
 ئحه مه یه بکه نه، واقیعه نه فارووقی نه عزه مه، خه لیه ی صدیقی نه کبه ر، بۆ
 عاله می ئیسلامیه ت مایه ی ئیفیخارن، له گه ل نه وه شدا قسمی له عه ره بان
 له عنیان لی نه که نه، قه ومی له عن له عومه ر کا چۆن پیاو پی نه گه یه نی؟
 ٦٢٩/١٠

مه لای وه هابی!

خۆزی مه لای وه هابیان تۆزئ هاتبانه سه ر عه قل، به چاوی ئیعتیار
 ته ماشای نه حوالاتی حاضره یان کوردبا، له به ر لاپه ره کاغه زی ریوایات
 مه حرووم نه بان له موتاله عه ی صه حائفی نه پیام، مه لای نه وه عه سه ر بان،
 نه مه لای سێزده قه رن پێش نه مرۆ، قه یدی سوننه ت و بیدعه تیان له
 قه واعید و نه وامیسی ئیداره ی مولک و حیفزی مه مله که ت، ئیدامه ی عیزز
 و سه لته نه تی ئیسلام هه لگرتبا، به خوشی ئیسلامه تی هه نگاوی هاویشتا بۆ
 ته عالی. با مه هدی هه ر له ناو بیر بی، عیسا تا ئاسمان شه ق نه بئ، نه یه ته
 خوارئ. یا الله زه عیم موجه ددیدئ، نه وه عاله مه زیندی کاته وه، له و بیر
 و قه بری زیلله ت و جه هله بیانیه تیته ده رئ.

پښم ده‌لښن چونکی من ئیستیغانه له‌به‌ر غه‌وس ناکه‌م، بویه چانابه‌وه!

شیخ‌علی ته‌فه‌ندی جورحه‌کی له‌ژیر هه‌ردوو پای په‌یابوو، هه‌ژده مانگ ده‌وامی بوو، من چوومه زیاره‌تی ږووی له‌چابوونه‌وه بوو. ږوژی فه‌رمووی: نه‌لښن: چونکی من ئیستیغانه له‌به‌ر غه‌وس ناکه‌م، بویه چانابه‌وه. نالښم ئیستیغانه له‌به‌ر نه‌ولیا‌یان دروست نییه، لاکین خوايه قه‌دیر، خوايه سه‌میع، خوايه به‌صیر، خوايه که‌أسهل مایکون ئیش بکا، بۆ نه‌لښم: یا الله!؟ بۆ هاوارکه‌مه به‌ر غه‌یری نه‌و؟ هه‌ژده سالی دی به‌و ده‌رده بنالم، به‌ غه‌یری خوا هاوار ناکه‌مه به‌ر که‌س!

به‌لښ شیخی نه‌وه‌امانیش زۆر لازمه، حق الانصاف شیخ‌علی ته‌فه‌ندی له‌مه‌سله‌کی شیخی به‌موجه‌ددید حساب نه‌کړا. حق الانصاف شیخی خالصی مسولمانن زۆر باش بوو، وه مه‌لایه زۆر چاک بوو.

۶۳۶/۱۰

له‌باری عه‌زابی قه‌بران دوو نه‌زیره‌ی خوښ:

من خۆم ناگادارم، کچې تاوس ناو، کچې ته‌حمه‌دی تۆمه‌ر به‌کری، جوانه‌مه‌رگ بوو، شه‌وئ له‌خه‌وا به‌داکی نه‌لښ: حالم زۆر خوښه‌مه‌ما قه‌بره‌که‌م ئاوی تیا‌زایته‌وه، زۆر نا‌ږه‌ه‌تم! سبه‌ینې له‌گه‌ل جه‌معن، داکی چوو، قه‌بره‌که‌یان هه‌لدې. حه‌قیقه‌ته‌ن ناوی ږېو له‌ټاو، له‌جڼه‌کیدې قه‌بریان بۆ هه‌لکه‌ند.

کچې فاطمه‌ ناو، له‌مالی ئیمه‌ وه‌فاتی کړد، داکی ته‌سله‌ن دایانی کاک نوره‌ددینی برام بوو، شه‌وئ له‌خه‌وی دیت: پټی وت: دایه حالم زۆر خوښه، مه‌ما شانه‌ می‌رووی له‌سه‌رینگانې قه‌بره‌که‌مه، عه‌زابم نه‌ده‌ن! سبه‌ی چوو، واقیعه‌ن شانه‌ می‌رووی له‌بن کټلی سه‌رینگی‌ی بوو. می‌رووه‌کانی لۆق لۆپاوی زل، شاره‌که‌یان ده‌رخست، ږږیان دا، جاري‌کی تر له‌و جیهه‌ته نه‌هاته‌وه خه‌ونی. نه‌و نه‌وعه‌ حه‌وادیشه‌ زۆرن، ئیتیمشان به‌ دل نه‌ده‌ن.

۶۳۹/۱۰

موقابله‌ی قووه‌ت به قووه‌ت ته‌کری!

نازانم که‌سی زالم، فاسق، فاجر، خونخوار، غه‌دار، دز و پینگر، قاتل، چ ئیماننه‌کی هه‌یه؟ ئیمان بێ عه‌مه‌لی سالح کوو ئه‌بێ، وه ئیمان چیه؟ نه‌گه‌ر ئه‌مه‌ره‌ی چاکه‌ی نه‌بێ؟ وه لازمه‌ بزانین عه‌مه‌لی سالح به‌ گۆیره‌ی عه‌سر نه‌گۆڕێ، وه عه‌مه‌لی په‌ئیس له‌گه‌ل ئی مه‌رئووس جودایه، که‌سی هاوار کا: ئه‌وا پرووتم ئه‌که‌ن، ئه‌مکوژن! ئه‌گه‌ر له‌ مالی براده‌ران جه‌معی له‌ یاران، بلێن: ئیستا ئیمه‌ ته‌هلله‌ و خه‌تمه‌ ئه‌که‌ین، پیمان نییه‌ دوايه‌ به‌ هاوارته‌وه‌ دێین!

ئایا هیچ ویجدان و ضه‌میر و عه‌قل و شرع و مو‌رووه‌ت و ئینساف و عاتیفه‌ ئه‌مه‌ قبول نه‌کا؟ ئه‌و قسه‌یان به‌ عوزر ئه‌شی؟ حاشا و حاشا، ملیۆن جار حاشا، ئه‌مه‌ڕۆ عاله‌می ئیسلامیه‌ت له‌و په‌ژاره‌یه، له‌و بێ ده‌سه‌لاتیه، عه‌مه‌لی سالح که‌ چاره‌ی ئه‌و نه‌ساغیه‌ بکا، ئه‌بێ چ بێ؟ نوێژ؟ به‌لێ نوێژ له‌ وه‌قتی تا پرووچی هه‌بوو، زۆر باش بوو، ئه‌مما له‌مێزه‌ بوو ته‌ عاده‌ت، وه‌ گه‌لێ که‌س پرووی لێ وه‌رگیرایه، پۆژی، پۆژی زۆرباشه، بۆ فێربوونی خشوونه‌تی عه‌یش. زه‌کات! ئه‌گه‌ر سه‌روه‌ت و سامان هه‌بێ، زه‌کات به‌ حق ئه‌دابکری، زۆر نافیعه‌، فه‌قیری نایه‌لێ!

قسمه‌ن ئینه‌یدامی ئیسلامیه‌ت له‌ فه‌قیریه، حه‌ج! به‌لێ حه‌ج به‌ ته‌دبیر بۆ ئاگاداری یه‌ک و ته‌عاروف و ته‌ضامی مسو‌لمانان زۆر باش بوو، لاکین به‌ حیکايات و مه‌عه‌نویات بۆ ئیمه‌ بێ فائیده بوو. مع‌ الاسف حه‌ج به‌ ده‌ست ئوممه‌تی سیاسی و موده‌بیر و ڕا‌قی با، قه‌ت ئیسلامه‌تی نوشوستی نه‌دێتا. له‌وێ پۆژی که‌ که‌عه‌ به‌ پیر ڕابه‌یه‌ی عه‌ده‌ویه‌وه‌ چوو، پرووچی حه‌ج ده‌رچوو! زیاره‌تی عه‌ته‌بات و ته‌وافی مه‌راقیدی ئه‌ئیممه‌ و ئه‌ولیا، الغیاث، هاوار، یا عه‌لی، یا عه‌باس، یا ئیمام په‌زا، یا که‌رخ، یا غه‌وس، یا پیره‌مه‌گروون، یا ئۆمه‌رمه‌ندان، یا خالخالان، یا پیروته‌ سووری مه‌رگه، یا فلان، یا فلان، پوولێ نا‌کا. خۆتان مه‌گۆڕن، موقابیلی مه‌لایین، میثاتی مه‌لایین عه‌سکه‌ری ئه‌جانب، ملیاره‌های ئالاتی

حەرب و ضەرب و تەخریب و ئیزهاقی ئەرواح، های هوویی و دەف و دونبەلەك، كەلك ناگرئ، ئەگەر كەلكی بووبا وامان بەسەر نەدەهات. موقابەلەى قووەت بە قووەت ئەكرئ، حوشتر و دەببایە نابى من لە ئەوائیلی ئینقلاب بارەها لە وەعز و مەجالیس ئەموت: مەلا، شیخ، ئاغە، ئەوى دلى بە ئىسلامەتى ئەسووتئ، ئەگەر راست ئەكا، بۆ ئولف و مەحەبەت و پێكخستنی مسولمانان سەعی كا، تەفرەقە، بوغز و تەحەزروب نەيەلئ، مسولمانان بینه پالپشت و قوۃ الظهري يەك. عەمەلى سالح ئەمەو ئەو یە، مع الاسف كەس نەبوو، بەو پێیەدا بڕوا، بەلكو هەر كەسە خەریكى خۆی بوو (كفن بە من بپێردى گۆر بە گۆر چى) دەها زیاده مسولمانان مۆتەفەریق بوون. والحال تەفرەقە و عەداوەت و شىقاق و نیفاق لە زیادى دایە. بە كورتى هەرچەند حەسەناتى قەدىم و جەدید هەبوو، تەرك كرا، هەرچەند سەییئاتى قەدىم و جەدید هەيە، تەلەببوسى پێ كرا، موعتەقەدات و موعامەلات و پوئەسای دین، الآن كان كما كان، ئەمە بە حەق خوسرانە، دەردى بێ دەرمانە، قسە دیتە قسە دەلیم: ئاخیری زەمانە، حەققەن نەجات نییە، ئیلا بۆ ئەوانەى كە ئیمانیان هەيە، پاسبخ و بەقووەتە. بێ غەلل و غەشە، بە گۆرەى عەسر، ئەعمالی صالحە بەجئ ئەگەيەنن.

٦٤٥/١٠

حەق گۆرین بەلای گەورەیه!

دیتە خەیاڵم لە مۆجەلەيە میصریم دیتە، مەلیكى بەریتانیا، ئینپراتۆرى سابىق جۆرجى خامیس، پۆژئ لەسەر مائیدەى عائیلەوى بیلموناسەبە، سوئال ئەفەرموى: ئەو چیە هەموو كەس تەلەبى ئەكا، وە كەسیش پێى پازى نییە؟ لە مەیانە، ئەمیرەى كۆرەزای لام وایە، كچى جۆرجى حاضەرە، وە مومكینە بێتە ئینپراتۆریجە، جوابى دا ئەلئ: ئەو حەقە! ئینپراتۆر تەحسینی ئەكا، حەققەن ئەو جوابە لە سەدا سەدا راستە، حەققە، عەلاوێ ئەمە، حەق گۆرین ئیمان گۆرین، عەمەلى سالح گۆرین، بەلایە گەورەیه. موعزەمى پوئەسای دین قەلبى حەقایق ئەكەن

به قووه ییه شاعیران ساحیرانه ده ماغ مشه ووهش نه کهن. وهك عوممالي گۆرپینی پهنگی له وونی حهق به باطل، باطل به حهق نهوێتن، وه سه وادی نه عزم وای تی نهگا وه به حهقی نهزانی. خوا له مه عنادا نهمر نه کاته ئیمه بهو ته واصله، مسولمانان یهك له یهك، ئهم له ئهو، به تهئکید و ناوهندی دلی به یهك بلێن: ئاگاتان له حهق بی، حهق. حوکم به حهق قولوا الحق ولو علی انفسکم، شاهیدی به درۆ مه دهن، حهقی که سیکتان له سه ره، ئیعتیرافی پێ بکهن، ههتا ئیمامیان سهروه ریان عهرزی خوا نهکا، خواجه حوکم به حهق بکه!

حەق و حەقیقەت گۆڕین، سەرمایه ی سیاسیی و پوئەسای ئەدیانه، ههتا بۆ هه وای خۆیان قهلبی تهئریخ نه کهن، خوای نه گۆرن، که حهقی موئلهقه، گهلی عوله مای غه رب، ئوده بای غه رب، حوکه مای غه رب، به نهوعی سیره و شه مائیل و دهعه و ت و دینی موحه ممه دیان گۆرپیه، قسه ی وای له حهق نه کهن، حهققه ن ئینسان له ئینسانیهت شه رم نهکا، چۆن توانیوانه حهق وا ته بدیل و تهغیر ده ن؟!

سه وادی نه عزم چ جوو، چ دیان، چ بووزه وی، چ بورهانی، چ مسولمان بالخاصه شیعه به نهوعی ئیعتیما د نه ده نه سه ر قسه ی پوئەسا و نه ئیممه ی دینیان، رأی العین، علم الیقین، حق الیقین، بوطلانی به عزی یا کوللی ئیعتقادییاتی لا ئاشکرا بووه، له گه له ئوه شدا هیتشتا دیعایه ی بۆ نهکا، گۆیا وا نهزانی نهوی ئیمام، وهلی، په ئیس گو تیبیتی، حهق نه وه به قابیلی بوطلان نییه، نه وه ی موخاله فه ی بکا کافره، حهققه ن نهو قسه وا نییه، هه رچی بێ قابیله به غه له ت بچی، به هیچ مه نقه به یه به هیچ مه رته به یه، ئینسان ناگاته فوق الطبیعه ت، غه له ت و سه هوو و نسیان، بۆ ئینسان بۆ ئوموری ته بیعیه.

٦٤٦/١٠

تهعه صوبی مهزه بی گهلی شتی لێ گۆرینه!

لام وه یه بێ شك عوله مای نه هلی سوننه ت، وه عوله مای عدل و ته وحید به حث له حهق نه کهن، مه قسه دیان ئیزهاری حهقه، سیاسی نین،

لاکین تە‌عه‌صوبی مە‌زه‌به‌ی گە‌لی شتی لێ گۆ‌ڕینه‌، (اسیراویل‌ف‌رلدج) له‌ (برتان پ‌سل) نه‌قل ته‌کا. خولاسه‌ ئه‌وی به‌حس له‌ حه‌قایقی ته‌شیا ته‌کا، نابێ مه‌یل و مو‌حابای هه‌بی، ته‌گه‌ر به‌ مه‌یل و مو‌حابا بنۆ‌رته‌ ته‌شیا، ئه‌وی که‌یفی پ‌ی نه‌یه، ولو ک‌الش‌مس فی ر‌ابعة‌ النهار، ئاشک‌را بی، پ‌ه‌ددی ته‌کا. ته‌کته‌ری ته‌حزابی پ‌ه‌رله‌مان وان، قه‌ولی حیزبی مو‌عاریزی پ‌ی قبول ناک‌رئ، وه‌له‌و بزانی (به‌حق حق)ه‌.

ئ‌وستاد جۆ‌رج داروین^(١) قه‌ولی مون‌سیفانه‌ی هه‌یه، خولاسه‌: هه‌یج مە‌زه‌به‌ی نییه‌ هه‌مووی حه‌ق بێ، وه‌ هه‌یج مە‌زه‌به‌یش نییه‌، هه‌مووی باتل بێ، ئ‌افه‌رین من زۆ‌ر له‌ میژه‌ مون‌کیری ته‌و قسانه‌م.

سه‌د شافعی المذهب بم ناتوانم به‌ ئیمامی ته‌بو حه‌نیفه‌ ب‌لیم: ئه‌وی توو به‌ ئیجتیهادی خۆ‌ت فه‌رمووته، گشتی باتله‌. ئیحتیمالی حه‌قی هه‌یه، به‌عنی ئیحتیمالی زه‌عیف، چۆ‌ن ته‌وانم ب‌لیم: زه‌مه‌خشه‌ری و ته‌مثالی له‌ عوله‌مای مو‌عه‌ت‌زیلی به‌و هه‌موو خ‌دمه‌ته‌، به‌و هه‌موو ته‌فسیره‌، ض‌ال، له‌ ناگ‌ر دانه‌؟ زه‌ینه‌ل چاوه‌ش، فاته‌که‌پ‌وویان له‌سه‌ر هه‌یدایه‌تن، ناجین، نه‌عوذ بالله له‌ عه‌داوه‌تی مە‌زه‌به‌ی.

شیخی ئ‌بین ته‌یمیه‌، ساح‌ب‌ی منه‌اج السنه‌، ساح‌ب‌ی الجواب الصحیح فی من بدل دین المسیح، ض‌ال ه‌، گو‌مراهه‌، ته‌وه‌ش جه‌ساره‌تی عه‌زیمه‌؟

شیخی ئ‌بین سینا مو‌عه‌لیمی ثانی، فارابی، ئ‌بین ڕ‌وشد^(٢)، مولجید و کافر بوون؟ حاشا ئ‌م حاشا، شیخ ئ‌بین عه‌ره‌بی هه‌رچه‌ند به‌عه‌زه‌ فه‌رمایشی هه‌یه، ئ‌نسان تی ناگا، ته‌مما چۆ‌ن ته‌وانم ب‌لیم: کافر بووه‌؟ العیاذ بالله

(١) جۆ‌رج داروین (١٨٤٥-١٩١٢ز) فله‌کناس و بیرکارزانی ئ‌ینگلیزیه‌.
(٢) ئ‌بین ڕ‌وشد (ته‌بو وه‌لید محمه‌د کو‌پی ته‌حمه‌د) (١١٢٦-١١٩٨ز)، فیه‌له‌سوفیکه‌ له‌ قورتوبه‌ له‌دایک بووه‌ و له‌ مه‌راکیش مردووه‌، زانسته‌کانی که‌لام و فیه‌ق و شیع‌ر و پ‌زیشکی و بیرکاری و فله‌ک و فله‌سه‌فه‌ی خوێندووه‌، له‌ قورتوبه‌ قازی بووه‌. له‌به‌ر زۆ‌ری شه‌رحه‌ باشه‌کانی بۆ به‌ره‌مه‌کانی ته‌رسۆ، رۆژئاوایه‌کان به‌ شه‌رحێده‌ره‌وه‌ی ده‌ناسیتن. هه‌ولی داوه‌ له‌نیوان شه‌ریعه‌ت و فله‌سه‌فه‌ گونج‌ان دروست ب‌کات، به‌تاییه‌تی له‌ کتیی (فصل المقال فیما بین الحکمة والاتصال)، له‌ کتیی (ته‌افت الته‌افت)یش دژی غه‌زالی، به‌رگری له‌ فله‌سه‌فه‌ کردووه‌. (المنجد، ص ١٠)

نهو زه واته مایه ی فخرن بو ټیمه، جه مالی نه فغانی، شیخ محمدهد عه بده، سید پره شید، ته ناوی، له ته سسوفان جه رگیان بو ئیسلامه تی سووتاوه، عومری خو یان له مودافعه ی دین و ئیرشاد و عیاد و ئیقاضیان سهر ف کرد، حه ققهن حه یفه له حه ق نه وانه هه ذه یان بکری. له گهل نه وه شدا نه وانه هیچیان مه عصوم نین، نه زیکه له گه لی مه سائیلی به غه له ت چووبن.

توو نه گهر مه لای راستی، قسه چاکه کانیا ن قه بول که، عه مه لی پی بکه، له قسه خراپه کانیا ن گه ری، وه سیه تی من له ته لامیدی خو م نه مه یه: نه خه له تین، ته کفیری نهو نه وعه زه واته بوزور گه واران ه بکه ن، له عیلمیا ن مه حرووم نه بن. بنۆرن سه به ب به فره ما یشتی سه بوو کی و ئیبن حه جهری مه ککی ولاتی ټیمه تا نهو به ینه له عیلمی شیخی ئیبن تیمیه مه حرووم بوون، نه ی براده ران تالی حه ق بن، له سه ر ته له بی حه ق سه بر که ن.

٦٤٨/١٠

نه گهر مالی دنیا نه بن قیমে تی جاشکه کی نییه!

زور که س نه یینی نه لئ: مالی دنیا هیچ نییه! مع انه نه گهر مالی دنیا نه بن قیمه تی جاشکه کی نییه. له کۆیه نهوی ناوی موخه لله ده له دهوله مه ندان، نهو وه له ن زاتی نه کرهم و نه قدهم و نه شرف ه و ټری زاده حاجی مه لا به کر ئاغا، نورالله ضریحه، دووم حاجی وه سمانی حاجی پره شکی، سیهم حه مه شین، نازانم کوپی کتیه؟ نه وانه ساحتی نه و قافی عومومی کۆیه ن. نه مرۆش له سایه ی نهو سی زاته عیلم له کۆیه نه وعه ن ما ده وام نه کا، وه پره مه قیکی ماوه، حاجی به کراغا هه رچه ند نه ولادی زۆری بوو، نه ممه نه زه ر به مه سه له کی وجا غی کویر بوو، ئنا لله! پیای دهوله مه ند به شه رف و جود و ئیحسان بو به قای عیلم و دینی ئیسلام روحی حه یاته، که نه وان چوون، عیلم و دینیش نامیتن، خو ت ته ماشا که ولیس الخبر کالعیان.

٦٥٦/١٠

به‌سهرهاتی من و گاجووته‌که!

لازمه به چاوی حه‌قاره‌ت ته‌ماشای هیچ مه‌وجوودی نه‌که‌ی، نه‌گه‌ر
 گچکه‌ نه‌بی، گه‌وره‌ بی، پنی نا‌کرئ، نه‌گه‌ر گو‌یدرئژ و قه‌تارچی نه‌بی
 و نا‌گرت بۆ نابی، له‌ سه‌رمان نه‌له‌رزی، بی نان و شیو نه‌می‌تته‌وه. له
 حیکایه‌تو‌کان نه‌لئ: کیشکه‌یه‌ هیتلانه‌ی له‌ نزیک هیتلانه‌ی له‌ق له‌قئ
 کردبوو، پۆژئ له‌قله‌ق فه‌خری به‌سه‌ردا کرد:
 نه‌گه‌ر من نه‌بام، مار فه‌رخه‌ی نه‌خواردی!
 کیشکه‌ وتی: نه‌گه‌ر منیش نه‌بام گئیرکه‌، میرووله‌، فه‌رخه‌کانی
 نه‌کردنه‌ سووره‌ ساقته‌، هه‌تاو نه‌یسووتاندن!

هه‌روه‌ک له‌قله‌ق ماره‌ نه‌خوا، کیشکه‌ش میروو گئیرکه نه‌خوا، له‌قله‌ق به‌و گه‌وره‌ییی پنی ناوئیری!

پۆژئ له‌ نه‌وائیلی سه‌فه‌ربه‌ری حه‌ریی سابق له‌ پنی قازبه‌گیان بووم،
 بۆ ئی‌رشاد و نه‌صیحه‌تی عیاد نه‌گه‌راین، دیم گاجووتئ، خۆی گامه‌لاس
 کردبوو، چار په‌لی فرئ دابوو، سه‌ری به‌ عاردی کردبوو، جوو‌جیلان
 ده‌وره‌یان لی دابوو ده‌ندووکیان له‌ناو گوئی له‌ بن کلکی، له‌ژیر چه‌نگی
 نه‌دا. هیچ نه‌ده‌جوولایه‌وه، ته‌عه‌ججوبم کرد.
 گوتم: نه‌وه‌ چیه‌؟

وتیان: نه‌و گاجووته‌ گه‌نه‌ی زۆره‌، ئاوا خۆی بۆ جوو‌جیلان
 ڤاکشان‌دیه‌، تا گه‌نه‌کانی لی که‌نه‌وه‌! الله اکبر.
 پاش به‌ینئ له‌ چنارۆک بووین، چئل و چوالمان له‌ کانی که‌ندئ بوو،
 خه‌به‌ریان داینئ: گۆلکه‌که‌تان نه‌وه‌نده‌ی گه‌نه‌ و سه‌ی تینیشتییه‌، ده‌میان
 تیچه‌قاندیه‌، خوونیان مشتیه‌، مه‌علووم نیه‌، نه‌ژه‌!
 هیتیان‌ه‌وه‌، گه‌ران، چه‌ند مریشک و جوو‌جیله‌مان هه‌بوو، هینایان،
 ده‌وره‌یان لیدا به‌ دوو پۆژ خاوتیان کرده‌وه‌، گۆلک ده‌رچوو، به‌ چه‌ند
 پۆژئ ته‌واو هاته‌وه‌ سه‌ره‌خۆ!

خه‌لقی خوات لا گه‌وره بێ، اترئ فی خلقی الرحمن من تفاوت،
 خصوصه‌ن پیاوی گه‌وره، وه‌له‌و له‌سه‌ر دینه‌ی. ئینپراتۆری ژاپۆنیا له
 سه‌د ملیۆن زیاتر ته‌به‌عه‌ی به‌ ابن الله ی نه‌زانن، لا هه‌لچرایێ وه‌کی
 من، چۆن نه‌توانم به‌ سووکی ناوی بینم؟ وه‌کذا سائیری زه‌واتی باریزه،
 له‌ شه‌رقی یان له‌ غه‌ربیان له‌ عاله‌می کۆن، له‌ عاله‌می نوێ، سه‌د حه‌یفه
 سه‌د مخابه‌، بۆ زاتێ غه‌ربی ناوی محمده‌ی عه‌ره‌بی به‌ خواری و
 ناشیرینی یێتی، نه‌سه‌ف بۆ نه‌خلاق و ته‌رییه‌، خه‌یام ئه‌لی:
 سوننه‌ت مه‌کون فریضه‌ حق بگوزار
 وین لوقمه‌ کی داری زو که‌سان بازمه‌دار
 غه‌یه‌ت مه‌کون و خه‌لقی خودا مه‌ نازار
 ده‌ر عوه‌ده‌یی آن جه‌هان مه‌نهم، باده
 ئیعتیرازی لێ مه‌گره‌، که‌ ئه‌لی: سوننه‌ت مه‌که‌ن، نه‌مه‌ تیای هه‌یه،
 گه‌لێ که‌ خۆیان به‌ سوننه‌تان مه‌شغول نه‌که‌ن، وه‌ فه‌رزی خوا به‌ جێ
 ناگه‌یه‌نن.
 وابزانم نووسیه‌تم: پۆژی له‌ دیوه‌خانی دانیشتبووین، پۆژی جومعه
 دیقه‌تم کرد، یازده‌ که‌س ته‌سییحیان هه‌له‌خراند، سه‌له‌واتیان لێ نه‌دا،
 فه‌قیری به‌ حق، موسته‌حق هات: نووزاوه‌ پاراوه‌، نه‌وی ته‌سییحی به‌
 ده‌سته‌وه‌ بوو، پاره‌کی نه‌دایه‌، تا ساحیب مال شته‌کی پێی که‌رم کرد.
 ئاوا قوربان؟ ئه‌دی!

٦٥٧/١٠

(١) له‌ راستیدا چوارینه‌که‌ی خه‌یام به‌م شتیه‌یه‌ی خواره‌وه‌یه:
 سنت مکن و فریضه‌ حق بگزار
 وان لقمه‌ که‌ داری ز که‌سان باز مدار
 غیبت مکن خلق خدا را مازار
 در عه‌ده‌ آن جه‌هان منم باده‌ بیار

حۆقەى پوون وەها گران بوویە لە تەئریخی گۆیە وا نەبوو!

حۆقەى پوون بە بیست و چوار ڕۆیەیه، یەعنى سى و شەش درهەم، تەئریخی کۆیە نەیدوێ، وە ئەووەلى زستانە، ئەو قییمەتە ئەکا، مومکینە زیتەر بڕوا، هەوراز چى.

شەوى سى شەموو، سێهەم شەوى جەژنى قوربانە، خواى تەعالان بە کەرەمى خۆى بۆمان بکاتە جێژنى موبارەك، عى قریب جەژنى خیتامى حەرب و عەلا بە خۆشى ییین. ئامین.^(١)

٦٦٥/١٠

بەو تەرزە بڕوا، بڕوا مەکە. تا ئەبەد مسوڵمانان ببنە ساحیبى خەلیفە

ئەلئان خەلیفە نییە، جامیعیەى وەحەدەتى ئىسلامیەت تىك چوو، قەومیەت هاتە گۆڕى، بەو تەرزە بڕوا، بڕوا مەکە. تا ئەبەد مسوڵمانان ببنە ساحیبى خەلیفە، مەگەر بە هیممەت و بە قووەت و دەبابە و تەیارە و ئوسطولى ئینگلیز مومکینە، هەر شەى ئۆلەر!^(٢)

بەلای خوا زۆرە، بۆ هەیتەتى عومومى برسایەتى و نائەمینى لە هەمووى ناخۆشتر نییە؟ ئەمڕۆ غەلایە، غەلای هەموو شتە، وە ترس غالییە، نعوذ بالله ئەگەر زستانى ناخۆش و ڕێبەندان بى زۆر ناخۆشە، حەججاجى بیت الله ئەمسال زۆر کەمن، مەسرف گرانە، کرئ بارى ئەمسەر و ئەوسەر تا نەجەف دووسەد دینارە، مەسرفى خواردن و خواردنەوه خوا ئەزانى، ئەگەر ئەهلى حىجاز بە مەکائینى ئاوى ئىستیفادە لە بەحر نەکەن، لە مەولا بە حەججاجان بەرپۆتەناچن. وە مەعلوومیش بوو لە

(١) ڕێکەوتەکە سالى ١٩٤٢یە.

(٢) دەربریتىکى تورکیە بە مانای هەموو شتەک دەبێ بە.

حه‌ری ساق مه‌لانیكه‌ زه‌خیره‌یان بۆ نایه‌نن، وه‌ به‌ردی نه‌بو قوبه‌یسی ناخه‌نه‌ ناو گونیه‌، بۆ مه‌كکیان بیته‌ گندۆره‌ و شفتی، به‌ قه‌تاری حوشران بۆیان بیتن، (گتی، بیتتی) ^(۱)!

جنوبی به‌غدا به‌ واسیته‌ی مه‌كائینی ئاو كه‌وته‌ ڕه‌فاهیته‌، له‌ سایه‌ی ئینگلیز جه‌ه‌هنه‌میان بۆ بووه‌ به‌هه‌شت، پاش كه‌رد و زه‌ررات بوونه‌ گه‌نمخۆر. مع‌ الاسف شیمال كه‌وته‌ ترس و یرسیایه‌تی، چاومان له‌ ئاسمانه‌، له‌ لوتفی خوایه‌، له‌ بارانه‌، ئه‌وسال تو له‌ ولاتی ئیمه‌ زۆر كه‌مه‌، (یا رب الیت) ڕه‌حمی كه‌ڤه‌می، ئیتر به‌سیه‌. ۱۹۴۲/۱۲/۲۰.

۶۷۰/۱۰

دین بۆ ئینسان ڕووحه‌!

ئه‌وانه‌ی ده‌لین: دین چ نییه‌! زۆر غه‌له‌تن، ئاگایان له‌ نیزامی عاله‌م نییه‌، وه‌ یا خود قانزاجیان له‌ ته‌فره‌قه‌یه‌. دین بۆ ئینسان بۆ هه‌یکه‌لی ئیجتیماعی، چه‌ندان جار نووسیومانه‌؛ ڕووحه‌، مه‌دارى حیاتى مه‌ده‌نییه‌، مه‌ده‌نییه‌ت له‌ دین ده‌رچوو، وه‌کی مه‌ده‌نییه‌تی ئه‌یامی ئیمه‌ی لێ دێ. زوعه‌فای میللته‌ به‌ چی ئه‌ژییه‌؟ به‌ چ قوه‌ته‌ی له‌ چیا و چۆلان، له‌ ڕێ و بانان حیفز ئه‌کری؟ به‌ سه‌لامه‌تی كه‌سابه‌تی خۆی بکات و بگه‌ڕێته‌وه‌ ناو مال و مندالی خۆی، قوه‌تی بۆ فه‌رخۆله‌کانی خۆی بینێته‌وه‌، تۆپ و ته‌یاره‌ و ده‌بابه‌ به‌وی ڕاناگا، پۆلیسیش ئاگای لێ نییه‌. ئه‌گه‌ر دین ته‌ئسیری نه‌ما، وه‌کی ئیستا، دوو هه‌نگاو نا‌ڕوا، گۆله‌کی له‌ كه‌له‌که‌ی ئه‌ده‌ن، جل و جۆری خۆی و كه‌ره‌که‌ی و شرت و پرتی پێ بێ، ئه‌یه‌ن، کێ گونیا ئه‌گرێ؟ هه‌زار واقیعه‌ی وا ئه‌بێ، ئه‌روا، بێ سه‌ر و شوون. له‌ وه‌قتی بێ دینی، حیات چه‌ند تال و ژه‌قنه‌، هه‌زار ئه‌وه‌نده‌ تالتر ئه‌بێ.... سه‌وا دی ئه‌عزه‌م ئینکاری زیندوو بوونه‌وه‌ و حیساب و عیقاب ئه‌کا، تا تامی گوناها‌نی به‌ ته‌واوی بێ كه‌ده‌ر لا خۆش بێ.

(۱) ئه‌م دوو وشه‌ هه‌ردووکیان تورکین و یه‌که‌میان به‌ واتای چوو، دووه‌میان به‌ واتای کوتایی پێ هات و ته‌واو بوو.

وه بۆیه ده رکهی چه سه نات و خهیرات بگرن، بهس خۆیان و ههوادارانی خۆیان به که مالی له ززهت به عهش و نوش راییوێرن، خه ریکی شهش و ییشی خۆ بن، چ گوێی له نووزهی هه تیوی باب کوژرای، که چه تیوی دایک به دوو کهوتیه، چ په کی له سه ر ئۆهی بی ده سه لاتان کهوتیه. چونکی من مه زلووم، وه مه زلووم له بهر بی دنیسه. چه قهقه ته ن لام وهیه، دنیا بی دین له جه هه نه نه ناخو شتره، خا سه ته ن دینی ئیسلام مایه حه یاتی هه ردوو دنیا یه، ئه وهی دینی لانییه، قانزاج له بی دینی ئه بیینی.

٦٧١/١٠

ههتیو!

که سێ وایه یه تیم ده رته کا، پاله په ستۆی ئه دا به شیده ده ت، ئه گه ر کوپی پیاوی گه و ره بی، ئومیدی پیتی بی، یا لئی بترسی، ئه لئی: ئا و ره کا که کا که، هه ی دا ک و با ب به سه ده قه ت بی. ئه وه ها تیه لای مامی خو ت خه ی کلکه کو تیی بو ئه کا. به عزه مندالی هه تیوی دلپاک، تووشی دۆسته کانی بابی ئه بی که له ده وری بابی، له با و هشی کردیه، به قوربان و سه ده قه ی بو وه، ئه لئی: مامه مامه! دوا ی ئه که و ئ. مامی چی؟ چ گو ئی لیه، ئه لئی: برۆ، سه گباب، دا کت وا و لئی بکه م، خو گو پ به گو پ چو و ی نه مایه!

منداله به سه زمانه که به گریان و شکسته دل ئه گه پێته وه! ئه ی وای له بی مروه تی! گه لێ کهس له حق هه تیوی بی کهس، هه زار ده ره جه له ئه بو جه هل وه ئه بو سو فیان وه وه لیدی بن مو غیره و عاص بن وائیل وه عه مر ی بن عائذ خرا پتر، هه یه دا کیشیان ماره ئه که ن، مالی شیان ئه خو ن، قو پ به سه ر زه قه ی چا و یان دئ.

٦٧٢/١٠

ږیابازی!

ئیتا ږیا لای عوقه‌لایان کم بووه، هتتا نه‌وه‌ی نوټریان له‌ناو بکا، که‌مه‌ی ږی نه‌که‌ن، نه‌مما له‌ناو عوامی ماوه، نه‌لنایش پاش نه‌و هه‌موو ته‌جریاته، کرمانج، نه‌هلی کم عقل، به ږیاکاران نه‌خله‌تین، درو و ږیا سولله‌می ئیرتیقایه بو شیخان:

لازمه بو شیخ سبه‌ینان گورگه‌ خه‌و

تا بلین: شیخ زاهیده و نانوی به شه‌وا! ^(۱)

چاوی به کلی سؤفیانش وه‌کی چاوی شه‌هلای نه‌ستیره‌کانی سینه‌ما، جه‌زیی قلوب و جه‌لیی نه‌رواح نه‌که‌ن!...

گه‌لې وا هه‌ن نه‌زه‌کات نه‌ده‌ن، نه‌نه‌ستیوئ نه‌ماشیه، به نه‌مانه‌ت نه‌ده‌ن. له ولاتی مه‌عاده‌ت بوو، بیژینگ و سه‌ره‌د و غیرییل، ده‌ستار و جونی و ده‌سکه‌ جونی، نه‌یانکرده‌ خیری عوموومی، له محله‌ نه‌وه‌ی لازمی بایه، نه‌بیرد، دوايه لای نه‌وه‌ی به نه‌مین داندرا‌بوو، داده‌نرایه‌وه، پاشان گه‌لې که‌س ده‌ستیان به‌سه‌رداگرتن، نه‌و خیره‌ش نه‌ما.

ئی واش هه‌یه، نه‌و جوړه‌ ثالات و نه‌ده‌واته، مه‌سه‌له‌ن: مه‌نجه‌ل، پیمه‌ره، بیل، دووده‌م، مشار، دریغی نا‌کا له‌که‌س، نه‌مما زور نا‌چې گشتی لې گوم نه‌که‌ن، خوی په‌کی نه‌که‌وئ.

ئینسانی وا بې که‌لک بو چی چاکه؟ هه‌ر بمړئ، ماموستا مه‌لا نه‌حمه‌د نه‌یفه‌رموو: هه‌نده له ږیا ترسام، خوم پاراست، تووشی ته‌که‌بیور بووم، په‌حمه‌تی خوی لې بې، قسه‌ی خوشی هه‌بوو، نه‌یفه‌رموو: به عیززه‌ت ته‌رکی دونیامان کرد، به زیله‌ت ته‌له‌بی نه‌که‌ین، ته‌عریضی به‌وانه‌ی نه‌کرد، گویا ته‌ریقیان وه‌رگریته، ته‌رکی دنیایان کردیه. خه‌یام نه‌لې:

آن قوم که سجاده پرستند خرنند

زیرا که به زیر بار سالوس درند

(۱) نه‌م دیره‌ شیعه‌ هی شیخ په‌زای تاله‌بانیه.

وین از همه طرفه تر که در پرده زهد
اسلام فروشند و ز کافر بترند^(۱)
حه‌ققه‌ن زۆریان وان، حاجی قادر نه‌فهرموی:
شیخ نه‌لئ: باری ږیا شانم جده‌و ناکا، مه‌گه‌ر
کۆهی کارۆخ بی، وتم: سه‌د بارک الله که‌ر نه‌بی!
ته‌عریضه به شیخ نه‌بی.
روباعیه‌کی هه‌یه خه‌یام شایانه، وه‌کی دوږږ له گوئی بکړئ،
نه‌فهرموی:
پندی ده‌مت اگر به من داری گوش
از بهر خدا، جامه‌ تزویر مپوش
عقی همه‌ پوزه است، و دنیا یک دم
از بهر دمی عمر ابد را مفروش^(۲)
ږیا به شیرک حه‌سابه، خوا عه‌مه‌لی ږیاکارانی ناوئ، خالص و
موخلص، الا لله الدین الخالص.

۶۷۳/۱۰

سئ ساله له نوږتی جه‌ژنی قوربان مه‌حرووم!

نوږتی جه‌ژنی قوربان، مع الاسف نه‌وه سئ ساله لئی مه‌حرووم نه‌بم،
له ده‌رو پشته جیژن تووشی ناساغی نه‌بم، نایه‌لئ بچمه نوږت و
مه‌سجیدی جامع.

۶۷۷/۱۰

به مونا‌سه‌به‌ی قوربانی، هاته‌وه خاطر، چهند سال له‌مه‌وپیش خاتوونئ

(۱) له ته‌فسیره‌که‌دا به هه‌له‌ی زۆره‌وه و به ږتووسی کوردی شیره‌که‌ی خه‌یام
نووسراږوو، ټیمه‌ ږاستمان کرده‌وه وه‌ک خۆیمان دانا‌به‌وه.
(۲) له ته‌فسیره‌که‌دا به هه‌له‌ی زۆره‌وه و به ږتووسی کوردی شیره‌که‌ی خه‌یام
نووسراږوو، ټیمه‌ ږاستمان کرده‌وه وه‌ک خۆیمان دانا‌به‌وه.

خێرومه‌ند، به‌هه‌مشیره‌ی گه‌وره‌می وتیوو: عه‌رزى کاکم که، یه‌عنى من، ئەلێن: گاجووتی به‌حه‌وت قوربانى ئەشی. وه‌هه‌ر که‌س له‌مه‌یدانى هه‌شر سواری قوربانى خۆی ئەبی، ئەمما من ناتوانم له‌گه‌ل شه‌ش که‌س سواری گاجووت بم، چى بکه‌م؟

زۆرم لا‌خۆش بوو، وتم: عه‌رزى که، جه‌نابى حه‌ق له‌سه‌ر صوره‌تى گاجووت ولاغى خۆش‌پۆسان بۆ خه‌لق ئەکا، هه‌ر که‌س سواری ئى خۆی ئەبی، وا ئەبی وه‌کى ئوتومیل زۆر تێژ تێته‌په‌ی. عه‌رزى به‌عزى مه‌لایانم کرد، زوبان بگۆرن، به‌گوێره‌ی عه‌قلى ئیستا ته‌که‌للوم له‌گه‌ل خه‌لک بکه‌ن، وه‌رنی بۆ دین زۆر زه‌ره‌ره.

٦٧٨/١٠

**هاوارم ئەکرد ئەو هه‌موو حیوانه‌ له‌ مه‌که‌که‌ خه‌سار
ئەبن!**

له‌حه‌کایه‌تى کوردی ئەلێ: پاشایه‌هه‌بوو، چل کورپی بوو، وجاغی کۆرپوو، ئەوه‌ زۆر راسته‌، هه‌تا خۆمان پیاوی گه‌وره‌مان دی، مردن، ئەولادیان زۆر بوو، ئەمما بێ وه‌جه‌، ئاخیری ده‌ستگا و عیماره‌تى وێران بوو. دیوانی که‌حوکمدار و وه‌زرای تیا موسافیر ئەبون، بووێته‌مه‌ذه‌به‌له‌! وه‌شتی تریش هه‌یه‌: بۆ ئەه‌لى عیلم زۆر خه‌راپه‌، له‌ئەوائیلی نه‌شه‌تى عیلمی، بوغزی به‌عزى عوله‌مای موخالیف ئەخه‌نه‌زه‌نیان، مع‌الاسف ولات له‌عیلمیان مه‌حرووم ئەبن. ...

خۆزى دلى مه‌لایان له‌حەق یه‌ك پاك بووبا، پێککه‌وتبان، چاره‌یه‌کیان دۆزیایه‌وه‌ بۆ ئەو دینه‌، نعوذ بالله‌ نه‌زیکه‌ قه‌تە بێ، به‌رپه‌ته‌وه‌. ئیلاهی له‌خێر و به‌ره‌که‌تى ساحیتی خه‌یران مه‌حرووم نه‌بین، ئامین. وه‌قتی هاوارم ئەکرد، که‌س نییه‌، ئەو هه‌موو حیواناته‌ له‌مه‌که‌که‌ خه‌سار ئەبن، به‌میلۆن پاره‌ بێ هووده‌ ئەپوا، با مه‌لایان چاره‌یه‌ بکه‌ن، ئەمما وابزانم ئەمسال قوربانى له‌مه‌که‌که‌ زۆر که‌م ئەبن، تامه‌زرۆی گۆشتیان ناشکی.

٦٧٩/١٠

له‌گه‌ل ژێرده‌ستی خۆیان پاته‌بوێرن، به‌مه‌سله‌حه‌تی عموومی مه‌شغولن،
ئاگایان له‌ جوون و ئیهانی بێ ده‌سه‌لاتان نییه. مع الاسف ئێمه‌ نه‌
دینداریمان ته‌واوه‌، نه‌ دونیاداری، وه‌کی خه‌پام نه‌لێ:

یك دست به‌ مصحف و يك دست ب جام
گه‌ سوی حلال و گه‌ مویی حرام
مایم در این گنبد فیروز پوخام
نه‌ کافر مطلق نه‌ مسلمان تمام^(١)
وه‌ ئه‌و پوباعیه‌شی ژۆر جوانه‌، حه‌قنه‌ مونسیفانه‌یه‌:
تا چهند کونه‌م عرضه‌ی نادانی خویش
بگرفت دلی مه‌ن ئه‌ز په‌ریشانی خویش
زیناری موغانه‌ به‌رمه‌یان خواهه‌م به‌ست
ئه‌ز نه‌نگی چیه‌؟ ئه‌ز نه‌نگی موسولمانی خویش^(٢)
وه‌ حافزیش ئه‌فه‌رموی:

گر مسلمانی از این است که حافظ دارد
اه اگر از پی امروز بود فردایی^(٣)

جه‌نابی حه‌ق به‌ لوتسف و که‌ره‌م و قووه‌تی قاهیری خۆی، له‌و
زه‌مانه‌ی زیله‌له‌ نه‌جاتمان دا، بکه‌وینه‌ زه‌مانی عیزز و نه‌صره‌ت، زه‌مانی
مه‌غلووبی و مه‌نکووبی نه‌سخ کاته‌وه‌.

٦٨٤/١٠

(١) له‌ ده‌قه‌که‌ی خه‌پام وا هاتوه‌:

یک دست به‌ مصحفیم و یک دست به‌ جام
گه‌ نزد حلالیم و گه‌ی نزد حرام
مایم در این گنبد فیروزه‌ رخام
نی کافر مطلق نه‌ مسلمان تمام

(٢) ئه‌م چوارینه‌مان له‌ چوارینه‌کانی خه‌پام نه‌که‌وته به‌رچاو.

(٣) له‌ ته‌فسیره‌که‌دا به‌ هه‌له‌ی زۆره‌وه‌ و به‌ رێتووسی کوردی شیعه‌که‌ی خه‌پام
نوسراو، ئێمه‌ راستمان کرده‌وه‌ وه‌ك خۆیمان داناوه‌.

ئیران عه‌ینی جووله‌که‌یه!

ئه‌م‌ږۆ که ئیک شه‌مووه، به ته‌قویمی ئیرانه، هه‌ژده‌ی مانگی قوربانه، له موقابیلی نووسیتی: عیدی غه‌دیری خم!
ئیران ئه‌م‌ږۆ که له کووپه‌ی خهم و ئه‌لم و زبیلته دایه، جیژنی سێزده‌ ق‌رن پێش ئه‌م‌ږۆ ئه‌که‌ن، عه‌ینی جووله‌که‌یه، ئه‌ی خانه‌ خوش‌تور جه‌ژنی چی؟ خه‌لافه‌تی چی؟ سبحان الله ئه‌مه‌ چییه؟ ئیلاهی مه‌ستی جه‌هاله‌ت! مه‌ستی مه‌غلووبی، مه‌ستی مه‌نکووبی، ئه‌ب‌ن‌ حالی کو‌ب‌ن؟

٦٨٩/١٠

من دیم کوتوبی دایه‌خه‌جیان به‌ جو‌ ئه‌فرۆشرا!

له ولاتی کوردستان هه‌زار سال زیاتره‌ علومی ته‌بیعه‌ت و ڤیازییه و فه‌له‌کیات ئه‌خوێند‌رئ، عوله‌مایانی که‌وره‌کانی وه‌للی به‌ دین، له‌و علومانه‌ یه‌دی طولیان بووه، وه‌ ته‌ئلیف و حه‌واشیان هه‌یه، واقیعه‌ن له‌ ته‌ره‌ف ده‌وله‌مه‌ندانی میلله‌ت له‌ معاوه‌نه‌ت مه‌حرووم بوون. ئه‌غله‌بی مه‌لای که‌وره‌ که‌وره به‌ نووکی قه‌له‌می خو‌یان کو‌ته‌بیان نووسیتوه، به‌و موشه‌ققه‌ ته‌ کو‌توبخانه‌یان ته‌شکیل کرد، دوا‌ی وان بووه‌ میراث، ته‌فره‌قه بوو، من دیم کوتوبی دایه‌خه‌جیان به‌ جو‌ ئه‌فرۆشرا! پاش وه‌فاتی مه‌لا حه‌سه‌نی مناره‌ی، کو‌توبخانه‌ی ئیمه‌ چهن‌د جار ته‌قسیمی به‌سه‌رداهات، ئه‌که‌تری فه‌وتا، حاله‌ن موحتاج به‌ چهن‌د هه‌زار دینار، کتیبی پ‌ن‌ بک‌رم، له‌ کو‌پی بینم؟ خو‌ ئه‌م‌ږۆ ئه‌و هه‌موو علوومی غه‌ربی له‌ مه‌داریس‌ی مسو‌لمانان ئه‌خوێند‌رئ، بزانه‌م ئه‌ته‌ری چییه؟ خه‌ققه‌ن دینی به‌ حق مانبعی ته‌ره‌قق‌ی نییه، به‌س ته‌قسیمی ئه‌عمالی پ‌ن‌ ئه‌وئ، ته‌کلیفی هه‌موو ته‌به‌قه‌به‌ک وه‌ک یه‌ک ناب‌ی.

ئوممه‌ت به‌ مو‌قته‌زای س‌ن‌ چوار ئایه‌ت عمه‌ل بکا، له‌ دین و دونیا سه‌رفراز ئه‌ب‌ن، به‌سه‌ر ئه‌که‌وئ، تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ خِیلاف و شیعافی

ئه‌سلاف له‌ فکری خۆ بیه‌نه‌وه، إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ ئە‌وه‌ عه‌قائیده‌ زانیفه‌ له‌ دل‌ فره‌ی ده‌ن، وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى... عیلمی عه‌مه‌لی و عه‌مه‌لی عوله‌مائه‌ که‌وره‌کان بیه‌نه‌ ئه‌ولادی عه‌سر، بۆ ئیداره‌ به‌ به‌عه‌زه‌ قیودی هه‌زار و سێسه‌د و هه‌فتا و هه‌شت سال‌ له‌مه‌وێش ده‌ست و پهی عیباد نه‌به‌ست. وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ... قه‌وه‌تی ئه‌مه‌رۆ له‌ که‌ل قه‌وه‌تی ده‌ور و شیر و تیر و به‌عیر جودایه‌.

٦٩١/١٠

عه‌صرێکه‌ ژن مه‌یلی شیخانیان زۆره‌، به‌ عوموومی هه‌لایان وه‌رگێڕایه‌!

علی الاکثر مانبعی قه‌بوولی دین ژنه‌کانیان بووین، ئیستاش ژنه‌ ئه‌وروپایی مانع له‌ نه‌شری دینی ئیسلام، له‌ ئاوڕپای دا قه‌بوولی وه‌ثنی ئه‌که‌ن، قبولی دینی ئیسلام ناکه‌ن، وایان دێته‌ فکر، ژن له‌ دینی ئیسلام دا سووکن، بێ حورمه‌ت و حقووقن. به‌لێ معامه‌له‌ی مسوولمانان وای ئه‌یه‌ن. عه‌صرێکه‌ ژن مه‌یلی شیخانیان زۆره‌، به‌ عوموومی هه‌لایان له‌ مه‌لایان وه‌رگێڕایه‌، دواي شیخان ئه‌که‌ون، فی الحقیقه‌ زمامی ئیداره‌ و ئیراده‌ له‌ ده‌ست ژنان دایه‌، له‌ناو عومومی کوردان کچ به‌ مال‌ حیسابه‌، سه‌یری گه‌لێ که‌س بۆ خاتری ژنیان که‌چیان ده‌فرۆشن. نیکاح عاده‌ته‌ن که‌رین و فرۆشته‌، که‌س نییه‌ چاره‌ی بکا، قه‌زایای دنیا موخته‌دیل نییه‌، له‌ ولاتی تر باریان ئه‌که‌ن، توور له‌ کۆلێ، له‌ کۆلانی کۆیه‌ ئه‌خولێته‌وه‌، ماسته‌که‌ زه‌ریف! ژازی و په‌نیر! تا ئیواره‌ ئه‌گه‌ر به‌ زه‌خیره‌ی بۆیان فرۆشرا، ئه‌گه‌ر پێته‌وه‌ مالێ، له‌ مالیش ئارامیان نییه‌، میرده‌کانیان وه‌کی گه‌مبۆل له‌سه‌ر له‌پ لێی ئه‌که‌ون!

٦٩٥/١٠

ئیزیدی!

فرقه‌به له وه‌ئییان وتیان: مادام خوا هر فاعیلی خیره، له شه‌ری
 ئەمین بن، بۆ ته‌ئینی خۆمان فاعیلی شه‌ر په‌رستن، شیخ عه‌دی^(۱) هه‌یتی
 که له سه‌فه‌ری ئیران عه‌وده‌تی کرد، ئەم فیکره‌ی هێنا ولاتی ئیمه. داسن
 ئەوه‌یان قبول کرد، بۆیه مه‌له‌ک تاوس که مومه‌ئەلی ئیلاهی شه‌ره
 ئەپه‌رستن، حه‌قیقه‌ته‌ن ئەکته‌ری به‌شه‌ر له‌و فیکره‌دایه، ئەوی شه‌رانی بی،
 موده‌هه‌نە‌ی له‌به‌ر ئەکه‌ن، هه‌دایای ته‌قدیم ئەکه‌ن، کاکه، کاکه، ئاغام،
 ئاغام! به‌ دووی دا ئەږۆن!

له‌ موجه‌له‌یه‌ میصری (کل شیء والدنیا) ئی صادر له‌ ږۆزی
 چوارشه‌موو ده‌ی ینایر ۱۹۳۴، ۱۴ ږه‌مه‌زان ۱۳۵۲ نه‌وعه‌ن ما، ته‌فسیلاتی
 ئەدا بۆ ئیعتقاد و عیبادات و عاداتی په‌زیدیان، صوره‌تی مه‌له‌ک
 تاوسیشی تیا به‌ وه‌ ئییان نه‌قل ئەکا: خوا له‌و عاله‌مه‌ زۆر دووره، زمامی
 ئیداره‌ی دایته مه‌له‌ک تاوس، فاعیلی ما یشاء و حاکی ما یرید خۆیه‌تی،
 موده‌دی ده‌ هه‌زار سال له‌و موده‌ سێ هه‌زار سال تپه‌ږیوه، پاش ئەو
 موده‌ عاله‌م ږوو ئەکاته‌وه‌ خوا، مه‌له‌کی تاوسیش ئەچیتوه‌ ئاسمانان خوا
 لئی خۆش ئه‌بی.

ئهمه له‌ ئیرانیان وه‌رگیرایه، که ئەلین: په‌زدان به‌سه‌ر ئەه‌ره‌مه‌ن غالب
 ئه‌بی، شه‌ر و شوږ نامینی، عاله‌م ئەکه‌و‌یته‌ ئیستراحت!

ئهمما ئەو ږۆزه‌ که‌ی دئی؟ زاهیر وه‌یه‌ تا دئی دوور ئەکه‌و‌یته‌وه‌، شه‌ر
 و شوږ زیاد ئەکا، به‌هائوللای ئیرانی قه‌ول بوو ئەو وه‌عه‌ده‌ به‌جی بئینی،
 له‌گه‌ل بیعه‌ی ئەو عاله‌مه‌ ده‌سته‌ملانی په‌ک بن، گورگ و مه‌ږ پیکه‌وه
 ئاو بخۆنه‌وه‌، ئەمما مع‌ الاسف ئولمه‌دی!^(۲) ده‌ها دنیا ویرانه، شروور به‌

(۱) مه‌به‌ستی شیخ ئادیان شیخ عه‌دی بن مسافره، که ئیزیدییه‌کان به
 نوښکه‌ره‌وه‌ی دینی خۆی داده‌ئین.

(۲) وشه‌یه‌کی تورکیه به‌ مانای نه‌بوو

مليوڼ و مليار زيادې كړد، نه مېا شيركي يونانيان و ميصرييان و هيندييان و نه مثاليان زور عه جايه، هر نه وچه شتي ئيلا هه كي بو داده نين، موراجيعه ي ته نريخي عومر كه، ته عه ججوب نه ميټني، ئينسان چوڼ بهم دهره جه فيكري مونخط نه بي؟

بنوړه ميصرييان هر شاره مه عبوديتكي هه يه، هر شاره حه يوانه كي ته قديس كرده، به عزه حه يوان لاي هه موو ميصرييان موقه ددهس بووه، ته قديسي شير، تيمساح، گا، بهران، پيشكه، چه قه له نه كهن، توخوا چه قه له و پيشكه ئي وهن ته قديس بكرين؟ نه مېا ئيتستا له نه زهر غه رب نه وا بو شهرقيش سيرا به تي كرده، سه گ په رستني عام بووه، لايان موقه ددهس، وه فاداره. ته مام خزيان نه وهنده به وه فان، سه گي وه فادار نه په رستن، ماريش لاي ميصرييان موقه ددهس بووه، خوا به ماري عه ساي موسا مالي ويران كردن. حه تا به عزه شتي وهك نيسك، سير، پيازبان لا موقه ددهس بووه، (قدس العدس على لسان سبعين نبيا) په ننگه له وانه وه هاتيته ناو ئيمه، وه كي حب الهرة من الايمان، يونان ده ها عه جايب يونان و ږوما له عياده تي فالوس هه يكه لي ناله تي پياو ته فوه ووقيان كرده، له بهر نه دده بي قورئان نه با، بو نه وه هيكه له نه ختي ته فسيلا تم نه نووسي.

موراجيعه ي قانوني زه واجي الياس الغضبان كه، له لاپهري ۷۲ تا لاپهري ۸۹ ليزه نه لي: حه فله يه موقه ددهس نه كهن، له كن به زاوا بوون، به عني كه بووك له باغه لي زاوا نه كهن، هاوار نه كه نه ئيلا ه، ريتاسه تي حه فله بكهن. نه ووه لي ئيلا ه ي به كار هت، دوو هم ئيلا ه ي ئيحتيمال سييم ئيلا ه ي له ززه ت، چاره م ئيلا ه ي مه عون هت، مومكينه به زه حمت به زاوا بوون، لاي نه وانه هر شته ئيلا هه كي هه يه، ئيلا ه نه وهنده زورن، حساب ناكرين، ئيمه ش له به دهل نه وانه، مه لك ئيستخدا م نه كه ين، ئيلا ه ي وه كي به شهر مي رد و ژن و كوړ و كچ و خزم، له مه يانيدا شهر و شوړ نه بي، نه فلاتوون زور زه مي شاعيران ي يونان نه كا، كه شهري ئيلا ه يان نه زم كرده، نه فهرموي: نه وه بو ته رييه ت زور خراپه، ئيلا ه كه له نه زهري وان موقه ددهس، بهو ته رزه شهر بكهن، ئينسان نه بي چي بكاه؟ نه فلاتوون موه حيد بووه، لاكين نه لي: به شهر تيمثالي نه وي، وه ئيلا گرنا به وه! راست نه كا كائينات حيسس په رستن، نه وه نييه مه دحي

خه‌لکي بکا، ئینسان نه‌وه‌یه کاری بکا، که مه‌دحي بکه‌ن، نافه‌رین.

۷۰۲/۱۰

وه‌فاتی مه‌لا ئه‌فه‌ندی!

وه‌فتی عه‌سری پوژي چوارشه‌موو، به ته‌قویمی بیست و یه‌کی ماهی قوربانی ۱۹۴۲/۱۲/۳۰ نه‌فره‌نجی، له‌قاش خه‌به‌ری وه‌فاتی حه‌زره‌تی مه‌لا نه‌فه‌ندی، مع الاسف شه‌وی پینجشه‌موو ئاخیری سالی نه‌فره‌نجی، بیست و دووی ماهی قوربان، ئاخیری ماهی سالی هیجری، ساعات له‌شه‌ش، رضوان الله علیه، آمین.

۷۰۵/۱۰

نوشته و کشته‌ک!

مع الاسف له‌ده‌وری ئیمامی عوسمان تا ده‌وری ویلسن په‌ئێسی جمهوریه‌ت یا جه‌ماهیری ئەمریکای پابردوو، ئەم فوو‌که‌رانه، عقود و پابته‌ی ئیسلامیان هه‌له‌وه‌شاند، شتیکی مابوو، نه‌ویش به‌سایه‌ی ویلسن که فکری قه‌ومییه‌تی خسته‌ناومان، نه‌ما، پابیطه‌ی ئیسلامیه‌ت پسا، وه‌کی ئاردی ناو درووی بلا‌بوونه‌وه. خۆزی قه‌ومییه‌تیش بووبا، عه‌ره‌ب که گۆیا بۆ وه‌حده‌تی سه‌عی ئەکه‌ن بووینه‌ چهند حکوومه‌ت، هه‌ریه‌ک نه‌نه‌هو سه‌ره‌خۆ، قاییل نییه، له‌گه‌ل یه‌ک پێک که‌ون، پوئه‌سای دینیش له‌پوئه‌سای سیاسه‌ت که‌متر نین، نه‌صلی شه‌ری ئیختیلاف لای وانه، نه‌فائاتی به‌راستی، نه‌ون، نایه‌لن قه‌ومێ به‌یه‌ک بن، ئیستیعاده‌ له‌وانه‌ لازم بوو، نه‌ما چوو.

ئیسلامه‌ت خه‌لافه‌تی نه‌ما، جامیعی فه‌وتا، حالاش موفسیده‌کان له‌ فوو‌کردنی فساد واز نایه‌نن، ئوممه‌تیش دواي وان ئەکه‌ون، ناصح و موشفیق و خێرخواهیان ناوی، نه‌دی نه‌وانه‌ی گرێی له‌کشته‌کان نه‌ده‌ن، وه‌فووی تی ئەکه‌ن، حه‌قیقه‌ته‌ن بۆ ناو پڕ و پیرێژنان، به‌فساد و شه‌ر و شۆرپ، نوشته‌ی ره‌ش بوون ئەکه‌ن، گه‌لێ عائیله به‌نه‌فسانه‌یان تێک نه‌چن، نه‌حکومه‌ت نه‌قه‌وم بۆ ده‌فعی شه‌ری نه‌وانه‌ نه‌هه‌مییه‌ت نه‌ده‌ن،

ژن چ مسولمان چ دیان چ جوو، زۆر ئیعتقادیان به نوشته و کشته که ههیه، فهرقی ناکهن، ژنه مسولمان نه چنه لای مالی جوان بو نوشته، ژنه جوو دینه لای شیخی مسولمانان، وه که ذا دیان!

تۆپه لاستیقی گچکه ههن، کونه کی تیا نه کهن، حهلقهی زهردی نه هاویتی، که ورده ورده دهستی لی نه درئ، جوو که جوو کی لی دی، وه ختی نهو نوعه تۆپه نه هاووه کۆیه، کولتانیه کان نه هاتن په رده به پهشیان به سهر کۆتکه کی دانه دا، دهستیان نه برده ژیر پارچه که، هه ره که یان نه دا، نهوا تۆپۆکه، ژنه کۆیی سویتدیان خوارد، خۆمان گویمان له جوو که جوو کی جتۆکان بووه. نفه پف کردنی له گهل نه ختی تغه ئیمه که ناو بو نه خۆشان نه بهین، بو لای به فر و سمن، به عنی شیخ حه زره تله ری، دوعای پیا نه خویتی، له مه یانه فووی تیا نه کا، وه نفی موباره کی تی نه کا. له خیر و به ره که ت و هیممه ت و که راته تی شیخ، نه بیته شیفای هفتا و دوو دهردان، له هه مووی سوو کتر، سه ره تان و وه ره مه، نه و جا چۆن لهو شه ره مه حفووز نه بی؟ نوشته و کشته که و یفق و عه زیمه ت وه جهی خیریش هه یه، وه جهی شه ریش هه یه. حه زره تی کاک نه حمه دی شیخ بهس له وه جهی خیر ئیستیعمالی نه فهرموون، وه وه جهی شه ری بالکلیه له نه تباعی خۆی حه رام کردبوو، مامۆستا کۆره نه یه فهرموو: که حه زره تی کاک نه حمه د گریی له کشته که نه دا، گرییه کی مه حکمه یی نه کرد، نه و جا فووی به سه ردا نه دا، له بهر فیتی ئایه ت!

چی بکه یین ئیلاهی دینی ئیسلام له چه نگ نهو نه فائاته نهو فیتنه نه نگیزانه، که وتیه گیزاوی سخته، چاره کی نه که ی نه خنکی، زوعه مامان پی لازمه، وه که شیخ ره زای تاله بانی نه لی:

نه سر از مطلع گیلان بدر ئاره د، ماهی

نه علم بر کشد از سمتی نجاری شاهی

منتظر عیاسین له ئاسمان و مه هدی له زه مین

نه مهش نه فه نه یه که، له نه فه ئاتی مفسدین

به غهیری پارانه وه له خوا، چ چاره مان نیه، ئیلاهی له شه ری وانه مان حیفز که ی.

وه‌سواس و خه‌نناس!

ئه‌وائیلی بلووغ شته‌کم له لای چه‌پ له تهره‌فی قه‌لبی په‌یا بوو، خراب، موسیبه‌ت غایه‌ت له‌به‌ری عاجز بووم. پاش به‌ینی ږوژنی له هه‌یوانی مزگه‌وتی خوژمان وام له خه‌یاله، ده‌وره‌م نه‌کرده‌وه، ده‌رسم له‌به‌ر نه‌کرد، زیکه‌کی لیوه‌هات به‌خه‌تی راست، هاته‌لای راستم، حیزامی مه‌مک، حاله‌ن له‌ویته، نه‌له‌ناو جی نه‌له‌ناو نوژنه‌له‌سه‌ر مینه‌ر، نه‌له‌ناو میحراب لیم ناگه‌رئ. باپیر مه‌لا عه‌بدوللای نیین نه‌لجه‌لی وه‌کی نووسی، تووشی به‌لایه‌ وابوو، نه‌مما به‌ته‌وه‌جوهی مه‌ولانا خالید له‌سه‌ری ده‌فع کراوه، مع‌الاسف من پیربووم، پیرئ وام ده‌ست نه‌که‌وت، نه‌مما ئی من نه‌وه‌نده‌ی باشه، له‌کاری نامولائیم که لیم نه‌وه‌شینه‌وه، مه‌نعم نه‌کا، عیزه‌تیک و نه‌زاکه‌تیک هه‌یه.

۷۱۸/۱۰

به‌سه‌ره‌اتی من و ته‌فسیر

له‌ئه‌وائیلی حه‌یاتی عیلمیم، مه‌یلی مواته‌عه‌ی ته‌فسیرم هه‌بوو، جلدی دووم له‌ته‌فسیری به‌یزاوی، که له‌ده‌ستی باپیره‌گه‌وره‌م مه‌لا عه‌بدولره‌حمانی جه‌لی هاتبوه‌خوار زوژم لا خو‌ش بوو، ته‌ماشای بکه‌م، له‌به‌ینی زانین و نه‌زانین به‌سه‌رمان نه‌برد، وه‌گاه‌گاه‌تووشی به‌عزئ مه‌عنای نه‌بووم، ده‌ماغم قبولی نه‌ده‌کرد. ئیلاهی که‌لامی توو، وه‌بو حه‌زرتی محمه‌د وه‌ئو مه‌عنایه‌بی تامه‌نابی، قوه‌تیشم نه‌بوو شته‌کی بلیم؛ خوایه‌با بمینی ورده‌ورده‌ته‌ره‌قیمان کرد، تا‌کو له‌گه‌لئ ئایات، مه‌عنای باشم بو‌ئه‌هات، خیلافی مه‌عنای جمه‌وور، که‌یفم پی‌ئه‌هات. نیهایه‌ت هاته‌خه‌یالم، نه‌وه‌چهند مه‌عنایه‌به‌عینوانی سائیحاتی جه‌لی ته‌حریر که‌م، لا‌کین موته‌ره‌ددید بووم، مه‌عنای قه‌وم بنووسم، وه‌به‌عه‌ده‌وو مه‌عنای خو‌م نه‌بت که‌م، یاخود په‌ئسه‌ن مه‌عنای خو‌م بنووسم؟ نه‌مه‌م لا ئاسان بوو، چونکی نه‌قلی عیباره‌ت و نووسینه‌وه‌م

غایه‌ت لا گرانه، وه ئه‌سله‌ن ته‌سه‌وورم نه‌ده‌کرد ته‌فسیری هه‌موو قورئان به‌زمانی کوردی یا عه‌ره‌بی هه‌موو بنووسم، تا پوژێ جه‌معی له‌لاوانی کۆیه‌هاته‌لام په‌جایان کرد بۆ ته‌حریری ته‌فسیری کوردی.

مینش له‌سه‌ر ئاره‌زووی وان ده‌ستم پێ کرد، وه‌دلم زۆر مه‌سروور بوو، ئه‌مه‌لم وابوو، لای خوا و ئوممه‌ت به‌حورمه‌ت بم، بۆ گوزه‌ران غه‌م نه‌مینێ، خوا به‌ره‌که‌ت خاته‌فهلاحت و زراعه‌تم. مع‌الاسف بیلعه‌کس نه‌خۆشی و ناخۆشی پرووی تیکردم، ئافاتی زراعت موفلیسی کردین، وه‌ده‌رد و ئالامی مه‌عیده‌ئارامی لێ ستاندم، مع‌هذا ده‌وامم کرد، وه‌به‌وه‌فاتی چه‌ند زاتی غایه‌ت موته‌ئه‌ئیر بووم، له‌خزمان: شیخ مه‌عرووف و شیخ عه‌زیزی کۆپی، له‌مه‌لایانی مه‌شه‌وور به‌نه‌فع، نوعمانی ئه‌عه‌زمی، سه‌ید په‌شید په‌زا، ته‌نتاوی، مه‌لا محمه‌د ئه‌مین کونه‌فلووسه‌یی، وه‌له‌و چه‌ندانه‌وه‌فاتی حه‌زره‌تی مه‌لا ئه‌بویه‌کر ئه‌فه‌ندی هه‌ولێری، سعات شه‌شی شه‌وی پێنج شه‌مووی پا‌بردی، إنا لله!

ئه‌گه‌ر وه‌فاتی ئه‌و زاته‌له‌ئه‌ثنای ته‌فسیرم دابا، موحه‌ققه‌ق له‌به‌ر ئه‌لم پێم ته‌واو نه‌ده‌کرا، عه‌وائیقی سه‌فه‌ر و رحله‌الصیفی چنارۆک و دلته‌نگیش، بووه‌سه‌به‌بی طولی موده‌بی ته‌فسیر نووسین، زه‌مه‌خشه‌ری ئه‌فه‌رموێ: به‌مودده‌ی خه‌لافه‌تی صدیقی ئه‌کبه‌ر ته‌فسیرم ته‌واو کرد. نه‌یسا‌بووری: به‌مودده‌ی خه‌لافه‌تی ئیمامی عه‌لی. ئه‌گه‌ر ته‌فسیرکردن وه‌کی زه‌مه‌خشه‌ری و به‌یزاوی و نه‌یسا‌بووری بێ، مه‌لایه‌سه‌لیقه‌ی نه‌قل نووسینی هه‌بی، به‌مودده‌ی خه‌لافه‌تی حه‌زره‌تی حه‌سه‌ن ئه‌توانی ته‌فسیر ته‌واو کا.

من گه‌لێ جار یه‌كه‌هفته، دوو هه‌فته، پا‌ده‌وه‌ستم، دائیم له‌موراجیه‌ و فکر و ته‌سه‌وور بووم، به‌مه‌عنا‌ی قه‌وم پا‌زی نه‌بووم، حه‌تا وا ئه‌بوو مه‌ئیس ئه‌بووم، به‌و حا‌له‌ته‌فسیرم پێ نا‌کری، به‌عه‌ده‌هو جه‌نابی حه‌ق ئینعامی ئه‌کرد، مه‌عنا‌یه‌مه‌قبوولی خۆم بۆم ئه‌هات. وه‌بزآن له‌مه‌سه‌له‌کی ته‌فسیر، ته‌فسیری زه‌مه‌خشه‌ری، روح‌المعانی، سید‌الالوسی فوق‌الکله‌، ته‌فسیری سه‌ید په‌شید ئه‌گه‌ر ته‌واو بووبا، قیمه‌تی ته‌واو نه‌ده‌بوو بۆ ئیسلامه‌تی. ته‌فسیری ته‌نتاوی به‌ته‌فسیر حیساب نییه، ئه‌مما مه‌علوماتی غایه‌ت زۆر نافیه‌ی تیا‌یه، مغنی یه‌له‌گه‌ل کو‌توب و په‌سائیلی عه‌سری

جه‌دید، ته‌فسیری من چند قسووریکي هه‌یه، به‌عزئي عائیدی بی هیزي و بی سه‌لیقه‌یی خو‌مه، به‌عزیکي عائیدی زوبانی کوردیه، زوبانی عه‌ره‌بی به‌و سیه‌ته، ته‌فسیری قورثانی ږه‌حەت پي نه‌کرئ، (فکیف) به‌ زوبانی کورتی کوردی؟ ته‌رکیباتی نه‌حوو و ئیعلالاتی صه‌رفی، نوکاتی به‌لاغەت به‌ چ زوبانی نه‌دا که‌م؟ که‌ خوینده‌وارانی کوردی، تیی بگەن. خصوص له‌ موقاییلی موفره‌دات و موشته‌قاتی زوبانی کوردی، موقاییلی عه‌ره‌بی زور زه‌بوون و فه‌قیره، نه‌غله‌ب له‌ لا ږا، بۆ مه‌عنای ثایه‌ت نه‌ږویشتم، وه‌ عیباره‌تی دريژ ئیفاده‌ی مه‌رامم نه‌کرد. هه‌رچه‌ندی کردم، موقاییلی فسکیفیکهم چم بۆ نه‌هات، وه‌ چند ږوژ مه‌راق گرتی، خو‌م هه‌زم له‌ ئیختیلافات نییه، له‌ ته‌حریری مه‌سائیلی مختلف فیها زور سستم، سه‌ییدی ئالووسی ږه‌حه‌متی خوی لی بی، زور به‌قووه‌ته، قه‌له‌می ماندی نابي، موحریري چاکه، قسه‌ی خو‌شه، نوققاده، ئاگاداره، وه‌ شتی به‌راستی تیی نه‌گم ناتوانم به‌سه‌ریا ږو‌م، وه‌ ته‌حریر و ته‌قریری که‌م. شتی لام حق نه‌بی به‌ ته‌قلیدی ناتوانم، قودره‌ت و قووه‌تی عیلم بنویشتم، بۆ ته‌حقیق و ئیثباتی هه‌زم له‌ مه‌عنای دوور دوور و ته‌رکیبات و جه‌وازاتی نه‌حویه‌ی بی فائیده نییه، قیرائه‌تی شاذە ی موته‌خالیفم که‌یف پی نایه، بۆیه چم نه‌قل نه‌کردیه، وه‌ بۆ قیراناتی غه‌یری قیراناتی مه‌عرووف له‌ ولاتی خو‌مان، که‌مم ته‌عه‌روز کردیه. به‌حسم له‌ ئیستیدالاتی فوقه‌ها بۆ ئیستنباطی نه‌حکامی شه‌رعیه له‌ قورثان غایه‌ت که‌مه، چونکه‌ ئیستیدالایان زور زه‌عیفه، قیمة‌تی نه‌و ته‌فسیره کوردیه، له‌ مه‌عنای خو‌م و ږه‌بطی ثایات و سوهره، باوه‌ر ناکه‌م که‌س موه‌فه‌ق بووپی، له‌به‌ر نه‌و موناسه‌باهه، گه‌لئ نایه‌تم له‌ سه‌به‌ب نزول پچ‌ریوه، واقیعه‌ن گه‌لئ له‌ نه‌سابی نزول ناظر مەنع نه‌کا له‌ فه‌همی ثایه‌ت، نه‌نه‌هو ناو‌ږيته عیباره‌تی قورثانی، به‌س ته‌ماشای ږیوايه‌ت نه‌کا، قسمی زو‌ری به‌ ته‌وه‌هه‌ومه.

پیش ئیقدام کردن له‌سه‌ر ته‌فسیر، شه‌وئ له‌ خه‌وما سئ زات یه‌کئ جه‌نابی کیریائی، یه‌کئ هه‌زه‌تی ږیسه‌اله‌ت په‌ناهی، یه‌کئ باپیره گه‌وره‌م مه‌لا عه‌بدوللا ابن الجلی له‌ گو‌شه‌ی جیه‌تی غه‌ربی هه‌وشه‌ی مالی ږاوه‌ستابوون، منیش له‌و خه‌وه، له‌ ئوده‌ی خو‌م له‌سه‌ر پشت دريژ بووبووم، ته‌ماشای کتیب نه‌کرد، له‌ په‌نجه‌ره‌وه، نه‌و زه‌واتانه‌م هاته‌ به‌ر

نه‌زه‌ر، له‌ خۆشیان وتم: ئۆخه‌ی! ئه‌وجا هه‌ر ئیشکالی له‌ قورئان یا له‌ هه‌دیسم بوو، ڤه‌ئسه‌ن موراجیعه‌ی خوا و ڤیغه‌مبه‌ر ئه‌که‌م، هه‌لستم بۆ خدمه‌تیان بچم، له‌ گه‌ل هه‌ستان، له‌ خه‌و هه‌ستم و به‌خه‌به‌ر هاتن، ئه‌مه‌لم زۆر بوو، بۆ زانینی قورئان و هه‌دیس.

چه‌ند ته‌فسیره‌که‌م لایه‌، ئین جهریر، ته‌فسیری که‌بیر، زه‌مه‌خشه‌ری، به‌یزاوی، نه‌یساووری، ابو السعود، روح المعانی، دائیم ته‌ماشای روح المعانیم ئه‌کرد: کل الصيد فی جوف الفراء، ته‌فسیری سه‌ید ڤه‌شیدی زوو ڤرا، ته‌فسیری ته‌نتاوی بۆ ته‌فسیر نا، بۆ به‌عزئ ئیکتیشافاتی عه‌صریه‌ موراجیعه‌م ئه‌کرد، ته‌فسیری جزمی عه‌مه‌ ئی شیخ محه‌مه‌د عه‌بده‌ له‌ زووه‌که‌وه‌ بۆ ئه‌و ڤۆژه‌م داناو، مع الاسف له‌ وه‌قتی لازم بوون هه‌رچه‌ند له‌ناو کتییان نۆڤیم نه‌مديه‌وه‌. زۆر ئاره‌زووم بوو به‌ عه‌ره‌بی ته‌فسیرئ وه‌سه‌ط ته‌حریر که‌م، وه‌ گه‌لئ جار مه‌رحووم ئه‌یفه‌رموو: خۆزی ته‌فسیرت به‌ عه‌ره‌بی کردبا، نه‌فعی زیاد ئه‌بوو، ئومیدم به‌ لوتفی خوا وایه‌، کورده‌کانی نه‌و ئیقبال لاوه‌کانی به‌ مال و که‌مال، هیممه‌ت که‌ن ته‌حریر و ته‌بع کرئ و وه‌ مسولمانان براده‌رانی کورد زۆر نیستیفاده‌ی لئ بکه‌ن.

هه‌رچه‌ند دیته‌ خه‌یال له‌ به‌عزئ له‌ کۆنه‌ مه‌لایان، له‌ به‌عزئ مه‌واقیعی ته‌فسیر ته‌کفرمان بکه‌ن، ئه‌مه‌ ئینشائه‌للا ئه‌بیته‌ که‌فاره‌تی گوناهان. مه‌لا تا بلتی به‌ ئه‌کته‌ریه‌ت له‌ گه‌ل یه‌ک خراپن، خه‌ریکی شکستی یه‌کترین، بۆیه‌ له‌ شکستن. قورئان له‌ نه‌زه‌ری من وه‌کی عاله‌می ته‌بیعه‌ ته‌ بۆ ئه‌قسامئ، کوو حوکه‌مای جه‌دید تا دئ، ئه‌سرار و ده‌قائیقی ته‌بیعه‌ت ده‌رئه‌خه‌ن، ئه‌گه‌ر له‌و منواله‌ مه‌لامان بووبان، ئه‌با عه‌صر به‌ عه‌صر ده‌قایت و ئه‌سرار و مه‌عانی کامینه‌ له‌ قورئان ده‌رخرئ. لاکین ته‌قلید و ترسی ئیعتقادی لئ ناگه‌ڤئ، که‌شفیات له‌ قورئان بکرئ. هه‌روه‌ک لئ نه‌گه‌را، له‌ ته‌ڤه‌فی مسولمانانه‌وه‌ که‌شفیات له‌ حه‌قایقی ته‌بیعیه‌ بکرئ به‌ که‌شفیاتی جه‌فر و ڤه‌مهل و که‌رامات و خه‌یالات، له‌ کوللی که‌شفیات نیستیغنايان کرد. مادام ئیش و کاری دنیا و قیامه‌تمان به‌ ئیمام و وه‌لی و دو‌عیان یتک بئ، خۆمان بۆ ماندی که‌ین!

سەرچاوه‌کان:

به زمانی کوردی:

-ئەندامە کوردەکانی ئەنجومەنی نوێتەرانی عێراقی لە پۆزگاری
پاشایەتیدا ۱۹۲۵-۱۹۵۸، ئەحمەد محەممەدئەمین ئۆمەر، چاپی یەکەم،
هەولێر ۲۰۰۷.

-بەهەنس، هێمن عومەر خۆشناو، بلالوکراوەکانی دەستووسخانەی
زانکۆی سۆران، چاپخانەی ئاگرافیک، دیاربەکر ۲۰۱۷.
-تەفسیری کوردی لە کەلامی خوداوەندی، مەلای گەورە کۆیە،
۲۰۰۹

-چەپکێک لە گۆلزاری نالی، مەسعوود محەممەد، چاپخانەی کۆپی
زانباری کورد، بەغدا ۱۹۷۶.

-حاجی قادری کۆیی، مەسعوود محەممەد، بلالوکراوەکانی کۆپی
زانباری کورد، بەغدا ۱۹۷۳.

-حەماغای گەورە، مەسعوود محەممەد، دەزگای پۆشنییری و
بلالوکردنەوهی کوردی، بەغدا ۱۹۸۶.

-دوانزە سوارە مەریوان، پیرەمێرد، چاپی سێیەم، ۱۹۸۳.
-دیوانی حاجی قادری کۆیی، لێکۆڵینەوه و لێکدانەوهی کەریم
مستەفا شەرەزا و سەردار میران، سنندج، انتشارات کردستان، ۱۳۹۰.
-دیوانی شیخ رەزای تالەبانی، ساغکردنەوه و شەرحی شوکور مستەفا،
دەزگای ئاراس، چاپی دووهم، هەولێر ۲۰۱۰.

-دیوانی شیخ رەزای تالەبانی، کۆکردنەوه و ساغکردنەوهی شیخ
محەممەدی خال و ئۆمید ئاشنا، دەزگای ئاراس، چاپی یەکەم،
هەولێر ۲۰۰۳.

-دیوانی مەحوی، لێکدانەوه و لێکۆڵینەوهی مەلا عەبدولکەریمی
مودەریس و محەممەدی مەلا کەریم، چاپی دووهم، بەغدا ۱۹۸۴.
-دیوانی نالی، مەلا عەبدولکەریمی مودەریس و فاتح عبدالکەریم،
چاپخانەی کۆپی زانباری کورد، ۱۹۷۶.

-کافیه‌ی مه‌لایان ۱۹۸۰-۱۹۰۰، حوسین حاجی قادر (ئاری)، گۆفاری که‌کۆن، ژماره ۴، حوزه‌یرانی ۲۰۰۹.

-گه‌شتی ژیانم، مه‌سعوود محمه‌د، چاپی سییه‌م، کۆیه.

-مه‌لا نه‌حمه‌دی کۆر نه‌ستیره‌یه‌کی دره‌وشاوه‌ی ئاواپی ئۆمه‌رگومبه‌ت، نووسینی سیروان سه‌رگه‌لووی، چاپی یه‌که‌م، ۲۰۱۸.

-میژووی ڕواندز، مه‌مدوح مزوری، هه‌ولێر، ۲۰۰۶ز.

-میژووی زانایانی کورد، مه‌لا تاهیری به‌حرکه‌یی، به‌رگی یه‌که‌م و دووهم و سییه‌م، بڵاوکراوه‌ی ئاراس، هه‌ولێر ۲۰۱۰.

-میژووی کۆیه، تاهیر نه‌حمه‌د هه‌وێزی، به‌رگی دووهم، به‌غدا ۱۹۸۴.

به زمانی فارسی:

گلی بر اورنگ طبیعت، دیوان حاجی بکر آقای حویزی متخلص به قاصد، تصحیح و توضیح و تعلیق: فاطمه مدرسی، نشر بوتاه، اورمیه، ۱۳۹۲.

به زمانی عه‌ره‌بی:

الاعلام، خیرالدین الزرکلی الدمشقی، دار العلم للملایین، ج ۵، الطبعة ۱۵، ۲۰۰۲.

اعلام کرد العراق، جمال بابان، منشورات وزارة الثقافة، السلیمانیة، ۲۰۰۶.

تأریخ الموصل، سلیمان صائغ، المجلد الاول، مصر ۱۹۲۳

جمالیة الرمز فی الشعر الصوفي- محی الدین ابن عربی نموذجاً، رسالة ماجستير، هدی فاطمة الزهراء، كلية الاداب والعلوم الانسانیة، جامعة ابی بکر بلقايد، الجزائر، ۲۰۰۶م

علماؤنا فی خدمة العلم والدين، عبدالکریم محمد المدرس، عنی بنشره محمد علی القرداغی، الطبعة الاولى، بغداد، ۱۹۸۳.

الفتوحات المکیة، محی الدین بن عربی، المجلد الاول، دار صادر، بیروت، بدون سنة الطبع

قاموس المصطلحات الاقتصادية فی الحضارة الاسلامیة، د.محمد

عمارة، دار الشروق، الطبعة الاولى، ١٩٩٣.

المجموعة الفتاوى، لشيخ الاسلام تقى الدين احمد بن تيميه الحرانى،
حققة وخرج أحاديثه وعلق عليه:خيرى سعيد، المجلد الاول، المكتبة
التوفيقية، القاهرة.

المعجم المفصل في الادب، الدكتور محمد التونجى، الجزء الثانى،
دار الكتب العلمية، بيروت، الطبعة الثانية، ١٩٩٩.

المنجد فى الاعلام، لويس معلوف.

الملا عثمان الموصلي الموسيقار والشاعر المتصوف ، ١٩٦٦م ،
وكتاب موسوعة الموصل الثقافية، عثمان الموصلي ، ١٩٩٢م ، عادل
البكري.

پێرسته وشه

پێرستی ناوی که سایه تیه کانی

ئاخال ناغای سیوه یلی 599 ,	ئین چه ره 48, 328, 710 ,
ئاغای کوری مه لا نه حمه د ناغای مام	ئین خه ل دوون 607 ,
سلیمانی غه فووری زاده 580 ,	ئین پروشد 364, 537, 731 ,
نالووسی 49, 78, 224, 254, 272 ,	ئین سهود 200 ,
281, 320, 365, 410, 418, 425,	ئین سینا 31, 236, 379, 537, 582 ,
445, 458, 485, 518, 519, 536,	633, 731
618, 620, 751	ئین سه لاج 82 ,
ناورخان 356 ,	ئین عه بیاس 255, 405, 473 ,
ئه بو سه عید نه بول خه یر 704 ,	ئین عه ره بشا 291 ,
ئه حمه د بن حمزه 669 ,	ئین عه ره بی 379, 529, 731 ,
ئه حمه د حلمی 303 ,	ئین فاریض 280 ,
ئه حمه د دیونی 392 ,	ئین که سیر 550, 559 ,
ئه حمه د ئه فقه ندی مدرس زاده 89 ,	ئین مه سهوود 440 ,
ئه دیسۆن 726 ,	ئین نه بانه 604 ,
ئه مانوللا خان 424 ,	ئین و ناده می باله ک 44 ,
ئه ممو حه بییه 413 ,	ئیسحاق 298, 319 ,
ئه زده میر 437 ,	ئیسماعیل به گ 68 ,
ئیراهیم بن ئیسحاق موصلی 72 ,	ئیمام ره زا 188, 728 ,
ئیراهیم ته مپوره چی 217 ,	ئیمام موسا 680 ,
ئیراهیمۆف 203 ,	ئیمام مه راغی 233 ,
ئیراهیمی ته میمی 529 ,	ئیمامی حوسین 404 ,
ئیراهیمی خه واه 87 ,	ئیمامی حه مزه 390 ,
ئیلیس 16, 164, 172, 324, 326 ,	ئیمامی مالیک 232, 339, 553, 641 ,
439, 521, 528, 595	ئیمامی نه وهوی 417, 445, 607, 639 ,
ئین ته میمه 21, 235, 280, 364 ,	ئه بو جه هل 413, 536, 573, 737 ,
379, 437, 578, 582, 667, 731 ,	ئه بو سو فیان 413 ,
732	ئه بو عه لای مه عه ری 155, 401 ,
	ئه بو نه واس 19, 25, 395, 525 ,
	ئه بو هوره یره 5, 81, 82, 229, 536 ,

712

- نه‌بویه کړی شیلی 87 ,
 نه‌تاتورك 585, 651 ,
 نه‌حمه‌د به‌گی توفیق به‌گ 395 ,
 نه‌حمه‌د پاشا 6, 73, 105, 365 ,
 نه‌حمه‌د پاشای بابان 6, 73, 105 ,
 نه‌حمه‌د ده‌باغ 663 ,
 نه‌حمه‌د زو‌غو‌یی نهرنه‌نود 24, 499 ,
 نه‌حمه‌د نه‌فه‌ندی قوتب زاده 399 ,
 نه‌حمه‌د‌دؤف 203 ,
 نه‌حمه‌دی کور 73 ,
 نه‌دیسون 18, 21, 23, 206, 244 ,
 245, 336, 385, 386, 406, 430,
 478, 527, 646, 699
 نه‌ده‌رؤف 138 ,
 نه‌رستو 119, 152, 244, 364, 370, 373, 731 ,
 نه‌سکه‌نده‌ر 152, 359, 361, 373, 426, 568 ,
 نه‌فلاتون 18, 72, 119, 244, 370, 372, 373, 408, 518, 528, 567, 586, 593, 603, 607, 746 ,
 نه‌لک‌شیفتا 446 ,
 نه‌لیاس 18, 369 ,
 نه‌لیک‌سیس فرانک هارتمان 63 ,
 نه‌میر نه‌لیبرت 446 ,
 نه‌مین زه‌کی به‌گ 83 ,
 نه‌مین نه‌حمه‌د حاجی 111 ,
 نه‌نیشتاین 245 ,
 نه‌نسی کوری مالیک 232 ,

ا

- ابن الجریر 390 ,
 ابن الجوزی 667 ,
 ابن الحاجب 43 ,
 ابن عطیة 390 ,

ب

- بایز ناغای دزه‌یه 566 ,
 بسمارك 358, 361 ,
 بنت السماکی به‌غدادی 296 ,
 بهادور حوسین خان 47 ,
 بهجة الانری 666 ,
 بوخاری 121, 275, 305, 508, 712 ,
 بوزا 264, 502 ,
 به‌ترؤس ناسک 204, 634 ,
 به‌ختونه‌صر 373 ,
 به‌رناردشؤ 56, 240 ,
 به‌شار عثمان البیصری الموصلی 401 ,
 به‌ها نه‌فه‌ندی 503, 596 ,
 به‌هانوللای بابی 567 ,

پ

- پاپ 22, 456, 466, 467, 502 ,
 پیروته سووری مهرگی 22, 462, 463 ,
 به‌ترؤسی سیه‌م 446 ,

ت

- تاگور 73 ,
 تاهیر پاشا 47 ,
 تاهیر چه‌له‌بی 109 ,
 ته‌حسین پاشا 67, 76 ,
 ته‌نتاوی 65, 319, 364, 517, 537, 750, 752 ,
 ته‌ها حوسین 278, 433, 441, 509, 549 ,
 ته‌یموور 373 ,
 ته‌یمووری له‌نگ 91 ,

ج

- جالینؤس 152 ,
 جلال الدین سیوطی 519 ,
 جمال الدین عرفی 675 ,

- حاجی مه لا نه بووبه کر ناغا 86 ,
 حاجی مه لا نه حمه د 48, 60, 63 ,
 حاجی وه سمان 562, 732 ,
 حاجی وه سمانی حاجی ره شکي 732 ,
 حاجی نه حمه نه له عزه می 435 ,
 حاجی نه فهندی 207 ,
 حبزبوز 426 ,
 حبتی سیگی 390 ,
 حسه ن زیباری 52 ,
 حوسین بن عه لی 591, 592 ,
 حوسین حوزنی 85 ,
 حوسینی مه لا ناغای دزه یی 566 ,
 حیکمه ت زه هاوی 700 ,
 هه زره تی داود 26, 443, 528 ,
 هه زره تی سلیمان 392, 529 ,
 هه کیمی ترمزی 530 ,
 هه ماغا 14, 28, 35, 49, 61, 287 ,
 288, 295, 296, 331, 451, 578, 608, 708
 هه مه دی حه مه ره فی 562 ,
 هه مه زیاد ناغا 569 ,
 هه مه شین 368, 732 ,
 هه نه فی 27, 30, 58, 84, 179, 232, 248, 554, 616, 639

خ

- خاتوو زه یه نب 50 ,
 خالیدی بن ولید 425 ,
 خانزادی حه ریری 91 ,
 خدر 18, 46, 369 ,
 خروستوف کولمبوس 335 ,
 خه سه روی په رویت 133 ,
 خواه زم 354 ,
 خورشید پاشا 289 ,
 خیر الدین به گ 338 ,
 خیر نساج 87 ,
 خه جینی مامه نداغا 91 ,
 خه لیفه نوره دین 99 ,
 جه لیزاده 121, 612 ,
 جوامیر ناغای ره نگینه 599 ,
 جوزف ستالین 82 ,
 جه عفه ری 136, 150, 197, 254, 255, 633, 665
 جه لال نووری 76, 441, 501, 549, 710
 جه لیزاده حاجی کاک نه سهه د 77 ,
 جه لیلی زاده نه یوب به گ 98 ,
 جه مالی نه فغانی 732 ,
 جه ماله ددینی نه فغانی 293, 294 ,
 جه میل به غدایی 455 ,
 جه میل صدقی 365 ,
 جه نگیز 242, 258, 354, 373 ,
 جه نگیز خان 354, 361 ,
 ح
 حاجی به کراغا 86, 237, 603, 732 ,
 حاجی جه لیل ناغای حه ویزی زاده 627 ,
 حاجی حسه ن نه فهندی 429, 478 ,
 حاجی سمایی ته که لتوو 331 ,
 حاجی عبدالصمد 5, 79 ,
 حاجی عه بدی به گ 94 ,
 حاجی عوسمان 368 ,
 حاجی قادر 44, 52, 53, 62, 73, 85, 91, 140, 199, 286, 289, 313, 328, 329, 378, 493, 589, 602, 613, 641, 739, 753, 754
 حاجی قادری کویی 44, 53, 62, 73, 289, 328, 378, 602, 613, 753
 حاجی کاک نه سهه د 46, 86 ,
 حاجی کاکه نه فهندی کوری خاله موفتی 429
 حاجی که ریمی کویی 592 ,
 حاجی میرزا عه بدوللای خادم 171 ,
 حاجی مه لا عه بدوللا نه فهندی 120 ,
 حاجی مه لا عه بدوللای حاجی مسته فا 109
 حاجی مه لا عه بدوللای ئین جه لی 77 ,

د

داراغای میره‌دئ 599 ,
داروین 241, 316, 489, 610, 731 ,
ده‌رویش حه‌سه‌ن 28, 112, 570 ,
ده‌رویش نه‌فه‌ندی حه‌یده‌ری 47 ,
ده‌سوقی 188 ,
ده‌للی به‌ترو‌س 310 ,

ر

رایبعه‌ی عه‌ده‌وی 350 ,
رحمة الله الهندی 98 ,
ریاض مخمرچی حه‌له‌بی 506 ,

پ

پریاض حه‌له‌بی 19, 396 ,
ه‌زا شا 290, 361, 406, 424 ,
ه‌زا شای په‌له‌وی 290, 424 ,
په‌ندیل 57 ,
پایبعه‌ی عه‌ده‌ویه 103, 728 ,

ز

زولال ناغای مه‌رگه‌بی 599 ,
زین العابدین 232 ,
زه‌رده‌شت 16, 342, 450 ,
زه‌کی به‌گ 85 ,
زه‌کی موباره‌ك 634 ,
زه‌که‌ریا 319 ,
زه‌مه‌خشه‌ری 731, 750, 752 ,
زه‌ینه‌ل به‌گی مه‌سره‌ف 599 ,

س

سالح جه‌بر 569 ,
سامری 526 ,
سامی شه‌وکه‌ت 530, 643 ,

ست ئوزریس 403 ,
ستالین 35, 82, 712 ,
سلیمان نظیف 8, 12, 141, 236, 243 ,
338, 370, 434, 585, 591, 661
سلیمانی کو‌ری عه‌بدوله‌لیك 344 ,
سمایل ناغا 493 ,
سمایی عه‌ودالانی 516 ,
سهل بن عبدالله 350 ,
سوارناغای بلباس 599 ,
سولتان ره‌شاد 545, 591 ,
سولتان ره‌شادی عوسمانی 545 ,
سولتان سه‌لیمی نه‌وه‌ل 543 ,
سولتان عه‌بدوله‌مه‌ید 399, 608, 671 ,
سولتان عه‌بدوله‌مه‌یز 132, 255 ,
سولتان محه‌مه‌دی فاتح 248 ,
سولتان موحه‌مه‌د 447, 496, 586 ,
سولتان مه‌حمودی سه‌بوکه‌گین 361 ,
سولتان مه‌حمود 28, 393, 573, 574 ,
690
سوله‌یمانی قانونی 447 ,
سوفی نه‌حمه‌دی قادیانی 210 ,
سیوطی 351 ,
سه‌ردار ستاکی 458 ,
سه‌عد زه‌غلول 294, 358, 361, 408 ,
سه‌عدی 45, 78, 145, 242, 245 ,
324, 353, 406, 411, 573, 613
سه‌عدی بن عوباده 411 ,
سه‌عدی شیرازی 45, 145, 573 ,
سه‌عله‌به 13, 267 ,
سه‌عید بن المسیب 530 ,
سه‌لیم به‌گ 365, 599 ,
سه‌لیم به‌گی مامی نه‌حمه‌د پاشای بابان ,
599
سه‌لیمی نه‌وه‌ل 447 ,
سه‌ید عه‌بدوله‌کریمی سۆزی 113 ,
سه‌ید عه‌بدوله‌کریمی به‌رزنجی 103 ,
سه‌ید نوعمانی کو‌ری سه‌ید نه‌حمه‌دی
ده‌حلا‌ن 536 ,
سه‌ید نه‌حمه‌دی ده‌حلا‌ن 80, 635 ,

سه‌ید نه‌حمه‌دی په‌فاعی 83 ,
سه‌ید شه‌ریفی جورجانی 701 ,

ش

شا‌پو‌ور 599 ,
شا‌پو‌ور نا‌غای به‌ختیاری 599 ,
شافیعی 23, 27, 43, 75, 83, 96 ,
125, 129, 158, 232, 472, 514,
535, 554, 624, 634, 635, 639,
641, 688
شاهی نه‌قشبه‌ند 175, 195, 212, 669 ,
شوعه‌یب 458 ,
شوکر مه‌سته‌فا 715 ,
شوکر مه‌مه‌د 308 ,
شوکر نه‌فه‌ندی 281 ,
شینخ بریسی نه‌نگ‌وزی 22, 462, 463 ,
شینخ ته‌های سو‌ورسو‌وری 44 ,
شینخ حامیدی طالشی 51 ,
شینخ حسام الدین 112, 627 ,
شینخ په‌زا 28, 72, 75, 147, 574, 574 ,
575, 595, 680, 715, 748, 753
شینخ په‌زای تاله‌بانی 147 ,
شینخ سه‌دره‌ددین 398 ,
شینخ سه‌لیمی بامه‌رنی 34, 312, 699 ,
شینخ سازلی 187 ,
شینخ شه‌مه‌دین 705 ,
شینخ عوبه‌یدوللای نه‌هری 95 ,
شینخ عومه‌ر 121 ,
شینخ عه‌بدوله‌رحمان 6, 72, 107, 147, 595
شینخ عه‌بدوله‌رحمانی تاله‌بانی 6, 107, 147
شینخ عه‌بدوله‌رحمانی نه‌قیب 595 ,
شینخ عه‌بدولقادر 5, 71, 82, 635 ,
شینخ عه‌دی 745 ,
شینخ عه‌زیزی کورپی 750 ,
شینخ عه‌لانه‌دین 19, 296, 389, 526 ,
شینخ عه‌لانه‌دینی شینخ عومه‌ر 526 ,
شینخ عه‌لی تاله‌بانی 73 ,

شینخ عه‌لی خالصی 122, 382 ,
شینخ عه‌لی کورپی شینخ عه‌بدوله‌رحمانی
تاله‌بانی 54 ,
شینخ عه‌لی نه‌فه‌ندی 11, 18, 51, 124, 226, 285, 318, 378, 617, 727
شینخ قادری تاله‌بانی 26, 410, 540 ,
شینخ قادری سه‌یی 255 ,
شینخ محمه‌د په‌نووفی کورپی شینخ عه‌لی
نه‌فه‌ندی تاله‌بانی 614 ,
شینخ محمه‌د سه‌عید 664 ,
شینخ محیه‌ددینی عه‌ره‌یی 280 ,
شینخ محمه‌دی په‌زایی 595 ,
شینخ محمه‌د ره‌فه‌تی میسری 77 ,
شینخ محمه‌د په‌فه‌تی نه‌میرولقو‌رپا 233 ,
شینخ محمه‌د سه‌یدی به‌رزنجی 62 ,
شینخ مه‌ستفای وه‌سمانی که‌پو‌و برای 397 ,
شینخ مو‌حه‌مه‌د سه‌عیدی وحید‌الاب 106
شینخ مه‌حمو‌ود 72, 560 ,
شینخ مه‌عرووفی هه‌له‌جه 14, 297 ,
شینخ نوری 435 ,
شینخ نه‌یمه 12, 255, 256 ,
شینخ نه‌یی ماو‌یلی 28, 34, 52, 572, 696
شینخ ئی‌راهم 218, 371 ,
شینخ ئی‌سماعیل جه‌زه‌می 516 ,
شینخ نه‌بویه‌کری هه‌ره‌شه‌می 58 ,
شینخ ئی‌سلام ئی‌راهم جه‌یده‌ری 289 ,
شینخی سنوسی 188 ,
شینخی سه‌لان 65 ,
شینخی شه‌عرانی 328 ,
شینخی ئی‌بن جه‌هر 285, 616 ,
شینخی ئی‌بن ول‌حه‌جه‌ر 280 ,
شیر ئی‌سماعیل پا‌شا 47 ,
شه‌ریف حوس‌ین 262, 530, 668 ,
شه‌ریف حوس‌ینی هاشمی 530 ,

ص

- صاحب الزمان 216, 68,
صافیناز ذوالفقار 445,
صبغة الله 47,
صه‌لاحه‌دین وه‌صفی 344,
صولحی به‌گ 331,
صه‌لاحی نه‌یویی 204, 361,

ط

- طلووت 48,

ع

- عبدالرحمن جامی 284,
عبدالعزیز بن السعود 56,
عبدالله الکاظمی 338,
عبدالله بن سلول 417,
عبدالمک بن مروان 419,
عه‌بدولحه‌کیم 45,
عه‌بدولحه‌مید خانی ثاني 95,
عه‌بدولخالقی غه‌جده‌وانی 703,
عه‌بدوللا موخلیص به‌گ 123,
عه‌بدوللای کوری ثین سلول 669,
عوسمانه‌فهندي به‌صیری موصلي 278,
عومهر پاشا 503, 662,
عومهر پاشای نیاله 662,
عومهری کوری خه‌تاب 344,
عومهری کوری عه‌بدولعه‌زیز 344,
عیززت پاشای که‌رکوکي 93,
عیسا 5, 28, 47, 80, 99, 126, 135, 141, 161, 166, 175, 205, 208, 210, 273, 319, 340, 343, 351, 374, 487, 489, 502, 507, 516, 531, 546, 554, 555, 567, 568, 586, 588, 596, 631, 642, 643, 712, 726, 741
عیسا سه‌فقار 5, 80,
عیصه‌ت پاشا 424, 426,

- عه‌بدولحه‌مید خان 383, 448,
عه‌بدولره‌حمان پاشای صه‌بری 445,
عه‌بدولره‌حمان جه‌لی 291,
عه‌بدوللا پاشای ږواندزی 97,
عه‌بدوللای بنی عومه‌ر 390,
عه‌بدولمه‌جید خانی عوسمانی 223,
عه‌بدولمه‌لیکی کوری مه‌روان 144,
عه‌قید نیسماعیل شیرین 465,
عه‌لی حه‌یده‌ر 189, 302, 338,
عه‌لی خان 47, 120, 290,
عه‌لی شه‌وکمت 338,
عه‌لی فازلی موصلي 591,
عه‌لی مه‌عصوم 108,
عه‌لی ثین سینا 235,
عه‌لی نه‌فهندي هه‌ولتری 112, 627,

غ

- غاندي 361, 402, 426, 469, 585,
غروب پاشا 302,
غولام نه‌حمه‌د 99,
غولامی نه‌حمه‌د قادیانی 203,
غزالی 31, 208, 326, 327, 328, 464, 537, 634, 731

ف

- فارابی 364, 537, 731,
فانی 89, 700,
فردویکی که‌بیر 426,
فکتوریای نینگلیز 446,
فلاتوف 203,
فوناد پاشا 651,
فیرده‌وسی 137,
فیکتوریا 229,
فه‌خري رازی 64, 328,
فه‌رامورزی زه‌نگنه 599,
فه‌ریده‌ خاتون 445,
فه‌قی عه‌بدوللا 308, 483,

فه پسل بن حوسین 583 ,

ق

قادر اغای نهنده رقاشی 622 ,
قاروون 464, 465, 466, 573 ,
قازی زه که ریا 604 ,
قلنجی زاده ئیسماعیل 711, 420, 76 ,
قوتبی گدیلائی 363, 124 ,
قه بلان مستفا پاشا 632 ,

ک

کاک حهده 54 ,
کاک ټاوره حمانی جهلی 86 ,
کاک نه حهده 5, 25, 46, 71, 87, 88 ,
104, 109, 145, 286, 364, 389 ,
523, 525, 725, 748
کاک نه حهده دی شیخ 5, 25, 87, 88 ,
109, 145, 364, 523, 525, 725 ,
748
کاکه به هانه دین 60 ,
کترینی ږووسی 446 ,
کعب الاحبار 302, 374 ,
که لیم 74 ,
که مال به گ 132 ,
که مال پاشا 437 ,
که مال نه تاتورک 579 ,

گ

گوستاف لوبون 222, 350, 594 ,

ل

لالو نه حهده 449 ,
لاله حهده 449 ,
لورد افبری 351 ,

م

مام نه حهده 449 ,
مجد الدین 43 ,
مجهی یاقوبی 301 ,
محمد چهل بی 361 ,
محمد صدر 665 ,
محمد نامیق که مال 132 ,
محمدهد چهل بی عوسمانی 426 ,
محمدهد ږه نووف 49 ,
محمدهد شیرزاد 152 ,
محمدهد عهده 99, 120, 293, 706 ,
732, 752
محمدهد نه مین ناغای پیران 70 ,
محمدهد نه حهده نه لزه واهیری 233 ,
محمدهد نه فندی 304 ,
مستفا به گ ګی کوردی 153 ,
مستفا پاشا 14, 289 ,
مستفا که مال 83, 290, 361, 406 ,
424, 426, 501
مستفا که مال نه تاتورک 290, 406 ,
معاون شه معون 394 ,
مهدی البصری 509 ,
مه عری 202 ,
مه لا عه بدوللا ابن الجلی 751 ,
موجاهید 390, 621 ,
موجهدهد پاشای ږواندز 44 ,
موسا 23, 187, 224, 290, 319, 361 ,
375, 442, 455, 456, 458, 478 ,
487, 536, 554, 555, 568, 577 ,
631, 746
موسا سه لامه 442 ,
موسلیم 305 ,
موعالیم ناجی 27, 545 ,
موفتی زه هاری 46, 69, 85, 89, 108 ,
111, 640
مؤسولینی 5, 35, 78, 81, 259, 358 ,
361, 370, 386, 404, 406, 416 ,
425, 426, 475, 505, 579, 585 ,
605, 610, 624, 649, 712

- مه‌لا عه‌بدوللای هه‌ولئیری 297, 14 ,
 مه‌لا عه‌لی تورجانی 61 ,
 مه‌لا عه‌لی قوشه‌جی 248 ,
 مه‌لا محمه‌د نه‌مینی شیواشانی 708 ,
 مه‌لا محمه‌د نه‌مینی کونه‌فلووسه‌یی 52 ,
 مه‌لا محمه‌دی خه‌تیی 44 ,
 مه‌لا محمه‌دی دێره‌پروشه 255, 12 ,
 مه‌لا مسته‌فا مام یه‌حیا 429 ,
 مه‌لا نوعمان 435 ,
 مه‌لا یاسینی مه‌غریبی 116 ,
 مه‌لا نه‌بویه‌کر ناغا 49 ,
 مه‌لا نه‌بویه‌کر نه‌فندی 750, 255 ,
 مه‌لا نه‌بویه‌کری میرپۆسته‌می 44 ,
 مه‌لا نه‌حمه‌د 7, 10, 11, 35, 44, 46, 49, 89, 95, 105, 109, 116, 124, 133, 147, 209, 216, 285, 364, 428, 429, 669, 703, 704, 725, 738
 مه‌لا نه‌حمه‌د چه‌له‌یی 428 ,
 مه‌لا نه‌حمه‌د ناغای سمایل ناغا 133 ,
 مه‌لا نه‌حمه‌د نه‌ر شه‌د 704 ,
 مه‌لا نه‌حمه‌دی کور 10, 35, 109, 209, 725
 مه‌لا نه‌حمه‌دی تۆمه‌ر گۆمه‌دی 11, 116, 216
 مه‌لا یه‌حیای کوبی شیخ عه‌بدولره‌حمان 106
 مه‌لا نه‌سه‌د 43, 44, 45, 50, 53, 61, 62, 111, 449, 664
 مه‌لا نه‌فندی 36, 170, 530, 641, 691, 747
 مه‌لا عه‌بدوللای جه‌لی زاده 39 ,
 مه‌لای خه‌تی 44 ,
 مه‌لای گه‌وره 3, 5, 7, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 45, 49, 54, 80, 124, 151, 170, 171, 426, 507, 667, 704, 743, 753
 مه‌لیک جورجی سیهم 446 ,
 مه‌لیک شه‌ریف حوسین 98 ,
 مه‌لیک عه‌زیز 664 ,
 میران به‌گی وه‌له‌به‌گی چه‌له‌یی قه‌دیمی هه‌مه‌وه‌ند 599 ,
 میرانی بایز به‌گ 622 ,
 میرانی خدر به‌گ 687 ,
 میرزا به‌شیره‌دین 99 ,
 میرزا حه‌سه‌ن به‌هانوللا 198 ,
 میرزا طاهر 99 ,
 میرزا فه‌تاح 436 ,
 میرزا مه‌سرور نه‌حمه‌د 99 ,
 میرزا ناصر 99 ,
 میلله‌ر 136, 771 ,
 مه‌تی یه‌ فندی 517 ,
 مه‌جدووب 657, 110 ,
 مه‌حمود به‌گی قه‌دیمی باشچاوه‌ش 599 ,
 مه‌حمود ناغا 201, 10 ,
 مه‌ریه‌م 605, 194 ,
 مه‌ریه‌مه 610, 534, 420, 386, 126 ,
 مه‌ستیه‌ فندی 92 ,
 مه‌سه‌رود محمه‌د 754, 753, 57, 45 ,
 مه‌عموره 97 ,
 مه‌لا ته‌های بۆگدی 102 ,
 مه‌لا حسین قه‌ره‌ناوی 69, 5 ,
 مه‌لا حه‌ییی یتازوکی 115 ,
 مه‌لا حه‌سه‌ن لا ره‌ش 50 ,
 مه‌لا حه‌سه‌نی مناره‌ی 743 ,
 مه‌لا حه‌ویژ ناغای حه‌سه‌ن ناغای 648 ,
 مه‌لا خالیدی کونه‌فلوسی 412, 402, 19 ,
 مه‌لا رۆسته‌م 235, 234 ,
 مه‌لا عه‌بدولره‌حمانی گه‌ناوی 52 ,
 مه‌لا عه‌بدولره‌حیمی مه‌وله‌وی 104 ,
 مه‌لا عه‌بدوللا نه‌فندی جه‌لیزاده 43 ,
 مه‌لا عوبه‌یدوللا نه‌فغانی 369 ,
 مه‌لا عومهری خه‌یلانی 95, 88 ,
 مه‌لا عیزه‌ت 249 ,
 مه‌لا عه‌بدولره‌حمانی رۆژبه‌یانی 44, 43 ,
 مه‌لا عه‌بدولقادری گه‌یلانی 171, 71, 5 ,
 مه‌لا عه‌بدوللا نه‌فندی 86, 67, 5 ,
 مه‌لا عه‌بدوللای کاکێ جه‌لی 62 ,

- نہ یسابوری 750, 752 ,
 مہلیک غازی 408, 481 ,
 مہلیک فارووق 445, 477 ,
 مہلیک فونادی یہ کہم 445, 465 ,
 مہلیک فہیسلہ یہ کہم 170, 530 ,
 مہلیکی سعودی 337 ,
 مہلہ کی تاوس 500, 745 ,
 مہمدوح مزوری 437, 754 ,
 مہمند ناغای میراودہ لی 599 ,
 مہمدی 11, 12, 34, 68, 72, 99 ,
 200, 205, 210, 216, 254, 343,
 351, 359, 374, 404, 489, 507,
 536, 546, 583, 586, 588, 631,
 642, 643, 691, 726, 748, 769
 مہولانا خالد 52, 84, 89, 345, 357, 372, 749
 مہولوی مہلا عہدولرہ حیمی مہریوانی ,
 286

ن

- نابلیون 191, 290, 360, 361, 407,
 500, 649, 653
 نادر شا 424 ,
 نازلی خانم 445 ,
 ناصرہ ددین شا 147, 640 ,
 نالی 57, 73, 753 ,
 نعمان الاعظمی 350 ,
 نہسرت فوناد 136 ,
 نوری ثابت 585 ,
 نوعمانی نہ عزہ می 750 ,
 نہبی جہرجیس 681 ,
 نہبی شیث 681 ,
 نہبی یونس 681 ,
 نہجیب مہحفوز 442 ,
 نہشاجی نہحمہ نہزمی 10, 207 ,

- ہادریان 369 ,
 ہادی 72, 159, 397, 461, 555, 660 ,
 ہنری الملاح 335 ,
 ہوشیار مہستی 92 ,
 ہولاکو 224, 258, 354, 574 ,
 ہیتلر 5, 22, 33, 35, 78, 81, 358,
 362, 370, 465, 472, 501, 534,
 579, 610, 624, 648, 649, 670,
 712
 ہنیم عومہر خوشاوا 600, 753 ,
 ہمزاغای مہنگور 91 ,

و

- وہ صی عہدولنیلاہ 530 ,
 ویلسون 193 ,
 وہستا مہعرووفی نہحمہچہ 577, 669 ,
 وہسمان پاشا 91 ,
 وہلیدی بن موغہیرہ 413 ,
 وہلیدی کوری عہدولمہلیک 344 ,

ی

- یہحیا 632 ,
 یوسف سویدی 665 ,
 یہحیا بہگ نہجلی عہدوللا بہگ 299 ,
 یہعقوب 298, 426 ,
 یہزید 560, 591 ,

پیرستی ناوی شوتنه کان

	باله کایه تی 44 ,
ژ	باواجی 313, 493, 623 ,
	بایزاغا 609 ,
	بریفکان 84 ,
	بهغدا 753 ,
	بوخارا 236 ,
	بولگاریا 369 ,
	بیترین 68, 93, 108, 235, 259 ,
	بیلاوه 125 ,
	بهرلین 78, 158, 456 ,
	به فری قندی 609 ,
	به يتولمه قدیس 204 ,
	به یرووت 46, 294 ,
	پ
	پاریس 119, 158, 196, 222, 294 ,
	456, 468, 490
	پشده 64, 76, 102, 609 ,
	پینازوک 235 ,
	ت
	تانیف 180 ,
	تکریت 647 ,
	تل التوبة 679 ,
	تونس 116, 144 ,
	توکیو 456 ,
	تهبریز 118, 591 ,
	تهرا بلس 600 ,
	ج
	جابورسا 446, 512 ,
	جابولقا 246, 446, 463, 512, 683 ,
	ژ
	ژاده نه 94 ,
	ژازه ریا بجان 342, 544 ,
	ژاکویه تی 680 ,
	ژالوس 224 ,
	ژوردن 591 ,
	ژیتالیا 78, 169, 180, 344, 358 ,
	359, 406, 430, 475, 484, 538,
	586, 588, 605, 630, 672
	ژیسلامبول 457 ,
	ژیفل 685 ,
	ژیگلته ره 362 ,
	ژده رنه 369 ,
	ژسته نبول 62, 393 ,
	ژسکمنده ریه 445 ,
	ژعزه میه 435, 632, 681 ,
	ژلمانیا 26, 78, 344, 475, 543 ,
	643, 674
	ژمریقا 512, 687 ,
	ژمیان 204 ,
	ژمه ریکا 601, 741 ,
	ژنادول 95, 437, 659 ,
	ژنده لوس 204, 213, 222, 346, 379 ,
	ژنقهره 456, 494 ,
	ژنگوز 463 ,
	ب
	بابا گورگور 16, 23, 35, 284, 334 ,
	467, 468, 722
	بابل 264, 359 ,
	باداوه 170 ,
	بالقان 369, 678 ,

دیمه‌شق 344, 379, 635 ,
دئی بورهان 705 ,
ده‌ماوه‌ند و نه‌ماوه‌ند 631 ,

ج

چال‌دیزان 544 ,
چناران 533 ,
چنارۆك 23, 25, 33, 34, 35, 112, 142, 298, 313, 369, 394, 429, 449, 475, 507, 515, 576, 677, 686, 696, 697, 698, 700, 720, 733, 750
چیکۆسلوفاکیا 386 ,
چین 42, 478, 631 ,
چه‌مچه‌مال 67, 147 ,

ږه‌واندز 46, 170, 302 ,
ږوست 437 ,
ږوما 170, 404, 405, 659, 690, 746
ږۆمانیا 310 ,
ږپاز 56 ,
ږه‌شت 116 ,

ح

حیجاز 56, 88, 179, 180, 200, 204, 344, 354, 424, 443, 530, 559, 591, 598, 735
حه‌به‌شه 359 ,
حه‌ران 236, 364 ,
حه‌له‌ب 46, 379 ,
حه‌مامۆك 23, 467, 468, 493 ,
حه‌یفا 234, 284, 524 ,

زوبیر 528 ,

ز

ژ

ژاپون 203, 460, 561, 586, 629, 697

س

سابلاخ 7, 47, 61, 97, 120, 128, 433, 622
سلیمانیا 26, 33, 46, 62, 83, 84, 89, 104, 143, 153, 155, 286, 344, 388, 478, 532, 533, 580, 675, 677, 725
سنة 57, 104, 380 ,
سوقرات 244 ,
سویرا 63 ,
سیبیریا 326 ,
سه‌رده‌شت 303 ,
سه‌لاحیه 97 ,
سه‌مه‌رقه‌ند 248 ,

خ

خلخال 116 ,
خوراسان 137 ,
خه‌رپوت 177 ,

د

داردیده‌وان 277 ,
دبلن 56 ,
دووسه‌ره 116 ,
دۆلی ئالانه 299 ,
دیارب‌ه‌کر 289 ,
دیج‌له 363, 679, 687 ,

ش

شاره بان 622 ,
 شام 43, 46, 80, 82, 84, 204, 270,
 334, 359, 392, 397, 399, 469,
 525, 542, 583, 600, 634, 642,
 648
 شتر 437 ,
 شتيخ مەنسوور 234 ,
 شەقلاو 52, 623 ,
 شەهەندەرخانە 97 ,

ط

طوس 634 ,

ع

عتيراق 23, 28, 33, 55, 83, 85, 94,
 101, 144, 180, 224, 281, 354,
 406, 424, 445, 447, 482, 509,
 530, 560, 566, 585, 632, 663,
 674, 689
 عەدەن 583 ,
 عەقرە 700 ,
 عەلى خان 47, 120, 290 ,
 عەمادىيە 625 ,

ف

فاس 13, 276 ,
 فەرەنسا 204 ,
 فەلەستين 10, 17, 180, 204, 241,
 362, 456, 642, 649, 657, 663

ق

قادىيان 99 ,
 قارس 47, 95, 100, 113, 122 ,
 قورتوبە 731 ,
 قوسەنتين 659 ,

قوشتەپەى ھەولير 566 ,
 قەراج 724 ,
 قەرەداغ 84, 310 ,
 قەلات 609 ,
 قەلەمونى لوبنان 99 ,
 قەنديل 677 ,

ك

كانى كەندى 733 ,
 كشمير 99, 210 ,
 كەرکوک 121 ,
 کوردستان 18, 19, 38, 39, 42, 44,
 83, 84, 116, 228, 295, 377,
 399, 480, 499, 641, 743, 765
 کوفە 444, 608 ,
 کووفە 72, 144, 232 ,
 کوبە 86, 91, 109, 121, 451, 569 ,
 کوزين 30, 57, 58, 61, 62, 97, 117,
 118, 141, 152, 154, 170, 348,
 397, 612
 کەرخ 632 ,

گ

گوندی سەرشاتە 104 ,
 گوندی ناسراغا 219 ,
 گلپتەپە 186 ,
 گيلان 116 ,

ل

لۆندەرە 16, 31, 99, 158, 330, 385,
 456, 625, 682

م

ماورائولنەر 445 ,
 مۆسکۆ 82, 456 ,
 مەدينە 311, 334, 344, 346, 359 ,

هه‌واو 218, 316, 326, 541, 609
 هه‌ورامان 702,
 هه‌یه‌ی سولتان 301,
 399, 462, 631, 669, 721
 مه‌راکیش 258, 731,
 مه‌رگه‌ 213, 522, 728,
 مه‌ککه‌ 6, 36, 43, 98, 106, 110,
 111, 200, 203, 232, 331, 359,
 591, 631, 634, 740

و

ن

نازه‌نین 556,
 ناوده‌شت 680,
 نه‌جده‌ 424,
 نه‌جده‌ 56, 354,
 نه‌جده‌ف 629, 735,
 نه‌مسا 650,

ه

هه‌ولیر 566, 569, 753,
 هینده‌ 56, 73, 74, 84, 98, 222, 264,
 373, 488
 هه‌رتله‌ 533, 665,
 هه‌رمۆته‌ 605,
 هه‌له‌جه‌ 114,

واشتن 361, 456,

وان 66, 70, 72, 110, 114, 115, 224,
 116, 124, 196, 197, 215, 224,
 228, 244, 263, 270, 275, 276,
 285, 303, 315, 372, 382, 387,
 414, 424, 434, 437, 441, 447,
 460, 462, 468, 476, 490, 497,
 503, 509, 536, 539, 557, 560,
 572, 573, 586, 593, 607, 642,
 675, 684, 695, 697, 714, 731,
 734, 739, 743, 746, 747, 750

ی

یه‌مه‌ن 204, 232, 354, 392, 424,
 یۆنان 29, 138, 166, 310, 371,
 374, 403, 593, 679, 746

بیرهوهری و روانینهکانی مهلالی گهواره

THE MEMOIRS OF MALAY GAWRA

ئهم کتێبه زیاتر له ههزار و سهد دهنگه میژوێ نیو خۆشاونی
قهلمهه یهکیک له زانا و کهسایهتییه دیارهکانی نیو میژوونی
رۆشنییری و زانستی و کۆمهلایهتی نیوهه یهکههه سهدهه
بیستهمه له کوردستان. شهربهته، بیرهوهری کورت، سهبربرده،
یادهوهری، رووداونی میژووی، قسهه خۆشی بهر ناگردان و
روانییه تاییهتی مهلا محهمهدی جهلیزاده "مهلالی گهواره"
کۆی (1876.12/10/1943) "ن. وێرانی تام و چێژی گێڕانهوه و
پاشکاونی و نازایهتییهکهه، بوخچهه نهکراوهه ژیانی تاییهتی
خۆی و بنهمالهکهه و چهندی نهکسایهتی به رووی ئیمهدا
دهکاتهوه و به کامێرائی قهلمههکهه وینهه راستهقییهه ژیانی
ئهوسای کۆمهله کوردهوانی و جیهانی ئیسلامیمان بۆ دهگریته
و به شقارتیه روانییه تاییهتی و پر له نازایهتییهکهیهوه ناگر له
پووشوپهلاشی سهه رێی پێشکهوتنی ولاتی کوردهوانی بهر
دهدات و دهست بۆ ههندی لهو پشکۆیانه دهبات که به درێژایی
چهندی سهده دهستی کۆمهلهگیان تهقهلو هینابوو و
مرۆقاییهتی له سایهیان دهتلییهوه.

ئهوه ئیوه و ئهمهش بیرهوهری و روانینهکانی مهلالی گهواره.

فام
دهزگای فام
بۆ چاپ و بڵاوکردنهوه

FAM PUBLICATION

☎ ☎ ☎ ☎ +964 750 775 71 76

info@fam.pub • www.fam.pub

f i t o s FAMPUBLICATION

COVER DESIGN BY

Basant Rebar